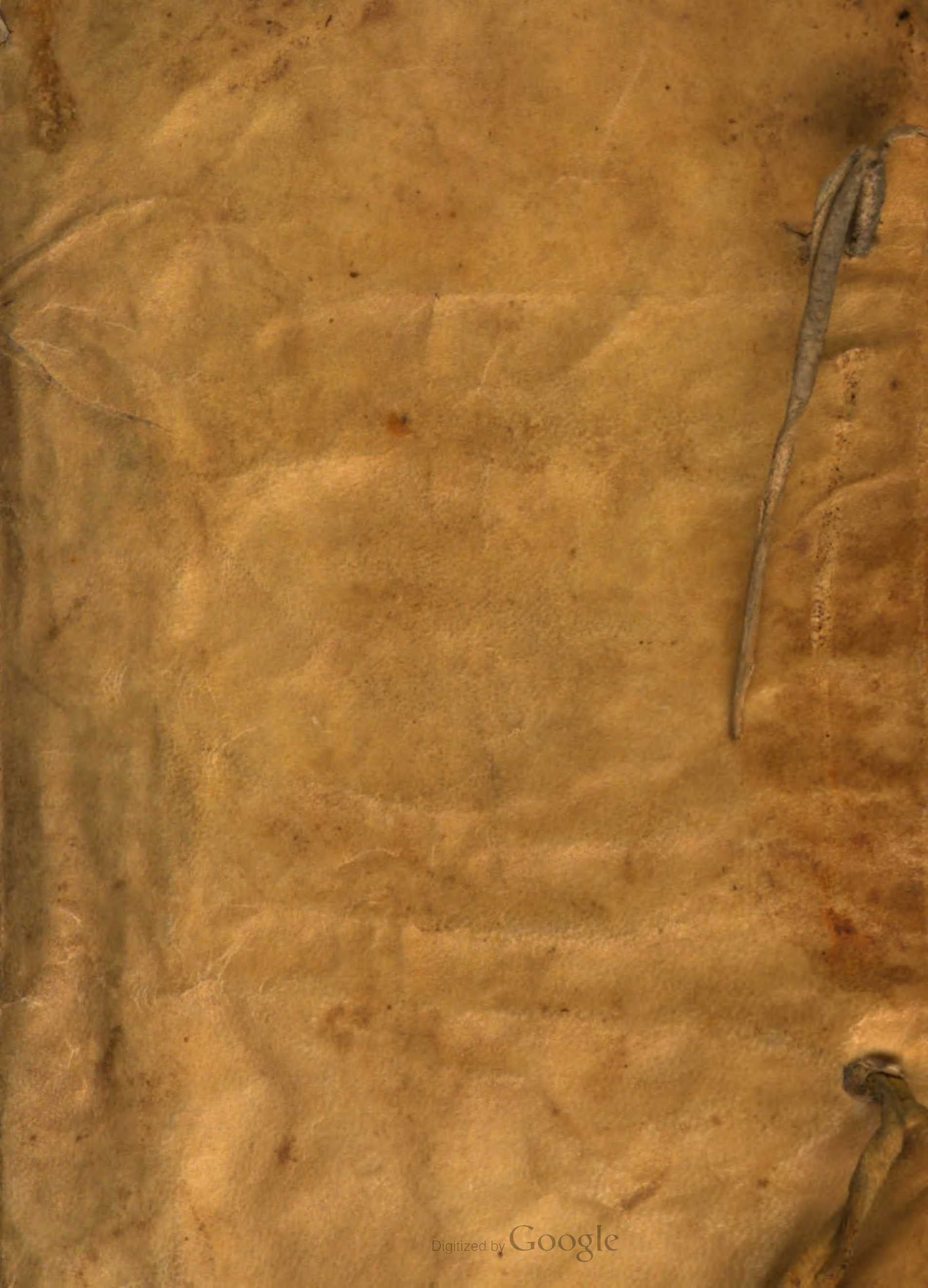

Autor

ALFONSO DE LA[illegible]NA

Fortalitium fidei in vniuersos christiane religionis hostes Iudeorum ꝛ saracenorum nõ inualido breuis nec minus lucidi compendij vallo rabiem cohibens fortitudinis turris nõ abs re appellatum quinqꝫ turriuꝫ inexpugnabilium munimine radians: succincte admodum ꝛ adamussim quinqꝫ partium librorum farragine absolutum.

I·N·R·I

¶ Venundantur a Stephano gueynard: ꝓpe sanctum Athonium.

el autor deste libro Sellama fray alonso de Espina
segun dice Garibay en la historia del Rey don, enrri
el 3º. en el cap. 58. veafe, q es de notar.

++ ij

Explicit tabula.

Videtur ordo in p̄senti libro quinq̃ erūt partiales libri quasi quinq̃ turres fortalicij fidei iexpugnabiles. Primus erit de vera christi militū armatura: et de fidei catholice excellentia. Secundus erit de bello falsorum xp̄ianorum et hereticorum cōtra eam ꝛ eorū astutia. Tertius erit de bello iudeorꝫ ꝯtra eā

et eorũ crudelitatibus ⁊ malitia. Quart⁹ erit de bello sarracenorũ cõtra eãdem ⁊ de eorũ ⁊ sue legis immũdicia. Quintus erit de bello dyabolorũ ꝯtra eãdẽ: ⁊ de pditiõe dominij eorũ ⁊ miseria. ¶ Circa p̄mũ librũ tres erũt principales cõsiderationes. Prima erit de armatura oim̃ fideliũ ĩ generali. Secũda de armatura verorũ pdicatorũ ĩ spãli. Tertia erit d̄ nobilitate ⁊ excellẽtia fidei catholice ĩ pticulari

¶ De armatura omnium fideliũ in generali.

Circa primã cõsiderationem q̄ est de armatura fideliũ ĩ gñali hoc est oẽs fideles cuiuscũq̃ status cõprehẽdẽdo sequamur apl̃m ad Eph̄. vlt. c. Qui spũsãcto illustratus docuit qualiter fideles debẽt armari ĩ spũali bello. Et põit sex armorũ genera. quorũ quinq̃ sunt ad resistẽdũ: vnũ ad impugnãdũ scꝫ verbũ dei. Prima armatura est studiũ ꝯtinentie. Scd̃a est virtus iustitie. Tertia est exẽpla sãctorũ. Quarta armatura est scutũ fidei. Quinta est galea spei. Sexta est gladi⁹ v̄bi dei. ¶ De prima armatura dicit apl̃s. state succincti lũbos vestros ĩ veritate: hac muniũtur fideles cõtra hostẽ familiarẽ scꝫ ꝯtra luxuriã. de qua d̄r Iob. xl. Fortitudo ei⁹ in lũbis eius qm̃ in eis est vis gñatiua. Et debẽt fideles vt bñ sint muniti hac armatura accingi zona quintuplici. Prio debẽt accingi zona pellicea: q̄ est mortificatio carnis. hac accincti sunt Iohannes baptista ⁊ helyas. Scd̃o debẽt accingi zona iustitie q̄ est pelliceũ boni operis. de qua d̄r Esa. xi. Erit iustitia cingulũ lũborũ ei⁹. Tertio debẽt accigi zona fortitudinis: vt primis motib⁹ viriliẽ resistãt. de qua d̄r pverbiorũ vlti. Accinxit fortitudine lumbos suos. Quarto debẽt accingi zona hũilitatis. Hoc est lintheo q̄ dñs accinctus lauit pedes discipulorũ suorũ. Quinto debẽt fideles accingi zona veritatis scꝫ euãgelice pmissiõis: Matt. xix. sunt eunuchi q̄ se castrauerũt pter regnũ celorũ. Qui hac quĩtuplici zona accinctus fuerit erit vere armatus studio ꝯtinẽtie. ¶ De scd̃a armatura q̄ est virt⁹ iustitie. subdit Apl̃s c. eodem. ⁊ induti lorica iustitie. Hac muniũẽ fideles ꝯ̄ hostẽ auaritie. de q̄ d̄r Ecclastici. iiij. nihil iniqui⁹ q̄ȝ amare pecuniã. Et d̄r lorica iustitie: qr sicut lorica munit totũ corp⁹: sic iustitia reddẽdo vnicuiq̃ qđ suũ est vniuersaliter soluit oẽ quod debet: vt nullus possit agere ꝯtra eã. Esa. lix. Indut⁹ est iustitia ⁊ lorica. Est eñ iustitia in corde: in ore: ⁊ in opere. In corde est tripliciter. Prio per amorẽ Matt. xxij. diliges primũ tuum sicut teipm̃. Scd̃o est iustitia in corde p cõpassionẽ. Iob. xxx. cõpatiebat aĩa mea paupi. Est tertio iustitia ĩ corde p iniuriarũ dimissionẽ Mat. vj. Si dimiseritis hoĩb⁹ pctã eorũ. dimittet ⁊ vobis pr̄ vester celestis delicta vestra. Est etiã

iustitia in ore tripliciter. Primo p
dulcē correctiōē3. Eccl.xix. Corri
pe ꝓximū añq̃ cōmineris. Scdo
est iusticia ī ore p cōsiliū. ꝓuerbio
rū.xxvij. vnguēto ⁊ varijs odorib⁹
delectaꝛ cor. ⁊ bonis amici ꝯsilijs
aīa dulcoraꝛ. Est tertio iustitia ī ore
p feruētē orōnē. iacobi vlt. orate
p inicē vt saluemini. Est vltio iu
stitia in manu. i. in ope etiā tripli
citer. Prio p donū ꝓuerbioꝝ.xviij
donū hoīs dilatat viā ei⁹ ⁊ añ pri
cipes spaciū ei facit. Est āt donu3
datio irreptibilis. Scdo est iusti
cia ī manu p mutuū. deuter.xxiij.
fratri tuo absq3 vsura quo īdiget
ꝯmodabis vt bñdicat tibi dñs de
us tu⁹ ī oī ope tuo. Tertio ē iusti
cia in manu. i. in ope p auxiliū. ad
gal.v. p charitatē spūs seruite in
uicē. Predicti nouē grad⁹ iustitie
sc3 tres in corde. tres in ore. tres ī
ope. sunt quasi quidam ānuli fortis
simi quib⁹ lorica iustitie contexiꝛ
vt illos habēs merito dicaꝛ arma
tus lorica iustitie. ¶ De tertia ar
matura q̄ ē sctōꝝ exēpla. Apl's
subiūgit. c. eodem. Et calciati pe
des ī ꝑparatiōe euāgelij pacis.
Dicunꝛ āt sctōꝝ exēpla calciamē
ta q2 his muniunꝛ fideles ꝯ affe
ctū terrenoꝝ. Quattuor aūt facit
calciamētū. Prio valet ad defēsio
nē. s. frigoris spinarū ⁊ luti. Sic ⁊
donū exēpliū defendit ꝯ frig⁹ in fi
delitat3. ꝯ spinas cupiditatis ⁊ ꝯ
lutū libidinis. Vñ dñs dicit lu
ce.x. Ecce dedi vobis ptāte3 calcā
di supra serpētes ⁊ scorpiōes ⁊ su
pra oē3 virtutē inimici: ⁊ nihil vo
bis nocebūt. Et ps. ait. ps. lxxxx.
Sup aspidē ⁊ basiliscū ābulabis
⁊ cōculcabis leonē ⁊ draconē. Se
cūdo calciamētū velat a puluere.
sic ⁊ sctōꝝ exēpla velāt a puluere
vane glīe siue laudis hūane. vnde
hieremie.ij. phibe pedē tuū a nu
ditate. Tertio v3 calciamētu3 ad
calefactionē. Sic sctōꝝ exēpla ca
lefaciūt affectū nrm erga deū ⁊ ꝓ
ximū diligēdū. Vñ ⁊ q̄ edūt agnū
paschalē iubenꝛ esse calciati. exo.
xij. Quarto v3 calciamētū ad orna
tū. Sic ⁊ sctōꝝ exēpla ornāt nos
decore ꝟtutū. vñ cāti.v. Quā pul
chri sūt gressus tui in calciamēt3
filia principis. iudith. vlt. Sādalia
illi⁹ rapuerūt oculos ei⁹. i. exceca
uerūt oculos holofernis p quē ī
telligiꝛ dyabol⁹. ide ē q sandalia
pōtificis auro ⁊ gēmis ⁊ diuersis
colorib⁹ adornanꝛ. Pro meōria p̄
dictaꝝ ꝓprietatū calciamēti est ꝟ
sus iste. Defendit velat calefacit
calci⁹ ornat. ¶ De armatura q̄ ē
scutū fidei. ait Apl's. c. eode3. In
oib⁹ sumētes scutū fidei. scutū ē fi
des īcarnatiōis. Est ei scutū triā
gulū: l3 sup vnū ita ⁊ xp̄s ē vna ꝑ
sona: triplicē tñ h3 substātiā. s. di
tatē carnē ⁊ aīa3. Itē in scuto co
riū desup extēdiꝛ ī ligno ⁊ pingi
tur extra. ita ⁊ caro xp̄i extēsa fuit
ī ligno cruc3. hiere.xi. Venite mit
tamus lignū ī panē ei⁹. Pictura ē
effusio sāguinis p diuersas ptes
corpis. Esa.lxiij. Quare rubrū ē ī
dumētū tuū. Hoc scutū d3 geri a fi
nistris: q2 ibi ē cor hoīs. ꝓuerbioꝝ.
iiij. Oi custodia serua cor tuū. ⁊c.

trenoꝝ.iij. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Hoc scuto muniunt fideles ꝯtra tela dyaboli. Unde scribitur ab aplo. In quo possitis oia tela nequissimi ignea extinguere. Nequam est caro: nequior est mūdus: sꝫ nequissim⁹ dyabolus. Dicūtur aūt tentamēta dyaboli tela ꝑ subtilitatē. gen. iij. Serpēs erat callidior cūctis aīantibus terre. Dicūtur ignea succēsiōe. vn̄ iob. xli. halitus ei⁹ prunas ardere facit. Prune sunt carnalia desideria q̄ dyabolus toto conamie in nr̄is mētibus itēdit accēdere. Esa. liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē in igne prunas. His igit̄ opponēda est fides q̄ acuto visu inuisibilia cōprehēdit ꝛ subtilitates tētationū ꝑspicit. vn̄. ij. corīt. ij. nō eīm ignoramus cogitatiōes ei⁹. Est etiā pruna gratia. vn̄ ꝛ dicit̄ ros matutin⁹ ꝛ ideo feruorem tentatiōis extinguit. vnde. eccl. xliij. Ros obuiās ab ardore venīēti humilē efficiat eū. ¶ De quīta armatura que est galea spei addit apl's in ca. eodē. Et galeā salutꝭ assumite. Hac armatura muniūtur fideles ꝯtra vana huius mundi. Qui eīm sperat eterna de facili cōtemnit tēporalia. vn̄ Esa. xl. Qui sperāt in dn̄o mutabūt fortitudinē vt sint fortes in spiritualibus: assument pēnas vt aquile vt per spem ꝛ desideriū volent ad celestia. Galea caput ꝓtegit q2 spes eternorū ab aduersitatū ictibus mentē illesam custodit. Est autē triplex spes. Prima dicitur spes venie de qua dicitur ezech. xviij. quacunqꝫ hora peccator ingemuerit vita viuet ꝛ nō morietur. hec defendit ab ictu desperatiōis. Scd̄a dicit̄ spes gratie. i. petri. i. sperate in eā que offertur vobis gratiā in reuelatioīe iesu xp̄i. hec defēdit a torpore pusillanimitatis. Tertia dicit̄ spes glīe: de qua ad Ro. v. Gloriamur ī spe glorie filioꝝ dei: hec defendit a pōdere obstinatiōis. Ecōtra spes ꝛ desideriū reproboꝝ versat̄ circa quattuor. de quib⁹ sapīe. v. Spes impij tanqꝫ lanugo est. i. flos cardui qui avēto tollit̄: hec est carnalis voluptas q̄ modica egritudie vel molestia tollit̄ ꝛ tabescit. Sequit̄ scd̄o ꝛ tanqꝫ spuma gracilis que a ꝓcella dispergit̄: hec est fauor vel glr̄a tēporalis q̄ breuis eē probat̄. Subiungit̄ tertio: ꝛ tanqꝫ fumus q̄ a vēto diffusus est: hoc ē ambitio dignitatis q̄ in ip̄o assensu deficit. Concludit quarto tāqꝫ memoria hospitis vni⁹ diei ꝑtereūtis. hec est ꝓsperitas tēporalis. De quinta armatura q̄ est gladi⁹ verbi dei. concludit apl's. Et gladiū spūs qđ est v̄bū dei. ad hebre. iiij. Uiuus est sermo dei ꝛ efficax ꝛ penetrabilior oī gladio ancipiti. Uiuus aūt ē in p̄ceptis ꝛ prohibitiōibus: q2 ꝑ hec viuificat. ioh. vi. Uerba q̄ locutus suꝫ vobis spiritus ꝛ vita sunt. id est spiritualis vita. ꝛ psalmista. Eloquium tuuꝫ viuificauit me. Efficax est in promissionibus ꝛ comminationibus: q2 oīa complebuntur tēpore suo. Matthei. v. Iota vnuꝫ aut vnus

¶ Incipit prohemiū in quo diuine laudes anno tant᷑ ꝛ mittitur querela añ tronū maiestatis dei ꝛ ponitur intentio scribentis.

urris fortitudinis a facie inimici. Tu es dñe deus meus: qui facis magna ꝛ inscrutabilia ꝛ mirabilia quoꝝ nō est numer⁹. Tu extēdisti celos solus: ꝛ gradieris super fluctus maris. Tu ambulas sup pennas ventoꝝ. Tu fecisti arcturū ꝛ orionas ꝛ īteriora austri. Tu es celsior celo: ꝓfundior inferno: lōgior terra: ꝛ latior mari. Tu es in cui⁹ manu est aīa oīs viuētis ꝛ spūs vniuerse carnis. Tu auris ꝟba diiudicas: ꝛ faucis cōmedētis saporem. Tu es qui cognoscis decipiētē: ꝛ eū qui decipitur. Tu adducis malos ꝯsiliarios ī stultū finē: ꝛ iudices ī stuporē. Tu baltheū regū dissoluis ꝛ ꝑcingis fune renes eoꝝ. Tu ducis sacerdotes eoꝝ īglorios ꝛ optimates supplātas. Tu cōmutas labiū veraciū ꝛ doctrinā senū aufers. Tu es dñe qui effūdis despectionē sup principes: et eos q̄ oppressi fuerāt releuas. Tu releuas ꝓfunda de tenebris: ꝛ producis in lucē vmbrā mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes ꝛ ꝑdis eas: ꝛ subuersas ī integrū restituis. Tu imutas cor ꝓncipū populi terre: ꝛ decipis eos vt frustra īcedā per inuium. Tu facis eos palpare quasi in tene-

bris: et non in luce: et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es omnipotens. Tu solus omne bonum. Tu solus omnia sciens. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Tu solus teipsum comprehendis. Tu solus es ubique presens. Tu solus creas res de nihilo. Tu solus in instanti operaris. Tu solus stabilis manens das cuncta moveri. Tu solus ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis quod vis. Tu solus voluntatem hominis cogere potes. Tu solus potes essentie anime illabi. Tu solus potes peccata dimittere. Tu solus potes gratiam infundere. Tu solus potes in igne perpetuo corpus servare. Tu es coram quo nudus est infernus: et nullum est operimentum perditioni. Tu extendis aquilonem super vacuum: et appendis terram super nihilum. Tu ligas aquas in nubibus: ut non erumpant pariter deorsum. Tu tenes vultum solii tui: et expandis super illud nebulam tuam. Tu domine terminum circumdedisti aquis usque dum finiatur lux et tenebre. Tu es ad cuius nutum columne celi contremiscunt: et pavent. Tu es in cuius fortitudine maria congregata sunt repente: et prudentia tua percussit superbum. Tu es cuius spiritus celos ornavit: et obstetricante manu tua eductus est coluber tortuosus. Tu es deus excelsus in fortitudine tua: et nullus est tibi similis in legislatoribus. Tu es cuius numerus annorum inestimabilis. Tu aufers stillas pluvie: et effundis ymbres ad instar gurgitum qui de nubibus fluunt: que pretexunt cuncta desuper. Tu si volueris extendere nubes quasi tentorium tuum: et fulgurari lumine tuo desuper quoque cardines maris operies. Tu das escam omnibus mortalibus. Tu domine in manibus tuis abscondis lucem: et precipis ei ut rursus adveniat annuncians de eo amico tuo quod possessio tua sit et ad eam possit ascendere. Tu super omnes celos consideras: et lumen tuum super terminos terre. Tu posuisti fundamenta terre: et eius mensuras. Tu tetendisti super eam lineam et bases eius consolidasti. Tu es quem laudant astra matutina. et ante quem iubilant filii dei. Tu conclusisti hostiis mare circundans illud terminis tuis: posuisti vectem et hostia: et dixisti hucusque venies et non procedes amplius: et hic confringes tumentes fluctus tuos. Tu ostendisti aurore locum suum. Tu fecisti auroram et solem. Tu concussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es profundum maris: et in novissimis abyssi deambulasti. Tu es cui aperte sunt porte montis: et hostia tenebrosa vidisti. tu domine considerans latitudinem terre. tu nosti in qua via habitat lux: et tenebrarum quis sit locus: ut ducas unumquodque ad terminos suorum et intelligas semitas domus eius. Tu scis quando nascituri sunt homines et numerum dierum eorum nosti. Tu ingressus es thesauros nivis et thesauros grandinis aspexisti: que preparasti in tempus hostis in die pugne et belli. Tu scis per quam viam spargitur lux: et dividitur estus super terram. Tu domine dedisti vehe

mentissimo ymbri cursum: et viam sonantis tonitrui: vt plueret super terram absque homine in deserto: vbi nullus mortalium commoratur: vt impleret inuiam et desolatam produceretque herbas virentes. Tu es pluuie pater. Tu genuisti stillas roris: a te egreditur glacies. et genuisti gelu de celo. Tu induras aquas in similitudinem lapidis: et superficiem abyssi constringis. Tu es qui coniungere potes micantes stellas pliades: et gyrum arcturi potes dissipare. Tu producis luciferum in tempore suo: et vesperum super filios terre consurgere facis. Tu nosti ordinem celi: et pones rationem eius in terra. Tu numeras multitudinem stellarum. et omnibus eis nomina vocas. Tu dimensus es altitudinem celi: latitudinem terre: et profundum abyssi. Tu domine dinumeras arenam maris: et pluuie guttas: et dies seculi. Tu immittis fulgura: et vadunt et reuertentia dicunt tibi assumus. Tu posuisti in visceribus hominis sapientiam. Tu dedisti gallo intelligentiam. Tu enarras celorum rationem et concentum celi dormire fecisti: quando fundebas puluerem in terra: et glebas compingebas. Tu es domine qui mensus es pugillo aquas: et celos palmo ponderas. Tu appendis tribus digitis molem terre: et libras in pondere montes et colles in statera. Tu fecisti celum et terram cum omni ornatu eorum. Tu omnia in numero pondere: et mensura disposuisti. Tu es quem celum: et celi celorum capere nequeunt. Tu es omnipotens super omnia opera tua: terribilis dominus et magnus vehementer: et mirabilis potentia tua: quia si fortitudo queritur robustissimus es. Tu domine si subuerteris omnia vel in vnum coartaueris a nullo contradiceris nec quis dicere poterit: cur ita facis. Tu si destruxeris: nemo est qui edificet: si incluseris homines nemo est qui aperiat. Tu domine si continueris aquas omnia siccabuntur: et si emiseris eas subuertent terram. Tu es domine apud quem est fortitudo cuius ire resistere nemo potest: et sub quo curuantur qui portant orbem. Tu es cui milia milium assistunt angelorum: et decies centena milia ministrant. Tu es ante cuius conspectum centum xliiij. milia sunt citharizantes in citharis suis. Tu es ante cuius thronum turba magna quam dinumerare nemo potest gratias agit. Tu vite et mortis habes potestatem: tu es domine quem laudat omnis militia celestis exercitus: et omnis creatura. tu es maior omni laude. Tu es domine cuius immensa est et inuestigabilis misericordia promissionis tue. quoniam tu domine altissimus super omnem terram longanimis et multum: misericors et penitens super malicias hominum. tu vis omnes homines saluos fieri: et in agnitionem veritatis venire. tu es qui in rebus et temporibus ortis summam gratiam fecisti: cum propter salutem humani generis quod nimia charitate dilexisti misisti filium tuum vnigenitum eternaliter generatum in plenitudinis tempore in maria virgine humanatum: quem et verum deum et hominem confitemur. factus tibi obediens vsque ad mortem crucis: vt nos redimeret a

peccato. Hec est fides nostra. Hec ꝯsolatio nostra. Hec vita nostra. Hec spes beatitudinis nostre firmior ꝙ celū ꝛ terra. Sed o altissime deus multi hec confitentur labiis quoꝝ cor lōge est a te. alii nituntur euertere hanc veritatem ꝛ verbis ꝛ factis quoꝝ ꝙdā sunt heretici ꝛ ꝑuersi christiani. Alii sunt iudei: alii sarraceni. Alii ꝟo dyaboli. De errore hereticoꝝ nullus est ꝙ inquirat: strauerunt dñe gregē tuū lupi rapaces: qꝛ pauci sūt pastores multi mercenarii: ꝛ qꝛ mercenarii sunt nō est eis cura de ouibus tuis pascēdis: sed tondēdis. Uidēt eīm lupos veniētes ꝛ fugiunt. Cadit asina ꝛ non est ꝙ subleuet: perit aīa ꝛ nō est qui adiuuet. De ꝑfidis iudeis blasphemātibꝰ nomen tuū ꝛ inaudita crudelia latēter faciētibus infidelibus tuis nullus est vt plurimū ꝙ recogitet qꝛ munera eoꝝ excecauerūt oclos iudicū: ꝛ ꝑsidentium in clero ꝛ populo: sꝫ ꝛ absona sarracenoꝛuꝫ viuentiū inter nos ex interesse predictoꝝ iudicū obliuioni data sūt. Predicatores tui licet pauci clamāt: sꝫ a veritate tua auditū auertunt: ꝛ ad fabulas conuertuntur. Impletū est dñe verbū tui predicatoris eximii. Erit eīm tēpus cuꝫ sanā doctrinā nō sustinebūt. Hec velut quādā querelaꝫ dñe ex ꝑte dilligētiū te mitto ante thronū tuum ꝛ agni imaculati. Succurre ꝙ dñe gregi tuo quē ꝑcioso sanguine filii tui emisti. Sāguineos fōtes lachrymaꝝ emittit cor meū: qꝛ neminē video ꝯsolatorē gemētiū: ꝛ fere neminē zelatorē tue fidei catholice spāliter in hac misera hyspania in qua sicut in fine mūdi sita est: sic ī ea cōgregate sunt oēs feces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicꝰ est hereticus. inimicus iudeus. Inimicus sarracenꝰ. Inimicꝰ diabolus. Cogitaui ergo dñe deus meꝰ propter gloriā ꝛ honorē tue scē fidei catholice: ꝛ in remissionē delictorum meoꝝ hūc librū scribere quē fortaliciū fidei nomino: meūqꝫ intellectū tue maiestati cōmēdo: et sic cū splēdoribꝰ lucis tue illuminare digneris: vt illa scribā ꝙ tue sint placita voluntati ad ꝯsolationē fideliū: ꝛ ꝑ defensiōe tue scīssime fidei. In ꝙ ꝙcqd bñ dictū īueniat tibi tribuatur a quo oē bonū est. Si ꝗd v ere minꝰ caute dictū fuerit beniuolū peto correctorē ī oībꝰ me submittēs determiatiōi ecclīe catholice tue immaculate spōse. Sumēs in tuo noīe ꝑ fundamento nrī īexpugnabilis fortalicii verbū ꝑassumptū. Turris fortitudīs a facie inimici. ps. lx. Et ꝑmittit figura pugne ī qua fortaliciū ꝙnqꝫ turriū cū eius ornatu ꝛ armatura deseruit primo libro. Heretici fodiētes siue ꝑ iniuiā fortaliciū ꝑforātes deseruiūt scdo. Iudei ꝟo signati velati ꝛ cathenis vinculati deseruiūt tertio. Bellū sarracenorū. ꝛ xpianoꝝ deseruit quarto. Demones vero ab angelis ꝑstrati deseruiunt quinto libro.

¶ Incipit liber primus in quo cōtinentur tres considerationes.

Circa quartum et vltimū huius secūde cōsiderationis vidēdū est qualis debet esse p̄dicator. Ad hoc respondetur dupliciter: primo in generali. secūdo i speciali. De primo dico q generaliter loquēdo oportet qd verus predicator sit sanct⁹ quia peccatori dixit de⁹. quare tu enarras iustitias meas et assumis testamētum meum per os tuū ps xlix. predicatores em̄ sunt organū veritatis: et aliquādo subtrahitur sermo pro culpa p̄dicatoris. aliqn̄ pro culpa auditorū. prout ait gre. mor. iij. in fi. Tūc em̄ est sermo viuus et efficax cū est p̄dicatoris pura sanctitas et v̄tuosa perfectibilitas sicut fuit de beato stephano. Act. vj. de quo dicit q nō poterāt resistere sapiētie et spiritui qui loquebat de quo habet pulchrū exēplum. x. libro Eccl'iastice historie: vbi dicitur q cū sancti p̄res cōuenissent ad cōsiliū Nicenū et ibidē eēnt phi et dialetici. quorū vn⁹ cōflictū cū ep̄is mouebat in dialetica intātū q fiebat ingēs spectaculū cōuenietib⁹ ad audiēdū nec poterat philosophus cōcludi a quoq̄ aut cōstrigi. tāta em̄ dicendi arte obiectis qōnib⁹ occurrebat vt vbi maxie putaretur obstrictus velut āguis lubric⁹ laberet: qd videns quidā ex ɔfessorib⁹ vir simplex et nihil aliud sciēs nisi iesum et hūc crucifixū poposcit se posse cū pho sermociari qd vidētes illi qui nouerāt ei⁹ simplicitatē noluerūt pati ne risui haberet sctā simplicitas Ille tū persistit mouēs sermonē ac dicēs. In noie ihū xp̄i philosophe audi q̄ vera sunt. De⁹ vn⁹ est qui fecit oia et creauit virtute v̄bi sui. h̄. verbū et sapia quā nos dicimus caro factū est et filius natus est. et per passionē suā nos a morte liberauit: et resurrectiōis sue nobis vitā eternā promisit quē expectam⁹ iudicē oiū. Credis ita philosophe. At ille. Velut nūq̄ villū ɔtradicēdi sermonē didicisset ita obstupefact⁹ virtute v̄borū ac mutus ad oia hec solū potuit respondere ita sibi videri nec aliqd posse esse magis verū. Cui senior si h̄ ita credis surge et sequere me. et huius fidei signaculū suscipe Et cōuersus philosophus ad hoies ait Audite o viri eruditi dū v̄bis mecū res gestū est verba verbis opposui. et que dicebant dicēdi arte subuerti vbi vero p̄ verbis virtus p̄cessit ex ore dicētis. nec resistere verba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. et iō si quis vestrū potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̄ē et sequat hunc senē in quo locutus est deus. et ita philosophus xp̄ianus effect⁹ est et tādē gratulatus est se eē victū. Sanctitas ergo et vite p̄fectibilitas magis efficiūt i p̄dicatore vt vtiliter p̄dicet q̄ scie luminositas ppter qd ait dn̄s Esa. xxxv. Sup montem excelsum ascēde tu qui euāgelizas syon. i. sup eminētias vite put expōit Gre. sup Ezech. omelia. x. et ideo dicit speculator

Ezech. ca. iij. speculatorem dedi te. Btūs aūt Hiero. i epistola ad nepotianū monachum elegāter scribit qualis debeat esse pdicator in sermone dicēs. Nolo te declamatorē eē & rabolū garrulūq; sine ratione sz mysterij peritū & sacramētorū dei tui eruditissimū. Vba voluere & scelleritate dicēdi apd ipéritū vulgus admirationē sui facere indoctorū hominū est. pceptor quodā meus Greg. nazāzenus rogat⁹ a me vt exponeret qd sibi vellet i luca. Sabbato de vtero ptho pon eleganter lusit. Docebo te in quiēs in eccl'ia vbi oī populo acclamāte cogeris inuit⁹ scire qd nescis aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile q; vilē plebiculā & idūctā cognitionē lingue volubilitate decipere. que quicquid nō itelligit mirat. hec ille. ¶ Nūc descēdo magis i speciali qualis debeat eē pdicator vbi diuini. vbi quinq; sunt p ordinē declarāda Primuz qualis debeat eē pdicator i hitu exteriori. Scdz qualis dz esse pdicator i ouersatiōe. Tertiū qualis pdicator debet esse in pdicatione Quartū qualis i aīo. Quintū qualis dz eē pdicator in pmio. ¶ Ad primū dico q predicator vbi diuini dz esse in habitu exteriori camelus. i. dz indui vestib⁹ paupimis & despectis in quo reluceat mūdi cōtēptus. Talis apparuit mūdo pm⁹ pdicator pnie. Johānes baptista tāq; forma & exēplar omniuz pdicatoꝝ q venturi erāt: sicut patet. matth. iij. vbi dicit. Erat iohānes indut⁹ pilis cameloꝝ qd ē vestimētū vile & asperū qr magis mouēt facta q; verba in moralibus. & vita sancta q; eloquia cōposita. Attēdat etiā pdicator nō solū habitū in iohāne sed & victū. s. locustas & lactucas siluestres agrestes. qr debita dispositio pdicatoris ē mortificatio carnis vt sit subdita spiritui sm q paulus dicit. j. Chor. ix. Castigo corpus meū & i seruitutē redigo ne forte cum aliis predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiā xps icomparabilis pdicator indutus fuit paupimis vestimētis qr iquit ipe. Qui mollib⁹ vestiunt in domib⁹ regū sunt. Math. xj. Sic beatus pater noster Franciscus pauperum priarcha noluit fres suos apparere mūdo dicēs: & fres oēs vestimētis vilib⁹ induāur vt possint ea repetiare de saccis & aliis pettis cū benedictione dei. tales eñ pecie & repetiatiōes velut margarite fulgēt i hitu fratrū minoꝝ ostēdentes mūdi cōtēptū in quo cōdēnant pdicatores qui curiose mollibus vestiunt specialiter miores. ¶ De secundo scz qualis debeat eē pdicator in conuersatiōe. Respōdeo q pdicator euāgelicus i sui ouersatiōe dz eē agnus vt possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei cauēs sibi a peccato. & pximo a scandalo studeat amare & amari blādū se & affabilē exhibere cū oī castitate nec semp sit iter turbas: sz aliqñ recedat ab eis et vadat in desertū locuz. exēplo xpi

Mat.xiiij.vbi dicit q cu audisset iesus morte .s.iohannis pter doctrina veritatis secessit inde in desertu locu.secessit no times morte sed ostendit q aliquado cededu sit malitie humane.z vt daret exeplu pdicatoribus verbi diuini aliquado recededi a turbis z redire ad locu solitariu pter duo. prio ad recolligedu proprios defect9 qui cotrahuntur i couersatioe cu hoib9.secudo ad vacadu orationi: vt ibi pdicator hauriat q postea ppl'is effundat.Debet etia i sua puersatioe fugere populi applausuz sicut legim9 de christo Marci. i.q cu multa demoia eijceret.z demonia clamaret z cetera . no sinebat ea loqui.Sequitur z diluculo valde surges egressus abijt in desertu locu. In hoc dans exemplu3 vt predicatores mirabiliu diuinoru3 operator debeat fugere mudi applausu3.veruntame qr no debet dimittere salutem animaru:sequitur eam9 in proximos vicos z ciuitates. ¶ Circa tertiu sc3 qlis debet esse pdicator euagelicus in pdicatioe.Dico q dbet ee martha z ignis:martha i sollicitudine: qr predicator verbi diuini retardas opus pdicationis pro amicis carnalib9 vel terrenis negocijs ineptus est regno dei.Et ponitur exeplum de arante z retro aspiciete. luce.viij.nemo mittens manu ad aratru3 z aspicies retro aptus est regno dei.Scdo debet esse ignis in feruore vt possit inflamare corda audientiu3.exemplo helye de quo dicitur Eccle.xlviij.surrexit helyas quasi ignis z verbu3 eius quasi facula ardebat. qr vt dicit Bernard9.q ardet icedit. ¶ De quarto scilicet qualis ee debeat pdicator in aio.Rndeo q pdicator euagelic9 debet esse aio leo qr no d3 aduersitate terreri.cogitas q e miss9 sicut agn9 iter lupos. Mathe.x.nec debet turbari si no habeat tepus pcogitandi q respondeat psecutorib9 duplici de causa primo qr in tali casu sufficit fide3 costanter pfiteri cora psecutorib9 qd pot facere qlibet xpian9 quatucuq3 simplex. Scdo qr hoibus de deo pfitetib9 sps sctus no deficit i necessitate dicete saluatore Mat.x.Cu aut tradet vos nolite cogitare quo aut qd loquamini. Dabitur ei vobis in illa hora qd loqmini.z p3 ex pdictis q no loqtur p christus de pbo predicationis sed cu fuerint tradit i an iudices qr pdicator pbi diui pcogitare d3 quo debeat verbu diuinu pdicare siue pponer sm q dicitur puerbioru.xvi.hois est aium pparare z dei gubernare ligua aliter teptaret deu si negligeter de h cogitet du tame habeat tepus oportunu.Sit ergo animo leo imperterritus z no turbatus: pones ante oculos suos cu pcta publica habuerit reprehendere illud verbu iohanis baptiste.No licet tibi habere vxorem fratris tui. z verbu3 petri ad principes sacerdotu obedire o3 deo magis q hoib9 z verbum dei ad iheremiam .Iere.i.

Accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos oia que ego precipio tibi ne formides a facie eorum. ego quippe dedi te hodie in ciuitatem munitam et in colūnam ferream et in murū ereum super omnē terrā regibus iuda et principibus eius et sacerdotibus eius et omni populo terre et bellabūt aduersum te et non preualebunt: quia ego tecum sum ait dns vt liberē te. ¶ Circa quintum scilz qualis debeat esse pdicator in pmio. vtrū debeat attendere pro premio sui laboris tēporale emolumētum. Respōdeo q verus pdicator euāgelicus nō debet attendere aliqd aliud nisi gloriā dei et salutē animarū. Sūt eni quidā qui finē sue pdicationis constituunt mercedē terrenā horum autem pdicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarij q predicatores sunt. Sicut accidit istis temporibus qm sic cōducuntur predicatores pro pecunia quarūdam bullarū colligēda ac si essent operarij q vt ad vineas excolendas conducuntur in platea vt p qualibet bulla quā dederūt recipiāt tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiōes i isto regno. Predicatio tn illorum suscipiēda est et audiēda. vnde dns de similib9 pdicatorib9 dicit Matt. xxiij. Que dicunt facite: que autē faciunt nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Sed de quo debet viuere pdicator euangelicus. Respondeo q pdicatores sumptus debent habere a populo cui pdicant. sicut ostēdit apls. j. Corin. ix. Dupliciter. Primo auctoritate vsus publici et rōnabilis. Secundo auctoritate diuine legis. Primū ostēdit sic dicens. Quis militat suis stipēdijs vnq. qsi dicat nullus immo milites sumūt stipēdia a populo terre quā dfendūt. Idē ostendit de agricolis et gregū pastorib9. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius nō edit. De gregum pastoribus dicit. Quis pascit gregem et de lacte gregis nō manducat. apostoli xpo fuerunt milites contra hereticos insurgētes et in vinea dni cultores et gregis dni pastores. ppter ea a populo eis sumptus dabant. Secūdū pbat sic dicēs. Nunquid sm hoiem dico. i. ex auctoritate cōsuetudinis humane tm. s. q predicatores sumpt9 habere debeāt a populo quasi dicat. imo cū hoc autoritate legis diuine. Scriptū est eni deutero. xxv. Nō alligabis os boui triturāti. i. predicatori laboranti in area dni. Confirmatur predicta ex pcepto xpi quod dedit apostolis quādo misit eos ad pdicandū verbum dei. Matth. x dicēs. gratis accepistis. s. gratiam. vobis collatā: siue sit gratia gratum faciēs siue gratia gratis data. gratis date eodem mō sicut accepistis pro spūalibus eius actibus et pro administratione sacramentorum et predicatione et similibus nō debet quicq postulādo recipi quasi precium. et sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

apex non preteribit a lege donec omnia fiant. Penetrabilior est oī gladio in iudicijs ꝛ dānationib⁹ qꝛ perdit corp⁹ ꝛ aīam in gehēnā apoca.j. De ore eius exibat gladius ex vtraqꝫ pte acut⁹: hec armatura est ad pcutiendū. pcutit em̄ carnē: qꝛ docet illi⁹ mortificatio= nē Vn̄ cāti.iij. vniuscuiusqꝫ ensis sup femur suū pp̄ter timores nocturnos. Scd̄o pcutit mūdum qꝛ docet illi⁹ ɔtēptū. vn̄ Matth.x. dn̄s dicit. nō veni pacē mittere: sꝫ gladiū. Percutit tertio dyabolū: qꝛ detegit astutias ei⁹. Vn̄ iob.xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illuꝫ negociatores. Dicit aūt gladius spūs qꝛ spūsctūs dat ipm̄. Mat. x. Nō em̄ vos estis q̄ loquimini: sꝫ spūs pr̄is vestri qui loquit in vobis. Itē dicit gladius spūs: quia spūs ducit ipsum. Vn̄ grego. Nisi intus sit spūs qui doceat lingua doctoris iuanū laborat. ps. Dabit voci sue vocem virtutis. Et quia veri p̄dicatores i bello spirituali singularissimū bellum gerūt ꝛ nimiū vtile i eccl̄ia dei: iō habita armatura fideliū in generali: de p̄dicatorū armatura in sequēti ɔsideratione singulariter est dicēdū

De armatura verorū predicatorum in speciali.

Circa scd̄am considerationē hui⁹ primi libri qꝛ vera armatura militum xp̄i ad extirpanduꝫ predictos errores ꝛ ad crimina increpanda consistit in predicatiōe verbi dei qd̄ est quasi ignis ardens ꝛ quasi malleus conterens petras Iere.xxiij. ideo vt p̄dicatores euāgelici p̄dictū bellū securi possint intrare cū spe victorie obtinende quattuor debēt diligēter attēdere: i q̄bus cōsistit eorū armatura. Primū quid ē predicatio. Scd̄m qualis debet eē p̄dicatio. Tertiū cui prodest p̄dicatio. Quartū qualis debet esse p̄dicator. Ad primū r̄ndet Alanus q̄ p̄dicatio est manifesta ꝛ publica moruꝫ instructio ꝛ fidei ꝛ hoīm informationi deseruiēs ex rōnū semita ꝛ auctoritatū fonte pcedens. Manifesta debet esse p̄dicatio qꝛ i manifesto pponēda ē. Vn̄ xp̄s ait Matth. x.ij. q̄ dico vobis in ore predicate sup tecta. Si em̄ occulta esset p̄dicatio suspiciosa eēt sicut lati⁹ declarabit i tertia ɔsideratiōe hui⁹ primi libri. immo talis p̄dicatio videret redolere heretica dogmata. In cōcilliabulis em̄ suis latenter predicant heretici vt facilius illos decipiāt. Publica debet esse qꝛ nō vni sed pluribus pponēda Si em̄ tm̄ vni pponeret nō esset p̄dicatio sed doctrina Hec est em̄ differētia inter p̄dicationē ꝛ doctrinā: qꝛ p̄dicatio ē illa istructio q̄ pluribus fit: ꝛ in manifesto ꝛ ad moꝝ instructionē. Doctrina vero q̄ pluribus vel vni fit ad scientie eruditionē. Per hoc q̄ sequit instructio moꝝ ꝛ fidei isinuant due ptes theologie. vna rōnalis q̄ diuinoꝝ sciētiā ɔsequit. alia mora-

lis q̄ moꝝ informationē pollicet̄ Predicatio enī nūc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascēdētes. nūc de hūanis qḋ significat̄ p descēdētes i scala iacob. Gen. xxviij. Angeli em̄ ascendētes ꝛ descēdētes sunt ꝑdicatores q̄ tūc ascēdūt dū celestia ꝑdicāt. descēdunt' q̄n per moralia se i̇ ferioribus' cōformāt. Per hoc' qḋ sequit̄ hoīm informationi deseruiens significat̄ causa finalis siue vtilitas ꝑdicatiōis. Et qꝛ rationibus subnixa debꝫ eē predicatio ꝛ auctoritatibus roborata cōsequēter annectitur hec rationū semita ex auctoritatuꝫ fonte procedens.

¶ Qualis debet esse predicatio.

Circa scōm hui⁹ secunde cōsiderationis. s. qualis dꝫ esse predicatio. Rn̄detur φ vera euangelica ꝑdicatio debet qualificari tribus ꝯditiōib⁹ negatiuis ꝛ totidē affirmatiuis. Procedendo p̄io de negatiuis dico φ predicatio euāgelica nō dꝫ in se habere aliq̄ scurrilia vel puerilia vel rigmoꝝ melodias ꝛ metroꝝ ꝯsonātias q̄ poti⁹ sūt ad aures demulcendas q̄ȝ ad aīos informādos. ꝛ iō oīfarie ꝯtēnēda. De tali predicatiōe dicit̄ a ꝓpheta. Caupones vestri miscēt aquam vino: in illa predicatiōe ē aqua vino in qua puerilia et scurrilia ꝟba ꝛ animos quodāmodo effeminātia ponūtur. Secūdo ꝑdicatio non dꝫ splendere fabulis ꝟboꝝ pupuramētis coloꝝ nec minus exanguibus verbis dꝫ esse detecta. sꝫ mediū tenuere beati. qꝛ si nimijs eēt coloribus picturata videret̄ nimio studio eē excogitata ꝛ poti⁹ elaborata ad honorē hominū q̄ȝ ad vtilitatē ꝓximoꝝ. ꝛ ita minus moueret aīos auditoꝝ qui sic ꝑdicant pharīseis cōpantur q̄ ampliabāt fimbrias ꝛ dilatabāt filateria sua. Mt. xxiij. Talis em̄ ꝑdicatio supstitiosa ꝑt dici nō cōtēnēda sꝫ sustinēda. Vn̄ apl'us ait ad philippen. p̄io. Quacūqꝫ occasiōe xp̄s predicatur i hoc gaudeo sed ꝛ gaudebo. Tertio nō debēt i predicatiōe euāgelica iterseri falsa ad maiorē xp̄iane religiōis laudē. qꝛ nō min⁹ irascit̄ xp̄s de falsa laude q̄ȝ de negata ꝟitate. Talis aūt predicatio hereticoꝝ solet eē q̄ vera ꝓponūt ꝛ cōsequēter falsa cōcludūt. de quibus dr̄ Trenoꝝ. iiij. Lamie denudauerūt mām̄as lactauerūt catulos suos. lamie ꝟgineas hn̄t facies sed pedes equinos. pedes eq̄nei vngulas nō findūt. sꝫ firmit̄ se terre i̇figunt. Per lamias intelligunt̄ hr̄tici q̄ ꝓponunt faciē virginis sꝫ cōcludunt aculeū scorpionis. Primo em̄ ponūt vera cōsequēter assumūt falsa. pedes vero habēt equinos qꝛ affectus mētis in dei dilectione ꝛ ꝓximi nō diuidūt sed omnes affectus terrenis delectatiōib⁹ i̇figūt talis ꝑdicatio oīno abiciēda eē ꝛ oīno est pniciosa. ¶ Secūdo qualificat̄ predicatio euāgelica trib⁹ alijs ꝯditiōib⁹ affirmatiuis. Pria

est vt liciū sit ab auctoritate theo
logie tāqz a sui ppriō fundamēto
maxie ab euāgelijs psalmis pau-
li epl'is z libris salomōis. qz i istis
spālr resultat moralis istructio. si
ergo fundamētū pdicationis qs
poneret dcā pho⁊ vel pcardica p
uerbia que in vsu cōi habētur po
tius talis pdicatio eēt ridiculosa
qz euāgelica. nec debet predicator
petere thema cū pulpitū ascēdit
a populo sicut vidi de quodā cū
talis modus magis videat pretē
dere ostentationē quā edificatio
nē lz crederē illū ex simplicitate
facere. z deīde sumpto themate si
fuerit necesse de libris sacre pagi-
ne sumende sunt auctoritates ad
ppositū vtiles z pōt īserere dicta
gētiliū vera sicut z paulus i epl'is
suis aliqñ pho⁊ auctoritates iter
serit. quia tunc accipiātur ab eis
tanqz ab iniustis possessoribus et
debet cauere q fundamētū sue p-
dicatiōis non sit ppositio nimis
obscura vel difficilis pposita ne
auditores eā fastidiāt z ita minus
attēte audiat. Secūda cōditio af
firmatiua est q habeat i sentētijs
pōdus vt vtute sniarū aios audi-
torum emolliat ad lachrimas mo
ueat. excitet mētē. pariat cōtritio
nē ꝯpluat doctrinis: itonet minis
blādiat pmissis. z ita tota tendat
ad vtilitatē proximo⁊. Et sunt pdi
catiōis tres spēs. vna q ē vbo d q
mar. vlt. pdicate euāgeliū oi crea
ture. alia scripto. vn apl's dicit se
pdicasse corinthijs qñ eis epl'as
scribit. alia est i facto. vn dicit gre

omnis christi actio nostra est instru
ctio: sed illa est perfectissima vbi
ad min' occurrūt duo. s. doctrina z
opus. Exēplo xpi q cepit facer et
docere. Act. j. Hec eñ cōmuniter
faciūt pondus predicatiōis: quia
cuius vita despicit restat vt eius
predicatio contemnatur. ¶ Item
confirmat predicationem operū
perfectibilitas: z exēplo⁊ virtuo
sitas: quia qui fecerit z docuerit
hic magnus vocabit in regno ce
lorum. Matth. v. Hec est eñ lex p
dicato⁊ vt impleant qd docēt cū
turpe sit doctori si culpa redarguit
ipm: vt catho ait. Tertia cōditio
predicatiōis affirmatiua est q sit
breuis. vnde ad corinth. xiiij. dicit
apl's. In ecclesia volo quinqz vba
magis loqui. i. pauca sensu meo. i. vt
intelligā z ab alijs intelligar: z sic
eos instruam qz decē milia vbo⁊
in lingua. i. qz maximā verboū co
piā sine hmōi intellectu. Sciēdū
autem q apl's specialiter se dicit
hic velle loqui quinqz verba qz pre
dicatores ecclesie debēt annūcia-
re quinqz. s. credēda: agēda: vitan
da: timēda: z sperāda: qz pdicatio
dz esse de his q ptinēt ad fidem. z
sic habet primū: z de his que pti-
nēt ad mores: z sic habēt alia qua
tuor. s. vtutes z vitia pena z glia.
Et qz ista debent predicari cū bre
uitate sermonis. Ideo dicit apo-
stolus quinqz verba. i. pauca. Si-
milē doctrinā tradit predicatori-
bus pater nr seraphic' frācisus
dicēs i regula. Moneo qz z exhor
tor fratres meos vt in predicatio-

ne quaz faciunt sint examinata et casta eorũ eloquia ad vtilitatem ꝛ edificationẽ populi: annũciando eis vitia ꝛ virtutes penã ꝛ gloriã cum breuitate sermonis q꞉ verbũ abbreuiatũ fecit dñs super terrã. exẽplũ huius ponitur in libro de vita ꝛ moribus apl'oꝝ vbi dicit꞉ ꝙ sermocinatus est quidã corã alexandro ꝛ longũ egit sermonẽ ꝛ tedio affect⁹ Alexãder dixit. nõ est laudabilis p̃dicatio q̃ iuxta p̃dicãtis vires asseritur. sed iuxta possibilitatem audientium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

Quod etiã nolentibus audire prodest euangelica predicatio.

De tertio huius secunde cõsiderationis scʒ cui prodest p̃dicatio. R̃ndetur ꝙ euangelica predicatio nõ solũ ꝓdest volẽtibus audire. sʒ etiã nolẽtibus. vñ dicit apostolus scd̃o ad thimo. iiij. p̃dica verbũ insta oportune ĩportune argue obsecra ĩcrepa in oĩ patiẽtia ꝛ doctrĩa Erit eñ tẽpus cũ ꝛ sanã doctrinã nõ sustinebunt sʒ ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes aurib⁹. ꝛ a veritate quidez auditũ auertẽt ad fabulas autem ꝯuertent꞉. Hõ exponẽs nicolaus de lira dicit sic. p̃dica verbũ. s. euãgelicũ. insta. i. istant꞉ facias h̃ oportune. i. illis q̃ desiderãt audire importune. i. etiã illis q̃ nõ accipiũt gratiose q꞉ aliqñ est ibi profectus magnus sicut dicit August. de seipõ audiẽte p̃dicationẽ scti Ambrosij: ꝛ curiositate motus ꝛ nõ ex vtilitate. Cũq꞉ itẽderẽ q̃ pulchre diceret me inuito intrauit q̃ verũ dicebat. ꝛ sic ꝯuersus ad fidẽ multũ ꝓfecit in eccl'ia dei. Argue peccãtes ex ignorãtia. obsecra peccãtes ex infirmitate vt abstineãt ꝓpter reuerẽtiã rei sacre scʒ passionis eius in baptismate cõicate: increpa verbis duris peccantes ex certa malitia in omni patiẽtia ad repugnãtes: ꝛ doctrĩa ad recipiẽtes ipsos diligẽter instruẽdo. Et subdit꞉ ratio p̃dicte monitionis dicens. Erit enim tẽpus cuʒ sanam doctrinã non sustinebũt. quasi dicat propter hoc instãdũ est doctrine veritatis q̃ diu sunt aliq̃ nolẽtes audire ꝛ antequã veniat tp̄s in quo sana doctrina nõ sustinebitur sʒ ẽm sua desideria coacervabũt sibi magistros loquentes sibi tãtũmodo placẽtia pruriẽtes aurib⁹. i. desiderãtes audire ab istis doctorib⁹ ꝛ a veritate q̃d ẽ. i. a doctoribus veritatis auditum auertẽt reputãtes eoꝝ doctrinã nimis durã. sicut iohannis. vj. Dixerunt aliqui de sermõe christi durus est hic sermo: ꝛ quis potest euʒ audire. ad fabulas autẽ cõuertẽtur. i. ad doctrinam humanitus confictam ꝛ veritate carentem. Ex quibus clare patet quib⁹ predicatio est fienda ꝛ quibus prodest.

Qualis debet esse predicator.

piendo tollit etiā xp̄us cupidita tē p̄dicatoꝝ i male possidēdo ibi dez dicēs. Nolite possidere auruz neqꝫ argētū neqꝫ pecuniā i zonis neqꝫ perā neqꝫ duas tunicas.i.ve stes sup̄fluas neqꝫ calciamēta .s. itegra q̄ꝛ apostoli vtebant̄ sanda liꝭs vt habet̄. Ma.vi.p̄ q̄ oia dat itelligere ꝙ p̄dicatoꝛ euāgelicus dꝫ esse absolut⁹ a solicitudīe mun diali vel tpali q̄ꝛ tpalia in sui acq̄ sitiōe mo lestant et adhuc plus i sui possessiōe q̄ꝛ sunt iā q̄si mēbꝛa icoꝛpoꝛata ipsi habēti.ꝛ io magis trahūt hoīs aīuz ad dordinatā di lectionē sui ꝛ q̄ꝛ hoc suffocat v̄bū dei. ideo nō dꝫ eē in pꝛedicatoꝛi bus euāgeliꝭ. Sꝫ attēdēdū ꝙ xp̄s negauit p̄dicatoꝛib⁹ eūtib⁹ p̄ viā virgā. Ma.x.ꝛ cōcessit eis. Mat. vi.q̄ videt̄ ꝯtraria.dicēdū ꝙ v̄ga hic ꝛ ibi accipit̄ equoce. q̄ꝛ Ma. x.v̄ga accipit̄ methaphoꝛice. vn̄ sensus est nō virgā.i.non innita= mini subsidio tpali.sicut coꝛp⁹ in nitit̄ baculo sustētāti. In marco accipitur virga ad lr̄az cū dicitur ꝙ nō poꝛtarēt i via nisi virgā tm̄ q̄ꝛ doctoꝛes hebreoꝝ i signū doctri ne poꝛtabāt virgā in manu.q̄ꝛ cō suetū erat apud iudeos ꝓuiderī eis de victu a pp̄lo quē docebāt iō xp̄s voluit ꝙ h̄ sufficeret apo= stolis p̄ sua ꝓuisiōe.p̄ h̄ em̄ oñde bat̄ ꝙ populus cui p̄dicabāt debe bat eis ꝓuidere.ꝛ ideo sequit̄ di gnus ē operari⁹ cibo suo.quia de iure naturali ꝛ diuio ꝛ humano il li qui seruiūt cōitati in sp̄ūalibus ꝛ in diuino cultu ꝛ v̄era doctrina debent a cōitate de tēpoꝛalib⁹ ꝓ uideri.dignus est ergo operarius i.pꝛedicatoꝛ q̄ operat̄ op⁹ dei ad vtilitatē populi cibo suo.i. victu conueniēti.per quod etiā intelli= gitur vestimētū ꝛ domiciliū sine quib⁹ nō viuit decent̄ gen⁹ huma nū. Et ideo dicit apostolus.j.ad coꝛith.ix.ꝙ domin⁹ oꝛdiauit his qui euāgelium annunciāt de euā gelio viuere.vbi dicit glosa pꝛedi catoꝛib⁹ oꝛdinauit viuere de euā gelio vt expeditioꝛes sint ad pꝛe dicandum verbū dei quā licētiā dedit eis dn̄s qn̄ misit eos ad pꝛe dicādū dicēs. Ecce ego mitto vos ꝛ cetera.ꝛ paulo ꝑost.in quācunqꝫ domū intraueritis i eadē manete edētes ꝛ bibētes que apud illos sūt: dign⁹ ē em̄ opari⁹ mercede sua hec ibi.verus p̄dicatoꝛ euāgelic⁹ ꝓ pꝛemio dꝫ expectare vitā eter= nā sicut eis ꝓmittit̄ a sapīa īfinita ecclesiastici.xxiiij. q̄ elucidāt me vitā eternā habebunt.veri pꝛedi catoꝛes sunt diuine sapiētie ꝓ sa lute hominū elucidatoꝛes. Debet etiaꝫ verus pꝛedicatoꝛ ex hoc offi cio vltra pꝛemiuz essentiale ꝙ me thaphoꝛice dicit̄ coꝛona expecta re pꝛemium accidentale.nō quod libet sed illud quod coꝛrespōdet siue debetur operi excellēti et pꝛi uilegiato scilicꝫ martirio virgini tati pꝛedicationi. Et sic triplex di stinguitur aureola s̄ꝫ ꝙ tres sunt hostes quos per pugnam vinci= mus qui sunt caro mundus et de monia. Martires eniꝫ vincūt mū dū ꝛ ira debet̄ eis pꝛima aureola

quia vincūt hostes inferētes pas siões ad extra. Uirgies vicūt carnē ꝛ sic eis debetur secūda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellētior victoria: sic ꝛ excellentior aureola. Predicatores vicūt dyabolū ꝛ sic debetur eis tertia aureola que ꝓ tāto est excellētissima qꝛ crudeliorē ꝛ fortiorem vincūt inimicū expellētes non solū de se sed etiam de cordibus audiētiū. nec ēt dicēdū est vt dicūt quidā ꝙ aureola ꝑ torū debetur prelatis solūmodo quib⁹ cōpetit ex officio predicare ꝛ docere. Sed quibuscūqꝫ ꝗ licite exercēt actū istū. Prelatis autē non debet aureola hec quāuis habeant officium predicandi nisi actu predicēt qꝛ aureola nō debetur auditui sed actui pugne: secūdū illud apl'i. ij. Nō coronabit nisi ꝗ legitīe certauerit. Patet igitur ex predictis quid est predicatio qualis debꝫ esse: ꝛ cui prodest: ac qualis oꝫ esse ꝑdicator euāgelicus: in quib⁹ consistit armatura spūalis viri predicatoris: cū qui bus ad pugnā pōt exire īpauid⁹ cōtra hostes annunciando populo dei scelera eorū ꝛ domui iacob peccata eorum.

¶ De nobilitate ꝛ excellētia fidei catholice.

Circa tertiā ꝛ vltimam consideratiōnē hui⁹ primi libri ꝗ est de excellētia ꝛ nobilitate fidei catholice in particulari ī qua velut in speculo mūdissimo milites xp̄i se istruētes optime ꝛ delectabiliter armari poterūt. Sex sūt articuli per ordinē declarādi. Primus est ꝙ iesus xp̄s est filius dei viui. Secūdus ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior. Terti⁹ est ꝙ fides xp̄i est lege moysi stabilior. Quart⁹ ē ꝙ fides xp̄i ē lege moysi nobilior. Quit⁹ est ꝙ fides xp̄i ē lege moysi vtilior. Sextus est ꝙ lex moysi iā non est lex sed cessauit esse lex.

¶ Primus articulus est toti⁹ religionis xp̄iane fundamentum ꝛ ideo eum voco turri omenagij nostri fortalicii. Reliq̄ qnqꝫ articuli sunt ad eius ornatū. Huc ergo cū sit principalior inimici tam iudeorū ꝗ̄ sarracenoꝝ timētes per eū deuinci. vt eum destruant corde ꝛ ope sapiētes vtrosqꝫ ad hoc applicāt totum suū studiū. Uerūtū lapides ꝛ sagitte suoꝝ argumētorū ad eius propriā lucem amouēdam nō ascendūt adhuc tam alte quātū nebula celo loco vbi est substātia solis existe altiore in mille ꝛ pluribus gradib⁹ ꝗ̄ ascēdit nebula in aere. Uñ quātū pōt ignis vnius crucibili pulissimi ꝯ aurum qđ iā fuit multotiens appuratū trāseūdo ꝑ magnos ignes fornacis. tm̄ possunt oīa argumēta nō solū accepta ex oib⁹ sciētijs hūanit⁹ acquisitis adinuentis sꝫ etiā accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciūt iudei sarraceni et heretici cogitādo ex eadē se posse iuuari contra eandem. ꝛ iam sunt

vltra mille.ccc.lx.ãni q multi po suerunt oẽs vires suas ad destruẽdã hãc altissimã turrim siue hãc veritatẽ.s.q iesus xps est fili⁹ dei viui certissime firmius fundata q̃ celum z terra z preciosior q̃ aurũ in pluribus fornacibus depuratũ quod euidẽtissime declaratur testimoniis quattuor examinũ publicorum super ea factorum.

¶ Primum examen.

Primũ examẽ fuit factũ p iudeos quousq occiderunt xp̃m iesum ex quo dederũt causã q p̄dicta veritas eẽt magis fortificata. Est ergo hec veritas q iesus christus filiu⁹ marie est ver⁹ de⁹ z ver⁹ hõ. verus hõ q: verus filius marie. verus deus q: verus fili⁹ dei. verus dico nõ per gratiam vel p verbũ sed per suã naturã q: sua natura essentia. substantia z vita est ipsamet natura essentia substãtia z vita dei. sicut q: est ex eadẽ natura qua maria dicitur verus filius marie. hec veritas fuit totiẽs disputata z examinata q securissime dico preciosiorem z puriorem esse q̃ aurum. qd per plures magnos ignes fornacis trãsiuit. Et fuit primũ examẽ psonale inter ipsũ z sapientes legis iudeorũ vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solũ in sinagogis iudeorũ in hierusalẽ z aliis ciuitatibus locis z castellis sed etiã in campis z etiam de mari cõpiosmente cũ multitudine gentiũ iter ra vt accederet ad eũ z hoc rationabiliter faciebãt scz volentes ad eũ accedere. ex quo quotiẽscunq aliquis accedebat z tangebat vestimẽta sua statĩ sanus erat quacũq infirmitate detineretur. Disputando etiam cũ sapientiorib⁹ quorum studium erat postq̃ viderunt tãtam multitudinem gẽtiũ sequi predicationes eiusdẽ obseruare si possent eũ capere i aliquo verbo maledicto. z vltra hoc i speciali studiũ eorũ erat obscurescere predictã veritatem in cuius cõfessione est salus omniũ hominũ s.q esset filius dei viui. Unũ cõtra ipsum arguebãt sicut hoĩes pui itellectus attẽdẽtes ad quattuor regulas p quas regunt homines fructus terre elementa z celi dicẽdo sibi. Ex quo hõ erat. quõ se faciebat deũ in quo blasphemabãt cõtra totã ptãtem dei. qui cũ possit oĩa facere. q nõ possit facere q ipse sit hõ. ex quo eẽ hoĩẽ est vna de excellẽtiorib⁹ reb⁹ p deũ factis Unde q: primo est credere factũ quã modum eius intelligere. xps rñdit eis verũ esse quod ip̃e dicebat allegãdo quattuor testimõia quorũ neutrũ iudei potuerunt negare. s. testimoniũ dei patris: qd dedit d̃ suo filio. Testimoniũ ioh. baptiste testimonium operũ suorũ que faciebat. z testimonium quod in multis suis passibus dabat de eo scriptura vera z reputata per iudeos vera z auctentica dicẽdo

eis. q moyses esset accusator eorum qui si credidissent suis litteris crederent ei ex quo ille dabant testimonium de illo. Et postquam totiens viderunt se confusos in publico ante populum cuius laudem et honorem plusquam dei deside rabant non potentes respondere repli cato q si solummodo erat filius dd quomodo dauid vocauit eum dominum suum. Ma. xxii. c. Ab illa die nunquam apostoli fuerunt ausi iterrogare eum. sed vt li berarent se a sua doctrina studiose ordinauerunt mortem suam sicut per exa miatione vltie sue doctrine dicendo q si erat filius dei ipse liberaret eum de manibus eorum et sic dicebant quando erat in cruce descende et credimus tibi. Math. xxvii. et Mar. c. xv. cum tamen ei leuius esset descendere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortem. Et probauerunt eorum posse ni hil valere si iam non placuisset quando eum apprehenderunt quod non posuerunt in eum manus nisi quando ipse voluit. Interro gati enim per eum quem quererent et ipsi respon dentes q iesum nazarenum quando dixit ego sum abierunt retrorsum et ceciderunt in terram. ioh. xviii. stupefacti siue at toniti. Et per secunda vice dedit eis li centiam q ipsum solum caperent. et non aliquem suorum discipulorum volendo in hoc implere q ipsi nolebant attende re scz q ipse erat in lege sua in pro phetis. et ps. de eo scriptum: q opor tebat eum primo pati mortem ignomi niosam et postea intrare in gloriam suam: quam mortem ipse recepit cum mul ta humilitate et obedientia. sciens q ei fuerit per deum patrem suum manda tum Unde ad implendum mandatum dei patris sui confessus est libere in iu dicio illud in quo ipsi intendebant condennare eum scz q erat filius dei viui et rex iudeorum quas duas confes siones fecit interrogatus quando eis de fecerunt et erant iudicata vana alle gata contra eum testimonia. Prima confessio sua erat per iudeos repu tata blasphemia. et secunda per gen tiles erat reputata iniuria cesaris quia extante eius lege nullus debebat dici rex sine suo mandato. Quando primam suam confessionem fecit in con silio iudeorum vt non intelligerent q per mortem suam probabat doctrina sua audierunt ab eo Ammodo videbi tis filium hominis venientem in nubi bus celi. Mat. xxvi. et Mar. xiiii. qui fuerunt et sunt sui predicatores propter quod ipsi bene senserunt q ad obscurandum et ad annihilandum do ctrinam christi iesu parum proderat eis occidere magistrum pluribus iam per eum conuersis ad suam doctrinam per pre dicationem suorum discipulorum. et sic non potuerunt extinguere lucem de qua loquimur. s. q iesus filius marie est verus filius dei Item confessus est li bere in iudicio pilati locum cesaris tenentis secundam veritatem. s. q erat rex iudeorum cuius confessione audita pilatus respondit q non in ueniebat in eo causam mortis. Cer tissime sciens q per inuidiam procu rabant mortem suam et quomodo confessus est se esse regem q declarauit regnum suum non esse de hoc mundo. Et sic an tequam daret sententiam contra eum confiten do eum esse iustum et innocentem. Iudei qui tamen desiderabant mortem suam

publice se obligauerūt q peccatū mortis sue esset super eos z super filios suos dicētes. Sāguis ei⁹ super nos z sup filios nr̄os Matt. xxvij. hac obligatione et peccato existente causa quandiu mūdus durauerit existētibus i eo iudeis z filijs eoꝝ ira dei semper erit super eos q manifestissime viderūt q ad annullandam doctrinā iesu xp̄i nihil profuit mors per eos ꝓcurata quādo in puncto q dedit animā suā in manibus patris audierunt dici a centurione qui executionem faciebat ꝑ pilato q ille homo crucifixus vere erat filius dei. vn̄ examē mortis sue fortificauit plus doctrinā suā q̄ꝫ gentiles q eū crucifixerunt cōfessi sunt eū esse verū filium dei.

¶ Secundum examen.

Non minus ꝯfirmata fuit ꝑdicta veritas in secūdo examine post mortem suā qn̄ iudei vidētes q xp̄iani sic conuersi de iudeis sicut de gētib⁹ attendebāt plus ad doctrinā iesu q̄ꝫ moysi cōiūcti in mltis ꝯsilijs z habitis plurimis cōsilijs nūq̄ꝫ potuerūt tn̄ facere q apl̄i nō ꝑdicarēt in eius noīe a q̄bus audierūt q magis ꝯueniens erat obedire deo q eis mandauit ꝑdicare quā hoībus mādātibus cōtrariū. z quō sub celo non esset datum aliud nomē in quo oporteret hoīes saluos fieri nisi in nomine iesu christi. qd̄ ipsi non possent non manifestare veritatem quā viderant. Act. v. z audierāt.. z sic deuicti rationibus apostoloꝝ quos prio cognouerant hoīes ydiotas z laycos. Postq̄ꝫ ꝓbauerūt qd̄ nō ꝓficiebāt in suis publicis mādatis ordinauerunt vnam subtilem incooperatamq̄ꝫ telā que videbatur satis rationabilisq̄ꝫ multi de suis maioribus receperūt ficte baptismū. moti ex hoc fine q xp̄iani intelligerent q ipsi habebant bonum zelum z affectionem ad fidē xp̄i iesu. Hos vocat scrip̄tura pseudo apostolos siue deceptiōis apostolos: q desubtus siue per mineram factaꝫ in muro intrauerūt in ecclesiā ad perscrutādā libertatē christianoꝝ ꝑ doctrinā iesu xp̄i liberatoruꝫ de seruitute legis moysi cuius iugum ferre nō potuerūt nec ipsi nec pr̄es eoꝝ. Isti ergo ficti apostoli cuꝫ essent magis ph̄i magis rethorici magis lr̄ati in lege z vltra sicut in ꝯsuetudīe pharíseorum magnā sanctitatē fingētes. facta sua diligētis cū maiori astutia qua potuerūt videntes. q non curabāt xp̄iani de rationib⁹ suis quibus arguebant ꝑ ph̄iam esse impossibile. q infinitum et finitum temporale et eternum. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. z sic q deus et homo nō poterat esse vna persona filius marie. plus credentes verba christi q̄ꝫ omnia sua argumēta: vn̄ sunt alia astutia magis ꝓfunda qn̄ videndo q ex quo nō poterant

facere q xpiani nõ obseruarẽt legem grẽ que est euangelij lex. dicẽdo q lex data p moysen equa erat lex dei multum laborauerũt vt seruarent ambe cõiunctim siue insimul et aliquo tẽpore tñ preualuerũt q multi etiã de maiorib⁹ xpianis z rectorib⁹ aliorum in parte eis ꝯsentiebãt: non cõmedẽdo cibos qui p moysen defendebant. et sic erant dãtes exẽplum gẽtibus cõuersis similia facere sicut si illud p eorum salute esset necessarium. Sed facta declaratiõe q seruatio vni⁹ legis ꝯtradicit obseruationi alterius z q lex data p moysen q erat seru⁹ dei nõ põt cõpari legi date per dñm suũ. sed q est ei subiecta z cũ lex moysi esset figura. fm q cũ dei adiutorio declarabitur in alio passu. q habita veritate figurata per eã debebat cessare figura. psecutio iudeorum non potuit ꝓualere qñ solũmodo cũ hac veritate q filius marie est verus filius dei cessauerunt oĩa cõsilia minatiões in coopte phibitiones z disputationes quibus vsi sunt iudei propter multa dãna ppterea ex toto ꝯfusi vidẽtes q cũ rõne nõ poterãt preualere. vsi fuerant vi sicut vtitur tyrannus. qñ aliquis dat ei bonũ cõsilium q vt non audiat eum. licẽtiat eum de domo sua vel expellit eũ per vim. Sic fecerunt iudei cum apostolis. q nolentes eos audire ĩ synagogis suis licẽtiauerũt eos extra terram suam. z sic patet veritas examinata q postq̃ xpus ascendit ad celos iudei insurrexerunt contra suos discipulos quos non potentes conuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis propter hoc eorum doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gẽtilibus.

¶ Tertium examen.

Accessit huic examini aliud fortius examẽ z multo maiori tpe agẽtibus ꝯtra discipulos xpi quorum cũ iudeis vna sola erat pricipal drĩa scz q messias pmissus eis in lege z pphetis iam venerat. sz qr interfecerant eum maiores eorum videndo se dãnatos si cõfiterẽtur q ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quãtum potuerũt faciẽdo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod (cum cecus non sit dignus magno regimine) expulsi de ciuitate hierusalem: perdiderũt dominium quod primo habebant. vbicũq3 sint semper subiecti existẽtes eis qui tenẽt dominium temporale. et sic erunt quãdiu mũdus durauerit in hoc contra totam voluntatem suam verificato verbo quam vt occiderent christum dixerũt ante pilatum. q non haberent alium regem nisi cesarem imperatorem pro tempore regnantem. et cogitantes q non audiendo discipulos iesu christi

cessaret lux veritatis: contra quā
vt nō intrarēt in eoꝝ domib⁹ clau
serūt ianuas ꝓ ipsomet facto de
derūt occasionē3 vt apl'i ꝑdicta
ꝟita ɔsplēderet: qꝛ ipsi habitādo ī
toto mūdo dispsi īter gētiles isti
audientes ꝙ erāt inter iudeos et
apl'os q̄ōnes voluerūt scire cām
suaꝝ q̄ōnū: ꝛ sic audirēt doctrinā
iesu xp̄i quā nō audierant si apl'i
voluerāt ꝑdicarꝫ ī tēplo suoꝝ deo
rū. ſm ꝙ in quacūqꝫ domo ciuita
te ꝓuícia vel regno nolūt audire
aliū eē dn̄m suū nisi illū quē ꝓ ta
li tp̄e. hn̄t. Iste fuit finis ꝑsecutio
nis iudeoꝝ ꝙ veritas ꝑ ipsos cō
tenta: fuit fortificata ꝛ exaltata in
m'lto maiori gradu: q̄m m'lto ma
ior pp'ls gētiliū q̄ eēt iudeoꝝ eā
receperūt de q̄ facto maiores eoꝝ
sc3 imꝑator ꝛ illi q̄ erāt de senatu
romano displicuerūt vidētes ꝙ il
li q̄ efficiebātꝫ xp̄iani nō curabant
de sua ordinatiōe. sc3 ꝙ nullus de
beret esse recept⁹ ꝓ deo sine suo
examine ꝛ mādato exquo erāt gu
bernatores toti⁹ mūdi. Manife
statꝫ sup hoc passu vnu3 secretum
ꝛ veritas facti ꝙ hō intelligens
q̄ scit romanoꝝ hystorias: ꝛ quali
ter incepit multoꝝ deoru3 adora
tio ꝑ seipsum potest cognoscere. ꝛ
hoc est secretum ꝙ non erat diffi
cile posse habere consensum a se
natu romano vt iesus xp̄s recipe
tur in deū ſm ꝙ erāt illi multi q̄s
ipsi adorabāt ex quo multo maio
res excellentie fuerūt in eo q̄ in
quocunqꝫ alioꝝ. Sed gētiles re
gebantꝫ illis tp̄ib⁹ q̄tū spectat ad
adorationem suorum deorum du
plici sententia suorum sapientu3
Prima ꝙ nullus deus deberet eē
retutatus. Secunda ꝙ ſm qd̄ ille
deus vellet deberet esse adoratus
ꝛ honoratus. ꝛ cum esset doctrina
iesu xp̄i. ꝙ erat vnus solus de⁹ et
ꝙ illū solū debebāt adorarꝫ ꝛ ei so
lī seruire vidētes ꝙ ī hoc facerēt
cōtra id qd̄ tota vita sua ipsi ꝛ sui
antecessores habuerūt ꝓ fide: qꝛ
adorādo iesu3 xp̄m ānullabātꝫ ser
uitiū oīm deoꝝ suoꝝ. fecerūt ordi
natiōes ꝛ mādata ꝙ oēs q̄ adora
rēt iesum xp̄m exquo reprobabāt
religionē deoꝝ suoꝝ ipo facto bo
na ipsoꝝ essent cōfiscata. ꝛ ipsi oc
ciderentꝫ crudeliorib⁹ ꝛ fortiorib⁹
q̄ possent excogitari tormētis. q̄s
ordinatiōes ꝛ leges fecerāt ꝑ vi3
ꝛ nō spōtanee: qꝛ q̄to plures occi
debāt xp̄ianos tanto ampli⁹ amit
tebant suū dominiū. soluentibus
xp̄ianis integre oīa tributa ꝛ one
ra eis imposita ad hoc expresse se
sciētes obligatos ſ3 doctrinā san
cti pauli. faciēdo etiā in reb⁹ eis
mādatis fidele seruitiū. Itē gēti
les: qꝛ sic plus faciebāt ad suā lau
de3 ꝛ gloriā ꝛ suoꝝ deorū. multo
amplius voluerāt ꝙ deuicti ꝑ di
sputationes cōformauerāt se eis
adorando quos ipsi pro diis ado
rabant. Sed quasi ꝓ vltimo reme
dio fecerūt leges mortis vidēdo
manifeste ꝙ sui sapientes ph'i: nec
prelati tēploru3 deorū suorū ꝛ ido
lorum nō poterāt resistere nec cō
tradicere rōnib⁹ et auctoritatib⁹
predicatis per discipulos iesu xp̄i

quibus cũ dedit mãdatũ ꝑdicãdi doctrinã suã ꝑ singulari ꝯsolatione dixit eis ꝙ mittebat eos sicut agnos iter lupos: ⁊ cũ isti nõ erãt nisi duodeci ⁊ septuaginta duo ⁊ sic paucissimi. Et illi qb⁹ eos mittebat erãt iudei atqꝫ gẽtiles taliẽ ꝙ sine cõparatiõe alicuius ꝯpositi ẽm modũ loquẽdi erãt infiniti lupi. cũ tñ vnus lup⁹ sit sufficiẽs cõtra magnã agnoꝝ multitudinẽ Hec fuit ꝟitas maximi miraculi: ꝙ pauci agni victoriam habuerũt de ĩfinitis lupis: qñ tot⁹ mundus firmissime credidit verum esse qđ primo habebat ꝓ incredibili: ⁊ ẽꝫ suos sapiẽtes phos ꝓ impossibili ꝙ iesus xps hõ qui fuit mortalis: ⁊ mortuus resurrexit ꝑ se viuus: ⁊ ꝙ in fine mũdi hꝫ resuscitare oẽs mortuos: ⁊ ꝙ nõ min⁹ est admirabile ꝙ ista duo ĩcredibilia fuerũt a toto mũdo credita firmiter per doctrinã duodecim hominuꝫ scꝫ apostoloꝝ iesu xpi quoruꝫ multi fuerunt ydiote ⁊ piscatores: ⁊ sic crediderũt sine donis tẽporalib⁹ qꝛ erant pauperrimi: crediderunt sine aliqua deceptiõe: qꝛ predicabant in publico: crediderunt sine vi. qꝛ legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata: ⁊ ꝙ plus est absqꝫ positione timoris alicuius guerre super hoc factis pꝛicipibus christianis seruãdo doctrinã iesu xpi suam legẽ esse libertatis qui voluerit credere euangelio saluabitur: qui vero non condemnabitur. Et sic durãte vita apostolorum in toto mundo splenduit ⁊ fructificauit doctrina iesu xpi. Et fuit hoc admirabile: ꝙ nõ obstãtibus oĩbus persecutorib⁹: vt cõiter oẽs ipsi receperũt martyriũ cõpletis dieb⁹ senectutis eorũ. In quorũ tẽpore ⁊ ducẽtis sequẽtib⁹ annis paucos dicã: si dico centũ mille xpianos pro cõfessiõe veritatis quã tractamus: scꝫ iesum xpm filiũ marie esse verum deũ volũtarie ipsimet se offerẽdo cũ magnis tormẽtis fuerũt mortui Etiã dicã paucũ si dico vnũ milionẽ gentiliũ vidẽdo firmitatẽ martyrũ in dicto tpe recepisse baptismũ ⁊ cõbustis suis ydolis factos eẽ veros xpianos: ꝙ nõ solũ accidit rome: in grecia: i ytalia. in partibus occidentis: sed etiã in toto modo imperatoribus illius tpis existib⁹ dñis totius mũdi: ⁊ si in aliquibus regionibus erãt diuersa dñia ipsimet pꝛicipes faciebãt ꝯtra xpianos similes ꝑsecutiões Specialiter de hoc sũt manifeste hystorie actoribus earũ mortuis: Iam sunt elapsi mille anni ꝙ de arabia ⁊ de persia qui sunt prima dñia habita ꝑ sectatores legꝫ machometi fuerũt ꝗꝫ plurimi gloꝛiosi martyres sancti quorum festiuitates vbicunqꝫ sunt xpiani: celebrat ecclesia. Unde mlti pꝛicipũ: ⁊ specialiter imperatorũ multi videntes ꝙ non diminuebãt predictam sanctã veritatem: sed ꝙ per sua tormenta eã fortificabãt. multiplicatis confitentib⁹ tandem cessauerũt aliquo tẽpore executare suas ordinationes crudeles et

mãdata in xpianos. Ista tertia psecutio tyrannorum fuit maximũ examen veritatis quã ego predico z oẽs sui fideles: scz iesum filium marie esse verum filium dei. Istud tertiũ examen in tanta confirmatione profuit huic veritati: q destructis templis ydolorũ fuerunt in toto mundo edificate solẽnes ecclesie. In quibus cum magnis laudib9 hymnis z singularibus cantibus septẽ horis diei publice confitetur predicta veritas. ¶ Cantoribus assignato salario de publico sufficienti z multũ honorabili: specialiter in ecclesijs cathedralibus: z sic patet tertium examen: in quo explicatur vnum secretum: q omnes principes mũdi non potuerũt extinguere lucẽ predicte veritatis dando per eos mortem pluribus q̃z centuz mille martyribus: z q illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures q̃z vnus milio gentilium.

¶ Quartũ examen.

Dum xpiani iã fuissẽt i pace z trãquillitate ad fidem cõuersi: sic cessãte psecutiõe gẽtiliũ ɔtra eos z iter se metipsos natũ est q̃rtũ examẽ q predictã veritatẽ. scz iesuz filiũ marie eẽ verũ deũ apurauit vsq3 ad vltimũ punctũ. Hac persecutione existente periculosissima: q2 est inter eos qui sunt eiusdez domus: qñ plurimi magis litterati qui erãt de principalib9 ecclesie patriarche. archiepi: episcopi. presbyteri: z diaconi z non minus laici: cuz multis z magnis argumẽtis noui z veteris testamẽti qd gentiles facere nõ poterãt: q2 nesciebant: nec iudei allegabant contra christianos: q confitendo predictã veritatem stabant in magno errore ex quo ipsa non approbatur per scripturã eorũz habita p sancta. immo allegabãt mltos passus eiusdem fm q ipsi exponebant: qui videbant cõtrariũ dicere: quorum rationes z argumẽta etiã multorũ doctorũ catholicorũ in phisica z methaphisica fundatorũ z in theologia pfectissimoruz vt amplius predicta veritas apparetur facta habemus scripta in tãta abundãtia q oia argumẽta que fiũt per infideles ɔtra eandẽ faciũt paruissimũ volumẽ et paruã empesiam. Sic q per apparẽtiã eorum dicta veritas q̃tum ad studiosos in lege dei sit nec in minima parte obscurata: q per seipsum quilibet q̃tumcũq3 infidelis posset videre si vellet attẽdere etiam paruo tẽpore cũ pura intẽtione cognoscendi veritatem z ea cognita amare eam: z amando cõformando se illi z defendere eaz. Hoc dicto in omnibus nationib9 mundi. et inter omnes sapientes scientiarum: existente approbato q multa reputãtur falsa z adhuc impossibilia q̃ examinata diligenti studio inueniuntur vera z multum necessaria: z per contrarium

de aliis multis. Unde quia circa examen altissimarũ veritatũ delectantur q̃ plurimũ clarissimi intellectus hominũ: ⁊ ex alia parte quo ad cognitionẽ veram illarũ multum prosunt volũtates pure ⁊ damnãt effectionate: ⁊ q̃to plus durat mũdus propter nimiaꝫ cõtinuationẽ exercitiorũ veritates scientiarum plus declarantur: et quotidie appurãtur. Et ideo examen predicte ꝟitatis: scꝫ ꝙ iesus filius marie est verus filius dei: sicut principale oĩm ĩ ecclesia dei durauit maiori tẽpore q̃ tria prima examina: ⁊ durabit vsq̃ ad finẽ mũdi. Tunc in maiori fortitudine qñ illud ꝙ machometus bestia qui ascendit de terra nõ fecit bestia q̃ ascẽdit de mari ⁊ extolletur sup omne qđ dicit: ⁊ honorat sicut deus sedebit in tẽplo ⁊ ostẽdet se sicut si esset deus. Unñ studiũ huius bestie erit ad hoc vt ponat oẽs vires suas ꝙ sit vt deus reputata. Cõsequẽs est ꝙ faciet crudelissimã persecutionẽ cõtra oẽs cõfitẽtes ꝙ iesus filius marie est filius verus dei: ⁊ ipsemet deus. Super qua veritate pro tempore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nõ preualeret: facta fuerũt mlta cõsilia: aliqua pticularia: aliqua generalia. Itẽ multe cõuentiones aplazate ante principes vel cõitates quibus habitis magnis disputationibus allegantes cõtra predictaꝫ veritatẽ fuerunt confusi ⁊ dimiserunt errorem suum: multi illorum quos ipsi peruerterãt ⁊ in fauorẽ suũ venerãt ad dicta ꝯsilia vel cõgregationes: ⁊ qr aliqui pauci remanebãt: vel cũ fauore aliquorũ principũ: vel sicut ẽ cõditio falsa ꝓbataꝝ sciẽtiaꝝ nõ gñaliter ⁊ in publico. Sed nũc isti: nũc illi predicãdo ad partẽ iterũ reuiuebãt sui errores. Et iõ in illis tẽporibus plusq̃ ĩ aliis ante nec post fuerũt q̃ plurima cõcilia. Hoc reputato ꝓ sano remedio ⁊ singulari defensiõe fidei catholice ꝙ veniat ad lucẽ ⁊ ostẽdat in publico quicq̇d cõtra eã dr̃ in abscõdito ⁊ nõ solũ huius veritatis: de qua ad pñs loquimur: sed ⁊ cuiuscũq̃ veritatis est hec sua ꝓpria conditio: ꝙ q̃to plus tractat ⁊ reuoluit tãto ãplius lucet similis lapidi vere precioso: q̇ q̃to plus polit tanto plus lucet. Est etiam similis auro: ꝙ si semel bene apuratũ fuerit q̃to pluries ponit in fornace ignis: tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Unñ sicut dicit dñs iohannes de zegobia archiepũs Cesariẽñ. in tractatu ꝯ sarracenos vbi tangit p̃dicta examina. Ego vidi multa examĩa multarũ veritatũ catholicarũ tẽpore meo ⁊ fui pticeps in illis. Sed de illo qđ magis publicũ est possuꝫ dare exemplũ. Homo quidã cuiusdam magni domini super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euãgelii post habitas per eos aliq̃s magnas victorias contra fideles quãdo venerũt ad cõsiliũ auditis suis disputatiõibus

q̄ttum voluerunt dicere senserunt veritatē ꝑ tam forti suo cōtrario ꝙ amplius nō eleuauerūt caput perdita tota sua elatōe. Unde cū nos sciamus certissime veritatem de qua loquimur trāsisse per tam multa: tā grandia: tā fortia: tā notoria: ⁊ tā examina cōtinuata: ⁊ ꝙ q̄to plus de ea tractat͛ ⁊ cōtra eā disputat͛ vel aliquid dicit͛ tāto amplius inuenit͛ clarior: purior: ⁊ firmius fundata non possumus predictā veritatē abscōdere dño iesu xp̄o (cui seruire debemus fideles) mandante discipulis suis ꝙ illud qđ fuisset eis ī secreto dctm̄ manifestarent in publico: ⁊ qđ audissēt in aure. i. in abscōdito predicarēt super tecta: quia qui incendit lucernā ī domo sua nō ponit eā sub modio: vel sub lecto. sed super cādelabꝛuꝫ in alto vt clare videāt͛ q̄ sunt in ea quicunq̧ ingrediunt͛ in domo sua. Et sic magister veritatis vt pꝛopꝛius loquar. si dico magister qui est ipsa veritas: postq̄ fuit captus quando interrogauit eū iudex de doctrīa sua ⁊ de discipulis dixit. Ego palā locutus suꝫ mūdo. Ego semꝑ docui ī synagoga ⁊ in tēplo quo oēs iudei cōueniunt: et in occulto locutus sum nihil. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hi sciunt qđ dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie qñ acceptabat contra se totū mūdū in testimoniū: sic etiaꝫ quādo ascēdit ad celos dedit mādata suis discipulis ꝙ darent testimonium de factis suis: ⁊ dictis in iudea ⁊ hierusalē: in samaria: ⁊ vsq̧ ad vltimum terre. i. vsq̧ ad fines totius mūdi ⁊ ratiōabiliter hoc pꝛecepit ex quo receꝑat a patre suo in hereditatē dñatione totius mundi ⁊ non solū in hoc habebat firmū testimoniū ꝙ de⁹ pater cōstituit eū heredem omnium suoꝝ̄ faciendo caput ⁊ pꝛincipiuꝫ non solū oīm hoīm: sed etiā angeloꝝ minoꝝ ⁊ maioꝝ̄ qui sunt in celo: ⁊ consequēter oīm dyabolorum qui angelis sunt subiecti. Propter ea ergo que dicta sunt ī his quatuoꝛ examinibus fideles xp̄iani pꝛedicant publice: et confitentur iesum xp̄m filium marie esse verum filium dei.

¶ Quot fides xp̄i est lege moysi antiquioꝛ siue pꝛioꝛ.

Ecūdus articul⁹ est ꝙ fides xp̄i est lege moysi ātiquioꝛ siue pꝛioꝛ. Ad cuius euidentiā duo sunt notāda. Pꝛimū est qđ Abꝛaā añ legē imo ⁊ ante circuncisionē iustus fuit ⁊ nō fuit iustus nisi merito fidei: vt ptꝫ. Gen̄. xvi. Credidit abꝛaam deo ⁊ reputatū est ei ad iustitiam. Item merito fidei fuit sibi facta repromissio: et specialiter illa: in semine tuo benedicētur omnes gētes: vt patet Gene. xxij. Sequitur ergo ex his ꝙ fides chꝛisti fuit ipsa lege moysi

tēpore prior: et ꝙuis apl's hoc specialiter ꝓbet. ad gal'. iij. exemplo abrae. tñ hoc idē ꝓbat ad hebre. x. ꝑ plura exēpla sicut pȝ de Abel enoch: Noe: Sara: Isaac: Jacob Joseph: et Moyse. Isti eñ et multi alij iusti fuerūt ante legē iustificati: vt pȝ ibidē. ¶ Scdo notādū ꝙ deus ꝓmisit abrae īter cetera ꝗtuor. Primo hereditatꝫ successorē Secūdo hereditatis adeptioneȝ. Tertio seminis multiplicationē. Quarto vniuerse gētis bñdictionē: Et lȝ ad literā ista quatuor ei ꝓmissa fuerint de aliquo tēporali principaliter tñ deus spūalia ītelligebat. Prīo ergo ꝓmisit sibi de⁹ heredē. s. Isaac. Geñ. xv. Sȝ ī hoc principaliter ꝓmisit sibi xp̄m qui ꝓ tāto heres Abrae dicit'. qꝛ ex eo ꝺm carnē descēdēs in eius regnauit regnat regnabit hrēditate. vñ gabriel ait de xp̄o. Regnabit ī domo iacob ī eternū. luce. j. Scdo ꝓmisit sibi hereditatē tpalē. s. hereditatē chanaā a fluuio egypti vsqꝫ ad fluuiū eufratē. vbi supra nō ꝙ ipe vnqꝫ illā possederit nisi ī semine suo. Vñ et semini suo dicebat' Et dabo tibi terrā hanc. In h' autē spūaliter sibi promittebat' spiritualis hereditas. s. vniuersa ꝯgregatio fideliū tā iudeoꝝ ꝗ̄ gētiliū cuius ipse per fidē pater est. Promittebat' etiā sibi hereditas glorie qui ꝓpter fidē ei⁹ sinus abrae nuncupat'. Tertio ꝓmisit ei seminis multiplicationeȝ sicut stellas celi et sicut arenā maris. geñ. xxij. Boni qui ex ipso descendunt per Isaac et Jacob sunt sicut stelle celi. Sȝ precipue veri xp̄iani q̄ sunt eius semē spirituale et semē dei repromissum inq̄ꝛtum eius fidē imitamur. Sed mali qui ex eo descendunt per ismaelē et filios zethure et per esau fuerunt sicci et steriles velut arena maris: sed precipue mali christiani qui si habent fideȝ abrae nomine fidei. tamen ei⁹ operibus contradicūt. Quarto ꝓmisit ei deus omniū gētium benedictionem. benedictioneȝ quidē gratie in presenti et glorie in futuro. non ꝙ per eum esset danda vel fiēda hec benedictio. sed per semen non per quodcunqꝫ semen sed per vnicum quod est xp̄s. nō enim in Isaac Jacob vel Joseph vl' Moyse. Dauid vl' Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc verificari. in semine tuo benedicent' omnes gentes. Geñ. xxij. quod declarat apostolus. ad Gal. iij. dicens. Abrae dicte sunt promissiones et semini eius nō dicit in seminibus quasi in multis: sed quasi in vno. et semini tuo q̄ est christus. Nota abrae cui deus non falleret ꝓpter eius fidelitatem et amicitiaȝ dicte sunt supple a deo merito sue fidei repromissiones loquitur in plurali ꝓpter ꝓmissiōes supradictas: vel quia ꝺm glosam frequēter idē idest eterna beatitudo est sibi promissa. et semini eius. i. christo. nō ꝙ ad christum fieret promissio sed ꝙ ad eum pertinebat. quia per eū ꝓmittebatur dāda benedictio. et ꝙ illud semē sit christus et non alius

notatur ex verbis scripture q̄ est in semine tuo benedicētur omnes gentes nō solum iudei. Unde ait n ō dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis qđ faceret si de multis vellet intelligi: sed dicit quasi in vno ꝛ semini tuo q̄ est christus. Unde de vno solo vult intelligi .ꝛ illud vnum est christus. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur ꝛc. sed dixit ibi semini. volens de vno intellig i ꝑpter quod dicit apostolus. ꝛ semini tuo. Patet igitur ꝙ cum ꝓmissio facta fuerit abrae merito sue fidei sicut ipse apostolus innuit. ad hebreo. x. Et ista ꝓmissio fuit facta diu ante legis dationem ꝙ fides xp̄i promissi precessit legem moysi. Et sic exp̄dicta scriptura Pauli q̄si ex quadam areola aromatum collegi hūc florem pulcherrimum: scz ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior.

¶ Quod fides christi est lege moysi stabilior.

Ertius articul⁹ est qđ fides christi est lege moysi stabilior Ad cuius euidentiam duo sunt notāda. Primum qđ sicut dicit apostolus vbi supra a tēpore facte promissionis abrae vsq ad tēpus quo lex moysi fuit data fluxerunt anni. cccc. ꝛ .xxx. quos sic computat Raban⁹. sicut dicit magister in hystorijs. Act. vij. Dicit enim Rabanus ꝙ a tempore promissionis. primo facte abrae fluxerunt vsq ad ingressum egypti anni .ccxv. quod verum est: quia tempore future ꝓmissiōis erat abraā lxxv. annorum. ꝛ ab illo tempore vsq ad natiuitatem Isaac fluxerunt. xxv. anni. ꝛ ab illo tēpore vsq ad natiuitatem Jacob fluxeruut . xl. āni. ꝛ ab illo tēpore vsq ad ingressum Jacob in egyptum fluxerunt anni. lxxv. deinde ab ingressu Jacob vsq ad mortem Joseph anni. lxxi. Deinde vsq ad exitum filiorū israel de egypto anni. cxliij. ꝛ quinquagesimo die egressionis data est lex. Exo. xix. ꝛ. xx. ꝛ sic sunt. cccc. xxx. anni. Et si dicat cōtra apostolum id quod dicit dominus abrae. Gen. xv. ꝙ semen ei⁹ esset futurum peregrinum ī terra nō sua. cccc. annis. Idemq dicit Stephanus. Act. vij. nō faciēdo mentionē de. xxx. ānis dici potest ꝙ scriptura nō computat inimicitias. dicit etiam Augustin⁹ ꝙ hec computatio debet ꝓtēdi vsq ad mortem Seon regem amorreorū ꝛ Og regem basan. ¶ Secūdo est notandū ꝙ promissio facta abrae que fuit iuramento dei confirmata gen. xxij. per memetipsum iuraui dicit dominus ꝛc sequitur in semine tuo benedicētur omnes gētes terre: Et luce. j. Jusiurandum quod iurauit abraam fuit dictum propter sui stabilitatem ꝛ firmitatem testamentum. Est enim testamentum scriptura auctentica ꝛ solida: ꝛ talis fuit illa promissio: q̄

fuit summe auctoritatis & summe stabilitatis. Unde tāte fuit firmitatis. quod lex post data non euacuauit ipsam. sed potius semen pmissum euacuauit. legē sicut declarabitur articulo. vj. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset pmissionem: tunc hereditas glorie nō esset ex promissione: sed ex lege. & si esset ex lege cum abraaz isaac & iacob fuerint ante legem. tunc non haberent istam hereditatē cuz tamē dicat christus Matth. xxij. adducēs illud. Exo. iij. Ego suz deus abraam & deus isaac & deus iacob nō est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. qd plane dicit christus Math. viij. Dico autez vobis quod multi ab oriēte & occidēte venient & recumbent cum abraā isaac & iacob i regno celorū. Ideo hec hrditas nō est ex lege: sed ex promissione que cū fuerit merito fidei christi promissi. quia illaz repromissionez habet iam abraam. & nō habet eaz ex lege: qz diu ante legē fuit mortuus. ergo habet eā p pmissionē. ergo cū pmissio fuerit facta & iurata vt pdictū est merito fidei sequit quod fides xpi ē summe stabilitatis & stabilior lege moysi cū illa sit euacuata per semē promissum hec omnia pulcherrime posuit paulus apls ad gal. iij. hoc aūt dico vobis testamentū confirmatuz a deo. quod post. cccc. & xxx. annos facta est lex. nō irritum facit ad euacuādā pmissionē. naz si ex lege hrditas iaz nō ex pmissione Abrae autem per repromissionez donauit deus. quod sic explicatur Hoc autem. i. promissionez abrae factaz dico. i. firmo testamentū cōfirmatum a deo etiaz p iuramēta quod scz testamētū post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat quod quidē faceret si p eā daretur benedictio. non ergo lex irritū facit predictum testamētum ad euacuandū. i. vt euacuet pmissionem supple abrae factaz nō igitur per legez benedictio est: quia data est lex post multum tēpus a pmissione facta. que quidē promissio non dicit quod p legem esset pmissio: sed per semē. Si eniz ex lege esset hereditas non esset ex promissiōe & tūc abraam non haberet eā qd est falsum. vt supra dictū est pter quod dicit apostolus. Lex nō euacuat promissionē. Naz si ex lege hereditas qd oporteret si lex euacuaret pmissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione qd probat dicēs. Abrae autem donauit deus supple istaz hrditatē per repromissionē Constat eñi qd abraam iam habet eā. & nō habet eam ex lege: qz diu aň legē fuit mortuus ergo habet eā p pmissionē. Ergo cuz pmissio fuerit facta merito fidei sequitur quod fides xpi pmissi est summe stabilitatis & stabilior lege moysi. Hec veritas tanq̄ vna pulcherrima rosa colligit ex pdictis vbis apli quasi ex quadā areola aromatū & ppterea fideles xpiani confitent fidez christi stabilissi-

uiam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi ẽ lege moysi nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides christi est lege moysi nobilior ꝛ perfectior. Ad cuius euidentiã quatuor sunt notanda primũ ꝙ quãuis lex moysi nõ sit effectiue iustitia nec meritoria benedictiõis glorie: nõ tamẽ frustra fuit data: fuit eñ data ꝓpter quatuor causas quas breuiter glo. tãgit. Prima ꝓpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarẽt trãsgredi vt hec tandem facerẽt voluntate. Secunda ꝓpter populi eruditionem ꝛ dispositionem: vt scilꝫ ꝑ legem morbũ suum agnoscerent. de cuius ignorãtia in lege nature cõuictus erat. vt scꝫ populũ dei erudiẽs, ipsum dignum faceret ad ꝑcipiẽdũ promissionẽ que est xp̃s: Tertia ꝓpter remediȷ̃ flagitionẽ vt scꝫ homo superbe ĩ suis virib⁹ fidẽs precepta acciperet: in quibus deficiẽs factus preuaricator liberatorẽ saluatoremq̃ꝫ requireret. Data est eñ lex vt dicit Aug. vt ceruix superborũ qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iustitiã sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. ꝛ sic medicus optaretur. Quarta ꝓpter futurorum significationem. Legalia eñ fuerũt quedam vmbra futura significans. quedãq̃ꝫ figura futura veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandũ ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia ĩter abraam ꝛ christum. inter promissionẽꝫ ꝛ semẽ. inter tp̃s legis nature ꝛ tẽpus gratie. Magno enim cõsilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sꝫ ꝙ primo humanum genus cõuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiã dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Demũ cõuinceretur de ĩpotẽtia legis scripte quã homo virtute propria seruare nõ potuit: nec ipsa dabat adiutricẽꝫ gratiam ad seruandum: vt ꝓpter ista duo: scꝫ ignorãtiã ꝛ impotentiam cogeretur saluatorẽꝫ petere nec christi aduẽtum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt ĩfirmitates hominũ cõtra quas: nec per legẽ nature: nec per legẽ moysi se iuuare poterant ꝓpter q̃d accelerauerũt ad medicũ q̃ veniẽs tanq̃ꝫ alter samaritan⁹ vulnera sanauit lãguidi. quẽ sacerdos ꝛ leuita. i. vet⁹ lex ꝛ sacerdotiũ imisericorditer ꝑtrãsierãt. Luc. x. q̃ etiã tãq̃ꝫ alter heliseus coaptãs se corꝑaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eũ. quẽ tñ ei⁹ puer cũ suo baculo q̃ designabat legis duriciã ñ potuit suscitare. iiij. re. iiij. q̃ tãq̃ꝫ alter angel⁹ descẽdẽs ĩ piscinãꝫ nostre mortalitatis sana

nit illum quem inuenit sibi sueq; ecclesie vnitus. Joh. v. Qui omnipotens sermo dei patris venit in mundum dū omnia medium silētium tenerent. Sapiē. xviij. Primū silentium fuit ante legem scriptam. Secūdum sub lege. Tertiū in gloria. Primū fuit ignorātia lāguoris. Secūdū desperatio curationis. Tertiū adeptio sanitatis ante legē enim homo morbū suū non cognoscebat, ideo silebat, nec remediū querebat. Lex aūt ostēdit lāguidis vulnera. z ideo data lege moy. fuit ruptum silētium z ceperūt egri petere remediū. Sz quia lex grauis erat nec auxiliuz conferebat per diuturnos clamores fatigati homines z de salute desperantes cessauerunt loqui. z sic subsecutum est silentium secūdum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mūdum. Samaritanus appropiauit ad vulneratū angelus magni consilij in piscina descendit: z helyseus ad suscitandum mortuū accessit. i. summi filius regis descēdit de equalitate patris ad patibulum crucis z de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mūdi z inferni z veniens locut⁹ est pacem. dedit gratiam pposuit misericordiam promisit veniam. z ita rupto silētio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remediuz z accelerare ad medicum per quez vulnera sanarentur morbus curaret recepta vero sanitate z donata imortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petēdū: z tunc erit tertiū beatum silentiū ordinabiliter. Ergo z magno dei consilio data est lex. scz inter abraam z xp̄m: inter promissionem z semen promissum inter tempus legis nature: z tēpus legis gratie; inter primū silētium z tertiū. Quādo em̄ data fuit lex cepit frāgi primum silētiū: ipsa aūt manente fuit secundū silentiū: z tūc veniente medico ruptoq; secūdo silentio: tertium hoies optauerūt. ¶ Tertio notandū q̄ qn̄ lex fuit data: fuit posita in potestate huius qui venturus erat verus mediator vt staret q̄diu ipse vellet: z qn̄ vellet cessaret. Ipse aūt voluit q̄ cessaret quādo ipse venit: z tamē ver⁹ mediator fuit. Ex quo patet q̄ cōtra mediatorē faciunt qui legē cum euangelio obseruare volūt. Ex quo vlterius pz cōclusio intēta. q̄ fides euāgelij siue xp̄i non solū est lege moysi antiquior z stabilior; sed etiā perfectior; q2 ipsam euacuat; sicut illud: qd̄ perfectuz est euacuat qd̄ ex parte ē. j. chor. xiij. Cum em̄ venit mediator z legem euāgelicam statuit: voluit q̄ cessaret lex mosayca pp̄ter suam imperfectionem: z hoc ipse facere potuit: q2 i eius potestate tāq̄ veri domini posita fuit. ¶ Quarto notandum q̄ hic mediator nō est vnius nature. sz duplicis. Est em̄ gigas gemine substantie. scz diuine z humane. Ipse igitur cuz sit deus z homo inter homines z deum mediat. Duz homines qui

a deo recesserāt p se recōciliat. ipe vt deus oīa creauit. ſ3 inq̄ztū de⁹ nō oīa recreauit. Et ipe inq̄ztum de⁹ ē cū patre ꝛ sctō spū vn⁹ deus q: nō sunt plures dij ſ3 vn⁹ deus Ex quo patet ꝙ hic mediator nō est federator vni⁹ ptis tm̄ ſ3 duarū ptiū. ſ. dei ꝛ hoīs. ꝛ pt3 ēt ꝙ in q̄ztu3 deus nō est ppꝛie mediator inter deū ꝛ hoīes. ſ3 inq̄ztum hō. Inq̄ztum em̄ deus non est medi⁹ ſ3 equalis deo pr̄i. Itē iste mediator nō est arbiter vnius populi ſ3 duorum. ſ. iudeorū ꝛ gētiliū quos tā͡q3 duos parietes ecclie i se angulari lapide copulauerit vtriusq3 ppl'i euacuās ritū. ad Ephe. ij. ꝛ. j. Pe. ij. ergo qui obseruāt legalia xp̄m nō vt mediatorē recipiūt q: ipsum vidētur asserere mediatorem tm̄ iudeoꝝ quod esse nō potest. quia mediator nō est nisi duorūm populorū. Ergo qui ex circūcisione vel preputio ad fidem conuersi sūt maneāt sicut sunt nec currēt circūcisi de preputio nec preputiati de circūcisiōe: quia vt dicit ad gal. vlti. In vero mediatore iesu xp̄o neq3 circūcisio aliq̄d valet neq3 preputiu3 ſ3 noua creatura. hec quatuor notabilia patēt ex intētiōe apl'i ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igit lex ppter trāsgressionē posita est. donec veniret semē cui pmiserat ordinata per angelos in manū mediatoris mediator aute3 vnius non est: deus autem vnus est q̄ lr̄a breuiter sic exponit. Quid igitur lex. i. ad quid pdest. ex quo sicut dictū est in precedēti articulo nō euacuat pmissione3 nec est ex ipsa hereditas. Rn̄det apostolus ꝙ iter cetera ad que prodest ppter trāsgressores supple puniendos ꝛ flagellandos. posita est q̄ supple stare debuit donec veniret semē. i. xp̄s cui. i. p quē pmiserat supple de⁹ vel f3 gl. cui. i. de quo dādā omnibus gentibus nō solū iudeis grē ꝛ glorie benedictionē. lex dico ordinata. i. ordiabiliter data eo modo quo dictū est per angelos. i. ad literam per ministeriu3 angeloꝝ qui i psona dei apparebāt moysi ꝛ ei loquebant vel p angelos. dicit glo. i. p Moysen ꝛ aarou q̄ tā͡q3 āgeli erāt ydonei dei ministri Lex dico posita ꝛ ordiabiliter data in manu. i. in potestate ꝛ voluntate mediatoris. i. huius qui iter deū ꝛ homines ꝛ angelos iter duos populos. ſ. iudaicum ꝛ gētile3 erat vētur⁹ mediator posita dico ꝛ ordinata fuit in manu mediatoris. vt videl3 staret q̄ʒdiu ipe vellet ꝛ qn̄ vellet cessaret. voluit aūt ꝙ cessaret qn̄ venit. ꝛ qn̄ iter deū ꝛ homines inter gētiles ꝛ iudeos verus mediator fuit. ꝛ dico ꝙ mediator fuit inter deu3 ꝛ homines ꝛ inter diuersorū ritu ū hoīes. qđ quidē est necessariū q: sequit mediator vnius non est: nec arbiter vnius tm̄ sed duoꝝ. ſ. dei et hominis: sed nō vni⁹ populi tm̄ ſ3 duorū vt dictū ē. Q̄ʒuis aūt iste mediator inq̄ztū homo mediator sit duorum: in quantū tamen de⁹ est vn⁹ cū patre et spiritu sancto. quia vt

dicitur Deute.vi. deus autem vnus est vel posset hic dici secundum glo. quod dicitur hic mediator inter deum et homines et inter homines et homines. non inter deum et deum. quia non sunt plures dii. sed deus inquit vnus est. Ex predictis omnibus quasi ex quadam areola apostolus intendit elicere tres conclusiones. Prima est quod in aduentu mediatoris fuit lex moysi euacuata. qui in manu sua fuit posita. et in sua omnimoda potestate sicut dictum est. Secunda conclusio est quod qui cum euangelio obseruant legalia contra mediatorem faciunt: qui in aduentu suo legem adimpleuit dando sibi finem immo nec ipsum vt mediatorem recipiunt qui facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatorem nisi tantum iudeorum: Tertia conclusio est quod fides christi est omnino perfectior vel nobilior lege moysi.

¶ Quod fides christi est lege moysi vtilior.

Quintus articulus est quod fides iesu christi est lege moysi vtilior hoc colligitur ex verbis apostoli ca. supradicto quasi ex quadam aromatum areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus promissa dei Absit. Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege esset iustitia. sed conclusit scriptura omnia sub peccato. vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal. iii. Hic sunt duo notanda Primum est quod per legem nunquam fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic non prestabant anime vitam. Secundum est quod circuncisio non fuit ex lege sed ex patribus vt saluator dicit in Johanne Diu enim ante legem fuit circuncisio instituta. quia Gen. xvii. Dicendum est etiam. quod ex circuncisione nunquam fuit perfecta vita. quia nunquam potuit introducere homines vbi est perfectio vite. Unde Jacob dicit circuncisus. Gene. xxviii. Descendam in infernum lugens filium meum. Et dauid circuncisus dicit psal. xxvii. Assimilabor descendentibus in lacum. Item per legem moysi nunquam fuit perfecta iustitia. Hec enim dicit apostolus ad ro. iii. ex operibus legis non iustificatur omnis caro. et illud ex primo sequitur. si enim per legem esset vera vita. ac per hoc et vera iustitia que ducit ad regnum in quo est perfectio vite. ad Ro. iii. Justitia dei est per fidem iesu christi super omnes qui credunt in eum. Est ergo fides iesu christi lege vtilior: et propterea dicit apostolus. lex igitur aduersus promissa dei. quasi dicat ex quo euacuata est quando impleri cepit promissio nunquam aduersatur diuine promissioni Absit: non enim est inimica sed consentanea diuinis promissis. Verum est tamen quod fides cuius merito fuit promissio est vtilior et efficacior lege. quod probatur. quia lex nunquam potuit viuificare nec iustificare. Si enim data esset lex que posset viuificare. i. vitam spiritualem afferre

vere supple z non opinatiue.ex le ge.i.ex operibus legis esset iusti tia qd tamē verum nō est.Sz cō clusit scriptura.i. lex scripta con clusit.i. clausa reliqt oia.i.oēs ho mines tam iudeos q̄ gētiles sub peccato .neminē em̄ a peccati car cere potuit expedire.vel cōclusit i.clausa demonstrauit esse:per le gem em̄ cognitio peccati ad ro.iij que quidē prouidētia factum est vt promissio vite.s.z iustitie z bñ dictiōis eterne ex fide iesu xpi nō ex lege supple moysi. pmissio di co.s.res promissa darek credētib9 supple i xp̄z ptz.igitur ex p̄dictis clarissime q fides iesu xpi est anti quior.stabilior. nobilior. z multo vtilior lege moysi.Et quia tam al tissime extollitur fides iesu xpi su pra legē moysi.Multū debēt cre dere xpiani filij eccl'ie de fidei su sceptione.multūqz debent anima ri ad fidei promissionē.z ad fidez p opera.probationē z pfectionem ac defensionem.cum ex eadem ex cellētior sit religio xpiana oi alia gēte totius vniuersi.quod ppter catholicorum cōsolationez ex tri bus intēdo declarare . ¶Primo ex ptc patris z matris.O fidelis xpiane pater tu9 est iesus christus sicut ex pprietatibus veri patris declaratur. Sunt enim veri pris cōditiōes q̄ttuor.Quarū prima ē q pr̄ naturaliter appetit filios ge nerare. desiderat em̄ speciē multi plicare in filijs.Unde aristo.ij .de anima tractans de virtute gñati ua dicit:naturalissimum est omni nature viuenti generare sibi simi le sequitur.vt esse diuinorū imor tale pticipemus.Sic xp̄s nos ap petit in fide sua sp̄ualiter genera re.vt eē dei immortale participe mus.Et ideo dedit eis ptātem fi lios dei fieri his qui credūt in no mine eius.Joh.j.i.in re nominis eius.Quo ordine filij dei fiant et quō hec generatio nobilissima di stinguatur a carnali subdit q̄ non ex sanguinib9.s.femine quasi ma terie.z viri q̄si formatiui.In quo humanā gñationē ƀm materiam z secundū modū gñandi miseraz ostēdit.Sed ex deo nati sunt.ecce generatio z natiuitas spiritualis Ut autē secure credamus hāc ex cellētiam scz hominē nasci ex deo subdit deuz nasci ex hoie.Ex hac enim susceptione infirmitatis sa natur nr̄a infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri.z hoc ē.Et ver bū caro factū est.qd superius erat inferius descēdit.Quid ergo mi rum si qd iferius erat in id qd su perius erat ascēdit quia si de9 fa ctus est homo:credi debz q homo fiat de9 z si de9 hō venit i mūdum q hō fact9 de9 ascēdat in celū hec omnia in glo. ¶Scd̄a conditio veri patris est q desiderat filios multiplicare ita z christus deside rat nos i fide multiplicare q vult oēs hoies saluos fieri z i agnitio nem veritatis.s.sue fidei venire vt ptz infra.z.i.ad Thimo.ij.Sz hāc multiplicationem filiorum nō ap petit iesus propter defectibilita tē sue nature.sicut est i puro hoie

qui quia nō potest pmanere in se ipso cū sit corruptibilis desiderat q conseruetur in suo filio z sic perpetuetur generatio. Sed vult iesus xp̄s pater in hanc multiplicationē filiorū propter bonitatē suā quā vult quantū in se est cōicare omnib⁹. ¶ Tertia ɔditio veri patris est q ad filiorū generationez transfundit de sua substātia suaz naturā specificaz: tñ non minuit. Sic dei filius iesus xp̄s vt z nos filios dei faceret sine sui diuine nature minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta cōditio veri patris est q filios tenerrime diligit vñ sepe sibi ipsi necessaria subtrahit: vt filios suos pascat. Sic xp̄s vt dicit apl̄us. ij. ad Cor. viij. cuz esset diues factus est egenus propter nos. z maxime pater illum filium diligit quē sibi magis similē cōspicit. z in ipsum intuitū figere cōsueuit: q2 ibi amor' vbi oculus. ¶ Sic xp̄s magis euz diligit qui ei per similitudinē grē magis appropinquat. Hic diligēter attēde q q̄uis generaliter oēs xp̄iani filij dei nōminētur ex eo q credunt iesum xp̄m esse verū filiū dei sicut dictū est illi tamē proprie imo illi soli possunt dici filij dei quibus dicere pōt xp̄s. hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bñ cōplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nō soluz ore se cōfitentur xp̄ianos. Sz corde credūt z opib⁹ ostēdūt. De malis autē xp̄ianis quales īter ceteros. sunt illi qui obseruāt legalia cū euāgelio ɔqueritur xp̄s dicēs filios enutriui z exaltaui: ipsi autez spreuerūt me. Esa. j. Qui eīn debe rēt eē filij xp̄i sunt hostes xp̄i. Et sic pz dignitas religionis xp̄iane ex parte patris qui est iesus christus deus z homo habēs cōditiones veri patris. ¶ Ostēdit etiam dignitas religiōis xp̄iane ex pte matris. Sz dicēs q̄ est ista mater nr̄a. Rñdet apl̄us q illa q̄ sursuz est hierusalez est mater nostra ad gal. iiij. qđ vt intelligere valeam⁹ recitat. Seneca libro. iiij. declamationū. declamatiōe. vj. de quodā q̄ mortua vxore que in ptu perierat statim duxit aliaz. z puerū prime misit ad alēdū ad villā quādā extra ciuitatē. z ex alia vxore statim aliū hūit quē misit etiam ad villā eodē modo alendū cū pmo. Post multū vero tpis redierūt pueti p oīa similes. Licet eīn secūdus eēt minoris etatis q̄z primus q2 forte vnius anni. nihilominus tñ tant⁹ erat secūdus quāt⁹ erat prim⁹: sicut multotiēs accidit z forte vterq̄ priz abat ī corpore z facie. querente aūt matre quis eorū esset filius suus noluit ei dicere pr̄. z iō ipa flente z filij videntes matrem siue nouercā flentē flebāt. z forte vterq̄ ipoꝝ timebat ne eēt priuignus: quos pater alloquit dicēs Quid fletis o pueri nō opz timere nouercā. lites sunt inter me z vxorem nō īter vos. dimittatis eā facere mecū: q2 nō indicaui q̄s esset filius suus dubitās q si sciret nō hēret curā nisi de filio suo z nō de filio alterius matris. Itaq̄ sic re-

manente in dubio curam gerebat vtriusq; equalem. ¶ Spũaliter p istum patrẽ intelligimus xp̃z qui h3 duos filios. vnũ de matre mortua in ptu. hec est mala ɔscia que concepit dolorez ↄ pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxxv. cũ parturiret Rachel ob difficultatem ptus periclitaret pe perit filium nomine benoym. q̃ in nostra lingua sonat p̃ncipiũ doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt parturiẽtis. Alia vxor ẽ ɔscia bona q̃ h3 filium scz iustũ ↄ bonũ virũ qui a deo invilla istius mundi equaliter nutrit cũ malo. Matt. v. Pluit super iustos ↄ iniustos. ↄ solem suum oriri facit sup bonos ↄ malos ↄ ambo sunt in ecclesia que est nouerca maloꝝ ↄ mater bonoꝝ tamẽ ignorat quis sit suus filius vel priuignus. qs sit iustus vl' iniustus explicite in gratia dei. q2 vt habetur Eccl'e. ix. Nemo scit vtruz amore vel odio dignus sit. plorat ante regẽ Salomonẽ mater. iij. Reg. iij. vt filiũ non mortuũ in peccatis s3 viuũ i gr̃a cognoscat. qð pater noster iesus xp̃s occultat ne pctõr sine nutrice maneat et matre. Rixãtur filij quos pr̃ cõsolatur. quia p maiori vtilitate vtriusq; ptis facit quia boni per admixtionẽ maloꝝ sunt in maiori merito. ↄ mali citius possunt cõuerti. quia s̃m aug. malus ideo viuit vt vel corrigat: vel vt per eũ bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra eccl'ia catholica equaliter in p̃senti nos nutrit et miro amore filios suos amat dicens. Esa. xlix. Nunquid obliuisci põt mater infantẽ suũ vt nõ misereatur filio vteri sui. ↄ si illa oblita fuerit: ego autẽ nõ obliuiscar tui. Ecce ergo excellẽtiã nr̃am ex pte matris. quia non sumus ancille filij s3 libere. ad gal. iiij. Hec mater qñ erũt cõplete iniquitates amoꝛ reoꝝ. vt Geñ. xv. ↄ augmentata vsq; ad messem frumẽta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonoꝛuz tunc manifeste cognoscet quis est filius suus legitimus. i. populus xp̃ianus q2 tũc sniabit verus Salomõ. i. iesus xp̃s ostẽdẽdo matrem nostram ↄ filiũ Dicens angelis suis illud. iij. Regũ. iij. date huic infantez viuũ: hec est eñ mater eius: hec est q̃ sursum est hierusalẽ q̃ est mater nostra. et sic patet excellẽtia religiõis xp̃iane ex parte patris ↄ matris. ¶ Secũdo ostẽditur dignitas religiõis xp̃iane ex parte hereditatis. quia sibi debet suprema hereditas. cui nulla similis excogitari põt. i. Corin. ij. ↄ Esa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc aũt hereditatez nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij ↄ heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que est status omnium bonoꝛuz aggregatione perfectus s̃m boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes autez xp̃i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cũ xp̃o cuius hereditas est esse glorio sum in corpore et anima. ita et omnes filij sui erũt gloriosi cum eo in corpore ↄ anima. nec voluit pr̃ noster xp̃s q; sua electa h̃itatio voca

netur synagoga sed eccl'ia. dicens Petro super hãc petraʒ edificabo ecclesiam meã. Matth. xvj. qđ du plici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio īter iudeos ꝛ xp̄ianos. Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios debet hereditare nomine iudaico nominaret. Secūda rō est proprietas vocabulorū quia sicut synagoga grece aggregatio dicit latine. Sic ecclesia grece latine conuocatio dicitur: ꝛ qꝛ xp̄iani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorū ꝛ bestiarū conuocatio vero hominū ꝛ ꝯm hoc iudei ꝛ quecunqꝫ alia hominū ꝯgregatio q̄les sunt sarraceni bestijs cōparant: xp̄iani vero hominibus Quanta ergo est differētia bestiarū ad hoīes tāta est iudeorū ꝛ aliorū infideliū ad xp̄ianos qꝛ illi cōgregantur illi ꝯuocātur. vt notat beatus Isido. xj. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scʒ ecclesia triūphāti hereditas illa beatifica pp̄lo dabit xp̄iano. ¶ Et nota ꝙ gloria celestis que est illa hereditas ex ppꝛietate naturali nulli debet nisi soli deo: hominibꝰ autem ex conditione naturali debet solū terra. Gen. ij. Formauit deus hominem de limo terre. quod confirmās dauid ī p̄s. cxiij. dicit celū celi domino. i. gloria celi dn̄o terram autē dedit filijs hoīm. Si ergo gloria ex ꝯditiōe naturali nulli debet nisi soli deo. quomō ergo populo xp̄iano datur ꝑ hereditate. Respondeo ꝙ ex sola dei ꝓmissione. quia si deus eam ꝓmisit alicui cum nō possit mētiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videamꝰ cui ꝓmisit populo illā non iudeis cum nō possint ostēdere ī tota lege moysi ꝙ deus eis ꝓmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus ꝓmisit machometꝰ gloriam porcorum ꝛ asinorū. vt videbitur. li. iij. sʒ solis xp̄ianis deꝰ ꝓmisit gl'iaʒ suā. qđ pulcherrime declarat sanctꝰ Vincētius in quodā sermone ꝑ similitudineʒ regis habētis vnicā filiā dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni ꝓmisit optimā ꝓmissionē. alteri. xij. aureos pluresqꝫ pecunias. tertio vo promisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo querit cui istorū debetur filia regis. ꝛ quis poterit legitime eam petere. ꝛ certū est ꝙ nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet nō sit dignus eam habere. tamē quia sibi rex ꝓmisit pōt eam petere. Ita in ꝓposito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc. xix. Rex regū ꝛ dn̄s dominātium. ꝛ vocabitur nomen eiꝰ verbū dei. filia pulcra quā habet est gloria celestis ita est pulcra ꝯm Aug. ꝙ si ibi non liceret stare nisi vniꝰ diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delitijs contēnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. scʒ populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor ꝛ notarius huius conductoris ꝛ isti populo ꝓmisit promissioneʒ

ecce quid dicit instrumentuꝫ si in preceptis meis ambulaueritis: ꝛ mādata mea custodieritꝭ dabo vobis ꝛc. Leuit.xxvj.ꝛ Deutro.xviij. vbi nihil explicatur nisi ꝓmissio bonorū tēporalium. vide ibi. Qñ ergo iudeꝰ moritur licet seruauerit legem moysi totaliter.ꝛ vixerit in illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā paradisi: qꝛ respōderet sibi deꝰ. O miser tu petis filiā meā:ꝛ nūquid nō solui iam tibi qꝺ promisi.ꝛ sic cōsequēter proijcitur iudeus in infernuꝫ. Scdo ꝯduxit populū agarenoꝝ. Et lꝫ vnꝰ agarenꝰ vixerit hic beatissime:ꝛ fuit misericors:castus ꝛ cetera nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Videamꝰ pactū qꝺ fecit deꝰ cū eis. Ipsi eñi descendūt ab abraā per Ismaelē filiū eiꝰ.ꝛ ideo dicunt Ismaelite ꝛ ꝑ agar ancillā.ideo dicunt agareni. Judei xͦo descēdūt ab abraā per sarā.ideo debēt dici saraceni Ismaheli patri ismahelitarū promisit deus dicēs abrae. Super ismahel quoqꝫ audiui te. Ecce bñdicam ei ꝛ augebo eum valde.xij. duces generabit ecce.xij.florent ꝛ faciam illum crescere in gentem magnam.Geñ.xvij. Ista ꝓmissio estˀiaꝫ impleta:vt patꝫ Geñ.xxvj. vbi nominant illi.xij.duces. Quādo ergo ille agarenus mort si voluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo ꝛ sic ꝓijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano nō bona tēporalia:imo dicit ꝙ despiciamus illa: ꝛ vult ꝙ habeamus hic labores: infirmitates:ꝛ miserias. Sed si bene seruimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quattuor euāgeliste quasi quattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sūt duodecim apostoli:ꝛ septuaginta duo discipuli:ecce clausula instrumenti. Quicunqꝫ fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorum. Matthe. vij: Et ideo quando christianus vixit ƀm voluntatem dei in patiētia ꝛ bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis? Respondet. Domine ego seruiui vobis: velleꝫ hereditatē quā mihi promisistis. Respice instrumentum:licet non sim dignus peto gloriā paradisi. tunc christus dat promissum.scilꝫ gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditateꝫ glorie paradisi nisi solus populꝰ christianus:quia istum populum elegit deus:vt daret filiam suam cuꝫ regno. Unde dicit Esa.lj. Audite me qui sequimini quod iustū est ꝛ queritis dñm. Attendite ad petrā vnde excisi estis:scꝫ ad xpꝫ a quo christiani.ꝛ cauernā laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris laterꝭ. Attēdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarrā q̄ peperit vos:qꝛ ad vnū vocaui eum:scꝫ ad pactū promissionis filie ꝛ benedixi ꝛ multiplicaui eū. ¶ Quarto ostēdit dignitas xpiane religiōis.s.eē filiū dei

z heredez ex angelico testimonio quia intelligēs angelus predictā excellentiā nō sustinuit a iohāne adorari. Apocal. xix. ait ei Iohā. Cecidi ad pedes angeli: vt adorarem eum et dixit mihi: vide ne feceris: conseruus enim tuus suz z fratrum tuorū habentium testimonium iesu deuz adora. Cecidit iohānes ad pedes angeli: vt adoraret eum: non tamen sicut creatura creatorem: sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominū suuz creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homine adorari: qđ tamen nō sustineret hic: immo manifeste ꝓhibere videtur: ꝓpterea sequitur. Et dixit mihi. Uide ne feceris: scilicz taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Cōseruus tuus sum. i. tecum: et sicut tu sum seruus eiusdem dei z domini iesu christi. Et ne credatur ꝙ respectu solius Johannis ꝓpter singularem preexcellentiam eius hoc diceret z non de omnibus xp̄ianis qui christi sunt serui: ideo subdit. Et fratrū tuoꝝ habentiū testimoniū iesu xp̄i. i. qui ꝑfecto corde cōfitentur ac testificant iesum christum esse verum deum z dominuz vniuersorum atqꝫ hominum redēptorem z saluatorem. Et ideo merito fideles xp̄iani confitentur iesum christum verum filium dei cuius sunt filij per gratie adoptionem: qui tam caram matrem dedit eis: et tam excellentez hereditatem promisit: z conseruos eorū angelos fecit. Et sic patet ex predictis quinqꝫ articulis excellentia fidei catholice ac etiaz religionis christiane.

¶ Qđ lex moysi cessauit esse lex.

Sextus et vltimus articulus est: ꝙ lex moysi iā non est lex. sed ꝙ cessauit esse lex. Hoc etiaz cedit ad ostendēdū maiorem excellentiam legis noue siue fidei christiane: vt ipsa sola iaz dicatur lex dei. In ꝑsenti articulo erūt quattuor puncta principalia. Primus erit ostendere quomodo iudei iā non habent legem. Secūdus erit ostēdere quomodo propter circūcisionē qua vtuntur iudei semper sunt i maiori ira dei z abhominatiōe. Tertius erit ostendere quomodo omnia in figura contingebant illis. Quartus erit ostēdere quecūqꝫ erāt scripta de messia. vēturo: impleta fuerunt in xp̄o iesu saluatore nostro. ¶ Circa primuz punctū notandum ꝙ ratio fundamētalis quare iudei nō habēt aliquā legez z quare cessauit ea que primo dicebat sua: z que erat lex dei quā non solū licitum erat non soluere: sꝫ ad obſuādā eā obligabant: z iā nō sunt obligati ad ſuādū imo obligant ad nō seruāduz. qr cessauit esse lex dei ꝑdita virtute q̄ primo in ea erat q̄ ideo ꝑdita fuit: qr facta fuit mutatio i substātia z natura ꝟitatis quā significa

bat scriptura: qꝺ declarat septẽ passib⁹. ¶ Quorũ prim⁹ est ꝙ lex iudeoꝝ ꝑter ea ad q̄ prio obligabantur ipsi ⁊ oēs alij homies per legē nature scriptā nō in tabulis lapideis nec cartis papirivel pargameni. ij. Chorint. iij. sed vt hō non excuset ab eius obseruatione scripta in cordibus: vsq ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsq ad aduentum messie: quia ad hec mandata nō erāt obligati alij hoies: quorũ durāte lege moysi mlti fuerũt salui seruādo legē nature: sꝫ fuerũt obligati iudei: de quorum semine erat nascitur⁹ messias quē audire debebant sicut moysen. Deut. xviij. et in quo debebat esse benedictio oim gentiuꝫ Geñ. xij. Que etiam debebat dare testamentuꝫ nouũ non simile testamēto ꝑoꝛ. Hiere. xxxi. Itē qui debebat esse dux ⁊ preceptoꝛ gentium ordinatus per deum qui esset lux earum Esa. xlij. ¶ Secundus passus dependens a primo est ꝙ lex moysi principaliter attendebat aduētũ messie: ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarem ⁊ dedit ei legem mandata et sacramenta vsq ad tēpus correctionis posita et ordinata. Ad Hebre. ix. Item fecit pro eis multa miracula que et alia multa nō fecit nationibus gentium: sꝫ permisit ꝙ regerentur gētes per suũ liberuꝫ arbitrium ꝓm ꝙ eis videretur. ¶ Terti⁹ passus est ꝙ quādo talem diuisionē fecit deus. scꝫ iudeorum ⁊ gentilium habentem principium in persona abrae duo fecit. primo obligauit se. secundo dedit signũ pricipale. fuit obligatio quā de⁹ fecit abrae ⁊ alijs patribus ꝙ de semine eorũ nasceret messias qui eos debebat docere ⁊ dirigere eorũ opera ⁊ eos redimere ⁊ i sua gratia exaltare sup oēs gentes qui non crederent in euꝫ. Secũdo vt esset notificata differentia huius ppli peculiaris ab oibus alijs que ꝓpria differentia esset principaliter ⁊ staret in fide. ꝙ de semine abrae deberet nasci saluatoꝛ mundi qꝺ alij populi ex quo eis non erat dictuꝫ nō credebant: qꝛ ad Romanos. x. Fides ē ex auditu credēdo id quod aliqs audit propter auctoritatem dicētis: intelligendo ꝙ talis est verax ⁊ potēs facere quod dicit. Hec fides cũ sit virtus non corporis: sꝫ anime per se ipsam non apparēs extra de⁹ dedit abrae circũcisionē in signũ ꝙ illi in quibus esset crederēt aduētum messie sic ꝙ ꝓm ꝙ res prius est ꝙ̄ signuꝫ eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorum: et consequentur circuncisio sicut signũ fidei ꝓm ꝙ legitur de abraam. Geneſ. xv. ꝙ primo credidit ministerium ⁊ postea fuit ei data circuncisio signũ iusticie magne fidei: quādo contra totam naturam credidit verbis dei. Geneſ. xviij. ꝙ sara haberet filiuꝫ de cui⁹ semine nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraaꝫ dictus fuit pater. nō

solum iudeorum: sed multarũ gẽtiuȝ. ❡ Quartus passus est ꝙ ad significandũ mysteria gratie pertinẽtia messie quomodo habebat eos redimere sustinendo mortẽ: ꝛ dando eis gratiam suã fuerunt ordinata sacrificia: ꝛ multe cerimonie siue ꝑ moysen. siue per dauid: ꝛ salomonẽ in stabilite: sed et de aduẽtu messie ꝛ de tꝑe in quo haberet esse: ꝛ de operibꝰ que haberet facere. ꝛ de aliis rebus que in tempore debebãt accidere nõ solum moyses sed etiaȝ omnes ꝑphete locuti sũt ex ꝑte dĩ. ❡ Quintus passus ex precedentibus pendens est ꝙ circuncisio ꝛ lex moysi erat sicut vnũ instrumẽtũ obligationis inter deũ ꝛ iudeos expresse cõtinens qꝺ deus habebat implere: ꝛ illud quod iudei interea habebant facere: videlicet illud quod ante legẽ faciebãt. Abraaȝ: isaac ꝛ iacob: ꝛ alii patres sui circuncidere se ꝛ filios suos in signum ꝙ de genere iudeorũ messias haberet esse. Item ꝛ facere sacrificia ꝛ cerimonias significans mysteria messie pertinentia: ꝛ ꝙ omnes essent in spe sui aduentus dispositi ad recipiendum suam doctrinaȝ ꝛ sua mandata: et sic fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam eis habebat dare.

❡ Sextus passus ẽ ꝙ ſm ea que dicta sunt lex moysi ante aduẽtũ messie erat vna obligatio plena ꝛ vacua: plena figura ꝛ vacua res eius plena promissione: ꝛ vacua promissio: quia deus promiserat ꝛ nondum impleuerat: sed habebat implere ꝑ eum promissum in aduentu messie ꝛ in signũ ꝙ illud habebat implere sicut dictũ est dedit eis circũcisionem ꝛ alias cerimonias ꝛ sacrificia in lege specificata q̃ oĩa ex quo erãt mandata seruari sicut signa ꝛ figuras illiꝰ qꝺ habebat esse in aduẽtu messie erãt ordinata vt fierẽt tẽpore certo: ergo anteꝗ̃ impleret̃ predictũ tẽpus erat in lege virtus obligatio facta durans vsq; promissum esset impletũ. Unde qꝛ lex erat vacua ꝛ plena requirebat iꝑleri illo quo erat vacua: ꝛ euacuari illo q̃ erat plena ſm qꝺ ẽ qꝺcũq; instrumentũ obligatiõis ꝑ qꝺ aliq̃s ꝑmittit alteri dare ei vel facere aliqꝺ magnũ q̃d: talis obligatio anteꝗ̃ ipleat promissum est plena ꝛ vacua: vacua: qꝛ non est adhuc datũ vel factũ qꝺ promissum est plena spe ꝛ virtute: qꝛ talis obligatio dat ius illi cui facta est: vt possit petere ꝛ cõpellere promittentẽ vt ad minus conqueri de eo si in tꝑe qꝺ assignauit nõ impleuit ꝑmissum: ita ꝙ q̃uis est vacua promissio tantũ est plena spe ꝛ veritate ꝛ iure ad petendũ ꝛ requirenduȝ obligatũ vt impleat promissum.

❡ Septimus passus est ꝙ predictis intellectis quicũq; potest per seipsum cognoscere ꝙ si talis obligatio est vera ꝙ substãtia ꝛ natura veritatis dato ꝙ notificet̃ per scripturã nõ est in eo qꝺ est intus sed qꝺ principalius ẽ in eo qꝺ est extra. s. in actu q̃ trãsit quo vnus

se obligauit alteri z in actu futu=
ro qui est adimpleri promissum:
q̄tum ad primū actū non pōt ha=
beri mutatio: quia nec deus cum
tota sua potestate pōt facere qđ p̄
teritum sit nō preteritum: licet po
tuit facere quod nō trāsiret. Sed
ex quo nō trāsiuit z iā in se est ni=
hil z qđ nō trāsierit etiā est nihil
dicere q deus pōt facere q prete=
ritum nō sit preteritū est tantū si=
cut dicere qđ deus ex nihilo facit
nihil qđ nullum est possibile: nec
potest intelligi quomodo ex nihi=
lo fiat nihil. Et ideo ex quo actus
primus obligationis iam trāsiuit
z ille non potest mutari q̄tum ad
talem actū obligatio semper esset
vera. Sed qz talis actus sit prin=
cipaliter ꝓpter id qđ futuruȝ est.
qđ est adimpleri ꝓmissum si obli=
gatio est vera: vel non attenditur
ad scđm quod est finis ipsius vi=
delicet si est impletū vel nō quod
fuit promissum: qz inq̄tum nō fue
rit impletū: quia substantia z na=
tura obligationis non est mutata
licet transiuerit tēpus semper ma
net obligatio in sua veritate z fir=
mitate: immo plus firmatur q̄to
amplius trāsit de tempore in quo
debebat impleri ꝓmissum ex quo
illi cui facta fuerat obligatio ac=
crescit plus de iure z virtute ad il
lud petendum. Non sic certissime
est qūdo realiter fuit solutuȝ pro
missum: quia statim ipo facto scri
ptura obligationis cessat esse ve=
ra: quia iam mutata est substātia
z natura veritatis impleto quod
in ea primo erat vacuū z euacua=
to: illo quo primo erat plena. Pri=
mo enī erat plena iure et virtute
ad petendū promissum z ad faciē
dum res ordinatas quousqȝ esset
solutuȝ debitū: sed quādo est solu
tū promissum: scȝ qđ postq̄ est so=
lutū nō pōt iuste petere sicut prio
sic nō potest facere res ordinatas
seruari quousqȝ sit solutum debi=
tum. Et ideo perdita virtute ma=
net vacua iure quo primo erat ple
na: quia impletum fuit quod i ea
erat vacuum non potētibus stare
istis duobus simul. scilicet q vera
obligatio respectu vnius z eiusdē
rei sit plena z vacua. Sed q̄tum
impletur ex vna parte tantuȝ eua
cuatur ex altera. Unde si soluitur
pars debiti iā deficit sibi pars iu
ris quod sibi primo pertinebat.
non potens iuste petere siue pau=
cum siue multum quod iam solu=
tum est. Ueruntamē in scriptura
obligationis nihil mutatur: quia
ipsa stante clausa in archa: nec ra
sa scriptura: nec cācellata: nec scri
pta in spatulis solutiōe facta per
solum actum solutionis mutata
substantia perdit veritatem z vir
tutem suā que primo erat in ea ex
qua primo erat plena: z sufficit q
ille vel alter notarius vel sine no=
tario fideles persone dēt testimo=
nium esse factam solutionem. Et
si non esset qui de solutione facta
daret testimoniū: sufficit testimo=
niū qui est deus cui nihil occultat

propter qd soluto iā debito est fal sa illa que primo erat vera obliga tio: quia fuit facta mutatio in sub stantia et natura in qua erat prin= cipaliter veritas eiusdem. ex istis ergo explicatis passib⁹ siue ratio= nibus tā clare sicut sol lucet ma= nifestatur iudeos nō habere legē aliquam .ex quo est impletū q eis per deum fuit promissum.s. aduē= tus messie.ppter qd fuit in ea im= pletum qd erat vacuum.z euacua tū illud quo primo erat plena.Et istis terminis vsus est iesus xpus loquens de ista materia quādo di xit: nolite cogitare q ego veni sol= uere legem.vult dicere frāgere eā vel facere cōtra eam.non veni sol= uere eam: sed adimplere.Matth. v.Eisdem vbis vsus est.Luc.iiij. quādo i synagoga nazareth aper to per eum libro Esaie.scriptura q occurrit in aperiēdo erat.Spi= ritus domini super me ad euange lizādum pauperibus misit me zc. Esa.xlj.Et cū cecidisset z ocli om nium existentiū in synagoga eēnt intēti ad illud quod diceret dixit Hodie est impleta ista scriptura i auribus vestris.quia ipsemet erat ille de quo loquebat Esaias z sic anteq ipse veniret illa scriptura erat vacua.sed quādo missus per spiritū dei predicabat statim fuit plena et completa.similiter dixit Petro quando volēdo eum defen dere q non caperēt eum iudei ab scidit auriculam vnius illoꝝ. An putas quia nō possum rogare pa= trem meū z exhibebit mihi plusq duodecim legiones angeloꝝ.quo modo ergo implebūtur scripture Matth.xxvj.Item tempore quo habuit mori: quia nōdum erat im pletum dictū dauid.psal.lxviij.Et in siti mea potauerūt me aceto: vt adimpleretur cum dixisset. Sitio dederūt ei bibere acetum felle mi xtum: consequenter dixit.Cōsum matum est.Joh.xix. Et post resur rectionem suam ostēsis manibus et pedibus que fuerāt plagata: z latere apto dixit eis. hec sunt ver ba que locutus sum vobis cum ad huc essem vobiscum: quoniā neces se est impleri omnia que erāt scri= pta in lege moysi z pphetis z psal mis de me.Luc.vlti. Dixerat eis hec anteq vltima vice ascenderet in hierusalem q implerentur scri pture: cum a pditore traderet pn cipibus sacerdotum et cōdemna= tus per eos ad mortem ipsi darēt eum gentibus: vt flagellarent eū z crucifigerent z occiderent: z qd ipse resurgeret tertia die. Matth. xx.Marci.x.z Luc.xviij. Ergo ex quo omnes iste auctoritates sunt q omnia scripta in lege moysi in pphetis z in psalmis compleren tur z implerent in morte z in resur rectione iesu xpi cum id qd est im pletum z plenum non impleatur manifeste intelligitur q scripture veteris testamēti erāt vacue quo= usq p seipsū eas impleuit iesus christus. z propter hoc ipse iuste loquebat quando discipulis suis dixit.Matth.v.q non cogitarent ipsum venisse ad soluēdum legē:

quia non venerat ad faciẽdum cõtra eam sed implẽdum eã. Plus est q̃ cecus qui non intelligit q ille qui soluit illud ad qđ erat obligatus ex quo implet obligationẽ in qno erat vacua ꝙ soluendo debitum frangit obligationem: nec facit contra eã quando ipse finit complet ꝛ perficit finem ad quem obligatio fuerat facta. Sꝫ hoc bene sequitur ꝙ ex quo implet illud soluendo promissuꝫ ꝙ facit eã vacuam iuris ꝛ virtutis quo illi cui erat facta obligatio. p̄mo ptinebat etiam si circa ipsum pmaneat scriptura obligationis sine mutatione aliqua q̃tum ad litteraꝫ ex quo soluto debito est mutata substantia ꝛ natura veritatis que faciebat obligationeꝫ p̄mo esse veram. Qui attẽte cõsiderare voluerit supradictas rationes clare poterit intelligere ꝙ iniuste vel si vero insipienter nõ mentiar. Agareni imponunt fidelibus iesu xp̄i nõ esse christianos: quia nõ se circuncidunt ꝛ quia nõ seruant sabbatum. ꝛ quia non faciunt pascha agni sicut fecit iesus xp̄us: vel q comedunt carnes porci quod ipe nõ fecit si probassent ꝙ postq̃ ipe soluit p eũ promissum ad abraam ꝛ alios patres ipe fecit: predicta haberent aliquem colorem. sed ꝙ postea non deberet facere etiam si grossissim⁹ esset ingenio quilibet homo illud potest itelligere ꝙ ex quo p̄dicta ꝛ alia multa habebãt cursum suuꝫ anteq̃ pmissio esset impleta omnibus cõtingentibus iudeis in figuram vt infra videbitur. ꝛ sic debebant dimittere ea cũ veritas veniret. sicut figura imaginis quãdo est iam depicta ꝛ finita cessat. Sic est de figura domus que cessat quando ipsa est facta. Unde quia circuncisio ꝛ alia plura in magnũ mysteriuꝫ per ipsum met deum erant data sicut pro pignore quousq̃ esset solutum debitum. ipsemet qui habebat soluere eas seruauit. Sed si post mortem suam quando dixit. Cõsummatũ est. Johan. xx. vult tantum dicere iam sunt repleta omnia mysteria ipe seruauerat quod ipse seruauit antea scilicꝫ q̃ celebrasset pascha agni ordinatum ipsis iudeis in figuraꝫ sue mortis que habebat fieri. ꝛ sic de alijs figuris eoipso ꝙ dederat intelligi deum non compleuisse quod pmiserat suis patrib⁹ sanctis patriarchis. regibus ꝛ p̄phetis ꝙ habebat eos redimere ꝛ liberare de potestate dyaboli. ꝛ cũ esset p̄teritum tempus in quo debebat impleri, quid aliud erat seruare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deuꝫ nõ esse verum. Ex quo in tempore per eum assignato non impleuerat per euꝫ promissum. Et ꝙ plus est cuꝫ maior ꝛ principalis pmissio dei esset ꝙ deus habebat filium suuꝫ dare in mortem pro salute illorum ꝛ totius mũdi cũ ipsemet fuisset mortuus dabat vel poterat dare testimoniuꝫ ꝙ nõ fuisset mortuus: sed ꝙ debebat mori iteruꝫ. ꝛ ꝙ vna vice vel plurib⁹ ad minus quolibet

anno semel sicut summus sacerdos quolibet ãno intrabat semel in sancta sanctorũ cum sanguine sacrificij. Hebreo .ix. figurãdo sacrificiũ quod erat multo maioris dignitatis ⁊ excellentie cum maiori efficacia ⁊ complemento. sanctificante existẽtes in peccato ꝙ sanctificaret sanguis hyrcorum ⁊ taurorũ que erant principalia legis moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce propter salutẽ totiꝰ mundi. ꝙ nõ pluribus: sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existẽte. vno solo ⁊ non multi. Et cum ipse esset homo natus de genere iudeorum ⁊ ordinatũ est homines semel mori. Sic filius solum semel ⁊ nõ pluries debuit mori. Qui seruauerat sicut prius legem moysi declarat intelligere ꝙ nõ erat mortuꝰ sicut a deo patre suo acceperat mãdatũ. erat iste honor quem iesus filius virginis ⁊ dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium ꝙ deus pater suus nõ erat verax quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior pro certo in eo erat reuerẽtia ad patrẽ: quia stãdo in cruce cũ summi sacerdotes ⁊ alij homines stantes iudei promittebãt ꝙ crederent in eum si descẽderet de cruce contẽnendo gloriam ⁊ honorẽ ei promissum: quia a patre acceperat mandatum ponẽdi animã suam moriẽdo cũ eẽt ei leuius descẽdere de cruce viuꝰ ꝙ post mortẽ resurgere de sepulchro factus obediẽs patri vsqꝫ ad mortẽ voluit plus implere ꝙ erat iudeis promissum per deum complẽdo obligatiões eis datas. ⁊ sic dicẽte veritatẽ ꝓdicta obligatiõe implere legẽ moysi ĩ quo erat vacua ⁊ faciẽdo eam vacuã iure quo erat plena: scꝫ iuris ⁊ petitionis q̃ competebat iudeis quousqꝫ esset impletum ꝓmissum quod ius fuerat eis datum cũ multa solẽnitate qua maior altera esse nõ potest nec cogitari quando ꝓmissũ ꝓ se factum cõfirmauit deus iurando per seipsum cum nõ posset intelligi aliquod maius ꝑ quod iurasset. vt Geñ. xxij. ⁊ Exo. xxxiij. sicut homines quando debite ⁊ iuste iurant per rem quam cogitant maiorem esse seipsis vel per rem quã magis amant. Et ideo nõ potuit dare maiorem firmitatẽ deꝰ sue promissioni ꝙ iurando per se ipsum. Et vt itelligeretur ꝙ sine aliqua dubitatione volebat illud ĩplere sicut ꝑmo iurauerat abrae replicauit iuramẽtum faciẽdo eãdem promissionẽ ipsi dauid cũ iuramẽto firmatam. Et illud quod in hac materia est altissime contẽplationis cũ deus fecisset multas promissiões iudeis ⁊ suis primis patribus addita exꝑsse conditione ꝙ ipse impleret promissa sua si seruarẽt sua mandata ⁊ perseuerassent in suo seruitio. ⁊ ꝙ si nõ facerẽt non solum nõ daret eis per ipsum ꝓmissa. sed ꝙ puniret eos magnis penis dando eos in potestate suorum inimicorum: ⁊ ponẽ

do eos extra terraz promissionis. Sed tamen hanc promissionē benedictionis omnium gentium in semine abrae ꝙ mitteret messiam ad saluādum eos fecit deus sine conditione ꝛ vlterius ꝙ cum singularissima deuotione ꝛ firmū intellectum debet cōsiderari ꝙ hec fuit maior promissio quā fecit deꝰ maior dico: ꝛ sic pro certo affirmo Fuit eniz magna promissio dei facta iudeis ꝙ liberaret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis terram ꝑmissionis ꝙ daret eis bona in ea eis specificata. Verūtamē he sūt paruissime promissiones in comparatiōe illius que intelligebaꝶ spiritualis ꝛ principalis propter opera eorum virtuosa: et propter obedientiam et obseruantiaz suorum mandatorum que erāt satis difficilia ꝙ daret eis post hanc vitam paradisum gloriam celestem in eternum durātem. que promissio licet incōparabiliter sit maior ꝙ̄ omnes alie: q: omnis largitor est maioris excellentie ꝛ dignitatis ꝙ̄ suum propriuz donū ex quo est dominus eiusdē: ꝑpter quod quando aliquis dat aliq̄d de suo ex quo ipse est maior non intelligitur dare seipsum: sed quando dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo ꝓmissio paradisi nō potest equari promissioni. de qua loquimur facte per deuz abrae: ꝛ aliis iudeorū patribus. hoc est ꝙ promisit dare seipsum nobis mādato filio suo qui est ipsemet deꝰ facere omnia pertinentia ad salutem nostram. ꝛ illius quo non potest dici maior amor ponendo animam suaz pro amicis suis. Et sic patiendo mortem: vt nos liberaret a potestate inimici: quam sup nos habuerat propter peccatum primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum volens deꝰ totum ꝛ totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete qđ sua promissio ꝛ testamentum erat sine aliqua conditione: ꝛ ꝙ tam firmum erat ꝛ fidele ꝙ prosperum seruaret sua misericordia. Et si filij israel dimitterent legem suam corrumpendo iustitias. ꝛ non seruando mandata sua visitaret peccata eorum in flagellis: sed tamē ꝙ nunq̄ꝫ amoueret misericordiaz suam nec faceret contra suum datum testamentum: nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed ꝙ semper impleret quod fuit per eū promissum: propter has ergo et alias ꝙ̄ plures cōsideratas rationes nisi voluerit loqui contra totam rationem non potest aliquis dicere ꝙ iesus christus post mortem suam per quam deus pater suus impleuerat quod promiserat ꝙ ipse sicut prius debebat seruare in se legem moysi dando ꝑ suos actus testimoniū nō esse impletū qđ erat implēdū. ꝛ ꝙ multo maioris attentionis est ꝑ suos ꝓprios actus confitendo deum patrem suum: quia nō impleuit i tēpore assignato promissuz ꝛ iuratū

ꝙ erat mendax ꝛ periurus. Quis non dico hec dicere: sed ꝛ solūmodo audire potest tā grandē blasphemiam. ¶ Quia ergo christo iesu post mortem suam non fuit conueniens seruare legem moysi: qꝛ in eius obseruatione faciebat magnam offensam ꝛ iniuriā deo patri suo dando testimoniū de eo ex quo non ipleuerat promissum nō esse veracem. Sed periuriū imaginetur vnusquisqꝫ i seipso si fidelibus iesu christi licitum est seruarē legē moysi sicut prius. ꝛ sic circūcidere se ꝛ facere cerimonias i lege moysi ordinatas sicut pro pignore vel diuisa quā debebāt ducere in se iudei quousqꝫ eēt impletum illud quod per deum eis fuerat promissum qd aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimoniū ꝙ non erat adhuc crucifixus iesus christus: sꝫ ꝙ ad implendum per deum promissum debebat venire in mundum et crucifigi. ꝛ tamē tempus i quo debuit compleri promissio dei iam esset preteritum. sicut dictū est. erat dare testimoniū ꝙ ex quo defecerat deus in dictis suis nō erat verax sed falsus ꝛ periurus. Et qs dubitat ꝙ quicunqꝫ affirmaret talē blasphemiam de deo: ꝙ talis nō esset amic⁹ dei: nec esset i sua gratia: sꝫ i suo odio ꝛ inimicitia. ꝛ qđ nimiū aggrauat non quotidie semel: sed vel septies sicut iusto accidere potest qđ in vna die cadat septies: prouerbioꝝ. xxiiij. Et totiens resurgat, si in tali odio ꝛ ira dei esset cōtinue de nocte ꝛ de die per actus suos ꝛ vitam dando testimoniū deum in sua promissiōe defecisse. Et sic patet cōsideratio prima huius sexti articuli. scilꝫ ꝙ iudei iam non habēt legem: quia lex moysi cessauit postqꝫ eam xp̄s adimpleuit. ¶ De secūdo pūcto huius articuli qui est quasi correlariū precedētis notandum ꝙ sicut dictum est cum tēpus promissionis iam sit preteritum ꝛ per iesum xp̄m impletū qui diceret adhuc legalia seruāda esse iste esset blasphemus ꝛ in continua ira dei ꝛ cōstat ꝙ in tali ira ꝛ odio dei sūt certissime ꝛ cōtinue iudei cū ipsi sint circuncisi ꝛ circuncidant filios suos soluto debito: retinentes pignus quod datū fuit quousqꝫ esset debitum solutum: ꝛ ducēdo eam cōtinue in se pro diuisa i magna iiuria ꝛ offēsa dei: sicut si nō obseruasset iuramentū per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterem circuncisionem si possem ꝛ acciperē baptismū ꝛ sequerer xp̄m: sed nō possum circuncisionem dimittere quia obligat ad perpetuum: quia istud pactū datū abrae ꝛ semini eius per deum fuit federe sempiterno. vt patet Genes. xvij. Ergo cum obliget ad perpetuum oportet vt illud obseruem. Respōdeo iudeo ꝙ sempiternum non accipitur pro perpetuo vel eterno: sꝫ p lōgo tempore ptꝫ. Exo. xij. vbi habetur ꝙ ritus ꝛ festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiter

no. tamẽ hiere.xxiij. scribitur. Ecce dies veniunt dicit dñs. ⁊ nõ dicent vltra viuit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti. ⁊ per cõsequẽs sequitur illo tẽpore vel in illis diebus non curabit de phase. quia istud festũ nõ erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israel de terra egypti. Circuncisio licet per lõgum tempus deberet durare. tamen adueniẽte xp̃o debebat cessare: q̃ꝛ fuit data abrahe in signũ xp̃i de eo nascituri vt habetur ad ro. iiij. c. Modo ita ẽ ꝙ adueniẽte signato cessat signuꝫ. sicut bibito vino remouet circul⁹ qui erat signũ vini. Simile est etiam de cõtractu obligationis sicut late dictum est in p̄cedẽti consideratione. quia si sit cõtractus obligatiõis de. x. florenis vsqꝫ ad festum sancti Johannis vel vsqꝫ ad alium determinatũ terminum solutis illis cõtract⁹ est nullus Simile etiaꝫ est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando ⁊ in signuꝫ talis ꝓmissiõis dat sibi anulus. quẽ portet vsqꝫ ad impletionem promissi dato castro miles nõ portabit ãplius anuluꝫ: quia nihil aliud significabat nisi promissioneꝫ factã de castro. Item adueniente rege cessant signa ⁊ solẽnitates q̃ ꝓpter regis aduentum fiebãt. Itẽ adueniẽte festo cessat vigilia q̃ erat dispositio ⁊ preparatio ad festuꝫ. ita circũcisio erat vigilia et preparatio ad aduẽtum christi ⁊ ad baptismum quod est maximũ festũ. Iteꝫ possessio limitata iter duos terminos nõ extendit se citra primum. nec vltra secũdum: sꝫ talis possessio fuit circuncisio limitata inter abraam ⁊ xp̃um Geñ. xvij. hoc erit pactuꝫ inter me ⁊ te. quasi dicat incipiat in me ⁊ nõ ꝓgredietur vltra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circũcisiõis ergo iudei vtẽtes eadem cum hoc sit magna iiuria vt satis dictum est ac si nõ soluisset ꝓmissum propter hoc sunt in cõtinua ira ⁊ odio dei. ¶ Tertius pũctus est ostẽdere quõ oĩa ĩ figura ꝯtigebãt illis sicut dicit apl's. j. Cor. x. ⁊ addit scripta ãt ad correctionẽ nr̃aꝫ: vbi duo sunt notanda in p̄dictis verbis. Prio tempus vmbre prefiguratum: secũdo tẽpus gr̃e cõsũmatũ primũ fuit sub lege mosayca. secũdũ est sub lege euãgelica. primũ fuit figurarum. secundũ gratiaruꝫ. In primo solum fuit figuratio ac per hoc imperfectio quia nihil ad p̄fectũ adduxit lex ad heb. vij. In secũdo est veritatis exhibitio ac per hoc p̄fectio. Unde vocat ab apostolo plenitudo t̃pis ad gal. iiij. ¶ Pro primo ergo dicit apl's omnia in figura cõtingebãt illis. In figura dicit p̄signante illa q̃ tempore gratie sunt impleta. ⁊ bene dicitur in figura sicut enim videmus ꝙ filius cesaris vel herculis ⁊ si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesareꝫ vel herculem representans. sic ⁊ omnia que fuerũt facta in veteri

testamēto fuerunt in se res aliq̄ sicut paradisus: archa noe. diluuiū arcus celestis nubes. tabernaculū templuʒ ⁊ huiusmodi. principaliter tamē signa erant non quidē rei presentis sicut sunt sacramenta noue legis que significant gratiam iam p̄sentem: sed fuerunt signa gratie ⁊ veritatis exhibite in nouo testamēto. Jo. i. Lex per moysen data est: gratia ⁊ veritas per iesum xp̄m facta est. Unde possumus dicere de his que sunt tp̄e gratie exhibita illud quod scribit Sapiē. xiiij. Figura eorum e lōginquo allata est. Iteʒ sicut illud qđ per suam figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur intuitiue. quia non videtur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic ⁊ filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que impleta sunt tēpore gratie ⁊ si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen ⁊ valde imperfecte. in signū cuius cum moyses de mōte descēderet cornuta ⁊ splēdida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere ⁊ si aliquos radios cernebāt: vultus tamē sui claritatē nullatenus attingebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei soluʒ videbāt figuram ⁊ attendebant litere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaq̄ attigebāt ⁊ vsq̄ in hodiernum diem velamē super cor iudeorū positum est vt nō possint cognoscere veritatē. Sʒ xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus ij. ad Cori. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen: ē enim assumptus de aquis baptismalibus de quo dicitur numeri. xij. q̄ nō per figuras ⁊ enigmata sed palā deū videt. quod quidem veruʒ est nō tamen simpliciter: quia videmus per speculum ⁊ in enigmate. i. Cori. xiij. sed solum respectu iudeorum.

¶ Pro secūdo addit scripta ad correctionem nostram. Primū enim tempus fuit quodāmodo peccata cōmittēdi. Secūdū autem est tēpus peccata corrigendi. lex enim prohibebat concupiscentiā: ⁊ sic dando ipsis notitiam ipsaʒ excitabat ⁊ quoniam sacramenta legis non conferebant gratiaʒ. Ideo per quādam occasionem non datam q̄dē cum lex esset sancta ⁊ iusta. sʒ acceptaʒ a iudeis carnalibus quasi eos impellebat ad peccāduʒ. Unde ⁊ lex dicebatur lex peccati ⁊ mortis sicut apostolus ad Ro. vij. ⁊ viij. Tēpus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeorum reddit xp̄ianos cautiores ⁊ quia sacramēta noue legis gratiam conferunt: ⁊ scriptura euangelica expressius peccata cōdemnat. Unde ⁊ si de omni scriptura canonica verū est quod dicit apostolus. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum ad corrigēdum. ad arguendum ad erudiendum in iustitia vt sit homo dei perfectus ad omne opus bonū instructus principaliter tamē verum est de scri-

ptura euangelica. Hec eniꝫ docet fidei veritatem arguit mundi vanitatem. corrigit peccati vilitateꝫ erudit precepti equalitatē. ¶ Circa primum iterum sciēdum est qđ in veteri testamento sub figurarũ inuolucris ꝑfigurabantur quattuor que sunt christianis tempore gratie reuelata videlicet credēdorum continētia. cauendorum immunditia: inimicorūꝫ fraudulētia ꝛ malitia. sacramētorum virtutuꝫ ꝛ honorum virtus ꝛ efficacia.

¶ De prefiguratione credendorũ ꝛ primo de prefiguratione sancte trinitatis.

Quantũ ad pͥmũ notandũ ꝙ omnes articuli fidei in scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdā sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articul⁹ eñ trinitatis ꝛ vnitatis de quo dixerat moyses ſm veritatē hebraicā Ge. j. c. In principio creauit helohim qđ est plurale hui⁹ nominis hel qđ est idē quod dñs: heloyꝫ dixit ꝓpter personarũ pluralitatē ꝛ creauit ꝓpter essentie vnitatē de quo etiam refert eisdē eodē ca. qđ volens formare hominē dixit faciamus hoiēꝫ ad imaginē ꝛ similitudinem nostrā: faciamus dictuꝫ est ꝓpter personarum pluralitatem; ꝛ nostram ꝓpter substātie vnitatē de quo etiam. ps. lxvj. dicitur Benedicat nos deus de⁹ noster ꝛ benedicat nos deus ꝛ cetera. ter dicit deus nō propter tres deos: sed ꝓpter tres diuinas ꝑsonas. Cum autem dicit in singulari metuant eũ ꝛ cetera: hoc dicit ꝓpter nature idētitatē. de quo etiā dicit Esaias ꝓpheta ca. vj. Seraphin clamabant alter ad alterum. sanctus sctũs sanct⁹ dñs deus sabaoth. ter dicit sanct⁹ quia tres sunt diuine ꝑsone. dñs deus addit quia est in tribus deitas vna. De hoc articulo qui est primuꝫ credibile habes expssam figurā in sancto abrahaꝫ de quo sic dicitur geñ. xviij. ꝙ tres vidit ꝛ vnum adorauit dicēs dñe: ꝛc. tres sibi apparuerũt quia tres sunt diuīe persone quas sicut vnũ adorauit dicēs. domine quia in eis est vna deitas que est precisa rō adorādi tres diuinas ꝑsonas.

¶ De prefiguratione dominice incarnationis.

Articulus dominice incarnatiōis i veteri testamēto sub figurarũ inuolucris fuit. de q̄ dicit Esa. ecce virgo ꝯcipiet ꝛ pariet filium ꝛc. Esa. vij. Et hieremias nouũ faciet dñs sup terrā. Femīa circũdabit viꝝ. hiere. xxxj. hēs figuras multiplices. i veteri testamēto hũc eñ fig urauerunt paradisus voluptatis. Genesis. ij. et arcus diuine charitatis. Genesis. x. Quid per

paradisum nisi virginez intelligimus: in cuius medio. in vtero fuit lignum vite. i. dei filius z in quo deus sola virtute nullo creature cõcurrẽte opere posuit hominem i. christũ. quid p arcũ varium nisi iesum intelligo quẽ deus posuit in nubibus. i. i marie visceribꝰ radijs diuine gratie penetratis qui fuit z est q̃stuz ad homines signũ diuine reconciliationis. in cuiꝰ signũ arcus est versus celum z corda versus nos. Et ideo nõ oportet timere sagittas ire dei submersionis gñalis aquarũ. Hũc etiam figurabãt rubꝰ visionis z vellus gedeonis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed nõ cõburebat rubus quia ppter istã vnionẽ nõ fuit ꝯsumpta humanitas nec i diuinitatẽ ꝯuersa. Exo. iij. Itẽ ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria virginitate cõseruata. ipam dei filio fecũdans. terra fuit circũquaq͡ꝫ sicca. quia caro marie nõ fuit aliquo semine polluta. Judicũ. vj. Hũc etiã figurauerũt arche testamẽti ꝯditio. solis descẽsus. z porte clausio. Quid p archã nisi mariã intelligimꝰ quid p vrnã aureã itra archã inclusam nisi humanitatẽ xpi. quid p manna qd erat intra vrnã nisi diuinitatem eius intelligo. de ista archa habet. Exo. xxv. De cõtẽtis autẽ i archa explicat apl's ad hebr. ix. c. Sol descẽdẽs p decẽ gradus in horologio achaz signat q sol iusticie descẽdit per decem ordines creaturarum z de decimo assumpsit humiliorẽ naturam de corporẽ gloriose virginis marie. Nouem ordines fuerunt nouẽ ordines angelorũ. decimꝰ ordo fuit hominuz de hoc descensu habet. iiij. Regũ. xx. Porta fuit clausa ppetuo z tñ solus rex ingreditur z egredit p eã. porta significat virginẽ qr virgo mansit ppetuo z tamẽ rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionẽ z egressus p eam p stupẽdam editionẽ de qua habetur Ezech. xliiij.

De pfiguratiõe natiuitat[is] xpi

Articulus autem natiuitatis xpi de quo dixit Esa. propheta. ca. ix. Paruulus natus est nobis z cetera fuit figuratꝰ in atiuitate. Isaac. de qua gen. xxj. in natiuitate Samuelis de qua. j. Reg. j. Hi em q̃uis nõ fuerũt nati de virginibꝰ sunt tamẽ nati de sterilibus z supra nature cursuz: fuit autẽ figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xj. Flos de radice yesse ascẽdet. z in egressu fontis Johelis. iij. Fons egrediet d domo domini z cetera: z in ortu solis de quo Eccl's. j. Oritur sol z cetera. In abscisione lapidis danielis. ij. dicit q abscisus est lapis de monte sine manibus qui statuaz ꝯfregit: huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus autem z brachia de argẽto. z vẽter z femora d ere: pedes de ferro z terra. p hanc

statuam figurantur quatuor magna regna sibi in orbe succedētia ꝑm ꝙ daniel diuinit⁹ edoct⁹ ibi exponit. Primum est regnū chaldeorum qđ significatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secūduz est regnum Persarum: quod figuratur per argētum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertiū est regnum grecorum .s. Alexādri qđ subiecit sibi regnum Persaruz ⁊ figurantur per es. Quartum est regnum romanoruz quod figurat per ferrū quod subiecit sibi regnū grecorū aliaqꝫ regna mundi sicut ferrum domat oīa. Per lapidē abscisum de monte sine manibus significatur xp̄s siue regnū xp̄i cui subiiciendū erat predictuz regnū romanorū. In hac expositiōe omnes catholici ⁊ hebrei cōueniunt. Quo supposito sic arguit. In hac prophetia exprimit ꝙ ille cui subiiciendum erat regnum romanoꝝ ⁊ imperium est ipse xp̄s. cū hoc ergo sit completum tempore cōstantini et siluestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est perveram fidem iesu christo filio marie virginis. Sequit ꝙ iste est verus christus veritas ⁊ signatum huius figure. quia mōs significat virginem: lapis christum. abscisio lapidis natiuitatē eius que fuit de virgine sine manibus .i. sine opere cuiuscꝫ creature. Hic lapis confregit statuam mundi vanitatem dictum regnum romanorum sibi subiiciendo.

¶ De ꝑfiguratione vite ⁊ conuersationis christi.

Vita xp̄i ⁊ cōuersatio de qua Baruch iij. In terris visus est ⁊ cū hoibus cōuersatus ē fuit figurata p columnā q̄ filios israel ꝑcedebat: q̄ de nocte erat ignis illuminās: de die ꝟo nubes refrigerās. Uita eīn xp̄i illuminauit mūdū ꝯtra noctē ignorātie ⁊ refrigerauit ꝯtra estū concupiscentie: nec vacat a mysterio ꝙ illa nubes erat tenebrosa egyptiis ⁊ luminosa hebreis. q: in vita christi fuerunt reprobi excecati ⁊ electi illustrati: de hac colūna habet Exo. xiij.

¶ De prefiguratione doctrine et predicationis christi.

Doctrina autez xp̄i ⁊ ꝑdicatio fuit figurata ī legis datiōe q̄ fuit fcā moysi Exo. xx. ⁊ ī legis scđa ꝑscriptiōe. Exo. xxiiij. ⁊ in legis repetitiōe q̄ fuit facta in Deu. quasi per totū: ꝑpter qđ dicit Hiero. ī ep̄la ad paulinum. Deuteronomiuz vero secunda lex ⁊ euangelice legis prefiguratio fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex ꝑsona dei loquebantur sanctis patribus ⁊ precipue in locutione illius q̄ loquebatur Moysi ⁊ filiis

israel aliqñ in mõte aliquando in deserto aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubin qui propiciatorium obumbrabant: vide scripturas.

¶ De pfiguratione passiõis xpi.

Rticul⁹ de passione xpi: morte ꝛ sepultura. de quo dañ. ix. ppha pdixerat dicẽs. Occidet xps fuit multipliciter figuratus. Fuit em̃ xps venditus i ioseph. Ge. xxxi. Nudat⁹ in noe. Geñ. ix. Ligatus in Sãsone. iudi. xvi. Irrisus in heliseo cui dicebãt pueri. Ascẽde calue. iiij. re. ij. Consputus in iob. Job. xvi. Cesus ꝛ verberatus in Esaia. qui dicebat. Corpus meum dedi percutientibus ꝛ genas meas vellentibus. Esaia. lix. suspẽsus in botro qui portabatur in vecte: ꝛ in serpẽte eneo. de primo. Nume. xiij. de secundo. Nume. xxi. Clauis affixus in Isaac qui portabat ligna ꝛ quẽ pater ligabat super struem ligno rum. Genesis. xxij. capi. Et crucẽ christus baiulauit ꝛ super eã fuit colligatus. qꝛ in ea fuit clauis affixus. Trãslanceatus in adã. Apertum enim fuit latus ade ꝛ inde fuit formata multer Geñ. ij. ꝛ apertum fuit latus christi dormientis in cruce. ꝛ inde fuit formata ecclesia quia de christi laterali vulnere fluxerũt ecclesie sacramẽta. Fuit occisus in abel. geñ. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus ꝛ tribus noctibus: sic ꝛ saluator fuit tot dieb⁹ ꝛ tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit in euangelio. Matt. xij. hanc figurã habẽs ione. ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit. vij. die. Geñ. vij.

¶ De pfiguratione descẽsus anime xpi ad inferos.

Rticulus de descẽsu anime xpi ad inferos fuit figuratus in descẽsu dei qui descendit in egyptuꝫ vt liberaret populum israel de manibus egyptiorum Exo. iij. ꝛ anima christi descendit in infernum qui per egyptum tenebrosum figuratur vt educeret victos suos de lacu in quo non erat aqua. sicut dicit vaticinans Zacharias: Zacha. ix. Christus etiam est prefigurat⁹ in Abacuch. qui tulit prãdium cõsolatiõis. danieli viro desiderioꝝ i. sanctis patribus deliberari desiderantibus qui erant in lacu leonum. Daniel. vlti.

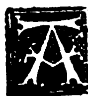
¶ De prefiguratione resurrectionis christi.

Rticulus resurrectiõis christi De quo in psalmo. iij. ex psona christi exurrexi quia domin⁹ suscepit

Me,z alibi.ps.lvj.Exurgam dilu=
culo.fuit figurat' in iacob.de quo
Gen.xxviij.q surgens mane Ja=
cob tulit lapidem quez supposue
rat capiti suo:z erexit in titulum
Jacob est christ' qui surrexit ma=
ne.supple a mortuis: mane dico
cu adhuc essent tenebre:z tulit la
pide.i.humanitatez sua qua sup=
posuerat capiti suo.id est in deo
supple substantificauerat. Caput
em xpi deus est: vt dicit aplus.j.
Corinth.xj Et erexit in titulu3.s.
a fidelibus contemplandum: pre
dicandum:z adorandu3.fuit etia
figuratus i sansone. de quo dicit
Judi.xvj.q dormiuit ad noct3 me
dium.z consurges tulit ambas fo
res:corpus sc3 z animam sua. Ex
his duabus figuris ortum habue
rant ille due opiniones August.
z Grego.dicit enim Aug.q chri=
stus surrexit mane.i.diluculo diei
pasche habens pro se factum Ja=
cob.Greg.autem dicit q surrexit
media nocte habens factum san=
sonis pro se.qui possunt cocorda=
ri per hoc q christus surrexit i pri
cipio diei tertie.z sic post medi=
am noctem statim enim post medi
am noctem dies naturalis inci=
pit:z potest dici mane.et hoc pro
Augustino.vel dicendum q sur=
rexit dominus secundum verita=
tem mane etiam diei artificialis
hoc enim reputatur probabilius.
non tamen erat clara dies:immo
adhuc erant tenebre. vnde quasi
de nocte surrexit. et sic saluatur
opinio vtriusq.

De pfiguratioe ascensionis xpi.

Rticulus de asce=
sioe christi de quo in ps.
lxvij.Ascendisti in altu.
zc. et alibi ps.xlvj.Asce
dit deus in iubilo.fuit figuratus
in translatione Enoch. Genes.v.
Et in ascensione Helye. iiij. Re=
gum.j.in regressu iacob.qui dixit.
Gene.xxxij. In baculo meo tran=
siui iordanem istum: z nunc cum
duab' turmis regredior. Christ'
in baculo crucis trasiuit iordanez
mortalitatis z cu duabus turmis
sc3 angeloru z hominu3 regressus
est in celis. Fuit etia3 figuratus in
aduentu filij hominis vsq ad an
tiquum dieru3.de quo Danielis.
vij.Ecce dicit ibi in nubibus celi
quasi filius hominis veniebat z
vsq ad antiquum dierum perue=
nit:z dedit ei potestatem honore
z regnum.

De prefiguratione aduentus christi ad iudicium.

Rticulus de ad=
uentu christi ad iudiciu.
de quo expresse propheta=
uit Johel.iij. capi. ibi
enim dicitur ex persona dei. Con
gregabo omnes gentes:et edu=
cam illos in vallem Josaphat ibi
disceptabo cum eis. Fuit etiam
expresse figuratus Danielis.vij.
vbi dicitur q throni positi sunt et
antiquus dieru3 sedit. Thronus

eius flamme ignis: et ibidem iudicium sedit et libri aperti sunt: ibique dicitur. quod fluuius igneus rapidusque egrediebatur a facie sedentis: qui consumpsit bestiam cum vndecim cornibus quo facto sancti acceperunt regnum. Thronj figurabant sedes apostolorum antiquus sedens iudicem xpm qui est antiquissimus secundum diuinitatem. Fluuius igneus egrediens figurabat xpi sententiam acutiorem quam sit ignis que consumit demones cum reprobis cunctis. Iudicabuntur enim ex his que apparebunt in libris conscientiarum: qui tunc aperientur: quo facto sancti regnum dei perpetuo possidebunt.

De prefiguratione generalis resurrectionis.

Articulus autem de xpi carnis resurrectione: de quo pphetauit iob xix. c. dicens. Scio quod redemptor meus viuit et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circundabor pelle mea: et in carne mea videbo deum. Quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt et non alius: reposita est hec spes mea in sinu meo. fuit figuratus Eze. xxxvii. vbi dicitur quod ossa que prius erant arida vehementer accesserunt ossa ad ossa vnumquodque ad iuncturam suam et super ea nerui et carnes ascenderunt et ingressus est in ea spiritus et vixerunt. Que omnia exponit ibidem propheta de resurrectione mortuorum Unde ibi dicitur. Hec dicit dominus. Ecce ego aperiam tumulos vestros et educam vos de sepulchris vestris populus meus etc.

De prefiguratione vite eterne et mortis eterne: malis et bonis dande.

Articulus autem de vita eterna quam electi post mortem assequentur fuit figuratus in scala iacob de qua dicitur Ge. xxviii. quod vidit scalam tangentem celum et angelos ascendentes et descendentes et dominum innixum scale. Scala significat vitam sanctam que habet multos gradus: quoniam multi sunt gradus sctitatis. Per hanc descendunt angeli dei vt informent homines et ascendent viri angelici: vt videant dominum ipsi scale innixum: cuius quidem visio erit vita beata. Fuit etiam figuratus in terra promissionis quam filii israel post transitum deserti post multos labores multaque prelia adepti fuerunt: sic et sancti post transitum deserti penitentie sequentes ducatum columne nubis et ignis: idest vite: saluator post multos labores bonorum operum: post multas victorias vitiorum et hostium spiritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita: que fuit figurata Numeri. xvi. vbi dicitur. quod chore dathan et abiron: et multi alii propter peccatum suum viui descenderunt in

infernum: sic et reprobi viri vita naturali priuati: tamen vita gratie z glorie descēdunt in infernũ: et tũc erit verũ qđ dicit. Ma.xxv. Qđ ibunt reprobi in supplicium: iusti autē in vitam eternã. Electi figurantur p pincernam pharaonis cui dixit Joseph. Memento mei cum tibi bene fuerit zc. Reprobi aũt per pistorē qui amputato capite suspensus est in cruce. Genesis.xl.

¶ De pfiguratiõe veritat ecclie

Rticul9 de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe: i tabernaculo federis: in templo salomonis et in hierusalem terrestri In archa fuerunt cõgregata animalia de omni sexu z genere: z i ecclesia catholica sunt collecti iudeus et gentilis: masculus z femina: liber z seruus: hõ irrationalis z vtens ratione. Archa ferebatur super aquas z ecclia fuit sup tribulationes hui9 mũdi: ad archaz colũba rediēs portauit ramũ oliue: z xps ad ecclesiã reuertēs spũaliter denunciat pacem. In mũdo inquit presiuram habebitis in me autez pacem. Johã.xvi. Extra illam archam nullus saluari potuit: sic et extra ecclesiam nullus potest esse salu9. De his oibus habes Geñ. vii. z. viii. In tabernaculo et in tēplo colebatur z adorabatur deus Fiebant ibi sacrificia per que remittebant peccata: z pctõres recõciliabant deo: sic in sola ecclia est diuinus cult9: offerũtur grata sacrificia: recõciliant peccatores: z remittunt ibi peccata. Unde bene dicit ecclia. Credo vnã sctãm ecclesiam catholicam sctõz cõtonē: remissionē peccatorũ. i. in qua sola est sctõz cõio z remissio peccatoz. Hierusalē etiam erat ciuitas sacerdotalis z regia. sed excellētius sancta ecclesia: qz i ea sunt omnes xpiani sacerdotes z reges facti in sanguine iesu xpi. Apoca. v. sic igit habemus totã fidei continentiã in scriptura veteri multipliciter figuratam zc.

¶ De prefiguratione cauēdoz scz septē capitaliũ vitioz z transgressionis decē preceptorum.

Uantũ ad secũdũ sciēdũ q peccata q̃ oino cauere debemus fuerũt figurata multipliciter: scilz in lepre plaga de q̃ Leuit.xiii. In lepra marie de q̃ Num.xii. In lepra giezi. de q̃. iiii. Reg. v. In morticinis z imũdicijs q̃ fuerũt in mltis locis phibita i lege: pctm ei aiaz fecit leprosam. z ipam eiecit a consortio angeloz: facit eñ aiam immundã z fetidaz pluscp esset aliq legalis immundicia: vel aliquod morticinũ faceret. Septē autem pctã mortalia fuerũt figurata per

septē funes quibus ligatus fuit sanson. Judicū. xvj. Sunt enī peccata quedā vincula ⁊ funes qbus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decem aūt trāsgressiones cōtra xpī precepta decalogi fuerūt figurata per decē cornua bestie. Dani. vij. de qbus egredit. xj. loquēs cōtra deū blasphemias p quod desperatio ⁊ finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus ꝙ peccatū in generali ⁊ peccatorum numerus multipliciter fuerunt in scriptura veteri figurata ⁊c.

¶ De prefiguratione malitie inimicorum spiritualium.

Quantū ad tertiū notādū ꝙ inimici spirituales q̄ nos p pctō feriūt et gra dei ⁊ ꝟtutib9 spoliāt i scriptura veteri figurant i serpēte q̄ seduxit Euā. Gen. iij. Et i serpētib9 q̄ percusserūt filios israel. Nume. xxj. Et in vrsis ⁊ leone q̄s interfecit dauid. j. Regū. xvij. ⁊ in duob9 vrsis qui deuorauerūt. xlij. pueros. iiij. Regū. ij. Et in duob9 principibus latronū Isboseth filium saul. ij. Reg. iiij. Et in duob9 draconibus de quibus habet Hester. x. Demones enim qui per serpentem: vrsos ⁊ dracones figurātur aliquando persequūtur ecclesiā manifeste sicut leo. Aliquādo occulte sicut draco ⁊ serpens ⁊ latro. Figurantur etiā per illos q̄ persequebantur filios israel in deserto: contra quos pugnauerunt. Moyses ⁊ Josue. Et non vacat a mysterio. ꝙ nunquā potuerunt superare Jebuseos: p quos carnis vicia que nunquam perfecte i hac vita de lege cōmuni superantur figurantur. Figurantur etiā per goliath. saulem ⁊ absalonem persecutores dauid. Item figurantur p egyptios. chaldeos medos: persas: grecos: romanos: hebraici populi persecutores.

¶ De prefiguratione virtutis et efficacie sacramentorum.

Quantum autē ad quartū notandū ꝙ arma ⁊ remedia q̄bus sanātur peccata ⁊ vincunt spūales inimici sūt septē sacra: septē ꝟtutes: septē dona: ⁊ septē bona spūalia.

¶ Septem sacramenta sunt figurata multipliciter ⁊ primo de prefiguratione baptismi.

Baptismus figuratus fuit in diluuio Gene. vij. In mari rubro. Exod. xiiij. Sicut enim in diluuio ⁊ in mari rubro fuerūt consumpti omnes peccatores: sic in baptismo xpī sanguine rubricato omnia peccata delentur.

¶ De prefiguratione sacramenti confirmationis.

Confirmatio fuit figurata in vnctiõe regũ. hoc eñi sacramẽto xpiani roborant in fide: ⁊ sicut reges ad spũalia bella pparant vide de vnctione saul. j. Reg. x. ⁊ de vnctione dauid. j. Regum. xvj.

¶ De prefiguratione sacramenti eucharistie.

Sacramentũ eucharistie fuit figuratũ in oblatiõe melchisedech q̃tũ ad spẽs: offerebat eñi panẽ et vinũ Ge. xiiij. Et i agno paschali q̃tũ ad cõtentũ in sacramẽto: qđ est vera caro xpi. Exo. xij. Et in mãna ad saporẽ spũalez. Exo. xvj. habebat eñi mãna oẽ delectamentũ ⁊ saporẽ suauitatis. Sap. xvj. Et multo fortius i sacramẽto altaris Figura tñ etiã fuit p oĩa sacramẽta antique legis.

¶ De prefiguratione sacramenti penitentie.

Sacramentũ autẽ pnie q̃tũ ad cõtritionem in gemitu cordis fuit figuratũ de quo i ps. vj. Laboraui i gemitu meo ⁊c. Et in fletu Ezechie. iiij. Reg. xx. Quãtũ ad cõfessionẽ fuit figuratũ in leprosis: de q̃bus pceptũ est vt se ostẽderẽt sacerdoti Leuit. xiij. Et in cõfessione dd qui dixit postq̃ pctm̃ cõmiserat: peccaui dño. ij. Reg. xij. Quãtũ ad satisfactionẽ fuit figuratũ i facto regis Niniue. Vide Jone. iij. qño p hũilitatez ⁊ ieiunia domino satisfecit Quãtũ aũt ad vniuersa figuratur hoc sacramẽtũ p septẽ lotiones q̃bus se lauit Naaman in iordane ⁊ mũdata fuit ei⁹ lepra. iiij. Reg. v. Jordanis interptat iudiciũ: ⁊ significat penitentiã p quã pctõres se iudicãt ne iudicent a dño. ⁊ i hoc Jordane se dz lauare septies cõtra septẽ pctã mortalia: vt sic mũdet spũalis lepra. Figurat etiã per. xj saga cilicina q̃bus tegebat tabernaculũ. Exo. xxvj. q cõtra. x. precepta decalogi sunt. x. trãsgressiões q̃ figurant p. x. plagas egypti. Vide in Exodo de quox medio egreditur. xj. i. desperatio ⁊ finalis impenitentia: que fuit figurata p. xj cornua bestie sicut dictũ est supra. Et figurant hec. xj. mala nõ solũ p. xj. cornua verũ p. xj. aplos: de q̃bus in ps. lxxxij. Moab ⁊ agareni ⁊c. vide glo. ⁊ interpretationes cõtra q̃. xj. mala debet se peccator pungere. xj. sagis cilicinis penitẽtie: vt sic vulnus aperiatur ⁊ virus egrediatur.

¶ De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramẽtum ordinis fuit figuratum in institutione ordinis leuitaruz et ministrorum taberna

culi. de quib⁹ in li. Numerorum. Et in ordinatiõe sacerdotum. de qua Exo. xviij. precipue autẽ fuit figuratũ sacerdotiũ ecclesie i sacerdotio melchisedech. de quo geñ. xiiij Sacerdos eñ ecclĩasticus nõ est sacerdos ſm ordinẽ leui: sed ſꝫ ordinem melchisedech in psal. cix.

¶ De prefiguratione sacramenti matrimonij.

Sacramentũ autem matrimonij noue legis fuit figuratũ in matrimonio qd̃ fuit inter adã ⁊ euã vñ ipse dixit. propter hoc relinquet homo patrem ⁊ matrem ⁊c. Geñ. ij. Adã enim nõ legitur habuisse nisi vxorem vnicam. vnde ibi dixit. adherebit vxori sue nõ vxoribus. Figuratum etiã fuit per matrimoniuꝫ qd̃ fuit inter Ysaac ⁊ rebeccaꝫ. de quo geñ. xxiiij. Ipse eñ isaac fuit vnicus vnice: ꝑpter hoc immunis fuit ab illa maledictiõe quã incurrit Lamech qui prius induxit bigamiã geñ. iiij. Et tale dꝫ esse matrimoniũ ecclĩe. De tali eñ dicit apl̃s ad ephe. v. Sacramẽtũ hoc dico magnũ in xp̃o. ⁊ i ecclĩa. Nec etiã dico quin bigamia vl' octogamia sit verũ matrimonium: sed tñ multũ deficit a ratiõe sacramẽti. Notat sup hoc Alexãder de ales in. iij. tractatu. ij. super p̃cepto qd̃ habere plures vxores fuit adulteriũ ipsi Lamech. propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale scꝫ ne facias alij quod tibi nõ vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnẽ suã cũ multis. ⁊ ita peccauit in deum. Secũdo quia fuit contra morẽ ⁊ consuetudinẽ ⁊ moderantiã. Ex incontinẽtia eñ immoderata plures habuit. ⁊ sic scãdalizauit primũ. sancti ꝟo patres non cõmiserũt adulterium in habẽdo plures. nec peccauerunt cõtra ius naturale: quia cũ eis occulta inspiratiõe fuit dispensatũ. nec cõtra morem: quia iam erat in cõsuetudinẽ tractuꝫ. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. ꝑpter multiplicationem cultus dei exemplo Abrae. Geñ. xvj. Iteꝫ in figuram. Coniugium enim patrũ significabat connubium christi et ecclesie que multiplicatur per cõtemplatiuos ⁊ actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratũ fuit in vxoribus Jacob liberis ⁊ ancillis siue cõcubinis. Geñ. xxvj. Itẽ ꝑpter moderantiam ⁊ temperantiã. Moderate eñ appetebãt antiqui patres coitum. s. ꝑpter solã ꝓpagationem ad cultum dei. exẽplo dauid. ij. Reg. xxvj. ¶ Ad maiorem autem euidẽtiam predictorum. Nota ꝙ concubina dicit̃ duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolẽ producẽdaꝫ ꝙ dicitur assumpta ad tẽpus. hoc dicitur ad differentiam vxoris: et ꝙ dicitur ad prolem procreandã: hoc dicitur ad differentiam meretricis. talis cõcubina non est vxor ⁊ coitus cum ea est fornicarius et

illicitus fm se. ꝛ est etiam contra legem naturalem ꝛ scriptaꝫ. Jus enim publicuꝫ legis naturalis dictat procreationem filiorum cum educatione ꝛ hrditatis successione. qd non posset esse nisi esset copula parẽtum inseparabilis. Itẽ est contra ius priuatum rationis qd dictat nõ facere alij qd homo fieri nõ vult sibi ꝛ econuerso. Quilibet enim vir vult: vt effect⁹ eius cui copulatur sibi inseparabiliter adhereat. Secũdo modo dicitur concubina assumpta inseparabiliter ad semp. sed conditionis seruilis. ꝛ sic realiter erat vxor. Sed tamẽ dicitur concubina: quia nõ erat pricipalis vxor. vñ Geñ. xvj. Sara dedit abrae Agar in vxorẽ Rachel dedit balam ancillam viro suo in cõiugium. Geñ. xxx. licꝫ autẽ quelibet taliuꝫ diceretur vera vxor ꝛ inter virum ꝛ eam diceretur verum matrimoniũ. deficit tamen a ratione sacramẽti: quod est vnici ad vnicam: vt dictum est.

¶ Ulterius notat hic domin⁹ bonauentura in. iiij. ꝙ pdicta dispẽsatio de pluribus vxoribus nõ fuit tempore nature instituta. quia tũc nõ erat necessitas sterilitatis: nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanuꝫ ad cultuꝫ xpi. Sed ratione vtilitatis fuit tempore abrae: quia ante euꝫ multiplicabantur non ad cultum dei: sed ad mala. ꝛ ideo deleti sunt de terra. Sed rõne honestatis ad illos se extẽdit qui vxoribus ꝛ cõcubinis temperãtur ꝛ ad cultum dei multiplicandum sciebãt ꝛ volebant vti. Hec autem dispẽsatio facta est diuina inspiratione i patriarchis ꝛ rege dauid quando ꝛ quoniam vtrisqꝫ facta est de semine dauid repromissio. Et quia isti erãt tanqꝫ capita. ꝛ imitandi erãt tanqꝫ sancti intellexerũt recte dispensationem ad omnes extendi qui erãt imitatores eorum ꝛ mos fuit ex hoc introductus durãs vsqꝫ ad christi aduentum.

¶ De pfiguratione extreme vnctionis.

Sacramẽtum extreme vnctionis fuit figuratum in multiplici vnctiõe veteris testamenti tunc enim vngebãtur reges ꝛ sacerdotes tẽplum ꝛ altare: ꝛ certe cum christianus est propinquus morti. tũc propinquus est: vt sicut rex adipiscatur regnum glorie: vt etiam sicut sacerdos offerat deo sacrificium laudis perpetue: vt etiam in eius anima templo ꝛ altari summus pontifex deus colatur. laudetur ꝛ honoretur in eternum: ꝛ propter hoc vngitur christianus cum est propinquus morti. Ungebantur etiã antiquitus pugiles. ꝛ sic christianus i morte. quia aggreditur bellum fortissimum. tũc eñ ipsum hostis impetit vehementius: propter quod oportet ipm tanqꝫ strẽnuuꝫ pugilem strennue dimicare. Ungebãtur etiã antiquitus spõ=

se cum viris tradebantur. Unde et uxor ab ungendo dicitur. eo quod ungeretur. et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sposo. et traduci in tabernaculum eius: vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

¶ De prefiguratione septem donorum spiritussancti.

Septem autem dona de quibus dicitur. Esai. xi. figurata sunt per septem crines capitis sanson: quibus rasis ab eo recessit fortitudo. Iudicum. xvi. et vere exclusis a capite hominis .i. ab anima septem donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figuratur etiam secundum expositionem. Grego. per septem filios iob. Iob. i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. vt sit dignus hereditate superna.

¶ De prefiguratione septem virtutum

Septem autem virtutes figurantur per septem dies. quibus deus cuncta fecit opera et postea quieuit. quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spiritualem in presenti et eternam in futuro. figurantur etiam per septem dies festiuitatum legalium per ipsas enim anima solennizat. colit deum et a vitiis cessat. Figurantur etiam per illas septem mulieres. de quibus Esa. iiii. Apprehenderunt septem mulieres virum vnum et cetera. Nemo enim est vir: nec vir vnus: vnitate gratie: nisi quem iste domine apprehendunt.

¶ De prefiguratione septem bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

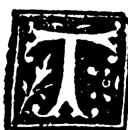
Sunt etiam alia bona spiritualia que multum valent ad superationem hostium ac etiam ad purgationem vitiorum. Primum est virtus crucis et passionis christi que fuit figurata in baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente: cum quibus occidit philisteum. i. Reg. xvii. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas iesu quas christianus cum funda sue considerationis debet contra demones iacere. et sic debellabitur hostis.

¶ De prefiguratione bonitatis et orationis matris iesu christi.

Secundum autem bonum est virtus et oratio matris christi quod fuit figurata per Iudith: que holofernem occidit Iudith. xiii. et

hester que amã z hostes populi israel occidi procurauit. vide in libro hester z per iahel que sisaraz percussit. Judic.iiij. z p bersabee matrẽ salomonis. de qua. iij. Reg. ij. ipsa enim z si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri. fuit tamẽ vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud verbuz quod dixit salomon matri sue. iij. Reg. ij. Pete mater mea qd vis: neqz enim phas est vt auertam faciem tuam. Omnia etiam que salomõ dicit in laudez spõse in lib. Cãti. de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

¶ De pfiguratiõe bonitatis virtutis potestatis: siue autoritatis ecclesie in orando.

Tertium bonuz est virtus potestas siue autoritas ecclesie: cuius oratio summe placet deo Est enim ipsa vnica sponsa christi cui dixit sponsus Canti. ij. Ostende mihi faciem tuam. sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis z facies tua decora.

¶ De prefiguratiõe virtutis orationis sanctorum noui testamẽti.

Quartum bonũ est oratio sanctoruz noui testamenti qui iam cũ xpo regnant: scz apostolorum qui fuerũt figurati i sanctis patriarchis z pphetis. nam sancti patriarche factis z pphete dictis gratiaz noui testamẽti presignarunt z meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt. de quib9 Esa. xxvij. Qui ingrediunt impetu ad iacob florebit z germinabit israel z implebũt faciẽ orbis semine zc. Sanctorum martyrũ qui fuerunt figurati i sanctis michabeis: qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim re z nomine victores. Sanctorum confessorum qui fuerũt figurati in filijs pphetarũ. de qb9 in. j. z. ij. Regũ. Sanctorum z sanctarum virginum qui fuerũt figurati in abel. qui fuit primus virgo de quo Geñ. iiij. Et in filia iepte. Judi. xj. Et in abysag sunamite q fouit Dauid regem. de quo. iij. Regum. j.

¶ De prefiguratione bonoruz pastorum ecclesie.

Quintum autez bonum est sedulitas bonorum pastoruz ecclesie: q fuerũt figurati p Moysen Josue z Dauid. Illi enim orãdo q maxime z nihilomin9 operãdo pstrauerũt hostes. vide qñ moyses orãdo pstrauit amalech exo. xvij. sic z boni pastores ecclie orãdo z operãdo. docẽdo z lucis exẽpla ministrãdo hostes ecclie supãt z p ipos subditi ad sanctitatẽ opa puocant:

¶ De prefiguratiõe bonitatis diuine inspirationis.

SExtuz bonũ est diuina ĩspiratio q̃ et idulcorat huiusmodi amaritudinem: z illũstrat aĩam cõtra errorũ caliginẽ. Quantũ ad primũ figurat̃ p illud lignum qđ ostẽdit dñs moysi: qđ cũ in aquis missuz fuisset: ĩ dulcedinẽ v̱se sunt. Exo. xv. Quantũ ad secundũ figurat̃ per fauum mellis: quem gustauit Jonathas z illuminati sunt oculi eius. j. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelũ dñi qui descẽdit in fornacẽ zc. Dañ. iij. quoniaz refrigerat concupiscentiam.

¶ De prefiguratiõe bonitatis discrete considerationis hominis.

SEptimũ bonũ ẽ discreta hoĩs ↄsideratio dz enim homo sepe cõsiderare z ad mẽoriã reducere. vij. xp̄i bñficia. vij. mr̄is gaudia. vij. effusiões sanguinis iesu. vij. ordines sctõrũ q̃ sunt in patria. vij. offensas: quib⁹ offendũt homines deũ. per. vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas. de qb⁹ Joh. Apo ca. xv. per quas intelligunt̃ vij. ĩferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi. per. vij. opera misericordie. vij. sanctoꝛuz ordines figurãtur per septem bo-nes pulchras z crassas: z septem dotes glorie per septẽ spicas plenas z formosas oẽs quia reprobi per septẽ fedas boues. z cõfectas macie: z septẽ inferni supplicia p septem spicas percussas vrdine de quibus omnibus habet̃ Gen. xlj. Per quas septem cõsiderationes ruit mundi vanitas: peccati vilitas carnis complacẽtia: z demonũ fraudulẽtia. Unde figurãtur iste septem cõsiderationes p illos septẽ circuitus quos fecerũt filij israel circa vrbem Hierico ipsos archa dñi precedente. Josue vj. Sic z xp̄s qui est archa domini xp̄ianum precedat in presenti exilio sit semp ante sue mẽtis oculos: z sic septẽ circuitus z septem considerationes predictas faciat q̃tum ad ipsuz mũdi vanitas destruet̃. Apparet igit̃ ex premissis q sm qđ dicit apostol⁹ ad Hebreos. ix. Facta in veteri testamento fuerunt parabole instantis tẽporis: z sic omnia in figuram contingebant illis. j. ad Chorinthios. x. Et sic patet primũ principale huius considerationis

¶ De prefiguratiõe correctionis nostre in tẽpore gratie.

CIrca secundũ huius tertij puncti est sciẽdum qđ tempus gratie vt dictum est, est temp⁹ peccata corrigendi z cauendi ad

que multum valent peccata vete rumque punita fuerunt tēporaliter. In quorum quidem punitiōibus figurabatur pūitio xp̄ianoꝝ sempiterna si comittant similia.

¶ De prefiguratiōe correctionis superbie.

Ad correctionem enim superbie et inobedientie multū valet moralis Adaꝫ figura in tunicis pelliceis eiusqꝫ eiectio de paradiso. que ipse ꝛ vxor sua meruerunt pro se ꝛ cunctis posteris suis pro eo ꝙ consentiētes suggestioni dyaboli superbi ꝛ inobediētes fuerunt ad hoc etiam multuꝫ valet expulsio Saul de regno qui ꝑpter superbiam ꝛ inobedientiā regnū israel amisit sicut ꝺ hoc habetur.j.reg.xv.ꝛ.xvj. Ad hoc etiā multū valet suspensio Absalonis in quercu qui propter superbiam ꝛ ambitioneꝫ regnandi suspēsus in quercu fuit a Joab interfect⁹ ij.Regum.xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga comminata Ezechie propter hoc ꝙ quadam ostentatione ostenderat babyloniis oēs thesauros domus sue. iiij. Regū.xx. valet etiam ad hoc mors illorū principū quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerūt extingui ab igne celesti.iiij.Reg.j.

¶ De prefiguratione correctionis inuidie.

Ad correctionem etiam inuidie multū valet maledictio Cayn qui propter inuidiā abel interfecit.ge.iiij. reprobatio esau.q̇ fratri suo Jacob inuidens ꝛ odio habens sicut dicitur Geñ.xxvij.fuit temporaliter reprobatus. valꝫ ad hoc tribulatio quam passi fuerūt filij Jacob qui inuidētes ioseph. Ipsūqꝫ odio habentes sicut dicit Gene.xxxvij.sustinuerunt ꝑpter hoc tribulationem multipliceꝫ in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Ualet ēt ad hoc vexatio saul q̇ iuidēs Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter h̄ quod dixerūt mulieres. percussit Saul mille. ꝛ Dauid.x.milia fuit iuasus a maligno spiritu.j.Regū xvj. Ad hoc etiam multū valet lepra Marie ꝛ leuitarum plaga. q̄ inuidētes murmurauerūt cōtra moysen. De maria habetur Nu.xij. ꝺ leuitis.xvij. Ad hoc etiā multum valet interfectio Adonie q̇ inuidens salomoni regi israel ꝑpter h̄ fuit iterfectus.iij.Regū.ij.

¶ De prefiguratiōe ad correctionem Iracundie.

Ad correctionem iracundie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra. Cur iratus es. quare cōcidit vult⁹ tu⁹ ꝛ cetera. Ualet etiam maledictio

furoris symeon ⁊ leui qui irati ꝓpter stuprum dyne interfecerūt sichimitas. Genesis.xxxiiij. de quibus dixit Jacob maledicēdo Ge.xlix. Jn furore suo occiderunt virum maledictus furor eorum ⁊ cetera. Ualet insuper ad hoc submersio pharaōis ⁊ egyptiorum ꝗ turbati ⁊ irati ꝓpter exitum filiorū israel insecuti fuerunt eos ⁊ tandem submersi sunt in mari rubro Exod.xiiij. Ualet etiā ad hꝫ mors nabal de quo dicit̃.j. Reg.xxv. ꝗ erat vir durus maliciosus ⁊ pessimus propterea factū est cor eius emortuum. ⁊ ita ꝑcussit dominus Nabal. ⁊ mortuus est.

¶ Auaricie.

AD correctionem etiaꝫ peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anathemate hierico regulaꝫ auream propter suam auariciam ⁊ argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erant igne cōsumpta Josue.vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quā et ipsum fecit interfici cui dixit helyas in hoc loco ī quo linxerūt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum ⁊c.iij. Regum.xxj. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices. ꝓpter quod lepra naamā adhesit ei.iiij. Reg.v. voluit etiā vendere gratiā sanitatis Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. ⁊ positus ī gestatoria sella.ij. Mach.iij.

¶ Accidie.

AD correctionem autem accidie occurrūt dina que peruagans regionē egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichē oppressa. Geñ.xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod.xxxij. ⁊ propter vitulum queꝫ adorauerunt.xxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cū qua ⁊ concubuit ⁊ postea viruꝫ virū suū ī nterfici fecit.ij. Reg.xj. Sodoma cuius peccati occasionē dicit propheta fuisse abundantiam diuitiarum ocium ⁊ saturitatem panis. Ezech.xvj.

¶ Gule.

AD correctionem autem gule occurrunt Eua. Esau. Jonathas. loth. holofernes. filij israel. ⁊ sacerdotes belis. propter gulā eñi eua maledictionem meruit. Gene.ij. Esau primogenita vēdidit Gene.xxv. Loth propter ebrietatem incestum commisit. Gene.xx. Jona-

thas patrē offendit. z aliqualiter populū turbauit. j. regū. xiiij. Holofernes a Judith fuit interfect⁹ Judith. xiij. Sacerdotes belis q̄ deuorabāt que offerebantur a dario trucidati sunt Dan. xiiij.

¶ Luxurie.

Ad correctionem. autem luxurie occurrūt inūdatio diluuij. Gene. vij. z cōsumptio. v. ciuitatum. Genesis. xix. Interfectio sichimitarū propter dinā. Genesis. xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cū madianitis. z ideo multi fuerūt percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn qui propter vxorē leuite quā abutendo interfecerūt quasi omnino consumpti fuerunt Jud. xix. z. xx. ca. Infortunium dauid cui ꝓpter vxorem vrie hoc cōtingit ꝙ absalon filius suus igressus fuit ad cōcubinas suas. ij. Regū. xvj. sic propheta ei p̄dixerat. ij. Regū. xij. Interfectio amō propter thamar sororem suā. ij. Regū. xiij. Infatuatio sansonis. Judi. xvj. Apostasia salomonis cui⁹ cor fuit deprauatū per mulieres. iij. Regū. xj. Interfectio presbyterorum qui concupierunt susannam. Daniel. xiij.

¶ Idolatrie.

Ad correctionem. ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere z surrexit ludere. i. corā vitulo conflatili choreas ducere vel ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio fact⁹ erat. Pueri enim fingūt sibi de luto quedā ydola q̄ postea pueriliter adorāt vnde nihil aliud fuit ludere corā vitulo q̄ ydolum factum adorare z ibidem dicitur ꝙ leuite de mandato Moysi propter hoc peccatū interfecerūt quasi. xxiij. milia hominum. Illud etiā occurrit de hoc idem ꝙ quasi omnia flagella z captiuitates populi israelitici fuerunt ꝓpter ydolatrie scelus: hoc quantū ad primū preceptū. ¶ Ad correctionem blasphemie que est cōtra secundū preceptum habes lapidationē blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionē violantiū sabbatū habes punitionē illi⁹ q̄ ligna in sabbato colligebat. vide. Nūc. xv. hoc q̄tū ad tertium p̄ceptū. ¶ Ad correctionē vero temeritatis vsurpantium officia ministrorū eccl'ie habes percussionem oze qui archam tetigit. ij. Regū. vj. leprā ozie qui thura incēdebat ij. Paral. xxvj. ¶ Ad correctionē inhonorantiū parētes habes maledictionē cham qui irrisit patri suo. genesis. ix. Et maledictionē ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. nō crescas. genesis. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrem suū de hierusalem z polluit concubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctionē hōicidij habes itefectionē illorū

qui interfecerint isboseth. ij. regū. iiij. ꝛ interfectionē. Joab qui abner ꝛ amasan interfecerat de quo. iij. Reg. ij. ¶ Ad correctionē mechie habes multa que supra statiꝫ dicta sunt. ¶ Ad correctionē furti habes lapidationem p̄sbyterorum. Danielis. xiij. ¶ Duo vltima p̄cepta non habuerunt penam determinatā in lege. Jdcirco q̄uis transgressio ipsorum sit peccatuꝫ mortale ac mortis eterne merituꝫ ipsorum tamē punitio nō fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De p̄figuratione ad correctionem malorum principum.

Ad correctionē autem malorū principum occurrit pharao propter quē egyptus periit. Exod. xiiij. Occurrit roboan propter quē regnū israel scissū fuit. iij. Regū. xij. Jtē sennacherib p̄pter cuius maliciā ꝛ superbiā percussit angelus domini. clxxxv. milia assyriorū. iiij. regū. xix. Occurrit etiam nabuchodonosor. qui p̄pter malitiā suam fuit quasi cōuersus in bestiā. Daniel. iiij. Jtem anthiochus de quo dicitur ij. Machab. ix. q̄ de ipsi⁹ corpe vermes scaturiebāt. ꝛ infra dicit̄ q̄d homicida ꝛ blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiā translatio regnoꝝ de gēte in gentē que maxime ascribitur ꝛ attribuit̄ malitie principū Eccli. x.

¶ De prefiguratiōe ad correctionem malorum p̄latorum.

Ad correctionem malorum prelatorum occurrit heli qui fuit negligens in correctione filiorū qui de sella corruens mortuus fuit. multaq̄ȝ mala populo acciderunt. j. Regū. iiij.

¶ De p̄figuratione ad correctionem malorum sacerdotum.

Ad correctionem malorum sacerdotuꝫ occurrunt filij hely ofni et phinees. qui nescientes sacerdotis officiū. j. Reg. ij. corruerunt in prelio. j. Reg. iiij. occurrunt etiam nadab ꝛ abiu qui obtulerūt ignē alienū. ꝛ ideo fuerunt a domino p̄cussi. deuorauitq̄ȝ eos ignis. Leuiti. x. Jgnē alienum offerunt sacerdotes auari ꝛ luxuriosi quos gehēne incendium deuorabit.

¶ De p̄figuratione ad correctionem omnium predictorum.

Ad correctionem omnium predictoruꝫ occurrit considerare virtutes sanctorum veteris testamēti videlicet iustitiā noe. de qua Ge. vj. Fidē ꝛ obediētiam abrae. de fide hēs Ge. xv. de obedientia. Ge.

xxiij. Item de virtute eius et pace quã voluit habere cũ Loth. hẽs Ge.xiij. Occurrit secundo cõsiderare simplicitatem iacob. Ge.xxv. Castitatẽ ioseph. ge.xxxix. Humilitatẽ dauid hẽs in multis locis .j. Regũ. Ieiunium Moysi de quo Exo.xxiiij. Ieiuniũ helye. de quo iij. Reg.xix. Abstinẽtiã Judith vide in libro illo Danielis et sociorũ eius. Dañ.j. zelũ phinees q̃ interfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificãtẽ sup arã.j. Macha.ij. Occurrit etiam cõsiderare sedulitatẽ laborãdi Ruth. et largitatẽ Booz. vide in libro ruth. Patiẽtiã Job. et Thobie vide in libris eorũ. Occurrit ẽt cõsiderare zelũ Samuelis qui interfecit regem Agab.j. Reg.xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Reg.xviij. Occurrit etiã cõsiderare strenuitatẽ machabeorum et martyriũ Eleazari. et illorũ.vij. fratrum .ij. Macha. vj. et vij. Sic ergo patz q̃ bñ dixit apostolus q̃ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionẽ nostrã Dicit enim apostolus.j. Corinth. xj. dũ iudicamur aũt a dño corripimur vt nõ cũ hoc mũdo damnemur. Sed multum terribile est qđ scriptura dicit q̃ difficile est corrigere quẽ deus despexerit. Eccl's. vij. vere signum est diuine despectionis quãdo homo a malis suis nõ corrigitur qui totiens et in tot locis corripit per scripturas. Patet ergo clarissime ex his q̃ dicta sunt in hac tertia cõsideratione q̃ omnia que predicamus de christo iesu. oĩa credenda. omnia cauẽda omnis inimicorũ spiritualium malicia: omnis virtutis sacramẽtorũ et efficacia. oĩa predicta et alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostrã correctionẽ scripta. quia omnia illa in figura cõtingebant illis. j. Corinthiorum. x.

¶ Quia omnia scripta de vẽturo Messia impleta sunt in iesu xp̃o.

Quartus pũctus et vltimus hui' sexti articuli est videre q̃modo om̃ia q̃ scripta erãt de messia vẽturo fuer̃t impleta i xp̃o iesu saluatore nr̃o et ideo ipse verus messias nec alius expectãdus. Pro cui' claro intellectu aperiunt̃.xij. Thesauri Primus erit de tempore aduẽtus christi. Secũdus de eius pgenie Tertius de assimilatiõe. Quart' de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Non' de causa mortis. Decim' de eius resurrectiõe. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequentiũ in presenti et in futuro.

¶ Quia ver' messias debebat venire in destructione secũdi tẽpli et ablatiõe sceptri israel: et ĩpletione lxx. ebdomadarũ danielis.

Primus thesaurus aperitur de tempore aduentus messie. q sacra scriptura pronūclauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quatuor testimonia. Primuz est testimonium prophetarū: secūdum glosas Talmuth. licz in illo libro reperiant multe vanitates z abhominationes z hereses. nō solū contra legē euāgelicā. sed etiā contra essentiā diuinam. z contra legem scripture ac cōtra legez nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. Verūtamen ad conuincēdā maliciā eoruz proprijs auctoritatibus suoruz doctorum concludetur aduētus messie sicut optime fuit disputatū cuz sapientibus eorū z conclusum z determinatum coram summo pontifice Benedicto .xiij. Presentibus pluribus cardinalibus. prelatis z magistris ī theologia. z alijs multis notabilib⁹ personis. Anno domini. M.cccc.xij.xviij. pontificatus eiusdez summi pontificis. Secundum est testimoniū inquisitionis iudeorum. Tertium erit testimoniū iosephi. hystoriographi eorum. Quartū erit testimoniū Pylati qui cum tradidit crucifigēdū arbitrio eorum. ¶ De primo dico q tēpus assignatū aduentus messie erat in fine secūdi templi Hierusalem pauloante destructionez eiusdē tēpli: vt patet Malachie. iij. vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. z preparabit viam ante faciem meam z statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: z angelus testamēti quē vos vultis. Ecce venit dicit dominus exercituū In dicto textu sunt tria vocabula que significāt suum aduentū multuz prope. Primum est ecce. quod ostendit rem presentem ante nos. Secundum est statim: quod ostendit rem breuissimam vel sine tempore. Tertium est ecce venit. Itez quando dixit ad templum suum ostēdit q in hora sui aduētus eēt templum edificatuz z in bono statu per cōtrarium illius quod credūt iudei qui dicūt q quādo ipse veniet: inueniet eos ī captiuitate z templū desertū. Itē secundo sicut dixit Esa. c. lvj. Hec dicit dñs Custodite iudiciū z facite iustitiā. q2 iuxta est salus mea vt veniat z iustitia mea vt reueletur. z declarant doctores hebreorum in beresit raba. i. genesi magno. Rabi mosse darsan qd voluit dicere. iuxta est sal⁹ mea. vt veniat z iustitia mea vt reueletur: hoc dicitur pro rege messia. propter quod dixit Daniel capi. ix. z adducatur iustitia sempiterna. Item tertio dixit. Zacha. ix. Exulta satis filia syon. iubila filia hierusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus z saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filiuz asine. In q̄stū dixit ecce rex tu⁹ ostendit eius aduentum breuissimum. Et quod restat in hoc textu ostēdit q loquit

de christo iesu: quia in tali habitu intrauit in hierusalez. Multũ facit admirari quomõ omnes isti prophete fuerũt concordes: vt omnes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et ꝙ postmodũ retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predictorum prophetarum vsq; hodie cum transierint iam vltra mille septingenti anni. Inuenim⁹ enim balaã Nume. xxiiij. dixisse ꝓphetando pro rege dauid. videbo eũ sed non modo intuebor illũ. sed non prope et ab eo vsq; ad dauid non fuerũt nisi quadringenti anni modicum pl⁹. Quare per vim habem⁹ dicere ꝙ pauco tempore post dictos ꝓphetas habebat eẽ aduẽtus messie. Dicet iude⁹ per dicta prophetarum bene ostenditur esse aduentus messie in breui: sed quomodo probabitur ei ꝙ ille aduentus fuit in fine templi secũdi in eadẽ hora qua fuit aduent⁹ iesu christi. Dico ꝙ hoc ostendit multum bene multis auctenticis prophetijs et rationib⁹. et primo per Esa. capi. ix. q̃ dixit. Paruulus enim natus est nobis. ꝛ filius datus est nobis. Et fact⁹ est principatus super humeros ei⁹. et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. multiplicabit ei⁹ iperiũ ꝛ pacis ei⁹ nõ erit finis. Nõ ẽ dubiũ quin ista ꝓphetia loquat de messia: quia impossibile est aliquẽ hominẽ carnalem in q̃ nõ sit diuina natura intitulari tam excellẽtissimis titulis. Item quia ipsimet doctores hebreorũ dicunt hoc in prologo hecarabeti idest lamentationis magne. Ubi dicit rabi Oze galileus i noĩe messie ẽ pax. qꝛ sic scriptũ est pater futuri seculi: princeps pacis. Itez in libro canhedrin in capitulo quod incipit totus israel. Dicit rabi thanhum. Que est ratio ꝙ quecunq; men que est in medio vocabuli est apta ꝛ hec est clausa. Respondet quia deus voluit facere de Ezechia messiam: et venit virtus iudicialis ꝛ dixit ante deum saluatorem mũdi. Dauid qui dixit ante te: tot cantica: ꝛ tot laudes: non facis messiam ꝛ Ezechiam pro quo fecisti tot miracula: et non dixisti vnum canticum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. Et illa hora exiuit filia vocis. id est vna reuelatio et dixit secretum meum mihi: secretum meum mihi: ve mihi? Et declarat rabi Salomõ ꝙ dicebat deus hoc secretum de aduentu messie meum est. Et qđ propheta respondit: ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. ¶ Ex ꝑdicta auctoritate possumus elicere tres ꝯclusiões. Prima ꝙ messias est ipsemet deus: qꝛ ꝑdicti tituli nõ possunt iustificari nisi de ipõmet deo. Scđa ꝯclusio est ꝙ messias natus est de maria existẽte virgie: qꝛ illa littera mẽ. posita in verbo multiplicabitur. quod i hebraico dicitur leuiarbe ostendit nomen eius: quod est in

hebraico merie. In latino maria ambo noia incipiũt in illa littera men: sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse mē aperta. In q̃stuz vero est clausa per cōtrariū et contra naturā totius scripture ostēdit dictā merien vel mariā esse clausam siue virginē. Sic enī ɔtra cursum nature cōcepit et peperit. qꝛ nō ex virili semine: sed mystico spiramine. Tertia cōclusio est que ad propositum facit q̃ dicta men clausa ostēdit tempus aduentus messie punctualiter: qꝛ hec prophetia fuit dicta ĩ quarto anno regis Achaz. et ab illo anno vsq̃ ad destructionez primi tēpli que facta fuit. xj. anno regis Sedechie transierūt. cl. anni. Itē durauit captiuitas babylonie. lxx. annis. Tēplū ·ƺ· q̃ edificauit neemias durauit. ccccxx. ānis si subtrahamus. xl. annos qui trāsierūt a passiōe xp̄i vsq̃ ad destructionē templi per Titū remanēt sexcēti anni q̃ transierunt ab hora in qua dicta fuit predicta ꝓphetia vsq̃ ad passionem xp̄i: et tantuz sumat men clausa in nūero ƀm hebreos. cuius figura in habedario hebreorū hec est: ex quibus sequitur q̃ in illa men clausa ostēdit nobis deꝰ illa duo secreta cum dixit. Secretum meum mihi. Secretum meum mihi. Primuz q̃ mater messie debebat esse maria siue virgo. Secundo q̃ tempus saluationis aduentus messie fuit punctualiter sexcentorum annoruz a reuelatione prophetie vsq̃ ad passionem saluatoris. Iterum potest idem probari ĩ vna auctoritate que est in medrastuphin. i. glosa psalterij vbi dicit rabi Johanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in mōte oliueti dando voces et dicendo. Querite dominuz dum inueniri potest: inuocate eū dum prope est Esa. lv. Item dixit in herexit raba. i. ĩ generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in cāticis canticorū cap. j. qñ dixit. Exultauimus et letabimur in te: qñ hoc erit. Quādo pedes dei stabūt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico q̃ manifeste apparet. qꝛ isti tres anni cum dimidio sunt illa dimidia ebdomada quam dixit Daniel ꝑ messia. Confirmauit aūt pactum multis. Inuenimus enī q̃ sic fuit: qꝛ saluator noster recepit baptismū in etate. xxx. annorū: et deinde vsq̃ ad tēpus passionis fuerunt quasi tres anni cū dimidio: quibꝰ ambulauit per galileā et per montem oliueti conuocādo homines ad penitentiam. et respectu huius dicebat predicta verba Esa. recitata per rabi Joannā: scꝫ. Querite dn̄m dum &c. vt supra. Itez potest probari manifeste q̃ aduentꝰ messie debet esse in predicto tempore ꝑ auctoritatē quādā hebreorū q̃ est in libro canhedrin. in cap. quod incipit. Totus israel: et in libro Abadazara capi. j. vbi dicit. sic legitur ĩ studio Helie. Sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia legis: et duo mi-

lia messie. Sed propter peccata nostra iam sunt extra magna pars. Iterum in eodem capitulo dixit Helias rabi iuda: non est minus mūdus q̄ꝫ quinquaginta quinqꝫ iubilei. In vltimo iubileo veniet fili⁹ dauid. glosa. Rabi salomon istud summat quattuor mille ducenti ꝛ quinquaginta anni: et in vltimo iubileo filius dauid veniet. Notum est ꝙ mors messie fuit circa tēpus: quādo impleti sunt quattuor mille ānī a creatiōe mūdi. Et posito ꝙ nō inueniatur pūctualiter ꝙ essent illa hora quattuor mille anni non est mirum: qꝛ maior decomputatio q̄ꝫ sit hec inuenitur in verbis dei: in textu legis cum deus dixit abrae. Scias ꝙ futurum est semen tuum in captiuitate in terra aliena quadringentis annis. Et quando fuerūt liberati dicit textus: ꝙ steterant ccccxx. annis. Et postq̄ꝫ bene visitauimus computuꝫ: inuenimus. ꝙ ex quo Jacob descendit in egyptum vsqꝫ quo fuerūt liberati per manus moysi nō transierunt nisi ccx. anni. Item si bene numeram⁹ computum inuenim⁹ ꝙ subiectio captiuitatis non fuit nisi quasi cētum anni. ergo ſm hoc non est mirum si doctor diuisit sex mille annos de duobus ī duobus millib⁹. ergo facta acciderunt circa illam diuisionem modicum plus vel minus. Et posito ꝙ dicat aliquis ꝙ ſm auctoritatem illam tēpus aduentus redemptoris deberet esse in plenitudine quattuor milium annorum post destructionem templi intantum ꝙ saluatio foret ducentis annis anticipata ante cōputum doctoris. Dico ꝙ est mirabile: quia Esa. in fine capituli. lx. illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciā istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere ꝙ rationabilius est: ꝙ aduētus saluatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis ante tempus suū: q̄ꝫ in preteritū transeundo mille ducenti anni post quattuor mille non veniendo. Iteruꝫ ad ampliorem probationem dicte conclusionis inuenimus quod dicit Talmuth hierusalem ista in libro berasoth ī capitulo haicore ꝛ īmequarabeti. id est lamentatio magna: dicit sic. Accidit vni iudeo qui stabat laborando ꝙ dedit mugitum bos transitqꝫ vnus arabs: audiuitqꝫ vocem bouis ꝛ dixit iudee fili iudei. Solue: solue: solue: tuos boues ꝛ tuum apparatum: quia sanctuarium vestrum destruitur. Iteruꝫ bos dedit scd̄ꝫ mugitum: ꝛ dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues ꝛ prepara illos: qꝛ natus est rex messias. Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahen. id est consolator. Dixitqꝫ ei iterum iudeus. Et quomodo est nomē sui patris. Dixit ei. Ezechias: id est fortitudo dei: dixit iterū iude⁹. Et vbi ē nat⁹ dixit ei. In bethleem iude. Dicit rabi abon. Et quid oportet discere ab arabibus ꝙ textus clarus ē

in Esaia.x.qui dicit. Libanus cũ excelsis cadet: ꝛ dicit statim post Et egredietur virga de radice yesse. ¶ Ex predicta auctoritate eliciũtur ꝛ multuȝ bene quattuor conclusiones. Prima quia aduentus messie fuit circa destructioneȝ tẽpli. Secunda ꝙ messie nomen est menahen ꝙ sonat in hebraico cõsolator: quia per manuȝ eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tertia ꝙ est filiꝰ dei: quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem qꝺ deꝰ fortis. Quarta ꝙ natꝰ est in bethleem. Item dixit Talmuth in berexit Raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman. Unde ꝓbabis tu ꝙ in die in quo fuit destructio tẽpli in illa die natus est messias: de quo dixit Esa.ca.vlti. Antequam parturiret peperit: antequam veniret partus etiam peperit masculum in hora qua fuit destructio tẽpli dederũt voces israel sicut mulier existens in partu: et dicit ionathas in translatione chaldaica antequam ei veniret angustia fuit saluata: ꝛ antequam veniret dolores ꝑtus reuelatus est rex messias. Itẽ dicit in eodem libro rabi simuel filius Johannã semel ibat Helias per viam in die qua fuit destructũ templum: et audiuit vnam filiam vocis: id est reuelationem clamãtem ꝛ dicentem. Templuȝ sanctũ vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatꝰ est quomodo posset destruere mũdum: ꝛ iens inuenit homines arãtes ꝛ seminantes: ꝛ dixit eis. Deꝰ est iratus contra mundum: ꝛ vult destruere domum suam ꝛ captiuare suos filios inter gentes: ꝛ vos intromittitis vosipsos inutilis tẽporalibꝰ. Exiuit altera reuelatio ꝛ dixit. Dimitte eos facere: quia iam natus est saluator israel. Dixit ipse ꝛ vbi est ille: dictum est illi. In bethleem iude. Iuit illuc ꝛ inuenit mulierem quandam sedẽtem in porta domus sue: ꝛ filium eius inuolutum in sanguine: ꝛ iacentem ante eam: dixitque ei filia. Filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc ꝙ sic est inuolutus in sanguine. Respondit grande malum est: quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitque ei. Surge filia ꝛ accipe eum: quia per manum suam debet eẽ magna saluatio. In illa hora surrexit mater ꝛ accepit puerum: ꝛ ipse recessit inde vsque ad quinque annos: ꝛ in fine quinque annorum dixit. Ibo ꝛ videbo saluatoreȝ israel: si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulereȝ in porta domus sue: ꝛ dixit ei filia. Quid ẽ de illo puero. Respondit rabi. Nonne dixi tibi ꝙ cum malo nutritur: quia in die qua natus est fuit templuȝ destructum: ꝛ vltra hoc: quia habet pedes ꝛ nõ ãbulat: oculos habet ꝛ non videt: aures habet ꝛ nõ audit: os habet ꝛ non loquitur: et sic scatat sicut vnus lapis: ꝛ dum ipse loqueretur cuȝ ea insufflauit

ventus a quatuor partib⁹ mundi & proiecit eum in mari magno: et ea hora Helyas scidit vestimēta sua & euulsit capillos suos: & dixit ve quia perdita est saluatio israel Et exiuit vna filia vocis idest reuelatio: & dixit helye. Nō est sicut tu cogitas: sed quadringetis annis habitabit in mari magno: et lxxx. annis vbi ascēdit fumus circa filios Chore. et. lxxx. annis in porta rome quod remanet anno x per omnes ciuitates vsq; ad finē. Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentū messie esse in destructione templi. ¶ Sed iudeus poterit arguere dicendo: q predicte auctoritates probāt aduentū & destructionem fuisse eadem die: sed veritas non est sic. quia a die passionis vsq; ad destructionem transierūt. xl. anni. Hic potest dari optime duplex responsio. Prima q istud nomen dies accipi potest tripliciter. scilicet stricte: large: et largissime. Primo accipitur prout sol est supra orizontem. Secundo accipitur pro. xxiiij. horis. Tertio accipitur pro oi tēpore sicut inuenimus in Esa. capitu. xix. vsq; ad xxxix. Ubi sepe fit mentio de hoc nomine dies & necessario habet accipi pro maiori tempore q̄ est annorum. Secunda responsio est q̄d si templum bene durauit post passionem quadraginta annis: veritas tamen est quod in hora passionis perdidit templum oēm sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionē q̄ illam. Unde dicit Thalmuth in libro de Joma i capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decez miracula q̄ facta erāt in domo sancta. scilicet q abortiuit ex odore carnis sctē. Nō fetebat caro sancta aliquo tēpore: nunq̄ apparuit musca in tēplo: nunq̄ accidit pollutio sacramenti magno in die indulgentiarum. Nunq̄ inuēta est macula in pane propositionis: & licet pedes starēt in templo, cum habebat humiliari spaciosi inueniebātur. Nū q̄ nocuit serpēs nec alacer in hierusalem. Nunq̄ dixit vir socio suo strictum hospitium habuit in hierusalem. Nunq̄ fuit sufficiēs pluuia ad extinguēdum ignem altaris. Et nunq̄ fuerunt sufficiētes venti ad torquēdum pilare fumi quod ascendebat de altari. Et dicit transmaya & adhuc plures: q partes vasorum terrenorum que frangebantur in templo fundebātur in eodem loco: & dicit abaye: & adhuc plume auium sacrificij & cinis altaris incensi omnia fundebantur in loco suo: et totum hoc cessauit. xl. annis ante destructionem templi: sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra ppheta neq; apud nos est sciens vsq; quo. ps. lxxiij. Item dicitur in eodem libro: legūt magistri q xl. annis in quibus administrauit symeon iustus omni hora veniebat sors dei ad manum dexte-

ram. sed extunc aliquãdo ĩ dextera aliquãdo in sinistra. Item elcopolone efficiebatur albus aliquãdo non. Item cãdela que erat in occidente templi omni hora erat incensa: sed extũc aliquando incẽsa. et aliquãdo extincta. Itẽ ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotibus mittere ligna: nisi bis in die solum: vt affirmaret preceptum quod habebat sacerdos de mittẽdo ligna. Leui. vj. Sed ex illo tunc aliquando excedebant aliquãdo non intãtũ quod sacerdotes non cessabant ponere ligna tota die. Itẽ dicitur in Talmuth hierosolometista. ĩ libro de yoma. in ca. quod ĩcipit duo hyrci legũt magistri. quod .xl. ãnis ante destructionem templi inueniebãt extinctam cãdelam que erat in occidente et copolane stabat semper rubeus: et foris deveniebat ad manũ sinistram: et claudebant portas tẽpli in sero et inueniebant eas apertas de mane. et dixit rabi Iohãni filius zachai. Templum: templum quare nõ terres. iã scim⁹ qd tuus finis debet esse destructio. quia pro te prophetauit zacharias. cap. xj. Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos. Ecce ergo clarissime quomodo .xl. annis añ destructionẽ qua hora fuit christi passio cessarunt omnia miracula et perdidit templũ sanctitatẽ suam. Et nõ solũ tũc dicta miracula cessauerũt. sed eadẽ hora amotũ fuit sceptrũ iuda. sm illud qd propheta uit iacob. et scriptũ est in libro canhedrin. in ca. qd incipit haudbod qui et in libro de abdozara. in ca. j. dicunt sic. legũt magistri quod .xl. annis ante destructionẽ tẽpli fuerũt amoti canhedrin. i. lxx. iudices cõsistorij gazit: et fuerũt positi in hamith. declarat Rabi sichim. locus erat in hierusalem qui vocabatur hamith. dicit rabi adi. et ex illo tũc nunquam amplius iudicarũt iudiciũ criminale: quia iudiciũ criminale non poterat fieri nisi in cõsistorio gazit: et dicit rabi mosse darsan quod nõ auferetur sceptrũ de iuda. hoc dicitur propter consistorium gazit qd erat ĩ terra iuda: et dux de femore eius. isti sunt canhedrin qui erant sedentes in cõsistorio gazit. quod erat in terra iuda: et dixit sic iacob canhedrin. qui stabant sedẽtes in consistorio gazit nunquam erãt amoti a terra iuda iudicando iudicia criminalia quousque veniat sylo quod est messias: et dicit rabi rachanum qñ fuerũt amoti a consistorio canhedrin gazit: et fuit eis amota potestas iudicãdi iudiciũ criminale cõsuerunt saccos super corpora sua. et euulserunt capillos suos: et dixerũt ve nobis: quia amotum est sceptrum iuda et filius dauid non venit. Qui multũ nõ est corde cecus bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supradictis auctoritatib⁹ aduẽtus messie pro illa hora. ¶ Verũtamẽ pro maiori sanctificatione potest videri hec veritas ex magna publicatione: que ibat ex ore omnium gẽtium eo tempore de aduẽtu messie

intantiũ q quia viderũt illa hora regere vnum qui regnabat in ciui tate iude qui dicebaṫ biter q̃ erat homo magne fortitudinis: ꝛ victor preliorum cuius nomẽ erat baco=ziba. statiȝ reputauerũt eũ messiã intelligẽtes q in illa hora erat tẽ pus assignatum: aduẽtus messie dicitur in libro canhedrin. in cap. quod incipit totus israel q barco ziba regnauit. xxx. annis cuȝ dimi dio: ꝛ dixit doctoribus. Ego sum messias ꝛ rabi aquiba quando vi debat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabi moysen de egypto. in capi. de iudicib⁹ in lectionibus regũ. rabi aquiba ma=gus sapiens erat: ꝛ de maioribus talmuth. erat ꝛ portabat arma bar cozibe regis ꝛ dicebat de eo q ipe erat rex messias: quousq ipȝ iter=fecit adrianus ꝑpter peccata sua ¶ Item possumus verificare pre dictam cõclusionẽ ex prophetiis danielis. scȝ per illas. lxx. ebdoma das: quas tradit in. ix. ca. sui libri que non potest declarari nisi ꝑ re ge messia: sicut dicit Rabymoises magister gerũdensis in glosa quã fecit super danielem. vbi dicit sic. Et vngatur sanctussanctorũ. Iste est messias sanctificatus filiorum dauid. ꝛ dicit Rabimosse darsan. Et adducaṫ iustitia sempiterna iste est rex messias. Item dicit in fine libri: qui vocatur cederhaolã Rabi yose. lxx. ebdomade numera te sunt a destructiõe primi templi vsq ad destructionem templi vlti mi. qui sunt. lxx. anni captiuitatis babylonice. ꝛ. cccc. xx. quib⁹ dura=uit templum secundũ. ꝛ in fine il=lorũ debebat venire messias. ꝛ sic declarat gaon raby cahadias et raby abraã abenazadra. ¶ Itẽ p̄=dictaȝ ꝓphetiam exponit petrus alfonsi cõuersus multũ grate ꝯm antiquos hebreos declarando tẽ pus aduẽtus messie: sic dicens in libro danielis. Tempus aduẽtus xp̄i. sic est danieli per angelum re uelatum. lxx. ebdomade sunt ꝯsti=tute super populum tuum ꝛ sup vrbem sanctuarii tui: vt cõsumere tur preuaricatio ꝛ finẽ habeat pec catuȝ ꝛ deleatur iniquitas ꝛ addu catur iustitia seculorum ꝛ implea=tur visio ꝛ prophetie ꝛ vngatur sanctussanctoruȝ. Scito ergo ꝛ ad uerte ab exitu sermonis: vt iteruȝ edificetur hierusalẽ vsq ad xp̄m ducẽ ebdomada septima ꝛ ebdo=made. lxii. erunt ꝛ rursum edifica=bitur platea ꝛ muri in angustia tẽ porum: ꝛ post ebdomadas. lxii. oc cidetur xp̄s ꝛ ciuitatẽ ꝛ sanctua=rium dissipabit populus cum du=ce vẽturo ꝛ finis eius vastitas. et post finem belli statuta desolatio cõfirmabit autẽ pactũ multis eb=domada vna ꝛ i dimidio ebdoma dis deficiet hostia ꝛ sacrificium: ꝛ in templo erit abominatio desola tionis ꝛ vsq ad consummationeȝ ꝛ finem perseuerabit desolatio. ꝑ phetia sane ista clausa est: ꝛ ad in telligẽduȝ difficilis. ꝛ sunt ibi ter mini multi designati: sed tñ omnes ad designandum christi aduẽtum sunt positi. In primis igitur scien

ctum est q ebdomade iste annorū sunt ebdomade.cuȝ igitur ait.lxx. ebdomade constitute sunt sup populum tuum:ꝛ super vrbem sanctuarij tui,vt consūmetur preuaricatio ꝛ finem accipiat peccatuȝ ꝛ deleatur iniquitas ꝛ adducat iustitia seculorūꝫ:ꝛ impleatur visio ꝛ prophetie ꝛ vngua sanctussanctorū.Cuȝ illud vnq ait nominari voluit:quia septies septuagita in.cccc.xc.anni erāt constituti ab eiusdem anni pphetia:vsq ad destructionē hierusalem ꝛ templi que a Tyto Romanorum imperatore facta fuit:cuius destructiōis tempore iam christus venerat qui ꝛ iustitia seculorum ꝛ sanctussanctoruȝ erat.per quem etiam ꝛ peccatum omne ꝛ iniquitas est deleta ꝛ prophetia omnis īpleta. Cetera autē omnia que sequūtur ad horum.ccccxc.annorum diuisionē ꝛ declarationeȝ sunt posita p hoc autē q ait.Ab exitu sermonis: vt edificetur hierusalē vsq ad christum ducem ebdomade lxx.innuit:q ab huiusmodi die pphetie vsq ad Cyrum regem Persarum qui ab ipso deo p Esaiā.xlv.christus appellatus est.fuerūt.lxx.annoruȝ.ebdomade.i.xlix.anni.Cuius Cyri precepto cepit hierusalē edificari: in cuius reedificatione postq cōsummatuȝ est opus vsq ad aduentū Tyti super hierusalē cccc.xxxiiij.anni fuerūt.ꝛ hoc est qd dicit ebdomade.lxij.i.cccc.xxxiiij.anni erunt:ꝛ rursum edificabitur platea ꝛ muri in angustia temporuȝ:ꝛ posuit ebdomadas septē ꝛ postq occidetur christus ciuitatem ꝛ sanctuarium dissipabit populus:scilicet romanus cuȝ duce venturo.i.Tyto ꝛ finis eius vastitas ꝛ post finem belli statuta desolatio.Quod autem sequitur confirmabit pactum multis ebdoma da vna.illa pfecto ebdoma da vna septē sunt anni obsidionis septeȝ enim annis obsessa est ciuitas ab exercitu romanorum ꝛ infra illos septeȝ annos adeo coacti fuerunt intus ꝛ afflicti:q non habuerunt vnde sacrificium facere possent.ꝛ hoc est qd ait in dimidio ebdomadis.ꝛinfra ebdomadā deficiet hostia ꝛ sacrificium.ꝛ in templo erit abominatio desolationis:q etiaȝ additur vsq ad consummationeȝ ꝛ finem perseuerabit desolatio.insinuat qd captiuitas ꝛ desolatio illa fine foret caritura. Septem ergo ebdomade vsq ad Cyrum ꝛ lxij.ebdomade a Cyro vsq ad tytum ꝛ ebdomade obsidionis vna pfecto.lxx.sūt ebdomade hec est expositio predicti Alfonsi medici imperatoris hispanie regis alfonsi qui cum esset sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo conuersus fuit ad xpm ꝛ scripsit optime dyalogum fidei catholice āno domini.M.c.vj. ¶ Qui autē plenius voluerit scire diuisionem dictarum.lxx.ebdomadaꝝ sicut eas diuisit Daniel.i.ad.vij.ꝛ ad.lx.ꝛ ad duas ꝛ ad vnā ꝛ illa vna ꝛ duas dimidias ineniet multū optime in glosa magri Nicolai de lyra

super danielem. Sed ꝛ ꝓpter nõnulla que addūt moderni iudei ī ꝓphetia Jacob. de sceptro ꝛ ī supradicta de .lxx. ebdomadib⁹: ꝛ ꝓpter eorum recuruas expositiões annullãdas ꝓdictas duas ꝓphetias expono eo mō ꝛ forma qua dictus inclit⁹ doctor Nicolaus de lyra suis locis exponit ne diligẽs scire forte inopia librorum intelligat curuitates iudeoruꝫ. Hūc eñ librum ꝓ ignorãtibus scripsi. vt breui volumīe leuiter possint ad ma inuenire cõtra inimicos xpi. Et introducitur primo ꝓphetia Jacob. in qua exprimitur temp⁹ aduentus messie. Geñ. xlix. vbi dicit iacob filijs suis. Cõgregamini vt annunciẽ vobis que ventura sunt nobis in nouissimis diebus sequit᷑. Non auferetur sceptrū de iuda ꝛ dux de femore eius donec veniat qui mittẽdus est ꝛ ipe erit expectatio gẽtiū. quod sic exponitur a Nicolao de lyra vbi supra. Non auferetur sceptrū de iuda .i. dignitas regia. ꝛ dux ꝺ femore ei⁹ qꝛ ꝺficiẽte regno īterfecto rege sedechia in captiuitate babylonica extunc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erãt ꝺ tribu iuda. quia ī reditu dicte captiuitatis zorobabel fuit dux eoꝝ: vt habet᷑ zacha. iiij. c. ꝛ Aggei. j. ca. ꝛ post sacerdotes gubernauerūt populum: vt patet tempore Machabeorum: qui etiam erãt de tribu iuda. quia tribus sacerdotalis ꝛ tribus regia erãt coniuncte: vt patet. iiij. Reg. xj. vbi dicit᷑ ꝙ Josabeth soror ochosie regis iuda tulit Joas. ꝛ erat sex annis cum ea ī domo domini: qꝛ ipa erat vxor Joiade pōtificis: ꝛ istud regimẽ durauit vsqꝫ ad tempus herodis ꝗ fuit aliẽigena ꝺ gẽte idumeoꝝ ꝛ ipso regnante natus est christ⁹ vt habet᷑ Matth. ij. Cui⁹ regnum durauit in secula seculorum amẽ. Et ideo subditur donec veniat ꝗ mittẽdus est .i. christus ꝗ missus est a patre pro salute generis humani: ꝛ ipe erit expectatio gẽtiū ꝯm ꝙ dicit᷑ Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cūctis gẽtibus ꝛc. In hebreo aūt habetur sic. et erit ei aggregatio gẽtiū ꝛ hoc impletum est ī regno xpi. quia post resurrectionem ꝛ ascensionẽ xpi. ad celos apostolis predicãtibus fidẽ xpi iudei ꝓ maiori parte remanserūt obstinati in infidelitate sua: ꝛ gẽtes cū magna deuotione receperūt fidẽ xpi. Et sic xpo aggregate sunt. ꝓpter ꝙ apostoli dixerūt iudeis. vt habet᷑ Act. xiij. ca. Uobis oportebat primū loqui verbuꝫ dei. sed qm̄ repulistis illō ꝛ īdignos vos iudicastiꝭ vite eterne. ecce cōuertimur ad gẽtes. Sic eñ precepit nobis deus. ¶ Sed hãc ꝓphetiam que satis clare exposita est ꝺ christo iudei multipliciter nituntur subuertere ad cui⁹ intellectū sciendū ꝙ in hebreo habetur donec veniat sylo. Hec aūt dictio hebraica sylo est ꝓpriū nomẽ loci significat etiã in alio sensu missionẽ: ꝛ sic ẽ nomẽ cōe: quia ergo est nomẽ loci acceperūt hic eā

aliqui iudei dicētes q̄ prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu beniamin: vt habetur .i. Reg. xi. fuit electus in regem ꝛ inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculum domini ꝛ archa: ꝛ p consequēs vnctio vbi reges debebāt inungi. ꝛ sic sceptrum quod accipitur pro quodā dominio ꝛ p̄matu: quod fuerat in tribu iuda vsq̄ tunc fuit translatum ad tribū beniamin. Sed hoc dictū manifeste contrariatur textui. quia ante electionē Saulis archa dei iam erat amota de sylo. ꝛ erat in cariathiarim. vt habetur .i. Reg. vij. c. Itē post saul immediate: immo ipso adhuc regnante: fuit dauid inunct⁹ per Samuelē. quia dauid fuit primus rex de tribu iuda. ꝛ tunc reges de illa tribu quādo īcepit successerunt. Qđ aūt sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quādo īcepit esse in ꝑpinqua dispositiōe ad gradum perfectum nō est verisimile. Et ideo alij iudei dicūt q̄ ista prophetia impleta fuit in electiōe hieroboā in regem qui erat de tribu effraim. quia decē trib⁹ ablate sūt a regno iuda: ꝛ adheserunt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo durā responsionē .iij. Reg. xij. Et sic exponūt donec veniat sylo .i. donec veniat hieroboam coronādus in tali loco. Sꝫ ista expositio ostēditur falsa per textum. quia congregatio illa nō fuit facta ī sylo. sꝫ in sychem. vt habetur .iij. Reg. xij. c. Itē non fuit ablatum regnum a domo iuda tunc: sꝫ stetit vsq̄ ad captiuitatem babylonicam ꝑ successionē hereditariā. et illi soli dicebātur proprie reges: quia instituebantur per inunctionē. q꞉ templum archa domini: ꝛ illa que ad inunctionē requirebātur in hierusalē remāserūt que erat metropolis in regno iuda: ꝓpter quod alij iudei accipientes hoc nomen sylo prout significat missionē: dicunt q̄ dicta ꝓphetia impleta est tēpore nabuchodonosor quando venit contra hierusalē ꝛ occidit sedechiam regē: ꝛ sic defecit regnū iuda. Et ideo exponunt predictam literam sic. Non auferet sceptrū ꝛc. donec veniat qui mittendus est. scꝫ Nabuchodonosor qui propter peccata iudaici ꝑpli missus fuit a deo ad destruendā terram ꝛ auferendum regē: ꝛ erit ei aggregatio gentiū: quia ꝓpter dilationē sui imperij aggregate sunt gentes sub eius dominio. Sed ista expositio ꝛ precedētes ꝛ consimiles si fiunt destruuntur per translationē chaldaicā quā iudei vocant targum: que ita autētica est apud iudeos q̄ nullus doctor eorum fuit ausus ei cōtradicere. immo quando litera hebraica est obscura recurrunt ad illam pro explanatiōe. In illa aūt sic habetur. Non auferet sceptrū de iuda ꝛc. Donec veniat messias in scriptura: sed solus xp̄s qui ꝓmissus in lege ꝛ prophetis erat. Ex hoc patet clarius veritas nostre catholice expositiōis p̄dicte

Cum ergo a tempore predicti herodis regis cessauerit regia dignitas tribus iude ⁊ ducatus ⁊ i tpe illo nullus alius apparuit qui ex doctrina ⁊ operationibus posset dici christ⁹ nisi iesus saluator noster. Sequitur ergo ꝙ ipse est verus messias ⁊ ꝙ eius aduent⁹ trãsiuit iu preteritũ. ¶ Itẽ ṗdictus Petrus alfonsus cõuersus in suo dyalogo predictã ꝓphetiã exponit sic dicẽs. Doctores antiqui hebreoꝝ sic exposuerunt prophetiã Jacob. Nõ auferetur sceptrum. i. virga regni de iuda. ⁊ dux de femore. i. de filijs filioꝝ eius in secula. donec veniat qui mittẽdus est i. xp̃s cuius est regnũ ⁊ ad ipsum cõgregabuntur gentes. Et nos quidẽ nouim⁹ ꝙ postq̃ vẽit xp̃s. neq̃ rex neq̃ dux de Juda fuit vlteri⁹ Credere itaq̃ debemus ꝙ hic tẽpus xp̃i aduẽt⁹ determinatũ fuit ⁊ ꝙ is qui tempore illo venit sine dubitatiõis scrupulo xp̃s extitit. ¶ Secũdo introducitur ꝓphetia Danielis. c. ix. vbi gabriel ãgelus instruxit Danielẽ de illo tempore dicẽs. Septuagita hebdomades abbreuiate sunt sup populũ tuu⁊ ⁊ super vrbẽ tuã sanctã vt cõsummetur preuaricatio et finem accipiat peccatum ⁊ deleatur iniq̃tas ⁊ adducatur iustitia sempiterna ⁊ impleatur visio. ⁊ ꝓphetia. ⁊ vnguatur sanctussanctoꝝ. Ad intellectum huius ꝓphetie primo videndum est qualiter hic accipiatᷣ hebdomades vel hebdomada qꝺ est idem. In sacra enim scriptura vnomodo accipitur pro tpe septẽ dieꝝ. ⁊ hoc modo cõmuniter accipitur: hoc etiã modo loquitur scriptura Leui. xxiij. vbi dicitur ꝙ septẽ hebdomade sunt accipiende a festo pasche q̃ faciũt. xlix. dies. ⁊ l. die celebrandũ est festu⁊ penthecostes. Alio modo accipitur ꝑ tẽpore septem annoꝝ. ⁊ hoc modo loquitᷣ scriptura de hebdomada Leui. xxv. vbi dicitur Numerabitis septem hebdomadas annoꝝ que faciunt annos. xlix. ⁊ quinquagesimus ann⁹ qui immediate sequitur dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur. Non autem inuenitur hebdomada accipi plurib⁹ modis. Non põt hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. qꝛ tota ꝓphetia Danielis fuit completa infra annum ⁊ dimidium. ergo per locũ a diuisione oportet ꝙ accipiatur a numero annoꝝ. ⁊ in hoc oẽs expositiões cõueniũt. sed in hoc differũt. Quia aliq̃ catholici vt Beda ⁊ alij dicũt ꝙ isti anni intelligẽdi sunt ãni lunares q̃ sunt breuiores annis solarib⁹. xi. diebus. Moti fuerũt autem ad h̃ dicẽdum ex duob⁹. Primo ex textu. quia dicuntur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictum est anni lunares sũt breuiores annis solaribus. ⁊ per consequẽs hebdomade annorum lunariu⁊ sunt breuiores. Secundo quia angelus loq̃batur Danieli qui erat hebre⁹. hebrei aũt computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et iꝺ angelus posuit numerum annoꝝ predictorũ ꝑ hebdomadas anno

rum lunarium. Utrumq; dictu; nõ placet Nycolao de lyra. et est ratio quia in hebreo nõ ponitur abbreuiate prout sonat in detruncatione seu diminutiõe. sz in hebreo ponitur pcise vt notat temporis determinationem. s. nec plus nec minus. Similiter secundũ est falsum. si enim iudei haberent annũ breuiorem. xj. diebus q̃ annus solaris cum secundum legem suam teneantur primo mẽse cuiuslibet anni facere pascha et die determinata. s. xiiij. die primi mensis seq̄retur q̄ pascha eorũ huius anni pcederet pascha anni precedentis in. xj. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis pcederet per xxij. dies. Et sic anticipando tempus q̃libet anno per. xj. dies. Ad quod quidem sequeretur q̄ iudei celebrarent pascha suu; et obligatione precepti infra breue temp' in quolibet mense toti' anni. Hoc autem apparet manifeste falsũ ex vsu eorum quia semper faciũt eorũ tempore. Et ideo patet q̄ cõputant per annos solares sicut et nos. Licet enim incipiant mẽses a lunationibus tamẽ tertius annus apud eos habet lunationes xiij. ita q̄ per embolismos faciũt adequatiões temporis. et sic computant per annos solares sicut et nos. Dato tamen q̄ cõputarent per annos lunares: nihilomin' habetur ppositu; nostrum vt videbit̃.

¶ Secundo videndũ est quot annos cõtinent hebdomade pdicte et patet q̄ si multiplicẽtur. lxx. per vij. resultant. cccclx. ¶ Tertio videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. et dicunt aliqui iudei q̄ incipit ab. xj. anno regis Sedechie quando destructum est primum templum. Alij dicunt q̄ incipit a primo anno darij. quia isto tẽpore dixit angelus ista danieli. Alij dicũt q̄ icipit cõputatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce. anno secũdo Cyri regis Persarum. Alij dicũt q̄ icipit cõputatio ista. a. xx. anno regis artaxersis quãdo missus est neemias ad reedificandu; hierusalẽ. Que aũt istarum opinionũ sit vera propter plixitatem euitãdã omittit̃. et etiam q2 secũdum omnes istas cõputationes habetur propositũ nostrũ sufficiẽter. s. q̄ tempus aduentus christi sit preteritum qđ patet q2 angel' determinate assignat. cccclxc. annos. vsq; quo ipleatur visio et pphetia et vnguat sanctus sanctorũ. i. xps. Sed qualiter cũq; accipiatur computatio anni lunaris vel solaris et vbicunq; incipiatur cõputatio. quia infra tamẽ nõ põt accipi q̃. a. xx. anno regis artaxersis: tot' tamẽ numer' predict' iã diu est pteritus. Et declaro saltem de vltimo numerũ pdictũ impletũ. s. a. xx. ãno artaxersis vsq; ad. xviij. annũ Tyberij cesaris in quo passus ẽ xps. Si fiat cõputatio per annos lunares qđ patet hoc modo. Regnũ Persarũ durauit annis. ccxxxiij. et a principio regni vsq; ad. xx. artaxersis fluxerũt anni. cxv. et post durauit. cxviij. annis. Regnum grecorũ du-

gnauit.ccc.annis ꝛ tūc cepit regnū romanorum a cuius principio vsq ad .xix.annum Tiberij fluxerūt anni.lviij.qui simul iuncti ptz qḋ faciunt cccclxxvj.annos solares q̄ implēt p̄dictum numerum secū dum lunares annos quia annus lunaris cōtinet.cccliiij.dies. Solaris vero.ccclxv.quadrantē vnū ꝛ.v.horas ꝛ patet secūdum veruꝫ numerum ꝙ.cccclxxv.anni solaris sunt.ccccxc.anni lunares q̄ est numerus hebdomadarū cōputando vt dictum est per annos lunares. ¶ Aduertēdum tamen qḋ Rabi salomon dat quādaꝫ expositionē falsam ad rationē p̄dictam quam oportet remouere.dicit enim ꝙ septem ebdomade ille nō cōtinent tempus prescisum vsq ad aduentum xp̄i ꝛ passionis sue mysteriuꝫ vt p̄dictum est.Sed dicit ꝙ continet tēpus p̄cisuꝫ a destructione primi tēpli vsq ad destructionem secūdi p Tytū ꝛ Vespasianū:cuius expositio talis est.Septē hebdomade p̄cise.i.determinate sup populum tuum anteq̄ ꝯveniat perfecta captiuitas eoꝝ que facta est per romanos ꝯburentes ciuitatē ꝛ templum ꝛ eijciētes inde populum iudaicum.vt cōsumatur preuaricatio.i.desistāt a p̄uaricationibus castigati p p̄dictaꝫ captiuitatem.ꝛ deleatur iniquitas eorūꝫ scꝫ p captiuitatē ꝛ afflictionem p̄dictaꝫ que est pena vt dicit.Et adducaꝛ iustitia sempiterna.i.vt ineternū iustificentur per predictam captiuitatē p peccatis tolerādo Et vt sic finaliter impleatur visio ꝛ ꝓphetia.i.visiones de christo pmisse p prophetas ꝛ vngatur sanctus sanctorum.i.archa dei ꝛ vasa sanctuarij.que recuperabunt per messiam venturū in fine huius captiuitatis vt dicit.Sed q̄ntum debeat durare ista captiuitas nō dicit.ꝛ sic p consequens tempus determinatū ipsius hic nō ponitur. ¶ Quod aūt ista expositio sit falsa ꝛ extorta patet per literam precedentē vbi dicitur ꝙ angelus gabriel venit propter orationeꝫ Danielis orantis pro liberatione populi ad annunciandūꝫ exauditionem sue petitiōis.Et ideo nō solū nūciauit ei liberationē a captiuitate babylonica.sꝫ etiā p̄fectaꝫ liberationē fiēdā p xp̄ꝫ de qua daniel p̄ncipaliter orabat.ꝛ ideo dicere ꝙ āgel⁹ venerit ad denūciandū danieli p̄fectā captiuitatē sui ppl̄i.ꝛ nullū certū tēp⁹ liberatiōis fiēde p xp̄ꝫ hoc est valde absurdū ꝛ p̄cedēti litere cōtrarium. qꝛ nō venisset ad cōsolationē Danielis sed magis ad desolationē.Itē ꝙ dicit ꝙ p captiuitatē in qua sunt desistūt a p̄uaricationibus hoc est apte falsū.qꝛ sup oīa gētes intendūt sortilegijs ꝛ augurijs vt sciūt illi qui nouerūt facta eoꝝ.ꝛ tamē ista ꝓhibentur eis maxime i lege diuina pꝫ in Exo.ꝛ Deutero.ꝛ in pluribus alijs locis veteris testamenti.Item ꝙ dicit visiones impleri prophetarum per merita eorum:ꝛ est cōtra illud quod dicitur Deutero.ix.Scito ꝙ nō ꝓpter iustificatiōes tuas dederit tibi deus terram hanc in possessionem.ꝛc.

multominus pp̄ter iustitias eorū implenda est p̄missio de xp̄o ⁊ maxime q̄ de ipso scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidē offensionis ⁊ petrā scandali duab⁹ domib⁹ israel ⁊ in laqueum ⁊ ruinam habitantibus hierusalem. Itē qd̄ dicit per vnctionē sanctisanctoꝝ intellige vnctionē arche ⁊ sanctuarij qui recuperabunt p̄ regē ꝫ messiam hoc est ꝯtra illud quod habet Hiere. iij. Cumqꝫ multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus nō dicēt vltra archa testamenti domini neqꝫ ascendet super cor neqꝫ illius recordabunt neqꝫ visitabitur. neqꝫ fiet vltra: q̄ cerimonie veteris testamēti oīno cessauerunt post passionē ꝫ xp̄i. ex tunc enim fuerunt mortue: manet ergo veritas incōcussa q̄. s. temp⁹ hebdomadarū fuit impletū ī xp̄i aduētu q̄ peccata nostra tulit omnia que in deū in nos ⁊ in p̄ximū ꝫ commissa erāt: iustitiā adduxit legem ⁊ prophetias impleuit. ⁊ vnctus est plenitudine gr̄e a deo patre. ¶ Tertio determiat sacra scriptura tēpus aduent⁹ messie. Esa. vlt. text⁹ ibi est anteq̄ꝫ parturiret peperit. Etlꝫ aliquid de hoc textu supra dictum sit. hic tamen plenī⁹ exponitur. super quo gl. hebraica quia anteq̄ꝫ natus fuisset ille qui in seruitutem redegit vltimaꝫ natus fuit redemptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciuitatē ꝫ ⁊ templū destruxit ⁊ populū ꝫ captiuauit ⁊ in vēditionē ⁊ seruitutem exposuit intantū q̄ dabātur. xxx. pro vno nummo argēteo. vt dicit Hugo floriacē. fuit natiuitas ipsius xp̄i. hoc idem patet per translationē chaldaicam ibidē que cōparat israel mulieri parturienti q̄ angustias maximas patitur ⁊ dolores adhuc nō erit ei vehemens angustia. ⁊ adhuc non veniet ei tremor cū doloribus propter partum ⁊ reuelabitur rex messias. Dolor enim ⁊ angustia partus exprimunt maximā calamitatem quaꝫ habuerūt in obsidione Tyti ⁊ Vespasiani vbi tāta fuit angustia et calamitas q̄ impletū est illō Trenorum. iiij. Manus mulierū misericordiū coxerūt filios suos ⁊ multas alias āgustias ⁊ miserias passi sunt que Josephus narrat in libro antiquitatuꝫ de bello iudaico vt videbitur lib. iiij. Et ante istam obsidionem clarū est q̄ fuit iesus nazarenus natus per. lxx. annos ⁊ passus per. xl. annos. Iste text⁹ cū glosa chaldaica est tāte auctoritatis apō iudeos q̄ multi doctores eorū concedūt q̄ messias nat⁹ est in die destructionis tēpli. Proquo allegat rabihamon: q̄ lyban⁹ cum excelsis cadet ⁊ egredietur virga de radice yesse. Esa. xj. Et interrogāt ipsi iudei vbi est ipse messias natus in illa die destructiōis templi: respondēt quidam q̄ est in paradiso cum angelis viuēs ibi eo modo quo moyses vixit q̄dragınta dieb⁹ ī monte synai ⁊ expectat preceptū domini ad se ostēdē duꝫ. Alij q̄ est vltra mōtes caspios expectans preceptuꝫ domini de liberatione populi. Alij dicūt q̄ vadit per mūdum sicut pauper ⁊ humi-

latus propter peccata populi sui secundum quod dicitur Esa.liij. et nos reputauimus eum quasi leprosum et cetera. quousque appareat ex precepto domini in virtute ad liberationem filiorum israel de captiuitate et miseria in qua sunt. Talis enim varietas ostendit quod dictum eorum est ficticium. Sed quicquid sit dictum videtur quod verum est quod tempus veniendi messie taxatum in scriptura iam preterijt et impletum est in iesu nazareno vero messia nostro. et istud fuit vocatum tempus plenitudinis. ad Gal.iiij. et Ephe.j. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo scilicet nature. scripture. gratie et temporalis mensure. Nature quidem quia tunc venit finis ois creature. s. homo coniunctus est suo principio. s. deo. Unde tunc factus est nobilis circulus que est perfectissima figurarum. Tunc etiam fuit vltimus modus formandi hominem qui sit possibilis. s. de muliere sine viro. Alij enim tres precesserant et iste fuit quartus. Scripture etiam quia promissa fuerunt reddita. figure complete et omnes scripture delucidate. Gratie plenitudo insuper apparuit in fecunditate marie. iustificatione iohannis: in missione spiritussancti super apostolos: et in sacramentis ecclesie. que sunt gratie vasa Plenitudo nihilominus temporalis mensure. Omnis enim perfectio consistit in tribus precesserat autem tempus nature in quo fuit conuictum humanum genus de ignorantia. Tempus etiam legis scripte in quo fuit conuictum de impotentia et hoc fuit tertium complementum vniuersorum temporum in quo fidelibus datur vera dei cognitio veraque virtus ad completionem diuine legis. et in signum istarum plenitudinum voluit venire dei filius sexta mundi etate. vj. annorum millenario. vj. mense a conceptione Johannis. sexta die vt dicit et forsitan sexta hora. Probabile enim est quod illa die conceptus fuit adam celestis in qua fuit formatus adam terrenus Illa hora veniret medicus in qua primus homo induxit humano generi mortiferam infirmitatem. sexta etiam die fuit passus et sexta hora in cruce fuit conclauatus. hoc ergo fuit tempus beneplaciti et tempus miserendi vt dicitur in. ps.cj.

¶ Secundum testimonium aduentus messie est inquisitio iudeorum facta tempore christi quam non fecissent nisi tempus impletum cognouissent tunc enim inquirentes miserunt sacerdotes et leuitas ad Johannem baptistam quem tunc sanctissimum in sanctitate videbant vt interrogarent eum si erat messias vt dicitur Joh.j. Qui si dixisset quod sic eum recepissent sed confessus est et non negauit quia non sum ego xpus. i. messias vt patet: confessus est tamen quod erat eius vox et preco clamans vt prepararent sibi viam tanquam summo regi suo vero messie. quin et digito eum ostendit dicens eis. Hic est de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est. cuius non sum dignus corrigiam calciamenti soluere. et iterum eum digito ostendens ait. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Ad hoc etiam valet

inquisitio facta per eos eodẽ tempore de barcoziba vt supra dictum est. Frustra enim esset talis inquisitio si tempus impletũ non cognouissent. ¶ Tertiũ testimonium est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeorum qui in .xviij. libro antiquitatũ describẽs tempora Tyberij cesaris sub quo passus ẽ christus sic dicit. Fuit eisdem tẽporibus iesus vir sapiens si tamen virũ eũ nominare phas est. Erat enim mirabilium operum effector et doctor eorũ hominũ qui libẽter ea que vera sunt audiũt. et multos quidẽ iudeorum. multos etiã ex gentibus sibi adiũxit. xps hic erat. hũc accusatione primorum nostre gẽtis virorũ cũ pylatus in cruce agẽdum esse decreuisset. non deseruerũt eũ qui ab initio eum dilexerãt apparuit enim eis iterum viuus ſm q diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura ꝑdixerũt hec ille. ¶ Quartum testimonium est Pylati q anno dñi. xxxvj. imperij vero Tyberij. xxj. cum esset mos romanis vt ꝓuinciarum iudices senatui scripto renunciarẽt vt si quid noui in his quas regebãt prouincias accidisset scripsit epistolam ad Tyberiũ sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutẽ. Nup accidit q ipse probaui iudeos per inuidiam se suosq posteros crudeli dãnatiõe perimisse. Cum enim promissum haberẽt patres eorum q deus ipsorum mitteret illis per virginẽ sanctum suũ qui rex ipsorum merito diceretur hũc me presente misit in iudeam: quem cũ vidisset cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. ventis imperasse. pedibusq siccis sup vndas maris ambulasse. et alia multa miracula fecisse et ois populus iudeorum diceret eũ esse dei filium: principes sacerdotũ inuidia contra eum moti itaq mihi eum tradiderunt. et alia pro aliis mentientes hũc magum esse et cõtra leges eorum agere dixerũt. Ego autem ita esse credidi ipsumq flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui eum crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerũt. Ille quoq militibus meis custodiẽtibus die tertia resurrexit. Intantum vero nequitia iudeorum cõtra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerẽt. Sed illi quod factum fuerat tacere nõ valentes testati sunt eum resurrexisse seq visionem angelorum vidisse. et a iudeis pecuniam accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne qs aliter estimet factum esse vel credendum mẽdaciis iudeorũ. Tũc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt christus deus haberet. At senatus recusauit idignatus q non sibi ſm morem epistola primo fuisset delata. Et sic satis claret ex predictis quatuor testimoniis tempus aduẽtus messie fuisse ante destructionẽ scdi templi.

¶ Quod ver' messias debet esse

de genere iude procedens de medio filiorum iacob.

Secundus thesaurus aperitur de genere messie. quod sacra scriptura pnunciat et specifice determinat impletum est in iesu nazareno. nam dixit dominus moysi Deuterono.xviij. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tibi. ponam verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomie meo audire noluerit ego vltor existam. Et patet quod ista auctoritas nulli potest applicari nisi iesu nazareno vero messie nostro. quod patet per duas eius partes principales. Prima pars auctoritatis: est prophetam suscitabit deus filijs israel de medio fratrum suorum. Ecce genus messie. pro quo nota quod iudei dicuntur filij israel vel iacob: quod idem est. Israel autem habuit quatuor vxores: ex quibus pcreauit.xij. filios et vnam filiam. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnam filiam per ordinem qui sequuntur. scilicet Ruben: Symeon: Leui: Iudas: Isachar: zabulon: Dyna. patet Gen. xxxv. Secunda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios. scilicet Ioseph et Beniamin. Tertia fuit bala ancilla rachelis que habuit solum duos filios scilicet dan et neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit solum duos filios scilicet Gad et Aser. quod patet Gen. vbi supra. Modo quod dicit auctoritas. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Iste ergo propheta qui debebat esse messias. non potuit esse de filijs Bale ancille rachelis: quia non habuit nisi duos filios: et in duobus non est medium. Nec potuit esse de filijs zelphe: propter eandem causam: nec a simili de filijs rachelis. ergo oportet quod sit de filijs lye qui fuerunt septem: et in numero septemnario est medium: scilicet quartus. Numerentur ergo filij lye per ordinem. Primi tres sunt ruben. Symeon. Leui vltimi tres. Isachar. zabulon. Dyna. Medium istorum fuit iudas qui fuit quartus. Propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eum deus de medio fratrum suorum debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius. Hic diligenter attende absconditum mysterium: quare scilicet deus dixit. de medio suscitabo prophetam. id est messiam. Genus enim humanum propter peccatum primi hominis: et propter innumera peccata que postmodum homines commiserunt fuit diuisum a deo: sicut dicitur Esay. quinquagesimonono. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos et deum vestrum et absconderunt faciem eius a vobis. Istud est signum maximi odij inter deum et homines: scilicet abscondere faciem suam ab homine Quia tria sunt signa inimicitie: et istud est supremum. Primum est cum quis denegat alicui suam fami-

hilaritatez quēadmodum xp̄s ille cui dixit. Matth. viij. ⁊ Luce. ix. Vulpes foueas habēt ⁊c. Scōm est cū quis denegat alicui suaz loquelā: sicut Johānes euāgelista dicit loquens de heretico. ij. Jo. i. nec aue ei dixeritis. Tertiū ⁊ vltimū est cū quis denegat alicui suū aspectū: sicut dauid dixit de absalone filio suo. ij. Re. xiiij. ꝙ non videret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani generis: sicut ait moysi. Exo. xxxiij. Nō videbit me hō ⁊ viuet: ⁊. gemens Job. c. xiij. dicebat. Cur faciē tuā abscondis ⁊ arbitraris me inimicū tuum Abacuc. i. c. Mūdi sunt oculi tui dn̄e: vt nō videas malū: ⁊ respicere ad iniquitatē nō poteris. Cū ergo tanta esset discordia inter deum ⁊ hoīes: ⁊ ad pacificādum discordes sit necessarius mediator. ideo messias ꝓmissus debuit exire ⁊ suscitari de medio qđ veridice fuit impletum in xp̄o iesu saluatore nostro. Quia ipse vt ostenderat ꝙ veram pacem venerat facere inter deū ⁊ hoīes: et vt innueret ꝙ verus mediator erat quasi semꝑ mediuz elegit: scilicet pacē inchoans: pacē ordinās: pacem confirmans: pacē publicans: pacez conseruans. Hi sunt quinꝗ passus ascēsus nostre salutis. Est ergo primus passus ꝙ xp̄s pacez inchoās exiuit de medio: quia est media in trinitate persona. Hic sunt due propositiones signate. Prima est ꝙ debuit deus incarnari vt homo reconciliaretur deo et fieret pax. Secunda ꝙ non pater nec spiritussanctus: sed fili⁹. Prima ꝓpositio patet dupliciter: primo: quia nulla creatura sufficiebat ad tantū debitum persoluendum: cum debitum esset infinitū: quia cōtra infinitum offensa fuit facta. Secundo: quia cōtraria cōtrarijs curātur. Cum ergo homo cum peccauit voluerit esse de⁹ dicente sibi dyabolo: eritis sicut dij. Gen. iij. Ergo per contrarium vt homo curaret oportuit ꝙ per contrarium deus fieret homo de hac materia in quarto latius dicetur. Secūda propositio patet: qr licet tres persone sint vnus de⁹. distinguntur tamē realiter ꝑ relatiōes et habent etiā appropriata distincta: qr potētia appropriat patri: sapiētia filio: ⁊ bōitas siue amor spūisancto: que sunt quasi tres diuise trium personaꝝ offerentiū se in cāpo certaminis: vt cuiuscūꝗ tangeretur diuisa pro homine exiret in campū: venit dyabolus ⁊ tetigit diuisam filij dicēdo parentibus primis. Eritis sicut dij scientes bonum ⁊ malum. Nō dixit potentes. nec boni: sed scientes. Et cum scientia sit appropriatū filij. sicut potētia patris: ⁊ bonitas spiritussancti: vt dictum est. Non ergo debuit venire pro redemptione hominis ⁊ eius recōciliatione deus pater nec spiritussanctus: sꝫ filius qui est media in trinitate ꝑsona. Item pacem inchoans venit in tempore medio. Currūt eñi tria silentia ab initio mundi vsꝗ ad beatitudinē eternam: sicut patuit supra in hoc libro. articlo. iiij.

tertie considerationis: ⁊ hoc est qđ dicit. Sap. xviij. Dū mediū silentium tenerent oīa: ⁊ nox i suo cursu medium iter haberet: oipotēs sermo tuus dñe exiliens de celo a regalibus sedibus venit: angelꝰ venit ad virginē hora cōpletorij ⁊ ideo tunc pulsatur p Aue maria. Durauit sacra collocutio vsq3 ad dimidium noctis. Et tunc dante consensum virgine omnipotēs sermo dei .i. verbum patris qui est eius filius a regalibus sedibꝰ venit in vterū: scilicet virginis. Sic ergo patet q filius dei venit i medio silentio in incarnationem: sic etiam natus fuit media nocte. sicut ptz. Luce. ij. q2 pastores custodiebant vigilias noctis: predicta tria silentia figurant nobis tres magnos annos durationis mūdi. In quorū medio debebat venire messias ad viuificandum genus humanū per peccatū mortuū dicēte propheta Abacuc. iij. ca. Dñe opꝰ tuū: in medio annorū viuifica illud: i medio annorū notū facies. Item pacē inchoans stetit in medio: sc3 vteri virginalis. Ipsa enī virgo beata q debuit esse mater istius excellentissimi medij inter deū ⁊ hominē rationabile fuit q etia3 ipsa esset mediū. Fuit enim medium locale: mediū morale: et medium naturale. Querūt enī logici mediū ad concludendū maiore3 extremitatē de minori. de qua facit Aristoteles magnū pcessu3 in. ij. priorum. Maior extremitas deus est. Minor extremitas in genere rationabiliū homo est perq3sierūt patriarche ⁊ pphete ⁊ multi alij multis temporibus mediū ad cōcludendū predictā maiore3 extremitatē de minori ⁊ non inuenerunt: sed venit beata virgo et facta est mediū: q2 in ipsa est: per ipsam verbū caro factū est. ⁊ maior extremitas pdicata est de minori: q2 homo est deus: ⁊ etia3 minor de maiori: q2 deus est hō. Est etiam virgo beata medium morale. sm enī Aristotelē. ij. ethicorū. Mediū morale ē virtus nihil participans de extremis: q2 extrema sunt viciosa: tale mediū fuit virgo beata que nullū viciū cōtraxit. Et sm Hiero. Nihil gratie. nihil virtutis: nihil candoris est qđ nō resplendeat in maria. Fuit etiam mediū naturale: quod ponitur triplex a philosophis: sc3 mediū circuli. mediū celi: mediū mūdi. Mediū circuli ē a quo oēs linee recte ptracte ad circunferentiam sunt equales. Centru3 istud est beata virgo. In circulo sunt peccatores quia in circuitu impij ambulabāt teste psal. xj. ⁊ ab ea ad circulū linee ducte sunt equales: quia oēs pctōres ⁊ alios equaliter videtur respicere. vnde Bern. Maria oibus omnia facta est sapientibꝰ ⁊ insipientibus copiosissima charitate debitricē se fecit: vt de plenitudine eiꝰ suscipiant vniuersi. Est etiam mediu3 celi quod dicitur linea equinoctialis in qua cū est sol equinoctium facit: ⁊ sub qua habitantes nō agitantur perturbationibus temporū: q2 sunt in optima dispositione: propter quod multi

theologi dixerunt quod sub illa linea est paradisus terrestris. talis linea fuit virgo beata: quia cuz in ea fuit sol iusticie factū est equinoctiuz. q2 nox sicut dies fuit illuminata. Infinitū visuz ē equari finito: eternū tēporali: imortale mortali: inuisibile visibili: immensum capabili: diuitē pauperi. homies etiā qui habitāt sub hac linea sūt in optima dispositiōe: nō agitant neq3 mouētur perturbationibus demonū. ꝓpter quod merito dicitur paradisus. Tunc eñi impleta fuit figura illa Gen. ij. q2 posuit deus lignum vite in medio paradisi. i. xp̄m verum filiū suū in medio ventris virginalis. Est etiam virgo beata mediū mundi. Istud dicit a phis esse terra que equaliter vndiq3 distat a celo. Tres aut sunt ꝓprietates terre propter que virgo beata dr̄ terra. ē eñi īfima et maria virgo infima: q2 humillima. Cū eñi deberet esse mater dei vocauit se ancillam. Luce. j. Ecce ancilla dñi ꝛc. Secūdo ad terram currūt aque. et ad beatā virginez abundantie gratiaꝝ. Ps. ciij. inter mediū montiū pertrāsibūt aque. Tertio omnia ponderosa tēdunt ad terrā tanq3 ad centrū ꝛ suū medium: vt ibi saluentur sic ꝛ pctōres grauati pondere peccatorum recurrentes ad istud medium saluantur. vnde Bernar. Ad mariā velut ad mediū dei recurrant qui in celo sunt: ꝛ qui in inferno: ꝛ qui nos precesserunt: ꝛ nos qui sum⁹ ꝛ qui nos sequuntur et nati natorum ꝛ que nascentur ex illis. Sic ergo patet quomodo beata virgo est mediū logicale: morale: ꝛ naturale pro pace fienda inter deuz ꝛ homines. Verus ergo messias filius dei in inchoatione pacis exiuit de medio personaruz diuinaꝝ inq3tum deus. Suscitatus est de medio fratruz. Inq3tuz homo venit in medio silentio in medio annorū: ꝛstetit in medio paradisi: sc3 vteri virginalis: ꝛsic tanq3 mediator verus in inchoatiōe pacis vniuit diuisa. s. deū ꝛhominē: q2 deus ꝛ homo vnus est xp̄s. s. verus mediator. ¶ Secundus passus est ꝗ ordinando pacez xp̄s verus messias stetit ī medio q̄drupliciter. Primo statim sicut fuit natus stetit in medio aīalium. s. bouis ꝛ asini: sicut patet Abacuc. ij. ſm aliaz translationē per bouem qui ruminat intelligūtur cōtēplatiui quorum officiuz est ruminare dei magnalia: sc3 rerū creationē: homīs recreationē: mūdi gubernationē: premiationē bonoꝝ: ꝛ punitionē maloꝝ. Per asinum intelligūtur actiui: quoꝝ officium est onera ꝛ labores tolerare: quales sunt predicatores: cōfessores: ꝛ omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xp̄s positus est vtrosq3 in societatem recipit: ꝛ ad suā beatitudinem perducit iaz factos homies id est ratiōales qui per peccatū quasi bestie viuebāt. Secundo ordinando pacez inuētus est in medio doctoꝝ: sicut patet Luce. ij. Cum factus esset annoꝝ duodeciz. dicit textus audiētez illos ꝛ interrogantē. sequitur.

Digitized by Google

Stupebant autē super prudētia ⁊ responsis eius: qꝛ nūq̄ viderāt infantē tam tenere etatis tāte sapientie: permaxime cū scirēt eum literas nō didicisse. Inuētus est ergo in medio doctorum: in signū q̄ sapientes ⁊ docti huius mūdi vel habebāt ad illud mediū cōuerti: vel q̄ sapiētia illorum p̄ excessum splendoris illius medij debebat obfuscari: q̄ indicat numerus duodecim annorum. qui est numerus superexcrescēs ſm btm̄ Isido. li. ethimo. iij. qꝛ eius partes aliquote plus reddūt q̄ suū totū: patet. quia ille sunt vnum: ⁊ duo: ⁊ tres: et quatuor. et sex que sunt iuncte reddit. x. ⁊ sex: sic etiam improporcionabiliter sapientia xp̄i excedebat sapientiam doctorum. Tertio ordinando pacem transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens. Luce. iiij. qꝛ cum voluissent ipsum precipitare de monte ipse trāsiēs per mediū illorum ibat. Dicit Beda q̄ cū precipitaretur rupis ad modum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauum in quo receptus est christus ⁊ manent ibi rugȩ vestis ⁊ signa pedis: sicut asserunt illi qui viderunt: tunc enim fecit se inuisibilem per medium trāsiens: fugiens mortem precipitationis: quia non debebat mori nisi in ligno: vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacē stetit in medio discipulorum dando eis formā eligendi prelatum eos erudiens ⁊ eis seruiēs. Vñ Luce. xxij. Ego inquit in medio vestrum sum sicut q̄ ministrat: quasi dicat Ille sit vobis superior qui fuerit humilior. Non ergo attēdatis q̄s sit maior: sed attēdite quis humilior: sicut ego. Qui licet sim dn̄s ⁊ magister vester non sicut qui recū bit in mēsa: sed sicut q̄ ministrat. patet ergo q̄d christus verus messias ordinando pacem inter deum ⁊ hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum: fugit per medium persecutorum: ⁊ ministrat in medio discipulorum. ¶ Tertius passus est tēpus consummādo pacem ordinatam stetit i medio dupliciter. Primo stetit in medio latronum: sicut patet Iohā. xix. Crucifixerunt cum eo duos latrones hinc ⁊ inde: medium autem iesum: quod iudei fecerunt: vt populus communis cogitaret q̄d quia erat cum malefactoribus punitus erat malefactor sicut ⁊ alij. Sed tamen diuina dispensatione factum est: vt impleretur prophetia Esaye que ante illum vacua fuerat. Esaye. liij. Et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronū vt nullus quātūcunq̄ peccator desperet de venia si voluerit facere penitentiam: quia ⁊ ille latro licet sero cognoscens peccatum suum: ⁊ petens misericordiam: inuenit subito veniam. Hodie inquit eris mecum in paradiso: ⁊ sic factum est: quia eadem die vidit diuinam essentiam: que visio dicit̄ paradisus: sic cū viderūt xp̄m sc̄i patres in inferno paradisus fuit ibidem. Secūdo cōsummādo pacē stetit i medio terre: qꝛ mōs caluarie vbi

crucifixus est xp̄s: est in medio ter re hītabilis. tūc autē impleta fuit ꝓphetia dauid in psal. lxxiij. De⁹ autē rex noster ante secula. i. eterna ordinatiōe rex operatus est salutem in medio terre. tunc eñ ibi operata est salus humani generis ꝛ cōsummata pax inter hominē ꝛ deū. Fuit eñ xp̄s crucifixus ī medio terre: vt tāq̄ cētrum ꝛ mediū omniū omnia traheret ad seipsuꝫ. quia ipse dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre: omnia traham ad meipsum. Joh. xij. ¶ Quartus passus est q̄ xp̄us publicādo pacem cōsummatā stetit in medio. vnde post resurrectionem stetit in medio discipulorum suorum: ꝛ dixit eis ter. pax vobis. Joh. xx. quasi dicat. Jā est pax inter deum ꝛ hominem cōsummata per passionē meā. stans in medio latronum ꝛ in medio terre. ꝛ ideo pacem ꝯsummatā vobis in publico dicēs in medio vestrum pax vobis: ꝛ sicut xp̄s p̄ seip̄m stās in medio pacē publicauit discipulis: sic ꝛ per literas per totum mundum diuulgauit. Jste litere inter ceteras fuerunt epistole Pauli. in quibus mūdo publicauit q̄ xp̄s personaliter extrema diuisa vnierat factus mediator. Vñ ad gal. iij. loquēs de xp̄o quomodo lex fuit posita in manu ei⁹ sicut in manu mediatoris: vt de ea faceret q̄d vellet dicit. mediator autē vnius non est deus autem vnus est. Oportet ergo q̄ mediator sit duorum. ꝛ sic nō solū deus: sed deus ꝛ homo vniēs extrema diuisa. publicauit etiam q̄ christus fuit mediator extrema concorditer pacificās. vt patet ad Hebre. ix. vbi dicit: quia christus noui testamenti mediator est vt morte intercedēte in redēptioneꝫ earum ꝑuaricationū que erāt sub priori testamēto repromissionē acciptant qui vocati sunt eterne hereditatis. Jntimauit etiaꝫ firma pacis per literas: ꝓpter quod de christo dicitur. ad hebre. viij. Melioris testamēti mediator est iesus quāto in melioribus repromissionibus sancitum est. Veteris testamenti mediator fuit Moyses qui promisit obseruantibus bona temporalia. Noui testamēti mediator est iesus: qui promittit fidelibus regnum celorum. Publicauit etiā per literas hominibus: q̄d christ⁹ pacem immobiliter ratificauerat dicēs de ipso. j. Thimo. ij. Mediator dei ꝛ hominū homo iesus christus. cuius testamētum confirmatuꝫ est temporibus suis. ¶ Quintus passus est: q̄ xp̄s paceꝫ publicatam conseruando vsq̄ in finem seculi stat in medio. Jpse enim dixit Matt. vlti. Ecce ego vobiscuꝫ sum omnibus diebus vsq̄ ad consummationeꝫ seculi. Sed quomodo sit ī medio vidit Johānes euāgelista. Apoca. j. vbi dicit. Vidi septem candelabra aurea: et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis. i. christo filio virginis. Jsta septem candelabra aurea sunt septē ecclesie sacramenta. scꝫ baptismus: confirmatio: penitentia: eucharistia: sacer ordo: matrimonium: extrema

vnctio. In quorū medio scȝ in sacramento eucharistie est xp̄s verus deus ꝛ verus homo. qđ sacramentum etiam durabit vsq; ad aduentum xp̄i ad iudicium: vt dicit apostolus .j. Corinth. xi. Quotiēs enim manducabitis panem hunc ꝛ calicem bibetis mortem domini annūciabitis donec veniat. scȝ ad iudicium. Est ergo christus ī sacramēto eucharistie vsq; ad finem seculi sicut in medio septē cādelabrorum aureorum pacem inter deum ꝛ hominem conseruando: ꝛ non solum inter deū ꝛ homines. sȝ etiā inter hoīes ꝛ hoīes existēs in medio eorum. eorum volūtatem faciendo: sicut ipse dicit Matth. xviij. vbi duo vel tres fuerint cōgregati in nomine meo: in medio eorum sum. Dicit in nomine meo. i. in charitate in medio eorum sum. scȝ eorum faciēdo voluntatem si fuerit eorū petitio triplici conditione regulata. scȝ ꝙ petāt ꝓ se ꝛ pie ꝛ perseueranter. Bene ergo dictū est moysi a domino in promissione messie prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorū. Ex quibus duo catholica documēta accipiunt. Primum ꝙ verus messias debebat esse mediator dei ꝛ hominum. Secundum ꝙ verus messias debebat eē de genere trib⁹ iude que manifeste impleta sunt in christo iesu saluatore nostro.

¶ Quod verus messias debebat esse simĺis moysi in dando legem

Ertius thesaurus aperitur de assimilatione messie quā sacra scriptura determinat quia postq; deus dixit moysi prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorū. statim subiunxit cui debebat assimilari dicens similem tui ca. quo supra. forte enim dixissent iudei non sufficere ad hoc qđ quis dicatur messias quod exeat a medio scȝ a tribu iuda: quia multi alij prophete fuerunt de tribu iuda: vt dauid ꝛ sic suscitati sunt de medio fratrum suorum. Sȝ quid dicit regula. singula que nō prosunt multa vnita iuuāt. sufficit ꝙ q̄tum ad hoc qđ debebat eē de tribu iuda verificatur in iesu nazareno. quia ip̄e fuit filius marie: que fuit desponsata ioseph: qui fuit de tribu iuda: vt patet Math. j. Et mulieres nō desponsabantur nisi viris trib⁹ sue. Ideo seq̄tur ī auctoritate que dicta fuit moysi ꝓphetam suscitabo eis ꝛc. similē tui quasi dicat deus nō solum sufficit ꝙ sit de tribu iuda: sed ꝙ assimiletur tibi. Ista similitudo debuit ēe aliquid singulare esse qđ fuerit ī moyse: ꝛ nō ēe aliq̄d cōmune. Moyses duxit populum ꝛ rexit. Multi etiam alij hoc fecerūt: vt Aaron cū eo: ꝛ post eū iosue moyses fecit multa miracula. ꝛ alij multi hoc idē ꝛ maiora vt heliseus qui mortuū suscitauit qđ est maximū miraculorū. Sed ī quo inuenitur Moyses singularis non habens parem in quo debet

sibi assimilari. messias certe in dando leges. Hic sunt quattuor puncta videnda. Primum punctum est quomodo moyses fuit singularis in dando legem Secundus si iesus verus messias debuit dare aliam legem a lege moysi. Tertius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis noue.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Circa primum punctum posset aliquis dicere quod moyses non fuit singularis in dando legem. Quia secundum Isidorum v. ethimologiarum. ca. j. Multi fuerunt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex Primus qui dedit leges egyptijs fuit Mercurius termegistus Primus qui dedit leges athenesibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemonijs fuit Ligurgus. Iste fecit legem quod ciues haberent libertatem eligendi magistratus et rectores. Iste diuisit solum tam in domibus quam in vineis. et alijs predijs per equale ne quis posset dici potentior alio. Iste fecit iuuenes vna veste non amplius toto anno vterentur non permisit aliquem cultius alio pgredi: nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia: sed compensatione messium coequari iussit pueros puberes: non in forum sed in agrum deduci iussit ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerent: nec prius in vrbem redirent quam viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere vt vxores non pecunie causa eligerentur: sed virtute. et sic matrimonia diutius permanerent. Maximum honorem non diuitum et potentum sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusquam reuerteretur. Profectus est autem cretam vbi voluntarium exilium perpetuo egit moriensque abijci sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurando si corpus eius reducerent ad ciuitatem. ¶ Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deinde cum populos seditiosos magistratus ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas. xj. tabulis exposuerunt. Paulatim autem antique leges vetustate atque incuria perierunt. Noue a Constantino cesare ceperunt: et reliquis succedentibus erantque permixte et inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionum a Constantini temporibus sub proprio cuiusque imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocauit. Iustinianus vero qui imperauit anno domini quingentesimo. xlij. et imperauit annis. xxxviij. Hic leges ciuilesque romane quarum erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit. et ad. xij. libros coartauit. et de omnibus vnum codicem ordinauit: quem codicem Justinianum appellari voluit. Fecit etiam librum institutionum quem in quatuor distinxit libros in quibus legum primordia continentur. Nouas quoque leges quas ipse fecerat in vnum volumen redactas nouellas vocari voluit que communiter autentice appellantur. et sunt per collationes distincte. Omnium etiam magistratuum et iudicum seu iuris consultorum leges que duorum milium esse librorum dicebantur abbreuiari fecit. et ad numerum librorum quinquaginta redigit: ipsumque librum digestorum seu pandectarum vocari mandauit: quibus legibus hodie totus mundus ordinatur et regitur. In isto principe concurrerunt potentia: sapientia: et diuinus cultus. per potentiam hostes superauit. per sapientiam mundum iustis legibus ordinauit. per diuinum cultum dei et ecclesiam edificiis et aliis operibus honorauit. Cum ergo omnes predicti leges dederint: vt ostensum est patet euidenter quod moyses in dando legem non fuit singularis. ¶ Respondeo et primo declaro quid est lex. secundo distinguam nomen legis tertio soluetur dubitatio. Circa primum dicitur quod lex est quoddam speciale vinculum quo homines tenentur et ligantur ne per actus illicitos euagentur. Sicut enim animalia siluestria non domantur nisi primo fortibus vinculis teneantur: que scilicet nunquam domita efficerentur si sine vinculis ad voluntatem suam vagari dimitterentur. Sic vero necesse fuit: vt leges et mandata a deo et a superioribus fierent: vt infra limites iustitie vagabiles mores hominum corrigerent et domarentur. Homo enim qui sicut vir vanus in superbiam erigitur. et sicut pullum onagri se natum liberum putat. vt dicitur Job. xj. nunquam perfecte corrigeretur vel domaretur si sine legis vinculo vagari ad arbitrium sineretur. Et ideo certa ad ligandum mores hominum ne vagarentur constituta est lex triplex. scilicet lex nature: diuine cure: et humane cure. Lex nature est illa inflexibilis certitudo quam deus in sinderesi conscientie collocauit ne quis excusari possit. que vnicuique dictat et ostendit: quid bonum vel quid malum. de qua dicitur ad Ro. ij. Cum gentes que legem non habent ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex. vide ibi. Lex diuine cure est quam dedit deus moysi in scriptis. Et ideo dicitur lex scripture. et quam christus in illa promissus implens vacuitatem eius veniens ex generis humani amore per seipsum docuit. et in cordibus impressit. suisque fidelibus dereliquit. et ideo dicta est lex amoris. Lex vero humane cure est illa quam ad regimen humanum principes statuerunt de qua dicitur. j. Corinthio. vij. Lex in homine dominatur quanto tempore viuit. ¶ Circa tertium ad predictam dubitationem dicitur quod verum est moysen in dando legem esse singularem. et verum est quod alij qui dicti sunt dederunt leges. quia moyses dedit legem diuinam. Alij vero leges dederunt humanas. ait enim beatus Isidorus vbi supra. moyses gentis

hebraice primus omnium diuinas leges sacris literis explicauit: vt infra caplo. ij. ponens differentiã inter leges diuinas z humanas dicit. Oes aut leges: aut diuine sunt aut humane diuine natura humane moribus cõstãt. Ideoq3 hec. s. humane discrepant: q2 alie aliis gẽtibus placẽt. Si ergo moyses in dando legem diuinã fuit singularis z solus. in illo quo singularis fuit ppheta suscitaturus de medio debebat ei assimilari. sequitur q2 ille ppheta debebat dare legem diuinam qd solũ impletũ est in iesu christo saluatore nostro: qui dedit legem euãgelicam q̃ lex diuina est z noua sicut moyses dedit legẽ diuinã antiquã. ¶ Quo ad secũdũ punctũ sc3 vtrum iesus verus messias debuit dare legem diuinam: aliam a lege moysi dico q2 sic ad quod pbandũ adduco tres fidelissimos testes: quorum prim9 est Esaias. q̃ in caplo. ij. quod ad literam exponitur de messia inter cetera dicit. De siõ exibit lex: z verbum dñi de hierusalem: quod verum est in iesu nazareno vero messia: z in eius discipulis z apostolis qui inceperũt verbũ predicationis in hierusalem z cõtinuauerunt z publicauerunt per totu3 mũdu3: q2 in omnẽ terrã exiuit sonus eorum zc. Declarat rabi salomõ sup verbo eleuabitur super omnes colles. c. eodẽ dicẽs. quid vult dicere. z eleuabitur sup colles. Nisi quia miraculum quod erit factũ in eo erit maius q̃ miracula montis synai z carmeli z thabor. Et qd est illud miraculum: est illud quod dicit. De syon exibit lex. Item dicitur in midras tilsin. id est in glosa psalterij sup illud. Dñe in fortitudine tua letabitur rex. ps. xx. dicit sic. Quid voluit dicere Esaias in. c. xj. quãdo dixit. In illa die erit radix Iesse que stat in signũ populorum: ipsum gentes deprecabuntur: z erit sepulchrũ eius gloriosu3. Dixit rabi hãma. Non venit rex messias: nisi vt det gẽtibus seculi mandata: sicut tabernacula: palmes: z philateria Satis apparet ex intentiõe hui9 doctoris q2 deus debebat dare legem nouã in qua essent mandata cerimonialia: sicut in lege veteri Et quia facit mentione3 aliquarum cerimoniarũ legis antique nõ apparet q2 sit sua intẽtio q2 messias deberet dare illas easdem cerimonias: cũ causa ppter que date fuerũt in illo tpe sit iam preterita: z in tpe messie non est locus vt dicetur. Item dicitur in midras sichasirim. i. in glosa cãticorum sup textu ca. primi vbi dicitur. Osculetur me osculo oris sui. dixit rabi Iahida. In hora in qua israel audiuerũt ex hore dei. Duo prima mandata legis fuerũt firmati in cordib9 suis taliter: q2 nõ tradiderũt obliuioni. Veniũt ad moysen z dixerunt. En rabi oportet q2 tu sis mediator inter deu3 z nos: sicut scriptũ est Exo. xx. dixerunt moysi. Loquere tu nobis z audiemus: non loquatur dñs nobis ne forte moriamur. Ex illo tũc docebat eos moyses legem: z qui adiscebant obliuioni tradebant z dixerũt. Sicut

moyses est carnalis z trāsiēs. sic doctrina sua trāsit a nobis z dixerūt. Rabi. vtinā vellet deus scīo ostēdi nobis z iam oscularet nos osculis oris sui. taliter q sua doctrina refirmaret in cordibus nostris. Et dixit eis moyses. Hoc nō pōt esse mō sz in tpe Messie erit. qz sic scriptū est hiere. xxxi. Dabo legem meā in visceribus eorꝫ z in cordibꝰ eorꝫ scribam eam. hec ibi. ¶ Hec est illa lex quā cuz magna īstātia petebat dauid scōs testis ī psal. cxviij. Legē pone mihi dñe viā iustificationū tuarꝫ: z exquirā eā semp. Hic pōt qri a iudeis quā legē hic petebat a dño dd non legē moysi. quia eā iam habebat. ergo aliā q dicit. viā iustificationū tuarum z hec non est alia nisi veri messie Jesu nazareni que iustificat. lex enīz moysi nō iustificabat nec eius sacrificia patet qz illa sacrificia de per se nō placebāt deo nec cum lege instituta sunt. Hiere vij. Hec dicit dñs: nō sum locutus cū patribus vestris ī die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum z victimarū sz sm q dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerūt data nisi vt retraherentur a sacrificijs ydolorum z in signum huius non fuerūt data populo nisi post q populꝰ ad ydolatriā dclinauit vitulū cōflatilē adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri qz ydolis. z de hoc pulchre tractat sanctus Tho. prima scde. qō. cij. articulo. iij. in corpore. z deinde p totum. Itē ptz q sacrificia legis moysi nō iustificauerūt qz semper cū eorū oblatione redrebat oblatio sacerdotis pz ī leuitico. ¶ Sz quid si sacerdos esset malꝰ z indignus: vtrū exaudiret a dño: certe nihil valebat totū sacrificiū. z hoc est q dicūt doctores theologi ī qrto q sacrificia valebāt nō ex ope operato. sz ex opere operāte. Secus ē de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni q valēt ex opere operāte. z ex opere operato: vt pz ī baptismo: qui quātūcūqz sit malus minister z pessimus etiam iudeus z infidelis qcūqz faciēs q d ecclesia intēdit baptismus ɔplet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Jesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationū zc. ¶ Hec est illa lex scilicet Jesu nazareni data in monte syō nō in monte synai. de qua tertius testis s. hieremias. c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit dominꝰ. z faciā domui israel z domui iuda. i. fidelibꝰ christū confitentibus generaliter z credentibus de iudeis specialit secundum quod dicitur Act. xiij. Primū vobis oportebat loqd verbum dei z cetera fedus nouū. i. legem nouam. Lex enim frequēter in veteri testamēto vocatur fedꝰ non secundum pactuz quod pepigi cum patribus vestris in die q eduxi eos de terra egypti qd irritum fecerūt ipsum multipliciter trāsgrediēdo sicut patet in libris

Judicū Regū z paral. Ecce ꝙ ex
presse dicit ꝓpheta legē veri mes
sie. quam vocat fed⁹ nouū siue pa
ctum debere esse aliā a lege moy=
si. z dicit non secundum pactū qđ
pepigi cū patrib⁹ eorū in die qua
eduxi eos de terra egypti. scʒ cū
dedit eis legē i mōte sinay. ¶ Cū
ergo alia debebat esse lex messie
promissi. s. iesu xp̄i a lege Moy=
si videnda est differētia inter vtrā=
qʒ legem q̄ nō vna sed multe incō
parabiles dicte sunt de quib⁹ dat
testimoniū sacra scriptura specia
liter doctrina beati pauli qui ple
nius ꝙ omnes alij auctores noui
testamēti locutus est ostēdens ꝙ
quia impleta erant mysteria ipi⁹
cessauit vsus legis moysi q̄ prio
erat. Et de diuersis ptibus suarū
epl'arum colliguntur hic. xiiij. diffe=
rētie. z addā vnā: z sic sint. xv. dif
ferētie q̄ p ordinem sunt iste q̄ se=
quūtur videlicet lex Moysi ē lex
carnis. lex christi est lex spūs. lex
Moysi ē lex timoris. lex xp̄i ē lex
amoris. lex Moysi est lex figure
lex xp̄i ē lex veritatis. lex Moysi ē
lex oneris pōderosi z sine cōmo. lex
xp̄i ē lex suauitatis. lenitatis z multi
fruct⁹ lex Moysi ē lex seruitutis.
lex xp̄i est lex libertatis. lex moy=
si est lex que occidit. lex xp̄i est lex
que viuificat. lex Moysi ē lex mor
tis lex christi est lex vite. lex Moy
si est lex que est virtus peccati lex
christi est lex q̄ est plenitudo gra=
tie. lex Moysi est lex antiq̄tatis
z debilitatis: lex xp̄i est lex noui
tatis z fortitudinis. lex Moysi ē
lex vacua. lex christi est lex abun=
dantie. lex Moysi est lex imperfe
ctionis lex christi ē lex perfectio=
nis. lex moysi ē lex noctis lex xp̄i
ē lex diei. lex moysi est lex tenebra
rū lex christi ē lux lucis clare. lex
Moysi est lex mysteriū dānatio
nis. lex christi ē lex iustitie z salua
tiōis. lex moysi est lex pticularis
lex christi est lex gn̄alis. ¶ Omis
sis primis. xiiij. ppter prolixitatē
euitandā. que diligens lector in p̄
dictis epistolis poterit inuestiga
re cōtra quālibet cōditionē legis
moysi poterit cōcludere nō sʒ pa
ctum zc. vt supra. Ultimā solū pro
p̄senti intēdo pertractare cū hec
sit inter ceteras ꝓpria differētia
vtriusqʒ legis. lex enim moysi fuit
particularis propter multa. Prio
qr lex serui .scʒ moysi. Scđo quo
ad populum quia fuit data parti
culari z limitato populo. s. descē=
dētibus ab Abraā p Isaac. Ter=
tio quo ad p̄cepta cerimonialia sa
cramētalia z iudicialia q̄ solum
obligabāt populum limitatū. scʒ
iudeorū z non alios homines mū
di propter quod ille populus fuit
dictus peculiaris. Quarto erat li=
mitata z pticularis quo ad locū
scilicet terre pmissiōis i qua obli
gabantur iudei z nō in altera im
plere multa suorum preceptorum
habentibus in se certos limites
vel terminos. Quinto quo ad tē=
pus quia habebat durare tēpore
limitato scilicet vsqʒ ad aduentū
Messie lex vero christi ē lex vlis
Primo quia lex domini vniuersi sū

cut lex moysi lex serui. Secũdo est lex vniuersalis z sine aliqua limitatiõe quia mãdat suis apostolis dicẽs. Euntes in mundũ vniuersum p̃dicate euãgeliũ oĩ creature mar. vlti. Et φ baptizarẽt oẽs gẽtes z docerẽt nõ doctrinaz moysi serui sui. sed quã ipse dñs p̃cepit eis z ppterea data z notificata lege que est vniuersalis z cõmunis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cũ vna esset incompatibilis alteri. z dico incompatibilis nõ solum quia obseruantia vtriusq; nõ potest esse in vna persona que ad plenũ eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas est respectu diuersarũ personarum cuz vna lex q̃tum ad obseruãtiam debitam ipsius repellat. z in exiliuz mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. z ideo meli⁹ dicitur qd̃ vna lex alteraz totaliter annullat volo dicere φ non potest esse lex dei ordinata ad salutem animarũ quam obseruãdo homo meretur paradisuz nisi vna sola que est. lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege moysi: quia vna particularis: z altera vniuersalis: ergo nõ secundum pactum z cetera. vt supra. z sic cessare debuit lex moysi sicut particularis aduenientе lege christi que est vniuersalis z cõmunis. sicut minor dando locum maiori. ¶ Quo ad tertiuz punctũ in quo querebat ex quo ver⁹ messias debebat dare legẽ sicut moyses. z aliã a lege moysi: vtrũ debuit scribere legẽ illã ĩ pellib⁹. petris vel aliq̃b⁹ aliis extrinsecis. Uidetur eñ qd̃ fuisset valde rationabile φ ipse fecisset aliquẽ librũ sacre scripture cui⁹ ipse fuisset p̃ncipalis autor z scriptor. q: q̃libet sciẽtia habet suum principalem autorem sicut grãmatica donatũ: logica aristotelẽ. geometria euclidez. Ad hanc questionez respondetur ex dictis sancti Tho. vlti. parte summe. q. xlij. articulo. iiij. qd̃ non fuit decẽs aut conueniens φ christus legem suam aut aliquem librũ de sua doctrina scriberet propter quinq; ratiões. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere miracula z sanctitatis opera per ipsum facta et famam quaz habuit in populis que omnia essent in laudem sui que licet sine superbia scribere potuisset in mentibus tamen hominum non careret arrogantie nota. Secunda ratio: ne tolleret auctoritatẽ suam spirituisancto. licet enim indiuisa sint opera trinitatis ad extra ɜm augu. in enchiridion. et ad Pollẽtium. xxviij. q. j. Sic eniz tamẽ commẽ datur patris auctoritas in mũdi creatione. Auctoritas filij in mundi redẽptiõe z spiritussancti in hominũ intima inspiratione. z scripturarum per sanctos ɔscriptione. Uñ Grego. dicit ĩ p̃logo moraliũ. φ sacre scripture actor ẽ sp̃ssanct⁹ Et apostol⁹. ij.

ad Thimo.iij. q sacra scriptura ẽ diuinitas inspirata z vtilis ad docendũ. Quod autẽ ad spiritũ sanctuz pertineat scribere patet quia scribere est officiũ digitorum nũc autez spũssanct⁹ est dextre dei digitus. Exo.viij. z Luce.xi. Man⁹ eniz z lingue doctorum nõ sunt nisi instrumentũ z calamus spũssancti. vnde dixit dd. ps.xliiij. Ligua mea calamus scribe. Tertia rõ nõ decuit q xp̃s legez z doctrinã suã scriberet in aliquo libro propter suaz excellentiam singularez. Scripta eniz ordinantur ad impressionem doctrine in cordibus auditoruz sicut ad finem. Tunc sic. excellẽtiori doctori excellẽtior mod⁹ debet attribui doctrinam tradẽdi z docẽdi. Sed excellentior modus est doctrinã in mentibus auditoruz imprimere sicut faciebat xp̃s q̃ȝ i libro scribere igitur nõ debuit scribere legem suã. Vñ pitagoras z socrates z ph̃i antiqui q̃ fuerũt doctores excellentissimi istuz modum tenuerunt q nũq̃ȝ aliquos libros scripserũt z hec est ratio formaliter sancti Thome. Quarta ratio est vt legẽ nouam a veteri distingueret z separet. lex eñ vetus dicit lex scripta etiã digito q̃ȝtum ad p̃cepta moralia. Si noua esset scripta per xp̃m etiam posset dici lex scripta. Quia igit illa fuit lex timoris fuit scripta in libris z codicib⁹. qr ista amoris fuit scripta solũ in cordib⁹. Quinta rõ z vltia est p̃pter regiã excellẽtiã demonstrãdã. xp̃s eñ fuit rex. Ies⁹ nazaren⁹ rex iudeoꝝ. Io.xix. Et decet regiã maiestatem q sua dcã z fctã p suos notarios scribant z nõ p se sicut fecerũt quattuor euãgeliste xp̃i iesu veri messie notarij. Sic ergo pȝ q xp̃s nõ debuit legẽ nouã p se scribere in aliquib⁹ extrĩsecis sȝ ex amore scripsit eã in cordibus fideliũ sicut dicit in supradicta auctoritate Hiere. sȝ dabo legẽ meã in viscerib⁹ eorũ. z in corde eorum scribã eã. ¶ Ex p̃dictis satis claret q ver⁹ messias debuit assimilari Moysi in dãdo legẽ. z q non debuit dare talẽ legem sicut erat antiqua sed legẽ nouã. z q illã nõ debuit scribere p se in aliquib⁹ extrinsecis. sȝ i visceirb⁹ z in cordib⁹ fideliũ. q̃ oĩa ad literã ĩpleta sunt in iesu xp̃o saluatore nr̃o. ¶ Quo ad quartũ punctũ qui est de excellentia legis noue licet ex supradictis differẽtijs clareat manifeste specialius tamẽ eius excellentia declarat ex sex gradib⁹ perfectionis. Primus est ex ostẽsiõe cognitionis dei. Secũdus ex p̃cẽptoꝝ rationabilitate i mãdatis vel monitis. Tertius ex miraculoꝝ claritate. Quartus ex eccl̃ie stabilitate. Quint⁹ ex diuina bõitate. Sextus ex amenissima p̃missorũ incõparabilitate. ¶ Circa primũ gradum notandũ est q lex moysaica quo ad fidem vnius dei erat imperfecta. quia licet in illa fuit aliqualis notitia vnius dei z etiam christi in quodaz generali. nõ tñ fuit ibi notitia explicata trinitatis personaruȝ in vnitate essentie. nec p

cõsequẽs incarnationis. Cui⁹ ratio est qꝛ sicut cognitio naturalis procedit de imperfecto ad pfectũ vt dicit. j. phisicoꝝ. vñ ⁊ pueri vocãt pmo oẽs viros pres ⁊ oẽs feminas mres. ⁊ postea distinguunt Ita similiter supnaturalis cognitio minor fuit i lege veteri q̃ȝ in noua. in qua per xp̃m veritas lucide est reuelata ꝑpter qđ dicit saluator Jo. xvij. Pater manifestaui nomen tuũ hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit expresse trinitatem personaꝝ patrẽ nominãdo a quo eternaliter ꝓcessit per generationem dicens. Jo. xvj. Exiui a patre ⁊ veni in mũdũ scilȝ in vtero beate virginis carnẽ assumendo spiritũsanctum ꝓmittendo. Jo. xv. Cũ venerit paracletus quem ego mittam vobis a patre: ecce processus spiritussãcti ab vtroq̧. Nominauit etiam expresse trinitatem personarũ in forma baptismi. Mathei. xxviij. Eũtes docete omnes gẽtes baptizãtes eos scȝ In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. Manifestauit etiã vnitatem essentie. Johan. x. dicens. Ego ⁊ pater vnũ sumus. Hoc est quod Johãnes in sua pma canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimoniũ dant in celo. pater verbũ ⁊ spũssanctus. ⁊ hi tres vnũ sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populũ velata facie vt habet Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris ⁊ enigmatibus velata. sicut supra late declaratum fuit. In figura etiam huius velũ tẽpli fuit scissum i xp̃i passione ad ostẽdendũ q̧ declarata ⁊ manifestata erãt q̃ prius latebãt sub velamie ꝑpter qđ ipsa lex noua tãq̧ pfecta in cognitiõe est donũ perfectũ: descẽdens a patre luminũ. vt dicit iacobi. j. patet ergo qđ cognitio dei pfecta ẽ i lege noua q̃ imperfecta fuit i veteri ꝑpter qđ patres veteris testamẽti poterãt dicere illud qđ scribitur. j. ad Cor. xiij. Ex parte cognoscimus ⁊ ex parte ꝓphetam⁹. i. impfecte. ¶ Scđs gradus quo ostdit q̧ lex noua perfectissima est ex cõtentoꝝ rationabilitate. vel mãdatis vel monitis. qđ vt clari⁹ videatur ostẽditur impfectio legis moysayce quo ad totum corpus suum scȝ quo ad p̃cepta moralia ⁊ iudicialia ⁊ sacramẽtalia ⁊ cerimonialia. Primo eñ in lege moysi p̃cepta moralia fuerũt impfecta. ⁊ dicunt moralia precepta illa que sunt de dictamine ratiõis etiã si nulla lex esset sicut est illud mãdatũ quod scribitur. Exod. xx. Honora patrẽ tuum ⁊ matreȝ tuam ⁊c. Et similiter illud quod per modum monitionis scribitur. Leui. xix. Coram cano capite cõsurge. ⁊ honora psonaȝ senis ⁊ similia. Quod aũt ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia precepta moralia i lege moysi ordinabãt act⁹ hominum exteriores tantũ ꝑpter quod apostolus ad Romanos. iij vocat legem moysi legem factorũ De actibus autem interioribus in quibus consistit bonũ moris nihil

ordinabat aut parū. Sed contra hoc est qd̄ habet̄ Exo.xx.ꝛ Deute ro.v. Nō cōcupisces vxorē ꝓximi tui ꝛc. dicendum est secundū antiquos doctores ꝙ talis cōcupiscētia nō ꝓhibebat̄ inq̄ꝫtum erat omnino latens i corde: sed inq̄ꝫtū prorūpebat exterius per aliqua signa: vt per verba scurrilia. impudicos tactus: ꝛ oscula ꝛ cetera huiusmodi. Ideo sic exponūt. Nō concupisces. i. signa ꝯcupiscētie nō facies Unde ad Phil.iij. dicit glos. ꝙ lex vetus ꝓhibebat manū nō animū vel dicendū ꝯm alios ꝙ lex vetus ꝓhibebat ꝯcupiscētiam animi latētem: hoc tamē erat in paucis. s. in mechia ꝛ furto. Itē i istis insufficienter prohibebat concupiscentiam. quia non puniebat trāsgressores. ꝛ sic patet qd̄ insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores. ¶ Secundo declaratur sic quia lex mosayca etiaꝫ actus exteriores ordinabat sicut patet Deute. xxiij. vbi dicitur sic. Non fenerabis fratri tuo pecuniā ad vsuram nec fruges. nec aliquam aliam reꝫ sed alieno. Ibi eñ ꝑmittitur vsura cū alienis ꝑsonis. quod est illicitū contra dictamē recte ratiōis Item Deute. xxiiij. permittitur viro dare libellū repudij etiā causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. ꝛ habuerit eam. ꝛ non inuenerit gratiā in oculis eius propter aliquam feditatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. ꝛ dimittet eā de domo sua. indiuisibilitas autē per totā vitaꝫ est de dictamine rationis naturalis. ꝛ sic pꝫ ꝙ lex vetus impfecta fuit in moralib⁹. Et ꝓpter hāc imꝑfectionē lex mosayca dicit̄ pedagogus nr̄. ad Gal. iij. i. regula pueroꝝ ꝛ impfectoꝝ in q̄bus nō q̄rit̄ꝛ pfectio interior. Sꝫ ab exterioribus inhonestis timore discipline reprimūtur. Et in actibus exteriorib⁹ multa eis ꝑmittūtur q̄ non ꝑmitterent̄ viris perfectis. ꝓpter qd̄ Aug. li. de spiritu ꝛ litera exponēs illud. ij. Cor. iij. litera occidit ꝛc. dicit hoc nō tantū de cerimonialib⁹ intelligēdū est. sed etiā de moralib⁹ veteris legis quia. s. non prohibebantur aliqua que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus legis nō iustificat̄ omnis caro. ¶ Sed lex noua perfecta est in moralibus. quia perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. ꝛ in hoc imperfectionem legis supplet: propter quod dicit saluator imperfectioneꝫ legis adimplendo. Mat. v. Audistis quia dictum est antiquis. non occides. qui auteꝫ occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis q̄ irascitur fratri suo: reus erit iudicio. in quo ordinat motuꝫ interiorem vt patet. Similiter lex noua act⁹ exteriores ordinat nullum malum permittendo propter quod dicit saluator. Matt. xij. Dico autem vobis quoniaꝫ de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hoies super terrā reddēt rationē

in die iudicij. Si autem his prohibet verbu ociosuz p cõsequẽs verbum nociuu. Et multo forti⁹ oẽm actu malum: ppterea Matth.v. post suppletionẽ preceptoru moralium veteris legis cõcludit perfectionẽ euangelicã dicẽs. Estote ergo pfecti sicut pater vester celestis pfectus est. perfecit autẽ xps moralia precepta legis etiã consilia euãgelica super addendo. propter qd Matth.xix. Iuueni dicẽti se custodisse mandata legis: et querẽti vlteri⁹ viã perfectiõis dicit saluator adhuc vnu tibi deest. Si vis pfectus esse. vade z vẽde oia que habes z da paupib⁹. z habebis thesauru in celo: z veni z sequere me. ¶ Secũdo i lege moysi iudicialia pcepta erant impfecta qd patet ex duobus. Prio ex modo iducẽdi homines ad obseruãtiaz iustitie. ad quod ordinabant iudicialia pcepta. Secũdo ex ipsis preceptis. primu patet sic. proprium est hominu imperfectoruum vt inducantur ad iustitiam obseruãdã timore pene. Vñ dicit Oratius libro epistolaru. Oderũt peccare bõi virtutis amore. Oderũt peccare mali formidie pene. Hoc etiam declaratur ratione: q2 illud quod cũ timore fit penale est: z nõ delectabile. Vñ dicit. j. Ioh. iiij. timor penã habet. Operari autem virtuose non est pena virtuoso z pfecto: s3 magis delectabile. ppter quod dicitur. ij. ethi. q2 signum habit⁹ generati est delectatio in opere. lex moysi inducebat homines ad iustitiã obseruãdã per timorẽ penaru. propter quod dicitur lex timoris. Et in signu hui⁹ lex fuit data in terroribus: vt patet Exo. xix. Iã aduenerat dies terti⁹ in quo sc3 data est lex. Sequit. Et ceperunt audiri tonitrua z micare fulgura. z nubes densissima operire montẽ. clãgorq3 buccine vehemẽtius pstrepebat. Timuitq3 populus qui erat i castris. Et similiter facies moysi apparuit cornuta q2 secũdo apportauit legẽ i tabulis descriptã. z timuerũt filij israel. vt habet Exo. xxxiiij. In cordib⁹ eni illis designabatur terror z feritas legis. Patet ergo primum: videlicet imperfectio iudicialium preceptoru3 ex modo inducẽdi ad opera iustitie sc3 per timorem pene. Secundo idem patet ex ipsismet preceptis iudicialib⁹ que aliquãdo infligebant penaz innocenti. z aliquando culpabilez non puniebant. Primu patet per illd quod habetur. Numeri. xxxv. de homicidio omnino casuali. vbi dicitur talis qui fortuitu z absq3 odio z inimicitijs interficiebat hominez debebat confugere ad vnam ciuitatem refugij: z ibi manere vsq3 ad mortez summi sacerdotis. qd erat aliquando per magnum tempus. Talis qui erat innocẽs cũ homicidium erat omnino casuale et inuoluntariuz sine culpa puniebat graui pena. q2 oportebat eu exulẽ cẽ p magnuz tps a sua ciuitate z a sua possessione. Secũdu pt3 vbi subditur de tali fugitiuo inocẽte

q̄ si infra terminos vrbiū inuēt⁹ fuerit: ꝛ ꝑcussus ab eo q̄ v̄ltor est sanguinis absq̄ noxa erit qui eū occiderit. Debuerat eñ̄ profug⁹ vsq̄ ad mortē summi sacerdotis in vrbe habitare: ꝛ sic patet q̄ interfectio innocētis in tali casu remaneret sine pena. que tñ̄ est grauis culpa. Talis aūt impꝰfectio legis cōueniebat imꝑfectioni ppl'i qui erat ꝓnus ad effusionem sanguinis: ꝛ ideo īterfector a casu remanēs in sua ciuitate inter amicos interfecti: erit in ꝑiculo mortis q̄uis īnocēs: ꝛ sic de facili possunt in populo homicidia multiplicari. Et ideo ad hec mala vitāda data est lex ꝑdicta de ei⁹ fuga: q̄uis eēt innocēs. Et eadē rōne parcebat lex. Si aliq̄s amic⁹ mortui interficeret eū extra fines ciuitatis refugij: vt sic cogeretur in vrbe remanere nō ex sua culpa: sed ꝓpter homicidia vitāda ad q̄ populus tanq̄ imꝑfectus erat ꝓn⁹. Exemplum idoneū ponit ph̄s in quinto ethicoꝝ dicens. q̄ aliquādo leges sunt similes regulis quibus vtuntur artifices ī lesbia ad dolandū lapides: q̄ꝛ lapides illi⁹ regiōis sunt maledolabiles. ideo vtuntur artifices regulis plumbeis vt possit tortuositati lapide applicari. sic in veteri testamento date sunt leges aliquam imperfectionem habentes propter imperfectionē illius populi. Lex tñ̄ euāgelica q̄tuꝫ ad iudicialia est perfectissima: q̄ꝛ īducit ad obseruantiam legis non per timoreꝫ pene: sed ꝑ amoreꝫ iusticie: quod est proprie perfectoꝝ. vt supra dictū est. ꝓpter quod lex noua merito dicitur perfecta s̄m q̄ dicit Jacobi. j. Qui aūt ꝓspexerit ī lege ꝑfecte libertatis. i. in lege euangelij q̄ ducit hoīem ad ꝑfectionē: ꝛ liberat a seruitute timoris ꝛ s̄uitute peccati: sicut dn̄s ait Jo. viij. Si manseritis in sermone meo: veri discipuli mei eritis: ꝛ vos cognoscetis ꝟitatē ꝛ ꝟitas liberabit vos. Itē q̄ nullū innocentē punit nec aliquod malū impunitū relinq̄t: q̄ꝛ ēt verba ociosa puniēda ostendit vt supra dictū est: ꝛ nō solum ꝟba ociosa: sꝫ malas cogitationes s̄m quod d̄r Matth. v. Ego dico vobis q̄ quicūq̄ viderit mulierē ad cōcupiscendū eaꝫ iā mechat⁹ est ī corde suo: ꝓpter qđ lex noua ē ꝑfecta: de qua pōt exponi illđ cāticoꝝ. vj. Una ē colūba mea ꝑfecta mea. Dicit ēt lex noua colūba metaphorice: quia est sine felle amaritudinis nulluꝫ innoxiū puniēs. Dicitur etiā perfecta: quia nullū malū permittēs ꝛ sic apparet perfectio legis euangelice q̄tum ad iudicialia. ¶ Tertio declaratur quō sacramēta veteris legis erāt imꝑfecta. Ad cui⁹ euidentiā cōsiderādū q̄ illa sacramenta erant ordinata ad faciendum homines idoneos ad cultū diuinuꝫ: ꝛ ideo aliqua erant cōia toti populo taꝫ viris q̄ mulieribus: vt purificationes: alique a tactu immūdi vel mortui que purificationes fiebāt per aspersioneꝫ aque expiationis

ve qua habet Nume.xix.z similia. Aliqua aūt erāt solis viris cōuenientia: sicut circuncisio: aliq̄ solis sacerdotibus sicut consecratio: z vnctio sacerdot℥.z hmōi Cui⁹ rō est q2 sacerdotes applicabant᷑ speciali mō ad cultū dei. Ista tamen sacramēta p̄dicta erāt imp̄fecta: q2 nō cōferebāt gratiā sine q̄ nō efficiuntur homīes idonei ad cultum diuinū. Ideo sacramenta legalia dicūtur egena z īfirma. Ad gal℥.iiij.vbi dicitur sic. Nunc aūt cum cognouistis deum immo cogniti estis a deo quomodo cōuertimini iteruȝ ad egena z infirma. elementa Dicuntur aūt infirma. quia non conferebāt aliquam potestatem spiritualē: sicut cōferūt sacramēta noue legis. Similiter dicūtur egena: quia nō cōferebāt gratiam que necessaria est ad bene vtenduȝ illa potestate. ¶ Sed cōtra hoc videtur quia in Exo.z Leui.quasi vbiq3 dicitur: quia illa sacramenta reddebāt homīes idoneos ad cultum diuinū. Dicitur q talis idoneitas erat p quādam mundiciam et expiationem corporalē sicut in noua lege quis dicitur ineptus ad ministranduȝ et celebrandum propter immundiciam manuum. Lotio manuuȝ reddit eum aptuȝ: sed hec aptitudo est tātum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabatur per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramenta emundationes carnis: vt habetur ad Hebreos.ix.vbi dicitur sic Sanguis hyrcoꝝ: qui scilicet offerebatur in cōsecratiōe sacerdotū z cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu morticini vel immūdi: vt dictū est: inquinatos sanctificat ad emundationē carnis.id est est corporis. q2 sicut dictū est talia non cōferebant gratiā: sed auferebant q̄dā impedimenta seu irregularitates īpedientes a tabernaculi ingressu: sicut in noua lege patet p exēpluȝ. Quando eñ per prelatos dispensatur cuȝ aliquo illegitime nato vel priuato vno oculo: vel huiusmodi; non conferatur ad hec sibi gr̄a: s3 tm̄ tollitur irregularitas. ¶ S3 cōtra h᷑ videt᷑ q2 s̄m doctrinam sanctorum circuncisio tollebat peccatum originale: z per consequens conferebat gratiaȝ vt cōmuniter tenetur. Dicendū s̄m antiquam opinioneȝ q tollebat peccatum originale: non tamen cōferebat gratiā. hec ei erat potestas circūcisiōis. vt tenetur a multis z magnis doctorib⁹: quoꝝ ratiōes propter prolixitatem omittuntur z in hoc differebat a baptismo q̄ non solum auferebat peccatuȝ originale. sed confert gr̄am. Aliter pōt dici q si in circuncisione gratia conferebatur hoc non erat in virtute illius sacramenti: sed in fide christi venturi: quem protestabatur ille qui circuncidebatur si adultus erat vel alius p eo si paruulus erat. Et hoc est quod dicit cōmuniter q valebat ex fide suscipiētium: non autem ex opere ope

rato.per quē modum valēt sacramēta noue legis. patet igit̃ φ sacramēta veteris legis erāt imperfecta. ¶ Sꝫ lex noua pfecta est q̃tū ad sacramēta: q2 illa cōferūt gratiā qđ illa nō faciebāt.vt dictū ē: ppter qđ dr Jo.j.Lex p moysen data ē grā ꝛ veritas p iesuꝫ xp̄m facta ē: ppter hoc de Johāne baptista q̃ per suā predicationē ꝛ baptismū disponebat populū ad xp̄i baptismū: ꝛ per cōsequēs ad alia sacramenta: cum baptismus sit ianua oīm sacramentorum. Luce.j. dicitur. Ipse preibit ante illuꝫ in spiritu ꝛ virtute helye: parare domino plebē perfectā. Sunt ergo ablata sacramēta veteris legis ꝛ introducta.vij.sacramēta noue legꝭ i quib9 tanq̃ perfectissimis sacramētis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause autē salutis spiritualis non sunt nisi quattuor sicut ꝛ quattuor sūt cause salutꝭ corporalis. scꝫ curatiua: conseruatiua: preseruatiua: et melioratiua. Curatiua ē duplex. quedam em̄ totaliter ꝛ simul curat: vt baptismus culpam ꝛ penam oīno delens q̃tum in se est: quedaꝫ vero paulatim: vt penitentia. Conseruatiua est vt cōfirmatio: in hac em̄ dat̃ sp̄ūsctūs ad robur ꝛ cōfirmatiōeꝫ grē q̃ data ē i baptismo. Preseruatiua ē matrimoniū in q̃ cōcupiscētia carnalis i ruinā turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum: ne ruat in mortale peccatum. Melioratiua est ordo in quo gratia melioratur vł augmentat̃: vel etiaꝫ extrema vnctio que hominē i meliori statu ponit ꝛ securioreꝫ reddit. Est quoqꝫ quedā alia medicina predicta quattuor sola faciens. scꝫ eucharistia: quoniā ꝛ venialia curat ꝛ ab eis animā preseruat: gratiā quoqꝫ cōseruat: q2 ps.ciij. Panis cor hominis cōfirmat ꝛ etiā gratiā augmētat. ¶ Quarto in lege moysi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidētiam notandū φ cerimonie veteris legis fuerūt in quadruplici differentia. Quedā pertinent ad sacramenta: quedā ad sacrificia: quedaꝫ ad obseruationē: ꝛ quedam ad sacra. Sacra autē ꝛ obseruationes ordinantur ad sacrificia ꝛ ad sacramenta: quia sacra dicuntur vasa ꝛ loca ꝛ huiusmodi quibus vtebantur in sacrificijs ꝛ ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuēdi religiosi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei.vt pote φ custodirent se ab aliquibus cibarijs potibus ꝛ vestibus: ꝛ similib9 ex hoc: quia erāt populus deo consecratus p sacramentū circuncisionis ꝛ alia sacramēta. Nunc aūt ita est.φ ex fine accipitur ratio eorū que sunt ad finem: ꝛ ideo ostenso φ sacrificia ꝛ sacramenta imperfecta erāt sufficienter erit ostensum φ sacra ꝛ obseruationes erāt imperfecta: q2 ordinabātur ad duo predicta: sicut ad finē: vt prius dictum est. Qđ autem sacrificia veteris legis essent impfecta ostēdit̃: q2 quedā

erant sacrificia p pctis oblata et hec erant imperfecta: quia nō poterant auferre peccata. pp̄ter qḋ dicit apl's ad Hebre.x. Impossibile est sanguie hyrcorū z thaurorū auferri pctā. Et iterū ibidē. Ōis quidē sacerdos. scz veteris legis presto est quotidie ministrās z easdē offerēs hostias q̄ non possunt auferre pctā. Et idez habet Esa. xl. Libanus nō sufficiet ad succēdendū z aīalia nō sufficiēt ad holocaustuz. Libanus aūt hic vocat primū tēplū qḋ fuit factum de lignis libani. Aīalia aūt illa oblata q̄tū ad partē ɔcremata nō sufficiebāt ad amotionem pcti. Alia aūt erant sacrificia pacifica ex deuotiōe oblata ad grām dei impetrādā seu ad aliqḋ bn̄ficiū diuinū z illa erāt impfecta: q2 grā diuina seu bn̄ficiū diuinū nō impetrabatur ratione oblati muneris: lz aliquādo daret pp̄ter oblationē z fidem offerētis. Et hoc est qḋ dicit apl's ad Hebre.ix. Tabernaculuz factum est primū zc. Sequit q̄ est parabola tēporis instantis: iuxta quā munera z hostie offerūtur q̄ nō possunt s̄m cōsciētiā perfectū facere seruientē: q2 perfectio conscientie est donū grē. Et sic patet ppositū q̄ lex moysi q̄tuz ad cerimonialia z sacrificia erat imperfecta. ¶ Sed lex noua pfectissima est q̄tum ad sacrificia: quia ipsa est vnū sacrificiū perfectissimū scz eucharistia q̄ nō tm̄ est sacramentū: sed etiā sacrificium: q2 ibi xp̄s quēadmoduz immolat z fructus sue benedicte passionis a pp̄lo percipit. Istud autē sacrificiū tanq̄ vnū z pfectū fuit i lege figuratū p multa sacrificia z varia: sicut pfectū p impfecta. Eius aūt pfectio apparet in duobus: q2 p̄mo tollit peccata qḋ nō poterāt facere legs sacrificia: pp̄ter qḋ dicit. Jo.j. Ecce agnus dei: ecce qui tollit pctā mūdi. s̄m q̄ dicit btūs Johānes j. canonica. iiij. c. Ipse est propiciatio p pctis nostris: nō pro nostris aūt tm̄. sed p totius mūdi. Scḋo apparet eiꝰ pfectio: q2 augmētat grām s̄m q̄ dicit Joh.vj. Qui mādu cat me viuit pp̄ter me: scz p augmētum grē. De hoc sacrificio panis z vini i Beresich raba. i. in genesi magno. Rabi mosse darsan super textum Gen.c.xiiij. Melchisedech rex salē offerēs panē z vinū Erat em̄ sacerdos dei altissimi dicit rabismulthei filius nahaman. Iste melchisedech erat sem filius Noe: z quid voluit dicere proferens panem z vinum: ostendit nobis q̄ decuit et actus sacerdotij q̄ erat sacrificare panem z vinum: z hoc est qḋ dixit. ds. in psal. cix. Jurauit dominus z nō penitebit eum: tu es sacerdos zc. Et q̄s est ille. Ille est rex messias. propter quod scriptum est. Ecce rex tuus venit tibi iustus z saluator ipse zacha. ix. Et in hoc quod dicit proferens panem z vinum concordat cum ds. qui dixit ds. lxxj. Erit firmamētū in terra in sūmis mōtiuz vbi dicit. Translatio chaldaica erit sacrificium panis in terra in

capitib⁹ mōtiū synagoge. Et cuȝ ille. ps. lxxi. Deus iudiciū tuuȝ regi da. sm doctores talmuth totus loquatur de messia. quicūqȝ si nō est cecus poterit videre sm predictā translationē caldaicā q messias erit firmamētū in terra i altitudine mōtiū synagoge: qui mōtes synagoge z ecclesie sunt sacerdotes q quotidie de facto eleuāt messiam sup capita sua. z est ita clarū q nō possunt negare nisi illi sup quos venit maledictio. Esa. In cecitate oculo vt cordis. hoc est ergo vnicū sacrificiū excellentissimū legi noue in pane z vino. qd sacrificiū est ipsemet messias. z sic perfectio legis euāgelice patet ex pfectione sacrificij. Et cū oēs cerimonie ecclesie sint precipue propter istud sacrificium: sicut propter finem. sequitur q cerimonie xpianorum sunt perfectissime. ¶ Nec est mirandum q in lege noua fiāt cerimonie que aliquid figurēt sicut figurabāt cerimonie veteris legis Cerimonie eñ ordinantur ad cultum diuinum. Et sm q dicit aug. in enchiredion. c. iij. De⁹ fide spe z charitate colitur loquendo de cultu interiori qui est per fideȝ z charitateȝ. Est ergo triplex status hominis in quo habetur fides z spes de bonis celestibus: et de his per que ad ipsa introducimur. scilȝ de mysterijs xpi. z de vtrisqȝ sicut de futuris: z hic est status veteris testamenti: in quo habetur fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que itroducimur ad celestia: scȝ de mysterijs xpi. sicut de psentibus vel de preteritis est status noue legis. Terti⁹ stat⁹ est in quo vtraqȝ habentur tāqȝ presentia z euidētia z nihil creditur et hic est stat⁹ patrie celestis. in hoc aūt statu tertio vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū pertinēs. sm qd dicitur Apo. xxi. Templū nō vidi in ea. dñs eñ deus oipotēs templū illi⁹ est. Pari igitur ratione aduenīēte scdo statu: scȝ noue legis cerimonie primi status. scȝ veteris legis cessare debuerunt z induci alie que conuenirēt statui noue legis. in quo bona celestia expectātur de futuro. sed beneficia xpi habita sunt de preterito. Et ideo quia cerimonie veteris legis significabant xpm venturum. dignuȝ est vt sic euacuaretur in noua lege. in qua mysteriuȝ xpi iam est preteritum. z hoc est qd dicit apls ad Hebre. ix. translatio sacerdotio necesse est: vt legis trāslatio fieret qȝtum scȝ ad cerimonialia thurificatione tantū excepta qz non significabat mysterium xpi directe: sed deuotioneȝ populi ad xpm. nunc autē debet esse non minor deuotio ad ipm iaȝ presentialiter exhibitū qȝ erat tunc ad ipm vēturū: ppter qd i noua lege manet thurificatio per quā designatur ministrorum ecclesie: z ipsius populi deuotio. Innumere aūt sunt in lege noua cerimonie. Et si nunqȝ aliud attēderēt iudei z pagani nisi excellētia cerimonia in ritu xpiano. Istud solū deberet cōuin

cere cecitatem eorũ sicut patet de ornamẽtis sacerdotalibus ⁊ ministrorũ ⁊ de alijs que cũ tãta solennitate fiunt in altari ⁊ in choro in festis duplicib⁹ maiorib⁹ minoribus semiduplicib⁹ ⁊ simplicibus: quales etiã cerimonie fiunt i choro a cãtorib⁹ ⁊ organis ꝙ honestissime iclinatiões. Quid dicã de ornatu in crucib⁹ ⁊ calicib⁹ aureis ⁊ argẽteis. ceterisꝗ vasis ⁊ reliquiarijs. in quibus reliquie sanctorũ q̄ ꝓ xp̄o mortui sunt vel eũ fidelissime secuti sunt honorifice conseruanẗ. Mirabanẗ iudei vnũ tẽplũ Salomonis: sed in stuporẽ cõuertanẗ p̄ multitudine ⁊ magnitudine ecclesiarum xp̄i in toto orbe cõstructarum. Mirentur altitudinẽ ⁊ pulchritudinez turrium: in quibus armonia dulcissima resonat campanaruz: que pro laudibus diuinis ⁊ pro cõuocatione populoꝝ ⁊ pro terrore demonũ mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimonijs romane curie in summi pontificis imperatorũ ⁊ regũz vnctione. Quid de consecratione episcoporum: ecclesiarũ: altariuz: vasorum: ⁊ vestimẽtorum que omnia admirãda ⁊ stupẽdissima sũt cum xp̄o: ⁊ in admirationem conuertũt deuote aspicientes. Attendant autez miseri iudei. s. ⁊ infideles super omnia in vna ⁊ eadez fide tantã diuersitatez religionum vbi homines a seculo fugiẽtes exponunt totum tempus vite sue in laudibus ⁊ seruitio redemptoris qui licet diuersis cerimonijs ꝓ cõseruatiõe religionũ quasi quibusdam muris vtuntur sicut nucleũ in testa cõseruatur. ⁊ mel in fauo. ⁊ ciuitas in muro. In substantia tamen eiusdẽ fidei nullatenus discrepantes ad vnuz beatitudinis terminũ nituntur peruenire. Sic ergo pz in summa colligẽdo ꝙ lex noua que euãgelica dicitur perfectissima est in moralibus: quia ea implẽtur. addita perfectiõe quia illi precepto nõ occides additur nõ irasci. Et illi non mechaberis additur nõ concupiscere ex visu. Et illi nõ periurabis. additur nõ iurare omnino. i. sine legitia causa. ⁊ sic de alijs Matth. v. Et ab illo ꝓmisso vsure alieno tollitur imperfectio. date mutuũ nihil inde sperãtes. Luce. vj. Et illi de libello repudij. additur si quis dimiserit vxorẽ: nisi ob fornicationẽ mechatur: ⁊ qui eaz duxerit similiter mechatur. Matth. v. ⁊ sic tolluntur imperfectiones taliuz permissoꝝ in lege veteri. ¶ Si queras vtruz moralia precepta possunt dici euacuata simpliciter. Respõdetur qꝺ moralia precepta fuerunt euacuata tm̃modo ꝗm quid. scz ꝗtum ad imperfectionẽ: cuius ratio est ꝗr sunt de dictamine recte rationis. ⁊ ideo manẽt quantũ ad substãtiã precepti remota tm̃ imperfectiõe sicut dictuz est: quia quãdo ex imperfecto fit perfectũ non tollitur terminus a quo. sz tm̃ ei⁹ imperfectio: sicut qñ ex minus albo fit magis albũ nõ tolliẗ albedo p̄cedẽs sed tm̃ eius imperfectio. nõ est sic

De cerimonialib' veteris legis: q2 cõtrariant noue legis cultui. 7 qñ fit mutatio de vno cõtrario i alterũ: oportet terminũ a totalr̃ euacuari: sicut qñ ex albo fit nigrum albedo tollitur. Cerimonie veteris legis dicunt ↄtrarie cerimõijs noue legis: q2 ille figurabãt xp̃m venturũ 7 iste iã de p̃terito aduenisse 7 ideo totalr̃ cessare debuerunt Etiã lex noua est pfectissima i iudicialib' ex amore ad iustitiã iducendo inocẽtẽ nõ cõdẽnãdo. nec aliquod malũ impunitũ relinquẽdo 7 impleuit xp̃s iudicialia precepta. 7 i eo q iustitie addidit eqtatẽ misericordie: vt p3 in absolutione adultere Et factu3 est deinceps 7 iter faciebat 7c. Maria q vocat magdalena de qua septem demonia exierãt. 7 Johãna vxor chuze pcuratoris herodis: 7 susãna 7 alie multe 7c. Johã. viij. Iustitia enim s̃m rigorẽ diminuta est a misericordia q superexaltat iudiciũ. ¶ S3 nunqd iudicialia p̃cepta veteris legis totalr̃ euacuata sunt. R̃ndetur q qñ corrumpitur terminus a quo p accidens illud quod est ei adiũctum corrumpitur. potest tamẽ manere cũ termino ad quẽ si nõ habeat ad ip̃m contrarietatem: nõ tamẽ manet idem numero. sed specie tm̃. Sic quãdo de aere fit ignis corrumpitur aer. 7 manet in igne qualitas symbola eade3 specie scilicet raritas. talia sunt iudicialia veteris legis que adueniente lege gratie cessat etiã earũ obligatio. posset tamẽ aliqs princeps ordinare q̃ seruarent in regno suo: ita tñ q nõ reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Nõ p̃dicti est: q2 iudicialia p̃cepta p se 7 directe nõ erãt ordinata ad significãdũ aliqd futuru3 sicut erãt cerimonialia: s3 erãt ordinata p se 7 directe ad seruandũ ordinẽ iustitie i populo iudaico: vt supradictũ est. Qr tñ stat' illius ppl̃i erat figuralis tot' respectu xp̃i: vt dicit ap̃ls. j. ad Corint. x. oĩa in figura cõtingebãt illis: p cõseqnẽs p̃cepta iudicialia illius ppl̃i erãt figuralia nõ directe sed ex cõseqnti. 7 iõ si aliqui seruarẽt ea ex hoc q fuerũt tũc statuta hoc esset dicere q stat' ille adhuc durat qd est erroneum 7 illicitũ si tñ aliqs princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ¶ Cõsiderãdũ tñ q in lege noua trãseũt quãtũ ad eorũ rigorẽ. q2 essent magis obseruãda ex amore virtutis q̃ ex timore: q2 lex noua est lex amoris pp̃ter q dicitur. j. Joh. iiij. pfecta charitas foras mittit timorẽ. Adimpleuit etiã xp̃s p̃cepta iudicialia rigorẽ eorũ tẽperãdo in aliquibus: vt dictũ est p scip̃m: 7 in alijs dimisit tẽperamẽtũ suis ministris sc3 eccl̃ie p̃latis: 7 principibus catholicis. vt de talib' ordinẽt s̃m q viderint vtile cõitati fidelium s̃m temporũ varietatẽ 7 locorũ 7 psonarũ. 7 istud nõ fuit destruere legẽ: sed adimplere q2 sic ordinauit meliorẽ modũ obseruatiõis iustitie. sicut nõ destruit puer qñ fit vir: q2 licet transeat pueritia: ma=

net tñ melior status eiusdẽ psone etate mutata. Lex vet⁹ habuit q̃si statũ pueri respectu noue legis: ppter qḋ vt supra dictũ est. ad gal. iij. dicit lex pedagog⁹ noster fuit primo. i. regulatiuus stat⁹ puerilis: ppter qḋ erat lex timoris sicut pueri sub disciplina z timore custodiũtur. Lex aũt euãgelica est lex amoris. z idõ nõ dz esse tãtus rigor penarũ: qr pprĩũ hoim pfectorũ est magis deduci ad virtutẽ amore iustitie q̃ʒ timore pene vt supra dictũ est. ¶ Est etiam lex noua pfectissima in sacramẽtalibus: vt dictũ est de eucharistie sacramẽto et ipleuit xp̃s sacramẽtalia legis p exhibitionẽ veritatis venit eñ rex z impleuit figuras que vacue erãt. Impleuit sacramẽtũ circũcisionis qḋ se extẽdebat solũ ad viros. Primo suscipiẽdo i seipso. Scḋo meli⁹ efficaci⁹ z generali⁹ instruẽdo sacramẽtũ loco ipi⁹: scʒ baptismũ in quo cõfertur maior gratia z remediũ tã viris q̃ʒ mulieribus. Impleuit etiã sacramẽtũ vnctionis regũ z sacerdotũ. nõ qr assum pserit statũ sacerdotis legalis vel terreni regis: imo dixit corã pylato. Regnũ meũ nõ est de h mũdo. Si ex h mũdo eẽt regnũ meũ ministri mei vtiqʒ decertarẽt vt non traderer iudeis: nũc aũt regnũ zc. Johãnis. xviij. z idõ nõ habuit istã vnctionẽ corpalẽ regũ vl põtificũ ʒ vnctionẽ spũalẽ habuit a deo patre p plenitudinẽ gratie ꝺm qr dicit in ps. xliiij. Unxit te de⁹: de⁹ tuus oleo leticie zc. ¶ Est etiam lex noua pfectissima i cerimonialibus: vt dictũ est: z xp̃s impleuit cerimonialia: nõ solũ q̃ ptinebãt ad sacramenta: sed etiã ad sacrificia: sicut imolatio agni paschalis: z iuge sacrificium. z similia q̃ erãt figuratiua vnius sacrificij pfecti. scʒ xp̃i in cruce offerẽdi. Et ideo ista impleuit xp̃s vno modo patiẽdo corpaliter in cruce. Alio modo efficacius sacrificiũ: scilicet eucharistiam instituẽdo. Quedã etiam cerimonialia ptinebãt ad sacramenta z de talibus erant p̃ceptiua prohibitiua vsuũ aliquorum ciborum: z similia: z ista adimpleuit christus: quia dixit petrus actuũ. xj. Immũdum z commune non intrauit in os meum: z multo fortius christus hec obseruauit. z sic ista precepta adimpleuit obseruãdo: z obseruationem meliorem declarando: per talem enim abstinentiam a corporalibus cibis significabatur abstinentia a spiritualibus immundicijs. Hanc autem mũdiciam instituit christus in lege euangelica q̃ est mũdissima, dicẽs. Beati mũdo corde: quoniã ipsi deũ videbũt: z per cõsequens debuit cessare illa figura vel abstinentia propter qḋ dicitur actuũ. iiij. qr deus purificauit. Tũc ergo dicit: qr null⁹ cib⁹ coinquinat homines qui cuʒ gratiarum actione percipitur: et hoc est quod dicit christus. Matthei xv. quod intrat in os non coinquinat animam. dimisit tamen deus in ordinatiõe ecclesie de aliquib⁹

abstinentijs faciẽdis p loco ꝛ tpe ꝛ sic patet excellẽtia legis xp̃i q̃s tum ad totũ corpus ꝛ quõ xp̃s legem adimpleuit q̃stũ ad oĩa gña preceptorũ. ¶ Est etiã perfectissima p ammotionẽ velaminis qḋ significatũ est: q2 tunc sacramẽtalia ꝛ cerimonialia mutata sunt q̃ ad effectũ: sed nõ quo ad obseruãtiam. q2 cũ honore sepelire debuit synagoga mater nostra. Legalia eñ tripliciter cõsiderãtur. Primo quasi viua ante passionẽ ꝛ tũc iudei tenebant cõseruare ex p̃cepto Scḋo quasi mortua scꝫ a passione dñi vsq3 ad fidei manifestam reuelationem ꝛ hoc tp̃e p̃missum erat eis seruare ꝛ petr9 seruauit. Tertio cõsideratur tp̃s in quo fuerũt mortua: scilicet post fidem reuelatam: ꝛ extũc nec precepta fuerũt nec permissa: sed omnino p̃hibita ne cineres mortales: scilicet synagoge sepulte de tumulo prodirẽt. quod horribile foret ꝛ fetidũ Si ergo lex noua ĩ toto corpore p̃fectissima est sicut ex opposito lex vetus toto corpore ĩperfecta Omnia etiã cõtenta in lege noua vt dicit doctor subtilis scotus in prologo primi sentẽtiarum. q. ij. sunt rationabilissima: id est q̄ nihil tradit dissonũ rõni. ꝛ ĩ h̃ mxtũ cõmendat excellẽtia legis noue. Quid eñ rõnabilius q̃s deũ tãq̃s finem ꝛ vltimũ sup omnia debere diligi ꝛ proximum sicut seipsum: id est ad id ad quod seip̃ꝫ. ẜm gregoriũ. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et prophete. Matth. xxij. Itẽ Matth. vij. Omnia que vultis vt faciant vobis homines. ꝛ vos facite eis. Ex istis quasi ex p̃icipijs practicis: alia practica in scriptura seqũtur. Tradita honesta ꝛ rationi cõsona. sicut de eorꝫ rationabilitate patere potest singulatim cuilibet pertractãti de preceptis et consilijs ꝛ sacramentis. quia in oĩbus videtur esse quasi quedaꝫ explicatio legis nature: que secũdũ Ap̃lm ad Ro. ij. scripta est in cordibus nostris: ꝛ hoc quo ad moralia: de quo Augusti. ij. de ciuitate dei. c. xxviij. in fi. Nihil ĩ eis turpe aut flagitiosum spectandũ: imitãdũq3 proponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur. aut miracula narrantur. aut diuina laudant aut beneficia postulantur. De incredibilibus etiam patet: quia nihil credimus de deo quod aliquã imperfectionem importat: immo si quid credimus esse magis attestatur perfectioni diuine q̃s eius oppositum. patet de trinitate personarum: de incarnatione verbi. ꝛ huiusmodi nihil enĩꝫ credimus incredibile: quia tũc incredibile esset ea mundum credere. sicut deducit Augustinus de ciuitate dei libro. xxij. ca. v. Mundum tamen ea credere nõ est ĩcredibile: quia hoc videmus. ¶ Tertio ostendit excellẽtia legꝫ noue ex tertio gradu perfectionis eiusdeꝫ. scꝫ ex miraculorꝫ claritate. qḋ sic deducit predict9 doctor subtilis deus nõ potest esse testis falsus: sed ip̃e in

vocatus a pdicante scripturā vt ostenderet doctrinam eius eē veraȝ fecit aliquod opus sibi ppriū vt pote miracula ac p hoc testificatus est hoc esse veruȝ quod ille pdicauit. Cōfirmatur per Richardū primo de tri. c. ij. Domine si error est a te decepti sum⁹. nam tantis signis cōfirmata sunt que nō nisi a te fieri possūt. q si dicas miracula non fuisse facta cōtra hoc dici pōt illa snīa August. de ciui. dei lib. xxij. ca. v. Si ista miracula esse facta non credunt. hoc vobis vnum grande miraculū sufficit q iam orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enim qd credimus dicat incredibile esse. nō minus est icredibile homines iquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputationē: paucissimos quo ad numerū. quia. xij. iperitos quo ad sciam. quia piscatores reȝ ita incredibilem. s. xpm esse veruȝ filium dei: passuȝ pro genere hūano in cruce tertia die resurrexisse ⁊ ad celum ascendisse taȝ efficaciter mūdo doctis psuadere potuisse vt mundus credat illud sicut iā credidisse videm⁹ nisi p illos aliqua mira fierēt per q mūdus ad credēduȝ iduceret. Unde subdit ibi Augu. iuxta finem capi. Et pterea mūd⁹ numero exiguo ignobilium infirmoꝝ ⁊ imperitoꝝ hominū credit q in tā contēptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsaȝ persuasit. quid eñ icredibilibus ꝙ q ad legē cōtrariā carni ⁊ sanguini doctores pauci et rudes ⁊ pauperes ad fidem plurimos sapientes cōuerterint. quod specialiter patet de multis prudentissimis. primo fidei rebellibus et post conuersis. vt de paulo prius persecutore post gentiuȝ doctore. De augustino pus p manicheos seducto: post doctore catholico. De dionysio pus philosopho postea pauli discipulo. de Cypriano prius mago: post epo xpianissimo: ⁊ sic de alijs innumeris. Cōtra idē secūdo potest dici illud idē Aug. li. x. de ciui. dei cap. xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sȝ mēdaciter scripta. quisqs hoc dicit si de his rebus negat oīno vllis literis esse credendū. pōt etiā dicere nec deuȝ creasse mortalia. ⁊ ibidē si libris magicis siue quod honesti⁹ putāt theorticis credūt cur illis libris credere nolunt ista esse facta quibus tāto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sacrificandū esse precipiūt. Contra idē tertio est. q qdā sunt facta q nisi animis pteruiētibus negari non possunt vt sunt mirabilia fcā a siluestro coram Constantino tā in curatione lepre eius ꝙ postea i disputatione eius cōtra iudeos q facta tanꝙ celeberrima mūdū nō latuerūt. ¶ Forte dices q licȝ miracula sunt facta nō tamē sunt testificantia veritatem q antixpus faciet miracula. Cōtra si aliqs vocatus in testem signum consuetū testificatiōis permittat adduci ⁊ presens non cōtradicat talis taciturnitas non stat cuȝ veritate pfecta. miraculuȝ autē est tale signū

vel vt testis sibi. igitur si permittat miracula fieri a demonib⁹ nō cōtradicēs annunciās videlicet nō esse su a testimonia non videt esse verax perfecte q̄ est impossibile. ꝛ p hoc dicitur ad illud de antichristo q: xp̄us p̄dixit miracula faciēda p eū nō e ē testimonia veritatis vt p3 Math. xxiiij. ꝛ. ij. ad Thessal. ij. Unde ɔtra falsa miracula āticħristi posset sibi obijci saltē de istis duobus hoc modo. si tu es de⁹ fac me videre nudā3 diuinam essentiam ꝛ post visionē me moria3 certam habere visionis: ꝛ certitudinē habere q̄ illa fuerit visio nuda diuine essentie. ꝛ tūc credam tibi. Itē si tu es deus dic mihi quid facia3 aut quid cogitabo vel q̄d appeta3 pro tali die vl' hora. Et huius vie efficaciam ex miraculis innuit saluator. Joh. v. et opa que ego facio illa testimoniū phibēt de me. Si mihi nō vultis credere operibus credite. ꝛ sic p3 excellētia noue legis miraculoꝝ claritate. ¶ Quarto ostēditur excellētia legis noue ex quarto gradu perfectionis eius. s. ex ecclesie stabilitate quo ad caput. ꝛ mēbra Et primo quo ad caput per illud Augu. de vtilitate credendi capi. viij. Dubitamus nos ei⁹ ecclesie credere gremio q̄ vsq3 ad cōsummationē generis humani ab apostolica sede per successiōes episcoporu3 frustra hereticis circūlatrātibus ꝛ partim plebis ipsius iudicio ꝛ partim consiliorum grauitate ꝛ partim ex miraculoru3 maiestate dānatis culmen auctoritatis obtinuit. ꝛ parum post. Quis est q̄ tam ingratum potest esse ori dei q̄3 tāto labore prauitate auctoritati velle resistere. Unde gamaliel. Act. v. Si est ex hoibus cōsilium: hoc autem opus dissoluet: si xo est ex deo nō poterit3 dissoluere ne forte ꝛ deo repugnar videamini. Etiā Luc. xxij. ait dn̄s. Ego rogaui p te vt non deficiat fides tua ꝛ tu aliquando conuersus cōfirma fratres tuos. ¶ Secūdo p3 stabilitas ecclesie quo ad mēbra. Unde Aug. cōtra epistolā fundamēti. Quis eni3 tantā multitudinē ad peccatum pnam ad legē cōtrariam carni ꝛ sanguini seruādā induceret nisi deus. Cōfirmat q: iudeorum secta non manet i vigore sicut contra eos deducit Aug. in sermone de aduentu. vos inq̄3 conuenio o iudei ꝛc. Si obijcitur ꝛ de permanētia secte machometi responsio illa incepit post lege3 xp̄i plusq̄3 sexcētis ānis vt dicet li. iiij. ꝛ pphetia dicitur esse apud eos q̄ secta eorum cito finiēda ē. non est sic de lege xp̄i q: ipse dixit Math. xxiiij. celum ꝛ terra transibunt verba aūt mea nō trāsibunt quasi dicat. ex mea sine fine durabit. q: verba xp̄i sunt lex eius. Itē manēte sacrificio legis noue manet ꝛ lex noua. s3 vsq3 ad finē istō sacrificiu3 durabit. patet Math. vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego vobiscū sū. s. in sacramēto altaris vsq3 ad cōsummationē seculi. lex ergo christi in qua tale sacrificiū continuabitur durabit vsq3 ad cōsummationem seculi. Item dicit

aplo.j.Cori.xj.Quotiēscūq3 manducabitis panem hunc ꝛ calicem bibetis mortē domini annūciabitis donec veniat.s.ad iudiciū.Est ergo lex noua excellētissima propter suam ꝑpetuam stabilitatē in capite ꝛ in mēbris. ¶Quīto ostēditur excellētia legis noue ex qnto gradu eiusdē.s.ex diuina bonitate que non deest toto corde querentibus salutē.multi eñ diligētissime querētes salutē ad hāc legē conuersi sunt.ꝛ quanto feruentiores facti sunt in querēdo tanto in hac lege amplius sunt cōfirmati.subitoq3 in ea penitētes de malitia in bonitatē mutati sunt.ꝛ qđ amplius in admirationē inducit est ꝙ potētes ꝑfrui honoribꝰ mūdi diuitijs eiusdē ꝛ delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrantes: humilitatē paupertatē ꝛ castitatem que eis opponuntur amplexantes sub religionis voto tēpore vite sue crucifixi mundo ꝛ mundus eis se voluntarie astrinxerūt sicut quotidie experimur.Tormenta quoq3 ꝑ eam plures in magna exultatione spiritus ꝛ tristitias sunt perpessi.que nō videntur probabilia nisi deus hanc legem singulariter ꝛ irrefragabiliter approbaret ꝛ ordinaret ad salutem tanquam excellentissimam ꝛ perfectissimam legem sine qua salus esse non potest. ¶Sexto ꝛ vltimo ostenditur excellentia legis noue ex sexto gradu perfectionis eiusdem.scilicet ex amenissima ꝓmissorum incomparabilitate.in lege enim veteri promissa imperfecta fuerunt.promittebantur enī3 tria s.bona temporalia.vita temporalis.ꝛ pax temporalis .De primo. Leui.xxvj.Si in preceptis meis ambulaueritis ꝛ mādata mea custodieritis ꝛ feceritis ea dabo vobis pluuiam temporibus suis.ꝛc. Esa.j.Si volueritis ꝛ audieritis me bona terre comedetis ꝛc .De secundo Leui.xviij.Custodite leges meas atq3 iudicia que faciēs homo viuet in eis.Ro.iiij. Moyses scripsit qm̄ iustitiā que ex lege est qui fecerit homo viuet i ea. De tertio Leui.xxvj.dabo vobis pacem in finibus vestris dormietis ꝛ non erit qui exterreat.Itē Deutero.xxviij.Si audieris voce3 domini tui vt facias omnia mādata eius faciet te excelsiorē omnibus gentibus ꝛc.s.in tēporalibus. Ecce ꝓmissa legis moysi. Sed quid ꝓmittit lex machometi.Certe ꝓmittit suis credētibus pro finali beatitudine illud quod debet porcis ꝛ asinis.s.gulā ꝛ coitū.Quam promissione3 phs despiciens qui fuit quasi istius secte.s.Auicēna. vij.metaphisice.vij.ca.Aliu3 finē quasi profectionū ꝛ hominu3 magis congruētē inquit.Lex nostra quam dedit machometus ostēdit infelicitatis dispositionem ꝛ miserie que sunt ſm corporis sensus. ꝛ est alia promissio: que apprehenditur ab intellectu. Sequitur ibi sapientibus multo magis cupiditas fuit ad consequendam hanc felicitatem ꝙ̄ corporis que ꝙ̄uis daretur eis nō tamē attenderunt nec appreciati sunt eā in cōpara-

tione felicitatis que est cōiuncta pme veritati hec ille. Nobis autē in lege xpi excellētiora promittū tur quia promisit bona spūalia et eterna.s.gratiam in psenti que pcellit omnibus bonis tēporalib⁹ ꝛ etiam gloriā in futuro. Tria autem spetialiter obseruātibus dei mandata promisit.s.regnū celorū vitam eternam.ꝛ pacem sine fine De primo. Math.iii. Pniam agite appropinquabit vobis regnuꝫ celoꝝ. De secūdo Math.xix. Ois qui relinqt domū vel fratres aut sorores aut pſreꝫ aut mſreꝫ aut vxorē aut filios aut agros ppter nomē meū cētuplū accipiet. Nō ē sic intelligēdū vt aliq dixerūt ꝙ post aliquā reuolutionē tēpoꝝ post iudicium cētuplum oim que dimittuntur hic ppter deuꝫ reddaꝛ in eadē specie vt cētum agri p vno agro dimisso.sꝫ est sensus ꝙ q corporalia p xp̄o dimiserit bona gratie recipiet hic in psnti q intantuꝫ excedūt bona tpalia ac si cētenari⁹ numer⁹ puo numero cōpetur ꝛ vitā eternam possidebit.s.in futuro. De tertio Joh.xv. Paceꝫ relinquo vobis.pacē meā do vobis s.qualis ego sum.quia eternus cū patre ꝛ spūsancto nō qua est mundus qui transit ꝛ eius pax. Et nō est mirū si xp̄s dat suis credētib⁹ pacem eternam quia ipse est princeps pacis. Esa.ix. Sequitur ibidem Et pacis nō erit finis .hanc pmissionē pdixerat Esa.fienda ꝫ suis credētibus p regem messiam ca.xxxii.vbi diciꝛ. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis quia pax celestis ex nulla pte impedietur seu obscurabitur. In tabernaculis.i.in mansionib⁹ diuersis ſm diuersitatē ꝛ varietatē meritoꝝ. De qbus Joh.xii. In domo patris mei māsiōes multe sunt fiducie quia oēs sunt ibi certi d sue beatitudinis eternitate ꝛ i requie opulēta qꝛ ibi totalr quietabitur appetit⁹ ſm illud ps.xvi. Satiabor cū apparuerit glia tua. Similiter i lege veteri cōminatio erat mors tpalis. Unde Esa.i.c. Si me ad iracūdiā puocaueritis gladi⁹ deuorabit vos.sed i lege noua cōminatur mors eterna. Matt.xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternū:sic ergo pꝫ excellētia legis noue ex pdictis sex gradibus. Ex qbus correlatiue sequiꝛ legē xpi esse priorem lege moysi.nō quidē tpe sed pfectione.iꝫ fides xpi fuerit prior lege moysi prioritate non solū perfectiōis sed etiā tēporis. qꝛ ante.cccc.xxx.annos vt patuit supra eadeꝫ consideratione ar.ii.

¶ Et notādū ꝙ euāgeliū xpi dicitur lex a legēdo.qꝛ in eo legiꝛ diuina iustitia . dicitur lex a ligando quia p ipꝫ ligaꝛ humana insolētia.diciꝛ lex a legēdo.i.colligēdo qꝛ de ipsa colligiꝛ sapida sciētia.dicitur lex a legādo.qꝛ in ipsa legaꝛ beatitudo eterna. Lex euāgelica est illa lex:de q diciꝛ .eccli.xxiiii. Hec oīa liber vite ꝛ testamētū altissimi ꝛ agnitio veritatꝫ. Uere liber vite est qꝛ verba euangelica aiam viuificat.vere etiaꝫ testamētum altissimi.qꝛ verba euāgelica eterna pmia obseruantibus

promittūt. Uere etiā agnitio veritatis. quia verba euāgelica erro⁊ tenebras a mētibus fugant. Hec est lex q̄ in se est sincerissima ⁊ absq̧ oī admixtione falsitatis ꝓpter qđ dicit lex domini immaculata ⁊c. ps. xviij. Hec est etiaȝ respectu oīm virtuosissima. ideo dicitur cōuertens aīas. lex euangelica aīaȝ dulcificat cōtra mūdi multiplicē pressuram qꝛ est testimoniū domini fidele sapientiā. i. sapidā scientiam prestans puulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aīas letificat contra cordis tristitiaȝ. ⁊ hoc est quod sequitur. Justitie domini recte letificātes corda. letificātes quidem qꝛ ꝓmittūt penitētibus veniam ⁊ ꝑseuerantib⁹ gloriā. Ipsa etiam aīas illuminat cōtra ignorantiam qꝛ est preceptum dn̄i lucidum illuminans oculos. Btūs ergo hō quem tu erudieris domine iesu: ⁊ de lege tua docueris eum ps. xciij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.

Quartus thesaurus aperit de loco natiuitatis messie queȝ ꝑnūciauit ⁊ determinauit specifice sacra scriptura. Michee. v. Et tu bethleē effrata paruulus es in milibus iuda. ex te mihi egredieť q̄ sit dominator in israel translatio chaldaica habet. Ex te egredieť messias. hoc aūt vt ipsi ⁊ nos credimus impletū est in iesu nazareno q̄ natus est in bethleem vt pꝫ Matt. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui ꝙ nō intelligitur deitas eius sed preuisio ⁊ ꝑdestinatio natiuitatis ei⁹ a dieb⁹ eternitatis siue ab eterno. Sȝ hec respōsio nihil valet qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnib⁹ est cōis etiam de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. ⁊ per hoc nō intelligeretur aliqua specialitas in xp̄o respectu alio⁊ prophetarum quātumcūq̧ mino⁊um. Et ideo dicūt aliqui iudei de nomine messie ꝙ fuit ab eterno ante mundū creatum. Septē enim dicunt ante mūdum ⁊ ab eterno creata. s. lex. penitentia gehēna. domus sanctuarij. thron⁹ glorie: paradisus voluptatis. ⁊ nomē messie. Et sic exponūt illud Gen. ij. plantauerat domin⁹ deus paradisum voluptatis a principio. i. ante mūdū ꝑ duo milia annorum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a ꝑncipio a diebus eternitatis de nomine messie qđ fuit ante mundū creatū modo predicto. Sed hec ita irrationabilia sunt ꝙ non indigent reprobatiōe lex enī nō potuit creari nisi in aliquo intellectu nō diuino qꝛ nihil est ibi creatū nouiter: nec ī alio qꝛ nullū tale erat ante mūdū. Similiter penitētia nō est nisi de peccato ꝑterito. ideo nō est ante mūdū. qꝛ peccatū non fuit ante mūdū cū peccatū haberet esse in hoīe vł angelo qui ꝛm ipsos nō possunt fuisse aū mūdū: ⁊ ꝯsimili mō possunt

alia reprobari que causa breuitatis omitto.

¶ Quod nomē messie debuit esse nouū et illud est iesus.

Quintus thesaurus aperit de nomie messie qd ań eius aduentū incognitū erat dixerat eñ. Esa. in. c. lxij. Uocabit tibi nomē nouū quod os domini nominauit. Istud nouū nomē ore domini per angelū fuit denūciatū Joseph et marie virgini qd eēt iesus. Istud ꝑciosū nomē ineffabile fuit dictuʒ. Greci vero tetragramaton nominauerunt. a tetra qd est quatuor et grama litera quasi nomen quatuor literarum. Et vt videatur nouitas isti⁹ benedicti nominis iesus: aperio quinq mirifica secreta ꝑdicti ineffabilis nominis tetragramaton. Primuʒ secretū est ꝙ in elemētario sicut scribitur a iudeo ab eo ꝓferri nō pōt Scribitur enim quatuor literis. s. ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur literis. ih. vh. vnde et a grecis tetragramaton dicitur vt dictum est quod hebrei ꝓnūciāt Adonay aliter scribētes et aliter ꝓferentes qr nō est eis datū ineffabilitatem hui⁹ nominis penetrare vnde nec valēt proferre. ¶ Scdm secretuʒ est ꝙ istud sanctū nomē significat mysteriū trinitatis et vnitatis diuine essentie. Tres nāq lrē sunt qbus ipm sanctū nomē scribitur sʒ vna earuʒ bis ponitur. scʒ he. que innuit spiritūsanctū procedere tā a filio ꝙ̄ a patre. Ioth. idest ꝓ qd principiū et cōuenit pri qui est principiū sine principio. qr pater a nullo sed alie persone ab eo procedūt he interpretatur vita et conuenit spiritulsancto qui est omniū viuificator et ispirator sicut ipe dñs ait. Joh. vj. Spiritus est qui viuificat vaf. idē sonat quod ipe qd est pronomē demōstratiuum et significat filiū qui visibilis et demōstrabilis factus est in assumpta hūanitate. qr i terris visus est et cū hoibus cōuersatus ē Baruch. iij. ¶ Tertiū secretū est qd istud sanctū nomen vt tradūt peritissimi hebreoꝝ tante virtutis est vt si distinguatur in tres dictiones quelibet significet nomē dei. ꝑ se idipsum significās quod et integrum nomē qd ex quatuor literis cōstat. Si enim primā coniūxeris et secūdā. s. Joth. et he. erit vnum nomen. si secūdam et tertiā. s. he. et vaf. iam habebis secundum. Si tertiam et quartam. s. vaf. et he. iuenies tertiū nomē vt in numero trinus et vnus q̄ hoc noīe designat. ¶ Quartū secretū qd his maius est quod ita secūdū nomē ꝓpagatur a primo et tertiū a secūdo vt aliud sine alio pronūciari nō possit. He nāq lrā cōis est primo nomini et secūdo. vaf cōis est secūdo. et tertio. in ꝙ ꝙ scdm nomē descēdit a pmo ostēdit fili⁹ ꝯsubstantialis patri a quo genitus est. In hoc ꝟo ꝙ tertium descēdit a scdo osidit spūssanct⁹ ꝯsubstātialis filio q̄ consubstātialis est patri vt liqueat ꝙ pater est i filio et filius sit

in patre ꝛ spiritussanct⁹ in patre et filio. Joh.xiiij. ¶ Quintum secretum est ꝙ i hoc dei noie video ineffabili nomen iesu est insertuȝ immo non est aliud nomen ꝙ̄ isto patet tres enim littere eius pricipales sunt Joth.he.vaf.q̄ ſm litteras nr̄as idē sunt. J.h.v.ꝛ ptȝ ꝙ iste tres littere cōiuncte faciūt istud nomē iesu..titulus suprapo nitur ꝑter titulum crucis. He vero vel h duplicat significat non solum spiritumsanctuȝ procedere a patre ꝛ filio.sed etiam mysteriū incarnationis designat.quia spiritusancto cooperante ꝛ non ex viri li semine cōceptus est messias iesus christus domin⁹ noster vt primū he referatur ad productionē spiritussancti.secūduȝ vero ad cōceptionem siue incarnationē verbi diuini. Ecce ergo nomen nouū quia nouiter ab angelo pronūciatū non potentibus iudeis illō primo pronunciare: ꝛ sicut ipse messias vocatus est nomine nouo: sic etiaȝ serui sui sicut p̄ dixerat Esa. in ca.lxv. seruos suos vocabit nomine alio.in quo qui benedict⁹ ē super terraȝ benedicetur in domino amen. Serui enim dei ante aduentum messie vocabant iudei vl' israel.sed messias in suo aduētu debebat eos vocare alio nomie vt non iudei.nō israel.sed christiani a christo nominentur. ¶ Sȝ oriūtur due difficultates q̄s forte moueret iude⁹. Prima est cum pluribus aliꝭ nominib⁹ messias nominef in scripturis.scilicet emanuel Esa.vij. admirabilis, consiliari⁹ de⁹ fortis. princeps pacis: pater futuri seculi. Esa. ix. Quare ergo non illis: sed vocari voluit iesus. Respōdef ꝙ ſm p̄hm a fine denominaf res.j.de aīa. xp̄s igitur debuit denoīari a fine intēto: qui finis fuit saluatio humani generis Et ideo debuit noīari iesus qđ interpretatur salus vel saluatio. Ipse eñ saluū faciet populū suū a pctis eoꝝ. Mat.j. Itē dicit sanctus Tho. ꝙ potius debuit noīari isto nomie: qđ est sal⁹ vel saluatio ꝙ̄ aliquo alio: qꝛ omīa alia nomina includūtur i isto patet. Naȝ saluatio generis humani cōtinet principiū: mediū: ꝛ finem. Istud nomē emanuel qđ interpretaf nobiscū deus: est principiū saluationis nostre. quomodo i diuino supposito vnite sunt due nature: scȝ diuina ꝛ humana. Ista vero noīa admirabilis consiliarius cōtinēt mediū. Ista noīa princeps pacis. pater futuri seculi. cōtinent fineȝ qꝛ nostra saluatio ad pacē ꝛ ad futurū seculū possidendū ordinabitur. Sed istud nomen benedictū iesus totuȝ processum ratione saluationis continet. scȝ principiuȝ. medium: ꝛ finem. Ideo isto noie iesus tanꝗ̄ magis sufficienti: qꝛ icludit omnia alia nomīa debuit messias noīari. ¶ Scđa difficultas ē. diceret eñ iude⁹. quō tu dicis ꝙ istud nomen iesus est nouū cum alij tres ante aduentum iesu nazareni fuerunt vocati isto nomine. scilicet iesus syrach: Jesus naue: et iesus filius Josedech. sacerdos. Responsio ꝙ istud nomē

iesus est nomen nouū in xp̄o propter effectū nouuʒ: qꝛ ꝛ si in aliꝭs q̄ vocati sunt hoc noīe iesus nomē fuerit correspōdens ꝓprietati: qꝛ saluauerunt ꝛ fuerunt saluatores Istud fuit in tēporalibus non in sp̄ualibus. illi saluauerunt populum a multis malis: ꝛ dānis non tn̄ a culpa ꝛ pctīs: sicut bn̄dictus noster iesꝰ dicēte āgelo Joseph. Matth. i. Uocabis nomenꝫ eiꝰ iesum ipse em̄ saluum faciet ppl'm suū a pctīs eorū. Item illi saluauerūt in tp̄e: ꝛ saluatioꝰ eoꝝ trāsiuit cum tp̄e. Noster bn̄dictus saluauit in tēpore: sed eius saluatio durat sine tp̄e in eternuʒ. Et ideo in eo habet veraʒ ꝓprietatem nominis nō in aliꝭs: qꝛ ẜm logycos: nomē est vox significatiua sine tēpore. Nomen iesus ī aliꝭs fuit vox significatiua cum tēpore: qꝛ soluʒ in temporalibus ꝛ tēporaliter nō spiritualiter: nec eternaliter saluauerunt. Sed in christo iesu vero messia fuit ꝛ est vox significatiua sine tempore cuʒ sua saluatio sine tempore hoc est in eternū sit: vt dictum est. O benedictū nomen per te peccatores a peccatis saluant̄. Matth. j. Per te remissionem peccatoruʒ accipiūt oēs qui credunt in euʒ cuius est nomen. Act. iiꝭ. ꝛ j. Jo. capi. ꝭ. Sine te non est aliud nomen sub celo datū hominibus in q̄ oporteat nos saluos fieri. Act. iiꝭ. Tu es nomē honorabile in celo ꝛ in terra: ꝛ in īferno: ad Phil. scd̄o. In nomine iesu omne genu flectatur: celestiū terrestriuʒ ꝛ infernoruʒ. Tu in periculis: in ꝑliꝭs in malis: in angustiꝭs: in tribulationibus: ꝛ necessitatibus es protertio: ꝛ defensio firma. Prouer. xviꝭ. Turris fortissima nomē dn̄i ad ip̄m cōfugit iustus ꝛ saluatur: ꝛ nō soluʒ iustus: sed ꝛ iniustus: si cū fide ꝛ deuotiōe recurrerit: ꝑ te demōia eꝭciūtur. Linguis nouis hoīes loquūtur: ꝛ serpētes tollūtur: venenū ꝛ mortiferū non nocet ꝛ lāguores sanantur. Matth. vit. Tu es mel in ore. melos ī aure: iubilus in corde: ẜm. Ber. Nō est ergo mirum si hoc est nomen tuū admirabile in vniuersa terra: vt finaliter qui te īuocauerit fide formata charitate saluus fit. Joelis. ꝭ. Quicꝫ inuocauerit nomen domini saluus erit. s. ī nomineꝫ ꝙ saluatio vel salus interpretatur sicut ē nomē iesus. Si plura alia singularissima vis videre de hoc gloriosissimo noīe. vide in viginti duobꝰ sermonibus quos alias feci ob eius honorē super themate: est nomen eius iesus.

¶ Quod vero messie in lege promisso debebant offerri munera in suo aduentu.

Sextus thesaurus aperit̄ de veneratiōe messie. Sacra est scriptura p̄nūciauit ꝛ specifice determinauit ex tp̄e abrae ꝙ reges orientis venirēt ad adorādū messiā regē. Et ꝙ ei ducerēt aurū ꝛ īcēsuʒ: qđ apparet etiā manifeste ẜm docto-

res hebreorū ex sequētib⁹ auctoritatibus. Et primo dicit in beresith zota.i.in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. Si dixero tibi vnuz verbū bonū: dices tu nomie meo Et dixit ei qd̄ ē illud ꝟbū. Respōdit scias ꝙ oia munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau.ge. xxxiij. significāt ꝙ ꝑ tēpore debēt gentes redire ad regē messiaz: qꝛ scriptū est.ps.lxxj. Reges arabū: ꝛ saba dona adducent: et dixit ei verbū. dixisti mihi per vitam tuā: ego dicā noī tuo. Item dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi moysen darsan. Saba sunt filij abrae: qꝛ sic scriptū est Geñ.c.xxv. Abraam vero aliā duxit vxorez noīe cethuram que peperit ei zamran et iexan ꝛ madā: madian: ꝛ iesboth ꝛ sue. Iexan ꝗ̄z genuit saba ꝛ dadan. etiā quādo augmētauit salomon regnū suū dixerūt. Forte iste est messias: ꝛ illa hora venerunt ad eū sicut scriptuz est.iij. Reg.c.x. Sed ꝛ regina saba audita fama salomonis in noīe dñi venit tentare eū. Inꝗ̄tuz dicit in nomie dñi apparet ꝙ ꝓphetabant in nomie domini. sicut habebant mandatū Abrae vt sic facerent. Et vnde ꝓbatur ꝙ debent venire tpe messie ꝛ seruire sibi. Esa. dicit.c.lx. Oēs de saba veniēt: aurū ꝛ thus deferētes: ꝛ laudem dño annūciātes. iste ē messias. Ecce quō ex auctoritate predicta ostēditur ꝓpositū

¶ Ueruntamen si dicat iude⁹ ꝙ intentio Esa. in illa ꝓphetia erat ꝙ cū messias erit sedens in regno suo in hierusalē ꝙ illa hora ꝓpter magnā famā suam oēs reges mittent ei dona ꝛ venient ad visitandū ꝛ glorificandū eum: sicut faciebāt Salomoni ꝓpter magnā suā scientiā. Respōdet ꝙ hoc nō habet locū: qꝛ textus dicit. Et laudē dño annūciātes qd̄ annūciare dr in hebraico bozora: ꝛ istud nomē significat narrare aliquā rez quā homo scit illi qui nescit: ꝛ illo modo quo aduersarius declarat textū non esset sic: quia iā scirent illi de hierusalez: sed tamē eo modo quo fuit in aduentu xp̄i: venit bene cōcorditer in vocabulo annunciare: qꝛ reges qui venerāt in natiuitate iesu xp̄i hierusalem quesierunt ab herode ꝛ ab existentibus in ciuitate. Ubi est qui nat⁹ ē rex iudeoꝝ. Matt.ij. sicut ipsi sciebāt ex suis ꝓphetijs sicut supra dictū est in auctoritate. Et hierosolymite mirati sunt de hac narratione: ꝙ istud erat eis ignotuz quousqꝫ petierunt a sacerdotib⁹ ꝛ a sapiētibus. Qui responderūt ꝙ si verū erat ꝙ nat⁹ erat ꝙ sua natiuitas debebat esse in bethleez: sicut plenissime cōtinet Matt.ij. Et in tali casu optime verificatur verbuz ꝓphetie sm̄ hebraicam veritatē. Et laudem dño annunciantes: ꝛ non sm̄ expositionē iudeorum.

¶ Quod ver⁹ messias debuit venire pauper ꝛ mansuetus.

Eptimus thesaurus aperit de mō viuēdi messie quēmodū sacra scriptura ꝓnunciauit ꝛ specifice

determinauit. scȝ in maxima paupertate ꝛ mansuetudine. De primo zacha. ix. Ecce rex tuus venit tibi iust⁹ ꝛ saluator: ꝛ ipse pauper. Et Esa. liij. Ascendet sicut virgultū ꝛ sicut radix de terra sitiēti: qđ nō hȝ magnos ramos nec folia aque defectu. Hoc impletum est in iesu nazareno qui natus est in paupertate. Unū hoc fuit datum ꝓ signo pastorib⁹. Luce. ij. Inuenietis infantē pannis inuolutū: ꝛ positum in presepio. Vixit etiā i magna paupertate. Unde ipse dixit Matth. viij. ꝛ Luce. ix. Uulpes foueas habent: ꝛ volucres celi nidos: filius aūt hominis non habet vbi caput suū reclinet. Mortuus est etiā in magna paupertate: qꝛ nudus in cruce: suū etiā corpus fuit inuolutum in syndone aliena: fuit etiam sicut pauꝑ sepultus qꝛ in sepulchro alieno: vt ptȝ. Math. xxvij. Et Mar. xv. et Luce. xxiij. ꝛ Joh. xix. De secūdo scȝ ꝙ messias deberet esse māsuetus: qꝛ dicitur Esa. xlij: vbi ad litterā loqtur de messia. Calamū quassatum nō conteret: ꝛ linū fumigans nō extinguet in veritate educet iudiciū. Uidemus sane ꝙ calam⁹ quassatus leuiter potest perfringi. Linū autē fumigans. i. linū combustuȝ. Sed tamen aliquid retinēs fumi. i. de igniꝰ ꝑfacillime potest extingui. Sed quid per calamū quassatum vel linuȝ pene extinctum melius ꝙ peccatoris fragilitas qui conquassatus ꝛ pene in peccato est extinctus potest intelligi. Calamū autē quassatū xp̄s non cōtriuit: ꝛ linum fumigās nō extinxit: quia pctōres pene mortuos in pctis occidi non precepit. sed misericorditer tolerauit ꝛ ad penitētiā reuocauit qđ ex cōsequētib⁹ designauit ꝑpheta cū addidit i veritate educet iudiciū. Ueritas quippe ꝛ iustitia idē est: in lege eō moysi iudicium erat ꝛ preceptum pctōres occidi. Christus aūt ad veritateȝ ꝛ iustitiā: adduxit iudiciū quādo pctōres nō occidi. sed qđ iusti⁹ est donec peniterent sustinere precepit cū dixit. Nolo mortē pctōris: sed vt cōuertat ꝛ viuat. Fuit etiā humilimus ꝛ mansuetus: qꝛ ipse dixit. Matth. xi. Discite a me qꝛ mitis sum ꝛ humilis corde: ꝛ propter suam mansuetudinē sub noīe agni fuit ostēsus populo a Johāne baptista dicente. Ecce agnus dei. Johannis. j. cap.

Quod verus messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

Ctau⁹ thesaurus aperit de mō moriēdi messie: quē modū sacra scriptura ꝓnūciauit et specifice determinauit in maxia hūilitate. vn̄ Esa. liij. Sicut ouis ad occisionē duct⁹ est: ꝛ quasi agn⁹ corā tōdente se obmutescet: ꝛ nō aperuit os suū. Qđ manifestissime impletū est in iesu nazareno: qꝛ ipse āte pylatū adductus: falsoqȝ accusatus: verberatus etiam ꝛ colaphis

lesus conticuit: et ipse pylato de pluribus est interrogāti verbum vix aliqđ respondit. Ipse etiā debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit. c. eodē. Et cū sceleratis reputatus est. qđ impletū fuit in xpo: qz inter latrones crucifixus.

Qđ debebat mori ppter peccata hominum.

Nonus thesaurus aperit de causa mortis messie quam causam sacra scriptura pnūciauit et specifice determinauit. scz ppter pctā hoim: gnalit patz. Esa. vbi supra. Oēs nos q̄si oues errauimus vnusquisqz i viā suā declinauit. oues ꝙppe simplicia et stolidissima sunt aīalia et vaga. et nos stulti quasi oues errauimus: qz ipm qualis vel quis esset nō nouim⁹. Unusquisqz aūt in viā suā declinauit. hoc ē doctrine sue vix vllus credidit: sed suaz quisqz veterē retinuit: et dn̄s posuit in eo iniqtates oīm nostrum. i. originalē pctm̄ quo irretimur oēs. Ipē aūt vulnerat⁹ est ppter iniqtates nostras: attrit⁹ ē ppter scelera nr̄a: et disciplina pacis nr̄e sup eū. i. disciplinā et correctionē quā vt pacē haberem⁹ passuri eram⁹ p nobis ipse sustinuit: vt misericors et benignus. Un̄ sequit. et liuore ei⁹ sanati sumus liuore scz flagellorū et vulnerū q̄ p nobis ē ppessus: et i fine capituli ipē pctā multorū tulit: et p trāsgressorib⁹ orauit qđ totū hz verū et ipletū est in iesu nazareno vt patet in euangelio.

Quod tertiā die resurgere debuit a mortuis.

Decimus thesaurus aperit de resurrectione messie quāz sacra scriptura pnūciauit et specifice determinauit ac etiā ei⁹ ascensionē ad dexterā dei. Primū ptz Osee. vi. vbi dr. Uenite et reuertamur ad dn̄z: qz ipse cepit et sanabit nos: pcutiet et curabit nos viuificabit nos post duos dies: et i die tertia suscitabit nos et viuem⁹ i ɔspectu ei⁹. Capl̄m istđ expōit a fidelib⁹ hebreis de aduētu messie diuersimode tn̄ qz rabi Salomon exponit applicādo ad tribulationē in qua sunt nūc iudei positi p mūdū dispsi a qua suis oratiōib⁹ publicis et priuatis petūt liberari p messiā cui⁹ aduētū expectāt. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. In tertia die resuscitabo vos. Per primā diē dicit ꝙ intelligit tēpus primi tēpli p Salomonem edificati cui successit nox destructionis p chaldeos. Per secūdā diem tēpus scđi per zorobabel reedificati: cui successit nox dstructionis per romanos. Per tertiaz diem dicit ꝙ intelligitur tempus tertij tēpli p messiaz edificādi. de quo exponūt edificationē templi que habet in fine Ezechielis sm̄ errorem suum. hoc dcm̄ fundatur super falsuz. scilicet ꝙ christus sit venturus ꝙ iam trāsiuit in prete-

ritum sicut diffuse in apertiõe pri mi thesauri ꝛ in sequentibus fuit declaratum: ꝛ quo ad errorẽ tertij tẽpli materialis i tertio libro plenius declarabit. Est ergo sensus ſm veritatẽ viuificabit nos post duos dies .s. mortis ꝛ sepulture sue ipse messias. ꝛ in tertia die resuscitabo vos. scȝ resurgens a mortuis qd̄ dicit qd̄ eiꝰ resurrectio est principium resurrectiõis nostre ad vitam immortalem. Unde .j. Corin. xv. Christus resurrexit a mortuis primitie dormiẽtiũ: qm̄ per hominẽ mors. ꝛ p hominẽ resurrectio mortuoꝝ. ꝛ sicut in adã oẽs moriũtur: ita ꝛ in xp̄o oẽs viuificabunt. Ista expositio magis consonat litere q̄ precedens: qꝛ accipit dies ꝓprie. Sequitur ꝛ viuemus in cõspectu eius. scȝ vita gratie in presenti. ꝛ vita glorie i futuro. Et nõ est mirũ quia ipse xp̄s messias verus est via veritas ꝛ vita. Johan. xiiij. Quod autẽ messias debebat resurgere tertia die ſm doctores hebreoꝝ declarat rabimosse darsan in genesi magno sup textũ capituli. xxij. Die autẽ tertio eleuatis oculis vidit locũ ꝓcul dicit rabimosse mr̄e trinitates dei habẽtur i scriptura: ꝛ vna earũ est resurrectio messie. Uerũtamẽ scd̄ȝ .s. qꝛ messias sedeat ad dexterã dei apparet ex vna auctoritate que est in midras tulim .i. in glosa psalterij sup illud psal. xvij. Et dedisti mihi salutẽ ꝓtectiõis tue: ꝛ dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jodan nomine rabi Hãma. Tẽpore venturo deus faciet sedere regeȝ messiam ad dexteram suam: qꝛ sic scriptum est psal. cix. Dixit dominus dño meo: sede a dextris meis vbi dicit translatio chaldaica. Dixit dñs v̄bo suo ꝛ abraã erit sedẽs ad partẽ sinistrã: ꝛ facies eius pallide erunt dicẽdo dñe. ꝛ filius filij mei sedet ad partẽ dexterã ꝛ ego ad sinistrã. sed deus consolabitur eũ dicẽdo filius filij tui est ad dexterã meã. ꝛ ego sum ad dexteram tuam. ꝛ illa hora abraã erit contẽtus. hoc est qd̄ dixit dauid. ꝛ dextera tua suscepit me psalmo. xvij. Itẽ dicit in libro Aginga. in. c. qd̄ incipit est dorsin. vna scriptura dicit in danie. c. vij. throni positi sũt qd̄ est psal c. Et postea dicit thronus eiꝰ flãme ignis: quod est singulare videtur duo textus cõtrarij. Dicit rabi aquiba. non sunt cõtrarij: qꝛ vnus thronus est p deo ꝛ aliꝰ p dauid. Declarat rabi Salomõ. Iste dauid est messias. Itẽ dicit in berisith. raba .i. in genesi magno. Rabimosse darsã sup textum Geñ. c. xviij. Et abraã adhuc stabat coram domino vult dicere qd̄ dixit psalmista psal. xvij. ꝛ dedisti mihi ꝓtectionem salutis tue Iste est abraam cui dixit deꝰ. Noli timere abraã: ego ꝓtector tuus sũ. ꝛ dextera tua suscepit me. Iste est messias de q̄ scriptuȝ est. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Dicit rabi Amon hoc quod dixit textus. ꝛ abraaȝ adhuc stabat coraȝ domino. correctio est sapientũ. quia primo erat scriptuȝ ꝛ dñs adhuc stabat coraȝ abraam ꝛ rabini mutauerunt cum multis

aliis mutationibus que fecerūt in sacra scriptura: iter quas vna est in psal.xxi.vbi dicit. Circundederūt me canes: consilium malignātium obsedit me: carn. i. foderunt manus meas et pedes meos. Sed rabini mouerūt illud carn. quod sonat foderunt. et posuerunt in loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harū mutationuz mirate sunt plenissime in midras tiliz id est in glo.psalterij in quo dicit q de istis mutationib⁹ ppter eos dicit ppheta. Hiere.xxiij. puertistis verba deorum viuorum domini sabaoth dei vestri. et Hiere.in.c.ix.de eis dixit. Veritatē nō loquētur: docuerūt linguaz suam loqui mendacium. Ecce q̄z clare in suismet libris condēnantur tāq̄ falsi et mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consensit spūssanctus q omnia in thalmuth essent mendacia et falsa: vt per verba ibidem inserta cōfunderetur cecitas iudeorum.

¶ Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam, in futuro gloriam sempiternam.

Vndecimus thesaurus aperitur de premio credentium et sequentium messiam in presenti et in futuro quod premium sacra scriptura p̄nunciauit et specifice determinauit in duobus locis. Primo Esa. lxv. vbi adlitteram loquitur de rege messia. Ecce serui mei comedēt et vos esurietis. Ecce serui mei bibēt et vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis. et vos clamabitis pre dolore cordis: et pre contritiōe spiritus vlulabitis et dimittetis nomē vestrum in iuramētum electis meis: et interficiet te dñs de⁹ et seruos suos vocabit nomie alio in quo qui bñdictus est super terram bñdicetur in deo amen: Que omnia implētur i p̄mio quod dat iesus nazarenus sequētibus eum dicit enim serui mei comedēt: scz corpus meum. vñ ait: nisi manducaueritis carnē filij hominis. Johā.vi. et ibidē caro mea vere ē cib⁹ vel comedēt doctrinā spiritualez vel misteria fidei. vel cōedēt scz i futuro cognitionē diuitaz h̄ est diuinitatis. vñ ait vt edatis et bibatis super mensam meam in regno pris mei Lu.xxij. Et ps.xvi. dicit satiabor cū apparuerit gloria tua Sic ergo ait xp̄s serui mei comedēt. et vos scz increduli iudei et dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. scilz aquam viuam. Joh.vi. Si quis sitit veniat ad me et bibat. et iterum Joh.iiij. qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternaz. hec aqua viua est gratia spiritussancti: quam christus dat suis fidelibus in p̄senti. Et ideo facit eos saltare in vitam eternam quia aqua tātuz ascēdit naturaliter quantū descēdit. Et quia ille

gratia descēdit a deo qui sedet in celo vbi est vita eterna. et ideo fiet in eo fons aque saliētis in vitam eternam: vel sic serui mei bibēt .s. sanguinē meum: quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi. et ibidē. Nisi mādicaueritis carnē filii hominis et biberitis eius sanguinē non habebitis vitam in vobis. Et vos scz increduli iudei et dānati sitietis scz aquam viuā et sanguinē meum. Ecce serui mei letabuntur. scz in eterna beatitudine. vnde Joh. xvi. xps dicit. Gaudium vestrū nemo tollet a vobis et vos scz increduli iudei et dānati cōfundemini scz videtes alios in locum vestrum successisse. Ecce serui mei laudabūt pre exultatiōe cordis. sm illud ps. lxxxiii. in secula seculorum laudabūt te. et vos scz increduli iudei et damnati clamabitis scz in inferno pre dolore cordis. s. ex cōsciētia peccatorum et pro contritione spiritus vlulabitis: quia ibi erit fletus et stridor dentiū. Matth. xxv. et dimittetis nomē vestrum. s. aliis in locum vestrū succedētibus. ideo sequitur in iuramētum electis meis: vt scz de cetero nō vocemini. circūcisio sz cōcisio: nec me habeatis qui sum via veritas et vita. sed electi mei dicētur filii abrae sicut vos olim. Sequitur. et interficiet te dns deus. s. spirituali gladio cū dixero. Ite maledicti in ignē eternum et c. Matth. xxv. et seruos suos vocabit alio nomine scz xpiano a meipso iesu xpo in quo qui benedictus est super terram credēdo et sequendo benedicetur in deo amē. Cum scz dicam in iudicio electis meis. Venite benedicti patris mei et c. ca. eodē. Item secundo determinatur in sacra scriptura premium eternum sequētium messiam iesum christum. Esaie li. vbi dicitur qui redēpti sunt a domino reuertentur et venient in syon cum laude et letitia sempiterna super capita eorum fugiet ab eis dolor et gemitus. Ego ego ipse cōsolabor vos. quod sic exponitur. qui redēpti sunt a domino. s. sanguine filii sui reuertētur scz ad viam iustitie et venient in syon. i. in presentem ecclesiam et beatitudinem eternam laudātes scz et dicētes. Beati qui habitāt in domo tua domine in secula seculorum laudabūt te ps. 83. et letitia sempiterna que scz non deficiet super capita eorum. i. super eorum mentes. gaudium et letitiam obtinebūt scz in celo. fugiet dolor et gemitus: quia absterget deus oēm lachrymam ab oculis sanctorum. Ego ego ipse. s. filius: quia alius nō potest. consolabor vos quasi dicat. Innocastis me et ego cōsolabor vos. et non per prophetas: sed per meipsum glorificando. quia hec est vita eterna vt cognoscāt te deum verū et quē misisti iesum xpum. Joh. xvii. vita enim eterna siue beatitudo cōsistit essētialiter in aspectu claro ipsius diuinitatis: vt tamen habet adiūctam fruitionē que est completiua felicitatis cum firma tētione. Ex consequēti tamē consistit beatitudo in aspectu humanitatis xpi que est instrumētū nos inducēs ad beatitudinē principalem. beatitudo enim hois cōsi

ctio e ad vltimu z optimu bonu z ideo non potest consistere in cōiū ctione ad aliquod bonū tēporale vel corporale: vt dicunt rudes sarraceni qui expectāt in alia vita in voluptatibus carnalibus z diuitiis z aliis cōsimilibus premiari fm q dicitur i alchorano machometi. que tū vita fm philosophuz dicitur vita pecudū. i. ethicoꝝ. propter qđ ipse Auicēna hoc cōsiderans dicit q propheta quē vocat machometū pmittit eis talez felicitatē in pmiū: quā multi sapiētes non attēderūt sicut patuit supra in aptiōe tertij thesauri in sexto gradu perfectionis legis euāgelice. similiter iudei resurrectionem futurā expectāt ad vitā carnalez. z ideo felicitatē vite future credūt cōsistere in bonoꝝ temporaliū plenitudine z pacis trāquillitate. vt pz vbi supra. Sz beatitudo xpianoꝝ est in adeptiōe summi boni per aptā visionē z fruitionem z firmā tentionē. Cōsiderādum est etiam q cū filius dicit ad patrem loquēs hec est vita eterna vt cognoscāt te solum deum per hoc nō habetur q solus pater sit deus z filius creatura: vt dicebat arrius: qr hec dictio exclusiua solus nō determinat ly te. ita q sit sensus q sol⁹ pater sit deus: sz determinat ly deum z est sensus qđ illa est sola deitas vera que est in patre z sic ab illa non excludit filius sed magis includitur: qr vna est deitas in vtroqz: sed excludit vera deitas ab his qui a gētilib⁹ colebātur: scilicet ioue: saturno. z similib⁹. Dico etiā q si hec dictio sol⁹ determinet ly te vt sit, sensus q solus pater sit deus nō tamē p hoc excluditur filius a deitate: sz magis includitur: quia fm philosophum solus idem est q nō cum alio. z ideo tm̄modo excludit illō quod alietatem dicit. filius autez non est alius a patre in essentia: sed tm̄ in psona. Et ideo quādo hec dictio solus additur vni psone respectu termini essentialis sicut est in pposito nō excludit aliā personā: sz magis includit. z hoc patet per auctoritatez saluatoris Math. xi. vbi dicit. nemo nouit filium nisi pater: neqz patrez quis nouit nisi fili⁹. Si enim hec dictio exclusiua. addita vni psone respectu termini eēntialis excluderet aliam sequeretur q pater nō cognosceret se sed tantū fili⁹. z fili⁹ non cognosceret se sz tantū pater quod est absurdum dicere. Patet ergo premium sequentiū christū quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cum fruitione z firma tentione. z sic beatificabitur anima rationalis z in visione clara humanitatis christi. z sic beatificabitur corpus humanum vt sit perfecta beatitudo i corpore z anima. Creauit eñ deus hominez vt totū beatificaret z pascua inueniret intus z extra. fm Aug. intus in deitate saluatoris: z extra i carne redemptoris.

¶ Qđ psecutores veri messiea ppetua pēa i pñti nō debebāt releuari nec i futuro a dānatōe eterna

Duodecim⁹ thesaurus aperit. scz pena persequentiū messiam in psenti ⁊ in futuro: quā penaz sacra scriptura pnūciauit. ⁊ specifice determinauit. ⁊ primo de pena i presenti vita. vnde Amos. ij. sup tribus sceleribus israel: ⁊ super quatuor non conuertam eū qz vēdiderunt iustum scz iesum nazarenuz Sed ad hoc respondent iudei qdrupliciter. Primo qz iste text⁹ loquitur de scelere israel nō iuda. ⁊ sic nihil pro nobis, quia illud scelus iesu nazareni cōmissum est in iuda non in israel. ⁊ maxime quia ppheta loquitur hic primo de scelerib⁹ iuda: postea de israel in textu. Sz ista responsio nulla est: qz in templo secūdo venerunt ⁊ fuerunt de captiuitate decem tribus ⁊ fuerunt omnes cōgregati simul de israel ⁊ de iuda per licentiā datam per cyrū regē persarū. et ptz etiaz Ree. vij. ⁊ xviij. caplis. habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Itez esaye. xj. quomodo dsolabit dūs liguā maris egypti scz nilum vt transirent calciati. vide hec pulchre l lyra quomō hoc fuit tunc omnes venerunt ad secundum templuz. ⁊ vocati sunt israel. Quod ergo premittitur i textu primo de scelerib⁹ iuda respicit ad destructionem primi tēpli quia illi de israel non erāt ibi. Et cum subiungitur in textu de sceleribus israel. respicit destructionem secundi templi. quia omnes de israel ⁊ de iuda erāt ibi. ⁊ oēs vocati sūt israel: ptz ħ p Rabi moysen d egypto qui formaliter dicit in libro sofrin mors iesu nazareni fuit causa vt destrueretur israelense. Ecce quomodo vocat omes de secundo templo israel. Itē peccatū qd tātūmodo iuda fecit peccatuz iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit ⁊ israel: peccatū vocat israel. Hierosolimis enim tunc erat cum iuda magna pars filioz beniamin ⁊ leui. Iure igitur pars totius debet suscipere nomen. Est ⁊ alia non inferior causa qz videlicet populus israel licet tunc morti non corpore presens fuisset. audito tamen qz eorū fecerāt fo cij. eorū culpe laudatores ⁊ cōsentanei: ⁊ participes oīno facti sunt voluntatis: volūtas itaqz eis pro facto est imputanda Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti iesu cū israel non vēdiderit xpm. sed tantū a iuda scarioth legatur emisse. Respondet: qz quia filij israel vt venderetur christus cōsensum: auxilium atqz consiliū adhibuerunt: ideo nō minus ꝙ si ipsi vendidissent scelus incurrerunt. Neqz eū ⁊ Salomō ydola fabricauit: sed qz vxoribus ⁊ concubinis fabricantibus assensum prebuit eum fabricasse littera dicit. ¶ Secūdo dicunt ad hec iudei qz istud scelus de venditiōe iusti pro argento fuit vēditio Ioseph per fratres suos: sed illud nihil valet: quia vbi ponitur primū secundū. tertiū: ⁊ quartū: ordo est

secundum prius z posterius. Ui dendum est ergo quod est primū z scelus quod secūduz z cetera. Et sciendum est q ista tria scelera p ordinē sicut veniunt sunt ista. Primum venditio Joseph. propter quod fuerunt captiui in egypto. Secūdum adoratio vituli ppter quod fuerunt vno die interfecti. xxiij. milia hominū exo. xxxij. Tertiū occisio pphetaruz. ppter qd ducti sunt captiui i babilonē. lxx. annis. Quartum detur z nō pōt dari nisi vēditio iesu nazareni. qz venditio ioseph primuz in ordine fuit ppter quod postea pharaōis sunt passi durissimum iugū vt dictum est. Sed cuz pnia pacta iam sunt liberati a culpa. quare de indulto rursū criminabunt peccato

¶ Tertio forte dicet iude. qz si hō non dicat de Joseph iusto. potest tamē dici de alio quolibet iusto sz hoc indignū z irrationabile eē vi detr cū tm crimē sit q nulla indulgētia sequat. ppter quod diuina sentētia in totum israel deseuiat populū illius celetur psona i qua illud fuit cōmissuz. Insu p cū reatus iste in hebreo semōe tali dscribat vocabulo. quare iponit illi q negauerat deū. vēditio aūt iudei nō equatur negationi dei. sed ipi tm ac talem vendiderūt hominē xpz videlz filiū dei. q in culpa sūt pares deū negati. Et si qras q sūt illa peccata quatuor q oia pateāt ad negare deū eē equalia. Rñdet q primū peccatum fuit cum in heremo vitulū cōflatilē p deo adorauerūt. in quo facto satis deū negauerunt z quia ab omnibus ē hō peccatum ppetratū. ideo cōe fuit oim. Secūdū in quo z deū filii negauerūt z oēs peccauerūt: fuit qñ Hierobo ā vitulos similes fabricauit z ab omnib adorari cōstituit Tertium autē cū iudei pphetas vniuersi eadem voluntate occiderunt. z eorum dicta contēpserunt Quartū vero quod mai est oib z grauius est quando xpm dei filium z hoiem ab omni peccati cōtagione alienū iniq vendiderūt. z iniusta nece cōdēnauerunt: hoc peccatum ppter cecitatē iudeoz occultū est eisdem: sicut dicit Rabi onanerari dlar. i lib. va ycra raba. i. leuitico magna. Primi peccauerunt z fuit discoopertum suū peccatum: z fuit discoopta sua pnia: Secūdi peccauerunt: z fuit discooptū suū peccatū: z fuit discoopta sua pnia. Tertij peccauerūt z fuit discoopertū suū peccatū: z fuit discoopta sua pnia. Quarti peccauerunt z fuit discooptū eis peccatū suū. nō est discoopta sua pnia. Unde dicit eis ppt suā cecitatē. fidelib tm vidētibus bene ē discooptū suū peccatū z sua pnia vt dictū est z dicet. Itē petrus alfonsi vir eruditissim de quo supra in aptione primi thesauri locutus sum in suo dyalogo ostendens causaz captiuitatis iudeoz esse vēditionem xpi z non vēditionē Joseph sic inquit contra eos. Quod autē euidentius testimoniuz queritis vos propter dei mortem hanc subijsse captiuitatez q id qd apud vos scriptum legistis. quia videlz

in ipso captiuitatis exordio qui-
dā terre vestre principes decē de
melioribus totiꝰ israelitici popu
li Ananan.i.traditiōis filiū Sy-
meonem gamalielis filiuȝ hysma
hel helysci filium: ⁊ Achiba cete-
rosq̧ capros in carcerem misit.sci
scitans vt quid iusti vēdidissent
Lex eniȝ inquit decreuit:vt mor-
tis sententia mulctetur quicunq̧
iudeum vendiderit. Et vos igit̄
ſm̄ iudiciū legis mori debetis di
cto decreto vario dat corpora leto
non eniȝ omnes vna cohercuit pe
na sed singulis singula sunt gene
ra mortis proposita. Aliuȝ videli
cet ignis cremauit.alius ferrei pe
ctinis vnguibus laceratꝰ expira-
uit.aliuȝ vero mors queuis diuer
sa consumpsit quemadmodū mor
tes illas: doctrine vestre liber ex-
posuit. Doctores autem vestri hu
ius iusti p̄ quo illi sunt ita puniti
nomen mutātes in hoc facto pror
sus conticuerunt de christo dicen
tes.ꝙ princeps ille iustū denomi
nans ioseph filium Iacob.quem
in egyptum fratres vendiderant
intelligebat eiusq̧ sanguineȝ ab
illis exigēs propter eum talibus
illos suppliciis affecit. Sȝ absur
dum rationi videtur vt id ab eis
exigeret quod ad minꝰ mille q̄n
gentis annis antea factum esset
maxime cum tempore quo venun
datus est Ioseph nulla lex esset
qua eos prīceps ille mortis reos
conuincere posset ꝙ si vultis vt
etiam de prophetis in mediuȝ au
ctoritatem deferaȝ qua captiuita
tem hanc propter hominē illum
ipsum necessario xp̄m esse ostēdā
Ecce profero Esa.c.xxiiij. A fini-
bus inq̄t terre laudes audiuimꝰ
gloriam iusti hec verba iusti huiꝰ
laudes vbiq̧ terrarum ostēdunt
fuisse nec alterius iusti hominis
laudes tantas vnq̄ fuisse audiui
mus vt puenirent vsq̧ ad fines
terre. Cui iusto: q̄ tribulationes
quasi sine causa passurus erat p̄-
pheta preuidebat his verbis com
patiens dicebat. Ve mihi p̄uari-
cantes preuaricati sunt.⁊ preua-
ricatione transgressoruȝ p̄uarica
ti sunt.preuidens eniȝ propheta
quas prophetis dei aduentū pre
nūciantibus tribulationes illatu
ri essent ait. p̄uaricantes preuari-
cati sunt. Intuitꝰ aūt quia nec mē
bris contēti ipsum etiaȝ caput in
uidia pleni q̄buscūq̧ possent mo-
dis essent oppressuri: ⁊ ſm̄ corpo
ris passibilitatem occisuri preua-
ricationis nomen ingeminās sub
iunxit ⁊ preuaricatione transgres
sorum p̄uaricati sunt. Qua vero
pena pro huiusmodi peccato ple-
ctendi essent dictante spiritu pre
sciens ait ilico subiungēs. Formi
do ⁊ fouea ⁊ laqueus super te qui
habitatores terre.inter cetera q̄ȝ
de eadem gente ait. Grauabit' eū
iniquitas sua ⁊ corruet.⁊ nō adij-
ciet vt resurgat vbi videlicet vo-
bis certum euadendi captiuitatē
terminū funditꝰ depsit. ¶ Quar
to dicūt iudei aliter ad hoc. q̄d
si nos dicimꝰ ꝙ iste iustus pro ar-
gento venditus fuit iesus nazare
nus petunt ipsi.quis fuit ille pau
per de quo subiungitur.⁊ paupe

rem pro calciamento. Ad quod di co q ille fuit verus messias noster iesus nazarenus quem zacharias vocat nō solum iustum z saluato rem sed z pauperem .zach.ix. In maiorem quantitatē peccati sui notāter dicit textus. z pauperem pro calciamēto. quia promittitur iustum pro argēto. Crederet for te aliquis q pro magno precio ar genti. sed hic exponitur debilitas pcti z modicitas quando dicitur qd vendiderūt pro calciamēto. i. pro precio calciamētorum. quod pcium est cōmuniter .xv. morapetinorum. qui summāt .xxx. albos vl denarios. Alibi vero precium so tularium est duo solidi cum dimi dio qui etiam summāt .xxx. dena rios. quia solidus est .xij. denarij pro quo pcio fuit vēditus xpus. Quicquid ergo valeāt illi denarij vel illud argētum designatur mo dicum pcium pro quo pauper xps fuit vēditus: quia pro precio cal ciamētorum. ¶ Quinto dicunt iu dei ad istum textum q itelligitur sic. Iustum pro argēto. i. iustitiam quia iudices z ministri iustitie pe cunia corrupti vendebant paupe ris hominis iustitiam pro modi dico pcio. quia pro calciamēto. sz ista responsio nulla est. quia cum deus sit magis pronus ad miserē dum q ad puniendum. z deus pe percerit super tria prima scelera que grauiora sunt. vt ydolatria homicidium. fratris vēditio. a for tiori etiam parceret sup illd quar tum quod non est ita graue. Beli quitur ergo quod venditio istius iusti pro argento z pauperis pro calciamēto et venditio iusti pau peris Iesu nazareni veri messie nostri super quam deus non par cit iudeis. quia non datur venia non penitenti. z in peccato conti nue perseueranti. Non ergo a pre dicta captiuitate exire poterant donec patrum suorum i se pecca tum emēdent. i. quod illi nō credi derunt credant. Mundata vero mente cuiusuis a culpa: cōfestim eum consequitur pietas diuina. quod etiam suorum quedam do ctorum. scilicet Rabina subtilib9 z occultis exprimi voluit verbis. si illud sue mentis duriciam pene trasset. Interrogatus enim quan do Dauid filius esset venturus. ho die ait si verbis credideritis eius His enim verbis intelligi dedit. q quicunq quauis hora manda tis dei obediens et credulus fue rit. ilico filius dei ad eum acce dit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiam. Danielis. ix. Occidetur christus z non erit eius populus qui eu negaturus est. z ciuitatē z sanctuarium dissi pabit populus cum duce venturo z finis eius vastitas. z post finem belli statuta desolatio. Ecce tri plex pena occidētium christu in presenti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia nō christiani sed adhuc iudei appel lantur. Secunda pena dissipatio ciuitatis z templi qualis facta fu it per Titum cum romano exerci tu. Tertia pena qd finis eius est vastitas z statuta desolatio. i. fine

caritura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitant de tertio satis debet esse eis sufficiés testimoniũ qꝛ sunt iã mille.ccccxx.ãni qꝺ ꝯtinuatꝛ ꝑdicta desolatio ciuitatꝫ ꝛ tẽpli vt supra dictum est. ¶ Secundo sacra scriptura specifice determinauit ꝓsequẽtium messiam penã in futuro vñ dicitur Esa.vl. de fidelibus sequẽtibꝰ xp̃m cõtra iudeos incredulos ꝛ impenitẽtes Egrediẽtur ꝛ videbũt cadauera virorum que ꝑuaricati sunt in me vermis eorũ non morietur .ignis eorum non extinguetꝛ. ꝛ erũt vsqꝫ ad satietatẽ visionis oĩ carni In tellectus ꝑdicte auctoritatis est iste egrediẽtur.s.beati qui fuerũt credẽtes ꝛ sequẽtes verũ messiaꝫ egrediẽtur dico in die iudicij nõ pro loci mutatione sꝫ pro ꝯsideratiõe: ꝛ videbũt cadauera eoꝝ qui ꝑuaricati sunt in me quia inquit dñs. Preuaricãtes reputaui oẽs peccatores terre, ꝑuaricati sunt xp̃m promissum nõ recipiẽdo: eiꝰ doctrinã nõ sequẽdo ꝛ ipsuꝫ crucifigẽdo. cadauera dicit.i.corpora dãnatorũ in gehẽna. ꝛ dicũtur cadauera: qꝛ in eternam damnationẽ cadẽt. Quia ꝛ demones cadauera possunt dici ꝯm ꝙ homines appellãtur. Unde inimicꝰ homo hoc fecit. hec in glosa. Et ꝙ iste sit intellectus ptꝫ ꝑ hoc quod sequitur. Uermis eorũ nõ morietur .qꝛ vermes corpora mortuoruꝫ corrodẽtes in sepulchris cito deficiunt qꝛ cum eis in puluerẽ conuertunꝛ ꝛ ignis eoruꝫ nõ extinguetꝛ. Ex q̃ patet quod dictuꝫ est de cruciatu corporũ infideliũ ꝛ oĩum dãnatorum in igne inferni q̃ est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cõscie qui semꝑ intrinsecus corrodebit eos qui nõ crediderunt nec secuti sunt xp̃m verũ messiã. vnde sicut tinea comedit vestimẽtum ꝛ vermis corrodit lignũ ꝛ ignis deuorat ligna. sic meror ꝛ tristitia excruciat cor viri. Sequitur ꝛ erunt vsqꝫ ad satietatẽ visionis oĩ carni quia.s.boni videbũt eos a se iusto iudicio separatos. amissa potentia qua seuiebãt cõtra bonos. vt vindictã dei in illos tantã ꝛ vltra nõ exposcãt qui dicũt modo vsqꝫ quo dñe nõ vindicas sanguinem nostrũ: satiabunꝛ quoqꝫ ꝺ beatitudine sua gratias agẽtes visa ipsorum ineffabili pena. hec ex ordĩaria glosa. Nicolaꝰ vero de lyra satis cõcorditer sic exponit. Et erũt vsqꝫ ad satietatẽ.i.repletionẽ ꝛ ꝑfectionẽ visionis omni carni .i. oĩ homini beato .nõ sic intelligẽdo ꝙ beati delectentur ꝑ se in penis dãnatorũ sed qꝛ talis intuitus declarat eis diuie iustitie exercitiũ ꝛ diuine mĩe bñficiuꝫ quo penas illas euaserunt. ꝛ proprie glorie augmẽtum in q̃tum apparet maior cõparata ad suum cõtrariũ: qꝛ appositis iuxta se contrarijs maiora ꝛ minora videnꝛ.s.electorum .ꝛ ex istis tribus beati ꝑ se letanꝛ. ꝯm ꝙ dicitꝛ ps.lvj. Letabitꝛ iustꝰ cum viderit vindictã. Ecce primũ. manus suas lauabit i sangnie peccatoris inq̃tũ dei mĩa factus est immunis ab illis penis. Ecce scd̃m

si vtiq3 est fructus iusto .accipitur hic si pro qr.quia per hoc apparet maior fruitio ppria z sic totum cedit in gloriā electoꝝ z ipsius veri messie xp̄i iesu principlr qui i die iudicij dicet existentib' ad sinistrā s.incredulis z dānatis. Ite maledicti in ignē eternū qui patus est dyabolo z angelis eius. Matth. xxv. Existētibus vero ad dexterā dicet Uenite benedicti p̄ris mei possidete regnū qd̄ vobis paratū est ab origie mūdi.c.eodez. ¶ Ex predictis.xij.thesauris colligitur vna ratio quasi quedā corona victorie incōparabilis valoris ꝯtra iudeos que talis est. Quādocūq3 sacra scriptura p̄nunciat aliquod futurū z specifice determinat tempus veniēdi ꝓgeniem venientis. cui debet assimilari.locū natiuitatis.nomē eius.veneratonē singularē.modū viuendi.modū morien di.causam mortis. resurrectionez eius.premiū credentiū.z penā ꝑsequentiū ip̄m in vita presenti z in futuro seculo.Si ista oīa ꝯcurrūt simul in vnū determinatuz hominem.manifestum est q illud quod fuerat p illam scripturā predictū z denūciatū est in illo tali homine adimpletū.Sz sacra scriptura predixit z denūciauit oīa p̄dicta que oīa in iesu nazareno saluatore nostro sunt impleta.nec ali' inuētus est in quo omnia p̄dicta simul cōcurrerent igitur cōcluditur q ip̄e est verus messias in lege ꝓmissus nec ali' expectādus. Maior isti' ratiōis clara est sicut lux z ab omnibus concessa.z ideo probatione non indiget.Sed minor latissime declarata est in apertiōe predictoruz.xij.thesaurorū qui aperti sunt ad declarationem aduentus messie veri in lege ꝓmissi. qui est christus iesus filius dei viui. Et i hoc completur liber primus qui est de armatura fidelium. z de excellentia fidei catholice dn̄i nostri Jesu christi qui est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor laus. bn̄dictio z glīa sine fine. Amen.

¶ Explicit liber p̄mus fortalicij fidei.

¶ Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum.

Antiquorum in li
bris legimus gentilium
milites humanam vene
rantes gloriam genero-
se diuersa monstrorũ ge
nera destruxisse. Sicut
Hercules antheũ. The
seus minothaurum Ja
son thaurum igniuomũ
inextinguibilẽ: apr⁊ melea
ger. Cereb⁹ stigiale mõstrũ. Perseus marinũ mõ
strũ. Sic etiã generosi ecclẽie milites: vt Hierony
mus Augustinus Hylari⁹ ⁊ ceteri pr̃es orthodo
xi diuersorum hereticorum ⁊ heresis monstra spi
ritualibus armis expugnasse leguntur. Non ta-
men sic omnino extincta sunt heresum monstra:
quin repullulare conẽtur. ac etiam noue hereses
oriantur in aliquibus solo noĩe christianis. Qui
etsi non publice. in conuenticulis tamen suis ve
nenum effundentes de illis confabulantur qua-
si vespertiliones ⁊ noctue lucem fugiẽtes. q2 ocu
lis egris odiosa est lux. Et nõ solũ oculos egros
habent heretici. sed ceci sunt. quod ostenditur ex
fidei effectu. Est enim fides diuinus radius ani-
mam illustrans. Disponit enim animã ad lumen
summe veritatis. ex eo ꝙ summe veritati eam sta
biliter inherere facit quod quidem potest ratiõe
ostendi. Constat enim ꝙ quandocũq3 aliqua vir-
tus que influit in aliquo agente ⁊ quiete nõ infi-
gitur in recipiẽte. caret ibi sua naturali operatio
ne ⁊ suo debito fine. sicut patet in radio solis sup
aquã currentẽ ⁊ non quiescentẽ: vt in flumine in

quo quia radius quiete non figitur actio eius caret debito fine. qui quidem finis est aquam subtiliare et ex ea partes subtiles attrahere: et in vaporem mutare: et sursum eleuare. Ex quo manifestum est: quod quies disponit ad illuminationem rei. secundum enim philosophum. vij. phisicorum: homo fit sapiens et intelligit cum anima quiescit. Cum igitur fides animam in deo stabiliat. eam in ipso detet. ipsam disponit ad eternam illuminationem. Et hec est ratio quare heretici sunt totaliter ceci: nec a deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt. et se ab vno opposito in aliud vertunt cum careant fidei lumine disponente. Iuxta illud apostoli ad Ephes. iiij. tenebris obscuratum habentes intellectum: quia sicut oculus non potest videre sine luce: sic intellectus nihil potest capere credibilium sine fidei lumine qua carent heretici: vt ergo bellum hereticorum presertim nostri temporis contra nostrum fidei fortalicium viriliter possit dissolui presertim cum sint ceci: vt dictum est de heresi et hereticis. xij. consideratiões sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secunda vnde habuit originem heresis. Tertia que requirunt ad hoc: vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est alicuius vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertim in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidei fortalicium in nihilum computabimus cum sit turris fortitudinis: a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffinire: que assertio est catholica: vel heretica. vtrum scilicet ad theologos: vel canonistas. Octaua vtrum heretici sunt vitandi. Nona vtrum sit cum hereticis vel aliis infidelibus publice disputandum. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis pot hereticos capere et tormentis exponere.

¶ De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.

Irca primam considerationem que est scire quid est heresis. Respondetur secundum illuminatum doctorem Franciscum de maronis in tractatu suo de hereticis. quod heresis est error: sed non quicunque error qui est contra fidem catholicam: aut ecclesiam. vt habetur in prohemio de origine heresis Augustini. vbi dicitur quod non omnis error est heresis: licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicitur Actuum quinto. Ubi secta saduceorum fuit vocata heresis: quia non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos: sed etiam contra synagogam phariseorum vtrumque con

sistentium. Sed numquid heresis differt ab infidelitate dico ꝙ sic: quia infideles errãt circa totã fidẽ: heretici autẽ circa partẽ: licet vtrumqꝫ sit contra fidem catholicam ⁊ ecclesiam. Sed contra quia iudei dicuntur infideles: ⁊ tamẽ confitentur vnũ deũ. Respondet ꝙ sicut pagani errãt circa totam fidem iudeorum. ⁊ ideo dicuntur infideles: sic iudei errãt circa totam fidem xp̄i que dicit catholica sunt em̄ a pietate religionis christiane alieni.

¶ De origine heresum ⁊ quomodo possunt repelli.

Secunda consideratio est vñ habuit originẽ heresis. Pro cuius declaratione notandum qd̄ ſm Isid. viij. ethimologiar. c. iij. ⁊ xxiiij. q. ij. c. heres. Heresis ab electiõe vocatur. ꝙ scꝫ vnusquisqꝫ id sibi eligat qd̄ illi eẽ videt vt ph̄i: peripathetici. achademici epicurei: ⁊ stoici. vel sicut alij: qui peruersum dogma cogitãtes arbitrio suo de ecclesia recesserũt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatione electionis sue: qꝛ quisqꝫ arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipiẽda qͣlibet ipse sibi elegit. Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil iducere licet nec eligere qd̄ ali quis de arbitrio iduxerit. apostolos dei habemus auctores q̄ nec ipsi quicq̄ꝫ ex suo arbitrio qd̄ iducerent elegerunt: sed acceptam a xp̄o disciplinam fideliter nationibus assignauerũt: ita ꝙ si angelus etiã de celo aliter euãgelizauerit anathema vocat hec ille. Ex his patꝫ ꝙ heresis habuit ortũ ab electione ꝓprij iudicij: quia non eligunt ea que sunt a xp̄o vere tradita. Sꝫ ea que sibi suggerit mẽs propria. Uolentes em̄ aliqui ꝑ se sacramenta scripturarum intelligere suis proprijs iudicijs inherẽdo in hereses diuersas inciderũt ſm ꝙ dicit Augu. in libro .lxxxiij. questionũ questione .lxix. Non potest inquit oriri error qui palliatur nomine xp̄iano nisi de scripturis male intellectis: ⁊ hoc ideo: qꝛ antecedentia ⁊ subsequentia non contulerũt. Unde ibidem solet circũstantia scripturarũ illumiare sententiã. Nec etiã alia loca scripture contulerunt vnde hereses sunt orte per se legendo que cõferẽdo repulse sunt: quia conferentes diuersas sententias adduxerũt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt qualiter erunt intelligende. Et ideo cõtra istos dicit Aug. in libro contra epistolã fundamẽti. Nõ crederem inquit Aug. euãgelio. nisi qꝛ ecclesie catholice credo: igitur irrationabile ẽ aliquid scripture recipere ⁊ aliud nõ propriã electionẽ ⁊ iudiciũ sequẽdo cum ecclesia catholica totã equaliter recipiat vt certã: patet ergo vnde habet ortũ heresis: qꝛ a propria electione.

¶ Quot sex sunt modi ex quibus cõuincitur ꝙ aliquis sit hereticus.

Ertia conside-ratio est scire que re-quiruntur ad hoc vt a-liquis sit hereticus. Re-spondetur q sex. Pri-mo q erret: quia error est genꝰ hrsis sm Aug. de origie heresuz circa pricipiu vbi dicit. q lz heresis sine errore ee nõ possit: tn nõ ois error est heresis. Superiꝰ aut ē a quo non cõuertit consequētia. sz q dicit. Aristo. in postpredicamētis. c. de priori. Scdo q erret i veritate: cu sit alius error fidei z alius operatiõs. dico q erret in veritate: qr i opere errãtes nõ dicunt heretici. Vn Aug. in ypponostico dicit q heresis sumitur circa falsas opiniones. Tertio q nõ solu scz erret in veritate: que quidē est in sacra scriptura expssa. sed etiã extra scripturã ab apostolis credita: vt de symbolo apostolorum aut ab ecclesia determinata. vt i symbolo ecclesie. Aut a sanctis annuciata confirmante ecclesia: vt in symbolo athanasii: aut eutes contra determinationez ecclesie: oēs eni isti taliter errantes sunt heretici reputandi vt patet per Aug. de fide ad petrum. Quarto: q nõ solu erret in hac veritate. sed q qñq ipsam cõfessus fuerit: qr iudei z pagani licz errent in talibus tn nunq proprie dicūtur heretici: vt patet de significatione eorũz quã ponit Augusti. de vera religione circa principiuz: z bn dixi proprie: quia large loquēdo secundu Godefreduz. omnis qui non tenet articulos fidei potest dici hrticus z sic iudei z pagani dicētur hereci. z hoc modo non omnis hereticus est excõicatus. Quinto requiritur q non erret circa totum: sed circa partem. qm qui totaliter errant dicuntur apostate. Sexto requiritur q non solum sic erret. sz q obstinate in errore persistat. vn sm Augustinũ. Non qui falsas gignunt opiniões: sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iteru Augusti. z hoc xxiiii. q. iii. dicit apostolꝰ. Si qui sentētiaz suam lz peruersam nulla pertinaci animositate defēdūt. Sequitur querunt autē cauta sollicitudine veritatē corrigi parati cum inuenerint nequaq sunt inter hereticos computãdi: quia. s. non habēt electionem contrariaz doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vniuersalis eccl'ie resisteret hrticus cēseretur: cuiꝰ quidē auctoritas pricipaliter residet i petro. xxiiii. q. i. quotiēs: z. cap. hec est fides. Ex his patet q non quicunq deuiat a fide: sz qui pertinaciter deuiat proprie dicitur hrticus. hoc etiam alibi dicit Augustinus. hrticus est qui conceptã noui erroris pfidiam ptinaciter defendit sm fr̃o alexandrum de halis in. ii. summe sue tria concurrunt ad pfectã rõem hrsis. scz falsa credulitas in rationabili: puersa voluntas in cõcupiscibili: z defensionis siue impugnatiõis ptinacitas in irascibili. scdm primum attēditur illud hiero. qui scripturaz aliter

stelligit q̈ sensus spūssancti flagi tat a quo cōscripta est: lȝ de eccle sia nō recesserit tamē hereticus appellari pōt. Item dicit Isido. viij. ethimo. ca. vj. in fine ꝑm pri mū ꝛ secūdū attēditur descriptio Augu. li. de vtilitate credēdi. ꝛ in glo. super verbo oportet hereses esse. j. Chorin. xi. scȝ ꝙ hereticus est qui alicuiꝰ tēporalis cōmodi ꝛ maxime glorie principatusqȝ sui gratia falsas ac nouas opiniones vel giñit vel sequitur. ꝑm vero tertium sumptis primo ꝛ secūdo diffinitio attenditur que ponitur in glosa. super verbo audio inter vos scissuras esse. ca. eodem. Qui inquit ī ecclesia dei praua sua do gmata defensare ꝓsumunt hereti ci sunt. Patet ergo manifeste ex ꝓ dictis que requiruntur ad hoc ꝙ aliquis sit hereticus dicendus: q: falsa credulitas peruersa volun tas ꝛ defensionis siue impugnati onis pertinacitas. ¶ Notandum tamen ꝑȝ Tho. in. iiij. ꝙ si quis er rat ad que explicite credēda non tenet non est hereticus: vt si quis putaret iacob esse patrē abrac: et huiusmodi: ꝛ cum coguoscit hoc esse cōtra veritatē fidei ꝛ scriptu re credit ei similiter ꝛ circa ea de qbus īter doctores sūt opiniōes donec per ecclesiam determinatū sit. ¶ Sed occurrunt due difficul tates. prima est si dubij ī fide sint heretici reputandi. Et videtur ꝙ sic: quia scribitur extra de hereti cis ꝙ dubius in fide infidelis est: nec ei omnino credendum est: qui fidei virtutem ignorat. Item scri bitur iacobi. j. Postulet autem in fide nihil hesitās: q: qui hesitat ſi milis est fluctui maris. quia vēto mouetur ꝛ circunfertur: ꝛ subdit ibi causa dubitans vel hesitās in fide duplex ē: ꝛ vir duplex animo incōstās ē in oībꝰ vijs suis. tales autē sunt hrtici: q: nō incōstāter: sed firmiter est credendū. Sed in cōtrariū videtur ꝙ Thomas fuit dubins in fide. nō tñ ponit ꝙ fuit hereticꝰ. ¶ Pro declaratiōe huiꝰ difficultatis notandū ꝑȝ Aug. de anchon. ī li. de potestate. q. xxviij. ꝙ aliquis potest dici dubius in fi de quīqȝ modis. Primomodo sub repticia tēptatione. Secūdo veri tatis elucidatione. Tertio impfe cta adhesione. Quarto volūtaria hesitatione. Quinto pertinaci de fensiōe. Primo modo dubitare in fide non facit hominē hereticum: quia est humane tentationis: nō eñi est in potestate hominis quin superueniat homini aliquid cogi tandū. Unde si subita subreptiōe vel dyabolica tentatione: quis in cipit dubitare de aliquo articulo: vel de his que sunt fidei statim si captiuat intellectum suuȝ in obse quiū xp̄i. vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit: non cedit si bi talis dubitatio ad defectū ſȝ ad ꝑfectuȝ. Unde apostoli ꝑꝑ hmōi tentationis impulsum petebant. Adauge nobis domine fideȝ. Lu ce. xvij. Semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredu litatem nostram. Secundo modo non facit hominē hereticum: sed est christiane professionis et per-

fectionis. Ponunt enim doctores xpiane fidei illa que sunt magis determinata i fide sub dubitatione questionū: rationes pro ꝛ contra ad illa adducēdo: nō ꝙ de ipsa cōclusione dubitetur: sed vt veritas dicte cōclusionis magis elucidet̄ ſm quē modū dicit phs ꝙ dubitare de singulis non est inutile. Per tales enim dubitatiōes pro ꝛ contra: rationes ad illa que sunt fidei adducēdo: veritas fidei pijs opitulatur: ꝛ etiā contra impios defenditur: vt dicit Augustinus. Tertio modo nō facit hominē hereticum: sed peccatorem ꝛ malum christianum. Omnes enim peccātes ſm Cris. imperfecte credunt eoipso ꝙ nō viuunt ſm ꝙ credūt: nam si perfecte adhererent quasi transituri de hoc mundo: nō quasi in eternū mansuri. Quarto modo facit hominē errantem ꝛ incredulum: eo enim ipso ꝙ aliquis eligit volūtarie credere quod vult: ꝛ discredere quod nō vult nō est paratus sequi in omnibus doctrinā ecclesie: ꝛ per consequens errat et infidelis reputādus est. Sed qntum recte facit hominē hereticū: quia non credere illa que sunt fidei ꝛ que inconcusse ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad hereticos spectat. ❡ Ad pmū argumentum dicendum quod dubius in fide varia electione: vt si quis credit quod vult ꝛ discredit quod non vult infidelis est: nō tamen hereticus: nisi pertinaciter defendat falsa que de deo credat: vel de tota: vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundū dicitur ꝙ loquitur de fide imperfecta peccatorum. Unde dicit glosa super illo. Conscientia peccati pressus dubitat de premijs celestibus ꝛ superuenientibus vento tentationis facile deserit fidem ꝛ statim ſm tentationis volūtatem distrahitur ad errorem ꝛ fit alienꝰ a fide. ❡ Secunda difficultas est vtrum sequētes opinionem erroneam alicuius magistri sint heretici reputādi. videt̄ aliquibus ꝙ sic. quia de falsis ꝛ errantibus magistris dicitur Matt. xxiij. Ve vobis qui circūitis mare ꝛ aridā vt faciatis vobis vnū proselitum: ꝛ cū factus fuerit facitis eū filium gehēne duplo ꝗ̄ vos. ergo discipuli sequentes doctrinam erroneam alicuius magistri heretici. reputandi sunt heretici: sicut ipse. In contrarium videt̄ esse: quia xp̄s mādauit doctrinam phariseorū ꝛ scribarū seruandam esse. Matthei. xxiij. dicens. Super cathedram moysi sederūt scribe ꝛ pharisei omnia que dixerint vobis seruate ꝛ facite: ſm vero opera eorū nolite facere. Dicūt enim ꝛ non faciūt. ꝛ cetera. ❡ Dicendum ad difficultatem ꝙ diuerse opiniones doctorum sacre scripture si non pertineant ad fidem: ꝛ ad bonos mores. Absq; periculo auditores vtranq; opinionem sequi possunt. In tali enim casu locum habet illud Romanorum decimoquarto. Unusquisq; i sensu suo abundat. In alijs aūt que pertinent ad fidē ꝛ bonos mores nullus excusatur si sequatur opi-

nionem erroneã alicui⁹ magistri nõ quidẽ ꝓpter ignorãtiam: quia tunc immunes haberẽtur a pecca to. qui secuti sunt opinionem arrij nestorij: ꝛ aliorum errantium in fi de. nec etiã excusari potest ꝓpter simplicitatem ꝛ ignorãtiam. quia in reb⁹ dubijs potissime ĩ his que sunt fidei nõ est de facili ꝓstandus assensus. Ideo vt dicit Augu. iij. de doctrina xpiana. Consulere de bet aliquis regulam fidei quã de scripturaꝝ planioribus locis ꝛ au ctoritate ecclesie percipit. Simili ter Richard⁹ sup illo ṽbo Matt. xvij. Apparuerunt illis moyses ꝛ helyas. dicit quod suspecta debet haberi omnis veritas: quam non confirmat legis vel ꝓphetie scri pture auctoritas. Qui ergo assen tit opinioni alicuius magistri cõ tra manifestum scripture testimo nium: ꝛ cõtra illud quod publice tenetur ꝫm ecclesie auctoritatem puto ꝙ ab erroris vinculo non po test excusari. Ratio aũt que addu citur pro ista parte concedẽda est quia si tales auditores magistroꝝ cecitatem imitantur eorũ errores sequentes: ꝛ mores imitãtes ꝛ ꝑ tinaciter contra ecclesie mãdatuꝫ defendentes. non solum errantes verũ etiã heretici reputãdi sunt. Ad illud vero quid in contrariuꝫ adducebatur dicendum ꝙ signã ter ꝓmittitur super cathedrã: vt intelligatur ꝙ illa q̃ pertinent ad cathedre doctrinã ṽitatis ꝛ iusti tie seruanda sunt ꝛ facienda ꝑ au ditores. Illa vero q̃ sunt contra fi dem ꝛ bonos mores non spectant ad cathedram veritatis ꝛ iustitie sed potius ad cathedrã falsitatis ꝛ pestilentie.

¶ De quinqꝫ modis hereticoꝝ: ꝛ quomodo heresis se extendit ad tria genera credibiliũ. ꝛ q̃d ꝓpue de hereticis est sentiendum.

Quarta cõsidera tio est scire quot mo di sunt hereticorum. Respõdetur ꝙ quin qꝫ principaliter. Primus est eoruꝫ qui errant circa cerimonialia. vt patet de heresi Nicholaitaꝝ quo rum facta se christus odisse testa tur. patet Apoca. ij. c. Isti Nicho laite ꝫm Isido. viij. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ec clesie hierosolimorũ. qui cum Ste phano ꝛ ceteris ꝯstitutus est a pe tro. qui ꝓpter pulchritudinẽ reli quens vxorẽ dixerat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum ta lis cõsuetudo: vt inuicẽ coniugia cõmutarentur. quos Iohãnes in apocalipsi reprobat dicens. Sed hoc habes ꝙ odisti fcã nicholaita rũ. Scdͦs modus est eoꝝ q̃ errant circa sacrã scripturã. sicut Faust⁹ qui dãnauit vetus testamentũ: vt ꝑꝫ per aug. cõtra faustũ. In hoc errore etiã fuerunt manichei. q̃ ve tus testamentũ respuũt: ꝛ nouũ in parte recipiũt. Terti⁹ modus est eorũ qui errant cõtra ecclesiam: si cut sunt greci cõtra ecclesiã tenẽ tes ꝑ determinationẽ spiritũsan ctum a filio non procedere. qui er

ror dānatur de fidecatholica.c.fidelī.Quart⁹ modus est eorū qui errant circa articulos fidei.sicut Sabelliani cōtra articulū incarnationis. Isti eīm vnā psonam patris: ꝛ filij: ꝛ spiritussancti asserūt Quintus modus est eorū q̄ errāt cōtra sacramētum eccłie: vt manichei circa sacramētuꝫ eucharistie ꝛ arriani q̄ dicūt sacrificia pro defunctis offerri non competere. vt habet p Augu.de origine heresis ¶ Sed nūq̄d ad oīa credibilia heresis se extēdit. Rūdet alexāder in.ij.summe sue ꝙ heresis ad tria genera credibiliū extēdit p opposituū ad fidē fm quādaꝫ cōtinētiā analogicā. Nā ratio fidei ponit ꝛ pricipaliter est circa articulos fidei.ꝛ p oppositū heresis. Secūdo fides extēditur ad illa que docet sacra scriptura circa mores. vt q̄d fornicatio est peccatū mortale.ꝛ p oppositū heresis. Tertio fides extēditur ad hystorias in biblia contētas.ꝛ p oppositū heresis. Qui eīm assereret aliquā hystoriam biblie esse falsam ꝛ hoc pertinaciter hereticus cēsetur. Primo credibilia prius credunt: ꝛ postea intelligunt. Secūdo: simul credunt ꝛ intelligunt. Tertio credunt ꝛ nūq̄ intelligūtur. ¶ Sed quia in p̄cedētibus cōsiderationibus aliquādo locuti sumus de hereticis communiter.aliquādo ꝓ̄o ꝓpꝛie. Jō pro reali inuestigatiōe hereticoꝝ introduco hic octo cōclusiōes q̄s ponit Franciscus de marōis vbi supra. Prima ꝯclusio est ꝙ nō omnes excōicati sunt heretici: q꞉ excōmunicatitio est pena peccati: non peccatū. heresis autē est peccatuꝫ Jtē etiā eccłia faceret hereticos quotiēs excōicaret eos. Jtē si excōmunicatio esset heresis frustra heretici excōicarētur: quia vnum simile nō punitur p simile: q꞉ cuꝫ iam essent heretici frustra hereticarētur per excōicationem. Jtem nullus pōt se absoluere ab excommunicatione: ꝛ tñ oīs hereticus potest se ab hereti retrahere. oīa ista patēt per canones. Secunda conclusio est q̄d quidā excōicati sunt circa excōicationem ipsam.heretici qui.s.cū excōicant nō credūt vinculum excōicatiōis aliquā efficaciam habere.cuius oppositum determinat eccłia. Jtē etiā eius oppositū determinatur in sacra scriptura.ad gal.j.v̄ anathemate ei⁹ qui euangelizat p̄ter fidē catholicam. Jtē idē habetur primo ꝛ secundo capitulis.de illo icestuoso: quē paulus excōicauit. Jtem istā cēsura tradita est ab apostolis ecclesie.vt dicit.c.apl̄ice.xxiij. q.iij. Tertia ꝯclusio ꝙ nō oēs scismatici sunt heretici.quia Augu.de origine hersum distingnit inter scisma ꝛ hersim. Jtem in principio de vera religione distiguit scismaticos cōtra hereticos. Jtem scisma originatur ex inobediētia.heresis autēꝫ ex ignorantia.vt ait augusti.sup Johan. Jtē donatiste prius fuerunt scismatici q̄ heretici.vt pꝫ p Augustinum.de origine hersum. Quarta cōclusio est ꝙ quidā scismatici circa ipsum scisma fuerunt heretici vt illi qui non credunt obedien=

dum vni ecc̄lie. quia vnus articulus fidei est de sctā ecc̄lia catholica: quē descripsit beatus mattheus. Item claues ecclesie fuerunt tradite petro apposto lo. Mat. xvj. Itē claues ecclesie fuerūt ei tradite. Joh. xxj. Itē Augu. de fide ad petrum ponit inter fundamenta fidei obediēdum ecc̄lie. ꝛ ibidē ptꝫ quod putans non obediēduꝫ esse ecclesie militat contra articulum fidei ꝛ sacram scripturam ꝛ auctoritatem sanctorū. ꝛ talis est hereticus. sed si obediēdū credat sed nō velit: talis videtur esse scismaticus. Quinta conclusio ꝙ nō omnes symoniaci sunt heretici. q: papa Alexāder distinguit inter symoniacos ꝛ hꝛticos: vt habetur in. iiij. sentētiarum. dist. xxv. Itē aliquis potest esse symoniac⁹ non errando in fide: vt credēs se male facere dum spiritualia emit. Itē j. q. j. c. reperiuntur. dat alia pena symoniacis. q: anathematis opprobrio cōdemnanẗ. atq; a participatione corporis ꝛ sanguinis xp̄i alienātur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur ꝛ in monasterio perenni penitentia traditur. ꝛ illi qui hac cā munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissiōe mulctētur. Si vero laici ppetuo anathemate condemnētur. vide ibi. Itē in quinto libro distiguitur titulus hereticorū a titulo symoniacoruꝫ Sexta conclusio est. ꝙ quidaꝫ symoniaci sunt hꝛtici. quia Augu. de origine heresum symoniaꝫ ponit hꝛsim primam. Itē. extra de symonia. c. quotiēs. appellat symoniam hꝛsim. Itē. j. q. j. c. presbyter. vbi dicitur symoniam esse heresim nullus fideliū ignorat. Itē iiij. sententiarum dist. xxv. dicitur ꝙ nō est dubitandum de symoniacis: ꝙ hꝛtici sunt. ¶ Sed oritur difficultas: qui symōiaci sunt heretici: ꝛ qui nō. Respōdetur quod illi qui emētes spiritualia nō putāt se errare aut malefacere: seu qꝫ vēdētes ea sunt hꝛtici. quia cōtra auctoritatē xp̄i gratis accepistis. gratis date. ꝛ contra auctoritatem Petri i actibus. ꝛ cōtra determinationē ecclesie militantis vt ptꝫ ex causis ꝑallegatis. Item illi qui confitentur male facere si nolūt omittere propter superbiā aut auaritiam non sunt hꝛtici: q: habent errorem in opere: non in fide. Septima cōclusio: qꝫ nō oēs sortilegi sunt hꝛtici: q: pena hereticorum nō imponitur sortilegis qui diuinationē faciunt in tabulis vel codicibus. vt habetur extra de sortilegis. c. in tabulis. Itē nō est sacerdos hꝛticus qui vocauit infantē vt inquireret furtum ecc̄lie. ibidem ca. ex tuarum. Itē de sorte que fuit missa in electiōe ep̄i que nō damnatur vt heretica ibidem in. c. ecclesia. Itē titulus sortilegiorū in hoc separatur a titulo hereticorum. Octaua cōclusio est. ꝙ aliqui sortilegi sunt heretici: ꝛ inducuntur hic quattuor casus. Primus eorum qui dicūt sortilegia nō eē illicita cum habeāt quādoq; speciē pietatis: vt si propter spem recuperande sanitatis

stant. Quod autez istud sit hereticum pbatur: qz oppositum est ab ecclesia determinatũ. extra de hereticis. c. j. Item ibidez dicitur esse peccatũ grauissimũ. licet autẽ nõ sit heresis fornicari tñ hereticum est dicere fornicationẽ licere. Secundus casus est in cerimoniis ecclesie qñ quis abutitur eis ad sortilegia faciẽda: vt aqua benedicta vel cera vel incẽso benedicto rc. credẽs habere efficaciã aliquã respectu talis effectus mali. quia qui male sentit de ecclesia est hereticus contra articulũ math. talis autez male sentit de ea putãs malos effectus ex ei9 cerimoniis puenire Terti9 casus est circa articulos fidei vt cum quis abutitur verbis fidei vt verbũ caro factũ est. z similibus designãtibus vt sacrilegia causent credẽs ad malũ. istud verbum efficaciaz habere: quia talis male sentit de fide z oĩs talis est hereticus reputãdus contra articulũ iohãnis in pposito. Quart9 casus ẽ i sacramẽtis noui testamẽti: quibus abutuntur vt bruta cõmunicãtes: aut baptismũ ialatis cõferẽtes. tales enĩ sunt heretici in duplici casu. Primo sic cõferre se credunt baptismi sacramẽtum rei inanimate. Secundo si putãt sacramẽtum baptismi habere efficaciam respectu alicuius effect9 mali: quia vterqz ipsorũ male sentiunt de sacramentis ecclesie: z tales sunt heretici: vt patuit supra Item qui dogmatisat q sacramẽtũ baptismi potest conferri etiam irrationabilibus etiam est hereticus reputãdus: z per cõsequens qui credit talem errorez. Itẽ qui diceret q sacramentum baptismi potest habere efficaciaz respectu alicuius mali esset hereticus. cuz male de ipso sentiret sacramẽto z errorem teneret. z per consequẽs qui credit hunc errorem: non est catholicus. ¶ Sz oritur difficultas si talis ab heresi potest aliq modo excusari. Dicitur aũt q sic quia aliquis potest illo vti nõ intelligẽdo cõferre sacramẽtuz: nec putando habere efficaciam malã sed solum intẽdẽs seruire dyabolo vt habeat solum intẽtum. talis nõ errat nisi in opere sicut faciũt ydolatre. Scda difficultas si sortilegium est sacrilegium. dicitur autem q sic z maxime: quia maxime sacramẽta ledũtur cum quis eis abutitur ad obsequium demonũ Tertia difficultas ẽ quare talia sortilegia dicunt habere maximã efficaciam. Rũdetur q causa est quia demones quorũ ministerio talia fiunt maxime delectantur aut appetũt illa in quib9 summe de9 offẽditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi. sunt heretici magis qz symoniaci. Dicitur q sic qz maior est error sacramẽta ecclesie cõtẽptibiliter: immo abominabiliter pertractare qz ipsa emere vel vẽdere. Et hec sufficiãt de consideratiõe quarta. in qua ostẽsum est quot sunt modi hereticorũ ad quos scz omnes alij reducũtur vt cõiter. z ad que se extẽdit heresis quecũqz. z qd sentiẽdũ est quo ad rez. z pprie loquẽdo de hereticis.

¶ Quod vtile est esse hereses i ecclesia dei: lз i se hereses male sint

Uinta consideratio est videre si est alicui⁹ vtilitatis hereses esse in ecclesia dei. Dico q sic. quod ostenditur auctoritate apostoli .j. Corinth. xj. vbi dicitur. opз 𝔷 hereses esse: vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. opз .i. vtile ē etiā hereses esse sicut erāt in his qui dubitabāt de resurrectiōe. scissure autem erāt pro donis spūalibus. Uidēs eniз dyabolus templa demonum deseri. 𝔷 nomē liberatoris 𝔷 mediatoris curare gen⁹ humanū mouit hereticos. q̄ sub noīe xp̄iano resisterent doctrine christiane Qui eñ in ecclesia xp̄i morbundum quid prauūq3 sapiūt si correcti: vt sanum rectūq3 sapiant resistunt cōtumaciter: suaq3 pestifera dogmata emendare nolunt. sз defensare psistūt. heretici sunt. Et hi etiam sic malo suo prosunt veri catholicis: dum deus vtitur etiā malis bene. 𝔷 diligentibus deum omnia cooperantur in bonuз. Roma. viij. omnes inimici ecclesie vł cecati errore: vel malicia deprauati prosunt. quia si accipiunt potestatem affligēdi corporaliter exercent eius patientiaз. si vero male sentiēdo aduersantur exercēt ei⁹ sapientiam. ab aduersario eñ mota questio dicendi existit occasio. Multa quippe ad fidē catholicā pertinentia dum hereticorū callida inquietudine exagitātur vt aduersus eos defendi possit 𝔷 considerantur diligētius 𝔷 intelligunt clarius 𝔷 predicantur instantius Hereticorū eñ genus callidū est non spiritu sapiētie: sed impatiētie. Dum pacem catholicaз pturbant in vsum cedit proficientium sm illud. Filius eruditus sapiēs erit. Impudente auteз ministro vtet. Utamur ergo 𝔷 hereticis nō vt eoꝝ approbemus errores: sed vt catholicam doctrinam aduersus eoꝝ insidias asserentes vigilantiores 𝔷 cautiores simus. Prosunt ergo nobis heretici non veꝝ docendo quod nesciunt: sз ad verū querendū 𝔷 aperiendū catholicos excitando. Ideoq3 diuina puidētia multos hereticos pmittit 𝔷 cum insultant nobis 𝔷 interrogant nos que nescimus vel sic excutiamus pigritiam 𝔷 diuinas scripturas nosce cupiam⁹. Unde ait. Oportet hereses esse. nō vult ap̄ls: nec optat vt hereses sint: sз quia sic futurum est dicit. 𝔷 q2 hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantū reprobi qui dicunt: ego sum pauli: sed etiam qui probati sunt in vobis. id est inter vos sicut illi qui dicunt ego sum xp̄i. manifesti fiant hominibus hi eñ deo pbati sunt qui bene possunt docere. sed manifesti esse hoībus non possunt nisi cum docēt. docere autem nolunt nisi qui docēri q̄runt. Sed multi ad querendū pigri sunt nisi per molestias 𝔷 insultatiōes hereticoꝝ quasi de graui

somno excitetur. hec ibi. Ex quibus patet manifeste vtile esse hereses non in se. quia male sunt: sed quia earum causa excitantur catholici viri ad considerandas veritates fidei catholice et sacre scripture que prius inaduertenter quasi somno graui dormiebant.

¶ Quod. xiiij. sunt hereses repullulantes istis temporibus.

SExta consideratio huius secundi libri exprimit hereses repullulantes et quasi de nouo orientes. vt nostrum fidei fortalicium per vias subterraneas subuertant. qui in occultis feruent non attendentes quod est turris fortitudinis a facie inimici. Et quod que supra firmam petram fundatum ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. quia dato vno inconuenienti plura contingunt: illas tamen solum que ad mei notitiam venerunt gladio fidei trucidare lumine altissimi precedente conabor. Sunt autem predicte hereses in numero. xiiij. Prima est quod nullus potest saluari sine circuncisione carnali. Secunda est quod christi euangelium est falsum. Tertia quod confessio sacramentalis non valet ad remissionem peccatorum sed sola contritio sufficit. Quarta est quod confessio non est fienda homini sed soli deo. Quinta est quod dato quod confessio homini sit facienda solum est fienda proprio sacerdoti. Sexta est quod non tenetur aliquis confiteri sacerdoti si laycus sit presto. Septima est quod non est obediendum nisi soli deo. Octaua quod dato quod obediendum sit homini. non tamen existenti in peccato: et quod solum boni sacerdotes habent potestatem ligandi atque soluendi. Nona est non officium et ordo sed meritum bone vite habet potestatem soluendi et ligandi consecrandi et benedicendi. Decima quod non est vera relaxatio vel indulgentia episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est quod suffragia et orationes pro mortuis ab existentibus in mortali facte non proficiunt. Duodecima quod non est purgatorium. Tridecima quod non est alia vita nisi ista. Decima quarta et vltima quod illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt euitare peccata ad que inclinantur.

¶ Quod christiani qui vtuntur circuncisione carnali post euangelij publicationem sunt heretici reputandi et vt tales puniendi.

PRima heresis in his solum oritur que de iudaismo venerunt forsitan attendentes ad illud Ge. xvij. Masculus cuius preputij caro circuncisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit: et etiam quia christus circuncisus fuit. Pro exclusione huius scelerate heresis pono duas conclusiones et post primam respondebo ad obiecta. Prima est quod erroneum est christiano vti circuncisione carnali. Secunda est quod necessarium est christiano

vti circucisione spūali. Primaz sic deduco. Qui vere xp̄ian⁹ ē fact⁹ est noua creatura p baptismū patet. ad gallath. vltimo. Si ergo redeat ad circūcisionez carnalē efficitur vet⁹ creatura. cū accipiat sacramētū inueteratum qđ iā cessauit sicut ostēsuz est supra libro primo cōsideratione. iii. art. vi. i primo pūcto de cessatiōe legis moysi. Sed accipere sacramētum qđ iā cessauit est erroneū ergo vti circūcisione carnali in viro xp̄iano ē erroneū. ¶ Itē q̄ vtitur sacramēto qđ nihil valet errat sz xp̄ianus qui vtitur circūcisiōe carnali vtitur sacramēto qđ nihil valet. ergo valde errat maior ē nota. minor ē apostoli vbi supra dicētis. i xp̄o ēm iesu neq3 circūcisio aliquid valet neq3 preputiū: quasi dicat eq̄lia sunt deo circūcisio ꝛ ꝑputium nec vnū nec alterū valet ad salutē Sz noua creatura. i. regeneratio ꝛ noua vita. Nouā enim creaturā dicit nouā vitā per fidē xp̄i vt dicit glo. Et iterū ad Gal. v. In xp̄o iesu neq3 circūcisio aliquid valet neq3 ꝑputiū sed fides que per dilectionē opatur. sup quo dicit gl. Fides nō vtiq3 ociosa q2 fides sine operib⁹ nō saluat. Jaco. ii. Sz que operatur p charitatē dicitur ꝛ ꝓpriuz opus fidei ipsa dilectio est sine dilectione fides inanis est fides cū dilectiōe xp̄iani est. Alia l. fides sine dilectione demonis ē Nam ꝛ demones credūt ꝛ contremiscūt. qui autez non credūt tardiores sunt ꝛ peiores q̄3 demones Sed multū interest vtrū quis credat ipsuz esse xp̄m an credat i xp̄3 Nam ip̄m eē xp̄m demones crediderunt. nec tñ in xp̄m crediderūt Ille eñ credit in xp̄m qui sperat i xp̄m ꝛ diligit xp̄m. hec ibi. Multū ergo errat quicūq3 xp̄ianus q̄ vtitur circūcisione carnali cū in xp̄o nihil sibi valeat ꝛ cū ostēdat se fidē ociosaz habere. ¶ Itē tertio arguit sic quicūq3 de libero se facit seruum multuz errat. sz xp̄ianus qui vtitur circūcisione carnali de libero se facit seruū ergo multum errat. maior patet q2 efficit crudelis sibipsi. minor ē apostoli ad Galath. v. vbi vtrūq3 ostendit dicēs. Itaq3 fratres mei nō sum⁹ filii ancille sz libere qua libertate xp̄s nos liberauit. Super quo dicit glo. nō sumus filii ācille q2 nō sumus serui peccati vel legis sed libere. s. hierusalē celestis qui est populus nouus regni celorū ꝛ nō alio modo sum⁹ filii libere sed per eā libertatē q̄ libertate. i. p quam libertatē xp̄s nos liberauit: q̄ immunis a pctō ex dilectione obediēs fuerit libertas ergo qua liberati sum⁹ a xp̄o est pctōrum remissio ꝛ fidei p operantis dilectionē iustificatio hec ibi. Secūdū ostēdit c. eodē dicēs. State ergo ꝛ nolite iterū seruitutis iugo cōtineri. Ecce ego paul⁹ dico vobis q̄m si circuncidimini xp̄s nihil vobis ꝓderit. Sup quo gl. dicit Galathas hortat ne se iugo legis velit subiicere ꝛ terret piculi comminatione. ꝛ q2 per xp̄m liberi estis ergo state ꝛ firma fide. fixo pede ꝑmanete i libertate ꝛ nolite ꝯtineri iugo

seruitutis.i.legis q̄ in seruitutem generat. Et addit iterū nō q2 galathe pri⁹ legē custodierint s3 cir cūcisiōis ⁊ legaliū obseruationum iugo se subiiciebāt quasi ad eosdē reuertebant cult⁹ quib⁹ in ydolatria añ fuerāt. q2 nō est leuior hec legis seruit⁹ q̄ ydolatrie Nota terribile v̄bū gloriosi Hieronimi. sequitur Hieronimus⁹ autē ista legalia post xp̄i passionē siue i eis spes ponatur siue non obseruātib⁹. dixit noxia esse nisi dispensatorie custodiant ⁊ s̄m hoc locus hic ita exponit. si circūcidamini nihil vobis xp̄s p̄derit q2 circūcisio iā3 nō solū nō p̄dest s3 obest Anteq̄ noua inciperet p̄dicatio oportuit circuncidi nūc aūt lege xp̄i succedēte nihil proderit fideli addita circūcisio s3 oberit mai⁹ enim malum est ex libero seruū fieri q̄ nasci. hec i glosa. Ex hoc habetur manifeste q̄ magis peccat xp̄ianus circūcidēs seipsu3 vel filium suum q̄ iudeus eode3 genere peccati ⁊ ceteris paribus circūstātijs. Patet etiam ex p̄habitis q̄ xp̄ianus vtēs circuncisione nimis errat cum se faciat veterē creaturam noua3 deserēdo vt patuit argumēto primo. Et quia circuncisio nihil ei valet vt patet argumēto primo ⁊ secūdo. ⁊ de libero se facit seruum vt patet argumēto. iij. ¶ Itē quarto arguitur sic. Quicunq3 de amico dei se constituit inimicū eius ⁊ ei odiosu3 valde errat. Sed christianus vtens circūcisione est talis. ergo valde errat. maior est nota. minor probatur per locum a minori. quia si iudeus vtēs circūcisiōe est blasphemus ⁊ in ↄtinua ira ⁊ odio dei vt declaratū fuit superi⁹ libro primo cōsideratione tertia ar. vj. in scd̄o p̄ucto. ergo multo forti⁹ erūt blasphemi ⁊ in ↄtinua ira ⁊ odio dei quicūq3 xp̄iani vtētes circūcisiōe ⁊ tāto grauī⁹ peccāt q̄ iudei q̄to ipsi ↄfitentur iesu3 xp̄3 esse filium dei ⁊ virginis marie veru3 messiā venisse in mundū ⁊ ↄplesse p̄ mortem sua3 quod fuit p̄ deū p̄missū. ¶ Ex quo elicit correlariū d̄ñs ceciariensis in tractatu ↄtra sarracenos dicēs. Quicūq3 manifeste intelligere pōt q̄ grauissimū peccatum ↄmittūt ⁊ i quā p̄fundissimā heresim incurrunt neophiti de iudeis facti xp̄iani. Si postq̄ receperūt baptismū ↄfitētes fidē xp̄i q̄ fuit natus de virgine ⁊ mortu⁹ fuit ⁊ resurrexit ⁊ ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandū sabbatū ⁊ volēdo sicut prius seruare legē moysi nō comedere ea que in illa prohibētur. ⁊ si circūcidūt filios suos postq̄ baptizati sunt i hoc nō debēt habere aliquā patiētiā xp̄iani q̄ non corrigāt qū talis act⁹ venerit ad notitiā sua3 cu3 sit ex toto ⁊ totaliter actus fidei xp̄iane ↄtrarius. q2 ex quo mysteriū circūcisionis ⁊ spes aduent⁹ messie ⁊ illud quod quis expectat nō habet ipso facto intelligitur q̄ tales circuncidentes faciunt professionē iesum xp̄m non eē natū ex v̄gine nec crucifixū nec mortuū nec resuscitatu3 nec ascēdisse ad celos. hec ille. Manifeste

iste doctor ostendit in predictis omnes christianos vtētes circūcisione esse hereticos. ¶ Sed nunquid sūt aliqui tales isto tempore certe nō sum testis de visu. sed illi qui viderunt filios christianorū circūcisos proprijs oculis testimoniū perhibuerunt et perhibent et scimus quia verum est testimonium eorum. Et vt cooperiret istud grauissimum crimē et peruersam heresim vnus christianus habēs duos filios circūcisos quorū vnus est apud nos dixit hos sic natos cum circūcisione quod dictum quante irrationabilitatis et falsitatis satis notum est. Si enim istud esset possibile quod circuncisio fieret in vētre matris in abraham primo circunciso ostēdisset miraculose deus: et frustra fuisset culter lapideus ad circuncidēdum in lege. Et iterum quia non diceretur circūcisio ex quo per nihil prepuciū scissum est circuncirca. sed diceretur illud tale si sic accideret et monstrū in natura propter defectū materie. sicut ille qui nascitur cum aliquo defectuoso mēbro. Item quia cum natura intēdit generationem nunquam deficit in membris generationis in aliquo. prepucium autē est de complemento membri generationis: et propter hoc mouet dubium franciscus de marōis in materia de generali resurrectione si omnes resurgent cum circuncisione: et dicit quod non quia preputium videtur pertinere ad integritatem hominis: ideo cum ea erit futura resurrectio: cum sic fuerint creati primi parētes. ¶ Sed tunc est dubium si christus cum preputio resurrexit dicitur quod sic. quia dicit apostolus quod in virum perfectum. hec ille. Patet ergo irrationabilitas et falsitas illius dicti. quod nati sunt eius filij circuncisi. Mulier etiam quedam in ciuitate zamorensi habens duos filios paruulos circuncisos timēs quod hoc veniat ad notitiam cuiusdam ibidem verbum dei predicantis et reprehēdētis dure peccata malorum christianorum die quadam cum transitum faceret ante domum dicte mulieris gardianus conuētus dicte ciuitatis exiuit ad eum mulier illa et hylari vultu ipsum recipiēs inter cetera dixit sibi. Nescitis domine quid accidit his duobus filijs meis. Cum enim edificaretur hec domus noua et esset hic multū de calce iste paruulus ludēs de calce intra preputium posuit propter quod calefacta virgula necesse fuit quod vocaremus cirurgicū qui abscidit preputiū eiusdem vt curaretur. Similiter iste alius paruulus ponēs paleas intra preputium infirmatus fuit in virga. propter quod a cirurgico ēt abscisum est preputium: et sic vidētur circūcisi. Et tamē nō fuit aliud nisi quod dictum ēst. Gardianus vero ille miratus est de verbo cum non quereret de materia illa et dissimulauit cognoscens fictionem satis coloratam. ¶ Sed quid iam plus dolēdum est nec sine amaritudine cordis exprimere queo. quod adulti eorum qui iam longo tēpore citra nomine christiano gaudebāt alij circūcisi sunt. Cum enim predi-

carem anno dñi. Millesimo .cccc. lix. in villa metine de campis et relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdẽ gentis q essent ibi plures heretici occulti qui asserebant iesu christi euangelium esse falsum vt dicetur infra: zelo fidei succẽsus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei damnã do errores predictosvt dominus mihi dedit. Certificatus sũ deinde quasi sex mẽsibus elapsis per illũ qui bene nouerat eorũ secreta nihil occultum qd nõ sciat q eo tempore quo ibi predicabatur fuerũt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere. xxx. eorum nouiter circũcisi pro vulneribus circũcisionis sanãdis. Alij vero conuersi sunt ad iudaismũ sicut de eadẽ villa: et credo q vnus magistrorum qui dicebatur magister Frãciscus medicus venditis secrete que possidebat in hierusalem profectus factus est iudeus. sicut mihi rex retulit pñte quodam iudeo medico q idẽ asseruit fore verũ. De pluribus alijs dicitur qd preparãt se secrete vt similiter faciant illusi dyabolico cõsilio deo pmittẽte. qui ppter eorum peccata dat eos i reprobũ sensũ. ¶ Isti tales xpiani vtentes circũcisione inimici dei et magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytũ in primo ca. enumerat. xv. cõditiões pessimas. s. q sunt inobedientes. vaniloqui: seductores: vniuersas domos subuertẽtes: docẽtes que non oportet: mẽdaces: crudeles: gulosi: non sani in fide. intẽdẽtes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate. confitentes se nosse deũ factis negãtes. abominabiles incredibiles. ad oẽ opus bonum reprobi: cuius verba ad literã sunt hec. Sunt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxime qui de circũcisiõe sunt quos oportet redargui qui vniuersas domos docẽtes que nõ oportet lucri gratia. Dixit quidã ex illis ppriꝰ eorum ppheta. Cretenses semper mendaces. male bestie ventris pigri: testimoniũ hoc verũ est quam ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominũ auersantiũ se a veritate: omnia enĩ munda mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil mũdum sed inquinate sunt eorũ et mens et conscientia. Cõfitẽtur enim se nosse deum. factis autẽ negant cum sint abominabiles et incredibiles et ad omne opus reprobi: super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios et seductores circũuẽtionibus et cuiuscũq generis fraudibus maxime qui de circũcisiõe sunt. i. de iudeis qui sub noĩe christi iudaizare docebãt. Renati enĩ in xpo nõ puri erant xpiani: quia partim legem partim christum venerari volebãt. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo quia ipi sunt q subuertũt vniuersas domos idest totam familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei p terrenis acquirendis. dixit quasi

tales vere sunt sicut dixit quidaꝫ ex illis qui cognouerat. Iste sunt epigmides cretensis. In cuius libris hoc inuenitur nomē eius nō cōmemorauit apostolus. quia inter prophetas dei non inuenitur ꝓpheta. quia verū dixit. ⁊ si ꝓpheta esset illorum nō dei ⁊ proprius illorum quia eorum naturaꝫ bene aperuit quod vtiqꝫ ad hoc dictum est ne dei ꝓpheta videretur sꝫ illorum. Cretenses semper sunt mendaces: expertus sum ⁊ lōgo tempore hanc mēdacij ꝓprietatem non dico iocosam sed perniciosam in viris religiosis eiusdē gentis q̄s sanctos primitus reputabā. nunc vero angelos sathane in lucis angelos transformatos potius reputaui. Cum secundum veram consciētiam nihil in eis nisi simulatā equitatē senserim que duplex est iniquitas male bestie. s. sanguinē sitientis: ⁊ ventris pigri. idest gulosi. ⁊ ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gentilis erat. eius verba commendat apostolus dicens Testimonium hoc veruꝫ est quia vanis atqꝫ superfluis gentiliū superstitionum ⁊ poeticarum sentētijs abrasis atqꝫ decisis. quod purum repertuꝫ fuerit ad ministeriū domus dei assumēdum est. Quaꝫ ob causam quasi doceret quod nō oportet quā ob cām increpa illos nō vt soles molliter sed dure vt sani sint i fide. i. vt recte credāt quasi dicat nō recte credunt. ¶ Ego enim vidi quandam pesquisiam que casu venit ad man⁹ meas. Et que facta fuit cōtra hāc gentē in ciuitate toleti. ⁊ iter multa que sibi legi. vnde notat̄ ꝙ aliqui eoruꝫ nō sint sani i fide sicut ea q̄ sequūtur. Primo ꝙ filios suos circunciduntur. Secūdo ꝙ sacramentū altaris nihil aliud est nisi quedaꝫ cerimonia vt sacerdotes trahant gentes ad deuotionem. Tertio ꝙ mittunt etiam oleum ⁊ habēt lampades in synagogis iudeorū. Quarto ꝙ obseruant sabbatuꝫ sicut iudei ⁊ operantur occulte die dominica. Quinto ꝙ faciunt iuramēta sicut iudei in cōtractibus suis dicētes ꝙ ꝑ nomē creatoris viui veri qui fecit mare ⁊ arenas ⁊ celum ⁊ stellas: ⁊ dederit tabulas legis moysi q̄d ipse daret ⁊ solueret ⁊c. Sexto ꝙ fides catholica erat quedā truffa. ⁊ ꝙ nihil aliđ erat i hac vita nisi nasci ⁊ mori ⁊ ꝙ totū aliđ vanitas erat. Septimo ꝙ cū in periculis se videbāt nūq̄ noīabant xp̄m nec beatam virginē sed dicebāt adiuuat te Adonay. Octauo ꝙ virgo maria nō erat nomindruda qr fuerat quedaꝫ peccatrix q̄ stat sub cauda iuda. Nono ꝙ in die iouis sancto occidebant agnū ⁊ comedebāt. Decimo ꝙ cū sunt in ecclesia non attēdūt cū eleuatur corpus xp̄i nec signāt se nisi cuꝫ dimidia cruce. Undecimo ꝙ fingūt ꝑuulos in periculo cuꝫ nascuntur ⁊ dicūt ꝙ ꝓpter periculū baptizant eos ⁊ nō est sic sicut de duab⁹ filiabus alfandari cursoris domorū inuenitur ibidē ꝙ cū eēnt. xviij. ānorū fuerīt baptizate. Duodecimo ꝙ faciūt circa defūctos oēs cerimonias iudeoꝝ. Tredecimo ꝙ ꝯhāt

mrimonia in gradu phibito sine dispēsatiōe ecclesie. Decimoquarto q mittūt paruulos ad synagogas: vt doceant in eisdē. Decimo quīto q deridēt de sacramēto baptismi: z de cerimonijs que fiūt a sacerdote. Decimosexto q dāt publice ad vsuras antiquis xpianis in lege xpi dicēdo. q dicti xpiani sunt sui inimici z legis. Et idō nō peccant dādo ad vsurā eis: immo q cū hoc faciant lucrant indulgētias. Decimoseptimo q non curant de excōicatiōibus: nec de absolutione accipienda. nec credūt nec intelligūt si sunt excōicati: q sunt excōicati pp̄ter debita ad q̄ tenent. cuz pp̄ter illa soluēda excōicantur. z si soluunt hoc faciūt vt non capiant: vel vt non euitentur. sed non timore dei: nec vt euitent piculum animaꝝ suaꝝ. z cuz hac incredulitate nō curāt de absolutiōe dicētes q soluto debito amotū est peccatū. z q nō indigēt absolutione. z sic dimittunt se stare excōicatos toto tp̄e vite sue. Decimooctauo q raro audiūt missaz z diuina officia raro ēt. cōfitentur z si veniūt ad ɔfessiōez. hoc faciunt pp̄ter verecundiā. z vt non expellantur ab ecclesijs. z nunq̄ confitentur aliquod peccatū: sed opera virtutis z sanctitatis: licet sciant publici pctōres. Decimonono q sacr̄m ɔfessiōis ordinauerūt xij. ebrij q̄ fuerūt cā q occiderent p mūdū plres q̄. xx. mille psone. Uicesimo q sūt ydolatre. q: inuenit in eadē pesq̄sa p allū testē qui vidit iuramēto p̄stito q Alfonsi⁹ gundisalui de faro predicte ciuitatis ciues z p̄dicte gētis cū Mēcia alfonsi vxore sua habebāt i eadem domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: i quo erant. iiij. imagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi. figura vnius illaꝝ erat hoīs lōgi magne q̄titatꝪ habētis coronā aureā z a zona infra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero alie imagines habebāt figurā domicellaꝝ. erant tn̄ nigre sicut carbones habētes capillos protensos: sed nigros. Et dixit testis ille iurat⁹ q̄ vidit q predicti tenebant dictuz retabuluz in quodā loco occulto scz i tecto camere quadrate i qua dormiebant. z claudebatur tabulis cū clauis. Cum vero erat pulsata campana pro aue maria precipiebant predicto testi cum eis cōmoranti vt ascenderet ad predictum locū cum quadam scala qui amouebat clauos z tabulas illas z extrahebat predictum retabulum: et ligato fune vsq ad eorum manus suspēdebat. Qui recipientes illud faciebāt q predictus testis adoraret imagīes illas z deo scularet ora ipoꝝ dicēdo q erant sancti: z statim extinguebant cādelas z crucibula que incensa tenebant z orabāt magno spacio ante ydola illa i arabico vsq ad galli cantum. In qua hora vocabāt iterum predictum testem z faciebāt q iterum eleuaret retabulū illud ad predictum locum claudēdo sicut prius diligenter. Dixit etiā q qualibet die hora meridiana illo

faciebant et quod hunc laborem habuit quamdiu vixit cum eis. Dixit etiam de illis quod comedebant carnes per totam quadragesimam: sextisque feriis ac in diebus sabbatorum. Vicesimo primo quod sunt peiores heretici quam arriani et quicunque alii qui contra legem christi errauerunt: sicut patet in predicta pesquisia de errore didaci gomes baccalarii filii de mosen iohan. eiusdem gentis sicut affirmauit iuramento interposito Aluarus fernandi medicus predicte ciuitatis conuicinus presentatus in testem in forma iuris. dicit enim quod loquendo de lege christi et lege iudeorum cum eo quod dixit ei predictus baccalarius ambulate: quia nihil scitis: quia si sciretis scripturas quas nos habemus vos miraremini. Qui dixit sibi. Que scripture sunt ille: quia ego sepe pertransiui testamentum vetus et nouum: et cum hoc etiam signaui plura loca predicte scripture. Respondit predictus didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est pro populo: sed nostri litterati alias scripturas habent maioris certitudinis: et maioris auctoritatis. Cumque predictus testis cogitaret quod illa essent aliqua magna mysteria sanctissime trinitatis: vel incarnationis vel verbi diuini. seu natiuitatis christi mortis vel resurrectionis: vel sanctissimi sacramenti altaris: dixit sibi quod ostenderet eidem. Et ipse respondit quod totum erat scriptum in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid est illud quod est ibi scriptum vltra illud quod tenetur in biblia. Respondit ei quod hec erant secreta rerum preteritarum. scilicet quis fuit Abraam: et adhuc christus: et quis Machometus: et quos spiritus habuerunt quilibet eorum. et quod mirabantur de gentibus qui credunt tot insipientias sicut dicunt: quia abraam querebat spiritum qui responderet suis petitionibus et non inueniebatur. Quadam vero die abraam existente nudo in quodam circulo conuocando spiritum qui ei responderet nihil vidit de quo possit sanguinem extrahere nisi de virga virili sua: et circumcidit se: et cum cecidit sanguis statim respondit sibi spiritus saturni et quod totum aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus quod in annis saturni sunt octoginta puncta: et quod quicquid diceret sic erit: et quod illa puncta reuelauit spiritus abrae et Abraam filiis suis. et sic per illa prophetabant prophete. Dixit etiam ei quod iesus christus habuerat spiritum mercurii. et quod addiscebant cum vno magno rabino ipse iesus et iudas scarioth ac alii iudei: et quod iesus fuit filius captus de quadam iuuencula iudea. quod cum cognouit ille rabinus posuit excommunicationem super iesum christum per x. dies: et in octauo die dilatauit excommunicationem. per. xx. et deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cum hoc vidit iesus christus recessit et separauit se ab illo rabino. et quod incepit predicare contra magistrum suum: et quod sic ambulando appropinquauit vnus predictorum octoginta punctorum saturni: et dixit quod posuit se iesus christus ad seruandum punctum illum per partem suam: et rabinus ille per suam et iudas similiter. Et di

xit q rabinus ille et iudas dormie runt: et q iesus christus vigilauit optime: et cum venit ille punctus dixit q dixi iesus xps. Dñe deus miserere omniũ qui me audierint et in me crederẽt. et in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte mo riaris tu et tui credentes. Excita tus etiã iudas dixit. Male finias ego si de te non dedero malum fi nẽ: et dixit q sic totũ impletũ fuit et q iudei maledicũt illũ rabinũ quia excõicauit iesum xpm dicen tes. q si non excõicauerat eum to tũ mundũ conuerterat ad iudais mũ. Et ideo vtrũq maledicũt: sz plus iesuz xpm: q maledixit eos Dixit etiaz vlterius q machome tus habuit spiritũ martis. Et tot et tanta dicebat iste testis q habe bat in scriptis q plus videbãtur stulta figmenta cõposita malicio se et ex inuidia et peiora q dixerãt Arriani et manichei. Dicebãt etiã q per malam artem iesus xps fe cerat in morte sua terremotum: et q propter talia prophete fuerant occisi. quia vtebantur malis arti bus: et q sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali et falsi per iusti tiam. et taliter mortui sunt quali ter opera fecerunt. Dicebat enim q sctũ sacramẽtũ altaris ordina tum fuerat i formã hostie rotũde sicut sol: quia erat sacrificiũ solis et q iupiter sol et mercurius ordi nauerant legẽ christianorũ: sic q iupiter accepit habitum: mercu rius sermonẽ: sol vero sacrificiuz. Et cum predicta et multa alia ab hominabilia audiuit pdictus te stis ab illo didacogomecz non so lum contra legem iudeorum: sed etiam christianorum: dicit q sepa rauit se ab eo. Uidit enim qd sic expediebat ei: quia peiora videbã tur predicta q ydolatrare. Dice bat enim si in isto qui est gradua tus in scientia et filius doctoris ta lia inueniuntur: quid erit in alijs. Dixit etiam predictus testis q tã tum cognoscebat de predicta gen te q plus crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q vni cõuerso q iuraret sibi sup scta dei euangelia. et q boni inter eos sunt pauci. Et p maiori parte sunt au gures sortientes: creditores ma larum rerum: somniatores: intro missi in oĩbus alijs artibus. Uice simo secũdo q sacerdos quidam eiusdẽ gentis cõsecrauit die qua dam quinq hostias: quarũ vnam sumpsit et alias tradidit fratrib⁹ suis et nescitur quid factũ est de il lis. Hec et plura alia continentur in predicta pesquisa que breuita tis causa obmitto. ¶ Itez me exi stẽte in ciuitate Segobiensi anno millesimo. cccclix. cum iudei cele brarent festum tabernaculorum: et vnus iudeus timeret puniri a b alio in synagoga propter aliquod peccatum commissum recommen dauit se cuidaz christiano algaze lo iudeorum vt veniens in syna gogã presens nõ permitteret pu nitionem eiusdem. Qui veniens vidit synagogam plenaz homini bus orantibus ac illustratam lu minarium multitudine. Et cũ ad ianuaz synagoge permaneret exi

uit vnus capite coopertoꝛ qui cuȝ quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eū esse vnum de conuersis predicte ciuitatis. Qui miratus ꝛ volens videre amplius inuenit plures alios ibidē cū iudeis habitu ꝛ oratione cōformes: que oīa predictus algazelus oībus volētibꝰ audire publice affirmabat. ¶ Itē in villa de formesta huiꝰ regni castelle: quidam barbitonsor eiusdē gentis. Cuius nomen Fernādus sauchi publice dixit: et sepe idem affirmauit. scilȝ ꝙ iesus xp̄s non erat verus deus: nec credebat in eū: ꝛ ꝙ deus nūꝗ habuerat filiū: sȝ ꝙ solū credebat ī illo vno deo q̄ fecit celū ꝛ stellas: mare ꝛ arenas. ¶ Iteȝ peruersus hereticus fuit accusatus coraȝ dn̄o petro palētino qui facta inquisitione inuētuȝ est testimonijs septē testiū eadēȝ dixisse: vt ego vidi in pesquisia q̄ ad manus meas deuenit ꝑ mādatum dicti ep̄i qui cepit predictuȝ malū xp̄ianū. ꝛ timore mortis potius ꝙ̄ amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit Deinde fuit absolutꝰ ab excōicatione in forma iuris per me ex cōmissione mihi facta per predictū diocesanuȝ ꝛ demū positus in carcere a quo exire ꝟm ius non debebat. Rogaminibꝰ tn̄ multorū liberatus a carceribus: relegatus est exilio a predicto loco decē annis. hec acciderūt anno dn̄i M.cccc. lviij. In predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petrꝰ martini calderon. testes vero Roderices garsie de Alna: ꝛ alfonsus lupitēsor. ꝛ Alfonsus de villa regali faber. ꝛ Alfonsus sauchi: ꝛ aguilar ꝛ Fernandus sauchi pretor ꝛ alfonsus fernādi Romo. ꝛ Gundisaluus pancho macellarius. Fertur etiā ꝙ est liber quidam apud eos quē cōposuit magister. Martinꝰ toletanus astrologus cōtra fideȝ catholicā qui liber ne cognosceretur ꝙ ab ipso factus esset verso nomie suo ipm intitulauit: qꝛ ipe lingua nostra vocat. Martin. ꝛ ex hoc verso noie intitulauit illuȝ librū nitram. Ex quibus omnibꝰ manifeste patet ꝙ nō sunt sani in fide plures eorū: vt dicit paulus. Increpa ergo illos dure: vt sani sint in fide. i. vt recte credāt sicut dictū est. ¶ Sequit textus cū gl. nō intēdētes iudaicis fabulis litteralis obseruātie. In qua nemo iustificat apud deum ꝛ mādatis hoim. qꝛ mādata legis post manifestā veritateȝ iaȝ hoim ꝛ nō dei mandata sunt: hominū dico auertentiū se a veritate spūalis intelligentie. Quicqd eīm aduersus veritatē opponit humana inuentio est. Ideo mādata hoim ꝛ fabulas appellat que narrāt: quia nesciētes vim scripturaꝝ interiora verborum legis colorē sequunt: non saporeȝ. Putant enim nunꝗ recedendum esse ab his que moyses tradidit: vt puta de escarum differentia. Omnia eniȝ quasi se auertunt vere a veritate: quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt mūdis. scilicet illis qui fide bōa sumunt ꝛ iusti sunt. quod ipi negant. ideo quia in lege quedaȝ

Moyses prohibuit: et ab immundis mundādis creuit. hoc autem non s͞m naturas quas deus creauit intelligi voluit: sed s͞m significatiões. Omnia ergo mūda sunt mundis s͞m naturam in qua creata sunt. Vñ in genesi. Uidit deus cuncta que fecerat: et erant valde bona. Secundum significationes tamen quedam immunda sunt iudeis: nec nobis omnia apta sunt: vel propter salutem corporum: vel propter ↄsuetudinem humane societatis. Cum ergo cuiq; sua redduntur et naturalē ordinē seruant omnia mūda sunt mundis. Cōtaminatis autem per peccata et infidelibus. sc3 qui non credūt in deū vel deo nihil mūdū est: q2 nō sunt digni donis dei: sed et mens. idest intellectus et conscientia eorū inquinate sunt quasi non ex cibo est inquinatio eorum: sed ex malo intellectu et cōscientia peccatorum. Et vere mens et conscientia eorum coinquinate sunt. quia cōfitentur quidem verbis se nosse deū factis autem negant. vnde. j. Jo. ij. dicitur. Qui dicit se nosse deū: et mādata eius non custodit mēdax est: si negatio non tantum lingua fit: sed et factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: et moribus dissentiunt ab eo Quisquis factis negat christum antichristus est. Tales enim sunt omnes mali catholici qui non verbis: sed factis negāt. Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam rectā vt christum confiteamur verbis vera dicendo et factis bene viuendo. Nam si confitemini verbis et non factis. fides talium morum proprie est fides demoniorū. Cum sint quasi se cōfitētes nosse deum cum tamē sint abominabiles. i. deo odibiles et incredibiles. i. nec habiles credere: et ad omne opus bonū reprobi. i. a deo reprobati. vt non habeāt gratiam ad bene operandum. hec in glosa.

¶ Patet ergo ex p̄dictis quales sunt illi xp̄iani qui vtunt̄ circuncisione carnali: et quomodo incidūt in crimen heresis. et p̄pterea sunt dure reprehēdēdi et digne castigādi ab illis quo℞ officium est errores contra fidē catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. s. q̄ erroneu3 est immo hereticu3 est xp̄iano vti circuncisione carnali. ¶ Ad argumenta super que fundari videbatur predicta heresis. licet ex precedētibus satis pateat co℞ solutio dicit̄ tn̄ q̄ lex illa Ge. xvij. masculus cui⁹ p̄putij caro circuncisa et c. durauit vsq; verus messias xp̄us eā in seip̄o impleuit. et p̄missa fuit vsq; post euāgelij publicationem. ¶ Ad scd̄m i quo dicit̄ q̄ xp̄s fuit circuncisus. ergo et nos debemus circūcidi. R̄ndeo q̄ illud argumē tu3 peccat ex defectu imaginationis. Cogitāt eñ heretici q̄ causa quare xp̄s fuit circūcisus in carne fuit: vt et nos taliter circunciderēmur: sed nō est sic. Et licet multe assignētur a doctoribus rationes quare voluit circuncidi dominus

iesus: in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrae: cui preceptū circuncisionis erat factum: et promissio nasciturí seminis. et sic dei promissionē assignaret impletā. Secunda ratio: vt circuncisionem sicut et alia legalia suscipiēs ab onere legis nos liberaret dando finē legi scripte. Tertia ratio vt fratrē iudeorum se ostēderet ne haberēt iustam occasionem ipsum repellēdi. Sic ergo impleuit preceptū domini. Infans octo dierum circuncidetur gen. xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena añ xpi circuncisionē: ex quo facta est plenitudo pmissi. et plene fuit declaratum supra libro primo consideratiōe tertia articulo. vj. Et quia inter ceteras hereses hec seruet pro presenti intantū: vt plurimi etiam adulti circūcidātur et vēditis omnibus exeunt regnū: iudei efficiātur: vt dictū est. Ideo cum hec pestis rabida conet ex toto subuertere legē xpi. Ideo viriliter resistēdum est precipue a diocesanis et inqsitoribus heretice prauitatis. ac etiam a predicatoribus euāgelicis. Necnon a principib9 brachij secularis. et ab omnibus militibus et veris catholicis. quia non est minus quin hec massa sit multū corrupta in occultis. et ideo multū periculosa. quia sm Bern. sup cantica plus nocet falsus catholic9 q̃ si vere appareret heretic9. et nulla efficacior pestis ad nocēdū q̃ familiaris inimic9: q̃les sunt isti iter nos. vnde dñs Ezech. xiij. c. illos q̃ nō re sistūt hereticis acriter reprehēdit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murū pro domo israel: vt staretis in plio. Ex aduerso eñ ascendere et pro domo israel se opponere murum est pro defensione catholice veritatis cuicūq3 heretico domū israel que est ecclesia cupiēti destruere totis viribus obuiare. quod Urban9 videtur innuere. j. q. iij. c. saluator p̄dicit in euangelio circa finem seculi pseudo christi et pseudo pphetas surgere et multos seducere. et fideles suos in mūdo multas habituras pressuras. sed tamē portas inferi nō preualituras pinde: vt ait apostolus. j. Corin. x. oportet esse hereses: vt qui pbati sunt manifesti fiant oportet nos cum ppheta ex aduerso fugere et murum opponere pro domo israel. et cum apostolo: vt dicitur Act. xiiij. per multas tribulatiōes intrare in regnū dei quoniam non sunt condigne passiones huius temporis ad futurā gloriā que reuelabitur in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelligi quod contra quascūq3 hereses insurgētes oportz catholicos ex aduerso cōsurgere et se murum opponere pro defensione fidei catholice intātū etiam si papa fuit hereticus et fidem molitus fuerit destruere orthodoxam oportet catholicos omnes animo se obuiare. et ideo nō immerito prohibentur neophiti ordinari. dist. xlviij. c. quoniam. §. j. Et assignatur i textu cū glosa duplex causa. Prima ne incidāt in superbiam. putātes quod fides xpiana multū indige

illis. Secūdo quia nondum sunt experti statum eccl'ie vel religio= nis. nec sciūt modos p̄sonarum. Item non ieiunauerunt. nō stete= runt nec fleuerūt. nec p̄bati sunt Unde tales nec ad miores debēt p̄mouerí nec tōsurari. ar. xix. q. iij monasterijs. ¶ Secūda cōclusio est q̄ necessariū est christianis vti circūcisione spirituali. De qua lo quitur Bern. in sermone circūci= sionis dicēs. Fratres nos circun= cidi necesse est. non littera: sed spi ritu ꝛ veritate. circuncidi non in vno membro tantū: s3 in toto cor= pore simul. licet enim magis in ea parte: in qua mandata est iudeis circūcisio regnet ɔcupiscētia: vni uersam tamen occupat carnem. a planta pedis vsq3 ad verticem ca pitis nō est in nobis sanitas. nec est pars aliqua que tabida nō sit hoc veneno. hec ille. Ex quib⁹ p3 q̄ nos xp̄iani debemus nos circū cidere: nō in vno mēbro tm̄: sed in omnibus. Sicut enim ridiculum esset si quis in parte barbā suā ra deret. sic qui in parte circūcisionē specialem facit ꝛ in parte se circū= cisu3 relinquit. Debem⁹ ergo nos circūcidere interius ꝛ exteri⁹. In terius q̄tum ad cognitiones ꝛ de sideria. ꝛ exterius q̄tu3 ad singu la membra ꝛ opera. hec est circun= cisio vitiorū3 quā necesse est q̄ fa= ciamus. quia hec est que facit chri stianum iustu3 ꝛ sanctū. ¶ S3 no= tandū vlterius q̄ potest predicta cōclusio deduci ex quadruplipli= ci similitudīe qua solet aliqua res circūcidi. Primo ad euitādū corru ptionem. Secundo ad p̄curādu3 fructificationē. Tertio ad demon strandū distinctionē. Quarto ad attingēdum cōgruam situationē ¶ Primo ergo aliqua res deb3 cir cuncidi ad euitādu3 corruptionē solet em̄ res aliqua circuncidi ne alia corrumpatur p̄ ipsam. Uide= mus em̄ q̄ quādo in pomo est ali= qua pars putrida ꝛ corrupta nisi cicūcidatur: pars sana per aliam corrumpitur: dens etiam putrid⁹ ab ore expellitur: ne per eius feto rem totum os corrumpatur: ꝛ ita de membro putrido respectu cor= poris. Sic debemus nos circunci dere a peccatis. ne per vnum pec= catum anima corrumpatur et sic amittat vitam gratie. ꝛ per conse= quens vita3 glorie. Et ideo scribi tur Deutero. xxx. Circūcidet dn̄s deus cor tuu3 ꝛ cor seminis tui: vt diligas dn̄m deu3 tuū ex toto cor de tuo: vt possis viuere. Et nota q̄ dicit circūcidet dn̄s de⁹ cor tuū Ista em̄ mēbra in quib⁹ sunt iste turpes infirmitates corrodentes solent circūcidi: ne p̄ morbū mem bra aliqua corrumpantur. Et cer te peccatū in corde est infirmitas corrodēs omnia bona gratie. vñ sicut vinum corruptu3 corrumpit dolium. ꝛ nimius calor cibū ita cū peccatum sit corruptio. ꝛ sit quasi quidam morbus infernalis q̄ qñ incipit oportet membrum circun= cidi. Est em̄ ignis vsq3 ad cōsum= ptionem deuorans: anima3 corrū pit ꝛ comburit. ideo dicitur cor cir cuncidi: ne aīa corrūpatur. Ideo d̄r Deutero. x. Circūcidite p̄putia

cordis vestri. Ad hoc pertinet qd dicitur in bersith. quittana super Gen. xvij. vbi dicitur. Et dabo pactum meu3 inter me: et inter te etc. rabi aquiba dixit quattuor preputia sunt. dicitur enim preputium in aure. de quo scriptum est Hier. vj. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce preputiate sunt aures eorum et non poterunt attendere. Ecce verbum domini factum est eis in opprobrium non voluit ipsum. dictum est etiam preputium oris: sicut scriptum est Exo. vj. Et ego preputiatus labijs etc. Dictumque est preputium in corde Hiere. ix. Et omnis domus israel preputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leuiti. xxvj. Et inducam eos in terram inimicorum suorum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret pro peccato suo. Et iterum deutero. xxx. et circuncidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui. Dicitur denique preputium in corpore. Gen. xvij. Et preputiatus masculus qui non circumciderit carnem preputij sui abscidetur anima illa de populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur in pugione. quod sicut quattuor sunt genera preputij sic eodem modo sunt quattuor genera circuncisionis: quorum tria. s. auris: cordis: et oris: que spiritualia sunt. pro omnibus sunt necessaria. Quartum vero genus. quod corporale et vmbra reliquorum sine figura. ex quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile: sed etiam omnibus ipsum facientibus damnosum et valde perniciosum: sicut declaratum est in precedenti prima conclusione. Circuncidatur ergo preputium auris. oris. et cordis nostri ne anima corrumpatur. quia secundum Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. Ista circuncisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod figuratur Exo. iiij. vbi habetur quod angelus domini occurrit contra filium moysi. et eum occidere voluit: vt dicit glo. Tulit ergo sephora acutissimam petram et circuncidit preputium filij sui. Iste filius circuncisus quem vult dominus interficere est malus christianus. sephora est ecclesia. interpretatur enim places deo. Sed petra acutissima circuncidit filium suum quando iniungitur penitentia. vnde acuta est per amaram cordis contritionem. acutior per confessionem. acutissima per satisfactionem. et certe acutum debet esse instrumentum quo non solum sic pretium dierum: sed multorum annorum abscidi debet anime preputium. Unde Ber. abscidatur ferro acute compunctionis vlcus inueterate consuetudinis nisi ergo acuta penitentia circuncidaris. acuta sententia occideris. Et ideo scribitur. Gen. xvij. masculus cuius preputij caro circuncisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. Sicut etiam faciendum est in re publica que per vnum malum hominem. latronem. homicidam. adulterum. crimine pessimo maculatum etc. huiusmodi corrumpitur. vnde tales circuncidendi sunt per iustitiam et mortem. sicut ouis morbida ne-

pereat grex. ¶ Secundo ostendi tur predicta conclusio ex secunda similitudie: qua solet aliqua res circuncidi. s. ad pcurādum fructi ficationē. Uidemus eñ q vince ꝛ arbores circūcidūtur: vt meli⁹ fructificēt. nisi enim superflua re secarētur non fructificarent. sic ꝛ nos tenemur nos circūcidere .i. a pctis purgare. aliter quicquid la boramus nihil prodest. nec partē in bonis ecclie. nec celestis glorie habemus. frater eñ mortuus nō potest habere ptē in bonis a fra tre viuo acquisitis. nec cibus cor pori ministratus pdest mēbro pu trido vel absciso. Ita certe homi ni existēti in pctō non prosunt bo na ecclie q̄ntum ad meritum glo rie qꝛ abscisus est a corpore ecclie per meritum: lʒ non per numeꝝ. Et ideo necesse ē nos a pctō pur gari vt habeamus fructum de bo nis ecclesie. ꝛ partē in bonis cele stis patrie. Et ideo possunt dice re pctōres de bonis. illud Gene. xxxiiij. si circūcidamus masculos nostros ꝛc. Per masculos qui do minātur feminis ꝛ generāt itelli gitur ꝟitas q̄ est dn̄a in potētiis aie ꝛ gn̄at bona opera que debet circūcidi ab omni imundicia. qđ figurat Gene. xvij. vbi habet qđ abraā fuit circūcisus cū filiis suis ꝛ seruis suis Abraā qui interpre tat pater multarū gentium est vo luntas a qua habent bona opera filij eius alie potentie. serui ei⁹ ꝛ sensus corporis que oīa debēt cir cūcidi volūtas ab omni malo vsu ꝛ membra ab omni malo actu. os. oculi: auris. ꝛ sic de aliis. vn⁹ eñ homo potēs ꝛ diues non daret fi liam suam vni rustico habēti vile ꝛ turpe artificium. sed habēti no bile daret Ita deus valens. nobi lior. ditior. ꝛ sapiētior ñ dabit eter nam gloriā habēti vile ac turpe artificium pcti. sed nobili haben ti omnia necessaria. nā homo ten dens ad habēdū filiam alicuius magni: solet se decētius gerere ꝛ a vilib⁹ retrahere. Unde dicūt an geli illud. Ge. xxxiiij. nō possum⁹ facere quod petitis. ꝛ dare sororē nostram. i. gloriaʒ eternā homini incircūciso. hoc est immundo. sed in hoc valebimus federari si esse volueritis nostri similes. i. vacare mundicie ꝛ circuncidantur in vo bis ois masculini sexus. hoc est si purgetur volūtas ab omni pecca to. Et sic patet q necessarium est xp̄ianis vti circuncisione spiritua li si volunt fructum beatitudinis acquirere. ¶ Tertio ostenditur p̄ dicta conclusio ex tertia similitudi ne qua solet aliqua res circūcidi. scilicet ad demonstrandum distin ctionem. Solet enim aliqua res circuncidi vt a re alia melius co gnoscatur vel distinguatur: vt pa tet in ouib⁹ que vt distinguantur ab aliis solent circūcidi in aurib⁹ vel in locis aliis. patet etiam in equis ꝛ pluribus aliis. Sic ꝛ nos debemus a peccato circuncidere: vt a familia dyaboli distiguamur vnde peccatum in anima signum est dyaboli et circuncisio a pec cato signum est dei. Ideo dici tur. Ad philippēses tertio capl'o

Nos sumus circucisio qui spiritu seruimus deo. et gloriamur in xpo iesu. et non in carne fiduciā habētes. Et nota ꝙ dicit nos sumꝰ circuncisio. i. circuncisi. et vide ꝙ isti armigeri qui seruiūt istis magnis dominis solēt esse ī noua tunica stricte cincti. stricte calciati. cū alba cucufa. cum serto pulchro. Ita illi qui seruiunt deo debent habere tunicam nouam pulchre ↄsciētie. stricte cincti cīgulo castitatis et sancte affectiōis. bene calciati exemplis sanctorum. cum alba cucufa intentionis recte q̄ facit eleuare capillos. i. cognitiōes ad deū habentes in capite sertum de pulchris floribus. i. deuotis orationibus. talis sic circuncisus est de familia dei. vñ sicut miles cognoscitur ſm arma. sic ad signum peccati vel gratie cognoscūtur filij dyaboli vel dei. vnde. Hier. iiij. Circūcidimini domino. et auferte preputia cordium vestrorum. quasi dicat sitis circūcisi sicut decet famulos dei Gen. xvij. Circūcidetis carnē preputij vestri. i. a vobis omnē immundiciam auferetis. vt sit signū federis inter me et vos. i. vt sit signum ꝙ estis de familia mea. necessariū est ergo xpianis vti circūcisione spūali. vt distinguatur a filijs dyaboli. ❡ Quarto ostendit ꝑ dicta ↄclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circūcidi. s. ad attingendum congruā situationē. Uidemus enim ꝙ lapides anteꝗ̄ in edificio collocent diligenter circuncidūtur: vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio paradisi situari. oportet nos circūcidi ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operibꝰ. Unde sicut lapides melius sculpti et politi et decorati solent poni in locis nobilioribus: ita magis boni et magis purgati et ornati ponentur in loco superiori et nobiliori. Nam ſm excellentiam meritorum recipient anime distributionē premiorū: et ideo dicit beatus gregoriꝰ. Urbs beata hierusalem dicta pacis visio que construitur in celis viuis ex lapidibus: et angelis coronata vt sponsata comite. platee et muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus et virtute meritoꝝ illuc introducitur oīs qui ob xp̄i nomen hic in mundo premitur. Tōsionibus pressuris expoliti lapides suis coaptantur locis per manum artificis disponunt permāsuri sacris edificijs. Igitur dicit Exod. xij. Si quis pergrinorū in vestrā voluerit transire coloniam. id est agriculturā vel cultū religionis a colo colis. et facere phase circūcidetur prius: patet quo modo necessarium est xpianis vti circūcisione spirituali peccatorū si volūt tanꝗ̄ viui lapides collocari ī gloria beatorum.

❡ De heresi eorum qui dicūt euāgelium esse falsum.

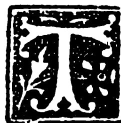

Ecunda heresis est eorum qui dicūt euāgelium esse falsum quorum motiuum est: quia

quotienscunq3 in aliqua doctrina inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicat falsa. quia sm apostolũ ad galath. v. modicũ fermentũ totã massam corrũpit. Sz sic est de euangelio xpi vt dicũt. ergo rc. Istud probãt qr i euãgelio Mat. in. c. ii. inuenit allegatum. vt impleret qđ dictum est p propheta. Ex egypto vocaui filiũ meũ. dicũt isti q in nullo inuenit pphetarum. Itẽ dicũt de illo qđ scribit infra eodẽ ca. vt adimpleret quod dictum est p prophetas. quoniam nazarenus vocabit. qr hoc etiã in nullo prophetarum inuenit vt ipsi dicunt. Concludunt ergo totum euangeliũ esse falsuz ¶ Hunc errorem deprehendi cuz predicarem in cõuẽtu metine de cãpis. qr in pdicta villa multi de eodẽ genere erant eodez vulnere vulnerati. vt mihi p fide dignos r etiam de eodem genere fuit itimatũ. cõtra quos pdicaui eos eẽ non solum pessimos hereticos totum euãgelium dãnãtes. sed etiã insipientes r ignorantes scripturas pphetaruz nõ legẽtes in quibus expresse continet quod euangelisteaffirmãt. Primum inuenit expresse in primo. xii. pphetaꝝ minorũ. s. in Osee in. c. xi. in pricipio vbi dicit. Puer israel r dilexi eum r ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicẽ sẽsum vnum literalem qr verificata est ad literam de populo israel vocato a domino de egypto. pfecti⁹ tamen de domino iesu xpo qui ẽ filius dei naturalis. Alij aũt sunt filij tñ p adoptionem sicut r illa auctoritas q̃ habet. i. Paral. xxi. Ego ero illi in patrem: r ipse erit mihi in filium. ad literam intelligit de Salomone: tamen minus pprie de domino autem nostro iesu xpo ppriissime vt dicit apostolus ad Hebr. i. dicens. Cui eñ aliquãdo dixit angelorum fili⁹ me⁹ es tu rc. Et iterũ r ego ero illi in patrem. r ipse erit mihi in filium. r hoc modo itelligit euãgelista h quod dicit Osee. xi. vt dictum est Itẽ possumus sicut dicit Hiero. in omel. aliter cõsolari hunclocũ propter cõtentiosos quoꝝ cõsuetudinez Paulus apostolus se habere denegat: r ecclesiam xpi. r testimonium offerimus ex minimis dicẽte Balaã. in. c. xxiiij. De⁹ eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis ẽ rinocerotis. i. vnicornis quod est animal fortissimũ. sz capitur in sinu virginis adolescẽtule prouocatus ad eius canticũ dulcissimum. Sic r filius dei fortissimus cuius fortitudini nemo resistere poterat i sinu adolescẽtule virginis Marie ad eius dulcissimũ canticum Ecce ancilla domini: puocatus incarnatus est r mãsuetissimus factus. Et sicut i morte vnicornis vt legitur in eius venatione due domicelle concurrũt quarum vna portat gladium. r altera vceũ quarum cantu inebriatur que portat gladium eum occidit percutiẽdo eũ in corde. r q̃ vceũ portat recipit sanguinẽ: quo purpura tigitur imperatoꝝ. Sic in morte christi accidit domicella

portans gladiuȝ: fuit synagoga q̄ ipsuȝ occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinē eius recipit qua purpura imperatorum. i. eorum aie rubricate sunt cum fidem xp̄i receperunt. ⁊ non solum illi. sed ⁊ oēs fideles eodem sanguine lauant̄ ⁊ mundissimi efficiunt̄. Apoc. j. Dilexit nos ⁊ lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. licet ergo p̄dicta auctoritas nō inueniat̄ ab hereticis p̄dictis insipiētibus in lxx. interpretibus. querant vbi dictum est ⁊ inuenient. Secūda auctoritas inuenit̄ in primo maioruȝ pphetarū. i. mosayca. c. xj. vbi dicitur. Egrediet̄ virga de radice iesse. ⁊ flos de radice eius ascēdet vbi hebraica veritas sic habet. ⁊ nazareus de radice ei⁹ cōsurget. Nazareus interpretat̄ flos vel floridus. Hiero. autem transferēs secutus est interpretationē vocabuli dicēs. ⁊ flos d̄ radice ⁊c. Euāgelista vero scribēs secut⁹ est veritatem hebraicam. qꝛ cuȝ p̄dicta prophetia exponeret̄ de messia ad literam virga de radice iesse ē beata virgo q̄ descendit de genere dauid ⁊ sic d̄ radice iesse q̄ fuit pater dauid. alio nomine dictus ysai. ⁊ fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate pcti xp̄us vero fuit ex ea cōsurgēs velut flos pulcerrimus. qꝛ speciosus forma pre filijs hoim. psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus: quia tot⁹ florid⁹ ⁊ pulcerrimus. Ipse nazareus qꝛ in nazareth cōceptus sicut patet Luce. ij. ⁊ qꝛ in nazareth nutrit⁹ sicut patet Math. ij. Predicte prophetie que vacue erāt ante aduētum xp̄i in eius aduentu implete fuerunt. sicut patet Mathei. ij. qꝛ monitus Joseph per angelum vt fugeret in egyptuȝ cū puero ⁊ matre eius pp̄ter Herodē. ⁊ q̄ esset vbi vsq̄ dum vocaret̄ iterum p angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidē. Et sic de egypto dei fili⁹ fuit vocatus ⁊ veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem ⁊ sic est impleta secūda pp̄hetia non solū qꝛ ibi conceptus sed etiam qꝛ ibi habitauit ⁊ fuit nutritus lȝ in bethleem natus ⁊ in hierusalem occisus. ¶ Itē dicūt euangeliū Marci esse falsum: ex eo q̄ in eius principio dicit̄ vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euāgelij iesu xp̄i filij dei sicut scriptum ē in Esaia pp̄heta. ecce ego mitto angelū meum ante faciē tuam qui p̄parabit viam tuā ante te vox clamantis in deserto. p̄parate viam domini rectas facite semitas ei⁹ Modo dicunt isti. patet q̄ primū ē falsum. s. ego mitto angelū meū anī faciē tuam cum nullibi reperiatur in Esaia sed in malachia. Dicēdū est ad hunc errorem secūdum q̄ notat Nicolaus de lyra q̄ Marcus ante eius conuersioneȝ ad fidē fuit instructus in lege: ⁊ prophetis. ⁊ iō incepit suuȝ euangeliū. in vno cōtextu prophetias coniungēs: quarū prima scribit Malachie. iij. ⁊ scd̄a Esa. xl. Verūtamē Marc⁹ hic solū exprimit Esaiā prophetam dicēs. sicut di-

ctū est in Esaia pphēta. q: lз ābo pphete vno spiritu pphetauerīt Esaias tamē principalioꝛ est altero. ꝛ ideo sol⁹ nominat ꝛ quia auctoritas vltima est ipsi⁹ Esaie. res autem denominatur a fine. Jdeo nō falsuз dixit Marcus sed verū nominādo Esaiam: ꝛ subticendo malachiā. Jtē Bern. ꝛponitur in glo. kfali. Nota q hoc testimoniuз Ecce ego mitto angelum meū. est Malachie vtrunqз tamē dicit eē Esa. q: ꝛ si nō verba sensus tamē inuenitur in Esa. ꝛ manifesti⁹ inuenitur ī hoc versu. vox clamātis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciē est vox clamātis in deserto. pparauit autem viam dicēs. Parate viam domini. facite rectas semitas. potuit eniз pro malachia. Esaie nomē diuinitus occurrere. nec voluit marcus emēdare. q: omnes pphete vno spiritu locuti sunt quasi vno oꝛe. Utraqз solutio satisfaciat cuicūqз intelligēti. ꝛ satis cōcoꝛditer ad pposi tum veritatis ꝛ ad ꝯfusioneз malitie opponētis crimen falsitatis euangelio chꝛisti qui nō solum verum dixit p euāgelistas suos sed etiā est ipsa veritas. vt patз Joh. xiiij. ¶ Supradicti inciderunt in hāc peruersam heresim edocti a quodaз religioso hispano eiusdē gētis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. vt fertur ī occasio damnādo legē euangelicā cum essent ibi mercatoꝛes. ꝛ taliter impꝛessit erroꝛē predictum et alios in eis q veniētes in hispaniam multos alios ꝑuerterunt in occultis. Et isti sunt illi de quib⁹ supꝛa dixi ī pꝛima hrsi: qd fuerunt abscōditi quasi per mensem p sanando vulnere circūcisionis. ꝛ q expectāt in bꝛeui facere trāsitum in berberiam cū illo Nōso nequā qui eos expectāt secrete in ciuitate hispaleñ. vt facto transitu ibi libere efficiātur iudei. Qui hoc nouit testimoniū perhibuit. ꝛ scim⁹ q: verū est testimonium eius.

¶ De hrsi eoꝛū qui negāt ꝯfessionē valere ad remissionē pctōꝛum

Tertia heresis. est eoꝛū qui negāt cōfessionē valere ad remissionē peccatoꝛum Sunt eñ nōnulli xpiane religionis inimici qui asserūt qd confessio nō valet ad remissionem peccatoꝛū. qd pbare nitūtur auctoꝛitatibus ꝛ rōnibus. Pꝛimo sic. de⁹ gratis remittit peccatū nō merito homīs ergo nec p ꝯfessionē. si enim p confessionē remittit peccatū merito remittit confitentis. ¶ Scdo sic. apostolus ait ad Tytū. iij. nō ex opib⁹ iustitie q̄ fecim⁹ nos sed ſm suā miaз saluos nos fecit: ergo nō per confessionē ¶ Tertio sic ſm apostolū ad Ro. ix. nō est volentis neqз currentis sed miserētis est dei. Pꝛima enim gratia quam deus in nobis operatur est peccatoꝛū remissio. ergo nō mediante cōfessione sз dei miseratiōe remittitur culpa. nō ergo ꝯfessio est necessaria ad salutem. ¶ Secūdo hoc pbare nitūtur auctoꝛitatibus sanctoꝛū. Pꝛimo auc

toritate Ambro. super Lucā dicētis. Ideo fleuit petr⁹. quia culpa suppressit ei: nō inuenio quid dixerit. inuenio ꝙ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactionem nō inuenio. ℂ Cōtra hāc heresim multe clamāt auctoritates sanctoꝝ. Ait eniꝫ augu. Confitere quecūqꝫ fecisti que in verbo. que in ope. que ī nocte. que ī die. ꝯfitere in tēpore oportuno. ꝛ ī die salutis recipies celestē thesaurū. ℂ Scđo ait grego. Nō vult de⁹ vlcisci malitiaꝫ q̄ cōfiteri delicta ꝑsuadet optat dissolui cōfitētes ne ꝯtumaces puniri cogatur quotidie xp̄i euangelium clemēter vocat. confessionē tyrāni ex puro corde desiderat. et cuncta que delinquimus relaxat ℂ Ad primam rationē qua dicūt hᷓtici ꝙ de⁹ gratis remittit peccatum non merito hominis. Dicendum ꝙ sola dei gratia peccatū remittitur. nec cōfessio est causa efficiens remissionis pcti: sed sola gratuita volūtas dei. Est tamē cōfessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo pcm̄ nō remittetur. sicut sol domum illuminat: quia fenestra aperitur. nō tamen apertio fenestre est causa illumīatiōis ſꝫ causa occasionalis causa vero efficiens illuminationis est ipse sol. ℂ Ad secundam rationē in qua dicitur ꝙ nō ex opibus iustitie que fecimus nos: sic ītelligēduꝫ est ꝙ opa nō excludūt gratiaꝫ nec gratia opera. quia ex gratia operā ꝛ ipsa grā est cā efficiēs nostre salutis. Similr̄ gratia nō excludit penitentiam. nec penitētia gratiā. quia ꝛ penitētia quedam gratia est. ℂ Eodeꝫ modo respondēdum est ad tertiā rationem nō est volentis nec currētis. quia q̄uis curs⁹ id est opatio vel bona voluntas sit salutis occasio tamen efficiens cā salutis existit penes gratiam dei miserētis. deus enim primam gratiaꝫ operatur ī nobis. id est peccati remissionem nō meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua tantum ℂ Ad auctoritatē ambrosii q̄ dicit se lacrimas petri legisse nō satisfactionē vel cōfessionē. per hoc nō excludit: qui multa facta sunt que scripta nō sunt. vel dicitur ꝙ nondum facta erat institutio confessionis.

ℂ De heresi eorū qui negāt ꝯfessionem fieri homini.

Uarta heresis est eorum qui ꝯcedūt cōfessionem fiendam sed negāt eā fiendaꝫ homini: dicūt eñ isti hᷓtici. Quid oportꝫ ꝙ ista publicatio pctōrum fiat modo in noua lege homini ꝑ ꝯfessionē: ex quo ī lege veteri nō fiebat nisi deo per solā ꝯtritionē quid ergo oportet modo addere ꝯfessionē. ℂ Scđo sic. Cirꝰ. ſuꝑ epistolā ad Hebreos dicit nō dico tibi ꝙ te ꝓdas ī publicū nec apđ alios te accuses. ſꝫ obedire te volo ꝓphete dicēti ps cxxxvi. Reuela viā tuā ante deuꝫ ergo ꝯfitere pctā tua ante veruꝫ

iudicem: cum querimonia delicta tua pnuncia nō lingua sed cōsciētie tue memoria. ⁊ tūc demum spera misericordiam te posse ꝯsequi. ¶ Item tertio dicit idē Crisosto. peccata tua dicito vt deleas illa sꝫ si ꝯfundaris alicui dicere dicito ea quotidie in aīa tua: non dico tibi vt cōfitearis illa cōseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniaꝫ curat ea nec ei si nō dixeris ea nō ignorat cū ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciūt cōfessionem fiēdam soli deo. Hec rabida heresis multuꝫ viget istis temporibus in aliquibus occulte cōfabulantibus ⁊ in conuēticulis suis. ¶ Pro destructiōe huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamēti per quam ostendā ꝙ confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. q̄r scribit̄ Prouerb. xxviij. Qui abscondit scelera sua nō diriget̄: qui aūt ꝯfessus fuerit ⁊ reliquerit ea misericordiā cōseque̅t. Tūc arguo sic ex ipsa auctoritate peccata abscōdi nō debent immo cōfiteri. ergo deo vel homini. nō deo. q̄r ps̄. dicit. delicta mea ad te nō sunt abscōdita. Apostolꝰ ad heb. iiij. oīa nuda ⁊ apta sunt oculis eiꝰ. ergo pctm̄ abscondi homini non debet. imo debet ꝯfiteri homini. hoc oñdit nobis xp̄s in figura qñ dixit leprosis. Luce. xvij. Ite ostēdite vos sacerdotibus. et sequitur ꝙ dū irent mūdati sunt. ¶ Secūdo arguitur ꝯtra eādem heresim ex pte pfectiōis legis noue. Uñ circa hoc est sciendū ꝙ deus in oīni statu tā nature ꝙ̄ legis mosayce ꝙ̄ legis ēt gratie voluit ꝙ sibi homo p peccatis cōfiteret̄ sed diuersimode. Nā i statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solū ꝯtritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea pcedēs in statu legis q̄ fuit pfectior statu nature voluit vt nō solū homo de peccatis ꝯtritionē haberet sed ꝙ etiaꝫ p peccato aliquod holocaustū offerret sicut vitulū de armēto ac edū de grege. Sꝫ postea vltra pcedēs in statu gratie tāꝙ̄ perfectiori ceteris voluit vt nō solum corde ⁊ sacrificio. sed etiā ore proprio confessio fieret de peccatis. ⁊ valde cōgrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu pfectioris vite. ita pfectiꝰ a peccatis nostris expurgari debemus Status eñi noster .s. gratie statui nature siue legis ꝯparat̄ sicut fructus ꝯparatur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectiōe ꝙ̄ flos. sic statꝰ gratie plus habet de perfectione ꝙ̄ status nature vel legis mosayce. quare nullus dꝫ mirari si nos qui sumus in gradu pfectiori ꝙ̄ fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post floreꝫ ordine nature: sic cōfessio oris venit post cordis contritionē: ⁊ sicut fructus latet in arbore anteꝙ̄ floreat sic in statu nature ista ꝯfessio nullatenus apparebat q̄r soli deo per contritionem fiebat. sed sicut

postea per flores ostēditur aliquātulum fructus. sic i statu legis aliquātulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non solū deo sed etiā populo erat notū licet nō expressuz. sed cognoscebat ex quo offerebat q̄ i aliquo deū offenderat. sed per quid ignorabatur. sed cum fructus per flores aduenit tota virtus arboris in eius pductione se ostēdit. Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere q̄ non solū cum deo pueniat sicut pmi: nec ipi p munera se ostēdant sicut secūdi veniēdo. s. ad cōfessionem. sed etiaz oportet q̄ peccatum exprimat sicut arbor i tota pfectione sua pfert fructū. & ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et qr ipe non est pñs visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prouidētia respōderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt nō tātūmodo per baptismū sed etiam per penitētiā spes vite reparetur. Christus enim hāc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere penitentibus penitentie satisfactionē daret. & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionez sacramentorum per gratiam reconciliationis admitteret. ¶ Tertio arguitur cōtra eandē heresim sic. quia sicut dei filius erat pmo homini incognitus. sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat q̄ homo recognosceret ipsum esse deū. vt in corde suo solum quādo peccauerat se recognosceret offendisse. Et ideo nō requirebat ab eo vltra vires. sed q̄ sibi pportionabiliter sicut ipse erat incognitus ita sibi homo incognite responderet. Sed quia modo est nō solum vt verbum cogitatum sed etiā platum inquantum ex virgine carnē sumpsit. & in mundo verus de⁹ & homo apparuit: requirit vt hō sibi non solum agnoscat clandestine se deum offendisse. sed etiaz se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit carnem de virgine assumendo: & ideo vult vt nō solum homo sibi corde pfiteatur: sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cuz sit homo non imitatur illū qui cū deus esset p illo factus est homo tibi quidem non deo esto aliquid minus q̄ es: sz cognosce quod es cognosce te infirmuz: cognosce te hominem cognosce te peccatorez appareat in confessione tua macula cordis tui & pertinebis ad gregem xpi quia confessio peccatorū inuitat medicum ad sanandum.

¶ Quarto arguitur cōtra eandē heresim ratione assumpta per similitudinem in moralibus: sicut enim videmus q̄ quando aliquis bonus homo offendit ab aliquo non solum ipse dominus offenditur sed etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamē sit fidelis et indulgentia etiam postuletur. Sic

deus nunquam parti alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ecclesie reconciliet se. christus enim duas vxores habere dicitur vnam scilicet pulcherrimam et dilectam ac sibi gratam. scilicet ecclesiam que velut bona domina iniuriam sibi reputat quicquid christo iniuriose est illatum. Et ideo christus nunquam placatur nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconcilietur. cuius locum tenet sacerdos quicunque sit: dummodo potestatem habeat absoluendi. Unde Augustinus: in libro de penitentia Qui vult confiteri peccata: vt inueniat gratiam: querat sacerdotem qui sciat ligare et soluere: iudicet homo seipsum voluntate dum potest et mores conuertat in melius et veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modum. ¶ Quinto et vltimo arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut deus offenditur quando homo perpetrat malum: et quasi quandam verecundiam patitur si seruus quem redemerat ita care apostataret ab eius pio domio per peccatum: ita vult ipse deus quod quando reconciliatur illi ipse seruus verecundiam et maximam confusionem patiatur. non autem potest maiorem pati quam quando seruo propter deum humiliatur: et sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se humiliaret. quare deus voluit quod homo confiteretur homini. scilicet suo sacerdoti. Unde Beda. Conueniens est vt nos qui peccando deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et homo qui ad gratiam conseruandam mediatore eguit: iam eam nisi per mediatorem habere non possit. ¶ Ex predictis igitur manifestum est quod non sufficit solum deo confiteri sine sacerdote: nec est vere humilis et penitens si non desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: studiose tamen inquirendus est sacerdos: quia sacerdotibus concessit potestatem ligandi et soluendi: et ideo quibus ipsi dimittunt: et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo facienda est confessio. Unde Augustinus. Tanta vis confessionis est: vt si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim contingit quod penitens non potest verecundari ante sacerdotem quem desiderauit nec tempus nec locus offert. et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non habet fit tamen dignus venia ex sacerdotis desiderio qui crimen socio confitetur. Mundati enim sunt leprosi dum irent se ostendere sacerdotibus antequam ad eos veniebant. Unde patet deum ad cor respicere dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes peruenire. Nunc restat respondere ad argumenta hereticorum in principio huius tertii erroris posita. ¶ Ad primum cum dicitur quod oportet. quod fiat ista publicatio peccatorum ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo. Respondetur quod tunc offendebatur solum deus: modo homo et deus: quia deus factus est ho-

mo. ideo oportet q reueles et publices peccatum tuum deo per cōtritionem et homini per confessionem: et dices cū ps. xxxi. Delictū meum cognitum tibi feci et iniusticiam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram: quia deo notum erat. ¶ Ad scdm argumentum Chrisostomi nō dico: vt te prodas et c. Dico q nō est ita intelligendū q liceat alicui si tempus habeat sacerdoti non cōfiteri: sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. et ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est: quod notauit dicens: nō tibi dico vt te prodas in publicū. Unde leo papa. Sufficit cōfessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui pro delictis penitē tium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia cōfitētis: sicut enim publica noxia publico egēt remedio. ita occulta secreta confessione et occulta satisfactiōe purgantur. Nec necesse ēvt quod sacerdoti semel confessi fuimus: iterū confiteamur nisi quod absit in idem contingat nos redire: sed lingua cordis nō carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc aūt si recordaris peccatorū tuorum. et frequenter ea in conspectu dei pnuncies et pro eis depreceris citius ea delebis. Si vero obliuiscaris: tunc eorū recordaberis nolēs qn publicabunt: et in cōspectu proferentur oīm amicorū et inimicorum sctōrūq angelorū: et per ea que dicta sunt patet solutio: etiā ad tertium argumentum: et sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

¶ De heresi eorū qui asserunt cōfessionem fiendā solū curato sicut proprio sacerdoti.

Quita heresis ē eorū qui concedūt q cōfessio est fiēda homini: sz dicūt q solum est fiēda pprio sacerdoti. Sic errauit magister Iohannes de poliaco q posuit sequētes articulos: vt pz in extrauagāti. Ioh. xxii. vas electiōis. videlz q cōfessi fratrib licentiā generalem cōfessiōes audiēdi habētib eadē pctā q cōfessi fuerāt iterum pprio sacerdoti cōfiteri tenerent: ac stāte statuto omnis vtriusq sexus in concilio generali nec deus: nec romanus pōtifex facere posset q parrochiani non tenerētur oīa pctā sua semel in anno pprio sacerdoti scz prochiali curato cōfiteri. Item q non posset papa generalē dare potestatem audiendi confessiones immo nec deus quin confessus generalem habens licentiam teneretur iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Ibi articuli a Ioh. xxii. In predicta extrauagāti tāq falsi q et erronei et a sana doctrina deuii auctoritate apostolica sunt dāpnati et reprobati ipseq Iohannes de poliaco veris rationibus qui opinioni quā dudum habue-

rat contrariis et quibus responde re nõ potuit demonstratis eosdẽ articulos non esse veros affirmauit in consistorio publico: nec non in presentia predicti iohãnis pape et cardinalium reuocauit. ¶ Et qr succedente tẽpore nõnulle persone ecclesiastice: necnõ et alie vtriusque sexus persone predictos reuocatos articulos fuerũt amplexantes inficientes fideliũ animos vt fratribus predictis nõ confiterẽtur. Et vt ab eorũ deuotione eos retraherent nõ solũ predictos articulos. sed et alios etiam sacris canonibus cõtrarios affirmare publice nõ erubuerũt. Unde licet cõfessio fratribus electis et a dyocesanis admissis facta dubitabilis et incerta sit: vnde tenẽtur oĩno incertum dimittere: et sic solum confiteri suis sacerdotibus curã animarum habentibus sub pena peccati mortalis. Item qr quãuis ipsi fratres admissi auctoritatem habeant cõfessiones audiendi et absoluendi: tamẽ populus subiectus accedẽdi ad eos sine licẽtia proprii sacerdotis non habet potestatem. Item qr fratres petentes priuilegia pro confessionibus audiẽdis et sepulturis habendis sunt i peccato mortali. Item qr romani põtifices concedentes predicta priuilegia vel illa confirmãtes sunt in simili peccato mortali et excommunicati. Item qr tales fratres confitentes non sunt pastores: sed fures latrones et lupi. Item qr sacerdos curatus dans licẽtiam mẽdicantibus confessiones audiendi magis dispẽsat super predicto statuto omnis vtriusque sexus quã papa fratribus licentiam tribuens iuxta formã decretalis antedicte: omnia supradicta lamẽtabili querela per fratres mendicantes: ad aures Eugenii pape quarti peruenerũt. Qui facta diligenti examinatione per diuersos in iure canonico doctores ac sacre pagine professores tanquã falsos et erroneos et sacris canonibus contrarios auctoritate apostolica dãnauit et reprobauit. vt patet i bulla sua que icipit Gregis nobis crediti: quã cõfirmauit Nicolaus quintus: vt patet in bulla sua que incipit: prouisionis nostre: quã cõfirmatoriam bullã dirigit vniuersis et singulis patriarchis: archiepis: epis electis: et abbatibus vbilibet constitutis vt quotienscũque fuerint requisiti super predictis a quoque predictorum ordinum predicatorũ: et minorũ: et aliorũ mẽdicantiũ priuilegiatorum magistro generali ac prouinciali: ministro vicario: vel aliõ gerẽte officium ad confutãdos ac reprimẽdos: ac penitus tollẽdos huiusmodi errores prout in decretali sup cathedram. ac in predicta extrauaganti: vas electionis continet diligẽti studio atque cura prouideãt ac intẽdãt. et qr prefatas cõstitutiones faciãt inuiolabiliter ab oĩbus obseruari: et qr si forsan inuenerint aliquos predictos dãnatos articulos aut aliquid ipsorum pertinaciter asserentes: vel tenentes: seu predicãtes cõtra illos cõiter: vel diuisim tanquã cõtra hereticos

z de catholica fide suspectos pce dant: necnõ ipsos z eorum quelibet iuxta tantorum excessuum qualitatẽ per censurã ecclesiasticam z alia iuris oportũa remedia auctoritate predicta cõpescere studeãt. Cum presentẽ librum scriberẽ in villa vallis oletana. ãno domini. M.cccc.lviij. Clericus quidam noĩe alfonsus debeciar: in ecclesia beati Jacobi predicte ville de predictis reprobatis ppositionibus tres publice predicauit. Quarum prima fuit q quilibet tenebatur cõfiteri curato parrochiali ad min᷒ semel in anno. Secũda est q fideles obligabantur petere licẽtiã a suo curato parrochiali vt possint confiteri religiosis mẽdicãtibus z q nõ debebat dare licentiã nisi his quibus sibi bene visum foret. Tertiã fuit q oẽs illi qui cõfessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum cõfiteri de eisdẽ peccatis suo proprio sacerdoti. s. parrochiali curato. Cum ergo cognoui q predictus clericus dixerat predictas proposiõẽs per fidedignas psonas requisiui dñm petrum episcopum palentinũ qui tunc in eadem villa presens erat: vt de predictis reciperet verã informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mãdauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti dominica publice reuocaret: quod et factum fuit presentibus plurib᷒ religiosis pdicatorum z nostri ordinis z magna populi multitudine.

De heresi eorum qui dicunt q non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto.

Exta heresis ẽ eorum qui dicũt q nõ tenetur qs cõfiteri sacerdoti si laicus sit psto cui possit cõfiteri. improbatur ista insipiẽtissima heresis ostẽdẽdo q requirẽdũ sit examen sacerdotis cui cõcessit deus potestatẽ ligandi z soluendi qd ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiã querat sacerdotẽ qui sciat soluere. Itẽ ait Aug. Judicet seipsum hõ: volũtatẽ: dñi pot: z mores cõuertat in meli᷒: veniat ad antistites p qs illi claues i ecclia mistrãtur a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modũ. Item leo. Multiplex mia dei q lapsibus hũanis subuenit vt nõ modo per baptismũ: sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur. Sic diuine volũtatis presidiis ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeãt obtinere: christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitẽtibus penitentie satisfactionem darent: eosdẽq salubri satisfactione purgatos ad communionẽ sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti q p peccatis delinquentium precator accedit. z etiam plures ad penitẽtiã

poterunt prouocari si populi auribus nõ publicetur conscientia cõfitentis. In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua ꝓximo vel socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestũ est quod nõ sufficit confiteri deo sine sacerdote cũ possit haberi nec est vere humilis ⁊ penitens si non desiderat ⁊ requirit sacerdotis iudicium: si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: vt predictũ est.

¶ De heresi eorũ qui dicũt ꝙ non est obediendũ nisi soli deo.

Eptima heresis est eorũ qui dicunt ꝙ non est obediendum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdã heretici qui diceba tur vualdis a quo vualdẽses heretici nũcupãtur. Ille suo spũ duct⁹ ⁊ non a deo missus nouã sectã inuenit: vt sine alicuius prelati auctoritate: sine ĩspiratiõe: sine sciẽtia: sine literatura predicare ꝑsumeret: sine rõne phus: sine visiõe propheta: sine missiõe apostolus: sine institutiõe didascalus: vt notat Alanus in libro suo contra hereticos. predictam vero heresim sequentes ipsum nituntur probare. Et ex actibus apostolorum. v. vbi introducũtur Petrus ⁊ Iohãnes loquentes ad scribas ⁊ phariseos in hunc modũ. Vosipsi iudicate cui sit obediẽdum deo precipienti an vobis prohibentibus. Itẽ si homo homini obedierit in his in quibus obiendũ non est peccaret: quia i hoc deo obediẽs non est. Samuel etiã ait ad saul primi Regũ. xv. Species ariolandi est nolle obedire. Speciẽ ariolandi vocat samuel quodãmodo deũm negare per inobedientiam. Sed nolle obedire homini nõ est ariolare: sed nolle obedire deo: ergo obediendũ est deo non homini quia per hoc ꝙ non obedimus homini nõ ariolamur: sꝫ ꝑ hoc ꝙ negamus obedientiã deo. ¶ Respõdetur ad ꝓdicta ꝙ deo ⁊ hõi obediendũ est: sed deo magis ꝙ̃ hõi: homini tñ obediendũ est: quia potestas sup hoies a deo data est. vñ ⁊ xps ad pylatũ. Iohã. xix. ait. Non haberes in me potestatẽ nisi datũ esset tibi desuper: ergo si pylatus qui ab imperatore romano ptãtẽ terrenã habuerat: eã sup xpm habebat: multomagis ⁊ ali⁹ hõ sup alios hoies. Christus etiã pri putatiuo ⁊ matri obediẽs fuit. Erat enĩ subditus illis: vt pꝫ Luce. ii. ¶ Petrus etiã ⁊ iohãnes per hoc ꝙ dicũt potius esse obediẽdũ deo precipiẽti ꝙ̃ hoib⁹ nõ negãt hõi esse obediẽdũ: sed insinuãt poti⁹ esse obediẽdũ deo ꝙ̃ hoib⁹. hoib⁹ tñ in malis obidiẽdũ nõ est: sꝫ in bonis: ⁊ in hꝫ ꝙ obedit hoibus in bonis obedit deo. ¶ Qđ samuel ait qđ species ariolandi est nolle obedire: ĩtelligitur in illo casu in quo ex ꝓcepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut samuel ex inspiratione diuina: vel ex precepto diuino iniunxerat sauli: vt expectaret eum In eo ergo ꝙ nõ expectauit iobe-

diēs deo fuit nō tm̄ homini: ⁊ hec inobedietia species ariolādi fuit. ¶ Quod autem hoibus ⁊ maxie prelatis obediēdū sit ostēdit paulus in epistola. ad Ro. xiij. dicens omnis aīa potestatib⁹ sublimioribus subdita sit. nō est em̄ potestas nisi a deo. que aūt sunt a deo ordinata sunt. itaqꝫ q̄ potestati resistit dei ordinationi resistit. ideo em̄ et tributa prestatis. ministri em̄ dei sunt in hoc ipm seruiētes. Petrus etiā in canonica pria. c. ij. ait. Serui subditi estote in oī timore dn̄is nō tm̄ bonis ⁊ modestis: sed etiaꝫ discolis. Angeli ēt sibi inuem obediūt: minores videlicet maiorib⁹ vt testatur Dionysius de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibi inuicem obediūt: qḋ etiā in minimis aīalibus. i. in apib⁹ manifestuꝫ est potestates ergo ⁊ seculares ⁊ ecclesiastice a deo sunt ordiate: vt īferiores regāt vt ⁊ gratiā ꝯsequātur subditi si bn̄ agant vel si aliud operētur penā sustineāt. ptꝫ ergo subditos debere suis p̄latis obedire siue boni sint siue mali. in bonis tm̄ sit obediētia: nō ī malis. q: obedientia honesta est animi deliberātis iuste iussiōis effectus. q: in his debemus obedire prelatis qui iuste deliberant ⁊ iuste imperāt. Sūt autē quedā sine quibus nō est salus: vt adimpletiōes preceptoꝝ moraliū: in quib⁹ tenemur oīno obedire prelatis. Sūt q̄dam cū quib⁹ nō est salus: vt mortalia peccata: in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autē quedam media cum quibus est salus vt carnes comedere vel non comedere. ⁊ similia laico autēꝫ predicare si periculosum nō est. predicare autem periculosum: q: nō intelligit qḋ dicit: nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit. si prelatus iniūgat ei vt taceat: tacere tenet. ⁊ si nō tacet mortaliter peccat. Vñ si sub pena excōicationis ei prohibet predicare. Ille vero predicet excōmunicationis sentētie subiacet. Unde isti vualdēses qui ꝯtra preceptum domini pape immo contra totam ecclesiam predicant: quibus iniūctum est a domino papa: vt nō predicent sentētie excōmunicatiōis subiacēt. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excōmunicationis lata est. Unde eis cōmunicādū nō est cum sentētia apostolica ab eccl̄ia prescisi sint. Ideo autē excommunicati fuerūt: quia officium quod ad eos nō pertinet vsurpabāt cōtra fidem quedam predicabāt ecclesie ꝟbis aut factis derogabāt ⁊ os in celum ponebant: cum curie romane detrahebāt: quia istar sacrilegij est de facto summi pōtificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapiētibus vniuersis. Si ergo in his que nō periculosa: sed indifferentia sunt: vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus ⁊ prelatis nostris multomagis predicti heretici tenētur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cū sententia prelati attestāte Gregorio siue sit iusta siue iniusta nō so-

hum timenda est: sed et tenenda.

¶ De heresi eorum qui dicunt non esse obediendum prelatis existentibus in peccato mortali. et quod tales non habent potestatem ligandi et soluendi.

Octaua heresis est predictorum vualdensium qui dicunt quod dato quod obediendum sit homini. homini tamen non existenti in peccato. et et quod solum boni sacerdotes habent potestatem ligandi et soluendi. hic etiam fuit error Johannis heuelis anglici: qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus quod nullus est dominus ciuilis. nullus est prelatus. nullus est episcopus: dum est in peccato mortali. Insecuta est hunc vna alia vulpecula idem asserens. s. Joh. hus de bohemia. et vippera tertia. Hieronimus de praga. qui in concilio Constantiensi in presentia martini pape quinti fuerunt damnati tanquam heretici anno domini. M.cccc.et.xvj. Isti ergo heretici dicunt obediendum esse bonis prelatis: et eis qui sunt apostolorum vicarij in vita et officio. eos autem qui apostolorum vitam non habent: nec officium eorum retinent mercennarios dicunt: non pastores. Quod probare nituntur. quia dicit Augu. in li. de baptismo peccatorum remissionem per seipsum facit deus vel per columbe membra. dicit etiam Augu. peccata dimitti vel teneri a sanctis. idem super exodo vbi de lamina aurea legitur. erat enim lamina aurea semper in fronte sacerdotis. hoc inquit significat fiduciam bone vite quam qui vere perfecteque non significatione: sed veritate sacerdos habet: solus potest peccata auferre. Item grego. Isti soli habent in hac carne positi et ligandi et soluendi potestatem sicut sancti apostoli qui eorum exempla simul cum doctrina tenent. Item ex dictis origenis. hec soli petro prestans concessa est et imitatoribus petri. Nam quicunque petri vestigia imitantur habent digne et recte ligandi et soluendi potestatem. Item malachie. ij. etiam legitur. maledicam benedictionibus vestris. et alibi. Ezechie. xiij. ve illis qui viuificant animas que non viuunt: et mortificant animas que non moriuntur. si enim maledicit dominus benedictionibus eorum: et si anime quas beatificant non viuunt ergo quomodo per eos gratia benedictionis transfunditur. ¶ Ad hec omnia dicunt veri catholici: quod omnes sacerdotes habent potestatem ligandi atque soluendi. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti qui preditti sunt vita et doctrina apostolica. et ad hoc referuntur predicte auctoritates que dicunt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit per illos que sancti non sunt retentio vel remissio peccatorum. dat enim deus benedictiones digne poscenti etiam per indignum ministrum. Quod autem legitur in malachia. sic intelligi potest maledicam benedictionibus vestris id est his que benedictionibus vestris possidetis. quia faciam vobis ea cedere in maledictionem non in benedictionem: quia et si benedicunt sanctis hoc non faciunt vero corde. et ideo

eorū būdictio eis vertitur in maledictione. Uel sic maledicam benedictionibus vestris.i.quod a vobis benedicitur a me erit maledictum: quia būdicunt inique agentibus adulāturqꝫ peccātibus: dūmodo diuites sint. ¶ Predictis hīticis obuiat sanctus Clemens dicēs. Sacerdotes ꝛ omnes ministri eccl'ie.oīs plebs episcopos suos diligere debēt: ꝛ eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant: nisi in fide errauerint. Item obuiat eis. Eusebius papa dicens. oues que suo pastori ꝯmisse sunt nec reprehēdere nisi a fide exorbitauerit: nec vllatenꝰ accusare possūt: q̄ facta pastorꝫ ouis gladio feriēda nō sunt. Itē obuiat eis beatꝰ Bernardus qui loquēs de reuerentia erga prelatos. sic inquit. Nō sufficit exteriꝰ obtemperare p̄latis: nisi interius aliq̄d sublimiter sentiamꝰ de eis Et si enim a deo indigna alicuiꝰ p̄lati vita ꝯperitur: vt nihil omnino excusationis nihil dissimulationis admittat. ꝓpter eū tamē a quo omnis potestas est excelsum eū reputare debemus nō ꝓpriis ꝑsone meritis: sed ordinationi diuine ꝛ dignitati deferētes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum p̄latis. sic eīm faciēdum est. ꝛ sic placet illis: vt euadāt humana iudicia: vt tandem incidāt in iudiciū quod ī eis qui presunt fiet. Sapientie. vj. Iudicium durissimū fiet his qui p̄sunt. ¶ Item autoritatibus sanctorum probatꝛ ꝙ omnes sacerdotes habēt ligandi ꝛ soluendi potestatem. ꝛ primo Hyeronymus hoc testatur super illum locū euāgelij. Matth. xvj. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum ꝛc. habent inq̄t potestatē iudicādi ꝛ alij apostoli habēt ꝛ oīs eccl'ia in episcopis: ꝛ in presbyteris. Sed sanctus petrus eam specialiter accepit: vt omnes intelligant quicūqꝫ ab vnitate fidei: ꝛ a societate ecclesie se separauerint: nec a peccatis solui nec celum posse ingredi. Item secundo q̄d sacerdos etiam si malꝰ sit: gratiam tamē transfundat ꝑ sue dignitatis officio. Augustinꝰ ostendit dicens. dictuꝫ est a domino ī numeris ad Moysen ꝛ Aarō sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratie traditio ꝑ ministeriis ordinate transfundatur hominibus. nec voluntas sacerdotis obesse vel prodesse possit: sed meritum būdictionem poscentis. Item tertio. Augusti. i libro de corpore christi obuiat p̄dictis hīticis qui dicunt sacramentum altaris solum confici a bono sacerdote dicēs. Intra catholicā ecclesiam in ministerio corporis ꝛ sanguinis domini nihil a bono maius: nihil a malo minꝰ perficitur sacerdote: quia non in merito cōsecrantis: sed ī verbo efficitꝛ creatoris ꝛ in virtute spūssancti. quāta autem sit dignitas sacerdotis ꝛ ordinis hic aduertimꝰ. dicit eīm Augusti. in libro questionuꝫ veteris ꝛ noui testamēti. dictum est de nequissimo caypha inter cetera:

hoc aūt a seipso non dixit. sed cū esset pontifex anni illius pphetauit. Joh.xi.p hoc ostendit spiritum gratiarum non psonā sequi digni vel indigni. sz ordinem traditiōis: vt q̄uis aliquis boni meriti sit non tamē possit benedicere nisi fuerit ordinatus: vt officiū ministerium exhibeat. Dei autez est effectū tribuere bn̄dictionis.

¶ De heresi eorū qui dicūt q nō officium z ordo: sz meritum bone vite habet potestatez ligādi z soluendi consecrandi z benedicēdi.

Nona heresis ē eorūdem q non officium z ordo: sz meritum bone vite habet potestatem ligandi. z soluendi. consecrandi. z benedicendi. Est ergo eorū conclusio q magis operatur meritum ad cōsecrandum z bn̄dicenduz: vel ad ligandum vel ad soluendum q̄z ordo vel officiuz. Unde ipsi q̄uis ordinati non sint. qz se iustos esse fingunt z merita apostolorūz habere presumunt bn̄dicere mō sacerdotali. dicunt etiaz se posse cōsecrare. ligare. z soluere: qz meritū dat potestatē non officium. Et iō quia se dicūt apostolorū vicarios p merita dicunt se habere eorum officia in quo maxime cōtra ecclesiam nauigant: z se hereticos esse demonstant. ¶ Istum autē errorē volunt munire autoritate Esichij. qui ait. sacerdotes nō propria auctoritate benedicunt. sed quia christi figuram gerunt. z propter eum qui in ipsis est benedictiōis plenitudinem tribuunt: nec soluz is qui sacerdotium sortitus est. sz quicunqz christum i seipso habet z eius figuram gerit per conuersationem bonā sicut moyses ydoneus est: vt bn̄dictionem prestet. Ecce hic habes q non solū sacerdos. sed omnis cum quo christus inhabitat benedictionem prestet. ¶ Solutio p̄dictorū est s̄m Alanum in libro suo de hereticis q sacerdotes in quibus christus habitat plenitudinē bn̄dictionis tribuere dicitur. Predictis ergo respondētes dicimus q alia est benedictio: que congruit solis sacerdotibus. Alia q̄ ab omnibus bonis communiter exigetur. Deniqz illi sacerdotes i quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non qz illi soli. sed illi soli licite z digne id agant: nec subditos mala vita sacerdotis ledit: si bona faciunt que ille dicit. Unde Gregori⁹ papa. Multi dum plus vitam sacerdotum q̄z suam discutiunt in erroris foueam dilabuntur: minus cōsiderantes: q nō eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurez accommodarent.

¶ De heresi eorum qui dicunt q non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in cōsecratione ecclesie vel alias indulgētias dādo

Ecima heresis est eorundē q̄ nō est vera indulgētia epi vel relaxatio in consecratione ecclesie vl' alias indulgentias concedendo q̄ sic nitūtur pbare. Iste tenetur ad satisfactionem trium annorū vnus episcopus in vnius ecclesie dedicatione relaxat tertiam ptē3 Eadem ratiōe alius tertius ꝛ reliquus tertiam ptem: quia tantā potestatem relaxandi habēt secūdus ꝛ tertius quantū primus: qd si ita est pro tribus obolis relaxabit pena triennis. Preterea indiscreta videt ista relaxatio: nec equa satisfactionis compēsatio si pro vno obolo vel nūmo relaxat vni⁹ anni satisfactio. ¶ Solutio ad pmissa q̄ epūs relaxat in absolutionibus penam purgatoriā nō temporalem. ¶ Ad argumētū dicitur qd ille cui iniungit satisfactio aut habet charitatem aut nō si charitate3 nō habet nihil ei ab epō relaxat. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas: vt penitētiam sibi iniunctam pficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniūctā si potest: q2 ipsa charitas reddit ipsum paratū: vt nō solum illam: verūetiam vt maiorem cōpleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adipleret p quo facta est relaxatio ab epō nō relaxande pene intētione. sed ꝛ charitatis feruore ꝛ ōcedit ante pactā penitētiam remittetur ei tātū de pena purgatoria q̄tu3 in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicimus etia3 q̄ licet cōmutari penā corporalē in penā pecuniariam q̄ in plerisq3 lōge grauior ē corporali nec isti q̄ ex charitate accedit fit commutatio pene q̄tum ad ipsum: q2 non hac intētione facit illud pro quo fit relaxatio vt relaxet ab iniuncta penitentia: s3 solo ītuitu charitatis nec vult vt relaxet: sed propositum habet pficiendi: penitentiam si concesserit ei vitā: quia ergo habet ppositum perficiendi penitētia3 ꝛ in ipsa non remanet quin pficiat si ante pactā penitentiam decedat. Et ipse epūs hac intētiōe relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxet isti si morte preuentus fuerit tm̄ de pena purgatorij relaxabit q̄tu3 in hoc seculo de pena tēporali relaxatum esse videbat.

¶ De heresi eorū qui dicūt q̄ orationes ꝛ suffragia p mortuis ab existentibus in pctō mortali non proficiunt.

Ndecima heresis est q̄ oratiōes vel suffragia p mortuis ab existētib⁹ i mortali factis non proficiunt mortuis quod sic pbare nitūtur. Quomodo eñ pōt pdesse alijs cū nō pōt prodesse sibi. Oratio q̄ fit in orantis pniciem quomodo in alteri⁹ salutem erit. Itē. iij. q. vij. in grauioribus dicit sic. Cum is qui displicet ad intercedēdum mittitur animus irati iudicis ad dteriora

prouocat. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui si bi i oratiõe postulat iudiciũ quõ alij in oratione postulat remediũ. Itẽ oratio eius fit in peccato quõ ergo fit p salute aliquorum. Itẽ q meret offensam apud deũ quia orat: quõ p alio orat peccatori enim dixit deus ps. xlix. quare tu enarras iustitias meas z assumis testa mẽtũ meũ per os tuũ. s. pollutum ❡ Rationibus idẽ pbare conant sic. Sacerdos i mortali existẽs dũ celebrat diuina oratio illa que actio est mala est. ac meretur sibi penã eternã ergo eadem non meretur alij pene relaxationẽ. nulla ei actione põt qs mereri bonũ z malum. Item dicit autoritas de cohabi. cle. z mulie vr̃a duxit. q filius sacerdotis missa audiẽda non est de quo indubitanter cõstat qõ habeat ɔcubinã. Alia ẽt clamat auctoritas q ille q i mortali peccato ẽ nec i ecclesia orare nec psalmos dz dicere. ❡ Solutio omniũ predictorum z determinatio ſm Alanũ vbi supra est q oratio que fit ab ecclesia a quocunq p ferat pdest z mortuis z viuis: z sic ad p dicta facilis potest dari respõsio. Verũ est q si is q ad itercedẽdũ mittit deo per peccatum mortale displicet ex ipo q orare psumit deterior fit diuina celebrãdo maxie si in notorio crimine fuerit qr i eo peccat quod psumit q alijs occasio scãdali fit. sz tamẽ quod orat in persona ecclesie dicẽs oremus ipsum significatũ oratõis siue ipsa significatio prodest alijs nõ ex virtute ipsius orãtis sz ex virtute ecclesie ad hoc orationem istituẽtis vt psit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui i peccato mortali existens psumit celebrare: pdest tñ oratio quãtum ad sui significationẽ nõ quantũ ad actionẽ orãtis ❡ Sciẽdũ tñ q duplex est deuotio. Est deuotio nature z deuotio gratie. Deuotio nature est quãdo quis ex naturali pietate orat z ex quadã humilitate qñuis sit i peccato peccat enim sub deo quia dolet se esse i peccato talis si orat ex eo q orat nõ peccat qr non indeuote orat quãtũ ad deuotionẽ nature: huiusmodi orõ ipsi orãti nõ obest illi pro quo erat quantũ ad virtutẽ orationis pdest. Deuotio gratie est quãdo aliquis ex charitate orat: sensus ergo est q qui in deuote orat. i. sine deuotiõe nature vel gratie iudiciũ sibi postulat idem peccat: ille aũt qui peccato notorio laborat z prebet alijs scãdaluz oratio fit ei in peccatuz nõ alijs pro quibus orat. Actio inqz orantis nõ est virtus oratiõis sic ergo meretur offensam apud deũ actione praua. apud deũ tamẽ p orat virtus oratiõis p alio. ❡ Cũ autem dicitur peccatori dixit deus zc. peccator dicitur ille q gloriat cũ malefecerit qui laborat i publico crimine vel qui conuictus vel cõfessus est in iure: talis enim nõ peccat sub deo sed in deũ. talis si in publico in eccl'ia orat vl' pdicat vel psalmos cãtat z vt dictũ est si ille cuius crimẽ notoriũ est diuina celebrat quãtũ i se ẽ peccat: virtus

tamē oratiōis alios adiuuat. Si vero hereticꝰ ab ecclesia diuisus pro alijs orat iam nō erat in ꝑsona ecclesie: ꝛ ideo nec ipsi nec alijs ꝓdest orō. Ex ꝑdictis ptꝫ ꝙ peccatoris orō qua orat mala est nec ei nec alij prodest. Sꝫ ipsa significatio orationis qꝛ ad hoc instituta est in ecclesia dei vt alijs ꝓsit ꝛ sic alijs ꝓdest vt non est mala sed bona. ¶ Quod auteꝫ dicitur ꝙ illiꝰ sacerdotis missa nō est audiēda de quo indubitanter cōstat ꝙ habeat cōcubinā intelligēdū est de sacerdote qui cōuictus vel cōfessus est in iure cuius missa nō ē audienda nō eo ꝙ mala sit sꝫ hoc faciendum est in verecundiaꝫ vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatū suū recognoscat ꝛ peniteat. ¶ Quod autē oratiōes ab ecclesia cōstitute ꝓsint cum in ecclesia ꝓferūtur siue a bono siue a malo rationibus ꝓbatur sic. Si merita ministroꝝ non augēt vel minuūt vim sacramentorum videtur ꝙ nec vim oratiōis sed hoc patet: quia vis baptismi nō augetur vł minuitur a quocūqꝫ detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationū ecclesiasticarū habēt in se quādam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerēt vim orationum vel minuerēt vnitas ecclesie nō staret imo scisma fieret. quia quidā sequerentur sacerdotem quem crederēt meliorē et fugerent deteriorē ꝛ sic quidā sequerētur vnū quidā aliū. Paulus contra illos q̄ gloriabant de baptismis dicit vnū eē baptismū vnū esse qui baptizat. A simili eñ nō debemus gloriari de orationibus aliquoꝝ. tanta eñ est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quātū ad ipsius orationis significationē nō quātum ad ipsiꝰ orātis deuotionē. Vna ē eñ vis orationis sed nō vna deuotio orātis. Deuotio eñ pōt eē efficacior quanto maior sed oratio quātū ī se est non erit fructuosior verbis aūt inesse virtutem varie clamāt scripture ꝛ diuine ꝛ humane. Nōne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti amē. ꝛ in his. hoc est eñ corpus meum. Et hic est eñ calix ꝛc. Quare ergo ī ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferātur in persona ecclesie non quātū ad proferentem sed quantum ad instituentem.

¶ De heresi eoꝝ qui negant purgatorium esse.

Duodecima heresis est eorum qui negant purgatorium esse dicendum. Unde dicūt ꝙ propter auariciaꝫ ecclesia ponit esse purgatoriuꝫ post hanc vitam vt. s. pro animabus dētur elemosyne ꝛ oblatiōes ꝛ fiāt obsequia ꝛ talia. Cōtra hunc errorem procedeř tripliciter. primo auctoritate doctoꝝ secūdo rationibus inquisitoꝝ. tertio auctoritatibꝰ sacre scripture. hoc modo ꝓcedit franciscꝰ de maronis di. xxiiij. q. x. vbi mouet questiōeꝫ vtrum post hāc vitā sit necef

tariũ pōere purgatoriũ. ¶ Primo ergo auctoritate arguit Hiero. q̄ in canone hec expsse dicit. ⁊ Aug. Grego. etiam in epistola ad bonifacium ⁊ ĩ multis aliis locis. Respōdēt hřtici ⁊ dicūt ꝙ isti doctores fuerunt ex parte eccřie. ⁊ ideo assentiētes eius auaritie ꝯformauerūt se cū ea. ¶ Ideo secūdo aliqui inquisitores arguūt sic cōtra eos: primo sic. Moriatur vnus homo oīno iustus ⁊ innocens. moriatur etiam alius qui fuit semꝑ peccator penituit tamē ĩ fine quō erit ꝙ ambo simul vadāt ad paradisũ nūquid innocēs debet statim euolare ⁊ ille qui semper ꝑ peccator ante ⁊ tūc penituit. sed pro peccatis nullā penā sustinuit dꝫ post hanc vitā puniri Respondent hřtici ꝙ nō sed ambo debēt ire ad paradisum sed ille qui ꝑ peccatis penaꝫ nō sustinuit diminuetur de gloria ¶ Secūdo arguūt ĩquisitores sic Quia si purgatoriũ nō est frustra timemus peccata ⁊ abstinem⁹ qꝛ possemus penitere ĩ fine ⁊ sic euolare. Respondēt hřtici qđ nō frustra timemus ⁊ abstinemus qꝛ vt dictũ est minus de gloria habetur ¶ Tertio arguunt inq̄sitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nō esset non punirētur omnia peccata eorũ qui saluātur cuꝫ hic non puniātur qui in fine penitēt. Quarto ꝙ de⁹ aliquos malos pũit in vita ista aliquos nō Dicit francisc⁹ ꝙ ille rōnes nō cōuincūt sed sunt cōtra nos sicut cōtra illos. ¶ Ideo arguit aliter cōtra ꝑdictos hřticos sic. aliq̄s non vult baptizari baptismo flaminis vsqꝫ ad mortē. ⁊ sic si abstineat vsqꝫ ad finē eque euolabit sicut alii q̄ semꝑ bñ agūt. Rñdēt ꝙ tāta virtus est ĩ sacramēto pn̄ie ad delēdũ peccata sicut ē ĩ sacramēto baptismi. Ex hoc arguitur ꝯtra eos sic primo qꝛ si hoc esset verũ aliq̄s puniretur de veniali peccato eternaliter. ex multitudine enĩꝫ peccatorum venialium si nō punitur in purgatorio sibi subducit aliquis gradus glīe quo priuatur ꝓpter peccata venialia ⁊ sic carentia illius grad⁹ glorie qui sibi alias deberetur cū sit perpetua erit pena illi⁹ peccatis venialib⁹ correspondens. ¶ Secūdo arguitur sic supono ꝙ maior pena ⁊ maius malũ est ꝑuatio visionis diuine q̄ꝫ pena sensus sed tantũ est in malo carētia visionis quantũ est in bono visio diuia. Tūc arguo sic. Quādo cūqꝫ mala sic cōparantur ꝙ vnum ꝺm naturā excedit reliquũ quicūqꝫ gradus mali excedētis excedit totum aliud malũ sed carentia visionis diuine ꝺm naturaꝫ excedit in malo penā sensus ergo quicūqꝫ gradus priuationis visionis diuine excedit totā penā sensus inferni. sic ergo pꝫ ꝙ negato purgatorio aliq̄s puniret perpetuo de venialib⁹ in paradiso. ¶ Respōdēt hřtici ꝙ iste rōnes sunt ꝑhice ⁊ subtiles ⁊ apostolus dicit ad Colo. ii Nemo vos seducat ꝑ inanē ꝑhiaꝫ Ideo isti hřtici petunt auctoritates sacri canōis. dicūt enĩ ꝙ in sacra scriptura nō inuenitur ꝙ post hanc vitā sic necessarium ponere

purgatorium. ¶ Ideo adduco cõtra eos auctoritates sacre scripture Prima auctoritas est .ij. Mach. xij. vbi dicit q iudas cõsiderabat q hi qui cũ pietate dormitionẽ acceperãt optimã haberẽt repositã gratiã: z obtulit pro eis .xij. milia dragmas argẽti. Ista autem oblatio nõ potuit esse pro his q sunt i inferno q ibi nulla est redemptio nec p his qui sunt in paradiso q redemptione nõ indigent. nec de eis põt dici illud qd sequitur. sancta ergo z salubris est cogitatio p defunctis exorare vt a peccatis soluantur: q ibi peccata nõ habẽt ergo fuit illa oblatio p his qui sunt in purgatorio: ad illd argumẽtum dicũt hẽtici q liber Macha. non est de canone. Cõtra accipio ergo verbũ xpi. math. xviij. Iratus dñs tradidit seruũ tortoribus quousq redderet vniuersum debitum. hoc autẽ nõ potest intelligi in hac vita nec in inferno q illi semp sunt in debito: ergo hz intelligi de his qui sunt i purgatorio. Secũda auctoritas euãgelij est. Mat. v. Esto cõsentiẽs aduersario tuo zc. Et sequitur Amen dico tibi nõ exies īde donec reddas nouissimũ quadrantẽ. Istud exire non intelligit de paradiso nec de iferno ergo de purgatorio. Sed contra. istud donec q̃nq accipitur cum exclusione actus sequẽtis. sicut Ge. viij. dicit Coruus quem emisit noe nõ reuertebatur donec siccarẽtur aque super terrã: z tamẽ nunq postea est reuersus. z similiter de nr̃a domina z spõso suo Ioseph. Math. ij. dicit q nõ cognouit eã donec peperit filium suũ primogenitũ: nec ex hoc sequitur q fuerit cognita postea. Similiter ergo in p̃dicta auctoritate intelligendum est donec reddas zc. sed nõ faciẽdo vim de li donec: pro presenti arguo sic q in p̃dicta auctoritate saltimest redditio debiti sed illi de inferno nunq reddũt debitũ ergo licz nõ posset argui p li donec tñ potest argui p redditionẽ debiti. ¶ Sz ne hoc calumniet adducã adhuc septem auctoritates quarũ prima est Math. xij. Quicunq peccauerit in filium remittetur ei: qui autẽ peccauerit in spiritũ sanctum nõ remittetur. ei nec i hoc seculo nec in futuro hic supponitur q remissio fiat in futuro seculo nõ in iferno quia ibi nulla est redẽptio. nõ in paradiso qui ibi nullus intrat cum peccato: ergo hoc erit in purgatorio alias nõ esset verũ verbũ xpi. ¶ Secũda auctoritas est Luce. xij. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui z nõ fecerit eam plagis vapulabit multis: z ergo ali⁹ paucis qui nec cognouit nec fecit eam sed in inferno nõ est multum nec paucum sed infinitum ergo hoc habet itelligi de purgatorio. ¶ Tertia auctoritas est apostoli .j. Cor. iij. Si cui⁹ op⁹ arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit si tamẽ quasi per ignẽ Certum est q nõ loquitur de igne huius mundi nec de igne inferni quia non saluat ergo loquitur de igne purgatorij. ¶ Quarta auctoritas est apostoli .j. Cor. xv. q vult

pbare resurrectionē dicēs. si mor
tui nō resurgunt vt quid baptizā
tur pro mortuis. supponit autē q
aliquis baptizatur p mortuis ali
quis ergo act⁹ bonus p mortuis
exhibetur vel baptismus lachry
marum vel aliquid tale nullus au
tez debet exhibere aliquid tale p
mortuis de paradiso nec de infer
no. ergo talis actus debet exhibe
ri p mortuis i purgatorio. ¶ Quin
ta auctoritas scribitur Actuū se
cundo. Hūc deus suscitauit a mor
tuis in die tertia solutis dolorib⁹
inferni. Certum est aūt q xp̄s nō
soluit dolores inferni inferioris.
nec limbi qui dicitur synus abrae
qr ibi erat magna cōsolatio sicut
dicitur Luce. xvj. de lazaro existē
te in limbo r de diuite existente in
inferno. hic consolatur tu vero cru
ciaris: ergo hoc intelligitur de do
loribus purgatorij. ¶ Sexta au
ctoritas scribitur Apoca. xv. vidi
in dextera sedentis super thronū
librū zc. et nemo inuētus est dign⁹
aperire librū nec in celo. nec in ter
ra nec subtus terrā. Ex hoc habe
tur q aliqui credebantur digni in
celo z in terra z subtus terraz. sed
non in inferno qr ibi nulla digni
tas ibi nullus est dignus. ergo in
aliqua mansione subtus terraz q̄
nō est infernus z hec vocatur pur
gatoriuz. ¶ Septima auctoritas
habetur ibidem. omnes cantabāt
in celo z in terra z subtus terram
hoc non pōt intelligi de existenti
bus in inferno quilli non cantant
nec laudant deum sed sunt in sem
piterna blasphemia. Ex istis au
ctoritatib⁹ habet veritas determi
nata ab ecclia catholica quod est
dare purgatoriū z ptz falsum esse
ecclesiam illud instituisse propter
auaritiam. Quicūq ergo pertina
citer affirmauerit tenuerit vel do
gmatizauerit q post hāc vitā non
est dare purgatoriū hereticus est
dicendus quia militat ↄtra sacrā
scripturam z contra determinatio
nē ecclesie. ¶ Et si queras ex quo
est dandum purgatoriū in quo lo
co est situatū. Respondent docto
res in. iiij. q de lege cōi locus pur
gatorij est sub terra z est tertia mā
sio inferni qr infima vocatur infer
nus inferior vbi sunt dānati i cul
pa actuali qui patiūtur penā sen
sus z dāni. Secunda vocatur lim
bus qui est locus paruulorū nō ba
ptizatorum z isti sunt in culpa ori
ginali qui patiūtur penā dāni tm̄
q̄ est carētia visionis diuine. Ter
tia vocat purgatoriū qui est locus
electorum nō perfectorū qui sunt
in gratia z in pena. Quarta voca
tur synus abrae vel limbus patrū
in quo erāt sancti patres ante ad
uentū xp̄i in gr̄a et consolatione.
Sic ergo de cōi lege locus purga
torij est sub terra. De lege tm̄ spe
ciali siue ex priuilegio sepe anime
purgantur in locis alijs super ter
ram sic narrat Grego. in libro dya
logorum de quodaz epō qui appa
ruit in quodaz balneo z ibi presta
bat obsequium. z hoc erat sibi pur
gatoriū. z de anima cuiusdaz q̄ in
glacie purgabatur qd potuit esse
ex aliqua speciali causa. s. vel p cō
firmanda fide nostra de alia vita

velut anime illius subuenir etur a fidelibus quibus apparet vel propter aliquid reuelandū vel ꝓpter aliquam viuentium edificationē. De dispēsatiōe ergo dei est ꝙ anime purgantur in illis locis quib⁹ peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij ⁊ quomodo punit animas ⁊ an per demones vel seipso doctores latissime loquūt̄ i quarto ideo pretereo.

¶ De heresi eorū qui negant aliā vitam post separationem anime a corpore.

Ertiadecia heresis est eorum qui negant aliam vitā ⁊ immortalitatem anime ⁊ resurrectionem. negata enim anime immortalitate cōsequenter negant aliā vitā fore ⁊ resurrectionem. huiusmodi opinionis fuerūt quidam ph̄i vocati epicurei. isti enim dixerunt ꝙ mortuo hoīe perit aīa ⁊ ꝙ nihil substātie eius remanebat. opinionē istorum introducit Seneca tragedia vj. vbi introducit chorū. Quod si queratur vbi aīe defunctorū sunt dicit ꝙ vbi sunt res que nate non sunt vult dicere qđ sicut illud qđ natū nō est non h̄z esse. nec aliquā substātiā: sic eodē modo dicet̄ de aīabus defunctorum ⁊ dicit ꝙ dicunt isti ꝙ illud quod cōiter dicit̄ ꝙ est infernus qđqꝫ ibi puniūtur mali ꝙ sunt vani rumores similes somnio quod facit hominē sollicitum meditatiōe propter aliquod malum quod somniauit ⁊ cum excitatur nihil inuenit de quo timeat. Ita dicere ꝙ est infernus ⁊ qđ ibi puniūtur mali istud ponit timorē ⁊ pauorem ⁊ dicebant isti ꝙ nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salomon Eccl. c. iij. ꝓpe finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio aliquorum ꝙ vnus ⁊ idem esset finis ⁊ mors siue interitus hominum ⁊ iumentorum ⁊ equa vtriusqꝫ cōditio ⁊ ita isti. ſm hoc nō credebant immortalitatē anime. nec aliaꝫ vitā. ex quo dicebāt equalē esse finē ⁊ mortem hominum ⁊ iumentorū. Et sicut spiritus siue aīa bestiarꝫ tēdit in nihil sic spiritus hominis quod null⁹ credere debet hoc de mente Salomonis fuisse sicut notat Nicola⁹ de lyra ⁊ apparet manifeste in fine dicti libri scꝫ Ecclesiastes. xij. vbi dicit ꝙ cuncta que fiūt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonū siue malūꝫ sit. qđ esse nō posset nisi aīa esset immortalis. Et ex ꝓsius ꝙ nō ex persona sua sꝫ impiorꝫ dicit pꝫ per hoc qđ in fi. li. eo. c. quasi determinādo subiūgit donec reuertat̄ puluis in terrā suā vñ erat ⁊ sp̄us redeat ad illum qui dedit illuꝫ. ⁊ dato ꝙ illud esset de mēte Salomonis. scꝫ vnum esse interitum hominis ⁊ iumenti referendū est ad spiritū philosophicū non ad sp̄m rationalem. Est enim in homine duplex spiritus. scilicet spiritus rationalis et incorporeus. qui non perit cum corpore. Alius qui dicitur ph̄icus seu naturalis quo mediante anima rationalis vnitur corpori ⁊ ille corporeus est subti-

Hor aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus z imaginatio: z iste perit cũ corpore talis spũs est in corpore bruti animantis z illud vegetat z corpore pereũte perit z ſm hoc ait Salomõ: q vnus est iteritus hoĩs z iumẽti q̃tũ ad corpus z spiritũ phisicũ. ¶ Illius etiã predicte dãnate opiniõis fuerunt illi ex quorũ persona dicitur. Sapiẽ. ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanq̃ si non fuerimus. Huius pverse z dãnate opiniõis fuerũt saducei: qui q2 credebãt q aĩe nõ erãt immortales negauerũt resurrectionẽ. sicut patet Act. xxiij. Hec etiã dãnata opinio istis tẽporibus etiã in multis malis xp̃ianis inuenit regnare: quia ad hoc vigilãter intẽdit dyabol⁹ Unde dicit albinus ĩ sua dicta q dyabolus querẽdo omnes alios modos quibus possit hominez ad dãnationẽ deducer̃. Inuenit specialiter vnum subtilissimũ p quẽ si potest homini nocere paucũ vel multũ per hoc ipsum prosternit et leuiter ad dãnationem deducit. z est iste q vulnerat hominez in occulto vere credulitatis z facit euz dubitare in veritate fidei catholice z specialiter iuxta posse suum laborat q faciat eum dubitare q non sit altera vita: nisi hec. z q debeat fieri resurrectio mortuorum: quia si hoc facit eum credere vel ĩ hoc dubitare: statiz homo sic deceptus dimittit se cadere ĩ oĩe pec catum. z elongatur ab omni virtute z perdit omnez timorem z amorem dei z viuit desperatus qui pdidit totã fidẽ z spem dei: z singulariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendũ: per hanc viã oẽs homĩes qui sunt magis pctõres: z specialiter supbos: z põposos: z nimiũ amatores diuitiaruz mũdi. z deliciarũ carnaliũ: z tenet huncmodũ: q2 primo ponit ante oculos eorum magna crimina q̃ fecerunt z magnas penas que ſm sanctas scripturas pp̃ter illa sũt eis preparate: et cum illi miseri: hoc considerant ponit eos in desperationem dicens eis q ſm hoc damnati erunt quãdo morientur: z tenendo eos in tali cognitione. dicit eis postmoduz quasi dãs aliquam consolationem q non timeant: immo q fortificentur z letentur z habeãt bonũ cor: z dent sibi bonũ tempus: z q faciãt quicq̃d eis placuerit: quia nunq̃ deus resuscitabit eos nec iudicabit: quia nõ est altera vita nisi hec ĩ presens Et hinc inoleuit illud erroneũ puerbium qd̃ in nostra lingua' dicitur En esto munde non me veas malpasar. e. en el otro non me veras penar. Et adhuc dicit eis q non est aliquis deus: z q nostra mors z natiuitas est sicut bestiarum: quia sicut bestie nascuntur z moriũtur: ita erit de nobis z dicit predict⁹ doctor q specialiter dyabolus mouet z auget hanc temptationem tempore mortis:: quia videt q ille passus est valde strict⁹: z periculosus: z q ducit secum magnuz pauorẽ: z propterea poterit citius prosternere z decipere hominẽ nisi iuueẽ a deo pp̃ter bona

merita q̄ ante fecit: quia illa ꝓcurant homini tēpore illo succursuꝫ ꝛ propter hoc dicit ꝙ ordinauit sancta mater ecclia ꝙ xp̄ianis in hora mortis dicatur. Credo in deuꝫ qđ est fundamentū nostre fidei catholice: ꝛ qđ faciāt cū omni deuotione confessionem fidei: ꝛ ꝙ reducatur eis ad memoriā passio ꝛ mors saluatoris iesu xp̄i ex qua prouenit electis perseuerantia in fide ꝛ deinde in fine vite preciosa ꝛ sancta mors ante eum. hec ille. ¶ Ex p̄dictis patet vnde habuerunt predicti heretici occasionem errādi: ꝛ qm̄o dyabol⁹ inter cetera vigilāter laborat vt miseros hoīes deducat ad credendū ꝙ nō est altera vita. ¶ Improbatur aūt predictus error quadrupliciter. Primo per dicta gentiliū philosophorū. Secūdo rationibus doctoruꝫ catholicorum. Tertio auctoritatibus sacre scripture. Quarto splēdore miraculorū. ¶ Circa primuꝫ notādū ꝙ post illud genus philosophoruꝫ de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū philosophoruꝫ quorū primi vocati fuerūt paripatetici quorum dux ꝛ magister fuit Aristoteles qui. xvj. de animab⁹ ca. iiij. dicit sic. intellectus solus ē ab extrinseco ꝛ solus habet eē diuinū. Iteꝫ in secūdo de anima| dicit. ꝙ anima itellectiua est alterū gen⁹ ab aīa vegetatiua: ꝛ sensitiua ꝛ ꝙ ipsam solam contingit separari a corpore tanꝗ̄ perpetuuꝫ a corruptibili. Iteꝫ in libro de pomo dicit ve anime peccatrici que non habet locum redeūdi ad suū creatorē: quia turpia eius opera impediūt ascensum eius ad deuꝫ. ¶ Alij philosophi fuerunt vocati stoyci. quoruꝫ dux ꝛ magister fuit plato qui plus ꝗ̄ aliqs ali⁹ ph̄s affirmauit immortalitatē aīe. Vn̄ in li. tymei. c. iiij. ꝛ. v. inter multa erronea que de aīa dicit hoc vnuꝫ verum infert ꝙ anima est immortalis: ꝙ si vincit passiones: vel si ab eis vincat̄ premiabitur: vel punietur post mortē. Unde ponit ꝙ si anima existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus mulibre mittetur: et si se ibidē male habuerit in corpus pecoris post mortem in penā. Et s̄m ꝙ male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur. Finaliter tn̄ omnes redibūt ad gn̄alē inocentiā ꝛ dignitatē cū fuerit ꝑ penas satꝭ expiate. Affirmauit etiā immortalitatem anime: ꝛ ꝙ aīe virtuosoruꝫ ꝛ bonorum debebāt premiari ī alio mūdo: ꝛ aīe malorū puniri: vt patet in disputatione socratis ꝛ suorū discipulorum quam introducit in phedrone vbi per modum dyalogi multis coniecturis probat anime hominis īmortalitatem: ꝛ dato ꝙ taliter non accedat ad veritateꝫ nostre fidei: est tamē mirabile ꝙ homo philosophus sine fide solūmodo per rationē ꝛ lumen naturalis intelligentie veniret in tam altaꝫ cognitionem: ꝛ forte causa huius potuit eē: quia sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinuꝫ que ponit̄

in prologo biblie. Plato descēdit in egyptū vt videret libros legis et pphetarū: quos vidit et potuit esse q informatus in sacra scriptura per hieremiā pphetā cum.s.in egyptū descendit: vt ponit leonardus Aretinus in prologo libri platonis qui ītitulatur phedron fuit inductus ad loquendū de aīa magis vere et catholice q̄ aliquis alius phūs. ¶ Item pitagoras hoc idez asserit vt ponit Ouidius.xv. metamorphoseos. vbi dicit morte carent aīe semperq priora relicta: sic de nouis domibus viuūt: habitantq recepte: sed melius dicit ī versibus aureis: sicut allegat calsidius in cōmentum super thymeum platonis: vbi dicit. corpore disposito: tamen libet ad ethera pergēs: euadens hominē fact9 deus ethereis alter. ¶ Item mercurius trimegistus ad exclepā ppe principiū dicit. O exclepa oīs aīa humana immortalis ē: sed nō vniformiter cuncte: sed alio et alio modo: et infra post mediū libri cū fuerit aīe a corpore facta discessio: tunc examen meritiq eius arbitrium transiet in summam detinens potestatem. Isq cū eam piā iusticiamq peruiderit in sibi competentibus locis manere permittit. Si delictorum ipsam maculis vicijsq obligatam viderit: desup ad yma deturbās p telis aeris: ignis: et aque sepe discordātib9 tradit: et sic inter celum et terram mūdanis fluctibus in diuersis semp eterni penis agitata reptabitur: vt in hoc aīe obsit eternitas q sit in mortali sententia eterno supplitio subiugata: hec ille ¶ Aliq ēt dicūt quorū opinionē introducit macrobius sup somniuz scipiōis q vnus qui vocabatur feres pamphilus: de quo loquitur Valeri9 libro primo in titulo miraculorū: q̄ dicit q fuit mortu9 in quodā, p̄lio et q stetit mortu9 p decē dies sepata aīa a corpore: et q postmodū resurrexit et reuelauit multa alterius mundi specialiter de imortalitate aīarū: et q ab isto hoīe resuscitato habuit plato fundamentū et doctrinā quam introduxit in phedrone. Item in secundo libro sup somniū scipionis macrobius dicit. aīa autem qui ver9 homo ē ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo: vt ad mutationez dei mundum regētis regat: et ipsa corpus dū a se animatur etiā ī eodem dicit: et hec fit presentis temporis consummatio: vt anima nō solum immortalem: sed deuz esse clarescat. ¶ Huius etiaz opinionis fuit Tullius qui fz q dicit dictus Macrobius vltimum opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit scipionem asianum et alios magnos et virtuosos viros iungendo. q apparuerunt post mortē et dixerunt de premiis animarum hominum virtuosorum que habent in celo et de penis quas mali patiuntur. Itez in rethoricis Tullius ait: probabile quidem videtur sapientibus penas esse paratas apud īferos: ergo anime post mortem sunt superstites. In amphorismis etiam de

essentia summe bõitatis legitur: quia anima est in orizonte eternitatis.i. in termino perpetuitatis quod est perpetuitas in aïa: ita ꝙ finitur in aïa.i.non ꝓtendit̃ vltra animã: sed est supra tp̄s: tẽpus vocatur hic mora habẽs principiũ ꝛ finẽ ꝛ si aïa habebat principiũ nõ habebit finẽ. Hãc etiã opinionem introducit Virgilius in.vj. libro eneydorum vbi scribit quõ eneas venit ad cãpos elysios qui sũt cãpi paradisi ꝙ inuenit ibi anchisen patrem suũ ꝛ alios maiores ꝛ antecessores. Item etiam de aïa turni loquẽs ait in.xij. vitaq₃ cu₃ gemitu fugit indignata subvmbras id est anima turni recedens a corpore: cum indignatione descendit ad inferos: hinc insinuauit Virgilius animã esse superstitẽ post mortẽ. Huius etiã opinionis fuit Seneca in ep̄lis vbi dicit mors quã pertimescimus ꝛ recusamus intromittit vitã non eripit veniet iterũ qui nos in lucẽ reparet dies Huius opinionis fuerunt omnes philosophi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem non credentium ꝛ hereticorum: qꝛ si dicti philosophi ducti solum ratione ꝛ lumine naturali crediderunt ꝛ cognouerunt anime immortalitatẽ ꝛ ꝙ post mortem hominu₃ anime bonorum premiantur in gloria: et anime malorum affliguntur i pena sine fine: multomagis hoc credere ꝛ affirmare debẽt christiani qui vltra rationem ꝛ lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quã dedit ꝛ publicauit ꝑ moysen ꝛ alios sctõs ꝓphetas et ꝑ doctrinã noue legis quã noster saluator de⁹ ꝛ homo per seip̄m ꝑsonaliter predicauit et ostendit.

¶ Sed quia auctoritas in diuersum potest flecti sensum. Ideo secũdo improbatur predictus error rationibus doctorũ catholicoru₃. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate: sed nihil est ꝙ substantie anime contrarietur. ergo nõ potest aïa corrumpi. Cõfirmat̃ primo sic q̃cquid corrũpit̃ aut corrũpit̃ ex dissonãtia ꝑtiũ vt corpus: aut ex fluxu materie: vt ꝓprietas. Omnis enim proprietas in se immutabilis est: quod aũt ð finit eẽ ex fluxu materie inq̃ ẽ h₃. Vñ boeti⁹ i ꝓlogo sup arismeticã ait. Sapiẽtia ẽ speculatio eoꝝ q̃ s̄m sui imutabilitatẽ sortiũtur substantiam ꝛ proprietatem: aïa autẽ non est substãtia corporalis: ergo ex dissonantia partium corrumpi non potest: quia simplex ẽ proprietas autem non est sine forma: quia substantia est: ꝛ ita ex fluxu materiei corrumpi non potest: quia in materia nõ est: ergo incorruptibilis est. ꝙ autem incorporea sit patet: quia hoc gen⁹ subalternũ spiritus sub se cõtinet has species animam ꝛ angelum. ergo aut angelus incorporeus non est: vel anima incorporea est. Secũdo cõfirmatur: quia corruptio non fit i entibus nisi ratione appetitus. ergo vbi appetitus est quietat⁹ vltra nihil appetit. Sed materia ꝑ

animā rationalem vltimate quietatur: quia nullā nobiliorē habere potest. ¶ Secūdo arguitur ex diuina bonitate sic. Cum deus sit omnibus bonus: maxime tamen bonus est amicis suis: sed amico proprium est conuiuare. viij. Ethicorum. Et amicus saluet amici vitam si potest: ergo faciet φ anima viuat post separationem a corpore. ¶ Tertio arguit ex diuina causalitate. Omnis causa q̄to plus intēdit ad esse alicui⁹: tāto plus intendit ad eius conseruationē: sed esse anime rationalis plus intendit quantum ad esse q̄ forma solis: quia nobilius est esse ei⁹ cuꝫ sit spiritualis: ꝛ spiritualia corporalibus preferuntur: vt dicit Augustinus nono de trinitate: cuꝫ ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis ꝛ immortalis. ¶ Quarto arguitur ex magnitudine diuine potētie probando necessitatem alterius vite per resurrectionem sic. Uidemus enim φ natura reducit per vnum granum seminis arborem vel herbam sui generis verūtamen non reducit eādem herbā vel arborem numero: sed alteram similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum: ꝛ auium: quia naturaliter exijt homo ab homine. ꝛ femina per generationem: ꝛ sic de auibus ꝛ bestijs sed nō redit idem homo numero nec eadem bestia: sed alter homo: ꝛ altera bestia. Unde si natura haberet tam magnum posse φ illum eundem hominem numero: ꝛ eandem numero bestiam ꝛ arborem q̄ deficit ꝛ moritur posset reducere viuum: maiorem potestateꝫ haberet q̄ habet. Et ideo si deus non resuscitaret illum eundem hominem numero qui moritur nō ostēderet φ suum posse esset maius q̄ posse nature. Cum ergo posse suū incomparabiliter mai⁹ sit q̄ posse nature. Si nō faceret illud per quod suum posse ostēdatur mai⁹ q̄ posse nature ꝯtrariatur sue potestati ꝛ perfectioni: quod est incōueniens. Ex quo manifeste patet φ erit resurrectio ꝛ altera vita: et φ idem corpus numero resurget ad manifestandū φ maius est posse dei q̄ nature. ¶ Quito arguit ex diuina sapientia: quia perfectius opus arguit maiorē sapientiam in magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominē ea intētione vt resurgat ꝛ duret sine fine hoc videtur nobilius q̄ si illud creasset ea intentione: vt non resurgeret ꝛ duraret sine fine. et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus: ꝛ ex operis excellentia maioritate ꝛ nobilitate ostēditur excellentior: ꝛ nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri: ꝛ aliam vitam dare: vt diuina sapientia excellentissima cognoscat. ¶ Sexto arguit ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere: hoc est deum amare: quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat ꝛ ex diuine eternitatis influētia hō sit perpetuo du

rabilis in gl'ia amabilior erit eter
nitas diuina q̄ƺ si homo non resur
geret: sed finiret in morte. Ad ostē-
dendum ergo concordiā inter du
rationem dei ꝛ hominis ꝛ amoris
excellētiam fiet resurrectio que si
non fieret non ostēderetur. ¶ Se
ptimo arguitur ex diuine iustitie
equitate. Iustitia enim dei requi-
rit ꝙ omnibus reddatur ſm meri
ta ꝛ demerita: al's non esset iustus
Cum ergo hoc non fiat in vita pre
senti cum mali videantur florere.
Job. xxi. ducūt in bonis dies suos
boni vero tribulātur. ergo fiet in
vita alia quod esse nō potest: nisi
anima sit immortalis ꝛ nisi fiat re
surrectio. tūc enim illa res que bo
num vel malū fecit in hoc mundo
per diuinam iustitiam premiabit̄
vel puniet̄. ¶ Octauo arguit̄ ex
eternitate diuine iustitie: sic pote-
rit deꝰ eternaliter iudicare homi-
neƺ. si homo posset esse sine initio
sicut poterat cuƺ iudicare eterna-
liter: si homo esset sine fine. vnd̄ si
resurrectio nō esset significaretur
ꝙ si creatura posset esse sine ītio.
ꝙ deus nō posset sua iustitia eter
naliter homine vti. vt ergo detur
intelligi ꝙ deus poterat eternali
ter vti sine initio in homie si homo
posset esse eternaliter sine initio.
Sapiētia diuina ordinauit ꝙ fiat
resurrectio: ꝛ ꝙ iustitia diuina sit
potens conseruare humanum cor
pus sine fine dato ꝙ semper sit in
tormentis: vt iustitia vtatur in eo.
¶ Nono arguitur ex naturali ap
petitu hominis sic. impossibile est
appetitum naturalem esse frustra
sed homo naturaliter appetit per
petuo manere: qd̄ pƺ ex eo ꝙ esse
est quod ab omnibꝰ appetitur. ho
mo enim per intellectum appetit
esse non solum vt nunc sicut bruta
animalia: sed simpliciter cōseque
tur. ergo homo perpetuitateƺ ſm
aīaƺ qua esse simpliciter: ꝛ ſm om
ne tempus apprehēdit. ¶ Decio
arguit̄ ex capacitate anime: quia
aīa capax est beatitudinis. Deus
autē. vt ait Augu. ingenti liberta
te implet omnes creaturas ſm ca
pacitatem earū. ergo ꝯfert anime
beatitudinē. ad beatitudinē aūt
spectat vita perpetua. ergo neces-
se est alterā vitam ponere ꝛ aīam
esse immortaleƺ. ¶ Undecimo ar-
guitur ex hominis timore. quia si
anima moreretur cum corpore. ho
mo nō plus timeretur mortuꝰ q̄ƺ
lupus vel canis mortuus. cum er-
go experiamur singularē timoreƺ
ī hoīe mortuo: quē nō experimur
in ceteris animalibus mortuis er
go necesse est dicere. qd̄ relinquit̄
aliquid viuēs post mortem hoīs
qd̄ timet̄. ¶ Duodecimo arguit̄
sic. deus fecit aīam ad imagineƺ ꝛ
similitudinē suā: sed deꝰ est imor
talis. ergo ꝛ aīa. Et licet nō posset
forsitan ratiōe naturali demōstra
tiue ꝓbari. sicut satis patƺ per de
bilitatē rationū. quo ad hoc taƺ a
sanctis q̄ƺ a phis adductarū. Sū
me tn̄ conuenit hoc credere sicut
multa alia sunt vera q̄ probare de
mōstratiue nescimus sicut alterū
istorū procerto est verum. mūdus
incepit esse: vel mūdus non ince-
pit esse: tamē nullum istorum de-

mõstratiue probari potest sm Aristotelē.iiij.topicorū. Unde cõmuniter dicitur de quodam religioso q̄ redarguit quēdam phm ex eo q̄ negauit aiam esse imortalē. Quero inquit a te phe ait ille religiosus aut anima est mortalis aut immortalis. si est mortalis nullū incõmodum infligeretur credētibus eam esse immortalem. si vero est immortalis. et sic credere eam mortalem. quid incõmodum in te sequitur. ergo melius est credere eā esse immortalem q̄ mortalem. ¶ Tertio improbatur p̄dictus error auctoritatib⁹. quadrupliciter primo auctoritatibus noui testamēti ex euangelio. Secūdo auctoritatib⁹ eiusdem ex epistolis et actib⁹. Tertio auctoritatibus veteris testamēti Quarto auctoritatibus doctorum ecclie que omnia expresse sonant aliam vitam. ¶ De primo inducūtur.xij.auctoritates. Prima auctoritas habet Joh.vj. hec est autem volūtas patris mei qui misit me. vt omnis qui videt filium: per fidē formatā charitate. ideo sequitur et credit in eum habeat vitā eternā qđ infallibiliter est verū in predestinatis. et ibidem. Qui manducat meā carnē et bibit meū sanguinē habet vitam eternā et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Secunda auctoritas habetur Johā. iiij. cum xp̄s loqueretur samaritane. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei fiet i eo fons aque viue salientis in vitam eternā. Tertia auctoritas est Joh.vj. Qui māducat hūc panem viuet ineternū. Quarta auctoritas est Mat.xix. et Marci.x. Cū quereret iuuenis ille magister quid boni faciam: vt vitam eternam possideam. Respondit ei xp̄s si vis ad vitam scz eternam ingredi serua mādata. Quinta auctoritas Marci.ix. bonum est tibi claudum introire in vitam eternā q̄ duos pedes habētē mitti i gehennā ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mat.x. Nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrē aut matrē aut vxorē aut filios pp̄ter me et pp̄ter euangelium qui nõ accipiat centies tm̄ nunc in tempore hoc. domos et fratres et sorores et matres et filios et agros cū p̄secutionibus et in futuro seculo vitam eternam. Dicit q̄ in presenti accipiet cēties tm̄: quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantū excedūt bona temporalia quātū cētenarius vnitatem. aliter autē potest exponi de religiosis qui p̄ vno patre carnali vel fratre dimisso habent sp̄ūales fratres et matres et p̄res multos et etiam possessiones multas et agros inquātū ex possessionib⁹ omniū fideliū sufficiēter sustētātur. sm illud apostoli.ij. ad Corinthi.vj. quasi nihil habētes et omnia possidētes. Unde Augu. Cõtēne omnia et habebis omnia. Septima auctoritas est Joh.iij. Qui credit in filium habet vitam eternam qui autē incredulus est filio nõ habet vitam eternaam. sed ira dei manet super eum. Et ibidē sic deus dilexit mundum. vt filiū suū

vnigenitū daret: vt omnis qui cre
dit in illuz nō pereat. sed habeat
vitam eternā. Octaua auctoritas
est Joh. v. Scrutamini scripturas
in quibus putatis vitam eternaz
habere. ⁊ ille sunt que testimoniū
perhibent de me ⁊ non vultis ve-
nire ad me: vt vitaz habeatis. No
na auctoritas est Joh. vj. vbi dici
tur ꝙ cum multi ex discipulis iesu
abirēt retro. dixit iesus ad duode
cim. Nunquid ⁊ vos vultis abire
Respōdit ei symon petrus: Dñe
ad quē ibimus verba vite eterne
habes ⁊ nos cognouimus ⁊ credi
mus quia tu es xp̄s filius dei. De
cima auctoritas est Joh. x. Oues
mee vocē meā audiūt ⁊ cognosco
eas ⁊ sequūtur me. ⁊ ego vitā eter
naz do eis. Undecima auctoritas
est Joh. xij. Qui odit animā suaz
in hoc mundo in vitā eternam cu
stodit eam. Duodecia auctoritas
est Matth. x. Nolite timere eos q̄
occidunt corp⁹. animaz autē non
possunt occidere. sed potius eū ti-
mete qui pōt aiam ⁊ corpus per-
dere in gehennam. He duodecim
auctoritates ex euangeliis dedu-
cte sunt quasi. xij. colūne auree no
stri inexpugnabil fortalicij. ¶ Pre-
dictis adiungunt alie. xij. auctori
tates apostolorum xp̄i. Prima est
cum iudei contradicerēt paulo et
blasphemarēt: tūc cōstanter pau-
lus ⁊ barnabas dixerūt Actuum
xiij. vobis oportebat primū loqui
verbū dei: s; qm̄ repulistis illud ⁊
indignos vos iudicastis vite eter
ne. ecce ꝯuertimur ad gētes. Sic
em̄ p̄cepit nobis deus. Scd̄a est
eiusdē. ad Gal. vlti. Qui seminat
in carne sua: de carne ⁊ metet cor
ruptionē. qui autē seminat in spi-
ritu. de spiritu metet vitaz eternā
Tertia est eiusdē prima Thimo.
j. Ideo misericordiam cōsecutus
sum: vt in me primo ostenderet ie-
sus xp̄s oīum patiētiam ad infor-
mationē eoruz qui credituri sunt
illi in vitam eternam. Quarta est
eiusdem prima Thimo. vj. Certa
bonum certamē fidei apprehēde
vitam eternaz in qua vocatus es
⁊ confessus confessionem bonam.
Quinta est eiusdē Thimo. j. pau-
lus dei seruus apostolus iesu xp̄i
s̄m fidē electorum dei ⁊ agnitio-
nem veritatis que s̄m pietatez est
in spem vite eterne quā promisit
q̄ nō mētitur de⁹ ante tp̄a secula.
Sexta est eiusdem. ad Thimo. iij.
dicēs. Justificati gratia ipsius he
redes sumus s̄m spem vite eterne
fidelis sermo est. Septima aucto-
ritas est eiusdem prima Corinth.
xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperā
tes sumus. miserabiliores sumus
omnibus hominibus quasi dicat.
Si speramus in hac vita remune
rari a xp̄o miserabiliores sumus
⁊c. q: alij ad minus pfruunt bonis
hui⁹ vite: nos aūt patimur mala.
In primitiua em̄ ecclesia fideles
erāt multa sustinētes aduersa. S;
cōtra hoc posset argui de multis
ph̄is q̄ voluptates ⁊ diuitias hui⁹
seculi cōtēpserūt: ⁊ cū hoc nega-
bāt resurrectionē mortuoꝝ: nec tn̄
dicunt miserabiliores aliis hoib⁹
s; meliores. Dicēdū ꝙ nō est simi-
le de ipsis ⁊ xp̄ianis: q: ph̄i. hoc fe

cerint ꝓpter maiora bona ꝯsequē-
da: scꝫ ꝟtutes itellectuales ⁊ mo
rales: in quibus cōsistit cognitio
veritatis ⁊ cōsecutio politice bo-
nitatis. hoc autem nō pōt dici de
xp̄ianis qui cōfitētur xp̄m resur-
rexisse a mortuis quod falsuꝫ eēt
si resurrectio esset īpossibilis. fal-
sitas aūt malum est intellectus si
cut veritas eius bonū. Octaua ē
apostoli petri pͥma. Pe. iij. Sal-
uos baptisma facit non carnis de
positio sordium: sed cōsciētie bo
ne interrogatio in deuꝫ per resur
rectionem iesu christi qui est in de
xtera dei patris. deglutiēs mortē
vt vite eterne coheredes efficere
mur ꝓfectus in celum subiectis si
bi angelis ⁊ potestatibus ⁊ virtu
tibus. Nona est Io h. apl'i. j. Ioh.
j. vidimus ⁊ testamur ⁊ annuncia
mus vobis vitam eternam. Deci-
ma est eiusdē in. c. ij. hec est repro-
missio quā ipse pollicit⁹ est nobis
vita eterna. Undecima est eiusdē
in. c. v. hoc est testimoniuꝫ quoniā
vitam eternam dedit nobis deus
⁊ hec vita in filio eius est. Duode
cima est eiusdem in. c. eodē assum
psit nos ⁊ dedit nobis sensum: vt
cognoscamus veruꝫ deū ⁊ simus
in filio eius vero. hic est ver⁹ de⁹
⁊ vita eterna. Ecce habem⁹. xij. ꝓ
pugnacula nostri fortalicij aploꝝ
xp̄i. ¶ Nūc videamus auctorita
tes veteris testamenti. ⁊ inueniū
tur tres. Prima ē Thobie. xij. ele-
mosyna a morte liberat ⁊ facit in-
uenire vitam eternaꝫ. Secūda est
Eccl. xxiiij. Qui elucidant me vi-
tā eternā habebūt. Ecce premiuꝫ
qd̄ ꝓmittit diuina sapiētia suis
elucidatorib⁹. Tertia est Daniel.
xij. Multi de his q̄ i puluere ter-
re dormiunt euigilabūt. Alij in vi
tam eternā. Alij in opprobriuꝫ: vt
videant semper. Premissis auteꝫ
oībus articuli fidei vltimus con
cordat q̄ est carnis resurrectionē
⁊ vitam eternā Amen. ¶ Hec est
etiam sentētia verissima catholi-
ce fidei ⁊ doctorū. dicitur enī i li-
bro de ecclesiasticis dogmatib⁹ so
lum hoīem credim⁹ habere aīam
substantiuam que ⁊ exuta a corpo
re viuit: ⁊ sensus suos atqꝫ īgenia
viuaciter tenet. nec cū corpore mo
ritur sicut Arabs asserit: nec post
modicum interualluꝫ sicut zenon
quia substātialiter viuit. et Aug.
O anima mea illā patriaꝫ petere
debuisti. in qua est q̄es sine labo-
re. gaudiū sine dolore. pax sine tri
bulatiōe lux sine tenebris. vita si
ne morte. Idē si simul aīa cū cor-
pore interiret pro nihilo dei fili⁹
deo patri spiritū cōmēdaret: sed
moritur ⁊ deo patri spiritū cōmē
dat: vt mortem corporis ⁊ immor
talitatē anime designaret. ¶ Cō
firmātur finaliter oīa predicta
autoritate beati greg. in. iiij. libro
dyalogoꝝ vbi loquēs de vita aīe
post obitum. sic ait. Carnales q̄-
qꝫ: quia illa inuisibilia scire no va
lēt per experimētū. dubitāt vtrū
ne sit qd̄ corporalib⁹ oculis nō vi
dēt que nimirū dubietas primo pa
rēti nostro esse non potuit. qr ⁊ ex
clusus a paradisi gaudijs. hoc qd̄
amiserat quō viderat recolebat.
Hi aūt sētire vl' recoleꝝ audita nō

possunt: quia eorū nullum sicut il li saltē de preterito experimentū tenent. Ac si eni pregnās mulier mittatur in carcerē ibiq3 pueru3 pariat qui natus i carcere nutrie tur vt crescat. cui si fortasse mater que hunc genuit solem lunā. stel las montes. z campos. volantes aues. currētes equos nomiet. Il le vero qui est in carcere natus et nutrit⁹: nihil aliud q̄ tenebras car ceris sciat z hec quide3 esse audi at. sed quia ea per experimentum nō nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa atq3 in uisibilia audiūt. diffidūt an vera sint: q2 sola hec infima i quib⁹ na ti sunt visibilia nouerūt. Unde fa ctum est: vt ipse inuisibiliu3 z visi biliū creator ad humani generis redemptione3 vnigenitus patris veniret: z spiritūsanctū ad corda nostra mitteret. quatinus p eum viuificati crederem⁹. que adhuc scire per experimētum non possu mus. quotquot ergo hunc spiritū hereditatis nostre pignus accepi mus de vita inuisibiliu3 nō dubi tamus. Nam quia post mortē car nis viuat aīa. p3 ratio: s3 fidei ad mixta. Nūquid z sancti apostoli ac martyres xp̄i presentem vitam despicerent. in morte carnis aīas ponerēt. nisi certiorē animarū vi tam subsequi scirēt. Et ecce hi q̄ animas i morte posuerūt atq3 ani marū vitam post mortem carnis esse crediderūt quotidianis mira culis coruscāt. Ad extincta eor̄ nāq3 corpora viuētes egri veniūt et sanātur: pluri veniunt z demo nio vexantur. demoniaci veniunt et liberātur: leprosi veniūt z mū dantur. deferuntur mortui z susci tātur. Si igitur vitam anime ma nētis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur nō perpē dis vitam anime post corpus etiā p ossa mortua i virtute miraculo rum: Nam z multi nostrorū men tis oculum fide pura z vberi ora tiōe mūdātes egredientes ex car ne aīas frequēter viderunt. hec il le. De hoc ponunt plura miracu la in libro dyalogorum vide ibi.

¶ De heresi eorum qui dicunt q non possunt euitare peccata. quia fuerunt nati in tali constellatiōe vel signo.

Quartadecima heresis est eoru3 qui dicunt se non posse euitare peccata: quia sunt nati i tali signo. Hic notandum est q̄ s̄m Greg. in omelia. z s̄m Aug. in. v. de ciuita te dei. ca. j. z. xxiiij. q. iij. quidā he retici. z etiam ysido. viij. Ethi. c. v. fuerunt quidā heretici dicti pri cillianiste qui fundamentis astro logorum adherentes dicunt vnū quēq3 hominē sub constellationi bus stellarum nasci. carūq3 influ entijs regi. dicūt etiam tales stel las dictorum hominū esse fatum quo d quidē fatū s̄m August. nō dicunt dispositionē ac causarum ordinē sine coērtionē in ipsis re bus s̄m diuinā volūtatē: sicut di cit Boetius. iiij. de consolatione

psa.vi. Sed dicũt fatũ vim posi-
tionis syderũ qualis ẽ qñ qs na-
scitur vel cõcipit quã vitare non
possent: dicũt ẽt habere ptãtẽ stel
las sup hoim vitã mortem actus
z officia. dicunt enĩ q mars facit
hominẽ homicidã z preliatorem.
Aquarius piscatorẽ. Libra trape
zetã cãpsorẽ z mercatorẽ. hui9 opi
nionis fuerũt thalmudiste dicen-
tes de thamulth talia vba. filij z
pulsiones rerũ nõ depẽdẽt ex me
ritis sed depẽdẽt ex cõstellatiõe
signi. Sic attribuerũt malũ regis
saul z bonũ regis dauid planetis
z signis dicẽtes in eodẽ libro. Si
natus fuisset saul i signo dauid q
cecidisset corã eo Item dicunt iu
dei i libro thamulth .l.c.qd icipit
ceder thahemer q vn9 doctor cui
nomẽ erat rabi Alazar vempeda
dicebat q stringebatur ei fortiter
mũd9. vult dicere q habebat ma
gnã paupertatem z faciebat ora-
tionẽ deo q releuaret ipsum ab il
la magna paupertate. z dicit ibi
q de9 respõdit sibi vis q propter
amorẽ tuũ destruã mũdũ z iterũ
creem illum z forte eris in signo i
quo efficieris diues. Ex qb9 ap-
paret manifeste q illi itelligebãt
deũ nõ habere ptãtem auferendo
ab illo miseriam nisi mediantib9
signis ex isto fundamẽto supradi
cti heretici posuerũt q stella que
nato dño orta fuit ad hoc nouiter
facta z creata fuit vt xpo influe-
ret sup ei9 vitã mortem . actus et
officia ptãtẽ haberet z sibi in om
nib9 fatũ eẽt. Pro tãto dicit grc.
vbi supra q pdicti heretici hoc i
adiutoriũ sui errorꝫ assumũt q no
ua stella exijt cuꝫ dño in carne ap
paruit cuius fuisse fatũ eãdẽ stel-
lã putãt. ¶ Predictus error siue
heresis improbat per tres docto-
res pbatissimos. s. p augu. Cris. z
Greg. Et primo per aug. qui i qn
to libro. de ciui. dei. l.c.j. dicit istã
opinionẽ esse offensiuã z iniuriosã
quatuor rebus isignib9 z irrepro-
babilibus. Prio cõi lege z secte i
generali. Secũdo celo in speciali.
li. Tertio iudicio diuiali. Quarto
pbatiõi expimẽtali. ¶ Prio aug.
dicit q ista opinio est offensiua z
iniuriosa omni legi zc. ₰m enĩ tul-
lium de natura deoꝝ omnis lex z
secta posuit deum esse. Nõ est taꝫ
fera tã rudibusqꝫ morib9 cui9 mẽ
teꝫ opinio deoꝝ nõ habuerit inqt
tullius. Itẽ omnis secta z lex po
nit q deus in necessitatibus dꝫ i
uocari z rogari. Unde secundum
phm in ethicis latera z cult9 deo
rũ sunt de lege nature: z ₰ꝫ tulliũ
vbi supra. Omnis lex z secta sacri
ficia quedã hꝫ quibus deos suos
reuerẽt. Si ergo ista opinio veri-
tatẽ contineat q̃ dicit stellas hẽre
hanc potestatẽ q ex suis influen-
tijs moribus z actibus hominum
imponant necessitateꝫ quã euita
re nõ possint. ad quid deus in ne
cessitatibus inuocabitur aut ro-
gabitur quasi dicat frustra. Unde
contra ponentes istam opinionẽ
dicit in textu. Hi ab aurib9 homi
nũ repellendi sunt: non solum eo
rum qui veram religionem tenẽt.
sed qui deorum qualiumcunqꝫ li-
cet falsorum volunt esse cultores

Hec opinio q̄d aliud agit nisi vt null⁹ oīno colatur aut roget̄ de⁹ hec aug. ¶ Item secūdo h̄ opinio est offēsiua ꝛ iniuriosa celo: sp̄alit̄. magna diffamatio isti⁹ ciuitatꝭ esset si diceret̄ ꝙ in aula sui cōsiliarii ciues ꝛ rectores ꝯcluderēt ꝛ determinarēt latrocinia ꝑpetrādo homicidia ꝛ cetera mala ꝯmittēda. ꝑ istā ymaginationē aug. dicit ꝙ celū q̄dā curia vel ciuitas ē. ciues sunt stelle ꝛ si isti influunt ꝛ necessitāt ad latrocinia homicidia ꝛ cetera mala: celo est vituperiū ꝛ iniuria. ¶ Tertio hec opinio ē offensiua ꝛ iniuriosa diuino iudicio. Vn̄ aug. in textu. Quale inq̄t iudiciū de factis hoīm relinq̄t̄ deo q̄bus celestꝭ adhibet̄ necessitas. ad idē xxiii. q. iiii. vasis ire. ¶ Quarto ꝛ vltio est offensiua hec opinio ꝓbatiōe experimētali. sepe videm⁹ ꝙ duo gemī nati ꝛ ꝯcepti sub eodeꝫ signo ꝛ cōstellatione stellarū sunt ita diuersi ī oībus ꝛ dissimiles ꝙ magis sunt similes illi q̄ ī diuersis cōstellationibus sūt nati ꝛ ꝯcepti ꝛ istā rōnē dicit aug. fortissimā Unde in textu cōtra istos. Quid inquit est ꝙ nūq̄ꝫ dicere potuerūt cur in vita geminorū in actōibus in honoribus ceterisq̄ꝫ reb⁹ ad humanā vitā ꝑtinētibus atq̄ꝫ in ip̄a morte sit plerūq̄ꝫ tātaq̄ꝫ diuersitas vt similiores eis sint quantū ad h̄ attinet multi extranei q̄ꝫ ipsi inter se gemini qui exiguo t̄pis interuallo in nascēdi separato in cōceptu autem per vnū cōcubitū vno etiā momēto seminati. Dat exēplū in iiii. c. ꝛ idē habet̄ Gen. xxv. Malach. i. ꝛ. xlvii. d. q̄ꝫ scribit Iacob dilexi esau odio habui. Nati sūt duo gemini antiq̄ patrū mēoria sic alter post alterū vt posterior plātam p̄oris teneret tāta fuit ī eoꝝ vita moꝝ diuersitas tāta ī actib⁹ disparitas tāta ī parētū amore dissimilitudo vt ēt inimicos eos inter se faceret ista distātia. Nunq̄d h̄ dr̄ ꝙ vno ābulāte ali⁹ sedebat: vno dormiēte ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat: vn⁹ duxit mercēnariā ꝟuitutē ali⁹ nō seruiuit: vn⁹ a mr̄e diligebat̄. ali⁹ a mr̄e nō diligebat̄: vn⁹ honorē q̄ apd̄ eos magn⁹ habebat̄ amisit alter adept⁹ ē. h̄ aug. ¶ Scd̄o ip̄robat̄ ista heresis ꝑ Cris. qui dicit ꝙ hec opinio facit triplicē blasphemiā ī deū. p̄ria est ꝙ de⁹ ē ꝛ fuit malus in stellas creādo. vnde sup Mat. dicit sic. Si aliquis adulter ꝛ homicida fiat ꝑ stellas magna est iniquitas stellaꝝ. maior illius q̄ creauit stellas. Nā cum sit p̄sci⁹ futuroꝝ de⁹ ex quo tāta iniq̄tas futura erat ꝑ stellas si noluerit emēdat̄ nō ē bonus. si voluit ꝛ nō potuit ip̄otēs est. Scd̄a blasphemia est ꝙ de⁹ est crudelis ī talib⁹ ꝑ delictis pēas dare. vn̄ Cris. vt quid mali penā suscipiā. qd̄ nō volūtate sꝫ necessitate cōmisi. Tertia blasphemia est ꝙ de⁹ ē insipiēs ī ꝓcipiēdo. Vn̄ Cris. Quis eīn iubet aliquē ne faciat malū qd̄ n̄ p̄t d̄cliare aut vt faciat bonū ad quod nō p̄ōt ꝑuenire. hec ille. vn̄ merito dicit̄ Mat. xi. Iugū enim meū suaue est. ꝛ. i. Io. v. mādata ei⁹ grauia nō sunt ¶ Tertio ꝛ vltimo improbat̄ hec

opinio hr̄tica ꝑ gre. sicut ꝑ augu.
Sed dat spālīter vnū exēplū de
honoribus ⁊ dignitatib⁹ hominū
Unde in omelia epiphanie dicit sic.
absit a fideliū cordib⁹ vt fatū ali
quid dicamus. vitā quippe hoīm
solus hāc conditor qui creauit ad
ministrat. Neq; enī ꝓpter stellas
homo. sed stelle ꝓpter hominē fa
cte sunt. Seqtur in persarū quoq;
francorūq; terra reges ex genere
prodeūt quibus profecto nascēti-
bus quis estimet quāti eisdē mo
mentis horarū ⁊ temporū ex ser-
uili conditione nascantur. ⁊ tamē
regū filij vno eodēq; sidere cū ser
uis nati ad regnū ꝓficiūt cū serui
qui secū fuerant geniti in seruitu
te moriātur. Hec greg. Patet igi-
tur ꝑ istos tres doctores venera-
biles ꝙ predicta opinio est falsa
⁊ hr̄tica. Unde determinando ve
ritatem cōcludit aug. de stella no
uiter xp̄o nascēte creata ꝙ ipa nō
est xp̄o in fatū. Unde sermōe. viij.
super Jo. non est sub fato syderū
dominus syderum cū ipse sit cōdi
tor syderū. ⁊ cōtra faustū nō ideo
xp̄s nat⁹ est vt si dici oportet non
stellā xp̄o sed xp̄m stelle fatū dice
remus fuisse. Ipse quippe illi nō
illa huic nascēdi cōtulit causam.
¶ Sed quereret aliquis diligēs
scire vtrum ex impressiōe lumina
rium celestiū causetur aliquo mo
do in hominibus diuersitas morū
Respōdetur ꝙ mores hominum
⁊ euentus futurorum a sideribus
causari dupliciter potest intelligi
aut necessario ⁊ sufficiēter: aut di
spositiue ⁊ contingenter. Si dica-
tur primo modo sic nō tantum est
falsum sed etiam hr̄ticū quia re-
pugnat xp̄iane religioni. tum qꝛ
veritas fidei in hoc errore saluari
nō posset dum enim omnia ponit
a syderib⁹ necessario euenire tol-
lit meritum ⁊ per consequens glo
riam: tum qꝛ honestas morum per
hunc errorē p̄iudicium patit̄ dū
culpa peccātis in sydera refundi-
tur vt supradictum est: qꝛ sic licen
tia malefaciēdi sine reprehensio-
ne creditur vt hō ad orādum ⁊ co
lendū sydera incitetur. ¶ Si au-
tem dicatur mores hominum a di
spositionib⁹ syderū variari dispo-
sitiue ⁊ contingēter sic pōt habe-
re veritatē quia nec rōni nec fidei
repugnat: planū est enim ꝙ dispo
sitio corporis varia multū facit ad
variationē affectionum ⁊ morum
a se: vt plurimū enī anima corpo-
ris cōplexiones imitat̄ vt dicit sex
principiator. Unde colerici sunt ira-
cūdi: ⁊ sanguinei sunt benigni. me
lācolici sunt inuidi: ⁊ flegmatici
pigri: hoc autē nō est necessarium
quia anima dominatur suo corpo
ri maxime quādo est adiuta ꝑ gra
tiam. multos enim videmus cole-
ricos mansuetos: ⁊ melancolicos
benignos. quoniā ergo virt⁹ cor-
porum celestium operatur admi-
rationē ⁊ qualitatē complexionū
Hinc est ꝙ ꝑ consequēs operatur
quodammodo ad qualitatē moꝝ
valde tamen de longinquo. plus
enim facit ad qualitatem comple
xionis virtus nature inferioris ꝙ̄
virtus syderum. Unde aug. in. v.
de ciui. dei. ca. ij. In solutione cu-

iusdã questionis de duob⁹ fratribus qui simul infirmabãtur ⁊ curabãtur cũ quereret vnde hoc esset. magis cõmẽdat rationẽ hypocratis q̃3 astronomi. hypocras eñ rñdit q hoc erat pp̄ter similitudinẽ cõplexionis. Et astronom⁹ rñdit q hoc erat pp̄ter idẽtitatẽ cõstellationis. melius eñ respõdit phisicus q2 cãm dedit magis pp̄riã ⁊ pp̄inquam. Est sic ergo dicẽdũ q ipressiones syderũ aliquo modo disponũt ad varietatẽ morũ. nõ quidẽ dispositiõe necessaria ⁊ pp̄ria ⁊ sufficiente sed remota ⁊ contingẽte ¶ Sed obiicitur q ph̄us libro de pp̄rietatibus elementorum dicit q regna vacua fcã sunt ⁊ terre depopulate apud ɔiũctionẽ. Jouis ⁊ saturni. sed talia nõ depẽdẽt ex libero arbitrio ergo ⁊c. Rñdetur q hoc dicit ph̄us nõ q2 hoĩes non potuerũt resistere influẽtie illius cõstellatiõis. sed q2 noluerunt q2 dicit Tholomeus in almagesti. sapiẽs homo dominabitur astris: q̃3uis autẽ ɔiunctio iouis ⁊ saturni eo q saturnus habꝫ ĩfluẽtiã melãcolicã ⁊ malã. Jupiter aũt immittit valde bonã influẽtiam potest ad rixã vel discordiã homines inclinare: cui tamẽ inclinatiõi hoĩes p libertateꝫ arbitrij pñt resistere ⁊ satis faciliter cũ adiutorio gratie dei. ¶ Obiicitur iterum q2 damascen⁹ li. ij. c. vj. dicit ɔstituunt multotiẽs ⁊ comete signa quedã mortis regũ. ⁊c. Respõsio quidaꝫ dicunt q cometa nec naturaliter gñatur nec est vna de stellis in firmamẽto positis. Unde nec eius significatio est naturalis. Un̄ damascen⁹ li. ij. c. vj. dicit q comete non sunt ex his q̃ a p̄ncipio genite sũt sꝫ diuina iussione ſm ip̄m tẽp⁹ cõstituunt ⁊ rursus dissoluunt hec damascen⁹. ⁊ p tale signũ deus p̄nũciat mortẽ regũ magis q̃3 aliorum: tum q2 rex est psona cõis. tũ q2 ex hoc põt oriri turbatio regni de cui⁹ custodia magis sollicitãt angeli pp̄ter cõe bonũ. ¶ Et si q̃ras qd̄ est illud regnũ i quo debet tale accidere. hic respõdet catholic⁹ dicẽs q quãcunq3 apparet semper significat mortẽ vel imutationẽ alicuius principis vel destructionis alicui⁹ patrie. ⁊ semp dirigit radios suos ad illã patriã cui minatur. Alij aũt qui viã ph̄icã sequunt videt q stella cometa sit ipressio calida ⁊ sicca generata ex inferiore parte aeris pp̄e ignẽ de vapore calido ⁊ sicco ⁊ glob⁹ illi⁹ vaporis adunatus apparet corp⁹ stelle. Partes autẽ illius corporis discõtinuate circa illũ globũ ⁊ in longũ protẽse in suis extremitatibus illi globo cõiũcte sunt quasi eius come sicut loq̄tur albert⁹ magnus dicẽs q comete sũt stelle habẽtes comas qd̄ fit p aerem inflãmatũ cõtẽtuꝫ a stellis siue planetis quiq3 scꝫ saturno Joue, mercurio ⁊ venere. Isti eñ planete propter velocẽ motũ ipsoꝝ igniũt aerem in circuitu eoꝝ: ⁊ sic propter aerẽ inflãmatũ contẽtuꝫ a stellis p̄dictis coniũcto lumine eoꝝ cuꝫ eo videntur stelle ille comete: ⁊ secundũ hãc positionẽ signat ⁊ causat nõ p se sed p accidẽs mortali-

tatē pueniētē ex īfirmitatib⁹ calidis z siccis qz vehemēs distēpata siccitas consueta est puenire et cōtinuari gñationi comete: et qz vt in plurib⁹ diuites nutriunt calidis z siccis. ideo illo tpe multi diuites moriunt: īter quos mors regū z principum est magis notabilis. Huius opinionis vr esse ysidorus in. iiij. ethimologiarū. Dicit eñ q hoc genus syderis qñ apparet signat pestilētiā. aut famē aut bellū. Idē videt sentire beda. Dicit eñ q signat pestilētiā aut bella. aut vētus. aut estus. ¶ Et si q̄ras vtrū illa stella que apparuit ī natiuitate xp̄i fuit cōeta. Rñdet beda. q nō qz ex q̄buscūq3 causis nascat cometa siue ex planetis siue ex fixis semp apparet in parte septētrionali. Stella aūt q̄ apparuit in ortu xp̄i mouebat ab oriente ad meridiē versus occasum qđ nō solet facere mot⁹ cometarū. vt dicit Crist. z sic pt3 fm q̄libet istarū opinionū nullū penit⁹ astra habere dominiū super liberum arbitriū. licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire q̄ assertio est catholica vel heretica pertinet ad theologos.

Septima consideratio est scire ad quos ptinet diffinire q̄ assertio est catholica vel hr̄tica vtru3. s. ad theologos vel canonistas. Et rñdet venerabilis Guillelm⁹ ochan in suo dyalogo q istđ ṽbū diffinire h3 plres significatiōes de q̄bus due ad ppositum vident ptinere. Cōtingit enim aliq̄d diffinire auctoritate officij. z sic diffinire q̄ assertio catholica z que heretica sit cēsenda ad summū pontificē ptinet z conciliū generale. Alit ɔtingit diffinire p modū doctrīe quō magistri in scolis diffiniunt q̄stiones z determināt z sic accepto verbo diffinīedi circa ppositā q̄ōne3 diuersimode sentiūt lrati. Est eñ vna opinio q ad canonistas principaliter spectat q̄ assertio est catholica que heretica iudicare: ad qđ mouent triplici ratiōe. Prima est hec. Ad illā scientiā principaliter spectat diffinire vl discernere que assertio est catholica z que heretica censenda. que pncipalr tractat de assertiōe veritatū theologicarū z reprobatiōe heresum dānatorū huiusmodi est sciētia canonistarū z nō theologorū ergo. Secūda ratio hec est. Ad illā sciētia3 pertinet diffinire q̄ assertio est catholica z que heretica est cēsenda cui fides q̄tum ad credibilia principalib⁹ adhibet. Sed q̄tū ad ea q̄ sunt fidei magis credēdū est canonistarū sciētie q̄3 theologorū qz magis credēdū ē eccl'ie p quā edita est scia canonistarū q̄3 euāgelio teste augustīo q̄ vr asserere maiorē esse auctoritatē eccl'ie q̄3 euangelij. qz nec euangelio indt crederē nisi auctoritas eccl'ie ɔpulisset ergo ad sciētiā canonistarū magis ptinet diffinire que assertio est catholica q̄ heretica est censenda q̄3 ad theologiā. Tertia rō est h̄. Ad illā scientiā principalr. spectat dif

cernere que assertio est catholica
que heretica est cēsenda cuius au
ctoritas hꝫ symbolum fidei ⁊ arti-
culos ordīare ⁊ articulos fidei re-
cte ⁊ rite distīguere sꝫ hoc spectat
ad summū pōtificē q̄ autor est sciē
tie canonistarum ergo per ꝯñs ad
ipsos principaliꝰ ꝙ ad theologi-
cos pertinet diffinire que assertio
catholica q̄ heretica debeat repu
tari. ¶ Alij indubitāter tenēt qꝺ
ad theologiā spectat nō p modū
diffinitiōis auctoritatiue sꝫ p mo
dū doctrine principalr̄ diffinire q̄
assertio catholica q̄ hr̄tica censen-
da est. ⁊ ꝙ ad canonistas nō perti
net nisi inquātū eorū sciētia aliq̄
ad fidem spectātia dinoscitur mē
dicare a theologia qꝺ nitūtur ra-
tionibus affirmare. Quarū prima
est hec. Ad illius sciētie doctores
propter quam solūmodo dicit as-
sertio catholica vel heretica prin-
cipaliter spectat diffinire p modū
doctrīe que assertio est catholica
reputanda. Sed per theologiā so
lummodo scitur queeūqꝫ assertio
catholica reputanda q2 illa asser-
tio sola q̄ est cōsona theologie est
vere catholica. Illa vero q̄ theo-
logie noscit aduersari esse dinosci
tur heretica. Si enim aliqua asser
tio quibuscūqꝫ de causis summoꝝ
pontificū vel etiam generaliū cō-
siliorū aut etiā imperatoꝝ legibꝰ
inueniret aduersa si theologie nul
latenus obuiare ꝯuis p falsa ⁊ er
ronea posset hri. non tñ deberet i-
ter hereses ꝯputari: ergo ad theo
logie tractatores pricipalr̄ ptinet
diffinire p modū doctrine q̄ asser-
tio catholica ⁊ q̄ heretica cēsenda
est. Secūda ratio est hec. Ad illiꝰ
sciētie tractatores in qua explici-
te ⁊ cōplete traditur regula fidei
orthodoxe principalr̄ spectat diffi
nire p modū doctrīe que assertio
catholica q̄ heretica est censenda.
Huiusmōi aūt est scia theologica nō
canonistaꝝ. multa eñ ad fidē nraꝫ
spectātia in theologia reperiunt
explicite de quibꝰ in sciētia cano-
nistarū mētio nō habet. nihil aūt
ptinēs ad regulā fidei i alia sciē-
tia poterit repiri nisi qꝺ a theolo-
gia recipiūt. g ad theologos nosci
tur talis diffinitio pricipalr̄ ptine
re: ad canonistas nō spectat nisi i-
quātū aliqua theologica a theolo
gia noscunt mēdicare. Tertia rō
est hec de assertionibꝰ quas sciē
tia superior ⁊ inferior tractare no-
scunt hꝫ superior scia principaliꝰ
iudicare. Sꝫ de q̄busdā assertiōi-
bus catholicis ⁊ hr̄ticalibus theo
logia q̄ est supior ⁊ sciētia canoni
starū q̄ est inferior aliquo mō per
tractāt ergo ad theologiā ptinet
pricipaliꝰ talis diffinitio. ⁊ p cōse
quēs ad theologos pricipalr̄ spe-
ctat diffinire per modū doctrīe q̄
assertio catholica q̄ hr̄tica est cen
senda. Plures alias solēnes rōes
facit vbi supra venerabilis ochan
sed he sufficiant p pñti. ¶ Restat
aūt rñdere ad rōnes canonistarū.
Ad primā nōnulli rñdent theolo
gi dicētes ꝙ ad theologiaꝫ nō ad
sciaꝫ canonistaꝝ spectat pricipalr̄
de approbatiōe veritatū catholica-
rū ⁊ reprobatiōe heresū dānatarū
tractar̄ cuiꝰ rōeꝫ assignāt dicētes

q assertio veritatis ē approbatio vitatis q eni aliqd dictuz asserit esse verū approbat illd dictū tāq verū assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autē veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. qr qui aliquā approbat veritatē p ↄsequēs ↄtrariā reprobat falsitatē: sicut qui pcipit vnū ↄtrarioꝝ: p ↄsequēs phibet aliud. vt notat glo. in decreto di. ptia humanū. sup verbo phibet. assertio ergo veritatū theologicarū p quādā ↄsequētiā ē reprobatio oiz heresum cōtrariarū. Cū ergo p theologiā pricipaliter veritates theologice asserant. sequit q approbatio veritatū theologicaꝝ ꝛ dānatio heresum principaliter ad theologiā ptinet. ¶ Sed dices ex quo talis approbatio ꝛ reprobatio pricipaliter ad theologiā ptinet. ergo nō tm ad eā ptinet. respōdēt p dicti dicētes. q ad sciētiā canonistarū ptinent libri decretorū ꝛ decretaliū: ꝛ alie questiōes summorū pontificū ꝛ episcopale: in qbus quedā vitates theologice asserūtur: ꝛ nō nulle hereses reprobant. licet tm ille vitates ꝛ hereses sint pauce respectu illarū q in theologia habent. ꝛ iō non tm ad theologiā. sed etiā ad sciētiā canonistarū spectat aliquas vitates catholicas approbare ꝛ aliqs hereses licet paucas reprobare. Ad theologiā aūt spectat oēs veritates catholicas approbare: ꝛ oēs hrses reprobare. quare licet principaliter talis approbatio ꝛ reprobatio ad theologiā pertineat. ptinet tm scd'ario nihilomin' ad sciētiā canonistaꝝ. Aliā rōnē adducūt dicētes theologiā veritates catholicas approbādo: ꝛ hereses reprobādo a canonistarū scientia: nihil oīno recipit vel mēdicat. Canonistarū tm scientia veritates catholicas approbando ꝛ hereses reprobādo a theologia oīa mēdicando pcedit: qre ad theologiā hec principalius ꝛ vniuersaliter pertinere noscunt ad canonistaꝝ sciētiā secūdario ꝛ pticlariter. ¶ Ad scdaz rationē canōistaꝝ respōdetur q qntuz ad ea q fidei sunt magis credēdū ē theologie q cuicūq alie sciētie. nullisq scriptorib' quarūcunq scientiarum: ita oportet credere sicut scriptorib' sacre theologie. Auctoritas bti Augustini: q adducit: vt nōnulli dicūt frequenter a multis contra intellectū beati Augustini pessime allegatur. Ad cui' intellectū dicūt esse sciendū q nomen ecclesie eq uoce in locis variis scripturaꝝ accipitur: aliquādo pro loco corporali diuinis officiis deputato. Aliquādo p aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fideliū simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie: non solum totam congregationem viuentium: sed etiaz fideles mortuos comprehendit: ꝛ isto vltimo modo accipit ecclesiaz btūs Augu. in li. cōtra ma

nicheos z recitatur di. xi. c. palā. qui ait. palā est q̄ i re dubia ad fidem valeat catholico ecclesie auctoritas q̄ ab ipsis fundatissimis sedibus aploꝝ vsq̄ ad hodiernu3 diem succedentiū sibimet epoꝝ serie z tot populoꝝ ꝯsentanee firmatur vbi ecclesia catholica epos z pplos a tpe apostoloꝝ vsq̄ ad ordies sibimet succedētes importat: z sic accipit nomē ecclesie. Augusti. cū asserit q̄ nō crederet euāgelio nisi eū auctoritas ecclie cōpelleret. Ista eū ecclesia scriptores euāgelij z oēs populos cōprehendit sicut pbatū est. Quare ex auctoritate Aug. Sane itellecta inferri nō pōt q̄ magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori q̄ euāgelio. Et p cōsequens per eā pbari non pōt q̄ maior fides sit exhibēda sacris canonib⁹ q̄ euāgelio xpi. Concedūt tū q̄ magis credendū est ecclesie que ē multitudo catholicoꝝ oim q̄ fuerūt a tēporib⁹ pphetarū z aploꝝ vsq̄ modo q̄ euangelio. nō q2 de euāgelio sit aliq̄liter dubitādu3: sed q2 totum est maius sua parte. Ecclesia igitur q̄ maioris auctoritatis est q̄ euāgelista est illa ecclesia cuius auctor euangelij ps esse dinoscit. Nō ē aūt mirū si maior ē auctoritas toti⁹ q̄ ptis: iō maior ē auctoritas toti⁹ ꝯgregatōis cōprehēdētis euāgelistas z omnes alios orthodoxos vsq̄ ad hec tēpora q̄ vnius vel etiam plurium personarū congregatiōis eiusdē. Quod autē ꝯditor canonū nō sit maioris auctoritatis q̄ euāgeliū sed mito minoris: ipsimet canonū cōditores testātur apte. Urban⁹ eū papa. vt habet. xxv. q. i. c. sunt quidā: ait. sciendū vero sūmopere est q̄ inde nouas leges potest condere pontifex supple Romanus: vnde euāgeliste. Nequaq̄ aliq̄d dixerunt vbi vero aperte dñs vel eius apostoli: vel eoꝝ sequaces: sancti patres sentētialiter aliq̄d diffinierūt ibi romani pontifices non nouā lege3 dare possunt: sed poti⁹ qd̄ predicatū ē vsq̄ ad aīa3 z sanguinē confirmari d3: si eū q̄ docuerūt apli z pphe qd̄ absit destruere niterēt nō sētētiā dare: s3 magis errare cōuincerēt. Ex his igitur colligit euidēter q̄ ꝯditor canonū minoris est auctoritatis q̄ euāgeliū sacrosanctū: ꝯtra qd̄ nouā legē nequaq̄ condere pōt: sed euāgeliū defendere vsq̄ ad aīam z sanguinē obligat. Contra qd̄ si nouā legē dare psumeret esset de errore p catholicos cōuincēdus. his fabianus papa cōcordat q̄ vt habet. xxiiij. q. iij. c. q̄ oipotentem deū metuit nec ꝯ euāgeliū: nec cōtra aplos: nec ꝯtra pphetas: nec sanctoꝝ patrū instituta agere aliquid vllo mō cōsentit. Ex quib⁹ verbis patēter habet q̄ conditor canonū si oipotentē metuit nihil cōtra euāgeliū cōponere psumit statuere. z ita nō maioris s3 mior3 auctoritatis q̄ euāgeliū eē dinoscit qd̄ i plrib⁹ capitlis i libro decretoꝝ insertis luce clari⁹ ꝯstat sicut ex di. ix. c. noli. z. c. ego solis. et ca. qs nesciat. z. c. noli. z. c. neq3: et ex. xiiij. di. c. sicut. z ex cā. ij. q. iij. c.

rit is qui preest. Alie auctoritates q̄ plurime quas lōgū eēt recitare: h idē asserūt manifeste: ꝛ ꝓpter easdē rōnes dicit ꝙ tota multitudo xp̄ianoꝝ nūc vita mortali viuētiū nō est maioris auctoritatis q̄ sit scīm euāgeliū: q̄ multitudo viuētiū dʒ vsq̄ ad aīam ꝛ sanguinē defensare euāgeliū. ¶ Ad tertiaʒ rōneʒ canōistaꝝ rn̄dēt nōnulli dicētes ꝙ summ⁹ pōtifex dʒ sacraꝝ lr̄arū hr̄e notitiā ꝛ etiaʒ in sacris canōibus dʒ esse perit⁹. Et ideo simbolū ordinare ꝛ articulos fidei recte distinguere spectat ad ip̄m p̄cipue cū ꝯsilio ꝛ assensu ꝯcilij generalis. Sed ī simboliū ordinādo ꝛ articulos fidei distinguēdo ꝛ eadē rōne in distinguēdo autēticeq̄ assertio est catholica: ꝛ q̄ heretica reputāda theologie principaliter debet initi: secūdario aūt ī sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista rōne ꝯcludi pōt ꝙ ad theologos spectat pricipaliter diffinire docēdo vel legē alijs exponendo q̄ assertio inter catholicos queue inter hereticos debet nūerari. Et licet cuʒ theologi vel alij de heresi accusant vel alios excusare conant. libellus excusatiōis respōsionis: appellatiōis: ꝛ hmōi ꝯpōere nesciāt nec formare: sʒ ad canōistas oporteat eos recurrere nō tn̄ ex hoc cōcluditur ꝙ ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica: ꝛ que heretica est cēsenda: vt dictū est: quia aliđ est discernere que assertio ē: ꝛc. ꝛ aliud est scire formas accusationū ꝛ modū agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos: q̄ primū ad theologos. Scđm ad canonistas dinoscit̄ ꝑtinere: quoniaʒ aliud est cognoscere denarios veros a falsis auruʒ ab auricalco: eq̄s sanos ab eq̄s egris: arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliq̄s de aliquo p̄dictoꝝ voluerit ī iudicio accusare aliquē ꝛ accusat⁹ si se voluerit defensare quō libelli accusatiōis. rn̄sionis. appellatiōis. ꝛ hmōi qn̄ vel in iudicio fuerit oportunū cōfici debeant ꝛ formari. Primū ad mōetarios: aurifabros fabros ferri. ꝛ fabricatores armorū spectare dinoscit̄. Scđm vero ad iuristas nō ē dubiū pertinere. Unde ꝑ istā rōem ꝓbari cōtingeret ꝙ ad iuristas ꝑtiet discernere qđ aurū est verū ꝛ qđ falsum: qui panni sunt artificialiter facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de oīb⁹ mechanicis ꝛ reb⁹ naturalibus vniuersis. q̄ in vsum hoīm veniunt haberēt pricipaliter iuriste discernere qualia eēnt ſm naturā suā vel artē: cū de hmōi oībus cōtingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigantes ꝓ libellis accusationis: rn̄sionis. appellatiōis: ꝛ hmōi ad iuristas habere recursum. Constat ꝙ sepe iurisperiti de reb⁹ minimis an sint tales quales debēt esse ſʒ naturā vel artē a qua fiūt nesciūt iudicare. quō tn̄ de talibus reb⁹ recuperādis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos ꝛ alia q̄ spectāt ad formā agendi ꝛ defendendi coram iudice non ignorāt.

¶ Quomodo heretici a fidelib⁹ sunt vitandi.

Octaua considera tio est si heretici sunt vitandi: quare videtur ali cui q̄ nō ƀm illud Mat. xiij. Ne forte colligētes zizania eradicetis simul ꝛ triticum sinite vtraq̄ crescere vsq̄ ad messem. zizania sunt heretici: triticum vero fideles: messis finis seculi. ergo heretici sunt tolerandi inter fideles ꝛ non sunt ab eis vitandi vsq̄ ad finē seculi. ¶ Pro declaratiōe huius ꝯsideratiōis: ꝛ solutiōe argumenti notādū q̄ multiplex est cōio: ꝛ simil̄r est m̄tiplex cōionis priuatio. Est eñ cōio sp̄ualis. scʒ q̄ est in cōsensu vero vel interp̄tatiuo ꝛ hoc mō nō est cū hereticis cōicandū: sic intelligitur illud. ij. Chorint. vj. Exite de medio eoꝝ gl. sp̄ualiter. s. vt eoꝝ scelera increpetis. Est scdo cōio i sacramētis hoc etiā mō nō est cōicādū cū hereticis notatis siue noiatis: q̄ ēt licʒ non sint notati siue noiati: tñ q̄ntum ē ex se priuent̄ effectu cōionis sacramētoꝝ: q̄r ipso iure sunt excōicati siue occulti siue manifesti. extra de hereticis. excōicam⁹. Est iterum cōio in cibo in potu: ꝛ hmōi: hoc etiā modo non cōicandū cum illis hereticis qui p̄cisi sunt ab ecclesia noiatim. Est etiā quarta cōio corporalis vt cohabitatio in eadē ciuitate: ꝛ talis cōio nō vitabat̄ in p̄icipio ꝑpter m̄titudinē hereticoꝝ. si autē timeret̄ de lapsu ab aliquibus tutius eē non habitare cū eis. ¶ Sic ergo pōt r̄ñderi ad argumentū q̄ illd̄ dictū pōt intelligi de hereticis occultis quoꝝ heresis dep̄hendi non pōt: tales eñ ꝛ si excōicētur excōicatione generali. non tñ excōicatiōe personali: nec exterminant̄ gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestoꝝ intelligant̄. vel intelligi pōt de catholicis malis. Unde Rabanus habēs discretionis exēplū equanimiter dʒ tolerare malos ꝑpter bonos. Sciēdū aūt q̄ messis dr̄ tēpus illud quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ sūt abijciēdi euāgelica falce. ƀm hoc intelligit̄ per missio p̄ tp̄e illo quo nō discernit̄ plene an sit hereticus: cū aūt innotuerit plene eccl̄ie corruptio sua ē p̄sonal̄r p̄scindēd⁹. vn̄ Aug. li. de vera religiōe dicit sentētiōal̄r q̄ i ecc̄lia tādiu sustinet̄ error alicui⁹ donec aut accusatiōeʒ inueiat: aut opinionē prauā p̄tinacit̄ defēdat Cū āt dr̄. j. Chor. xj. necesse ē hereses eē. Ibi dr̄ necesse illd̄ qd̄ est vtile p̄ accidēs siue p̄ter ītētiōeʒ hereticoꝝ. s. ad h̄: vt ab his q̄ se exercent i diuina scriptura pigritia eā discutiēdi excutiat̄ ꝛ magis fidei v̄itas declaret̄. vt s̄ patuit ꝯsideratiōe. v. hoc etiā habet̄ ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit dn̄s ꝛc. sup. i. vsq̄ ad finē seculi erunt aliq̄ue hereses vel malitie hoim ad exercendā fideliū sapientiā: ꝛ patientiā. Sic ergo pʒ quō heretici sunt vitādi. s. notorij. Dico etiā sine d̄nūciatiōe cū nulla possit tergiuersatiōe celari: puta si publice

predicarẽt cõtra fidẽ.ex̃.de coha. cle.z mulier.c.vestra.z.c.si.possu=mus tñ z debemus eos monere et inducere:vt ad verã fidẽ redeant In alijs vero non licet eis cõicare: etiã si sit pater:fili⁹:maritus:vel vxor:aut soror.huic seruituti subiectus:z ideo si infidelis discedit discedat ẽm apłm. xxviij.q.j.in.c. si infidelis.

¶ An sit cũ hereticis aut alijs hominibus publice disputãdũ.

Nona cõsideratio est.Si est cũ hereticis vł cũ alijs ĩfidelib⁹publice disputãdum. Rñdet ẽm Tho.in.ij.ij.qõ.x.ꝙ in disputatione fidei sunt duo ↄsiderãda.Unũ ex parte disputãtis.s.qr disputat tãꝗ dubius de fide z experiri volẽs veritatẽ tũc peccat ꝓculdubio tãꝗ ĩfidelis.Si aũt disputat ad cõfutãdũ errores vel ad exercitiũ ẽ laudabił.Aliud est ↄsiderãdũ ex pte audiẽtiũ:vtrũ.s.ipi sint ĩstructi z firmi ĩ fide tũc ei nullũ est periculũ disputare.Aut si audiẽtes sunt simplices:z in fide titillãtes: z tunc circa tales distinguẽdũ est qr si sũt sollicitati ab ĩfidelib⁹ nitẽtibus in eis fidẽ corrũpere:tũc necesse est publice disputare dũmodo ĩueniant aliqui ad hoc idonei Per hoc enim simplices in fide firmabuntur z tolletur decipiẽdi facultas in fidelibus.Si vero non sunt sollicitati tunc periculosum est publice de fide disputare corã simplicibus quorũ fides etiam ex hoc est firmior qꝫ nihil diuersum audiuerũt:z ideo nõ expedit eis vt audiãt verba infideliũ disputãtiũ ↄ fidẽ:ꝓhibent quoqꝫ oẽs layci publice disputare de fide vel occulte qui vero contra fecerit excõicatiõis laqueo innodet.extra de hereti.c.quicũqꝫ.lib.vj.

¶ De modo inquirẽdi hereticos.

Decima considera tio est videre qs ẽ mod⁹ inqrẽdi hr̃ticos.Ad qꝫ breuiter dr̃ ꝙ si papa dat certã formam illa tenẽda est:alr̃s pñt queri ꝑ accusationẽ:inqsitionẽ:z denũciationẽ.Sed in examinatiõe testiũ contra hereticos debẽt interesse duę ꝑsone religiose. z si fieri põt ꝑ publicã ꝑsonã ↄscribi testiũ dicta.ex̃ de here.c.vt officiũ.li.vj.§.volumus:z cõcedit religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiũ habuerũt z exercuerunt:z etiam clericis si in sacris sint constituti exercere libere officium tabellionatus:quo ad ꝓmissa si eis iniunctum fuerit:vt in.dicto.c.vt officiuꝫ.§.cõcedẽtes Itẽ tenẽt dyocesani vel archiepiscopi:vł archidyaconi semel saltẽ in anno ꝑ se:vel ꝑ alios q̃rere hereticos:vbi fama est eos habitare z illos quos credũt de hoc aliqd scire debẽt cõpellere iurare vt idicet si quos hñt suspectos propter occulta cõuẽticula vel alia signa. extra i.c.excõicamus.§.addicim⁹. Suspectus aũt si vocatus cõfitet z sperat de correctiõe potest ei iniũgi penitẽtia salutaris:si aũt negat z aũ sit infamatus indicetur

ei purgatio quã si non pstiterit ex cõicabit: z vsq ad satisfactionẽ cõ dignã ab oib⁹ euitabit: z si p ãnũ sic steterit: ex tũc velut heretic⁹ cõ dñet vt in dcõ.c. excõicamus §. q aũt. Itẽ illi q psunt ciuitati vl' loco alij quocũq noie cẽseant ad re qsitionẽ eoꝝ debẽt iurare precise attẽdere iuiolabilit z suare ac facere. ac oib⁹ suis subditis inuiolabiliter obsuari toto tpe sui regiminis ꝯstitutiões i fauorẽ fidei a se de aplica pmulgatas ac ẽt reprobatas. q̃s q iurare noluerit z suare: vt ifamis z tãq hereticoꝝ fautor ac de fide suspect⁹. officio z honore sui regiminis expoliet: nec vlteri⁹ ad dignitatẽ aliquã vel offm publicũ assumat: nec teneat aliqd qd fecerit vt ptãs baliu⁹ ꝯsul vel rector. extra li. vj. c. vt officiũ §. statuimus. Debẽt etiã oẽs rectores in hoc negocio parere dyocesanis z etiã inqsitorib⁹: nec aliquo mõ debent cognoscere de hoc crĩe. vt captos liberare z hmõi. als sũt excõicati: z si excõicationẽ sustinuerũt p annũ ꝯdẽnari debẽt tãq heretici. extra. in .c. vt inqsitionis li. vj. Itẽ in negocijs heresis pcedi põt simpliciter z de plano. z si periculũ eẽt nõ noiatis accusatorib⁹ vel testib⁹ publice: nisi corã aliqb⁹ puidis pcipiẽdo z ꝯ tenẽdo secretũ z hmõi: s3 cessante periculo publicent: vt fit i alijs iudicijs. extra in. c. statuta. li. vj. S3 nũqd hereticus poterit appellare. Dico q hereticis inhibita est appellatio. extra eodẽ. vt inquisitionis. li. vj.

¶ De pena q̃ sunt puniẽdi hrtici.

Vndecima ꝯsideratio est qbi pena sunt heretici puniẽdi. Rñdet q quadruplici pena sunt heretici feriẽdi. s. excõicatiõe. depositiõe. rerũ ablatiõe. z militari ꝓsecutione. Excõicatiõe: qr oĩs hereticus siue occult⁹ siue manifest⁹ ipso iure ẽ excõicat⁹ maiori excõicatiõe. xxiiij. q. j. c. j. z. ij. extra de hrti. c. ad abolẽdã. Scđo depositiõe: qr indistincte siue cleric⁹ siue layc⁹ etiã papa vel impator vel qlibet alius d3 deponi ab oĩ dignitate. xl. dist. si papa. xxxiij. q. j. q ꝯ pacem. Tertio rerũ tẽporaliũ ablatiõe: qr oĩa bona eoꝝ debẽt ꝯfiscari eccłie cui deseruiebãt si erãt clerici vel layci si in tẽporali iurisditione sunt ecclesie subiecti. Alioꝝ vero laycoꝝ bona principib⁹ secularib⁹ cõfiscãtur. Quarto militari ꝓsecutiõe si eñ ppter malos puniẽdos oportuit regiã maiestatẽ non solũ legibus esse decoratã: s3 armis armatã multo forti⁹ ppter hereticos exterminãdos. Ideo dicit glo. j. Cori. v. de paulo q cũ videbat aliquos ꝓteruos ad corrũpẽdũ fidẽ sathane tradebat corpaliter vexandos Sic ergo heretici nõ solũ excõicãtur z deponunt. s3 z oĩ officio z bñficio debẽt expoliari. z si clericus sit d3 degradari. z demum qlibet talis d3 relinq arbitrio ptãtis secularis aĩadu ersiõe debita puniẽdus. s. crematiõe: nisi ꝯtinuo post dephensionẽ erroris ad fidẽ velit reuerti ac errorẽ suũ abiurare z satisfactionẽ exhibere. z sic redeuntes debẽt in ppetuo carcere reclu

di.extra de hrti.excõmunicam⁹.ij.

¶ Sed quã penã incurrũt credẽtes.receptores:defensores :z fautores hereticoꝝ.Rñdetur ꝙ quilibet talis est excõicatus.z si nõ satisfecerit infra annũ:extũc ipõ iure est infamis:nec ad publica officia seu ꝯsilia nec ad eligẽdos aliquos ad hmõi:nec ad testimoniũ debet admitti nec põt condere testamẽtũ:nec ad alicuius hrditatis successionem accedere. Null⁹ quoqꝫ ei super quocũqꝫ negocio: sed ipse alijs cogetur rñdere si iudex est eius nõ valet sentẽtia. Si aduocatus nõ admittit ei⁹ patrociniũ. Si tabellio nõ valẽt eius instrumẽta.z sic in similib⁹. Si vero sit clericus ab omni officio z beneficio dz deponi. z illi q̃ tales postq̃ fuerunt ab eccłia denoiati euitare cõtẽpserint:debẽt excõicari. ꝓbant hec oia.extra codez excõicam⁹.j.§.credẽtes. Itẽ oẽs clerici qui talibus exhibent ecclesiastica sacramẽta vel traderẽt ecclesiastice sepulture:aut elemosynas seu oblationes eoꝝ reciperẽt debẽt ꝓuari suo officio ad qđ nunq̃ restituent sine idulto sedis apostolice spãli.similiter z regulares quoꝝ etiã ꝓuilegia in illis dyocesibus nõ seruent ei si quib⁹ tales excessus ꝑpetrare ꝓsumpserint.vt i.d. c.excõicamus.§.sane clerici. Et nota ꝙ ipsi credẽtes eoꝝ errorib⁹ heretci. sũt dicẽdi. extra eodẽ excõicamus.ij. Quicunqꝫ etiã hrticos credẽtes:receptores :defensores: vel fautores eoꝝ sciẽter ꝓsumpserint eccłiastice tradere sepulture excõicati sunt.nec debẽt absolui nisi ꝓprijs manibus publice extumulẽt z ꝓijciãt corpa dãnatoꝝ z loc⁹ ille ꝑpetua careat sepultura. extra.de hrti.c. quicũqꝫ. li.vj. Itẽ hrtici cũ oib⁹ fautorib⁹ mõ dictis z ipsoꝝ filij vsqꝫ ad secũdã gñationem ad nullũ eccłiasticum beneficiũ seu officiũ publicũ admittant alr̃s irritũ est.extra eo.c. quicunqꝫ §.hrtici. ¶ Et si dicas ex predictis colligit ꝙ hereticus est multiplici pena puniẽdus.hoc videtur irrationabile:qꝛ deus non punit bis in idipsum. Cuz ergo oẽs hrtici sunt excõicati:vt dictũ est.z excõicatio sit pena.sequit ꝙ nõ sũt alia pena puniẽdi. Rñdet qđ pro vno pctõ vna pena quis punitur. Sed si ad vnũ peccatũ plura cõcurrũt q̃ sunt multa pctã vel ꝓpter rel aꝑsum eiusdẽ põt homo iuste puniri multiplici pena. Si qs ergo labitur i dãnatã hrsim punit pena excõicatiõis.qꝛ vt dictũ est oĩs hereticus est excõicatus : sed si post abiuratã hrsim iterũ labat debet alia pena corporali puniri vel tẽporali damnari.

¶ Quis potest capere hrticos et tormentis exponere.

Duodecima consideratio est scire quis potest capere z tormẽtis exponere hrticos. Rñdet ꝙ tã eps q̃ inquisitor vn⁹ sine alio potest citare z capere z tute custodire vel ꝯpedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visuz fuerit faciẽdũ. Sz deputare dare carceri z ꝙ ma

gis ad penā ꝙ̄ ad custodiā videatur vel tormētis exponere vel ad sententiā ꝑcedere ꝯtra eos nō ꝑt ep̄s sine inquisitore. nec iquisitor sine ep̄o aut eius sup hoc delegato aut ep̄ali sede vacāte delegato capituli si sui adinuicē copiā possint habere infra octo dies postꝙ̄ seinuicē requisierint: possunt tn̄ q̄libet p̄dictoꝝ cōmittere alteri vices suas vel ꝑ litteras significare suū ꝯsiliū ꝛ cōsensum. extra. de heretici. multoꝝ. i clemēti. ¶ Sed occurrūt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponunt̄ h̄rtici debeat esse cōis ep̄o ꝛ inquisitori. Dicit̄ ꝙ sic. ꝛ debēt habere duos custodes: vnū quem volet ep̄s ꝛ ei ꝑuidebit: ꝛ vterq̄ eoꝝ pōt habere sub se vnū fidelē ministrū: ꝛ illi⁹ loci erūt due claues diuerse: quarū vnus custodū vnā: ꝛ alt⁹ aliā tenebit. ꝛ poterit officiū ministrādi charitatis cōmittere suo ministro: ꝛ tenent̄ p̄dicti custodes anteꝙ̄ exequant̄ officiū corā eis a quibus assignātur iurare tactis euāgeliis: ꝙ in custodia oēm diligētiā quā potuerint adhibebūt ꝛ ꝙ alicui carceratoꝝ nihil in secreto loquet̄ vnus nisi audiēte alio ꝛ ꝙ ipsis carceratis fideliter ꝯferēt ꝑuisionē quā ipsi recipiūt ex ordinatiōe cōi ꝛ qđ a parētib⁹ vel amicis vel aliis fidelibus ꝑsonis offert̄ eisdē: nisi ep̄i vel inquisitoris vel suoꝝ cōmissarioꝝ ordinatio refraget̄ ipsis fidelr ꝛ absq̄ diminutione aliqua ministrabūt nec in his fraudē aliquā adhibebūt ꝛ eodē mō iurabūt p̄dicti custodū ministri ꝛ corā eisdē ex eodē c. multoꝝ. i clemē. Et eodē mō iurabūt notarii iquisitoris corā ep̄o cū inquisitore vel substitutis ab eis ꝙ suū officiū fideliter exercebūt ꝛ idē fit de aliis ꝑsonis necessariis ad dictū officiū. extra eo. multorū in clemēti. ¶ Scđa difficultas est de xp̄ianis qui efficiunt̄ iudei vel redeūt ad iudaismū si debet ꝑcedi cōtra eos sicut cōtra h̄rticos. dico ꝙ sic etiā si ifantes vel metu mortis fuissent baptizati si đ hoc fuerint confessi. Aut ꝑ iudeos aut xp̄ianos muniti sicut cōtra fautores ꝛ defensores taliū ꝑcedēdum extra. de h̄rti. c. cōtra. li. vi. ¶ Tertia difficultas est si propter h̄rsim maritorū debeant cōfiscari dotes vxorū catholicarū: dicitur ꝙ nō nisi cum eis sciēter. scȝ sciendo eos esse h̄rticos cōtraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. ¶ Quarta difficultas est si post mortem h̄rtici possint occupari bona eius si de eius h̄rsi non fuit in vita declaratum. Respōdetur ꝙ sic si postea decla retur. extra eo. Accusatus. §. porro lib. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeāt puniri sacerdotes qui instruunt h̄rticos de celanda veritate: dicitur ꝙ debita pena debent castigari. Religiosi etiam h̄rtici sunt grauius aliis puniēdi. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. lib. vi. ¶ Sexta difficultas est de etate inq̄sitoris. vtruȝ scȝ requiratur determinata etas: vt possit officium exercere. Respondetur ꝙ non potest esse iquisitor nisi attigerit. xl. annuȝ. ꝛ tam ipse ꝙ̄ cōmissarii de

putati nō possunt pecunias extor
quere. nec sciēter ecclesiarū bona
ob delictū clericoꝝ fisco eccl'ie ap
plicare alioqn sunt excōicati ipo
facto: a qua nō possunt absolui p̄
terq̄ i mortis articulo donec illis
a quibus extorserint plene satisfe
cerit de pecunia sic extorta nullis
priuilegiis pactis aut remissioni
bus sup hoc valituris. extra d' he
reticis volētes i clemētinis. ¶ Se
ptima difficultas est si pōt inqsi
tor pcedere cōtra aliquē officia
lem vel nunciū romane curie. Di
citur q nō. vt pz in extrauagāti
Johan. xxij. que incipit confrater
¶ Octaua difficultas est quis p
prie dicēdus est relapsus. Respō
detur q accusatus de heresi vl' su
spectus vehemēti suspitiōe q in
iudicio abiurauit: ꝛ postea cōmit
tit i ipsam. talis cēsetur relapsus
licet antea ipsum heresis crimen
nō fuerit plene pbatū. sz si leuis
fuit suspitio nō dz iudicari rela
psus q̄q̄ ex hoc sit grauius puniē
dus. nō tn̄ debet ex hoc in heresiz
relapsoꝝ pena puniri. ex. d' heret.
accusatus lib. vj. Qui vero i vna
specie; siue i vno fidei articulo vel
sacramēto eccl'ie errauit. ꝛ postea
abiurauit simpliciter vl' generali
ter heresim si postea erret i alio re
lapsus est iudicādus. extra eo. ac
cusatus. li. vj. Ille aūt de cuius la
psu i heresim ante abiurationē cō
stiterat vel nunc constat si postea
hereticos receptet: deducat visitet:
vel associet: vel munera aut dona
eis donet vel mittat vl' fauorē im
pendat qui excusari non possit iu
dicari debet relapsus. extra eo ac
cusatus. li. vj. in tali casu verū est
qd' dicit apostolus ad Ro. j. qui ta
lia agunt: digni sunt morte nō so
lum qui faciūt: sed etiā qui cōsen
tiunt facientibus. ¶ Nona difficul
tas est si qn̄ negociū heresis ꝯmit
titur alicui vel aliquibus generali
ter in certis locis adunaꝭ episco
pis autoritas eoꝝ ordinaria pce
dendi: vel delegata si eā habeant
Dicitur q nō. sed vtraq̄ de eodē
facto inquirere possunt cōiter. ꝛ si
diuisim pcedāt conari debēt sibi
cōicari pcessus. vt p hoc melius
possit veritas inueniri ꝛ p vtroq̄
simul sententia pferaꝭ. nisi alter
alteri deferat. q si in sententia nō
cōcordēt. ad sedē apostolicam re
mittaꝭ extra eo. per hoc. lib. vi. Et
intellige q p̄dictā cōicationē pro
cessuū oportet fieri. qn̄ nil aliud re
stat agendū nisi q sententia pmul
getur: quia si alter nō posset com
mode pcedere nisi visis actibus al
terius: tunc semel tm̄ cōicatio tri
buatur. vt in extrauagāti benedi
cti. xj. que incipit ex eo. ¶ Deci
ma difficultas est quā penā icur
runt episcopi vel inquisitores vl'
coꝝ substituti si maliciose aut frau
dulenter imponant alicui crimen
heresis vel aliquid alio falso ipo
nētes quod impediat executionē
officij eorūdem. Respōdetur q si
ipsi causa odij gratie vel amoris
vel lucri vl' commodi temporalis
obmiserint procedere vel aliquez
vexarēt imponendo ipsam here
sim ꝛc. Si episcopi sunt vel supra
p trienniū incurrūt suspēsionē ab

officio. Si inferiores sunt excõicati sunt a q̃ non nisi p papã possunt absolui p̃terq̃ i mort; articulo. ⁊ eãdẽ penã icurrũt si obmiserit cõtra queq̃ pcedere vbi fuerit pcedendũ extra de hereti. multorũ in clemẽ. ¶ Undecima difficultas ẽ si in aliquo casu sunt heretici tolerãdi. Rñdet q̃ i pena heresis tria possum⁹ ɔsiderare. Prĩo ipsi⁹ grauitatẽ criminis. Scdo eccl'ie corrigẽtis charitatẽ. Tertio ipsorũ fideliũ vtilitatẽ. ɔsiderãdo prĩo criminis grauitatẽ stati cũ heretici deprehẽsi sunt essent interficiẽdi magis q̃ icẽdiarij aut falsarij. vñ Exo. xxxij. statim cũ moyses descẽdit de mõte mãdauit q̃ frater interficeret fratrẽ suũ. ⁊ proximus proximũ p pctõ ydolatrie. ⁊ Deut. vij. mandatũ fuit populo israelitico. vt aras hereticorũ subuerteret: ⁊ sculptilia cõbureret. Et. iiij. Reg. xxij. dicit̃ q̃ rex ozias vidit sepulchra que erãt in mõtibus tulitq̃ ossa eorũ de sepulchris ⁊ cõbussit illa. Si vero cõsideremus in tali crimine charitatẽ ecclesie tũc nõ statim tradũtur heretici extermi nio. s; circa eos seruatur ordo correctionis fraterne: quia monẽtur primo ⁊ secũdo. ⁊ si postmodũ repertũtur relapsi non amplius ecclesia eos tolerat: quia nihil amplius de eorũ correctione sperat. Sed considerãdo vtilitatem fideliũ si aliqui sint heretici qui sic defendũt falsitatem sentẽtie sue vt in terra multitudinem faciant et cõuenticulorum segregatiões vl' ecclesie conturbationes cogitẽt: tũc absq̃ alia dilatiõe vel inquisitione exterminãdi sunt. quia cũ bonũ cõe sit p̃ferẽdũ priuato: magis ẽ puidẽdũ saluti cõi q̃ saluti alicuius vl' aliquorũ. ¶ Duodecima difficultas est. si heretici reuertẽtes ad fidẽ semp sint recipiẽdi qr dicitur Exod. xxij. Maleficos nõ patieris viuere. Uñ glos. per maleficos intelliguntur pctõres peccato heresis: ⁊ peccato contra naturã: qui stati; sunt v ita corporali priuandi ne alios inficiant. Respõdetur q̃ hereticos esse recipiẽdos potissim e relapsos tripliciter potest itelligi. Primo ad sacramẽtorũ pceptionem. Scdo ad bonorũ tẽporaliũ restitutionẽ Tertio ad vite temporalis cõseruationẽ. Prima reuersio nũq̃ negatur hereticis: qr salus ale ex ordine charitatis oĩbus est appetẽda etiã iimicis. iuxta illud Mat. v. diligite iimicos vr̃os: bñfacite his q̃ oderũt vos: pp̃ter qđ h̃tici sẽ p reuertẽtes q̃tiẽscũq̃ ⁊ q̃tiẽscũq̃ relapsi fuerit ab eccl'ia recipiũt̃ ad penitẽtiã ⁊ eucharistie perceptionẽ. vnde sicut scribit̃ extra de hereti. c. sup eo. §. nos itaq̃. li. vj. q̃ si post relapsum heretici penituerit ⁊ penitẽtie signa manifeste appuerint in eis sacramenta penitẽtie ⁊ eucharistie humiliter petita nequaq̃ sunt eis deneganda Sed secundo et tertio modo negatur eis reuersio: quia si ipsi seruarentur in vita post relapsum ⁊ restituerẽtur ad dignitates ⁊ ad bona temporalia: ⁊ in vita corporali seruarent̃ icolumes. Si iterũ

laberentur possent alios īficere ꝛ alii citius in heresim laberētur si ipsi sine pena transirēt. Interdū tamē eccl'ia hereticos ad bonorum temporalium restitutionē recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim aug. in epistola ad vincentium: nonnullos toleramus quos corrigere vl' punire nō possumus: nec propter paleam relinquimus archā. nec ꝓpter edos in fine segregandos deserim⁹ gregem domini. nec propter vasa facta ī cōtumeliā migramus de domo domini. patet ergo quomodo cōceditur hereticis reuersio ꝛ q̄modo nō. ¶ Decimatertia difficultas ē si loquamur de hereticis nō relapsis cum volunt redire ad fidem qualiter debent recipi. Respondetur ꝙ si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator fautor defensor necnon ꝛ de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatē ecclesie redire voluerit ad arbitriū ep̄i proprii. prius debet abiurare errorem ꝛ promittere ꝛ etiam per scripturam firmare ꝙ tenebit firmiter ad mādatū ecclesie catholicam fidē ꝛ hoc publice ẜm ꝙ eius crimen fuerit publicum vel priuatum .i.q. vii. quotiens de cōse. di. ii. ego berēgari⁹ extra de here. ad abolēdā. Postea debet ẜm ecclesie formā absolui. de qua. xi. q. iii. cū aliquis. extra de sen. excō. cū desideres. Postea eis dꝫ imponi quod in talibus solet iniungi. vt in. c. quotiēs. ꝛ. c. ego berengari⁹. vbi supra. Et quādo tales volunt reuerti prouideri debet solerter ꝙ sint vere cōuersi si debeāt recipi extra eo. vt officiū §. iii. libro. vi. Pena autem que talib⁹ debet imponi declaratur extra de hereticis. excōicamus. ii. vbi dicit. Si qui aūt de p̄dictis postq̄ fuerint depꝛehēsi redire voluerint ad agendam cōdignam penitentiā in perpetuo carcere detrudātur. ¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit hereticus vtrū habeat potestatē spiritualē. Respōdetur ꝙ prelatus hereticus nō est prelatus etiā si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur ī caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ip̄m dedit caput super omnē ecclesiam q̄ est corp⁹ xp̄i. Capitis aūt ē influere vitā in omnibus membris. ꝛ principium vite spiritualis est ipsa fides: quia sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperādarū. Si ergo papa deprehēdatur deuius a fide caret vita spirituali ꝛ per cōsequēs aliis influere nō potest. Unde sicut homo mortuus nō ē homo. sic papa in heresi depꝛehēsus nō est papa propter qd̄ ipso facto est deposit⁹ si ergo hoc dicitur de papa multo fortius de quocūq; alio prelato inferiori amplius autē declaratur predicta difficultas ẜꝫ Tho. in secūda secūde. q. xxxix. arti. iii. vbi distiguit de duplici potestate spirituali quarum vna est sacramentalis: alia est iurisditionalis. Sacramentalis est q̄ per aliquā con-

secratione cõfert ꝛ talis ſm essentiam remanet in homine q̃ diu vi uit siue in scisma siue in heresi3 labatur. qḋ patet per hoc ꝙ rediẽs ad ecclesiam non iterum cõsecratur sed tamẽ tales vsum potestatis amittũt ita ꝙ nõ licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectum habet in sacramẽtalibꝰ quia in his homo nõ operatur nisi sicut instrumẽtum dei. Unde effectus sacramẽtales nõ excludũtur propter culpam quãcunqꝫ cõferentis sacramentum. Potestas autem iurisditiõis est que ex simplici iniũctione hominis cõfertur. ꝛ ideo non immobiliter adheret ꝛ in scismaticis ꝛ hereticis non manet. Un̄ nõ pñt absoluere nec excõicare nec indulgentias facere. aut aliqḋ huiusmodi. ꝛ si fecerit nihil est actu3. vij. q. j. nouatianꝰ.

¶ Decimaquinta difficultas ẽ si post adiuratione3 heresis aliqui inueniant relapsi vtrum sint statim tradendi iudicio seculari. Respõdet ꝙ sic. quia sicut fides est fundamẽtum spirituale eo ꝙ sine fide impossibile ẽ placere deo: vt dicitur ad Heb. xj. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritualem vitã habet surripere eo ꝙ modicum fermentum totã massam corrumpit. j. Cori. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxxiij. q. iij. resecande. ꝙ resecãde sunt putride carnes ꝛ scabiosa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa corpus ꝛ pecora ardeat corrumpatur: putrescat ꝛ intereat. Arrius enim in alexãdria vna scintilla fuit sed quoniã non statim oppressa est totum orbem eius flamma depopulata est. Unde ad huiusmodi piculũ euitandum cum heretici deprehẽdũtur relapsi vel per facti euidẽtia3 vel per propriam confessione3 seu per testes absqꝫ mora tradẽdi sũt iudicio seculari. Et ppterea scribitur extra de hereti. sup eo. lib. vj. Nos itaqꝫ inq̃sitiõi tue de fratrum nostrorum consilio respõdemus ꝙ qui post abiurationem deprehẽsi fuerint in heresim cecidisse sine vlla penitus audientia relinquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro i quo de natura seu q̃ditate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulãtibus istis temporibus de modo inquirendi eos. ꝛ de eorum punitione dictum est. frustra enim heretici sunt circũlatrãtes ꝛ quasi per minas nostrum fidei fortalicium impugnantes cũ sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri iesu xpi cui est honor ꝛ gloria in seculorum secula. Amen.

¶ Incipit liber tertiꝰ de iudeorũ bello contra fidei fortalicium.

Ereticorum bello quasi periculosiori soluto cū sit a familiarib⁹ inimicis latenter commissum. iudeorum vesana progenies non erubescit tēptare si possit nostrum fidei fortalicium pro viribus expugnare. ac si cecus in campum exiret vt pugnaret cuz vidente. Non enim vident cecitate percussi qd̄ est turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videat modus bellandi iudeorum dissolutio sui belli et eorundem confusio in p̄nti. iij. libro. nr̄i fortalicij duodecim consideratiōes intellectui occurrunt pertractāde. Quarū prima erit de iudeorū cecitate ⁊ sua nebulosa notitia. Secunda de iudeorum parētela ex thalmuth doctrina. Tertia de iudeoruz diuersitate in sua fide ⁊ credētia. Quarta de iudeorum bello p̄ argumenta sumpta ex lege mosayca. Quinta de iudeoꝝ bello p̄ argumēta sumpta ex lege euāgelica. Sexta de iudeorū bello p̄ argumēta sumpta ex naturali sciētia. Septima de iudeorū crudelitatib⁹ ⁊ sua inaudibili seuicia Octaua de iudeorū fatuitatib⁹ ⁊ sua grādi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus ⁊ sua magna ignominia. Decia de iudeoꝝ mirabilib⁹ ⁊ sua obstīata malicia. Undecia de iudeoꝝ obligatiōe ex iure canonico ⁊ ciuili ac ordīatiōe regia. Duodecia de iudeoꝝ ꝯuersiōe i fine scl'i a sua duritia

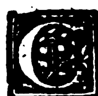
¶ De iudeoꝝ cecitate ⁊ de sua nebulosa noticia.

Circa primam cō siderationē que est ꝺ iudeoꝝ cecitate duo sūt videnda. Primū que est causa cecitatis eorū. Secūdū si pōt sanari vt reducant ad lucē. De prio dicit ꝙ causa cecitatis iudeoꝝ est qꝛ domino peccauerūt sicut deducit magister bernard⁹ oliuerij in tractatu suo ꝯ cecitatē iudeoꝝ allegās illud. Soph. j. ambulauerūt vt ceci qꝛ dño peccauerūt. lꝫ eñ ꝟba ista gñaliter de omnibus peccātibus sint dicta qui vere dño peccant. teste psal. qui dicit. tibi soli peccaui ꝛ malū coram te feci. psal. l. ex quo peccato spūaliter ceci efficiuntur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eoꝝ. spāliter tamē intelligunt de iudeis qui quodā singulari modo dño peccauerūt iesum xp̄m filium dei iniuste crucis supplicio īterimēdo: ꝑpter qđ specialī modo facti sunt ceci īter omnes gentes vt nō solum patiantur cecitatem culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitatem ignorantie super oēs ꝑpter quā ignorātiam scripturaꝫ ꝓprie legis minime intelligūt ꝛ qđ in illa ad eorū directionē est valde clarū in propriam dānationē venit ī obscurum. de quibus dicitur Treñ. iiij. Errauerūt ceci ī plateis. errare eñ in plateis nihil aliud est ꝙ̄ deficere ī scripturis claris ꝛ manifestis: circa quas nō ꝓprie dicunt errare q̄ nolūt ipsas recipe sed illi q̄ nolūt ītelligere. ꝛ tñ dicunt se eas tenere. sicut nō dr vere cecus cui est absens visibile obiectū. sꝫ q̄ ꝑsente obiecto nō pōt habere visionis actū. Popul⁹ igitur iudaic⁹ merito dicit cecus qui vet⁹ testm̄ recipit ꝛ que ī eo scripta sūt recte ītelligere nescit. Dicūt ei iudei ꝙ sigillū legis nōdū est amotū dicerat ei de⁹ Esaie. i. c. viij. liga testionīū signa legē ī discipulis meis. ħ ponit occultatio mysterij xp̄i liga testimonium. i. īuolue ꝓphetiā obscuritatib⁹ ꝓpter īcredulos quib⁹ talia sūt celāda. signa legē ī discipul' meis i d ē aplis aliisqꝫ xp̄i discipulis q̄ ꝑdicādo legē obscuritates ꝓphetiaꝝ aperuerūt ꝛ declarauerūt ostēdētes eas ī xp̄o ipletas vt pꝫ ī actib⁹ aplоꝝ sicut fuerat a deo ꝑordinatū. Et ħmō dcm̄ fuit Dañ. xij. c. tu añt daniel claude sermōes ꝛ signa librū vsqꝫ ad ꝑfinitū tēpus. Cū ergo ꝑdictū ꝟbuꝫ dixit de⁹. s. liga testimoniū ꝛc. ītellexit ꝓpheta ꝙ ħ erat ꝑꝑ peccata populi orauit deū statiꝫ vt pꝫ ī lra sequēti dicēs. expectabo dñꝫ. s. iesū xp̄ꝫ q̄ abscōdit faciē suā a iacob i. a ꝑplo iudaico ꝺscēdēte a iacob qꝛ ī aduētu ei⁹ ꝑpl's ille ꝑ maiori pte fuit excecat⁹ ꝑ infidelitatē sicut dr ad Ro. xj. cecitas ex pte cōtigit in israel' ꝛ ꝑstolabor. i. patienter expectabo aduētū ei⁹. vel sic ꝛ ꝑstolabor eū q̄si dicat spē habeo ī te. ꝙ istud sigillū amouebit ꝛ ex ħ ordiauerūt iudei ī suis orōnib⁹ vt orarēt deū ꝙ amoueret sigillū legis dicēdo sic ī orone dñe sigillū legꝫ amoue vt eā possim⁹ ītelligere ꝛ tenēt iudei ꝙ istud sigillū dꝫ amouere messias. ꝛ iō ī his q̄ nō ꝑnt ītelli

gere ipsius legis semp vr in thalmudtico vult dicere istud maneat in dubio quousq veniat messias qui illud declaret. s3 verus messias q est xps iesus iā venit vt patuit supra libro.j.in apertiōe.xij.thesaurorum qrti pūcti articli sexti: z infra adhuc magis videbit cū dissolueī bellū iudeorum h ver9 messias amouit sigillū legis cū aperuit librum esaie.luce.iiij.stās i tēplo añ pharriseos z pmū qd se obtulit nō sine grādi mysterio fuit illd qd i eodē libro.c.lxj.fuerat pphetatū.s.spūs dñi sup me.eo q vnxerat me dñs ad annūciādū māsuetis misit me vt mederer ɔtritos corde.z pdicarē captiuis indulgentiā z clausis aptionē z pdicarē agnū placabilē dño z diē vltiōis deo nro.vt cōsolarer oēs lugētes z ponerē fortitudinē lugētib9 syō z darē eis coronā p cinere:oleū gaudij pro luctu palliu3 laudis p spū meroris. Cum eni legeret hanc pphetiam xps dixit eis.hodie ipleta est hec scriptura in aurib9 vestris. Luce. iiij.hic manifeste amouit sigillum oim pphetiarum q loquūtur de aduētu messie declarādo se esse messiam de quo prophetia loquebaī z postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li.j.Et amplius infra patefiet.Hūc librū legis z pphetarum vidit Johānes euāgelista in dextera sedētis super thronum scriptū intus z foris z signatum sigillis septem. z dicit q non inueniebaī aliquis dignus soluere illa signacula z aperire librū neq in celo neq i terra neq subtus terrā immo nec respicere illum et cōsolans eū angelus qui secū loqbatur.Ait illi:ne fleueris ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum z soluere septem signacula ei9 quē dicit agnū stāte3 s.xpm tanq occisum.z sequitur z venit z accepit de dextera sedētis in throno librum.z cum aperuit librū quatuor animalia z vinginti quatuor seniores ceciderunt corā agno cantantes canticum nouu3 dicentes.dignus es dñs accipere librū z aperire signacula eius qm occisus es z redemisti nos deo in sanguine tuo.ex oi tribu z lingua z populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum z sacerdotes z regnauimus super terram.Apoc. v.Sed licet sigillu3 legis z pphetarum immo z sigilla sint soluta z litera aperta p messiam iudei miseri qnibus fuit missus nolunt credere q sigillū secreti legis sit amotum.Et hinc est q idem dubiū qd habebāt anteq veniret.tenēt nūc postq transierunt mille quadringēti sexaginta āni a sua natiuitate z nolunt attenti videre quomodo pphetie iā sunt implete pmanētes i maledictiōe dicte scripture.liga testioniū.signa legē.¶ Et iterū Esaie.vj. Audite audiētes z nolite intelligere z videte visione3 z nolite agnoscere quasi dicat auditis z non intelligitis videtis z nō cognoscitis. Et stati3 sequiī exceca cor ppli hui9 z aures eius aggraua z oclos ei9 claude ne forte videāt oclis suis z aurib9 suis audiāt z corde suo intelligāt.Hic

notat Nicolaus de lyra quod talis excecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrij defectibilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retrahat gratiam suam ab eo cuius effectus est illuminare intellectum et mollificare affectum et ideo ipsa subtracta homo excecatur et obduratur ex sua malitia. Et hoc fuit impletum quando ad predicationem christi iudei pro magna parte fuerint obdurati secundum quod dicitur ex parte Ioannis. xij. propterea non poterant credere quia dixit Esaias excecauit oculos eorum et indurauit cor eorum. In qua excecatione ac etiam duritia vsque in presens tempus perduret generatio ista. Contra quos quasi contra pertinaces tam contra simplices iudeos quam contra literatos eorum qui nolunt credere quod sigillum legis est amotum dicit Esa. c. xxix. Claudet oculos vestros. i. excecabit sacerdotes et scribas qui debent vos dirigere sicut oculi cetera membra corporis. Sciendum tamen quod deus non est causa excecationis directe sed indirecte inquantum iuste a malis subtrahit gratiam suam mentis illuminatiuam sicut statim supradictum est. Sequitur prophetas quia iminente euersione hierusalem apparuerunt plura signa huiusmodi euersionis vt dicetur infra consideratione. ix. quam tamen aliqui tanquam prophete falsi interpretabantur in contrarium. s. in bonum ciuitatis futurum et principes vestros. quia decepti a talibus prophetis rebellauerunt romanis et erit vobis visio omnium. s. prophetarum antiquorum qui prophetauerunt de aduentu christi: de destructione ciuitatis et templi propter eius mortem sicut verba libri signati qui non potest legi quamdiu est signatus. Ideo subditur quem cum dederint scienti literas dicent lege istum respondebit non possum. signatus est enim sic respondent iudei moderni. multi enim doctores eorum qui precesserunt determinauerunt tempus aduentus messie vnus post alium et omnes defecerunt quia tempora ab eis prefixa transierunt secundum quod dicit rabi Salomon super danielem et causam huius defectus dicunt doctores moderni iudeorum. s. quod sermones prophetarum sunt clausi. sic ergo datur liber scienti literas. i. perito iudeo et respondet se non posse legere quia est signatus quasi dicat ego non legam quia nolo amouere sigillum. sequitur. et dabitur liber. s. apertus per predicationem christi et apostolorum et aliorum predicatorum euangelij christi nescienti literas: diceturque ei lege et respondebit nescio literas: quia quando simplicibus iudeorum fit sermo de aduentu christi preterito et consimilibus dicunt se non esse peritos in lege. sed quod magistri eorum scirent de talibus respondere quorum erroribus firmissime adherent. Sic ergo accidit omnibus miseris iudeis tam literatis quam simplicibus quod omnes ceci facti sunt quia qui nescit legere non intelligit prophetias. et qui scit legere non vult amouere sigillum dicens. video quod pater meus et aui mei non receperunt iesum christum nec intellexerunt quod prophetie in eo fuerint implete ergo nec ego volo credere. Hec est magna cecitas et asinina bestialitas. quia si primi excecati non cognouerunt bo

nũ:pl⁹ sũt culpãdi isti vltimi qui vidẽt tñ tps trãsisse ⁊ legũt sctãs scripturas ⁊ nõ itẽdunt i eis sigil lũ amotuꝫ manẽtes i sua pfidia si cut patres eoꝝ. ℭ Et iõ Luc.vij. xps cõparauit eos pueris dicẽs. cui ergo similes dicã hoĩes gñratiõis hui⁹: ⁊ cui similes sunt? simi les sunt pueris sedẽtib⁹ in foro. ⁊ loquẽtib⁹ adinuicẽ ⁊ dicentib⁹. cã tauim⁹ vobis in tybijs: ⁊ nõ salta stis. lamentauim⁹ ⁊ nõ plorastis vbi dicit gl. literalis pueri docto res sũt spũs humiles. foꝝ synago ga vel ipa hierusalẽ in qua iura p̃ ceptoꝝ dei cõdebanꝭ q̃ cõtribuli bus solebãt exprobrare: ꝙ nec psal mis allecti ad laudes assurrexe rũt corde deuoto mẽbroꝝ agilita te qð notat saltus: nec trenis. i. la mẽtatiõib⁹ ꝓphetaꝝ i excidijs iã factis vel fiẽdis ad pniaꝫ sũt ꝯuer si. Voluit ergo xps exprimere ceci tatẽ ⁊ obstinatiõeꝫ iudeoꝝ in p̃di cta silitudie pueroꝝ. ad litterã eñ sic faciebãt pueri iudeoruꝫ. ℭ Circa qð est aduertendũ qð mltũ valde facit ad virtutẽ ꝙ aliqui a sua pue ritia assuescũt oĩb⁹ opibus ꝟtuo sis. Ideo apð antiquos fuit ꝯsue tũ ⁊ expedit ꝙ sic pueri exerceanꝭ in ludis honestis ĩducẽtib⁹ ad ꝟ tuteꝫ ⁊ retrahentibus a vitijs pp qð pueri hebreoꝝ habebãt taleꝫ ludũ. Diuidebanꝭ eñ in medio ci uitatis in duas ptes eq̃les ⁊ illi q̃ erãt ex vna pte canebãt carmẽ leticie. ⁊ alij ex opposito carmẽ lugubre: ⁊ postea exprobrabãt si bi mutuo ⁊ exultãtes dicebãt alijs quare sibi nõ congaudebãt. ⁊ ecõ tra alij quare sibi non cõpatiebã tur: ⁊ hoc fiebat ad exprimenduꝫ vanam leticiam ⁊ defectum com passionis ⁊ amicitie adinuiceꝫ in hũc mundo: sicut videm⁹ frequen ter etiaꝫ in eadeꝫ ciuitate: immo etiam in eodeꝫ vico vel etiã in ea deꝫ domo ꝙ aliqui letantur ⁊ alij etiã tristanꝭ ex opposito. hoc simi liter erat de iudeis q̃tũ ad hoc ꝙ viderãt austeritateꝫ Iohãnis nec per hoc moti fuerãt ad penitẽtiã ⁊ postea viderũt dulcedineꝫ ⁊ mã suetudineꝫ xpi: qꝛ dulcedineꝫ eis predicauit ⁊ cuꝫ eis dulciter ⁊ mã suete cõuersat⁹ est nec graues pe nas imposuit penitentibus: sꝫ di xit vade ⁊ noli amplius peccare. Ioh. viij. ⁊ tamen per hoc nõ fue runt moti ad deuotionis dulcedi nem ⁊ pietatis: sed magis reman serunt ceci ⁊ obstinati i peccatis: scilicet vtriusqꝫ vitam in malum interpretando: quod ⁊ faciunt ho diernis temporibus: sunt ergo iu dei similes pueris non quãtuꝫ ad eorum ignoscentiam: sed quantũ ad ludi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeo rum. ℭ De scðo. s. si pot sanari ce citas iudeoꝝ. Rñdeꝭ ꝙ possibili tas non negaꝭ: sꝫ qꝛ medicinã: re cipe recusant. Ideo sui culpa sẽp ceci manent. Ad hãc eñ cecitateꝫ ab isto pplo amouẽdã semp eccle sia ab initio sui adhibuit spũalem medicinã aliqñ p miraculoꝝ ope rationẽ sicut fuit tpe xpi ⁊ aploꝝ Interdum vero per aliquam par tialem persecutioneꝫ vt saltem im pleta facie eoꝝ ignominia cõuer

nota

terentur ad querēdū dn̄m. Aliq̄ñ per deuotā orationē sicut in parasceue. Oremus ꝛ pro perfidis iudeis: vt de⁹ ꝛ dn̄s noster auferat velamen a cordibus eoꝝ: vt ꝛ ipsi agnoscāt iesum xp̄m dn̄m nostrū. Nonnūq̄ etiam p sacre scripture predicationē q̄ conueniēs ꝛ vtilis modus videt̄ ad ipsoꝝ conuersionē. Naʒ si interdū in eis predicatio nō proficit meritū tamē sui laboris predicās nō amittit. Vñ Bern̄. ad Eugeniū. li. iiij. c. ij. plāta: riga: fer curā ꝛ tuas explicuisti partes sane incremētū vbi voluerit dabit deus nō tu: vbi forte noluerit: tibi deplt nihil: dicēte scriptura. Reddet deus mercedeʒ laborum sctōrum suoruʒ: vt Sap̄. x. dicit̄. Paulus loquit̄. j. Chor. xv. Plus oībus laboraui. nō ait plus oībus profui: aut plus oībus fructificaui. verbum insolens. i. arrogās religiosissime vitans alꝰs aūt nouerat hominē quē docuit de⁹: quia vnusquisq̄ ſm suum laboreʒ accipiet. j. Chor. iij. non ſm profectum. id est fructū conuersionis ꝛ ob hoc in laboribus potius q̄ i profectibus gloriandū esse putauit cū non sit in homine: vt semen serenti respondeat.

¶ De iudeoruʒ parentela ex thalmud doctrina.

Secunda consideratio est de iudeorum parentela ꝛ ex thalmud doctrina: liʒ eni iudei ex nobilib⁹ parētib⁹ orti sint q̄les fuerūt abraā: ysaac: ꝛ iacob., suis tñ pctis exigentibus meruerūt nosari ore diuino pp̄ls dure ceruicis: vt p3. Exo. xxxij. gñatio praua atq̄ puersa ꝛc. vt p3 Deut. xxxij. generatio praua ꝛ exasperans. ps. lxxviij. Et in nouo testamēto ore xp̄i dicunt̄ gñatio mala ꝛ adultera: vt p3 Mat. xij. gñatio icredula. mat. xvij. gñatio isidelis ꝛ puersa. Lu. ix. Sed cecitate pcussi ꝯponētes libꝛū q̄ apud eos thalmud dr̄ q̄dā turpissima scripserūt: ex q̄bus parētela eoꝝ fedissima ꝛ horribilis declarat̄. Primo dicūt i libro q̄ dr̄ hyobamud in. c. qd̄ incipit habba algē vito sup textū ge. c. ij. qñ de⁹ fecit euā ꝛ adduxit ad adā. hoc āt os de ossibus meis: ꝛ caro de carne mea. dicūt ipsi sic. Apparet ex hoc textu. q̄ adam habuit copulā carnalē cū oībus feminibus: oīm aīaliū: ꝛ nō fuit refrigerata volūtas ei⁹ quousq̄ habuit cōiūctionē cū eua. ꝛ ideo dixit. Nūc video q̄ hoc est os de ossibus meis: ꝛ caro de carne mea. Videte quō hoc est abhoīabile ꝛ imūdū p̄ter id qd̄ est falsum duplici rōne. Prima q̄ ipsimet ponūt alibi i thalmud q̄ deus creauit adaʒ i grādi magnitudine plus q̄ alterū: intantū q̄ dicūt in Cāhedrin in. c. qd̄ icipit. Ebac dynema. mouet q̄ adam tenebat de terra vsq̄ ad celū ꝛ cōsequēter mēbra sua habebāt eē ſm illam proportionē: ergo quō poterat habere cōiūctionē cū gallina ꝛ cum passere paruulis ꝛc. Scd̄a ratio pp̄ter breuitatē tēporis: q̄ ipsimet dicūt in. c. qd̄ incipit cohēgado l. talia verba duodecim hore

est dies. In prima fuit congregatus puluis de quo fact⁹ fuit adaz In secūda fuit factuz corpus. In tertia fuerūt extēsa membra sua. In quarta fuit aīa infusa i eo. In qnta surrexit sup pedes. In sexta posuit noīa oībus aīalibus. In septima fuit facta eua ꝛ ei tradita. In octaua ascēderūt duo in lecto ꝛ descenderunt: ꝛ hoc glosat rabi Salomon: qꝛ in illa hora generauerūt Caym ꝛ quādam sororē cū eo. In nona fuit eis factuz preceptū ꝙ non comederēt de fructu. In decīa peccauerūt. In vndecīa fuerūt iudicati. In duodecīa fuerunt expulsi a paradiso. Seqtur ergo ſm hāc auctoritatē ꝙ nō habebat tēpus faciendi illud pctm̄ tam abhoiandū qđ ipsi dicūt ꝛ in suis verbis cōtradicūt sibiipsis ꝛ contradicit vnū alteri. Unde videtur ꝙ oīa sunt falsa vel mēdacia. ¶ Quicqd sit de falsitate hui⁹ doctrine pꝫ ꝙ ibidem dicit rabi eliezer ꝙ adam coiuit cū oīb⁹ brutis ꝛ iumentis: ꝛ inde geniti sunt homines mōstruosi. ex quo cōcluduntur duo. Primo ꝙ iudei sunt fratres hoīm mōstruosorū. Secūdo ꝙ asina ꝛ porca sunt nouerce eoꝝ. Dicet forte iude⁹ si homīes monstruosi sunt fratres iudeoruꝫ ꝛ asina ꝛ porca sunt nouerce eoruꝫ. ita etiā sequitur de xp̄ianis ꝛ aliis hominibus cum adam sit pater oīm Respondetur ꝙ non sequitur ex eo ꝙ soli iudei affirmant supradicta turpissima ꝛ non alii homīes. Item, demones sūt fratres iudeorum ꝙ sic patet. nam dicit rabi salomon ꝙ āte creationē eue adam habuit vxorem noīe lilis. ꝛ ꝙ fuit ante adam ꝑ ligno vetito excōicatus ꝑ triginta annos: in quib⁹ ex vxore lilis genuit tātū demones. Itē dicitur in lib. cāhedrin. ꝙ illi cxxx. anni spaciū qđ fuit ex quo natus fuit Cayn ꝛ abel quousqꝫ natus fuit seth: ꝙ durāte illo tpe nō faciebat adam nisi generare spiritus malignos ꝛ ipsa pariebat eos Ex quibus manifeste cōcludit intentū. s. ꝙ demones ꝛ maligni spiritus sunt fratres iudeorū: ꝛ non aliorū hoīm: qꝛ ipsi soli ponūt hāc doctrinā infamātes patrem suuꝫ adam: ꝛ ideo cōfusioneꝫ que ex infamatiōe patris: sequit̄ i premiuꝫ reportāt. vñ merito dixit eis xp̄s cū se iactarent filios abrae ꝛ eēnt cōtradicētes in operibus vos ex patre dyabolo estis. Joh. viii. Ex quo sequitur ꝙ iudei nō solū sunt fratres demonū vt conuincitur ex eorū doctrina: sed etiā filii dyaboli ex doctrina filii dei. Et qꝛ demones sūt eoꝝ fratres iuste diuidūt cū eis hereditatē. s. inferni possessionē. ¶ Dicet forte iudeus ꝙ nō sequit̄ necessario diuisio hereditatis inferni inter demones ꝛ iudeos. licet sint fratres: qꝛ iacob ꝛ esau erāt fratres. tñ iacob cū esau noluit diuidere hereditatē. Rñdet̄ ꝙ esau ideo hoc fecit: quia timuit hereditatis diminutionem: hinc est ꝙ ptē cōtēpsit. vt parum quid: sed dyabolus abundat i hereditate vermium ꝛ ignīū infernaliū quā libenter diuidit cū iudeis fratrib⁹ suis. Itē dicit rabi ysnya

ꝙ serpens q̄ decepit euā coluit cū ea ⁊ ex hoc sequit̃ ꝙ serpēs ē vitricus iudeoꝝ cū ipsi soli hoc ponāt ⁊ ideo nō imerito moꝛē serpētiū imitantur. Un̄ ps. lvij. furoꝛ illis scȝ iudeis ſm similitudinē serpentis: sicut aspidis surde ⁊ obturantis aures suas: q2 ipi obturauerūt aures suas: ⁊ adhuc obturant ne audiāt doctrinā xp̄i nec videant miracula ei9. Et iterū ps. cxxxix. Acuerūt linguas suas sicut serpētes. s. in xp̄i accusatione venenū aspidum sub labijs eoꝛū. s. i ecclesie blasphematione. Patet ergo iudeoꝝ parētela ex thalmud ⁊ doctoꝝ suoꝝ doctrina: quia sunt fratres hoīū mōstruosoꝝ ex bestijs natoꝝ. Sunt etiā eoꝝ nouerce asina: ⁊ poꝛca: ⁊ oēs alie femelle bestiales sunt fratres nō min9 demonū: ⁊ filij dyaboli: nec non habētes ꝓ vitrico serpentem eiusdem moꝛes imitantes.

¶ De iudeoꝛum diuersitate i sua fide ⁊ credentia.

Ertia consideratio est de iudeoꝛum diuersitate i sua fide ⁊ credētia. Notat em̄ magister alfonsus cōuersus i li. ꝓlioꝝ dei. c. xxxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt iter se diuisi i fide: q2 aliq̄ eoꝝ vocātur rabini et pharisei q̄ credūt thalmud. Alij vocant̃ carrayni q̄ solūmodo credūt bibliā. Alij vocantur saducei qui nō credūt aīas post moꝛtē manere. Alij credūt ꝙ aīe manēt post moꝛtē: sed nō credūt penā vel remunerationē in alio mundo. Alij vocāt̃ cuthibini: q2 venerūt de terra q̄ dicit̃ cutha: ⁊ habitauerūt in samaria ⁊ cōuersi sunt ad legē iudeoꝝ metu leonū ⁊ aliqui istoꝝ vocātur samaritani: quos alij iudei habēt tanq̄ hereticos. Alij eoꝛū vocāt̃ mecubilini qui credūt i decē ꝑsonis qui dicūt ipi decē nūeros qui sunt in deo. Alij credūt in duas substātias. s. magistrū ⁊ discipulum: quem vocāt matraton. quod noiant deū sicut suus magister. Alij credūt trāslationē aiarū de vno hoīe in alterū: de femina i feminā: ⁊ de viro in bestiā auē vel serpentē. piscem vel stellā: vel aliquā ferā qđ remāsit in eis: ex opinionib9. aficeris: ⁊ pitagoꝛe. Alij credūt ꝙ aīe semꝑ fuerūt. Alij sūt qui dicūt ꝙ aīe create fuerūt ab initio mūdi. Alij dicūt ꝙ solū creātur qn̄ generātur coꝛpa eoꝝ. Alij dicūt ꝙ aīe erunt in alio mūdo expoliate ab oī coꝛpoꝛe recipiendo gloꝛiā dei. Alij dicūt ꝙ erunt vbi aīe cū coꝛpibus. Alij eoꝛū credūt ꝙ comedēt ⁊ bibēt: ⁊ faciēt filios ⁊ ꝙ comedēt oēs vnū piscem q̄ dr̄ leuiathā. Et aliqui dicūt ꝙ habebūt satis ad comedēdū i illo pisce ꝑ spaciū duoꝝ miliū ānoꝝ ⁊ ꝙ comedēt feminā hui9 leuiathā q̄ ē i sale posita ꝑ eis a creatiōe mūdi: ⁊ ꝙ bibēt vinum qđ seruat̃ i suis vuis ēt a creatiōe mūdi. Alij eoꝝ credūt ꝙ erūt ibi sine cibo ⁊ potu: ⁊ sine cōiūctiōe cū mulierib9. Alij credūt resurrectionē moꝛtuoꝛum nunq̄ futurā Alij eoꝛū credunt ꝙ oēs hoīes resurgēt. Alij credūt ꝙ

solum resurgēt filij israel. Alij dicūt q solū illi qui fuerunt iusti de israel resurgēt. Alij credūt q etiā iusti aliarū gentiū resurgent. Alij eorū credūt q post resurrectionez sint iterū morituri. Alij credunt q post resurrectionē nūq amplius morient. Alij eorū credunt q post resurrectionē erūt in paradiso terrestri. Alij credūt q erūt i paradiso celesti. Alij credūt q nūq deus reuelauit pphētis nec āgelis tps aduētus messie: sed solū nomē suum. Alij eorū credunt q reuelauit prophetis: s3 adhuc non accessit tps ei9. Alij eorū credūt q iā tps suuz trāsiuit s3 nō venit ppt pctm suū. Alij credūt q iā venit z fuit natus tpe signato: sed q nō venit ad saluādū eos. Alij credūt q venit ad saluādū eos: sed nō saluauit eos ppter pctā eorū: z q sicut non saluauit eos: sic nec saluauit alios. Alij eorū credūt z dicūt q nūq adhuc nat9 est. Alij eorū se reputant pphas z nō credūt vnū nec alterū. Alij eorū credūt opiniones ꝯpositas ex pdictis q diuersimode sūt mixte. Et ppter has oēs ꝯdictiones opinionū inter eos appet manifeste q sūt facti ceci z deuij a via veritatis. Circa illud tps in q apparuerūt in vestimētis iudeorū signacula crucis i regno Castelle sicut infra dicet fm qd scripsit rabi abraā benesdra i libro suo quo legē glosauit. Oēs iudei pdicti regni z p maiori pte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erāt saducei z heretici. sicut etiaz scripsit rabi mosse legionēsi. in libro quē fecit p reprehēsiōe saduceorū: z dicit q ab anno creationis mundi. iiij. miliuz. dcccc. z. xxxviij. annorū cōuersi sunt oēs pdicti iudei ad credēdū hāc fidē quā nūc credūt t pharisei i thalmuth nō voluntarie: sed violēter ppt regis castelle pceptū: qz i illa carrionēsi pdicti regni erāt pharisei z saducei: sed saducei habebāt maiorem potestatē z nō incēdebāt cādelas in nocte dieq sabbati in aliq loco totius iudaismi: z inter phariseos erant tres fratres honorabiles. et maior horū vocabat rabi nehamias qui semp tristabant z eis displicebat: qz lex phariseorū nō implebat inter eos quousq vn9 eorū ppter honorez sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam die sabbati publice: propter quod commota fuit tota villa: z fuerunt magne contentiones inter eos: in tantum qd vtraq pars habet venire coraz rege Alfonso: z venit in auxilium phariseorum iudeus quidam predicti regis medicus qui dicebatur rabi hyu. castri. benalfacar granatēsis: ppt quē fecit rex quicquid voluit: z pcepit oībus saduceis q conuerterēt se ad legez phariseorū l3 eis nimiuz displicuerit z extunc vsq nūc credūt isti iudei in lege phariseoruz: z ppter talia accidentia voluuntur semp de vna fide in alterā z currūt deuij z mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc qn dimiserunt verum pastorē quē habebant elongātes se ab eius via z doctrina q fuit verus messias iesus xps dominus

noster qui venit ad ostēdendū eis viam rectam ne perirent cū sit via veritas ꝛ vita Joh. xiiij.

¶ De bello iudeorum p argumēta sumpta ex lege mosayca.

Quarta considera-tio est de bello iudeorū p argumenta sumpta ex lege mosayca quibus putant nostrū fidei fortalicium expugnare: ꝛ reducuntur oīa argumenta principalia ex lege sumpta. ad Nume. xxiiij. seruabitur autē talis ordo ꝙ ad quodlibet argumētū statim dabitur sua solutio: quia hoc reqrit certamen militantiū. vt confusio euitetur. ¶ Primū argumētū iudeorū est quo probant legē moysi perpetuo duraturam: cuius oppositum fuit declaratū supra li. j. ar. vj. Arguūt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta. sꝫ lex antiqua fuit data a deo. ergo impossibile est in ea dare impfectionem ꝓpter quā debuerit cessare maior ptꝫ Deut. xxij. vbi dicit. dei perfecta sunt opera. minorem concedunt xp̄iani. ergo sequitur ɔclusio. Confirmat etiā illa lex est perfectior: quā deus plurib⁹ miraculis cōfirmauit ꝙ̄ illa quā paucioribus vel nullis. sed legē antiquā pluribus miraculis ɔfirmauit ꝙ̄ nouā. ergo ꝛc. maior est manifesta qꝛ sapiēs artifex firmi⁹ fundat et magis conat stabilire pfectū op⁹ ꝙ̄ impfectū. quēadmodū eīm plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculū īminet. ita plura opa vel facta sunt expendēda vbi perfectius opus īpleri debet. minor etiā ptꝫ: qꝛ nusꝙ̄ legūt ita magna miracula sicut sunt q̄ habentur in exodo ꝛ ī toto pētateuco. ꝛ si aliq̄ miracula legunt in euāgelio. ista sunt dubia apd̄ iudeos: nec appa ret causa quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia super oīa vincit veritas. vt dicitur. ij. Esdre. ca. iij. ideo non est difficile argumenta cecorū soluere. Dico autē ad argumentū cū dicitur omnia opera dei esse pfecta: ꝙ deus fecit legeꝫ antiquā ita esse pfectam sicut fieri potuit ꝯm conditionē ppl̄i recipiētis legē. Nā pplus ille ita erat imperfectus. ꝙ dicentibus exploratoribus ciuitates terre ꝓmissionis esse fortes ꝛ munitas ꝛ bene muratas statim desperauerunt. ꝛ dimisso dn̄o ꝛ moyse voluerūt reuerti in egyptuꝫ. sicut legitur Nume. xiiij. Sic etiā quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omniū mirabiliū q̄ viderāt in egypto. Declinauerūt ad ydolatriā. vt habet Exo. xxxij. si ergo moyses ꝓmisisset eis ꝓ hereditate regnū celorū vtiqꝫ desperassent si precepisset eis nō odire inimicuꝫ. ꝛ dimisso eo ꝓculdubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit ꝯm ꝙ populus exigebat. Sed adueniēte maiori dispositione in populo pfectior lex dari debuit. sicut anima pueri non est ita pfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi nō fuit ita pfecta: sicut lex data tēpore xp̄i. ꝛ sic nec ꝑpetuo durabilis. ¶ Ad cōfirmationē cū dicebat ꝙ

plura miracula arguūt perfectio=nem legis. Dicēdū qd vno modo nō est verū. miracula eīn fiunt in legis datione ad cōfirmandū cor=da populi: ne vacillēt in lege. qñ ergo popul⁹ legē recepturus ma gis est indispositus. plura miracu la sunt necessaria ad cōfirmandā illam legē. nō ergo miracula plu=ra arguūt legē perfectiorem: sed ostēdunt populuȝ recipiētē illam legē minus esse pfectuȝ ⁊ disposi=tum ad pcipiēdum diuina. quem admodū eīn rudis homo: etiā cuȝ multis principijs nescit elicere vnā cōclusionē. Ille tñ qui est sub tilis p pauciora media scit cōclu=dere veritatē sciētificam sicut po pulus iudeorū rudis cū omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatē cognoscere. sȝ populus effectus pfectior non in=diguit multitudine miraculoruȝ: sȝ paucis miraculis pfecte adhe=sit veritati diuine. ꝯcessa tñ maio=ri propositiōe. minor est falsa. Nā maius miraculū fuit liberare to=tū gen⁹ humanū a potestate dya=bolica qd fecit xp̄s i lege noua ꝙ liberare populū iudaicū a seruitu te egyptiaca. Ibi eīn interfectus est pharao cum curribus ⁊ equiti bus ei⁹. hic vero victus est dyabo lus cum suis virtutibus: nec fuit maius miraculuȝ diuidere mare. Exo. xiiij. ꝙ siccis pedibus ambu lare sup mare. quod fecit christus. Matth. xiiij. ⁊ Joh. vj. Sicut nō fuit mirabilius quādo helyas di=uisit aquas iordanis. iiij. Regū. ij. ꝙ quādo heliseus fecit natare fer rum. iiij. Reg. vj. Sed hoc non ca=ret mysterio. Nā aque multe sunt populi multi. vt dicit Apoca. xvij In lege ergo diuidēte populū ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarū: sed vbi lex quātū in se est oēm populuȝ subijcit diuine volū tati debuit ipse dñs super omnes aquas integras ambulare: nec est maius miraculū aquā amarā red dere dulcem. Exod. xv. ꝙ mutare aquā in vinū Joh. ij. aquam enim amarā cōuertit in dulcē. lex anti=qua qñ ea que offerebātur ydolis vel adorabant ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinū letificat cor homis. lex euāgelica aquā in vinū cōuertit quia ad summū ⁊ pfectū gaudiuȝ pducit. miracula etiā q̄ in euange lio ⁊ in actibus apostolorū legun=tur multo plura sunt numero ꝙ q̄ facta sunt in veteri testamēto. Fe cit etiā multa alia miracula iesus q̄ si scripta essent p singula libros inde scriptos totus mūdus cape=re nō posset. vt dicit. Joh. vlti. ca. Si aūt ista miracula iudei recipe re nolūt teneāt sibi damnuȝ. Dixe rat eīn eis Esayas propheta in ca pit. vij. si non credideritis non per manebitis. pȝ ergo q lex moysi: nec est perfectior lege noua: nec cōse=quēter perpetuo duratura. ¶ No tandum tñ est hic circa xp̄i mira=cula sicut scribitur in pugiōe ꝑte scd̄a. c. viij. q iudei xp̄i miraculis inuidētes beelzebub princip̄i de=moniorū ea primitus ascripserāt porro quia tot fecit miracula ⁊ ta=lia q̄ ⁊ qualia nemo vnq̄ aliqs fe

cit. Joh. xv. Nunq̃ quippe alius aliq̃s: vt ipse z sui in eius noīe illu minauit cecos. fecit audire surdos ambulare claudos atq̃ ɔtractos z loqui mutos queadmodū predi xerat. Esa. ppheta. c. xxxv. de⁹ ip se veniet z saluabit nos. tūc ape riētur oculi cecorū: z aures surdo rum patebunt. tūc saliet sicut cer uus claudus z decātabit lingua mutorū zc. His quoq̃ miraculoꝝ gñibus alia q̃ plurima addidit sicut fuit resurrectio mortuoruz z subita curatio leprosoꝝ z diuerso rum īfirmorū. ¶ Quia ista inq̃ z plura alia innumera fecit dñs no ster iesus xp̄us miracula soli deo possibilia cōata est ei iudaica pra uitas cui nunq̃ deest: nec defuit vulpina calliditas alia ɔturpare blasphemia. Cōposuerunt igit̃ li bellū: in quo ɔtra xp̄m talē mēti ti sunt fabulā. Tēpore inquiūt he leꝫ regine. i. helene que vniuerse terre isrl̃ dominabatur iesus no cri. i. iesus nazarenus venit hieru salem inuenitq̃ in tēplo dñi lapi dē in quo sedebat olim archa dñi z erat in eo scriptū sembāme foras id est nomē dei expositū. quicūq̃ vero illius nominis litteras addi scebat z sciebat. poterat facere qc quid volebat. Sapiētes vero isrl̃ timētes ne viri israel adiscerent illud nomē z virtute illi⁹ destrue rēt seculū fecerūt duos canes ere os z posuerūt eos sup duas colū nas ɔtra portā domus sanctuarij q̃cūq̃ igit̃ ingrediebat̃ aliquis z adiscebat litteras p̄dicti noīs z exibat canes illi erei latrabant ei ita horribiliter q̃ pterritus obli uiscebatur nomē z litteras quas dedicerat. venit itaq̃ iesus nocri. z ingressus tēplū didicit illas lit teras z scripsit in pgamēo. deīde incidit carnē cruris sui z ī incisio ne illa īclusit dcāꝫ cartulā dicēdo nomē nullū sensit doloreꝫ z redit cutis ɔtinno sicut an̄ erat. Cumq̃ egrederet̃ de tēplo latrauerūt ei canes erei supradicti. z statiꝫ obli tus est nomē prexit itaq̃ ī domū suā z aperuit cruscū cultello acce pitq̃ cartulā vbi erāt lr̃e sembam mefora s. i. nois dei expositi vl̃ ex planati z iterū didicit eas. quo fa cto ɔgregauit. ccc. z. x. de iuuenib⁹ isrl̃: z dixit eis. videte ob hoc me dicūt sapiētes esse spuriū: qr super israel volūt habere dñiuꝫ. vos aūt scitis q̃ oēs pphete pphetauerūt sup messiam. z in veritate ego suꝫ ip̄e. z sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma ɔcipiet z pariet filiū: z voca bitur nomē eius emanuel. Dauid quoq̃ auus meus pphetauit sup me z dixit. domin⁹ dixit ad me fi lius meus es tu: ego hodie genui te. Genuitq̃ ita mater mea sine co itu masculi v̄tute dei. Ipsi sūt igi tur spurij z nō ego. sicut dictuꝫ est Osee. ij. z filioruꝫ eius non misere bor. qr filij fornicationū sunt. Re sponderūt ei iuuenes. si tu es mes sias: ostēde nobis signū qd̄ signū inquit queritis a me. dixerūt ei. fac claudū stare sicut nos. Qui ait. ad ducite eū ad me. ɔtinuo igit̃ duxe rūt claudū ad eū q̄ nūq̃ steterat su per pedes. dixitq̃ sup illū sembā mefora s. Illa aūt hora claud⁹ sur

rexit ⁊ stetit sup pedes suos. In clinauerūt ei hoīes ⁊ dicebāt iste sine dubio ē messias. Adduxerūt qȝ ei iterū leprosum ⁊ dixit nomē posuitqȝ manū sup eū ⁊ statim curat⁹ est. Accreuerūt ergo ei multi ribaldi gētis nostre. Uidētes igit sapiētes qꝫ credebāt ⁊ israel cepe runt ipm ⁊ duxerunt ad helaȝ reginā in cuius manu erat tota isrl ⁊ dixerunt ei. dn̄a nr̄a i manu isti⁹ est sortilegiū ⁊ facit errare mūduȝ iesus vero nocri rn̄dit ei. Dn̄a oēs pphete pphetauerūt sup me: quorū vn⁹ dixit. Esa. xi. Egredietur palmes de radice iesse ⁊ ego sum ille: sup istis ꝯo dixit dauid. Beatus vir q̄ nō abijt in consilio impiorum. Dixit ipsa est ne i lege vestra qđ ipe dixit. Rn̄derūt in lege nostra est hoc. sȝ nō est dictū de eo Sȝ sup eo scriptū est. Deut. xviij. ppheta aūt ille morietur: quia locutus est iniquitatē contra deuȝ. De messia vero dictū est in dieb⁹ eius saluabit iuda. Dixit ille iniquus: ⁊ ait regine. ego sum ille q̄ resuscitabo mortuos. Misit itaqȝ regina fideliores q̄s habebat cuȝ ipsis: ⁊ fecit impius ille reuiuiscere mortuū per sembāmeforas. In illa hora obstupuit regina: ⁊ dixit vere magnū signū est hoc deditqȝ sapientibus verecūdiā ⁊ exierūt cōfusi a cōspectu ei⁹. Fuitqȝ ipsis ⁊ israeli dolor magnus. Iuit aūt iesu nocri in galileā superiorē iuerunt sapiētes ad reginā ⁊ dixerūt ei. Dn̄a nostra sortilegiū est cū isto hoīe ⁊ bulat creaturas. Misit igitur illa milites q̄ caperēt eū: ⁊ nō permiserunt hoīes galilee: sed voluerūt pugnare cū eis. q̄ ait. nolite pugnare p me. qr fortitudo patris mei de celo ⁊ signa que dedit mihi tenebūt p me. faciebāt itaqȝ hoīes ď galylea aues de luto corā eo. ⁊ ipe dicebat sembāmeforas super eas ⁊ statiȝ aues ille volabāt ceciderūt igit illi i facies suas adorātes eū. Dixit etiā in illa hora vt apportaretur vnus maxim⁹ lapis molaris ⁊ pijceret in mari. ⁊ vt factū est. Dixit ille impi⁹ sembāmeforas. i. nomē dei expositū ⁊ fecit molā illā stare sup faciē maris. sedit qȝ sup eā. ⁊ ait militib⁹. Ite ad rñam vestrā ⁊ nūciate ei q̄ vidistis Deinde surrexit cū eis ⁊ cepit ambulare sup faciē aq̄. Abierūt milites ⁊ oīa q̄ viderāt dixerūt helā regine: q̄ vehemēter obstupescēs vocauit sapiētes ⁊ dixit eis. vos dicitis qꝫ hic homo iesus nocri ē sortileg⁹. sciatis qꝫ signa q̄ facit ostēdunt eū filium dei. Qui dixerūt ei dn̄a nostra fac eū venire: ⁊ nos detegemus fraudē ei⁹. Interiȝ abierunt seniores israel ⁊ fecerūt quēdā intrare domū sancti sanctoꝝ q̄ dicebat iudas scariothꝫ ⁊ dicit literas sembāmeforas. eo mō q̄ eas didicit iesus nocri: ⁊ fecit icisionē cruris ⁊ alia q̄ ipe fecerat. Uenit igit ille nocri. i. nazaren⁹ cū societate sua ⁊ stās corā regia fecit vēire sapiētes ⁊ ille stās corā regia dixit sup me pphetauit dauid. qr circūdederūt me canes synagoga malignātiū obsedit me. Sȝ ⁊ sup me dictū ē i lib. hieř. Ne timeas a facie eorū qr ego tecū vt liberē te dic dn̄s

Sapientes vero cōtradicebāt ei ꝛ q̄t regine ascēdā in celū. ꝛ sic dixit dd̄ sup me p sal. cv. Exaltare sup celos deus. eleuauitq̄ man⁹ vt alas p nomē sembāme foras explanatū: volauitq̄ ꝯter celū ꝛ terrā qd̄ qn̄ sapiētes israel viderūt. sic dixerunt ad iudā scariot: vt diceret sembāme foras ꝛ ascenderet post eū q̄ ascēdit ꝛ luctat⁹ est cū eo ꝛ ceciderūt ambo ꝛ fregit sibi ille impius brachiū. ꝛ sup hoc ope singulis ānis xp̄iani plorāt ante pascha suū. hora illa ceperūt illū israel ꝛ operuerūt eū pānis ꝛ pcutiebāt eū virgis malogranatorū dicētes. helam regine. Si est filius dei dicat qui pcussit eū ꝛ nesciuit dicere. Dixit itaq̄ regina sapiētibus. ecce in manib⁹ vestris est facite ei quicq̄d placuerit i manib⁹ vr̄is. Ceperunt ergo eū ꝛ duxerūt ad suspēdēdū. oīe vero lignū vl̄ arbor in quo suspendebat: statim frāgebatur: ip̄e quippe p sembāme foras adiurauerat oīa ligna ne susciperēt eū. abierūt itaq̄ ꝛ adduxerūt stipitē vni⁹ caulis q̄ non est de lignis: s ȝ de herbis ꝛ suspēderūt sup illū. neq̄ eñ hoc est mirū. q̄ singulis annis crescit tm̄ vnus caulis i domo sanctuarij. q̄ descēdūt d̄ eo cētū libre seminis. Ex his poterit aīaduertere q̄sq̄ prudēs. q̄ tanta fuit miraculorū dn̄i nostri iesu xp̄i euidētia tanta magnitudo ꝛ multitudo: tāta excellētia ꝛ certitudo. q̄ iudaica pᷓuitas q̄ erūperet nō hēbat. cōfugit igitur ad pꝓpriū suū qd̄ est mentiri libellū mēdacij plenū atq̄ blasphemijs turpibus cōponēs hec sub cōpēdio sumpta sunt. ipletūq̄ ē in persona xp̄i qd̄ scriptū est p pᷓphetā Osee. vij. Ue eis qm̄ recesserūt a me: vastatio eis: q̄ pᷓuaricati sunt in me. ego redemi eos ꝛ ipsi locuti sūt cōtra me mēdacia. Est aūt hic notādū q̄ iudeorū fatua falsiditas apud itelligētes xp̄i fidē adiuuat. vnde se nocere putat. Et si quidē ip̄i qd̄ asserūt dn̄m iesum talia i veritate fecisse licȝ in noīs dei virtute miracula ostēdunt: pculdubio tātā miraculorū eius fuisse excellentiā q̄ eaȝ ipsorū impietas demonibus neq̄uit ascribere: tantaq̄ fuisse eorūȝ euidētia q̄ nequaq̄ ea ipsorū iudia valuit suffocare. At vero per talē modum. i. p sembāme foras: hoc ē p nomē dei explanatuȝ siue expositū dn̄i iesu miracula fuisse facta delirāt trāslucet eorū mēdaciū si sit qui diligēter inspiciat si verū nāq̄ fuisset q̄ aliqd̄ nomen dei apud eos esset cui deus talem virtuteȝ ꝛ talē efficaciā pᷓstitisset pfecto iuuissēt se eo tpe vespasiāi ꝛ tyti ꝛ fecissēt q̄ hierlm̄ nō potuisset capi ꝛ iudei occidi ꝛ captiuari eo mō quo infra dicet̄ cōsideratiōe. ix. vel etiā virtute hui⁹ noīs volassent in celū vel oēs vel saltem aliqui deniq̄ cum helena mater fuit cōstantini impatoris i cuius tēpore dn̄m iesuȝ fuisse dicūt ꝛ a tempore iesu xp̄i vsq̄ ad constantinum ꝛ helenam fuerunt tricēti anni: vt patet p imperatorū romanorū hystorias. manifestū ē iudeo i supradicto libello fabrica

tiões esse mēdacij. ¶ Notādū ēt q dicit btūs Aug. Preuidēs inqt dñs iesus ipsos quosdā futuros q miracula ei⁹ calūniarēt magicis artib⁹ attribuēdo pphetas añ p̄misit. Nūqd enī si mag⁹ erat magicis artib⁹ fecit vt colerer. nūqd z mortu⁹ mag⁹ erat z añq̄ nat⁹. p phetas igit audit z lege q añ dñm venerūt forma igit sūpta ex vbis scti augustini dicam⁹ iudeis esto q suspicari potuerit dñm nrm iesum xp̄m p artē aliquā vel p virtutē supradicti nois dei fecisse miracula vt ipi calūniant p quā artē q̄so anteq̄ nat⁹ eēt p quadrigētos ānos z vltra aduētui suo z toti vite sue. necnō z fctis suis z dictis atq̄ suoz. iaz ꝯgrua: vt pz ex p̄dictis z dicēdis patebit dicta reddidit pphetaz. sermo nāq̄ pphetic⁹ z marie de aduētu messie quēcūq̄ a iudeis exponit iudaice semp z vbiq̄ renitit iuxta eoz expositionē absurdā: z icōpossibilia ꝯtiet z iuenit mēdax. Quē vero de dño iesu z sibi ptinētib⁹ accipit vt ex solis etiā q dicta sūt haberi pōt. occurrit. cōsentit ꝯsonat z obedit. nihil ipossibile. nihil absurdū igerit sz iuenit verax. ¶ Adhuc ēt si ipe dñs iesus vt a iudeis sibi est ipositū p artē sepe dictā faciebat miracula p quam artē fecerūt ea post mortē ei⁹ aplī z ceteri discipuli. vt testimonio thalmud pz nō p sem hāmeforas. sz p nomē dñi nostri iesū xp̄i. fecisse miracula. Uñ su p ecclesiastē. p̄io cuncte res vel cūcta verba difficiles vel difficilia nō pōt vir eas vel ea ploqui. Accidit q̄d Rabielia zarum bēdama momordit s̄pēs vēitq̄ iacob. i. iacob⁹ vir de villa cathanea ad curādū eū ex noīe iesu. i. iesu filij pādera z nō pmisit eū rabi ismael sz dixit ei nō lz tibi bēdama. z ait illi: pmitte mihi z ego iducā ꝯ te argumētū vel auctoritatē q licitū ē z nequiit autoritatē iducere z faciēs hō viuet i eis dictū est de mādatis dei. z nō q̄ moriat i eis. Itē in libro sebath. hierusalē in distinctiōe cenomasarcam filius filij. rabiosue filij leui. glutiuerāt toxicū s. vl aliq̄d mortiferū. venit itaq̄ vir ex noīe ysua. i. iesus pātherꝫ z sanat⁹ ē vel deuit: cūq̄ exisset ait ei q̄uo ꝯiurasti eū. ait ei vbo tali. ait ad eū remissi⁹ fuisset ei si mortu⁹ non fuisset z nō audiuisset sicut z factū ei fuit sic. i. mortu⁹ est stati.

¶ Si qs diligēter aduertat has duas traditiōes i noīe dñi nostri iesu xp̄i fctā fuisse miracula iudaicarum scripturarū testimonio cōpbat: porro si dicat q p artē opabant ea apli tanq̄ a xp̄o dño edocti dū viuerent qua arte poterunt dici ea fecisse iā mortui q ēt arte posteri eoz pueri z puelle z si per artē quoq̄ isti qua arte ipsoz implorātes auxiliū apd xp̄m q arte relicq̄ ipsoz qua vestes. qua sandariola. q baculi. pz ergo q miracula xp̄i z suoz ita firmiter ꝯstāt q nulla pūt ificiari neqcia. ¶ Notādū ergo q iudei idcirco i supradictis traditiōibus z alibi bēpandera. i. filiū pādera: alibi iehusua pātheria. i. iesū pātherie noiabāt q z vt ait iohānes damascen⁹ i. iiij

lib.leui. quē sanct⁹ lucas a ioseph ascēdēdo. quartū noīat genuit pāthera. pāthera aūt genuit barpāntherā. barpātera genuit Joachī. Joachī vero duxit annā que valde erat hōesta ⁊ laude digna. quēadmodū vet⁹ āna sterilis exñs p votū ⁊ repromissionē samuelē peperit. ita ⁊ hec p pces ⁊ repromissiones a deo dei attulit genitricē hec damascenus.

¶ Cōtendit iudeus pbare q lex moysi non est abolita ⁊ hoc sic.

Secūdū argumentum iudeoꝝ est ad idem scʒ q lex moysi nō ē abolita sʒ adhuc obseruāda ⁊ arguūt sic. Si lex bona ē ⁊ a deo data obseruāda ē cui⁹ eñ decretū erit obseruandū si mādatū dei nō est obseruādū qd eñ cōsiliū dabāt nobis xpiani quō ill' effugiem⁹ maledictū. maledictus q nō pmāserit in oib⁹ q̄ i lege scripta sunt. legislator nihil excipit sʒ vniuersalr oia mādat obseruāda. xpiani aūt ad suū arbitriū legis ⁊ mādatoꝝ obseruātia determināt. ¶ Ad ista rñdet magister alan⁹ i suo quadripartito li. iij. c. iiij. dicēs. q lex mosayca diuino itellectu ē itelligenda. Rñdemus ergo legē bonā ⁊ a deo datā ac a deo qcqd in ea scriptū est diuino sensu itellectū suis tpibus obseruatū ⁊ obseruādū esse sanxim⁹. ea eñ diuino itellectu intelligēda erāt q si ad literā accipim⁹ multa repugnātia videm⁹ cū eñ dicat moyses vidit de⁹ cuncta q̄ fecerat ⁊ erant valde bona. Gen. i. Quō i lege dicūt qdā esse mūda ⁊ qdā imūda ad literā qd eñ immūdū est quomō est valde bonum. nec solū ea phibentur in lege q̄ sui natura homini ad vescēdum nociua sunt ymo etiam ea q̄ gustu iocūda ⁊ q̄ vsu salubua ad comedendū existūt. licet a deo dicta sint tamē ad se inuicē ad literam omnino dissidēt. In exo. etiā inter alia pcepta de faciēdo altare domin⁹ moysi ibi pcepit ca. xx. Altare de terra facietis mihi: i sequētibus aūt sic legit: fecit itaqʒ moyses altare thimiamatis de lignis sethiʒ: ⁊ alibi fūdauit bases eneas in itroitu tabernaculi: multū itaqʒ aduersum videt vt aliud ⁊ aliter q dñs iubet p moysē ab ipo moyse agat. Aliud ergo q litera sonat hic accipi oportet. Itē ad literam quō stare pōt q de⁹ phibet. Deut. xxij. ne hō aret i boue ⁊ asino. Onus quodcūqʒ aliud tibi placet asino iponere nō vetat lex. ⁊ ponere iugū cū asino quare non licet. Ad pascua ducere bouem cū asino licebit. In pascuis eñ simul esse ⁊ pasci lex permittit ⁊ arari simul pro hibet ⁊ interdicit. Si aūt ppterea vetat q hoc alias immūdū lex dicit quare circa illud cetera q̄ dicta sūt pmittit ⁊ solū arare excipitur. equ⁹ i lege aial imūdū esse phibet ⁊ alia multa. nec tamē arare bouē cū equo vel alio aiali imūdo i lege phibet. hāc nō solū in his q̄ dicta sunt mādatis sʒ i q̄ plurib⁹ aliis legalib⁹ cerimoniis cōtrarietatē videm⁹ nisi ea cōpetēti sensu itellexerimus. Discreto

itaqꝫ diuino sensu hec discutiēda ⁊ intelligēda sunt. Si vero legem debito sensu accipimus oīa legis mādata debita obseruatiōe obseruare poterim⁹. quedā ad litterā ⁊ sine vllo velamine figurarū dicta esse accipiēdū quedā vero ad figurā ⁊ ꝓfundo velamine obūbrata esse itelligere quedā ad tp̄s obseruari iussa sūt quedā sine vlla tp̄is determinatiōe q̄ eñ alteri⁹ sacramēti ꝓnūciatiua erāt ⁊ ꝟitatis figurā fatenť suo tp̄e manifesto rei atqꝫ ꝟitatꝭ ꝑsentia oportuit vt eorū remaneret ꝓnūciatio ⁊ figura. Nā sicut vsu ip̄o loquēdi vtimur verborū vicissitudinibus dicēdo erit ꝙ diu futurū est ipsumqꝫ erit prorsus obmittētes in ꝑsenti assumimus est quodqꝫ ip̄m iā ꝑterisse significātes vtimur fuit. Sicut in reb⁹ ꝓnūciatiuis alicui⁹ sacramēti vbi pn̄s manifestať sacramētuꝫ ei⁹ iam sup̄fluo reseruareť figura seu signū q̄ alicui⁹ misterij significatiua nō erāt sꝫ a parte seu fidei veritatē insinuāt seu carnis edificationē ꝯmēdāt ea a iudeis ⁊ xp̄ianis nō ad tēp⁹ sed imppetuū obseruāda sūt earūqꝫ trāsgressio nullo modo pōt multa eē. hec Alan⁹

¶ Contēdit iudeus probare ꝙ diuine sanctiones veteris testamenti non sunt mutate.

Ertiū argumētū iudeoꝝ est ad ꝓbādū ꝙ diuine sanctiōes veteris testamēti non sunt mutate. Arguūt ergo ꝯ xp̄ianos sic. si ꝟmo dei ad tp̄s obseruād⁹ est eoqꝫ ꝟmōe ānullato alio tp̄e ali⁹ obseruād⁹ ē. Sicqꝫ ꝑ tp̄m vicissitudies diuie sāctiones mutanť q̄ pacto ratuꝫ nō erit qd̄ dr̄ ps̄. cxviij. Jn eternū dn̄e ꝑmanet ꝟbū tuū ⁊ illd̄. Mat. xxiiij. Celū ⁊ terra trāsibūt ꝟba āt mea nō trāsiēt. q̄d interest cur de⁹ hoc aīal imūdū iudicet illd̄ mūdū. hoc vti ꝓhibeat. illo vti ꝑmittebat qꝛ eñ adiuuit vt dr̄ esa. xl. spiritū dn̄i aut q̄s ei⁹ ꝯsiliari⁹ fuit vt istd̄ agi ꝑmittat illud ꝓhibeat iussit obsequēdi ergo ei obsequēdū ergo ei obseq̄ sūma virt⁹ est. ꝓhibuit fieri ergo iā nō lꝫ idqꝫ si postea fiat peccatū eē dicim⁹ ac pena debita puniēdū: vt ergo seruem⁹ figuras cōtēnemus litteras. vt seruem⁹ alterū que rō est dānare alterū. Seruemus litterā. seruem⁹ ⁊ littere figuram. maneat parua sensu nr̄o lr̄a. maneat vt vr̄o ⁊ addať sp̄ūalis et cōcessa nobis sit a deo mysterij latētiſ itelligētia. Abstineam⁹ a peccato qd̄ lex iubet: abstineam⁹ ⁊ ab eo si qd̄ est qd̄ ꝑ porcū figurať peccatū. Non aremus cū boue ⁊ asino quia id legislator ꝓhibuit. ⁊ si q̄ intellexeritis per asini ⁊ bouis copulamen ꝓhas est euitare. immo peccatum est non euitare ita ⁊ de ceteris ita eñ lex adimpleta. ⁊ adimplēda esse censetur ⁊ adimpletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra ꝙ in nouo testamento diuine sanctiones veteris testamenti nō mutantur sed adimplētur. Et dicit ergo ꝙ sermo diuin⁹ i nullo ⁊ in nullať diuie sanctiōes nō mutanť qꝛ christ⁹ nō venit soluere legē sꝫ

adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amē dico vobis ita vnū aut vnus apex nō pteribit a lege donec oīa fiāt. nō igit vult eā soluere sz adimplere vt patuit supra li. i. ar. vi. z in pmo thezauro q̄rti puncti eiusdē articuli. Lex em̄ phibet homicidiū xp̄s irā z odium lex em̄ phibet homicidiū carnis. xp̄s ēt ipsuz appetitū cordis. nobis lex phibet vti carne porcina z eo tunc ab ea a iante abstinētia nobis necessaria erat: qm̄ vitatis future figura erat z figura seruāda erat donec adesset ipsa vitas figure iā p̄ns adest q̄mis abstinere liceat vt multi nostrorū abstineāt nō solū ab ea sed etiā oī carne vino. z eodē iudice se vestrū quisq tuet. Moyses carnē suillaz imundā noīat vti ea phibet z ppterea dicitis q vti ea non licet Moyses nō ali⁹ sed idē ipse carnem suillam dicit mundā z valde bonaz z eam ad vescendū sicut cetera scribit deū fecisse bonā: Et ideo dicit qd̄ vti ea licz. Postq̄ em̄ enumerauit deū creasse vniuersa pisces maris volucres celi. cūcta animātia terre in quib⁹ anima viuens est. nō lōge īfra subdit: vidit de⁹ cūcta que fecerat z erāt valde bona. qd̄ valde bonū est nulla ex pte malū est. qd̄ vero nulla ex pte malū ē nullo malū z imūdū ē. Quicquid ergo icarne suilla necesse ā deo facta ꝯsiderat mūdū z valde bonū ē. atq vti lz: qr vo p hoc aīal voluptas z imūdicia figurat. imūdū ppter hoc aīal esse iudicat z ea imūdicia vti nō licz. Si ergo hoc mūdū z imundū animal esse intelligit: z eo vti z non vti a deo nobis pmittit. eadē ratione licet in boue z asino arare. z phibet ne aremus in boue z asino si meli⁹ nō pōt qr de⁹ pmittit qui hec oīa humanis vsibus creauit. Sz bos qui vngulā scindit z ruminat z ad excolēdā terrā oīno ydoneus ē pdicatorē ecclie discretū designat in his que agit sensum habētē q̄ mādata dei meditat. Ac apd̄ semedi ditādo rumiat die ac nocte nō solū sibi vtilis sz z aliis huic non est associād⁹ in pdicatiōe: alter moribus etiā idiscret⁹ sensu idiota. z litteris iperit⁹ q̄ nō solū vbo est inutilis sed suo exēplo aliis nociuus existit. ¶ Quod ēt lex q̄tū ad litteralia abolita sit auctoritates seq̄ntes ostēdūt: ait em̄ dn̄s p prophetam Iere. xxxi. z ad hebreos viii. ꝯsummabo testamētū nouū super domū iuda z sup domū israel Quid vocauit testamētū nouū nisi legē euāgelicā qua supueniēte debuit cessare qr simul suare non pōt vtraq: adueniēte em̄ veritate dz vmbra cessare Et esa. legit sacrificia vr̄a odiuit aīa mea. Item dd̄ ait in ps. l. Qm̄ si voluisses sacrificiū dedissez vtiq holocaustis nō delectaberis. Itē dd̄ sacrificiū z oblationē noluisti aures aūt pfecisti mihi holocaustū ēt p pctō nō postulasti: tūc dixi ecce venio: z alibi nō in sacrificiis tuis arguā te. holocausta autē tua in conspectu meo sunt semp: nō accipiaz de domo tua vitulos: neq de gregibus tuis hyrcos. Itē videbimus etiā in magna parte ea q̄ ptinēt ad le

gem veterē cessare nō enī est apd iudeos sacrificiū vel hostia: nō ꝓpheta: nō rex: nō tēplū: nō loc⁹ sacrificij. ꝛ q̄d iremus p singula i maxima parte abolita est lex. vr ergo ꝙ lex moysi iam locū nō habeat.

¶ Contēdit iudeus ꝓbare ꝙ circuncisio perpetuo sit duratura.

Quartū argumētū iudeoꝝ contra nr̄m fidei fortalicium est de circuncisiōe quā affirmāt duraturā ꝑpetuo ꝛ ꝯsequēter legē moysi arguūt ꝗ sic. Idē iudicium vr esse q̄tū ad duratiōnē a parte post de lege antiqua ꝛ de circūsione: hoc enī xp̄iani cōcedūt: sꝫ circūsio ineternū debet durare in pplo dei: pꝫ qꝛ Gen. xvij. dat i fedus sempiternū ergo ꝛ lex debet eē sempiterna

¶ Licet ad illud argumētū data sit solutio supra li. j. ar. vj. in ꝑncto ij. Verūtn̄ vt adhuc clari⁹ cecitas iudaica cognoscat i hoc passu nolo silētio pertrāsire. Dicēdū ergo ꝙ in veteri lege duplicē inuenim⁹ circūcisionē vnā carnalē quā ipsi obseruāt: ꝛ aliā spiritualē de qua dr̄ Deut. x. circūcidite igit̄ ꝑpuciū cordis vr̄i ceruicē vestrā nō induretis. ꝛ Hiere. iiij. Circūcidimini ꝛ auferte preputiū cordiū vestroꝝ viri iuda. Sic etiā distiguere possumus de eterno ꝛ sempiterno qꝛ habet duas significatiōes. Interdūꝫ enī ponit̄ ꝑ eternitate simplr̄ vt in psal. Tu aūt dn̄e ineternū ꝑmanes. Et illd̄. Hiere. x. Dn̄s aūt deus verus est ꝛ ipse de⁹ viuēs et rex sempitern⁹. Aliqn̄ ṽo accipit̄ ꝑ duratiōe finita q̄le est illd̄. j. reg. xxvij. Credidit ꝗ achis dd̄ dicens multa mala opatus est ꝯ pplm isrl erit ergo mihi seru⁹ sempiternus. manifestū est ꝙ hic accipit̄ sempiternū ꝑ duratiōe finita qꝛ non poterat plus durare ista seruitus q̄ eoꝝ vita. simile habet̄. Gen. xxvij. vbi dr̄ ꝙ oderat semꝑ esau iacob: qn̄ ergo dicebat̄ ꝙ circuncisio dꝫ durare i sempiternum si sit sermo de circūcisiōe spūali indubitāter est verū qd̄ simplr̄ ineternū dꝫ eē in pplo dei ꝛ aīa q̄ est cum ꝑputio pcti est extra pplꝫ dei q̄tū ad meritū. Si ṽo loquaris de circūcisione carnali accipe similr̄ sempiternū scd̄o mō dictū. ꝙ q̄diu lex durauit q̄ soli vni populo ꝑcipiebat̄ debuit durare signum quo ille populus ab aliis gētib⁹ distiguebat̄ ꝛ cessante lege signū ēt debuit cessare. Et id̄ dr̄ Gen. xvij. ꝙ circūcisio data est in signū ꝓpt̄ qd̄ q̄diu ille ppl̄s separatus fuit ab oī gente in deserto null⁹ eoꝝ circūcisus fuit sꝫ qn̄ intrātes terraꝫ ꝓmissionis plenā diuersis populis oēs simul fuerūt circūcisi in galgalis vt habet̄ Josue. v. capitulo.

¶ Cōtēdit iude⁹ ꝓbare ꝙ si sabbatū cessat lex noua nō est a deo.

Quintū argumētū iudeoꝝ est de sabbato ex cui⁹ cessatione arguūt legē nouā nō esse a deo sic Illa lex q̄ contrariat̄ preceptis diuinis non est a deo sed lex euangelica est huiusmodi ergo non est a deo: maior est manifesta quia de⁹ non potest sibiipsi esse cōtrarius: sed minor pꝫ de obseruatiōe sab-

bati quã deus pcepit i veteri lege lex vo euãgelica hui⁹ obseruãtiã tollit ⁊ phibet. ergo est ꝯtra deo: non ergo est a deo. ¶ Rñdet ꝙ in tali pcepto duo sũt ꝯsiderãda. Primũ est ꝙ ppter reuerẽtiã dei cessabat ppls ab oi ope seruili vt liberi⁹ diuinis vacare posset ⁊ istõ erat morale. p hoc eñ pcipiebat ꝙ hõ aliquo tpe vacet reb⁹ diuinis iuxta illõ ps. xlv. vacate ⁊ videte qꝛ ego sum de⁹. ⁊ sm hoc ꝯputant iter pcepta dcalogi moralia ⁊ lex q̃ hãc obßuãtiã in se phiberet esset ꝯtra ordiationi diuine ⁊ nõ posset eẽ a deo: sꝫ lex euãgelica hãc obßuãtiã nõ tollit sꝫ pcipit, vt ptꝫ de diebus dñicis ⁊ aliis festis i noua lege ordiatis. Sed cõsiderãdũ est in dcõ pcepto erat taxatio tpis vł diei. s. ꝙ hĩ obßuãtia fieret tali die determinata. ⁊ istud erat cerimoniale. ⁊ iõ hoc mutari potuit ⁊ debuit ppt rõnabilẽ cãm. Judei eñ colebãt diẽ sabbati in memoriã creatiõis rerũ qd innuit moyses. Exo. xx. dicẽs. Memẽto vt diẽ sabbati scti-ficẽs. Sex dieb⁹ fecit de⁹ celũ ⁊ terrã ⁊ reqeuit die septimo ac si dicat cõpleto ope creatiõis statiꝫ debuit ordiari dies ꝯmemoratiua ipsi⁹ creatiõis hõ ẽt fuerat fact⁹ sexta die ⁊ iõ pmũ diẽ post sui creationẽ dꝫ expẽdere singulariter ob reuerentiã dei. ceteros vo ad sui necessitatẽ. In noua aũt lege illa dies q̃ debuit obseruari ad vacãdũ deo nõ solũ dꝫ nobis reducere ad memoriã bñficiũ creatiõis sꝫ etiã innouationẽ spũalẽ q̃ ichoata est in xpi resurrectiõe. ⁊ iõ sabbatum mutatũ est in dominicã diẽ i quo xps resurrexit. Significat etiã dominica q̃ est octaua dies. octauaꝫ diẽ resurrectiõis in qua pfectã requiẽ expectam⁹. Hic est ꝙ messias nr dñs iesus xps postq̃ factus est triginta ãnorũ soluit ꝯtũ ad ptẽ istã sabbatũ curando in eo infirmos. ⁊ dãdo eis licentiã lectulos asportãdi. Joh. v. ⁊ spicas discipulis suis esuriẽtib⁹ ꝯfricãdi. Mar. ij. Ceterũ quẽadmodũ de circũcisione dictuꝫ est probatũqꝫ ꝙ data fuit in signũ sic ⁊ sabbatũ vt habetur Exod. xxxj. c. sabbata mea seruabitis qꝛ signũ sunt iter me ⁊ vos ac gñationes vras. Itẽ in libro bisa. i. omipere. q. rom. rob. taliť scriptũ est. Dixit Rabi Johãnã. Oẽ pceptũ qd dedit deus sanctus ⁊ benedictus israeli dedit eis publice preter sabbatũ qd dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxj. Inter me ⁊ iter filios israel. si sic est nõ sunt obligati. goy. idest christiani vel alie gẽtes ad sabbatum. Ex oibus his ptꝫ ꝙ nõ sunt obligati ad seruandũ sabbatũ xpiani nec alie gẽtes. ¶ Item contra obseruantiã circũcisionis ⁊ sabbati adducit ratio non parũ efficax ex duabus traditiõibus sicut notat in pugiõe cap. xj. tertie partis. iij. distinctiõis. quarũ prima est illud qd in mydras tulym. i. glosa psalmorũ taliter scriptũ est. ps. lxxiij. Et oia cornua impiorũ confringã ⁊ exaltabũtur cornua iusti. cornu nõ est dictuꝫ sed cornua. Decẽ eñ cornua sunt q̃ dedit deus sanctus ⁊ benedictus israeli. Cornu abrae

de q̃ dictū est Esa.v.vinea fuit di lecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac.de q̃ dictū est.Gñ.xxij.Et ec ce aries vn⁹ retētus in vēsitate p cornua sua.Cornu ioseph id ē cor nu regni de quo dictū est. Deute ro.xxxiij.⁊ cornua rinocerōtis cor nua ei⁹.Cornu moysi de q̃ dictū ē Exo.xxxiiij.q2 cornuta erat cutis faciei ei⁹.Cornu pphetie de q̃ di ctū ē.j.Reg.ij.⁊ orauit āna ⁊ dixit exultauit cor meū in dño ⁊ exalta tū ē cornu meū Cornu legis de q̃ dictum ē Abacuk.iij.Et cornua duo de manu ei⁹.Cornu sacerdo tij de q̃ dictū ē.ps.cix. Cornu ei⁹ exaltabit in glia.Cornu leuitici de q̃ dictū ē.j.pali.xxv.oēs isti filij hemā.vidētis regis i xbis dei ad exaltādū cornu.Cornu hierusalē de q̃ dictū ē.ps.xix.Et a cornib⁹ vnicorniū exaudisti me.Et cornu regis messie d̃ q̃ dictū ē j.Reg.ij. Et dabit fortitudinem regi suo ⁊ sublimabit cornu messie sui ⁊ sic ē dicēs.ps.cxxxj.Ibi germinare fa ciā cornu dd̃ paraui lucernā mes sie meo.Qñ āt peccauerūt israel ablata fuerūt eis ⁊ data sunt gēti bus seculi. sicut dictū ē. Daniel. vij.c.Post h̃ vidēs fui i visiōe no ct;.⁊ ecce bestia q̃rta terribilis at q3 mirabilis ⁊ fort; nimis ⁊ dētes ferreos habebat magnos come dit ⁊ cōminuit ⁊ resi duū pedibus suis conculcauit ⁊ ipsa dissimilis ab oib⁹ alijs bestijs.q̃ fuerūt ante ipsa3 ⁊ cornua decē habebat.assi mulate sūt eni gētes similiter hmōi feris ⁊ oi tpe in q̃ gētiū seculi cor nua fuerūt stantia.Cornua israel erūt ɔfracta sicut dictū ē trenorū. ij.Cōfregit i ira furoris oē cornu israel.¶ Qualiter aūt legalia de⁹ iudeis abstulerit p rationes ⁊ si gnāter sabbatū ⁊ circūcisionem ⁊ q̃liter eis ista duo ⁊ alia dyabol⁹ restituerit habet apd̃ eos in thal muth in libro mayla ipereq.i.di stinctione q̃ incipit q2 sem3bhae. Quadā vice decreuit regnū nequ i.romanū q2 nō seruarēt iudei sab batu3 ⁊ q2 nō circuncidere̅t filios suos ⁊ vt cognoscerēt menstrua tas.Tūc iuit rabi ruben. cercina uitq3 se more.i.romanorum.Cūq3 iuisset ⁊ sedisset cu3 eis ait illis.q̃ h3 inimicū depaupat eū vl̃ ditat. Dixerūt ei depauperat Dixit eis si ita ē nō faciāt iudei op⁹ i sabba to vt depaupenf.Dixerūt romani bñdixit abrogauerūtq3 decretu3. rursumq3 ēt dixit eis.q̃ h3 inimi cu3 debilitat eū an fortificat dixe rūt ei d̃bilitat.ait eis.si ita ē circū cidāt filios suos octaua die vt de bilitētur.dixerūt optie dixit ⁊ cas sauerunt illd̃.Iteru3 dixit eis qui h3 inimicu3 multiplicat eu3 an di minuit eū.Dixerunt ei diminuit. Ait eis si ita ē nō cognoscāt mē struatas dixerūt bñdixit ⁊ cassaue rūt illd̃.Demū ppēderūt q2 iude⁹ erat ⁊ restituerūt decretū vt pri⁹. Dixerūt ḡ iudei q̃s ibit ⁊ irritabit statutū istd̃.vadat Rabi symeō q̃ didicit facere signa ⁊ mirabilia post eū xpo vadat rabi eleazar.Egress⁹ ē eis itaq3 obuiā vētamalyō.i.de mōiū sic vocatū ⁊ ait.Est placētia vr̃a vt vadā vobiscū flevit rabi sy meō ⁊ ait āc ille dom⁹ pr̃is appuit

angelus ter. nobis autẽ nec semel venit ergo miraculum vndecimꝫ. Precessit igitur ventã malyon. ⁊ itrauit in filiã cesaris. Cũqꝫ puenissent dixerũt ventãmalyõ egredere vocat⁹ ergo egressus ẽ ⁊ abijt Dixitqꝫ iudeis cesar. Postulate q̃cq̃d est vobis ad postulãdũ. Introducti sunt igit̃ in domũ thesauri vt tollerẽt quicq̃d vellent: inueneruntqꝫ cartaꝫ illam in qua scriptũ erat dictum statutum ⁊ ruperũt eã hucusqꝫ thalmuth. ¶ Animaduertat prudẽtia tua lector ꝙ ꝑ istas duas traditiões habet̃ euidẽter ꝙ de⁹ abstulit a iudeis ꝑ romanos: sabbatũ ⁊ circũcisionẽ et alias cerimonias. confregit q̃ppe in ira furoꝛis sui omne coꝛnu eoꝝ de quibus vnuꝫ erat lex vt paulo antedictũ est: et nũqꝫ restituit eis nec per se nec per angelũ nec ꝑ ꝓphetã nec per aliũ virum sanctuꝫ Sꝫ ipsi iudei recuperauerũt circũcisionẽ ⁊ sabbatũ ⁊ cetera hmõi ꝑ dyabolicũ miraculum vt in proxima traditiõe ostensuꝫ est. Nullus ergo vlteri⁹ nisi sit demoniac⁹ cõseruare dꝫ ea que deus abstulit. ⁊ dyabol⁹ tã libẽs se iudeis visibiliter igerẽdo instituit quãdo enĩ vel vbivnqꝫ scienter dyabolus bonũ homini aliquod nisi forte vbi ꝓsperit malũ maius et moꝛtem pessimã sibi ex eo iminet̃ finaliter procurauit? cuivnqꝫ boni aliq̃d nisi fallẽdi studio ꝑsuasit. nũq̃d nõ ipe est q̃ primos hoies q̃si eis vtiliter ꝯsulẽdo fefellit nõne ipe ẽ q̃ ꝯ sanctũ iob ipsuꝫ ẽt dñm ꝓuocauit. Job. ij. c. An ignoꝛãt iudei miseri ꝙ dyabol⁹ fuerit qui patres suos ad adoꝛãdũ vitulũ mẽtiẽdo ꝑtraxit. vt hẽtur in libro sabath i pereq. q̃ icipit dixit rabi aqba i fine q̃dragita dieꝝ venit sathã ⁊ ꝑturbauit mũdũ ⁊ induxit tẽpestatẽ maximã in aerẽ ⁊ dixit israeli. Ubi ẽ moyses dixerũt ei. Ascẽdit in altũ. Dixit eis iã ꝑuenerũt sex hoꝛe ⁊ nõ respexerunt sup eo. Ait ergo moꝛtu⁹ ẽ ⁊ nõ curauerũt sup eo Ostẽdit ergo siĩtudinẽ feretri ei⁹ i nube. hinc est ꝙ dixerunt ad Aarõ q2 h moyses vir q̃ fecit nos ascẽdere de terra egypti nescim⁹ q̃d factũ ẽ ei. ⁊ q̃d scriptũ ẽ. cõsequẽter dixit Aarõ. abrũpite inaures auri q̃ sũt i aurib⁹ ⁊c. ⁊ accepit de manib⁹ eoꝝ ⁊ foꝛmauit illõ in foꝛma ⁊ fecit illũ vitulũ fusoꝛie et dixerunt. Isti sũt dij tui israel ⁊c. His sic ꝓmissis dicat̃ iudeis vt attẽdant q̃ sit eoꝝ prudẽtia q̃s sensus q̃ dyabolũ nolunt habere suspectũ i recuperatiõe circũcisiõis ⁊ sabbati. q̃ patres eoꝝ ad faciendũ ⁊ adoꝛandum vitulum ⁊ ad attribuendũ sibi magnalia q̃ de⁹ fecit mẽdacijs ⁊ falsis ꝓdigijs taꝫ studiose ꝑtraxit. Euidenter ergo apparet ꝙ intẽtio ẽ studiũ dyaboli ac volũtas erga hoies nũqꝫ est nisi mala: quare satis ẽ manifestũ qꝫ grãdis ẽ stultitia ⁊ qꝫ magna isania ⁊ qꝫ imẽsa iudeoꝝ vecoꝛdia q̃ circũcisionẽ ⁊ sabbatũ ⁊ alia q̃ de⁹ eis abstulit: ⁊ dyabol⁹ reddidit nõ cessãt obseruare. ¶ Supradictis adhuc vr̃ addẽdũ id quod de sabbato scriptũ ẽ in beresith minoꝛi vbi dr̃ Gen. ij. ⁊ bñdixit de⁹

die septimā. dñs rursus nequā q̄si
uit a Rabi aquiba ⁊ ait ei q̄d est i
ter diē ⁊ dies: dixit ei rabi acq̄ba ⁊
q̄d est iter virū ⁊ viros: dixit ei q̄d
dixi tibi: ⁊ q̄d dixisti mihi. Ait ei
dixisti mihi i q̄ differt sabbatū ab
oībus alijs viris. Dixit sibi dece-
dit rex pp gl'iam suā sic q̄ꝫ voluit
de⁹ istū diē honorare: vn̄ tu facies
me scire istō. Dixit ei fluui⁹ saba-
stian⁹ arguit hoc q̄ trahit lapides
p totā septimanā ⁊ i sabbato de-
scit. Dixit ei delōge attractum tu
trahis mihi. Admiror dixit ei. Ec
ce ille q̄ facit ascendere mortuos
arguit: oī nāꝫ die ē ascēdēs ⁊ nō
i sabbato. Iuit ⁊ tēptauit i patre
suo q̄ ascēdit oīb⁹ dieb⁹ ⁊ i sabba-
to nō ascēdit post sabbatū sciscita
tus est eū ⁊ ait ei pater: ex q̄ mor-
tu⁹ es fecisti te iudeū: admiror q̄ꝫ
obrē ascēdisti oībus dieb⁹ hebdo
made ⁊ i sabbato nō ascēdisti. Ait
illi. oīs qui nō obseruat sabbatuꝫ
sponte sua apud vos obseruat eū
hic malo velle suo: dixit ei: ⁊ cuius
modi labor ē vobis ibi. Ait ei om
nib⁹ dieb⁹ septimane iudicamur
in sabbato autē q̄escimus: reuer-
sus ē ad rabi acq̄ba: ⁊ dixit ei. Si
est secundū verba tua q̄ deus san
ctus ⁊ benedictus per quieteꝫ in
sabbato vult honorari nō mittat i
eo vētos. nō faciat descēdere plu
uias. non fluctuet mare in vndis
suis Dixit ei rabi acq̄ba hꝫ se in
istis de⁹ sicut is q̄ trāsfert p q̄ttuor
vlnas. ¶ Si vis lector figmēta h̄
iudaica ꝯ ipsos conuertere dicas
quēadmodū fluuius supra fictus
fuit signū obseruādi sabbati quā
do p totaꝫ hebdomadā currebat
trahēdo lapides ⁊ q̄escebat i sab-
batis vt ipsi fabulant: sic ē nūc ef-
ficax argumētū nō obseruādi sab
batū q̄ nusq̄ꝫ sub celo sit fluui⁹ q̄
magis q̄escat in sabbatis q̄ꝫ in ce
teris dieb⁹. Per totū q̄ppe mūdū
discurrūt mercatores q̄ sicut du-
cūt medicinalia variaꝫ pigmēta
ex india q̄ ē i oriēte vsq̄ ad hyspa
niā q̄ ē i occidēte ⁊ a meridiē vsq̄
ad septētrionē q̄ est, vsq̄ ad āgli
cos: ⁊ norruegios ⁊ scotos ⁊ sic
vsq̄ ad totū mūdū: q̄d si verū eēt
inuicē sibi narrarēt ⁊ nomē p̄uin
cie vbi talis esset fluui⁹ iudeis p̄-
curātib⁹ nō tacerent. ¶ Itē ma-
gister iohānes valisoletan⁹ ꝯuer
sus in libro de cōcordia legū di-
cit q̄ istud de lapidibꝫ flumine nō
est verum: nec dr̄ hoc per aliquem
sapienteꝫ nisi p cōitatem ipsoruꝫ
rabinorum iudeorū ad ipsoruꝫ cō-
fortationeꝫ ⁊ gaudiuꝫ sui cordis
qm̄ hoc nō scribitur in aliqua scri
ptura autentica: nec in aliq̄ libro
aristo. de mirabilib⁹ locoruꝫ nec i
aliq̄ alio loco sꝫ i libris solūmod o
iudeorū ad ipsoruꝫ confortatiōeꝫ
explicatur: hec ille. ¶ Ad aliō ve-
ro figmentuꝫ de mortuo nō ascen
dente i sabbato dici pōt q̄ dyabo
lus ventamalyon vel aliq̄s alius
potuit assumere figurā patris ru
fi añdicti ⁊ facere ac dicere que di
cta sūt vt iudeorū circa obseruātiā
sabbati ꝯfirmaret errorem. ¶ Ad
tertiuꝫ deniq̄ꝫ q̄ qui nō obseruat
apō nos spontaneū sabbatū apō
mortuos obseruabit eū coact⁹ ⁊c.
vt supra: ergo abrahā ⁊ multi alij

sancti q̄ nunq̄ coluerūt sabbatuʒ puniēt p totā septimanā cū infi delib⁹ ꝛ cōpulsi reqescēt in sab bato: hoc aūt falsuʒ esse q̄s dubi= tat. ꝙ autē abraā nō coluerit sab= batuʒ habet in beresith. minori su p illud Geñ. ij. vbi dictū est Et bñ dixit de⁹ diem septimā: dixit rabi iohānati abrahā nō ē scripta de eo obseruātia sabbati h̄ ex pugio= ne vt supra. ¶ Possum⁹ ēt nobis assumere demōstrationē ꝙ sabba tū verꝫ qđ significat qetē vt patet deutero. v. c. sabbatū. i. qes dñi dei tui est dies dñica quā nos xp̄iani obseruam⁹ qm̄ ſꝫ sapiētes iudeo rū thalmuth vt notat magister io hānes vallisoletan⁹ cōuersus i li bro de cōcordia legū: titulo. iiij. c. x. prīa cōiūctio solis ꝛ lune q̄ fuit i pricipio creatiōis mūdi facta fuit d ie lune ad quiqꝫ horas ꝛ ducēta ꝛ q̄tuor minuta hore. Et qꝛ text⁹ nō dicit nisi sex dieb⁹ opaberis ꝛ die septia reqesces ꝛ nō dixit qua die signata incipent cōputari illi sex dies eēt rōnabile ꝙ ꝯputatio incipiat a die isti⁹ cōiunctiōis so= lis ꝛ lune: qꝛ hec duo luminaria distinguūt diē ꝛ noctē. Que cōiū= ctio vt p̄dicitur facta est die lune ꝛ sic dies septima est dies solis q̄ est dies dñica vt obseruam⁹ xp̄ia= ni. Est ēt alia ratio qm̄ in ista die saturni quā iudei obseruāt est ma gna mutatio ſꝫ stellas et diuersita te dierꝫ ꝛ locorū ſm lōgitudines ꝛ latitudies terrarꝫ qꝛ hierusalē est i lōgitudine. lxvj. graduū. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine. lxvj. graduū: ꝛ est differētia iter hierusaleꝫ ꝛ istā terraꝫ plus q̄ꝫ quatuor horarum. Iteꝫ est alia differētia iter ista ſꝫ motū pūcti altiorꝭ sphere noue p quē mouentur poli: ꝛ sic a tempo re q̄ lex moysi data ē vsqꝫ ad ista tp̄a est facta mutatio ꝛ differētia plus q̄ꝫ p quinquaginta gradus ꝛ isto polorꝫ motu mutate sunt lō gitudines ꝛ latitudines ꝛ mutati sunt dies ꝛ noctes in oībus mūdi partibus vsqꝫ ad ista tp̄a ꝛ ſm di= uersitatē terrarꝫ supradictam ho die iudei vnā horā illi⁹ diei sabba ti sibi p̄cepti nō obseruāt nec illā met di ē a moyse illis tp̄ibus insti tutā: talis mutatio pōt clarissime cognosci ex mora quā fecit sol spa tio vnius diei stādo immobiliter tp̄e Josue ꝛ etiā ex retrocessione solis decē lineis i horologio achā tp̄e regis ezechie. ¶ Et si iudei di cunt ſm supradictam rōnē ꝙ idē dꝫ iudicari de die dominica secū= duꝫ christianos. Respōdeo ꝙ hec obseruātia quā obseruāt christia= ni nō dependet a die dñica ratio= ne diei dominice sed ratiōe resur rectiōis christi veri messie in qua die ip̄e resurrexit: nec obest muta tio facta ex q̄ manet ip̄a pricipa= lis ꝛ precisa cā quare fit scilicꝫ me moria creationis mundi ꝛ resur= rectiōis sancti messie ꝛ adhuc nō obligarent seruare predicta: nec etiam sacrificium: ꝛ obseruatiōes septimanaruꝫ ꝛ pollutionuꝫ ꝛ alio rum similium posito ꝙ ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longi=

tudinē z latitudinē z terrarū etiā cōstellatiōes scdm imaginationē sapientū z iste est magnus defect⁹ legis: scz q oia que legis erāt non obseruari debebāt in oi loco mundi qd nō est in lege xp̄i veri messie qz in omni loco z quacunqz parte terrarū tenenł xp̄iani leges sancti messie firmiter obseruare. ¶ Sanctus Bernadus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice ꝓpter q̄ sabbatū nō immerito in dominicā diem mutata est. Primuz est q fuit pria omniū dierū. Scdm q erit vltima dies presentis vite. Tertium quia diez dominicū nulla precessit nox. Quartuz q ei nulla nox subsequetur. Quintū quia i eo creauit de⁹ celum z terrā. Sextum quia in eo creati sunt oēs angeli a deo z boni in paradiso gratificati z glorificati sunt z ecōtra mali angeli i eodē die peccātes de celis ad iferos expulsi sunt. Septimū qz secūduz orosium in die illa p̄io p̄cepta data sunt filijs israel. Octauuz quia in illa die xp̄s incarnatus est. Nā vt testatur magister hystoriarū die qua dixit de⁹ fiat lux visitauit nos oriēs ex alto z christus icarnatus est. In huiusmodi mysteriū z figuraz datū fuit māna in die dominico sicut ait sup exo. origenes. Hoc quidē probat p hoc qd in. xvj. capitulo dictū est. Sex dieb⁹ colligetis illud: die autē sexta duplū colligetis patet em̄ diē sextam vocari illū qui sabbatuz p̄cedebat qui est feria sexta z ex hoc patet q māna die dominica datū fuit. Si em̄ sex dieb⁹ cōtinuis collectū fuit. septima aūt die cessatuz est z p ꝯñs māne initiū a p̄ma die dominica exordiū sūpsit. Nonū qz i die dñica xp̄s destruct⁹ iferni claustris captiuā ducēs captiuitatē ac sctōꝝ animas de lymbo eripiens triumphaliter a mortuis resurrexit cui⁹ resurrectio nr̄e resurrectiōis exēplar est. Decimum quia die dominico spirit⁹ paracletus discipulis datus est. Undecimū qz in die dñica erit resurrectio mortuoꝝ z reddet deus vnicuiqz scdm opera sua. Duodecimū qz die dominico erit initium z cōtinuatio sine fine laudū dei z domini nostri iesu christi veri messie in gloria sempiterna. Un̄ Esa. vlt. z erit semē eoꝝ ex sufficiētia mēsis ex mēse suo z ex sufficiētia sabbati i sabbato suo: istō est seculū futurū qd totuz erit sabbatū. i. requies. ¶ Et nota q mēsis legitime dicił heredes hebraice: poniturqz apud eos pro perfectione numeri omniū dieruz in q̄bus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe ꝯputāt iudei z nō cū sole: mēsis ergo hic vt ait beatus gregorius pro ꝑfectione positum est z sabbatū pro requie in quo seruile op⁹ fieri nō licebat: erit ergo semen eoꝝ idest apostoloruz z sanctorum p̄dicatorū faciētiuz filios spūales ex mēsis sufficiētia idest ex sufficiētia ꝑfectionis vite p̄sentis in mense suo. idest in ꝑfectiōe glorie sue in futuro. Sicqz semen auditū ex sufficientia sabbati. i. requiei in dieb⁹ dominicis z festiuitatib⁹ alijs ad audiēdū verbū dei

necnō ex sufficiētia reqei a vicijs z peccatis in vita pñti erit in sabbato suo .i. in sempiterna requie sua in vita futuri scl'i qd totuz est sabbatū vt p̄dictū est. ¶ Et si queris quare fuit ordiata quies diei septime p iudeos die sabbati z nō alia dies septimane. Rñdet supra dictus magister iohānes in eodē libro titu.iiij.ca.viij. q ad hoc fuit triplex ratio. Pria est qm̄ s̄m astrologos maior cōiūctio saturni cuz Joue fuit in capite arietis ascēdēte aquario q̄ est domus saturni q̄ coniūctio necessitauit z coegit populū iudeoꝝ vt starent in captiuitate egypti quadringētis annis z q inde educerēt in manu forti z brachio extēto z q ibi fierēt miracula extra naturā. Et iō fuit i die saturni dies sabbati ordiata i memoriā exitus de egypto z i memoriā coniūctiōis saturni z iouis in domo aq̄rij vt dcm̄ est. Et rō quare magis firmauerūt se sup saturnū q̄s sup iouē est q2 saturnus est altior. Itē q2 ascēdēs ꝯiunctiōis fuit aquarius q̄ est dom⁹ saturni scda. Itē ꝑpter alias ꝓprietates quas iudei z terra ipoꝝ habēt cū saturno scd̄m q dicūt astrologi et vlteri⁹ declarabo z iō ordinatū fuit a iudeis. q dies septima qñ nihil opari debēt q esset i die saturni z q essent in tenebris z sine cādelis etiā q̄ ponūt astrologi debere obseruari in die saturni vt liberent̄ hoies a dānis suis z influentia effectiua. ¶ Scda ratio est q2 ista die saturni planete īfectiui z dānosi habēt singularē potestatē qm̄ pria noctis diei sabbati est hora martis scd̄m cōputationē horarū vt iudei cōputant ordinādo primo noctē z postea diē: z pria hora diei sabbati ē hora saturni. q̄ duo planete sunt dānosi secūduz astrologos z sic in die illa naturali dānosi planete habēt suā influentiā dānosam singularē. Et sic scripsit Rabi abraā in glosa sua quam fecit sup decē preceptis sup illo specialiter memēto vt diē sabbati zc. Dixit istud preceptum fuit ꝑpter spherā saturni z qualibz die i hebdomada habēt stelle mobiles ipsarum quelibet vnā diem in qua magis apparet ipsarum virtus: z quoniā vna die i hebdomada quiescere tenebāt̄ i signū z memoriā creatiōis mūdi vt dictū est. Ideo ordinauit eis moyses i marath q ista dies requietionis esset spāliter et signāter illa dies saturni q̄ est sabbatum in qua stelle predicte dānose habēt potestatē z influentiā singularē vt ab ipsaꝝ dānis z īfectionibus tuerent̄. ¶ Tertia ratio est ꝑpter potestatē istis planetis datā sup iudeos z terrā suā q2 secundū astrologos iudei sunt sub ꝯstellatione Martis z Saturni z sic p experiētiā ptz qm̄ quādo saturn⁹ est in domo casus sui z hz aspectū a malis z dānosis alijs stellis tūc euidenter apparet malū opus aliqd in iudeis z hoc sepissime sum expertus z secūdum conditiones suas videtur esse de natura saturni ꝑut dicit Ptholome⁹ q de natura saturni ē miseria z casus z populꝰ captiu⁹ z malarū ꝯditionū vt

sunt iudei. Et ideo diebus sabba
tinis ⁊ aliis dieb⁹ vbi erāt pdicti
planete in exultationib⁹ iuif facie
bant plura sacrificia q̄ ī aliis die
bus vt ab istarū planetarū dānis
specialiter eēnt salui put p glo.
Rabi abraā euidēti⁹ demonstrat
quā fecit gn̄aliter sup legē ⁊ pba
tur; est p dicta astrologorū q̄ ergo
allegaui in declaratione quā scri-
psi sup glosaz pdicti Rabi abraaz
abenagra ⁊ ista talia cerimonia-
lia priuāda erāt in cōplemēto le-
gis in aduētu xp̄i qm̄ ipe venit p
salute aīarum. Et vt tales opinio
nes falsas totalr̄ aboleret q̄ ydo-
latriā sapiūt apparēter ⁊ cā fina-
lis legis cōplemēti nō est res cor-
poralis sz poti⁹ sp̄ualis ⁊ in vnius
diei obseruantiaz in hebdomada
in memoriā creationis mūdi que
fuit cā finalis mutatiōis legis p
ut dixim⁹. Rōnabile erat in cōple
mēto legis ponere illā diem que
est dies requietiōis ⁊ illā aīaz su-
perfluā aliā quā dicūt cū eo veni
re put dixerūt q textus dicit quie
uit ⁊ animauit exo. xxxi. Aīaz aliā
creauit homini die sabbati qđ eēt
die solis q̄ est dies dominica ⁊ ista
die dn̄ica xp̄us a mortuis resurre
xit vt demōstraret mūdo animarū
salutē: ⁊ pter istā diē vere dicit
animā aliam venire: qm̄ pter re
surrectionē xp̄i aīe ppetuo vitam
habēt: ⁊ h̄ significauit algasel phi
losoph⁹ dicēs in resplēdore solis
saturno nō indigem⁹: hucusqz pre
dictus doctor. Patet ergo q̄re iu-
dei obseruāt diē reqetiōis hebdo
made in die saturni: ⁊ lz dies reqe
tionis ab oib⁹ de mūdo sabbatū
dicat q2 sic sabbatū iterptat vt su
pra patuit q2 tñ nō ea intētiōe: q̄
iudei sabbatū suū appellāt. Jō nō
diē saturni sz aliū colūt vt videlz
diē dn̄icā nos xp̄iani oibus supsti
tionib⁹ exclusis ī memoriā resurre
ctiōis xp̄i tali die factā ⁊ future re
surrectiōis tali die fiēdā vt supra-
dictū est. ¶ Itē possum⁹ adduce-
re ɔtra iudeos auctoritatē magri
alfonsi ɔuersi in libro bellorū dei.
In q̄ disputauit ɔtra iudeos secū
dū opiniōes thalmuth. vbi dicit
q sm iudeos nō est incōueniēs di
cere oīa festa ⁊ ieiunia remissionū
⁊ indulgētiarū posse mutari: ⁊ tex
tus vocat ipsa sabbatū sicut ipsim
met sabbatū ⁊ pbāt hoc Leui. xx-
iii. He sunt ferie dn̄i q̄s vocabitis
sanctas: ⁊ glosauerūt dicētes. voca
bitis: id est posito q errēt sciēter
vel ignorāter qm̄ illa debēt festa
simplr̄ reputare ⁊ sic nō debēt iu-
dei incōueniēs reputare q illi q̄
recipiūt legē sctī messie diē sabba
ti ī diē dn̄icā ɔmutarūt pter rō
nes superi⁹ allegatas: ⁊ de h̄ xp̄s
in euāgelio mathei. xii. rn̄dēs eis
q̄ dicebāt iesuz xp̄z nō licere ī sab
bato curare. dixit: filius hominis
habet potestatē sup sabbatum.
¶ Cōtēdit iude⁹ pbare q iesus
xp̄s nō est verus messias q2 nō ve
nit in nouissimis diebus.

Extuz argumē
tum nititur ostende-
re iesum xp̄m saluato
rem nostrum non esse
verum messiam ī lege

z pphetis pmissum. Arguūt ergo iudei sic: ver⁹ messias dz venire in nouissimis dieb⁹ sz nōdū sunt dies nouissimi: ergo nō dū venit messias: maior pz esa. ij. qd exponitur. ad litterā de messia vbi dicit. Erit in nouissimis dieb⁹: mīor satis pz ¶ Ad illud argumētū dicēdū q dies messie dicunt nouissimi habēdo respectū ad ordinē habēdo respectū ad etatē: habēdo respectū ad sacrā scripturā. Primo ad ordinē qr sex milia diuidēdo z ordināndo p tres dualitates sicut mēsurat duratio mūdi scdm iudeos z duo nouissima millenaria dicūt dies messie ptz p canadū beliam. Uñ in thalmuth in libro q dr canhedrin q sonat sacerdotes magni inuenit hoc qd sequit: legerūt i studio helye q sex milia āni mūdus hz durare duo milia vanitatis z duo milia legis z duo milia messie z sequtur. Et ppter nr̄a peccata q sunt multa trāsierūt ex illis q pterierūt hec ibi Et cū hoc dicit thalmuth q iā trāsierāt de duob⁹ millibus ānis messie qsi sexcēti āni. z post illud tēpus trāsierūt iaz qsi. dccc. xlij. āni cū illo numero sex miliū annoꝝ: vt cōcordare beat⁹ ysidor⁹ sup pētatheucū. sup illo passu enoch septim⁹ ab adā q placuit deo trāslat⁹ est dicit ibi enoch septim⁹ ab adā septimā reqez significat: trāsactis nāq sex millib⁹ annis z renouato celo ac terra sctōq iudicio trāsferent sctī in vitam eternā. ¶ Nūc vid cecitatē iudeorū ipi ꝯputāt ānos a creatiōe mūdi sicut nos a natiuitate xpi z dicūt q isto āno in q nos ꝯputamus mille. cccc. lx. ānos dn̄i sunt a creatioe mūdi qnq milia. ccxx. z sic pz q de duob⁹ millib⁹ ānis messie iaz trāsierūt fz eoꝝ ꝯputū mille ducēti vigīti āni qb⁹ debuisset venire messias: z cū nō sit numer⁹ annoꝝ vltra sex mille vt dcm̄ ē z ipe dz regnare duob⁹ millib⁹ ānis quō bestposi bile. cū nō restāt scdm ꝯputū suū nisi. dcc. lxxx. āni. ¶ Itē ipi assignāt i pdicto numero ānoꝝ determinatū tp̄s messie. s. finit z qttuor milib⁹ ānis a creatiōe mūdi vt reseruent duo mille p messia. Nūc attēde q d dicit esa. c. lx. i fine minimus erit ibi mille: z paruul⁹ i gētē fortissimā ego dn̄s i tpe ei⁹ subito faciā illd O iudee tu determinasti tp̄s messie. z vide q d dicit de us: ego dn̄s i tpe ei⁹ scz messie subito faciā illd. Sup quo rabbi dicit glo. hebraica si fuerit boni añ tp̄s suū z si nō fuerūt boni i tpe suo & necesse ē q iudei ꝯcedūt fz suā glosaz vnū de duob⁹ vel q ipi fuerūt boni vel nō bōi. Si boni ergo messias venit añ tp̄s suū. s. añq icipe ret nūer⁹ qnq miliū. Et si fuerūt nō boni sicut ipsimet ꝯcedūt in dicto pbabito q ppter pctā sua multa trāsierūt. s. anni q pterierūt: necesse est q tūc ꝯcedūt secūdū suā glosaz q i tpe suo venit. s. finitis qttuor milib⁹ ānis in pīcipio qnti millenarij ānoꝝ: z sic habēt ꝯcedere necessario q scdm suū numerū iā sunt mille z. xviij. āni q nat⁹ est messias. ¶ Et si dicāt q nos cōputam⁹ plus anticipando tēpus Dico q licet simus differētes cuz

eis in cōputatione annorū a crea
tione mūdi stante tamē suo nume
ro in veritate lꝫ anticipauerit tē-
pus adimpleuit qđ pmisit. Sicut
si aliquis rex pmisisset tibi castrū
vsqꝫ ad diē signatū extremū .s. āni
Si añ illud tps vtputa in medio
āni vel ałs tibi dederit castrū cer
tū est ꝙ adipleuit promissuꝫ. ꝛ sic
nos xpiani stāte numero iudeoꝝ
computabimus eū ingressuꝫ qn-
ti milenarij. ꝛ dicemꝰ ꝙ sūt iā mil
le.cccclviij. āni ꝙ vēit messias: stā
te tñ ꝯputatione nostra a creatio
ne mūdi. Dicemꝰ ꝙ messias venit
īfra duo vltima milenaria: cū ergo
per ordineꝫ ꝛ respectu ad duas p
mas dualitates miliarioꝝ annoꝝ
duo vltima millenaria in qbus dꝫ
regnare messias dicāť dies nouis
simi. sequiť ꝙ dies in qbꝰ venit ie
sus nazarenus verꝰ messias sunt
dies nouissimi: de hͦ nūero sex mi
liū annoꝝ dictū fuit supra li.i. ar.
vj. pścto.iiij. thesauro pmo. ¶ Se
cundo ptꝫ hoc ideꝫ habēdo respe
ctū ad etatē nā duratio mūdi mē
surať septē etatibus sicut duratio
hois quarū nouissima ꝛ vltima ē
decrepitas q̄ prefixū habet princi
piū sicut cetere etates nō tñ termi
nū qr multotiens plus durat q̄ ce
tere etates ꝛ iesus nazarenꝰ fuit i
decrepitate mūdi ꝛ p cōsequēs in
nouissimis diebꝰ habēdo respectū
ad etatē. ¶ Tertio ptꝫ hoc habē
do respectū ad sacrā scripturā: nā
multa tempora ꝛ dies precedētia
iesum nazarenuꝫ circiter per duo
milia annorū dicūtur in scriptura
dies nouissimi sicut patet Gene.
xlix. vbi isrł vocatis filijs añ mor
teꝫ suā dixit. Cōgregamini filij is
rael vt annunciē vobis q̄ ventura
sunt in nouissimis diebꝰ: vbi mul
ta annūciat nō solū đ his q̄ debēt
impleri de aduētu messie sed etiā
multa que cōpleta sunt tpe regū
israel ꝛ iuda sicut fuit đ pmatu iu
da ꝛ de excellētia sup omnes fra
tres suos ꝛ đ regno: ibi iuda te lau
dabūt fratres tui ꝛc. Patet igitur
ꝙ non solum dies messie in qui-
bus fuit iesus nazarenus dicūtur
dies nouissimi sed etiā multa tē-
pora ante circiter per duo milia
annorum precedentia dicuntur
dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ ie
sus xps nō est verꝰ messias qr in
eiꝰ aduentu mōs syon nō fuit ele
uatus in vertice montium.

Septimum argu
mētum iudeorū est tale.
In aduētu messie mons
syon debet eleuari in vertice mō-
tium sed hoc nō est factū ergo nō-
dū venit messias. Maior ē Esa.c.
vbi supra: erit in nouissimis diebꝰ
preparatus mons domꝰ domini.
id est mōs syon in quo erat tēplū
in vertice montium ꝛ eleuabiť su
per colles. Minor patet quia in
diebus iesu nazareni nihil tale fa
ctum est. Ad illud argumētuꝫ iu
deorum de monte syon qui in die
bꝰ messie şm iudeos debet eleua-
ri super alios montes: vnde dixe
runt aliqui iudei ꝙ tēpore messie
debet deus portare montē thabor
ꝛ montē sinai ꝛ mōtē carmeli ad

locum vbi est hierl'm ꝛ in vertice istoꝝ mōtiū ponere mōtē syō hoc dicūt ipsi nō eē factū tpe iesu nazareni ꝙ nō ē messias. ¶ Respondeo ſm Rabi salomonē ꝙ ista eleuatio mōtꝭ supra mōtes nō ē itelligēda ſcḋm locū ſꝫ ſcḋm excellētiā ꝛ gloriā illius mōtis q: ibi debebāt opari magna signa ꝛ miracula plusq̄ꝫ i aliis mōtibꝰ qḋ impletū ē tpe iesu nazarēi q: ibi illūinauit cecū: curauit lāguidū. Ibi sup oēs aplos misit spm ſctūm: ibi multa alia signa ꝛ miracula fecit Et in hoc mōs ille sup alios mōtes eleuari debebat ꝛ sic ipleta ē pphetia in vero messia iesu xp̄o.

¶ Cōtēdit iudeꝰ pbare ꝙ iesus xp̄s non est verus messias quia in eius aduentu ad eum nō cōfluxerunt omnes gentes.

Octauū argumētū iudeorū ē ad verū messiam cū dꝫ venire debēt cōfluere oēs gētes ſꝫ ad iesum nazarenū nō confluxerūt oēs gētes ergo non est ipse messias Maior ptꝫ esa. c. quo supra vbi statim sequit. Et fluēt ad eū oēs gētes: minor est clara: dicūt iudei ꝙ in nazareno nō crediderunt oēs gētes nec adhuc credūt. ¶ Ad illud argumentū iudeorū sup illud fluēt ad eum. i. ad fidē eius oēs gētes. Dicēdū ꝙ ibi i oēs distribuit p generibꝰ singulorū: nō p singulis generū. vt oē aial fuit in archa noe ita ꝙ ē sēsus ꝙ de q̄libet gētiū genere venirēt ad fidē xp̄i messie: qḋ impletū est i iesu vero messia nr̄o per apostolos suos p quoꝝ pdicationē d oibꝰ gētibꝰ cōuersi sūt ad fidē xp̄i: q: in omnē terrā exiuit sonus eoꝝ ꝛc. Et sic in isto mō in iesu vero messia nr̄o ipletū ē illḋ ps. Deꝰ iudiciū tuū regi da. ꝛ adorabūt eū oēs reges oēs gētes seruiēt ei. qḋ impletū fuit in cōstātino impatore qū suscepit fidē xp̄i ¶ Uel aliter dicēdū ꝙ aliqū oēs i scriptura sumit pmīſtis vt. ii. reg. xvii. Dixit absalō ꝛ oēs viri israel Meliꝰ est ɔsiliū chusi ɔsilio achitofel. ꝛ certū ē ꝙ nō erāt ibi omes viri israel sed multi. Silr in euangelio mathei. ii. audiēs herodes rex turbatꝰ ē ꝛ oīs hierosolima cū illo. oēs eēn. i. multi de hierosolima. sic i pposito veniēt ad eū oēs gentes id est multi de gētibus.

¶ Cōtendit iudeꝰ pbare ꝙ iesus xp̄s nō est verus messias q: in eiꝰ aduentu nō dixerūt gētes venite ascendamus ad mōtem dn̄i.

Nonū argumentū iudeorū ē cū verus messias venire dꝫ: gētes cōfluentes ad eū dicere debent. Uenite ascendamꝰ ad mōtē dn̄i ꝛ ad domū dei iacob. Sed hoc nō dicitur i aduentu iesu nazareni ergo nō ē verꝰ messias. Maior ptꝫ esa. vbi supra. Uenite ascēdamus ad mōtem dn̄i ꝛ ad domū dei iacob. Minor patet q: aliq̄ xp̄iani dicūt eamus ad domū petri. Alii dicūt eamꝰ ad domū pauli. alii ad domū martini ꝛc. nlli xp̄o dicūt ad domū dei iacob. ¶ Ad hoc argumentuꝫ dicit Alanus in suo quadri ptito

lib.iij.c.ix. Dicēs q mons iste xp̄s ē i quē iaʒ vniuersi fines terre credūt. iam adorāt vniuerse familie gentium vna ꝛ cōcordi voce dicūt eam⁹ ad montē dn̄i ꝛ ad domū dn̄i dei iacob. hoc ē ad domū dei quē coluit abraā quē coluit iacob. quē coluit moyses quē coluit aaron. Ideo ostenditur vnū deū esse ꝛ eorū qui ante legē fuerūt fideles ꝛ eoꝝ qui sub lege existūt ꝛ eoꝝ qui nunc existūt credētes in deū. Qd̄ aūt arguunt nos super hoc qd̄ dicim⁹ eam⁹ ad domū petri: ad domum pauli: ad domū martini. ꝛc. Null⁹ qui sane sapit dictū hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domū facim⁹. Sed i honorem petri atq; in memoriā sancti pauli deo eam dedicam⁹. Nec vlli pōtificū fas est in cōsecratione ecclesiarū dicere tibi petro ꝛ tibi paulo hāc domū dedicamus sʒ potius deo dicit᷑ ꝯsecrari. ꝛ q̄uis diuerse eccl'ie deo ꝯsecrent᷑: tamē vna est dom⁹ dei. vna est dei eccl'ia oimq; fideliū cōuētus. Ad hāc domū dei accedit q̄ de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium ꝛ xp̄s sanctussanctoꝝ: h̄ peccata remittunt᷑. hic nō solū homicidiū ꝓhibet᷑ immo etiā ira ꝛ odiū tollitur.

¶ Cōtēdit iude⁹ ꝓbare: q iesus nō est ver⁹ messias q: in ei⁹ aduētu gladij nō sunt cōuersi in vomeres nec lancee in falces.

Decimum argumētū iudeorū est. In aduentu messie gens ꝯ̄ gentēʒ nō debebat leuare gladiuʒ nec exerceri vltra ad preliū: ꝛ debebant cōflare gladios suos in vomeres ꝛ lanceas suas in falces. Sed constat q post aduētum iesu nazareni ꝛ adhuc modo: nō cessauerunt bella per orbē vt patet manifeste ꝛ maxime in iudea quia post mortē eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytū ꝛ vespasianū: fuerunt etiam semper lancee ꝛ gladij ꝛ alia arma bellica i magna copia Igitur iesus nazarenus nō est verus messias. Maior p;ʒ esa. c. vbi supra. ¶ Ad istud argumentū iudeorum de pace que debebat esse t̄pe messie. de qua ꝓpheta: nō leuabit gens contra gentē gladiū: nec exercebunt vltra ad preliū. Dicēdum q ista pax fuit tēpore iesu nazareni veri messie. Nā fuit pax spiritualis inter viros sp̄uales: q: inter malos pax eē non pōt. Nō est pax impijs dicit dn̄s esa. xlviij. In cuius signuʒ angeli i sua natiuitate cātauerūt. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone volūtatis: Fuit etiā t̄palis pax de qua intelligūt. Primo i romano īperio q: i cesare augusto finita sūt omnia bella ciuilia que inceperūt in Roma immediate post euersionem carthaginis. Scd̄o in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iesu nazareni quādo mūdus tāta pace gaudebat ꝛ cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mūdo. et ex h̄ exijt edictū a cesare augusto vt describeret᷑ vniuersus or

bis Luce.ij. Et durauit ista pax p cētū.xv.annos, vsq ad destructionem iherusalē per Tytū z vespasianum quod ptz q2 ante iesuz xp̄z cesar August9 regnauerat p.xlij. annos. xp̄s autez.xxxiij. vixit vsq ad passionē z deinde in passione xp̄i vsq ad d̄struction ē iherusalē fluxerūt anni quadragita z sic sūt in sūma cētū z.xv. anni ita q fuit diuturna. Et tūc pbabile est q p pter diuturnitatē pacis iudei cōflarent gladios in vomeres zc. sicut sensibiliter videt̄ i terris vbi post bella sequit̄ pax diuturna. sequit̄ in dicta autoritate nō leuabit zc. yperbole est ad designādū pacis diuturnitatez sicut cōīter dicitur de aliquo negocio qd̄ ptrahit̄ vltra modum consuetū. Istud negocium nunq̄ terminabit̄ lz aliquādo terminēt infra annuz vel infra mensem seu etiā in minori secūdū conditionē negocij: z hic mod9 loquēdi yperbolicus frequens ē in pphetis. ¶ Sed dicunt iudei qd̄ ista pphetia nunq̄ implēt nisi illa pax fuisset perpetua propter illud qd̄ sequitur nec exercebunt̄ vltra ad preliū q2 signum aduētus messie est pax sine fine ptz esa. ix. Multiplicabitur eius imperiū z pacis eius nō erit finis vbi agit̄ expresse de aduētu messie z i ps. Deus iudicium tuū regi da. Orietur in diebus eius iustitia z abundātia pacis donec auferat̄ luna. sed luna nūq̄ auferetur: ergo nec pax. Dicēdū ad primū cū dicitur nec exercebunt̄ vltra zc. q ly vltra nō dicit eternitatē sed diuturnitatē tēporis sicut patet qd̄ fuit Uel aliter dicendū est q in dictis sacre scripture attēdere debemus ea q̄ sunt p se z dimittere ea que sunt p accidēs z ex consequenti. Sciēdū ergo q lex antiqua p se z directe p̄cipiebat populo corporale prelium. Nā ad acquirendū z defendendū regnū tēporale i antiqua lege pmissum necessari9 erat gladi9 expediebat lancea z cetera arma sine quibus ciuitates terrene ab inimicis acquiri vl̄ defendi nō possunt. Idcirco dicit̄ iudicuz.iij. he sunt gētes quas dn̄s dereliquit vt erudiet in illis israhelē z omnes qui nō nouerūt bella chananeo2 z postea discerent filij eo2 certare cū hostibus z habere cōsuetudinē preliandi zc. Ex quibus manifeste ptz q sicut pria lex expresse pmittebat regnū terrenū ita directe precipiebat temporale prelium. Sed lex euāgelica ordinās populū ad acquirendū z possidendū regnū celo2 ad que directe z per se nō indigem9 armis materialibus sz sanctitate z virtutib9: ppter quod secūda Co2.x. dicim9 arma militie nostre nō sūt carnalia q2 tota colluctatio nostra i noua leg cē aduersus rectores tenebrarū z contra sp̄ualia nequtie i celestib9 vt habet̄ ad ephe.vi. De his armis visum est supra li.j. cōsideratiōe prima. Est igitur sensus pphetie si d̄beat cōpleri i hac vita pn̄ti q tpe noue legis nō erunt talia bella ex cōditiōe legis sicut accidebat i lege ātiq̄ sz solū idigem9 vomere ad seminādū meritū in p̄

sentii vita z falce ad metedū pmisī in futura gloria. ¶ Uel alit sicut dicit pitissim⁹ vir petr⁹ alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Ait em̄ q nō dixit prophetia pdicta quid facture sint gētes enarrando sed quid pcepturus sit xp̄s ostēdēdo: queadmodum z alibi zacharias dicit de ipso. z loquetur īquit pacē gentibus. sicut em̄ hic de eo q pacē preceptur⁹ sit dictū esse intelligimus ita z ibi quā cū z ipe preceperit si ɔpletum non est nulla eius culpa fuit. ¶ Ad alia duo scz z pacis nō erit finis. z donec auferatur luna dico q nō debēt exponi iste pphetie de pace tēporali. sz illa q durauit illo tpe fuit signū pacis spūalis. quia certū est q cito post mortē xp̄i sicut dictū est resurrexerūt bella in iudea iudeis adinuicē pugnātibus z iterū cōtra romanos rebellātibus sicut dicit iosephus ī libro de iudaico bello pp qd ciuitas hierl'm z terra in circuitu fuit destructa. Expōitur ergo de pace quā angeli clamauerūt ī xp̄i natiuitate dicētes. Gloria in excelsis deo. z in terra pax hominibus bone volūtatis. Hec pax cōsistit in tranquilitate ɔscientie que pmanet in iustis omni tēpore prouer. xij. Nō tristabit iustum quicqd ei acciderit: z sic pmanebit in iustis vsqz ad finē mūdi cui succedit pax celestis que exuperat omnē sensū ad phil'ip. iiij. z sic manet eternalr ex pte finis sicut luna que est icorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax p angelū in sua natiuitate nūciata quā mūdus dare nō pōt qr mūdus dat pacē suā cū mala volūtate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. ps. Loquunt pacē cū proximo suo: mala aūt in cordibus eorū z illam spiritualē pacē bone voluntatis per angelum nunciatam cōfirmauit iesus xp̄s verus messias in morte dicēs pacē relinquo vobis pacem meā do vobis nō quō mūdus dat ego do vobis Jo. xiiij.

¶ Contēdit iudeus probare q iesus nō est verus messias qr ī eius aduētu nō habitauit lup⁹ cū agno

Undecimū argumentū iudeoꝝ cōtra verum messiam sumit de textu esa. c. xj. Egrediet virga de radice iesse. qui secūdū omnes doctores loquit de aduentu messie: qui de radice iesse egressur⁹ erat z sequitur. habitabit lupus cum agno z pardus cū hedo accubabit vitulus z leo et ouis simul morabunt z puer paruul⁹ minabit eos vitulus z vrsus pascentur simul z requiescent catuli eorū. z leo q̄si bos comedet paleas. z delectabit infans ab vbere. sup foramia aspidis z ī cauerna reguli: q ablactatus fuerit manū suā mittet. Sup isto textu dicūt iudei q ī aduētu messie aīalia siluestria pacificabūtur sic vz q pacifice viuent z hitabūt cū aīalib⁹ natura xr māsuet̄. z q aīalia venēosa nō nocebūt hoīb⁹ nec pueris. imo q īfantes secure ludēt cū eis: nihil hoꝝ dicūt iudei īpletū ī tpe iesu nazareni ergo nō ē messias. ¶ Ad istd argumētū

dicendum q non est verum q animalia silvestria tpore messie debent domesticari taliter q pacifice vivant et habitet cu masuetis et q venenosa no nocebunt et cetera qr fm q dicit rabi salomo tempore messie nec tepus nec animalia nec corpora celestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo dicedu q ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice qr nominatur ibi homines nominib animaliu. Qd enim prodesset talis cosideratio si lupus pacem no haberet nisi cu agno nec pardus nisi cum hedo. nec leo nisi cu oue et vitulo. Inquietaret naq lup hedu et leo agnu et pardus oue. Ista ergo diversa animalia diversas hominu conditiones designat sicut pbari potest ex scriptura veteris testameti vt ipsi ceci sua cecitate pprijs manibus possint palpare Dicitur enim Gen. xlix. beniamin lupus rapax et tamen iste lup vere erat homo. Et ibide. Dan coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis. q aute iste modus loquedi sit in dicto capitulo patet qr yesse patrem dauid vocat radice. Dauid vocat virga. et messia vocat flore. et hoc patet p thargu traslatione caldaicam. Item esa. xvi. capi. Emitte domie agnu dominatore terre animal aute irrationale no potest dominari terre cu ex ordinatione divina homo psit animalib vt dicitur Gene. j. capi. Ite Gene. xlix. Catulus leonis iudas. et Hieremias. iiij. Loques propheta de nabucho. q debebat destruere civitate hierusale Ait ascedet leo de cubili suo. ergo omnia ista aialia diversaru conditionu sunt homines. qui ad vnitatem legis euagelice sunt vocati no q lupus existes lupus maneat cum agno. sed q lupus in ecclesia efficitur agnus. et tunc habitat lupus cu agno. Hos sane p bestias illas que rapina et carne viuut: impios homines intelligimus et raptores. p reliquas vero pecudes masuetos et simplices et de illis pphetа dicit q xps eos habitare et pace habere preciperet. ¶ Et q ita itelligeda sit illa pphetia. scz de hominibus patet per pphetа reddetem causam istius cofederatiois. Ait enim imediate. qr repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes: sciеtie domini non sunt capaces. Sed et in cofusionem itelligentie modernoru i prophetia predicta dixerut doctores antiqui iudeoru: nulla inter tempus modernum et tempus xpi futuru esse distantia nisi q in eius tempore captiuitate omniu exibut atq miseria. hec Petrus alfonsi i suo dyalogo. ti. ix. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cu humilibus. Infideles cu fidelib Iudei cum gentilibus. et venenosi gentiles qui voluerunt devorare iudeos eis non nocebut et cetera Que omnia impleta sunt tepore iesu nazareni quado simul in vna fide et cultu veri dei habitauerut venenosi gentiles cu humilib iudeis. Et ad littera impletu est illud

in euangelio xp̄i quādo xp̄s iesus dedit potestatem apostolis ꝛ disci pulis virtutem calcādi sup̄ serpē tes Luce.x.c. Et actuum. xxviij. dicitur ꝙ paulus percussus a vipe ra in nullo est lesus: propter quod barbari admirantes dixerunt ip sum esse deū. ¶ Sed quid est qđ dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruul⁹ leonē ꝛ vrsum mi nat cū agno in domo dei pastor.i. prelatus nobili ꝛ ignobili potēti ꝛ impotēti. forti ꝛ debili imperat puer ille dicitur nō in sensu sꝫ ma licia paruulus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ie sus non est verus messias quia iu dei nō sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

Duodecimū argu mētum iudeoꝝ. Accipit ex textu Deuter .xxx. vbi dicitur cum ergo venerint sup̄ te sermones isti benedictio siue ma ledictio quā ꝓposui in conspectu tuo ꝛ ductus penitudīe cordis tui in vniuersis gentibus in quas di spsit te dn̄s de⁹ tu⁹ ꝛ reuersus fue ris ad eū ꝛ obedieris ei⁹ imperijs reducet te dn̄s de⁹ tuus de capti uitate tua ac miserebitur tui. ꝛ rur sum congregabit te de vniuersis populis in quos te ante dispserat ꝛ si ad cardines celi fueris dissipa tus inde te trahet dn̄s de⁹ tuus ꝛ itroducet te in terrā quā possede rūt patres tui: ꝛ maioris nūeri te esse faciet ꝙ̄ fuerūt pr̄es tui. Istō dicūt iudei nō eē factū in tēpore iesu nazareni. qꝛ nec liberati a ca ptiuitate sūt nec reducti ad pr̄iā ꝙ̄ possederūt pr̄es sui. ꝛ tn̄ istud dꝫ fieri tēpore messie ergo nō est ip̄e messias promissus. ¶ Ad illud ar gumētū est triplex responsio. Pri ma est ꝙ hec oīa nō debēt impleri tp̄e messie absolute. sꝫ cū cōditiōe posita in textu ibi: sed si fueris du ctus penitudine cordis imo conti nue peccata peccatis sicut patres eoꝝ ꝛ mala malis addunt. ꝛ ip̄i cō cedūt ꝙ ip̄i sunt in pn̄ti captiuita te propter peccata que non emen dant ꝛ de quibus nō penitēt gra tis igitur sunt i ea. ¶ Secūda re spōsio est ꝙ illa ꝓphetia moysi im pleta est i reductiōe captiuitatis babylonice quia qn̄ ista ꝓphetia fuit dicta per moysen solū fuerat ppl̄s in seruitute egyptiaca. Et iō dicit textus rursum.i. iterū. ꝛ si mile habet Esa .xi. Adijciet dn̄s scđo manū suā ad possidendū resi duū populi sui ꝙ possidet ab assy rijs ꝛ non habet in tota sacra scri ptura ꝙ tertio debeat domin⁹ re ducere captiuitatē iudeoꝝ. sed so lū secundo: ꝛ scđa captiuitas fuit babylonica. Istud igitur impletū est in reductiōe captiuitatis baby lonice. ¶ Sed contra hec fortiter arguūt iudei per illud Ezechi.xx xix.c. vbi dicit ꝙ congregabit eos dn̄s de natiōib⁹ ꝛ nō relinquet quē ꝙ̄ ex illis sꝫ in ista reductiōe baby lonie multi remāserunt ꝛ non oēs reuersi sunt: igit ꝓphetia nō ē im pleta. dicēdū ꝙ imo ꝓphetia ē im pleta qꝛ oēs reuersi sūt q̄ voluerūt reuerti. qꝛ oībus nullo dēpto. Ex

rus dedit licentiã vt ptz.ij. paral. vlt. ꝛ prio esdre dedit ẽt eis munera multa ꝛ vasa tẽpli que tulerat nabuchodonosoꝛ de hierusalem ꝛ nullus derelict⁹ est ibi ꝙ voluerit reuerti. Illi autẽ qui ibi remanserunt fuerũt ingrati diuino beneficio. ¶ Tertia respõsio est ꝙ pt exponi ꝙ pdicta ꝯgregatio facta est per iesum verũ messiã spũaliter ꝙ ꝯgregauit iudeos ꝛ gẽtiles i vnũ per fidẽ ꝛ charitatẽ. sicut exponit Iohãnes euãgelista.xj.ca.vbi dicitur ꝙ iesus moritur⁹ erat ꝓ gẽte non tm̄ ꝓ gente sed vt filios dei ꝙ dispersi erant ꝯgregaret in vnum Nullus aũt ab hac ꝯgregatiõe expellit᷑ qui velit itrare q2 nulli claudit᷑ gremiũ eccl'ie. Iudei aũt hãc ꝯgregationẽ nõ itelligũt s3 volũt itelligere ꝙ sicut corporal'r fuerũt ꝑ orbẽ dispersi. sic corporaliter in terrã ꝓmissionis quã possederũt pr̃es eoꝝ habẽt cõgregari. Ut ergo cecitas iudeorũ excludat᷑. Notãdũ est sicut notat reuerend⁹ magister Paulus eps burgeñ. in suo dyalogo. distinctiõe.iij. c.j.ij.ꝛ.iij ꝙ ꝯgregatio de qua loqtur ꝓpheta est dictio equoca. qñq3 eñ significat ꝯgregationẽ corporalẽ in aliquo loco. qñq3 vero significat congregationẽ.s.aĩoꝝ in aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili: ꝛ hmõi. Sicut eñ corpa i eode3 loco posita dicũtur ꝯgregata localiter ꝛ adinuicẽ remota dicunt᷑ dispersa. sic animi in eodẽ conceptu intellect⁹ seu volũtatis existẽtes vniti dicunt᷑ ꝛ a fortiori possunt dici ꝯgregati. vnde auctoritas allegata ezech. potest dupliciter itelligi. q2 scõm quosdã de cõgregatione corpali itelligit᷑ ꝙ fuit impletũ in reditu de captiuitate babylonica qñ omnis populus israeliticus ꝙ voluerunt ascẽdere ad terrã ꝓmissiõis habuerũt vniuersalẽ licẽtiã seu potestatẽ hoc faciẽdi. sicut supradictũ est. ꝛ huic. s̃nie cõsonat principiũ huius ꝓphetie predicte ezech. In qua dñs dicit ꝓphetice Nũc cõuertã cõuersionẽ iacob ꝛc. qð eẽt manifeste falsuȝ si h̃ adhuc eẽt futuꝝ. cũ ab illo tp̃e i quo dcm̄ fuit nũc ꝯuertã vsq3 ad istud tp̄s trãsierũt plus q̃3 mille sexcẽti ãni S3 q2 tp̃e ezech. qñ hoc fuit dictũ ꝑ ꝓpherã iã imĩnebat tp̄s pdicte cõgregatiõis. Iõ dr̃ in hac ꝓphetia nũc reducã captiuitatẽ ꝛc. que quidẽ ꝓphetie ꝛ plures alie similes vt illa Ezech.xj. Congregabo vos de populis ꝛ adunabo de terris i q̃b⁹ dispsi estis ꝛ dabo vobis humũ israel: fuerũt implete i reditu captiuitatꝭ babylonice ꝑ ꝯgregationẽ corporalẽ israelitarum ꝙ tũc fuit facta. Scõ o xp̄o intelligit᷑ cõgregatio in pdicta auctoritate spũaliter ꝙ ipletũ fuit ꝑ iesuȝ xp̄3 verũ messiã sub quo tot⁹ israel.s.fideles xp̄i qui veri israel dicunt᷑ nõ carnale s3 spũale est ꝯgregat⁹ seu vnitus in fide xp̄i s̃m quã anime fideliũ vniunt᷑ seu cõgregant᷑. nec obstat s̃m istos ꝙ dr̃ nũc cõuertã tũ q2 nõ tm̄ distat tp̄us in quo hec prophetia fuit dicta a tp̄e aduentus christi sicut pñs tempus vt est manifestum. tum quia respectu diuine eternitatis tp̄a omnia repu-

tātur vt nunc. Ex quib9 p3. q3 ſm vtrāq3 p̄dictaꝝ expoſitionū ꝓphetia p̄dicta iā eſt īpleta. ¶ Et ſi dicat iudeus nō inuenit̄ ī ſacra ſcriptura ꝯgregatio ſpūalis: ſed vbicū q3 dr̄ ꝯgregatio ītelligit̄ corporū. q̄re ſequit̄ q3 p̄dicta expoſitio nullū h3 in ſacra ſcriptura fundamentū. Rn̄det̄ q3 nō eſt mirū ſi iudeus nō inuenit: q2 cecus ē nū q̄d dr̄ in p̄s. Cor ei9 ꝯgregauit iniq̄tatē ſibi. Cōſtat em̄ q3 cōgregatio iniquitatū in corde fit ꝑ multarū cogitationū iniquarū aggregationē q̄ nō eſt ꝯgregatio corpoꝝ: ſed ꝯceptuū cordis. Legit̄ ei Ezech. xxxvij. q3 ꝓpheta iuſſu diuino accepit duo ligna: quoꝝ ſuꝑ vnū ſcripſit tribui iude ⁊ ſocijs ei9. Et ſuper aliud tribui effraym ⁊ ſocijs eius. q̄ quidē ligna de dei mandato vnū ad alteꝝ adiunxit. ꝑ quam adiunctione3 vt ibi legit̄ figurat̄ a deo vnio iſraelis adinuicē. ſic q3 nō diuiderent̄ in duas gentes ſeu duo regna. Ex quo p3 q3 ꝑ cōiunctionē corporale3 figurat̄ ꝯiūctio ſpūalis ī ſcriptura. ⁊ ꝑ ꝯſequens cōiūctio ſpūalis eſt potior ſeu dignior q̄3 corporalis. Sicut figuratū potius ſeu digni9 eſt q̄3 figura Expoſitio auctoritatis Ezechiel. de ꝯgregatione ſpūali qualis eſt facta ꝑ xp̄m eſt multū rationalis ⁊ dict3 ſacre ſcriptur̄ ꝯſona. ¶ Nec eſt iterū inſtātia de ſupradicta auctoritate Deut̄. xxx. vbi agit̄ de captiuitate iudeoꝝ hodierna: vt ipſi aſſeuerāt. ſ. q3 ſunt ꝯgregādi a diuerſis partib9 terre in terrā qua3 poſſederūt patres eoꝝ. ex eo q3 dr̄ in textu ſi ad cardines celi fueris diſſipatus inde te cōgregabit dominus deus tuus ⁊ īde aſſumet te atq3 introducet ī terrā quā poſſederunt patres tui ⁊ obtinebis eā. Ratio aūt quare inſtantia p̄dicta nullius eſt roboris: q2 ſicut cōgregatio eſt dictio equiuoca vt dictū eſt ſic etiam terra. Dicit eni3 rabi moyſen de egypto q3 q̄ ſcripturas ſacras recte intelligere vult: opt3 q3 ſignificationes dictionū equiocarū diſcernat. nunc aūt: vt pt3 ex ſacra ſcriptura iſte termin9 terra q̄n q3 accipitur ꝓ terra corporea ⁊ ſenſibili ī qua homines cōiter habitant. quandoq3 vo ꝓ ſpūali in qua ſancti habitant de qua dicit̄ in p̄s. Credo videre bōa dn̄i ī terra viuētium. Unde ſi p̄dicta auctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponūt: tūc ꝯgregatio de qua loquit̄ ītelligēda eſt ſpūalis. Similiter et terra cōtenta in illa auctoritate intelligēda eſt nō terra in qua habitauerūt patres corpaliter ꝑ certo tp̄e ⁊ poſtea mortui ſunt. S3 terra viuētium ī qua q̄cū q3 reuerſus fuerit ad deū ꝑ vera3 penitētia3 que fidē ⁊ charitatē p̄ſupponit introducit̄ ⁊ eternaliter manet. ¶ S3 dicet iterū iudeus ſi terra aliq̄n ītelligat̄ ī ſcripturis ꝓ eterna mā ſione hoc eſt cū additiōe hui9 termini viuētiu3 ⁊ hmōi. Sed terra ſimpliciter ſumpta nō accipitur ī ſcripturis niſi pro hac terra ſenſibili. Rn̄detur video q3 cecus factus nec mirum ſi non videt ſcripturā ſacrā in qua ſine aliqua ad

ditione terra aliquādo accipit p terra spirituali habitata p sctōs. Dicitur eñi in ps. Justi autē hereditabūt terrā z habitabunt i seculū seculi sup eā. Constat aūt q nulla est terra sensibilis in qua iusti in sclm seculi habitāt cum oēs iusti in hac vita existētes sint mortales. Et sic patet q terra de qua loquitur psal. nō est ista terra sensibilis in qua habitam⁹ mortales hoies temporaliter: sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculū seculi: scz eternaliter. Et ista est proprie terra viuentiū: z sic patet q vocat psalmista simpliciter sine adiectione illā terrā celestē quā sancti habitāt 'quā quidē significationē doctores iudeorum sentiūt. Unde sup illud Esa. lx. c. Populus aūt tuus oēs iusti imppetuū hereditabūt terram. Dicūt in libro canhedrin celech: omnis israel ita habet sortē i seculo futuro. scriptū est eñi popul⁹ tuus oēs iusti i ppetuū hereditabūt terrā. Hec ille. quā auctoritatem tenēt oēs posteriores moderni iudeoꝝ sine ꝯdictiōe. Ex quo pz q terra in verbis Esa. simpliciter dicta. s. cū dicit hereditabūt terrā accipitur p terra illa celesti: z eodē modo itelligendū est in auctoritate deuter. xxx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinionē iudeorū. scilz q sunt congregādi corporaliter ab hac captiuitate i qua sunt vndecunq sint et reducendi ad terram illam sensibilem quam posséderunt patres eorū z q predicta prophetia impleta est per christū in congregatione spirituali z terra viuentium.

¶ Cōtendit iudeus probare q iesus non est verus messias: qr non cōgregauit iudeos i ierusalē.

Tertiūdecimuz argumentū iudeorū est lz terra possit intelligi celestis. vt in precedēti solutiōe dictū est nō tñ videt quō possit intelligi q cōgregatio iudeoꝝ non sit fienda a captiuitate i qua sunt ad ciuitatē hierusalē reuocādi cuz de hoc expsse sit auctoritas hiere. iij. c. In tēpore illo vocabūt hierusalē soliū dñi z cōgregabūtur ad eā oēs gētes in nomie dñi in hierusalē: cū ergo hec cōgregatio nō sit facta expectat ergo fienda p messiā futurū. ¶ Respōdet pdict⁹ magister Paul⁹ libro eodē z. d. iij. c. q hec dictio hierusalē ē equiuoca sicut iste termin⁹ terra saltem a cōsilio. vnde sup illō ps. cxxj. Hierusalē q̄ edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum doctores iudeorū tradūt q hierusalē inferior dirigat ad hierusalē superiorē. Hec ille. Ex quo ptz manifeste q itelligāt illud qō dicit in ps. Hierusalē q̄ edificat vt ciuitas pro inferiori hierusalē z illud qō sequitur vt ciuitas cui⁹ participatio eius in idipsum. pro hierusalē supiori que quidē expositio est satis ꝯgrua: qr illa iferior hierusalē ad illā supiorē ordinat seu dirigit. ptz igitur ex dictis doctorū hebreoꝝ: q hierusalē qñq accipitur in sacra scriptura p illa

celesti.⁊sic dꝫ intelligi in predicta auctoritate Hiere.allegata i qua dicit ꝙ ꝯgregabunt ad hierusalē oēs gentes in noīe dñi. ¶ Sciendū etiā ꝙ scdm doctores iudeoꝝ nō soluꝫ beatitudo celestis vocat hierusalē in scripturis:sed etiam mōs dei ⁊ locus sanctus dei.⁊ sanctuarium ⁊atria dñi ⁊tēplum dñi ⁊ hmōi.⁊ ideo cū dicitur qs ascendet in mōtem dñi:aut quis stabit in loco sancto ei⁹.Et alibi cōcupiuit aīa mea in atria dñi ⁊ mlta similia intelligi debent scdm doctores iudeorū de celesti⁹ beatitudie. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius q de hoc tractauit i libro.Deut.in ti.de penitētia. c.viij.De quo in particula.vij.loquēs de pmio eterno dicit hoc ē premiū quo nullū supius ⁊ hoc ē bonū post qd nulluꝫ aliud bonū ⁊ hoc desiderauerūt oēs prophete: qd bonū multis ēt vocauerūt nominibus:vt mōs dei ⁊ loc⁹ sanct⁹ ei⁹:⁊ locus sanctuarij ⁊ via sctā: atria dñi ⁊ porta dñi.Hec ille.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ iesus non est verus messias:qꝛ i ei⁹ aduentu nō edificauit tēplū dño.

Quartumdecimuꝫ argumētū iudeorū accipitur ex illo qd habet Zacharie.vj.Ecce vir oriēs nomē ei⁹ sequit.⁊ ipse edificabit tēplum dño.⁊etiā habet Ezechielis vltimo.ꝙ hierlm ⁊ templuꝫ debent reedificari tpe messie: ⁊ scdm mensuras q ibi ponūtur: spaciuꝫ erit vltra decē milia leucarū.Ista inquiunt nō sunt impleta tpe ihū nazareni.immo tēplū ⁊ hierusalē pter ei⁹ mortē fuerūt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophꝛyn libro de iudicib⁹.titulo de regibus ⁊ bellis eoꝝ.c.xi. Dicit ei ibidē iesus nazaren⁹ imaginat⁹ est se eē messiā:⁊ fuit interfectus p iudiciū.⁊ infra volēs cōcludere eū nō esse messiā.Aut sic: nā oēs pphete locuti sūt ꝙ messias est redēptoꝛ israel⁊ ꝯgregatoꝛ eoꝝ:⁊iste dedit occasionē ad pdēdū israel gladio ⁊ dispgendū reliquias eorū ⁊ad supprimēdos eos ergo nō ē ipe messias. ¶ Ad illd argumētū dicendū ꝙ scdm nos ⁊ iudeos duplex est tēplū ⁊ duplex hierusalē:scꝫ templū materiale ⁊ spūale.Hierusalē alta ⁊ hierusalē bassa:p quo ē auctoritas Gen. xxviij.de iacob qui vidit scalam ⁊ angelos ascēdētes ⁊ descēdētes ⁊ dixit.ꝙ terribilis ē loc⁹iste. Nō est hic aliud nisi dom⁹ dei ⁊c. vbi glosa hebraica dicit ꝙ iacob vidit hierusalē ⁊ domū dei edificandā in terris ⁊ i celis.⁊ dixit nō est hic aliud nisi dom⁹ dei ⁊ porta celi.i. domus edificāda i terris nihil est cōparatiōe illius dom⁹ ⁊ hierlm q debet edificari in celis ⁊ p hoc est magna glosa in bresich raba q habet ꝙ moyses anteꝙ̄ moreret duct⁹ est in celū ⁊ vidit ibi messiā edificantem hierusalē in celis ex margaritis ⁊ lapidibus pciosis.⁊ dixit sibi messias ꝙ iacob pat. ei⁹ vtrāq hierusaleꝫ viderat ⁊ dixit ꝙ nihil erat illa hierusaleꝫ q edificanda erat in terris in compara

tiõe illi⁹ q̃ in celis: qꝛ illa erat du ratura pro israel imppetuũ ꝛ dixit tũc moyses. Letatus sum i his q̃ dicta sunt mihi: i domũ dñi ibim⁹ Stãtes erãt pedes nostri i atriis tuis hierusalẽ. Hierusalez q̃ edificatur vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsuz. modo ad ꝓpositũ iesus nazaren⁹ verus messias debuit edificare ꝛ edificauit tẽpluz ꝛ hierłm nõ materiale sed spũale scʒ ecclesiã ꝛ paradisuz ex lapidibus viuis: videlʒ ex fidelib⁹. qui in ꝑsenti tẽplo ꝛ hierusalẽ supiori cõpaginanł ꝑ gratiã ꝛ i futuro per glĩaz. ¶ Et ꝙ nõ debeat edificari templũ materiale scd̃m itẽtionez iudeoꝝ: pʒ qꝛ põt queri ab eisdem de q̃nqʒ. Primo q̃le in numero esset. Scd̃o quid cõtineret. Tertio ad q̃d fuiret. Quarto q̃s ibi ministraret. Quinto q̃ dies illud solẽnizarent. Ad primũ respõdet iude⁹ ꝙ erit i numero tertiũ Sed cõtra hoc est hiere. vij. c. Nolite cõfidere in verbis mẽdacij dicentes. tẽpluz dñi templũ dñi tẽpluz dñi est. quasi dicat tẽpla materialia nõ debent esse nisi duo. ꝛ q̃ dicit tertiũ tẽplũ materiale fiendũ mẽdaciũ dicit. Ꝟba sũt dñi exercituũ dei isrł vt pʒ ibidẽ. Jtẽ agge⁹ ꝓpheta q̃ fuit tpe secũdi templi hoc idez clare exprimit i. c. ij. loquẽs de celerrimo aduẽtu messie in eodez dicens. Adhuc vnũ modicuz est: ꝛ ego cõmouebo celum et terrã mare ꝛ aridã. ꝛ mouebo oẽs gentes ꝛ veniet desiderat⁹ cunctis gentibus ꝛ implebo domuz istam gloria dicit dñs exercituũ. sequił. magna erit gloria dom⁹ istius nouissime plusq̃ prime dicit dñs exercituũ. hec dom⁹ nouissima fuit dom⁹ secũda que facta fuit per esdraz in qua venit saluatoꝛ noster quãdo fuit oblat⁹ ꝛ sepe in eadez predicãdo ꝛ miracula faciendo. ꝛ qꝛ ipse in eam venit dicit ꝓpheta ꝙ debebat eẽ sua glĩa maioꝛ quã illi⁹ prime quã fecit salomõ licet fuit nobilis prima facta per Salomonez: qꝛ nõ fuit in regib⁹ maioꝛ Salomone. Et attende ꝙ dicitur in textu. dom⁹ istius nouissime demõstratiue signãdo nouissimaʒ domum ꝛ nõ dicit nouissime absolute. sicut cogitat iude⁹ ꝙ debeat fieri altera dom⁹ vt ꝑdictuz est: qꝛ si talis debuisset fieri dixisset ꝓpheta domus nouissime. Sʒ quia illa erat domus i quaz debebat venire sicut vẽit de facto. messias dixit huiusmodi. vt ꝺ facto daretur intelligi ꝙ in istam debebat venire ꝛ nõ in alteraz. Nũc autem probatur ꝙ illa maioꝛitas fuit: qꝛ venit in ea saluatoꝛ. legimus i primo libro Esdre. c. iij. ꝙ q̃n finitum est opus domus secunde plurimi etiam de sacerdotibus ꝛ leuitis ꝛ principes patruz ꝛ seniores qui remanserãt in illis septuaginta annis qui transierũt de prima domo ad secũdã lachrymabantur: quia nihil videbatur domus secũda in cõparatiõe ad primã. Sed iuuenes qui non viderant primã gaudebãt in aspectu secũde. Jn quo ergo erat maioꝛitas gloꝛie huius secunde domus nouissime nisi qꝛ in eaʒ venit saluatoꝛ mũdi. ¶ Sa

pientes iudeorum declarant q maioritas domus secunde fuit: quia durauit per decem annos plus quam prima quia prima durauit per quadringentos et decem annos. et secunda per.cccc. et viginti annos. videte qualis est gloria: quia durauit decem annis plus in illis decem vltimis ante destructionem iam non habebat gloriam nec potestatem: quia per sex annos antequam destrueretur domus secunda. Tytus et vespasianus mandauerunt q non facerent sacrificia post aduentum etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tempore ante destructionem secunde domus secundum q ipse dixit Luce.xix. q non remaneret in ea lapis super lapidem quotidie fuerunt de malo in peius. et que gloria erat q ipsa durauit decem annis plus: cum ipsi manerent captiui et subditi. ¶ Sunt alij sapientes iudeorum qui declarauerunt q maioritas illa fuit: quia fuit melius operata quam prima Salomonis: et q illam reparauit herodes. Sed bene debemus intelligere q non attixit herodes ad illud ad quod attinxit salomon vt faceret maiorem et meliorem domum. Ceterum talmuth in libro qui vocatur yoma dicit q quinque que fuerunt in prima domo non fuerunt in secunda. Primum archa testamenti. secundum semhamefoias q ponebant sacerdotes super cor suum: quia mandauit lex in Exodo q cum alijs pannis sacerdotalibus: faceret vnum alium pannum qui in hebraico vocatur ospher qui esset quadratus et duplicatus et q esset quantitatis vnius palmi in longum et alterius palmi in latum. inter duplicaturam huius panni ponebat sacerdos semhamefoias scriptum. In hoc panno mandauit lex q ponerentur duodecim lapides preciosi in quatuor lineis de tribus in tres: ita q tres essent directe in qualibet linea et mandauit q scriberentur nomina duodecim tribuum in illis lapidibus vnium nomen in quolibet lapide. et cum sacerdos ponebat super se hunc pannum volens scire si irent ad faciendum guerram vel si haberent victoriam: et si irent que tribus haberet victoriam per virtutem illius semhamefoias statim relucebat lapis et splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam: et si non oportebat ire ad guerram splendebant quedam litere que dicebant non: et si oportebat ire: relucebant litere que dicebant sic. et istud non fuit in domo secunda. Tertium q non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificium sicut in prima. Quartum q gloria dei que apparebat in prima domo: in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum q in prima veniebat spiritussanctus ad loquendum cum prophetis: et in secunda non. quia tres vltimi prophete .s. aggeus: zacharias et malachias qui fuerunt in domo secunda erant senes et remanserant a tempore domus prime: et in malachia cessauerunt prophete: quia ipse fuit vltimus. nunc ad propositum redeamus exquo in domo secunda deficiebant ista quinque in quo erat maioris glorie quam prima nisi

note de

quia debebat in ea venire messias filius dei vivi q̃ incōparabilit̃ excedebat oīa p̃dicta. Pꝫ ergo manifeste ex hac pphetia nullā aliaꝫ domū siue tēplum materiale fiendū cū dom⁹ illa secūda esset nouissima in qua venit xp̃s qui est vera gloria. ¶ Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis ꝙ hec pphetia fuit impleta in domo scd̓a qñ motū est celū ꝛ terra ꝛ mare ꝛ arida: q2 non videntur ista facta esse in aduentu iesu nazareni. ergo necesse est dare tertiā domū qñ ista implebūtur. Rñdeo ꝙ immo oīa ista fuerūt impleta in aduētu iesu nazareni veri messie. Dixit ei adhuc vnū modicū. i. tēpus breue respectu p̃cedētis duratiōis mūdi ꝛ ego mouebo celū. istō fuit impletū qñ stella noua in natiuitate xp̃i appuit Matt. ij. ꝛ terrā ꝛ mare qd̓ fuit impletū per victoriā romanorū ī omni terra ꝛ in insulis maris. Et mouebo oēs gētes: hoc fuit impletū imminēte xp̃i natiuitate propter qd̓ exiit edictū a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redact⁹ sub dominio romani imperatoris pp̄ter qd̓ ibāt singuli ī ciuitatē suā: ꝛ tūc xp̄us fuit natus. Luce. ij. Ipo ergo xp̄o aduenīete multitudo maris ad eū est conuersa celū. tellus ꝛ maria sunt cōmota: cōmota inq̄ꝫ sunt celi ꝛ terre et maris habitatores exultauerūt: ꝛ vndiq̄ꝫ terrarūꝫ hierusalē habitatiōes v arias oblatiōes varias ad laudem ipsius christi attulerunt. ¶ Ad secūdū in quo querebatur si daretur tertium templum materiale quid cōtineret: dicit iudeus ꝙ contineret archam: tabulas virgam ꝛ manna. Sed cōtra hoc est Hiere. in capl'o. iij. non dicēt vltra archa testamēti neq̄ꝫ ascēdet sup cor neq̄ꝫ recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet vltra. sed in tēpore illo vocabūt hierusalē soliuꝫ dñi ꝛ cōgregabūtur ad eū oēs gētes. vbi est glosa doctorū iudeorū ꝙ p tēpore hierusalē syon solium dñi. iuda isrl' sanctuariū terra oīa hec vocabula significāt gloriā paradisi. ¶ Ad tertiū si daret tertiū templū ad quid seruiret. dicūt iudei ꝙ seruiret p sacrificiis faciendis sicut p̃terita domus. Sed cōtra hoc dicit deus. Esa. vlti. Celū sedes mea terra scabellum pedūꝫ meorū q̃ est ista domus quā edificabitis mihi: ꝛ quis est iste locus quietꝭ mee. Rñdēt iudei dño. domine ista tertia domus edificabit̃ tibi p sacrificiis offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factū vt respicias pro peccatis nostris ꝛ parcas. ꝛ dicit dñs eis ad quē respiciam nisi ad paupculū ꝯtritū spū et trementē sermones meos. Et exēplificat de sacrificiis antiquis. dicens qui immolat bouē quasi q̃ interficit virū. qui mactat pecus q̄si qui excerebrat canē: q̃ offert oblationē quasi q̃ sanguinē suillū offerat. q̃ recordat̃ thuris quasi q̃ bñdicat ydolo. q̄si dicat.. ista sacrificia nō mihi placēt. cessare debēt ꝛ solū mihi placet qd̓ tp̄e messie est fiendū. i. sacrificiū cordis ꝯtriti et humiliati ꝛc. ¶ Ad quartū in quo queritur si daretur tertiū templū

quis ibi ministraret. Respondent iudei quod ibi seruirent sacerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra hoc est Esa. in. c. eodem vbi loquens de messia dicit. et declinauit sup eam sicut flumen pacis. sequitur et mittet agentes in affricam et lidiam et italiam et greciam etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dicit dominus. quod impletum est in iesu nazareno tempore apostolorum Sacerdotium enim antiqui legis figura fuit sacerdotii noue legis. et ideo presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum: iuxta illud. j. Reg. ij. vbi sic ait deus. Nunquid non aperte reuelatus sum domui patris tui cum esset in egypto et elegi eum ex omnibus tribubus israel mihi in sacerdotem vt ascenderet in altare meum sequitur. Ecce dies veniunt et precidam brachium tuum et brachium domus patris tui: vt non sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. et quasi in fine capituli concludit. et suscitabo mihi sacerdotem fidelem qui iuxta cor meum et animam meam faciat. et edificabo eius domum fidelem et ambulabit coram christo meo cunctis diebus. vbi euidenter ostenditur quod iudeorum sacerdotium erat finaliter consummandum et erat aliud consurgendum cunctis diebus perduraturis coram christo domino. iuxta illud. ps. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. ¶ Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere per institutionem sadoch et expulsionem abyathar a sacerdotio. iij. Reg. ij. c. quia cum illa exclusione hanc etiam generalem intellexerit propheta sicut apparet ex modo loquendi: quia dixit quod cunctis diebus certum est autem quod cunctis diebus sadoch. non ministrauit: nec volo tacere quod sequitur in eadem prophetia futurum est autem: vt quicunque remanserit in domo tua veniat vt oretur pro eo et offerat nummum argenteum et tortam panis: dicatque dimitte me obsecro ad vnam partem sacerdotalem vt comedam buccellam panis. hic est textus noster. littera vero hebraica sicut habui a quodam perito conuerso de iudaismo reuelante mihi hoc secretum hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotem fidelem sicut cor meum et voluntatem meam faciet. et venient ad adorandum me in domo mea in calice argenti et in placentula panis et dicent coniunge me nunc vni istorum sacerdotum ad comedendum hanc placentulam panis. littera hebraica vbi nos habemus nummum argenteum habet agorath que seph quod sonat in calice argenti. Ex quibus manifeste patet non solum mutatio sacerdotum. sed etiam nouum sacrificium fiendi in calice argenti. et torta panis que vt clare patet impleta sunt in aduentu christi: et suorum sacerdotum: de ista materia latius dicetur infra in. xxi iij. argumento ¶ Ad quintum scilicet si daretur tertium templum que dies illud solenizaret Respondet iudeus quod dies magis solennis in illo templo erit sabbatum. Sed contra hoc est Esaias capitulo vbi supra erit mensis ex mense. i. solaris ex lunari. et sabbatum ex sabbato: quasi dicat dies dominicus ex sabbato quod totum impletur in nostra hierusalem ecclesia militanti tempore veri messie. non enim debebat manere festiuitas sabbati: nec quecunque alia

iudeorum. Un̄ Esa. j. Neomenia ꝛ sabbatū ꝛ festiuitates alias nō ferā iniq̄ sunt cet⁹ vestri. kalendas vestras ꝛ solēnitates vestras odiuit aīa mea facta sunt mihi molesta. Tēplū ergo ꝛ hierusalē quod debuit edificare tp̄e messie est spirituale. scilꝫ eccl̄ia vel paradisus nō materiale qd̄ ipletū est in iesu nazareno. ¶ In ꝯfirmatione oīm p̄dictorū. s. ꝙ nō sit dandum tertium tēplū sicut legimus in chronicis imperatorū ꝛ summorū pontificū. Julianus apostata odio fidei xp̄iane p̄cepit iudeis: vt tēplū suū reedificarēt. qui ex oībus mūdi partibus cōgregati opus facere inceperunt. sed qd̄ cū magno labore ꝛ p multa tēpora fecerant subito corruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xi̇j. persecutionē xp̄ianoꝝ. Itē tēpore martini pape p̄mi. Humar⁹ p̄nceps sarracenoꝝ veniēs hierusalē vbi olim fuit templū iudeorū quod p tytum destructū fuerat diligēter iubet inquiri. loco vero reperto ꝛ diligenter mūdato cepit templuꝫ edificare ꝛ structura nō stabat immo repēte corruebat. sciscitās q̄ꝫ cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit. ꝙ nisi crux dn̄i q̄ erat in mōte oliueti de medio tolleret edificare nō posset qd̄ factum fuit sublata eī̄ cruce dn̄i structura tenuit ꝛ humarus supra sepulchruꝫ dn̄i vnā eccl̄iaꝫ rotūdā edificauit pro eo ꝙ machomet⁹ dn̄m nostruꝫ iesuꝫ xp̄m tanq̄ dei summū p̄phetaꝫ nō autē tanq̄ deū adorari mādauit. Dicit eī̄ in alcorano iesuꝫ christū verū fuisse p̄phetā natum de virgine ꝯceptū de spūsancto sꝫ nō deū. ꝛ si queratur cur cruce dn̄i existente in monte oliueti structura illa nō stabat. Ratio esse potuit q꞉ non patiebatur deus ibi tēplū fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente in quo tēplo dn̄i humarus sacrificaret a quodam persa interfectus est: hec in collectura hystoriarum.

¶ Cōtēdit iudeus probare ꝙ iesus nō est verus messias: q꞉ in ei⁹ aduentu non est saluata iuda.

Quintūdecimuꝫ

argumentum iudeorum cōtra xp̄m accipitur p illud Hiere. xxii̇j. Ecce dies veniunt dicit dn̄s ꝛ suscitabo dd̄ germen iustū translatio chaldaica habet. i. messiam iustuꝫ. sequitur. In diebus illis saluabitur iuda. ꝛ isrl̄ habitabit confidenter ꝛc. Sed nū q̄ tot miserie acciderunt iudeis sicut post mortem iesu nazareni sicut p꞉ꝫ in destructione ciuitatis ꝛ templi. ergo non est ipse messias. ¶ Ad illud argumētū respondet ꝙ illa p̄phetia est ipleta q̄tū ad illos qui fuerūt veri filij isrl̄ ꝛ iuda. q̄ saluati sunt spūaliter nō solum q̄tū ad aīas. sed etiā corporaliter: q꞉ vt dicitur in ecclesiastica hystoria iminēte destructiōe ciuitatis per tytū ꝛ vespasianū admoniti sunt fideles qui erāt in iudea p angelū: vt trāsirēt in regnuꝫ regis agripe q̄ erat ꝯfederat⁹ romanis i pace. Infideles autē qui ibi

erant nõ credentes in xp̃m suã mi seriam de suo peccato meruerunt huic ↄcordat respõsio venerabilis magistri petri alfonsi in suo dyalo go titulo.ix.vbi dicit ꝙ ꝓmissio eis dũtaxat est facta q̃ crediturí erãt de israel.atqꝫ iuda vnde ꝛ icredu lis nõ est cõpleta queadmodũ po pulo israel de egypto educto qui dẽ: qꝛ peccauerũt ꝛ a p̄ceptis dñi recesserũt.ꝛ terrã ꝓmissiõis nõ in trauerũt.quã ꝓmisit dñs moysi di cẽs.Descẽdi vt liberarẽ populuꝫ meũ de manu egyptiorũ.vt educe rẽ de terra illa in terrã bonã ꝛ spa ciosam.sꝫ oĩs in deserto mortui sunt.hec ille.Impleta est ergo ꝓ phetia nõ in infidelib⁹ q̃ nõ sunt ꝓprie filij israel ꝛ iuda:sed in fide libus.Fuit etiã impleta in domo secũda.qꝛ de ea loquitur ꝓpheta.

¶ Uel pt dici ꝙ illa saluatio ꝛ cõ fidentia est de gloria celesti.qꝛ ibi habitant confidenter.ꝛ sunt per fecte saluati.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ie sus nõ est verus messias:quia nõ habuit filios nec semen.

Extumdecimum argumentũ faciũt iudei ex illo Esa.liij.Uidebit semẽ lõgeuum.qđ intelligitur de messia.ꝛ in p̄s.Ponã in seculũ se culi semẽ eius.Nũc autẽ nõ legi tur iesuꝫ nazarenũ habuisse filios nec semẽ.ergo ipse nõ est messias

¶ Ad illud argumentũ respõdetᷣ ꝙ iesus nazarenus habuit filios ꝛ semẽ nõ corporale.sed spũale.ꝛ hoc sufficit ad verificãdũ illã pro phetiã.qꝛ verus messias iesus de scendit de semine spũali nõ corpo rali.qđ pꝫ qꝛ prima ꝓmissio facta de messia fuit facta Abrae Gen. xv.in semine tuo inq̃t sibi dñs be nedicẽtur oẽs gẽtes.ꝛ subditᷣ qđ sibi dixit dñs.In Isaac vocabitᷣ tibi semẽ.ꝛ tñ cõstat ꝙ Isaac ↄce ptus est ſm spiritũ nõ ſm carnem sicut Ismael.vt dicit apl̄s ad gal. iiij.A fortiori igitᷣ ꝛ multo magis xp̃s qui nõ ex virili semine:sꝫ my stico spiramine.qꝛ ergo verus mes sias iesus fuit natus totaliter ſm spiritũ de virgine sine viro sufficit sibi ꝙ habeat filios spũales ꝛ glo sa hebraica sup illo:i Isaac voca bitur tibi semẽ.Dicit hic notãtur duo secula.vnũ legis.aliud xp̃i ꝛ messie in seculo legis fuerũt semẽ ꝛ filij carnales.in seculo xp̃i spũa les sicut Isaac ſm spm̃ natus est. ꝛ de istis filijs loquitᷣ dauid p̄s. xliiij.qui ad literã etiã ſm exposi tores iudeoruꝫ exponitur de rege messia.in quo dicitur sic.Pro pa tribus tuis nati sunt tibi filij ꝛc.si cut enĩ ip̄e non debebat heredita re regnũ a patre carnali.sic nec de bebat regnũ tẽporale dimittere fi lio carnali ꝙ ostẽdit humilitatẽ ꝛ mundiciam ipsius.ꝛ forte ratione istius fuit ꝛ est ↄsuetudo īter chri stianos ꝙ papa qui est vicari⁹ xp̃i non est heres regni sui patris:nec dimittit hereditatẽ filio suo.quia ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ie sus nõ est verus messias.quia lux lune non est facta vt sol.nec sol vt septem dierum.

Decimūseptimum argumentū iudeorū est de sole ꝛ luna: q̄m in diebus messie. vt pȝ Esa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. ꝛ lux solis erit septēpliciter sicut lux septē dierū in die qua alligauerit dn̄s vuln⁹ populi sui. ¶ R̄ndet ſʒ peritū virum Petrū alfonsi in dyalogo tit. ix. ꝙ nō est gēs in mūdo stolidior iudeis q̄ putāt ꝙ corpus vł lumē lune de⁹ augeat siue solis. Solem̄ si quātus nūc ē maior esset dupliciter totū ꝓfectū hoīm cōbureret nedū si septēpliciter ꝙ si ꝛ lumē se ꝑtētripliciter magis eēt oculos ni mirū nostros nimio splēdore obtūderet. lumē ēt lune si splēdori solis par fieret nemo iā vltra quiesceret. semꝑ eīn dies esset. Per lunaris igiẗ lucis siue solarꝝ augmētū voluit ꝑpheta intelligi fidē ꝛ gloriā i xp̄o crediturorū. ac si diceret fides illoꝝ ꝛ gloria multipliciter maior erit ꝛ ꝑlucidior q̄ꝫ modernorū. ꝛ ꝙ nō de luna vł sole isto visibili. ſʒ de xp̄ianoꝝ credulitatis gloria ꝛ splēdore ꝑpheta loquaẗ in sequētibus testaẗ cū subiungit Nō erit tibi āplius sol ad lucēdū per diē: nec splēdor lune illuminabit te. sed erit tibi dn̄s in lucē sempiternā. ꝛ deus tuus i gloriā tuā ꝛ nō occidit vltra sol tuus ꝛ luna tua nō minuetur. q̄r dn̄s erit i lucē sempiternā. Nā si d̄ sole vel luna ꝓprie diceret hoc quidē q̄d dicit nō erit tibi āplius sol ad lucē dū per diē: nec splendor lune illuminabit te illi quod supra dixerat cōtrariū eēt erit scȝ lux lune sicut lux solis. ꝛ lux solis erit septēplr. Patet ergo ꝙ de splēdore ꝛ gloria fidei ꝑpheta sancte ecclesie hic loquitur q̄d ex cōsequētib⁹ designatur cū subditur. ſʒ erit tibi dn̄s in lucē sempiternā: ꝛ dn̄s deus tuus i gloriā tuā. ac si diceret nequaq̄ꝫ vlteri⁹ luce credulitatis vestre huius qui est similis solis isti⁹ trāsitorij vel lune idigebitis fulgorib⁹ Gloria q̄ppe lucis sue vos eternaliter illustrabit dn̄s. sed ꝛ q̄d sequiẗ nō occidet vltra sol tu⁹ ꝛ luna tua nō minuetur si hoc inq̄ȝ ita vt est intelligeretur: scȝ vt solis splēdor ac lune foret cōtinuus nō esset iā dies vel nox mēsis vel ann⁹ q̄ oīa solis ꝛ lune ꝓueniunt vicissitudinibus. ergo nō immerito de luce ꝛ gloria fidei nostre q̄ nec minuetur nec occidet spiritualiter dictū intelligimus. Hec ille. Nonus cōuersus bene locut⁹ est. ¶ Uel aliter ſm nicolaū de lyra dicēdū est ꝙ loquiẗ ꝑpheta de aduētu xp̄i ad iudiciū tunc mutabūtur ꝛ inouabūtur quodāmodo corpora celestia. ꝛ tūc saluabiẗ vulnus populi ꝛ ꝑcussura plage eius: q̄r destruetur mortalitas ꝑ peccatū primoꝝ parētum inducta: q̄r oēs hoīes resurgēt ad vitā immortalē. vtraq̄ꝫ expositio videẗ necessaria vt ꝑfectio glīe xp̄ianoꝝ ostēdaẗ. s. in presenti quo ad primā: ꝛ in futuro seculo quo ad secundam.

¶ Cōtēdit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: quia in ejus aduentu non est sublatū sceptrum ab israel.

Decimūoctauū argumentū iudeoꝝ est messias non est ventur⁹ quousqꝫ sceptrū israel sit ablatū ſꝫ nō duꝫ est ablatū sceptrū israel ergo nondū venit messias. maior patet Gen. xlix. non auferet sceptrū de tribu iuda ꝛc. minor ꝓbatur ꝙ adhuc manet potestas seu dñium iudicādi causas ꝛ determinādi apō capita transmigrantiū q̄ sunt ī babylonia que locū regis tenent super totum populum israeliticum vt habet a rabimoyse egyptio libro de iudicibus ī determinatiōib⁹ suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit capita transmigrationis q̄ sunt in babylonia locum tenēt: ꝛ pñt dñari in hierusalē ꝛ vbiqꝫ terrarū ꝛ iudicare super eos siue velint siue nolit sicut scriptū est. Nō auferetur sceptrū de iuda. ꝑ istud enim sceptrū intelligūtur capita trāsmigrationis q̄ sunt in babylonia hec ille. Rñdet ꝙ minor hui⁹ argumēti scꝫ ꝙ sceptrū israel nōdum est ablatum nō solū est manifeste falsa ſm euidētiā facti ſꝫ est etiam notorie ficta seu mēdosa ꝛ per cōsequēs contra propheticaꝫ veritatē. vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Primum patet ex hoc. naꝫ babylonia ī qua asserūt iudei esse capita trāsmigrātiū habētiū tales ꝑtātes ꝛ dñia suꝑ totū ppl'm iudaicū manifestū ē ꝙ iā a magnis tꝑib⁹ citra ē dstructa ꝛ ihabitabilis reddita ꝛ hoc fuit ꝓphetatū ꝺ ea. esa. xiij. vbi sic habet. Et erit babylon illa ciuitas gloriosa ī regnis inclyta ī superbia caldeorū sicut subuertit domin⁹ sodomā ꝛ gomorrā. nō habitabitur vsqꝫ ī finē ꝛ nō fundabitur vsqꝫ in generatōe ꝛ generationē: cōstat ꝙ in terra inhabitabiliter destructa null⁹ cōmorat: ꝛ multominꝰ est credibile ꝙ sunt ibi talia capita. Est etiā notoriuꝫ inter iudeos ꝙ a magnis tēporibus retroactis nūqꝫ in ꝑtib⁹ babylonis nec aliquod iudiciū nec determinatio nec solum rumor aliq̄s de illis ꝑtib⁹ ad istas ꝑtes europe venit. Et sic notoriū ē ſm euidētiā facti ꝙ nō sūt ibi iudei dñantes suꝑ totam israel sicut asserunt iudei.

¶ Scdōꝫ aūt. s. ꝙ minor illa sit ficta seu mēdosa pꝫ ex h̄ nā ſm ꝑdictū rabimoysen ꝛ cōiter ſꝫ oēs doctores iudeoꝝ extra terrā ꝓmissiōis nō pōt nec' ſꝫ nec aliquādo licuit alicui iudeo iudicar iudicia criminalia: de q̄bus. s. est mutilatio mēbri humani aut occisio. cōstat aūt ꝙ q̄ nō hꝫ iurisditionem in talib⁹ nō ꝑt iudicare nec capitaliter punire blasphemū vł ydolatrā. homicidā: adulterū: nec aliū quēcūqꝫ ī currētē talia crīna q̄ grauissima sunt ſm legē mosaycam. Et sic exceptis illis ꝛ similibus cetera sūt leuia. Ex q̄ seq̄t ꝙ illa capita trāsmigrationū q̄ iudei dicūt eē in babylonia nō pñt iudicare de grauibus seu capitalib⁹ criminib⁹ cum sint extra terrā ꝓmissiōis: ſꝫ tm̄ ꝺ leuib⁹ ꝛ puis q̄rū respectu nō possunt dici hēre sceptrū nec ꝑtātes regalē put dicūt iudei. nec pōt dici ꝙ tenēt sceptrū seu locū reg ſ ſꝫ

tales eent sicut iudices iferiores habētes modicā ptātē. Manifestū ḡ ē q rabi moyses z alij rabini q asserūt q i babylōe sunt capita trāsmigrationū habētia ptātē regiā sup totū ppl̄m iudaicū manifeste mentiunt̄ cū illud asserūt qđ est ꝯ mētē suā. oēs eni cōcorditer tenēt q extra terrā pmissiōis nulli iudeoꝝ ptinet talis ptās. ¶ Est etiā scđo pdicta minor ꝯ ppheticā veritatē. legit̄ eni Osee. iij. c. sic Dies multos sedebūt filij israel sine rege. z sine principe z sine sacrificio z sine altari. que qdē auctoritas tā sm expositores iudeoꝝ q̄ꝫ nostros intelligit̄ de statu iudeorū z captiuitate hodierna. Et sic pz q asserere iudeos hēre i babylonia vl̄ alibi tpe hui' captiuitatꝭ pncipē vel regē: seu aliqđ hmōi ē ꝯ ipaꝫ euidētiā rei ficticiū z mēdosuꝫ ac cōtra ppheticā veritatē.

¶ Cōtendit iudeus probare q iesus nō est verus messias quia nō venit in tēpore quo fuit sceptrum ab israel sublatum.

Decimumnonū argumentū iudeoꝝ est. si iesus nazarenus fuisset verus messias đbuisset venire tpe q fuit ablatū sceptrū iuda. sꝫ nō vēit i illo tpe. ergo nō est i pe messias. maior pꝫ ex autoritate allegata supra. minor pbat̄ q2 si sceptrū iuda fuit ablatū hoc fuit prio p machabeos q nō erāt de tribu iuda sꝫ de tribu leui. Erāt ei sacerdotes z totū ppl̄m gubernabāt illi i tēplo secundo quod fuit per tricentos annos z vltra ante aduētum iesu nazareni vt pꝫ in hystorijs Josephi z alijs. Cū igit̄ iesus nazaren' natus sit tpe herodis regis qui machabeis successit i regno iudeoꝝ cōstat q nō venit in tpe prenūciato per patriarchā: nā lōge ante tēpus herodis i quo tēpore xp̄s natus est iam erat ablatū sceptrū de iuda vt dictū est z trāsierat in machabeos qui erāt tribus alterius ¶ Hic datur duplex respōsio. prima est q lꝫ machabei fuerūt sacerdotes z p consequens de tribu leui tamen sm lineaꝫ maternā erāt de tribu iuda. Et ideo p gubernationem eorū non erat ablatuꝫ sceptrum de iuda: tamen q2 hoc non posset clare pbari. iō ad argumētum cōcessa maiore. Respōdet ad minorē sm alios planius. Ad qđ sciēdū vt habet̄ nume. xj. c. tēpore moysi đ mādato dei fuerūt cōgregati. lxx. seniores israel vt eēnt coadiutores i regimine ppl̄i cum ipso moyse: z extūc sꝫ oēs doctores iudeoꝝ semp fuit in iudaismo collegiū seu cōsistoriū qđ diceba t̄ cāhedri ad qđ oēs difficultates seu dubia fidei z legis pueniebant et similiter oīa magna z summa iudicia seu cōtrouersia de quib' intelligit̄ cōmuniter illđ. Deutero. xvij. Si difficile z ambiguū apud te iudiciū esse pspexeris inter sanguinem z sanguinē crimē z crimē zc. z infra surge z ascende ad locū quē elegit domin' z sequeris sententiā eoꝝ nec declinabis ad dexterā vl̄ ad sinistrā. q qdē cāhedri a tpe dđ zc. citra residebāt pnci-

paliter sub regib⁹ ꝛ ducib⁹ inde in hierusalē: ꝛ postea in babylonica captiuitate. Dū ibi eēnt reges vl' duces de iuda: cōsequēter in redi tu dicte captiuitatis residebūt in hierl'z sub ducib⁹ de tribu iuda dū eēnt ꝛ durabat ptās eoꝝ etiā non existēte rege vel duce ꝺ iuda ꝑut ptās alicui⁹ capituli vacāte sede durat ꝛ sic auctoritas ꝛ ptās canhedri durauit ēt tpe machabeoꝝ ꝛ vsqꝫ ad. xl. ānos aū destructionē tēpli scōi in quo tempore cessauit ex toto eoꝝ ptās seu iurisdictio eo ꝙ tunc tpis interfecit herodes oēs rabinos seu magistros illius collegii ꝑut habet' i libro cāhedri hierosolymitano in. c. de iudiciis pecuniarū. Itē habet' in libro abū dasar. c. i. vñ ꝓ tūc ꝓpīe fuit ablatū nō solū sceptrū ꝺ iuda: sed etiā scriba de filiis eius: qđ quidē tempus cōcurrit cū tēpore passionis iesu xp̄i domini nostri: qui ſm omnes p. xlii. annos ante destructionem tēpli secūdi fuit passus sicut regnuꝫ herodis q̄ fuit alienigena in cuius tēpore titul⁹ regius a toto gñe iudeorum fuit ablatū fuit valde ꝓpinquū tempori natiuitatis christi iesu. Ex q̄bus ptꝫ ꝙ tēpore herodis vt dctm̄ est i quo tēpore ver⁹ messias venit ex toto sceptrū iuda fuit ablatum ꝛ ꝓphetia adimpleta. ¶ Et si forte dicat iude⁹ ꝙ in p̄dicta respōsione videntur assignare duo tēpora. scilꝫ qñ ablatum fuit sceptrū iuda herode regnāte q̄ alienigena erat. Et tp̄s qñ ablatus fuit dux seu scriba de filiis eius quod vt dictum est fuit impletū qñ herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebant' cāhedrin qui nō vident' fundare in aliqua auctoritate autēticā: nec ꝯcordare verbis patriarche supradicti iacob: cū ipe nō assignauerit duo tēpora. sed tm̄ vnum dicens donec veniat q̄ mittēdus est scꝫ messias ſm qđ dicūt xp̄iani et scđm trāslationē chaldaicaꝫ. Rñdet' scđm hystorias thalmudicas quas iudei tenentur tanq̄ꝫ autēticas habere duo fuerūt ablata de tribu iuda in diuersis tēporib⁹ lꝫ nō multū abinuicē remotis vnuꝫ est sceptrū regni: q: herodes ascalonita cū esset non solum alienigena: sed etiā seru⁹ de domo machabeorū ꝛ de facto regnasset i iudea ꝛ hierusalē. Idcirco timēs ꝙ cuꝫ regnū ei non competeret de iure eo qđ legitur Deutero. xvii. ca. de medio fratrū tuoꝝ pones super te regē nec poteris ponere super te alienigenā posset pro tempore aliquis cōsurgere de stirpe dauid ꝛ euꝫ de regno expellere. Ideo interfecit omnes quos potuit habere de gñe regio in q̄ occisione ablatū fuit sceptrū de iuda preserti̇ꝫ secundū estimationem populi cōmunē: ꝛ ipsius herodis qui credebat nullū de stirpe regia in iudea remāsisse. Sed sceptro ablato modo p̄dicto adhuc remanebāt canhedrin: qui dicūtur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regib⁹ seu ducib⁹ israeliticis ſꝫ postea fuerūt ab herode iterfecti cāhedri oēs ꝛ tūc ꝓpīe fuit ablat⁹ scriba ꝺ filiis

iuda que omnia supradicta i libro qui dicit babraca.c.j.& in libro cãhedrin hierosolimitano & in libro abodasera super allegato habent. Patriarcha igitur Jacob spũ dei ista pcognoscẽs prophetice predixit. nõ auferetur sceptrum de iuda in hoc assignãs primam ablationem predictam ad titulũ regiũ ptinentẽ. Cõsequẽter dixit & scriba de filijs eius in hoc psignãs secũdam ablationem canhedrin predictam. Que quidẽ duo in diuersis tẽporibus contigerunt ab herode seu herodianis. Et attendẽdũ qḋ de prĩa ablatiõe sumus certificati p hystorias thalmudicas preallegatas nõ tamẽ de tempore quo contigit |per eas certificamur. Per hystorias autem nostras scʒ euangelicas certificamur nõ solũ de occisione sed etiã de ipsius tẽpore. tradũt enim herodẽ occidisse quoscũqʒ potuit in bethleẽ a bimatu & infra & hoc cũ natus esset iesus in bethleẽ iuda. Mathei.ij. De secũda vero occisione.s.canhedrin & de tẽpore quo contigit sumus certificati per hystorias in libris pallegatis quod fuit per .xl. annos ante destructionem tẽpli secundi. Et sic patet ex pdictis q nõ fuit ablatum sceptruʒ de iuda per herodeʒ nec dux seu scriba de filijs eius modo pdicto donec venit messias vt pdictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

Cõtẽdit iude⁹ pbare q iesus nõ est ver⁹ messias qr in eius aduentu non venit in nubibus celi.

Vicesimũ argumẽtũ iudeoꝝ est acceptũ ex illo q hr̃. Danielis.vij. aspiciebam in visu noctis & ecce in nubibus celi quasi filius hois veniebat &c. Et ßm oẽs doctores catholicos loquit ibi de aduẽtu xp̃i.sʒ iesus nazaren⁹ nõ venit i nubib⁹ nec i tali ptãte q̃lis ibi describit ergo non fuit xp̃s. Rñdet hic nicola⁹ de lyra q scriptura loquit de duplici aduẽtu xp̃i.s.i mũdũ & ad iudiciũ Prim⁹ aduẽtus xp̃i describit cuʒ hũilitate. & scd̃s cũ maiestate. Daniel aũt loquit de scd̃o aduentu. vñ ibidẽ dr̃. Aspiciebã donec throni positi sunt & sedit ibidẽ. iudiciũ sedit & libri apti sũt. Judei aũt excecati nesciũt hũc duplicẽ aduẽtũ distiguere & iõ errant multiplr qr aliq expectãt xp̃ʒ i aduẽtu suo statiʒ apparere i tãta virtute & ptãte q possit sibi oĩa terrena subijcere & eos liberare & regnũ suũ restituere. ppt qḋ & discipuli xp̃i post eius resurrectionẽ q̃rebãt. Actuuʒ.j.c. Dñe si i tpe hoc restitues regnum isrl̃ &c. Alij aũt ppter scripturas q̃ manifeste loquunt de xp̃i hũilitate & passiõe & pp illas q̃ loquũt de eius eminẽtia expectãt duos messias. vnũ q̃ dr̃ fili⁹ Joseph q iste passur⁹ est & occidẽd⁹. Alius qui dicit fili⁹ dauid q̃ messiam filium Joseph resuscitabit & regnũ isrl̃ restaurabit. sed illḋ dictuʒ de scripturis nõ hʒ auctoritatẽ. licet eñ plures dcti sunt messie siue vncti qḋ idẽ est p ticipatiue vt dauid &

saul et alii predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum pro quanto habet apparentiam impletum est in xpo qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euangelio Est etiam filius dauid secundum carnem sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia adhuc manet regnum romanorum.

Vicesimum primum argumentum iudeorum contra xpm sumitur ex quarto regno quod nominauit daniel. in. c. vii. Sup quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorum ti. xiii. Aliqui glosatores iudeorum dixerunt quod illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt quod adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant xpianos romanos ex nomine ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei quod rex messias habebat venire in fine regni xpi cuius regnum sempiternum erit vt patet ca. eodem et quia credunt quod gens romanorum est gens edom. et quod Julius cesar fuit de edom et sic alii omnes reges qui fuerunt post eum in roma. Jungunt etiam cum hoc prophetiam Hiere. Trenorum iiii. gaude et letare filia edom: que habitas in terra hus. ad te quoque perueniet calix: inebriaberis atque nudaberis completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te. Ex omnibus his inferunt iudei quod non debebant redimi completa re ceptione post quam scilicet nostra captiuitas sequeretur quousque fieret contritio et destructio illorum de edom. quos ipsi dicunt esse romanos qui seruant legem iesu nazareni. Et sup predicta auctoritate Hieremie dicit rabi salomon quod ibi Hieremias prophetat destructionem romani imperii eo quod destruxit templum et captiuauit populum iudeorum tempore tyti et vespasiani. et sic per filiam edom intelligunt romam seu populum romanum cum dicit gaude et letare filia edom: quasi dicat istud gaudium quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristitiam conuertetur. quia ad te veniet calix vindicte diuine Quia ergo nondum est destructum romanum imperium. ideo dicunt quod nondum messias venit. et istud argumentum est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie destructionem romani imperii quo facto dicunt statim messiam venire et ideo quotidie orant pro destructione romani imperii et presertim pro destructione ecclesie xpi et discipulorum eius. vt patet per quandam orationem que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedam alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereant. que verba rabi salomon et rabi moyses et ceteri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumentum respondetur secundum predictum magistrum Alfonsum eodem libro et ti. Primo declarando falsum esse romam siue populum romanum esse filiam edom pro eo quod regnauerit sup eos homo qui fuit de edom sicut ipsimet iudei non vocantur romani nec edomite ex eo quod regnauit sup eos herodes qui fuit

de gēte edō ꝛ de terra rome. Itē qꝛ edō alio noīe dict⁹ ē esau. gen. xxv. ꝛ sic edō descēdit de sem filio noe ꝑ Isaac cui⁹ filius fuit esau. Tota eī europa ī qua est roma dicit̄ populata fuisse a filijs iaphet ꝑpter qꝺ nō vr̄ rōnabiliter dictū ꝙ ꝑ edō significet romanū īperiū Sepe eī accidit ꝙ diuersa loca eodē noīe noīant̄ ꝑpter qꝺ m̄lti decipiunt̄ exponentes de vno qꝺ de alio ītelligit̄. verbi gratia. certum est ꝙ terra edō fuit ad ꝑtem meridionalē versus mare andalusie ꝑ quā filij israel trāseuntes ꝑ desertū cū exierūt de egypto venerūt ꝛ in eadē terra edō fuit mōs synai ꝛ mōs or. vbi mortu⁹ est aarō. ꝛ ibi dē erat frācia quā dicūt iudei ī hebraico carphat q̄ noīat̄ ī terra edō ī ꝑphetia abdie vbi dr̄ trāsmigratio exercitus hui⁹ filiorꝫ israel oīa loca chananeorꝫ vsqꝫ ad sareptaꝫ. litera hebraica hꝫ vsqꝫ carphat in qua stetit helyas qn̄ dixit sibi dn̄s surge ꝛ vade in carphat q̄ est in sydone. ꝛ iterū surrexit ꝛ iuit in carphat. Et pꝫ manifeste ꝙ ꝑ hoc qꝺ dr̄ carphat q̄ est in sydone ī terra de edō dat̄ intelligi ꝙ est alia carphat alibi sita ꝛ ista est regnū francie qꝺ est ad aquiloneꝫ. ecce ergo habemus vnā frāciā in terra edō Itē hispania q̄ dr̄ in hebraico capharat ꝛ de qua dr̄ abdie. in. c. eo. infra trāsmigratio hierl'm q̄ est in buffro litera hebraica dicit̄ capharat. erat etiā ꝑpe illā franciā que dicebat̄ carphat. que erat in sydone ī terra edō ī qua hispania siue capharat mortu⁹ fuit antipas fili⁹ herodis in vinculis tiberij cesaris ꝫm ꝙ dicit iosephꝰ ꝛ sic vocauerūt aliq̄ sapiētes hispaniā terre edō in quo dederūt ītelligi ꝙ nō est illa hispania q̄ vocatur in parte andalusia ꝛ q̄ ꝑpinqua alteri frācie q̄ est ad partē septētrionis q̄ non est de terra edō. Inuenit̄ eī scriptū ī libris erariū egyptiorꝫ ꝙ terra andalusie fuit vocata hispanis noīe ꝑmi regis q̄ habuit h̄ nomē hyspan: qꝛ venit de hispania q̄ est in terra edō. Sic etiā dicēdum de roma q̄ in hebraico dr̄ bosra q̄ est terra edō ꝫꝫ illud Esa. lxiij. Quis est iste q̄ venit de edō tinctis vestibus de bosra est vltra mare prope terrā israel. Et dicit̄ in libro zorobabel ꝙ bosra erat magna ciuitas niniue. ꝛ sic nō est ista roma ī qua est apostolicus qꝛ illa roma q̄ ī terra edō iam fuit deserta qn̄ fuit destructa babylonia: qꝛ edō ꝛ moab ꝛ ammon ꝛ multe alie gētes venerūt cum rege babylonie ad destruendum israel ꝛ ideo receperūt penam cū eo. ¶ Dico ergo respōdēdo sicut dicit Nicolaus de lyra. ꝙ ꝑ filiā edō intelligit̄ ip̄a ydumea ab ip̄o esau ꝑut dictus est edō denomiata. ꝛ inuehit hic specialiter propheta contra ydumeos qui debuerāt diligere filios israel eo ꝙ descendebāt a duobus fratribus vterinis. s. iacob ꝛ esau. ꝛ ipsi magis econuerso habuerūt eos odio ꝛ in destructione hierl'm fuerūt cū chaldeis vt dictū est gaudētes de illa destructione. Ideo dicitur in auctoritate. gaude et letare filia edō. q̄si dicat. ista letitia tamē in-

iusta in tristiciam conuertet q̄ habitas in terra hus. ista hus nō est illa de qua nat⁹ fuit iob. vt habet iob.j. s3 illa eiusdē nominis exñs in regno ydumee: qr sicut dictū ē frequēter in scriptura reperit q̄ due ciuitates z loca i diuersis posita eodē nomine equiuoce nominant. ¶ Judei moderni dicūt q̄ inuenerūt in quadā glosa caldaica q̄ grecia est terra hus. Cōstātinopolis pō filia edom z qr p̄dicta ciuitas est capta a turcis. Dicūt q̄ iā est cōpleta iniq̄tas filie syon z sic nūc expectāt messiam venturū. Istud etiā est falsū3 scilic3 q̄ hus sit grecia z cōsequēter alia. q̄ probat sic: qr vt scribitur Genesis capitulo.xxij. nunciatum est abrahā q̄ melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et bu3 fratrem eius chamuelq3 patrem syrorū3 z sunt tres prouincie cōiuncte denominate ab istis tribus fratrib⁹. Caput tre hus fuit reblata q̄ postea fuit vocata ātiochia z iste prouincie sunt remote a grecia vltra.xxv. dietas. z sic ɔsequēter patet q̄ grecia nō est hus. Item caput grecie est constātinopolis. z iudei in suo hebraico vocant greciam yena3 z sic non possunt dicere q̄ yena3 est terra hus fm q̄ declarant predicta3 prophetiā z sic patet manifeste falsū3 cū dicunt q̄ cōstantinopolis ciuitas est terra hus z discurrētes per de nia q̄cūq3 retorquentes text⁹ scripturarū facti ceciderūt terminū signatū adimpletiōis huius prophetie in anno dñi. M.cccclviij. q̄ est fz eos a creatiōe mūdi quinq3 milia ducenti dece3 z octo. Vñ dixit rabi abrahā filius rabi hya q̄ habitabat barchinone declarādo in quodā libro quē fecit q̄ vocat meligna a megala qd̄ interp̄tat litera discooperta q̄ messias debebat venire anno a creatiōe mūdi quinq3 milia centū decē z octo quē numerū ipsi posūt in cōputo literarū sui Abecedarij numerando qr z cū venit predictū tēpus inuenerūt falsu3 dictū illi⁹. Et ideo dicunt moderni iudei q̄ ille errauit: qr vbi posuit qr debuit ponere ria q̄ facit in numero ducēta decē z octo. qr. q. vel cof qd̄ idē est i suo alphabeto facit cētū: z ria qd̄ idē est q̄. r. vel res facit ducentos z cū iste sit annus vt dictū est fm cōputū eorum a creatione mundi quinq3 milia ducenti decē z octo. Jō affirmabant venturum eē messia3 anno p̄dicto quod patuit z patet esse falsum. Unde bñ dixit de eis dauid. In circuitu impij āmbulāt. sicut bestie molēdini oculis velamine coopertis q̄ nihil aliud inueniūt de sero quādo cessant ambulare in profectu vie quam quādo inceperūt. patet ergo falsitas istius expositionis q̄ grecia sit terra hus z cōstantinopolis filia edom sed secundum veritatem vt dictū est filia edom z regnum ydumee ab eodem denominatu3 z hus est ciuitas in eodem regno quod regnū dr̄ habitare i terra hus qr illa terra ē famosa i regno illo cui⁹ metropolis siue caput erat reblata. s. ātiochia. ¶ S3 dicet h̄ forte iude⁹

ex q̃ filia edom ē regnuz ydumee ꝛ tu xp̄iane dicis ꝙ ista ꝓphetia ē cōpleta qñ ergo fuit cōpleta inebriata ꝛ nudata. Respōsio ꝙ illa ꝓphetia īpleta fuit tp̄e regis hircani q̃ fuit potentior rex machabeoꝝ q2 tūc fuit destructa tota terra ydumei ꝛ eduxit.xxx.milia illorū q̃si captiuos q̃ custodirēt muros hierl̄em: ꝛ dicit Josephꝰ ꝙ ī illa die facta fuit magna leticia: q2 s.fuit d̄struucta ꝛ punita tota terra ydumei. Et dicit hic rabi vlua filiꝰ leui glosando sup̱ h̄ passu ꝙ illa die fuit facta maior leticia ī tēplo q̄ȝ vnq̄ȝ fuerit facta. Dicendo ꝙ bethsean terra sua ꝛ oēs alie terre ydumee q̃ nō fuerāt subiugate subiectiōi tp̄e Josue nec alioꝝ iudicū nec in tp̄e regū israel ꝛ iude fuerunt victi ꝛ captiuati tp̄e huiꝰ regis hircani: ꝛ dicit ꝙ ī illa die cōpleta fuit ꝓphetiā abdie ꝓphete vbi d̄r ascēdēt saluatores ī montē syon iudicare montem esau ꝛ erit dn̄o regnū. Et dicit ēt Josephꝰ ꝙ illi de edom filij esau cōuersi sūt ad iudaismū tp̄e p̄dicti regis hirchani ꝛ fuerūt circūcisi ꝛ nō recesserūt ab eis tp̄e tyti ꝛ vespasiani: sed ꝙ semp̱ manserunt iudei deinceps. Et iō fuit rememoratum peccatū iudeoꝝ filioꝝ esau ꝛ ceciderunt in captiuitatē qñ fuit cōpleta iniq̃tas filioꝝ iuda q̃ p̄mānserunt iusti in aduētu messie iesu nazareni s̄m ꝙ ꝓphetauit Jeremias vbi supra dicēs: cōpleta est iniq̃tas tua filia syon non addet vltra vt trāsmigret te: visitabit iniquitatē tuā filia edom ꝛ nō inuenit gens malicie que sit in tra dei tāto tp̄e s̄m ꝙ dictū fuit de edom nisi iudei pp̄ quos fuit dictum ꝙ semp̱ deberēt eē in tra dei. Et iō cōiunxit deꝰ has duas gentes. s. edom ꝯuersoꝝ ꝛ iudeorū q̃ debebāt p̱di ꝛ semp̱ eē in tra dei sicut dixit Jere. l.c.vj. Cadent īter corruētes tp̄e visitatiōis sue corruēt dicit dn̄s ꝛ fuit perdita memoria nominis edom: ꝛ māsit memoria nominis iudeoꝛuȝ q2 illi de edom ꝯuersi fuerūt ad legē iudeoꝝ. Et q2 inuenimꝰ edom bis punitū eē: p̄imo in tp̄e nabuchodonosor añ ꝓphetiā malachie. Secūdo post ꝓphetiā malachie tp̄e regis hircani. De prima fuit dictuȝ Malachie p̄io: ꝙ si dixerit ydumea destructi sumꝰ: s; reuertētes edificabimus q̃ sunt destructa: hec dicit dn̄s exercituum isti edificabūt ꝛ ego destruā quia dixit destructi fumus sicut si esset iam preterita illa punitio quā primo habuerūt tēpore nabuchodonosor s̄m ꝙ dicit ēt.c.eo.esau aūt odio habui ꝛ posui seyr montes eiꝰ ī solitudinem ꝛ propter eū etiam dixit ī prophetia abdie: legatū ad gentes misit surgite ꝛ cōsurgamꝰ aduersus eū in preliū: quod dixit de futuro propter secundam punitionez quam debebant habere tēpore hircani regis ꝛ propter ipsuȝ dixit in prophetia abdie: ꝛ erit dominꝰ iacob ignis: ꝛ domus Joseph flāma: et domus esau stipula ꝛ succedētur ī eis ꝛ deuorabūt eos: propter q̄d intelligit̄ ꝙ non debebant illi de edom habere destructionē tertiā

q2 in secunda debebant esse i ira dei in perpetuũ cum alijs iudeis consocijs eorũ qui simul ꝑmanserunt tpe tyti. ¶ Et dato ꝙ adhuc regnũ romanorũ esset de numero illoꝝ quatuor regnoꝝ de qbus dicit in libro danielis vt i argumento fuit dictũ ⁊ ꝙ romani essent regnuз edom q2 regnauit sup ipsos romanos hõ q̃ fuit de terra edom non seqtur ꝙ ex hoc ꝑ vim hз dici ꝙ q2 adhuc illud regnũ est stabile sicut cogitãt iudei ꝙ ꝓpterea adhuc dз venire rex messias q2 non fuit ĩtentio prophetaꝝ in destructione regni babylonie q̃ fuit dicta in ꝓphetia danielis ⁊ in ꝓphetia Jeremie ꝙ post septuaginta annos captiuitatꝭ iuda nũq̃ amplius eẽt hõ q̃ regnaret sup regnuз cazdym ⁊ super ciuitateз babylonie ⁊ terraз circa iacentem: q2 ille ciuitates ⁊ terre sue i suis locis ꝑmanserunt ⁊ si alique ville illarũ fuerũt destructe nõ tamẽ omnes fuerunt deserte: ⁊ adhuc ille q̃ fuerunt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sз intẽtio prophetarum fuit ꝙ nõ esset vltra super cazdym ⁊ super babylonem nec super suam terraз aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Iteз in tẽpore futuro regni medie erat ĩtẽtio ꝓphete ꝙ nõ esset vltra rex q̃ eẽt de gñre darij nec de gẽte sua. Itẽ in tẽpore quo fuit postea regnum ꝑsie erat ĩtentio prophete ꝙ non eẽt amplius rex de genere tyti. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnũ Janã id est grecie erat ĩtentio prophete ꝙ nõ esset vltra rex de gñre alexandri nec de gẽte sua ⁊ similimodo tpe quo in futurum deberet eẽ regnũ romanorũ ſm ꝙ ipsi dicũt deberet eẽ ĩtentio prophete ꝙ nõ haberet ibi amplius eẽ rex de gñre Julij cesaꝛꝭ primi: ⁊ Gay: ⁊ Tyti. nec aliorũ q̃ crediderũt in eorũ fideз. Ex quo ergo reges romanoꝝ non credunt mõ in fide Julij cesaris Gay nec Tyti q2 ipsi seruiebant ydolis: ⁊ etiã q2 Cõstantinus cesar dimisit regnũ romanorũ seruis iesu nazareni ⁊ apostolicus q̃ est dominus Rome nõ fuit vocatus de inde cesar nec venit de genere cesaris: oportet necessario dicere ꝙ iã trãsierunt oĩa illa regna dicta i libro danielis excepto regno iesu nazareni veri messie qđ firmissime durat: ⁊ hз durare sine fine. Et iđ oportet dicere necessario ꝙ iaз venit rex messias q̃ venturus erat tempore illorum regum: et ꝙ iam receperũt iusti transmigrationẽ ⁊ tribulationem quã debebãt recipere quãdo finita eẽnt illa quatuor regna ſcđm qđ dicit danielis. xj. populus autem sciens deũ suum obtinebit: ⁊ faciet ⁊ docti in populo docebũt plurimos: ⁊ ruẽt in gladio ⁊ in flãma ⁊ in captiuitate et in rapina dierum. Sequitur ⁊ de eruditis ruent vt conflentur ⁊ eligantur ⁊ dealbentur vsq; ad tempus prefinitum. receperũt etiam mali ⁊ peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Danielis. vij. vsq; ad consummationeз ⁊ finem durabit de-

solatio et iterum capi. eodem: ah ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis erit vastitas: et post finem belli statuta desolatio: et hoc est quod debebat esse in aduentu messie: scilicet quod finem acciperet peccatum et deleretur iniquitas et adduceretur iustitia sempiterna et sic vngeretur sanctus sanctorum vt patet in capi. eodem clarissime. ¶ Ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia hiere. supra dicta et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperij romanorum et tunc aduentum messie et quomodo etiam falsum est quod christiani descendunt de edom: sed quod ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conuersi et ipsi qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nunc sunt et erunt vsque ad finem: et quod christiani sunt filij syon et boni iudei qui conuersi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas et imperpetuum erunt liberi sicut patet in predicta prophetia. Jere. quia illis de edom conuersis et alijs iudeis negantibus christum dicit propheta. ad te quoque peruenit calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad penam punieris atque nudaberis. s. honore et alijs bonis sicut manifeste factum est per tytum romanorum principem. ¶ Sed et de bonis iudeis qui receperunt iesum christum verum messiam qui dicuntur filij syon. Dicitur in textu. completa est iniquitas tua filia syon. scilicet in aduentu christi quia amplius populus ille syon credens in christum non fuit subiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi sicut tertio iam factum est de populo iudeorum. Jdeo dicit non addet vltra vt transmigret te: scilicet a libertate in seruitutem. Sequitur de malis iudeis filijs edom. Uisitabit iniquitatem tuam filia edom eam scilicet iuste puniendo discooperuit peccata: scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est eorum captiuitas et seruitus in toto mundo vbicunque sunt iudei siue inter christianos siue inter sarracenos sunt captiui et in abhominatione habiti. Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum quod aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciunt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia christiani affirmant ipsum esse deum.

Tricesimum secundum argumentum iudeorum est ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguunt autem sic scriptum est Exodi. xx. non assumes nomen dei tui in vanum. Jn vanum nomen dei assumit qui hominum nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nouum cultumque diuinitatis ascribit. Jtem in psal. scriptum est non erit in te deus recens neque adorabis deum alienum. Jtem in lege scriptum est quod qui fecerit se deum occidatur: nullus ergo homo est

deus. Mirū ergo est quomō xpiani ausi sunt iesum nazarenū no iare deū etiā cōcesso q esset messias cū sacra scriptura sit in oppositū vt dictū est. vel si dicāt q messias debet esse de⁹ ostēdāt xpiani. Ubi in sacra scriptura talis assertio potest notari. ¶ Licet tñ in primo libro sit sufficiēter declaratū q̄druplici examine q iesus xps est ver⁹ filius dei z cōsequēter verus de⁹ qr tñ iudei petunt auctoritates sacre scripture. Jdō in p̄nti duo sunt fiēda. Primo soluet argumētū. Et secūdo assignabūtur auctoritates expresse ad propositū ostēdendū. ¶ De primo ergo dr qd nomē dei assumeret i vanū si alicui puro homini attribueret: sed si attribuit alicui qui nō sit purus hō sed ver⁹ homo z cū hoc etiā sit verus deus tunc nō assumit in vanū: talis est iesus dñs noster qui nō tm̄ homo sed etiā verus deus affirmat: z sic deus z homo vnus est xps: nec est recēs vel recēter deus qui etern⁹ est z ab eterno deus: nec ipse se facit deū quia substātialiter est de⁹ Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cū non sit: nec est de⁹ alienus qr vere est deus: dij vero gentium alieni dij dicunt quia nū cupantur dij. ¶ Circa secundum: tollant iudei velamē de cordibus suis legāt sacras scripturas quas z nō alias p presenti allegare intendo que communiter nō solū secūdū catholicos doctores: sz etiā s̄m ātiquos hebreoꝝ rabinos de messia exponunt. Et primo quidē abraaz pater fidei nostre adducit in mediū qui accepta p̄missione q in semine suo benedicerent omnes gētes: intelligēs ex hoc deū nasciturum secundūm carnem humanam ex genere suo cum esset senex z dierum multorū vocauit ad se seruū seniorē domus sue. Gen. xxiiij. z dixit ei Pone manū tuā subter femur meū: vt adiurē te p deum celi z terre: vt non accipias vxorē filio meo de filiabus zc. Cū enī sit consuetudo apud colentes deū q iurās p deū p̄stat manū suā sup aliq̄d habēs specialē relationē ad ipm p̄pter qd Exod. xxij. dr q qn aliqs iurabit applicabit ad deos nullomō pr abraam fecisset manū serui sui poni sub p̄priū femur quādo iurabat per deū celi nisi specialiorem relationē haberet femur suū ad deum q̄s alia mēbra corporis sui qd quidē verū est inquātum illa pars specialius ordinat ad actum generationis per quem q̄ntum ad matrē de genere abrae nasciturus erat xps. ¶ Secūdo potest adduci illud. Esa. ix. paruul⁹ nat⁹ est nobis zc. Sequit z vocabitur nomē eius admirabilis cōsiliarius deus fortis pater futuri scli. pricepts pacis. paruulus dixit qr verus homo: admirabilis zc. qr verus deus. Hec enī nomia omnia non vidētur alicui posse cōpetere nisi sit deus. ¶ Tertio potest adduci illd Esa. xxv. Et dicet in illa die: ecce de⁹ nr iste: expectabim⁹ eū: z saluabit nos. Sup quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titu. viij. hunc certe versum aliter non curamus expla

nare ꝙ doctores vestri illū ḋuduz exposuere: ꝑ illū nāqꝫ docuerūt vē turū fore tp̄s quo ⁊ mundus dn̄m eēt visurus ⁊ digito sibi adinuicē ppl̄s ostēsurus hoc ꝟo fieri nulla ten⁹ posset nisi hō fieret ꝗs ⁊ de⁹ hec ille. ¶ Quarto pōt adduci illud Esa.li. posui verba mea in ore tuo: ⁊ i vmbra man⁹ mee ꝓtexi te vt plantes celos ⁊ fundes terrā ⁊ dicas ad syō ppl̄s me⁹ es tu siue plantatio celoꝝ siue fundatio terre accipiat̄ spūalit̄ siue ad literaꝫ: certū est ꝙ talia nō possunt ꝟifica ri nisi de illo ꝗ est de⁹: xp̄i eñ hūa nitas p̄mittit̄ cuꝫ ḋr: posui verba mea i ore tuo: ita eñ dixerat dn̄s moysi vt habet̄ Deut.xviij. ꝓphetā suscitabo de medio fratꝝ tuoꝝ similez tui ⁊ ponā ꝟba mea in ore eius. ꝗ ꝟba eius ꝗ loquet̄ in noīe meo audire noluerit ego vltor exi stā. Istud aūt nō pōt itelligi ḋ iosue: nec ḋ aliꝗ qui fuerit sub lege mosayca: qꝛ vltimo ca. eiusdē libri ḋr. Nō surrexit vltra ꝓpheta in israel sicut moyses: sed ꝟificatur de xp̄o ꝗ fuit sibi sil̄is iqꝫtū dedit legē sicut patuit supra li.j. in ꝑtiōe tertij thesauri: sꝫ postea tāgit̄ eius diuinitas cū addit vt plantes celos ⁊ fundes terrā ⁊c. Ita eñ promiserat se ꝑsonalr̄ vēturū. Ezc.xxxiiij. Ecce ego visitabo oues meas sicut pastor visitat gregē suū. Differētia est iter dn̄m ⁊ pastorē: tunc eñ dn̄s ouiū est pastor earum qñ immediate nō ꝑ alios sed ꝑ se pascit eas. In veteri testamēto de⁹ erat solū dn̄s ⁊ mittebat pastores suos ad pascēdum oues qui dicebant hec dicit dn̄s sed visitans sicut pastor gregē suū nobiscum est dn̄s Esa.lij. Ecce ego ꝗ loquebar in veteri scꝫ in testamēto: assum in nouo. Quinto adducit̄ alia auctoritas Esa.in.c.xl. ꝗ non minus cōfirmat ꝓpositū. Reuelabit̄ gloria dn̄i ⁊ videbit oīs caro pariter ꝙ̄ os dn̄i locutū est: pōt quippe vox rei spūalis audiri sicut filij israel vocē dn̄i audierūt in mōte synai: loquentē vero nō videbis nisi fuerit res carnalis. ¶ Sexto introducit̄ auctoritas baruch in tertio .c. vbi inqrens in toto cap̄. que sit vera sapientia ⁊ ꝗ adinuenit eaꝫ subdit: hic est deus noster ⁊ nō estimabit̄ alius ante illuꝫ hic adinuenit omnē viā discipline ⁊ tradidit eā iacob puero suo ⁊ isrl̄ dilecto suo: ⁊ post hoc i terris visus est ⁊ cū hominib⁹ ꝯuersatus est. Certū est ꝙ deus ꝑm diuinitatē videri nō potest qꝛ ḋr Exo.xxxiij. non videbit me homo ⁊ viuet: nō poteris videre faciē meā: nec etiā conuersatur cū hominibus in quantū est deus vt dicitur Dañ.ij. immo ꝯuersatio ꝓprie est iter illa que sunt eiusdē speciei. Et ideo ista verificant̄ de deo secūdum naturam assumptaꝫ ¶ Septimo hanc duplicez naturam ostendit Micheas in.c.v. dicēs: ⁊ tu bethleē effrata paruulus es in milib⁹ iuda ex te eñ egredietur qui sit dn̄ator in israel. ⁊ egressus ei⁹ ab initio a dieb⁹ eternitatis eius. Nā egressus xp̄i ꝑm hūanitatez debebat fieri in bethleē sꝫ egressus a diebus eternitatis nō potuit esse nisi secūdum diuinita-

tem. de quo egressu dicit. Esa. liij. gñationem eius quis enarrabit. Sup predicto etiã verbo petrus alfonsi i suo dyalogo tit. viij. pulchre loquit dicẽs. Hoc quippe qđ est ex te mihi egredief qui sit dñatoꝛ in israel ẜm corp⁹ dictũ est ẜm ꝙ pnceps ille aduẽtus erat i tpe Quod aũt sequit ⁊ egressus eius ab initio a dieb⁹ eternitatis ppetuitatẽ insinuat deitatis: hoc eñ diuinitati attribuit qđ hoi puro nõ cõuenit: hec il le. Ista ẜm pdestinationẽ non possunt esse dicta tum qꝛ significatũ vocabuloꝛum hoc nõ patit: tũ qꝛ nimis isciẽter loquerent pphete ita studiose ad laudãduꝫ messiam per ea que nõ magis competunt sibi ꝙ̃ lapidi.

¶ Octauo dauid i. ps. xliiij. dicit Sedes tua de⁹ i seculũ scli virga directiõis virga regni tui. Dilexisti iustitiã ⁊ odisti iniqtatẽ ppter ea vnxit te de⁹ de⁹ tu⁹ oleo letitie pre consoꝛtibus tuis. Cũ hoc inꝙ̃ dicit. eũ ad quẽ loquit deũ esse ⁊ hoieꝫ oñdit dicẽs eñ. Sedes tua de⁹ in seculũ scli virga directiõis virga regni ⁊c. nunqd nõ manifeste eũ appellat deũ. Deinde cũ dicit. Dilexisti iustitiã ⁊ odisti iniqtatẽ ppterea vnxit te de⁹ de⁹ tu⁹ oleo letitie p cõsoꝛtoꝛib⁹ tuis. Ad hoiem eñ loq pcipim⁹ neqꝫ eñ vel deũ vel cõsoꝛtẽ habet de⁹. Itẽ dđ in ps. De⁹ iudiciuꝫ tuum regi da qui ad litterã etiã p doctoꝛes hebreos exponit de chꝛisto i lege pmisso dicit ⁊ pmanebit cum sole ⁊ añ lunã in gñatione ⁊ gñationeꝫ ⁊ sit nomẽ eius bñdictum in secula añ solẽ permanet nomen eius. Et illud: ⁊ adoꝛabũt eũ oẽs reges oẽs gẽtes seruiẽt ei. Uideam⁹ inꝙ̃ si de puro hoie dicta sunt hec oĩa: ⁊ pꝫ manifeste ꝙ nullo modo cõueniunt nisi soli deo: ergo seqtur ꝙ chꝛistũ cõfiteri debem⁹ esse hominẽ ⁊ deũ. Quod etiã dauid spũ reuelãte cognouit ⁊ miracula que factur⁹ erat puidit. Iđ huius modi finẽ psalmista fecit psalmũ. Bñdictus domin⁹ de⁹ israel qui fecit mirabilia solus: ⁊ bñdictũ nomẽ maiestatis ei⁹ i eternũ: ⁊ replebitur maiestate eius oĩs terra fiat fiat: vidisti ergo iudee ꝙ̃ clare ex sacris scripturis pꝫ ꝙ messias in lege ⁊ pphetis pmissus ver⁹ de⁹ ⁊ ver⁹ hõ esse debeat: quare merito iesus nazarenus quẽ verũ messiam supra ostẽdim⁹ verũ deũ ⁊ verum hoiem confitemur. ¶ Et vt ampli⁹ pfidia iudaica ꝯfundatur trib⁹ rõnibus ostẽdaꝫ sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatẽ iudeoꝛũ. c. viij. Quarum pꝛima talis est ille homo vere erat de⁹ cuius pena tempoꝛalis sufficiẽter satisfecit p peccatis toti⁹ populi. Sꝫ moꝛs chꝛisti plene deleuit oĩa peccata: ergo chꝛist⁹ vere est de⁹. Maioꝛ pꝫ. qꝛ ad sufficientẽ satisfactionem ptinet ꝙ pena respõdeat culpe: culpa aũt q est pctm moꝛtale ẽ infinita eo ꝙ cõmittit contra deũ infinitũ. Uidem⁹ eñ eũdẽ actũ eẽ culpabilioꝛẽ ⁊ grauioꝛẽ contra insignioꝛẽ ⁊ maioꝛẽ psonã ꝯmissum ꝙ̃ ꝯtra ignobilioꝛẽ vel inferioꝛeꝫ Si ergo ad augmẽtũ obiecti seqt

augmētū culpe: cū deus excedat omnē personā i infinitū culpa cōmissa directe contra eū qualis est quodcūq3 peccatū mortale in quo formalr est auersio a deo dicenda est īfinita. ergo pena p tali culpa pz esse infinita: s3 nulla pena q̄ nō durat in infinitū pōt esse infinita nisi sit in supposito infinito vt sic finiret pena ex subiecto sicut culpa et obiecto. Pena igit tēporalis sufficiēter satisfaciēs p quocunq3 pctō mortali necessario est in supposito infinito: s3 suppositū infinitū est nullū nisi diuinū. ergo vera est prima ppositio q cui9 pena tēporalis sufficiēter satisfecit p oib9 peccatis vere est de9. S3 minor pz Esa. p totū. liij. capitulū vbi dicit vere lāguores nostros ipe tulit: z dolores nr̄os ipse portauit z nos reputauim9 ipm quasi leprosum z pcussum a deo z humiliatū. Ipse aūt vulnerat9 est pp̄ter iniqtates nr̄as attrit9 est pp̄ter scelera nr̄a. Disciplina pacis nr̄e sup eū z liuore eius sanati sumus: oēs nos q̄si oues errauim9 vnusq̄sq3 in viam suā declinauit. z dn̄s posuit in eo iniqtates oīm nostrū zc. de quib9 fuit plene dictū supra in apertiōe thesauri. ¶ Sed in circuitu impij ambulātes falsas conant dare respōsiones z finalr neminē īueniētes in veteri testamēto q̄ mortuus sit p pctis populi sic q tota pphetia posset de illo exponi. Dicūt q̄ q̄n iudaic9 popul9 ad pfectū statū recōciliabat: tūc cetere loqntes ex cōpassiōe z q̄si cōparatiue dicerēt nos reputauim9 eū. s. istū populū leprosū z pcussū a deo zc. que sequunt: s3 mētita est iniquitas sibi multa eīn dicunt in dicto ca. q̄ de nullo alio a xp̄o intelligi pñt. Ait eīn de9: pp̄ter scelus ppl'i mei pcussi eum. Si ergo iste pcutiet pp̄ter pctā populi dei. illi q̄ dicturi sunt lāguores vr̄os portaui erūt de populo dei: ergo nō est vera expositio q alie gētes dicāt de pplo dei p̄dicta verba. Itē dicit ibidē oblatus est qr ipe voluit. Itē pctm̄ nō fecit nec est inuētus dol9 i ore ei9 Itē in eo. c tradidit i mortē aīam suā z cū sceleratis reputat9 est z ipse pctā multoꝝ tulit z p trāsgressorib9 orauit q̄ oīa nullo mō de populo iudaico verificari possūt nec de aliquo alio: cū pp̄heta ei9 d inūitatē innuat dicēs gn̄ationē ei9 q̄s enarrabit z q volūtas dn̄i i manu ei9 dirigit. Itē zacharias propheta in. c. ix. p̄mittēs ecce rex tu9 veniet tibi iust9 z saluator q̄ loquetur pacē gētib9 z potestas ei9 a mari vsq3 ad mare z a flumīnib9 vsq3 ad fines terre subdit. Tu aūt i sanguine testamēti tui emisisti victos tuos de lacu in quo nō erat aqua Itē i. xij. c. aspiciēt ad me quē cōfixerūt. Itē i. xiij. c. z dicet ei q̄d sūt plage iste i medio manuū tuarū z dicet: his plagat9 sū i domo eoꝝ q̄ diligebāt me: totā istā orationē tāgit i virtute. Esaias in. xxviij. c. vbi p̄mo ponit culpā dicēs pcussimus fedus cū morte z cū inferno fecimus pactū: posuimus mendacium spē nostrā: mendacio ptecti sumus: z cōsequēter subdit remediū inquiens: idcirco hec dicit do

min⁹ de⁹. Ecce ego mitto i funda
mento syō lapidē: lapidē ꝓbatuꝫ
angularē ꝓciosuꝫ ⁊ delebit fedus
vestrū cū morte ⁊ pactū vestrū cū i
ferno nō stabit. ¶ Scōa ratio pōt
sumi ex dictis iosephi q̄ fuit iude⁹
⁊ verus historiographus dicētis
ꝙ hierusalē fuit destructa q̄ iniu
ste ei⁹ habitatores interfecerunt
xp̄m ⁊ beatū iacobū. Ex q̄ sic pōt
argui iudei nō errassent occidēdo
xp̄m ⁊ btm̄ iacobū nec ꝑ cōsequēs
fuissent puniti nisi xp̄s vere fuis-
set de⁹. sꝫ isti peccauerūt occidēdo
istos ergo xp̄s vere erat de⁹. maior
ptꝫ q̄ iudei interfecerūt xp̄um: q̄
dicebat se esse deū ⁊ certe si nō fuis
set verum scd̄m legē debebat mo
ri iudei ergo interficiēdo xp̄um si
non fuisset deus: q̄ fecissent scd̄m
legem nō peccassent occidēdo ip
sum ⁊ beatū iacobū: sꝫ potius me
ruissent: ⁊ eadem ratio est de bea-
to iacobo q̄ ideo interfectus fuit:
q̄ asserebat xp̄m esse deū. Sed si
nō dixisset verum iuste interfect⁹
fuisset ergo v̄a est maior ꝓpositio
ꝙ si xp̄s nō fuisset deus iudei nō
peccassent occidēdo ip̄um btm̄ ia
cobum. Sed minor patet ꝑ dictuꝫ
iosephum asserentē iudeos deue-
nisse in istam vltimaꝫ captiuitatē
q̄ iniuste iterfecerūt hos duos p̄-
dictos. ¶ Ex quo etiā tertia ratio
pōt induci que talis est. Interfi-
cere puraꝫ creaturā iniuste nō est
ita magnum peccatuꝫ sicut ydola
trare: sed interficere xp̄m fuit ma-
ius pctm̄ q̄ꝫ ydolatrare. ergo chri
stus non erat pura creatura ⁊ sic
oportebat ꝙ eēt de⁹. maior ē mā-
festa: q̄ magis peccatuꝫ est facere
cōtra ꝑceptū prime tabule q̄ꝫ con
tra quodcunqꝫ de tabula secūda.
Sed ydolatrare est cōtra primuꝫ
preceptum prime tabule peccare.
Homicidium vero est cōtra secū-
dum preceptum secūde tabule. er
go maius peccatū est ydolatria q̄ꝫ
homicidium. Minor probaꝰ quia
licet interdū iure humano grau⁹
puniatur minus peccatuꝫ: in lege
tamen diuina pro mēsura peccati
est plagarū modus vt dicitur deu
tero. xxv. capi. Cuꝫ ergo iudei per
peccatum commissum contra chri
stum incurrerint maioreꝫ penā in
vltima captiuitate q̄ iam durauit
mille. cccclx. ānis. q̄ꝫ fuerit aliqua
pena eis vnq̄ꝫ imissa ꝓpter pecca
tum ydolatrie necessario oportet
dicere mai⁹ peccatū fuisse interfe
ctio christi q̄ꝫ adoratio ydoli. ergo
christ⁹ erat deus ⁊ hoc patet satis
rationabiliter si cōsideremus cō-
ditionem legis quā christus erat
daturus. Uidemus eñ in omnib⁹
actib⁹ ordinatis ꝙ ille qui est su-
perior artifex principalem ⁊ perfe
ctiuum actum operatur per seip̄ꝫ
Ea vero que disponunt ad illā ꝑ
fectionem operaꝰ per suos mini-
stros sicut nauis factor cōpaginat
per seipsum: sed preparat illā na-
uem ꝑ artifices subministrantes
⁊ ideo conueniens fuit ꝙ lex ꝑfe-
cta noui testamēti daretur per ip̄-
sum deum hominem factū. lex au-
tem vetus ꝑ dei ministros ꝓpter
quod ꝟ latore legis noue dicitur

Job.xxxvi. ecce de⁹ excelsus i fortitudine sua ꝛ null⁹ est ei simi lis i legislatorib⁹: hec sufficiāt ꝯtra ꝑfidiā iudaicā ad ostendēdū ratio nibus ꝛ autoritatib⁹ ꝙ xp̄s est verus deus ꝛ verus homo.

¶ Cōtēdit iude⁹ ꝓbare ꝙ lex euāgelica nō est a deo quia ponit trinitatem personarum.

Vigesimū tertiū argumētū iudeoꝝ est cōtra trinitatē ꝑsonarū ex qua arguūt legē euāgelicā nō eē a deo sic. Illa lex nō est a deo q̄ tollit oīmode vnitatē diuinā. q: deut. vi. dicit. Audi israel dn̄s deus tu⁹ vn⁹ est: sed lex euāgelica videt hāc vnitatē auferre ponēdo ꝑsonaꝝ trinitatē: ergo lex euāgelica nō ē a deo. ¶ Rn̄det iudeo ꝙ trinitas ꝑsonarū non derogat vnitati essentie diuie: nā ꝛ ipsi habēt cōcedere deū eē i diuersis locis. q: p̄s dicit. Si ascēdero in celū tu illic es: si descēdero ad īfernū ades qd̄ nō pōt verificari ſm diuersas ptes: q: de⁹ spūs ē ꝛ oī diuersitate ꝛ cōpositiōe ꝑtiū caret nec pōt dici ꝙ de⁹ sit i diuersis locis successiue: q: ip̄e dicit malachie. iii. Ego dn̄s ꝛ nō mutor: ergo sicut simul ꝛ semel tot⁹ est i diuersis locis cū veritate sue vnitatis ita suo mō diuinitas existens vna nūero simul ē tota i diuersis suppositis: nō eēm ē scriptura i mūdo q̄ veri⁹ ponit vnū deū q̄ facit euāgeliū. Sz hec vnitas ꝓpter sui īfinitatē ꝛ illuminationē cōpatit secū ꝑsonarū trinitatē. Ad innuēdū ergo ꝙ trinitas nō tollit vnitatē essentie vbicūq; i veteri testamēto i hebreo īuenit heloyz qd̄ significat deū i plurali nūero adiūgit act⁹ singularis vt ē illud. In ꝑncipio creauit heloym celū ꝛ terram.

¶ Dicūt iudei ꝙ h̄ nomē heloym idifferēter accipit ꝓ singulari vl plurali: ꝛ qn̄ accipit ꝓ deo v̄bo sēp i singulari tenet sicut ibi: in ꝑncipio creauit heloym ecce ꝙ si creauit stat i singulari: sz h̄ pz manifeste falsum. Nā aliqn̄ tenet manifeste ꝓ deo vero: ꝛ tn̄ cōiūgit cū adiectiuo pluralis nūeri ꝛ aliqn̄ etiā cū v̄bo pluralis nūeri qd̄ nō eēt si teneret ꝓ singulari. Exēplū ꝑmi Josue vii. nō poteritis ſuire dn̄o deus eēm sctūs est ꝛc. Hebraica veritas hz nō poteritis seruire dn̄o q: heloym sancti ipse. ista auctoritas loquit de deo vero: q: iosue loquebat populo de seruitute veri dei. vt pz literā ītuēti. Itē Hiere. xiii. ꝑuertistis v̄ba dei viuētis dn̄i exercituū dei vr̄i. hebraica v̄itas hic hz ꝑuertistis verba heloyz viuētiū dn̄i exercituūz. ista auctoritas manifeste loquit de deo vero. Nā vbi nos habem⁹ deū exercituū i fine autoritatis ꝓ hoc noīe dn̄i in hebreo ponit nomē dn̄i thetragrāmatō qd̄ de solo v̄o deo pt dici vt declarat rabi salomō i lib. de directiōe ꝑplexoꝝ ꝛ tn̄ in istis auctoritatibus hoc nomē heloyz cōiungit cū adiectiuis pluralis nūeri: vt patet exemplū secūdi. scz de verbo pluralis numeri. ii. reg. vii. que est gens vt ꝑplus israel in terram propter quā venit deus vt re

dimeret sibi i ppl'm. hebraica lra sic habet: que aut vt populus tu' gens vna in terra ppter quā iuerūt helo ym ad redimendū sibi. ptz er go q li heloym stat in pdictis au toritatibus p deo vero z in plali qre cū sit ibi ipossibile pluralitatē pōere deoz necessario ē ibi pōere plalitatē psonaz siue suppositoz q actiões tales sūt suppositoz se cūdo de anima. Patet igit ex mo do loquēdi hebraico q i diuinis ē pluralitas suppositoz z vnitas es sentie q moyses z alij pphete de derūt studiosis in lege p talē mo duz loquēdi. Quomodo aūt iste a ctus elicitur ab essentia forma lr q vna est simpliciter lz persone sunt distincte z quedā magis subtilio ra z magis ad ppositū hic addu ci possent. Sz quod dicit magister Bernard' oliuerij i suo tractatu h cecitatē iudeoz.vj.c. Nō videt tutum dare occasionē cuiqz loquē di subtiliter cuz infidelib' de ma teria ista. Uideāt ergo catholi ci studiosi doctores super primuz sentētiarū vbi d ista materia mul ta subtilissima tradūt q velut mar garite nō sunt semināde inter por cos.id est ifideles. Sed tn induco cōtra iudeoz cecitatez in ista ma teria testes famosos. Et primo se pe nominatum peritum doctorez petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti.vj. respondētis sub no mine petri moysi interrogāti sic p pēde o moyses q secretū sit nomē istud z ineffabile z q nō nisi pspi caci mentis intuitu z pfunda valz agnosci indagatiōe testāte moyse

q ait i deutro. scito hodie z cogita tu in corde tuo q dns ipse est de' in celo sursum z in terra deorsum z nō sit alius. vbi eni in latino po nitur dominus in hebreo z quidē pdictum nomē inuenies vbi vero de' in latino in hebraico scribitur heloyz qd pluralitatē significat vt idē patesceret eūdē eē deū qui z singulari ppio z plurali appel latiuo nuncupat vocabulo. Sz z ne plures dos forte putaret adiū xit z non sit alius. q vero moyses dixit scito z cogita tu in corde tuo reuera isinuat q nois hui' archa na subtilitas neqz visu neqz audi tu neqz d corporeis sensib' aliq ni si tn mētis itellectu pspicuo z mi ro ppēdi possit ingenio. Potest etiā in multis alijs trinitas deno tari sicut i fimbrijs quas domin' filijs israel in vestimētis suis per moysen habere pcepit dicēs loq re filijs israel z dices ad eos vt fa ciant sibi fimbrias in angulis pal liorum ponētes in eis vittas iaci ctinas: quas cū viderint recordē tur omniū mādatoz domini. Fim brie quippe ille quatuor erāt filo rū sz duplicatorū in superiori siq dē sui parte tres nodos habētes in inferiori vero duos. Sed p fila quatuor. quatuor āni partes desi gnātur. Per filioz vero duplicita tem dies z nox videlz vt quatuor anni tpib'.i.toto āno noctē quoqz z diē dei mādatoz memores eēnt Nā p tres nodos trinitas psona rū.s. supiores Per duos aūt iferio res duo isinuant testā.s. lex moysi z euāgeliū. Notat qz trinitas i

tribus benedictionib⁹. qb⁹ aaron z filij eius bñdicebãt filijs israel ex pcepto dñi dicẽtis ad moysen. loqre ad aarõ. z filijs ei⁹ sic bñdicetis filijs israel z dicetis eis Bñdicat tibi dñs z custodiat te. ostẽdat dñs faciẽ suã tibi z misereatur tui. cõuertat dñs vultũ suũ ad te. z det tibi pacẽ. his quippe bñdictionib⁹ sacerdos alicui bñdicẽs ptensas añ vultũ suũ palmas vtrasqꝫ tenebat. cuz xpo dicebat dñs quẽ hebraice illo qd supra dixim⁹ trino z vno noĩe exprimebat tres digitos priores pollicẽ videlꝫ. indicẽ atqꝫ mediũ man⁹ vtriusqꝫ rectos alt⁹ erigebat. z dcõ ita dño digitos vt prius remittebat. sed dic mihi o moyses qd triũ digitorũ eleuatione melius qꝫ trinitatis excellẽtia poterit allegorizari ꝙ si qd aliud sup his notare tu noris z valeas mihi qso edisseras moyses sane neqꝫ illud qd dixisti neqꝫ qcqꝫ aliud super hoc vnqꝫ notauim⁹. sed nec doctores nostri qppiã notãdũ esse dixerũt. ¶ Petr⁹. Quid ẽt nisi trinitas psonaꝝ i eo qd dicit Esai. ppheta notari põt trina videlꝫ angeloꝝ vocẽ laudãtiũ z dicẽtiũ. sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dñs de⁹ sabaoth. Cur eñi ter tm̃ sanct⁹ dicũt magis qꝫ semel vel bis decies vel cẽties vl' alio aliq nũero. aliq cur si breuiter laudare vellẽt semel sãct⁹ ñ dicerẽt. si vero multũ cur nõ cẽtenã vel millenã vel innumerã laudem exhiberẽt Moyses. nos quidẽ in angeloꝝ laude cãm nullã vocis illius trine nisi placitũ scim⁹ ipsoꝝ. Petr⁹ si ad singula q pposuero nesci⁹ rñderis. quid aliõ qꝫ te victũ z contraire nescientem fateberis ¶ Testatur sane z dõ psonarum trinitatẽ cñ dicit. Querite dominũ z virtutẽ: eius querite faciẽ ei⁹ sẽp. Quid est eñi ꝙ dixit qrite dñm z virtutẽ eius z querite faciẽ ei⁹ nisi querito patrem et filiũ et spiritũsanctũ. Quid namqꝫ p virtutẽ eius nisi filius eius. Quid vero p faciẽ eius nisi spũssanctus intelligitur ꝙ si tu alias itelligas edissere h itaqꝫ sanctaꝝ testimõia scripturarum de trinitate psonarũ satis intelligentibus sufficere possũt. h predict⁹ doctor. ¶ Sed nõ trãseat calamus auctoritatẽ Esaie in ca. xlviij. que multũ facit ad propositũ vbi ipsemet de⁹ dicit. ex tẽpore anteqꝫ fierẽt ibi eraz z nunc misit me deus z spũs eius. ꝙ illa autez sint verba dei loquẽtis ptꝫ per literam precedẽtẽ. cũ dicit manus quoqꝫ mea fundauit terrã z dextera mea mensa est celos. z sub eodẽ cõtextu idem loquẽs ait z nũc misit dñs me z spirit⁹ eius. Similiter patet per literã sequẽtẽ immediate cum dicitur hec dicit domin⁹ redemptor tuus sanct⁹ israel. In auctoritate vero pmissa exprimitur deus missus a deo z spũ ei⁹ Intermittẽtẽ xpo z missum semp est distinctio personalis. z sic ista scriptura impleta fuit in icarnatione filij dei q ẽ deus missus i mũdũ a deo patre z spũ ei⁹. ¶ Secũdo adducunt antiq doctores hebreoꝝ q d hac materia lꝫ obscure aliqd sensertũt iter quos aliq allegabũt q magis visi sũt a ppropiquare xpitati.

Et primo occurrit illud qđ sup illud ps. Deus dñs locut⁹ est ꝛ vocauit terrã. ibi glo. que dicitur mydrastulim. s. glosa psalterij sic queritur. Que est ratio quare psalmista nomẽ dei sancti ꝛ bñdicti trib⁹ vicib⁹ cõmemorauit dicẽs. Deus dñs locutus est ꝛc. Ad qđ rñdent ibi sic. ħ est vt doceret te ꝙ cũ istis trib⁹ nominib⁹ creauit de⁹ seculũ suũ. iuxta tres midoth. i. ꝓprietates quib⁹ creat⁹ est mundus: ꝛ ista sunt sapiẽtia. scia ꝛ prudẽtia. sicut dictũ est in ꝓuerbijs. c. iij. Dñs in sapientia fundauit terrã ordiauit celos in prudentia in scientia sua abyssi eruperunt. ꝛ isto mõ dr in exodo. c. xxx. qm̃ ego sum dñs de⁹ tu⁹ de⁹ zelator. ecce tria noĩa iuxta tres midoth quib⁹ creat⁹ est mundus. Simil'r filij gad ꝛ filij ruben dicebãt in libro iosue. deus de⁹ dominus ip̃e scit. vbi noĩauerũt deũ trib⁹ vicib⁹ hec in p̃dicta gl. ¶ Et idẽ habetur in beresith raba. i. in glosa magna sup gen̄. sup illo verbo. In pncipio creauit deus celũ ꝛ terrã In quib⁹ habet qđ doctores antiqui hebreoꝝ per trinã iterationem diuini noĩs q̃ sepe fit in scripturis exponũt ꝙ est intelligẽda in diuis trinitas ſm tres mydoth scꝫ ꝓprietates quas deo attribuũt. Itẽ i eadẽ glosa magna q̃ dr beresith raba. c. clxij. sic. dr rabi heliazar dicit nõ ẽ creat⁹ mũd⁹ nisi ꝑ verbũ vel cũ ꝟbo dei sancti ꝛ bñdicti sicut dr i ps. ꝟbo dñi celi firmati sũt. Et seq̄t ibidẽ rabi symeõ dicit ĩspirauit vel insufflauit de⁹ spm̃ suum ꝛ creat⁹ est mũd⁹ sicut dr in psal. spũ oris ei⁹ omnis exercit⁹ eoꝝ. Hec i p̃dicta glosa i qua mãifeste ponit distictio real' in creatore mũdi q̃ est de⁹. Manifestũ est em̄ ꝙ ꝟbũ distiguit realiter a ꝓferẽte ꝛ spũs ab ĩspirãte. ꝛ tñ hi tres vnũ sunt de quib⁹ statĩ ꝓpheta subdit. Cõgregãs sicut i vtre aquas maris: loq̄ndo i singulari. ¶ Itẽ in glosa hebrayca sup illud Eccl's. iiij. fũicul⁹ triplex difficile rũpit. vbi sic dr sens⁹ esset videret mysteriũ throni dei ꝛ vnius nõ facile discutit. Sꝫ hãc glosam moderni iudei ꝑuertũt retorq̄ntes hãc trinitatẽ ad tria attributa diuĩa. q̃ sũt potẽtia sapiẽtia bõitas Sꝫ nõ vr ħ esse sn̄ia glose ꝑ hoc ꝙ dr nõ de facili discutit: qr q̄lібꝫ ẽt satis simplex scit deũ eẽ potẽtẽ sapiẽtẽ ꝛ bonũ. Itẽ sicut de⁹ opat ꝑ suã potẽtiã sapiẽtiã ꝛ bõitatẽ. sic artifex creat⁹ opat ꝑ artẽ suã sicut ꝑ regulã directiuã ꝛ ꝑ potẽtiã suã quã trãsmutat mãet ad formã scãni vel lecti vl' hmõi ꝛ ꝑ appetitũ bõitatꝭ lucri. ꝛ ista tria multo plus differũt i eo q̃ꝫ potẽtia ꝛ sapiẽtia ꝛ bonitas in deo ꝛ iõ si ꝓpter ista tria dr de⁹ trin⁹ ꝛ vnus in glo. predicta. multo forti⁹ diceret quilibꝫ artifex trin⁹ ꝛ vnus qđ nõ est verũ. ꝛ iũgeret singulare cũ ꝟbo pluralis nũeri dicẽdo hyrã fecerũt tẽplũ salomonis sicut de deo dicit. Eccl's. ij. qs est hõ vt sequi possit regẽ factorẽ suũ hebraica veritas hꝫ. Quis est hõ vt itret post regeꝫ q̃ fecerũt eũ. ꝛ sic de deo dicitur ꝙ est rex q̃ fecerunt hominẽ. ¶ Iteꝫ etiã patet ꝑ sapientes cabala qui

dicāt esse deum sine aliqua corporali quātitate ⁊ cū tribus istorum deus mundū creauit. que vocant corona. intelligētia ⁊ regnū. ⁊ nō est differētia iter istos ⁊ xpianos nisi in vocabulis quoniā si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscūt christiani. Videretur nullā esse iter eas differētiam realem sed tantūmodo vocalez et nō est mirū si doctores aliqui hebreoꝝ inter gentes aliquid de mysterio trinitatis nō sunt ꝯuersi ad fidē xpi. quia possibile est ꝙ deus eis gratiam nō inspirauit ꝑpter eorum peccata: qui dispositionem primā nullaten⁹ optauerūt. Et ꝑpter multa alia tēporalia quibus erāt inuoluti que viaꝫ salutis impediunt. Sic ⁊ moderni iudei nō minus obnubilati ⁊ inuoluti non recte sed ex obliquo incedētes ꝑdictam veritatē questionibus variis ⁊ euasionib⁹ ꝯfusis inuoluūt ipsi sunt de qb⁹ dicit salomon. Ecclesiastes. vii. deus fecit hominez rectū ⁊ ipse imiscuit se infinitis q̄stionib⁹. ¶ Tertio accedūt naturales phi ⁊ videamus quid de trinitate senserūt. Primus fuit adā magn⁹ naturalis qui dixit ſm iuuenalem ⁊ Hieronymum manus dei tres digiti formauerūt corpus meū ⁊ extraxerūt costaꝫ. p tres digitos tres ꝑsonas intelligēs ⁊ p manū dei vnitatē essentie. Scđs phs fuit Abraā i lege nature qui tres angelos vidit sed vnū adorauit Geñ. xviii. tres vidit qꝛ fides tres ꝑsonas credidit ſꝫ vnū adorauit qꝛ vn⁹ deus adorat sub rōne vni⁹ maiestatis ⁊ deitatis essētie. Tertius phs fuit plato q̄ in. vii. libro platonicoꝝ dicit ꝙ sicut nō est dare intelligētiā creatā sine trinitate creata videlꝫ itelligere posse velle sic nec intelligētiā increataꝫ sine trinitate increata que est posse intelligere ⁊ velle. ⁊ iste plato vt ponit macrobius sup somniuꝫ scipionis ⁊ beatus augustinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. ⁊. vii. li. confessionum. c. ix. dicunt ꝙ istud In pricipio erat verbū ⁊ verbum erat apud deū ⁊ de⁹ erat verbum hoc erat in ꝑncipio apud deū oīa per ipꝫ facta sunt ⁊ sine ipso fctm̄ est nihil. qđ factum est in ipo vita erat. Fuit inuentū in libris platonis: ⁊ sic patet ꝙ cognouit pluralitatē personaꝝ. Quartus phs fuit aristotiles q̄ vnitatē essentie ostēdēs. viii. Phisicoꝝ i fine dicit vnū motorē penitus imutabilē eternū ⁊ infinite virtutis ⁊ potētie super oēs celos residēs ⁊ in. xii. methaphisice in fine dicit. Entia nolunt male disponi nec est bonū pluralitas pricipātiū vn⁹ ergo priceps a q̄ depēdet celū ⁊ tota natura. Sꝫ trinitatē in deo ostēdēs dicit i pricipio primi libri de celo ⁊ mundo. Res oēs sunt tres ⁊ diuidunt in tres hic q̄dē nūerus est oīs rei ⁊ significat trinitatē rerū ita ꝙ in omni re est iuenire trinitatē. ⁊ nō solū i creaturis sed ēt i creatore. addit vltra nos vero nō extraxim⁹ hunc nūerū nisi a natura rerū ⁊ retinuimus ipꝫ similē legi eaꝝ. ⁊ p hūc q̄dē nūerū adhibuim⁹ nosip sos magnificar vnū creatorē tm̄ eminētē

ꝓprietatib⁹ eoꝝ q̄ sūt creata. ꝛ nō cognouit iste personas distincte tñ cognouit appropata. Quint⁹ phs fuit ermes termegist⁹ rex egypti q̄ teste linconiēse in libro iterptatorio ptiū gregarū. c. xxxiiij. sic ait de⁹ ē lumē aū lumē intelligibile ꝛ nihil aliō ē ei⁹ vnio q̄ȝ spūs oīa cōtinēs ꝛ vbū ipius pfectū existens ꝛ genitū. ergo ibi est vnio in essentia, ꝛ lumē de⁹ pr̄ est spūssanctus oīa cōtinens ꝛ verbū pris. i. filius oīno eq̄lis. Et iterū idē dicit monos gignit monadē ꝛ in se suū reflectit ardorem. Ecce q̄d dicit loquēs de deo: monos. i. vnus pr̄ genuit monadē. i. vnū filiū ꝛ i seipm scȝ pater reflectit ardorē. i. spiritūsanctuȝ. Sext⁹ phs fuit esculapi⁹ primus medicus q̄ in vno deo ponit actū sermonē ꝛ virtutē vt ptȝ in libro suo de iterrogatiōib⁹. Septim⁹ phs fuit porphirius q̄ teste augusti. libro. x. de ciui. dei. c. xxiij. p̄dicat in diuis patrē ꝛ filiū ꝛ horꝝ mediū. Octau⁹ phs fuit plutarc⁹ magister traiani imꝑatoris q̄ habuit fisiuȝ q̄ hoīes nō poterāt saluari sine patre ꝛ filio ꝛ spūsancto. Et iō fecit laminā ꝛ posuit i sepulchro ꝛ inuēta est scptura lrīs aureis. p. capiti. f. ori. s. pectori ꝛ cordi p p. patrē. p. f. filiū per. s. spūmsanctū intelligēs. Si aliqs q̄reret cū isti fuerūt gētiles phi. ꝛ mysteriū sancte trinitatis sit indemōstrabile. ꝛ archanū quō habuerūt taleȝ notitiā de trinitate diuia. Rn̄det illuminat⁹ doctor Frācīscus de maronis in cōflatu suo super prio snīarū distinctōe scd̄a q̄one quarta dicēs. q̄ multa pbabilia ꝛ pbabiliter enūciata dixerūt ꝛ ꝓpter nos multa p reuelationē hūerūt. ¶ Quarto accedat vniuersitas artiū liberaliū ꝛ ostēdat nobis si q̄d sentiat de mysterio trinitatꝫ. Uñ vna grāmatica est i essentia ſȝ tres sunt psone de quib⁹ tractat scilȝ prima q̄ de seipa loq̄t vt ego. scd̄a ad quaȝ pma loquit̄ vt tu. ꝛ tertia de qua fit sermo inter primā ꝛ secundam vt ille. Sic pater i diuinis loquit̄ de se ꝛ a se tanq̄ȝ prima psona fili⁹ vero est secūda persona ad quā loquit̄ pater psalmo secūdo. Dñs dixit ad me: filius me⁹ es tu: sed spiritussctūs est de quo fit sermo. Johannis. xv. cū venerit paracletus quē ego mittā vobis a pr̄e. ¶ Logica ꝓ̄o dicit q̄ in vna ꝓpositione ſm essentiā sunt tria distincta scȝ subiectū. p̄dicatū ꝛ copula. ꝛ i vno syllogysmo ſȝ essentiā ē maior ꝓpositio minor ꝛ cōclusio q̄ adiuicē distiguunt̄. ꝛ in syllogismo demōstratiuo maior est p se nota. ꝛ sic a nullo minor a maiore pullulat cuȝ sub ea accipiat̄. ꝛ cōclusio ab vtroq̄ȝ ſȝ mētē aristo. ¶ Rethorica dicit in vno dictamie vni⁹ pagie ſm essentiā sunt tria disticta. s. psona q̄ loquit̄. ꝛ secūda ad quā loquit̄ ꝛ ipsa lrā media inter primā ꝛ secūdā: ¶ Geometria dicit. i vno edificio siue corpe ſm essentiā sūt tria distincta. s. lōgitudo. latitudo ꝛ ꝓfunditas. ¶ Musica dicit. i cātu vno organico ſȝ essentiā sūt tres distīcte voces. s. tenor quīta ꝛ octaua. ¶ Arismetica dicit. vn⁹ nūer⁹ par ſm essentiā distiguit̄ i pfect9

superexcrescētē.⁊ excrescentē: vt ptꝫ his tribus numeris.s.xij.viij.vj.quorum vterqꝫ est nūer⁹ par ꝑꝫ essentiā.⁊ sic cōueniunt. differūt tñ qꝛ ptes aliquote de.xij.q̄ sunt vnū ⁊ duo tres ⁊ q̄tuoꝛ ⁊ sex simul sumpte reddēt pl⁹ q̄ꝫ suū totū qꝛ reddūt.xvj.⁊ ideo dꝛ superexcrescēs. Et partes aliquote d̄ octo:q̄ sunt vnū duo quatuoꝛ reddūt min⁹ q̄ꝫ suū totū.qꝛ solū reddunt septē. et iō dꝛ numer⁹ excrescens.i. nō crescens in suū totū. Partes vero aliquote de sex q̄ sunt vnū duo ⁊ tres reddūt integre suū totū qꝛ faciūt sex.nec plus nec min⁹. Et iō dꝛ numerus perfect⁹:vt dicit Isido.iij. ethimologiarum.ca.vj.⁊ vocatur pars aliquota q̄ aliquotiēs sūpta reddit suū totum. ¶ Astronomia dicit q̄ i vno celo ꝑ essentiā est oꝛtus occasus ⁊ mot⁹ stellarū: vt notat ꝑdictus Isidoꝛus in.iij.ethimologiarum ponēdo dr̄iam inter astronomiā ⁊ astrologiā.qm̄ ꝑma dicit qđ dictū est secunda ꝟo vltra illud dicit augurationē in stellis. ⁊ iō quo ad h̄ est superstitiosa scia ¶ His addit naturalis ꝓphetia q̄ vna ꝑm essentiā ponit tria reruꝫ pꝛicipia.s.materiā.formā ⁊ ꝑuatio nē. ¶ Nec expers erit methaphisica a laudib⁹ trinitatis diuine.cuꝫ ipa cōsideret ens inq̄ꝫtuꝫ ens qđ est vnū ꝑm essentiaꝫ. sunt tñ in ea tres passiōes distincte.s. vnū verū bonū.vnū repꝛesentans patrē qui est pꝛia ꝑsona.sicut vnitas est pꝛicipiū nūeri. Ueritas q̄ est obiectū intellect⁹ repꝛesentat filiū q̄ est veritas ⁊ ꝑduct⁹ ꝑ modū diuini intellect⁹ Bonitas repꝛ̄sentat spm̄ sctm̄.qꝛ bōitas ē obiectū volūtatꝭ spūsctus ꝑducit ꝑ modū volūtatis ꝑm Aug. ¶ Quinto ⁊ vltiō accedat mūdus cū suis creaturis.et declarat trinitatē eē in creatoꝛe. Et ptꝫ pꝛio q̄ mūdus i se vnus ꝑ essentiā distinguit in supcelestia q̄ sunt āgeli ⁊ i celestia q̄ sunt celi.et in subcelestia q̄ sunt quatuoꝛ elemēta cum elemētatis. Scđo se offert natura angelica q̄ in se vna distinguit in tres hierarchias scꝫ superioꝛē mediā ⁊ inferioꝛē secūduꝫ Dionysiū de angelica hierarchia Tertio se offert supioꝛ hierarchia in qua de⁹ vn⁹ est i thꝛonis vt maiestas in Cherubin vt ꝟitas i Seraphin vt charitas. Quarto se offert q̄lib3 āgelus ⁊ q̄libet rōnalis aīa.q̄ cū sit vnus.⁊ aīa vna i sua essētia est tñ i eis eternitas potētiarū.s.memoꝛia itellect⁹ ⁊ volūtas.⁊ hec i creaturis vocat imago dei qꝛ nihil est simili⁹ in creaturis trinitati diuīe ꝑ eo q̄ sicut tres ꝑsone sunt vna essētia sic tres ꝑdicte potētie sunt vna aīa essentialr̄ ⁊ non tres aīe. Et sicut tres ꝑsone hn̄t oꝛdinē inter se nō tpis sꝫ oꝛiginis vel naturalis intelligētie vt sicut pater dꝛ pꝛima ꝑsona.fili⁹ scđa.et spūssanctus.iij.sic in aīa memoꝛia dꝛ pꝛia potētia q̄ est fons ⁊ thalamus oīm intelligibiliū ab aīa.intellect⁹ est scđa potētia. volūtas vero tertia.qꝛ secūdū Augustinū nihil volitū nisi ꝑcognitū. Iteꝫ sicut diuine ꝑsone nō distinguūtur ab essentia realiter:distiguunt tñ inter se realit ꝑ oꝛigines suas sine

relatiōnēs.sic ⁊ potētie anime di stinguūtur inter se formalit.sed q̄ ten⁹ subsunt actibus suis q̄ sunt memorari.intelligere.⁊ velle rea liter distingunt.Itē sicut deus ē vbiq꜠ p̄sens ī macrocosmo.i.maio ri mūdo.sic ⁊ aīa rationalis in mi crocosmo.i.minori mūdo.Ipa em̄ dr eē tota in toto.⁊ tota in qualibet parte.q꜠ aīa rationalis q̄ tota est in pede hoīs intelligit nō vt ē ī pede.Est ergo merito aīa rationalis imago dei.q꜠ expressi⁹ rep̄sentat trinitatē diuinā q̄ q̄cūq꜠ alia creatura.Et hinc ē q꜠ cū de⁹ formauit hoīez.dixit Faciam⁹ hominē ad imaginē ⁊ similitudinez nostrā.Gen.i.Quito se offerūt spere celestes.q꜠ cū q̄libet spera sit ī se vna.distingunt tn̄ in circulū planetā ⁊ virtutē.Sexto se offert sol.q̄ cū sit in se vnic⁹ ī essentia.distinguit tn̄ in corpus splēdorē ⁊ calorē quē p̄ducit.Septimo se offert ignis.q̄ similiter cū sit vn⁹ ī natura.in eo tn̄ est tria ꝯsiderare.sicut dictū ē de sole.⁊ ist̄ð exēplū ponit Aug.de p̄cessiōe filij a p̄re.⁊ spūs sancti abvtroq꜠.⁊ si ignis eēt eternus eternaliter calor p̄cederet ab eo.⁊ splēdor p̄cederz realr abvtroq꜠ sicut ē ī diuinis.Octauo se offert aer q̄ vn⁹ ī nā trin⁹ ē.i.corpe caliditate ⁊ hūiditate.Nono se offert aq̄ q̄ vna ēt in natura trinitatē dicit ī corpe.hūiditate.⁊ frigiditate.Decimo se offert terra q̄ ī se vna:trina tn̄ est ī corpe.siccitate ⁊ frigiditate.Sic possz exēplificari de oīb⁹ creaturꝫ.ī qb⁹ ⁊ si nō plene illa btā trinitas exprimit.relucꝫ tn̄ ī eis vestigiū trinitatis. ¶ In cōfirmationez oīm p̄dictoꝝ offerūt due rōnes.Una quā fecit Aug.i li.lxxxviij.q.q꜠ aut deus voluit ⁊ potuit se summe cōicare:aut potuit ⁊ nō voluit:aut voluit ⁊ nō potuit:aut nec voluit nec potuit:aut voluit ⁊ potuit sꝫ nesciuit nō ē dicendū q꜠ potuit sꝫ nō voluit:q꜠ tūc inuid⁹ eēt.Cōstat āt q꜠ inuidia nō cadit ī deo pp̄ imp̄fectionez.Uñ p̄mo methaphisice dr ꝯ̄ symonidez.Diuinū non inuidet:nec est dicēdū q꜠ voluit ⁊ nō potuit:q꜠ tūc īpotens eēt qđ falsuz esset.Nec ē dicēdū q꜠ nec voluit nec potuit:q꜠ tūc impotēs ⁊ inidus esset qđ peius est.Nec ē dicēdū q꜠ potuit ⁊ voluit sꝫ nesciuit:q꜠ tūc de⁹ eēt ignarus qđ ē absurdū.Relinquit ergo q꜠ de⁹ voluit potuit ⁊ sciuit se summe cōicare:⁊ cū ī p̄petuis nō differāt eē ⁊ posse:vt pꝫ.iij.phisicoruꝫ Seq̄tur q꜠ de⁹ ab eterno se sūme cōicauit habēdo dilectū.i.filiū.⁊ dilectionē siue ꝯdilectū.i.spm̄ sanctū. ¶ Scda rō q̄ offert est doctoris subtilis scoti ī p̄io sniaꝝ dis.ij.in respōsione ad tertiā q̄stionez q̄ talis est.Ubicūq꜠ ē inuenire pricipia p̄ductiua aliquoꝝ sine imp̄fectione:illa supposita in q̄bus inueniunt possūt talia p̄ducere q̄ rō habēt principia p̄ductiua cū nō possunt īpediri.Sꝫ ī diuino supposito.s.ī.patre ē iuenire p̄cipiū p̄ductiuū noticie genite.s.mēorīā secūdā q̄ est obiectū cū itellectu ⁊ p̄cipiū p̄ductiuū amoris spirati qđ ē obiectiuū cuꝫ volūtate.ergo suppositū diuinū habēs ista duo

pricipis pductiua pfectissime poterit producere noticiam genitā ꝛ amorē spiratū. talia aūt ī diuinis nō possunt esse nisi subsistētia cū īherētia dicat imperfectionē. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistētia ꝛ vnū pducēs distinctuȝ psonaliter ab eis. ¶ Et si forte dicat iudeus. sicut ponis tres psonas ī deo: ita possent poni plures alie. Rūdet sctūs Thomas in summa ɔtra gētiles li. viij. c. xxvj. q̄ diuine psone mltiplicari nō possūt nisi fꝫ q̄ exigit pcessio ītellect⁹ ꝛ volūtatis ī deo. nō ē aūt possibile q̄ in deo sit nisi vna pcessio fꝫ intellectuȝ. eo q̄ suū intelligere ē vnū ꝛ simplex ꝛ pfectū: q₂ intelligēdo se intelligit oīa alia a se: ꝛ sic non pōt esse ī deo nisi vna vbi pcessio Similiter aūt oportet ꝛ pcessionē amoris eē tantū vnā: q₂ etiā diuinuȝ velle est tantū vnū ꝛ simplex amādo eī se amat oīa alia. nō est igit possibile q̄ sint ī deo nisi due persone pcedētes. vna p modū ītellect⁹ vt verbū. s. filius ꝛ alia per modū amoris vt spūssanctus. Est etiam ꝛ vna psona nō pcedens. s. pat. Solū igit tres psone in trinitate esse possunt. Itē si fꝫ pcessionem optꝫ psonas distingui mod⁹ aut psone quantū ad pcessiones nō pōt esse nisi triplex: vt. s. sit aut oīno nō pcedens quod patris ē. aut a nō pcedēte procedēs q̄ filij est. aut a pcedente pcedēs q̄ spiritussancti est. Impossibile ē igitur pōere plures q̄ȝ tres psonas. Bndicamus ergo patrē ꝛ filium cū sancto spiritu: laudem⁹ ꝛ superaltemus eū in secula. Etiā hec p̄ presenti sufficiāt de ista materia.

¶ Contēdit iude⁹ pbare q̄ xpiani sunt ydolatre q₂ adorāt sacramentū altaris: ꝛ propter venerationem ymaginum.

Vicesimūquartuȝ

Tercium et vltimum argumentuȝ iudeorum est cōtra adorationē xpi. ꝛ sacramēti altaris: ac etiam contra adorationem ymaginū. Dicūt enim iudei q̄ xpiani sūt pessimi ydolatre adorātes xp̄m purū hoiem tanq̄ȝ deū ꝛ q̄d peius est hostiaȝ de frumēto ab eis formatā ꝛ coctā adorant sicut deuȝ q̄d est derisibile. ꝛ postea comedūt q̄d est horribile. Adorāt etiā ymagines opa manuū hoim Illud aūt est ɔtra legē dei Deut. vj. Dominū deū adorabis. s. maiestatem diuinā in eo solo pfitēdo. Itē Exod. xx. Nō facies tibi sculptile. nec oēm similitudinē q̄ ē in celo desup ꝛ q̄ ī terra deorsuȝ nec eoꝝ q̄ sunt in aquis subtꝰs terrā non adorabis ea nec coles. Item deut. lib. ꝛ Leui. xxvj. Nō facietis ydolū ꝛ sculptile. nec titulos erigetis nec īsignē lapidē ponetis ī terra vestra vt adoretis eū. Item Deut. xxvij. Maledictus q̄ facit sculptile ꝛ ɔflatile. nō ergo dꝫ adorari hō: nec panis nec aliq̄ ymago siue creatura. ¶ Ad istō argumētuȝ rūdet quo ad pmū. s. de xp̄o q̄d fuit ostēsuȝ plenissime in pmo libro ꝛ in solutiōib⁹ argumētoꝝ pdictoꝝ hui⁹ tertij libri q̄ Jesus nazaren⁹ est verus messias ī lege

r pphetis pmissus. Ostēsuz ē ēt quō est ver⁹ de⁹ r verus hō sicut patuit ī solutione. xxj. argumēti. Et ī prio libro cōsideratiōe.iij. ar ti.prio in q̄druplici examine. Et ɔsequēter iesus nazaren⁹ ē latrie adorād⁹: nec ex hoc ydolatre sūt xpiani adorātes verū deū. ¶ Ad illō aūt qō dicūt de adoratiōe eu charistie q ibi sit ydolatria. Dicē duz q nō est verū ſm Nicolaū de lyra in tractatu cōtra iudeū neq̄ ter arguentē. Nō ei adorat panis q: nō est ibi: ſ3 ei⁹ substātia ɔuersa est in substātiā corpis xpi ꝟtu te diuina ad plationē ꝟboꝝ cōse cratiōis q̄ sunt ipsius xpi veri dei effectiue seu principalr. Ipsi⁹ aūt sacerdotiſ platiue seu ministeria liter. Uerbū aūt diuinū ē tāte vir tutis q p ipsuz factū est celū r ter ra de nihilo: vt pt3 Gene.j.et p̄s. cxlviij. dixit r facta sunt. r multo fortius pōt cōuertere vnā substā tiaz in aliā. Patet etiā p exēpluz Exod.xxiiij.c. vbi dr q diuina vir tute virga moysi cōuersa ēst i ser pētez. Et Exo.vij. aque egypti cō uerse sunt in sanguinē. ¶ Et si di cas q ista nō sunt cōuersa virtute verboꝝ falsum est. Legim⁹ eñ nu meri.xx. q deficiente aq̄ dixit dn̄s ad sacerdotes Moysē r aarō. Lo quimini ad petraz: r illa dabit vo bis aquas. r ad verbū eoꝝ ſ3 p̄s. cōuertit petrā in stagna aquaꝝ: r rupē i fontes aquarū. Facili⁹ aūt videt panē i corp⁹: r vinū in san guinez q̄ petrā in aquaz mutare. Qō aūt posset cōuertere vnā sub stantiā in aliā manētibus accidē tibus pbat: q: de⁹ nō attigit sub stantiaz mediātibus accidētibus sicut facit agēs naturale: ſ3 eā at tingit īmediate. r iō pōt illaz sub stātiā in aliā cōuertere manētib⁹ accidētib⁹ eadē ꝟtute. Ad hoc āt habet aliquo mō exēplū Gen.xix. vbi dr q vxor Loth respiciens re tro versa fuit in statuā salis. Per hoc eñ q dr statua videt q rema serit figura substātie corpalis sub stātia i sal mutata. sic igit diuina virtute cōuertit panis substātia in corp⁹ xpi accidētib⁹ remanēti bus panis. Aīa ꝟo xpi realiter cō iūcta ē suo corpori: r filij deitas i persona filij: r sic sub specieb⁹ pa nis r corpus xpi ex vi conuersio nis vel trāsubstātiationis aīa ei⁹ r deitas ex cōcomitantia reali r i separabili. r p ɔsequēs ibi ē tot⁹ xp̄s ver⁹ hō r verus deus latria adorādus. r sic nō ē ibi ydolatria nō eñ adorant spēs panis visibi lis tanq̄ deus. sed ip̄e xp̄s inuisibi lis existēs sub illis spēbus. ¶ Si mile habet quodāmō Exod. iij. vbi dr q xp̄s apparuit moysi i flā ma ignis ī medio rubi r nō est du biuz quin moyses adorauit deuz qñ dn̄s dixerat moysi. Solue cal ciamētū de pedib⁹ tuis rc. nec tñ adorauit ignē illū siue flāmā tāq̄ deū. sciebat eñ moyses hoc īpossi bile eē: ſ3 adorauit deū inuisibilē sub similitudine visibili apparētē Et idē dicēdū est de alijs appari tionib⁹ diuinis factis sctīs patri bus. sicut.iij. Reg.xix.c. apparuit helye sub sibilo aur tenuis. ¶ Qō aūt arguit vltra q xpiani come

dunt corp⁹ xpi q est horribile. Di
cendū q verū esset si acciperēt in
ppria specie: sz ipm accipere sub
spēbus panis nō est horribile sed
magis suaue z venerabile. Nō em
ipse xps vel ei⁹ corp⁹ in ista come
stione frāgitur vel atterif dētib⁹
siue laceraf sicut ymagināf iudei
sed sole spēs panis frāgunf z at
terūtur qbus cōsumpt; desinit ibi
esse corpus xpi: sz remanet huius
sacramēti effect⁹ q ē aie refectio
p augmentū gratie. z sic ptz q co=
mestio ista suauis est z venerāda z
ppter hoc saluator dicit Joh. vi.
Ego sum panis viu⁹ q decelo de
scēdi. si quis māducauerit ex hoc
pane viuet ineternū. ¶ Hoc etiā
fuit p dictuz. ps. lxxi. qui sz docto
res ātiquos hebreorū exponif de
xpo. In principio em hui⁹ psalmi
cū dr. De⁹ iudiciuz tuum regi da.
Glosa hebraica dicit. Iste est rex
messias: d q dr Esa. xi. c. Egredie
tur vga de radice iesse zc. Et i pro
cessu huius psi dr de ipso. Erit fir=
mamentū in terra in summis mō=
tium: vbi lra hebraica habet erit
placēta tritici i terra i capite mō=
tiuz. z trāslatio Hieronimi iuxta
hebraicuz. Erit memorabile triti=
cuz in terra i capite montiū. Trās
latio chaldaica hz. Erit oblatio
frumēti in terra. ex istis tribus vf
q litera nostra fuerit corrupta p
scriptores ponētes firmamētū p
frumentū ex silitudine dictionuz
Patet igif ex dict; q de rege mes
sia dictū fuit in hoc psalmo. q fu=
tur⁹ erat frumentū in terra i sum
mis montiū vel oblatio frumēti i
terra in capite montiū qd ipletuz
est in sacramēto eucharistie i quo
xps sub specieb⁹ panis tritici con
tinetur: z sup capita sacerdotū vt
adoref a pplo eleuaf. Qui sacer=
dotes ppter altitudinē stat⁹ mō=
tes appellanf. ppter qd saluator
Joh. xii. grano frumēti se cparat
z dicit nisi granū frumēti cadēs i
terra mortuū fuerit zc. ¶ De boni
tate āt sacramēti eucharistie dicit
rabi moysen hadarsaz exponens
sup Gen. illud Osee. xi. z declina
ui ad eum vt vesceref. Litera he=
braica talis ē. iclinabo ad eū escā
qd exponēs iste doctor z loqns in
psona dei sicut z Osee ppheta. ra
bi ille dicit in fine. iclinabo ad eū
id est ad pplm israel. escā bonaz z
suauē cui nō ē alia similis: d qua
dr ps. lxxi. Erit placēta i frumenti
in terra in capite zc. De ista mate
ria vide qdam pulchra sup argu=
mēto. xiiii. ¶ Patet igif ex supra=
dictis q adorare eucharistiā nō ē
derisibile: sed sanctū z venerabile
nec eā sumere est horribile. sed de
uotuz z delectabile bn dispositis
ad hāc escam. propter qd apls. i.
Cor. xi. pbet aūt seipm hō: z sic
de pane illo edat: z d calice bibat
zc. Et hoc fuit figuratuz in māna
populo isrl dato Exod. xvi. d quo
Sap. xvi. Panē paratū de celo p=
stitisti, eis sine labore oē delecta=
mentū in se habentē z ois saporis
suauitatē. De ista materia āplius
dicetur cū dei adiutorio infra cuz
mouebif bellū iudeorz p argumē
ta ex natura assumpta. ¶ Ad illd
āt qd arguūt iudei de sculptilib⁹

z imaginibus. Rñdet z primo de claro qd est adoratio. Scdo quot modis sumit. z tãdem quali veneratione sanctoꝝ imagines venerãde sunt ex qb⁹ patebit solutio ad allegata p iudeos. De pmo dicit ꝙ adoratio nihil aliud est ꝙ̃ qdã veneratio seu reuerentia alicui exhibita rõne dignitatis supioris z excellẽtis. Pro scdo iuxta doctoꝝ sacre theologie traditionẽ nos habemus adorationẽ seu venerationẽ q̃ latria dr. z habemus q̃ dulia noiatur. z habemus q̃ yppdulia nominat. Latria em dicit cultus soli deo trino z vno debit⁹. hoc etiaȝ experimur in omi republica obseruari: ꝙ sũm⁹ rector aliq̃ signo singulari preceteris honorat ꝙ si alicui alteri deferret foret crimẽ lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuitur pena mortis his q̃ diuinum honorẽ aliis exhibẽt vt pȝ Exo. xxij. nec istũ honorẽ siue adorationẽ ipsi deo exhibem⁹ ppter ipsum: qr ipse est glĩa z honore preditissimus cui nihil a creatura adijci põt sed ppter nos: qm̃ p hoc ꝙ deũ reueremur z adoram⁹ mẽs nostra ei subijcitur z in hoc eius pfectio cõsistit. Res em q̃libet perficit ppter hoc ꝙ suo supiori subditur. sicut corpus p hoc ꝙ ab aĩa viuificatur: z aer p hoc ꝙ a sole illuminatur. Dulia ṽo dicit cultus vl' reuerẽtia debita rõnali creature superiorẽ ordinẽ tenenti sicuti sũt prelati dñi vel magistri. yperdulia est cult⁹ siue honor dignior dulia debitus carni xp̃i assumpte a ṽbo diuino. teste glosa sup illud psalmi. Adorate scabellũ pedũ eius. ¶ Circa ṽo imaginũ venerationẽ dr ꝙ xp̃i imago z crux z alie sanctoꝝ imagines dupl'r possunt ꝯsiderari. Uno modo vt sunt imagies dei aut ṽginis marie seu sanctorum deũ vel virginẽ mariã: aut aliquẽ sanctoꝝ repñsentantes. Secũdario vt sunt q̃daȝ res puta aurum z argentum lignũ siue lapis. z illo secundo modo cõsiderãdo nulla veneratio eis exhiberi debȝ immo crimẽ ydolatrie incurreret qui vt sunt solũ res q̃daȝ ipsas veneraretur. Alio modo possunt cõsiderari: vt repñsentant iesum xp̃m aut virginẽ mariã seu sanctos paradisi: z sic vtiq̃ venerari debent etiã eadẽ veneratione qua imaginatũ venerat. z ita crux xp̃i z eius imago venerari debet adoratione latrie. imago autem virginis marie. aliorumq̃ sanctorum venerari debent veneratione dulie: quia totus honor refertur ad pthotypuȝ id est ad exemplar seu imaginatũ z hec est opinio Thome in. iij. sententiarũ distin. ij. ¶ Sed cõtra eã obijcit magister Robert⁹ holgot sup libro sapientie lectione. clviij. primo: qr latria est honor soli deo debitus: sed nulla imago est deus ergo nulli imagini debetur talis honor: immo cõtradictionẽ includit. vel inducit dicere ꝙ latria sit honor soli deo debitus z tamen ꝙ debeatur imagini xp̃i. preterea si idem honor debeat imagini xp̃i z christo idẽ honor debetur lapidi z xp̃o. z per cõsequens debetur idẽ honor deo z creature qd nõ ẽ dicẽ

dm̄. Preterea q̄ honorat aliq̄d honore latrie ↄfitet̄ illud esse deū. ergo si aliq̄s possit licite imaginem honorare cultu latrie pōt licite ꝓtestari ꝛ ↄfiteri aliud a deo eē deū. Jdō aliť pōt dici ꝙ nulla adoratio dbet̄ imagini: nec lȝ imaginē adorare. Uera eñ adoratio est in spū ꝛ deuotiōe ꝛ amore summo. ꝛ istū nullo mō debemꝰ ī aliquā creaturā dirigere: q꞉ tñ ꝓpter imaginez xp̄i excitamur ad adorādū xp̄m. ꝛ corā imagine adorationē nr̄am facimus. Dicit̄ large loq̄ndo ꝙ imaginē adoramus. Uñ dicit p̄dictus doctor vr̄ mihi dicēdū: ꝙ nec adoro imaginē xp̄i: q꞉ lignū. nec quia imago. sȝ adoro xp̄m corā imagīe xp̄i: q꞉ est imago xp̄i. ꝛ excitat me ad adorādū xp̄m. ꝛsic exponit Johānes damascenꝰ libro. iiij. c. iiij. vbi videt̄ dicere ꝙ sctōꝝ imagīes adorari. hoc intelligo sic. ꝙ ꝓpter imaginis repn̄sentationē: licȝ mihi corā imagine sanctū cuiꝰ est adorare. ꝛ eo mō intelligo Thomā et basiliū ꝛ totū eccl̄ie rituȝ. hec ille. ¶ Licet hoc rationabiliter videatur dictū. ꝛpossit satis sustineri ac per hoc iudeis satisfacere. q꞉ tñ loquēdū est vt plures. sapiēdū vero vt pauci: ꝛcōis opinio tenet oppositū. ideo eā sequēdo ad ea que iudei dicūt restat r̄ndere. Cuȝ ergo dicūt iudei ꝙ sacra scp̄tura vetat facere sculptile ꝛ illud venerari. Dicit̄ ꝙ anteq̄ȝ deꝰ esset humanatus facere imaginē dei erat impietatis cū s̄m diuinā naturā sit īfigugurabilis. inuisibilis. ꝛ īsensibilis sȝ per carnis nostre assumptionez factus est visibilis. sensibilis. ꝛ palpabilis. ꝛita figura nō est impietatis: sȝ pietatis. ꝛ hoc ꝓpter doctrinā ꝛ instructionē nostrā ac passionis xp̄i recordationē: imo ipse deꝰ factus homo. s. xp̄s iesus eas p̄rio tradidit. Nā ipse p̄mo pinxit imaginē suā tradiditq̄ȝ pictori ṅ potēti eā pingere. misso ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt ptȝ in eccl̄iastica hystoria ꝛnotat Damascenus in sentētijs libro. iiij. c. viij cū eñ pictor nō posset in faciē xp̄i aciē visus sui defigere ꝓpter claritatis chorúscationez xp̄s deuotionē regis attendēs vestimētum pictoris faciei applicuit. ꝛsic suꝑpsiꝰ imaginē ei misit. Jtē in die passionis ipse pinxit vultū suū tradidit q̄ȝ veronice. ꝛ nunc imago illa habetur rome in magna reuerentia ꝛ veneratione. Jteȝ post sancti apostoli pinxerūt imaginē xp̄i: ꝛ m̄ris sue. vt lucas apostolus ꝛ euāgelista. Habent̄ imagines rome teste damasceno vbi supra. Jdō ergo ꝓhibite sunt imagines in lege veteri. q꞉ tunc deus non erat figurabilis. ergo cessante causa cessare debet effectus. Ex quo deꝰ est figurabilis pōt imago eius fieri ad venerādū vt dictū est. Sic eñ iubet ꝓpheta adorare nō solū deū. sed ꝛ scabellū peduȝ eius: q̄m sctm̄ est. p̄s. lxxviij. Unde q꞉ nō oēs noscunt literas: nec lectioni vacant. Jdeo sancti patres ad velociorez memoriā habendā de triumphis sanctorū. vt sic alliciātur ad bonū imagines inuenerūt. ¶ Sic ergo triplex fuit causa īstitutionū ima

ginum i ecclesia. Primo ad instru ctionē laicorum: quib⁹ imagines ad hibētur loco librorū. Scdo ad incarnationis mysteriū ꝛ vt sanctorum exempla nobis ꝛ frequētius ꝛ recentius infigerent. Tertio ad excitādū deuotionis affectū qui magis ex visis ꝙ ex auditis causatur Et ꝙuis nulla sit scripturaruz de adorādis imaginib⁹ traditio. Tū apostoli familiari cōsilio spūsancti nōnulla tradiderūt ecclesie obseruāda ꝗ non reliquerunt in scripturis. sed in ecclie obseruatione per successionē fideliū sunt ordiata. Unde ipsemet apl's ad Thessalonicen. vj. ait. state ꝛ tenete traditiones quas didicistis siue per sermonē. s. ab ore prolatū. siue p epistolam. s. scriptā trāsmissam. inter quas traditiones est imaginū veneratio. ¶ Quod aūt placeat deo imaginū veneratio eo mō quo dictum est. ꝛ displiceat oppositū siue earum ablatio. pȝ ex pena philippi ꝛ multorū aliorū. Unde legimus in chronicis imperatorū ꝛ summorū pontificū ꝙ philippo heretico anno dñi septigētesimo tricesimo regnante. iussit imagines auferri. Anastasius eum de regno expulit ꝛ lumine oculorum ꝓuauit. Ita ꝛ Leo tertius a beato Gregorio tertio acriter correpț⁹ est ꝛ excōicat⁹ ꝛ totā a dñio illius subtraxit italiā Relicto filio suo Cōstātino qnto. patre in destruēdis imaginib⁹ peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. ꝓpterea imperiuȝ romanum a grecis ad frācos extitit trāslatuȝ. Ratio ponitur extra de electiōe. c. cū venerabilē. Francorum em̄ fauorē ꝛ beneficia iam romana ecclia per pipinū in multis necessitatib⁹ experta fuit. Iste pipinus rex francorum fecit magnā synodum cōgregari vbi fuit magna altercatio circa venerationē imaginū. ꝛ fuit diffinitū xp̄i ac sanctorū imagines esse venerādas. lȝ heretici cōtrariū suaderent. quia eis species ydolatrie videbatur: sȝ nō verū vt dictū est: quia imago fert intellectū humanū in ipsuȝ imaginatum. Unde eas licite adoram⁹ ꝛ debita veneratiōe colimus. nec est eadē ratio de imaginib⁹ ꝛ sculpturis ydolorū. quia ibi malignus spūs iungebatur qui in eisdem dabat responsa cui nulla debetur reuerētia sed non sic de sanctis imaginibus. ¶ Satis igiť claret quō nō repugnat sacre scripture imaginum veneratio eo mō quo dictū est. videlicȝ ꝓpter imaginatū. Et quātū deo displiceat earum ablatio ex penis nō solū spūalib⁹: sed etiā corporalibus ꝛ tēporalib⁹ diuina ordināte iustitia iflictis. ꝛ ex assertione veneratiōis earūdē facta ꝑ vicariū iesu xp̄i cum sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis sctā congregatio dirigatur a spū sancto. ¶ Sed restat vnū dubium de imaginib⁹ astronomicis que fiūt certis tēporib⁹ planetis existentibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales imagines facere ꝛ talibus factis vti sicut temporibus suis. vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in lō-

donis dicebatur curare a quartana p imaginē leonis aureā sꝫ certas cōstellationes factaꝫ. Hic est difficile dicere qd est verū ꝓpter mirabiles operatiōes corporū. qꝛ hoc est certū ꝙ nihil est homini illicitū. qd p naturā compleri potest. dicit tñ tho. secūda scde. q. lxxxvi. ꝛ allegat Augu. x. de ciuitate dei ꝙ opinio fuit falsa de imaginibus talibus cōstruēdis. verū est tamē ꝙ res naturales formas suas ꝯsequunt ex corporibus celestib⁹. sed imagines artificiales nullā virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie: quauis sm Augu. aliqñ operatione demonuꝫ aliqd efficiūt singularib⁹ caracteribus illis impressis qui naturaliter ad nihil valēt: ꝛ tacita pacta cum demonibus suffragant. quib⁹ ab nigromāticarū imaginib⁹ differunt q̄ expressa cū demonib⁹ peragunt pacta. Hec aūt. xxiiij. argumenta iudeorū sumpta ex lege sufficiant pro primo bello q̄ vt visum est nullius vigoris sunt ꝯtra nostrū fidei fortaliciū: imo integrū ꝛ icorruptū manet ab ictib⁹ eorū. qꝛ est turris fortitudinis a facie inimici.

¶ De bello iudeoꝝ p argumenta sumpta ex lege euāgelica.

Quinta cōsideratio est de iudeorū bello sumpta p argumenta ex lege euangelica Videntes enī iudei qd sua argumēta ex lege sumpta nullius sunt firmitatis ad expugnādū nrum fidei fortaliciū. quin immo p illa eius veritas clarior ꝛ fortior est ostensa tēptare volunt si possunt. ꝛ ex dictis euangelicis se iuuare. ꝛ ex qbusdā alijs a xpianis cōcessis. vt fidei nostre fortaliciū diruat sicut deducit Nicolaus de lyra i tractatu ꝯtra iudeū neqter arguentē. ex quo tractatu plura hic inserunt paucis exceptis q̄ suis locis explicabūtur ꝛ faciunt totidem argumenta sicut ex lege scilicet. xxiiij.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias. quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

Primum argumētū iudeorū quo nitant ꝓbare iesum nazarenū nō esse verum messiam. sumit ex primo capło Mathei. sic. Ille nō est verus messias in cui⁹ genealogia ponunt mulieres peccatrices. sed in genealogia iesu nazareni ponūtur mlieres peccatrices. ergo ipse nō est messias. Maior est manifesta qꝛ messias dꝫ esse sanct⁹ ꝛ bon⁹ ꝛ sic nō dꝫ in sua genealogia peccatrices admittere. Minor ptꝫ. qꝛ Math. i. vbi est principiū noui testamēti nominant qttuor. s. Thamar: Raab: Ruth: ꝛ Bersabee: q̄ sunt in scriptura reprobate. Prima nāq3. s. thamar. sub habitu ꝛ simulatiōe meritricis supposuit se iude socero suo. ꝛ sic cōcepit de ipso phares ꝛ zarā. Gen. xxxviij. Scda ꝟo scꝫ raab meretrix cognominat Josue. ij. fuit eñ gñe chananea. ꝛ

sic videt fuisse mulier luxuriosa vilis et ydolatra. Tertia.s. Ruth. fuit de pplo Moab q colebat ydola. Quarta.s. Bersabee fuit adultera vt pz.ij. Reg.xj. Ex quo sequit q nō fuit vere xps. ¶ Pro solutiōe hui⁹ maliciosi argumēti hebraici tria sunt vidēda. Primū est q nō valet illud qd obijcit. Scdm q in arguēdo falsuz supponit. Tertiū quare noīa dictarū mulierū in genealogia xpi exprimūt cū hoc principaliter videat qrere argumētū. ¶ Circa primū ostēdit primo. vt clau⁹ retūdat clauo q similis rō vel fortior pōt fieri cōtra messiā a iudeis expectatū. vñ. Miere.xxxiij Dicit de ipso. Ecce dies veniūt dicit dñs. et suscitabo Dauid germē iustū. qd oēs hebrei exponūt d xpo Vñ et translatio caldaica q est hebraice litere in pluribus locis expositiua hz hic. suscitabo dauid messiā iustū. oēs em iudei cōfitent de dauid messiā descēsurū. ppter qd Matth.xxij. querēte saluatore a phariseis cui⁹ fili⁹ est. dixerūt dauid. Dauid āt legit multipliciter et grauiter peccasse. Prio in morte sacerdotū nobe.j. Reg.xxij.c. qr p omissionē cautele dbite fuit occasio mortis ipoꝝ petēdo panes et gladiū ab achimelech psente doech idumeo ppt qd filio achimelech fugiēti ad dauid dixit: Ego sū re⁹ oim aiarum dom⁹ patris tui et numer⁹ occisoꝝ sacerdotū fuit.lxxxv viroꝝ. et cū hoc ciuitas eoꝝ fuit succēsa: et mulieres et paruuli trucidati. Itē peccauit scdo pctō adulterij. et etiā raptus vt videt in vxore vrie: d qua dr.ij. Regū.xj.c. missis itaqz dauid nūcijs tulit eā p potētiā.s. regalē. Item peccauit tertio pctō homicidij pditorie commissi Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filioꝝ amon. vt ibidē dr. Et qr postea factū fuit diuulgatū surrexit ide scādalū magnū. ppter qd dicebat in pplo vulgarit de ipo dauid qmo poterat esse sal⁹ ei q rapuit ouē et occidit pastorē. Itē quarto peccauit grauiter nō solū omittēdo punitionē dbitā. sz etiā increpationē filij sui amō de oppressiōe violēta sororis sue thamar.ij. Reg.xiij. dr em ibi. Cū aūt audisset dauid vba hec ptristat⁹ est valde et noluit ptristare spm filij sui amon. qr diligebat eū. Itez quinto peccauit grauiter. mifiboseth filiū Ionate cui⁹ seruū accusantē dñz suū crimīe lese maiestatis et falso. vt habet.ij. Reg.xvj.c. post agnitā innocētiā mifiboseth et nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iustitia tenebat dcapitare nō solū nō puniuit. sz etiā ptra iustitiā medietatē hereditatis mifiboseth ei dedit. vt habet.ij. Regū xix.c. In hoc etiā fregit iuramentum federis initi inter dauid et Ionatā patrē mifiboseth. vt habet.j. Reg.xx.c. dicēs. Que iurauimus ambo in nomine dñi inter me et te et semen meum et semen tuū vsqz in sempiternum. Et subintelligit firmit seruabūtur. et ppter grauitatez huius peccati dicunt doctores hebreoꝝ q regnuz dd postea fuit diuisum. vnde super illud verbuz dauid.ij. Reg.xix.c. et tu siba

diuidite possessiones dixit gl. hebraica q tunc venit vox de celo dicens. Roboā z Hieroboā diuidēt regnū tuū. Item sexto peccauit dauid in supbiā in numeratione populi. ij. Reg. xxiiij. c. z in trāsgressiōe diuini mādati. qd habet exo. xxx. vbi dr q in numeratiōe populi p quolibet capite debebat dari dimidius siclus argēti dño. quod tunc nō fuit factū. z ppter grauitatē isti⁹ delicti mortui fuerūt de populo israel. lxx. milia viroꝝ vt habetur ibidez. Hec aūt scripta sunt in veteri testamēto de peccato dauid z forsitā plura alia cōmisit que nō sunt scripta. Igit si propter peccata pdictarū mulierū in genealogia iesu nazareni positaꝝ arguūt iudei q iesus nazaren⁹ nō fuit messias in lege z pphetis pmissus. eadē ratōe vl fortiori pōt argui q messias quē ipsi spectāt descēsurū de dauid qui tot z tātis criminib⁹ fuit irretit⁹ nō sit verus messias eis pmissus. ¶ Itē ostēditur q argumētū eoꝝ nō valet. frequēter eñ legunt hoīes scti ex parētib⁹ neqssimis pcreati. z econuerso ex sanctis nequissimi filij sicut achaz nequissim⁹ genuit ezechiā sanctissimū: qui etiā cōtriuit serpētē eneū quē fecerat moyses iiij. Reg. xviij. c. z ezechias sanct⁹ genuit manassez pessimū. quia posuit ydola i tēplo dñi. z effudit sanguinē inocētū multū nimis donec ipleret hierusalez vsqz ad os. iiij. Reg. xxi. c. Similiter amō pessim⁹ genuit Iosiā sanctissimū q genuit tres filios pessimos. q ppter pctā sua traditi sunt in manu infidelis vnus in manu regis egipti: z alij duo in manu regis babylonis. vt habet. iiij. Reg. xxiij. z xxiiij. c. Ex hoc ptz q nō hr argumentū ɔtra veritatē xpi eo q in eius genealogia ponunt pctōres z peccatrices cū iustis. ¶ Cōseqnēter pcedēdo ad scōm ostēdo q in suo processu accipit falsum. Et primo qtū ad hoc q dicit qtuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuisse viles ydolatras z reprobatas. nō tn itēdo eas totaliter excusare a peccato. sed a tāto vba sunt Nycolai de lyra vbi supra. prima fuit Thamar. circa cui⁹ excusatiōnē aliqualem cōsiderādū q ipsi abrahe facta fuit expsse pmissio d xpo Gen. xxij. In semine tuo bndicent oēs gētes terre z q istud semē descenderet p Isaac ysmahele qtuz ad hoc reprobato dicēte sibi dño. In Isaac vocabit tibi semē. Item q descēderet d Isaac xps p Jacob Esau. qtū ad hoc reprobato dicēte dño Malachie. i. Jacob dilexi Esau āt odio habui. tota ergo generatio Jacob fuit electa propter qd. xij. ei⁹ filij fuerūt vocati patriarche populi veruntamen de iuda descēsurus erat xps sm carnē propter qd mulieres desiderabāt hre plem de iuda z filijs ei⁹: qr nesciebatur quō d illa tribu descēderet xps quousqz determinatū fuit negociū ad pgeniē dauid p pmissionē factā sibi de xpo. ps. cxxxi. Iurauit dñs dauid vitatē z nō frustrabit eū de fructu vētris tui ponā sup sedē tuā. Ista vo Thamar

fuit vxor primogeniti iude. et ei secu di filij et ambo mortui sunt sine prole. et ideo dixit sibi iudas. Esto vidua in domo patris tui donec crescat. Sela filius meus. et cum adultus fuisset non dedit eum ipsi Thamar timens ne moreretur sicut duo precedentes Videns igitur Thamar quod iniuriabatur sibi et ex desiderio prolis habende de iuda vel de eius filio ratione predicta simulans se meretricem concepit de Juda phares et zaraz et sic ex desiderio boni mota fuit ad illicitum propter tradendum sicut obstetrices egyptiorum ex pietate ad filiorum hebreorum salutem mote fuerunt ad dicendum mendacium pharaoni Exo. i. c. Et iudith similiter ex desiderio liberandi populum suum israel mota fuit ad ornandum se curiose vt sic concupiscentiam holofernis ad concupiscentiam sui excitaret quod erat simpliciter malum: et in istis et consimilibus dicta vel facta mala excusantur a tanto vel a toto. ¶ Quod autem dicunt iudei quod Raab fuit meretrix publica et vilis persona falsum est. Nam vbi dicitur de ipsa Josue. ij. c. Ingressi sunt domum mulieris meretricis nomine Raab: hebrei dicunt Ingressi sunt domum mulieris hospitatricis nomine Raab propter quod exploratores hebreorum illuc declinauerunt ad manendum de nocte. Non enim est aliquo modo verisimile quod salomon princeps tribus iude accepisset eam in vxorem si fuisset tam vilis persona. quod autem arguunt ipsam fuisse ydolatram eo quod erat gentilis et chananea non est efficax argumentum. quia multi gentiles fuerunt vnius veri dei cultores sicut patet de Job et amicis suis et dato quod coluerit ydola in iuuentute sua, sicut fuerat a parentibus edocta ac per hoc in parte excusanda. tamen in fide vnius veri dei saluauit exploratores hebreorum vt patet ibidem: et ad hebreos. xi. et cum tota cognatione sua ad iudaismum fuit conuersa. ¶ Quod autem de Ruth moabitide dicunt eam fuisse ydolatram potest ad hoc dici sicut dictum est de Raab Quod autem postea coluerat vnum verum deum patet Ruth. i. c. vbi dicit noemi deus tuus deus meus et cetera. ¶ Quod autem vltio dicunt de bersabee quod fuit adultera. dicendum quod ex scriptura non habetur expresse quod hoc commiserit voluntarie: sed magis per potentiam regis violentam vt dictum est supra. Et dato quod in adulterium consenserit tamen iudei non possunt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nam prouerbiorum. xxxi. c. super illud quid dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera dicunt doctores hebrei quod ad litteram hec sunt verba matris Salomonis ipsum arguentis eo quod prima nocte qua iacuit cum filia Pharaonis ita carnaliter et insolenter se habuit cum ea quod in mane tamen dormiuit quod transibat hora offerendi iuge sacrificium matutinum. et claues templi erant sub ceruicali Salomonis. Et ideo mater eius intrauit cubiculum eius et excitauit eum dicens. quid dilecte mi. quid dilecte vteri mei. quid dilecte votorum meorum. quasi dicat. considera quid fecisti. sperabam quod tu zelares pro cultu diuino et bene regeres regnum et tu defecisti. et consequenter monuit eum de carnalitate vitanda. et de iustitia autem conseruanda dicens. Ne dederis mu

lieribus substātiā tuā nec obstat q̄ ille cui dirigitur istud verbū vocat Lamuel. Nā salomō hoc noīe vocatus fuit eo q̄ nathā pphēta vocauit eū amabilē dn̄o .ij. Regū xij. q̄d in hebreo significat cū quo de⁹ in legitio. Est aūt deus cū eo quē diligit. Patet igitur ex dictis q̄ iudei in arguēdo accipiūt falsū reprobādo istas quatuor p̄dictas mulieres vltra debitū. ¶ Et si dicat iudeus quare nō nominātur i genealogia xp̄i sancte mulieres .s. sarra rebeca ꝛ sic de plurib⁹ aliis que cōmēdantur in scriptura ꝛ tū nominantur ibidē quatuor mulieres peccatrices p̄dicte. Respōdet̄ istud ē tertiū q̄d videbat̄ pricipaliter q̄rere argumētū. Dico ergo q̄ iste nominant̄ ad excludēdū falsaȝ opinionē que posset oriri. Cū eñ dicit̄ in genealogia abraham genuit Isaac. intelligitur d̄ sarra vxore eius principali ꝛ prima. Et eodē modo cū dicit̄ Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca ꝛ sic de aliis. Si igitur sic absolute diceret̄. Iudas āt genuit phares ꝛ zaram. Opinari posset aliq̄s q̄ esset de vxore sua vera q̄d est falsū: q̄ iudas n̄ cognouit Thamar affectu maritali. ppter q̄d ad excludendū opinionē falsaȝ euāgelista nomē Thamar expressit. Similiter si diceretur Salmon genuit booz p̄cise crederet̄ q̄ esset de sua prima vxore iudea natione q̄d nō est verū. ꝛ iō nomen Raab est ibi expressum. Et idē dicēdum est de aliis duab⁹. Nō eñ Ruth fuit prima vxor ipsius booz. nec bersabee ipsius dauid sed fuerūt eis ex accidēti coniūcte. Ruth vt suscitaret̄ semē defuncti ꝛ bersabee ne moreretur ppter crimē adulterii.

¶ Cōtendit iudeus probare christianos immundos quia comedūt carnes suillas.

Secundū argumētū iudeoꝝ est q̄ ex quo in genealogia iesu nazareni ponunt̄ mulieres imunde tota sua genealogia ē ordinata ad immūdiciā. et iō xp̄iāni cōedūt carnes suillas ꝛ cetera in lege p̄hibita. ¶ Ad istō argumētū r̄ndet̄ q̄ nō seq̄tur xp̄iani comedūt carnes suillas ꝛ alia in lege prohibita ergo sūt imūdi. Nam illa precepta erāt cerimonialia ꝛ per cōsequēs figuratiua status futuri sub xp̄o sicut sepe supra dictū ē ppter q̄d publicato euangelio cessant nō solū vt mortua ȝ etiam vt mortifera si seruarēt̄ vt obligatoria ex lege. nā hoc esset dicere saltē facto q̄ xp̄i aduent⁹ nondū eēt cōpletus. Si aūt aliq̄s abstineret a carnib⁹ porcinis ꝛ h̄mōi ex alia causa: vt pote q̄ sūt sibi abhominabiles vel nō sane nullū esset peccatū. q̄ aūt tales sibi tēpe xp̄i sint liciti patȝ ex act ib⁹ apostoloꝝ ꝛ ep̄lis Pauli i multis locis que ppter breuitatē omitto q̄ est notū fidelibus xp̄ianis. ¶ Itē rabi moysen hadarsan sup Geñ. adducit auctoritatē ps. cxlv. Qui custodit veritatē i seculū facit iudiciū iniuriā patiētibus dat escā esuriētib⁹. dn̄s soluit cōpeditos. ꝛ hic ē finis versus in he

breo. Exponit igitur iste doctor si
nē hui⁹ versus de esca tpe messie
dicens ꝙ hec lr̄a dat escā famelicis. dn̄s absoluēs ꝓhibita siue ligata. ꝛ exponēdo sic dicit: omnis
bestia que imunda reputatꝛ in hoc
seculo de⁹ sanctus ꝛ bn̄dictus faciet eam mūdā in futuro seculo. sicut primitus fuit mūda filijs Noe
quib⁹ dr̄ Gen̄. ix. c. Quasi olera vi
rētia dedi vobis omnia. Sicut enī
olus fuit mūdū oibus sic animal
ꝛ bestia filijs noe: ꝛ ita i futuro absoluit deus quicq̄d ꝓhibuit de cibis. ¶ Sciēdū aūt ꝙ iste doctor ꝛ
alij doctores hebreoꝝ loquētes d̄
p̄nti seculo ꝛ futuro. ꝛ p p̄sens seculuꝫ intelligūt tp̄s currens vsqꝫ
ad messiaꝫ ꝛ ibi incipit seculū futurū. Cū igitur iesus nazarenus sit
messias verus vt supra li. j. ostensum est a tpe passionis sue in quo
terminatus fuit cursus legis mosayce liciti sunt cibi lege mosayca
ꝓhibiti. Et ideo paulus apostol⁹
in lege ꝛ ꝓphetis doctus dicit. j.
Timoth. iiij. Omnis creatura dei
bona ꝛ nihil reijciendū quod cuꝫ
gratiarū actione pcipitur sanctificatur enim p verbū dei. i. p eius filium modo dicto.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus
nō est verus messias q: in eius genealogia nulla ponitꝛ mlier sācta.

Ertium argumentū iudeoꝝ est ex
euāgelio. Si iesus nazaren⁹ eēt ver⁹ messias in ei⁹ genealogia saltē aliq̄ mulier ponerectꝛ sancta. ſꝫ nulla talis
ibi ponitꝛ ergo nō est vere messias
Maior vr̄ manifesta. minor ꝓbatꝛ
cū nō ponantꝛ nisi supradicte q̄tuor q̄ ꝛ si non tn̄ peccatrices tn̄
fuerunt. ¶ Rn̄detꝛ quicquid sit de
maiori ꝓpositiōe minor est falsa.
nā in fine genealogie iesu xp̄i Jacob aūt genuit Joseph viruꝫ marie de q̄ nat⁹ est iesus q̄ vocatꝛ xp̄s
Ipsaꝫ aūt eē sanctissimā scripture noui testamēti ꝛ doctorū catholicorū manifeste pclamāt. Sꝫ qm̄
hoc satis est notū fidelibus iō sanctitatē eius p scripturas iudeorū
ꝛ sarracenorū declarare propono
¶ Circa primum dicitꝛ. Esa. vij. c.
Ecce virgo ꝯcipiet ꝛ pariet filiuꝫ
ꝛ vocabitꝛ nomen eius emanuel: q̄
auctoritas ad litterā intelligitur
de xp̄o ꝛ de eius matre. Pro declaratiōe huius prophetie notādū ꝙ
sicut legim⁹ Esa. vij. ꝛ iiij. Regū.
xvj. tpe regis achā duo reges potētes. s. syrie ꝛ isrl̄ ascenderūt contra hierusalē ad preliandū contra
eam. dn̄s autē misit ad eū esaiam
dicens ꝙ non timeret ab exercitu
istorum duorū regum. Ipse auteꝫ
sicut erat malus ꝛ ydolatra ꝛ icredulus nō credidit Esaie. ꝛ esaias
dixit sibi ꝙ peteret signum sue liberatiōis ex quo sibi nō credebat
vnde sibi dixit. pete tibi signum a
domino deo tuo in profundum inferni scilicet per suscitationē alicuius mortui siue i excelsū supra
scilicet in celo sicut tēpore Josue
de sole. Iste aūt rex malus nolēs
petere signū a deo dedit excusatione fictā. Dicēs ꝙ hoc esset tēptare deū. vnde dixit nō petam ꝛ non

temptabo dominum. Cũ autẽ cognouisset esaias q nõ bona fide dixit achaz. immo qꝛ deũ nõ timeret aut amaret. ꝛ sic indignũ reputãs noluit sibi dare signũ sz dedit domui dauid dicens. audite ergo domus dd nunqd parũ vobis est molestos eẽ hoib9 qꝛ molesti estis ꝛ deo meo ppter h dabit dñs de9 ipse vobis signũ. Ecce ꝟgo concipiet ꝛ pariet ꝛc. qd intelligitur de cõceptiõe ꝛ partu xpi per ꝟginez Mariã vt allegat euãgelista matheus in. j. c. Et p obsidionez ciuitatis hierusalẽ ab istis regibus significaꝫ spũaliter obsidio generis hũani a demonibus. ꝛ q gen9 hũanũ debuerit ab obsidione dyaboli liberari signũ fuit q virgo cõciperet ꝛ pareret filiũ. ¶ Sed isti glorioso signo de ꝯceptu ꝟgineo contradicũt iudei illud ipugnantes ꝛ p impossibili reputantes q virgo existens virgo concipiat ꝛ pariat filium asserentes ꝛ affirmantes q text9 esaie allegat9 scz Ecce virgo ꝛc. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. ꝛ faciãt cõtra hoc cõmuniter quicq argumẽta. Et arguũt p'io sic. istd signũ fuit liberatiõis achaz a duob9 regib9 q venerunt ꝯ eũ. xps vero nat9 est post achaz bene p. ccccc. annos liberationis igitur signũ nõ fuit incarnatiõis xpi ꝛ cõceptio eius ex maria ꝟgine. Scdo sic vbi nos hẽmus ꝟgo hebrei dicunt alma: qd significat adolescẽtulã qd indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Uirgo autem si c nõ significat. igiꝫ textus ille nõ intelligiꝫ de conceptione virginis scz adolescẽtule. Tertio sic qꝛ xps nõ ẽ vocat9 emanuel sed iesus vt pz Luce. ij. ꝛ pphetia dicit q vocabiꝫ emanuel igiꝫ nõ põt dici de xpo. Quarto qꝛ appet q pphia intelligaꝫ de aliq filio ꝛ dicunt aliq iudeoꝝ doctores ꝛ rabini. q intelligiꝫ de ezechia filio acham qui dictus est emanuel Alij vero dicũt q itelligiꝫ de filio esaie de quo in sequẽti. c. dicit propheta: accessi ad pphetissã q ꝯcepit ꝛ pepit filiũ. Quinto ꝛ vltio arguũt iudei lr̃a dicit q anteq̃ sciat puer vocare patrẽ aut matrẽ auferet fortitudo damasci. igiꝫ in xpo fuit ignorãtia qd xpiani reputant falsuz qꝛ dicũt q habuit plenitudinẽ scie ab istãti sue ꝯceptiõis. Cõcludũt ergo iudei q nullo mõ itelligiꝫ de xpo nec de virgie Maria mr̃e ei9 sicut nos xpiani dicim9 et firmiꝫ credim9 ꝛ ꝯfitemur. ¶ Ad p'imũ argumẽtũ dicẽdũ iudeis q nõ est verũ q istd signũ de ꝯceptu virgis ipsi achã dareꝫ lz sibi p pphetã pmittereꝫ dicẽs. pete tibi signũ a dño deo tuo ꝛc. Sz ex hoc iuitatus icredul9 remãsit ꝛ ydolatra qꝛ dixit nõ petaz ꝛ nõ tẽptabo dñz. alia lr̃a habet ꝛ nõ exaltabo dñm. Directũ ergo fuit domui dauid signũ vt pz ex textu vbi dr̃. audite domus dd ppter hoc dñs dabit vobis signũ. Ecce virgo concipiet ꝛ pariet filium ꝛ vocabiꝫ ꝛc. quod signũ impletũ est in virgine maria p'incipalr ꝛ realiter q fuit de domo dd. ¶ Ad illud autẽ qd

dicit φ illud signũ fuit p.ccccc.an nos ꝛ vltra post achã. dicendũ est φ duplex ẽ signũ. vnũ pnosticũ re spectu effectus futuri sicut gedeõ datũ fuit signũ in vellere indicati uũ future victorie Judicũ .ix. Se cũdũ est signũ rememoratiuũ re spectu effectus pteriti sicut moy si datũ fuit signũ. Exo.iij. hoc ha bebis signũ φ miserim te. Cũ edu xeris pplm meũ de egypto imola bis sup mõtẽ istũ grãs.s. agẽs de ista missiõe q̃ tibi imponit nec ob stat de magna instantia tpis qꝛ si gnũ rememoratiuũ ita respicit p teritũ in magna distantia sicut si gnũ pnosticũ futurũ. Ad ppositũ istud fuit signũ rememoratiuum ꝛ non pnosticũ ꝛ fuit datũ i tãta di stãtia pp̃ter hoc φ cõueniẽs erat qꝛ achã fuit incredulus verbo pro phete φ daret signũ in lõginquũ vt ipse in ppria psona non videret sicut in mẽte nõ credebat. Illi tñ q̃ descẽderunt ab eo viderũt sicut maria ꝛ Joseph. ꝛ iõ signãter pro pheta nõ direxit vba ad achã sed ad omũ dauid: de qua domo fue rũt maria ꝛ ioseph vt infra dicetur ¶ Ad secũdũ dicẽdũ φ in hebreo sunt tria vocabula quasi idẽ signi ficãtia.s. nahra. betula. halma. pri mũ accipit pro muliere adolescen te paucoꝝ dierũ nõ habẽdo respe ctũ ad virginitatẽ vel corruptio nẽ. Secũdũ accipit p virgine nõ habẽdo respectũ ad etatẽ. scz ado lescẽs iuuenis vel senex. Tertiuz vero accipitur p muliere habẽdo duos respectus.s. ad adolescẽtiã ꝛ vgitatẽ ꝛ qꝛ ista duo simul fuert in btã virgie. Jõ ppha diuinitus illustrat posuit halma ꝛ nõ aliqd aliud de vocabulis supradictis. Huius snie est venerabilis perit vir petrus alfonsi ꝯuersus in suo dyalogo ti.vij. dicẽs. mulier nãq3 siue iuuenis siue ãnosa q̃diu vir go est appellari põt betula. q̃diu aũt iuuenis est siue virgo sit aut corrupta põt nũcupari nahra hal ma vero vocat nulla nisi sit iuue nis ꝛ intacta. hec ille. ¶ Notãduz etiam secundum Nicolaum de ly ra in hoc passu φ halmum signifi cat absconsionẽ ꝛ inde dicitur hal ma abscõdita que significat iuuẽ culam aspectibus hominũ abscõ ditam ita φ de eius pudicitia ꝛ in tegritate nõ dubitat marie qñ p ponit lr̃a he. ꝛ tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scri ptura aliq̃ sic scripte nisi tm̃ tres scz rebeca. xxiiij. Geñ. vbi dicit de illa puella decora nimis virgoq3 pulcherrima ꝛ incognita viro. ꝛ se quitur ibi puella que gradiet ad hauriendã aquã in hebreo habet healma q̃ egrediet ꝛc. Et maria soror moysi. Exo.ij. vbi dr̃ de ea et iuit puella ꝛ vocauit matrẽ pueri in hebreo habetur iuit healma ꝛc. Et ista que scribitur Esa.vij. et iõ cũ due priẽ fuerint virgiẽs purissi me q̃ sic noiate fuerũt idẽ tenẽdũ est de ista hec lyra dicit ergo pro pheta ecce healma.i. adolescẽs et vgo simul qꝛ ista duo dicit vocabu lũ healma ꝯcipiet ꝛ pariet filiũ.i. beata virgo maria a ppheta pnũ ciat q̃ ꝯcepit ꝛ pepit vgo manẽs ꝛ quod ita necessario debeat intel

ligi patet qr signū qd debebat dari achā p liberatione ciuitatis sz tertiū rabi salomō dbebat eē valde miraculosuz. vñ dixit sibi Esaias pete tibi signū a dño deo tuo i pfundū iferni siue i excelsum supra in pfundū iferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel i excelsum supra. i. in celo: sicut in statiōe solis fuit tēpore Josue. modo q virgo r adolescens cōciperet r pareret filiū virgine non remanēte. nullum miraculū eēt. oportet ergo ad hoc q sit miraculū q virgo cōcipiat r pariat in cōceptu r in ptu virgine remanēte. Et hoc diuiso miraculo qd impletū est in virgine gloriosa Et idō augustinus ꝯ iudeos in sermone annūciatiōis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi q sunt hoibus ipossibilia: q scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit Mariā de spū sancto. qui multiplicauit panes i deserto sine rore. ipse virginē ipregnauit sine corruptione. r qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipe fecit dauid filiā sine semine gñare. ¶ Ad tertiū argumētū dicendū q intelligitur de xpo. r qñ dicūt ipe nō ē vocatus emanuel sz iesus. Dicendū q imo qr aliud est nomē qd iponit fm rōnē idiuidualē vt petr⁹ et sic xps semp vocatus est iesus. Et est aliud nomē qd imponitur fm proprietatē vel aliquā virtutē excellētē vt liberalitatis r sic liberalis vocat⁹ est alexāder. fortis vocat sanpson hercules vel achiles. et isto mō xps vocat⁹ est emanuel pp excellentiā r diuinā pprietatē quā hz qr in ei⁹ suppósito diuia natura pariter r hūana simul cōiūgūtur. Unde emanuel iterpretat nobiscum de⁹ quo noie sepe vocauit euz maria ipm vt verū deū r hominē adorādo. r ita impletur lra hebraica q hz vt illa hehalma vocabit nomē eius emanuel. Sup quo verbo dicit pdictus petr⁹ alfonsi vbi supra r vocabis nomē ei⁹ emanuel. In h qd ibidē legitur vocabis duo sūt notāda. s. q de⁹ sic appellari filiū volebat. r q sine carnali pre virgo foret puerū paritura pp hoc enī ait vocabis ac si diceret ipa tñ vocabit r non pater. hec ille. ¶ Ad qrtū argumētū qñ dicūt iudei qd ille filius erat ezechias fili⁹ achā. vel q erat filius esaie de quo in sequēti. c. dicit ipe accessit ad pphetissam que concepit r peperit filiū r iste vel ezechias vocat⁹ est emanuel. Dicēdū q patet vtrūq3 manifeste eē falsuz. Et pmo de ezechia qr, vt ptz ex qrto libro Regū: achā regnauit p xvj. ānos in cui⁹ qrto anno dcā est pphetia qñ icepit regnare fili⁹ ei⁹ ezechias hēbat. xxv. ānos. Demptis g qtuor de regno pris sui in quo quarto dcā est pphetia patet q vsq3 ad tempus regni sui de regno patris nō transierūt nisi. xij. āni. dēptis igitur istis xij. de. xvj. sequitur q qñ dicta fuit pphetia ezechia iā hēbat. xiij. annos. seqtur ergo q pphetia in eo vificari nō potuit qr iā erat nat⁹. Patet scđo q nō potuit itelligi de filio esaie pp illud qd i seqnti. c. dr accessi ad pphetissam propter duo. Primo quia de illo filio esaie

qui fm textū nomē eius fuit acce lera velociter spolia detrahe cito predare: nec de ei⁹ noīe: nec de ei⁹ vita: nec de eius gestis aut morte vlla mentio fit in scriptura: fm er go Hieronimū eadē facilitate q̄ dicitur contēnitur. Secūdo q2 nō est veruȝ q̄ Esayas ꝑtunc accede ret ad ꝓphetissaȝ vxoreȝ suam vt ipsa conciperet ꝛ pareret filium. de quo intelligunt iudei. Et rō ē: quia ī textu premittitur adhibui mihi duos testes fideles. Uriam sacerdotem: ꝛ zachariam filiū ba rachie. ꝛ statim seqtur accessi ad prophetissam que concepit ꝛ pepe rit filiuȝ. Modo dico iudeis duo. Primo qꝫ ad quid ꝓpheta īducebat istos testes: nūquid indigebat te stibus in accedendo ad cōcubitū prophetisse vxoris sue. istō est tur pe dicere. Scdo peto ab eis q̄ fue runt isti testes fideles. nō vrias q̄ fuit tempore Joachim. de q̄ Hie re. xxvj. Fuit vir ꝓphetans in no mine dn̄i. vrias filius semey: quia a tempore achā ꝛ Esaye vsqꝫ ad tēpus Joachim. vt pꝫ. in quo fuit iste ꝓpheta fuerūt plus q̄ȝ centuȝ anni. sicut patet ꝑ tēpora per que regnauerunt reges. qui fuerūt in medio. vt pꝫ quartū librū Regum discurrenti. Iteȝ alius testis fide lis zacharias filius barachie qui est. xj. de. xij. prophetis minoribus nō erat adhuc natus. ipse fuit se cundo anno regni darij regis per sarum qui successit cyro qui dedit licentiam iudeis reedificandi tē plum ꝛ a tempore achaȝ ꝛ Esaye vsqꝫ ad tēpus darij fluxerūt plus q̄ȝ ducēti anni. non ergo iste acces sus Esaie ad prophetissaȝ nec de istis testibus aliqd cōtinet verita tis. Nō ergo dicūt iudei est veritas istius textus. O vtinā tolleret ce citas ab oculis vestris. Certe di co q̄ veritas istius ꝓphetie est q̄ de⁹ spiritussanct⁹ assumpsit istos duos testes supradictos ꝛ accessit ad ꝓphetissam. i. ad virginē mari am q̄ habuit spm̄ ꝓphetie ꝛ cōce pit ꝛ peperit filiū iesuȝ xp̄m salua torem nostrū. nā qn̄ dicit in textu adhibui mihi duos testes ꝛc. loqu tur spūssanctus ꝑ seipsum ꝛ nō ꝑ ꝓpheta: sicut eīm loqtur ꝑ ꝓphetā sic pōt loqui ꝑ seipsuȝ. Isti duo te stes fideles quos deus spūssanct⁹ adhibuit fuerūt Urias fili⁹ semey de quo dictū est q̄ ꝓphetauit mul ta mala cōtra ciuitateȝ q̄ venerūt in captiuitate babylonica. Et za charias filius barachie q̄ ꝓphe tauit multa bōa spūaliter de aduē tu messie zacharie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tuus venit tibi iustus ꝛ saluator ꝛc. ¶ Et qn̄ dr̄ q̄ adhuc nō fuerūt nati sȝ futuri erūt. Hic ē dicēdū q̄ nō obstat q2 ꝑteritū ꝛ futurū totū ē deo ꝑsens ꝛ ita loquit de ꝑterito ꝛ de futuro sicut de ꝑsenti ꝛ post prophetias istorū sequit immediate in textu totum in persona dei ꝛ spiritussan cti: ꝛ accessi ad prophetissam: sci licet virginem Mariam que pro phetauit in cantico. Magnificat anima mea dominū. Et cōcepit ꝛ peperit filium. Iste accessus fuit spūalis ꝛ hoc per spm̄ sanctū sicut dixit sibi angelus Luce. i. spiritus

sanctus supueniet i te. ¶ Ad quintuz & vltimū argumentū dicendū q intelligit de sciētia humana: licz em̄ in xp̄o nō fuerit ignorātia tñ qr fact⁹ est hō in tpe habuit sciaz in tpe rantecꝫ illā haberet liberatio populi denūciata p Esaiaz cōpleta fuit. Cū igitur supra declaratuz sit q iesus nazaren⁹ sit vere xp̄s. sequit q mater ei⁹ maria cōcepit eū & peperit virgo & p cōsequēs est ſcissima. nec iudei pñt dictā auctoritatē negare: qr nō solū accipit de trāslatiōe hieronymi: sed etiā de trāslatiōe. lxx. interpretū qui fuerūt iudei. & in lege & pphetis peritissimi scōm q dicit Joseph⁹ antiqtatis iudaice. lib. xij. Videāt etiā iudei tergū trāslationē chaldaicā cui ꝯdicere non possūt nec audēt: qr istā pphetiā sic exponit: vnde vbi nos habem⁹ hic & adhibui mihi testes fideles vriā sacerdotē & zachariā filium barachie & accessi ad pphetissam &c. Illa trāslatio sic hʒ. & cōtestat⁹ suz cōtestationes malas ex parte mea quas dixi vēturas i pphetia vrie sacerdotis eē futurū est quocꝫ sic oēm cōsolationē quā dixi vēturā in pphetia zacharie filij barachie ego adductur⁹ suz & accessi ad pphetissaz & ꝯcepit & peperit &c. Itē pōt declarari sāctitas virginitatꝭ Marie ex secreto lemarbe: qr men clausa ꝯtra naturā suā est ibi posita in ꝟbo mltiplicabit ei⁹ imperiū. vide supra. li. j. in ꝗstiōe primi thesauri. Unde i libro qui dr̄ sabath apud hebreos autētice dr̄ men clausa ꝟbuz clausuz significat. Idez aūt ꝑsuadetur per illō qd̄ habet Isaie. xj. Egrediet virga de radice iesse: & flos de radice ei⁹ ascēdet. Hec auctoritas ad lr̄az intelligit de xp̄o vt supra ostēsuz est qui p florē intelligitur quia sicut sine arboris corruptiōe flos ab ea egreditur. sic xp̄s nasciturus ex matre absqꝫ virginitatis corruptiōe. Idē etiā ꝑsuadetur p hoc qd̄ habetur Esai. lxvj. antecꝫ parturiret peperit. parturire ē dolorez partus sentire. Nō aūt dicit de aliqua muliere q ipsa peperit absqꝫ dolore part⁹ excepta dñi nostri iesu xp̄i matre. Itē hieremie xxxix. dicit nouū faciet dñs super terrā femina circūdabit viruz. per hoc q dicit ppheta: nouuz faciet dñs manifeste ostēdit insolitā rez futurā a dño & alias inauditā qd̄ fuit quādo virgo beatā diuinitus cōcepit iesum virū scientijs & virtutibus ab instāti sue cōceptiōis perfectū & sic eum suo circūdedit vtero virginali. Quod etiā ipsum pareret manēte corrupta hoc nō est nouū mulierib⁹ sed q ip̄m pareret ip̄a remanēte clausa istud ē nouū. ¶ Itez hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiij. & dixit dñs me⁹ ad me. porta hec clausa erit & non aperiet. & vir nō transibit per eaz qm̄ dñs deus israel ingressus est p eaz eritqꝫ clausa et hic est finis versus in hebreo p hanc portaz intelligitur virgo Maria p quaz filius dei venit ad nos & exiuit de⁹ & homo clausura virginitatis integra remanēte. Itez rabi barachias exponēs illud Trenoꝝ vltimo

pupilli facti sumus absq patre di cit q deus sanctus z bñdict⁹ ait israeli. vos dixistis corã me pupilli facti sum⁹ absq patre. Redemptor quẽ ego suscitabo vobis sine patre erit. s. in terris sicut est sine matre in celis z sic ſm eũ apparet virginitas marie m̃ris xp̃i. ¶ Itẽ dñs Bonauẽtura quondã ep̃s albañ. sup tertiũ sniarum dist. iii. loquens de sctificatiõe marie dicit Quidã iudei asserũt de ea q q̃uis eẽt pulcherrima a nullo vnq̃ hominũ fuit cõcupita. vñ aũt accepit hoc iudeorũ dictũ nescire se dicit Nicola⁹ de lyra. Sz nõ est verisimile q talis aut tãtus doctor posuerit istud in scripto suo nisi habuerit ab aliq̃ loco autẽtico. Ratio aũt quare virgo beata nõ fuit cõcupita ab hoĩbus p̃t assignari q: dispositio mẽtis magis relucz i facie q̃ in ceteris aliis partibus ꝓpter qd ex plenitudie gratie existẽtis in ei⁹ mẽte fiebat q̃dam refulgẽtia in eius facie q̃ i hominibus ipsam intuẽtibus cõcupiscẽtiaz nõ excitabat: sz magis eaz reprimebat z hoc mõ de amabilitate sancti Sebastiani dr. Necesse eñi erat vt quẽ deus tãta perfuderat grã ab oĩbus amaret. ¶ Cõsequẽter declarat sanctitas virginis marie per scripturas sarracenorũ pp maiorẽ cõfusionem iudeorũ. dr eñi i alchorano machometi. Dixerũt angeli. O maria de⁹ vtiq elegit te z purificauit te z elegit te clarã sup mulieres sclorũ. Itẽ ibidem O maria de⁹ annũciat tibi verbũ ex ipo nomẽ ei⁹ iesus filius marie z erit honorabilis in hoc sclo z in futuro. Itez ibidẽ dixit ipa. deus meus quõ erit mihi filius z nõ tetigit me hõ. Dixit sic de⁹ creat qd vult cũ decreuerit vtiq aliqd. dicit ei esto z erit. Itẽ in libro alborkam q̃ est autẽtic⁹ apd eos dicit emphorarla socius machometi q audiuit nũciũ dei dicẽtez nullus de filiis adã nascit quẽ nõ tãgat sathã p̃ter mariã z filiũ eius per nũciũ aũt dei itelligit machometũ. Itẽ dicit ebumulsse prophetaz id est machometũ dixisse multi ꝑfecti fuerũt in hoĩb⁹. nulla aũt in mulieribus fuit ꝑfecta nisi mater iesu. Has aũt scripturas sarracenorũ induxi: q: ſm aplm oportz sanctos habere testimoniũ ab his qui foris sũt. ¶ Patet igitur q iudeus in minore sui argumẽti accipit falsuz. s. q in genealogia saluatoris nõ ponit aliqua mulier sctã cui⁹ opinionis videt fuisse Hieronymus sup. Mat. dicẽs. Notãdũ in genealogia saluatoris nullã sctarũ mulierũ assumi: sz eas quas scriptura rephẽdit qui ꝓpter peccatores venerat de peccatricibus nascẽs oĩm peccata deleret. Sed istud dictũ nõ placet Nicolao de lyra ꝓpter duo. primo q: vt dictũ est i genealogia saluatoris ponit maria sanctarum sctissima. Scdo q: ex eadẽ rõne ibidẽ arguit Hieronym⁹ ad oppositũ. s. q pp peccatũ athalie filie ipsissime iesabelis que erat ydolatra: z ad ydolatriam traxit Ioathan maritũ suũ filius amborũ ochozias z nepos Ioas z pronepos amasias tollũ-

tur a genealogia saluatoris.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias q2 nō est filius dauid: siue de gñe dd.

Quartum argumētum iudeorū ex euangelio est in.i.c. Math. ponitur genealogia xp̄i quē asserūt xp̄iani eē verū messiam ex eadē arguit̄ ꝙ ip̄e nō ē messias i lege ꝑmissus sic. Verꝰ messias dꝫ eē filiꝰ dauid siue de gñe dauid: sꝫ iesus nazarenꝰ nō est filiꝰ dauid de gñe eius. ergo ip̄e nō est messias ꝑmissus. Maior est ꝯcessa ab oibꝰ tā iudeis q̄ꝫ xp̄ianis. minor ꝓbatur: q2 si iesus nazarenꝰ descēderet de dauid sc̄dm carnē in eiꝰ genealogia poneret̄. Cōstat āt ꝙ nihil tale ibi est: q2 i fine genealogie dr̄ iacob aūt genuit Joseph virum marie: de qua natꝰ est xp̄s ⁊c. Nūquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt dicat̄ de gñe dauid: sicut ⁊ ioseph. Et pꝫ ꝙ xp̄iani hoc non cōcedūt. ergo nō hābēt ex p̄dicta genealogia ꝙ ipse sit de genere dd. Si forte dicat xp̄ianꝰ ꝙ descēdit p mariā q̄ est de genere dauid hoc nō habetur ex textu: q2 nō ponitur ibi q̄s eius fuit pater vl̄ mater. ergo nullo modo iesus nazarenus dicēdus est filius dauid ⁊ cōsequēter ip̄e nō est messias. ¶ Respōdetur ſm Hiero. in glo. ꝙ non est cōsuetudo scripturarū: vt ordo mulierū in gñationibus texetur. Et ideo nō per mariā sed per Joseph inducit̄ cū de vna tribu Joseph ⁊ maria fuerūt. vnde et eam quasi proximā cogebatur accipere ne vna tribus se in aliaꝫ cōfunderet. vñ Numeri. xxxvj. oēs viri ducunt vxores de tribu ⁊ cognatiōe sua ⁊ cūcte femine maritos de eadem tribu accipient: vt hereditas ꝑmaneat in familijs. ¶ Sed contra hoc Exod. vj. accepit aaron sororeꝫ naasō filiam aminadab: sꝫ elizabeth in vxorē de qua ꝯstat ꝙ erat de tribu iuda. Solutio. sola illa mulier nubere nō potuit viro d̄ alia tribu ad quā deueniebat hr̄ditas patris vel parētuꝫ. Vñ si cuꝫ ipsi elizabeth nō deueniret hereditas p̄ris: q2 habebat fratres ꝑores se: id bñ potuit nubere viro de alia tribu: sed quia maria non habuit fratres vel sorores priores se: q2 fuit vnica ioachim p̄ri suo: iō ad eā deuenit hereditas. Vñ habuit necesse ſm legē nubere viro de cognatione sua ⁊ q2 ioseph fuit de tribu iuda ⁊ de progenie dauid vt pꝫ in genealogia ascendendo. Sequitur ergo ꝙ virgo maria de qua natꝰ est iesus qui vocat̄ xp̄s fuit de eadē tribu ⁊ ꝓgenie. ¶ Sꝫ q2 ex rege dd duo pullularunt rami tāq̄ꝫ ex radice. s. Salomō ⁊ nathan. Est dubiū iter doctos a quo illoꝝ virgo maria descēdat ſꝫ carnem: ⁊ sunt nōnulli doctores dicētes ꝙ hec virgo descendit ex rege salomone ſm carnē. ⁊ ex nathā secūdum legē cuiꝰ opinionis est Nicolaus de lyra Luce. iij. ¶ Sꝫ hec opinio videt̄ esse pmo cōtra prophetas. Nā hieremias ꝓpheta loquēs d̄ yechonia p quē vēit linea salomonis. ait. scribe virū istū; ste-

rsilem q in diebus suis nō psperabit nec erit de semine ei⁹ vir qui sedeat sup solium dauid: ꝛ ptātem habeat vltra i iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descēdit p salomonē ꝛ iechoniā: vt dicit illa opinio. sequit ꝙ xp̄s filius virginis nō sedit sup soliū dauid: ꝛ sup regnum eius. Cōtra pphetā in ca. seq. Et Esaie. ix. c. nec valet dicere p propheta itelligit nō erit q sedeat seculari honore. xp̄s aūt nō sic sederat. q supra ca. eodē dicit dn̄s per prophetā. Uiuo ego q si fuerit iechonias fili⁹ Joachim regis iuda annulus i manu dextera mea inde euellā eū: ꝛ loquitur de ipo ꝛ de semine suo. Unde pꝫ ꝙ non soliū loquitur de tēporali ptāte: sed etiā de illa qua xpus sedere habuit ad dexterā patris. Itē non est verisimile: q de⁹ tā ꝯfusibiliter repelleret eū ꝛ semē suū ab honore tēporali ꝛ a minori gradu: ꝛ cōseqnter ꝯstitueret ipsum in semine suo in maiori gradu scꝫ xp̄i. ¶ Scd̄o hec opinio videtur esse cōtra apl̄m: q nathā frater salomonis regis non fuit fili⁹ naturalis regis dauid: sꝫ adoptiu⁹ Luc. iij. Cū ergo ab illo nathā descēdat hec virgo ꝯm carnē vt notat affricanus scribēs ad aristidē. ꝛ Eusebius li. j. ecclesiastice hystorie. c. vij. ꝛ Damascenus in sentētijs suis. li. iiij. c. vj. Sequitur ꝙ xp̄s nō est ex semine dauid ꝯm carnē contra apostolū. j. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ꝯm carnē. ¶ Respondēdum ergo ꝯm illuminatū doctorē magistrū iohānē vitalis in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra ꝟgo venit ex nathā ꝯm carnē qui fuit fili⁹ naturalis dauid. nō quidem de bersabee vt illi estimāt: sed de pricipali vxore dauid. s. michol. binomia egla dicta filia saulis q genuit dauid ietruā binomiā: q ꝛ nathā de hoc ij. Reg. iij. cū notatis p Josephuꝫ libro antiqtatis iudaice. ꝛ p dictū Nicolaū de lyra: q nathā fuit melior salomone natura ꝛ vita: q de principali vxore ꝛ vt opinatur predict⁹ doctor renūciauit iuri regni rōne eximie sanctitatis. ex quo nathā filio dauid. xxxviij. pullularūt plāte vsqꝫ ad auos scti Joachim patris ꝟginis. Naꝫ Nathā frater aui eius. qui ꝛ melchi dict⁹ est genuit heli qui iosēph ꝯm legē Luc. iij. ꝛ hic habuit fratrem pantherā qui genuit barpātheram qui sanctum Joachim ꝯm carnē teste damasceno vbi supra. ꝛ sic sanct⁹ Joachim pater huius virginis ꝛ sanctus Joseph spōsus eius fuerunt ꝯm legē secundi primorum filij: et sic patet genealogia non soliū Joseph ex progenie dauid: sed etiam virginis gloriose p nathā ex principali vxore dauid: scꝫ michol.

¶ Cōtēdit iude⁹ pbare ꝙ iesus nō est verus messias: q fuit peccator ex hoc qd̄ fuit baptizatus.

Quintum argumentū iudeorū ex euāgelio est ad pbādū ꝙ xp̄s habuit pctm̄: vel ꝙ ei⁹ baptism⁹ fuit frustra. arguit

iudeus sic. In euāgelio Matthei iij. c. d. quod venit iesus a galilea in iordanē ad Johānē vt baptizaret ab eo. ex hoc arguit sic. Christiani dicūt quod baptism⁹ est ablutio peccatorū. cū ergo iesus nazaren⁹ fuit baptizat⁹. ergo habuit pctā abluēda qd ipsi negāt. aut ille baptism⁹ fuit frustra. ¶ Rñdet quod baptismus xpi est ablutio pctōꝝ. nō autē baptismus Johānis sicut ipse Johānes dicit Matt. iij. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitētiaz q aūt post me vētur⁹ est fortior me est: cui⁹ nō sum dign⁹ portare calciamēta. ipe vos baptizabit in spū sctō. Jesus autē nazaren⁹ fuit baptizat⁹ baptismo Johānis tm̄. q nō erat ablutio pctōꝝ. et ideo nō cōclusit argumētū quod iesus habuerit pctm̄ abluēdi. qr sanctificati i vtero baptizati sunt baptismo xpi. et tñ nō hñt pctm̄ abluēdum. Jesus aūt ab instanti cōceptiōis sue nō solū fuit sanctificatus. sz etiā sanctus sanctoruz. ¶ Qd aūt arguit vltra quod iesus nazaren⁹ fuit baptizatus frustra. Dicēdū quod nō sequitur. qr p hoc approbauit baptismū et predicationē Johānis. et per tactū sue sanctissime carnis dedit vi regeneratiuā aquis: nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizant. qr p hoc regenerant in xpo et mēbra eius efficiūt. ¶ Et qr scripture noui testamēti et doctorū catholicoꝝ loquentes de baptismo sunt note fidelibus et a iudeis recipiunt. Ideo accipiunt aliqua ꝯ iudeos de veteri testamēto et de dictis doctorū hebraicoꝝ. et pmittit

figura hui⁹ sacramēti. Exo. xxix. in baptismo aaron et filiorū eius. Ubi dixit dñs moysi. aaron et filios ei⁹ applicabis ad ostiū tabernaculi testimonij. i. in atrio vbi erat altare holocausti. Cūqz laueris patrē cū filijs aqua indues et c. ista lotio aque q erat pmū. vt dicit rabi salomō nō intelligit de ablutione manuū et pedū solū: sz de lotiōe totius corporis: ita quod dicit hic expsse rabi salomō. quod h qd dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic quod totū corp⁹ itret in aquā. ¶ Itē scdo sup illd Eccls. i. Quid ē qd fuit id qd futuꝝ est Rabibarachias dicit sicut fuit redēptor prim⁹ sic erit vltimus. Redēptor prim⁹ scz moyses fecit ascēdere puteū sicut habet Nume. xxi. Sic redemptor vltim⁹ q est rex messias ascēdere faciat aquas. sicut ht Johel vlt. et fons de domo dei egrediet et irrigabit torrētē spinarū. Hec sūt verba doctoris. p torrētē spinarū itelligit multitudo peccātiū. Aliqui hebrei dicūt quod hec est litera et irrigabit planiciē sethim. Est aūt sethim regio grecie de qua alexāder magn⁹ exiuit ad pugnādū cōtra reges persarū et medorū. vt habet pmo machabeoꝝ. i. c. et sm hoc ista pphetia fuit impleta qñ apli predicauerūt grecis: et eos baptizauerūt. ¶ Itez tertio Esa. xliiij. noli timere serue me⁹ Jacob et rectissime quē elegi. Effundā enim aquas sup sitientē et fluēta super aridā. Effundā spm̄ meū super semē tuū. et bñdictionē meā sup stirpem tuam. et germinabunt inter

herbas sicut salices iuxta preter-
fluētes aquas. iste dicet dñe ego
sum. z ille vocabit in noīe Jacob.
z h scribet manu sua dño z ī noīe
dei israel assimilabit. Per hoc enī
q dicit. effundā aquas sup sitiētē
intelligit baptizatio iudeorū fidē
xpi ī deuote recipiētiū. Et per hoc
q subdit z fluēta sup aridā intel
ligitur baptizatio gentiliū. Nā gē
tilitas nō fuit irrigata doctrina le
gis z pphetarū. z q iste sit intelle
ctus habet sup glosa rabi salomō
sup illō qō subdit. germinabūt in
ter herbas zc. id est ī medio Esau.
Per Esau vero ipe z doctores he
brei intelligunt romanū imperiū
qō suscepit fidē xpi z baptismum
vt pz. Sequitur iste dicet dñe ego
sum glo. Isti erant iusti pfecti. qō
de apľis cōueniēter pōt intelligi
Et ille vocabit in noīe iacob. glo.
Isti sunt paruuli filij impiorū qō
cōueniēter ītelligitur de filijs iu-
deorū per apľm conuersis ad xpz
patrib⁹ eorū in infidelitate rema-
nētib⁹. Hic scribet manu sua dño
Glosa. Hi sunt filij penitētie. p qō
cōueniēter intelligitur xpiani re
ligiosi. z in noīe isrł assimilabitur
glo. Isti sunt cōuersi de gentibus
illis applicatur nomen israel. ſm
qō dicit apľs ad romanos. ij. non
qui in manifesto iudeus est neqz q
in manifesto in carne circūcisio. sz
qui in abscondito iudeus est z cir
cuncisio cordis in spiritu nō litte
ra. cuius laus nō ex hoībus: sz ex
deo est. Patet igitur ex pdictis q
glosa rabi salomon conuenienter
aptatur ad ppositū nostrū cōtuis

hoc non intenderit. Deus enī ali-
quādo mouet linguā hoīs mali ad
annūciādū veritatē preter eius in
tentionē: sicut Cayphas Joh. xj.
dixit dē xpo. Expedit vobis vt vn⁹
moriat homo p populo. Intende
bat enī solū īducere alios ad occi
dendū xpm. Sed quod verbum si
gnificauit mortē ei⁹ pfuturā ad
salutem spūalem populi: hoc fuit
preter eius intētionē. ppter quod
euāgelista subdit. Hoc autē nō di
xit a semetipso: sz supple a deo sic
eius linguā mouēte. Habet autē
simile cōtū ad aliquid. Nume. xxij
de asina balaam que ptulit verba
rationabilia: vt pz ibidē deo mo-
uente linguā ei⁹ per se vel per an-
gelū. Illa tñ nō intellexit verba
que ptulit cū nō haberet rationē
nec intellectuz. ¶ Itē quarto sup
illud Gen. xlix. Ligans ad vineaz
pullū suū. z ad vitē o fili mi asinā
suā dicit glosa. Hic est de quo scri
ptū est zacharie. ix. Sedens super
asinam zc. Sequitur in glosa. Et
quomodo erit agens: sicut scriptū
est Ezech. xxxvj. Et effundaz sup
vos aquā mundā: z emundabimi
ni ab omnibus inquinamentis ve
stris. Auctoritas zacharie hic īdu
cta ſm doctores hebreos intelligi
tur ad litterā de messia sicut ostē-
sum est supra. z p glosam hebrai-
cam hic inductaz habetur q erat
mundaturus populū suū per effu
sionē aque mūde que pprie dicit
baptismus xpi. Unde ī libro q di-
cit yoma hierosolymitanū auctē-
tico apō hebreos dicit. Quemad
modum pelagus mūdificat pollu

nos: ita deus sanctus z benedict⁹ erit mundās in futuro israel. z sic est dicēs Ezech. xxxvi. Aspergam super vos aquas mūdas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth i midras dixerūt. q in aduētu messie ipe assumeret sibi aquas mūdas de sub sede sua. z q ipe sup israel effunderet prout dixit textus. Effundā super vos aquā mūdā. z sapiētes tabala has aquas significauerūt z dixit rabi aquiba. Quādo accesseris ad lapides mundos marmoreos nō dicas aquas aq̄s. Sūt eī aque temporales z aque sp̄uales. Itē q viderūt messiā filiū dauid intrare per synagogas z studia z interrogatus q̄d faceret r̄ndit. qd balneabat. iuxta textuz Geñ. Lauit in vino vestimēta sua. qd significat lotionē in baptismo a sancto messia post modū ordiato. ¶ Itē quinto de baptismo z eius effectu dicit̄ zacharie. xiij. c. in illo die erit fons patēs domui dauid: z habitātib⁹ hierusalē in ablutionē peccatorū z mēstruate. Per hoc q dicit erit de futuro. p3 q nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erāt statute lēge ante tēpus zacharie. Quod autez itelligat̄ de baptismo xp̄i. p3 p illud qd sequitur. Et erit in die illa dicit dn̄s exercituū. Disperdam nomina ydolorū de terra. Quod impletū fuit tēpore xp̄i z discipulorum eius. per quorum predicationem ydolatria cessauit p totū mundū exceptis quibusdā barbaris ia q̄lonari parte habitātib⁹ qui limitati dicunt̄. q illud viuū quod eis primo occurrit qualibet die illud adorant z venerātur vt deū suū p illa die. Sed qm̄ hoc modicum est respectiue. id quasi p nihilo reputatur s̄m cōmunē modū loquēdi. z etiā s̄m doctrinā ph̄i. ij. phisicorum. Nec obstat q dicit̄ domui dauid z habitantibus hierusalez. quia Hiere. xxx. xp̄s nominat̄ nomine dd̄ vbi dicitur. seruient dn̄o deo suo. z dauid regi suo quē suscitabo eis. Non eī intelligi potest de dauid qui mortuus erat p. cccc. annos ante vel circiter. z q intelligatur de xp̄o: p3 per translationē chaldaicā que sic habet. z colent coraz domino deo suo: z obedient messie filio dauid. z sic per domuz dauid hic intelligitur familia xp̄i z eadē intentione per hierusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patēs. quia nulli penitenti debite denegatur. z dicitur in ablutione peccatorū z menstruate pp̄ter peccatum actuale z originale quod cōtrahit̄ in vtero matris. vtrūq3 eī lauat baptism⁹ in adultis ad baptismū veniētib⁹ Unde dicit hic glosa chaldaica super v̄bo i ablutionē peccatorū. z remittant̄ sua peccata z sue macule Et idē dicit rabi salomō i sua glosa allegādo chaldeū. ¶ Itē sexto Esaie. in. c. xij. postq̄ locut⁹ est de saluatore dicens. Ecce de⁹ saluator meus: fiducialiter agam z nō timebo zc. cōsequēter dicit. Haurietis aquas i gaudio de fontib⁹ saluatoris. Et glosauit chaldaic⁹ Et recipietis cuz gaudio legē nouam electorū iustorū. Hebraica ve

ritas habet. Accipietis aquā cū gaudio de fonte saluatiōis. i. idē est de fonte saluatiōis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento q habet virtutē remittēdi peccata ex fontibus saluatoris. i. ex quinqꝫ plagis xpi in passiōe sua Et ad literā d fonte saluatoris. i. de latere xpi exiuit sanguis et aq et qui vidit testimoniū perhibuit et scimus quia verū est testimoniū eius. vt patet Joh. xix. ¶ Item septimo Esa. lij. c. in fi. Ecce intelliget seruus me⁹ et exaltabit et eleuabitur et sublimis erit valde. Sequit iste asperget gentes multas Hec scriptura intelligit ad literā de xpo. ptꝫ per translationē chaldaicā. cui nō licet cōtradicere iudeis q talis est. Ecce psperabit seruus me⁹ messias. ppter qd antiqui hebrei ab isto loco vsqꝫ ad finē. liij. capli exposuerūt ad literā de passiōe xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. qr hꝫ sciētiā diuinā ab eterno: et humana ex tēpore. et exaltabitur. s. ad vnitatem suppositi diuini. vl aliter Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensiōe: et sublimis erit valde sedēs ad dexterā patris Marci vlti. Et dñs quidē iesus postqꝫ locutus est eis: assumpt⁹ est in celū et sedet a dextera dei. Vel aliter sm q exponit rabi aquiba. Exaltabit plus qꝫ abraā: et eleuabit pl⁹ qꝫ moyses et sublimis erit plus qꝫ angeli. Ex quib⁹ satis potest inferri q messias debebat esse deus. Sequitur ad propositū. iste messias asperget gētes multas. i. mūdabit sanguine suo et baptismate. q oia manifeste sunt impleta in xpo. ¶ Itē octauo et vltimo dauid pphete fuit releuatū signū cōpletionis oim pphetiarū sacramēti baptismi. vnde dicit in psalmo xxviij. Vox dñi super aquas deus maiestatꝫ itonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramētū baptismi erit adimpletū cū vox dñi fuerit sup aquas: et deus maiestatis itonuerit. quod fuit adimpletū in baptismo xpi. qr tūc vox patris itonuit dicēs. hic est filius meus dilect⁹ etc. Matth. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex pdictis i solutiōe huius argumēti iudaici tria colligunt. Primū q lꝫ xps fuerit baptizatus: fuit tn̄ imunis a peccato. Secūdū q baptism⁹ xpi non fuit frustra licet ipe eēt sine pctō Tertiū est q istud sacramētū fuit i testamēto veteri figuratū et multipliciter prophetatum. ac per doctores et glosas hebreorum euidēter demonstratum.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.

Sextū argumentū iudeorū sumit ex euāgelio ex illo Matth. iij. Baptizatus aūt ɔfesti ascēdit de aqua. et ecce apti sunt ei celi. et vidit spm dei veniētē sicut colūbā et descēdentē sup se. Ex hoc arguūt iudei q xps ante baptismū nō habuit spiritūsanctū. cui⁹ oppositū asserunt xpiani. qd aūt istud seqtur ex textu ptꝫ. qr null⁹ venit vbi pri⁹ erat. Cū ergo dicat i textu. vi

dit spm dei veniētē super se ergo spūssanct⁹ nō venit in iesu nazareno ante baptismū. et tū tunc erat incipiēs annū .xxx. sic ergo .xxx. ānis fuit sine spūsancto. qđ icōueniēs magnū reputat a xpianis. ¶ Rñdetur q nō sequit. vidit spm sctm descēdētē et venientē sup se. ergo ante nō habuit spm sanctū. qr .iiij. Reg. iij. dr đ helizeo. cūqz caneret psaltis facta est sup eū man⁹ dñi qđ itelligit de spū pphetādi. et tñ dr de eo ante .ij. c. Requieuit spūs helye sup heliseū. et qđ subditur i arguēdo null⁹ venit vbi pri⁹ erat dicēdū q verū est eo mō quo pri⁹ ibi erat. sed alio mō potest venire sicut dr Ge. xviij. vbi dr. dixit dñs ad abraā. clamor sodomorū gomorreorū multiplicat⁹ est. Seqtur descēdā et videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope ipleuerūt et c. nō est p hoc itelligēdū q ante deus nō esset in sodoma et gomorra. nec videret eorū facta cū đ necessitate sit vbiqz pñs. sicut dr Hie. xxiij. celū et terrā ego impleo dicit dñs et oia de necessitate viderit ab eterno. dicit ergo descēdisse et vidisse ppter nouū effectū quē fecit ibi. s. subuersiōe sodome et gomorre. erat igit ibi ante sicut cōseruās i esse. sz dscēdit ibi sicut puniēs. et similr tūc dr vidisse. qr fz modū loquendi scripture et etiā hoim deus nō dicit videre pctā qñ dissimulat punire. nec p hoc importatur aliqua mutatio in deo: sz in creatura: sic suo mō dicēdū est in pposito. spiritussanctus fuit i iesu nazareno ab instanti conceptionis sue p plenitudinē grē: sicut dr Joh. j. vidimus eū quasi vnigenitū a pře plenum grie et vitatis. et hoc pdictuz fuit Esa. xj. c. egrediet virga de radice iesse: et flos de radice ei⁹ ascēdet. et requiescet super eū spūs dñi spūs sapie et intellect⁹: spūs osilij et fortitudinis: spūs scie et pietatis et replebit eū spūs timoris dñi. dicit tñ venisse sup eū in baptismo p aliū modū. s. in signo visibili columbe repñtātis in xpo plenitudinē grē nō tūc accepte; sz prius vt dictū est. tñ plenitudo gratie q latens erat in xpo fuit tūc manifesta iohāni baptiste iuisibili signo sicut ei dictū fuit a dño. Sup quē videris spm descēdentem et manētem super eū: hic est qui baptizat i spūsancto. et p predicationē Joannis alijs fuit dictū. Ideo subditur. ego vidi et testimonium perhibui: qr hic est filius dei. Illi tamē qui erāt cum ioanne quādo columba descēdit super iesum viderunt cū eo: et vocē patris audierūt. quia colūba illa nō fuit ymaginaria sz vera et visibilis. et vox diuinit⁹ formata et sensibilis. Fuit aūt tūc necessaria māifestatio plenitudinis grē in xpo. Primo vt pphia Esa. pdicta oñderet ipleta. Scđo qr cito post baptismū erat pdicatur⁹ et publicatur⁹ legē euāgelicam q ē lex gratie. et p consequēs actor ei⁹ ostēdi debuit plen⁹ gratie. Ideo tunc audita est vox patris. Hic ē filius me⁹ dilectus in quo mihi cōplacuit tanqz in actore euangelij. ¶ Et si dicat iude⁹ q tūc erit otradictio i vbis. s. q erat ibi spūssan-

ct⁹ z nō erat. veniebat: z nō veniebat. descēdebat z nō descēdebat. Dicēdū est q̄ nō sequit̄ q̄r c̄tra ꝯdictio dʒ esse ad idē z ſm idē: z similiter i eodē tp̄e. Nūc aūt vt declaratū est nō simil'r sʒ alio mō venit spūssanctus sup̄ iesum i baptismo q̄ʒ erat prius in christo.

¶ Cōtendit iude⁹ ꝓbare q̄ iesus xp̄s nō est ver⁹ de⁹ q̄r esuriit.

Septimū argumētū iudeoꝝ ex euāgelio sumit̄ ex illo. q̄r dr̄ mat. iiij. q̄ xp̄s ieiunauit. xl. diebus z. xl. noctib⁹. z postea esuriit. Arguunt ergo iudei sic. Cristiani dicūt iesum nazarenū eē deū. z q̄ laus ē deo ieiunare. q̄si dicāt nulla: q̄r deo non cōpetit cōmedere vel ieiunare. ꝓpter qd̄ videt̄ derisibile. z adhuc magis illd̄ qd̄ subdit̄. z postea esuriit z maxime cū moyses q̄ tātū hō fuit ieiunauit. xl. dieb⁹ z. xl. nocti. z nō esuriit. ¶ Solutio isti⁹ argumēti ptʒ ex his q̄ supra dicta sunt in isto. iij. lib. cōsideratiōe. iiij. argumēto. xxij. Ibi ei declaratū fuit q̄ xp̄s i lege z ꝓphetꝫ ꝓmissis futurus erat verus hō z verus de⁹ in vna ꝑsona. Declaratū ē etiā q̄ iesus nazaren⁹ est ver⁹ xp̄s iudeis ꝓmissus supra lib. j. i capitiōe. xij. thesauroꝝ. z p̄ ꝯn̄s ip̄e est verus homo z verus de⁹. Item declaratum fuit ibidem. z sepe alibi. q̄ p̄ passionem suā z mortē operatur⁹ esset nostrā salutē propter qd̄ habuit corp⁹ passibile z mortale añ resurrectionē suā. z hoc modo ieiunauit z esuriit. z tādē afflictiones z mortē sustinuit nō in deitate sua: q̄r hoc est impossibile: sʒ in humanitate ꝓ nobis assumpta: z sic meruit nobis gratiā z gloriaʒ. z sibi corpis glorificationē. Unde sup̄ illud Geñ. xxvj. Et itroduxit eā isaac: dic̄ rabi moysen hadersan h̄ est rex messias quem elegit de⁹ sctūs z bñdictus vt colleret eū toto corde daretq̄ʒ cor suū ad petendū mīsatiōes ꝓ israel: z ad ieiunādū z humiliādū se ꝓ eis: sicut scriptū est Esa. liij. Ipse vulnerat⁹ ē ꝓpter iniq̄tates nostras: attritus est ꝓpter scelera nostra. disciplina pacis nostre sup̄ eū: z liuore ei⁹ sanati sumus. Per hanc traditionē dicti rabi moysen ptʒ q̄. liij. c. esa. loquit̄ de xp̄i passiōe ꝓ ḡnis humani salute: qd̄ aūt dicūt iudei de moyse q̄ post illud ieiuniū nō esuriit: falsuʒ est q̄ postea nō comedisset: nec ē simile d̄ vtroq̄ʒ: nā manichei dicturi erāt q̄ iesus non habuit carnē humanā ex elemētꝫ cōpositā: sʒ celestem: ad quos repellēdos euāgeliū mentionē facit de esurie xp̄i iudei vero hoc nō erant dicturi de moyse ꝓpter hoc non oportuit q̄ scriptura faceret mētionem sic de eius esurie.

¶ Contendit iudeus ꝓbare q̄ iesus xp̄s nō est de⁹ q̄r nō dixit dyabolo tēptanti in omni verbo qd̄ ꝓcedit de ore meo.

Octauum argumētum iudeoꝝ ex euangelio sumit̄ ex illo qd̄ dicitur in supradicto. c. Nō in solo pane viuit hō sed in oī verbo q̄ ꝓce

dicit de ore dei. Asserūt iudei q̄ ista r̄nsio quā iesus dedit diabolo nō ē rōnabilis qꝛ debuisset dixisse s; i oī re q̄ ꝓcedit de ore meo. Si ei ipse erat de⁹ potuit hoīs vitā cōseruare de oī re siue sit lignū siue lapis siue alia hmōi. ¶ R̄ndetur cū dicit̄ q̄ debuisset dicere iesus s; in oī re q̄ ꝓcedit de ore meo. dico q̄ nō est verū. nō eñ sic debuit dicere qꝛ iesus voluit celare diabolo suā deitatē quā ille q̄rebat experiri ꝑ tēptationē ꝓpter qđ nō debuit dicere de ore meo qꝛ loquebat̄ vt homo celās suā diuinitatē. Itē qꝛ tēptationē demonis excludebat ꝑ scripturā sacram. idō debuit eā allegare sicut iacuit i textu in quo scribit̄ de ore dei ꝛ eadē rōne nō debuit dicere de oī re sed in omni verbo. qꝛ sic scribit̄ in textu. cū hoc ēt pōt dici q̄ nō arguit qꝛ verbum frequēter accipitur in sacra scriptura ꝓ re facta. nam. ij. Reg. i. c. dicit̄ qđ est verbū quod factū est. i. res gesta vel facta. ꝛ sic accipit̄ in proposito vt patet litteram intuenti Deute. viij. c.

¶ Contēdit iude⁹ ꝓbare q̄ iesus xp̄s nō est deus qꝛ nō misit se deorsum cum esset in pinnaculo.

Onū argumētu; iudeoꝝ ex euangelio sumit̄ ex illo quod dicitur Matt. c. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsu; ꝛc. Seq̄tur ait illi iesus rursu;. Scriptū est nō tēptabis dn̄m deū tuum. Ex hoc arguūt iudei dicētes q̄ hec responsio nō est bona. Primo qꝛ vt dicūt iudei in eo erat ptās faciendi miracula: ꝛ ideo si dimisisset se deorsum sine lesiōe aliq̄ nō fuisset ibi aliqua tēptatio diuina. Scđo qꝛ sancti viri legunt̄ deū temptasse nec ex hoc reprobātur i scriptura sed magis cōmendantur: sicut helyas. iij. Reg. xviij. c. Qui dixit de⁹ q̄ exaudierit per ignē ipse sit de⁹ ꝛ helyseus. iiij. Reg. v. ca. dixit de naamā leproso vēiat ad me ꝛ sciat ꝓphetam esse in israel. Similiter de gedeō Judi. vj. tēptauit deum querēs signum in vellere. Itē de⁹ nō inducit homines ad malū inducit autē ad sulipsius temptationē malachie. iij. c. Inferte omnem decimā in horreū meū vt sit cibus in domo mea ꝛ probate me. Super hoc dicit dn̄s: si nō aperuero catharactas celi ꝛ effudero vobis bn̄dictionē meā vsq; ad abūdantiā. ¶ Respondet̄ cū dicūt iudei. Primo q̄ ista respōsio non est bona nō tēptabis dn̄m deum tuū. Dico q̄ in hoc iudei percutiūt seipsos arguētes dictū moysi deute. vj. c. Quod aūt vlterius nituntur ostēdere temptationē dei nō esse peccatum manifeste dicunt cōtra deum arguentem maliciā populi israel Numeri. xiiij. c. tēptauerūt me iam ꝑ. x. vices. Item psal. lxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione scđm diem tēptatiōis in deserto vbi temptauerunt me patres vestri probauerūt ꝛ viderūt opera mea. ad illud aūt quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicūt Sciendum est q̄ tēptare est expe

rimētū de aliq̄ accipe. null⁹ aūt q̄rit experiri illū de q̄ cert⁹ est: sȝ illū de q̄ dubi⁹ ē. Itē aliqs pōt expiri verbo vel facto: vbo cū querit aliquis de vicino suo aliq̄d vt experiat̄ si iuuaret eū ī necessitate sua facto cū facit aliq̄d qd̄ nō videtur ordinabile ad aliq̄d nisi ad talem experiētiā: ꝛ talis experientia dr̄ tēptatio sicut cū aliqs facit currere equuȝ sine necessitate aliq̄ aut vtilitate dicit̄ tēptatio equi: q2 talis cursus nō vr̄ ordīabilis nisi ad accipiēdū experimētū de velocitate eq̄. si aūt facit currere ꝓpter necessitatē aliquā puta ad fugiēdū hostes vel ꝓpter vtilitatē aliquā vt ad capiēdum ceruum nō est tēptatio equi. Dubitare autē de his que pertinēt ad perfectionē diuinā vt est potētia bonitas ꝛ huiusmodi semp est malū. Et ideo qui facit aliq̄d vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiēduȝ diuinā potentiam vel voluntateȝ temptat deū ꝛ peccat. propter qd̄ exponēs se sine necessitate aut vtilitate ꝑiculo expectans se seruari a deo temptat deū cum possit seruari alio mō tale q̄d suggerebat dyabol⁹ iesu nazareno dicēs. Mitte te deorsuȝ. Et licȝ iesus per virtutem diuinaȝ posset hoc facere sine periculo tamen hoc nō fecit celare dyabolo volēs suam diuinitatē ꝛ excludere demōis tēptationem ꝑ sacram scripturam: respondit bn̄ per illud quod hominibus prohibet̄. poterit eñ tanq̄ homo per gradus descendere de pinaculo. ¶ Quod igit̄ arguit̄ de helya nō valet. nō eñ petijt signum per ignē descendētē sine vtilitate: sȝ ad hoc q̄ popul⁹ israel a cultu baal ad colēdum verū deū reducere tur vt pȝ ibidē. Iteȝ hoc fecit de ꝓcepto dn̄i dicētis sibi. vade ostēde te achab vt premittit̄ ibidem ꝛ tūc reuelatus fuit sibi modus procedēdi cōtra ꝓphetas baal: licet hoc nō sit totaliter expssuȝ: q2 nō omnia scribunt̄. Eodem modo dicendū est de heliseo: curauit enim naaman ex diuina reuelatione ꝛ ad manifestationē virtutis diuie. Unde ꝛ naamā relicta ydolatria cōuersus fuit ad colēdū totaliter vnum verū deum: vnde dixit. iiij. Regū. v. c. nō faciet seru⁹ tuus vltra holocaustū ꝛ victimā dijs alienis nisi domino. ¶ De gedeōe vero dicūt aliqui doctores nostri qd̄ ex debilitate fidei petijt bis signū in vellere ꝓpter quod nō excusatur totaliter a peccato sicut dicit q̄dam glosa sup locum istuȝ. Sed hoc nō videt̄ rationabiliter dictū quia scriptura non notat eum culpabilem ex hoc facto nec fuit punitus a deo sicut zacharias pater iohānis qui ꝓpter dubiū petijt signum dicēs. vnde hoc sciam propter quod factus fuit mutus vsq̄ ad filij sui circūcisionem: vt habetur Luce ꝑmo capitulo. De glo. vero in gn̄ali allegata parum est curandū. ideo saluo meliori iudicio potest aliter dici. vno modo q̄ gedeon fecit hoc ex instinctu diuino ꝛ sic nō peccauit. Instinctus enim diuin⁹ non īpellit ad peccandum Alio modo dicendo q̄ gedeon nō

fecit hoc dubitãdo de potẽtia dei quin p ipsaz posset saluare populũ. nec de vbo dñi dicẽtis sibi. in hac fortitudie tua liberabis israel quasi nõ esset verũ. Sz ignorauit vtrũ hec c pmissio esset absoluta q semp iplet vel cõditionalis. s. nisi gedeõ z ei9 socij ponerẽt ipedimẽtũ p aliqd peccatũ. frequẽter. eñ i sacra scriptura itelligunt pmissiones diuie facte sub tali conditiõe q̃uis nõ exprimat. hieremie. xviij. c. Subito loquar de gẽte z de regno vt edificẽ z plãtez illd si fecerit malũ in oculis meis vt nõ audiat vocẽ meã penitẽtiã agã super bono qd locut9 suz vt facerẽ ei. timuit ergo gedeõ ne p fragilitatez suaz vel sociorũ suorũ pueniret impedimẽtũ dicte pmissiõis. petijt ergo humiliter a deo edoceri p signũ qd nõ pueniret tale ipedimẽtũ vt sic cõstãtius z expediti9 iret ad pliũ pp̃ter qd petijt duplex signũ vnũ p se aliud pro socijs suis

¶ Ad auctoritatẽ malachie dicẽdũ q iudei tenebant soluere decimas ex pcepto dei sicut pz in multis locis veteris testamẽti z p cõsequẽs hoc erat necesse ex pte soluentiũ z vtile ex parte recipiẽtiũ. Erat eñ ad sustẽtationẽ ministrorũ. Ad hoc eñ inducebat dñs populũ p pphetã dicẽs. Inferte omnẽ decimã zc. Quod autẽ subdit pbate me sup hoc zc. li. pbate nõ tenet hic causaliter sic intelligendo q soluerẽt decimas ad probandũ seu temptãdum. si per hec de9 aperiret eis catharactas celi sz tenetur ɔsecutiue. z est sensus si impleueritis preceptũ meum de decimis sicut tenemini z ego consequẽter multiplicabo bona vestra sicut dicit Esa. c. j. si volueritis et audieritz me bõa terre comedetz.

¶ Cõtẽdit iude9 pbare q lex euãgelica nõ est lex dei qr cõtradicit legi moysi cũ dicit nõ iurare oĩno

Decimum argumẽtum iudeorũ est z sumit ex euãgelio ex illo verbo. Mat. v. c. Audistis qr dictũ est antiqs nõ piurabis. reddes autẽ dño iuramenta tua. ego aũt dico vobis nõ iurare oĩno zc. sequitur Sit ergo sermo vester. est est non nõ: qd aũt abundãtius est a malo est. Ex istis arguũt sic iudei xp̃ianĩ affirmãt q lex euãgelica nõ destruit legẽ moysi i moralib9 sz hoc pz esse falsum quia scribitur deutero. x. c. Dñm deũ tuũ timebis z illi seruies ipsi adherebis z i noĩe illius iurabis. Et iterũ deutero. vj. Dñm deũ tuũ timebis z illi soli seruies ac per nomẽ illius iurabis. Et pz manifeste qd iesus nazaren9 istud destruit dicendo ego dico vobis nõ iurare oĩno. ¶ Solutio q negatio pposita signo vniuersali facit eqpollere suo ɔtradictorio qr non omnis z quidã non equipollẽt. Et ideo per hoc q dicitur nõ iurare omnino. nõ excluditur omne iuramẽtũ: qr quilibet tenetur superiori requirẽti veritatẽ per iuramentum dicere veritatẽ aliter periret iustitia z veritas i multis casib9. sz cũ dr. Nõ iurare

omnino excludit iuramentū illicitū qđ est triplex.s.iuramētū falsū qđ caret veritate ⁊ iuramentū iniquū qđ caret iustitia.sicut cum aliquis iurat innocēti nocere ⁊ iuramētū incautū ꝙ iudicio discretionis caret|qđ fit qñ quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate.⁊ propter hoc đr Hiere.iiij.c.iurabis viuit dñs i veritate ⁊ iustitia ⁊ iudicio.ad excludēdū illa tria iuramēta illicita. ⁋ Sciēdū āt ꝙ ex ꝟbo deute.iiij.c.supra allegato in noīe illi⁹ scȝ dei iurabis. Aliq̄ dixerunt ꝙ iuramētū esset frequētandū tāq̄ religiōis actus etiā in cōi ꝟbo vbi nō apparet necessitas aut pia vtilitas de quib⁹ videnť fuisse isti iudei arguētes. Sȝ ꝙ hoc sit falsū patet ꝑ ꝓceptum diuinū .Exo.xx. vbi đr nō assumes nomē dei tui in vanū.nec ei habebit insontē dñs eū q̄ assumpserit nomē dei sui frustra.qđ facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiā patet ex ꝟbo hieremie ꝓallegato Itē Eccl'iastici.xxiij.c.đr vir multū iurans replebiť iniq̄tate .nā ex freq̄ntia iurādi ex iuramēto īcauto labiť in iuramētū falsum ⁊ iniquū. ⁋ Qđ autē subdiť sit sermo vester est est.nō nō.i.simpliciter affirmādo ꝟitatē ⁊ negando falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat.⁊ ꝙ hoc intelligať de modo.cōi loquēdi inter hoīes ptȝ ꝑ hoc qđ diciť sermo vester.qđ autē amplius est a malo est.nō dicit hoc esse malū sed a malo. Nā omē iuramentū est a malo culpe vel pene.iuramētū eñ falsum iniquū et incautū est a malo culpe ex pte iurātis. Iuramētū autē licitū est a malo pene ex pte requirētis iuramētū. Ex humana q̄ppe fragilitate que pena quedā est īflicta hūano generi ꝓpter culpam primoꝝ parentū procedit.ꝙ homines mutuo sibi nō credunt simplici verbo absq̄ iuramēto. Et sic ptȝ ꝙ xp̄us nō destruit i moralib⁹ legē moysi immo ꝑficit ⁊ dat modum quomodo homines nō sint leuiter piuri. ⁋ Iudei vero miseri et ceci dant modū ꝙ homo sit piurus ⁊ ꝙ frāgat omnia vota que facit ꝓm ꝙ deducit Hieronym⁹ de sctā fide conuersus in tractatu queȝ fecit ex dictis thalmuth i.c.iij.vbi sic ait. Dicunt sapiētes eorum in thalmuth in nodarim in.c.qđ īcipit arbane darim. Ille qui frangit iuramēta ꝓmissionis vel vota que facit per totū annum ne habcāt aliqueȝ vigorem surgat vltima die anni ⁊ dicat quecunq̄ ꝓmissiones iuramēta vel vota ego fecero q̄ in toto anno seq̄nti existūt reputo cassa nulla ⁊ vana.⁊ hoc modo vtuntur iudei in p̄nti in vna nocte anni. Ueniunt eñ omnes ante suum rabi: tenentē in brachijs thorath ⁊ oēs cū magna solēnitate dicūt ꝓdicta verba ⁊ ex hoc intelligunt ꝙ sunt sine onere cōscientie ad frangēdū qđcūq̄ iuramētū qđ faciūt signāter xp̄iano q̄r iuramētum quod fit iudeo seruatur. Si ille qui recipit iuramentū dicit illi qui facit tu iuras in deū ⁊ i hac lege ad itellectū meum ꝙ facies talem rem ⁊c.⁊ cū dicit ad intellectū meum dicūt ꝙ

iam reuocat pdicta ptestatio quã fecit in principio anni. Sz si iuramentũ facit xpiano. dicũt ipsi qz lz xpianus dicat. tu iuras ad intellectũ meũ qz nõ reuocat. ppterea pdicta ptestatio qz xpianus nõ habet intellectũ. Et idõ lz oẽs aljame iudeorũ iuxta forũ regni faciãt iuramẽtũ in manibꝰ sui maioritni. vl baiuli de nõ pstando pecunias vltra id qd licẽtiant p regẽ nullus eorũ obseruat τ intelligunt qz non peccãt pptter supradicta. hec ille.

¶ Huic sñie fauet etiaz magister Johãnes cõuersus in libro de cõcordia legũ titu. iiij. c. vij. vbi pter illa q dicta sunt. addit etiã qz mãdauerũt sapiẽtes iudeorũ in thalmuth qz si iudeus faceret iuramẽtũ τ de hoc postea peniteret ĩ corde qz in psentia triũ iudeorũ dicat se talia iurasse. τ qz de eis in corde penitet qz iudei astantes dicũt ei. Illa q iurauit vana τ nihilata suo iudicio reputare τ qz illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Item dicit qz in nocte remissionez indulgẽtiarum ponãt in publico thorath. τ cantor dicit populo publice ter qz oĩa vota τ iuramenta facta sunt cassa nihilata τ vacua τ nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste qz ex hmõi occasione iudei sunt faciles ad iurandũ τ nullũ obseruant penitus iuramentũ.

¶ Et pter hos alios articulos ĩmiscent iuramẽtis. quare de eis p sua iuramẽta cõfidere nullus debet τ dicit in suo thalmuth qz quidam actor iudeorũ priuatus τ familiaris erat cuiusdã imperatoris quadã die intrãs camerã ĩperatoris inuenit eũ comedẽtẽ victualia phibita. τ imperator recepit ab eo iuramẽtũ vt hoc nullatenus alicui reuelaret τ post tps inuentus est reuelasse. τ dixit ei tu nõne iurasti deo te hoc nunq̃ reuelare. Rñdit ego iuraui nõ reuelaturus deo sz nõ hoibus de mũdo. τ qui dño sic falsauit iuramẽtũ articulo subtilitatis false q̃to magis hoibus falsaret leuiter iuramẽtũ. quare nunq̃ a iudeis deberet exigi iuramẽtũ nec in aliquo deberet credi. et de eis dr Hieremie. v. qz si etiã dixerint. viuit dñs τ hoc falso iurabũt τ xpiani nõ leuiter iurãt τ obseruãt fideliter iuramẽtum ſm legẽ τ nisi adimpleat a confessoribꝰ non absoluũtur dum tñ sint licita iuramenta. qm ipsa obseruare penitus obligãtur. de quo Numeri. xxx. si quis virorum votũ vouerit dño aut se cõstrinxerit iuramẽto nõ faciet irritũ verbuz τ omne qd promiserit implebit. hec ille.

¶ Contẽdit iudeus pbare qz lex euãgelica nõ est lex vera quia destruit legem iustitie.

Ad decimum argumentum iudeorũ ex euãgelio sumit ex illo Mathei ca. quo supra. Audistis qz dictum est antiquis. Oculũ pro oculo. dentẽ pro dẽte. Ego autẽ dico vobis non resistere malo. sed si q̃s percusserit te in dexteram maxillã prebe ei τ alterã. τ q voluerit in iudicio cõtẽdere tecũ τ tunicã tollere dimitte ei τ palliũ τc. hoc dicit

iudei esse cõtra legẽ rectitudinis z iustitie a deo datam. Exodi.xxj. oculũ pro oculo zc. Itẽ xpiani nõ seruãt istam legem iesu nazareni. Nã per fraudes z lites vnus rapit bõa alterius z non solum hoc est verum de secularibus sed et de religiosis pluribus. ¶ Respondet q nõ ẽ verũ iesuz nazarenũ destruxisse legẽ iustitie z rectitudinis. Circa qd sciẽdum q nõ resistere malo aliqñ bonũ est z necessariũ. z sic cadit sub pcepto vt pote qñ ex tali resistẽtia apparet manifeste origo magni mali z discidiũ ciuitatis vel regni vel aliqd huiusmodi. Aliqñ vero est bonũ superogatiõis vt qñ malũ illatũ tolerat patiẽter propter deũ. vel pter pacez seruandã vel pter sui humiliationẽ: z sic nõ resistere malo cadit sub cõsilio z nõ sub pcepto. z i istis duobus modis loquit saluator z sic nõ excludit legez iustitie sed addit super hoc pfectionem legis euangelice ad quã nõ tenẽtur homines. sz possunt licite de illata iniuria querere vindictaz secundũ ordinem iustitie qñ nõ apparet ex hoc maius malũ surgere vt dictũ est: ¶ Sciẽdum aũt q ex hoc vbo legis. oculũ pro oculo zc. aliq iudei de qbus vident isti sic arguentes dixerunt male interptantes q vindicta erat p se appetenda qd est falsuz q vindicta est malũ pene z ideo nõ est per se appetibilis sed propter aliquod bonũ cõsequendũ: vt pter ordinez iustitie cõseruãdũ. vel propter correctionẽ iniuriantis vel pter terrorẽ alioz vt ab iniurijs cohercea turvel aliqd hmõi. vbi ergo nullũ tale bonũ ex pena alicui estimatur puenire sed magis timet de scãdalo z maiori malo tũc desistere a vindicta querẽda necessitat est z pcepti vt dictũ est. Si aũt circa taiẽ casuz qs a vindicta querẽda desistit bonũ superogatiõis ẽ z hoc ptz per facta sanctorũ patrũ nõ solũ noui testamenti sed etiaz veteris. Sanctus eñ Joseph potens vindicare illatã sibi iniuriaz a fratribus non solũ a vindicta destitit sed eos cũ suis familijs misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicẽtez z lapides cõtra eũ mittẽtem z ex hoc reuz lese regie maiestatis occidi abisay prohibuit. ij. Reg. xvj. c. dicẽs. Dimitte eum vt maledicat si forte de9 respiciat afflictionẽ meã id etiã pz per scripturã veteris testamẽti. Leuitici. xix. c. nõ qris rationẽ nec memor eris iniurie ciuium tuorũ Ubi vero ex vindicta secundũ ordinem iustitie nõ apparet ortus scãdali vel mali ex desistẽtia ab ea daret malis audacia iniuriandi bonis. talis desistẽtia malũ esset z peccatuz z i tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. ¶ Quod autez sequitur z qui te percusserit in vnam maxillam zc. Non est intelligendum qtum ad effectum vt sic pcussus maxillam aliam offerat percussori. quia iesus qui cepit facere z docere percussus in vna maxilla vt habet Johannis. xviij. capitulo non prebuit aliaz maxillã pcusso-

ri: sz eũ caritatiue correxit dicẽs si male locut⁹ sũ testimoniũ phibe de malo: si ãt bñ cur me cedis. Est ergo verbũ p̃dictũ s̃m animi p̃pa rationẽ intelligẽdũ. s. vt sic pcus- sus sit disposit⁹ in anima adhuc su stinere maiores pcussiones ⁊ iniu rias in casibus predictis. s. qñ est ibi bonũ necessariũ vel superero- gationis. ❡ Ad illud aũt qđ obij citur de xp̃ianis legẽ xp̃i non ob- seruantibus. Dicendũ q̄ ex eorũ malicia non peioraẗ lex euangeli ca sicut nec lex in monte synai da ta p hoc q̄ iudei satis cito post ei⁹ dationem fecerunt ⁊ adorauerũt vitulũ conflatilez. Exodi. xxxij. c.

❡ Cõtendit iudeus pbare q̄ lex euangelica nõ est lex vera q̄ dat consiliũ. dilectionis inimicorum.

Duodecimuz argumentũ iudeorũ ex euan- gelio sumiẗ ex illo v̄bo Math. quo supra Audi- stis q̄ dictũ est antiquis. Diliges primũ tuũ ⁊ odio habebis inimi- cũ tuũ. Ego aũt dico vobis diligi te inimicos vestros ⁊ bñfacite his qui oderũt vos ⁊c. Ex hoc dicunt iudei. Uideẗ q̄ iesus nazaren⁹ de struxit diuinũ preceptũ q̄ dñs mã dauit filijs israel: ne amicitias vel federa ↄtraheret cũ habitatorib⁹ terre chanaan q̄ erãt inimici eorũ nec quererent eis bonũ: vt habeẗ Numeri. xxxiij. oppositũ dicit ie- sus vt patet manifeste ergo est de structor diuini precepti. ❡ Pro re sponsione ad istud iudaicũ argu- mentũ sciendum ẽ q̄ doctores he brei circa hoc errabãt Ex hoc eñi q̄ p̃ceptum est Leuitici. xix. Dili- ges proximũ tuũ sicut teipsũ: ar- guebãt a contrario sensu q̄ debe- bãt odire inimicuz sz hoc est falsũ q̄ oĩs homo ex caritate diligẽd⁹ est: inquantũ ad imaginẽ dei est ⁊ capax ipsius p cognitionẽ ⁊ amo rẽ. Amicitia eñi caritatis fundaẗ sup cõicatiõe sup naturalis beati tudinis. Et ideo oĩs itellectualis creatura q̄ in actu vł potẽtia est btã est ex caritate diligẽda. Ma li aũt hoĩes q̄ diu sunt in via sunt in potẽtia veniẽdi ad beatitudinẽ Et iõ lz eorũ malicia sit odienda: ip̃a tñ natura possibilis beatifica ri est diligẽda. ⁊ hoc ẽ qđ dicit sal uator diligite inimicos vestros bo na. s. gratie ⁊ glorie eis optando. Alia aũt nõ sunt eis optãda nisi in quadã generalitate inquãtum valẽt ad eorũ salutẽ qđ soli deo est notuz q̄ oĩbus alijs põt hõ bene vel male vti: ⁊ iõ circa h̄ nõ ẽ ali q̄d determinate petenduz sed sub cõditiõe. s. inq̄tũ valet ad eorũ sa- lutẽ. Sequitur benefacite: bñface re est effectus dilectiõis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos q̄tũ ad bõa gratie ⁊ glorie ita te- nemur i effectu salutẽ eorũ mõ de bito ⁊ possibili pcurare. Qđ aũt bñfacere odientibus ⁊ inimicis ẽ laudabile patet non solũ per san ctos patres noui testamẽti sed ẽt veteris. ysaac eñi regi gerare ⁊ vi ris eius q̄ eum oderant ⁊ expule- rãt fecit cõuiuiuz magnum Geñ. xxvj. c. Joseph fratres suos q̄ euz occidere voluerũt ⁊ tandem i ser-

uitutē que est mors ciuilis vendiderant dulciter recepit ⁊ pauit. Gen̄.xlv. Dauid saulē ipsuȝ persequētez ad mortez bis a morte liberauit primo Reg.xxiiij.⁊.xxvij. Helisye⁹ syros eū sequētes ad mortē a rege israel īterfici prohibuit ⁊ potu iussit refici ⁊ sic ad suū dominū remitti libere.iiij. Reg.ca.vj. hoc etiā patet per scripturam veteris testamēti. Exodi.xxiij.c. si occurreris boui inimici tui aut asino errāti reducad eū. Itē ibidē si videris asinū odiētis te iacere sub onere nō ptrāsibis sed subleuabis cū eo. Iteȝ prouerbiorum.xxv.c. si esurierit inimic⁹ tuus ciba illum: si sitit da ei aquaȝ bibere: prunas em̄ cōgregabis super caput eius ⁊ dominus reddet tibi. Item psalmo. cxix. Cū his q̄ oderūt pacē eraȝ pacificus ⁊c. ¶ Si auteȝ cōtra dicta arguitur de habitatorib⁹ chanaā de q̄bus ihibuit filijs israel ne ꝯherēt amicitias cū eis ſȝ eos occiderēt. Dicenduȝ ꝙ illi erant ydolatre pessimi propter qꝺ morteȝ meruerūt ſꝫ iudiciū dei. Et iō filij israel occidētes eos non fecerūt ex odio ſȝ ex mādato dei ⁊ iustitie zelo cū ipsis nō erant amicitie ꝯtrahende ad viciū ydolatrie.

¶ Cōtēdit iude⁹ ꝓbare ꝙ iesus xp̄s nō est verus deus q: relaxauit obseruantiam sabbati.

Ertiumdecimuȝ argumētū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo Math.xv. In illo tēpore Abijt iesus sabbato ꝑ sata. discipuli āt ei⁹ esurietes ceperūt vellere spicas ⁊ māducare: pharisei aūt vidētes dixerūt ei. Ecce discipuli tui faciūt qꝺ nō lȝ facere sabbatis. At ille dixit eis Nō legistis q̄d fecerit dauid q̄n esurijt ⁊ q̄ cū eo erant ⁊ quomō ibi intrauit domū dei ⁊ panes propositionis comedit: qꝺ nō licebat ei edere neq̄ȝ his q̄ cū eo erant nisi solis sacerdotibus: Et nō legistis ī lege q: sabbatis in tēplo sacerdotes violāt sabbatū ⁊ sine crimine sunt dico vobis ꝙ tēplo maior est hic ⁊c. Ex dictis arguūt iudei q̄druplicter. Primo si iesus est de⁹ vt dicūt xp̄iani quō relaxauit obseruātiā sabbati cū ip̄e pri⁹ eā preceperit. Exod.xx.c. Memēto vt diē sabbati sanctifices: igit̄ aut ip̄e non est deus cui⁹ cōtrariū affirmāt xp̄iani aut deus est īmutabilis relaxādo qꝺ ip̄e p̄ceperat maxime tāq̄ȝ legitimū sempiternū cuiusmodi est obseruatio sabbati. ¶ Itē.ij. exēplū qꝺ adducit de dꝺ nō ē cōueniēs primo q: discipuli nō erāt ī tāta necessitate famis sicͭ dꝺ ⁊ ei⁹ viri. Secūdo q: dꝺ tūc transgrediēs sabbatū: trāsgressioneȝ tūc nō reiterauit. Itē.iij. si excusauit hāc dꝺ trāsgressiōeȝ eadē rōne dȝ excusare adulteriū ei⁹ cū bersabee ⁊ hōicidiū vrie. ¶ Itē.iiij. exēplū qꝺ adducit ꝺ sacerdotib⁹ nō ē ad ꝓpositū sacerdotes ei opab āt sabbato ī tēplo accēdēdo ignē vl' poti⁹ nutriēdo: hoc aūt nō erat ꝓhibitū sed solū de habitationib⁹ hominū sicut dicitur. Exodi.xxxv.c. de sabbato ignē nō accēdetꝭ ī cū

ctis habitaculis vestris: tēplū aūt nō includit in generalitate habitaculo℞ hominū. ¶ Ad primū argumētū dicendū q̄ magis est ad ppositū Nā ille q̄ dat p̄ceptū pōt i illo dispēsare i casu ⁊ totaliter reuocare. Et idō iesus incarnatū de⁹ potuit hoc facere ppter qd̄ subdit de seipso dn̄s est filius hois ⁊ ēt sabbati. Itē idē in psona est fili⁹ dei ⁊ fili⁹ hois sicut supra pbatū est: q̄ aūt tpe veteris testamenti dn̄s dispēsauerit in obseruātia sabbati p₃ Josue. vj. vbi d̄r: q̄ de mādato dn̄i Josue ⁊ viri bellatores circuierūt vrbē Jerico septē diebus ɔtinuis armati ⁊ sic oportuit q̄ dies sabbati fuerit vna de illis: Et in libro apud hebreos auctētico q̄ d̄r cedarolā. i. ordo secli d̄r q̄ die sabbati fuit ɔ̄liū Jerico: ⁊ h̄ sat̄ i nuitur ex textu Jos. vj. vbi dies ille d̄r vn⁹ q̄ ppriie d̄r de sabbato. Et illo die circuierūt Jerico septē vicib⁹ ⁊ in vltimo circuitu corruētibus muris intrauerūt ⁊ interfecerunt oēs habitatores vrbis. Item. iij. Reg. xix. d̄r q̄ helyas ābulauit in fortitudine cibi illi⁹ q̄dragita diebus ⁊ q̄dra ginta noctib⁹ ɔtinue ⁊ sic pluries ābulauit i sabbato ex volūtate dei. ¶ Qd̄ arguit vltra q̄ de⁹ sit mutabilis nō valet. Na₃ immutabilis exn̄s opatur mutabilia opa sicut incorpore⁹ existēs corporalia facit. Et q̄ vltra d̄r q̄ sanctificatio sabbati fuit p̄cepta ad semp nō est verū: nā vbi de ipa scribit. Exod. xxxj. c. pactū est sempiternū: in hebreo habet pactum est beollā. i. in seculū qd̄ nō significat eternitatē sed temp⁹ lōgum cōiter acceptū ⁊ hoc mō d̄r Hieremie. ij. c. A seculo cōfregisti iugū meū. i. ab āntiquo tpe ⁊ i hebreo habet beollā cōfregisti ⁊c. i. a seculo Aliqn̄ vero accipitur p tpe idetermınato qd̄ tn̄ pōt eē satis breue sicut Deutero. xv. d̄r pforabis aurē ei⁹ in ianua dom⁹ tue ⁊ seruiet tibi vsq₃ in eternū: ⁊ in hebreo habetur pforabis ⁊c ⁊ erit tibi seru⁹ beollā. i. in seculū ⁊ hoc tēpus poterit eē breue vel longū: vn̄ dicit hic glo. hebraica beollā. i. cūctis diebus seculi dn̄i vsq₃ ad iubileū. Si eīn infra annū a pforatione auris serui moreret dn̄s: sfiebat liber a seruitute ⁊ si viueret vltra annū iubileū: seruus tn̄ fiebat liber in anno iubileo. P₃ igit ex dictis q̄ obseruatio sabbati nō est p̄cepta ad semp sed ad tēpus. Et ex hoc p₃ q̄ illi q̄ p hac dictiōe hebraica trāstulerūt eternū vel sempiternū dederūt simplicib⁹ occasionē errandi circa obseruationem sabbati ⁊ circūcisionis. ¶ Ad secūdū qd̄ vltra arguitur de discipulis iesu spicas vellētib⁹ q̄ peccauerūt nō est verū. nō eīn peccauerūt rōne facti q: scribit Deutero. xxiij. c. Ingressus vineam proximi tui comedes vuas quantū tibi placuerit. ⁊ idē intelligendū ē de granis bladi: ⁊ de alijs fructib⁹ nec peccabāt ratiōe tpis. s. diei sabbati: na₃ eo℞ esuries eos excusabat. Posset ēt pbabiliter dici q̄ simpliciter hoc poterāt i die sabbati. Nō eīn peccabant rōne comestionis q: comederc in die sabbati licitū erat om-

hibus iudeis nec rōne excussiōis granorū de spicis q̄ est quedā ꝑpa ratio cibi licet ꝑparatio cibi p decoctionē esset ꝓhibita fieri in die sabbati. Exod.xvj.ꝛ.xxxviij.q2 ibi est lōgus labor ꝛ distractio.s.cōpo sitio lignoꝝ ꝛ accensio ignis posi tio vasoꝝ ad ignē ꝛ sollicitudo cir ca decoctionē vt fiat oportune: tn̄ alique ꝑparationes pui laboris ꝛ parue distractiōis in die sabbati poterāt fieri vtpote. Cibum decō ctū die ꝑcedēti disponere in vasis ꝛ ponere sup mēsam ꝛ per ꝯñs lici tū erat ponere mēsam ꝛ mappā et similia. Similiter illa q̄ cruda co medebanꝑ vt herbe licite ierāt la uare: vellicicatio aūt spicarū non videꝑ esse magis laboriosa seu di stractiua sed minus ꝛ p ꝯñs licita Quod aūt vltra arguiꝑ ꝙ dauid ꝛ viri eius erant in maiori necessita te famis q̄ȝ discipuli iesu nō vide tur verisimile. habebāt eī aliquaȝ pecuniā vel aliqua pignora ad ha bēdū cibū aliūde q̄ discipuli non habebāt q2 sine pecunia ꝛ pera et cū simplici veste necessaria incede bāt. Vñ nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid ꝛ viroꝝ suoruȝ ad hoc ꝙ da ret eis licite panē sanctū sed solū de mundicia eoꝝ maxime a mulie rib9.vt.j.Reg.xxj.c.patet. Qd̄ au tē innuiꝑ vltra qd̄ dauid peccauit panes illos comedēdo pȝ esse fal sum non solū per verbū saluatoris factū excusantis sed etiā per scri pturā veteris testamēti que nō re probat dd̄ comestionem: nec achi melech cōcessionem ꝛ q2 summus sacerdos erat: nō esset verisimile ꝙ ignoraret qd esset licitū vel illi citū circa obseruantiā sabbati ip̄e autē dixit si mūdi sunt pueri ma xime a mulierib9 māducent quasi dicat fames supposita dicta mun dicia facit comestionem licitam. ¶ Ad tertiū cū diciꝑ ꝙ eadem ra tione iesus debuit excusare vel re laxare adulteriū cū bersabee ꝛ ho micidiū vrie. Dicēdū ꝙ est falsum nā ista sunt p se mala nec possunt bene fieri ꝓpter qd̄ in talibus nō habet locū dispēsatio. ¶ Ad q̄rtū cum dicitur de sacerdotibus in tē plo manualiter operātibus ꝛ lici te non solum accendēdo ignē vel potius nutriēdo sicut precipiꝑ Le uitici.vj.capi.ignis in altari meo semper ardebit quē nutriat sacer dos subjiciēs ligna mane per sin gulos dies: sed etiā hostias lauā do ꝛ sup altare cremādo ꝛ hoc ra tione tēpli vel potius diuini cult9 ibi fiendi. eadē ratione vel maio ri discipuli presente iesu ꝛ eos licē tiāte poterāt licite vellere spicas. dato ꝙ alias esset illicitum qd̄ tn̄ non est bene clarum vt supradictū est: ideo subdit saluator. Dico aūt vobis: quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit muta tum sabbatum in diē dominicam: quare etiam talem diem correspō dentem saturno obseruant iudei ꝛ quomodo iudei iā nō obseruāt sabbatum preceptum a moyse sed reductū a dyabolo dictū est supra in isto tertio libro consideratione quarta argumento quinto.

¶ Cōrēdit iude9 probare ꝙ iesus

xps non est verus deus & vnus cum patre quia confitetur patri.

Quartumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Mat.xi. Confiteor tibi pater domine celi ac terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic. xpiani dicunt quod filius & pater vnum sunt quod ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere coram seipso. Item si omnia sunt tradita a patre. ergo nihil habet a seipso: & sic ex se est omnino deficiens. ¶ Ad primum supra declaratum est argumento.xxii quarte considerationis huius libri per scripturas hebreorum quod xps est deus & homo: deus ab eterno & homo ex tempore. Item declaratum est supra libro primo in aptione.xii.thesaurorum quod iesus nazarenus est verus xps: & quia in eo sunt distincte nature ideo secundum quod deus dicit Johannis.x. Ego & pater vnum sumus.s.in essentia: distincti tamen in personis: secundum autem quod homo dicit Johannis.xiiii.pater maior me est & sic orat coram patre & confitetur. Quod autem subditur si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum quod hec propositio est vera: xps inquantum homo est creatura: omnis creatura sibi relicta in nihilum caderet sicut est de nihilo. Et ideo potest ista concedi cum reduplicatione xps inquantum homo nihil est ex se: sed omnino deficiens. Si autem ex dictis aliquis arguat quod idem sequitur de xpo inquantum deus quia quicquid habet filius inquantum deus habet nascendo & per consequens habet illud a patre: & sic ex se nihil est sed omnino deficiens: dicendum quod non sequitur quia filius a patre accipit idem esse cum eo. nam diuinum esse non est multiplicabile: & ideo sicut pater est necesse esse: sic & filius & sic non potest dici deficiens: nam eandem deitatem potentiam: sapientiam: & sic de aliis absolutis habet cum patre. Quod autem in diuinis sit pater & filius non solum patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esa.ix. filius datus est nobis & vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis &c. ex quo patet quod in diuinis est filius & per consequens patet quia relatiue dicuntur adinuicem & posita se ponunt & perempta se perimunt. Non enim potest dici quod deus filius sit filius alicuius creati vel finiti non tamen sunt duo increati aut duo immensi sicut nec duo dii sed vnus increatus & vnus immensus. nullam enim distinctionem habent in deitate sed solum in personali proprietate. De trinitate personarum & vnitate essentie: dictum est supra argumento.xxiiii.quarte considerationis huius libri: quantum sufficit ad propositum huius libri.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus xps non est deus quia contradicens sibi est instabilis.

Quintumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo. Matth.viii. Cum autem descendisset iesus de monte secute sunt eum turbe multe & ecce leprosus veniens adorabat eum dicens. Domine si vis

potes me mũdare rc. Seqr̃ r ait ie
sus illi: vide nemini dixeris sz vad̃
oñde te sacerdoti r offer mun⁹ qđ
p̃cepit moyses. Ex his arguit sic
iude⁹ iesus voluit sacrificiũ qđ̃ fie
bat ĩ emũdatiõe leprosi. Alibi ve=
ro.s. Mat.ix.r.xij.c.dicit miãz vo=
lo r nõ sacrificiũ r sic ɔtradicit si=
bi r est istabilis ĩ volũtate. Itẽ idẽ
arguit̃ p hoc ꝙ dicit mũdato a le=
pra: vade nemini dixeris rc. r alibi
scz Lu.viij.c. dicit vade ad tuos r
narra quãta tibi fecerit dñs. item
alibi. scz Mat.x.r Lu.xij. dixit. qui
me ɔfessus fuerit corã hoĩb⁹ ɔfite
bor r ego eũ corã p̃re meo: r sic pz
ꝙ voluit sua f̃cta celari r publica=
ri q̃ sunt ɔ̃dictoria. ¶ Ad primuz
dicẽdũ ꝙ nõ vz: nã eadẽ rõne per
scripturã veteris testamẽti quã iu
de⁹ ɔfitet̃ eẽ verã pbaret̃ deũ esse
mutabilẽ qr Geñ.viij.c. dicit̃ de sa
crificio noe. Odoratusq̃ẽ domin⁹
odore suauitatis r sic fuit sibi pla
citũ. Itẽ ĩ Exo. leuitico r alijs li=
bris veteris testamẽti p̃cepit de⁹
sibi offerri sacrificia tanq̃ sibi pla
cita. r Esa.j.c. dr̃ holocausta arie=
tũ r adipẽ pinguiũ r sanguinẽ hir
corũ r vitulor̃ nolui: r psal.xxxix.
sacrificiũ r oblationẽ noluisti rc. H̃
eñ nõ arguũt dei mutabilitatem
Nã ip̃e imutabilis mutabilia opa
tur sicut incorpalis corpalia. Nõ
aũt iesus dixit allegãdo dcm̃ ozee
pphete.vj.c. miãz volo r nõ sacrifi
ciũ nõ dixit h̃ sacrificia veteris le
gis reprobãdo. habebãt ei tũc cur
sũ suũ r habuerũt vsq̃ ad mortez
xp̃i. Sz hoc dixit opa mĩe sacrifi=
cijs p̃ponẽdo. nã habẽt duplicem
bonitatẽ r vnã ex gñe: qr sunt virtu
tis moralis: aliã ex charitate quia
qñ fiũt ex charitate habẽt bonita
tem meriti vite eterne. Sacrificia
vo veteris legis nõ habebãt boni
tatẽ nisi ex fide r dilectiõe offerẽ
tiũ. iõ dicit̃. Geñ.iiij.c. respexit dñs
ad abel r ad mũera ei⁹: q̃si dicat.
mũera fuerũt accepta sibi pp̃ter
bonitatẽ offerẽtis. Quod aũt isto
mõ intellexerit ppheta vel poti⁹
dñs p pphetã pꝫ p textũ ibidem
qui talis est: misericordiaz volo r
nõ sacrificiũ r sciẽtiaz dei plusq̃
holocaustũ. Per hoc ꝙ dicit plusq̃
holocaustũ q̃ sunt quedaz sacrifi=
cia pꝫ ꝙ nõ loquebat̃ holocausta
reprobãdo sz eis sciẽtiã dei p̃ferẽ
do r eodẽ mõ de opib⁹ misericor=
die respectu sacrificiorũz. Et hoc
idẽ pꝫ Esaie primo.c. Postq̃ di=
xerat dñs holocausta arietũ r adi
pem pinguiũ r sanguinem hirco=
rum aut vitulorũ nolui. Subdit q̃
rite iudiciũ subuenite oppresso. iu
dicate pupillo: defendite viduã: r
venite r arguite me dicit domin⁹
Si fuerint peccata vestra vt cocci
num quasi nix dealbabunt̃ rc. Ex
quo pꝫ manifeste ꝙ opera miseri
cordie r iustitie magis erãt delети
ua culpe r meritoria glorie habẽ=
de xp̃i tempore q̃ sacrificia legis.
¶ Quod autem arguitur ꝙ iesus
aliquando voluit facta sua celari
r aliqñ publicari fuit valde ratio
nabile. Nã omnis eius actio fuit
nostra instructio. Expedit aũt im
perfectis opera sua celare ne p va
naz gloriã extollantur: r expedit
aliquando maxĩe perfectis opera

sua bona i publico ponere ad dei gloriã z primi edificationẽ. Quãtum ad primũ dicit iesus. Mat. vi. te aũt faciẽte elemosynaz nesciat sinistra tua q̃d faciat dextera tua Et quantũ ad secundũ sic luceat lux vr̃a corã hoib⁹ vt videãt opa vr̃a bona z glĩficent patrẽ vestrũ qui in celis est Mat. v. Sic ẽt patres veteris testamẽti aliqua bõa opera fecerũt occulte z aliqua bona publice. Helias eñ filiũ vidue sareptane suscitauit secrete i suo cubiculo ad cõsolationẽ mr̃is vidue. iii. regũ. xvii. c. z ignẽ de celo fecit descẽdere super holocaustuz suũ ad declarationez diuinitatis vere publice scz corã rege achab z pplo israel. iii. regũ. xviii. c. similiter helyse⁹ multiplicationẽ olei ad vidue sustẽtationẽ z filioꝝ ei⁹ z ad satisfactionẽ creditoꝛi fiẽdã fecit secrete: scilicet clauso ostio vt habet. iiii. regũ. iiii. c. z milites syrie volẽtes eũ capere acrisia ꝑcussus duxit eos i medio samarie coram rege israel z populo ciuitatis vt habet. iiii. reg. vi. c. Patet igit ex predictis ꝙ iesus ratiõabiliter aliqua facta sua bona publicauit z aliqua occultauit.

¶ Cõtendit iude⁹ probare ꝙ pater fili⁹ z spũssanctus nõ sunt vnius eẽntie: q2 vnũ pctm̃ dimittit ab vna ꝑsõa qđ nõ dimittit ab altera

Extũdecimuz: argumẽtũ iudeoꝛum sumit ex euãgelio ex illo loco. Mat. xii. oẽ pctm̃ z blasphemia dimittet hoibus: spiritus autẽ blasphemie non dimittet. Et quicũqz dixerit verbũ cõtra filium hoĩs dimittet ei qui aũt dixerit cõtra spiritũsanctuz nõ remittet ei: neqz in hoc seculo neqz i futuro. Ex his argust sic iude⁹. Vos xp̃iani dicitis ꝙ pr̃ z filius z spũssanct⁹ sunt vnius essẽtie z vnius volũtatis: quõ ergo dicit verbũ seu blasphemia cõtra spiritũsanctũ z non cõtra filiũ z patrẽ: z quõ vn⁹ dimittit peccatũ vel blasphemiã sine alio. hec eñ q̃ vident haberi ex verbis iesu iplicãt ↄtradictionẽ si sunt vnius essentie. z vn⁹ blasphematoꝛ z alter nõ: sequit ꝙ idẽ blasphemat z nõ blasphemat si sunt vni⁹ volũtatis z alter remittit z alter nõ seqt ꝙ idẽ remittit eidẽ blasphemãti z nõ remittit q̃ sunt ↄtradictoꝛia. ¶ Itẽ de aĩa blasphemãtis iħm xp̃z separata q̃ro dicit iudeus vbi sit. s. i celo vel in gehẽna. Si dicat ꝙ in celo sequit ꝙ spũssanct⁹ ipotẽs est ad puniẽdũ blasphemiam illatã sibi z ab eo nõ remissaz. Si aũt dicat ꝙ est in gehẽna sequit ꝙ pr̃ z fili⁹ sunt ipotẽtes ad saluãdũ eã cũ remiserit blasphemiã. Itẽ si duo remittũt scz pr̃ vel fili⁹ z spũssanct⁹ nõ remittit q̃d ꝑficit blasphemãti z q̃d sibi nocet si spũssãct⁹ nõ remittit: ex quo pr̃ z fili⁹ remittũt ei. Ex his ergo q̃ videt friuola ↄtradictionẽ iplicãtia q̃ tñ sequunt ex ṽbis iesu nazareni cõcludit iude⁹ ꝙ ei⁹ doctrina nulli⁹ sit momẽti. ¶ Satis pꝫ intelligẽtib⁹ ꝙ obiectiões iste ꝑcedunt ex imaginatione falsa circa articulũ

sancte trinitatis q̃ articulus satis est declarat⁹ supra.c.xxiij.quarte cõsideratiõis huius tertij libri ex scripturis hebraicis: nõ solũ q̧ in eẽntia diuina sint plures sꝫ q̧ sunt tres ⁊ solũ tres: nec est cõtra intẽtionẽ antiquorũ hebreorũ dicere pluralitatẽ in deo dũ tñ vnitas essentie teneat q̧ nos xp̃iani tenem⁹ firmiter ⁊ ꝯfitemur fidelit. ¶ His ergo suppositis rñdẽdũ est ad obiectiões. Circa qđ sciẽdũ ẽ q̧ saluator. Mat.xij. distiguit blasphemiã cõtra filiũ hoĩs a blasphemia cõtra sp̃m sanctũ. Primaꝫ vocans verba iudeoꝝ nequiter ꝓlata cõtra benignitatẽ humanitatis sue. Comedebat eñ ⁊ bibebat cũ hominibus etiã aliquãdo cũ pctõribus sicut clemẽtissimus medic⁹ cũ egrotis ⁊ ꝓpter ea iudei vocauerũt eũ voracẽ ⁊ potatorem vini publicanorum ⁊ pctõrum amicuꝫ vt habet mat.xj.c. Et hãc blasphemiã dicit saluator remissibileꝫ eo q̧ erat excusabilis i pte ex cõsideratione fragilitatis humane. Secundã vero blasphemiã vocat verba cõtra deitatẽ suã nequiter dicta. Uidẽtes eñ ab eo fieri expulsiones demonũ illuminatiões cecoꝝ: suscitatiões mortuoꝝ ⁊ siĩa q̃ nõ poterãt fieri nisi virtute diuina. Judei tñ ea nequiter attribuebãt ꝟtuti demonis dicẽtes. Mathei.xij.c. Hic demõia nõ eijcit nisi i beelzebuth ꝑncipe demonioꝝ ⁊ hanc blasphemiã dixit saluator irremissibilẽ: non simpliciter sed de difficili remissibilẽ. Nã ex parte blasphemantiũ nõ erat aliqua excusabilis ratio, in toto vel i parter: q2 talis blasphemia cõtrariat pricipio remissiõis pctõꝝ q̧ ẽ virtus diuina. Et q2 eadẽ deitas est in trib⁹ ꝑsonis. ideo blasphemãs cõtra vnã ꝑsonã blasphemat etiã contra aliã: ⁊ similiter q2 eadẽ bonitas est in trib⁹ ideo vna ꝑsona nõ remittit sine alia. Nã opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorũ aliquando ꝑsone spiritussancti attribuit. q2 principiuꝫ remissiõis huiusmodi est, bonitasque est attributum spiritussancti. Patet igit q̧ obiectiones iude suprapositeꝑcedunt ex falsa imaginatione. ¶ Restat aũt ostẽdere q̧ irremissibile dupliciter dicit vno mõ ꝯdictorie id est nullo modo remissibile. Alio mõ cõtrarie id est de difficili remissibile: ꝰ mõ patet.v.meth. vbi dicit q̧ i possibile ⁊ intrãsibile. vno modo dicitur quod nullo modo põt fieri vl transiri. Alio modo qđ de difficili potest hoc etiã declarat de communi modo loquẽdi. Dicitur eñ de ceco perfecto q̧ nõ potest videre simpliciter: ⁊ de cecutiẽte q̧ nõ potest videre: q2 videt cum difficultate. Tertio hoc ꝺclarat ex modo loquẽdi scripture veteris testamenti. Josue eñ cõsiderans difficultatem populi ad bonum ⁊ ꝓnitateꝫ ad malum dicit Josue vltimo capitulo nõ poteritis seruire domino ⁊c. non intellexit de impossibilitate simpliciter: sꝫ de difficultate. Nam ibi subdit q̧ inijt fedus inter populum ⁊ deũ vt seruiret domino. Itẽ Hiermie.xiij.

ca. Si pōt ethiops mutare pellē suā ꝛ pard⁹ varietates suas ꝛ vos poteritis bñ facere cū didiceritis malū. Qd ēm ethiops ꝛ pardus possunt mutare pelles suas hoc ē īpossibile simpliciter. Sꝫ ꝙ assue tus ad mala reuertat̄ ad bñ agen dū nō est impossibile ſꝫ difficile eo ꝙ habitus vitiosus īclinat ad ma lū agendū p modū nature. Exem plum aūt habetur in manasse re ge q̄ dū vixit fuit assuetus in pes simis ꝛ tñ finaliter reductus fuit ad bonū virtutis. vt patet. ii. para lip. xxxiij. ꝛ in fine libri vbi ipsi⁹ po nit̄ oratio. ¶ Quod aūt iudeus q̄ rit vltio de aīa blasphemātis vbi sit. Dicendū ꝙ si recessit a corpore cū peccato blasfemie est ī inferno Si vero recessit totaliter expedi ta quātū ad culpā ꝛ penā est in ce lo. Si aūt recessit liberata a culpa ſꝫ adhuc ad penā temporalē obli gata detinetur ad tp̄s in purgato rio donec purgetur ꝛ sic ad gloriā transferatur nec aliqua p sona di uina est impotens ad saluandum eū: vel puniendū: q̄ sicut tres per sone sunt vn⁹ de⁹ ita sūt vnus de⁹ oīpotens ad faciēdū de creatura quicquid placet sibi ſꝫ ordinē sue sapientie ꝛ iustitie.

¶ Quod iesus xp̄s nō est ver⁹ de⁹ q̄ dicens ꝙ venit saluare qđ pie rat contradicit sibi ipsi loquēs pa rabolice.

Ecimūseptimum argumētū iudeoꝝ ex euā gelio sumit̄ ex illo loco. Mat. xviij. nō ē volūtas añ patrē vestrū q̄ in celis est vt pereat vn⁹ de pusillis istis: ꝛ ibidē p̄mittitur venit filius hoīs saluare qđ perie rat. Item Mat. xiij. c. dicit̄. Ideo in parabolis loquor eis q̄ viden tes nō vidēt ꝛ audiētes nō audi unt neq̄ꝫ intelligūt. Ex his arguit sic iudeus. Si venit iesus saluare qđ perierat vt dicit ꝛ tñ loq̄batur peccatoribus parabolice vt nō in telligerēt nec p cōsequens cōuer terētur vt ibidē in euāgelio subdi tur. Ista sibi vident̄ manifeste ꝯdi cere. s. ꝙ q̄reret salutē pctōꝝ ꝛ nō q̄reret nec vellet. Itē istud vltio dictū destruit verbum dn̄i ezechie lis. xviij. Nolo mortē peccatoris sed vt magis cōuertatur ꝛ viuat. ¶ Dicendū ꝙ christus nō semp loquebat̄ turbis parabolice ſꝫ ali quā do plane ꝛ aperte tractans ea q̄ sunt de necessitate salutis vt pa tet Mat. v. c. ꝛ. vj. ꝛ. vij. vbi tradit formam perfectionis euangelice. Sed quoniā frequenter ad eius predicationē veniebant homines maligni nō ad discendū sed ad in sidiandū ei. Ideo tunc loquebat̄ parabolice vt nō ītelligerēt ne da ret sanctū canibus ꝛ poneret mar garitas ante porcos. Aliqñ etiā fidelib⁹ ꝛ deuotis loquēs parabo lā p̄mittebat ꝛ postea exponebat: vt ex p̄missiōe pabole veritas gra tiosius caperet̄: ꝛ hic mod⁹ cōiter in eccl̄ie p̄dicatiōibus obseruat̄. Patet igit̄ ꝙ iesus aliqñ loq̄bat̄ parabolice ꝛ aliquādo plane ꝛ h̄ ratiōabiliter. nā ezechiel ꝛ alij p phete frequenter vtroq̄ꝫ modo lo quebātur vt patet eoꝝ libros ī mē

ti. Moyses etiã aliquãdo loqbat populo velata facie aliqñ vo sine velamine. ¶ Itẽ iude⁹ arguẽs ꝯ iesũ eo ꝙ dicit ĩ parabolis loquor eis vt vidẽtes nõ videãt. ⁊c. Arguit ꝯtra deũ veteris testamẽti. ⁊ ꝑ ꝯñs seipsuꝫ. dicit eñ. Dñs Esaie. vj. c. Exceca cor ppl'i hui⁹ ⁊ aures ei⁹ aggraua quã auctoritateꝫ Iesus ita allegauit tanq̃ ipletã ĩ sua ꝑdicatiõe ꝑ quã simplices ⁊ illiterati fuerũt illuminati in apostolis ⁊ sacerdotes ⁊ scribe fuerũt excecati. De cã hui⁹ cecitatis dictũ fuit supra ꝯsideratiõe p̃ia huius tertij libri. Nec obstat ꝙ vba Esaie sunt h̃ aliqual'r mutata. Nã apl'i ⁊ euãgeliste allegãtes scripturã veteris testamenti magis curauerũt allegorie sensuꝫ q̃ vba. hec auteꝫ excecatio fuit ab antiqs doctoribus iudeorũ exponẽtibus in libro. Af. c. j. decoris illud q̃d dixit moyses Deutero. xiij. c. generatio praua atq̃ ꝑuersa heccine reddis domino popule stulte ⁊ insipiens glo. stulte ĩ his q̃ ꝑcesserũt ĩsipiẽs ad futurũ seculum ꝑ quod intelligit tp̃s messie in glosis hebraicis vbiq̃. ¶ Quod autẽ vlterius dicit iesum destruere verbũ domini dicẽtis. nolo mortẽ peccatoris ⁊c. nõ valet. Nã in populo sunt aliq̃ peccatores penitẽtes ⁊ aliq̃ obstinati de penitẽtibus dicit dñs verbũ istud ⁊ multa cõsimilia. De obstinatis vero dicit cõminationem asperam ⁊ totalem destructioneꝫ. Iob. xxj. c. ducunt in bonis dies suos ⁊ in pũcto ad inferna descẽdunt ⁊ hoc patet per effectum de chore ⁊ sibi adherẽtibus Numeri xvj. Et ideo si arguit iudeus ip̃m destruxisse dñi verbũ eadẽ ratiõe sequit ꝙ destruit deus verba sua quod est iniquũ. ⁊ contra seipsum maxime in verbis vbi in eodẽ cõtextu litere talis mod⁹ loquẽdi cõtrari⁹ de obstinatis ⁊ penitentib⁹ frequenter inuenit: vnde Exodi. xxxij. c. dicit. Ego occidã. s. obstinatos: ⁊ ego viuere faciã. s. penitẽtes: ⁊ psalmo. lxxvij. Cũ occideret eos q̃rebant eũ ⁊ reuertebant ⁊c. Occisio refert ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitẽtes qui aleoruꝫ pena territi reuertebantur ⁊ penitebant.

¶ Contendit ꝙ iesus xp̃s non est deus q2 orauit.

Decimũoctauũ argumentũ iudeorũ lex euãgelio sumit ex illo verbo mat. xxvi. c. tũc venit cũ illis iesus in villã q̃ dicit gethsemani ⁊ dixit discipulis suis sedete hic donec vadã illuc ⁊ orẽ. Et h̃ arguit sic iude⁹. Si iesus est de⁹ q̃no orauit ipsius eniꝫ dei nõ est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loq̃. ¶ Per superius dicta facilius istud argumentũ iudaicũ soluit: q2 declaratũ ẽ supra ꝑ scripturas hebreorũ ꝙ messias in veteri testamento ꝑmissus futurus erat ver⁹ homo ⁊ verus deus in vna ꝑsona. Item ꝙ redẽpturus erat mundũ ꝑ passionẽ suã in humana natura. Itẽ ꝙ iesus nazaren⁹ est ver⁹ messias iudeis ꝑmissus. Iõ habuit corp⁹ passibile ⁊ mortale ꝑ nr̃a redẽptio

ne vsq ad suã resurrectionẽ. In q̃ habuit corpus immortale ⁊ glorio sum. ¶ Dicendũ ergo q iesus na zarenus ĩ humanitate ꝓ nobis as sumpta in qua est minor patre ora bat eum pro nobis sicut scribitur Esaie. liij. ⁊ pro transgressoribus orauit vt. s. non perirent. qđ capi tulum intelligit de xp̃o ad litterã sicut supra sepe declaratũ ẽ. Ora uit etiã pro seipso Johannis. xvij. c. pater clarifica filiũ tuum ⁊c.

¶ Cõtẽdit q iesus xp̃s nõ est de⁹ quia fuit tristis ⁊ timuit.

Decimũnonum ar gumẽtũ iudeoꝝ ex euãge lio sumit ex illo loco mat thei. q̃ supra assumpto petro ⁊ duo b⁹ filijs zebedei cepit tristari ⁊ me stus eẽ. tũc ait illis. Tristis est aia mea vsq ad mortẽ: sequit ꝓcidit in faciẽ suã orãs ⁊ dicens. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Ex his arguit iude⁹ duplici ter. Pͥo sic. Quis vnq̃ audiuit de deo loqui tremẽte ⁊ timẽte cũ deus sit oĩpotens ad faciendũ qđ vult sine difficultate. Si aũt dicat q iste timor ⁊ tremor in carne fuit sed nõ in aĩa: quis est ita fatu⁹ qui ignoret carnẽ dolere ⁊ timere nisi per aĩam. Itẽ. ij. ꝑ hoc q dicit trã seat a me calix iste ⁊c. patet q in eo nõ fuit virt⁹ ad saluãdũ vitam suã ⁊ carnẽ. Respondet ꝑsupposi to q sepe supra declaratũ est q ie sus est ver⁹ deus ⁊ verus hõ. Ad pͥmũ dicit q timor ⁊ tremor ⁊ si milia nõ fuerũt in natura diuina q̃ hoc est ĩpossibile nisi tñ metha phorice sic Geñ. vj. c. dicit: ⁊ tact⁹ dolore cordis ĩtrinsec⁹ delebo in quit hoĩem quẽ creaui a facie ter re. Similiter nec in natura huma na xp̃i ad patrẽ aĩe superiorẽ q̃ est intellectiua. In q̃ iesus ab istã ti ste cõceptiõis fuit cõprehensor ⁊ summo gaudio fruebat. Sed q̃ tũ ad partẽ aĩe inferiorẽ q̃ dr̃ sen sitiua ⁊ est ĩ organo corpali ĩ qua iesus fuit viator fuerũt ꝑdicta ad opus nostre redẽptiõis: ⁊ vt in ip so ostenderet vere natura sensibi lis ꝯtra futuros hereticos q̃ dictu ri erãt q xp̃s nõ habuit corp⁹ pas sibile sꝫ celeste. ¶ Ad scđm cũ in ducit transeat a me calix iste. Di cendũ q hec petitio erat sensuali tatis sicut mouẽtis q̃ naturaliter horret mortẽ sꝫ erat rõnis sicut ꝓ ponẽtis eã per quã tñ rõnẽ iesus acceptabat mortẽ q̃ volũtas rõ nalis ĩ eo erat totaliter voluntati diuine cõformis. Jđ dicebat verũ tamẽ nõ mea sed tua volũtas fiat ⁊ accipit hic voluntas ꝓ appeti tu sensitiuo: quẽ appetitũ intelle ctus supabat. Ideo de ipso scribi tur Esa. liij. c. Oblatus est q̃ ip se voluit in hebreo sic habet inangu stiatus est quia ipse voluit: ⁊ infra eodẽ. c. dicit ipe tradidit in mortẽ animam suam ⁊ cum sceleratis re putatus est: ⁊ ꝓpter hoc dicebat math. xxvj. c. Spiritus quidẽ ꝓm ptus est. i. volũtas rationis prom pta est ad mortem caro autẽ infir ma. i. sensualitas: ⁊ hoc inuenitur nõ solum de iesu nazareno: sꝫ etiã in martyrib⁹ in nouo testamẽto si cut patet de multis ⁊ etiã ĩ veteri

testamento. De machabeis ab antiocho tormētatis: z de helcazaro de quo dr. ij. Machabeorum. vj. c. sed cum plagis perimeretur ingemuit z dixit. Dñe qui habes sanctā sciētiā tu scis q̄r cū a morte possim liberari graues corporis sustineo dolores: sm aīam aūt id est secūdū partē aīe supiorē libent hec patior. Qd autē arguit iude⁹ q̄ caro non dolet timet z tristat nisi p animā hoc est verū de aīa sensitiua: sed q̄r nescit distinguere inter sensum z intellectum: ideo facit ridiculosum argumentum.

¶ Cōtēdit iudeus q̄ christus nō est de⁹: q̄r iuit ad ficulneā ad perquirendū fructus que non habebat nisi folia: z q̄r maledixit ei cuz nihil nocumenti sibi fecerat.

Vicesimū argumētū iudeorum ex euāgelio sumit ex illo qd̄ scribit Mat. xxj. Mane aūt reuertēs in ciuitatē esurijt. z videns fici arborē vnā secus viā iuit ad eā z nihil inuenit in ea nisi folia tm̄: z ait nūq̄ ex te nascat fructus i sempiternū z arefacta est ptinuo ficulnea. Ex his arguit sic iude⁹. Si iesus fuisset de⁹ cognouisset a lōge fructuz ficulneā nō habere nec ad eā iuisset. Itē cū ipse dicit bn̄facite his q̄ oderūt vos: qn̄o maledixit arbori que nihil nocuerit sibi: z idō videt hoc fecisse ex ire perturbatione.

¶ Dicēdū q̄ iesus nō solū in quātuz de⁹ quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore nō esse: sed ēt inquātū hō: q̄r q̄libet etiā satis simplex poterit illd̄ scire cū nō esset tēp⁹ ficuū vt dr Marc. xj. c. ad q̄d q̄ iuit ad arborē fructu vacuā. Dicēdum q̄ sicut pphete veteris testi aliqn̄ pphetabāt vbis: aliqn̄ sensibilib⁹ signis: sicut hieremias p̄dixit destructionē ciuitatis hierulē p caldeos z portauit cathenas ligneas i collo suo vt habet hieremie. c. xxviij. ad significādū q̄ popul⁹ cathenis vinct⁹ duceret i captiuitatē. ita iesus q̄ hic dr ppheta magn⁹ Lu. x. c. z de q̄ p̄dictum fuit. Deuter. xviij. c. pphetā suscitabit vobis de⁹ de frīb⁹ vrīs zc. destructionē ciuitatis hierl'z futurā p romāos p̄dixit. Lu. xix. eo. q̄ nō cognouisset tp̄s visitatiōis sue. s. p xp̄z. Que q̄dē cognitio ad sacerdotes z legispitos ptinebat z idō defectū eorum z punitionē signauit p sensibile signū arboris fructu carētis. Nā ipse veniēs ad sacerdotes z legispitos quorum fructū boni esuriebat vacuos bonis opib⁹ inueniebat z p maledictionē arboris eosa deo maledictos significauit Et p ei⁹ arefactionez eorū destructionē p̄figurauit. Naz postea capta ciuitate p romanos cū sacerdotes misericordiā peterēt. tit⁹ iussit eos occidi dicēs eos eē de genere res dei q̄ tēplo destructo cuperēt su puluere. Pz igit ex p̄dictis q̄ iesus circa ficulneā nihil faciebat ex ignorātia seu pturbatiōe ire sz ex magna rōne z misterij significatiōe

¶ Cōtēdit q̄ ies⁹ xp̄s nō est deus q̄r accepit ab alio ptātē dicēs data ē mihi oīs ptās i celo z i terra.

Tricesimum primum argumentū iudeorū est ex euāgelio sumitur ex illo verbo Mat. vlti o.c. data est mihi oīs potestas ī celo et in terra. Ex hoc arguit iude⁹ qd iesus nō sit deus qui ex se est potētissimus et ab alio nō accipit ptātem. Si autē dicat φ a patre data est sibi potestas hoc nō valet qr xpiani dicūt prem et filiū eē equales. ¶ Dicēdū φ ī iesu duplex est ptās sicut est duplex natura. Una est ptās diuia quā hz ab eterno nō tñ a se sz a patre a quo est distinct⁹ in psona: nō tñ in hoc minor est pre qr ab eo accipit eandē ī numero naturā et ptātē sicut sepius superi⁹ dictum est. tamē iesus nō loquit hic de ista ptāte sed de alia quā a deo accepit in humana natura. Nā ab istāti assumptionis hūane nature ad psonā filij illa natura habuit excellētiā super omnē creaturā auctoritatiue non tñ executiue. Nā iter oēs appuit in forma serui ī hūana natura passibili ppter misteriū nostre redemptionis ad iplēdū sicut fuerat pdictū Esa. liij. Uere lāguores nostros ipse tulit et dolores nfos ipse portauit. Disciplina pacis nre sup eum et liuore eius sanati sum⁹. qd intelligit ad literam de xpo etiam sm antiquos doctores hebreorū put dictū fuit supra libro pmo in apptione noni thesauri. Sz in sua resurrectiōe accepit hāc potestatē executiue ideo tūc dixit data est mihi oīs ptās etc. Tñ in iudicio finali omnia pleni⁹ erunt subiecta sibi sicut ondit apostol⁹ ad hebreos. ij.c. Per hāc tñ potestatē que finita est nō est nec erit equlis deo pri. Sic ergo ptz responsio ad obiecta iudeorū ex euangelio.

¶ Cōtēdit φ iesus xps nō est vn⁹ deus cū pre et spūsancto quia ipse descendit in vterū virginis et non pater et spiritussanctus.

Tricesimū secūdum argumētū iudeorū accipit ex vbis xpianorū. Uñ dicit iude⁹ sic vos xpiani dicitis φ est vn⁹ creator. et φ xps vr est fili⁹ ei⁹ et φ descēdit de celis sine sepatione a pre et a spū sancto. qñ ergo vos dicitis φ fili⁹ descēdit ī vtero virginis qro si tūc pr et spūsanct⁹ fuerūt ab eo sepati aut nō. Si dicatis φ sic. est ɔtradictio ī vbis vestris: qr dicitis φ descēdit sine separatiōe ab eis. Si vo dicatis qd nō sequit φ pr et spūsanctus sunt incarnati sicut et fili⁹ qd vos negatis. ¶ Dicendum φ descensus filij in vterū virginis non est intelligendus p motum localez sed per nouū effectum in virgīe. q quidez effectus est cōiunctio diuie nature et humane ī vna psona. Hec igitur coniunctio pōt cōsiderari dupliciter. vno mō effectiue et sic facta fuit a trib⁹ psonis. s. pre et filio et spūsancto. nā eorū opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue et sic illa cōiunctio terminata est ad psonā filij ppter quod solus fili⁹ dicit incarnatus. licet aūt ad hoc non pōt poni exemplū φ non habeat pl⁹ de discōueniētia φ de cō

ueniētia tñ quātum ad aliquid pōt poni cōuenientes. Ponatur igitur casus. plato. sortes. cicero tractāt matrimoniū berthe cū sorte qui est media persona. Si igitur queratur a quo est effectiue ista mrimonialis piūctio. patz q̄ a tribus. Si autē q̄rat ad quē est terminatiue. patz q̄ ad sortē tñ. pp̄ter qđ ipse solus dr et est berthe maritus. Sic suo modo est in pposito. q: lz pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus sint vnū in natura. tñ sunt distincti in psonis. Incarnatio vero terminata est ad filium p ut psonaliter distiguitur a pr̄e ꝛ spū sancto nō tamē dicitur separatus ab eis q: nomen separationis nō accipitur in diuinis psonis quia significat diuersitatē essentie: nō autē sic nomen distinctionis. Itē habemus aliud exemplū in trib⁹ domicellis induētibus tertiā illarum de quibus potest dici q̄ quicquid facit vna facit alia vna tñ sola induitur. Eodē modo dicēdū est q̄ opus incarnationis aliqn̄ attribuitur patri vt ibi. Cū autem venit plenitudo tēporis misit de⁹ filiuz suū ꝛc. Ad Gal. iiij. Quādoq3 aūt filio attribuitur. vt ibi exiui a patre ꝛ veni in mūdum. Johānis. xvj. c. Quādoq3 attribuitur spūisancto vt in symbolo. Qui cōcept⁹ est de spūsancto. sed hec ideo dicuntur q: opus incarnatiōis fuit maxie potētie sapiētie ꝛ bonitātis q̄ trib⁹ psonis attribuuntur: solus tñ filius terminatiue vt dictuz est indutus est veste carnis hūane iuxta illud ad philipen. ij. Exinaniuit seipm̄ formā serui accipiēs in similitudinem hoīm factus ꝛ habitu inuentus vt homo. Sic igitur ptz q̄ ad dictū xp̄ianorum de incarnatione nō sequitur cōtradictio seu aliud inconueniens.

¶ Quod iesus xp̄s nō est deus q: fuit missus siue mittens.

Vicesimū tertiū argumentum iudeorū est: Quero a vobis xp̄ianis: dicit iudeus. Utrū videlicet xp̄us fuit mittēs vel missus. Si dicatis q̄ missus: quis vnq̄ audiuit deuz missum ad alterū quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autē dicatis q̄ est mittens: vos facitis eum mendacē. quia dicit. Johan. viij. ꝛ ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicēdū q̄ dei filius est mittēs ꝛ missus. fuit eñ missus in mundū a patre ꝛ spiritu sancto in sua incarnatiōe benedicta. sicut superius fuit declaratuz argumento. xxiij. quarte cōsideratiōis p auctoritatē Esaie. xlviij. ꝛ nūc misit me dn̄s ꝛ sp̄s eius hec dicit sanct⁹ tuus redemptor israel est etiam mittēs spūssanctuz sicut dicitur Johā. xv. mittam vobis spm̄ veritatis ꝛc. Circa qđ sciendū qđ missio alicuius importat duplicez habitudinem vnā ad mittētē ꝯm quā aliquomodo missus pcedit a mittēte. Aliā ad terminū ad quē mittitur ꝯm quam missus est vbi prius non erat: vel est ibi alio modo q̄ prius. licet autem in diuinis non sit pcessus vni⁹ psone ab aliis ꝯm motū localē vel sepationē realē: tñ est ibi pcessus ꝯm originem

quia fili⁹ pcedit a patre ⁊ spūssanctus ab vtroqꝫ. sic igit̄ fili⁹ ⁊ spūssanct⁹ habēt habitudinē ad mittē tē: habent etiā habitudinē ad terminum missionis nō tñ sic intelligēdo ꝙ incipiāt esse vbi prius nō erāt simplr̄ qr ds necessitate sunt vbiqꝫ p essentiā potētiā ⁊ p̄sentiā sicut patet hieremie. xxiij. Celū et terrā ego impleo dicit dñs. Sꝫ sic intelligendo ꝙ incipiant esse vbi prius erant tñ alio modo dicitur⁹ filius missus in mūduꝫ a patre qn̄ incipit ibi esse vt hō vbi tñ prius e[illegible]t deus Johānis. j. c. Jn mūdo erat ⁊ mūdus per ipm factus est ⁊ mūdus eum nō cognouit. Jn ppria venit ⁊c. ⁊ spūssanctus similiter dicit̄ missus apostolis visibiliter. qn̄ sup eos apparuit signo visibili. Nā hoc modo prius nō erat ibi. ⁊ quotidie mittitur inuisibilit̄ ad sanctificādū creaturā rationalem. qr incipit ibi esse p gratiā sanctificātē: vbi tñ prius erat p essentiā p̄sentiā ⁊ potētiā. Ad argumētum iudei patet ꝙ nō est cōtradictio qr licet filius sit mittēs ⁊ missus non est s̄m idem.

¶ Cōtendit ꝙ iesus xp̄s non est deus qr locutus est sathan studet ad interficiendum me.

Vicesimūquartū ⁊ vltimū argumentū iudeoꝝ est in libro symonis cephe dicit iesu. Ecce sathā studet ad interficiēdū me de manu dñi ⁊ nō dabit me in manu sathā. Ex hoc arguit iude⁹ dicēs. Quare nō confundemini vos xp̄iani dicere istū deum sic loquētē. ¶ Dicēdū ꝙ iste iudeus falsum accipit. Nā in epistolis petri aut alibi non inuenit̄ hoc dictū a iesu nazareno tñ si hoc dixisset ⁊ scm̄ fuisset nullū incōuenieńs sequeret̄. Nā supra declaratuꝫ est ꝙ iesus est verus de⁹ ⁊ verus hō i vna psona ipe xp̄o sicut de⁹ pmisit se inqꝫtū homo a dyabolo tēptari ⁊ de loco ad locū portari vt supra dcm̄ est. ⁊ qr pater ⁊ spūssanct⁹ sūt vnus deus cū eo. Jō ab ipsis fuit etiā ista pmissio. Jō si sathan hoc modo fuisset pmissus q̄rere qd̄ iudeus allegat falso nullū inconueniēs sequeret̄. Patet etiam iudei falsitas vt dicit Nicola⁹ de lyra p hoc qd̄ obiectiōes suas in aperto mendacio terminauit.

¶ Tractat de bello iudeoꝝ p argumēta sumpta ex natura ⁊ allegāt ꝯ legē xp̄i. xxiiij. impossibilia.

Sexta cōsideratio ē de bello iudeoꝝ per argumenta sumpta ex natura. Sicut eni͂ mille nocendi modos hꝫ dyabolus sic ⁊ iudeus eius filius. Cū enim miserabiliter duo bella prima perdiderūt tanqꝫ homines sine lege ad speculū nature se vertētes vigintiquatuor īpossibilia nature mouēt cōtra nostrū fidei fortaliciū. si forte possint illd̄ expugnare ac si musca volatu alarū suaruꝫ nitteret̄ obscurare claritatē solis.

¶ Jmpossibile est deū inquinari qd̄ tamen sequeretur si incarnaretur in corpore mulieris.

PRimū impossibi le mouet̄ circa icarnatio nē filij dei. Arguūt ergo iudei sic. Impossibile ē deū inqnari ꝗ īpossibile ē deū in carnari. antecedēs est cōiter ꝯces sū. ſꝫ ꝯseqntia ꝓbat̄ q2 ad opposi tū ꝯntis seqt̄ oppositū añcedētꝭ. Seqt̄ eñ si possibile ē deū icarna ri ꝗ possibile est deū inquinari q2 si de⁹ icarnaret̄ igrederet̄ i corpo re mulieris q̄ ē res imūda ꝛ cōse quēter iqnaret̄. ¶ Respondet̄ negādo ꝯsequētiā ꝛ ad ꝓbatiōeꝫ ꝙ ex incarnatiōe i corpore mulie ris sequit̄ inqnatio. cū mulier sit res imūda ꝛ ex ꝯtactu imūdi pol luit̄ tāgēs. Dico ꝙ ħ ꝓbatio nul la est. q2 cū lux solis tāgat res imū das ꝛ nō iqnet̄. quāto magis de⁹ q̄ solē facit inqnari a nullo imūdo pōt. Itē ꝛ si ꝯcederet̄ de aliis mu lierib⁹ q2 imūde sint de ꝟgine tñ matre dei nullaten⁹ ꝯcedit̄ q2 ipa mūdissima fuit. De ipa ei ꝓpheta uit hieremias. c. iij. Nouū faciet dñs sup terrā mulier circūdabit virū. in quo ostēdit̄ ꝙ hec mulier mūdissima fuit in ꝯceptu suo ꝛ na tiuitate a'ls nō eēt nouū. q2 anti quū est mulieres ꝯcipi ꝛ gñari in pctis. Itē alij infantes inqnātur in vētre matris ꝛ istud ē antiquū ſꝫ fuit nouū i vētre ꝟginis ꝙ vir ille de q̄ loquit̄ ꝓpheta. plen⁹ scia ꝛ ꝟtute ab istāti sue ꝯceptiōis in mūdissimo illo vtero mūdissime ꝯtineret̄. nec matricē mulierꝭ quā de⁹ ordīauit locū nature hūane cō cipiēde reputar̄ debem⁹ locū imū dū nec malū ſꝫ tāꝗ meliorē datū ab eo nature hūane i actu. q2 ibi i̇ tus itrauit spūssctūs ad samsonē ꝛ ad hieremiā ꝛ ad iohānē bapti stā ꝛ ibi it⁹ i corpe illo creat de⁹ de nouo animā rōnalē i q̄libꝫ creatu ra q̄ fuit ꝛ erit: De mūdicia ēt hu ius mulieris ꝓphetauit salomon cāticoꝝ. iiij. ipaꝫ laudādo i ꝑsona dei patris dicēs. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nō ē i te: ecce ꝗ̄ clare absq; macula ꝛ imūdicia ipaꝫ ꝯfitet̄. Itē eā āpl'⁹ laudādo i eo. ii. dic̄. Sic̄ liliū iter spias sic amica mea iter filias. Uocat aūt de⁹ filias suas oēs ꝟgies q̄ opa ca stitatꝭ pietatꝭ ꝛ ꝟginitatꝭ fecerūt. Sꝫ pp excellētissima opa ꝟginis iter filias suas eā liliū vocat. q2 ꝛ si ille sint filie tñ cū aliqb⁹ spinis originalis vel venialis culpe fue rūt. Hec āt liliū int̄ spinas sine spi nis culpe ꝛ imūditie. Nemireris ꝗ iudee si i ꝟgie mūdissima de⁹ tm̄ voluerit hūiliari ꝙ i ea sit icarna tus sine iqnatiōe q̄cūq; ꝛ d̄ ea na sci ꝟgie ꝑmanēte pp nr̄uꝫ amorē. Hāc ei hūiliationem] videbis ꝙ de⁹ ostēdit moysi i figura qñ se de mōstrauit eidē i figura rubi nun q̄d nō erāt mlt̄e alie arbores nobi lissime noluit tñ appere nisi i infi miore arbore vt sūmā hūilitatem suā ostēderet. ꝛ sic̄ non ꝯburebat̄ de⁹ i rubo q̄ videbat̄ ardere nec i ꝟgine iquinabat̄ q̄ ab aliis sicut alie mulieres reputabat̄ ꝯcepisse ꝛ sicut rub⁹ ardebat ꝛ nō cōbure bat̄ ſꝫ māsit integer et incorrupt⁹ sic et virgo maria integra et in corrupta mente ꝛ corpore semper

gmā sit. In hoc ergo virgine de⁹ descēdit ibi se humiliauit. Ubū caro factū mūdissima ɔceptiōe virginei ⁊ mūdissimi thalami. ¶ Et si dicat iude⁹ quō ē possibile deū humiliari cū sit altissim⁹. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de ei⁹ ꝑfectione sed extollit ⁊ superaltatur eius clemētissima bonitas ex amore ꝓ humani gñris redēptione: ꝙ ne sit tibi difficile testimoniȷs legis tue pādere ꝓpono ei⁹ humilitatē q₂ nō solū se humiliauit ī virgine cōcept⁹ ⁊ de virgine nat⁹ sicut dictū ē. Sʒ ⁊ vltra se humiliauit humillime īter hoīes ɔuersat⁹ sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude ⁊ letare filia syon ecce rex tu⁹ vēit tibi iust⁹ ⁊ saluator ⁊ ipse pauꝑ ⁊ ascedēs super asinā. Ecce nimia humiliatio ꝙ ille q̄ ē dñs celoꝝ ⁊ terre oīumqʒ diuitiarū venit pauꝑ mansuetus sine aliq̄bus diuitȷs mūdi: ⁊ sup asinaʒ ascēdēs qđ vn⁹ mis̄ iude⁹ ignominiā reputaret. Predicta ꝓphetia ad literaʒ etiā secūdū hebreos intelligit̄ de messia de quo ꝓbatuʒ ē supra argumēto. xxȷ. quarte cōsideratiōis huius tertȷ libri. ꝙ deberet esse deus ⁊ probatum est supra etiaʒ primo libro in ꝗtiōe. xȷ thesauroꝝ ꝙ iste ver⁹ messias de⁹ ⁊ homo ē iesus nazarenus. Secūduʒ testimonium est dauid ꝓpheta qui in psalmo. cxxxvȷ. ī ꝑsona dei loquēs ⁊ ostēdens ꝙ deus nimis debebat humiliari accipiēdo preteritū pro futuro. Dicit Credidi propter qđ locutus suʒ ego autē humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oīs hō mēdax. Sʒ supple ego satisfaciā ꝓ oībus illis q̄ conuersi fuerint ad me. s. ꝓ humilitatē passiōis mee. Jđō sequitur Quid retribuā dño ꝓ oībus q̄ retribuit mihi Calicē salutaris accipiā ⁊ nomē dñi inuocabo. Ecce quō declarat nobis fili⁹ dei q̄ lʒ sit altissim⁹ ī excessu suo nimis tñ est humiliat⁹ ꝑꝑ nos: q₂ oēs mēdaces essem⁹ si diceremus qđ possumus facere satisfactionē deo patri ꝓ culpa gñris humani. Et q₂ ei⁹ vnigenit⁹ fili⁹ sic se hūiliauit ꝑꝑ nos nō solumꝙ nascēdo ⁊ conuersando inter hoīes sʒ ēt factus patri obediēs vsqʒ ad mortē crucis ꝑpter qđ ⁊ deus exaltauit illū ⁊ dedit illi nomē qđ est suꝑ omne nomen vt dicitur ad philippen. ȷȷ. Hinc est ꝙ credētes in xp̄o nō solū exaltabuntur in alia vita sʒ ēt exaltati sunt in p̄senti: q₂ ē eis data potestas sup terram: ⁊ non credētibus est ablata sic eñ īpletuʒ est canticū virginis. Deposuit potētes de sede. s. iudeos īcredulos ⁊ exaltauit humiles. s. credentes xp̄ianos. ¶ Attēde ergo quanta fuit hūilitas xp̄i nō eñ solū hūiliauit se deo patri fact⁹ obediēs vsqʒ ad mortē crucis: q̄ erat vilior ⁊ turpior mors q̄ tunc dabatur: sʒ etiā non contradixit discipulo ꝓditori eū vendenti: nec cōtradixit vēditioni; nec cōtradixit malicie iudeorū ipsum ementi: nec cōtradixit senioribus populi ipsū falso accusantibus: nec ɔ̄dixit pontificibus sacerdotuʒ eū iudicātibus nec ɔ̄dixit principibus terre ipsum

sententiantibus: nec contradixit ministris iustitie ipsum crucifigentibus. oia ergo quecunque in eo voluerunt facere facta sunt: nec apuit os suum in summa patientia et humilitate vt impleret voluntatem patris et vt nobis preberet exemplum humilitatis et si prophete voluntati diuine se humiliauerunt. Hoc fecerunt vel propter suum proprium iteresse vel aliqua excusatione: sicut noe obediens deo se humiliauit faciendo archam vt saluaret se. Abraham si dimisit terram hoc fecit vt liberaret et magnus fieret Moyses excusauit se cum eum dominus misit ad pharaonem dicendo quod erat ipeditus in lingua. Esaias excusauit se dicendo quod habitauit iter viperas. Hieremias excusauit se dicendo quod erat puer. Jonas quod non poterat. Abacuh quod non sciret: et sic de aliis. Sed xps nunquam se excusauit nunquam murmurauit et sic patet summa humilitas saluatoris: in qua humanitas eius glorificauit diuinitatem sup omnes et diuinitas exaltauit eum sup oia opa sua. Patet igitur quod diuine altitudini non repugnat humilitas nec eius puritati virgineo vtero incarnari: et quod etiam virgo beata mundissima est et sine macula.

¶ Impossibile quod corpus xpi sit eiusdem rationis cum nostro cum non sit ex maris semine generatum

Secundum impossibile est Uos xpiani dicitis quod iesus nazarenus conceptus est sine virili semine. Item affirmatis quod corpus eius fuit eiusdem nature cum nostro hoc videtur impossibile quia cum homo naturaliter generatus habeat corpus naturaliter constitutum ex semine maris et eo quod femina subministrat quicquid sit illud: ergo impossibile est corpus xpi esse eiusdem nature cum nostro: si non est ex maris semine generatus.

¶ Ad istud argumentum respondetur. Et primo declaro quod necesse fuit hominem illum ex virgine matre nasci absque virili semine sicut tangit sanctus Thomas in summa contra gentiles libro.iiij.c.xliiij. semen enim viri requirit in generatione humana tanquam principium actiuum propter virtutem actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in generatione corporis xpi non potuit esse naturalis: quia virtus naturalis non subito perficit totam corporis formationem sed ad hoc indiget tempore corpus autem xpi in ipso principio sue conceptionis fuit formatum et organizatum simul caro et aiata caro. Relinquitur ergo quod generatio xpi humana fuit absque virili semine. Item semen maris in generatione aialis cuiuscunque trahit ad se materiam quam mater ministrat quasi virtus que est in semine maris intendat suiipsius complementum vt finem totius generationis. Unde et completa generatione ipsum semen immutatum et completum est proles que nascitur sed in generatione humana xpi fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinam personam: non autem aliqua persona seu ypostasis humana constituenda vt ex predictis patet. Non igitur in hac generatione potuit esse actiuum principium semen viri sed sola virtus diuina: vt sicut semen viri in generatione coi hominum in suam substan-

tiã trahit materiam a matre mini stratã: ita eãdez materiã in generatiõe xpi verbũ dei ad suã vnionẽ assumpsit. Similiter aũt manifestũ est q cõueniẽs erat vt in ipa generatiõe humana verbi dei aliqua pprietas spũalis gñratiõis reluceret: vbũ aũt sm q adicente progredief siue interi⁹ cõceptũ siue exteri⁹ platũ corruptionẽ dicẽti nõ affert sz magis pfectiõis plenitudo p verbũ attẽdif in dicẽte conueniens igif fuit vt sic verbuz dei sm humanã generationẽ cõciperef z nasceref vt matris ĩtegritas nõ corrũperef. Cũ hoc ẽt manifestũ ẽ q verbũ dei quo oĩa constituta sunt z quo oĩa in sua integritate cõseruanf sic nasci decuit vt p oĩa matris integritatẽ seruaret. Cõueniẽs igif fuit hãc generationẽ fuisse ex virgine: sic ergo habem⁹ q necesse fuit xpm nasci de virgine matre ei⁹ integritate suata z sine virili semine. ¶ Nũc secũdo ad argumentũ q infert ĩpossibile esse corp⁹ xpi eẽ eiusdez nature cũ corpore nr̃o ex quo nõ ẽ cõceptũ ex virili semine. Dico q ad hoc est manifesta rõ Aristotelis dicentis q semẽ maris non intrat materialiter in cõstitutionez cõcepti sed solũ ẽ pricipiũ actiuũ. Materia vero corporis tota ministraf a matre: z sic q̃tũ ad matrez corp⁹ xpi nõ differt a corpore nr̃o. Nã z corpora nr̃a materialif cõstituta sũt ex eo q ẽ sumptũ a matre ¶ Si vero aliq̃s predicte positioni Aristotelis repugnet adhuc p̃dicta obiectio efficaciã nõ hz: similitudo ei aliquoꝝ aut dissimilitudo in materia nõ attendif sm statum materie in pncipio generatiõis: sed sm conditionẽ materie iã preparate put est i termino generatiõis. Nõ eñ differt sz materiã aer ex terra vel ex aq̃ generat⁹ qꝛ lz aqua z terra in pricipio generatiõis differẽtia sunt tñ p actionẽ generantis ad vnã dispositionẽ reducanf. Sic igif diuina virtute materia q̃ solũ ex muliere sumif põt reduci in finẽ gñratiõis ad eãdẽ dispositionẽ quã hz materia: si sumaf simul ex mare z femina: vñ non erit aliq̃ dissimilitudo p diuersitatẽ materie iter corpus xpi q̄d virtute diuina formatũ ẽ ex materia a sola matre: z corpora nr̃a q̃ vtute nature formanf ex materia etiã si ab vtroq3 parẽte assumanf: manifestũ est z q pl⁹ differt a materia q̃ ex viro z muliere simul assumif limum terre de q̃ primũ hoiem deus formauit quẽ vtrq3 cõstat fuisse verũ hoiez z nobis p oĩa similez q̃s materia sũpta solũ ex femina ex qua corp⁹ xpi formatũ est. Vñ natiuitas xpi ex virgine nihil derogat vitati hũanitatis ipsi⁹ nec similitudini ei⁹ ad nos Licz eñ virtus naturalis req̃rat determinatã materiã ad determinatũ effectũ ex ea pducẽdũ. Virt⁹ tñ diuina q̃ põt ex nihilo cũcta pducere in agẽdo ad materiã dterminatã nõ coartaf. Similiter aũt nec p hoc aliquid depit dignitati matris xpi q virgo ꝯcepit z pepit: quin vera mater z naturalis filij dei dicaf: virtute eñ

diuina faciēte materiā naturalez ad gñationē corpis xpi ministrauit q solū ex parte mris reqratur. Ea vero q̄ in alijs matrib' ad corruptionē virginitatis faciūt nō ordināt ad id qđ mris est: sz solū ad id qđ pris est: vt semen maris ad locū gñationis pueniat. Vba sunt sancti Thome vbi supra: sic ergo pz declaratū q lz corp' xpi absq virili semine sit cōceptū eiusdem nature vere est cū corpore nro ex virili semie cōcepto. ¶ Sz dicet hic fortassis iude'. Tu xpiane satisfacis mihi ex natura q nō sit īpossibile iesum nazarenū cōceptū fuisse de mre sine virili semie vel sine carnali pre: sed volo q mihi ex sacra scriptura si quā habes illđ ostendas. Ad hr̄ ridet venerabilis Petrus alfonsus cōuersus i suo dyalogo titu. vij. allegās illud Esaie xlv. Rorate celi desup z nubes pluant iustū aperiat terra z germinet saluatorē: z iustitia oriat simł ego dñs creaui eū. ppter hoc nāq qđ ait Rorate celi desup z nubes pluant iustū notauit de celo spm sctm fore descensurū: ppter hoc aūt qđ sequit. Aperiat terra z germinet saluatorē corp' vginis accipim' que supueniēte spūsancto z cōceptura z saluatorē fuerat paritura sz z hoc qđ est: ego dñs creaui eūz innuit q absq patris carnalis auxilio dñs eū pgenuit. Unde z cōtra illos qui hoc nō credūt itulit in sequēti. ve q cōtradicit factori suo testam de samijs terre. z alibi. Nūqd dicit lutū figulo suo qd facit: z op' tuū absq manib' est. Et iterū ve q dicit patri qd generas z mulieri qd pturis. Sic inuehitur in illis q de hoc dubitāt z querūt quomodo deus eū genuerit. z beatam causant mariā q absq virili cōmixtione pepit. Iterū cōtra incredulos loquēs ppheta ait nunqd ego q alios parere facio ipe nō pariā dicit dñs. Si ego q gñationē alijs tribuo sterilis ero ait dñs de' tuus. Sic nāq etiā ostēdit qđ de' eū sine carnali pre genuerit hr̄ sane intelligentib' credo sufficere q de mre sine carnali prenat' fuerat puer ille: hr̄ pdict' doctor. Ecce iudee habes auctoritatē sacre scpture z expositorē peritū tui generis in xpi cōceptione sine virili semine. ¶ Sz dicit iude' ex supra dicta auctoritate admin' ego possum hre q maria fuit deflorata et corrupta. Probat qr dicit prophetia. Aperiat terra z qd est hui' terre aptio' nisi marie defloratio. Rñdet q p aptionē nō itelligit dfloratio vel libidinis feditas sz cōceptiōis fecūditas apta dr fuisse ꝑ tū ad xpi igressuz nō apta p viruz sicut z fenestra vitrea dr apiri radio solis nō p fracturā vel diuisionē aliquā sz qr radi' eā intrat sm sui naturā. Hoc mō imo subtiliori dr porta clausa apta esse pncipi ezechie. xliiij. qr xps vterū vginis p virginitatē clausam itrauit per ineffabilē modū. Vba sunt alani i suo qdripertito li. iij. c. lv. ¶ Sz dices itez ex quo fuit formatū corp' xpi in virgie illa. Rñdet sm dionysiū de diuinis noibus q ex purissimis z castissimis sanguinib' vgis

sed vbi erāt isti purissimi sanguines. Rñdetꝫ q in corde ꝟginis vt pie credi pōt sicut legit̃ i libro de. approbo ꝛ ꝓspero. Ad qḋ sunt sex ratiões. Prima est qꝛ coꝛ est nobilius mēbꝛum in animali ꝛ pꝛimuꝫ ꝛ locus vite ac vera caro. Scḋa est qꝛ ille q̄ veniebat dare vitā debebat carnē sumere a mēbꝛo vite et nō ab altero. Tertia rō est: qꝛ coꝛ est mēbꝛū in medio animaliū: ꝛ cū in medio ꝯsistit virtus: iō ab eo debuit carnem assumere. Quarta ratio est qꝛ scriptū est: pꝛebe mihi fili mi coꝛ tuū. Jō illud est qḋ de⁹ petit a quolibet nr̄m cū virgo beata seipam dimiserit in ptāte dei: seq̄tur q de⁹ illud qḋ petit ab aliꝭ ꝛ ab ea similiter ei cū ipa eidē se dederit volūtarie sequit̃ q ꝛ ipse accepit coꝛ ei⁹ ad formationē coꝛpis xp̄i filij sui. Quita ratio est qꝛ coꝛ virginis limpidius ꝛ purius erat q̄ꝫ vn̄q̄ꝫ fuit vel erit alicuius pure creature in mūdo: iustū ergo erat q ex quo de⁹ volebat carnem assumere q acciperet de melioꝛi. Sexta ratio est: qꝛ coꝛ est tēplum sp̄ūs sancti: ꝛ iō debebat ex eo carnē assumere. ¶ Et si q̄ras q̄ꝫtū accepit de illis sanguinibus coꝛdis virginis. Dicit̃ q tm̄ accepit q in virgine nihil diminutū fuit de sua vita nec de suo eē. Sicut enī ade nihil defuit cū de eius costa de⁹ euā foꝛmauit. sic nec virgini aliq̄d defuit de ei⁹ vita vel esse cū verbū dei de ea carnē accepit. Jlli tm̄ sāguines statim fuerūt in mēbꝛo illo. s. i matrice a deo nature hūane oꝛdinato vbi virgine ꝓbente ꝯsensum subito ꝛ in instanti simul fuit caro ꝛ aīata caro vt supꝛa dictuꝫ est. Nec mireris si sine viri semie cōcepit: hec enī mirabilia de⁹ operat̃. Aliquid adā fuit in mūdo ꝓductus sine semie p̄ris ꝛ m̄ris. Nūq̄d eua fuit de semie m̄ris. Nunq̄d virga moysi q̄ deuoꝛauit serpētes habuit os. Nunq̄d virga aarō q̄ floꝛuit habuit radices. Nunq̄d rubus ardebat ꝛ nō habebat pꝛunas. Nunq̄d sal qḋ misit de⁹ in aq̄s amaris ꝛ fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo nō mireris si ꝟgo btā sp̄ūsancto cooperāte concepit non ex virili semine.

¶ Impossibile est q mors xp̄i sit satisfactoꝛia ꝓ pctō oꝛiginali cuꝫ ipe nō sit moꝛtu⁹ ꝺm naturā diuinā: sꝫ humanā scḋm qḋ alij hoies nō erāt sufficiētes ad satisfaciēdū

Ertiū impossibile est. Nos xp̄iani dicitꝭ q spālit̃ ꝓpter pctm̄ oꝛiginale necessariū fuit xp̄m nasci ꝛ pati q quidē totā naturā hūanaꝫ infecerat hoie pꝛio peccāte: hoc ipossibile vr̄ qꝛ si alij hoies ad satisfaciendū ꝓ pctō oꝛiginali sufficiētes nō sunt: nec moꝛs xp̄i ꝓ peccatis humani generis satisfactoꝛia vr̄ fuisse: qꝛ ꝛ ipe ꝺm humanaꝫ naturā moꝛtuus est ꝛ nō ꝺm diuinā. ¶ Rñdetꝫ q ad satisfaciendum ꝓ pctō toti⁹ humani gn̄is moꝛs xp̄i sufficiēs fuit: qꝛ q̄ꝫuis ꝺm hūanaꝫ naturā solū moꝛtu⁹ fuerit tm̄ ex dignitate ꝑsone patiētis q̄ ē ꝑsona filij dī moꝛs ei⁹ reddit̃ ꝑciosa. Manifestū est aūt etiā in reb⁹ hūanis

q quāto psona est altior: tāto pēa quā sustinet p maiori cōputatur: siue ad hūilitatē & charitatē patiētis: siue ad penā inferētis. & sicut maioris est crīs alicui psone īferre iniuriā q̄ maioris dignitatis existit ita virtuosi⁹ est & ex maiori charitate pcedēs q maior psona pro aliis se subiciat voluntarie passiōi Solutio est scti thome in summa cōtra gentiles lib. iiij. c. lv. in solutione ad. xxxiiij. argumentum.

¶ Impossibile est q xps sufficiēter satisfecerit p pctis hūani generis ex quo hoies adhuc penas patiunt quas p peccato inductas scriptura diuina cōmemorat.

Quartum impossibile est. Uos xpiani dicitis qd xps vester p pctis hūani gñeris sufficiēter satisfecit h videt īpossibile: qr si verū esset iniustum videt esse qd hoies adhuc penas patiant quas p pctō scriptura diuia iductas eē cōmemorat sicut maledictio terre ī pducēdo spinas & tribulos: sudor vult⁹ in labore pulueri ʒatio corporis in morte & dolor part⁹. Cōstat aūt q has penas adhuc experit genus hūanū ergo īpossibile vr q xpus sufficiēter satisfecerit p pctis hūani gñeris. ¶ Rūdet q q̄uis xpus p pctō origiali sua morte sufficiēter satisfecerit. nō est tñ incōueniens q penalitates ex pctō origiali ɔsequētes remaueāt adhuc ī hominib⁹ q̄ ēt redēptiōis xpi pticipes fiūt vt rō illa pcedit hoc eniʒ cōgruēter & vtilr fctm̄ ē: vt penare māeret ēt clpa sublata. ppter tria Prio q̄ dē vt eēt ɔformitas fideliū ad xpʒ sicut mēbrorum ad caput: vñ sicut xps pri⁹ multas passiōes sustinuit & sic ad imortalitatis gliam puenit sic decuit vt fideles ei⁹ p̄us passiōib⁹ subiacerēt & sic ad īmortalitatē puenirēt q̄si portātes ī seipsis ī signia passiōis xpi. vt similitudinē glie ei⁹ ɔseq̄rent sicut apls ad romanos dicit. Heredes q̄dē dei coheredes aūt xpi. si tñ cōpatimur vt & simul glificemur. Scdo qr si hoies veniētes ad iesuʒ stati imortalitatē ex ipassibilitatē ɔsequerēt hoies ad xpʒ accederēt magis pp hec corpalia bñficia q̄ pp spūalia bona qd est ɔtra itētionē xpi veniētis in mūdū vt hoies ab amore corpaliū ad spūalia trāsferret. Tertio qr si accedētes ad xpʒ statiʒ ipassibiles & imortales redderent hoc quodāmō cōpelleret hoies ad fidē xpi suscipiēdā & sic meritū fidei minueret. Hec ē rñsio scti thome vbi pri⁹. ¶ Alit rñdet magr alfons⁹ ɔuers⁹ ī li. bellorum dei titulo. xxxv. dicēs q natura aīe seq̄t naturā corpis: qr sicut rota trahit rotā in horelogio sic sensitiua ps itellectiuā nisi q vltra h ī hois aīa ē virt⁹ ad elōgādū se a corpis inclinatiōe & natura ex dictamine rōnis q nō posset eē de radice nature corpis nisi corrūperet & mutaret mod⁹ sue creatiōis. & tūc exiret a natura illi⁹ gñeris. Et iō dixerūt sapiētes philosophi q vt plurimū curari nō pñt īfirmitates corpis cū quib⁹ hō nat⁹ est vel si hrdita

nit eas ex pse vel inse: sed infirmitates anie specialr anime rõnalis possunt habere remediū. Et iō qñ adam peccauit q̄ fuit radix hūani gñis & iclinauit aiam suaȝ rõnalē post naturā corporis sui fuerūt posite sup eū pene ppter illō peccatū & ppter ipsam pene in toto gñe hūano: igit̄ quicquid ibi secutum est in natura corporis non potuit habere mutationē: & iō remanserunt pene q̄ posite fuerunt supra corpus semper: sicut ille pene: i sudore vultus tui vesceris pane tuo & in dolore paries filios: & puluis es & in puluerē reuerteris: qr ex eo q̄ deglutitus fuit fruct⁹ vetit⁹ arboris sciētie boni & mali in corpus Ade fuit in eo malum post bonuȝ. Pena vero anime ppter illud peccatum: qr inclinauit se anima corpori mansit infirma ante aduētuȝ christi. Et iō in veteri lege nō fuit nominata aliqua remūeratio anímarū que potuit salutem habere nō inuēta cā medicie: sȝ ad h̄ fuit aduētus messie. hec ille. Ut tamȝ solutio bona est: sȝ pma est efficacior.

¶ Potest et iā dici q̄ pene sūt duplices: q̄dā spūales & q̄dā corpales. xp̄s abstulit penas spūales ex eo q̄ p doctrinā suā tradidit moduȝ quo vnusq̄sq; poterit liberari a penis spūalib⁹ & tpalib⁹ & eternis: ex ꝟtute penitētie & aliarū q̄ i sua doctria clarissime ondunt̄. Pene vero corpales de q̄b⁹ dicis tollēt in finali resurrectiōe: qr tūc corruptibile hoc induit icorruptioneȝ & mortale hoc imortalitatē: vt patet prima Cor. xv. nec vltra dicet̄ puluis es & in puluerē reuerteris. nō esurient neq; sitient: neq; percutiet eos estus nec sol. Esaie. xlix. & iterū apocalips. vij. nō esuriēt neq; sitient amplius neq; cadet sup ipsos sol neq; vll⁹ estus qm̄ agnus qui i medio throni est reget illos & deducet illos ad fontes vite aquarū & absterget de⁹ oēm lachrimaȝ ab oculis eorū: tūc eñ vt dicitur. Esa. lj. Erit letitia sempiterna super capita eoꝝ gaudiū & letitiam obtinebūt & fugit dolor & gemit⁹.

¶ Impossibile ē q̄ xp̄s sufficiēter satisfecerit p peccatis ex q̄ querūtur remedia p abolitiōe pctōꝝ.

Quintū ipossibile est. Uos xp̄iani asseritis q̄ xp̄s sufficiēter satisfecit p peccatis hūani gñeris: hoc videt̄ ipossibile: qr si sic eēt nō essent vltra remedia p abolitione peccatoꝝ q̄renda: sȝ cōstat q̄ q̄ritur semp ab oīb⁹ qui sue salutis curā habēt: ergo falsuȝ est & ipossibile q̄ xp̄s sufficiēter satisfecerit p peccatis hūani gñeris. ¶ Rñdet q̄ q̄uis xp̄s pro peccatis humani gñeris sua morte sufficiēter satisfecerit sunt tñ vnicuiq; remedia ꝓprie salutis q̄renda. Mors eñ xp̄i est q̄dā quasi vniuersalis cā salutis sicut pctm̄ pmi hoīs fuit quasi vniuersalis cā cōdēnationis: opȝ aūt vniuersalē cām ad vnūquēq; applicari spālit̄ vt effectū vniuersalis cause pcipiat. Effect⁹ igitur peccati primi parētis ꝑuenit ad vnūquēq; p carnis originē. Effe

ctus aũt mortis xp̃i pertingit ad vnũquẽq per spũalẽ regeneratio nẽ per quã hõ quodammodo xp̃o coniungit̃ z incorporatur. Et iõ oportet q vnusquisq q̃rat regene rari per xp̃m z alia suscipere in q̃ bus virtus mortis operatur. Ex quo patet q effluxus salutis a xp̃o i hoies nõ ẽ p nature ppagationẽ sed p studiũ bone volũtatis q̃ hõ xp̃o adheret z sic qđ a xp̃o vnusq̃ q cõseq̃t̃ est p sonale bonũ: vñ nõ deriuat̃ ad posteros sicut peccatũ primi parẽtis: qđ cuz nature pro pagine pducit̃ z ide est q lz parẽ tes sint a pctõ originali mundati p xp̃m non est inconueniens q eo rũ filij cũ originali nascantur z sa cramẽtis salutis indigeãt: verba sũt sancti thome vbi supra. Et sic patet q licet remedia salutis q̃rã tur puta per baptismũ: z alia eccle sie sacramenta nõ est falsuz nec i possibile q christus sufficiẽter sa tisfaciebat sua morte p peccatis humani generis: imo verũ z neces sario desiderãti salutẽ cõcedẽdũ

¶ Impossibile est q christus abstu lit potestatẽ dyaboli cuius post ei9 aduẽtum nõ dimiserit facere pec care hominẽ sicut prius.

Sextũ impossibile est. Uos xp̃iani dicitis q xp̃s est vere messias z q venit vt faceret fugere dyabolũ z vt tolleret potestatẽ eius hoc vi det̃ falsum z impossibile cũ dya bolus a tẽpore quo ipse venit nõ dimisit facere peccare hoies sicut prius. ¶ Respõdetur q qñ venit iesus christus cessauit dyabolus facere peccare veros christianos z q̃ eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter q nullus eoꝝ damnat̃ in inferno nec rẽdit in pditionẽ vllo modo quod eis puenit ex fide vera quã habẽt in xp̃o z nisi q ex tũc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo pctã z mala essent amplius publicata in mun do q̃ sunt: nec fuerant ydolatre a mũdo exclusi q̃ erãt ante aduen tum christi sicut sunt nunc quasi i toto mũdo sicut fuit supradictũ ar gumento. v. cõsideratiõis q̃nte.

¶ Impossibile ẽ de morte discipu lorũ xp̃i que si fuit a deo vel a dya bolo ad vtrũq sequit̃ ipossibile vt dicunt z q peccãt christiani odien do iudeos qui i morte xp̃i ipleue runt voluntatẽ dei.

Septimum impos sibile ẽ. Querũt iudei q̃ re iesus xp̃s fecit q occi derẽtur omnes sui discipuli: qz vl hoc fecit deus cui seruierũt vel dya bolus. Si d eus hoc est ipossibile: qz de9 nõ faceret iniustitiã nec oc cideret fideles suos. Si dicitis qđ ptãte dyaboli fuerũt mortui serui dei nõ placẽdo deo h̃ ẽt videt̃ mẽ daciũ z ipossibile cũ nihil possit re sistere volũtati diuine: z cũ ẽt ɔces suz sit a xp̃ianis q sublata ẽ ptãs ei9 ne faciat malũ bonis. Itẽ dici mus de morte iesu. qz si fuit ex vo lũtate ei9 ergo peccãt xp̃iani odiẽ do iud eos q̃ ipleuerũt volu ntatẽ dei. Si vero fuit mortuus ꝯ suã vo:

luntatē ergo nō erat de⁹. q2 nō potuit liberare seipm ab eo qđ factū fuit cōtra ei⁹ volūtatē. ¶ Ad hec rñdet magister alfonsus cōuersus in libro bellor dei ti. xxxv. q2 discipuli iesu mortui fuerūt ɔ̄ eor volūtatē ex pte carnis z sanguis. q2 isto mō erāt debiles passibiles z receptiui penar z deo egētes sic ceteri hoīes z sicut ille q sustinet ignē vel gladiū volūtarie in apostemate ppri corpis sustinet dolores z clamat nec tñ dolet nec cōqrit ex pte sue rōnis: sz ex pte nature carnee z sanguis. Sic z discipli xpi z oēs bti martyres nō fuerūt mortui ptāte dyaboli: sz volūtarie se obtulerūt ppt amorē quē habebāt ad xpm i hoc frāgētes z opprimētes ptātē dyaboli. ne deinceps iustos peccare faciat z captiuos sub sua ptāte habeat ppter hāc .ġ vtilitatē q puenit mūdo ex eor morte noluerūt a morte carnis liberari: sz potuerāt liberari si voluissēt negare vitatē: sz mortui sunt p veritate: vt essent testes vitatis: null⁹ ei p mēdacio offert se morti: potēs se a morte liberare. ¶ Et de xpo dicim⁹ q2 ex pte carnis inquātū hō erat fuit tristis vsq ad mortē z petiuit a patre vt calicē passiōis nō sustineret. Uerūtñ obediēs patri vsq ad mortē ppter salutē mūdi dixit: nō mea volūtas: sz tua fiat z sic oblatus est: q2 ipse voluit vt scribit. Esa. liij. iudei ergo occidētes xpm lz deo placuisset ei⁹ mors p mūdi vita: q2 tñ eius mortē opati sunt maliciosa z crudeli itētiōe nō est mirū si odio ex h habent a xpianis: q2 occiderunt xpm. z sic de morte martyrū q2 iudia z malicia occidebāt eos vt obliuioni traderet nomen xpi in mundo Item ipsi maliciose cōtra xpm processerunt: q2 nunq viderunt ipsum operari aliquod peccatū vt eum morti traderēt quāto magis: q2 miracula que ipse faciebat excedebāt in excellentia oīa miracula pterita in lege q2 multa miracula eorū z p maiori pte fuerūt gētibus dānosa sicut patet de plagis egypti. z d dathā z abyrō: z chore z de trib⁹ pueris in fornace ignis ardētis: q2 cōbusti fuerunt multi chaldei z de igne helye q cōbussit qnquagenarios z si aliq miracula fuerūt pficua facta sūt abscōdite z clausa ianua sicut ptz de paruulo quē suscitauit helyas: z de alio quē suscitauit helyseus z de oleo z de farina q nō defecerūt in domo vidue: z hec oīa p modū supplicatiōis faciebāt pphete. sz miracula que xps fecit oīa fuerūt ad vtilitatē gentiū z manifeste: z p modū iperij sicut patet cū suscitauit puellā z adolescentē z lazar. Et cū satiauit de qnq panibus z duob⁹ piscibus multitudinē ppli. Et cū sanauit claudos paraliticos. leprosos: cecos: mutos: surdos. z a demonibus possessos: oīa hec operat⁹ est ad vtilitatē ppli z sine dāno cuiuscunq. Et propter hoc muidiā z purā volūtatē malā z nō mixtam adduxerūt eū ad mortē z ideo excusari nō possunt Deus eñ poti⁹ iudicat volūtates malas quā opera: z sic de martyri

bus dicēdū est. De materia vero ptis sensitiue z rōnis in xpo z in martyribus non solum noui sed ēt veteris testamēti dixi supra argumēto .xix. cōsideratiōis quite.

¶ Impossibile q iesus nazaren⁹ sit de⁹ cū fuerit i loco determinato scz i vtero ꝟginis i nazareth i galylea zc. sicut sunt alia corpora

Octauū impossibile est. Uos xpiani dicitis q iesus nazaren⁹ est de⁹ quō aūt dicitis ipz fuisse in loco determiato pnta i vtero marie in nazareth i galylea i bethleē zc. sicut sunt alia corpora qz hoc est ipossibile i deo scz loco determinari z ꝯsequēter habetis dicere qd de⁹ est corpore⁹ qd ē manifeste ipossibile qz talia nō cōueniūt nisi corporeitati. ¶ Ad illud impossibile iudaicū. Respōdet magister Johānes ꝯuersus i libro de ꝯcordia legū titulo pmo.c.xvj. dicēs q text⁹ hz duos intellect⁹ vn⁹ est litteralis ad pedē litere itelligēd⁹. z ali⁹ mystic⁹.s. spūalis sicut dr pverbiorū.xxv. malla aurea i lectis argēteis q loquit verbū i tpe suo et dicūt sup hoc glosatores q textus iste loqtur de ꝟbis legis. qz sicut in mallo argēteo int⁹ icluditur mallū aureū z exteri⁹ preter qz mallū argēteū nō apparet. sz post qz bn̄ aspicit sollicite latz int⁹ aureū. Sic est i textu legis ſm duos intellect⁹ supradictos. z vnus istorum itellectuū est p hoibus cōmunibus q corporalia et superficialiter intelligunt. Sed alius est pro sapientib⁹ legis q intelligunt pfunde z ꝟitatē rei sollicite pscrutant z sic naturaliter esse dz: qz virtus aīe intelligētis pficit per virtutē ymaginatiuā que est virt⁹ in corpore. z ex intellectu agēte q est virt⁹ incorporea ſm philosophos Et sic diuidit intellect⁹ human⁹ p duos intellectus scz materiales z spirituale. Materialem habent hoies cōes z spirituale hoies literati. In qbus de⁹ voluit specialiter inspirare: z si iudei volunt itelligere textū legis ad pedē litere: tota lex ponit plenarie corporeitatē in deo. Unde dicit ocul⁹ dei pedes dei: descēdit deus locut⁹ est de⁹: imago dei: z alia hmōi q non opz amplius allegare. Sed cōes hoies qui nō reputāt incōuenies deū esse corporalē: z credūt nihil esse aliud nisi sit corpale talib⁹ hominib⁹ necesse est ad pedē littere intelligere textū legis: z sapiētes qui intelligunt textū legis dicūt aliis glosando textū: qd dicit deū corporeū esse dz intelligere textū q loquit ad modum cōem hoim: nō aūt q ita sit: sed vt meli⁹ intelligāt ydeote z faciunt glosas talib⁹ textib⁹ ſm rabimoysen egyptiacū in libro. quem vocauit demonstratorem errantiū z alios sapientes iudeorum: z sicut faciūt iudei in lege sua sic etiam xpiani i lege sua. Nam xpianorū communitas credit omnia vt sunt z sicut est veritas lz ipsi nesciant declarare ad sensuz mysticū vt opz z sic fieri opz vt semel hō credat fidei veritatez z post hec alia requiret si habeat

intelligẽdi gratiã diuinit⁹ inspiratam. qꝛ si nõ crederet donec intelligeret esset possibile ꝙ ex difficultate legis nulla ĩtellectio seqꝫ turꝫ sic nec fidẽ nec fidei cõmodũ qs haberet: ꝛ talis eẽt similis homini exñti ĩ mortis ꝑiculo ꝓpter famẽ ꝛ dabat̃ ei panis ꝛ comedere renuebat donec sciret ꝑus instrumẽta ad hoc necessaria ꝛ formas ꝛ talia hmõi. ꝛ erat possibile ꝙ antecꝫ comederet ꝛ moreret̃ ille debuisset comedere vt ꝑiculũ euitaret ꝛ postea inq̃rere de supradictꝫ. Et ideo sapiẽtes dixerũt cões homines esse cecos ac ipsos esse itinerãtes ligatos adinuicẽ quasi ꝑ funem ꝛ vnũ ducem preuiũ habẽtes quem licet nõ videãt incedũt tñ via recta ipsos duce preuio dirigẽte. ¶ Et sic dico ꝙ ista dubia ꝛ alia cõsimilia sunt imaginati nõ intelligentes noĩa. q̃bus significat̃ messias apud catholicos ꝛ fideles. Nã aliquando deus tñ. aliquãdo iesus xp̃s solum. ꝛ vtrũqꝫ nomẽ deum significat. Nam xp̃us erat animal rõnale mortale q̃tuꝫ ad humanitatẽ: ꝛ erat deus ex ꝑtẽ diuinitatis q̃ carnem humanã assũpsit. Et ista duo simul faciũt messiam in lege ꝓmissum ad redimenduꝫ genus humanũ. Et sicut in deo est vna essentia ꝛ tres distincte persone sine augmẽto aliquo essentie vel diuinitatis: sic ẽ ĩ messia vnũ suppositũ ꝛ tres substantie distincte. s. deitas aĩa rõnalis ꝛ corp⁹ humanũ. ꝛ ista tria faciũt vnũ messiam. qꝛ ex partib⁹ humanitatis solũ nõ poterat saluare vt ĩ psalmo. Da nobis auxiliũ de tribulatiõe qꝛ vana salus hoĩs: ꝛ aliquãdo vocabit̃ deus tãtũ: aliquãdo iesus tantũ: ꝛ vocat̃ deus nõ ex parte humanitatis: ꝛ vocat̃ hõ nõ ex ꝑte diuinitatis sꝫ ex ꝑte humanitatis: ꝛ corpus cũ aĩa efficiunt hoĩem ꝺm ipsius diffinitionem q̃ est animal rõnale. Aliqñ text⁹ legis vocat eum noĩe corporeitatis nõ nominãdo aĩam vt leui. j. q̃ obtulerit ex vobis hõ: in hebraico dicit̃ filius adam. i. terra ꝛ nõ noĩauit aĩam: ꝛ aliquãdo anima noĩatur sine corpore. vt Exodi. xxj. dabit animã ꝓ anima: ꝛ talia hmõi variare nõ nocet ex vno ad alterũ ꝛ sic in euãgelio aliquando vocat̃ xp̃s filius hoĩs. aliquando filius dei vt diuinitas ꝛ humanitas ĩ eodem homine demonstret̃. ꝛ quãdo vocat̃ iesus xp̃s in operib⁹ corporalib⁹ illa referunt̃ ad humanitatem quoniam diuinitas inquãtũ diuinitas nõ suscipit ista accidẽtia corꝑalia. ¶ Et doctores xp̃iani dicunt ꝙ de⁹ assumpsit humanitatem non humanitas diuinitatẽ lꝫ ista sit vera ꝓpositio. homo est de⁹. ꝛ de⁹ est hõ: ꝛ sic humanitas ad honorẽ altissimũ exaltat̃ cũ iũcta sit diuinitati. Accedet hõ ad cor altũ ꝛ exaltabitur deus: ꝛ si talia velint ĩtelligere iudei istud debet sufficere ꝓ respõsione oĩm dubiorũ ĩ ista materia: ꝛ ad oĩa argumenta q̃ fecit iude⁹ in libro quem cõposuit cõtra fidem xp̃ianorum quẽ nominauit librũ litis dei vbi declarat mlta ĩpossibilia eẽ ĩ lege xp̃ianoꝝ ꝛ cõtra ꝓbatiões ꝓphe-

p ipsos inductas: & hoc est q2 ipse nō distinguit inter omnia ista supradicta ex pte diuinitatis vel hūanitatis: & arguit contra illa q̄ referunt ad humanitatem ac si dicerent de diuinitate. vt Esaie. lij. Ecce intelliget seruus meus. & loquit de messia & dicit qōo vocat eum deus seruum: & cū xp̄iani dicunt ipsum esse equalē diuinitati & sic in aliis multis textib9 & glosis vel eisdē adherentibus: & isto modo pcesserūt illa que scripta sunt in libro illo: & sic videt q argumētantes respondētes nō erant multum profundati in lege xp̄i & moysi: & nō est vera disputatio: nec cōcordia inter xp̄ianum & iudeū nisi vterq3 sit sufficiētissime litteratus & in lege sua pvide pfundat9 alr vtriq3 alteri9 dicta impossibilia viderent. hec pdictus doctor. Pat3 ergo q si xp̄o attribuim9 esse i loco determinato qd cōuenit corpori. non ei attribuim9 vt de9: sed vt homo est. Licet de9 vt deus nō sit corporeus. ille tn̄ qui est de9 & hō est corporeus nō vt de9 s3 vt homo Non est ergo impossibile christu3 qui ver9 deus est cōcedere eū esse corporeum & i loco determinato. cum talia ad ipsius humanitate3 referant vt satis late dictū est.

¶ Impossibile est q tota diuinitas staret i vtero marie: q2 tūc tot9 mūd9 fuisset puatus diuinitate.

Onū impossibile est. Uos xp̄iani dicitis q maria cōcepit iesu3 nazarenū q erat de9: & sic habetis dicere de necessitate q tēpore nouē mēsiu3 sue cōceptiōis in ei9 ventre fuit tota diuinitas vel ps diuinitatis. Utrūq3 est impossibile q2 si tota diuitas i illis nouē mēsib9 fuit in ei9 vētre sequit q tot9 mund9 fuit priuat9 diuinitate in illo tēpore & sic tunc nō fuit q moueret celū nec q gubernaret mūdū. & ista ē magna fatuitas dicere illū quē tot9 mūd9 cape nō pōt cōcludi in vni9 vtero virginis mlercule. Si vero dicāt xp̄iani q i illis nouē mēsib9 vna ps diuinitatis fuit i vētre marie: & alia in celo. ergo xp̄iani nō debēt ipm vocare deū s3 partē dei. ¶ Rūdet sicut supra dctm̄ est q qn̄ nos xp̄iani noiam9 xp̄3 cū illis q significāt corporeitatē ista referunt ad hūanitatē: q2 nō recipit mutationē ex parte diuinitatis nec aliqd accidēs corpale & sic in diuinitate nō ē ptitio quā dixisti. Itē cū res simplex & spūalis nō cōphēdat loco nō potest dici de eo q determinat sibi locū nec pōt dici de dō int9 nec extra q2 iste sunt differētie loci: & de9 nec est i loco nec sub dn̄a loci eo mō q corpa sunt i loco & illa talis ptitio nō ē nisi i corpib9. Res āt spūalis infinita sicut nō pōt cōcludi loco: sic nec h3 pte3. nec inde pōt sumi pars: q2 si inde acciperet ps posset minui & augeri. q2 ois ps est mior suo toto. & sic vna res ifinita eēt maior alia re ifinita qd ē ipossibile s3 Aristo. & alios phos. iij phisi. Itē ista rō ptitiōis ē directe cōtra iudeos sic arguētes. Uñ hr exo. xxv. faciātq3 nihil sanctuariu3 & habita

bo in medio eorum: sed cum dei gloria sit per totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deum esse inter duas tabulas sanctuarii. non enim est magis inconveniens esse in ventre unius virginis quam inter duas tabulas sanctuarii. Item dixit textus. Exo. xxxiiii. Cumque descendisset dominus per nubem stetit moyses coram eo quomodo determinate non poterat esse alibi. Item. Exo. xx. c. In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei veniam ad te benedicam tibi. Et si ipsius memoria esset apud mille homines quomodo esset possibile venire ad omnes mille in uno instanti in locis distinctis. quia si ad unum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas petitiones non esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte divinitatis non determinat sibi locum ut dictum est et sic est textus Hiere. xxiii. cap. Celum et terram ego impleo. Et ut dicit predictus magister. Johannes conversus libro de concordia legum. ti. ii. c. xxvii. quod dixerunt sapientes super illo verbo Baruch. iii. O israel quam magna est domus dei et ingens locus possessionis eius magnus et non habet finem excelsus et immensus quod dicit benedictus deus de loco suo et ipse est locus mundi et mundus non est locus suus. ¶ Item dicunt quod istud vocabulum sequina significat in hebraico presentiam dei et secundum chaldeum ubi dicitur apparuit deus dicitur apparuit sequina dei quod est in omni loco et quod non est ab eo locus vacuus. Item dixerunt quod si duo homines sunt laborantes in lege: sequina est cum eis. Et sic christus in evangelio dicit ubi duo vel tres sunt congregati in nomine meo in medio horum sum. Et sic dicunt sapientes thalmud nimis deus diligebat israel quia revelat israeli in loco immundo et polluto ad redimendum eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat panem sanctificatum et cecidit panis in cimiterio ubi ipse intrare non poterat secundum legem suam et dixit quid faciam quia polluet corpus meum si intro pro illo pane cimiterium hoc non est conveniens. Et quod dimittam illum panem sanctificatum ibi non est etiam conveniens. Melius est corpus meum polluisse una hora et postea redibo et mundificabor et non dimittam panem sanctificatum. Et scripsit alescandal nomine aristotelis: quod vera intelligentia operatrix est in omnibus corporibus licet sit per se separata. Et ostenditur per opera varia et distincta: et ipsa non recipit aliquam mutationem in se. Et sic dixerunt sapientes thalmud quod sicut deus replet mundum ita anima replet corpus et anima apparet in membris distinctis corporis secundum diversitatem membrorum naturalium actionum et magis apparet in cerebro et in corde quam in ossibus et in carne. non tamen dicitur de anima partitionem recipere. ¶ Et si iudei intelligere vellent ista spiritualia ut ipsa sunt non ponerent istas impossibilitates in lege christianorum. Et licet sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent non possunt ad hoc ducere seipsos propter malam consuetudinem et rebellionem in qua a pueritia sunt nutriti. ut ait Aristo. in methaphisica sua in rebus assuefactis ex pravitate virtutis. Posito quod sit aliqua levitas que informat imaginationem a

cõsuetudine nõ possunt relinq̃re a pueritia vsitati. Supposito q̃ i-telligãt veritatẽ rei aliter se habere: q̃nto magis iudei q̃ naturaliter est p̃plus dure ceruicis & rebelles p̃ut de eis dixit moyses Deuter. xxxi.c. Adhuc viuente me & egrediẽte vobiscũ semp̃ cõtẽtiose egistis 9tra dñm: q̃nto magis cũ mortuus fuero. hec ille. ¶ Et sic patz ad argumẽtũ q̃ vere xp̃s est deus & q̃ nõ fuit pars deitatis in vẽtre virginis & ps in celo. sed xp̃s qui est totus de⁹: fuit in illo vtero virgineo. Determinatio ꝟo loci refertur nõ ad deũ sz ad corp⁹ xp̃i verũ nec ex hoc sequit̃ q̃ illo tp̃e non esset q̃ moueret celũ & regeret mundũ cũ ipse sit vbiq̃ incõstũ deus: lz esset tũc in vtero ꝟginis nõ p̃ motũ localẽ descẽdens sed p̃ motum effectũ in virgine q̃ est cõiũctio diuine & humane nature sicut dictũ fuit supra argumẽto. xxiiij. quinte cõsiderationis hui⁹ tertij.

¶ Impossibile est q̃ in sacro altaris est verũ corpus xp̃i cũ locutus sit xp̃s signatiue & non realiter dicẽs hoc est corpus meum.

Decimũ Impossibile est circa sacramẽtuz corporis & sanguinis xp̃i dicũt eni̇̃ iudei. Uos xp̃iani dicitis in illo sacro esse realiter corp⁹ & sanguinez xp̃i hoc est ĩpossibile. q̃ cũ dixit vester xp̃s demõstrato pane. hoc est corp⁹ meũ. significatiue locut⁹ est & non realiter. ac si diceret. hoc est signũ vl' figura corporis mei ꝑm quẽ moduz paulus dixit. j. Cor. x. Petra aũt erat xp̃s idest xp̃i figura. & p̃tz clarissime q̃ ista fuerat intẽtio xp̃i vestri. q̃ cuz de sui corporis cõmestiõe & sanguinis potatione loqueret̃ vt discipulorum scandalum quod obortum fuerat sopiret̃ quasi seipsum exponẽs dicit. ꝟba que locutus suz vobis sp̃ũs & vita sunt. quasi ea q̃ dixerat nõ ad literã sed ꝑm sp̃ũalez sensum intelligenda essent. Et cũ xp̃s dixit hoc est corp⁹ meũ tenẽs panẽ in manibus intellexit q̃ ille panis erat corpus suũ in potẽtia p̃pinqua. s. postq̃ comedisset illũ q̃ tunc 9uerteretur in corpus suũ siue in carnẽ suaz & similiter de vino. Et isto mõ nos iudei facimus illa die azimorũ q̃ accipimus panem azimũ in memoriã illius temporis: q̃ñ educti sunt p̃res nostri de terra egypti & non sunt p̃missi ibidẽ remanere p̃ tm̃ tp̃s q̃ possit panis fermẽtari q̃ pascatus erat & dicimus iste est panis quez comederunt patres nostri. lz ille panis p̃ñs nõ sit cũ fuerit p̃teritus & sic vt iste panis azim⁹ rememorat panem egypti & iste panis nõ est ille sic iste panis de quo fit istud sacrificiũ ĩ altari. Dicer̃ sufficeret xp̃ianis q̃ esset in memoriã illi⁹ panis xp̃i licet iste panis non sit ille. Et quõ est impossibile q̃d seruaretur vnum frustuz carnis ad sui memoriam. Mandauit quod fieret ille panis & istud vinũ q̃ erat caro sua & sanguis in potẽtia p̃pinqua ad exeũdũ in actu sicut nos iudei facimus in paschate de azimo pane sicut dictũ est. cuz ergo xp̃s vester

in mēsa accepit panē ꝛ calicē ꝛ dedit discipulis suis. nō mādauit eis credere panē ꝛ vinū in corp⁹ ꝛ sanguinē suū trāsmutari. Sʒ ꝙ q̄tiēs cū qꝫ hoc facerēt i memoriā suā facerēt. s. in memoriā illi⁹ panis p̄teriti. ꝛ si sic vos xp̄iani itelligeretꝭ: nullū sequeret̄ īpossibile. Sʒ dicere oppositū sicut asseritis dicitis rē impossibilē ꝛ ꝯtra mētē xp̄i vr̄i vt patuit. ¶ R̄ndet̄ ꝙ traditio ecclesie catholice de hoc sacrō vera est. s. ꝙ i hoc sacrō est realiter ꝛ nō significatiue verū corpus ꝛ verus sāguis xp̄i sicut declaratū fuit supra. xxiiij. argumēto ꝯsideratiōis quarte hui⁹ tertij. Sʒ qꝛ argumētū iudei vr̄ fundari sup verbo dn̄i dicētis ad discipulos suos: qui de hac doctrina scādalizari videbantur. v̄ba q̄ ego locutus sum vobis spiritus ꝛ vita sunt. dico ꝙ p hoc nō dedit itelliger̄ ꝙ vera caro sua in hoc sacrō māducāda nō trader̄ sicut putat iudeus. Sʒ qꝛ non tradit̄ māducāda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi carnales i ꝓpria specie dilacerata sumeret̄. sed qꝛ quodā sp̄ꝛuali modo sumit̄ p̄ter ꝯsuetudinē alioꝝ ciboꝝ carnaliū v̄ba sunt sancti thome in summa ꝯtra gētiles. c. lxviij. ¶ Itē alij heretici similes iudeis p̄dictis volueꝛ̄t dicere ꝙ ista locutio. hoc est corp⁹ meū: fuit figuratiua. sicut illa Iohānis. xv. Ego sum vitis vera. sed istud est oīno ꝯ intētionē saluatoris: qꝛ vt ait augu. in libro. lxxxiij. q̄stionū. q̄stione. lxvij. solet circunstātia scripturarū illuminare scripturā. Nā ex p̄cedētibus vel ex sequētibus pōt colligi an loquat̄ figuratiue an nō. Vn̄ cum xp̄s dicit ego sum vitis vera: statiꝫ subiūxit ꝛ vos palmites. Sʒ cōstat ꝙ discipuli nō erāt palmites nāles sʒ tm̄ figuraliter. igit̄ loquebat̄ figuratiue. Sed cū dicit Luc. xxij. hoc est corp⁹ meū. statim subiūxit: qđ pro vobis tradet̄. Sʒ ista traditio nō erat figuratiua sed realis ꝛ vera: igit̄ realiter ꝛ vere dcm̄ est. hoc est corp⁹ meū. ¶ Ad illud aūt qđ iude⁹ allegat de pane suo azimo ꝛc. ꝛ ꝙ sic sufficeret xp̄ianis ꝙ facerēt in memoriaꝫ xp̄i sui. R̄ndet magr̄ Iohānes cōuersus in libro de cōcordia legū ti. iij. c. iiij. Dicēs. R̄ndebo tibi iuxta illō Prouer. xxvj. c. r̄nde stulto iuxta stultitiā suā ne sibi sapiēs videat̄. Scias ꝙ si christiani ponerēt dubia in miraculis factis i lege sancti messie. sicut faciūt sapiētes iudeoꝝ i miraculis factis in lege sua glosantes p nomina eq̄uoca ꝛ false vt extorqueāt sensum text⁹ legis. bn̄ possent glosare xp̄iani subtili⁹ ꝛ meli⁹. Sed scias ꝙ oēs xp̄iani sapiētes ꝛ cōitas simpliciū credūt vniformiter miracula sue legis vt est rei v̄itas ꝛ vt credit scā mr̄ eccl'ia. ꝛ credūt in hoc mereri gloriā paradisi. iuxta illud Gen. xv. Credidit abraā deo ꝛ reputatū est ei ad iustitiam. Nā in hoc ꝙ credūt simpliciter nihil hesitātes reputat̄ eis ad iustitiaꝫ. Sequitur ꝙ quilibet de lege credere tenet̄ dicta ꝓphete lꝫ ītelligat nō fieri posse naturali cursu qꝛ aīa ꝓphete melius itelligit q̄ aīa alteri⁹ sapiētis. ꝛ poti⁹ attin-

git z speculatur spiritualia q sint sub tiliora naturalib9. z si sic e in aliis prophetis quorum aie itelligunt singulariter z limitate. quato magis credere debem9 miracula iesu xpi q intelligit infinite oia z psentia z preterita z futura q e verez pfect9 de9 z pfectus ho z sic credendo xpiani uiunt cu honore z sperat cum deo gloriari ppetuo. hec ille. No est ergo simile de memoria panis azimi iudeoru ad pane azimu liberationis egypti. z de memoria hui9 altissimi sacrameti respectu passionis xpi. qr i illo pane quem iudei manducat nullu e miraculu. In h vero sacrameto miracul[...] Abora veru corpus z sanguis xpi inuisibiliter cotinet: sicut firmiter credimus z fideliter confitemur.

¶ Impossibile est q corp9 xpi sit in sacrameto altaris p miraculuz cum ad oculum non apparet.

Undecimum Impossibile e. Uos xpiani dicitis i sacrameto altaris ee corp9 z sanguine xpi p miraculu hoc pbo ee ipossibile qr si eet miraculu ad oculu appareret sicut qn moyses quertit vga i serpete. qr illud factu fuit euidenter ad oculu l3 nescirent hoies qliter factu fuerit. Sic et de archa testameti oli3 fuerut maxia miracula no solu sesibilia s3 etia publica z toti pplo patetia flebat. itaruz quoetaliu miraculoru fama infideles terrebat videtes ad oculu diuina potetiaz i reuereutia arche federis relucete: sic p3 in diuisioe aquaru iordanis pplo israelitico p arida trasente z aq ex vna pte itumescete ad instar motis z ex altera vsq3 ad mare mortuum fluete. donec sacerdotes cu archa alueu iordanis exiuerunt q facto iordanis redijt i cursu suu. Reges vero amorreoru z chananeoru audietes ta magnu z publicu miraculu terrore dei ofusi ita fuerat q no remasit i eis spirit9: q historia plene habet Josue.iij. z.iiij.c. z sic de plurib9 aliis miraculis euidentissimis q causa breuitatis omitto enarrare. z tn in illa archa nec cotinebat deus realiter nec xps sed solu tabule lapidee pcepta decalogi cotinetes. z vrna mane qua3 deus pceperat reseruari i testimoniu generatioibus futuris vt habet. Exod.xvj. Similiter z virga aaron q floruit i domo leui vt habet Nume.xvij. Si ergo p archa3 pdicta corpora ianimata tatumodo portatez quatucuq3 sacra eent deus ta euidetia miracula z tam diuulgata z publica fecit i ipsius reuereetia. mlto q forti9 facere debuisset si veru eet q i vestro sacrameto altaris ver9 de9 seu xps realr cotineret q sup oia in ifinitu asseritis q e coledus z venerad9. Cu ergo nihil tale ibide ad oculu appareat. Seqtur q ipossibile e ibi miraculu ee cu hoc sit o ronez miraculi. ¶ Ad isto iudaicu ipossibile rndet magr paul9 burges. eps i suo dyalogo dis.iij.c.v. dicens q ad obstruedu os loquetiu iniq cosiderare debem9 q miracula diuina q o cursu natur a deo instituta

diuina virtute fiūt se habēt q̄ntū ad eorū proximos fines ī duplici differētia. Quedā eorū sunt a deo ordinata ad fidei approbatiōez si cut de p̄mis signis seu miraculis q̄ de⁹ fecit p̄ moysen corā pp̄lo fa cta sūt ad fidē ī eis causandā seu ad p̄bādā. Unū Exod. iiij. cū dixis set et fecit signa. s. p̄dicta corā po pulo seqtur statim credidit pp̄lus Silr̄ter ex diuisiōe maris rubri et de egyptiorū submersiōe visa per pp̄lum israeliticū secutū est q̄ cre didit popul⁹ dn̄o et moysi s̄uo ei⁹. c. xiiij. et sic de q̄mplurimis veteris testamenti miraculis q̄ a deo fue rūt ordinata vt fides ei⁹ ī cordib⁹ pp̄li causaret̄ seu confirmaretur. Que q̄dē miracula oportuit esse manifesta cōiter toti populo: vn̄ Deutero. vlti. cōmēdat̄ moyses ī signis et portētis q̄ diuina aucto ritate fecit coram vniuerso israel. ¶ Quedā vero sunt diuina mira cula q̄ nō ad fidē causādā seu cor roborandā a deo facta sunt. sz po tius vt credēdo talia miracula q̄ occulta sūt et oīno abscōdita fide les mereātur: vn̄ et huiusmodi mi racula nō disposuit de⁹ manifesta esse p̄ sensum seu per naturalē co gnitionez sed occulta t vt eorū fi des meritoria eēt. Que q̄dē mira cula. s. occulta et abscōdita p̄cipue fuerūt in nouo testamēto: in cui⁹ tpe fides credētiū cōiter validior fuit vt est miraculū virginei p̄tus et dn̄ice resurrectiōis. Que quidē miracula per fidem solū p̄prie co gnoscūtur et eorū occultatio a. q̄. cūq3 nostra cognitiōe naturali no strū meritū efficit vel auget. Un̄ de resurrectiōe dn̄i legit̄ Johan nis. xx. c. Beati q̄ non viderunt et crediderūt Et d̄ isto mō miraculo rū scilz occultorum tenendū est es se sacramentū altaris: nō eni hoc sacramentū fuit institutū ad hoc vt sacramento viso pp̄lus crede ret sed vt credēdo veritatē hui⁹ sa cramēti merito p̄ficeret. Un̄ Au gusti. de hoc sacramēdo dicit. Cre de et manducasti Et iō q̄nta mira cula in hoc sacramento cōtēta: q̄ maxima sunt occultiora sūt: et nec ab int⁹ vel ab extra visibiliter circa ip̄uz sacramētū vlla miracula ap parēt tn̄ in nobis auget meritū. Un̄ nullū incōueniēs seqtur nec admiratiōe dignū ex hoc q̄ publi ca seu visibilia miracula nō fiunt cōiter circa hoc sacramentū: sicut olim cōsueuerūt fieri circa archam testamenti dei p̄ut allegat iude⁹ q̄ ibi miracula ordinabātur ad fi deliū fidē cōfirmādā seu causan dā vt dictū est: et quandoq3 ad in cutiendū infidelib⁹ terrores. Hic autē queruntur miracula ad me ritū credentiū augendum qd̄ qui dē meritū euacuaretur vel saltē diminueret̄ si talia signa visibili apparerēt: hec ille. ¶ Sanct⁹ tho mas vero dicit ī summa cōtra gē tiles lib. iiij. c. lxiij. q̄ ratio p̄t assi gnari quare corp⁹ xp̄i occultat̄ a accidētibus in sacramēto q̄ntū adā dē que est de inuisibilibus et eius meritū qd̄ circa hoc sacramentū tāto mai⁹ ē quāto inuisibili⁹ a xp̄i corpore xp̄i sub panis accidētib⁹ occultato et p̄pter cōmodiorē tho

nesitioē vsū huiꝰ sacramenti: eēt eīm horrori sumētibus ⁊ abhominatiōi vidētibꝰ.s.si corpꝰ xp̄i i sua specie a fidelibꝰ sumeret: vn̄ sub specie panis ⁊ vini quibus cōmuniꝰ vtūtur hoīes ad esuȝ ⁊ potum corpꝰ xp̄i proponit̄ mādūcandū ⁊ sanguis potādꝰ: nec etiā est negādū quin aliqn̄ in sacramēto altaris appareat forma pueri: vl' caro vel sanguis q̄ sunt signa visibilia: sicut in nōnullis hystorialibꝰ antiq̄s libris legit̄. Sȝ talia nō dicunt̄ facta fuisse sic cōiter ⁊ publice sicut miracula allegata ⁊ miracula q̄ fecit xp̄s tpe quo p̄dicabat ⁊ miracula q̄ fecerūt apostoli ⁊ alij sācti i primitiua ecclesia. Et iō talia miracula q̄ sic aliqn̄ accidūt circa sacramētū nō vident̄ apud ecclesiā vniuersalē solennizari: sȝ forte priuatim in aliq̄bꝰ particularibꝰ ecclesijs: q2 nō fiūt nisi raro q̄ ad certas p̄sonas q̄bus deꝰ q̄ vniuersas mētiū cognitiōes itelligit singulari mō singulis p̄out det secūdū dictamē diuine sapiētie: a quibus nō est trahēda cōsequētia i vniuersali. ¶ Unde dicit magister iohannes cōuersus in libro de cōcordia leguȝ.ti.iij.c.iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculū multoꝝ hominū ⁊ mulierū qn̄ respiciēdo in illā hostiā cōsecratā: aliqne p̄sone viderūt ocu- lariter vnū puerulū pulcerrimum vltra modū: ⁊ auus meꝰ q̄ erat valde litteratꝰ in lege dixit mihi. ꝙ in domo fratrū minorū in valle oleti cū respiceret a casu illā hostiaȝ cōsecratā vidit. vt predicat̄ illum puerū pulcerrimū. vltra modū: et hoc fuit illis tēporibꝰ publicatuȝ nimiū ⁊ famosū. ¶ Et idē accidit vxori mee ⁊ iterrogauit alias mulieres si hoc videbant. Responderūt nō: ⁊ prona cecidit in terrā viribꝰ destituta p̄ut legit̄ de manue Judi.xiij.capi. Morte moriemur q2 vidimꝰ dn̄m. ⁊ est quasi simile de sole q̄ lȝ luceat sup mundum debilitat tn̄ visum: hec ille. ¶ Ut cōiter igit̄ in hoc admirabili sacramento nō videt̄ miraculū: sed vt dicit beatꝰ Gre. i omelia paschali. Aliud est qđ cernitur ⁊ aliud qđ credit̄: illud qđ cernit̄ ē species panis in hostia: ⁊ species vini in calice. Sȝ id qđ credit̄ est veritas carnis ⁊ sanguinis xp̄i. ¶ Itē isti iudei incidūt in errorē illoꝝ qui nihil credūt nisi qđ vidēt. Si ergo nō fuisti rome nō credas qđ est in mūdo roma. ⁊ si nō vidisti cete nō credas ꝙ in mari ē talis piscis magnꝰ: ⁊ si nescis loq̄ grece nō credas ꝙ est i mūdo grecia: ⁊ si nō vidisti embrionē in vētre matris q̄usq3 natꝰ fuit nō credas ꝙ fuit in vētre matris. Et q2 tu non vidisti animā intrantē nec exeuntē in corpore hūano nō credas ꝙ hō habeat animaȝ. Nunq̄ vidisti aerē non credas eē aerem Nūq̄ vidisti voceȝ ergo non credas ꝙ est vox: q̄ omnia quāti nō dico solū erroris sed q̄ magne fatuitatis sunt manifestū est: licȝ ergo nō videamus ad oculū verum corpꝰ christi sed accidētia illa sub quibus latet nō debemus negare ibi veraciter esse p̄sertim miracu-

loco vt dictum est.

¶ Impossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i icipiat eē i altari q̄r nec p̄ motū localē nec p̄ ꝯuersationē alteri⁹ in ip̄uꝫ.

Duodecimum Impossibile est. Uos xp̄iani asseritis q̄ verū corp⁹ xp̄i eē icipiat i altari. hoc v̄r īpossibile q̄r aliq̄d incipit esse vbi pri⁹ nō fuit dupliciter: vel p̄ motū localē vel p̄ cōuersionē alteri⁹ in ip̄m: vt pꝫ i igne q̄ alicubi eē incipit vel q̄r ibi de nouo accendit̄ vel q̄r ibi de nouo apportat̄. Manifestū est aūt verū corpus xp̄i nō semp̄ in hoc altari fuisse q̄r vos xp̄iani asseritis xp̄ꝫ i suo corpore ascēdisse in celū: videt̄ etiā impossibile dici. q̄d aliquid hic de nouo cōuertat̄ in corpus xp̄i: q̄r nihil videtur conuerti in p̄existēs: cūꝫ id in quod aliud cōuertitur p̄ hmōi cōuersionē esse incipiat. Manifestū est aūt corpus xp̄i p̄extitisse vt puta in vtero marie cōceptū: nō igit̄ videt̄ esse possibile q̄d in altari de nouo esse incipiat per cōuersionē alteri⁹ i ip̄m. ¶ Similiter nec p̄ mutationē loci. q̄r omne q̄d localiter mouet̄ sic incipit esse in vno loco q̄ desinit esse in alio i q̄ pri⁹ fuit oportebat ḡ dicere q̄ cū xp̄s incipit eē in hoc altari in quo sacramētū p̄agitur desinat eē in celo q̄ ascēdendo p̄uenerat. ¶ Amplī⁹ nullus mot⁹ localis terminatur simul ad duo loca. Manifestū ē aūt hoc sacramētū simul i diuersis altarib⁹ celebrari ergo īpossibile ē q̄ p̄ motū localē corp⁹ xp̄i ibi eē incipiat. ¶ Respōdet sanctus Thomas in summa ꝯ gētiles li. iiij. c. lxiij. dicens q̄ lꝫ diuina virtus sublimi⁹ ꝛ secreti⁹ i hoc sacramento operet̄ q̄ȝ ab homine p̄qui ri possit: ne t̄n doctrina eccl̄ie circa hoc sacramētū ab īfidelib⁹ impossibilis videat̄ conādū ē ad h̄ vt oīs īpossibilitas exclud at̄. Cōsiderare ergo opꝫ p̄ quē modū verū xp̄i corp⁹ eē sub hoc sacramēto icipiat. Impossibile ē aūt q̄ h̄ fiat p̄ motū localē corpis xp̄i: t̄ū q̄r seq̄ret̄ q̄ in celo eē desineret q̄ñ cū q̄ȝ agit̄ h̄ sacramētū: tū q̄r nō posset simul hoc sacramētū agi nisi i vno loco cū vn⁹ mot⁹ localis nō nisi ad vnū terminū terminat̄. tū ēt q̄r motus localis instātaneus eē nō p̄ōt sꝫ tp̄e idiget. cōsecratio āt p̄ficit̄ i vltimo instāti p̄latōis verboꝝ. Relinqtur ergo dicēdū q̄ verū corp⁹ xp̄i eē icipiat in hoc sacramēto p̄ hoc q̄ substātia panis cōuertit̄ i substātiā corpis xp̄i ꝛ substātia vini i substantiā sanguinis ei⁹. ¶ Licꝫ h̄ sit bn̄ dictū ꝛ p̄ hoc possit satisfieri iudeo ꝛ cuilibet īfideli nō p̄teruiēti. Aliter t̄ū p̄p̄ instātias q̄ fieri possūt motu locali dicēdū est f̄ꝫ scotū l. iiij. dist. xiij. q. j. ꝛ seq̄t̄ eū frāciscus de maronis i suo. iiij. dis. iiij. q. j. q̄ necessario ē ibi aliq̄ mutatio localis q̄r īpossibile ē q̄ fiat trāsitus de ꝯdictorio in cōtradictoriū sine aliq̄ mutatione facta in aliquo extremoꝝ: sꝫ hic corpus xp̄i trāsit de nō p̄sente ad eē p̄ns: ergo necessario ē ibi aliq̄ mutatio: dicūt ḡ isti doctores q̄ ibi est aliq̄ mutatio q̄ corp⁹ xp̄i

accipit respectū p̄sentialitatis ad locū hostie facta trāsubstātiatiōe Ad cui⁹ euidentiā notat doctor subtilis ibidē q̄ qn̄ corp⁹ mouet localiter ⁊ expellit aliud sūt q̄tuor mutatiōes ⁊ octo termini: ⁊ illarū mutationū due sunt deꝑditiue. et due acq̄sitiue. sicut cū nauis mouet de loco ad locū aliqd̄ corpus expellit ⁊ illud expulsū hꝫ q̄tuor terminos: q̄r amittit vnū vbi ⁊ priuationē ei⁹ acq̄rit ⁊ a priuatiōe alteri⁹ vadit ad ip̄m. Sꝫ si corp⁹ moueret de loco ⁊ aliud nō expelleret essent i eo due mutatiōes ⁊ q̄tuor termini. vn̄ eēt ibi vna deꝑditiua p̄oris vbi ⁊ alia acq̄sitiua noui vbi sicut qn̄ aqua frigida fit calida et de frigido fit nō frigidū ⁊ de nō calido fit calidū. Sꝫ si corp⁹ nō motū de loco suo acq̄reret nouū vbi ⁊ respectū extrīsecū aduenientē ad aliud corp⁹ tūc esset in eo vna mutatio acq̄sitiua a priuatiōe illius vbi ad habitationē: ⁊ talis mutatio est i corp̄e xp̄i de nouo h̄ existe necessario: q̄r sicut dictū est īpossibile est fieri transitū de ꝯdictorio ad cōtradictoriū sine aliqua mutatione. Et nota q̄ simplex p̄sitia corp̄is xp̄i ꝓp̄ie nō est vbi cū non sit hic localiter: sꝫ sacramētaliter: sꝫ reducet ad genus vbi. ¶ Tūc ad ꝓpositū corpus xp̄i in celo hꝫ priuationē isti⁹ vbi i altari. Et ita nō est ibi mutatio deꝑditiua sꝫ acq̄sitiua. q̄r solū est acq̄sitio p̄sentialitatis quā nō hēbat. Sic ergo xp̄s sine deꝑditiōe vbi p̄oris in celo acquirit nouū vbi in altari. Resoluēdo ꝯ hāc materiā dico q̄ motus sine motio localis est duplex: q̄dā deꝑditiua ⁊ quedā acq̄sitiua sicut qn̄ q̄s mouet de vno loco ad aliū aliq̄d deꝑditur ⁊ aliquid acquiritur: talis ei p̄ris ordie nature mouet ab habitu in priuationē puta ab vbi qd̄ prius hēbat ad vbi qd̄ prius nō hēbat: ⁊ hec mutatio dr̄ deꝑditiua termini a quo ⁊ dr̄ acq̄sitiua termini ad quē. Nūc autem he due mutationes lꝫ cōcurrāt simul in oī motu locali cōtinuo tn̄ distīcte sunt: ⁊ vna pōt absolui ab alia sic acq̄sitiua a deꝑditiua. sic q̄ aliquid acq̄rat nouū locū nō dimittēdo priorē: ⁊ sic est in proposito. q̄r sicut dc̄m est corp⁹ xp̄i absq̄ hoc q̄ dimittat ꝓpriū vbi qd̄ hꝫ in celo acq̄rit nouū vbi in sacro. Et iō est hic mutatio localis nō deꝑditiua sed acq̄sitiua. ¶ Et sic pꝫ respōsio ad primū p̄ctū de motu locali: q̄r corp⁹ xp̄i īcipit ibi esse ꝑ motū siue ꝑ mutationē localē nō deꝑditiuā sed acq̄sitiuā. ⁊ sic non opꝫ q̄ dimittat primū vbi cū acq̄rit secūdū. Nec etiā est cēsendū q̄ cū corp⁹ xp̄i incipit esse i altari q̄ accipiat esse simpliciter sꝫ accipit esse sacramētale qd̄ esse ƺm predictos doctores nihil aliud est q̄ ordo corp̄is xp̄i ad substātiā panis quē ordinē hꝫ vbicūq̄ fit transubstātiatio. Ad alterū ꝯo p̄ctū .s. si est ibi corp⁹ xp̄i ꝑ cōuersionē alterius in ip̄m hoc ꝯcesso nullū seq̄t impossibile. Et cū arguis q̄ imo sequit impossibile. q̄r impossibile est ꝙ aliq̄d ꝯuertatur in p̄existēs Rn̄det q̄ falsum est q̄r in nutrimēto naturali videm⁹ oppositū: quia

ubi cibus ↄuertit̃ i cibatũ p̃eriſtẽs ſuppoſitũ. Et idõ nõ dʒ mirari iudeꝰ ſi in ꝓpoſito ꝟtute diuia fiat ↄuerſio in p̃eriſtẽs. ¶ Qð vt planius videat̃ notat ſctũs Tho. in ſũma ꝯ gẽtiles quo ſupra ꝙ p̃dicta ↄuerſio panis i corpꝰ xp̃i alterius modi eſt ab oĩbꝰ cõuerſiõibꝰ naturalibꝰ. Nã in q̃libet ↄuerſiõe naturali manet ſubiectũ in q̃ ſuccedũt ſibi diuerſe forme: vl̃ accidẽtales ſicut cũ albũ i nigrũ ↄuertit̃ vl̃ ſubſtãtiales: ſicut cũ aer i ignẽ vñ ↄuerſiões formales noiant̃: ſʒ in ↄuerſiõe p̃dicta ſubiectũ trãſit in ſubiectũ ⁊ accidẽtia manẽt: vñ hec ↄuerſio ſubſtãtialis vocat̃ qð aũt ſubiectũ ↄuertit̃ in ſubiectuʒ natura facere nõ põt: oĩs eĩ nature oꝑatio materiã p̃ſupponit per quã ⁊ ſubſtãtia indiuiduat̃: vñ natura facet̃ nõ põt ꝙ hec ſubſtãtia fiat illa ſicut ꝙ h̃ digitꝰ fiat ille digitꝰ. Sʒ materia ſubiecta eſt ꝟtuti diuie cũ p ipʒ ꝓducat̃ in eẽ: vñ diuia ꝟtute fieri p̃t vt h̃ idiuidua ſubſtãtia i illã p̃exñtem ſubſtãtiã cõuertat̃: ſicut eĩ ꝟtute naturalis agẽtis cuiꝰ oꝑatio ſe extẽdit tãtũ ad imutationẽ forme ⁊ exñtia ſubiecti ſuppoſita h̃ totũ i illud totũ ↄuertit̃ ſʒ variationẽ ſp̃ei ⁊ forme vtpote hũc aerem i hũc ignẽ gñatũ. ita ꝟtute diuia q̃ materiã nõ p̃ſupponit ſʒ eã ꝓducit ⁊ tñ h̃ materia ↄuertit̃ in illã ⁊ p ↄñs hoc idiuiduũ i illð. Indiuiduatiõis eniʒ p̃ncipiũ materia ẽ: ſicut forma eſt p̃ncipiũ ſpeciei. ¶ Hinc aũt manifeſtũ eſt ꝙ i ↄuerſiõe p̃dicta panis in corpꝰ xp̃i nõ eſt aliqð ſubiectuʒ cõmune ꝑmanẽs poſt cõuerſionẽ cũ trãſmutatio fiat ſcðm primum ſubiectũ qð eſt idiuiduatiõis p̃ncipiũ: neceſſe eſt tñ idẽ manere vt verũ ſit qð dicit̃: hoc eſt corpꝰ meũ Que quidẽ verba ſunt huiꝰ ↄuerſionis ſignificatiua ⁊ factiua: ⁊ q̃ ſubſtãtia panis nõ manet nec aliqua prior materia vt oſtẽſum eſt: neceſſe eſt dicere ꝙ maneat id qð eſt p̃ter ſubſtãtiã panis: hmõi autẽ eſt accidẽs panis: remanẽt igitur accidẽtia panis ẽt poſt cõuerſionẽ p̃dictã. ¶ Inter accidentia vero quidã ordo cõſiderãdus eſt. Nã inter oĩa accidẽtia ꝓpinquiꝰ inheret ſubſtãtie q̃ñtitas dimenſiua: deĩde qualitates in ſubſtãtia recipiũt̃ q̃ñtitate mediante ſicut color mediãte ſupficie: vñ ⁊ per diuiſionẽ q̃ñtitatis per accidens diuidunt̃. Ulterius aũt qualitates ſunt actionũ ⁊ paſſionũ principia ⁊ relationũ quarũdã vt ſunt pater ⁊ filius dñs ⁊ ſeruus ⁊ alia hmõi. Quedã vero relationes imediate ad quãtitatẽ cõſequunt̃: vt maiꝰ ⁊ minꝰ duplũ ⁊ dimidiũ ⁊ ſimilia: ſic igit̃ accidẽtia panis poſt ↄuerſionẽ predictã remanere ponẽdũ eſt vt ſola quãtitas dimẽſiua: ſine ſubiecto ſubſiſtat ⁊ in ipſa qualitates fundentur ſicut in ſubiecto: ⁊ per conſequens actiões paſſiones ⁊ relatiões. ¶ Accidit igitur in hac cõuerſione ↄtrariũ ei qð in naturalibꝰ cõuerſionibus accidere ſolet in quibꝰ ſubſtantia manet vt mutationis ſubiectũ. Accidentia vero variant̃. hic autẽ e cõuerſo accidẽs manet ⁊ ſubſtãtia tran

sit. Huiusmodi eni conversio non potest dici motus proprie sicut a naturali consideratur ut subiectu requirit sed est quedam substantia et successio sicut in creatione est successio esse et non esse. Hec igitur est una ratio quare accidens panis remanere oportet ut inveniatur aliquod manens in predicta conversione. Est autem et propter aliud necessarium si enim substantia panis in corpus christi converteretur et panis accidentia transirent non sequeretur quod corpus christi secundum suam substantiam esset ubi prius fuit panis: quia nulla relinqueretur habitudo corporis christi ad locum predictum. Sed cum quantitas panis dimensiva remanet post conversionem per quam panis hunc solum sortiebatur substantia panis in corpus christi mutata sit sub quantitate dimensiva panis: et per consequens locum panis quodammodo sortitur mediantibus tamen dimensionibus panis: hec thomas. ¶ Patet igitur quod non est impossibile divine virtuti panem transubstantiari in preexistens corpus christi: nec habet mutatio similitudinem in naturalibus mutationibus: sed est alterationi quasi contraria: quia una substantia hic mutatur in aliam et manent accidentia. Sed in alteratione est econverso: quia ibi mutantur accidentia et manet eadem substantia. ut patet in corporalibus quando de albo fit nigrum: et in spiritualibus quando de iusto fit impius vel de ignorante fit sciens: ut ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius: de ignorante sciens: crede verum corpus christi in opere esse in altari non simpliciter: sed sacramentaliter: crede quod cum acquirit ubi sacramentale non relinquit ubi celeste. Crede sine mutatione locali deperditiva passionis fieri in altari: et crede substantiam panis in verum christi preexistens transubstantiari: crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit Aug. et nihil tibi videbitur impossibile: unde et dicitur Luce. i. Non erit impossibile apud deum omne verbum.

¶ Quod corpus christi sit integrum et quod caro et sanguis manent in locis separatis sub speciebus panis et vini.

Tertiumdecimum impossibile est vos christiani dicitis quod christus ut est integer sub speciebus panis et vini in sacramento hoc probo impossibile: quia nunquam partes alicuius in diversis locis continentur ipso integro permanente. Manifestum est autem in hoc sacramento seorsum esse panem et vinum in locis separatis. Si igitur caro christi sit sub specie panis et sanguis sub specie vini: videtur sequi quod christus non remaneat integer. sed semper cum hoc sacramentum agitur eius sanguis ab eius corpore separetur. ¶ Ad istud argumentum patet solutio ex his que dicta sunt in precedenti solutione: dictum est autem quod locus in quo agitur hoc sacramentum attribuitur corpori christi ratione dimensionum panis remanentium post conversionem substantie panis in corpus christi. Secundum hoc igitur ea que christi sunt necesse est esse in loco predicto secundum quod exigit ratio conversionis predicte. Considerandum est igitur in hoc sacramento aliquid esse ex vi conversionis predicte. aliquid autem ex naturali concomitantia. Ex vi quidem conversionis est in hoc sacramento illud ad quod directe conversio terminatur sicut sub speciebus panis

corporis xpi in qd substātia panis cō
uertit vt p vba ɔsecratiōis pz cū
dr. Hoc est corp⁹ meū. Et silr sub
spēb⁹ vini est xpi sanguis. vñ dr h
est calix sanguis mei ꝛc. S3 ex na
turali ɔcomitātia sunt ibi oīa alia
a d q̄ cōuersio nō terminat: s3 tñ ei
in qd terminat sunt realr cōiūcta
Manifestū est em̄ ꝙ cōuersio pa-
nis nō terminat in diuinitate xpi
nec i ei⁹ aīa3. s3 tñ sub specie panis
est aīa xpi ꝛ ei⁹ diuitas ppter vni
onē vtriusqꝫ ad corp⁹ xpi. si vero i
triduo mortis xpi hoc sacrm cele-
bratū fuisset nō fuisset sub specie
panis aīa xpi: qꝛ realr nō erat cor
pori eius vnita. Et silr sub spē pa
nis nō fuisset sanguis nec sub spē
vini fuisset corp⁹ ppter sepationē
vtriusqꝫ i morte. Nūc aūt qꝛ corp⁹
xpi i sua natura nō est sine sangui
ne sub vtraqꝫ specie cōtinet corp⁹
ꝛ sanguis: s3 sub specie panis cōti
net corpus ex vi ɔuersionis. San
guis aūt ex naturali cōcomitātia
sub specie aūt vini ecōuerso. Vba
sunt sancti thome libro q̄ supra. c.
lxiij. ¶ Et sic pz solutio ad argu-
mētū ꝙ l3 sepate sint spēs panis
ꝛ vini. tñ corpus xpi iteger est sub
vtraqꝫ spē. ¶ S3 forte dicet iude⁹
si ergo sub spē panis est tot⁹ xpus
ita ꝙ est ibi corp⁹ ꝛ sanguis vt tu
dixisti: frustra ergo iteru3 sub spē
vini iteger reperit. Ad h rñdet ni
co. de lyra sup vbo cenātib⁹ aūt il
lis Mat. xxvj. dicēs ꝙ sub dupli-
ci spē istitutū est hoc sacrm sc3 pa
nis ꝛ vini: qꝛ panis ɔuertit in cor-
pus xpi ꝛ vinū in sanguinē: ꝛ iste
cōuersiōes sūt sepate: qꝛ sanguis
xpi fuit sepat⁹ a corpe vl carne in
passione. Hoc autem sacramētu3
institutū est quasi q̄dda memoria
le illi⁹ passiōis. ꝛ iō cōsecratio car
nis ꝛ sanguis fit sub specieb⁹ disti
ctis. ¶ Cōsiderādū tñ ꝙ sub vtra
qꝫ specie est tot⁹ xps: qꝛ sub specie
panis est totū corp⁹ ex vi cōuersio
nis vel sacramēti. Sanguis autē
ꝛ aīa ꝛ diuinitas sunt ibi ex cōco-
mitātia naturali. Similr sub spē
vini sanguis ex vi sacramēti cete-
ra vero ex ɔcomitātia. hec ibi. Pz
ergo ꝙ l3 sub specie panis sit caro
ꝛ sanguis xpi nō frustra separati3
sub spē vini ꝛ sanguis ꝛ corpus cū
hoc fiat i memoriā passiōis xpi in
qua fuit sanguis a corpe sepatus

¶ Quod corpus xpi in ta3 parua
hostia contineatur cum maius in
minori non capiatur.

Quartūdecimu3
impossibile est ait iu-
deus. Vos xpiani di-
citis qd in illa parua
hostia corpus xpi cō-
tinetur hoc pbo impossibile esse:
qꝛ impossibile est ꝙ maius corpus
in loco minoris includat. Mani-
festum est autē ꝙ verū corpus xpi
est maioris quātitatis q̄3 panis q̄
in altari offert: igitur impossibile
videtur ꝙ veru3 corpus xpi totu3
ꝛ itegrū sit vbi videtur esse panis
si autem ibi non est totum: s3 aliq̄
pars eius redibit inconueniēs su
pradictum ꝙ semper cū hoc sacra-
mentū agitur corpus christi per
partes discrepat. ¶ Ad istd argu
mentū quod tangit inequalitatē

corporis xpi ad locũ panis dupliciter respondet. Primo excludẽdo impossibilitatẽ. Secũdo applicãdo similitudines. Circa primum dicit q substãtia panis directe cõuertit in substantiã corporis xpi Dimẽsiones aũt corporis christi sunt in hoc sacramẽto ex naturali cõcomitantia nõ aũt ex vi cõuersionis cũ dimensiões panis remaneant. sic igit corpus xpi nõ comparatur ad hunc locũ mediantib⁹ dimensionib⁹ ppriis vt eis oporteat adequari locũ: sꝫ mediantib⁹ dimensionib⁹ panis quibus remanẽtib⁹ loc⁹ adequat. hec Thomas vbi supra. ¶ Quõ aũt possunt esse dimensiões corporis xpi cũ dimẽsionib⁹ hostie vn⁹ alius doctor sic declarat. Nã cũ ibi prius erat substãtia panis ⁊ facta sit substantia corporis xpi: sicut cũ dimẽsionib⁹ panis vel erat substantia panis ante cõuersionẽ factã sic cõuersione facta simul cũ eisdẽ dimensiõibus erit substãtia corpis xpi. Rursum qꝛ dimẽsiones corpis xpi propriũ subiectũ non deserunt ⁊ opꝫ dimensiões esse vbi ⁊ ipm corp⁹. Ideo ex quo ipm corpus est simul cũ dimẽsionib⁹ panis: oportet dimensiones corporis xpi esse cũ dimensionibus panis. Sed quomõ hoc possit eẽ ẽ vidẽre difficile. Arguit eñ philosoph⁹. iiij. phisi. contra ponentes vacuũ ⁊ dicentes locum esse dimẽsiões separatas: qꝛ si in hmõi dimensionibus reciperet corpus cõtingeret duo corpora simul posse existere qd habet p ipossibili. tota igitur causa quare duo corpora nõ possunt simul esse est resistentia dimẽsionũ. ¶ Sciẽdũ igit q sicut calor ⁊ alie qualitates actiue duplicẽ habẽt cõparationẽ sic dimẽsiões. calor autẽ hꝫ vnã cõparationẽ ad subiectũ ꝑm quã dat sibi esse calidũ: ⁊ aliã ad obiectũ ꝑm quã est rõ calefaciẽdi ita etiã quãtitas ꝓut cõparat ad subiectũ dat esse quãtũ: prout aũt cõparat ad quantitatẽ aliã dat sibi resistere: ⁊ esse locale. sicut ergo calor põt dare esse calidũ ⁊ nõ calefacere: puta si de⁹ cõseruet eũ in esse ⁊ suspẽderet agere sicut fecit de igne i fornace puerorũ: ⁊ sic aliqd põt eẽ calidũ absqꝫ hoc qd calefaciat sic ⁊ dimẽsiões poterunt dare eẽ quãtum absqꝫ eo q aliis dimẽsiõib⁹ resistãt qd ptꝫ. nã cuꝫ quãtitatis sit rõ quare quãtũ resistat quãto: ideo opottet vnũ quãtũ alteri quãto cõparare mediante quantitate: ⁊ quãtitatẽ esse mediã iter corp⁹ qd resistit ⁊ corp⁹ cui fit resistẽtia: sꝫ sublata illa media tõe. s. q corp⁹ sit alicubi nõ mediãte quãtitate certũ est q sibi aliud corp⁹ siue alia dimẽsio nõ resistet Nã cum tota causa resistẽtie sit qꝛ cõparatur ad ipsum mediante quantitate sublata causa iam nõ resistet. ¶ Per hoc possent ẽt solui instãtie de trãsitu corporis xpi per corpus virginis ipso manẽte clauso: ⁊ etiã de penetratiõe celorum quando ascẽdit in celum cũ igitur in sacramẽto corpus christi non comparet dimensionibus mediãte quãtitate: sꝫ magis quãtitas mediãte substãtia cũ substã

tia eã resistẽtie nõ sit. Jdõ sicut nõ est cõtra rõnẽ substãtie simul cuꝫ dimẽsionib⁹ esse: sic nõ est contra rationẽ dimensionũ corporis xp̄i mediãte substãtia eẽ simul cũ dimẽsionib⁹ panis. Et sic pꝫ ꝙ nõ ẽ ĩpossibile dimẽsiões corpis xp̄i cũ dimẽsionib⁹ panis esse. cũ ibi sint mediãte substãtia q̄ simul põt cũ dimẽsiõib⁹ eẽ. ¶ Aliter soluit p̄dictũ ĩpossibile doctor subtilis i. iiij. suo. Dicit em̃ ꝙ est duplex ordo. s. ordo ptiũ ĩ toto: ⁊ ordo ptiũ ĩ loco Ordo aũt ptiũ ĩ toto est differẽtia quãtitatꝭ nõ ꝓprie cũ sit respect⁹ ꝫ aliquo mõ accedẽs ad differentiã ei⁹ essentialẽ. Ordo aũt ptiũ ĩ loco est de gñe sit⁹ ⁊ ab isto respectu sine ordine ptiũ ĩ loco. põt absolui. Ordo em̃ partiũ in toto est prior ordine ptium in loco Prius autẽ põt absolui a posteriori sibi accidẽtaliter cõiũcto. ¶ Cũ ergo ordo partiũ in loco accidẽtaliter cõiũgat̃ ordini partiũ ĩ totũ igit̃ corpus xp̄i in eucharistia habebit ordinẽ ptiũ ĩ toto absq; illo respectu q̄ est ordo partium in loco. ¶ Adducunt̃ scđo similitudĩes aliq̄ cõtra iudeos ⁊ ĩfideles. Et p̄io augu. in lib. de quãtitat e aĩe probat aiaꝫ maiorẽ eẽ q̄ corp⁹: qr totã mũdi magnitudinẽ infra se cogitari põt ⁊ ĩfra se cõtinere ⁊ sicut aĩa cũ sit maior corpore tota ẽ ĩfra corp⁹ mõ cõsimili corp⁹ xp̄i cuꝫ sit mai⁹ hostia totũ est infra eã nõ coartatũ sed ita magnũ ⁊ pfectũ sicut in celo cõtinet̃. Jtẽ in parua oculi pupilla maximi mõtes cõtinẽtur p species suas: cur ergo sic corp⁹ xp̄i in parua hostia. Jtẽ videm⁹ ĩ paruo speculo solis ⁊ lune mariũ q; rerũ diuersitates. Jtẽ ĩtellectus hominis paru⁹ est ⁊ tñ ĩ ipso magna celestiũ ⁊ terrestriũ sapiẽtia ⁊ sciẽtia cõtinet̃. q̄d ergo ĩpossibile putas xp̄m q̄ est dei sapiẽtia increata sub parua forma hostie ĩueniri: nunq̄d vides ĩ paruo lapide p̄cioso magnas ⁊ multas ꝟtutes. nonne vides ĩ paruo corpore p̄cipis magnã potentiã ⁊ in paruo corpore pape magnã auctoritatẽ. Quid ergo ĩpossibile est xp̄o in parua hostia latere. nunquid sub paruis signis magna signata cõp̄hẽdũtur. Nõne vides quõ ĩ hac parua dictiõe de⁹ tota trinitas cõtinet̃: scꝫ pater ⁊ fili⁹ ⁊ sp̄ũs sanct⁹. quãto magis sub p̄ua hostia p̄t se ip̄m xp̄s cõcludere si vult. imo ꝙ ãpli⁹ est videm⁹ ꝙ sub hac p̄ua dictõe ⁊ sub hoc p̄uo signo oẽ duaꝝ syllabaꝝ ⁊ quatuor literaꝝ cõtinetur oĩs creatura celũ ⁊ oĩa celestia infern⁹ ⁊ oĩa infernalia ⁊ breuiter oĩa creata. Quid igit̃ impossibile ꝙ in vna hostia cõprehendat̃ tot⁹ xp̄s cum in tã parua dictione cõprehẽdat̃ tot⁹ mũd⁹: qm̃ igitur hec ĩ creaturis credunt̃ iudei erubescãt similia fieri in creatore: lꝫ supradicta nõ inducãt oĩmodam similitudinẽ sun t tñ aliquales cõformitates q̄ deuoto aĩo cõsiderate mirã delectationẽ adducũt in animo cõtemplantis.

¶ Quia vnicum corpus xp̄i sit simul in diuersis altarib⁹ cũ nõ possit vnũ corpus simul esse in diuersis locis.

Quintūdecimū impossibile est. vos xpiani dicitis ait iude⁹ ꝙ xpus vere ⁊ simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrant̄ ħ videt̄ impossibile: qꝛ ipossibile est vnū corpus ī plurib⁹ locis existere. Manifestū ē aūt hoc sacramētū ī plurib⁹ locis celebrari. ipossibile igit̄ vr̄ ꝙ corp⁹ xp̄i in hoc sacramento veraciter ꝯtineat̄: nisi forte q̇s dicat ꝙ ɓm aliquā ꝑticulā ē hic ⁊ ɓꝫ aliā alibi ad qđ iterū seq̇tur ꝙ ꝑ celebrationē hui⁹ sacramēti corp⁹ xp̄i diuidat̄ in partes. cum tñ nec quātitas corꝑis xp̄i sufficere videat̄ ad tot ꝑticl'as ex eo diuidēdas in q̊t locis hoc sacramētū pagit̄.

¶ Ex his q̄ dicta sunt superi⁹ ꝑtꝫ solutio ad hoc qđ obijcit̄ de pluralitate locoꝝ ꝙ corp⁹ xp̄i ꝑ suas dimēsiones existit tm̄ ī vno loco. sꝫ mediātib⁹ dimēsionib⁹ panis ī ipm̄ trāseuntis est ī tot locis in q̊t hmōi ꝯuersio fuerit celebrata: nō q̇dem diuisuꝫ ꝑ partes sꝫ integrū in vnoquoqꝫ. Nā q̇libet panis cōsecratus ī itegrū corp⁹ xp̄i ꝯuertit̄ hec est solutio thome vbi supra.

¶ Alij ꝟo soluētes dixerūt ꝙ nō est incōueniēs ꝙ vnū corp⁹ sit in diuersis locis si in vno est ꝑ se ⁊ in alijs ꝑ accidēs. sic aūt est in ꝓposito qꝛ corp⁹ xp̄i est ī celo ɓm propias dimēsiōes ⁊ sic ꝑ se. In sacramēto aūt ꝑ dimēsiōes alienas s. ꝑ dimēsiones panis ⁊ sic ꝑ accidēs. sꝫ isti difficultatē nō euadūt Diceret em̄ iude⁹ ⁊ ꝑ se ⁊ ꝑ accidēs esse ipossibile idē corpus eē ī diuersis locis ꝓpter hoc ostendo ꝙ corp⁹ xp̄i pōt esse simul ī diuersis locis sic oē corp⁹ qđ ē alicubi rōne substātie nō ratiōe quātitatis pōt esse in plurib⁹ locis simul sꝫ corp⁹ xp̄i est sub dimēsiōib⁹ panis ratiōe substātie nō rōne quātitatis ergo pōt esse in plurib⁹ locis simul. Maior ꝓbat̄ qꝛ qđ nō est in loco ꝑ quātitatē nō diffinit nec determinat sibi locū. sꝫ qđ nō determinat sibi locū pōt esse ī plurib⁹ locis: ergo qđ nō est in loco ꝑ quātitatē pōt esse in pluribus locis simul. ¶ Ad maiorē euidētiā isti⁹ ꝓsilogismi notādū ꝙ diffiniri est idē ꝙ finiri siue terminari ꝓpter qđ ph̄s. v. meta. vocat diffinitionē terminū qꝛ in ea ponunt̄ rei principia iter q̄ velut inter ꝓ̇mos terminos ⁊ inter ꝓprios fines res diffinita cōcludit̄. Hec aūt diffinitio siue determinatio est duplex: vna q̄ respicit reꝫ vt est substātia: alia q̄ respicit eā vt est quāta. Nā q̄libet res creata siue sit corꝑalis siue sp̄ualis inquātū est substātia finit̄ sic ꝙ determinat̄ ad certū genus ⁊ ad certā sp̄em ⁊ ad certū indiuiduationis modū: ⁊ iō sol⁹ de⁹ qꝛ est substātie īfinite nō determinat̄ ad gen⁹ neqꝫ ad sp̄em nec ꝑ se nec ꝑ accidens: nec etiā ad modū indiuiduatiōis: cū ip̄e sit singularitas quedā formaliter. Res aūt quanta sicut ꝑ hmōi quantitateꝫ respicit aliam sic competit sibi determinatio loci nō enīꝫ res creata determinat̄ ad locum siue diffinitur loco inquātuꝫ est substātia qꝛ substātie vt substantia est non de

betur locus qr in quãtũ substãtia nõ põt cõmẽsurari vltie superficiei cõtinẽtis. Et iõ si diffinit loco h' est rõne quãtitatis ꝛ iõ cũ duplex sit quãtitas. s. molis ꝛ virtutis sicut nõ diffiniũt locũ sibi corporalia nisi p quãtitatẽ molis. ita ꝑm aliq̃s nõ diffiniũt sibi vbi spũalia nisi p quãtitatẽ ꝟtutis. itaq3 dicũt ꝙ vbi intelligẽtie operant ibi esse dicũtur: nec sunt in loco; nisi dum operant' qd' vtrũ sit verũ nihil ad ppositũ. Quãtũ igit ad ppositũ. patet ꝙ corpus qd' est alicubi nõ p quãtitatẽ nõ diffinit sibi locũ illũ. si ergo est alicubi solũ rõne substãtie. quãtitas aũt ibidẽ existẽs ppt naturalẽ ordinẽ quẽ ad substãtia3 habet ei competit finitas que sequitur natura3 substãtie nõ autẽ finitas que sequitur quãtitatẽ put p quãtitatẽ ad aliam cõparat. Et ideo qr ex vi sacramẽti corpus xp̃i est i altari rõe substãtie solũ nõ rõe quãtitat; nisi ex cõ sequẽti. vt. s. h3 naturalẽ ordinẽ ad substãtiã. Ideo ibi sibi cõpetit finitatio ratione generis ꝛ speciei ꝛ indiuidui. nõ aũt ratiõe localitatis cum illa tãtum cõpetat corporib' rõe quãtitatis. Et ideo cũ sibi nõ determinet locũ. certũ est ꝙ nõ est ita ibi qn posset eẽ alibi. Sic ergo pat3 maior ꝙ omne corpus qd' est alicubi nõ rõe quãtitat; cũ nõ determinat sibi locu3 illũ põt simul esse alibi. ¶ Minor principalis ẽ manifesta. s. ꝙ corp' xp̃i ẽ in sacramẽto rõe substãtie nõ rõe quãtitatis. qr est ibi p trãsubstãtiationẽ. Nũc aũt certũ ẽ. ꝙ quãtitas pãis non trãsubstantiatur i quãtitatẽ corporis xp̃i cũ maneat i sacramẽto ergo ratione trãsubstãtiatiõis panis i substãtiã corpis xp̃i cũ ergo sit ibi rõne illi' in qd' substãtia panis trãsubstãtiat: manifestum est ꝙ est ibi rõne substãtie: q̃re seq̃tur ꝙ põt alibi esse rõne sue quãtitatis scilicet i celo. ¶ Similitudines l3 nõ omnimode adducuntur ex natura. Idẽ sol i diuersis locis s. in diuersis oculis continet ꝛ videt ꝛ hoc sine sui diuisione. Ide3 verbũ numero in diuersis aurib' continet ꝛ auditur ꝛ idem sonus. Occurrit etiam contra istos i fideles hugo de sacramentis dicẽs ꝙ ideo isti dicũt corpus xp̃i nõ posse esse simul in pluribus locis qr de' talẽ legẽ dedit corporibus. Cũ ergo lator legis possit; dispẽsare i lege multomagis deus põt dispensare in vniuerso nec mirũ: qr tunc sacerdos gerit psonã ꝛ vicẽ illius q̃ dixit ꝛ facta sunt: ꝛ sic ꝙ simul ꝛ semel est in diuersis altarib': hoc est ex potẽtia deitatis cui vnitũ ẽ corpus illud ex virtute verborum xp̃i q̃bus cõtulit virtutẽ ꝯficiẽdi. ¶ Impossibile ẽ ꝙ caro xp̃i ꝛ sanguis sint sub specieb' pãis ꝛ vini cũ sit ĩpossibile duo corpora sil' eẽ i eodẽ loco. s. substãtia panis ꝛ vini cũ carne ꝛ sanguine xp̃i cũ illa accidẽtia vt dicũt nõ sint p se nec i aere nec i carne ꝛ sanguie xp̃i s3 subiectiue i substãtia panis ꝛ vini

Extumdecimum impossibile ẽ. Vos xp̃iani dicit3 ꝙ mãifeste post

confecrationē; in hoc sacramēto
sentitis oīa accidētia panis z vi-
ni.s.colorē.saporē.odorē.figurā;
quātitatē z pōdus circa que deci
pi nō potestis: q2 sens⁹ circa ppria
sensibilia nō decipit. hmōi autem
accidētia in corpe xp̄i esse nō pos
sunt sicut i subiecto vt vos asseri-
tis. Similit autē nec i aere adiacen
te: q2 cū plurima eorū sint acciden
tia naturalia requirūt subiectū de
terminate nature nō qualis ē na-
tura corpis humani vel aeris: nec
possunt p se subsistere cū accidēt;
esse sit iesse.vij.metaphisice. Acci
dētia eī cū sint forme i diuiduari
nō pñt nisi p subiectū. Connume
rant eī ad cōnumeratiōnē z idi-
uiduationē suorū subiectorū. vñ re
moto subiecto eēnt forme vniuer-
sales. Relinquit igit hmōi accidē
tia eē in suis determinatis subie-
ctis.s.i substātia panis z vini. Est
ergo ibi substantia panis z vini z
nō substātia corpis xp̄i: cū īpossibi
le videatur duo corpa esse simul.
¶ Ad istud rñdet q nō possum⁹
negare accidētia panis z vini re-
manere cū sensus h infallibilr de
mōstrat nec his accidētib⁹ corp⁹
xp̄i aut sanguis afficit: q2 h sine
ei⁹ alteratiōe eē nō poss; nec taliū
accidētiū capax ē. silr aūt nec sub
stātia aeris. Vñ relinquit q illa ac-
cidētia sint sine subiecto. tñ eo mō
quo supra fuit declaratū i duode-
cimo īpossibili. vt sc; sola quātitas
dimēsiua sine subiecto subsistat z
ipa alijs accidētib⁹ pbeat subiectū
nec īpossibile est q accidēs diuia
vtute subsistere posset sine subie-
cto: qd idē ē iudicādū d pductiōe
rerū z de cōseruatiōe earū iesse diui
na aūt vt⁹ pōt pducere effect⁹ q-
rūcūq; causarū sine ipsis causis se
cūdis. sicut potuit formare hoīem
sine semie: z sanare febrē sine opa
tiōe nature qd accidit ppter infi-
nitatē ei⁹ vtutis. z q2 oīb⁹ causis
scdis largit vtutē agēdi. vñ z effe
ct⁹ causarū scdarū pōt cōseruare i
esse sine causis scdis: z h mō i hoc
sacro accidēs cōseruat i esse subla-
ta substātia q ip; cōseruabat: qd q
dē dici pōt de quātitatib⁹ dimēsi
uis quas ēt platonici posuerūt p
se subsistere ppter h q sm intelle-
ctū separāt. Manifestū ē āt q pl⁹
pōt de⁹ i opando q; it ellect⁹ i ap
prehēdēdo. Et l; de pricipio indi
uiduatiōis sit iter doctores nō p-
ua difficultas. Veritū in pposito
me nō itromitto: q2 h non labora
mus nisi ad excludendū ea q a iu-
deis īpossibilia reputant. ¶ Dicit
ergo sanct⁹ tho. i sūma cōtra gēti
les lib.iiij.c.lxv. q quātitas dimē
siua hz hoc ppriū iter reliqua acci
dētia q ipa sm se indiuiduat. qd
iō est q2 positio q est ordo ptiu; in
toto in ei⁹ rōne includit: esse eni;
quātitas positionē habēs vbicū-
q; autē intelligit diuersitas par-
tiū eiusdē speciei necesse est intel-
ligi indiuiduationē. nā q sunt vni
us speciei nō multiplicant: nisi se
cundum indiuiduū z inde est qd
nō possunt apprehēdi multe albe
dines nisi secūdū qd sunt in diuer
sis subiect; pñt aūt apphēdi mul
te linee ēt si sm se cōsiderent. Di-
uersus eī sit⁹ q p se linee iest: ad

pluralitatē linearū sufficiens est. Et q2 sola quātitas dimēsiua de sua rōne hꝫ vnꝰ multiplicatio indiuiduoꝝ ī eadē specie possit accidere. Prīa radix huiꝰ multiplicationis ēēt dimēsione esse vr̄. q2 z in gñe substātie multiplicatio fit ſm diuisionē materie. q̄ nec intelligi pōt nisi ſm ꝙ materia sub dimensionibꝰ ꝯsideraꝛ. Nā remota quātitate substātia ois indiuisibilis est vt pꝫ p phm p̄mo phisicoꝝ. manifestū est autē ꝙ in alijs gñibus accidētiū multiplicanꝛ īdiuidua vniꝰ spēi ex pte subiecti. z sic relinquiꝛ ꝙ cū in hmōi sacramēto ponamꝰ dimensiōes p se subsistere. z alia accidētia in eis sicut ī subiecto fundari. nō opꝫ nos dicere qꝺ accidētia huiusmodi īdiuiduata nō sint. Remāet eñ in ipsis dimēsionibꝰ īdiuiduatiōis radix. Concedamꝰ igiꝛ ꝙ sentimꝰ supradicta accidētia z ꝙ illa nō sunt ī corpe xp̄i nec ī aere nec ī substātia panis q2 nō est. ſꝫ est illa dimēsiua quātitas hñs eē p se pseitate tercij modi qꝺ est esse p̄cisuꝫ z separatuꝫ ab oī subiecto z reliqua accidētia in predicta quātitate sunt vt in subiecto diuina virtute. Est eñ cōis propositio apꝺ oēs scotizātes: ꝙ primū indepēdēs pōt terminare depēdētiā cuiuslibꝫ entitatꝭ create z supplere vicē cuiuslibꝫ determinātis cū cōtineat eminēter vices cuiuslibꝫ causalitatis secūdarie cāe. ergo depēdētiā quā hꝫ accidēs ad subiectū pōt deꝰ supplere z termiare. Itē deꝰ pōt q̄dlibet priꝰ distinctū essentialr a posteriori facere sine illo posteriori. Cū ḡ accidētia sint priora inherētia actuali z ab ea distīcta essentialr. q2 sunt ī diuersis gñerībꝰ. ergo deus poterit facere accidētia p se existere sic ꝙ nō īherebūt actualr. q̄cq̄d sit de inherētia aptitudiali. q2 cū hec sit idē essentialr cū subiecto lꝫ sit posterior ordie nature. ab ea accidētia separi nō pñt. ¶ Pōt etiā dici sicut notat magr̄ iohānes cōuersus ī libro de cōcordia legū. ti. iij. c. iiij. ꝙ accidētia p se remanere sine īherentia ad subiectū īpossibile est in trāsmutatiōibꝰ z mutationibꝰ naturalibꝰ. ſꝫ ista transubstātiatio est p miraculū diuina virtute facta. Et dicit ꝙ iudei cōcedūt aliud miraculū ī lege sua siꝛe huic scꝫ ꝙ litera mēclausa z chamba q̄ scripta erāt ī tabulis legis erāt p se sine aliquo subiecto. z iste littere figurate erāt ex vtraqꝫ pte z erāt rotūde z nulla istarū lr̄arum ps sustētabaꝛ ab aliq̄ corpe sed p se erāt stātes miraculose z istꝺ dicere est euidēter ꝯ naturā z īpossibile magis q̄ꝫ dicere trāsubstātiata est vna substātia in aliaꝫ z accidentia remanent per seipsa.

¶ Quod ī sacramento altaris sit corpꝰ xp̄i incorruptibile cum possit putresieri z a muribꝰ comedi.

Decimūseptimum īpossibile ē. Dicūt iudei certū est ꝙ si illud vinuꝫ vsi scīt ī magna q̄ntitate sumereꝛ ꝙ calefaceret z inebriaret sicut ante sacramētū panis ēt cōfortaret z nutriret. Videꝛ ēt si diu z incau

te seruet putrescere & a muribus comedi. cõburi etiã pñt. & i cinerẽ redigi & vaporẽ q̃ oia corpi xp̃i ꝯuenire nõ pñt cũ fides vr̃a ip̃m ipassibilẽ ꝑdicet. Impossibile igit vr̃ q corpus xp̃i in hoc sacro substãtialiter ꝯtineat. Rñdet q h sũt duo ꝯsiderãda vnũ qd de facili põt experiri & aliud q maiorẽ difficultatẽ ꝑtẽdit. q eni in hoc sacro eedez actiões appareant q̃ prius in substãtia panis & vini apparebãt puta q similr imutẽt sensuz. Similr etiã alterẽt aerẽ circũstãtẽ vel qd libet aliud odore aut colore satis ꝯñs vr̃ ex his que supradicta sunt Dictũ est eni q in hoc sacro remanẽt accidẽtia panis & vini inter q̃ sunt qualitates sensibiles q̃ sunt hmõi actionũ ꝑncipia. Rursus circa passiões aliq̃s puta q̃ fiunt sm hmõi alteratiões accidẽtiuz non magna ẽt difficultas accidit si ꝑmissa supponant. Cũ ei ꝑmissuz sit & alia accidẽtia in dimẽsionibus fundãtur sicut in subiecto p eũdẽ modũ circa hmõi subiectũ alteratio aliorũ accidẽtiũ ꝯsiderari pt sicut si eẽt ibi substãtia vt puta si vnuz eẽt calefactũ & ifrigidaret aut mutaret saporẽ aut aliud hmõi. Sed maxia difficultas appet circa gñatio nẽ & corruptionez q̃ in h sacro vr̃ accidere. Nã si q̃s in magna q̃titate hoc sacrm tali cibo vteretur sustẽtari posset & vino etiã inebriari. sm illud apl̃i ad Corin. xj. Alius esurit alius ebrius est. q̃ quidẽ accidere non possent nisi ex hoc sacro caro & sanguis gñaret. Naz nutrimẽtũ ꝯuertit in substãtiã nutriti cuius quidã dicãt hoiez hoc sacramẽtali cibo nõ posse nutriri sz solũ ꝯfortari & refocillari. sicut cum ad odorẽ panis & vini ꝯfortat. Sz hec quidẽ cõfortatio ad horã accidere põt. nõ aũt sufficit ad sustentãdũ hoiez si diu sine cibo permaneat. Experimẽto aũt de facili inueniret hominẽ diu sacramẽtali cibo sustẽtari posse. Mirãdũ etiã videt cur negẽt hoiem hoc sacramẽtali cibo posse nutriri refugientes hoc sacrm in carnẽ & sanguinẽ posse ꝯuerti cũ ad sensum appeat q p putrefactionẽ & cõbustionem in aliã substãtiã scz cineris & pulueris cõuertat. qd q̃dez difficile tñ vr̃. eo qd nec videat possibile q ex accidẽtibus fiat substãtia: nec cõcedi phas sit q substantia corporis xp̃i q̃ impassibilis sit i aliã substãtiã cõuertat. ¶ Si q̃s aũt dicere velit q sicut miraculose panis in corpus xp̃i cõuertit. ita miraculose accidẽtia in substãtiã cõuertunt. Primo q̃dẽ hoc nõ vr̃ miraculo hoc esse ꝯueniẽs q hoc scrz putrescat vel p cõbustionẽ dissoluat. deinde q putrefactio vel cõbustio consueto nature ordie huic sacro accidere iuenit. q nõ solet eẽ in his que miraculose fiũt. ¶ Ad hãc dubitationẽ tollẽdã q̃dã famosa positio est adinuẽta q̃ a multis tenet. Dicũt eni q nõ cõtingit hoc scm in carnẽ conuerti aut sanguinẽ p nutrimẽtũ vel in cinerẽ p combustionẽ aut putrefactionẽ non conuertuntur accidentia in substantiam nec substãtia corporis xp̃i sed reddit diuino miraculo substãtia pa-

nis q̄ prius fuerit. ꝛ ex ea gn̄antur illa in que hoc sacrm̄ ꝯuerti inuenit̄. sed hoc q̄dē oīno stare nō pōt ꝯn̄sonū est ei supra ꝙ substātia panis ī substātiā corꝑis xp̄i ꝯuertat̄ qd̄ em̄ in aliq̄d ꝯuersuꝫ est redire nō pōt nisi ecōuerso illud conuertat̄ in ip̄ꝫ. Si igit̄ substātia panis redit sequit̄ ꝙ substātia corꝑis xp̄i cōuertat̄ in panē qd̄ est absurdū dicere. ¶ Adhuc si substantia panis redit necesse est ꝙ vl̄ redeat specieb⁹ panis manentib⁹ vel speciebus panis iā destructis. speciebus quidē panis durātib⁹ substātia panis redire nō pōt. q꞉ q̄diu spēs manēt manet sub eis substātia corꝑis xp̄i. Seq̄ret̄ ergo qd̄ simul eēt substātia panis ꝛ substantia corꝑis xp̄i. ¶ Similiter ēt nec corrupt꞉ specieb⁹ panis substātia panis redire pōt. tū q꞉ substantia panis nō est sine ꝓpriis spēb⁹. tuꝫ q꞉ destruct꞉ spēbus panis iā gn̄ata ē alia substātia ad cui⁹ generationē ponebat̄ ꝙ substātia panis rediret. Cōcludit ergo sc̄tūs thomas libro quo supra. c. lxvi. qd̄ melius dicēdū vr̄ ꝙ in ip̄a ꝯsecratione sicut substantia panis in corp⁹ xp̄i miraculose ꝯuertit̄. ita miraculose accidētib⁹ ꝯfert̄ ꝙ subsistant qd̄ est ꝓpriū substantie. ꝛ per ꝯn̄s ꝙ oīa possent facere ꝛ pati sicut si substātia adeēt. vn̄ sine nouo miraculo ꝛ iebriare ꝛ nutrire ꝛ incinerari ꝛ putrefieri pn̄t. eodē mō ꝛ ordīe ac si substātia panis ꝛ vini adeēt. hec ille. ¶ Quare aūt nō opꝫ ꝙ ibi sit nouū miraculū declarat Richardus in. iiij. dis. xij. in tertio principali q̄ōne. ij. dicens ꝙ q̄uis miraculū sit accidētia in sacro altaris ꝑ se existere. tn̄ qd̄ sic ꝑ se ex natura operant̄ in aliud nouū miraculū nō est sicut cecuꝫ natū post miraculosam restitutionē visus videre nouū miraculū nō est ſꝫ naturale. nō em̄ intelligēdū est sic accidētia oꝑari in ꝟtutē substātie qd̄ necessaria sit eis ad suā oꝑationē aliq̄ ꝟtus substātie q̄ non sit: accidēs supposita eoꝝ existētia: ſꝫ ꝑ tanto hoc dr̄ q꞉ nō pn̄t oꝑari nisi sint ꝛ naturalr̄ nō pn̄t eē nisi ꝑ substātiā ꝛ q꞉ ip̄a accidētia sunt q̄dā virtutes substantie. iō q̄uis eoꝝ existētia sine substātia sit ꝑ supnaturalē potētiā. tn̄ sic existētia tn̄ aliud possunt naturaliter agere.

¶ Impossibile ē ꝙ corp⁹ xp̄i sit in sacramēto cū illud frāgat̄ in ꝑtes

Decimūoctauū impossibile est. Uos xp̄iani dicit iude⁹ frāgitis illud sacramētū in partes ergo impossibile est ꝙ sit ibi corpus xp̄i. ꝓbat̄ ꝯsequentia. q꞉ fractio illa que sensibiliter apparet non pōt esse sine subiecto. Absurdū etiaꝫ vr̄ dicere ꝙ illius fractiōis subiectū sit corpus xp̄i. ergo impossibile est ꝙ sit ibi corpus xp̄i ſꝫ solū substātia panis ꝛ vini. ¶ Rn̄deo ad istud patꝫ manifeste ex his q̄ supradicta sūt q꞉ fractiōis subiectū possum⁹ ponere dimēsiōes ꝑ se subsistentes. nec tn̄ hmōi dimēsiōib⁹ fractis frāgit̄ substātia corꝑis xp̄i eo ꝙ totū corp⁹ xp̄i sub q̄libet portiōe remaneat. qd̄ q̄dē ꝛ si difficile videat̄ tn̄

hz ea q pmissa sut expositioez hz. Dictu e em supra ipossibili.xvj.q corp9 xpi e in h sacrameto p suaz substatia ex vi sacri. Dimensioes aut corpis xpi sunt ibi ex naturali cocomitatia qua hz ad substatia. ecotrario ei hz q corp9 naturalr e i loco.na corp9 naturale e in loco mediatib9 dimesioib9 qb9loco co mesurat. Alio aut mo se hz aliqd substatiale ad id in q e: z alio mo aliqd quatu.na quatu totu. ita e i aliq toto q totu no e i pte sz ps in pte sicut totu i toto vn z corp9 naturale sic e in toto loco totu. q no est i qlibz pte loci. Sz ptes corpis ptib9 loci coaptat eo q e i loco mediatib9dimesioib9. Si aut aliqd substatiale sit i aliq loco totu et totu e in qlibet pte ei9 sic tota na z spes aq est in qlibet pte aq z tota aia e in qlibz corporis pte.qr igit corp9 xpi e in scto altaris roe sue substatie in qua couersa e substatia panis dimesioib9 ei9 manetib9sicut tota spes panis erat sub qlibet parte dimesionu ita itegru corp9 xpi est sub qualibz pte earu de.no igit fractio illa aut diuisio attingit ad corp9 xpi vt sit in illo tanq in subiecto.sed subiectu ei9 sut dimesioes panis z vini remanetes sicut z alioru accidetiu ibi de remanetiu dixim9 eas ee subiectuz.verba sut scti thome libro quo supra.c.lxvij. ¶ Simile et inuenit i natura qr imagine in speculo existete si frangatur speculu non tn fangitur imago z in quot partes speculu frag itur in toto integra maet z resultat ymago. No ergo mirandu si hoc in hostia fiat virtute diuina.figura hui9 pcessit Exod.iij.in rubo q videbatur ardere z no coburebatur.videbatur ignis i rubo ardere ac si deberet rubu frangere ac comminuere z incinerare z tn ab igne no ledebat no frangebat.no vorabat.non minuebat.no icinerabat.sic nec corpus xpi i comedetis ore no ledit a dete.no fragit vorado nec cominuit.sed sicut rub9 in igne ita corpus xpi illesu itegru remaet sub fractioe specieru q lz non sit i corpe xpi vero representat tn sm Richardu illa flagellatione z pforatione qua fuit flagellatu etia perforatu in sua passione.

¶ Probat corp9 xpi sumi z psumi.

Decimumnonum impossibile est.q isto sacrametu sumat z no psumat hz q vos xpiani asseritis. Si eni eet mos olimpi9 q e excessiue magnitudinis ia deberet ce vorat9 z cosumat9 z cosumptus.xps vester toties maducat ergo deberet ee cosupt9. ¶ Responsio satis ptz ex pdictis. No ei substatia corpis xpi sz spes panis cosumunt sic et spes ille nutriut inebriat icinerari z putrefieri psut vt dictu est in.xvij.impossibili.ita dicunt frangi vt ptz in pcedenti impossibili.sic et de eis pcedere possum9 q psumut corp9 tn xpi maet itegru z viuu. ¶ Sile et pcessit in na z scriptura. In na e exeplum de scia q data no decrescit.vn tota mea sciaz possu alteri dar ea tota i me

remanēte. Fōs ēt quotidie aquā tribuit z aq̄ quotidie de fonte sumit z fons nō ꝯsumitur. Uidem⁹ etiā ꝙ de mari semꝑ fontes z flumina egrediunt z tñ mare nō cōsumit nec minuit. Idē videm⁹ ꝙ vna cādela mutuat lumē suū multis cādelis sine diminutiōe sui luminis ita i ꝑposito fili⁹ dei est sapiētia z ars patris lumē de lumine de⁹ verus de deo vero. fons totius eternitatis z mare īfinite bonitatis ex̄ns veraciter ī hoc sacramēto quotiēscūq3 z a quocūq3 sūpt⁹ nūq3 ꝯsumit. Uñ cātam⁹ in ꝓsa. Sumit vn⁹ sumūt mille tm̄ istī quātū ille nec sumptus cōsumit. Simile ēt est cū homo comeditur a leone aīa nō cōsumitur s3 solū corp⁹: ita dū hostia sumit a sacerdote xp̄i corp⁹ nō cōsumit s3 sole species panis z vini. vñ sicut corpore hominis corrupto aīa ītegra separat. ita facta corruptiōe circa spēs desinit corp⁹ xp̄i eē ī illo. Uñ dicebat beatus andreas egee ꝙ agnus iste postq̄ē a fidelib⁹ ꝯmestus remanet īteger z viu⁹. ¶ Hoc mirabile legimus in sacra scriptura. q2. iij. Re. xvij. c. legit ꝙ helyas z mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie z de oleo qð erat ī lechito z tñ ydrie farina nō defecit z lechit⁹ olei nō est minutus iuxta ꝟbū dñi. ꝑ farinā ydrie corp⁹ xp̄i in pane: ꝑ lechitū olei sacramēta in cōfectiōe vini intelligo: q2 sicut tūc sumpta nō cōsumebant in illoꝝ cōuiuio. ita nec nūc corpus z sanguis xp̄i in isto sacramēto. Itē de quinq3 panibus satiauit dñs quinq3 milia hominū z xij. cophini sunt impleti. Jdō dicebat iob in. c. v. Ad eū ponā eloq̄um meū q̄ facit magna z mirabilia z inscrutabilia absq3 numero.

¶ Quō mādu cās ꝑtē3 mādūcat.

Dicesimus impossibile est: dicunt iudei. Uos xp̄iani dicit3 ꝙ ille q̄ mā ducat ꝑtē hostie illius sacramēti mādūcat totū xp̄3. Istō est īpossibile cū oīs pars minor sit suo toto. ¶ Respondet ꝙ ita verū est ꝙ sumēs minimā ꝑtē3 hostie consecrate totū xp̄m sumit. Dictū est eīm supra ꝙ partitio illa nō subiectat in xp̄i corpore: sed in dimēsiōibus quātitatis panis q̄ separate sunt z habēt esse ꝑ se miraculose. Factis igit innumerabilibus fractionibus dū tñ appareant: spēs panis vnicū z ītegrū corpus xp̄i est sub oībus illis speciebus: z ideo sumēs vnā particulam sacramenti tm̄ de xp̄o sumit quantū sumens totā hostiam ꝙ vtrobiq3 totus xp̄s. Nō ergo q̄cūq3 cōmunicās ꝑtē hostie: ꝑtē xp̄i suscipit sicut iudeus putat: z hui⁹ est simile in natura de ꝟbo loquētis qð totum est in parua aure sicut in magna equaliter: qð etiā figuratū fuit Exo. xvj. vbi legit ꝙ q̄libet de manna habebat equaliter: vñ pl⁹ colligens de māna non plus habebat s3 putrescebat. Ita in hoc sacramēto: quilibet sumit corpus xp̄i equaliter z q̄ plus in maiori quātitate hostie cōsecrate crederet inuenire nō esset nisi ps

tredo infidelitatis: idō dr Eccl. xi. mirabilia opa altissimi solius ꝛ gloriosa ꝛ abscōsa ꝛ inuisa opera illius: ꝛ sic nō videnť ad sensuȝ licet visa sint in scriptura ꝛ natura secundum intellectum.

¶ Quomodo illud sacramētū sit verus deus lȝ vna pars maneat i altari ꝛ altera cadit in terram.

Vicesimūprimum impossibile est. Qđ aliqñ accidit vel accidere pōt ꝙ vna ps istius sacramēti manet i altari ꝛ altera cadit in terrā ꝛ pedib⁹ cōculcať. dicere autē ꝙ de⁹ cadit in terrā ꝛ ꝙ pedib⁹ cōculcať est dicere impossibile cū deus nō possit cadere nec pedib⁹ cōculcari. ¶ Respōdeť si talis casus acciderit ex negligētia sacerdotis peccaret ꝛ eēt digne punīendus ꝛ multoplus si faceret scienter nec tñ ex hoc aliqđ sequiť impossibile qꝛ casus in terrā ꝛ cōculcatio pedū nō corpori xpi nec deo sed dimēsiōibus panis ꝛ accidentibus illis attribuerenť sicut et frangi ꝛ incinerari vt dictuȝ est in precedentibus.

¶ Qđ xps in sacramēto existēs verus deus non tñ cadens in terrā eleuat se ꝛ permittit se ab imūdis contractari.

Vicesimūsecūduȝ impossibile ē. Qđ si eēt de⁹ ille xps vester q̄ ē in sacramēto cū cadit i terrā eleuaret se: nō dimitteret ēt se a malis ꝛ imundis sacerdotib⁹ tractari oppositū videť experimētalit ꝙ ipossibile ē eū eē dcū. ¶ Respōdeť ꝙ vt dictū est ꝙ i hoc sacramēto ē xps verus de⁹ ꝛ verus hō xps aūt pp honorē ꝛ reuerentiaȝ diuinitatis semetipm hūiliauit i hoc mūdo ꝛ seipm ꝯtēpsit intātū vt nūꝗ fuerit aliqs hō in mundo ita hūilis sicut ipe qꝛ ipse pmisit suū corp⁹ flagellari vulnerari: plagari: cōspui. colaphizari. denudari: spinis coronari. felle ꝛ aceto potari ꝛ qcqd voluerūt facere sustinuit etiā ꝛ iiurias ꝛ cōtumelias ꝛ vituperia oīa sustinuit patiēter: sic ꝛ sacramētū corpis sui honorať ꝛ adorať rōne diuinitatꝭ cōcomitātis ꝛ placet sibi ac pmittit ꝙ aliq̄ appareāt q̄si impotētie ꝛ defect⁹ vt nō eleuari p se ꝛ tractari nō solū a bōis sȝ ēt a malis ministrꝭ sic dimisit se tractari a malis i vitupīis ꝛ morte ꝛ a bōis i scriptura ꝛ vnctiōe. dic mihi iudee q̄re archa testi portabať hūeris leuitaꝝ ꝛ nō ferebať p se ipaȝ. Nūqd si ponebať i terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuareť ab eis. Nūqd eā ceperūt philistei q̄ erāt mali ꝛ portauerūt ad terrā suā. Dic mihi q̄re nō defēdebat se vł q̄re nō redijt p seipaȝ vł qđ fcm fuit đ eā cū fcā fuit pda nabuchodonosor. ¶ Dico ǧ ꝙ de⁹ mandauit moysi facere archā nō vt ipa pliareť p se nec vt ābularet p se nec vt staret p se nec vt eleuareť p se sȝ p̄cepit vt fieret ad ponēdū i ea legē ꝛ mānā ꝛ virgā aarō ꝛ p̄cepit ꝙ ponereť i loco pl⁹ deuoto ꝛ solēni ꝛ honorabili q̄ erat i tabernacło vt oēs ipaȝ

respiciētes haberēt fidē z timorē z reuerētiā deo: z vt ibi ppls iret ad petēdū petitiões suas deo. nec dicebat ppls. Eam⁹ ad archā sed eam⁹ ad deū: sic ēt cū de⁹ z homo xps iesus ordinauit istud sctm̄ sacramētū nō ordinauit eū vt spliaretur nec vt ābularet nec vt faceret ludos ad apostatas z hrticos maliciosos: sz ordinauit ipuz vt populus respiciēs ipuz haberet maiorē fidē z i eo diuina maiestas adoraret z honoraret. Et sic ppheta cū īuitabat pplz vt ascēderet in hierusalē. nō dixit ascendam⁹ ad domū arche testi nec legis. Sz dixit venite ascēdam⁹ ad domū d i. Si g illa erat dom⁹ dei pp archā z h ē corp⁹ dei pp sacramētū. Nō ergo laudēt se iudei i fide dei. qr viderūt mare siccū: solē stātē. iordanē detētū: lucē versaz in tenebras: z aquā i sanguinē z virgā in serpētē. puluerē in ciniphes. virgā sine radicib⁹ florere mōtē fumigare sine igne. tonitrua sine nubib⁹: voces sine corpore: māna de celo: aquā sine fossiōe: victoriā inimicorū sine gladio: lucē de nocte. qr h oīa viderūt z i deo nūq crediderūt: nec i terrā desiderabilē nūq̄ strauerūt sz in deserto mortui sūt. Pplus aūt xpian⁹ nihil horū vidit: sz in veritate sctm̄ sacramētuz fuit ordinatū in cibū. Cib⁹ aūt qcūq sit dimittit se tractari ad volūtatē coquarij siue sit coct⁹ aq: siue sit assus igni siue lix⁹ vel quis alio mō preparat⁹. dimittit se ēt cib⁹ tractari a ministris si volunt portare i auro vel argēto vl quis alio metallo vel i ligno vel i scisso rio luteo etiā cū pannis z sine eis Dimittit se ēt cibus tractari a comedente si vult ipsuz comedere i mēsa alta vel bassa: siue lacerat⁹ vel scissus: vel admorsus ad volūtatē comedētis. Sic ergo pz q cibus est ordinat⁹ ad voluntatē comedētis z nō vt saltet vel vt loquatur vl vt eleuet se vl vt fugiat. Cū ergo xps ordinauerit corp⁹ suū in cibū. Johānis. vj. Caro mea vere est cib⁹ z sanguis me⁹ zc. Ordinauit ergo eū ad volūtatē sumētiū Non est ergo mirū si cadens i terra nō eleuet se z dimittat se a malis ministris sicut a bōis tractari.

¶ Impossibile ē q i illo sacramēto sit ver⁹ deus z q descendat in stomachum cum sumitur.

Vicesimūtertium

Impossibile ē. Uos christiani sumitis hoc sacramentū z comeditis eum oportet ergo q descēdat ad stomachū z ad locū digestionis z intestinā z cetera que omnia impossibilia videtur cuz vos ponatis i isto sacramēto esse deū z deo ista repugnare videant. ¶ Respondetur. dic mihi iudee cū tu comedis panē qs morsus vadit ad cor z qs ad cerebrū qsue ad intestina. Oporz q dicas q de quolibz vadit ad qd libet mēbrum qd cōuenit sibi: qr quodlibet mēbrū recipit quod est suū: sicut epar cibū dulcē: fel acutū vel amarum: splen cibum acetosuz: z omnis cib⁹ salsus vadit ad vrinaz. Sic z homo considerat

in duas partes scz in partē corporalem ꝛ in partē spūalē partē corporalē nutriūt ꝛ sustinent cibi corporales: sz partē spūalem sustinēt cibi spūales. Cum ergo istud sanctum sacr̄m sit cibus spūalis ꝛ nō corporales. Ideo sicut i sepulchro xp̄i corpus nō descendit in corruptionē sic nec in hoc sacro cum sumitur a quocūqꝫ nō descēdet xp̄i corpus ad locū digestionis nec ad intestina ꝛc. Sz vt dicit Hugo de sacramētis. parte. vij. c. xiij. q̄diu istud sacramētū sentitur in sensu in ore in dētib⁹ in gustu. ibi est xp̄i corpus: cum vero non sentit̄ corporaliter statim desinit ibi esse corp⁹ christi. Cuius verba sunt hec. quādo in manibus sacr̄m eius tenes corporaliter tecūz est. qn̄ ore suscipis: corporaliter tecū est: qn̄ manducas ꝛ gustas corporaliter tecūz est. deniqꝫ in visu in tactu in sapore corporaliter tecūz est qn̄ sensus corporaliter afficit̄ p̄sentia corporalis nō aufertur. Postq̄ aūt corporalis sensus in percipiendo deficit deiceps corporalis presentia querēda nō est sed spūalis retinēda. dispēsatio cōpleta est sacr̄m intus manet xp̄s de ore ad cor transit: melius est tibi vt eas in mentē tuā q̄ in ventrē tuū: cibus iste anime nō corporis est noli in ipso q̄rere cōsuetudinē cibi corporalis. venit ad te vt comedat̄ non vt consumatur: venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut respōderi nō potuit. cibus sum grādium crede ꝛ manducabis me non vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaqꝫ prudēter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi ꝛ prius fuit q̄ per sacramentum suuz corporaliter tecum esse inciperet ꝛ vnde non discessit quādo ad te venit hec ille. ¶ Et si dicatur contra qꝛ illud quod vere māducatur in vētrem vadit ꝛ in secessum emittitur. Respondetur qḋ in isto sacramento triplex concurrit māducatio vna carnalis qua species iste dentibus teruntur. Alia sacramētalis qua corpus xp̄i verū sub speciebus cōtentum sumitur. Tertia est spūalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In māducatione corporali ꝯsueta tria sunt primum in ore masticatio. secūduz in ventre sumptio: tertium in mēbris vnio: ꝛ hoc totum ꝯuenit speciebus. secundum vero ꝛ tertium suo modo conueniūt corpori christi: tertium vero tantum conuenit corpori christi mystico. nam per sacramentum hoc fit vnio cum christo capite ꝛ cum corpore mystico: ita ꝙ ipse māducans vnitur ei nō ipse illi. ¶ Ad argumentum ergo dicitur ꝙ illud intelligitur de māducatiōe carnali. sic vero christus hic non māducatur. Uel aliter dico ꝙītelligitur de cibo qui habet aliquid purū aliquidqꝫ impurum Impurū vero aliqḋ in hoc sacramento non inuenitur: ꝛ ideo nihil

ad secessum emittit: verba sunt petri de tarātasio in .iiij. dist. ix. arti. j.

Quod in illo sacro sit verū corpus xp̄i per miraculū quotidie.

Vicesimūquartū impossibile est. Dicunt iudei. Uos xp̄iani asseritis qđ quotidie istud sacramētum in ecclesijs celebrat: istud videt impossibile: qꝛ tūc nō eēt miraculū cū miraculū semel accidere soleat ⁊ si istđ semel accidisset in vita xp̄i ad cōfirmationē sue legis nō reputarem⁹ impossibile vt alia miracula q̄ semel vel raro fiūt. sed dicere ꝙ istđ miraculū continue in qualibet ecclesia fit; ⁊ infinities repetat istud videt apparēter impossibile: qꝛ sapiētes dicūt miraculū nō esse qđ cōtinue fit qꝛ talia opa magis nature attribuerentur q̄ȝ miraculo. Rn̄det ad istud argumētū magister Joānes ꝯuersus lib. de cōcordia legū titu. iij. iiij. c. dicēs qđ de fcđ sic fuit ꝙ viuēte xp̄o die iouis in cena an̄ mortē suā ⁊ q̄tidie illud miraculū fit dei mirifica ptāte. Et dico ꝙ possibile ē deo qn̄ ⁊ vbi sibi placuit mirabilia opari ꝓut dꝛ i thalmud ꝙ īter mirabilia q̄ fiebāt in domo sctā erat vnū notabile īter alia ꝙ qn̄ tot⁹ ppl's ibi erat; stādo erāt valde ꝯiuncti ⁊ stricti sȝ qn̄ curuabant nesciebāt se esse i loco magis spacioso: ⁊ istđ nō semel sȝ semꝑ asserūt ꝙ fiebat duȝ ibi ppl's sic cōueniebat. Itē dicūt ꝙ in domo sctā sanctoꝝ erāt ipsi⁹ mēsura decē. cubitoꝝ multiplicatoꝛū ꝑ decē ⁊ sic erūt cētū cubiti: ⁊ ꝙ ibi erūt duo cherubī ⁊ q̄libet eorū hēbat decē cubitos suꝑ decem mltiplicatos: ⁊ sic erūt cētū cubiti in q̄libet cherubī ⁊ istđ est magnū impossibile ⁊ tn̄ fiebat sp ⁊ q̄tidie dicendo ꝙ erat corp⁹ sine loco: qꝛ vnus cherubi illoꝝ erat tātus in q̄ȝtitate quātus erat loc⁹: ⁊ sic totū locū occupabat. Ubi ḡ erat alius cherubī: nō opȝ aliđ dicere nisi ꝙ vn⁹ cherubin erat sine loco ⁊ istud est īpossibile. hec ille. Patet ergo ꝙ nō repugnat miraculo pl'ies fieri nūq̄d ei miraculū fuit māna de celo datū filijs isrl': nō negabit iude⁹. Sȝ ꝯstat ꝙ nō semel pluit illis māna ad māducādū: sȝ xl. ānis sicut dꝛ Exo. xvj. filij autē isrl' māducauerūt māna i deserto xl. ānis donec venirēt in terrā habitabilē. Sic ⁊ illđ ꝓciosum sacrū māducabūt fideles q̄ȝdiu fuerint in deserto hui⁹ vite quousq̄ȝ venient in terrā hitabilē: terrā. s. viuētiū: q̄ est ꝓprie terra ꝓmissiōis eterne. Ea ergo q̄ a iudeis īpossibilia circa istđ sacrm̄ allegant patēt nō esse īpossibilia: sȝ deo valde possibilia sȝ qꝛ iesus xp̄s est ver⁹ messias ⁊ verus de⁹ vt supꝛa ostēsum est: iđ sibi oīa supꝛadicta possibilia sunt. Sȝ dicit forte iude⁹ iesus nazaren⁹ quē tu dicis deū vocat se panē. Johā. vj. Ego sum panis. nun q̄d ex scripturis haberi pōt ꝙ de⁹ deberet eē panis dico ꝙ sic: vn̄ super illđ Leui. xxj. Incēsum ei dn̄i ⁊ panes dei sui offerūt: vbi litera nostra habet ⁊ panis dei sui: litera hebꝛaica habet ⁊ panis de⁹ sui

z sequit.z panes ppositionis offert:hic habet litera hebraica: panis deꝰ suus:z sequit omnis q̄ habuerit maculā:de semine Aaron sacerdotis nō accedet offerre hostias dn̄o:nec panes deo suo:littera hebraica h3 panis deꝰ suus. Et sic i toto illo capitulo ponit panis deus suꝰ z nō dei sui: nec deo suo ad significationē huiꝰ altissimi sacrāmēti. ¶ Itē nō est ptereūdu3 in fine istius materie ad memoriā reducere de isto sacramēto ea q̄ sequunt in maiorē cōfusionē iudeoru3 negātiū istud sacramētum. vn̄ Leuiti.viij.mādauit in lege deus qđ q̄n cōsecraretur sacerdos assumeret colirida panis azimi z poneret in manibꝰ aaron z ꝙ eleuaret eū deū. Itē ꝙ prima die penthecostes assumeret panis primitias p sacerdotē z eleuaret ipm ad deu3 sacerdos z vt dicit pdictus magr iohānes cōuersus libro z titulo q̄bus supra.c.v. Dixerūt sapientes thalmud ꝙ sacerdos eleuabat illū panē sursū z deorsū ad dexterā z sinistrā z istud significabat ꝙ tēpore sancti messie debebat p sacerdotes istud sacrificium eleuari de pane cōsecrato z pꝑter istā satisfactionē mādauit lex mosayca.xv sicut de areis pmitias separabit3 ita z de pulmētis dabitis pmitias dn̄o. Et sequit in littera hebraica de primitiuis pulmētoꝝ vroꝝum cheruma:id est tortā panis eleuabitis dn̄o z illđ signabat istud altissimū sacramētum. Tenēo firmiter dicit iste doctor ꝙ maliciosi sapiētes thalmud babylonie māda uerūt cōburi:qꝛ istđ cheruma:id ē tortā panis mādauerūt:qꝛ significabat istđ altissimū sacrm. ¶ Itē malachie pr̄o hr̄ ꝙ sacrificia erāt priuāda z cōuerti debebāt i oblationē mūdā:qꝛ dctm̄ est de isto altissimo sacro ꝙ est via recta hominibꝰ ad gloriā paradisi:z pax perpetua in qua oblatione nō fuerat aliqua pollutionū q̄ erāt in alijs sacrificijs. Et ibidem malachie.i. qs est in vobis q̄ claudat ostia z incendat altare in eū gratuito. nō ē mihi volūtas i vobis dicit dn̄s exercituū:z munꝰ nō accipiā de manu vr̄a. Ab ortu eñ solis vsq3 ad occasum magnū est nomē meū i gentibꝰ:z in oī loco sacrificat z offert noī meo oblatio mūda.qꝛ magnū est nomē meū in gētibus dicit dominus exercituū:z vos polluistis illud in eo qđ dicitis mēsa dn̄i cōtaminata est z ꝙ supponit contēptibile est zc. ¶ Ad hoc etiā sacrificiū significādū deꝰ voluit vt nasceret in bethleē iste sanctꝰ messias de quo pphcta malachias in c.v. Et tu bethleē effrata z c. bethleē hebraice interptatur domꝰ panis:z ego dicit supradictꝰ magr iohānes conuersus antēq̄ reciperem istā legem de isto sacramēto diu dubitaui z sepissime z locutꝰ su3 frequēter de ista materia cū q̄dā pꝛuinciali ministro fratrū minorū.i valle olleti noīe frater lupꝰ d famusto q̄ erat nimiū litteratus z nō quiescebat animus meus ex dictis ipsius z fecit deuota ieiunia z orones orādo deū assidue vt me dignaret in ista materia plenius

informare & quadam nocte dum dormirem vidi in somnis quedam homines vestibus albis vestitum & domum meam ad instar lune clare lumine replebat & cum interrogassem quis esset respondit ambrosius eps mediolanensis & dixit mihi. Scias amicum meum ministrum deuote deum pro te orasse vt dignaret te in hac materia informare & hoc dubium quod de isto concepisti altissimo sacramento penitus remouere quod vtique sacramentum fit in memoriam sancti messie & tu recipe deuote & crede quoniam sic se habet rei veritas et in istis verbis cor meum aliqualiter acquieuit. Sequenti nocte vidi obtenebrare totum mundum & iudei interrogabant si hec obscuritas proueniebat ex ecclypsi solis & lune & omnes timebant & se sub meis vestibus occultabant: & deinde remittebatur illa obscuritas paulatine: & videbam solem pulcherrimum in luce sua: & videbam in ipso quandam feminam & vnum puerum pulcherrimum: & de ore pueruli lux clarissima pullulabat & petebam visionis expositionem & respondebatur mihi totum mundum obscurum fuisse ante aduentum huius paruuli: & de ipso exiens lux resplenduit toti mundo. & extunc a corde meo omnia dubia sunt ablata & dixi cum anna .j. regum .ij. Exultauit cor meum in domino & exaltatum est cor meum in deo meo: quia letatus sum in salutari tuo: non est sanctus vt est dominus. nec enim est alius extra te & non est fortis: vt deus noster: hec ille. Nec iudei debent habere pro extraneo quod nos xpiani ponimus de conuersione panis in verum xpi corpus & de conuersione vini in verum sanguinem christi: nec quod messias fuit deus & homo cum ipsi non habeant pro extraneo quod ipsi dicunt propter dicta sapientum thalmuth hunc sacratissimum cibum non habent angeli non viderunt patriarche nec comedebant prophete: sed solum est cibus xpianorum qui deducit ad vitam eternam.

¶ Incipit consideratio septima de iudeorum crudelitatibus que tribus explicatur punctis principalibus.

Septima consideratio huius libri est de crudelitatibus iudeorum de sua inaudibili sententia: legimus in gentilium libris vt in troyana hystoria pirrhum achillis filium crudelitatem exercuisse: qui polixenam virginem priami regis troyani filiam dilacerauit & eius sanguine sui patris sepulchrum irrigauit. Legimus etiam in nono libro valerii maximi .c.ij. de crudelitate: sillam romanum crudelem fuisse: qui quattuor legiones mariane partis contra fidem eis datam in campo martio trucidari & in tyberim proiici fecit & qui virorum cede non contentus mulieres eorum occidi fecit. Legimus ibidem & hanibalem crudelem: qui de corporibus romanorum pontem in fluuio gello fecit supra quem traduxit exercitum. Legimus ibidem & barbaros crudeles: qui pecoribus mactatis & intestinis eiectis intermittebant homines preter capita eis cibum & potum ministrando vt a vermibus ex putrefactione nascentibus roderent. Sed si volumus attendere crudelitates iudaici populi longe seuiores predictis inueniemus & erunt tria puncta prin

cipalia hui⁹ cōsiderationis. Prim⁹ punct⁹ erit de crudelitate iudeorū erga xp̄z messiā̄ deū suū. Scd's d̄ crudelitate iudeorū erga seip̄os. tertiu d̄ crudelitate iudeorū erga xp̄iāos

De crudelitate iudeorū erga xp̄m messiam suum.

PRimus punctus est d̄ crudelitate iudeorū erga xp̄z q̄ sicut p̄batum fuit supra li.i.ē ver⁹ messias eorū z ver⁹ de⁹ z hō. Patuit ēt supra i isto iiij.li. ɔsideratiōe.iiij.v.z.vj.z d̄claclarat hec crudelitas q̄druplicit. Primo sic crudele est cū q̄s insurgit cōtra minorē se iustū z bonuz. Crudelius cū q̄s insurgit contra suū equalē iustū z bonū. Sz crudelissimū est cū quis insurgit contra dn̄z suū z regē suū iustū z inocētē z bonū. tal' fuit crudelitas iudeorū ɔtra xp̄z. Ip̄e ei erat dn̄s z rex su⁹ teste pylato iesus nazaren⁹ rex iudeorū: z iterū p̄s.ij. Astiterūt reges terre z p̄ncipes cōuenerūt in vnū aduersus dn̄z z aduersus xp̄z ei⁹ q̄ p̄s. ad literā exponit̄ de xp̄o ēt s̄m antiq̄s doctores hebreorū. Un̄ rabi salomō i p̄ncipio p̄dicti psalmi dicit parētes nostri exposuerūt hūc psalmū d̄ rege messia ip̄e inocēs: q2 iniq̄tatē nō fecit nec īuēt⁹ est dol' i ore ei⁹. Esa.liij. Et idō cū iudei eū d̄ p̄rib⁹ false accusarēt pylat⁹ r̄ndit. Ego āt nullā cāz mortis īuenio i eo: sz neq̄ herodes Luce xxiij. Ip̄e erat iust⁹ z bon⁹ quā iusticiā ɔfessus ē publice pylat⁹ dicēs Innocēs ego sū a sāguie iusti huius ma.xxvij. itē vxor sua ɔfessa ē dicēs. nihil tibi z iusto illi ibidē.q.d. Nullo mō cōdēnes eū. sz magis dimitte eū. sz lz eēt eorū rex inocēs z iust⁹ n̄ erubuerūt eū tradere morti z tali morti q̄ nlla ignominiosior nlla crudelior t̄pe illo īueniebat̄ sz tm̄ ei miseri iudei odiebāt xp̄m q2 p̄elegerūt liberare hoīez pestiferū barrabā ne xp̄s liberaret̄. Itē fo crudele ē hūilē z p̄stratū p̄imer. nouim⁹ ei leones p̄strat' z hūiliatis pcē: sz iudei p̄strato iesu corā pylato z pōtificib⁹ n̄ pepcerūt xp̄s ēt fuit metrū z mesura toti⁹ hūilitat' dixit ei mat.xj. Discite a me: q2 mitis sū z hūilis corde. Sz iudei ei⁹ doctrinā ɔdēnātes crudeliores leōib⁹ fuerūt: q2.p̄s.xxj. Apuerūt sup eū os suū sicut leo rapiēs z rugiēs s.s̄ bestiā vl' hoīez sibi resistētem. Itē tertio crudele ē pcutere aliquē eo q2 verū loq̄t̄ sic fecerūt iudei cū pcussert eū alapa dicētes: sic r̄ndes pōtifici: z xp̄s: si male locut⁹ sū testimoniū p̄hibe d̄ malo: si aūt bn̄ cur me cedis.q.d. crudeliter mecū ag'. Itē.iiij. sivitupat̄ q̄ reddit malū p malo: z pl⁹ q̄ nō reddit bonū p bono pl⁹ ɔ vitupari q̄si crudelissim⁹ q̄ reddit malū p bono. sic fecerūt iudei: q2 p tāt' b̄n̄ficijs sic̄ xp̄s eis fecit ifirmos eorū curādo. leprosos mūdādo. cecos illuminādo. obsessos a demōib⁹ liberādo: z eoīū mortuos suscitādo pcurauerūt sibi mortē. Idō xp̄s de eis cōq̄rit̄ sicut plāgit ecc'ia i ei⁹ p̄sona: dicēs parti illō michee.vj. Popule me⁹ q̄d feci tibi aut i q̄ ɔtristaui te q2 eduxi te de terra egypti parasti crucē saluatori tuo: q2 eduxi te p deser-

xl. ãnos ꝛ mãna cibaui te ꝛ itro duxi te ĩ terrã satis optimã q̃d vltra debui tibi facere ꝛ nõ feci. ego q̃dẽ plãtaui te vineã meã speciosam ꝛ tu facta es mihi nimis amara aceto nãqꜫ sitiz meã potasti ꝛ lãcea pforasti lat⁹ saluatori tuo. ego ppter te flagellaui egyptũ cũ primogenitis: ꝛ tu flagellatũ me tradidisti. Ego te eduxi ƌ egypto demerso pharaone ĩ mari rubro ꝛ tu me. tradidisti pricipib⁹ sacerdotũ ego ante te apui mare ꝛ tu aperuisti lãcea lat⁹ meũ. Ego añ te iui ĩ colũna nubis: ꝛ tu me deduxisti ad ꝑtoriũ pylati. Ego te paui mãna p desertũ: ꝛ tu me cecidisti alapis ꝛ flagellis. Ego te potaui aq̃ salutis ƌ petra: ꝛ tu me potasti felle ꝛ aceto. Ego ppt' te cananeoꝝ reges pcussi ꝛ tu pcussisti arũdine caput meũ. ego ƌdi tibi sceptrũ regale ꝛ tu meo capiti spineã coronã Ego te exaltaui magna ꝟtute ꝛ tu me suspẽdisti in patibulo crucis. Popule me⁹ q̃d feci tibi aut ĩ quo cõtristaui te: respõde mihi: quasi dicat: nihil feci tibi nisi bonũ ꝛ tu quasi crudelissimus ĩpẽdis mihi malũ iuxta illud. ꝑs. Retribuerũt mihi mala p bonis ꝛ odiũ p dilectiõe mea. ¶ Fuerũt ẽt iudei crudeliores lamĳs sicut hieremias ƌ eis cõq̃rit Trenoꝝ. iiij. sed ꝛ lamie nudauerẽt mãmas suas lactauerũt catulos: filia ppl'i mei crudelis q̃si strutio in deserto: sup quo gl. literalis hystorica sic dicit. Sȝ ꝛ lamie ꝛc. phariseoꝝ ꝛ scribarũ duritia exprobiat. q̃ lamĳs duriores lac doctrĩe puulis negauerũt lamia aũt crudelior suis fetib⁹ q̃ cetere bestie ƌr sic pharisei pp'lo doctrinã negauerũt ꝛ isup laniauerũt strutionibus similes q̃ oua sua vbi expo nũt nec in fetũ calefaciũt lamia hebraice vult noiari quã q̃dã hebreoꝝ vnã de furĳs suspicant q̃ pce dicunt eo q̃ nulli parcãt q̃bus sũt similes scribe ꝛ pharisei q̃ etiã man⁹ miserũt in filiũ dei plãgit ergo synagoga q̃ quasi strutio nullã sĩ spẽ aut primis relinquit in posterum. hec ibi.

¶ De crudelitate iudeoꝝ erga se metipsos quo ad captiuitatẽ ꝛ dãnationem eternam.

Ecũdus punctus est q̃ iudei non solũ fuerũt crudeles ꝯ xp̃m messiã regẽ ꝛ deũ suũ: sȝ etiam fuerũt crudeles ꝯ seip̃os se captiuãdo ꝛ ppetuo dãnãdo. vñ cũ pylat⁹ tenẽs locũ cesaris eẽt ĩ iudicio cõstitut⁹ vt audiret allegata cõtra xp̃ȝ ꝛ cõfessus fuisset publice se nõ inenire cãm mortis in eo sciẽs q̃ p inuidiã tradidissẽt eũ morti: ꝛ cũ ꝯfessus ẽ se eẽ regẽ ƌclarauit q̃ regnũ suũ n̄ erat ƌ h̄ mũdo añq̃ sniaȝ daret ꝯ eũ ꝯfess⁹ ẽ eũ eẽ inocẽtẽ ꝛ iustũ: vt patuit ĩ p̄cedẽti pũcto. iudei miseri q̃ tm̄ desiderabãt mortẽ ei⁹ publice se obligauerũt q̃ culpa ꝛ pẽa mortꝭ ei⁹ eẽt sup eos ꝛ sup filios suos clamãtes: sãguis ei⁹ sup nos ꝛ sup filios n̄ros. mat. xxvij. In q̃ mãifeste ondit puersitas ĩpietatꝭ ꝛ crudelitas eoꝝ q̃ nec sibi timẽt nec filĳs: vñ dicãt ꝛ sup filios n̄ros expq̃ pȝ q̃ culpã ꝛ penã sibi imp̄cã

tur ꝛ sue posteritati hinc pōt acci pi illō eccl.viij. Cū iracūdo nō fa cias rixā ꝛ cū audace nō eas in de sertū qm̄ quasi ante illū nihil est sanguis.i.effusio sanguinis tales fuerūt iudei effusionē sanguinis xp̄i p nihilo reputātes hō pctōꝝ san= guini insidiat̄.hoc est ꝙ ipsis iu= deis p̄dixit saluator Luc.xj.requi re tur a gn̄atiōe ista sanguis oīm p= phetāꝝ q̄ effusus est ꝛc. qꝛ p̄res eoꝝ seruos ipsi dn̄i occiderūt. sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis man⁹ posuerūt vt xp̄m oc= ciderēt dicētes. Sanguis ei⁹ su= per nos ꝛc. O magna crudelitas ꝙ pr̄ seipsū voluntarie ꝛ ꝓprium filiū in captiuitatē ꝛ in irā dei ꝑ petuā tradat qꝛ hec obligatio et iudeoꝝ peccatū est potissima cā ꝙ q̄diu mūd⁹ durauerit existib⁹ in eo iudeis ꝛ filijs eoꝝ semꝑ erūt captiui vbicūq3 sint ꝛ ira dei erit super eos. ¶ Itē crudele est fura ri aliena ꝛ crudelius furari sua s3 crudelissimum est furari seip̄m ta les fuerunt miseri iudei quia cū passio xp̄i se extēderet ad r̄dēptio nē toti⁹ hūani generis sufficiēter ꝛ oēs hoīes naturaliter appetāt saluari iudei ab hac redēptiōe ꝛ saluatiōe furati sunt seipsos nolē tes ꝑticipes fieri predicte redem ptionis cū voce magna ꝛ rabido corde clamauerūt. Sāguis ei⁹ su= per nos ꝛ super filios nostros. O īfelix iudas qꝛ crudelis fuit ꝯtra magr̄m suū: crudelis fuit ꝯ seip̄m laqueo se suspendens crepās me dius diffusis visceribus ei⁹ sic ne miremur si iudei ei similes qꝛ cru deles fuerunt cōtra dn̄m messiā regē ꝛ deū suū quod crudeles fue runt contra seipsos se ꝛ ꝓprios fi lios perimentes. vnde ꝛ pylat⁹ ī ep̄la quā misit ad tyberiū cesarē super morte xp̄i sic ait. tyberio au gusto pilat⁹ salutē. Nuꝑ accidit quod ipse probaui iudeos ꝑ inui diā se suosq3 posteros crudeli dā natiōe pemisse ꝛc. vide supra hāc epistolā lib.j. thezauro.j. testimo nio.iiij. ¶ Item predicti iudei fue runt siles neroni crudelissimo q̄ occidit magistrum suum Senecā non volens tolerare timorē ei⁹ a pueritia. occidit etiam ꝓpriā ma= trē ꝛ eā fecit scindi vt videret lo= cū in q̄ cōcept⁹ fuerat. fecit succē= di ciuitatē romanā septē dieb⁹ ꝛ septē noctib⁹ vt expiretur quanta fuerit succensio troyane vrbis. fi= nalr̄ crudelissime occidit seip̄um. Sic miseri iudei reddētes malū ꝑ bono occiderūt magistrū ꝛ dn̄m suū propriā matrem suā sc3 syna gogā pemerūt. icēderūt igni san ctuarium suū ꝛ ciuitatē ꝛ seipsos crudelissime eternaliter dānaue= rūt ꝛ qꝛ tā crudeles ꝛ viri sangui= nū fuerūt culpā ꝛ penā sanguinis xp̄i suꝑ se imprecātes. Ideo eoꝝ orōnes deus nō exaudit vt liberē tur a captiuitate ī qua sunt. vnde E sa.j. Cum extēderitis man⁹ ve= stras auertā oculos meos a vobis ꝛ cū multiplicaueritis orationem nō exaudiam manus enim vestre sanguine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeoꝝ erga christianos quarum sunt decem= septem.

Ertius punct⁹ est de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos hec generatio praua et exasperans postq̄ seipsam vt p̄dictum est crudeliter dānauit versa in rabiē cōtra xp̄ianos quorum sunt perpetui serui diuersis in mūdi partibus inaudita crudelia opati sunt. et cōtinue vt possunt feritatē bestiarū excedentes crudelissime operantur de q̄bus vt colligere potuit ex diuersis scripturis et relatione virorum fidelium vsq̄ in p̄ns tempus ex eo tunc quo ꝓpter peccatū occisiōis xp̄i sui p orbē in captiuitatē sunt dispersi. xvij. famose crudelitates annotātur: et nō est dubiū qui sint alie plures nobis occulte cū dato vno inconuenienti plura sequi cōtingat.

¶ In toletho oēs xp̄iani gladio sarracenorū trucidati sunt.

Rima crudelitas iudeorum in ciuitate tolethana regni castelle fctā est post infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottorum anno .s. domini illustris viri infantis pelagij i asturijs currēte erat septingentesima a q̄nquagesima. ij. et anno dn̄i septingētesimo decimo quarto. Hic ciuitas tolethana nobilis et fortis ac multorum bonorum abundantissima. spāliter i multitudie nobiliū militū ornata fuit posita in potestate ysmahelitarū et deuicta sine ꝑlio ex ꝓditione et crudelitate iudeorum in ea habitātiū sicut narrat frater Johēs egidij samorēn. in suo archano: et lucas ep̄s thudēn. i cronica sua ac planius i generali hystoria hyspanie cōtinetur. ¶ Modus aūt ꝓditionis et crudelitatis iudeorum fuit talis vt ibidē legit. cum eīn xp̄iani ecclesiastici religiosi milites et alij xp̄iani ciues i dn̄ica oliuarum ꝓpter honorem solennitatis magne ꝑm suam cōsuetudinē exissent hoīes extra suā ciuitatē ad ecclesiā sancte leoca die vt diuinū verbum ibi audirēt iudei crudeles qui cū sarracenis posuerunt suam ꝓditionē signatā vt. s. illa die clauderēt portas ciuitatis xp̄ianis et aperirēt sarracenis sic de facto fecerūt. q venientibus sarracenis ianuas ciuitatis aperuerūt eis: et ide exeūtes ad xp̄ianos cū essent inermes et de tā ꝓditioso ac periculoso aduentu nihil cogitātes oēs gladio trucidauerūt. quo facto cariph princeps illorum sarracenorum ex p̄dictis iudeis et suis sarracenis p̄dictam ciuitatē populauit.

¶ In regno francie occidunt infantes per iudeos.

Ecunda crudelitas iudeorū famosa ostēsa in regno francorum sicut narrat Uincentius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ anno domini Millesimo cētesimooctuagesimotertio. Philippus rex francorum iudeos de regno suo expulit. Audiens nāpe multotiens idem rex a pueris

qui i palatio cū ipo nutriti fuerāt q iudei qui parisi⁹ manebant singulis annis xp̄ianum vnum in opprobrium xp̄iane religionis quasi p sacrificio in criptis z fossis sub terraneis latenter in die cene vel in illa sctā hebdomada penosa iugulabāt. z in hmōi nequitia perseuerantes deprehensi multotiens z igne cōbusti fuerant. Nam z sanctus Richardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocētij parisius requiescit a iudeis sic interfect⁹ z cruci affix⁹ feliciter per martiriuz migrauit ad deū: vbi etiaz p eius intercessiones operāte deo multa facta miracula fuisse referunt. Venerabilis ergo philipp⁹ rex qd viuente pre diu mēte clausuz gestauerat z ob pris reuerentiaz perficere formidauerat: i ipo regni sui initio zelo dei flāmatus aggress⁹ est. nā ad ipsius mādatū capti sūt iudei p totā franciā in synagogis suis i sabbato. Et pmo qdē expoliati sunt vestibus z auro z argento. eo siquidez tēpore multitudo maxia iudeorū pisius habitabat q de diuersis orbis partib⁹. ob pacis diuturnitatē illuc cōuenerāt. Audierāt enim strēnuitatē reguz francorum cōtra inimicos z pietatem in subditos illuc ergo diu cōuersati in tantū erant ditati q fere medietatem vrbis sibi vendicauerāt. Sed z ɔtra dei z eccclie decretū xp̄ianos in domib⁹ suis seruos z ancillas habebāt qui etiaz cum eis iudaizabant: ciues quoqz milites z rusticos de suburbijs et oppidis z villis supra moduz vsuris grauabant. z quosdā etiam in domibus suis iuramēto astrictos quasi captiuos i carcere detiebāt sed z vasa sacra pro instanti ecclesiarum necessitate sibi noīe vadij supposita tā viliter tractabāt qd eorū infantes i callicib⁹ offas in vino factas comedebant z cū eis bibebant. Itaqz timentibus illis ne domus illorū ab officialib⁹ regis scrutarentur quidā ex eis crucem auream z euangeliorū codicez auro z gēmis deornatū cum alijs vasis in sacco reposuit. z in pfundaz foueam vbi ventrez purgare solebant pchodolor vilissime piecit. Que omnia paulopost dño reuelante sunt inuēta. datoqz edicto a rege vt oēs iudei a regno eius exirent quidā ad fidē xp̄i cōuersi sūt quibus intuitu xp̄iane religionis omnes possessiones suas integre concessit. Alij vero barones z platos ecclesie donis z promissis allicere ceperunt vt per eorum suggestionem z infinite pecunie promissionez animū regis a proposito reuocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus rerum temporalium emolliri potuit. Illis ergo eiectis eorumqz possessionibus immobilibus ad fiscum regis deuolutis. rex eorum omnes synagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas contra voluntatem omnium principum ecclesias deo dedicari ibiqz altaria cōsecrari fecit vt vbi prius xp̄us in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero z populo laudaretur. hec Vincentius.

¶ Crudelitatē iudei i regno frācie xpianum quendam flagellatū z spinis coronatum suspēdentes exercuerunt.

Tertia crudelitas iudeorum circa idez tempus in pdicto regno frācie accidit sicut narrat pdict⁹ vincentius magnus libro.xxx.speculi hystorialis.c.liiij.cui⁹ narratio talis est. Philipp⁹ aūt rex in frācia dū esset apud sanctū germanū in laya.audita cuiusdā xpiani morte ignominiosa ab ipsis iudeis pperpetrata xpiane religioni ɔpatiēs familiarib⁹ suis ignorantib⁹ quo iret subito arripuit iter apd braiā velocissime veniēs positis in portis ipsius castri custodibus cōprehensisq̄ iudeis.lxxxiiij.z amplius cōburi fecit. Comitissa eniz ipsius castri muneribus eorum corrupta tradiderat eis quēdā xpianū cui falso imponebāt furtum z homicidium. Hūc igitur antiquo odio commoti manibus a tergo ligatis z spinis coronatum per totā villā fustigantes duxerunt z postea patibulo suspenderunt.hec ibi.

¶ In vna regni francie pvincia omnes xpiani occisi sunt.

Quarta crudelitas iudeorum accidit in eodem regno francie. Cuz eni iudei maleficiis vterent z propter hoc sepe fuissent puniti accidit semel q̄ iude⁹ quidā crudelissimus volēs vindicari de xpianis cogitauit modū z fact⁹ est amicus cuiusdaz ministri iustitie q̄ lingua nr̄a dicit verdugo:z cū sensit illū grandi secū amicitia cōiūctū quadam die rogauit eū istātissime vt vnius hois daret ei cor. fingēs se habere necessitatē eiusdem p medicina quadā sine quo infirmitas quedā curari nō poterat:z colorādo factū suum dixit ei q̄ quidam homo dabat sibi viginti coronas aurei si eū sanaret z quod ipse daret sibi decē illaruz si ei tribueret predictum cor:plura etiam alia sibi promittēs. Ille ergo miser tuz ex amicitia tum ex cupiditate motus ānuit pmisitq̄ sibi cor hois se daturū.extrahensq̄ illud pdictuz cor a quodam xpiano quez p iustitiā in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiēdum dicēs ei q̄ decem coronas debebat habere p illo a tali iudeo amico suo. Cū ergo mulier illa cognouisset iudeū illū maleficum esse:deo inspirante dure reprehēdit maritum. Ille vero econuerso repҏhendebat eā dicendo q̄ ipsa essz causa q̄ perderet decem coronas z plura alia promissa Finaliter cōsilio mulieris sic fctm̄ est q̄ acceperūt cor cuiusdam porci z tradiderunt iudeo secretissime receperuntq̄ decē coronas aurei.quo facto iudeus ille nō modicū gaudēs maleficiis suis vtens sepeliuit predictum cor in quodā cāpo magno cogitans se cor hois xpiani sepelisse. Et fctm̄ est q̄ post dies paucos cōgregata est i cāpo illo innumerabilis multitudo porcorum nō solū domesticorum sed etiam siluestriū.z tanta fuit lis et

prelium inter eos q̃ oẽs mutuo rabidis se morsibus dilaceratẽs occiderũt sic vt nec vn⁹ remaneret viuus. qđ factũ a rege francie cognitũ iudeo capto apta est vitas qđ sic fuisset factũ de hoĩbus xp̃ianis illi⁹ puincie sicut de porcis si cor sepelisset hoĩs xp̃iani. q̃re oẽs iudei illi⁹ loci ex regis p̃cepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib⁹ fide dignis audiui sic in frãcia accidisse. ¶ His aũt ꝛ plurib⁹ aliis maleficiis vtunt̃ iudei q̃ alie natiões mũdi cũ semp̃ fuerint rebelles deo ydolatre ꝛ precep torũ dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq̃ diuini: cum tamen eis expresse sit in lege eis p̃hibitũ Deuteronomii. xviij. Nõ inueniat̃ i te q̃ lustret filiũ suũ aut filiaz ducẽs p̃ ignẽ aut q̃ ariolos sciscitet̃. aut obsuet somnia atq̃ auguria. nec sit maleficus aut incantator neq̃ phitones ꝯsulat neq̃ diuinos ꝛ q̃rat a mortuis veritatẽ. hec ei oĩa abominat̃ dñs. Et iterum Leuitici. xx. vir siue mulier in quib⁹ phitonicus vel diuinatiõis sp̃us fuerit morte moriat̃ lapidib⁹ obruent eos. sanguis eor̃ sit super illos.

¶ De crudelitate iudeorũ in alemania vbi puellã occiderũt. ꝛ q̃re iudei in omĩ puincia quã inhabitãt xp̃ianum sanguinẽ fundunt.

Quinta crudelitas iudeoruz famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas patriarcha barbariẽsi. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculũ celeberrimũ quod accidit anno ab incarnatiõe domini. M. cclxi. quod factum est in villa teutonie forchin nomĩe. Contigit autẽ vt quedaz vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam eis annor̃ septẽ a parentib⁹ ablatã venderet occidendã. Hãc igitur in secreto super pulchra et plura lintheamina obstructo ore eius in omnib⁹ fere iuncturis mẽbrorum incisionibus vulnerarunt marũo conamine sanguinez exprimẽtes ꝛ in ipsis lintheaminibus diligẽtissime receptãtes. Hãc autẽ post tormẽta defunctã iudei in aquã fluidã p̃pe oppidũ piecerũt ꝛ sup eã cõgeriẽ lapidũ posuerũt. Tertia vero ac quarta die per manũ erectã ad celũ a piscatorib⁹ est iuenta ꝛ in oppidũ deportata horrentib⁹ ꝛ clamãtib⁹ p̃plis ab ipsis iudeis tm̃ flagitiũ p̃petratũ. Erat eñ in vicinio marchie princeps q̃ mox audito tanto piaculo p̃uenit ad corpus statimq̃ erectũ residẽs tetẽdit manũ ad principem quasi vindictã sanguis ei⁹ vel forte misericordiã imploraret post horam vero dimidiã iterũ se deposuit defuncti more suppinã. Adductisq̃ ad h̃ spectaculũ ipsis iudeis stati eruperũt oĩa vulnera corporis ꝛ in testimoniũ nephande necis copiosum sanguinez effuderũt. mox clamor vulgi attollit̃ ꝛ ad vĩdictã zeli totalr̃ est aĩatus. Ex q̃busdã indiciis capta vetula cõuicta est maxime cũ filia eius paruula oĩa pro

diderit q a puero z ebrio extorq̄tur, bitas. Judei quoq; capti sunt q̄ in puellā man⁹ nepharias extēderāt: rotatiq; z suspēsi sūt cū vetula. Duo vero mutuo se iugulauerūt hec nobis fr̄es ordinis p̄dicatorꝝ Richardus z egregi⁹ sicut illi q̄ in villa fuerāt post triduū quo hec gesta sunt veraciter retulerūt

¶ Hinc igitur videndū est cur iudei sibi consuetudinē in omni prouincia quā inhabitāt xp̄ianū sanguinē fundāt. Certissime em̄ compertū est q omni anno in qualibet p̄uincia sortes mittūt que ciuitas vel opidū xp̄iani sanguinē alijs ciuitatibus tradat. Constat quidez ex sancto euāgelio q pylato lauāte manus z dicēte. mūdus ego suz a sanguīe iusti hui⁹ iudei impijssimi clamauerunt. Sanguis ei⁹ super nos zc. Sup quo beatus aug. in sermone quodā q̄ incipit in cruce munere dicit. Videtur q ex maledictiōe parētū currat adhuc in filios vena facinoris per maculaz sanguinis. vt per hāc fluidā importune p̄les impia inexpiabiliter cruscietur quousq; se ream sanguinis xp̄i recognoscat penitēs z sanet.

¶ Preterea dicit ibidem supradictus doctor q audiuit suis tēporibus quendā literatissimū iudeorꝝ cōuersum ad fidem dixisse quedā quasi p̄phetā eorꝝ in extremo vite p̄phetasse iudeis. certi sitis inq̄t nullo mō vos posse ab illo quo punimini verecūdissimo cruciatu sanari nisi solo sanguine xp̄iano qd̄ verbuz ceci semp iudei z impij capientes induxerūt omni anno in omni p̄uincia fundēdū sanguinē xp̄ianorꝝ vt tali sanguine conualescant. z addidit male aūt itellexerūt verbum sanguinem intelligētes xp̄iani cuiuslibet. sed prorsus illius sanguinē qui in salutē peccaminū quotidie funditur in altari quem si quilibet vestrum cōuersus ad fidem xp̄i sumpserit vt debuerit mox sanabitur ab illa malediciōe paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet q iudei q̄ non ficte s; vere accedūt ad baptismū statim sanantur ab illo fluxu sanguinis quem patiuntur.

¶ In alemania fuit cū intoxicauerūt omnes puteos z fontes.

Sexta crudelitas famosa iudeorꝝ facta fuit sedēte in cathedra petri. Clemente papa. vj. qui fuit ducentesimus tertius apostolicus. z imperante henrico romanorū imperatore qui fuit. lxxxvj. imperator Anno domini. M.cccxlv. tunc enim compertum est in alemania q iudei intoxicassent omnes fontes z puteos vt occiderent omēs christianos dicte p̄uincie torti enī aliqui eorum id cōfessi fuerunt esse verum. quare mirantes alemani tantam crudelitatem z timentes gētem proditiosam habere inter se per totaz alemaniam iudei combusti fuerunt. habetur hoc ex cronicis imperatorum z summorꝝ pontificum.

¶ In alemania fuit septima vbi tres infantes christianorum occiderunt.

Eptima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatione dñi. M.cccc.xx. i alemania imperante frederico imperatore. Tunc enim in vienna ciuitate teutonie compertum est ꝙ iudei occiderunt tres infantes christianos. Compertum est etiã ꝙ mulier quedam xp̃iana impijssima vẽdidisset iudeis corpus dñicũ. quare ex precepto predicti imperatoris. ccc. iudei fuerũt igne cremati ꝛ mulier illa ducta per ciuitatem predictam a fabris forpicibus ignitis fuit dilacerata. Hec mihi retulit quidã vir illarũ partium dictus Arnoldus de almania q̃ me certificauit se ꝓprijs oculis vidisse predictam executionem iustitie. tam illorum trecẽtorum iudeorũ: q̃ꝫ etiã predicte femine.

¶ In ciuitate papie accidit vbi iude⁹ quidam medic⁹ occidit vnũ christianum infantem.

Ctaua crudelitas iudeorũ accidit i ciuitate Ancone. cũ iudeus quidã natione. Januensis. nomine emanuel fili⁹ cuiusdã magni medici iudei ꝑdicte ciuitatis: cuius nomẽ erat magister Salomõ veniret ad me in cõuentu minoꝝ valli solitano Anno dñi. M.cccc.lvj. et ostẽderet se cognoscere errorẽ iudaice gẽtis ꝛ peteret cũ deuotione baptismo christi emundari. ꝛ interrogaui eũ de pluribus. ꝛ inter cetera incidẽtaliter quesiui ab eo ꝙ ex quo cognoscebat errorem iudeorũ ꝛ ꝯfitebat veritatem fidei catholice diceret mihi veritatẽ de hoc ꝙ iudeis imponitur. s. ꝙ occidunt ꝛ sacrificant infantes xp̃ianos cũ eos habere possunt vtrum hoc sit veruꝫ si sciuit determinate vel vidit vt possint xp̃iani cauti⁹ obseruari ab eis. q̃ motus cõsciẽtia ꝛ zelo religionis xp̃iane narrauit mihi duo crudelissima vnũ qḋ audiuit a parẽtibus suis iudeis ꝛ a pluribus alijs iudeis: ꝛ aliũ qḋ proprijs oculis viderat. ¶ De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis ꝛ ab alijs iudeis ꝙ i partibus ytalie erat quidã iude⁹ qui dicebat magister Symõ de ancona medic⁹ qui discurrẽs ꝑ varia loca etiã per magnoꝝ dñoꝝ palacia ꝓpter officiũ suum. Accidit ꝙ habuit familiaritatẽ non paruam cum quodam peruerso christiano sacomano qui in quodam loco sceperat vnum infantem christianuꝫ etatis quattuor annoruꝫ: vt ab eo seruiretur sicut consueuerũt facere gẽtes armorum. Sed q2 puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viarũ ex amicitia quam habebat cuꝫ predicto iudeo tradidit euꝫ: ꝛ sibi donauit, nihil mali cogitãs de his que iudeus gerebat in corde: sed vt ei seruiret Jude⁹ ꝓ nõ modicum corde gauisus cepit infanteꝫ ꝛ cũ eo rediit in ciuitateꝫ papie vbi domiciliuꝫ suum habebat. ꝛ cum ingrederetur domum suam videns horam qua posset desiderũ sue feritatis

explere capto infante sup mēsam extendit ꝛ euaginato gladio caput infantis xp̄iani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mēsā ꝛ trūcū cepit ꝛ in quādā secretā camerā cum eo introiuit vt suū impleret ꝑuersum ꝓpositū. Interim ꝓ̄o ꝙ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domū quidā magnus canis q̄ inueniēs caput infantis sup mēsā ipm̄ in ore cepit: ꝛ per fenestrā in vicū saltauit. Cū aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt p̄dictū caput tolleret. ꝛ ipm̄ nō inueniret nō modicū miratus: sed ꝛ timore ꝑcussus ꝙ esset discoopertus statim domū suā exiuit ꝛ data nō parua pecunia q̄busdā saccomānis occultatus est ꝛ vsq̄ ad mare secrete perductus ꝛ inde nauigio trāsiuit ad turcos ꝛ sic euasit manus iustitie ipm̄ diligēter īquirētis. Fuit aūt cognitum predictū factū crudele ꝓpter predictū canē: q: cum tēderet per vicū cum capite in ore casu obuiauit ministris iustitie q̄ respiciētes nō poterāt bene discernere quid esset illud qd̄ canis gerebat ī ore taliter erat sanguine cruentatū. Finaliter acclamātibus illis dimisit caput: ꝛ vt cognouerūt ꝙ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scʒ ausus esset tā crudele factū ꝑpetrare. Sequentes igitur vestigia sanguinis decurrētē guttatim p vicū vnde venerat canis vsq̄ ad domū predicti iudei peruenerūt ꝛ introeuntes inuenerūt mēsā cruore infectam ꝛ truncū infantis in camera: iudeū ꝓ̄o nō inuenerūt: vt dixi supra. Ecce que audiui a parētibus meis ꝛ pluribus aliis vt p̄dixi ꝛ de quo est fama publica in tota ytalia.

¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum ꝛ communicauerunt cum sanguine eius.

Nona crudelitas iudeorum famosa accidit in ciuitate Saone q̄ distat p dietā a ciuitate Ianuēsi vnū predict⁹ iuuenis enim nuel postq̄ mihi retulit p̄dictam crudelitatē vt audiuit. Cōfessus enim narrauit id qd̄ ꝓpriis oculis cōspexit sub forma que sequitur. Cum enim essem in ciuitate quadā subiecta ianue que dicit Saona vt viderē sacrificari quēdam infantem xp̄ianū pater meus deduxit me ad domū cuiusdā iudei vbi fuerūt septem vel octo iudei congregati secretissime ꝛ clausis ianuis diligētissime iuramētū fortissimū oēs fecerunt de celando id qd̄ facere volebāt. sic ꝙ nullo modo tēporibus vite sue detegerēt quicq̄d ibi fieri viderent quinimmo citius paterentur mortem: vel seipsos occiderēt q̄ aliq̄d tale alicui viuētium reuelarēt quo peracto: ecce deducitur in mediū infantulus quidā xp̄ian⁹ etatis fere duorū annorū: ꝛ deducto vase illo in quo cōsueuerūt recipere sanguinem infantiū circūcisorum posuerunt predictum infantē nudū supra predictum vas ꝛ quat-

tuor iudei illorum intendebant occisioni sub tali forma et ordine. nam unus tenebat eum per brachium dextrum secundus per sinistrum: tertius vero tenebat caput eius eleuatum sic quod isti tres tenebant eum in forma crucifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xpiano sic disposito primo posuit in ore eius stuppas fumo plenas ne scilicet clamare posset. et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis longos: et mittebat eos crudelissime intra stomachum et latera infantis versus partes corporis superioris qui non dubito quin per viscera infantis transirent usque ad cor. Sic ergo ille impius iudeus sepe et celeriter vulnerans infantem mittens et extrahens predictos aculeos copiosissime vivus sanguis infantis effundebat in predicto vase. quod cum viderem exhorrui facinus crudelissimum nec amplius respicere potui: sed absentaui me aliquantulum in eadem domo. Pater meus vero venit ad me et dixit mihi multa iter que secretissime mihi mandauit quod nunquam alicui viuenti ea que videram nec que ibidem visurus eram detegerem. Sed quod antea sustinerem mortem vel occiderem meipsum cum gladio quam quod aliquid huiusmodi secreti reuelarem et cum redirem cum eo ad locum iam predictus infans expirauerat capto ergo corpore eiusdem proiecerunt eum in quandam profundissimam et obscuram latrinam que erat in predicta domo: et deinde fructibus diuersis. scilicet pomis: piris: nucibus: auelanis. et ceteris que habere potuerunt in partes minutissimas diuidentes sanguini illi infantis xpiani in predicto vase miscuerunt et de illa confectione horribili omnes illi iudei comederunt et ego comedi de sanguine illo. quod postquam gustaui fui ita alteratus in memetipso quod illa die nec altera sequenti non potui aliquid manducare volens quasi viscera effundere pre horrore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine predicti infantis xpiani. ¶ Predicta omnia et plura alia narrauit predictus iuuenis emanuel iudeus ante me: et ante venerabilem patrem fratrem petrum vela qui tunc in supradicto conuentu vallisoletano guardianum. Et iterum atque iterum antequam sacramentum perciperet baptismi: et postquam baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi predicte ville et vocatur franciscus. Eadem omnia coram reuerendo in xpo patre et domino gharsia de boamonte lucentine episcopo eius patrino in baptismate et coram venerabili domino petro basques decano ecclesie compostelane ac coram aliis pluribus notabilibus viris ecclesiasticis et laicis: et publico notario regis audientie predicti domini episcopi secretario. s. petro martini de guetaria per quem omnia supradicta de duabus crudelitatibus in scriptis sunt redacta et signata et in supradicto conuentu minorum reseruata ad memoriam tanti facinoris: et dixit quod supradicta acciderant in predicta ciuitate quasi per quatuor annos ante conuersionem suam. Et pt3

q perpetrata fuit hec crudelitas Anno domini. M.cccclij.

¶ In regno castelle accidit in loco qui dicit thauara vbi iudei seminauerunt aculeos: incenderūt christianorum domos.

Ecia crudelitas iudeorum accidit in regno castelle in quadam villa que dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus autem vt est vox cōis et publica fama fuit talis. Iudeus quidam fili⁹ cuiusdā fabri iudei commisit quoddā crimen pp̄ter quod fuit iuridice occisus. pater vero ei⁹ pre dolore filij cōcepit dolorem et peperit iniquitatē: vt enim vindicaret se ꝯ xp̄ianis i p̄dicto loco finxit se stultū p multos dies. Modum autem sue fatuitatis publicauit in hūc modū: vt ab omnibus stultus reputaretur: q2 dieb⁹ et noctibus incedebat per locum predictum clamans et percutiēs portas domorum cum martello intantum q iam de eius vocibus et ictibus nō curabāt: eum fatuum totaliter reputantes. In domo vero sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdā laminas ferreas p forata s. quib⁹ posset de nocte omnes portas domorum ꝯclauare: fecit etiam aculeos ferreos qui lingua nostra abrolos nominant qui cōmuniter ab inimicis seminātur p pedib⁹ equorum et hominū conclauandis. Cum ergo habuit sufficiētiam predictorum nocte quadā intempeste noctis silētio discurrēs celeriter per locū: vt consueuerat cōclauauit portas: aculeos predictos seminauit: vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos inciderēt. Quibus peractis timatus nō est dubiū per alios iudeos cogitātes pimere omnes xp̄ianos apposuit ignem domibus et fugit. Cum ergo habitatores p̄dicti loci pre vigore fumi et ignis calore excitarentur surgētes velociter et vt ignem fugerēt ad portas aperiendas recurrerūt: et cum nō valerēt eas aperire multi igne perierūt: et si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderūt grauiter pedibus vulnerati: quare p̄dicte crudelitatis et malitie inopinate querela ad regem venit qui secundum q ē publica fama literas suas dedit predicto loco q quicūq; iudeus in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit autem q iudeus quidam: iter faciēs prope terminū predicti loci cogitans q a nullo posset videri quasi derisorie intrabat in terminū predictum et subito exibat dicens hec verba. iudeus in thauara iudeus extra thauarā: sed qui latebāt eum vidētes comprehēderunt et ibidē ignibus cōbusserūt: et ideo in prouerbiū tradunt in illis partibus cōtra iudeos p̄dicta verba: iude⁹ in thauara et iude⁹ extra thauarā nec amplius iude⁹ aliquis ibi habitauit vsq; in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum cineribus cordis eius.

ndecima crudelitas iudeorum accidit in predicto regno castelle circa annum domini. M.ccccliiij. Cum enim de nomine iesu in villa valisolitana vigintiduos sermones facerem et vltimum in illa materia vellem facere: relatum mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerunt. Reuerendus in xpo pater et dominus garschias de voamon de lucen. episcopus supra nominatus homo quidam magne scientie et bone conscientie. et Rodericus didaci de mendoca miles vtique strenuus atque timens deum. quod duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnum infantem paruulum christianum furtiue et deducentes eum extra locum in quodam campo occiderant et apetientes eum per medium corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes autem ibidem transeuntes corpusculum illud effodientes extraxerunt et corroserunt. vnus autem eorum brachium cum manu deducens in ore a pastoribus captus est et sic detecta fuit mors infantis, qui non inueniebatur. Iudei autem predicti conuocantes secrete alios de quibus et ipsi confidebant predictum cor combusserunt et in cinerem redactum vino miscuerunt: et de illo predicti iudei bibentes communicauerunt. Super quo facto predictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem et inuenit predictos iudeos reos in crimine: capto uno illorum in qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barba: quem ego vidi et tormentis expositus confessus est et non negauit. Cumque vellet facere iustitiam de eodem. iudei qui non dormiebant velocissime itinerantes a rege literas habuerunt in quibus aduocabat causam ad se et mandabat militi quod non procederet vltra quousque amplius videretur in causa: et sic cessauit predictus miles ab executione iustitie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictum sermonem in ecclesia sancti Nicolai que est prope iudaismum vbi tota villa conuenerat processionaliter et etiam multi iudei et ibidem aggrauaui hanc crudelitatem mihi nouiter relatam: vt dictum est quod verbum publicatum non modicum displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiam pluribus aliis de genere suo illis fauentibus. Propter quod sic factum est quod iudeus ille ductus fuit ad predictam villam valisolitanam procurantibus aliquibus de gente suo qui protunc magnam partem in cancellaria regis habebant: vt colore iustitie ipsum liberarent extrahentes eum a manibus predicti militis. Positus ergo est in carcere publico et tunc supradictus dominus Lucen. episcopus literam quandam recepit a supra nominato milite ludouico de almanca nomine proprio roboratam: quam propriis oculis vidi et in manibus meis tenui et legi. in qua narrabat et asserebat omnia supradicta fore vera et quomodo cessauerat ab executione iustitie propter predi-

videntur verba huius cap. esse diui Vincentij ferrarij. et adnota in simile Christophori pueri (quem dicunt innocentem) negotium.

dictam literam regis recōmēdās eidem predictum negociū ꝓpter honorem fidei: ex quo erat principalis in cōsilio regis. vidit insup predictus dñs eps inquisitionem factā per supradictum militem in qua omnia predicta continebātur vt mihi affirmauit. Sed quia munera z fauor: timor z amor corrum punt iudices z tres pretores intē debāt in causa: quorum vnus sine altero mihi poterat facere in casu illo. z duo illorū erant de genere illo. iō tādiu illi duo dilatauerūt negocium z dissimulauerūt hec z alia cauillantes ꝙ nihil vsq̄ nunc in executiōe iustitie factum est vt de iudicib⁹ illis suo tempore de⁹ faciat vltionem.

¶ In eodem regno ciuitate thaurē. accidit vbi presciderūt carnē cū sanguine de crure cuiusdā paruuli xp̄iani: z secum deduxerunt.

Duodecima crudelitas iudeorū accidit in ciuitate thauri supradicti regni castelle āno domini. M. cccclvij. Cū enim in ea parte ciuitatis predicte que depopulata est duo infantes xp̄iani fere etatis septem annorum in solatijs puerilibus ambularēt: ecce duo iudei q̄ viderunt eos solos z a nemine videri predictos infantes capere voluerūt: sed quia timuerūt non habere spacium ad suā maliciā exercendam. currentes post eos vnū acceperūt z abscindētes frustū carnis de crure eius inuoluentes in sanguine ei⁹ recesserunt. z statim fugientes in ciuitatem zamore se receperūt. Quid autem fecerūt de carne illa ignoratur cum ex negligentia nulla facta fuerit executio iustitie. hoc mihi narrauit reuerēdus in xp̄o pater z dominus Alfonsus de viuero episcopus salamantinus certificans me de veritate huius facti. cum paruulus p̄dictus: cuius caro abscissa est. eēt filius cuiusdā scutiferi sui qui dicebatur iohānes de benapharses

¶ Itē de eadē ciuitate anno quo supra vir quidā simplex venit ad me volēs proponere querelā quādam similem predicte in cōsilio regis q̄ talis erat: vt in scriptis ostēdebat ꝙ die quadā. iude⁹ quidā cepit vnū paruulum sub clamide nemine vidēte z manu posita sup os suū ne clamare posset: deduxit illum ad domū suam. solo vero posito clausis portis domus sue temptauit occidere infantem: sed dño disponēte clamauit infans. z cum clamaret casu quidā operarij veniētes de vinearū culturis z trāsitum faciētes ante portas domus predicti iudei audientes voces p̄dicti infantis steterunt. percusserūtq̄ portas predictas fortissime cum instrumētis agrorum que in manibus ferebant intantum ꝙ iudeus necessario habuit aperire. z inuento infante inquirebāt quidnam esset iste clamor. z iudeus respōdit ꝙ ludebat cum eo. sic ergo liberatus est infans ille a ludo iudei: qui narrauit eis quomodo ceperat eum iudeus. z quomodo eū occidere voluerat. Accusatus fuit

iudeus ille in predicta ciuitate coram iudicibus eiusdem. et deducta est causa ad regis consilium quid amplius factum est non noui.

¶ In medicinis vbi assignantur tres rationes: quare non expedit xpianis vti medicinis iudeorum.

Ecia tertia crudelitas iudeorum exercetur communiter i medicinis Plurimi enim iudeorum videntes negligentiam xpianorum in discenda arte medicine virib⁹ laborant pro peritia dicte artis. et cum vigeant astutia serpentina studet viriliter dnis coplacere vt eos teneant pro parte sua. et intantum iam dni temporales: immo qd flendum est et prelati ecclesiastici eis adherent: vt vix inueniatur aliqs eorum qui non habeat penes se dyabolum iudeum medicum qui intantum laudant eos vt dicunt xpianos medicos: licet peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cum ergo iudei predicti cognoscunt circa se fauore dnorum sunt circa inferiores seuietes .beatus qui ab eorum manib⁹ euadit. ¶ Narrent q ab eis recipiunt purgatiões et flebothomiarum consilia. me enim existente in ciuitate Segolciensi. Iudeus quidam medicus purgationem quandam tradidit vni xpiano et casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam pro tunc incipiebat infirmari modicum. quod superfuit de purgatione illa qd non potuit recipere primus ipse accepit cogitans et illud sibi salutare. qui quasi subito intrinsecus igne succensi facti sunt amentes itantum q post quantam die primus mortuus est. Alius vero quasi per miraculum liberat⁹ ¶ De similibus autem non est numerus intantum q si vnum curat qui quagita occidunt. sicut repertum est iudeos medicos seipsos in suis solennitatibus laudare coferetes ad inuicem quis eorum plures occideret xpianos. Et si vis scire causas quare xpiani nõ debent recipere medicinam a iudeis. Audi testem famosum ex eorum genere. s. magistrum Alfonsum couersum in libro bellorum dei. ca. xliiij. vbi dicit. Non expedit xpiano alicui medicinam recipere a iudeo triplici rone. Prima est quia iudeus sm veritatem nõ cognoscit naturas et complexiões omnium ciborum qui eis deferuntur nisi ex auditu: nõ tn ex experientia quam ipse p se facere posset. verbi gratia. non cognoscit medicus iudeus naturam carnis leporis et cirogrili. et ficedule. et piscis congri et sic de aliis carnibus p libros sicut cognoscit carnem bouis: arietis: et hyrci. et alios cibos quos habuerit in vsu comedendi. et iam dixerunt sapietes medici: qd nõ sufficit alicui ad hoc q sit bonus et verus medicus. legere in libris quousq vtatur experimentis et probationibus medicinarum et ciborum et infirmitatum et infirmos visitando Medicus autem non potest experiri naturam ciborum sibi vetitorum nisi i corpore alieno. sicut probant et experiunt venena in alieno cor-

pore parua sapiētia sufficit ad discernēdum cibos: vel ea, que, semper sunt nociua: qz sufficit ꝙ sciat de illis solūmodo ꝙ sunt nociua. sz nō sufficit parua sapiētia ad vetandum ea que nō sunt semper nociua. nec semp vtilia. ꝛ ideo qui caret magna sapientia in similibus adducit infirmū ad piculū vel ad mortez. ¶ Secūda ratio est: qz talis medicus vel timet facere peccatū ꝭm legem suā vel nō. ꝛ cōstat ꝙ timet facere peccatū: qz sapientes iudeorum dixerunt qd melior medicorūz ibit ad infernū. ꝛ causa huius est: qz intētio medicorū vt plurimū est vt acquirāt diuitias: vel vt acquirāt magnū nomē sibi nō vt seruiāt deo. ꝛ hoc est eis aliquādo cā. ad elōgandū aliquando infirmitates: vel ad peiorādūz eas: vel vt infirmos perimant. ꝛ si talis est natura medicorū in generali q̄tomagis hoc erit de medicis iudeis cū vt cōiter nō sit in eis timor peccādi: vt dictū est. ¶ Tertia ratio est: ꝙ lz medicus iudeus esset timidus in peccādo ꝭm legē suāz. expedit multum vt vnusquisqz se custodiat ab eo: qz lex sua ꝑcipit occidere xp̄ianos ꝛ eorūz bona accipere. defenditur etiam iudeus a reddēdo xp̄iano ea que ꝑdiderit ꝛ oblitus fuerit. ꝛ soluere ei debitum quod debet: ꝛ facere ei amorem. ꝛ ꝙ est preceptum legis occidere eum. propter que omnia christianus est debitor anime sue si ponit corpus suū in manibꝰ medici iudei. ꝛ quare christianus cōfidat de fide iudeorū cum ipsi non confidāt de xp̄ianis. quia intētio eorum ad maluz prona est ꝛ ad suspitiones habendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinent in cordibus suis: vt faciāt alijs. de hoc suspicantur in alijs. ꝛ sic dixerūt sapientes eorum in thalmuth: ꝙ nō debent recipere medicinaz a christianis: nec ab alijs gentilibꝰ nec debēt eorum cap illi ab illis circinari vel radi: nec habere societatem cū illis in via nec stare soli cū eis in vno loco. sz si christianus catholicus elongauerit se a iudeo ī dando ꝛ recipiendo specialiter si elōgauerit se ab eo in facto medicine recipiet magnā remūeratiōnē a deo: qz ī hoc iplet magna dei precepta cum custodiat animaz ꝛ corpus suum: ac etiam alios xp̄ianos qui eū in hoc audierint a mortis periculo. quia lex dicit Deutero. iiij. custodi temetipsuz ꝛ animā tuā sollicite. ꝛ iterū. Hiere. xvij. custodite animas vestras. ¶ Itez si christiani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitiū deo ꝛ iesu christo filio eius seruiētoco quia cū iudei viderint ꝙ venit eis aliquod damnū: quia non timent deum: nec timēt peccatū erit hoc eis causa ꝛ ratio vt redeant ad timorem dei: ꝛ vt abstineāt a peccato ꝛ in hoc implet magnum preceptum dei. Sic enim dixerūt sapiētes ꝙ maior est ante deuz ille qui facit alicui facere bonū q̄ ille qui facit. Seruient etiam iesu christo filio eius: qz cuz iudei viderint ꝙ eis nascitur aliquod dānum propter malos mores eorum: ꝛ ꝑpter

defectuz modestie qui habetur in eorum thalmuthica lege erit eis hoc causa et ratio vt redeant et diligenter attendant in aduentu messie. sicut eis supra probatuz est. et vt dimittant legem illaz crudelitatis et accipiant legem iesu christi veri messie que est lex charitatis: humilitatis: et modestie. et non est in mundo maius preceptum dei quam predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium: sed vt seruiam deo et vt ostendatur laus et honor legis iesu christi et conuertentium se ad illam. hec ille. In concordantiam horum pot adduci illud prouerbio. xxi. Qui custodit os suum scz a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab angustijs aiaz suam

De venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeorum est in venenis propinandis. Rabies enim iudeoruz plurimos vocandi modos circa christianos inuenies non solum circa infirmos sed etiam circa sanos se extendit: sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis: sed etiam cuz aliqui peruersi christiani dyabolico consilio illusi volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tanquam ad peritissimos in hac arte recurrunt. qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter virus effundunt: sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni castelle: vbi cum duo fratres milites quoruz maior dicebatur Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnuz sepe cohabitarent minor fratris sui mortez excogitauit: vt tota hereditas perueniret ad eum pulsantibus ergo cor eius auaricia et ambitione proditionem excogitataz reuelauit cuidam iudeo medico: aut almiram predicti regi. qui data pecunia vel promissa et iuramento secrete interposito tradidit sibi venenuz quo fratrem suum perimeret. Cumque die quadam ad mensam fratris veniret obseruato puncto in vase in quo vinum erat fratri propinandum solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea tacea vinum illud poneret vt predicto militi propinaret. ita fuit tacea illa subito quodam colore horribili obfuscata: quod pauidum erat vinum illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste quod venenuz erat in vase. et facta diligenti inquisitione inuentuz est quod frater eius fecerat proditionem illam. captus ergo et vinculatus confessus est et non negauit. sed supplicationibus quorundam militum veniam meruit a fratre cum hac conditione quod ingrederetur religionem. de qua nunquam exiret. et sic factum est: quia positus fuerat in monasterio monachorum sancti benedicti ville supradicte vali solitani in qua nunc monachus est effectus iudeus vero qui dederat venenum cognito quod proditio erat detecta ne forte captus vi tormentorum hec et alia plurima mala que fe-

gerat reuelare t ppter q̄ merito nō solum ipse: sed omnes iudei debe rent perire veneno hausto seipm necauit. ¶ Q̄ q̄ periculosa est cō uersatio iudeorum xp̄ianis omni bus specialiter magnatib⁹ ⁊ regi bus. Nunquid vero imperator se quens consiliuȝ symonis magi iu dei in oībus horribilis fuit ⁊ ma la morte finiuit. Nunquid helena Cōstantini mater ex nimia cōuer satione cum iudeis in hierusalem quasi conuersa fuit ad iudaismū: nisi interuenisset filius ei⁹ qui fe cit q congregarent sapientes iu deoruȝ cū sacerdotibus xp̄ianorum rome vbi fuerunt ex parte xp̄iano ruȝ. lxxv. ep̄i. ⁊ de iudeis. xij. sapiē tes ⁊ centū ⁊ nouē sacerdotes. ⁊ fa cta fuit disputatio coram Cōstā tino ⁊ helena matre ei⁹: ⁊ fuerunt omnes iudei deuicti ⁊ confusi per solum sanctum Siluestruȝ papā. ⁊ cōuersi ad fidem xp̄i ac regina helena liberata a periculo in quo erat vt ptȝ in chronicis imperato ruȝ ⁊ generali hystoria hyspanie. Nonne rex petrus castelle sequēs conuersationem ⁊ consiliuȝ duorum iudeorum: quorum vnus dicebat Abenfatsal. qui certificauerat eū q deberet lucrari terrā sanctā hie rusalem: q̄ sic inuenerat in signo natiuitatis ei⁹. Alter vero iude⁹ vocabat salomō leui qui erat ei⁹ thesaurarius maior in omnibus i felix fuit crudelissimus: non solū in extraneos: sed etiaȝ in suos fra tres ⁊ naturales subditos ac ma la morte finiuit: occisus i mōtiel a rege Henrico. Nōne rex alfonsus ex cōuersatiōe iudeorum in tantam venit cecitatē q tenuerit quādaȝ iudeā in cōncubinā quinq annis in quibus sic fuit alienatus male ficijs illius iudee q null⁹ poterat habere audiētiam cuȝ eo ⁊ regnū destruebat nisi milites succurris sent qui quadaȝ die ipsam occide runt cum seruitricibus eiusdē secū dum q legit in cronica didaci cā pidocti. Nō ergo possumus approba re cōuersationeȝ xp̄ianorum cum iudeis specialiter magnatum pre latorum ⁊ regū cum tot mala exē pla ⁊ pericula nō solum corporuȝ sed etiam animarum ⁊ reipublice legamus ⁊ experiamur.

¶ In orationibus in quibus quo tidie orāt pro destructiōe ecclesie xp̄i ⁊ principum xp̄ianorum.

Quintadecima

Q crudelitas iudeoruȝ in oratiōibus eorum ostēditur nō enim iu dei orant p inimicis ⁊ psecutoribus ex charitate ⁊ pie tate sicut faciunt xp̄iani: sed sicut in operibus vt supra claret crude lissimi ostēduntur: sic ⁊ in oratiōi bus suis spāliter in quatuor. Pri mo i festo mardochei qd̄ adhuc ce lebrant. xv. kalēdas martij conte runt ollas in synagogis dicētes si cut contritus est aman sic regnuȝ xp̄ianorum velociter cōteratur. Se cūda oratio iudeorū p̄cipitur eis q fiat cum transeūt ante domos orationis xp̄ianorum. orāt eīn sic in sententia scdm hebraicum suuȝ do mus superborum prosternet te de⁹.

Tertiam orationē faciunt cū trāseunt per cimiteria christianorū sub tali verborū serie. erit verecūdata mater vestra erit repudiata illa q̄ vos peperit qr finis xp̄ianorū vermis est. Quartam orationē faciunt quotidie ter in die in qua maledicūt iesum xp̄m z discipulos suos atqz reges z principes xp̄ianos cuius tenor talis est sm̄ Hieronymū de sancta fide in tractatu secūdo libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. z vt intelligatur notandum q̄ iudei vocant conuersos ad fidem christi mesunadin. i. destructos: dicūt ergo sic mesunadin. i. destructis nō sit spes z oēs heretici z omnes qui loquūtur cōtrariū israel in breui sint scissi z regnū superbiosum in breui sit euulsum cassatum z destructum z oēs inimici nostri sint destructi z humiliati z cōfracti breuiter in diebus nostris. ¶ Magister Alfonsus cōuersus i libro d̄ bellis dei. c. xliiij. vocat iudeos supbos z crudeles quia non orant ex charitate sicut xp̄iani z ponit i terminis supradictaz orationē sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliaz legē nō habeant spem z oēs heretici subito pereāt z omnes nr̄i inimici z omnes odientes nos z omnes q̄ q̄rūt mala nobis subito succidantur z omne regnū superbie frange cito destrue z opprime cito in dieb⁹ nostris z ipsi vocant xp̄ianos regnū malignitatis. hec ille. Cuz aūt iudeis dicit a xp̄ianis q̄ ipsi faciāt hanc orationē statim negāt. s3 mētita est iniq̄tas sibi cuz hoc fuerit publice ostensum p supradictum magistrū. alfonsuz illustrissimo regi alfonso q̄ disputauit cuz maioribus z sapientioribus iudeorum z fecit eos cognoscere q̄ dicebant p̄dictam orationē z maledictionē cōtra xp̄ianos propter qd̄ p̄dict⁹ rex inhibuit iudeis singulis ne illā orationem dicerēt z q̄ eā ab omnibus libris suis raderent z amouerēt cui⁹ tenor talis est. Dn̄s alfonsus castelle tolethi z legionis galicie. hyspalis. cordube. mircie. giheñ. z algarbij Rex. dn̄sqz moline cōsilijs iudeoꝝ oim regnorū nostrorum. z ipsorū cuilibet gratiā cum salute. Volo vos scire nobis fuisse relatū per magistrū Alfonsum cōuersuz sacristā maioris ecclesie valisolitane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroqz sexu adulte etatis oratiōe quadā in q̄ maledictionē omnipotentis dei xp̄ianis ac oīb⁹ ad fidē xp̄i conuersis iprecamini eos censendo hereticos etiaz inimicos capitales: z q̄ publice deū exoratis vt eos d̄struat atqz pdat z l3 aliq̄ iudeoꝝ dicēdo negabāt hoc nō dicere xp̄ianis. disputauit tñ hoc c dictus magister Alfonsus cū sapientioribus valesole qui de vobis fuerint adinuenti coraz iudicib⁹ vestris ac scribis publicis z merinis atqz pbis viris de p̄dicatorib⁹ fratribus z multis alijs circūstātib⁹ vbi iuramēto legis iudeoꝝ illi sūme literati inter se cōcesserūt dictis libroꝝ suoꝝ iniūctū ab antecessorib⁹ h̄ fuisse veluti. di

ctus magister alfonsus demõstrabat: et ipsi suis nominib⁹ sup hoc vicez vicibus roborarũt in hebraico. videtib⁹ nobis hoc vituperare et derogare fidei xp̃iane in bonuz duximus per mandatũ ne in aliquo regnoꝝ nostroꝝ ampli⁹ hoc fiat. ꝙ si iude⁹ aliqs vl' iudea hoc p̃sumpserit attemptare iudicib⁹ omnibus et merinis atq; potentibus cuiusq; loci in quo hoc acciderit qui hãc nr̃am literã viderit vel trãsumptum signato notario publico intiagimus viua voce ibi remediuz ponere: sicut erga illos qui cõtra xp̃ianã fidem p̃ponũt et lr̃am nostram recipiunt in cõtemptum et ꝙ vt ibi scribit cõpleatis et vnus pro alio nõ excuset qd' iniungimus ponere in effectu et custodiatis et defendatis. Predicte nostre litere vel trãsumpti illius signati notario publico ostensorũ nec permittatis dicto vl' facto: aliquem vel aliquos: contra eum p̃cedere quocunq; modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri domini et centũq; marabetinoꝝ nummi sme noue cuiuslibet omni vice et qualibet vos hanc lr̃am vel transumptũ signatũ notario publico tales vel tales duxeritis adimplendus cuiq; notario publico cuiusq; ville vel loci qui ad hoc vocatus fuerit imponimus p̃ mãdatũ ꝙ hoi hanc lr̃am nostram nunciantitestimoniũ suo signatum signo p̃beat vt nobis ꝯstet qualiter mandatuz nostrũ duxeritis adimplẽdum et aliud nullus vestrũ audeat attemptare sub dicta pena et officij vestri lecta litera sibi omnino p̃sentetis: datum in vale oleti xxv. die mensis februarij. erat. M. ccclxxiij. et licz tp̃e illius regis iudei de facto illã amouissent tamẽ post mortẽ regis iterũ recuperata ẽ a iudeis sicut dicit magr̃ Johãnes ꝯuersus i lib. de ꝯcordia legũ ti. v. c. x. q̃ iterũ ex p̃cepto regis in ciuitate burgensi corã dño gomecio archiep̃o toletano cui rex negociũ recõmisit disputauit cũ sapientibus iudeoꝝ et ostendit eis ꝙ postq̃ eis prohibita fuit predicta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebãt scz de mane i meridie et in cõpletorio et cãtor eorũ bis hoc dicere obligabat' pp̃lo p̃sente et respõdẽte. Amen. et p̃dict⁹ doctor tactis sacrosanctis de veritate dicenda vt patet in ca. supradicto iurauit ꝙ illud qd' personabat predicta oratio erat hoc in forma. non sit spes destructis et repẽte heretici deperdantur et inimici nostri subito scissi sint. ac regnum supbie in puncto frangat' et in diebus nr̃is submergant' et tu de⁹ bñdicte frange inimicos nr̃os et eoꝝ destrue supbiaz sine mora. ¶ Itẽ ꝙ verũ sit ꝙ iudei dicant hãc orationẽ etiã tẽporibus nostris accedat singularis testis de eoꝝ genere scz dñs Paul⁹ burgẽ. ep̃s qui i dialogo suo distinctione. v. ca. vij. declarans ꝯ iudeos. liij. c. Esaie. Nõ posse exponi nisi de rege messia iesu xp̃o super verbo et pro trãsgressoribus orauit sic dicit. hoc nõ potest exponi de populo iudaico qui nõ solum nõ orat p̃ gentilib⁹

immo quotidie orat pro destructione romani imperij. et presertim pro destructione ecclesie xpi. et discipulorum eius vt patet per quandam orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter quedam alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant. que verba Rabi salomon et raby moyses et ceteri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talibus potest verificari et pro transgressoribus orauit hec ille. ¶ Item sicut dicit magister Alfonsus conuersus li. et c. quo supra. Orant iudei quod si aliquis iudeus dederit xpiano quod perdidit vel gentili quod non parcat ei deus et infra adhuc est intentum aliquorum eorum quando orant pro qualibet die quod gentiles adorant et obediunt ebel. berith quod sonat nihil et vanitas.

¶ In doctrina eorum contra xpianos.

Decima sexta crudelitas iudeorum ostenditur in eorum thalmuthica doctrina sicut notat predictus magister alfonsus conuersus in li. et c. quibus supra vbi dicit quod defenditur iudeo ne dicat formosus est iste xpianus quod sonat non des ei hospitium in terra. Item docent quod si xpiano vel gentili aliquis obligatus fuerit quod non tradatur ei. Item dicunt quod quicunque inuitant ad domum suam xpianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatem filios suos. Item dicunt quod quicunque comedunt panem xpiani vel gentilis non gustant gustum panis. Item dicunt quod xpianus vel gentilis qui percutit iudeum reus est mortis. Item dicunt quod xpianus vel gentilis qui laborauerit in lege meretur mortem quia lex non fuit data nisi generi Jacob. Item dicunt quod secreta legis non debet reuelare alicui gentili. Item dicunt quod peccatum est recipere elemosynam ab homine gentili ne habeant bonam remunerationem a deo et quod non pereant a mundo Item dicunt quod non est fides nec veritas in gentibus adhuc etiam nec in sepultura. Item dicunt meliorem quem videris de gentilibus occide eum Unde ad hoc est quod deducit Jeronimus de sancta fide in fine libri sui quod est sententia rabi symeonis filij rabi ioachim quod meliorem xpianorum debet homo occidere et meliori colubrorum debet homo frangere caput. Et declarat rabi salomon quod illud quod dicit rabi symeon meliorem xpianum. i. magis deuotum deo vult dicere. item scriptum est in Abodazara et sic narrat rabi moysen de egipto: in libro de mada quod illi qui sequuntur regulam iesu nazareni. Si homo viderit eos inclinatos ad mortem debet eos homo occidere. et si sunt circa puteum debet homo eos proijcere intus et ponere vnum lapidem in ore putei. et si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eam possit ascendere. Item dicunt quod est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Item dicunt quod non debet vendere christiano aliquam bestiam nisi pro multo maiori quam valeat. Item dicunt quod christianus qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Item dicunt quod mulier israhelita

committit magnū peccatum si la=
ctat filiū xpiani.qr nutrit filiū ad
ydolatrandum ꝛ ꝙ non debēt cō=
sentire ꝙ mulier christiana lactat
filium iudee qr est fama ꝙ suffoca
ret eū:sed dicunt ꝙ cum custodia
bene potest fieri. ¶ Itē dicunt qꝺ
christianus qui obseruat sabbatū
dignus est morte lꝫ faciat sabba=
tū suū altera die septimane. Item
exp̄sse mādat iudeis i thalmuth
ꝙ faciant omne damnum gentili=
bus signanter christianis quia re=
putant eos ydolatras absolutos.
Dicūt enīꝫ ꝙ libere ꝛ sine aliquo
peccato iude⁹ potest recipere bo=
na xpianorū ꝛ est verbū valde vsi
tatuꝫ inter iudeos ꝙ error cōputi
quem facit iudeus christiano licē
tiatur ꝛ est sine culpa. ¶ Et dicit
in libro qui vocat rabaqma in ca=
pitulo qꝺ incipit hacgazel legunt
magistri si iudeus ꝛ xpian⁹ vene=
rint ante te ad iudiciū. Attende si
potes iustificare iudeum secūduꝫ
legem hebraicam iustifica eum di
cendo hoc precepit lex ꝛ si non po
teris iustificare scꝺꝫ ius hebraicū
potes tamē iustificare eum secun
dum ius aliorum gentium iustifi=
ca eum ꝛ dices xpiano hoc p̄cepit
ius vestrū. Sed si nō poteris eum
ꝑ vnuꝫ ius nec per alterū iustifica
re obserua eum cautillatiōibus qr
rapere pecuniam xpiano est res li
centiata. Et ideo in libro canhe=
drin in ca. quod incipit artuhabi=
tor ꝙ rancanalia faciebat preco=
nizari ꝙ quicūqꝫ iudeus sciebat
ius esse xpiani ꝛ faciebat testimo=
niū in iuuamine eius ꝙesset excōi

catus qr extrahebat pecuniam a
potestate israel cū suo testimonio
¶ Itē dicūt ꝙ peccat iude⁹ soluē
do aliquādo debitū xpiano scꝺm
opinionēꝫ rabi ysmael.ꝗ dixit qꝺ
tribus dieb⁹ ante festū gentilium
ꝛ tribus diebus post ꝛ in ipsamet
die festiuitatis ꝙ nō debent solue
re debituꝫ gentili. Et cū xpiani ce
lebrent vna die ebdomade festiui
tatem suaꝫ scꝫ in die dn̄ica. Ideo
tota ebdomada ingreditur pecca
tuꝫ iudeoꝝ. quia dies dn̄ica cum
trib⁹ diebus precedētibus ꝛ cum
trib⁹ diebus sequētibus complet
septē dies. ¶ Item dicunt aliqui
sapientes iudeorū ꝙ nō debēt sol
uere xpiano nec ei facere aliquem
amorem trib⁹ dieb⁹ ante quamcū=
qꝫ festiuitatem neqꝫ in ipsa die fe
stiuitatis quia iudei vocant illam
diem contritionis siue fractionis
gentiliuꝫ. Sic ergo affirmāt ꝛ do=
cent esse peccatuꝫ soluere xpiano
debitū ꝛ facere ei aliquē amorem.
¶ Item absoluunt iudeū qui mē
titur xpiano vel falsuꝫ iurat sicut
patuit supra argumento.iiii.consi
deratiōis.v. Et in tantū nomē xpia
ni est exosum ꝛ immūduꝫ veneno
sum inter eos:ꝙ quancūqꝫ rē quā
tūcūqꝫ turpē vocant noīe xpiano
sicut de vase vrinarum ꝛ similib⁹
dicunt istꝺ est vas xpianicū odor
xpianic⁹ est iste. ꝛ ꝙ pei⁹ est docēt
ꝙ iesus fuit fornecinus ꝛ fact⁹ in
muliere immūda ꝛ ꝙ est iudicat⁹
in altero mundo missus.i immundi
cia feruēti hoīm. ¶ Itē librū euā
gelioꝝ vocāt iudei i thalmuth vt
maledicāt guylayon qꝺ sonat ihe

braico falsitas incarcata. Item vocant panē sacratū panē venenosū Itē noiant crucē haȥ qđ i hebrai co sonat res scissa vocant ēt eā bo hena .i. abominationē. Itē vocāt sanctam mariam haria qđ hebrai ce sonat scissura. Uocāt etiā eā te mea quod sonat polluta vocāt ēt xpm māzeri. Item de iesu faciunt signum quod ostendit hebraice ꝙ eius nomē sit mortuū ⁊ sua memo ria. Item dicunt quod cōputū ie su est tricentū ⁊ sedecim quale est cōputū verbi quod dicit in hebrai co vericꝫ quod est idē ꝙ vanitas si cut ꝯpetunt legē sarracenoꝝ per signum verbi qđ đr in hebraico he bel qđ idē est ꝙ nihil Item vocāt ecclesiā thahuc idest error. Itē vo cant preconē tolali idest latratio nē. Itē vocāt sacerdotes gallalin idest tresqlados. Item vocant co ronam sacerdotis corha idest mes fatura. Uocant diē veneris sancti phael .i. de saborrido. Item vocāt diē festiuitatis nostre horga idest quebronte. Itē vocant paruulos xpianos sakatin .i. serpētes. Oēs supradicte doctrine reperiunt in thalmuth. scđm doctores generis eoꝝ. Et licet christiani sint domi ni iudeorū ⁊ omnia supradicta sci ant vel ad eorum aures veniāt ꝙ tuncꝗꝫ sunt horribilia ⁊ crudelia ⁊ falsa non reddunt tamen maluȥ pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordi bus eorum ⁊ reducat eos ad verā fidem. Ecce ꝙ manifeste poterit vnusquisꝗꝫ noscere doctrinā xpia norum ⁊ iudeorum qr illa pessima ⁊ iudeorum crudelissima.

¶ In vsuris quibus expoliant christianos.

Decia septima cru delitas iudeorum ostēdi tur in vsuris non posset chalamus explicare quot sunt mo di ⁊ calamitates iudeorum in vsu ris exigēdis cum in hoc nō homi nes sed verius demones dici pos sint. Repertū est quēdam iudeuȥ in Samoreñ. ciuitate: pro decem milibus sexaginta milia recepisse de vsuris. Retinent eñi vsurarios contractus de generatiōe in gene rationibus intātum vt nō solū ru stici agricultores. sed etiaȥ plures scutiferi ⁊ milites ab eis quasi ca ptiui tenentur non tantū cōtracti bus: sed ⁊ iuramentis astricti non nascitur rustico pullus vł edulus quin statim sit p̄sentatus iudeo fe neratori. Reges autē ⁊ principes vsure hmōi fauorem dantes ⁊ non prohibentes sunt in grādi pericu lo aiarum. vñ extra de vsuris post miserabilē scriptuȥ est iudeos ad remittendas christianis vsuras ꝑ principes ⁊ potestates cōpelli pre cipimus seculares. ¶ Alexā de lō dicit ꝙ tales dñi qui in terris suis vsurarios tenēt lȥ mortaliter pec cēt tñ nihil restituere obligant si nihil ad eos de bonis eoꝝ puene rit nec est sił de auctoritatibꝰ ma lis ꝗ efficacē cām prestāt ⁊ de his ꝗ sunt mali cā ꝑ accidēs puta qr tale malū in patria ꝯseruetur vel libere fiat. Si autem predicti dñi cogant debitores dare vsuras fm

rodosi. tūc ad restitutionē tenent
etiā si nihil de hoc ad eos puene-
rit. Sz forte meli⁹ sentit vb. dicēs
ꝙ tales qui cum possunt nō cōpel
lunt ad restituendū vsuras tenent
etiā si nihil peruenerit ad eos. cu-
ius rō esse potest qz sicut supra di-
ctum est habent hoc ab ecclesia in
preceptū saltez de iudeis ꝙ si non
obseruāt cū ex eorum officio incū-
bat eis interpretatur consensum se
habere iuxta illud. Non caret scru
pulo cōcessionis occulte qui mani
festo facinori desinit obuiare. extra
de homicidio sicut dignuz. §. iiij. ꝛ
hec est intentio beati bernadi in
tractatu suo de restitutionib⁹ que
mihi placet. ¶ In confirmatione
oim predictarū crudelitatū ꝛ p fi
ne huius septime cōsideratiōis ꝛ
vt vnusqsqz xpian⁹ se custodiat a
cōuersatiōe iudeorum narrat aristo.
in. iiij. lib. de secretis secretoruz ad
alexandrū ponēs ei documētū di
cēs. Nunqz speres in hoie qui nō
credit legez tuā. Sequitur. Et ca
ue ne accidat tibi vt accidit duo-
bus hoib⁹ q dicunt associati fuisse
in vno itinere quorum vnus erat ma
gus orientalis: reliquus vero iu-
deus Magus eqtauit mulā quaz
nutriuit ad placitū suū que porta
bat vniuersa necessaria sua qbus
indigebat. Uiator iudeus vo ince
debat pedes non habēs cibū nec
alia necessaria. Dū ergo fabularē
tur in via dixit magus iudeo: q est
lex tua: q est fides tua. Rñdit iu-
de⁹ credo ꝙ in celo est vn⁹ de⁹ quē
adoro ꝛ expecto ab eo bonū anime
mee ꝛ remunerationē ꝛ illis q cō-
uenisset mecū i lege mea ꝛ fide mea
Et credulitas mea est ꝙ q discre-
pat mecū i fide mea licitū est mihi
tollere sanguinē suū. pecuniā suā
ꝛ amicū suū ꝛ vxorē ꝛ parētes ꝛ ge
nitores: insup maledictū est mihi
si seruo ei fidē vel iuuo ipm: vel si
facio ei misam vel parco ei. Conse
quenter inquit mago demōstraui
tibi inqt legē meā redde ergo me
certum de fide ꝛ lege tua. Cui rñ-
dit magus dicēs fides ei ꝛ credu-
litas ꝛ lex mea hec sunt. In pmis
volo mihiipsi bonum ꝛ filiis gñis
mei ꝛ nolo alicui creature dei ma-
lum sequentib⁹ legē meam nec dis
crepantibus mecū in eadem nolo
malū. ꝛ credo equitatē ꝛ misericor
diā seruādā cuilibet viuēti: ꝛ nul
la iniuria placet: videt etiā mihi
ꝙ qn aliqd mali accidit alicui vi-
uenti ꝙ illud malum me ꝯtingat
ꝛ me conturbat. affecto etiā pspe
ritatem sanitatē ꝛ incolumitatem
ꝛ felicitatē accidere oibus hoib⁹
vniuersaliter. Tūc dixit iude⁹ qd
si iniuria vel offensa fiat tibi ab ali-
quo. Magus scio ꝙ in celo est de⁹
iustus. bonus. sapiēs cui nihil est
occultum. nihil secretū. nihil peni
tus celatur de his q licent in suis
creaturis q remūerat bonos iuxta
suas bonitates: malos vo ꝛ trans
gressores iuxta suas trāsgressiōes
Cui iude⁹. Quare ergo nō seruas
legem tuam vt quid non ꝯfirmas
opibus tuis fidem tuaz. Magus
inquit. Quō fiet hoc. Cui iudeus
Ego sum de filiis tui gñis ꝛ tu vi
des me ambulare pedes fatigatū
famelicū. ꝛ tu es eques saturat⁹ ꝛ

quietus. Cui mag⁹. veritas hec ē et descēdēs de mula aperuit viati cū suū et cibauit et potauit eū. dein de fecit eū eqtare equitaturā suā Postq vero iude⁹ bene firmauit se i equitādo iunxit calcaria festi nādo et relinquēs magū recessit. tūc magus cepit vociferare et dice re expecta me: qr cōfusus sum. Iu deus vero dicebat. nōne indicaui legē meā et ꝯditionē ei⁹. et ego vo lo similiter ꝯfirmare eā. Tūc festi nabat mulā et magus sequēs eius vestigia inqt. o iudee noli me relī qre in h deserto ne iterficiar a leo nib⁹ et moriar mala fame et doloro sa. age ergo misericorditer mecū si cut ego tecū. Iude⁹ vero nec respi ciebat retro: nec intendebat dict suis nec cessauit donec latuit visū ei⁹. qn ergo magus fuit desperat⁹ de succursu recordat⁹ fuit pfectio nis sue legis et fidei sue et ei⁹ qd di xerat iudeo: vꝫ q i celo ē de⁹ iust⁹ iudex cui nihil est occultū: et nihil secretū in creaturis suis latet. Di rigēs ergo caput suū ad celū dixit Deus me⁹ tu nosti q credidi i te i tua lege i tuis mādatis sanctifica ui te: sicut ppēdisti. Cōfirma ergo apd iudeū laudē meā i te. His di ctis nō multū iuerat mag⁹: et ecce inuenit iudeū pstratū: et electū de mula ꝯfracta tybia. et leso collo. mu la vero stabat ex opposito a remo tis: q vidēs magū nouit dnm suū et accessit ad ipm pp ter nutriturā suā. equitās ergo ipam et derelin quēs iudeū i dolorib⁹ mortis rece debat iude⁹ vero clamabat. Bōe frater p deo habe misericordiam de me: qr confractus sum et morior Indigeo pietate et mia. Serua le gem tuā: qr cōtulisti tibi victoriaꝫ qua supasti me. tunc cepit magus increpare eū dicēs: tu male pecca sti in me et dereliquisti me sine mia Cui iudeus. noli me rephendere de re pterita: qr ostēdi tibi q hec est lex mea et fides mea in qbus nutritus suꝫ et inueni parētes me os et senes antiquos i hac lege p seuerātes. Tūc misertus est eius mag⁹ et portauit eū post se donec peruenirent ad locū destinatuꝫ et ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquot expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera il lius magi vocari eum fecit et con stituit eum baiulum suum pp ter pia opera et pietatem et bonitateꝫ legis sue. Ecce periculum conuer sationis iudeoꝝ: et declaratio con ditionis eorum crudelissime.

¶ De iudeoruꝫ fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Octaua conside ratio hui⁹ libri est de iudeoꝝ fatuitatib⁹ et sua grādi stultitia. ex cecati suis peccatis. miseri iudei nō solū in ea que supradicta sunt inciderūt dicentes falsa et menda cia innumera contra legem xpi et eius aduentum vt patuit: sed etiā nōnulla alia scripserūt velut amē tes q eos fatuos et isensatos ostē dūt a quocunqꝫ sane mētis audia tur. hec enim est pena aliquid scri bentis contra deum. non eniꝫ per mittit spiritussanctus eos mētir

nisi ita clare q ab oib9 cognoscatur esse falsuz z mendaciū. Et sūt sex passus in hac cōsideratione p tractādi. Primus de his q̄ dicunt contra charitatez. Scđs de his q̄ dicūt cōtra legē nature. Tertius de his q̄ dicūt cōtra diuinam perfectionē. Quartus de his q̄ dicūt cōtra legē mosaycā z ꝯ pphetas. Quint9 de manifestis ipossibilib9. Sext9 đ fatua expectatiōe messie.

¶ De fatuitatibus iudeorū ꝯtra charitatem.

PRimus passus est de fatuitatibus z falsitatib9 iudeoꝝ q̄ dicūt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dāt licētiā q hō possit maledicere z blasphemare patrē suū z matrē suaz. Et adhuc pcutere eos sine onere peccati alicuius. Dicūt enim in canhedrin i ca. qđ incipit elluhenamic ;henaquim. q ille q̄ pcutit patrē z matrez suā solū q non faciat vulnus liber est. Itē dicit rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantiū. c. v. talia verba homo qui pcutit patrez suū z matrē suā debet mori suffocatus sed nō teneť ad penam si nō fecit eis plagā: sed si eos pcutit z nō facit in eis plagam nō est aliud nisi sic qui pcuteret vnū alium hoiem ex israel: z qui eos pcutit postq̄ sūt mortui liber est. Itē dicit q ille q̄ maledicit patrem vel matrē suaz nō est culpabilis in aliquo nisi in maledictiōe noiauit aliqđ nomē ppriū dei. Et nō solū patri carnali dant licētiā maledicēdi: sed et deo sicut dicūt in cāhedrin. in ca. qđ icipit arbamitoꝛ q ille q̄ maledicit deū non habet aliquā culpā nisi declarauerit nomē ppriū dei qđ vocatur semhāmeforas. Sz si nominat in hora maledictiōis cū aliquo alioꝝ nominū suoꝝ: sicut adonay z heloym vel sabaoth nō habz aliquā culpā que oīa q̄ falsa z q̄ fatua sint clarū est apparet enim manifeste q sunt cōtra charitatem cum hoc requirat charitatis natura: vt deus diligatur z proximus non: vt maledicantur.

¶ De fatuitatibus iudeorum cōtra legem nature.

SEcundus passus est de fatuitatib9 z falsitatib9 iudeoꝝ ꝯ legē nature. vñ ipsi dāt licētiaz occidēdi sine aliqua pena: scz q̄ i cāhedrin in. c. qđ incipit hellubēhaymi terahym vbi đr sic. si aliqs ligauerit manus z pedes socij sui. z causa huius mortu9 fuerit fame liber est ligatoꝛ a morte. Sed si ligat eū ad solē vel ad frigus z moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel pijciat eū ante leonē liber est a morte. z si pijcit eum añ muscas culpabilis ē morte. Et si pijcit eū in puteū in quo est scala et alius remouet scalā qui ipm pijcit liber est. Itez si decē homines percutiūt vnum hoiem cum decē fustibus: z occidunt euz oēs sunt liberi. Item si vnus hō alterū occidit z postmodū inuenitur q ille mortuus est trefe hoc est q habet

pulmones conflictos vel habz ali quaz illarū causarū quare iudei abhominant carnes z non comedūt occisor est liber. z glosat Rabi salomon: qz interfecit quasi rē morituraz. animal eñ qd est trefe dispositū est ad mortē. ¶ Itē dicit Rabi moysen de egypto in libro sophim in lectionibus canhedrin ca. ix. q si hō criminosus venit ante iudices z vna voce sunt concordes q ille est dign⁹ morte z quod ad hoc q talis hō sicut ille sit liber necesse ē q iudices sint discrepātes: z q ps illoꝝ cōdēnet euz z pars absoluat: z si sunt plures voces cōdēnantiū moriet. Item dicunt in libro de hulhin. c. i. q si petrus verbi gratia facit testimonium falsum contra martinū propter q testimoniū secutū est q dicti iudices cōdēnauerūt predictū martinum ad mortem. Et deinde añq execucio predicti martini facta sit pbatur q testimoniū petri fuerit falsuz. Precipit lex q sit liber martinus z q petr⁹ moriat vt non viuat ad volendū occidere primuz suū cuz suo testimonio falso: qz sic dicit tex. deut. xix. z reddet ei sicut fratri suo facere cogitauerit. z propter hoc verbū qd dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intricantur ipsi z dicūt fortulzando. q si mors martini erat iā facta quādo fuit probata falsitas petri q i tali casu petr⁹ est liber. Ecce quomodo dāt iudei manifeste occasionem: q homines cadant in peccatuz homicidij reddendo eos absolutos in his que non solū secūduz legem scripture: sed etiā secundū legē nature sunt digni punitiōe. ¶ Itē dicūt in thalmuth in libro qui dicit callā q iude⁹ habet licētiam vtendi cū vxore sua turpiter z innaturaliter: scz ante z retro: z dicit ibi liber madarym i. c. quod icipit ellirmatarys q vna mulier venit ante doctores conquerēdo se q vir ei⁹ vteret ea cōtra vsum naturalē: z ipsi responderunt filia nihil possumus in hoc facere: qz lex dei dedit ei licētiam. Et dixit. Et vñ pbatis. Rñderunt ex textu qd dicit in leui. c. xx. Ille qui dormierit cū masculo coitu femineo morte moriat: videt q qz dicitur in hebraico zazyas in plurali. q ideo mulieri cōuenitūt duo modi iacēdi siue succūbēdi viro. ¶ Itē dicūt in eodē ca. q. si vnus homo iacet cuz vna muliere vxorata vel cū illis que in lege vetant q si illa in illa hora nō accepit delectationez q ille qui iacet cū ea non peccat. Dicunt etiā q ille qui coit cū masculo nō peccat: si ille q iacet sub altero nō accipit delectationē. Itē dicūt in eodē ca. q ille q coit cū masculo nō peccat nisi sit. ix. annorum z nō infra. Itē dicūt q qñ lex dicit vir qui fornicatur cū muliere viri moriet ille z illa. q hoc intelligeret i illo qui est vir: scz q habeat etatē z similiter q marit⁹ eius sit vir z declarat rabi moysen q non habet nomen viri quousqz transeat. xiij. annū. Sequit ergo ex verbis eius q ille qui est minoris etatis licētiatur in quocunqz modo adulterij. Itez loquitur q

vir adultus qui facit adulteriũ cũ muliere maritata cuius vir nõ attingit etatẽ.xiij.annoꝝ ꝙ nõ peccat. Item dant licẽtiaȝ furãdi homines ⁊ vẽdendi: hoc inuenit̃ in libro cãhedrin in.c.qḋ incipit helluheym hãhenaquĩ.ꝙ si pater furatur filiũ suũ ⁊ vendit: vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Oĩa supradicta sunt talis nature ꝙ gẽtiles ⁊ illi qui viuebant solũ ratione naturali cuitarent et iudicarent illa turpissima falsissima ⁊ stulta quantomagis illi qui subijciuntur legi diuine.

Contra diuinã pfectionẽ ⁊ ibi explicantur quinqȝ fatuitates.

Tertius passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeoꝝ contra diuinam perfectionem. Et primo dicunt deum corporeuȝ.vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo.j.ꝙ iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulũ bñdictiones dicũt deũ caput ⁊ brachiuȝ habere: ⁊ in cesarie pixidẽ gestare ligatã corrigio ipsi usqȝ corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatuȝ. Intra ꝓo pixidẽ.iiij.eẽ cartulas iudeoꝝ laudes cõtinẽtes. In sũmo ãt sinistri brachij gestare aliaȝ pixidẽ simili modo corrigio ligatã carthãqȝ ibi esse cõtinẽteȝ omnes laudesque in pdictis.iiij.scripte dicunt̃. Et dicũt iudei ad hoc se habere auctoritates.vñ de pixide quã gestat i cesarie ⁊ de nodo corrigie auctoritatẽ sibi attrahũt ab eo loco vbi dñs ait ad moysen videbis posteriora mea: facies ãt mea non videbitur.tũc eñ vt dicũt iudei moyses nodum corrigie vidit: nodum aũt ipsius alicuius pixidis esse necessariuȝ est. De ea aũt quaȝ gestat in brachio auctoritatem proferũt ab Esaia dicẽte iurauit dñs in dextera sua ⁊ i brachio fortitudinis sue.per brachiũ fortitudinis: vt dicunt vult intelligi sinistrum in qua virt' illius pixidis cõtinetur. Sȝ hoc quãte sit fatuitatis pȝ: qꝛ cum lex perhibeat deũ moysi dixisse posteriora mea videbis.⁊ qꝛ deuȝ mẽtiri nõ posse constat.ita postea factũ licȝ scriptura tacente nõ dubitemus nusqȝ tñ lex meminit ꝙ moyses i eis posterioribus aliquid viderit qualiter igitur eũ corrigie nodum qḋ sine risu vix dici potest vidisse dicunt iudei. Item cum posteriora nõ solũ ceruix sed etiam quelibet corporis pars conuenientius itelligi possit: hoc qḋ iudei eũ ceruicem vidisse asserũt: nõ ratione vel legis auctoritate: sed sola probant volũtate: ⁊ sic stultaȝ pȝ esse explanationem iudeoꝝ predictã. ⁊ cum careat ratiõe ⁊ scripture iuuamine pgredi licet.naȝ si eũ dei ceruicem vidisse (qḋ sane sapienti nephas videt̃): ⁊ etiaȝ hẽre eẽ cõcedã: quomodo eẽ potuit vt moyses nihil in deo ꝓter ceruiceȝ viderit aut si quid aliud eũ vidisse fingamus.potuit videre pileum sine corrigie noduȝ illius: sciȝ corone quaȝ dicũt angelũ iudei noĩe mi-

tatū: singulis dieb⁹ capiti impo
nere. ¶ Respōdent iudei q qr vi-
dit corrigie nodū affirmandū est
q vidit ceruicē dei. hoc pro destru
ctiōe vcri iudeo est efficacissimū
qr si moysen illū corrigie nodū vi-
disse mētiamur cū ei⁹ faciē nulla
tenus viderit. vnde deū piridē in
anteriori parte capitis gestare p-
bauit. Rñdet iudeus qm moyses
nodū corrigie vidit piridē qua il-
la ligarēt in capite dei fuisse. do-
ctores intellexerūt. sed nō oino sa
nus est hic intellectus quin vt deū
aliqd gestare dicamus. potuit illa
corrigia ligare cymbalū aut tinti-
nabulū aliqd aut aliud huiusmodi
¶ Veruntamē vt oia fatuitatis iu-
deo tollant respōsa. Dato q hoc
cedamus vn quęso moysen itel-
ligere potuit chartas int⁹ cōtine-
ri. Cū dicant iudei eū scisse nō so-
lum qd in eis scriptū haberet: sed
qd z super hec oia admiratiōe di-
gnissimū est q in illa charta vt cre
dunt nihil aliud scriptum est. nisi
vsus quos lōge post mortē moy
ses israeliticū populū docēdo ex
semetipso eum laudās edidit. Et
post multa anno curricula. Salo-
mon deū adorās cōposuit de eo
laude. Nulla ergo est ratio qre iu
dei capite scriptū esse debeat cre-
di nec est fuga iudeorū qd habuit
spū sancto reuelante. cum nec ipse
moyses vsq scriptū reliquerit nec
vllus post eum ppheta pdiderit.
¶ Nec iterum est fuga iudeorū q
hoc habēt per antiquo successio
nes: qr isto modo omne licebit fir-
mare mēdacium: z istud est etiam
valde indigne ferēdum q suis do
ctoribus apponāt id qd ipsi forsi-
tan volūt. cum ipsi hoc non a vete
rum relatione per moysen habuis
se testentur: sed ipsi in versuum ex
planatione talia cōuincentur. Pa-
tet ergo quante fatuitatis sit dice
re deum habere membra corpora-
lia cum hoc nulla auctoritate cō
stet. ¶ Quod iterū naturali ratio
ne ostenditur: quia si verū esset de
um caput z brachia z totā corpo-
ris formam habere igit necesse est
q fateāt deū lōgitudis latitudis
z altitudinis z dimēsionib⁹ cōstare
z sic erit tribus dimēsionib⁹ clau-
sus quod est incōueniens. De cor
rigia autem quā eum in capite ha
bere dicunt duo proponunt: quia
vel illa corrigia est de ipso aut ali-
unde. si de ipso est iam deus a se di
uisus est. Si vero aliūde aut crea-
tor aut creatura est. Si creator est
ergo sunt duo creatores. Si crea-
tura est iam quedam creatura ma-
ior est quadam parte creatoris qd
est incōueniēs. Itē quero hoc qd
in capite vel brachio gestat vtrum
necessitate aliqua vł sine necessita
te id gestet. Si necessitate iā crea-
tor idiget creatura quod est aliud
icōueniens. Si sine necessitate ge
stat ergo aliud deus i se gestat su-
perfluū quod est etiā incōueniēs.
Et sic aperte ostēsum est quāte fa
tuitatis sit q credūt iudei de mē-
bris dei et de corrigia predicta.
¶ Cū vero aliquod tale in sacris
scripturis de membris dei inue-
nitur: necesse est illud allegorice
intelligi: eo quod ad literam si

exponatur nō posset stare sicut qđ ait moyses ad pharaonē locusta inquit operiet oculū oīs terre: nūqđ eñ terra oculū hȝ. Itē idem filijs chore aperiēs inquit terra os suū deuorabit illos nūqđ terra os hȝ. Itē in libro iudicuȝ. ait gad ad ȝebul. Ecce pp̄lus de vmbilico terre descēdit sed nū quid terra vmbilicū habet. Iterū esayas ait de ala terre laudes audiamus: nūqđ terra alam habet. Abacuh quoqȝ propheta ait. lapis de pariete clamabit. ꝛ lignū qđ inter iuncturas est efficacioꝛ. respōdebit nūqđ lapis clamare aut lignū pōt respōdere. Cū ergo corporea mēbra deo realiter ascribere fatuū sit: vt ostēsuȝ est. ergo que de eo tanqȝ corporea dcā sunt nō cōuenit ad literā solā exponere: sȝ allegorice declarare.

¶ Qđ deus tm̄ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeorum contra diuinam perfectionē dicentiū in suo doctrinaꝝ libro: ꝙ deus est tantū in occidente. auctoritate Esdre cōfirmantes illud dicētis. exercitus celi supplicat tibi. exponētes hoc ita cum oēs stelle in occidentem tendūt. tunc exercitus celi supplicat deo: ꝛ qm̄ hec supplicatio fit in occidēte. Ideo deū in occidente asserūt esse. Qui quāqȝ sint a dei cognitiōe alieni si mūdi saltim figuram agnoscerēt nō de deo. tam indigna sentirēt. quomō autem ipsi figuram mundi non cognouerāt declaratur sic. Qm̄ nos orientem non dicimus: nisi locum illum. vbi stella prius appet nec occidentē nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qđ qui vult sibi subtiliter demōstrari decet: ꝛ ipm̄ illud subtili oculo intueri ꝙ hoc modo cōsiderari potest. In quocūqȝ vis loco cōsiste ꝛ ab eodē lineā rectaȝ ad oriētis dirige partē que cū peruenerit ad locū vltra quē visuȝ tēdere nequit locum ipsum tibi oriētem esse cognosce. Eodeȝ modo si ab eo in quo cōsistis lineam rectā in occidētem direxeris. cū ad talē perueneris locuȝ qui visui tuo terminū ponit ipsum tibi occidentis cōstitue locū. hora aūt recti ortus ꝛ hora recti occasus sic demōstratur nascēte stella. Predictā lineaȝ vsqȝ ad ipsum stelle locum ꝑtēde ꝛ in cētro ipsius stelle lineaȝ fige. ita vt media sup terrā appareat ꝛ media adhuc lateat ipsamqȝ horā ipsius stelle ortum dices. cuȝ ergo sol tali modo oriri ceperit sup terram. illa hora apud astrologos est verus ortus diei. Eodem modo si occidente stella prefatam lineā vsqȝ ad eam ad occidētis partem dirigēs summitatē linee in stelle fixeris cētro. ita vt media super terram ꝛ media sub terra ꝯsistat illā horā eius esse occasum dices. Cūqȝ sol tali mō occiderit illa hora apud astrologos ver⁹ est occasus diei ꝛ initium noctis. Ex his talis procedit conclusio ꝙ cū pars oriētalis orbis eadem sit omnibus. locus tamen orientis nō idē est omnibus. Id idem quoqȝ cū occidentalis orbis idē sit omnibus. locus tamen occidentis nō idem est om

nibus neq; eadē hora ort⁹ que no
bis est. ceteris omnibus est: nec ea
dem hora occasus est nobis cū ce-
teris gētibus. sed ꝯm varietatem
locorū terre in longitudine varia
tur locus orientis ꝛ occidentis et
hora ortus ꝛ occasus. hec tam sub
tilis res aperti⁹ similitudine ostē
ditur. ¶Constituamus ergo solē in
primo arietis gradu: ꝛ i primo pū
cto grad⁹: ꝛ dicamus ꝙ cepit mo-
do oriri ciuitati Aren. que sita est
in primo .vij. climatū terre habens
viginti gradus ad orientem ꝛ to-
tidem ad occidētem. habens etiā
viginti ad polum aquilonarem ꝛ
totidē ad australez. ¶Cū huic iquā
ciuitati sol ceperit oriri quenam
hora erit illi ciuitati que .lx. gradi
bus distat ab occidente ciuitatis
aren. ꝛ patet ꝯm astrologorum li-
bros. ꝙ due adhuc hore de ꝓcedē-
ti remanēt de nocte. ꝛ cū predicti
ciuitati occubuerit sol due simili-
ter remanent hore de die. ¶Cū autē
sol illi ceperit oriri orbi. pꝫ ꝙ arē
ciuitati duab⁹ trāsactis horis ter-
tia inchoat hora. ¶Cūq; illi orbi sol
occubuerit due iam de nocte ꝯple
te sunt hore Aren ciuitati. Si er-
go filū rectū ab aren ꝓtrahas ci-
uitate ꝛ ꝓducas summitatē vnaꝫ
ad orientē aliā ad occidētē. ꝛ simi
li modo facias in alia ciuitate ꝓ-
ferēs ab ea rectā lineā: cuius vna
summitas ad orientez ꝛ alia ptin
gat ad occidētē. Nūc q̄so an vtri-
usq; linee termini ab vtrauis pte
insimul poterūt cōuenire. ꝛ pꝫ ꝙ
non. sed quāto abinuicē ipe distāt
ciuitates tanto linearuꝫ in vtraq;
parte insimul distabunt summita-
tes trib⁹. s. gradib⁹. Pꝫ ergo aper-
tissime ꝙ loca orientis ꝛ occiden-
tis ꝛ hore ort⁹ ꝛ occasus. nō eedē
sunt omnibus. sed variantur ꝓva
rijs terre longitudinibus. Itē cū
sol aren oritur ciuitati si eadē ho
ra apud alterā quā diximus ciui-
tatē ab eiusdē ciuitatis oriēte in
eiusdē occidētem lineam protēn-
das que celi puncta vtriusq; eius
summitas cacumen cōtinget. Et
patet qḋ illa sūmitas que vergit
ad oriētem primum punctū primi
grad⁹ virginis percutiet. ¶Rur-
sus si sole Aren ciuitate occidēte
apud alterā ciuitatē lineā eo mo
do quo dixim⁹ ad celū vsq; vtrius
q; tendamus. vtraq; summitas ei⁹
quas celi partes continget. pꝫ ꝙ
illa que ad orientem tenditur pri-
mo puncto primi gradus virginis
que vero ad occidentē primo pun
cto primi gradus piscium occur-
rit. Iterum si sole vrbi illi oriente
lineā apḋ Aren ciuitatē ad eius-
dem orientē ꝛ occidentem tendē-
tes vsq; ad ipsum celum ducamus
vtraq; summitas quā celi partez
continget. pꝫ ꝙ illa que ad orien-
tem continget primam particulaꝫ
primi gradus thauri percutiet. q̄
vero ad occidētem primo puncto
primi gradus scorpionis occurret
Si autez vrbi illi sole occumbēte
predictā lineā aren ciuitatis ꝓdi
cto mō ad celi cardines ducamus
quas eiusdem celi partes summi
tas queq; continget. pꝫ ꝙ oriētis
summitas initium primi gradus
scorpionis. occidentis vero initiū

primi gradus thauri ɔtinget. Nunc ergo cognoscere potest: quia gradus signi qui est in oriēte sole arē ciuitati apparente nō est idem cū eo qui eadem hora alij apparet ciuitati. Sicq; omnibus continget ciuitatib⁹: put vna distat ab alia in lōgitudine: nec illa celi particula q̄ hodie in ortu solis quouis terrarū loco in oriēte apparet. cū eadem q̄ cras eadē hora eodez loco terre in eodē apparebit. Hec graduū in celo variatio cōtingit quotidie sicut ipse sol p eosdē gradus variaꝫ quotidie: quiquidē ita esse vt dctm̄ est necessaria cōstat rōne: q in toti⁹ terre spacio nō sunt loca orientis ꝛ occidentis equalia: nec hore ortus ꝛ occasus eedē. vñ necessario sequitur stellas dū qbusdam occidūt alijs eadē hora oriri nec in tota celi spera certus est occidētis ꝛ oriētis locus: sed quotidie variatur p varios grad⁹. multominus credi dꝫ oriētis ꝛ occidētis mutationē celestib⁹ accidere creaturis. quib⁹ nulla vnq̄ interuenit obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid propheta dicit. q: tenebre nō obscurabunꝫ a te. ꝛ nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebre ei⁹: ita ꝛ lumē ei⁹. Et daniel ipse inquit reuelat pfunda ꝛ abscōdita. ꝛ nouit in tenebris ɔstituta: ꝛ lux cū eo semp erit. Cū etiā nulla in celo ascēsus vel descēsus possit esse mutatio localis apertissime cuiuis pꝫ q in celo nec oriens sit nec occidēs: quo pbato fatuitas euidēs dicētiū: q dei locus occidēs est vbi stelle supplicāt deo.

¶ Et quia supradictū est de lōgitudine ciuitatū distantiaꝫ abinuicez quō hoc cognosci possit vt melius cognoscātur diuersitates horarum eodē tempore super easdē apparentiū breuiter sic ostēditur Cōstituam⁹ ergo solem in primo arietis puncto: ꝛ icipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatē prio puncto septime hore diei erit vtiq; eadez hora primus cācri grad⁹ in ipsius aren oriente. qđ si tūc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadē eclipsis apud aliā ciuitatē q̄ prediximus si diligēter inspicias primo quite hore pūcto inuenias eā ibidem fieri icipere. eodēq; momēto apparebit primū geminorū punctū in illi⁹ ciuitatis ortū. vnde idubitāter apparet. xxx. longitudinis gradus iter vtrāq; inueniꝫ esse ciuitatē. ꝛ hoc quidez mō ab astrologis quāta iter duas ciuitates longitudo habetur.

¶ Quod semel i die quotidie de⁹ irascitur.

Tertia fatuitas iudeorū cōtra diuinā psecutionē ē. q singulis diebus semel in die irascitur: afferentes in mediuꝫ testimonium dauid dicentis. fortis irascitur quotidie prima etiā diei hora eū irasci afferūt causam huius ire esse. dicētes q in illa hora reges iniquitatis insurgētes dyademata sibi iponūt ꝛ solez adorāt. O q̄ absurdus est sermo iste: ꝛ q̄ fatui sunt q̄ hoc ptulerūt cū ire descriptionē prolixe

ignorant.quā si nossent nō hoc de deo sentiret. Si igit̃ vis cognoscere quid ira est.attēde ꝙ ira est cuꝫ audito aliquo qđ displiceat ꝟbo colera rubea.i.fel feruet ꝛ sup epate diffundit̃ ꝛ sanguini cōmiscet̃. Inde siquidē hō calescit ꝛ ĩ facie pallescit.hec aūt nulli cōuenit rei nisi q̄ ex quatuor cōponit̃ elementis deus aūt talibus nō subiacet liniamētis. Cū vero in scripturis inuenit̃. Irā applicari deo .vt ibi dñe ne in ira tua ꝛc. Intelligēdū est ꝙ de⁹ se habet admodū animi irati qui destruit qđ fecit:nō tñ ꝙ ira ĩ deo cadat subiectiue:vt dictū est.nō min⁹ etiā illud abhorrēdū est ꝙ dicūt eū de tali re irasci.de q̄ nō possit vlcisci.qđ si posset:ira ꝑfecto eius q̄esceret. Aiūt ꝑterea ꝙ ipsi⁹ hore qua irascit̃ nemo nouerit vnqꝫ punctū nisi balaā fili⁹ beor. In hoc aūt ꝟbo sibiꝑsis cōtrarij sūt iudei cū ex vna ꝑte moyses eū vocet ariolū:ꝛ iudei iiquū. ex altera vero parte de deo prudētiorē eum moyse esse significāt:q꞉ pūctū hore nouerit qđ moysen latuit:ꝛ licꝫ hoc dictū magna admiratiōe vilescat. tñ icōparabiliter maioris fatuitatꝭ ē.q꞉ dicūt gallū irratiōabile animal ipsi⁹ hore pūctū quotidie scire.

¶ Quod deus semel quotidie in die plorat.

Quarta fatuitas iudeoꝝ cōtra diuinam ꝑfectionē est.ꝙ deus semel in die quotidie plorat:ꝛ ꝙ ab ei⁹ oculis due prodeuntes lachrime in mare magnū cōcidūt:ꝛ hoc fulgorē esse affirmāt illū qui tpe nocturno de stellis videt̃ cadere.hec aūt ratio deū ex quatuor elementis cōpositū ostēdit esse. Neqꝫ eñ lachryme fiūt:nisi ex humiditatis abūdātia descēdentis de capite. Si vero ita est.ergo elemēta sunt dei materia.oīs aūt materia prior est ꝛ simplicior forma . ergo ꝛ hec priora ꝛ simpliciora deo sunt qđ nephas est credere. Itaqꝫ si de⁹ talis est vt dicunt cū nec cibo fruat̃ nec potu.ꝛ q̄tidie duas ex se mittit lachrymas necesse est decrescere.nisi forte de aquis q̄ sup celos sunt iugiter bibat. Ex verbis quoqꝫ eius intelligit̃ ꝙ ignorent quid ille sit fulgor qđ si ꝯsideras noscefumosus q̄dā vapor qđ terra surgit nimiū siccus.vñ ꝛ locū nubiū trāsit ꝑueniēs ad locū vbi nō mult⁹ est calor:qm̄ remot⁹ est a motu firmamēti quo cū ꝑuenerit ꝛ iā multus in loco vno coierit ipsi⁹ loci calore.lꝫ exiguo paulatī crematur ꝛ cremat⁹ euanescit.ꝛ id est qđ per aerē discursitare videm⁹. Flet⁹ qꝫ ipsi⁹ quē dō idigne ascribūt iudeorū captiuitatē cāmeē dicūt qm̄ ēt ꝑpter dolorē eū ter ĩ die vt leonē rugire asserūt.ꝛ ꝑpter id celū pulsare pedib⁹ more calcātiū in torculari.more ēt colūbe quēdā susurri sonitū dare:ꝛ quaqꝫ vice caput mouere:ꝛ dolētꝭ voce dicere heu mihi heu mihi:vt quid domū meam in desertum redegi ꝛ templuꝫ meum cremaui ꝛ filios meos ĩgētes trāstuli.heu patri q̄ trāstulit filios suos . ꝛ heu filijs qui trans

lati sunt de mensa patris sui. ¶ Dicunt etiã: quidã doctorũ suorũ hanc audierit vocẽ in quodã loco ramoso. Preterea dicũt q tãq̃ pru rientes inuidẽs collidat pedes et more dolẽtis manib9 plaudat. et q̃ q̃tidie orat: vt misericordia ei9 sit sup irã ei9. z vt eat in populo suo in misericordia. hec patẽt in libro barahot in. c. j. O insensati iudei dicite cũ de9 orat quẽ adorat seipsum an aliũ. Si aliũ is quem adorat potẽtior eo est. Si seipsuz adorat: aut potẽs est ei9: propter qd orat aut impotẽs. Si ĩpotens est frustra se orat. Si vero potens aut vult illud pro quo orat. aut nõ vult. Si nõ vult p nihilo orat. Si autẽ vult nõ est necesse orare. Pz ergo q omnino sit hec gẽs iudaica aliena a cognitiõe diuina. Si ergo veruz est deũ pro iudeis orare vt leonez rugire: celum pedibus pulsare. more columbe gemere. caput mouere. z p nimio dolore heu mihi clamare. ipsuz preterea pre dolore pedes collidere. manib9 plaudere. z q̃tidie vt iudeorũ misereatur orare. quid ergo eoruz ne liberentur impedit captiuitatẽ an ab ip̃o: an ab eis procedit hec mora. Si enĩ ab ip̃o eum ad complẽdum volũtatẽ suaz minus esse potentem ostendunt euz. id volentẽ complere: nec valentẽ pueri more eum plorare asserũt. Si igit nunc impotẽns dicatur. Utrũ in futuro potestatem habiturus sit: an nõ. Si nunq̃ habiturus est. ergo z illius z illorũ dolor fine carebit sua q oratio ẽ vacua z spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nõduz habuit: sed in prefixo z certo habiturus est tẽpore. q cũ habebit eos de captiuitate liberabit aut iã habuit: sed ĩ remotis illud recuperatur9 est z de captiuitate eos adducet. Si vo habitur9 est tẽpore certo restat eos dicere qd sit qd modo phibeat euz habere scz vtrũ hoc paucitati ĩputãt annorum eius an debilitati mẽbrorũ an obstaculo cuiuslibet rei a q̃ nequeãt defendi hec de deo credere nephas est. ¶ Legimus enĩ ĩ scripturis sacris quib9 iudei nobiscũ fidem adhibẽt deũ antiquis temporib9 maiora miracula fecisse q̃ sit eos de captiuitate liberare. velut cũ decem plagis egyptuz percussit: z tamẽ eos in manu valida eduxit z rubrũ mare diuisit in qd pharaonẽ cũ exercitu suo demersit. Mãna quoq z coturnicib9 de celo in deserto pauit. Aquas etiã iordanis in loco vno mõtis instar cõstituit Solẽ z lunam Josue p̃cibus fixit. De exercitu Sẽnacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie solẽ gradibus. x. reuerti p̃cepit. Danielẽ de lacu leonũ liberauit. Ananiã Azariam z misahelẽ de igne z iudeos de babylonis captiuitate liberauit. z multa alia q̃ numerare lõgum esset mirabilia fecit. Nõ ergo dicere possunt q antiquis diebus potẽs non fuerit. Si aũt euz potẽtem fuisse vt equum est cõcedant: sed aliorũ interuẽtu accidẽtium eũ impotẽtem factum dicãt post quorum abscessum euz posse.

suum recuperaturuz credant alterum eoruz necesse esse fateant. Illa accid ētia aut ex eo aut i eo fuisse vt infirmitas accidens homini donec cōualescat ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis euz potestate puuat donec libertate succedēte recedat ꝙ si ex eo ⁊ in eo fuisse dicant. deū ergo corp⁹ habere dicūt qđ contrarioꝝ susceptibile sit qđ de celo sentire nō cōuenit. Si vo ei ab alio illata dicatur illū qui intulit duo potentiorez esse ostēdūt ꝙ nō minus est icōueniēs. Si aūt seipsos sue captiuitatis causaz eē dicāt quasi melius modo in captiuitate quā olim in libertate se habeant hoc patet esse mendaciū. ꝙ nūꝙ captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hac intentione suā libertatē rememorātur sed eo volente eos liberari ipsi ptinaciter eius volūtati obsistūt. s. vt quia ille eos in captiuitate cōiecit. Ipsi ecōtrario plusꝙ ipe velit i ipsa captiuitate perdurēt. deberet vtiqꝫ eoꝝ satisfacere volūtati ⁊ non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tātū cōtristari. sꝫ hoc stare nullatenus pōt cum eū quotidie vt ipsos de captiuitate eripiat orēt. Excludere ergo debent iudei tantecircuitiōis ambages a pectore suo. ¶ Dicet ad hec iude⁹ nihil eoꝝ que tu numerasti impedit nostrā captiuitatem. sed deum semper omnipotētem fuisse ⁊ esse fatemur. nec nos captiuitatē euadere velle negam⁹ sꝫ deū captiuitati nostre certū terminū pfixisse ⁊ donec illud quod constituit iurauit ⁊ firmauit tps adueniat nos nullo mō liberari posse dicimus. Uere in hoc verbo insciētiam deo ascribit iude⁹. cuz eū tale qđ statuisse dicat atqꝫ iurasse quod p⁹ eū iurasse atqꝫ firmasse peniteat cui⁹ rei signū ē tot modis iugiter vt dictū est p eis affligitur quod si pscijsset nō antea cōstituisset. Insipiens ergo secūdū iudeos deus fuit ꝙ ⁊ cū apud eos constet indulgere vtiqꝫ ei deberet nec precibus eū inquietare assiduis. Quāto ei frequēti⁹ orāt tanto magis eius dolorē innouāt ⁊ quo magis ab oratiōe cessando eū nō inquietauerint tātomagis eum cōsolari pmittent.

¶ Qđ de⁹ dimisit vnū foramē i celo nō valēs pficere firmamētum.

Quinta fatuitas iudeoꝝ cōtra diuinā pfectionez est ꝙ cum deus firmamētuz cōstituit perficere nō penitus nō valēs cuiusdaz foraminis spaciū in septētrionali parte impfectū reliquit. qđ ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant. vt si quis aliquādo exurgēs ⁊ ei equalem se faciens deum esse se diceret ipe de⁹ illi⁹ spacij pfectionē ei opponeret dicens. si de⁹ es vt ego: locū illum claude si potes quez apertū reliqꝫ ego. hoc aūt ꝙ patēs sit mēdaciū nullius oculi aciem latet. Septētrionalis etenim axē poli altissimū

semper sup nos nec vnq̃ occulta ri ↄspicim⁹: ip̄m q̃ totū ītegrū pfe ctū q̃ videm⁹. Manifeste ergo p3 fatuitas erroꝝ̄ istius.

¶ De aliis fatuitatib⁹ plurimis contra diuinam perfectionē ⁊ in eius offensam.

Ponuntur et alia in thalmulth q̄ sūt cōtra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur rabini ⁊ sapiē= tes acclamant seipsos dei seruito res: ⁊ declaratores legis mosaycę. sed tñ inueniuntur loquētes inor dinate in his que sunt in magnū vituperiū dei. tollendo eīn omnes perfectionē ⁊ applicādo ei omnes defectū. ⁊ ante omnia dat licentiā seruiēdi dīis alienis ⁊ ydolatrādi Unde inuenit̃ i camhedrin ī capi tulo. qđ incipit arbamitot. sup il= lo qđ scribitur in Leuitici. c. xviij. de ydolo qđ dicitur moloch. serui tiū cui⁹ erat q̄ accipiebat hō filiū vel filiā suam ⁊ ducebat eum vel eam ad sacerdotes ⁊ ipsi trāsibāt creaturā aliā p ignē ante pdictū ydolū. ⁊ lex vetauit hāc ydolatriā signāter specificatā: ⁊ dicit in ver bis istis ca. eodē. de semīe tuo nō dabis vt ↄsecretur ydolo moloch Hic intricantur ipsi ⁊ dicūt q̄ q̄ dicit text⁹ de semīe qđ ītelligit̃ q̄ nō peccat hō excepto qñ dat sacer dotibus patrē sui seminis p mo loch. Sed si ei daret omnes filios suos nō peccaret. Itē dicit q̄ nō dabis. intelligitur q̄ nō peccat ex cepto qñ pr̄ dat filiū suū sacerdoti moloch. vt faciat sacrificiū: s3 si ip semet pater facit nō peccat. itē q̄ dixit de semine intelligit̃ q̄ tūc ē pctm̄ qñ sacrificiū fit de illis qui ab eo exierunt sed si hō facit sacri ficiū de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo non peccat Itē dicit in eodē libro canhedrī ca. eodē. Ille qui adorat ydola ti more vel amore liber ē a culpa. et declarat rabi salomon q̄ amore ī telligitur si ab aliquo dn̄o fuit ro gatus vt faceret timore si fuit cō= minatus. S3 rabi moysen de egy= pto d̄clarat aliter dicēdo q̄ amore sonat sicut si fuit filocapt⁹ de il la ymagīe q̄ est bene fabricata. ⁊ timore ē si timet q̄ potest ei noce re sicut ymaginant̃ illi q̄ eā ado= rant q̄ eis pōt facere bonū vel ma lum si in tali casu adorat liber est

¶ Et multū est mirandū de istis glosatoribus ⁊ etiā de textu thal muth q̄ clare venit contra textū legis dei. q̄ videmus q̄ cū popu lus israel iret p desertū ⁊ fuerūt ī sethin ⁊ adorauerunt ydolū phe= gor q̄ deus iratus fuit tā fortiter cōtra populū q̄ occidit. xxiiij. mi lia. ⁊ tñ manifestū est q̄ illa ydola tria nō fiebat nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterū illi tres pueri Sy drac. misag. ⁊ abdenago voluerūt potius intrare fornacē ardētē q̄ adorare ymaginē nabuchodono= sor. Et tñ si hec opinio eēt vera bn̄ erāt excusati ab illo piculo ex q̄ faciebāt timore regis nabuchodo nosor. ⁊ certum est q̄ ipsi bn̄ scie= bant legē q̄ ibi fit relatio p eis q̄

erant multū intelligētes ꝛ socij in studio danielis ꝓpter qđ apparet ꝙ sniā data ꝑ eos est vera .ꝛ per doctores thalmuth falsa ꝛ fatua. ¶ Item dicūt ꝛ veniūt ꝯ deū volē do seipsos equare deo. Unde fue nitur in aliquib⁹ ordinationibus ꝛ cerimonijs quas ipsi fecerūt q̄s etiā oēs iudei obseruāt sicut est il lud qđ in certis noctib⁹ anni mā dant ꝙ incendant certe candele ī domibus in memoriā victorie ma chabeorū. In certo mēse anni pre cipiunt ꝙ fiat festū qđ vocat por rim in memoriā mirabili hester et mardochei cōtra Amā In qua ꝓ cipit thalmuth expresse ꝙ quilibꝫ iudeus dꝫ inebriari ī illa die legūt in sinagoga hystoriā hester. ꝛ siue cū incendūt ꝓdictas candelas si ue cū legunt ꝓdictā hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba.be nedictus qui nos sanctificauit cū suis ꝓceptis ꝛ mādauit nobis in cendere has cādelas ꝛ ꝓcepit no bis legere hanc hystoriā hester.vi dete si hoc ꝓcepit deus in lege .ni si ꝙ ipsi se reputant tm̄ sicut de⁹. ¶ Itē nō solū hoc faciūt sꝫ repu tant se posse reuocare v̄ba dei hoc ipsi declarāt sup.ca.xvij. Deuter. vbi dicit si aliquid tibi fuerit diffi cile in legis iudicijs ibis ad sacer dotes ꝛ ad iudicem qui fuerit illo tp̄e ꝛ petes ab eis ꝛ facies ſm cō silium eoꝝ. Et dicit talia v̄ba.nō de clinabis ad dextrā neq̄ ad sinistrā Sed ipsi in talmuth scrutantur di cendo ꝙ intērio textus est ꝙ dato ꝙ sapientes dicant ei pro dextera quod est sinistra ꝛ pro sinistra qđ est dextra debet credere. ¶ Itē in dicant sniā mortis quēcunq̄ fran gentem aliquid de ordinatiōibus eorū. Dicunt adhuc in libro bera hot in.c.quod incipit misemoco.ꝙ quicūq̄ homo deridet sapientes thalmuth vel malū dicit est cōdē natus ad inferos. Et ille qui fran git verba legis dei nō habet a'iaꝫ penā nisi ꝙ sit fractor legis. ¶ Itē reputāt se scire plus q̄ deus quia dicūt in libro robamechia in.c.qđ incipit hazabā.qđ semel fuit ī stu dio magna disputatio super vnuꝫ actū legis ꝛ oēs studij vni⁹ opinio nis. Sed rabi allazer qui erat ma ior eoꝝ erat ꝯtrarie opiniōis qui fecit multas bonas rōnes contra eos ad ꝓbandū suā opinionem ꝛ nunq̄ voluerūt assentire ei ꝛ in fi ne dixit.si sic est sicut ego dico re mitto dn̄o deo nr̄o. Et illa hora ex iuit vna reuelatio vocis ꝛ dixit.nō cōtradicatis rabi allazer qꝛ veruꝫ est qđ ipse dixit . Et surrexit rabi sua ꝛ dixit dn̄e lex nō est in celo sꝫ in terra ꝛ iā precipis in lege tua ꝙ sententia debet declinari ad plu res voces:ꝛ illa hora excōicaue runt ipsū rabi allazer quousq̄ as sensit opinioni eorum.ꝛ dicunt ꝙ paruo elapso tēpore rabi nathan inuenit helyam prophetam et di xit ei eras tu in celo quādo fuit il la questio. Respondit sic ꝛ dixit ei quid ergo dixit deus illa hora qua sapientes noluerūt obedire reue lationi sue. Respondit ei.scias qđ illa hora de⁹ risit ꝛ dixit. Uicerūt me filij mei.vicerunt me filij mei. ¶ Iteꝫ glorificant isti thalmudi

ste seipsos. vnde dicitur in libro tuca.c.iij.q vnus doctor q̄ vocabatur rabi Symeō filij ioahij. Dicebat. Ego sum tā dignus ꝛ tam iustus ꝙ si vellem ꝓpter bonitatem meā liberarent in die iudicij oēs homies qui venerunt ad mundū a die qua ego nat⁹ sū vsqꝫ hodie Et si Jonatā fili⁹ vꝫ iel esset nobiscum possemus liberare totū hūanum gen⁹ a die qua creat⁹ est mūdus vsqꝫ ad finē. Jtē se reputant ꝓphetas sicut dicunt in rababatera.c.j.a die qua fuit destructio tēpli vsqꝫ huc fuit remota ꝓphetia ꝓphetarū ꝛ fuit data sapiētibus. Jtem dicunt in rababātera in.ca. qd̄ incipit hamoher ꝛ hascema ꝙ raba filius barhana ibat per quādā viā ꝛ dixit ei vnus tragenari⁹ Ueni ꝛ ostdam tibi mōtem synai. Juit cum eo ꝛ audiuit primo vnā vocē que dicebat. O miserve mihi qr feci iuramētū ꝛ ex quo feci qs me absoluet. Et postqꝫ rediit ad studium ꝛ narrauit mgr̄is reprehenderūt eū ꝛ dixerunt ei: ea hora qua audisti vocē illā debuisses dicere. dn̄e ego te absoluo ab illo iuramēto. ꝛ dixit ipse dubitaui qd̄ dicebat pro iuramēto quod fecit noe de nō dando amplius mundo diluuiū. Et glosat rabi Salomō ꝙ illud iuramētū d̄ quo petebat deus absolutionē erat captiuitas israel propter quod ip̄e sustinebat ptē captiuitatis ꝛ laboris sicut dixit esaias.c.lxiij. Jn omni tribulatione eorū nō est tribulatus. Et licet text⁹ verus sit in biblijs hebraicis pro maiori pte eo mō quo posuit hieronymus i sua trāslatiōe. Uerūtn̄ i aliqbus dicit sic. Jn omnibus tribulationib⁹ eorū ipse est tribulatus. ꝛ iuxta hoc facit predictā glosaꝫ rabi Salomō. ¶ Jtem reputant deū ignorātē sicut dicit i barahoth.ca.j. postqꝫ fuit destructum templū non remansit deo in toto mūdo nisi solū spacium quatuor cubitorū ad studēdū halaba i. lectionē de thalmuth. Jtē dicūt ꝙ trib⁹ primis horis dici de⁹ sedet ad studēdū thalmuth. ergo videt ꝙ si indiget studio non hꝫ pfectionē sapientie. ¶ Jtem reputāt deum mendacē sicut dicitur in rabamecia in ca. quod icipit hachoer. Unde dicebat rabi hysmael. Magnū quid est pax qr de⁹ dixit mēdaciū vt poneret pacē inter abraham ꝛ saram. hoc appparet in gen̄. xviij.c. qr cum angeli p̄nosticarūt abrae ꝙ sara pareret filium ꝛ ipsa erat in tabernaculo ꝛ audiuit eos dixit textus ꝙ fecit derisionē iter seipsam ꝛ dixit quō posset hoc fieri cum sit dn̄s me⁹ senex. Et postea cū dn̄s hoc resumpsit abrae apprehēdēdo saraꝫ dixit qd̄ dixerat cum ego sim vetula apparet dicūt isti qd̄ deus mutauit rumores ne abraā ꝙ sara vocasset eū senex irasceretur. Sꝫ qui bene attēdit ad textum inueniet ꝙ dicit magnuꝫ mendaciū qr etiā inuenitur ꝙ qn̄ ipsa risit seipsam vocauit vetulaꝫ ¶ Jtem reputant deū peccatorē sicut dr̄ in hullim in ca. quod incipit helucerefoth sup textū. Gen̄. vbi dr̄ fecitqꝫ deus duo luminaria magna. Dicit rabi Symeō i hora

creatiõis equales erant sol ⁊ luna. Et luna venit añ deũ ⁊ dixit. dñe nõ est bonũ ꝙ duo reges fruãtur vna corona. Et illa hora precepit deus ꝙ esset minorata ⁊ dixit illa dñe qꝛ dixi tibi verba rationabilia minorasti me ⁊ sic fuit illa sibiipsi nimis displicẽs. sꝫ deus vt cõsolaret eã dixit ei nõ tristeris nec tibi displiceat qꝛ sol nõ apparebit nisi de die ⁊ tu appebis de die ⁊ de nocte sed ipsa non fuit ꝯtenta immo dixit dñe candela ante solẽ q̃d pꝺest. ⁊ dixit ei deus. ego faciaꝫ qꝺ ppl's meus israel faciat computa sua p mẽses tuos cũ toto hoc non fuit cõtenta intantũ ꝙ de⁹ cognouit se culpantẽ ⁊ pcepit moysi qꝺ in fine lune isrl' faceret sacrificiuꝫ vnius hyrci vt de⁹ haberet veniaꝫ de predicto peccato ⁊ hoc pbant ex Numeri ca.xxviij. vbi dicit' hyrcus quoqꝫ offeretur domino pro peccatis: videat vnusquisqꝫ quot vanitates sunt in predicta auctoritate. ⁊ quomodo textus quẽ ipsi allegãt est in cõtrariũ illi⁹ ꝙ ipi intelligunt. ¶ Item reputant deuꝫ pollutũ ⁊ immundũ scd'm quod dicunt in rabamechta in ca. quod incipit hacoher ⁊ hapohel dicit rabi Johanam de⁹ sacerdos est qꝛ sic scriptum est. Exodi ca.xxv. Loq̃re filijs israel tollãt mihi primitias. sed primitie debẽt dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Iteꝫ postea recepit pollutionem qꝛ sic scriptũ est. Deute. ca. vltimo. ꝙ qñ moyses mortuus fuit sepeliuit eũ dñs. sed omnis sacerdos q̃ tangit hoieꝫ mortuũ est pollut⁹. ergo de⁹ est pollutus ⁊ satisfaciunt dicẽdo ꝙ postmodum balneauit se ⁊ fuit mũdatus ⁊ querũt in quo balneauit se in aqua non qꝛ Esa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas ⁊ satisfacit Rabi ꝙ in igne se balneauit qꝛ sic scriptuꝫ est Esa. vlti. qꝛ ecce dñs veniet in ignem. Iteꝫ dicunt ꝙ deus palpat res immundas sicut dicit in nucida in ca. qꝺ incipit hamopoles. ꝙ deus stat sedendo ⁊ facit venire ante se oẽs guttas sperme exeũtis a quocũqꝫ homine israel dicendo ꝙ qñ diminutum fuerit illud sperma gñabitur iustus ex ea. Iteꝫ dicitur in libro qui dicitur pinquerabi elezer. quicũqꝫ scit quãtitatem creatoris mundi securus est habere seculuꝫ venturũ. ⁊ dicit rabi Johanã ego ⁊ raba a quiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iohanã ꝙ de⁹ inuoluit se in vno tallet .i. roq̃te ⁊ ostendit se moysi. ⁊ dixit ei oi hora qua israel fecerit sic statiꝫ veniam ꝯsequet'. ¶ Itẽ faciunt deũ inuidũ sicut dicunt in berhot. c. vltimo ꝙ quinqꝫ hoies creauit deus qui ei assimilabant' in aliquib⁹ et sunt isti. Sampson in fortitudine. Saul i pulchritudĩe ceruicis. Absalon in capillis. Rex Sedechias in oculis. Asa in pedibus. Et qꝛ illismet rebus in quib⁹ ei assimilabantur cõdẽnauit eos: ergo apparet ꝙ habuit inuidiã eoꝝ.

¶ De fatuitatibus plurimis contra legem mosaycã.

Quartus passus est de fatuitatibus falsitati

iudeorum: contra legem mosai-cam & contra prophetas. Manifestum est qd omnes gentes que tenent legē diuinā vel se dicūt tenere eam affirmant deū creasse mundū de verbo absolute sine aliqua materia cōposita nec simplici de qua illud fieret. & h est qd dicit primū verbū legis mosayce. In principio creauit deus celū & terrā: qr est opinio oim doctorū latinorū et hebraicorū q istud vocabulū creare significat factionē alicuius rei de verbo: nō est sic de generare. facere vel formare: qr hec vocabula aliquid psupponūt in tali opatione & q oppositū hui' asserit hereticus est dicendus qr destruit fundamētum super quod omnia alia miracula sacre scripture fundant. Et inuenim' vnū de maiorib' doctoribus thalmud qui vocat Rabi elezer magnus qui venit cōtra hanc opinionē. Et dicit in libro q vocatur pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Respondet de luce vestimēti dei, & terra de q fuit creata. Rndet de niue q stat sub cathedra dei. Et dicunt glosatores q hanc niuem accipit hic rabi eliezer p illo quod vocat philosophus primā materiā vel yle ex q fuerūt facta q̄tuor elemēta quā nititur pbare philosophus primo phisicorū q est ingenerabilis & incorruptibilis appet q iste doctor erat de opiniōe philosophi. qr vel ipse credit qd creatio pōt fieri de verbo vel nō. Si sic ergo nō oportebat eū querere ex quo facta fuerunt celum & terra. Si nō ergo vel habet ponere aliquā materiā eternā que nunq̄ habuit principiū vl oportet in numeris ire in infinitū qd est impossibile. Quare necessario sequitur ex verbis eius q ipse nō credebat textū legis in quo dicitur. In pricipio creauit deus celum & terrā quasi vellet dicere de nihilo nisi q ibi erat aliq res eterna que omni tpe fuit cum deo manifeste hec opinio est heretica et contra omnes qui habent legē diuinā. ¶ Est adhuc alia autoritas alterius doctoris qui dicitur rabi Symeon qui dicit i littera q ordo temporis fuit anteq̄ mūdus crea tur. & qui hoc intelligit sua intentio est q corpa celestia sunt eterna qr tps nihil aliud est nisi numerus motus celi. ¶ Item venūt cōtra textus sacre scripture. Et prio dicunt in abodazara. ca. j. q nō recipient tpe messie aliquē aliarū gentiū q velit venire ad legē dei hoc est falsissimum & contra oēs pphetas. Dixit eū patriarcha Jacob Gen. xlix. loquēdo de messia & ipe erit expectatio gētiū. Item dixit zacharias. ij. ca. Et applicabūtur gentes multe ad domū in die illa erunt mihi in ppłm. Itē dixit esa. ca. xj. In die illa erit radix iesse q stat in signū pplorū ipsum gentes deprecabunt & erit sepulchrū eius gl'iosuz. ¶ Itē peccāt dicēdo malū qr dicunt peccatores esse & malos hoies, quos de' dixit bonos & iustos. Et prio Adam quē de' formauit & nō est dubium q cum maiori pfectiōe que posset esse in homine carnali & ipsi applicant ei il-

iud pctm carnis tã abhominabi=
le sicut dictũ est supra. Itẽ ꝯ noe
de quo dr Gen.c.vj. Noe vir iust⁹
atq̃ ꝑfectus fuit i generationib⁹
suis cũ deo ãbulauit. ꝛ ipsi dicunt
in yama in.c.yoni aquipozim sup
tex. Gen.in.c.ix. vbi dr. Euigilãs
noe ex vino cũ didicisset q̃ fecerat
ei fili⁹ su⁹ iunior. q̃rũt qd est qd fe
cit fili⁹ suus iunior. Responsio est
duoꝝ doctorũ qui sunt duarũ opi
nionũ: quoꝝ vnus dicebat Rau ꝛ
ali⁹ Symuel Rau dicebat ꝙ illd
qd fecit chan Noe patri suo est ꝙ
castrauit ipm. Symuel dicebat ꝙ
habuit cũ patre copulã carnalẽ ꝛ
quilibet istorũ rabinorũ ducit ra=
tiones ꝓ opinione sua arguẽs cõ
tra alterã. Sꝫ ꝯclusio ẽ ꝑ thalmu
distas: ꝙ ambo doctores dicũt ṽi=
tatez. ꝛ ꝙ illa duo fecit patri suo.
scꝫ ꝙ castrauit ipm ꝛ habuit copu
lã carnalẽ cum eo. Ecce q̃ꝫ falsissi
ma inuentio ꝛ q̃ꝫ turpissima diffa=
matio ꝑ illos inuenta. ¶ Itẽ dicũt
falsũ ꝯ patrẽ Abraam. de q̃ dicit
tex. Gen.xxv. ꝙ qñ abraaz mortu⁹
fuit. dedit oĩa sua ysaac. Sꝫ filijs
cõcubinarũ dedit munera ꝛ misit
eos ad terrã orientis. Dicunt ipsi
in cãhedrin ca. vlti. que fuerũt il=
la dona q̃ dedit eis. Respondent
ꝙ docuit eos noĩa immũdicie. et
declarat rabi salomõ ꝙ hoc est cõ
uocatiões demonũ. Ecce q̃ꝫ mani
feste dicũt cõtra testimoniũ qd de
dit de⁹ de abraã. c.xviij. vbi i dicit
Scio eñ ꝙ ꝑceptur⁹ sit filijs suis
ꝛ domui sue post se vt custodiant
vias domini: ꝛ faciant iustitiã et
iudicium: vt adducat dñs ꝓpter
abraaz oĩa que locutus est ad eũ
Quomodo est credibile ꝙ ipse he
reditasset filios suos de ꝯuocatio
nibus demonum ꝛ quõ hec est via
dei. ¶ Itẽ dicũt falsũ cõtra Io=
seph de q̃ facit scriptura relatio=
nez manifestaz sue virtutis cõtra
petitionẽ quã ei faciebat dña sua
de adulterio. Dicũt ipsi in hulim
in ca. qd incipit calhabacat ꝙ de
facto intrauit domũ intentiõe co
pulandi cũ ea ꝛ venit angelus ga
briel: ꝛ rapuit sibi genitalia. ꝛ qñ
voluit facere peccatuz inuenit se
impotẽtem. ¶ Item dicũt cõtra
dauid de quo legim⁹ ꝙ i fine die=
ruz suoꝝ m: qꝛ ei deficiebat calor
naturalis adduxerũt ei Abisach
sunamitem: vt seruiret ei ꝛ dormi
ret cũ eo. iij. Reg.c.j. Sicut proba
tuz est in medicina ꝙ calor domi=
cille vel iuuẽcule prodest multuz
homini antiquo: vt excitetur su⁹
calor naturalis. ꝛ textus refert ad
literam ꝙ seruiebat regi ꝛ dormie
bat in sinu suo ꝛ rex nõ cognouit
eaz: scilicet carnaliter. Sed thal=
mudiste dicunt in canhedrin in.c.
quod incipit cohẽgadol. ꝙ dauid
cõcubuit cum ea in presentia ber
sabee. xiij. vicib⁹ in modico tẽpore
et alia turpissima referunt circa
hoc que nõ sunt digna scriptura.
¶ Itez in libro Iudicum cap. ij.
vbi narratur illud magnũ bonum
qd fecit illa honorabilis mulier
iahel propter dei seruitium: scꝫ oc
cidendo sisaram inimicuz israel.
Et videmus etiã in illo cãtico. ꝙ
ordinauerũt ꝓphetissam delbora
ꝛ barach magnã laudẽ quã com=

mendauit de p̄dicta Jahel. Sed turpissimi thalmudiste dicūt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septē vicibus cōcubuit cū sisara in illo instanti: ꝛ postea occidit eū. ¶ Jtē ꝗ balaam voluerit facere malū populo. ꝛ eū malū ꝓnunciare. verutamē ꝓpheta erat Et iō dixit tex. de eo auditor sermonū dei q̄ nouit doctrinā altissime. Sꝫ isti ꝓditores ꝛ diffamatores opponūt ei multa turpissima de q̄bus nullā mētionē facit scriptura sacra. ꝛ hoc scribūt in libro berahoth. ꝛ in canhedrin intricādo se super verba asine q̄ dixit ipsi balaaꝫ qn̄ eaꝫ verberabat dicēdo sic ꝛ quō ego nō suꝫ asina tua sup quā equitas oī tēpore. Dicūt ipsi ꝙ ābasiatores regis balaas iter rogauerūt. quare nō eq̄tas i equo respōdet balaā: q2 habeo equum meū ad pastū vt pinguescat. Eadē hora dixit asina nō est verū: q2 ego suꝫ asina tua. Et dixit ip̄e sic est. ad portādū onera. Respōdit illa nō ē verū nisi sup quā eq̄tas. Et dixit ille verū est i casu ꝙ accidit sicut mō qn̄ non est equus ad manū. Rn̄dit asina nō est sic sꝫ omni tpe ꝛ adhuc ꝙ sum asina tua de die: ꝛ tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluūt liguas suas. ¶ Jtē dicūt in hulꝫ in. c. qō incipit calhabacat q̄d voluit dicere tex. in li. iudicum in. c. xiiij. qn̄ dicit̄ de samsone. Creuitq3 puer ꝛ bn̄dixit ei dn̄s. dixit rabi Johada. scis i quo bn̄dixit. in sua virga: q2 sperma qō exibat ab ea erat sicut vnus riuus currēs ꝛ qn̄ cōprehenderunt eū philistei ꝛ extraxerūt oculos eius ꝛ faciebāt ꝙ moleret i carcere. Dicunt isti turpissimi ꝙ istud molere quod dixit textus sonat ꝙ q̄libet philistinorum ducebat ei vxorē suā vt cōcūberet cum ea si forte possent ex ea habere hominē ita fortē sicut ipse erat. Jtē in alijs locis thalmuth loquūtur modo ꝯtrario: q2 multos viros quos scriptura dixit peccatores ꝛ narrat litera peccata eorū ipsi excusant eos: ꝛ dicūt ꝙ nō peccauerūt. Et primo de ruben filio iacob de quo dr̄ ad literam in tex. Gen̄. c. xxxv. Abijt ruben ꝛ dormiuit cū bala cōcubina patris sui ꝓpter qō peccatū fuit ei ꝯmota primogenitura sicut pꝫ primo Paralip. c. ij. Sed ipsi dicūt falsos oēs textus. Et dicūt in libro sabbat i c. qō incipit Rabina talia v̄ba dicit rabi yonatha quicunq3 dicit ꝙ rubē peccauit nō est nisi peccator Et sic dicūt peccatores ꝓphetas scribētes textus. ¶ Jtē iustificāt filios heli. de quibus dr̄. j. Reguꝫ c. ij. filij heli filij belial nescientes ꝛc. Jtem in eodē. c. heli autē erat senex valde ꝛ audiebat oīa que faciebant filij sui vniuerso israeli: ꝛ quomodo dormiebant cū mulieribus q̄ obseruabant ad ostiū tabernaculi. Jtē iustificāt filios samuelis cōtra textum qui facit mentionem ꝙ non ambularent in vijs samuelis patris sui: ꝛ ꝙ vendebant iustitiam ꝓ pecunia. Jtē dicūt ꝙ dauid nō peccauit i adulterio bersabee: nec in morte viri mariti eiꝰ. Jtē dicūt ꝙ salomō non peccauit

in idolatria quā fecit in fine dierū suorū. Finaliter per omnia vident v̄ba sacre sc̄pture reputare falsa.
¶ Item diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat: ⁊ hoc dicit rabi salomō sup̄ hystoriā chore quādo ipse ⁊ sua familia intrauerūt tabernaculuꝫ ad ponenduꝫ incensum ⁊ mortui sunt ibi oēs. Dicit rabi salomon scias ꝙ venenū posuit eis moyses in incēso cum quo cōbusti fuerūt nadab ⁊ abiud filij aarō. Item dicunt in li. qui vocat̄ sabbat in in.c. qđ icipit yecioda sabbat ꝙ si duo hoīes vel plures faciūt simul vnū peccatū ꝙ immunes sunt a pena. sicut si duo hoīes cū fustib⁹ verberant vnū alterū: ⁊ ille moritur nō peccāt: q: lex dicit ꝙ quando anima peccauerit habebit talem ⁊ talem punitionē nō dicit anime in plurali. ita ꝙ volunt ꝙ nullus est dignus punitione: nisi quādo ille qui facit peccatuꝫ est vnus solus.

¶ De fatuitatibus iudeorūꝫ quo ad claues chore.

Quintus passus est de fatuitatibus ⁊ ridiculis ac manifestis impossibilib⁹ iudeorū. Et primo quo ad claues chore asserunt iudei in libro doctrinarū suarum ꝙ cū chore heremū cū moyse ⁊ filijs israel p̄teriret trecētos hēbat camelos honustos nihil aliud ferētes nisi solas claues thesauri eiusdē q̄ claues de vaccarū corijs facte erāt oēs: vt leui⁹ ferri possēt. Compute mus mō si placet ⁊ videam⁹ vtrū hoc stare possit. Dem⁹ adminus libre septē claues ⁊ ꝙ quisqꝫ camelus admin⁹. dc. tulerit libras erūt qꝫ claues q̄s vn⁹ferebat camelus tria milia. dc. fierent itaqꝫ claues ccc. camelorū mille in illa ⁊. lxxxv. M. Sed cū queqꝫ claues admin⁹ sit vni⁹ arche q̄t sunt claues tot idē p̄culdubio erūt ⁊ arche. Dētur itaqꝫ cuilibet camelo admin⁹ due arche. ⁊ est cameli archas ferētes quingēta. ⁊. xl. milia. Sed ⁊ s̄m consuetudinē diuitū qb⁹ maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnū habere custodē q̄ thesauros cū sūma seruaret diligētia vix ēt dormitaret. Inueniretūrqꝫ custodes camelorū. cc. sexagita milia: libre autem attestante didicimus: quoniaꝫ exercit⁹ chore p̄ domos ⁊ cognationes et familias suas: non erat nisi octo milia. dc.

¶ De fatuitatibus iudeorū dicētium dan. prescidisse lapidem magnum: ⁊ similiter og regeꝫ basan.

Non minus ridiculosuꝫ est illđ qđ: dicūt filijs scꝫ Jacob patrem suū ad sepulchrū portātibus Filios esau sil'r patrē ad sepl'chruꝫ deferētes cū magno comitatu eis occurrisse. Cū vtriusqꝫ magnus esset exercit⁹ ⁊ singule partes sepulchrū sibi vēdicare vellēt Dan mōteꝫ ascēdisse dicūt ⁊ tāte magnitudinis prescidisse lapidē quāta multitudo eē poterat toti⁹ exercit⁹ esau. ipsamqꝫ molē capiti

impositā attulisse et sup hostium cuneū eā pijciēs oēs vno psterne ret ictu. Cūqȝ aduenies iā ābos cuneos ꝯcordes inuenisset: molē quā attulerat in mare piecit cui' magnitudine aq̄ maris terminos suos excedēs, duas ciuitates sui effusiōe subuertit. Et iſte sunt q̄s lōgo tpe post pharao rex egypti filijs israel edificare pcepit. Nōne queso hec adinuētio iuste summo risu digna vr. Cū em̄ Jacob filij xij. tantūmodo adhuc essent viri esau de tribu sua iam. cccc. existebāt. nūc igit numero filioꝝ iacob aucto quāto magis existimari pt filioꝝ esau numerus fuisse. tātam em̄ oportuit eoꝝ esse multitudinē vt ꝛ filijs iacob ꝛ toti egyptiorum gēti q̄ cum ioseph venerat obsistere potuisset. Nūc igitur vnusq̄qȝ iudicet quid horū admiratiōe sit dignius. s. vel vbi tantū inuenerit montē. vel quo mōte taȝ mire magnitudinis molē vel quō i capite tanti pōderis gestare potuisset lapidē ȝ vt tam magnā psterneret potuisset cohortē. ¶ Nō em̄ minus stupēdū est illud monstruȝ ꝙ Og rex basan vidēs ingentē exercitū israel. dc. sculȝ milia ꝛ tria milia ꝛ. ccccc. viros a. xxx. ānis ꝛ supra exceptis mulieribus ꝛ paruulis qui supputari nō poterāt molē inaudite magnitudinis suo capite imposuit. ꝛ cū ea expeditionē totaȝ psterneē voluit sȝ vp pupa autē minima moli illi supsedit ꝛ tādiu eā rostro suo cōcudit donec foramīe magno iuxta capitis ei' quātitatē peracto moles caput trāsiliēs in eiusdē humeris subsedit. Capite aūt sano ꝛ toto corpe incolumi fortassis adhuc a colo subleuasset nisi adauctorū subito dētiū quātitas ipedisset. mox em̄ vt lapis i colū descēdit dētes sibi repētes ita sunt adaucte ꝙ cū voluit eā subleuare minime potuit. Qd moyses intuēs cui' corpus decē cubitos habuisse asserūt: ꝛ totidē ei' virgale ascribūt se sup terrā i modū saliētis decē cubitos erexit ꝛ cum in aliquo corporis loco cuȝ virga pcuteret. Si ergo ꝯputēt decē cubitos q̄bus a terra eleuatus est: ꝛ decē cubitos ei' corporis ꝛ decem alios quos virga in altū porrecta habebat a terra ad summitatē virge. xxx. inueniēt cubitos: sȝ cuȝ iā in tantū erect' esset moyses virge tm̄ summitas qua eū pcutere intēdebat nequaq̄ vlteri' attigere potuit q̄ ad eū modū quo sura iungit pedi q̄ vulgo cauilla dr. Jn quo q̄dē cū pcussisset cōtinuo cadēs expirauit. Jn hoc cognoscere q̄libet pōt ꝙ a plāta pedis quā terre fixā tenebat vsqȝ ad nodū in q̄ pcussus ē. xxx. cubitos habebat. ab eo igit loco vsqȝ ad summū nō min' q̄ octingēti cubiti erāt. folūqȝ caput facile decē cubitis ꝯstare poterat. vnde sequit ꝙ auis illa molē ipsam deceȝ cubitis pforauit. Jn quo facto quot sint mirāda q̄d ve poti' mirer cū cōsidero stupeo vbi em̄ vel tm̄ lapidē inuenire vel tm̄ pond' portare aut quō tā paruula auis tm̄ tamdurū tamqȝ spissuȝ saxeuȝ corpus tamcito valuit penetrare. Quoue pacto dētes ei

tum subito crescere. aut qua rõne tã immẽse ⁊ inaudite magnitudinis credẽdus est fuisse cũ ꝑsertim lex dicat lectũ eiꝰ ferreũ novẽ cubitos habuisse. quove pacto tantꝰ homo tã facili vulnere cecidisse.

¶ Dicũt moysẽ ĩ celũ ascẽdisse et ibi devictis ãgelis legẽ accepisse.

Dicunt item iudei ꝙ moyses pro lege suscipiẽda in celũ ascendit et ibi cũ ãgelis taliter altricatus sit Dicebãt eñ inquiũt angeli legẽ hãc deferre minime sinemus quã nobis plusꝗ̃ filijs isrl̃ necessariã scimus. Ad hoc moyses isolita visione ꝑterritus nihil respõdere ꝑsumpsit: sed dño se ꝯfortante vt secure rñderet ⁊ ꝑcipiente angelis ait. Cũ lex hoc regendoꝝ corporũ ꝑcepta cõtineat nõ satis considero qd vobis ꝗ spũalis tãtũ creatura estis sit necessaria. Angeli quid ad hoc dicere nõ habẽtes victi cõticuerũt. De moysi igitur victoria deũ risere ⁊ valde letatũ esse dicũt ⁊ ita post triũphũ cũ lege alacrem descẽdisse. Quot queso diversitates fatuitatis in hac continent̃ lascivia. quomodo ei moyses corpore mole depressus altitudinẽ celi ꝯscendere potuit. Aut quomodo dare deo legẽ volente angeli ꝓhibuere. qd iterũ stolidius est ꝗ̃ dicere deũ vno vincente ⁊ alio victo exultare ⁊ puerili more ridere. Itẽ si angeli vt dicũt tam avidi illius legis retinende erãt cur nõ prius a deo eam quesierant vel quid cõtentionis proderat eis deservire. poterãt eñ leges istã etiã cum iudeis observare: nec erat ratio cur eã moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeoꝝ dicentium quendã nõie iosue decepisse angelum mortis ⁊ in celũ saltasse ac ibidẽ dei sententia remansisse.

Emorãt et aliã fatuitatẽ iudei ꝙ omnibꝰ ridiculũ prestat. Dicunt eñ angelum mortis cuidã viro apparuisse nomine Josue filio levi doctori eiꝗ dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animã tuã suscipiã ⁊ moriaris. Nequaꝗ̃ inquit ille qd ꝯmones faciã nisi mihi prius paradisum ostẽdis. Susceptũ igitur angelus in alis suis duxit ad locũ vnde videret paradisum. Callidus autẽ ille de alis eius elapsus est ⁊ in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolẽs irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaꝗ̃ ait ille vt egrediar. Cũꝗ secũdo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret: ⁊ ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergẽs huius rei querimoniam fecit. Deus autem cum redire rogavit vt hoiem illũ ex dei nomine de paradiso egredi ꝑciperet Veniẽs itaꝗ ãgelus ad paradisum ait. deus vt egrediaris ꝑcepit. Juravit ille: ⁊ ait. Per deũ non egrediar. Rediit angelꝰ ad deũ ⁊ dixit Jureiurãdo se nũꝗ̃ inde egressurum firmavit. Dãs itaꝗ iudiciũ deus respõdit oĩa volumina vitez

actuum eius reuolue et diligenter relege. si quando eum iurasse et periurasse inueneris modo quoque nihil sibi iurasse valebit. Si autem vnquam periurum esse probaueris: non in hac vice timebit. Volumina itaque omnia angelus studiose discutiens nunquam periurasse inuenit. Dimisit itaque victus qui vt dicunt vsque in presentem diem incolumis permanet atque viuus. ¶ Considerare possunt iudei quam risu dignissima in hoc notari possint sermunculo. Quid enim plus miremur an fatuitatem angeli qui callidam hominis artem prius non agnouit an hominem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiam: quod non nisi per mendacium eum de paradiso potuisset expellere. an ascribamus deo ignorantiam quod non aliter scire potuit vtrum periurus fuisset: nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduentu messie suscitandos: vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.

Asserunt etiam iudei inusitatum miraculum: scilicet mortuos suos post captiuitatis euasionem resuscitari: vt terram incolant quod multis auctoritatibus probare nituntur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populum israel Deute. xxxij. Videte quod ego sum solus et non sit alius deus preter me. ego occidam et ego viuere faciam. percutiam: et ego sanabo. Cum ergo deus se occisurum promittat et viuificaturum. non videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. quia hoc verbum ad ostendendum omnipotentiam suam dixit non quod ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandum quin a die qua se deus promisit hoc facturum vsque in diem presentem concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariam sororem moysi prophete Job: Ezechiam: Naaman. et alios quamplures cum voluit percussit et cum voluit sanauit. Item ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. et sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuagita milia occidit. Sed item econuerso in manu helye filium vidue. in manu autem helizei sunamitis filium suscitauit. Sic ergo omnipotentem mortuos suscitasse non negamus. quin omnes homines in die iudicij ab eo resuscitandos et confiteamur et credamus. Sed quod adijciunt quia scilicet denuo terras inhabitaturi sint non credimus. Dicet iudeus hoc non debet videri contra fidem esse cum ab helya vel ab helyseo resuscitatus postea longam vitam duxerit vxorem habuit filiosque genuerit: et pristina humana vite cuncta officia impleuerit. Respondetur quod verum est quod bene potuit esse vel per miraculum vel per preces sancti viri: quia corpus nondum erat dissolutum: quamuis et hoc nequaquam crederemus: nisi testimonium super hoc propheticum haberemus. Verum ea que preter visum contingere solent fides horum suscipere facile non solet. nisi talium confirmaretur auctoritate prophetarum

quibus olim fauor applaudat po-pulorū: et ea ipsi aptissime loquūtur pphete. hoc aūt nullus aperte pnunciauit ppheta. Sed cū iudeorū hoc dixerint doctores: nemo tñ ex his qui ante xpm fuerūt istō pdixit. sequaces aūt errorē huic iuenerūt: vt iudeorū gens in sua psisteret infidelitate. ¶ Scdo nitūtur pbare intētum iudei auctoritate Esaie. xxvj. vbi ait viuent mortui tui: iterfectiqʒ mei resurgēt. expergiscimini et laudate qui habitatis in puluere. Sed hec vba nequaqʒ ostendāt mortuos iudeorū ad habitandū terram resuscitari. qm si diligēter qd dr attēdam⁹ nec mortuorū resurrectionē ibi patēter psignatā inuenie1m⁹. alioquin ppheta sibimet contrarius esse videbitur cū in superioribus dixerit morientes nō viuēt. gigātes nō resurgēt qd igitur a nature vsu dissentit et sensui pphete ptrarietatē ingerit nequaqʒ sm libitū vniuscuiusqʒ ad sensū nature ptrariū dʒ exponi cū aliter sano sensu possit intelligi nisi necessaria rō ita id coegerit accipi. Qd si quis itelligere cupit attēdat qp pdictū vbū duob⁹ modis itelligi pōt. Uno mō vt vl de extremi iudicij suscitatione dictū credatur vel resuscitatiōis noīe captiuitatis euasionē signauerit. Hic aūt sensus magis ad literam ptinere vr cū paulo superi⁹ ppheta sue gētis captiuitatē et afflictionē defleuerit. Statimqʒ diuine promissiōis et pietatis solatiū intulit dicēs. viuēt mortui: iterfecti resurgēt. Nec hāc euasionē quolibet certo tpe: sed post modicū tēpus euētura pnūciat dicēs: vade populus me⁹ intra cubicula tua claude ostia tua sup te abscōdere modicū ac momētū donec ptranseat idignatio mea. hec ad captiuitatē pgruenter referuntur. ¶ Tertio nitunt intentū pbare iudei ex verbis Danielis. in. c. xij. vbi dr multi de his q dormiūt in terre puluere euigilabūt. alij in vitam eternam alij in opprobriū: vt videāt semp sed hec auctoritas tāto lōgius ab intentiōe iudeorū discrepat supradicta quāto euidētius de vltimo iudicio itelligitur fuisse dicta. i illa eīm resurrectiōe ibūt vel in vitam eternā: vel in obprobriū sempiternū. ¶ Quarto explicāt ad intētū suū iudei auctoritate Ezech. in. c. xxxvij. qui cū plures mortuos diuina suscitasset virtute. de futuris quoqʒ his vaticinatus est verbis. hec dicit dns deus. Ego aperiam tumulos vros: et educā vos de sepulchris vestris populus meus et inducā vos in terrā israel: et post pauca. et requiescere vos faciā sup humū vestrā. Ecce mortuos suscitādos. et terras suas ihabitaturos apertissime ppheta atqʒ idubitāter ostēdit. Undet qp pdicta auctoritas de resurrectiōe mortuorū in die iudicij intelligēda est nec est istātia illi⁹ qd dr in fine. requiescere vos faciā sup humū vestrā: qm requies isto mō pōt accipi: vt aīaʒ significet requiescere in corpe qd nō immerito terre noīe: de qua sūptū est exprimitur: teste isup scriptura q frequēter illud noīe terre ap-

pellat. Ait enim moyses formauit deus hoiem de limo terre. ecce hō cū ex quattuor elemētorū sit cōstitu ctione perfect⁹. de terra tm̄ q̄ vnuz est elemētū dr̄ factus: sed nō incōuenienter q̄ terre noīe signat corp⁹ possum⁹ ergo intelligere qd̄ dicit sed q̄ faciet eos requiescere sup humū suā. q̄ aīa redibit ad corp⁹ ꝛ iudicabit vtrūq. Hic aūt sensus in illius ꝓphete explanatiōe cōcipi p̄t sano itellectu. ita vt nec scriptura aliqua nec rō vlla videatur ei ꝯtraria. Quicq̄d autem in tenebrosis dictis ꝓphetarū multis p̄t accipi modis. ita vt quis eā exponēs: nec a scripture testimōio nec a rationis exorbitat semita. nihil est incōueniēs si q̄s eā diuerso: sz iusto exposuerit sensu. Si cui⁹ aūt talis sit expositio q̄ vel a scriptura vel a rōne: aut sit: aut videat extranea ea iusto iudicio carere virib⁹ est estimāda. ¶ Quō āt p̄dicta iudeorum sententia scripture sacre est contraria diligēs lector attendat. Dauid ꝓpheta de mortuis taliter inquit. sepulchra eorū dom⁹ illoꝝ in eternū. tabernacula eorū in ꝓgenie. Itē de eadē re itroibit vsq in ꝓgenies patrū suoꝝ ꝛ vsq in eternū nō videbit lumē. Itē alibi sp̄us ꝑtrāsibit i illo ꝛ non subsistet: ꝛ nō cognoscet ampli⁹ locum suū. Itē alibi sicut vulnerati dormiētes in sepulchris: quoꝝ nō es memor ampli⁹ ꝛ ipsi de manu tua repulsi sunt. Iob etiā idē sentiēs dicit. vij. c. memēto q̄ vētus est vita mea ꝛ nō reuertet oculus meus vt videat bona: nec aspiciet me visus hoīs. oculi tui i me ꝛ nō subsistā. sicut cōsumitur nubes ꝛ ꝑtransit: sic qui descēderit ad iferos nō ascēdet: nec reuertet vltra i domū suam: nec cognoscet euz amplius locus eius. Itē alibi vadā ꝛ nō reuertar ad terrā tenebrosam. Item idē homo cū dormierit non resurget. ¶ Salomō ēt his ꝑsona sentit dicēs. viuētes se esse sciūt morituros. mortui vero nihil nouerūt amplius: nec habent vltra mercedē: q̄ obliuiōi tradita est memoria eoꝝ. amor quoq ꝛ odiū ꝛ inuidia simul ꝑibūt: nec habēt partez in hoc seculo ꝛ in oꝑe qd̄ sub sole gerit. Ecce salomō sapiētissimus ceteroꝝ auctoritatib⁹ concors existit: q̄ mortui ad hoc scz vt terras inhabitēt resuscitandi non sint ꝛ tm̄ q̄ q̄n̄q resurgant testimonium perhibet dicēs q̄ nō habēt partē in his que sub sole gerunt. s. i terris. Per hoc videlicet innuēs q̄ in his partē sint habituri que supra solē fiunt. i. in celestibus. ¶ Dicet hic iudeus ostēdisti sententiā meā cōtrariā esse auctoritatibus sacre scripture: ꝛ dixisti etiā q̄ erat rōni contraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rn̄detur nōne tu iudee credis: q̄ cuz vestri resurrexerint mortui aduenīēte vncto. adā q̄q ꝛ seth. matusalē abraā. ysaac ꝛ iacob. ꝛ aaron. ceteriq patriarche ꝛ ꝓphete ꝛ oēs iusti: q̄ añ aduentum ei⁹ obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. ꝛ oīa humana gn̄a officia agētes ꝛ patiētes p̄stinosq rerum rit⁹ colentes antiquo more terras sint ihabitaturi. ꝛ aarō ꝛ fi

tis eius sacrificijs vt olim oblaturi & a moysi: vt olim sacerdotib⁹ vestimētis induendi sint. Hec negare nō valet iudeus. qr doctores sui cuncta affirmant. Tunc ergo quero quisnā erit maxim⁹ pōtifex. dicet iude⁹ ꝙ aarō. Quid ergo de eleazaro phinees multisq; alijs. tunc fiet qui olim oēs fuerūt pontifices summi erūt ne semel oēs vno tpe maximi pōtifices an illi⁹ ordinis dignitate priuabūtur. si dixeris viuēte aaron eos summo sacerdotio fungi nō posse. quid ergo ꝓderit eis resurgere. Plus ei ad dedecus & incōmodū q̄ȝ ad decus & vtilitatē erit eis resurgere. meliusq; ei fuisset in morte ꝑmanere q̄ȝ erūnosam ducere vitā: lȝ & moysi lex i hoc facto destruat: qua ꝑceptū habetur ne qs maiori sublimat⁹ ordine vlteri⁹ ad minorē scđo ducatur. Si aūt oēs in summi sacerdotij ordine equales esse futuros cōcesseris honorē suū adimis. quia nullus inter cōplures equales excellētē pōt habere honorem. Preterea multis pōtificib⁹ multa sūt necessaria tēpla. ex hoc ergo aliud incōueniēs. i. legis destructio seq̄tur ꝑcipiētis. ne plusq̄ȝ vnū sacerdotē nec plusq̄ȝ vnū existere tēplū Ex quo seq̄tur necessario iudeos aut nouā legē habituros ꝯcedere aut moysi legē nequaq̄ȝ totā cōsistere posse. ¶ Quero etiam vltra. Nūqd plures reges habituri sūt iudei: an vnū. Rūdere dȝ iude⁹ ꝙ vnū sicut ꝓpheta ezechiel ꝑhibet testimoniū dicēs. vnū pastorē oēs habeunt. qr si plures fuerint concordes esse nō poterūt & regis pacē destruent. ¶ Et tūc quero vlterius a iudeo. Quis erit ille rex. respōdebit ꝙ vnctus: i. cuius aduētu captiuitatē se credūt euasuros & suos mortuos suscitādos & eorū moderamē habere imperij. Vere illud dictū aliquid coloris haberet si vnctū illū hoīem hi crederent & deū. Si vero vt credunt homo tm̄ futurus sit quid tūc abraā. ysaac. & iacob sunt facturi. moyses etiā ceteriq; ꝓphete nunqd eius subijcientur ditioni. Rūdet iude⁹ ꝙ sic quia sic samuel subiect⁹ est sauli & helyas achab & elizeus ioram. & alij multi ꝓphete regibus suis. sȝ hec similitudo nō cōuenit proposito presenti. Nā & si prophete qui minime reges fuerūt regibus subditi fuerūt nō ideo cōuenit aut ē necesse: vt rex ꝓpheta cuiq̄ȝ terreno regi subijciatur velut abraā & dauid & iosue quorum quisq; rex fuit atq; ꝓpheta. moyses etiam q̄ rex & propheta & legis dator toti⁹ extitit populi. cui legis liber tale testimoniū perhibet dicēs. nō surrexit ꝓpheta vltra in israel. sicut moyses quē noscet dn̄s facie ad faciē i oībus signis atq; portētis q̄ misit sup eū. nōne cū isti tāti talesq; viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nōne queso multo melius fuisset eis ne suscitarētur ¶ Preterea duo ide icōueniētia ꝑueniūt: si ei minor est eo moyses scriptura mentit. si aūt maior tāto plus vilificat. Si dicat iude⁹ ꝙ ille rex erit moyses. tūc q̄ro. Quid ergo ille vnct⁹ factur⁹ ē. qd etiā

abraam ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dum viueret i tanto pcio habebat cu aliquid a deo iplorabat p eoru amore se adeptu ru orabat. Ecce quo sunt positi iu dei in magno discrimie in hac materia. ¶ Quero a te vltra iudee si nosti. Nunquid illi qui tuc suscitandi sunt mortui natura et potestate habebut filios generadi. Respondebit iudeus: q legis pcepto ad hoc cogstringent. ergo cu lex pcreare filios pcipiat noua eos lege habituros demostrat: qd est cotra fidem sua. Rndebit iudeus q eis inhibita est gnatio no lege: sz natura. sed hoc stare no pot: qr auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqd modo ee cui natura le sit generare no posse nisi aliquo interueniente accidente: qui vero homo accidete aliquo interueniente vim generadi amittit: nec sacerdos esse: nec testimoniu perhibere nec iudiciu potest facere. q si naturam ipsam dixerat esse nouam non debent eos dicere resuscitandos. sed noua creatura futura: similiter pot in forma tantu: non in natura tota comedet quida et bibent: sed non generabunt. Concedit ergo iudeus q queadmodu cetera huanitatis officia sic et generandi naturam habebut adeo: vt mulierem quotidie concepturam et quotidie parituram credat. ¶ Sz hoc quod dicut iudei est ita fatuu q vix humane aures audire possunt. vt enim que dicunt vera esse fatear. scilicet vt in victum et crediturі sunt omnes et resuscitandi cum quotidie filios procrearet pfecto nec terra eos caperet etia si dupliciter maior esset aut pontus etia terra fieret adeo loci coartatur angustia. q no haberet qui colere possent arua. immo ide semp esset iter eos p terre angustia certame et rixa. Item cu suscitabuntur oes redibit quisq vir ad vxorem sua qua habuit: aut alia habebit Respodet iudeus q quisq rehabebit suam: qr hoc erit leticie consumatio. Tuc ergo quero illa mulier q post tres vl plures habitos maritos est mortua in resurrectione que ex his est habitura. Nam si pmu habitura respodet lex moysi destruetur dicetis q post scdm no debeat redire ad pmu maritu Si vo aliu q primu habitura respondeat in eo etia est destructio legis ea naq legis iubente primo viro viuente nec eam repudiante cuiq no poterat nubere. Sed ecce cu tot suscitati cu tot post eos fuerint nati quilibet eorum quandoq erunt morituri. Respodet iudeus q immortales exinde remanebunt. sed ratio demostrat q dicit stare non posse cu enim homo comederit biberit generadi vsu habuerit necesse est q ex quatuor elemetis copositus sit. quicquid autem taliter compositu est illud etiam corrumpi necesse est. ergo et eos morti corruptioni cu taliter copositi sint subiacere necessario concludit. Rursus si immortales fuerint ia nequaq spirituale qd non est hominu eis conueniat: qr nec eius subiiciétur diffinitioni

Diffinitio eni hois e aial ronale mortale: sed de imortalib⁹ hoib⁹ diffinitio ista pdicari no pot. qre nec spualis ho. vn p hoc medium colligit recte vt quos iudei vocat hoies. hoies no sint qd est inconue niens. Ite sicut supi⁹ dictu est mul titudini eoz spaciu tot⁹ terre no posset suffice si ipaz maxima mul titudine imortale asseram⁹ cu su pra sine itermissioe eos gnaturos esse dixim⁹. Et si ad lapidum mo du sibimet supponerent nullate nus i duplicato terre spacio icclu derent. ¶ Dicet iude⁹ si no possu eos ostendere imortales salte mor tales cocedam q si morituros eos esse cocedit volo. Dicat illa resur rectio vtru erit eis ad pena an ad corona. Rndet iude⁹ q ad gloria z honore illa resurrectio erit vt vn cti gloria z regnu cospiciat z pfe cta corporis z cordis habeat leti tiam. Dicant ergo iudei qd inte rim sentiat de statu bonorum do nec resurgat scz vtru in penis an in qete vsq ad resurrectiois tps pmaneat. Respodet certissimum est eos esse cu deo. z beatitudine pfrui. Si ergo vt asserut ita est re surrectio illa poti⁹ ad pena q ad corona futura est. cu eni nuc eter ne vite munere glorietur cur iteru in corporu ergastulis retrudent. nisi vt fame siti vigilijs z varijs at qz innumeris denuo cruciatib⁹ agi tent. qn insup secudu eoruz snias secunde mortis timore z penam sustinebut his oib⁹ satis cuilibet pz resurrectione illa magis illis ad dedecus q ad honore z gloria fieri. Rndet iude⁹: qz si nuc i qete z de litijs pmanet de qb⁹ ad cor pora sint redituri agustias: cu tata eis exultatio erit vncti psntia cer nere z ei⁹ regno exulare hierioso limis vt oli habitare. in teplo ve teri ritu sacrificare vt z corpoz pe na sit eis nulla z qua mo habet re qes habeatur postea p minima. ¶ Sz h qd dicit a veritatis exorbi tat semita null⁹ ei psntis mudi ho noz z glia eterne vite qeti z delitijs coparatoe puenit aliq: qz nec vno momento qsq hui⁹ mudi poterit si ne labore z pena vti delitijs. Illi⁹ at beate vite glia nulla itercede te molestia pmanet ppes z conti nua. scipue cu eoz testet doctores oez hui⁹ mudi honore z gloria ide ee ad illi⁹ vite delitias qd est vnu ad .lx. Pz insup cuilibet nisi toti⁹ ronis sit expers icoparabilr mag ee gaudiu cernere deu q tale qle ipsi dicut vnctu q futur⁹ sit ho tm. ¶ Dicat ergo iude⁹ qd finalr de resurrectioe suorum mortuoz sen tit. Uere eoz credulitas est z fidei certitudo q resuscitadi pfecto co medendi etia z bibendi siue gene radi z natura z vsum sint habitu ri z post mille annoz tra sacta cur ricula i perpetue beatitudinis z i mortalitatis regnu sine aliq mor te transferendi. Sed hoc stare no pot: quia si immortales concedit ad pristinum inconuenies redit i fra mille z cu annos intantu mul titudo ppagabitur eoru vt nullo modo intra terre cocludi valeat ambitu. multo igitur minus ad in coledos agros vllu super erit spa

clum. ¶ Insuper ꝛ illud qḋ supra diximus est in q̄stione ꝙ patriarche ꝓphete ꝛ oēs iusti q̄ iā fulgebāt in gloria: nouis denuo penis subdant̄ reducti ad corporea. Itē aliud oē ēm qḋ comedit ꝛ bibit ꝛ gignit. delectat̄ etiā ac tristat̄ ꝓculdubio ex quatuor elemētis cōpositum non dubitat̄. Quomodo aūt qḋ ex his cōponitur ꝛ passiōibus ꝓdictis afficit̄ cum eisdē affectionib⁹ sine mutatiōe in regnū illud transferet̄. Sed vt oīa cōcedamus q̄ iā nā de his sunt dicturi q̄ adueniēte vncto ꝛ post sunt nascituri morituros ne asserent vel nō. Respōdet iude⁹ ꝙ morient̄ in xp̄i regni fine. Quid igit̄ faciēt parentes eorū in morte ipsorū. meli⁹ nāq̧ illis foret nō resurgere q̄ȝ tātum dolorē ex eorū morte sustinere. Dicet iudeus cōcedamus ergo eos nō esse morituros: sȝ hoc stare non potest: quia tunc mentiretur scriptura q̄ dicit dauid i psalmo. Quis est homo q̄ viuet ꝛ nō videbit mortē. Undiq̧ igit̄ si perpendūt iudei eis semite rōnis ꝛ diffugiȷ̄ sunt clause. ꝙ nullatenus eo mō quo dicūt fieri possit mortuoꝝ resurrectio ergo tāq̄ȝ fatua positio relinquat̄ credulitas iudaica ꝙ sui mortui sint resurrecturi vt iterū terram incolant.

¶ De residuis fatuitatib⁹ iudeoꝝ.

Dicunt etiāȝ iudei multa vana cōtra deū dicit rabi sadue. Quid ē illud qḋ nō fuit reuelatū Jacob. cū tū esset ꝓpheta. Rn̄det ꝙ ioseph fili⁹ ei⁹ nō erat mortuus ꝛ ꝙ fratres sui vēdiderāt eū: ꝛ dicit ꝙ rō est: q: i hora vēditiōis eiusdē q̄rebāt ffes ei⁹ aladina. i. maledictionē ꝓ q̄cunq̧ illud reuelāte ꝛ sibi aladina nō pōt poni nisi admin⁹ sint. x. hoīes: ꝛ q: ipsi nō erāt nisi nouē cōmiscuerūt in ꝓdicta aladina deū secū vt essent decē. ꝛ iō dicūt ꝙ de⁹ nō esset ausus reuelare Jacob. Itē dicūt in sabba i ca. qḋ īcipit rabi aqba ꝙ qn̄ moyses ascēdit i mōtē ꝙ inuenit deū i manib⁹ tenētē rotulū legis ꝛ faciebat coronas lr̄is ꝛ moyses nihil dixit. ꝛ dixit ei de⁹ q̄re me nō salutas. Rn̄dit ipse qūo dn̄e ē seru⁹ q̄ d̄beat salutare dn̄ȝ suū. et dixit ei de⁹. vere dicis verūtū ex quo venisti adiuua me. Itē dixit i ꝓdicto. c. ꝙ i die iudicū dicit dn̄s ysaac. tui filiȷ̄ peccauerūt volo ꝯdēnare eos. Et r̄ndebit ysaac. Dn̄e etiā sunt filiȷ̄ tui: q: tu scripsisti i lege tua fili⁹ me⁹ primogenit⁹ israel. ego volo ꝙ venia m⁹ ad cōputū videam⁹ quāta ē vita hoīs. lxx. anni. amoue. xx. i q̄b⁹ adhuc nō est hō in etate i qua debeat sibi īputari pctm̄ ramanēt. l. tolle medietatem temporis scȝ tēpus noctis in q̄ hoīes dormiūt ꝛ remanēt. xxv. remoue medietatē tp̄is q̄ expendit̄ in faciendo orationem ꝛ in comedēdo ꝛ bibēdo ꝛ remanēt. xiȷ̄. anni cū dimidio hos xiȷ̄. annos cū dimidio diuidamus inter me ꝛ te ꝛ faciam⁹ illos liberos a pena. ecce magna vanitas ac si deus nesciret ꝓdictū computū āteq̄ȝ ysaac ostēderet sibi. ¶ Itē dicit in rabba mesiba in capi. qḋ

incipit cohel q in illo tēpore quo fuit ordinatū thalmud q die quadam de⁹ stabat in magna disputatione cū illis q sunt in studio celi sup certū casuz lepre. vtrum scz hō in quo illa accidit debeat iudicari mūd⁹ vel nō. z de⁹ dicebat q sic: z illi de studio tenebāt q nō. Et dixerūt. quis examinabit z cōcordarūt q fieret ad examē vni⁹ doctoris cui⁹ nomē erat raba filius nahami. z illa hora in vno pūcto fuit rapta aīa illi⁹ a corpe suo z dedit snīaz sicut deus. Itē querūt i abodazora. c. j. in quo deus se intromittit per totā diē z respōdēt. Trib⁹ pmis horis studet in lege. z trib⁹ horis secundis docet pueros qui mortui sunt parui. tribus alijs studet ad iudicandū totū mundum. Et qñ vidit q est dign⁹ punitione surgit a throno iudicij z sedet in throno pietatis. trib⁹ vero vltimis horis sedet z ludit z ridet cū leuiatan. ¶ Itē querūt vlteri⁹ ea que diximus fiūt de die: qd ergo facit de nocte. Rñdent q de nocte equitat super vnuz cherubin velocissimum z visitat decem. z. viij. mille mūdos quos creauit. Itē querūt vlteri⁹ anteq̄ crearet mundū qd faciebat de⁹. Respondent q ibat creādo mūdos z destruēdo illos Itē dicunt in raba bachera in. c. ham moher z hachosma pparatus est deus ad faciēdū cōuiuium iustis de carne leuiathan. z quid dabit eis ad bibendū. vinum qd stat cōseruatū in vasis suis a principio mūdi vsq ad illā horam. Item dicunt in cāhedrin in. c. qd īcipit ca thedine mamoner q tres fuerunt q peccauerūt in luxuria cū fuerūt in archa noe scz canis coru⁹ z chā. z ideo omnes tres fuerunt condēnati. Canis fuit condēnat⁹ i hoc q ligat cum femella. Coru⁹ in hoc q emittit semen p os. Chaz i hoc q maledixit euz noe. Itē dicit in nida in. c. qd īcipit hamapolez qd interim q creatura est i vētre matris habet quādā candelā sup caput suum cū qua videt ab vna pte mūdi vsq ad alterā z sic totā legē z oēs scias: z in hora q exit de vētre venit angel⁹ z dat ei vnū ictuz in ore z facit q tradat obliuiōi qcquid sciebat. Itē dicit in eodē li. iij. c. qd incipit aysay z in barabot in. c. qd īcipit harroe q og rex basan quē cōquestauit moyses anteq̄ moreret fuit in tpe diluuij reseruat⁹: hoc est magnū mēdaciū ppt duo. Pmo qz a diluuio vsq ad tēpus in q ɔquestauit moyses pdictū og fuerūt non īgēta ani. Secūdo qz est cōtra textū sacre scripture vbi ponit q solus noe z filij sui cū vxorib⁹ eorū fuerunt reseruati. ¶ Itē dicūt in hu liz in. c. qd incipit helūtherohos q vn⁹ leo est in mōtana vlā q est ita magn⁹ q hz ix. cubitos ab vna aure vsq ad alterā: z dicit rabi iosef q sunt. xv. cubiti z dicūt ibi q semel qsiuit iperator rabi osua z dixit ei quid excellētie est deo q cōparat euz scriptura leoni cū equ⁹ vn⁹ sit sufficiens ad occidēdū leonē. Rñdit rabi osua scilz cui leoni comparatur dico tibi q leoni de vlaz z dixit ei imperator multum vellem videre

eum ꝛ illa hora rogauit rabi osua deum ꝛ extraxit eū a mōtana illa ꝛ venit versus romā ꝛ qū venit in distātia trecentarū leucarū dedit vnū rugitū: ꝛ oēs mulieres q̄ erāt pregnantes in roma abortauerūt ꝛ muri ciuitatis ceciderūt. ꝛ quādo appropinquauit amplı⁹ p.c.leucas sicq distabat.cc.leucis a ciuitate romana dedit alterū rugituꝫ ꝛ illa hora ceciderunt oēs dētes oīm existētiū in roma ꝛ īperator cecidit a throno suo in terrā. ꝛ dixit rabi osue orationē deo vt rederet ad locū suuꝫ ꝛ illa hora reuers⁹ est. ¶ Itē dicūt in rabacā in ca. quod incipit hamoher ꝛ hacesma dicit Raba. Ego vidi vnam ranā q̄ erat ita magna sicut vna villa lx. domorū. ꝛ venit vn⁹ coluber et deglutiuit illū colubrum. ꝛ deinde volauit ꝛ sedit super vnuꝫ ramuꝫ vnius arboris ꝛ dicit rabpapa. si nō accidisset mihi ita fuisse nō crediderā. Item dicit ibi raba. Ibamus per mare ꝛ ambulabat nauis super caudā vni⁹ piscis ꝛ ambulauit super eam tribus diebus ꝛ tribus noctib⁹ nec plus nec min⁹ ꝛ piscis ibat ꝯ oriētē nauis vero ꝯtra occidētē ꝛ q̄d cogitas q nauis nō ibat velociter interroga rabdemi ꝛ dicet tibi inquātuꝫ vnus hō posset calefieri ambulabat. xl. leucas ꝛ qū fuim⁹ ꝑpe terrā vidim⁹ hoīnes ꝓiciētes sagittas cū balistis ꝛ velocius ibat nauis q̄ ille sagitte. Itē dicit rabi feler iuim⁹ ī vna naui ꝛ vidimus vnam aueꝫ q̄ erat ī aqua maris ꝛ ibat sibi aqua vsq ad collū. ꝛ ego volui descēdere ibi dē ad balneādū cogitādo q nō esset aqua multuꝫ ꝓfunda ꝛ audiui vnā reuelationē q̄ dixit. Caue tibi ne descēdas q2. vij. āni sunt q ceci dit ibi vnū māubriū ꝛ adhuc nōdū accessit ad terrā. Et dicit rabi cahāna q auis illa vocat cin Itē dicit raba. dixit mihi vn⁹ macellari⁹ veni ondā tibi vbi osculant terra ꝛ celū iui cū eo ꝛ posui tabarginꝫ meū sup vnaꝫ fenestrā celi ꝛ sepaui me vt facerē orationē ꝛ qū veni ad locū nō inueni tabargiū meuꝫ. ꝛ dixi. videt mihi q latrones ambulāt in celo. ꝛ respōdit mihi ille homo nō est nisi rota celi. q̄ mouetur. sed venies huc cras ista hora ꝛ inuenies. ꝛ ego veni ꝛ inueni tabargiū meū. Et declarat rabi Salomō. nō cogitetis q deduxit euꝫ ad finē mūdi q2 quigenti āni sunt itineris sed duxit eū ad vnū montem altissimū intātū q poterat tāgere celū. Hec ꝛ similes fatuitates ꝛ vanitates tenēt ceci iudei ī suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu. ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorū thalmuth cōtinent indignū duxi litteris explicare. ¶ Sꝫ ꝛ alia mēdacissima ꝛ fatuissima innumera eorūdē ptrāsiui his paucis enarratis ne libꝛū nugarū fabulis īplerē. Predictū libꝛū thalmuth ī quo tot errores tot mēdacia tot turpissima ꝛ fatuissima ꝯtinēt affirmāt iudei eē doctrinā ꝛ aliā legē datā a deo moysi vbo: q̄ ꝓcepto duorūꝫ rabiorꝫ q̄ruꝫ vn⁹ dicebat rabina ꝛ alius rabasse fuit posita ī scriptis sup. cccc. annis post passionē xp̄i

cuius text⁹ excedit in volumie to-tã sacrã scripturã quasi indecies tm̃ exceptis glosis antiquis ꝛ modernis quas fecerũt sup ipm in q̃bus textu ꝛ glosis innouauerũt ꝛ receperũt mãdata ꝛ obseruãtias ꝛ cerimonias ꝛ q̃ nũq̃ i lege moysi fuerũt noiata per que ipsi regũtur vsq̃ in hodiernũ diẽ. Et nõ minus p̃dicti ordinatores thalmud vt bñ fundarẽt suos errores p̃ceperũt in diuersis locis q̄ oĩa p ipsos ordiata in p̃dicto thalmud habeãt tãtã efficaciã sicut ordinata per deũ in lege moysi ꝛ imposueꝛt penã mortis cuicũq̃ negãti aliq̃d de p̃dictis p eos scriptis nõ ponẽtes tã forte penam negãti v̾ba legis. ꝛ adhuc in noie voluerũt dare excellẽtiã suo libro vocãtes eũ thalmud qḋ sonat doctria. ꝛ sacrã scripturam biblie vocant mira qḋ sonat tm̃ sicut lectura.

¶ De fatua expectatiõe iudeorũ circa aduentum messie.

Extus passus est de fatua expectatione iudeoꝝ circa aduentũ messie q̃ fatuitas tripliciter oñdit. Pⁱᵒ diuisione. Scḋo tẽporis determiatiõe Tertio exẽpli manifestatiõe. Circa primũ notãdũ q̄ iudei excecati ꝛ obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorũ sic sunt in sua excecatiõe obdurati q̄ nec volũt inq̇rere de peccato p quo sunt in hac diuturna captiuitate nec ẽt ipsius captiuitatis terminũ inquirere curant. ꝛ ideo quasi fatui dicũt vtrũq̃ eis ignotũ. Siles ĩfirmo q̇ intm̃ icurrit sue sanatiõis desꝑatiõnẽ q̄ nõ curat de cognitiõe sue ĩfirmitatꝫ nec ẽt de curatiõe q̄ est magna fatuitas Affirmãt ꝙ̃ isti duo p̃mũ qḋ pctm̃ p quo sunt in hac captiuitate est ignotũ. Scḋm q̄ termin⁹ sue redẽptiõis est ẽt ignotus. ꝛ lꝫ verũ sit quo ad eos vtrũq̃ tñ nobis notũꝫ est vt ptꝫ supra lib. j. in aptiõe. xij. thesauroꝝ sed talis ignorantia fatua est nec eos excusat cũ sit nõ solũ crassa sꝫ affectata. Alij sunt qui nõ curãt inq̇rere certũ pctm̃ pro q̃ in hac captiuitate detẽti sunt vł si curãt h̄ attribuũt pctis antiq̇s. vt puta pctõ vituli in deserto fabricati vel pctis modernis q̃ nõ sunt cõmunia toti eoꝝ cõitati sꝫ singularia quoꝝ vtrũq̃ oñsuꝫ est falsuꝫ vt supra dcm̃ est ꝛ satis claret q̄ hec diuisio iudicij eoꝝ oñdit eos non solũ cecos sꝫ ṗo iudicio rõnis carẽtes. Scḋo oñdit fatuitatem iudeoꝝ tpis determiatio diuersa q̃rũ vnus termin⁹ fuit determinat⁹ p rabi yoce i libro caderholã. iste posuit nũerũ ebdomadarũ Danielis: de quo null⁹ dubitat tã trãsisse. Alius termin⁹ fuit positus per rabi aquiba q̇ secutus est aliq̃ mõ cõputationẽ p̃dictã ꝛ sic credebat messiã vẽturũ in destructiõe tẽpli secũdi. Et iõ secutus est quẽdã fatuũ nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuũ secuta est maxima multitudo iudeoꝝ post. xlviij. annos a destructione templi scḋi ꝛ hierusalẽ per romanos. ꝛ ꝯgregati sunt i q̇dam

ciuitate noie biter z rebellauerũt
cũ ꝑdicto falso messia cõtra roma
nũ imperiũ ꝓpter qđ Adrianus
cesar trãsfretauit z obsedit eos cũ
suo falso messia z capta ciuitate
oẽs iterfecit cũ suo messia vt patz
in lib. q̃ dicit demaymdi q̃ incipit
bissosapaquin. z in glo. trenorum
hieremie sup illud ꝟbo treñ. ij. dis
sipauit dñs zc. ¶ Fuit ali⁹ vt ibi
dẽ habet q̃ dicit de domo helye q̃
posuit exꝑsse de ordine mũdi q ꝑ
sex milia annoꝝ debebat mũdus
durare diuidẽs ꝑ duo milia i tres
partes sicut patuit supra li. j. the=
sauro. j. z assignauit tps messie in
iij. binario q scdm hebreoꝝ cõpu=
tationẽ patet trãsisse initiũ illius
tpis. qz vsqz ad pñtem annũ scdm
eos a creatiõe mũdi fluxerũt qui=
qz milia. cc. xx. ãni. z sic scdm istos
aduẽtus xpi transiuit in ꝑteritis
mille. cc. xx. annis. z isti tres supra
dicti fuerũt principales de nume
ro eoꝝ q̃ dicit chãnaym. ¶ Post
istos fuit quartus z vnus de maio
rib⁹ eoꝝ qui dicunt emoraym qui
vocabat rab. q̃ determinauit in li=
bro canhedrin in deleth q omnes
termini assignati de aduẽtu mes=
sie iã trãsiuerãt in ꝑteritũ z q nõ
pẽdebat redemptio nisi in ipa pe
nitẽtia. hec ille. Hec qdẽ determi
natio ꝟissima est si sane intelligat
Nã termin⁹ assignatus in ꝓphe=
tis iã trãsiuit in ꝑteritũ vt patuit
libro pmo in quo termino xps iaz
venit z nõ pẽdet redẽptio nisi in
penitẽtia qz quicũqz eoꝝ peniten
tiã egerit statim habebũt messiaz
q habemus ꝑ rei euidentiã lz iste
rabi nõ intellexit ita recte ꝟba q̃
seipm ꝓlata. habemus tñ ex hoc
q oẽs termini assignati de aduen
tu messie iã trãsierãt in ꝑteritum.
¶ Fuit quintus hui⁹ cõtempora=
neus q̃ ꝯsiderãs q omes termini
de aduẽtu messie iã trãsiuerãt ꝓ=
ut dixerat soci⁹ suus voluit ꝑclu=
dere viã inuestigãdi hmõi termi=
nos ne ꝑ hoc aliq̃ auisarent de ve
ritate. Et iõ dixit ve aiab⁹ ꝯputã
tib⁹ terminos scz aduẽtus messie
ꝑ hoc volẽs designare q eẽt pec=
catũ inqrere vel inuestigare de hu
iusmodi termino nõ reddẽs ad h̃
aliquã rõnẽ nec auctoritatẽ. cui⁹
malicia z fatuitas manifesta est.
qz nullus fuit famosus scriptor vl
glosator iter eos q̃ de hoc solenni
ter nõ inqreret. Post hunc fuit sex
tus in asia de his q̃ dicunt gaoni.
q̃ dicebat Rabi cahadias q̃ in li=
bro quẽ composuit quẽ vocauit li
bũ de credẽdis conatus est pba=
re ex dictis ꝓphetarũ q messias
nõdũ venerat z de termino diligẽ
ter inqrens cõclusit certũ tps qđ
iã trãsiuit in ꝑteritũ ꝑ. xl. ãnos. et
vltra vt ptz aspicienti ꝑdictũ libꝝ.
¶ Septimus fuit rabi moysen de
egypto q̃ tãte auctoritatis fuit in
ter eos vt a maiori parte iudeoꝝ
ꝓuerbialiter dicatur q a moysi le
gislatore vsqz ad moysen egyptiũ
nõ surrexit sicut iste moyses. Iste
lz in suo deute. libro de iudicib⁹. ti
tu. de regib⁹ determinet q nullus
dz ꝯputare termios aduẽtus mes
sie seqẽs supradictã quintã opi=
nionẽ. tñ ipemet in quadam epla
quã misit iudeis q̃ erãt in affrica

scripsit q habebat ex certissima traditiõe antiquoꝝ q ppheta futur' erat i israel ꝛ q messias debebat venire ꝛ redimere isra'l i ãno a creatiõe mũdi quartomillenario 874.ꝛ pꝫ sicut supradictũ est ɓm cõputationẽ iudeoꝝ q pñs ann' dñi.M.cccc.lxi.ẽ quinqꝫ millen' cc.xxi.ꝛ sic termin' p eũ assignat' iã trãsiuit in pteritũ p.cc.lvii. annos. Predictã cõputationẽ fũdauit in quadã auctoritate Num.xxiii. vbi ɓꝫ trãslationẽ nostrã sic habet' tẽporibus suis dicet' iacob israeli qd operatus sit deus qđ verbuꝫ ex traditiõe suoꝝ ãtiquoꝝ sic exponit.q quãtũ tẽpus fluxerat a creatiõe mũdi ɓm ꝯputationẽ hebreorũ vsqꝫ ad tps in quo balaan ista verba dixit tm̃ tẽpus pcise fluere habebat a tpe istius dicti balaan vsqꝫ ad tẽpus i q ppheta messias futur' erat i israel. ¶ Octau' post hũc fuit rabi moysen gerũdeñ. q fuit magne auctoritatꝫ iter eos q scribẽs supra penthateucũ in prohemiali pte determinauit cũ magna solẽnitate q messias erat vẽtur' certissime in anno a creatiõe mũdi. quitomillenario cẽtesimo. viii.cũ q concordauit magr̃.Salomon barchin eñ.in li.migala a megala de quo fuit dictũ supra lib.i. ¶ Non' fuit rabi leuibentorson vulgariter dict' magr̃ leo de bõalas de puincia puincie q in expositiõe sua sup dã reddẽs deo gratias q sibi reuelauerat terminuꝫ supradictũ in anno pdicto scꝫ quitomillenario.cxviii. scdm cõputationẽ iudeorum concordans cum predicto moyse gerundeñ. quorũ terminus satis patet q iaꝫ transiuit in pteritũ per.c.xxiii.annos ɓꝫ cõputationẽ eorum in anno pñti supradicto. ¶ Fuerũt et alii duo iudei periti vn' i ciuitate abulensi. alius in villa q dicitur ayllõ.de qbus dicet' infra cõsideratiõe.x.mirabili.x. Isti assignauerũt terminũ a nno a creatiõe mũdi qntomillenario quinquagesimoquĩto ɓm eoꝝ cõputationẽ. Qui quidẽ annus cõcurrit cũ anno dñi. M.cc.xcv. Ex quib' oĩbus manifeste colligit' fatuitas ꝛ falsitas iudeoruꝫ in determinatiõe ãni aduent' sui messie.cũ oẽs sui termini iã trãsierint in pteritũ vt clare visum est. ¶ Signũ aũt fatuitatis ꝛ mẽtis incõposite est nunqꝫ in vno ꝯsistere sed de alio in aliud mutari. Vñ ɓm Senecã primũ argumẽtũ mẽtis ꝯposite ẽ posse cõsistere secũqꝫ morari. Iudei ergo q vsqꝫ nũc cõsistere i vno nõ potuerũt termino Verisimile est q qtidie fatuizando nouos fingẽt terminos predicti aduẽtus. ¶ Tertio probatur eorũ fatuitas in aduentu messie queꝫ sperãt exempli manifestatione. Vñ narrat cesarius q cleric' quidã filiam cuiusdã iudei ipregnauit in ciuitate lemouiceñ. timẽs aũt ille offensaꝫ parẽtũ puelle accepit arundineꝫ nocte prope parietẽ camere i q parẽtes puelle dormiebãt veniẽs ꝛ per foramẽ summitatẽ vnã arũdinis itromittens ꝛ p aliaꝫ insufflans sic est locut'. O iusti ꝛ deo dilecti vocans eos noibus suis ppriis gaudete

qr filia vestra cōcepit messiā ergo pmanēs: vir expergefact⁹ q̄rit ab vxore si vocē illā audisset q̄ negā te orauerūt vt iterū audire possent clericus eos loquētes audiēs sicut pri⁹ iterū est locut⁹. Illi ergo exultātes et post repetitionē facti certiores vir et viē expectauerūt vē trēqꝫ puelle aliquātulū iam intumescere cernētes ab ea q̄sierūt vtrū cōcepisset. Illa vero sicut coacta fuerat a clerico r̄ndit si cōcepi nescio sꝫ scio qr virū nunq̄ꝫ cognoui et virgo sum. At illis ergo non se capiētibus p̄ gaudio p castella et ciuita tes diuulgatū est q illa paritura eēt messiā. Quid plura affuit hora pariēdi et iudeis inumeris cū gaudio magno expectātib⁹ natiuitatē pepit misera illa nō messiā sꝫ filiā cū multis dolorib⁹ et gemitib⁹ et clamorib⁹. q̄ cognito iudei cōfusi sunt supra modū ex quibus vnus infantulā accipiēs per pedes allisit ad parietē. Ecce cōfirmatio per exēplū fatuitatis iudeorū in expectatione messie.

¶ De iudeorū expulsiōib⁹ vbi q̄tuor p̄icipales expulsiōes notāt

Nona cōsideratio est de iudeorū expulsiōibus et sua magna ignominia: nō est mirandū si gēs q̄ tā graue cōmisit delictū q̄le nūq̄ꝫ fuit nec erit ppetratū ab āgelis nec ab hoīe graues sustineāt penas: et q̄d scel⁹ poterit cōparari morte filij dei. merito dd̄ pphetauit suā penā dicēs: expelle eos qm̄ irritauerūt te dn̄e. In p̄nti ḡ cōsideratio ne. iiij. iudeorū expulsiones explicāt post mortē saluatoris: quarū prima fuit a terra sancta: secunda a francia: tertia ab anglia: q̄rta vero ab hyspania.

¶ Prīa expulsio fuit a terra sctā vbi quatuor puncta aguntur.

Prima iudeorū expulsio: a terra sācta fuit. Pro cui⁹ declaratiōe q̄tuor erūt p̄ncta attēdēda sic notat Johānes salibierieñ. i. policrate. li. ij. q̄ optime hanc materiā explicauit. Prim⁹ erit de signis q̄ p̄cesserūt excidiū hierosolymitanū nouissimum. Scd̄s de calamitate obsessorū et q̄s fuerit finis obstinate malitie et q̄ pietatis tyti. Terti⁹ p̄nctus erit de muliere q̄ vigente fama comedit filiū suum. Quart⁹ erit de numero captiuorū et occisorū et peremptorū fame: et quō xp̄s seruauit suos sub ea tempestate.

¶ Prim⁹ p̄nct⁹ ē de signis q̄ p̄cesserūt excidiū hierosolymitanum.

Circa primū punctū vet⁹ refert hystoria sic dicta q est auctor ei⁹ incert⁹ et vetera refert q iminēte hierosolimorū excidio eclipsis lune. p. xij. noctes cōtinuas ēt in remotissimis locis pacta ē forte significās iudaice p̄fidē supsticiosi erroris euersionē q̄ xp̄o p p̄dicationē aplicā mūdo illucescēte rectissime cōtigit. Scriptū ē em̄ stult⁹ muta t vt luna: sapiēs aūt cū sole pmanet Alia q̄ꝫ cōplurima diuino sup icredulos iminēte iudicio ac

ciderūt: q̃ si p̱ singula: put ab au-
ctorib⁹ digesta sūt cepo enarrare
vł sola h̃ p̱priū tēpus ɔ̄siderabūt
ꝛ octū pauca tñ auctore Josepho
cōpēdioso ſmone pcurrant. eo q̃
ad roborādā fidē nrām pficiūt ꝛ
ad repumēdā obstinatā pfidiā iu
deoꝝ. xl. nāqꝫ post admissū piacu-
lū ɔtinuis ɔtracta ānis ipsorum
pēa differt. In qb⁹ ꝛ apostoli oēs
pcipue tñ iacob⁹ frater dñi dict⁹
hierosolimis eps ɔstitut⁹ idesinē
ter ppłm ɔmisse ipietat̄ ꝛ feralis
animi de scelere cōmonebat si for-
te possēt cōmissi penitudinē gere
re: si possent flere p scelere ꝛ vltri
ces penisꝝ flāmas lachrymarum
vbertate restrigere. Ostendebat
eis nāqꝫ de⁹ p suā patiētiā q̃ ipso
rū q̃reret penitētiā q̃ nō vult de⁹
tm̄ mortē peccatoris sꝫ q̃ cōuerta
tur ꝛ viuat. Molire aūt adhuc eo
tū duritiā nitebatur diuina male
stas signis ꝛ pdigiis celit⁹ datis
terroresqꝫ simul minacē dexteraꝫ
ostēdēdo poti⁹ q̃ iferēdo de qb⁹
supradicti hystoriographi fides
vt i certis ēt i hoc sufficiēs erat.
¶ Relegam⁹ ḡ qd in sexto hysto
riaꝝ suaꝝ libro de his tpe signa-
uerit iosephꝰ. Sꝫ ifelicē inqt ple-
bē: ceterū q̄dē hō hoies ꝛ decepto
res falsa vaticinātes suadebāt et
euidētib⁹ signis ꝛ iudiciis iracū-
die ꝛ idignatiōis diuine nō crede
rēt: qb⁹ apte futurū ꝛ vrbis ꝛ gen
tis ɔ̄sagiabat̄ excidiū. Sꝫ velut
afflati ꝛ amētes ꝛ q̄ neqꝫ oculos
neqꝫ aīas in se haberēt spernebāt
oīa q̄ celit⁹ nūciabant̄. Etenī stel
la ɔ̄fulgēs gladio p̱ oīa similis imi
nere desuper ciuitati ꝛ cometes.
Preterea exicialib⁹ flāmis visa est
ardere p totū ānū Sꝫ ꝛ añ excidiū
t p̄s ac bellicū ppłi diē cū ad dieꝫ
festū ɔuenirēt. viii. die mēsis xan-
tichi q̄ est aprilis noctis tpe hora
nona tāt⁹ luminis fulgor arā tem
pliqꝫ circū dedit vt putarēt oēs
diē clarissimū factū: ꝛ pmāsit spa-
cio dimidie hore qd̄ impiis q̄dē
ꝛ ignaris ɔsperū videbat̄. Sꝫ le-
gispitos ꝛ pbos q̄ꝫ doctores nō la
tuit exiciale portētū. ¶ In eadeꝫ
q̄qꝫ festiuitate vitula sacrificiis
admota ꝛ arꝫ assistētes iter ipas
ministroꝝ man⁹ enixa ē agnā: sꝫ ꝛ
ianua iterioris edis q̄ respiciebat
ad oriētē cū eēt ere solido induta
ac pinde imēsi ponderis q̄ vix. xx.
viris summo conatu ipellētibus
clauderet̄ ferreisqꝫ seris ꝛ vectib⁹
munita. ac pessulis in altū dimis-
sis teneret̄ obstricta repente hora
noct̄ sexta prīa ꝛ. xx. die mēsis ap
paruit spōte patefacta. Sꝫ ꝛ trāſ
acto die. vi. post aliq̄t dies prīa ꝛ
xx die mensis arthemesii q̄ apud
nos may⁹ vocat̄ pdigiosus appa
ruit visus fidē pene excedens qd̄
vere falsuꝫ putaret̄ nisi oculoꝝ fi-
des cōfirmasset maloꝝ cōsecuta
pnicies Etenī ppe solis occasuꝫ
visi sunt curr⁹ ꝛ q̄drige in oī regio
ne p aerē ꝛ armatoꝝ cohortes mi
sceri nubibus ꝛ vrbes circundari
agminib⁹ iprouisis in alio. ¶ Itē
die festo q̄ penthecostes appellat̄
noctu sacerdotes ingressi tēpluꝫ
ad ministeria ex more complēda
Primo q̄dem mot⁹ quosdā strepit⁹
q̄ senserūt tū subitas voces dein-

de audiãt dicẽtes migrem⁹ hinc ex sedib⁹ istis. Addit his ẽt aliud terribilius. etenĩ q̃dã ananie fili⁹ iesus noĩe vir plebe⁹ ⁊ rustic⁹ añ q̃rtũ belli annũ cũ ciuitas ĩ pacẽ ⁊ abũdãtia ꝑduraret ĩ die festo tabernaculoꝝ repẽte clamare cepit vox ab oriẽte: vox ab occidẽte: vox a .iiij. vẽtis: vox sup hierosolymã ⁊ tẽplũ: vox sup spõsos ⁊ sup spõsas: vox sup ppłuʒ ⁊ idesinẽter die noctuq̃ꝫ p oẽs plateas circuiẽs h̃ clamabat vsq̃ꝫquo q̃dẽ primiores ex ppło viri velut ĩfausti p̃sagij indignatiõe cõmoti correptũ hoieʒ mult̃ verberib⁹ afficiũt. At ille nequaq̃ꝫ p se aliq̃d loq̃ns sʒ nec eos q̃dẽ q̃ circũsteterãt deprecãs easdẽ voces pari obstinatione ⁊ clamore repetebat. Tũc ꝑncipes ĩtelligẽtes vt res erat numinis eẽ in viro mot⁹ ꝑducũt eũ ad romanoꝝ iudicẽ. Apđ quẽ flagris ad ossa vsq̃ꝫ laniat⁹ neq̃ꝫ p̃ces neq̃ꝫ lachrymas fudit. Sʒ eãdẽ vocẽ miserabiliter ⁊ cũ q̃dã eiulatu emittẽs p singula pene verbera pferebat addens ẽt hoc ve. ve. hierosolimis.

¶ Prosequit̃ ⁊ aliđ idẽ hystoriographus maiore gestũ miraculo dicẽs: oraculũ q̃dã ĩ sacris literis repertũ qđ p idẽ tẽpus viꝝ designaret ex eoꝝ regiõe ꝓcessurũ q̃ toti⁹ orbis potiret̃ imperio cui⁹ ĩoraculi p̃sagiũ. Itẽ hystoriograph⁹ vespasianũ suspicat̃ declarare. Sʒ vespasian⁹ nõ aliis q̃ꝫ illis solis gẽtib⁹ q̃ romano impio videbant̃ subdite dñat⁹ ẽ. Vñ iusti⁹ ad xp̃m hec respõsa referunt̃ ad quẽ dixit pater. Postula a me ⁊ dabo tibi gentes hereditatẽ tuã ⁊ possessioneʒ tuã terminos terre: ⁊ cui⁹ ꝑ idẽ tẽpus ꝑ apostolos suos. In omneʒ terrã exiuit sonus eoꝝ ⁊ in fines orbis terre verba eorum.

¶ De calãitate obsessoꝝ ⁊ obstinate malicie iudeoꝝ q̃s fuit finis ⁊ que pietas tyti.

De secũdo puncto. s. q̃nta fuerit calamitas obsessoꝝ ⁊ obstinate malicie q̃s fuerit finis ⁊ q̃ pietas tyti ꝓsequit̃ idẽ doctor dicẽs. at ne tot ⁊ tãta mediocr̃ plage aut ꝑ̃fectoꝛie ĩdignatiõis dei aduersus ĩpotetiã iudeoꝝ videant̃ ꝓcessisse iudicia calamitatẽ ĩtolerabilẽ excidiũ irreparabile reprobate ⁊ excecate gẽt̃ ĩauditã ⁊ cũct̃ sc̃lis icognitã ꝑuirutẽ succict⁹ s̃mo percurrat: quãt̃ q̃ malis tũc vniuersa misctata sit vt quẽ ipsa iudeoꝝ t̃ra bello fame igni cedibusq̃ꝫ vastata sit quãta ppłoꝝ milia p̃res simul cũ ꝯiugib⁹ ac ꝑuulis liberis absq̃ꝫ numero ⁊ absq̃ꝫ discretiõe trucidati sint q̃ ẽt aduersa ꝑ vrbiũ obsidiões sʒ ⁊ ipsi⁹ magnifice ⁊ famosissime ciuitat̃ hierłeʒ quãta vastitas et quãta fuerit diuersoꝝ mortuoꝝ strages q̃s p h̃ singła belloꝝ exitterit mod⁹ ⁊ vt sʒ id qđ ꝑphẽ dixerãt abhomiatio đsolatiõis ĩ ipo q̃dãmõ dei famosissimo collata sit tẽplo vsq̃ꝫ ad vltimã cũcta deppłata sit ⁊ ꝯsũpserit flãma. Si q̃s pleni⁹ nosse vult legat hystoriã iosephi. nos ꝑ oẽx his tm̃ ea q̃ ad explanatõeʒ suscepti opis sufficiũt assumem⁹ In q̃b⁹ refert ꝙ ex ol iudea ppłi in die solẽni pasche hieroso-

lima velut exiciali q̄dā mãu cogē
te ꝯuenerāt q̄s trecies cētena mi=
lia dič hoīꝫ fuisse. Justo. s. iudicio
dei h̄ tpe h̄ vltionis electio vt q̄ in
dieb⁹ pasche saluatorē suū ꝛ salua
torē xp̄ꝫ deū crucēt̄ manib⁹ ꝛ sacri
legis vocib⁹ violart ī ip̄is diebus
velut invnū carcerē oīs m̄titudo
ꝯclusa feral̄ pena exitiū qđ mere=
bat̄ acciperet. P̄teribo sane q̄ ī eos vł
gladij cede vel alijs belli machi=
nis collata sūt explicare ea tm̄mō
q̄ diris famis exitio ptulerīt supra
dicti hystoriogr̄phi s̄monib⁹ pph̄a
ni q̄ legētes h̄ intelligāt q̄tū pia
culū sit audere aliquid ī xp̄m ꝛ q̄s
grauib⁹ ausa supplicijs experient̄
Age itaq̄z. v. iosephi hystoriarū li
ber ponat̄ ī medio. Ex q̄ oēs eorū
luctuosa tragedia ꝯnoscat̄ diuiti=
b⁹ aūt ꝑmaner̄ inq̄t apđ pīrē vnū
atq̄z idē erat. Si ei ī vrbe ꝑmāsissꝫ
facultatū suaꝝ cā crīe obiecto q̄si
de trāsfugēdo cogitarēt ꝑimebāt̄
Necessitas ꝟo famis facinorosoꝝ
extollebat arrogātiā ꝛ vtriusq̄z simł
media cū temeritate crescebat: pu
blice q̄dē frumentū nusq̄z oīno e=
rat. Sꝫ irruētes vrbis p̄dones per
scrutabāt̄ domos ꝛ si q̄d inuenissēt
tāq̄z de his q̄ fefellerāt penas su=
mebāt. Si ꝟo nō inuenissēt nihilo
min⁹ tāq̄z eos q̄ occulti⁹ ꝛ diligen
ti⁹ abscōderāt ꝛ cruciabāt. Judici
uꝫ ꝟo h̄eri ab eis pabula capiebāt
hoc ip̄o q̄ adhuc viuerēt ꝛ subsiste
re corꝑib⁹ videbāt̄ ꝓfecto tāq̄z q̄
iā ītercissēt nisi abscōditos vspiaꝫ
tegerēt cibos. Si q̄s sane tabescē
tes macie vidissēt hos cū venia p̄
teribāt sup̄fluū putātes ꝑimer̄ q̄s
paulo post assumeret fames. mlti
tñ ī occult̄ oī cēsu suo mercati sūt
vnū metrū. Si diuites frumēti or
dij si īferiores fuerīt ꝛ ꝯcludentes
se ī inferiorib⁹ q̄buscq̄z penetralib⁹
dom⁹ nōnulli nec ī panes ꝯfectas
fruges edebāt. alij ꝟo m̄ꝗtū vł ne
cessitas vł met⁹ ꝑmitteret ex quo=
q̄bāt ꝛ mēsā q̄dē null⁹ expectabat
apponi sꝫ ex ip̄o semie mixto igni
rapiēt̄ ꝑpria velut furtiua d̄uora
bāt ꝛ erat īfelicis illi⁹ cibi specta=
culū mirabile cū validiores q̄q̄z ī=
uēta diriperēt. Imbecillioꝛib⁹ ꝟo
nihil p̄ter luctū supesset ac lachry
mas ꝛ oīꝫ lꝫ acerbitates reꝝ supa
ret fames nihil tñ ita subruit atq̄z
subuertit sic̄ verecūdia. Quid eñ
saluis reb⁹ pudore dignū est id in
hac necessitate cōtēnit̄. Deniq̄z ꝛ
vxores de viroꝝ manib⁹ ꝛ filij d̄ pa
rētū ꝛ qđ ē īfelici⁹ m̄res cibos d̄ p
uuloꝝ manib⁹ atq̄z ore rapiebāt ꝛ
cum dulcissimi liberi in manibus
atq̄z añ ora positi tabescerent exi=
gua vite subsidia a dētib⁹ ip̄is exi
mere nēo ꝑcebat. Uerū ne ip̄os q̄
dē īfelices ꝛ ꝑ exiguos sumētes la
tebāt cibos: sꝫ ꝯtinuo aderat p̄do
nū q̄s ꝛ statī vt clausas cuiusq̄z cō
p̄hēdisset fores madūctū credebat
h̄ eē q̄ ītrīsec⁹ positi ederēt ꝛ repē
te displicatis forib⁹ p̄cipites irrue
bāt atq̄z ab ip̄is vt ita dicā faucib⁹
exprimētes. Si q̄d forte ī sumptū
iam fuerat reuocabāt: feriebātur
senes si cibū vēdicare tentassent.
Sparsis ēt crinibus mulieres tra
hebant̄ occītare nitētes si q̄d for
te dep̄hēsum fuisset ī manib⁹ nul=
la senib⁹ reuerētia nulla erga par

uulos miseratio. Sꝫ in exiguo panis fragmēto puulos inherētes ꝛ ex ipo cui inheserant suspēsos elidebāt in terrā. In eū ꝟo q̄ raptores cibo puenissent assūpto crudelius seuiebāt: ꝛ excogitabāt dira supplicia obturātes ifelicib⁹ naturales digestionū meat⁹. Alijs ꝟo pacutas sudes p eadē ferēda adigētes horresco q̄ gesta sūt referēs Ad ꝯfectionē post h̄ vni⁹ pāis aut ciathi farie misos purgebāt. Nā ipi tortores nō patiebāt famē. Est ēn tolerabili⁹ q̄dāmō si hec ꝯpulsi inedia facere viderēt. Sꝫ vt vel ppararēt sibi iposterū cibos velvt credulitas exercitio cōualesceret. In his ēt si q̄ forte furti p statiōes vl hostiū p colligēdis herbis erupissent occurrētes eis q̄si se hostiuꝫ man⁹ effugisse gaudebāt diripiebāt q̄cq̄d attulerāt Supplicātib⁹ aūt ꝛ terribile sibi qđ dā nomē dei iuocātib⁹ vt vel ptē aliquā q̄ secū mortꝫ piculo q̄sierāt idulgerēt nihil prius pbebāt: sꝫ hoc bn̄ficij loco cesserat si cōphēsuꝫ viuū licuisset euadere. ¶ His aūt post aliquāta adiūgit dicēs. Judeis ꝟo cum egressu vrbis oīs pariter spes excludebat salutꝫ ꝛ inualescēs acerbitas fames domos sil ꝛ familias gētēsq̄ vastabāt: itavt i penetralib⁹ strata iacerēt mulier puulorūq̄ cadauera. p plāteas ꝟo ifeliciū senum corpa fame magis q̄ etate ꝯsumpta. Juuenes ꝟo atq̄ oīs etas robustior velut simulachra q̄dā i vrbe oberrabāt ꝛ egressib⁹ corruētes q̄cūq̄ loci gressū subripuisset iedia Sepelire aūt cadauera primoruꝫ nec deficiētiū multitudo nec virium debilitas pmittebat: sil ꝛ p sui vite icerto vnusq̄sq̄ verebat. Deniq̄ aliquanti supra eos q̄s sepeliebāt aias emisere. Multi ēt dū psequunt funera priusq̄ ad sepulchrū puenirent efflabāt: sꝫ nec planct⁹ ex more deficiētꝫ exhibebat aut luct⁹ q2 h̄ sibi totū vēdicauerat fames: sꝫ nec ariditas inedie humorē cuiq̄ reliq̄rat lachrymaꝝ. ¶ Obsederāt ciuitatē pfunda silētia ꝛ nox plena mortꝫ cūcta ꝯtexerat. Quibus malis oīb⁹ grauiores soli vigebāt pdones q̄ nec sepulchra q̄dēꝫ diripe ꝛ expoliare cadauera illicitū dicebāt nō tā pdam petētes q̄ scel⁹ irifice cumulātes ꝛ aciē gladioꝝ suoꝝ i cadauerū obtrūcatōe pbātes. Interdū ēt i nōnullos adhuc spirātes mucro examimādus agebat qđ alij semiuiui cū viderēt supplices dexteras ptēdebāt: vt i se q̄ꝫ bn̄ficij loco couerterāt scel⁹. quo. s. cruciatibus famis velocius absoluerēt. Sꝫ nouo crudelitatis gn̄e necē quā spōte inferebāt si rogarēt negabāt: cū tn̄ vnusq̄sq̄ deficiētiū cū gemitu retorq̄ret oculos ad tēplū nō ꝺ morte ppria dolēs sꝫ de ipunitate pdonū q̄s supstites relinq̄bāt. Et primo q̄dē sumptu publico sepelire mortuos iusserāt fetoris itolerātia vt ꝟo oēm sumptū cepit vicere multitudo morientiū de muro cadauera pcipitabāt ac cū tyt⁹ circuiēs puidisset repletas mortuoꝝ cadauerib⁹ valles ꝛ hūani corpis tabo prīā terrā rigari cū igēti gemitu eleuatꝫ iad celū māib⁹ deū iuocat testē h̄ sui cā nō

ꝯuenire: sꝫ se ista sustinere inuituꝫ. Et post aliquãta iterũ q̃dam iosephus talia ꝓsequit̃ nõ ꝯctabor i quit ꝓferre ꝙ sentio. Arbitror eñ ꝙ si ẽt aduersus ipsos ciues romanorũ paulisꝑ arma cessent aut hyatu terre: aut aque diluuio: aut sodomitanis ignib⁹ ꝛ flumib⁹ celit⁹ tortis supplicũs ciuitati depẽdisset q̃ multo isaustiorẽ illis q̃ hec ꝑpessi sunt: ꝛ nequiorẽ virorũ ꝑsentẽꝫ hãc ꝓtulissꝫ etatẽ ꝓ q̃b⁹ oĩs gens pariter extingui. ℂ Sꝫ ꝛ i ꝟ.vj.li.eiusdẽ talia scribit. ꝛ eoꝝ inq̃t q̃ ꝑ totã ciuitatẽ famis inedia corripiebant multitudo innumerabilis erat quorũ nec explicari miseria põt ꝑ singulas naq̃ꝫ domos sicubi aliq̃d sibi fuissꝫ reptũ bella ꝯtinuo ꝛ cedes inter caros ipsosq̃ꝫ parẽtes ac liberos nascebant. dũ nõ solũ e manib⁹ sꝫ ex ipsis ẽt faucib⁹ inuicẽ cibũ rape certabãt. Fides autẽ nec mortuis erat: sꝫ ꝛ ipsi cũ spiritũ iã exalarẽt ꝑscrutabant a ꝑdonib⁹ ne cui forte itra gremiũ cibi aliq̃d resideret. alij ẽt ꝑ mediã hyãtes velut rabidi canes huc atq̃ꝫ illuc ferebãt ꝛ q̃si isania q̃dã exagitati i easdẽ domos sub momẽto tpis iterũ ac sepi⁹ irruebãt oĩa tñ necessitas ꝯuertebat i cibuꝫ ẽt illa q̃ nec mutis q̃dẽ aĩalib⁹ edere vsus fuit Ad vltimuꝫ nec loris q̃dẽ nec cingulis vł ẽt ipsis calciamẽtis abstinuerũt. portarũ q̃ꝫ indumẽta detrahẽtes ꝯficiẽdã dẽtib⁹ ingerebãt. nõnulli ꝛ feni veteris festucas edebãt sꝫ ꝛ q̃sq̃liñs collectis pusillimũ põd⁹ dragmis q̃ttuor detrahebãt ℂ Quomodo mulier quedã vigẽte fame occidit ꝛ mãducauit filiũ.

De tertio pũcto scꝫ de maria q̃ vigente fame comedit filiũ suũ ꝓsequitur dicẽs. Sꝫ q̃d op⁹ est ꝑ hoc põdus famis illi⁹ explicare cũ gestũ ibi sit facin⁹ qđ neq̃ꝫ apđ grecos neq̃ꝫ apđ barbaros vll⁹ accepit audit⁹ horrẽdũ q̃dẽ dictu: a uditu vero icredibile. Et q̃dẽ libẽter tam imane facin⁹ siluissẽꝫ ne q̃s me crederet mõstruosa narrare nisi multos memorie nr̃e viros testes cõmissi sceleris habuissẽꝫ. Porro ꝟo aliq̃d ꝑte mee ꝑstare me arbitror si subtrahã eorũ ꝟba quoꝝ ꝓtulit fctã Mulier q̃dã ex his q̃ vltraiordanis alueũ cõmanebãt maria nomie eleazari filia đ vico bethezog qđ interꝑtat domus ysopi: ꝛ gñe ꝛ facultatib⁹ nobilis cũ cetera multitudie q̃ fluxerat hierosolimis reperta cõem cũ oĩb⁹ obsidionis casuꝫ ferebat. huius reliq̃s quidẽ facultates q̃s domo in vrbẽ cõuexerat tyrãni inuasere. si q̃d vero reliquiarũ ex magnis opib⁹ fuerat q̃bus victũ quotidianũ ꝑ tenuẽ duceret irruẽtes ꝑ momẽta ꝑdonum satellites rapiebãt ꝓ q̃b⁹ gemens mulier velut insania iã quadã ex indignatiõe fatigabat. ita vt iterdũ ꝑdonib⁹ maledictis ꝛ cõuitijs si necẽ sui instigaret. Uerũ cũ neq̃ꝫ irritatus quisq̃ꝫ nec miserat⁹ eã opprimeret: ꝛ si q̃d cibi fuissꝫ forte ab ea q̃situ id ab alijs q̃reret. nec iã vsq̃ꝫ reperiẽdi copia fieret. famis aũt dira viscerib⁹ ipsi⁹ insisteret ac medullis ꝛ ad furorem purgeret iam

inedia fame ꝛ ira pessimis vsa cō-sultorib⁹ ꝯ̄ ipa iam armaꝛ iura na-ture. Erat nāq̄ ꝛ ei sub vberib⁹ p-uul⁹ fili⁹ hūc añ oculos ferēs. īfeli-cis inq̄t matris. o īfelicior fili ī bel-lo fame ꝛ direptiōe p̄donuʒ cui te reseruabo. Nā ꝛ si vita separi pos-set ꝛ iugo romāe s̄uitutꝫ vrgemur sꝫ nūc ēt s̄uitutē p̄uenit fames: p̄-dones vero vtrūq̄ in grauiores p-urgēt. Ueni ḡo mi nate esto mrī-cib⁹ p̄donib⁹ furor. scli fabula: q̄ so-la deerat cladib⁹ iudeoꝝ: ꝛ cū h̄ di-xisset sīꝛ filiū iugulabat. eū deīde igni suppositū torret ꝛ mediū q̄p-pe edēdo ꝯsumit: mediū ꝟo reser-uat obtectū. Et ecce ꝯfestīʒ p̄dōes irruūt ꝯbuste carnis odore ꝯcepto minaꝛ mortē nisi sine mora cibos quos patos senserāt demōstraret. Tūc illa q̄dē ptē inq̄t optiāʒ reser-uaui vobis ꝛ ꝯtinuo q̄ supfuerāt mēbra detexit īfantꝫ. At illos re-pēte īgēs horror inuasit ꝛ crudeles ꝯuis āī diripe vox faucib⁹ inter-clusa ē. Illa ꝟo truci vultu ꝛ ipsis ēt p̄donib⁹ truculētior: me⁹ inq̄t fi-li⁹ ē me⁹ ē pt⁹ ꝛ facin⁹ meuʒ ē: edi-te. Nā ꝛ ego p̄or comedi qđ genui nolite effici aut mr̄e religiosiores. aut femina molliores q̄ si vos pie-tas vicit ꝛ execramini cibos meos ego q̄ iā talib⁹ pasta suʒ his iteruʒ pascar. Post h̄ illi territi tremētes q̄ discedūt q̄ hūc solū ex oib⁹ facul-tatib⁹ suis misere mrī reliq̄rant ci-bū. Repleta est aūt vniuersa ciui-tas ꝯfestīʒ nephariī sceleris nun-cio ꝛ vnusq̄sq̄ facin⁹ aīi ocl̄o sq̄d p petratū fuerat adducēs tanq̄ si ipe h̄ ppetrasset horrebat. oēs q̄s famis necessitas purgebat festina-bant magis ad morteʒ: beatos di-centes eos q̄bus cōtigerit interis-se priusq̄ talium maloꝝ pollueren-tur auditu. hec q̄dē iosephus.

¶ De numero captiuoꝝ ꝛ occiso-rum ꝛ peremptorum fame.

Quartus punctus est de numero captiuoꝝ ꝛ occisoꝝ ꝛ p̄emptoꝝ fa-me. Quē vero tāta calamitas ine-nerit exitū eodē auctore p paucis annectā. Colligēs eīn supradict⁹ hystoriograph⁹ oēʒ nūerū p̄empto-rū vꝉ fame vel ferro vndecies cen-tena milia designauit. Ceteros ve-ro latrones vꝉ siccarios vel p̄dōes post vrbis excidiū mutuis declara-uit īterisse vulnerib⁹. Electos aūt q̄sq̄ iuuenū q̄s decor corpis ꝛ pce-ritas cōmēdabat ad triūphū dicit eē reseruatos. Reliq̄s aūt q̄ supra xvii. ānos agebāt etatis ad opa egypti p metalla destiatos vꝉ p ce-teras puīcias eē dispsos. Aliī q̄dē vt ludos gladiatoꝝ. Aliī vt ad be-stias traderēt. Sīq̄ ꝟo itra decimū septimū etatꝫ sue ānū repti sunt p diuersas puīcias ī s̄uitutē distra-hi iussi sūt quoꝝ nūer⁹ vsq̄ ad no-nagīta milia pduct⁹ est. H̄ ꝟo oīa gesta sūt scđo āno vespasiani īpe-riī iuxta ea q̄ ipe dn̄s ꝛ saluator nr̄ ies⁹ xp̄s p̄dixerat. q̄ppe cū ea q̄ ge-rēda erāt pspicua videret. tūc scđm euāgelioꝝ fidē vidēs ciuitatē fle-uit sup illā ꝛ velut ī aurib⁹ ei⁹ plo-rat⁹ ē h̄ ꝟba. Si cognouisses inq̄t ꝛ tu ī hac die q̄ ad pacē tibi sūt. nūc aūt abscōdita sunt ī oculis tuis: q̄

ve. nient dies i te⁊ circũdabũt te ini
mici tui vallo ⁊ circũdabũt te⁊ pur
gēt te vndiq̃ ⁊ ad solũ redigēt ⁊
ad filios tuos i te. In hũc moduʒ
q̃ pluria diuine cõminatiõis to=
nitrua publice īduratꝫ aurib⁹ reso
nabāt quusq̃ sāguis iustoꝝ: ſʒ ⁊ ip
si⁹ iusti singlaris ⁊ vnici q̄ ab ipsis
iniq̄ effusus ē iusto dei iudicio q̄re
ret. Attriti sũt q̄ plagis bellis stra
ti ⁊ a patrijs sedib⁹ diuie idigna
tõis excisi turbine vt ī vrbe gl'iosis
sima nec lapꝫ sup lapidē rmāeret
fuitq̃ ppl'i īdurati ⁊ q̄uis lapide
durioris tribulatio tāta quāta nõ
fuit ex q̄ gētes eē ceperũt vsq̃ ad
diē hāc. Eccl'ia ꝟo q̄ fuerat hiero
solymis ꝯgregata diuinit⁹ trāsire
iussa ē trāsiordanē ad oppidũ q̄d
dā noīe pellā. q̄ ablatꝫ ab vrbe cul
torib⁹ dei celestis vīdicte fieret lo
c⁹ q̄ i vrbē gētēq̃ sacrilegā fuerat
exercēda qd ⁊ eusebi⁹ cesariēsis i
eccl'iastica hystoria plēi⁹ scribit: et
q̄ dē h̄ oīa rectissime passi sunt q̄ i
filiũ dei man⁹ sacrilegas extēdē
p̄sumpserũt cũ testimõijs scriptu
raꝝ ⁊ ꝟtute mirabiliũ opeꝝ ipm
xp̄ʒ deũ eē ꝯstaret sicut fuit dictũ
supra prio li. i aptiõe p̄mi thesau
ri allegādo dictuʒ iosephi. ¶ Hic
dixerūt aliq̄ iudei hyspanie q̄ fũt i
ea añq̃ eēt mors xp̄i. ſʒ q̄ro ab eis
si venerūt ad hyspaniā suo velle vl'
coacti. si volũtarie nõ obſuauerūt
legē nec cerimõias q̄s solũ i pti=
b⁹ illis obſuare tenebanf ⁊ sic fue
rũt vere apostate ⁊ nõ iudei. si ꝟo
ducti fuerūt vi ⁊ coacti q̄re ñ reuer
si sũt q̄n eis data fuit licia gn̄alis
p regē dariũ. q̄ fecī voce p̄cõis ac
clamarī p oēʒ terrā q̄ iudei ꝺ oib⁹
ptib⁹ redirēt i hierl'm ⁊ q̄ edifica
rēt tēpliũ. Si ergo ipsi remāserũt
illa vice i hyspania remāserūt sicut
iudei mali despati cõfusi ⁊ diuisi a
bõis iudeis illi⁹ tpis ne fuarēt le
gē p̄ceptā ⁊ ne corrigerēt a pphe
tis ⁊ vt eēnt ydolatre. q̄r a tpe nero
nis impatoris vsq̃ ad cõstātinũ i
quo tpe fuerũt. xxviij. īperatores
nõ māsit i hyspāia hõ q̄ nõ adora
ret ydola q̄ ñ occideref diuersis ⁊
varijs tormētꝫ: ⁊ tñ nõ legif ꝺ ali
q̄ iudeo q̄ pp̄ter h̄ occideref imo
ipsi monebāt xp̄ianos q̄ illa ado
rarēt. quātomagis q̄r in earũ ter=
ra hoc eis eēt p̄hibitũ ipi ibidem
adorabāt ydola: ⁊ ideo nõ oporte
bat q̄ i terra aliena ad hoc cõpel
lerenf. Et dicunt q̄ sunt de tribu
iuda. Alij q̄ sũt de tribu leui. Alij
q̄ sũt ꝺ tribu manassen. Alij q̄ sũt
ꝺ tribu effraym. qd cũ ꝟitate pba
re nõ possunt: q̄r si sunt ꝺ tribu iu
da quare ergo nõ fuerũt ad suos
reges ante christi aduentũ. Si de
tribu leui quare fuerunt ad suum
sacerdotiũ seruiendũ. Si de qua
cunq̃ alia tribu. quare nõ redie=
rũt ad suos iudices ⁊ prophetas.
Sed si ante aduētum christi per
manserunt in hyspania ibidē re=
māserũt sicut rebelles ⁊ despati.

¶ Scd'a expulsio facta fuit a re=
gno francoꝝ ⁊ anglie vbi tres cau
se diuisim assignantur.

Secunda expulsio
iudeoꝝ fcā fuit i regno
frācoꝝ. Unde imperāte
henrico romanorum. xcvj. impe=

ratore: z sedēte in cathedra petri clemēte papa.v.qui fuit pdecessi mus papa.necnō regnāte i eorū regno francorū philippo rege.anno dñi.M.cccvi.d ordinatiōe pdicti regis fuerūt i toto regno frācie capti iudei iperceptibiliter vna die: z confiscata bona eorū z expulsi z ad regnū minime reuersuri secūdū qꝫ refert frater iohānes de podio in suo hystoriarū collectario. cām tamē non ponit huius expulsionis. Cūqꝫ studiose inuestigarez cām vnde possez scire pdictā causaz. Casu qdē solēnes viri gallici ordinis sancti bndicti monasterij famosissimi cluniacen. tāqꝫ reformatores missi mōasteriorū eiusdē ordinis subiectorū predicto monasterio i castelle regno ad villā metine de cāpis me ibidē tūc existēte applicuerūt cū rege cām suā exposituri cōsensum z fauorē suum qrētes p dicta reformatiōe: quorū vnus doctor in iure canonico: scds licētiatꝰ: tertiꝰ vero baccalarius. z qr singulariter q licētiatꝰ erat vir peritꝰ videbat z gratꝰ qsiui ab eodē qꝫ mihi veridice cām pcedētē pdicte expulsiōis iudeorū a regno frācie si illā sciret. Qui respōdēs eandē vere scire. Rogaui vt ex charitate i scriptis poneret: z ad plenū exprimeret totū casuz Fecitqꝫ volūtarie sub formā z serie q seqt. Reuerēde pater qꝫ vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerez cām z rōnē potissimaz electiōis infestissime xpiano noī gētis videlꝫ iudeorū a regno francorū xpianissimo faciā que hortat vestra religiosa bonitas stilo scilꝫ rudi z indigesto. Uero tn̄ z in dubitato vt oēs gallie bene norūt apud quos nota z manifesta hec sunt. Nā i picturis z tabulis ecclesiarū multarū ascribi hec solēt nec nō in cereo pascali annꝰ electiōis iudeorū annotat quē pronūc menti nō teneo plurimeqꝫ circūstātie memorādi miraculi pp̄ter incuriam a memoria exciderūt. Ea vero q legi z in tabulis vidi fideliter enarrabo. ¶ Eo igit tpe q sordidus iudeorū populꝰ in opprobriū sempiternū cunctis gētibꝰ a deo datꝰ sua cōtagiōe christianissimū frācie regnū fedabat. quidam ipsorum vt solēt publice vsurā exercebāt. Mulier qdā parisien. necessitate cōpulsa vnā quā solā tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectiōis appropinquāte mulier illa nō habēs vnde vestē suā redimere posset multis blādicijs circūuenire feneratorē temptauit iurās illi z pmittēs vt si suam illi in die sancto: scꝫ pasce vsui prestaret vestē in crastinū eā supaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionē mulieris cōsiderās lucri qꝫqꝫ cupidꝰ foret mente iā concipiēs facinus detestādū renuit assentire pollicitationi mulieris: sꝫ recōuenire illaz cupiēs in hec verba prupit. Scio te tua in lege mulierē honestā z abūdantē a tuis circūuicinis reputari scio t e multas hēre emulas q si i die festo te tua veste adornatā n̄ viderit alludēt te risui: cachina-

ttonūq3 oīb⁹ patebis. Si acqesce-
re vis cōsilio meo vestē tuā reddā
⁊ pecunias duplicatas tibi dabo.
Tū illa ore inflāmato. Quid vis
inqt tibi vt faciā. Nā sūmopere tu
nicā meā reportare cupio. At ille
si sctā tua mihi iures. euomit por
tētū illud mōstruosissimū vt illū
quē adoras p deo tuo quē in tua
pasca receptura p manū sacerdo-
tis es mihi apportab; tuā tibi re
stituā vestē ⁊ pecūias duplicabo
Exhorruit h audito vbo xpiana
mulier. auertat inqt id ipse de⁹ a
me. sed mihi crede p ipm deū te iu
ro. si illā mihi iudee illo die accō-
modes i crastinū restituā Ubi in-
quit iude⁹ iportuna mulier nūq
id faciā s3 acqesce ɔsilio meo ⁊ ti-
bi puidebis. Nūqd ait mulier scis
tu iudee mihi illud trāsglutiēdū
necessariū fore. Caue inqt ne trās
glutias s3 in os conserua ⁊ mihi
apporta vt q2 variū semp est ⁊ mu
tabile femine gen⁹ acqeuit tā ne
phādo crimini ⁊ veste recepta re-
meauit ad ppria. die sacratissimo
resurrectiōis aduenīete vana ⁊ fa
tua mulier iudeo cupiēs cōplace
re pecuniarū amore vbi nephario
ore sacrū dn̄i nostri iesu xpi i corp⁹
suscepit festina ad iudei domū p-
rexit. Ecce ecce iudee qd tā ipor
tuno affectu istāter a me reqsisti.
Ecce deū meū quē hodie p manū
sacerdotis accepi. Ecce eū quem
adorāt xpiani mihi pollicitā pecu
niā trade. heu heu ad turpia ducit
paupertas q2 auarissimū gen⁹ mu-
lieris fenerator itaqs let⁹ ⁊ gaudēs
bn̄. inqt veneris mulier: eū depo-
ne sup thelonariū ⁊ pecunias du-
plicatas fcipe tuas. Tūc iude⁹ il
le isano a lor furibūdo tot⁹ proter
nia debachat⁹ ⁊ ira ingētē flāmā
i camino dom⁹ succēdit. vnā ma-
gnā aqua ⁊ oleo plenā supponēs
corp⁹ dn̄i nri iesu xpi manibus ne
pharijs inuasit dicēs. Es ne tu ille
xpianoꝝ de⁹. Es ne ille iesus xps
quē de virgine natu3 xpianoꝝ ve
sana crudelitas opinat ⁊ credit fo
re deū: si tu ille es quē. colaphi3 ce
derūt pres mei ego te bullientib⁹
vndis ɔmittā. si te cruci affixerūt
ego te assandū dabo illi viuu3 te
morti tradere ego te iā mortuū mor
ti iterū dabo. Si vis loqre si deus
es q tibi i potētia tua ostēde ⁊ ne
igne ɔsumaris ðfende: h ⁊ talia sce
lerato ore enomēs. Corp⁹ dn̄i nri
iesu xpi i mediū bulliēti3 aq iacta-
uit stetit ɔfestī speciosus forma p
filijs hoīu3 puer pābulās sup aqs
bulliētes. Quē vidēs iude⁹ nō tā
ti signi ⁊ miraculi nouitate ɔuer-
sus ad dn̄z s3 iudaico more vt ppls
ille testificāte sctō moyse i durato
aīo semper extitit. dura cū ceruice
puerū vt sol rutilantē cum eo in-
strumēto ferreo quod in manib⁹
habebat iteratis vicibus in vnā
bulliētē demergere temptauit: s3
nec illū quouis mō tāgere valebat
diuina eni sapientia puer iesus sic
ducebat vt dum iudeus ille i me
dio aque bullientis illū fore arbi
trabat in dextera parte ipsum cer
nebat existere: sicq3 dum i dextra
ferire volebat i sinistra bulliētis
aque cernebat colluctabat iude⁹
cū puerulo nec ibi eum in causa p

nalet poterat. inter eos pueri iudei illius assistētes ꝓdigij nouitate ꝑterriti ad mēsam ꝯcurrūt dicētes. En mr̄ pr̄ nr̄ puerulū i aquā bullientē demergere nitit̄. mat illa ad camerā viri sui gradit̄ pueri alta voce eiulātes ad publicū ꝯcurrūt vicū dicētes ⁊ ꝓclamātes venite venite vere pr̄ nr̄ pueꝝ vnū ꝑditū mirabili forma i aquā bullietē demergere cupit. Fuit ꝯcursus ppli iudei passim ⁊ xp̄iani occurrerūt multiq; ex illis viderūt puerulū dñm nrm iesum xp̄m ⁊ iudeū nitētē in ꝓfundū vne ꝯmergere. Denūciatū ē ep̄o parisieñ. i audito miraculū q̄ cū toto clero accessit ad iudei domū ⁊ i medio bullietꝫ aq̄ ⁊ olei vidit hostiā mūdissimā sanā ⁊ itegrā illā assūpsit suis ꝓpriis manibus. ⁊ oi cernēti pplo i eccl̄ia sancti iohānis ꝯ grauia parisius. vbi i eodē die ꝯsecrata fuerat ꝓcessiōalr portauit. In q̄ eccl̄ia i memoriale tāti miraculi vsq; i hodiernū diez obseruat̄ ⁊ q̄libet die i honore sacratissimi sacramēti altaris missa celebrat̄. Feria ꝯo quīta in q̄ dñs nr̄ iesus xp̄s istud sacramētū statuere dignat⁹ est ꝯuenit popul⁹ ⁊ missa solēnissima ibi celebrat̄. Captus ⁊ icarcerat⁹ fuit iude⁹ vxor iudei ⁊ pueri ꝯfessi sunt q̄ viderāt Iude⁹ ipse oia q̄ ꝑ ipm facta fuerāt ⁊ dicta ꝯfessus ē. mulier ad fidē ꝯuersa ē pueri baptizati ibi ēt xp̄iani q̄ videre meruerūt signuz magnum cōfessi sunt rei veritatē. Iude⁹ ille a deo reprobat⁹ ⁊ derelict⁹ i sua obstinatiōe ꝑmanēs ad iudiciū ꝑ prepositū parisiensem duct⁹ ē. Dūq; iter ageret iude⁹ ille preposito parisiensi voce ꝑturbata dixit: Si librū quē possideo thalmuth ītitulatū h̄ vna mecuz haberē: nō esset i tua ptāte vt me morti traderes. qm̄ liber ille vti a parētib⁹ meis accepi talē ꝟtutē a deo ꝯcepit vt hi q̄ frequēter illū legūt ⁊ possidēt a deo imortales reddant̄: vbi indt ꝑpositus parisieñ. liber ille tāte ꝟtutꝫ ē vt imortales hoīes reddat ꝯsigna locū ⁊ ad illū ꝯstina pedissequū. quo fc̄o vbi pedissequ⁹ librū thamulth iudeo i q̄driga ligato tradidit ignis q̄ ad tractū baliste ꝑparat⁹ ad ꝯbustiōeꝫ iudei ꝑ lictorē erat ad iudeū vsq; volauit: cūq; vna cū libro suo thalmuth i fauilla ⁊ cinere i momēto ⁊ i ictu ocl̄i redegit. hec fuit vrgēs cā electiōis gētis iudaice a xp̄ianissimo regno francie. ¶ Quicq̄d sit de h̄ vtrū h̄. s. fuerit potissima cā electiōis iudeoꝝ ab illo regno siue illō qd̄ dictū ē. s. ꝯsideratiōe vij. pūcto. iij. crudelitate. iiij. cā. s. oēs porci se mutuo occiderūt vl̄ illud qd̄ i crudelitate sup̄ dictū ē. s. ꝯ hoīe quē spinis coronatū occiderūt credēdū ē tñ q̄ h̄ ⁊ pl̄ra alia cria eoꝝ ꝯcurrerūt ꝑp q̄ sic pūiti sunt. ¶ Expulsa tñ cā fuit īfantis mors. Quare vniuersalr. Iudei oēs ab illo fuerūt expulsi vt notat vicēti⁹. vide sup̄ ꝯsideratiōe ꝑdicta ⁊ pūcto i crudelitate. iij. ¶ In ꝯfirmationē ꝑdictoꝝ ē illō qd̄ accidit i ꝯfinib⁹ regis castelle ꝟsus regnū nauarre i villa q̄dā q̄ grauiū dr̄ vbi colligunt̄ iura a trāseūtibus de regno in regnū. In ꝑdi

eta villa ꝯsueuerāt iudei predctā iura colligere. Accidit autē ꝙ miles quidā de regno francie trāsitū faceret p locū prenominatū pegrinans in sanctū iacobū: ꝛ cū predicti iudei inuerecunde explicarēt oīa que deducebat inter cetera inuenerūt quendā librū deuotionū suarum in quo multe erant littere auree. ꝛ cū pro qualibet peterent certū ius. indignat⁹ miles ille ꝑcussit alapa vnū iudeorū qui illico versa vice ꝑcussit similiter militem alapa. ꝛ cuꝫ predictus miles euagīato ense volebat iudeū illū perimere occurrit multitudo iudeorum cū armis sic qꝺ nō potuit vidicare iniuriaꝫ sibi factā: ꝛ rediēs in seipsuꝫ cepit cogitare quare deus ꝑmiserat eū a tam turpi: ꝛ nephandissima gēte tā grandem iniuriā pati. recordat⁹ est ꝙa toto regno francie ꝓpter supradicta iniustissime fuerāt iudei expulsi ꝛ ipse solus remāserat singularis defendēs vsqꝫ tūc iudeos ī terra sua. Et ideo iratus deus cōtra eū ꝑmisit eū sic turpiter offendi. Recedēs ergo a predicto loco promisit ꝛ iurauit ꝙ si deus reduceret euꝫ ad terram suam nullū iudeum relinqueret in eadem: qꝺ ꝛ opere adimpleuit: qꝛ omnes iudeos ꝙtquot potuit inuenire gladio peremit.

¶ Tertia expulsio facta fuit a regno anglie.

Tertia iudeorū expulsio fuit a regno anglie cuius expulsionis cause due assignantur quarum primā legi ī quibusdam miraculis sub ordine qui sequit᷑. In liconia ciuitate regis anglie. accidit quoddā miraculū qꝺ deus voluit ostēdere ꝓcib⁹ beate virginis. Unde mulier quedaꝫ vidua ꝛ paupercula filiū quendā noīe alfonsuꝫ habebat: quē tradidit ad docendū primas literas et postꝗ̄ sciuit legere tradidit imbuendū rudimētis grāmaticalibus ꝛ in musica qui lꝫ in grāmaticalib⁹ processerit in musicis tamē gratissimus erat. Et qꝛ predicta mulier paupercula erat recōmendauit illuꝫ cuidā religioso sui generis: vt de victu saltē ipsi ꝓuideret: ꝛ ita factū est qꝛ quotidie post lectiōes suas recipiebat suaꝫ refectionē cū predicto religioso. Erat aūt ꝓdictus puer etatis annoruꝫ. x. cuius erat cōsuetudo ordīata: vt primo quotidie iret ad eccl esiaꝫ deinde ad scolas ꝛ hora refectionis vt dictum est ad domū religiosi. Nocte vero ad matris domiciliū se ꝯuertebat Cū aūt sepe in ecclesia illaꝫ preclarā antiphonaꝫ. Alma redēptoris audiret cantare tantaꝫ deuotionē concepit in virgine beata ꝛ sic menti impressit predictam antiphonā ꝙ quocūqꝫ iret de die ꝛ de nocte ꝑ vicos ꝛ plateas more puerorum supradictam antiphonam alta voce dulcissime cantabat. transitus autem eius erat cū iret ad domuꝫ matris vel rediret ab eadem per vicum quendam iudeorum. qui audientes frequēter predictaꝫ virginis cantationē ab ore iuuenis quidā illorū habuit ꝗ

rere a quodā docto xpīano q̄s eēt sensus illi⁹ cātatiōis cū ei⁹ cātus tā dulcis esset. Et vt cognouit q̄d illa erat ātiphona q̄dā q̄ ad laudē & honorē virginis beate marie matris redēptoris iesu xp̄i veri mes=sie decātabat a fidelib⁹ i eccl̄ia cō cepit dolorē & pepit iniq̄tatē. q̄ cō silium habuit cū suis cōplicib⁹ quorū corda diabol⁹ possidebat: q̄uo predictū infantē morti traderēt & occiderēt. Hora ergo oportuna ob seruata cū puul⁹ p̄dict⁹ alta voce cātādo p̄dictā antiphonā trāsiret p eorū vicū subito sicut a rugiētibus leonib⁹ rapit & reclusus i domo quadā de mō mortis ei⁹ tractauerūt. Et diffinitū est inter eos q̄d eius lingua cū qua beatā virginē laudabat extraheret p oppositā capitis ptē. secūdo q̄ extraheret ēt ei⁹ cor cū quo cogitabat p̄dictā cātationē & vltio q̄ corpus ei⁹ proiceret in loco pfundissimo & imūdissimo fetoribusq̄ pleno. q̄ locus erat eorū cōtinua latrina vt nullatenus signū eius inueniri posset et factū est sic. ¶ Sed virgo beata q̄ mater est misericordie & pietatis. nec obliuioni tradit seruitium q̄d cunq̄ sibi factū statī sic ille deuotissimus suus cātor in p̄dicto loco fetido fuit piectus. Affuit presens eidem & posuit in ei⁹ ore lapidem quendā preciosū qui locū lingue suppleret & statī cepit cantare sicut p̄us predictam antiphonā immo meli⁹ & altius q̄ primo nec aliquādo cessabat de die nec d̄ nocte a p̄dicto cātu & tali modo stetit in p̄dicto loco paruul⁹ ille quattuor diebus: cū vero mater eius videret q̄ sicut consueuerat ad domū eius non veniret sceleri gressu ad domū supradicti religiosi puenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiq̄ p ciuitatē anxia mlier si posset alicubi inuenire filiū suum & disponente deo in fine quattuor dierū p̄dictorū mulier illa trāsiuit p vicū illū in quo filius su⁹ fuerat occisus et in latrinā piectus. & ecce vox filij sui cantātis dulcissime cātationē illā virgīs quā sepissime ab eo audierat insonuit in aurib⁹ ei⁹. Quo audito clamorib⁹ magnis p̄dicta mulier clamare cepit & cōgregate sunt multe gētes & cū eis iudex ciuitatis. intrauerūtq̄ domū illā in qua vox illa audiebat & finalr inuentus est iuuenis in loco p̄dicto & extractus nec vnq̄ cessabat a cātu illo dulcissimo lʒ mortuus foret. Indutusq̄ alijs vestimētis p dominos qui ibidē venerāt notificatū est episcopo ciuitatis qui illico veniēs ad spectaculū p̄cepit q̄ poneret honorifice in quodā lecto. & sic deductus est cū solēni pcessione & magno honore ad ecclesiā cathedralē p̄dicte ciuitatis. semp tamen cōtinuabat cāticū suū. conuenientibus ergo in vnum ad predictā ecclesiam dictus episcopus celebrauit & fecit solennem sermonem precepitq̄ omnibus audiētibus q̄ deuotas funderēt oratiōes vt p̄cibus beate virginis deus dignaret reuelare hoc secretum Finito vero s̄mōe placuit altissimo & sue beatissime matri q̄ fuit dete

cta impijssimorum iudeorum proditio et crudelitas. qui eadem hora surrexit paruulus ille et iste et stetit pedes in lecto in quo iacebat et extraxit ab ore suo vnum preciosissimum lapidem dixitque omni populo leta et hylari facie qualiter sibi acciderat sicut dictum est. et quod virgo beata ad eum venerat et posuerat dictum lapidem in ore eius vt non cessaret mortuus ab eius laude: et vt consideret gloria filij sui in salute credentium et perditionem odientium et incredulorum. post hec autem vocauit ad se episcopum et dedit sibi pacem similiter et matri et facta expeditione ab omni populo certificauit eos quod ascendit ad celos in societate virginis gloriose et tradidit predictum lapidem preciosum episcopo vt poneret cum aliis reliquijs in altari. Quo facto signaculo sancte crucis se insigniuit et coaptans se lecto animam tradidit saluatori qui honorifice sepultus fuit in quodam sepulchro marmoreo quod multo tempore preciosos lapides vt fertur emanauit quousque quedam pestifera heresis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognouit tam nephandum et horridum iudeorum crimen et propter multa alia que inuenit veridica inquisitione que predicti iudei operabantur in contumeliam et in iniuriam iesu christi saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato et maturo consilio assignata die precepit quod occiderentur omnes iudei quotquot possent inueniri in predicto regno suo. Et illi qui melius deliberauerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac expulsi a toto regno anglie. et ab illo tempore nunquam amplius ibi habitauit nec habitat nec ausus est apparere aliquis iudeus quia statim occideretur si cognosceretur. ¶ Alia causa in cronicis anglorum antiquis vt fertur assignatur. Cum enim regnum illud continuis bellis fame et peste laboraret miratus rex vnde veniret tanta regni sui continua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deum deuotissime orarent quatinus sibi dignaretur reuelare causam tanti mali paratus corrigere et emendare. Illi vero licet indignos reputantes finaliter tamen orauerunt ieiunijs et orationibus se affligentes. Deus autem misericors ostendit quod illa eueniebant in predicto regno propter peccata crudelissima que iudei committebant. Cum rex hoc audiret consilio habito deliberauit omnes iudeos facere christianos cogitans ex hoc placare iram dei et factum est sic. Sed nec propter hoc predicta mala cessabant sed semper in amplius crescebant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi quod peiores erant sub nomine christiano quam primo. pauco enim tempore elapso a sua ficta conuersione vsurpauerant modis et astutijs suis omnia fere officia regni in calamo et virga intantum vt veri christiani quasi captiui viderentur eorum. Quare predictus rex illuminatus a deo purgauit regnum suum a serpentibus illis in hunc modum. Die enim assignata vt omnis populus exiret in campum prope mare fixit duos papiliones vnum in ripa maris. reliquum vero in aliquali distantia conuenienti. In primo posuit torath iudeorum in secundo vero crucem christi. Sedens

ergo rex p tribunali in medio papilionũ ꝯuocauit ad se oẽs predictos ꝯuersos ⁊ voce clara ⁊ hylari vultu dixit eis. ego feci vos om̃es fieri xp̃ianos ⁊ vos acceptastis voluntarie. Sed post ꝯuersionẽ vr̃am mala multiplicant̃ in regno meo ⁊ forte hui⁹ causa est q̄ iniuti ad christianitatẽ venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinq̄re. Ecce in papilione illo ꝓpe mare est thorath iudeoꝝ. In altero ꝟo est crux xp̃i. eligite p̃tẽ quã volueritis ⁊ ad illã statis ꝓpate. gauisi sũt q̄ illi de libertate ꝯcessa oẽs simul cũ vxorib⁹ ⁊ filiis relicta cruce xp̃i ad thorath cucurrerũt. Et itrãtes papilionẽ vn⁹ post alterũ iugulabantur i secreto ex altera p̃te papilionis ⁊ ꝓiciebant̃ in mari ⁊ sic purgatũ est p̄dictũ regnũ ⁊ ꝯtinuo cessat plaga nec ampli⁹ iude⁹ ibi hitauit s; nec hitat vsq̄ i hodiernu; diẽ videant hyspani si siliis plaga viget ⁊ ꝯtinuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeoꝝ fctã fuit i regno hyspanie. Vñ legimus i cronicis hyspanie q̄ sisebutus rex gottorũ regnauit in regno hyspanie. Era. dcliiij. q̄ fuit ãno domini dcxvj. ⁊ regnauit ãnis. viij: ⁊ mẽsibus. vj. iste fuit bonus xp̃ianus et statim incepit regnare monuit iudeos q̄ erãt i regno suo q̄ venirẽt ad recipiẽdũ fidẽ xp̃i ⁊ multi eoꝝ cõuersi sunt ad fidẽ catholicã iuo lũtarie tñ. Et istõ fecit p̄dict⁹ rex motus ex ꝟbo pauli apl̄i ad phil i. siue p occasiõe siue ꝑ ꝟitate xp̃s annũciet̃ ⁊ in h̄ gaudio s; ⁊ gaudebo: ceteros ꝟo iudeos ex̄ regnum eiecit eccl̄iam scẽ leocadie toleti miro ope fabricauit ⁊ ibi sepultus est. De romanis q̄s bis feliciter triũphauit hui⁹ tpe nephãd⁹ machometh ab hyspania fugat⁹ in affricã transfretauit vitisa regnare cepit Era septingẽtis quadragitaquatuor ãnis. ix. regnauit. hic bñ inchoauit s; pessime cõsummauit hic pelagiũ filiũ facille ducis cantabrie q̄ postmodũ ꝯ sarracenos i astutiis rebellauit ab vrbe expulsit tolletana. Iste itroduxit iudeos i regno q̄s Sisobrin⁹ eiecerat q̄re dat⁹ in reprobũ sensu; luxuriosissim⁹ est effect⁹. Iste mãdauit ecclesiasticis q̄ haberẽt mlieres tot q̄t possent sustẽtare. Iste precepit eis q̄ nõ obedirẽt romano põtifici. Iste p̄cepit muros ciuitatũ ⁊ locoꝝ destrui ne ꝓpẽ ei⁹ petã insurgerẽt ꝯ eũ. Iste p̄uauit oclis theofredũ prẽ; roderici. Iste roderic⁹ fauore romani senatus ꝯ vitisam decreuit publice rebellare q̄ cepit eũ ⁊ q̄d fecerat pr̄i suo fecit ei ⁊ regnũ accepit vitisa. Itaq̄ plenus abominationib⁹ cordube vitã finiuit. Hec ex cronicis hyspanie ⁊ ex archiuo fratris iohãnis egydii zamoreñ. Ex quib⁹ patet ꝓsperitas primi regis expellẽtis iudeos ab hyspania ⁊ ifelicitas scd̄i deducẽtis eos ad eandem.

¶ De iudeorũ numerabiliũ ⁊ sua obstinata malicia vbi nouẽ mirabilia explicantur.

Decima considera
tio est de iudeorũ mirabi
lib⁹ ꝛ sua obstinata mali
cia. Gloriosus de⁹ ꝗ vult oẽs ho
mines saluos fieri ꝛ in agnitionẽ
veritatis venire peccatis ꝛ crudeli
tatib⁹ iudeoꝝ nõ obstãtib⁹ ianuã
salutꝫ fidei catholice ꝑ mlta mira
bilia ei ostẽdit aptã vt min⁹ sint ex
cusabiles in extremo iudicio ꝛ de
mltꝫ mirabilib⁹ ꝛ pdigijs ꝑ diuer
sas orbꝫ ptes eisdẽ ostẽsis. Post ꝙ
ꝑ mũdũ fuerũt dispersi.xi.mirabi
lia i pñti ꝯsideratiõe explicãtur.

¶ De aqua disparẽte iudeo ficte
ad baptismum accedente.

Primuz mirabile
accidit circa annum dñi.
ccccxix. Imperãtib⁹ the
odosio iuniore ꝛ honorio. ꝛ sedẽte
in cahedra petri Innocẽtio papa
pĩo. Tũc cum iudeus ꝗdã ad ba
ptismũ ꝗstus cãvenisset subito ba
ptismi aꝗ disparuit. ꝛ iterum atꝗ
iterũ allata disparẽs dei vtutẽ et
iudei pfidiã demõstrauit. Hꝫ ex cro
nicis ĩpatorũ ꝛ summoꝝ põtificũ.

¶ De deceptiõe iudeoꝝ ꝑ diabo
lũ eis apparentẽ in specie moysi.

Secũduz mirabile
accidit circa annum dñi.
ccccliij. ĩpante theodosio
archadij filio ꝗ fuit.xlv.romanoꝝ
impator ꝛ sedẽte i cathedra petri
Sixto pp̃ ẽtio tũc i terra diabol⁹
appuit iudeo i spẽ moysi pmittẽs
pducere eos ꝑ mare sicco pede ad
trã pmissiõis. Cũqꝫ diabol⁹ ꝓm⁹
igrederet ꝛ videret ab excẽtib⁹ i lit
tore sup vndas iced et secuti sunt
eũ iudei ꝗb⁹ subito dyabol⁹ disputit
mltiqꝫ iudei submersi sũt: ꝛ dõ hꝫ ꝗ
euaserũt aliꝗ fuerũt ad fidẽ ꝯuersi

¶ De sanguie imaginis xp̃i cruẽ
tãtis iudeũ telo eũ transfigentez.

Tertiuz mirabile
accidit circa anñ domni
587. ĩperante iustiniano
qui fuit huius romanorũ impera
tor. ꝛ sedẽte i cathedra petri Pela
gio papa pĩo. Tũc ei iude⁹ ꝗdaꝫ
imaginẽ saluatorꝫ furtiꝫ ad domũ
suã delatã telo trãsfixit. ꝛ cũ se sã
guine ei⁹ cruẽtatũ videret ꝛ abscõ
dit eãdẽ. Sꝫ christiani ꝗrẽtes ꝑ
vestigia sanguis inuenerũt ꝛ iu
deũ lapidibus obruerunt.

¶ De puero iudeo ꝗ cõicauit cuꝫ
xp̃ianis ꝑpter qđ a patre in forna
cẽ ardẽtẽ missus: illesus exiuit.

Quartuz mirabile
accidit circa ãnũ dñi qn
gẽtesimũ octuagesimum
octauũ supradicto impante ĩpera
tore ꝛ. sedẽte i cathedra petri vir
gilio papa primo Tũc in oriente
puer ꝗdam iudeus a coeuis suis
xp̃ianis ductus ad ecclĩã vt cõica
ret: cõicauit. Qđ factũ cũ eius pr̃
cognosceret ꝑ hoc in ardẽtẽ for
nacẽ eũ proiecit de quo ille sus ex
tractus. Dixit mulier illa i ecclĩa
depicta ꝗ puerũ tenet pallio suo
flãmas ignis ventilabat.

¶ De sãguie ꝛ aꝗ ꝗ exierũt d latere
imaĝis xp̃i ꝗ lãcea iudei apuerũt
ꝛ ꝗño suppositũ vas fuit iplętuꝫ.

Quintuz mirabile accidit circa annum dñi lxxviij. imperante Cõstãtino quinto q̃ fuit. lxv. romanoꝝ ĩperatoꝛ. ⁊ sedẽte ĩ cathedra petri paulo papa p̃io. Tũc eñi in syria ciuitate berito q̃daz xp̃ianus sub annua pẽsione hospitiũ habens ymaginẽ domini crucifixi ꝯtra lectuli faciez parieti affixerat ⁊ ibi oratiões suas continuo faciebat. Post annũ vero aliam domum locauit ⁊ imagnẽ ibidẽ ex obliuiõe reliquit q̃dam aũt iudeꝰ predictã domũ cõduxit ⁊ die quadam vnũ de suis cõtribulibꝰ ad conuiuiuz inuitauit. Inter epulas aũt ille q̃ inuitatꝰ fuerat casu circũspiciens imaginẽ infixam parieti intuetur ⁊ illuz q̃ se inuitauit ira fremens cur imaginẽ iesu nazareni tenere audebat ꝯminat̃. Ille aũt cũ p̃dictã imaginẽ adhuc nõ vidisset sacramẽtis q̃bꝰ poterat affirmabat ꝙ illã de q̃ dicebat imaginẽ penitus ignorabat. Tũc ille placatũ se simulãs valefecit ⁊ ad p̃ricipẽ sue gẽtis abiens iudeũ illũ de eo qd̃ viderat accusauit. Iudei ergo cõgregati ad domũ eius cõueniũt ⁊ visa imagine illũ ꝯtumelijs diris affixerũt: ⁊ extra synagogaz semiuiuũ eijciunt: ymaginẽ vero pedibus cõculcantes cuncta in ea dñice passiõis obp̃robria renouarũt. Cũ ꝟo latꝰ lãcea pforassẽt ꝓtinꝰ sanguis ⁊ aq̃ vbertiz exiuit ⁊ suppositũ vas ĩpleuit. Stupefacti iudei sanguinẽ illuz ad synagogas detulerũt ⁊ oẽs ĩfirmi ex ip̃o inunctiꝓtinꝰ curabãt. Tũc iudei ep̃o terre oĩa p ordinẽ narrauerũt et baptismũ ⁊ fidẽ xp̃i vnanimiter susceperũt. Ep̃s aũt sanguinẽ illuz in ãpullis cristallinis ⁊ vitreis cõseruauit: xp̃ianũ etiã illuz accersiuit ⁊ q̃s tam pulchrã imaginẽ cõposuisset ĩq̃siuit. Et ille dixit nicodemꝰ illã ꝯposuit quã misit gamalieli: gamaliel zacheo. zacheꝰ iacobo. iacobꝰ symoni dereliq̃t. Sicq̃ ĩ hierusalẽ vsq̃ ad excidiuz vrbis fuit ⁊ idea fidelibꝰ ĩ regnũ agrippe delata ⁊ ad patriã meã ꝺlata: ⁊ a parẽtibꝰ meis ad me h̃ditario iure deducit̃. Tũc oẽs iudei synagogas ĩ ecc̃lias ꝯsecrarũt. Et ex tũc h̃ mos ioleuit vt ecc̃lia ꝯsecraret̃ q̃ an̄ tm̄ altaria cõsecrabant̃. Post illud miraculũ ordinauit ecclesia quĩto ydꝰ nouẽbris memoriã fieri dñice passiõis. Vñ ⁊ rome cõsecrata est ecc̃lia ĩ honoꝛe saluatoris vbi ãpulla cuz illo sanguine reseruat̃ ⁊ solennis festũ tũc agit̃.

¶ De iudeo q̃ signatꝰ signaculo crucis a demonibꝰ fuit liberatus.

Sextum mirabile refert Gregoriꝰ in tertio libro dyalogoꝝ vbi dixit ꝙ Andreas fundane ciuitat̃ ep̃s dũ quandam sanctimonialẽ feminã secũ habitare p̃mitteret antiquꝰ hostis cepit speciẽ illiꝰ oculis mẽtis eius ĩp̃rimere vt nephãda cogitaret. Quadã ꝟo die iudeꝰ q̃dã romã veniẽs cũ iã diẽ declinare cerneret ⁊ vbi manere posset minime repiis̃z ĩ q̃dã tẽplo apollinis ad manẽdũ se ꝯtulit q̃ ip̃z loci illiꝰ

sacrilegii ptimescēs q̄uis fidem crucis minime haberet signo tn̄ crucis munire curauit. Nocte aūt media euigilās vidit malignorū spirituū turbā q̄si i obsequiū cuius dā potestatis pire. eūq̄ q̄ ceteris p̄erat i eorū medio ↄsedere q̄ cepit sin gulorū spirituū sibi obsequētium cās actusq̄ discutere vt q̄d vnus= q̄sq̄ z quātū egisset necq̄rie iueni ret. modū aūt hui⁹ discussiōis gre gori⁹ cā breuitatis p trāsit. Sz ex sili in q̄dā exēplo qd̄ legit̄ i vitis= patrū innotescere pōt. Nā dū qui dā in tēplo ydolorū īstrasset vidit sathanā sedētē: z oēm ei⁹ militiā ei assistētē. Et veniēs vn⁹ de ma= lignis spiritib⁹ adorauit eū. Cui ille: vn̄ venis: z ille: i tali puincia fui z ibi bella plurima suscitaui z ptrbatiōes mltas feci. z sangui nē copiosū effudi z veni nūciare tibi. Et sathā ait: quāto tpe hec fe cisti. Et ille i trigīta dieb⁹ q̄si. Et sathā: q̄re tāto tpe hoc fecisti. Et ait assistētib⁹ sibi. Ite z flagellis eū cedite z duri⁹ eū verberate. Et secūdus veniēs adorauit dicens. In mari dn̄e erā z cōmotiōes ma ximas excitaui z naues mltas de mersi hoīes q̄s plures occidi. Et ait. quanto tpe hoc fecisti. Et ille in. xxx. dieb⁹ Iussit eū siliter fla= gellari dicēs. In tā modicū tanto tpe laborasti. Et terti⁹ veniēs ait In quadā ciuitate fui z rixas i q̄ busdā nuptiis excitaui et multaz sanguinis effusionē feci z spōsuz ipm occidi z vēi nūciare tibi. Cui dixit: quāto tpe hec fecisti: z ille i viginti dieb⁹. Et ille ait. Nōne plu ra i tātis dieb⁹ es opat⁹ z iussit eū a circūstātib⁹ verberari. Et alt⁹ ve= niēs ait. In h'mo māsi. Et p. xl. annos circa quēdā mōachū labo raui. Et vix tādē ipm i lapsuz car nis pcipitaui. Qd̄ sathā audiēs de solio surrexit. Et deosculās eū coronā de capite suo abstulit z ca piti ei⁹ iposuit: ac ipuz secū ↄsede re fecit dicēs: magnā rem fortiter egisti z plus oīb⁹ laborasti. Hic q̄ similis pōt eē modus discussiōis quē gregorius ptermittit Cū er= go singuli spiritus exponerēt q̄d egissent vn⁹ in medio ↄsiluit z i quātā carnis tēptatiōez d' illa scti moniali femina ādree epi animuz ↄmouisset apuit addēs q̄ heri ho ra vespertina vsq̄ ad hoc eius aiuz traxerit vt i terga ei⁹ blādtēs ala pā daret. Tūc malign⁹ sp̄us eū hor tat⁹ ē vt pficeret qd̄ cepisset vt illi⁹ ruine int ceteros singularē palmā teneret precepitq̄ vt q̄rerēt q̄nā eēt ille q̄ iacet i tēplo eodē p̄sum psisset cū ille vehemēti⁹ palpitarz z missi sp̄us cū crucis mysterio si= gnatū viderūt triti exclamauerūt ve. ve. vas vacuū sz signatum. Ad hāc vocē malignorū sp̄uū turba di spuit. Iude⁹ aūt ad epm ↄcitat⁹ ve nit z ei oīa p ordinē enarrauit: qd̄ ille audiēs vehementer igemuit z oēz mulierē a domo sua z vicinita te sua remouit z iudeū baptizauit

¶ De sāguie gutturis imagis xp̄i q̄ aspsus fuit iude⁹ ipm ferientez.

Septimū mirabi= le sic legit̄ i floribus scto4 accidit apd̄ Cōstātino=

polis vbi iude⁹ q̄dā eccl̃iaȝ sancte Sophie ingressus quādā imaginē xp̄i sibi ꝯspexit q̄ se ibi solū cōsiderās: euaginato gladio appropiās imaginē xp̄i p̄dictā i guttur ꝑcussit statiq̄ꝫ inde sanguis exiuit ꝛ iudei caput ꝛ faciem asꝑsit. Qui territ⁹ imaginē accepit ꝛ ipsaȝ i puteū p̄cipitās statim aufugit: q̄dā āt xp̄ian⁹ ei obuiauit ꝛ dixitq̄ꝫ ei. Vn̄ venis iudee aliquem hoīeȝ occidisti Et ille falsū ē. Cui rursū xp̄ian⁹ ille dixit vere homicidiū ꝑpetrasti: ꝛ iō sanguie asꝑsus es. Et iude⁹ vere de⁹ xp̄ianoꝝ magn⁹ ē ꝛ fides ei⁹ firma p̄ oīa ꝯprobat: neq̄ꝫ eī̄ ꝑcussi hoīem sȝ xp̄i imaginē ꝛ ꝯtinuo sāguis de eius guttur̄ emanauit. Duxit āt iude⁹ hoīeȝ illū ad puteū ꝛ īde fc̄āȝ imaginē extraxerūt. plaga āt vt terr̄ i gutture xp̄i adhuc cernit̄ hodie. Et iude⁹ cōtinuo fidelis efficit̄.

Octauū mirabile de li. i medio rupis solide a iudeo inuēto in ciuitate toletana.

Octauū mirabile accidit i regno castelle ciuitate toleti circa ānū dn̄i m.ccxliij. Imꝑante frederico s̄c̄o q̄ fuit nonagesim⁹ sc̄d̄s imꝑator: et sedēte in cathedra petri honorio pp̄ ꝛ regnāte i p̄dicto regno rege fernādo. Tūc iude⁹ q̄dā cōminuēdo vnā rupē ꝑ vinea āplıāda In medio lapidis īuenit ꝯcauitateȝ vnā nullā penit⁹ dimēsionē habētē neq̄ꝫ scissurā ꝛ i cōcauitate illa reppererūt vnū librū q̄si folia lignea habētē. q̄ liber trib⁹ linguis sc̄pt⁹ ē vicȝ habraice grece ꝛ latine: tm̄ de litera habebat q̄ntū vnū psalteriū: ꝛ loq̄bat̄ de triplici mundo. Ab adā vsq̄ꝫ ad anti xp̄m: ꝓprietates hoīm cuiusq̄ꝫ mūdi exprimendo: p̄ncipiū vo tertij mūdi posuit in xp̄o sic. In tertio mūdo filı⁹ dei nascet̄ ex v̄gine maria ꝛ ꝑ salute hoīm patiet̄ q̄d legēs iude⁹ statiȝ cū tota domo sua baptizatus est. Erat ēt i libro scriptū q̄ tp̄e fernādi regis castelle debebat liber i̾uenıri. Sic inuenies in cōstātini sexte. hec in cronica martiniana.

De iudea p̄cipitata i ciuitate segobien̄. ꝛ p̄ v̄ginē mariā liberata.

Nonū mirabile accidit i p̄dicto regno ciuitate Segobeñ. Cū ei cuidā mulieri iudee īponeret̄ crimē adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret q̄d vellet. Qui cū eā duceret ad suꝑciliū cuiusdā excelse rupis ciuitati ꝯiūcte: vt ex loco illo illā p̄cipitaret ꝯcurrētib⁹ ad spectaculū pl̄rib⁹ gētib⁹ p̄dicta iudea q̄ īmunis erat a crimine ꝛ d̄uota v̄gini glīose lȝ occulta. In articulo illo grādi cū d̄uotiōe btē v̄gini se ꝯmēdauit. vt sic īmunis erat liberaret ꝑponēs i corde suo si eā liberaret fidē xp̄i recipe. Ac sibi toto tp̄e vite sue i sua eccl̃ia seruire. et ecce morvt p̄cipitata fuit appa ruit sibi v̄go btā ꝛ eā suis i māib⁹ recipiēs ꝛ illesaȝ i ꝓfundo vallis ponēs. Cūq̄ꝫ pl̄rie gētes ad locū cucurrissēt iuenerūt eā illesā gaudētē ꝛ laudātē deū. ꝛ grās r̄ferētē v̄gini glīose publice affirmās māib⁹ ei⁹

fore liberatā: deducta est ergo mulier illa iudea ad petitionē eiusdē ad maiorē ecclīam p̄dicte ciuitatis q̄ sctā maria maior intitulat᷑ ꝛ ibi sacrū baptisma recepit ꝛ vocata ī vulgari nr̄o marisaltos maria ꝑpter ꝟginē mariā q̄ eā liberauit ꝛ saltos ꝑpter saltū ꝑiculosū quē fecit. vixit aūt in ecclīa multo tp̄e in timore dn̄i seruiēdo laudabilit᷑ resplēduit spū ꝓphetie ꝛ feliciter cursum suū cōsummauit p̄dicti miracli adhuc in p̄dicta ecclīa extat mēoria ī pictur̄ sicē ego vidi.

¶ De signaculis crucis ī vestimētis iudeorum impressis.

Decimū mirabile accidit in supradicto regno castelle. anno a creatiōe mundi quiq᷑. M. lv. scd̄m cōputationem hebreoꝝ: q̄ quidē annus cōcurrit cū anno dn̄i. M. ccxcv. In quo anno mortu⁹ fuit rex sanctus fili⁹ regis Alfonsi ꝛ regnauit rex fernandus ei⁹ fili⁹. Ut ñ narrat magr̄ Alfonsus cōuersus in libro de bellis dei. c. xxvij. ꝙ tp̄e supradicto surrexerūt duo iudei. q̄ ꝓphete dicebātur: quoꝝ vn⁹ erat ī ciuitate Abulen̄. ꝛ alius in villa q̄ dicit᷑ aylon: q̄ quidē duo tā magnalia loq̄bantur: ꝛ qñq᷑ futura p̄nosticabāt ꝛ occulta reuelabāt: ꝛ scd̄m morē eoꝝ honeste viuebāt ꝙ ab oīb⁹ iudeis istius regiōis reputabātur sancti ꝓphete. Et exiuit eoꝝ fama in regnis circūuicinis ꝛ dederūt securitatē oīb⁹ iudeis ꝛ assignauerūt eis terminū sue redēptionis. Pro die assignato q̄ fuit vltīa dies q̄rti mēsis supradicti anni qui apud eos dr̄ chamlim. In qua p̄dixerūt ꝙ iudei debebant habere a deo signū sue redēptiōis miraculose factū scʒ ꝙ illa die audirēt oēs vocē magnā cornu. quā vocē ipsi attendebāt semper ꝙ debebant audire quō veniret messias ꝛ haberēt exire a captiuitate. ꝛ ꝑpter hanc magnā famā cecidit magn⁹ timor super iudeos. q: maior pars eoꝝ credebat hoc sine dubitatione. Et tūc sanctificauerūt se et p̄parauerūt se feceruntq᷑ pn̄ias in ieiuniis mltis cū satisfactionib⁹ ꝛ elemosynis q̄si ad deū reuersi orātes vt sibi p̄dictū signuʒ sue salutis ostēderet. q̄n venit annus ille mēsis ꝛ dies assignata valde mane surrexerunt veniētes ad synagogas suas ad adorādū deū induti syndonib⁹ albis lineis seu sericis prout est moris apd̄ eos fieri in die expiatiōis scʒ in die decīa mēsis septimi. Et tūc altissimo deo cooperāte q̄ nullum tp̄s sine bonitatis sue testimonio reliq̄t in suis domib⁹ supradictis apparuerūt signa crucis in oībus ꝛ vbicūq᷑ erant etiā in illis syndonib⁹ q̄ seruabant in eoꝝ apotecis. Quo signo viso multi eoꝝ fuerūt turbati quoꝝ q̄dā dicebāt ꝙ hoc fuerat fcm̄ dyabolica arte: ꝛ nimirū cū p̄decessores eoꝝ de xp̄o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eiicit demonia. mat. ix. Alij ꝟo dubitabāt nō audētes loqui nec aliq̄d iudicare. Alij ꝟo crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi: ꝛ disposuerunt c

se ad fidē cū baptismo recipiēdā. Isti fuerūt pauci. Iuxta illō Hiere. iii. c. Assumā vos vnū de ciuitate ꝛ duos de ꝯgregatione. Saluator ēt de via q̄ ducit ad paradisum dicit ꝛ pauci īueniūt eā. mat. vii. c. Que oīa large traduntur a supradicto magrō Alfonso. li. ꝛ. c. quib⁹ supra. Qui ex p̄dictis se asserit multa vidisse: ꝛ idō testimoniū phibet. ¶ Uñ in fine illi⁹ capituli narrat ꝙ cū ipe eēt medic⁹. Aliq̄ p̄dictorū petebāt ꝯsiliū medicine vt possent curari a p̄dictis cogitatiōib⁹ q̄ credebāt parētes eoꝝ ꝙ eis accidetat ex aliq̄ infirmitate ꝛ debilitate cerebri. Dicit ēt ꝙ multo tēpore ipe fuit in dubio quo ad istō signū: sꝫ illuminante deo credidit istō signū fuisse verū ꝛ manifestuꝫ miraculū: ꝛ ꝯuersus est ad fidē xp̄i Et idō sup h̄ in testimoniū v̄itatis īuocat sup se testes celū ꝛ terrā ꝙ ip̄e vidit oīa p̄dicta eodē āno quo acciderāt. ¶ De eodē ēt signo facit memoriā magr̄ Iohānes ꝯuersus in lib. suo de cōcordia legū ti. iiii. c. iiii. dicit eī ibi ꝙ p̄dictū miraculū accidit ī supradicto regno p xl. annos añ tp̄s suū ꝛ q̄rebat a iudeis q̄ remāserāt quō cū tanto signo poterāt remanere ī iudaismo Et dicit ꝙ r̄nderūt sibi: q̄ꝛ rabini iudeoꝝ illi⁹ tp̄is publice predicabāt illud illusiōe dyaboli esse fcm̄ ad iudeoꝝ deceptionē: ꝛ q̄d oīno vt prius in lege mosayca fortes ꝑmanerēt. Et dicit vlterius ꝙ q̄dā nūcius pape suo tp̄e venit ad partes istas q̄ cū hoc cognouisset per eū fecit p notariū publicum scribi rei veritate facta diligēti inq̄sitione. recepit eī multos testes iudeos de visu licite vt decuit adiuratos qui p certissimo hoc asserebant ꝛ dicit ꝙ oēs alii iudei illi⁹ tp̄is ꝯfitebant̄ rei hui⁹ veritatē. Sequit̄ ꝛ de hoc facto oībus fidē certā ꝛ iuro p nomē dei hec oīa p̄dicti miraculi esse vera. ¶ De p̄dicto ēt miraculo dn̄s paulus burgeñ. ep̄s i suo dyalogo dicit supra. c. iiii. post multa q̄ supradicta sunt dicit. Ego aūt lꝫ nōdū essem tp̄e istius signi natus. quiquidē terminus p̄cessit natiuitatē meā per lx. annos fere Testificor tñ corā deo hoc p̄dictū signū modo p̄dicto cōtigisse sepe ꝛ sepissime audiui ab āntiquiorib⁹ iudeis nullo contradicēte in ipso facto nisi solū in causa eius: quia quidam eoꝝ attribuebāt magice arti. quidam vero causam relinq̄bant sub dubio. Ego autē quoq̄ mirabar quomodo dn̄i illius tp̄is presertim ecclesie p̄lati de hoc nō fecerunt mentionem in suis hystoriis de quo tñ ratiōabilit̄ debuissꝫ festū imperpetuū celebrari ad honorem sancte crucis. Sed reuera hanc admirationem tollit a me excessiuus iudeorum status in illis temporibus tantū eī locū habebant cū regib⁹ ꝛ principibus terre tam ecclesiasticis q̄ȝ secularib⁹ q̄d hoc potuerūt cautillationib⁹ suis īpedire. hec ille. ¶ Patet ergo testimonio predictoꝝ triū solenniū testiū predictū miraculū fore verū cū in ore duoꝝ vel triū stet oē verū teste scriptura. Nō est dubiū quin plura alia miracula in aliis ptib⁹

orbis iudeis acciderit: ppter que merito in cognitionē catholice fidei debuissent venire. Ipsi tñ magis indurant̄ i obstinata malicia. Sicut enī ferrū p frequētes malleationes indurat̄ sic z populus iudeorum per frequētia miracula et ostēsa. Unñ de eis scriptū est Job. xli. Cor eiꝰ idurabit̄ quasi lapis z stringetur quasi malleatoris incꝰ Siue ergo videant miracula siue sentiāt castigatiões z flagella nō ppterea conuertunt̄: sed i sua malicia obstinantur. Hiere. v. attriuisti eos z renuerūt accipere disciplinā Nec mirū: qz vt dicit̄ Eccle. vij Nemo potest corrigere quē ille despexerit z sic ptz tota decima cōsideratio que erat de iudeoꝝ mirabilibꝰ z de sua obstinata malicia.

¶ Quomodo corpꝰ christi emptū fuit a quodā iudeo z postea visis miraculis redditū fratribꝰ p̄dicatoribꝰ: z iudeus trucidatus ppter perpetrata facinora zc.

Vndecimuz mirabile accidit i ciuitate segebiēsi. Anno domi. M.cccclv. regnāte dño Johāne itenera etate sub tutrice matre sua domina katheria castelle regia. Hic iudeꝰ quidā medicꝰ emit sacratissimū corpus xpi a quodaz cupido sacrista ecclesie sancti facūdi eiusdez ciuitatis. Judeus ergo ille sacramētū illud accipiēs z suis immūdis manibꝰ ptractans ad synagogā cū aliis suis cōplicibꝰ pduxerūt z in bulliētez aquā sepe pijciētes in altū eleuabat̄ anī oculos eorū. Qui miraculū manifestū cognoscētes z timētes dānū qd eis euēire posset si hoc ad aures xpianorū pueniret. Aliq̄ eoꝝ consilio habito corpꝰ dñicū accipientes z pāno certo iuoluētes deduxerūt ipz ad monasteriū sancte crucis ordinis p̄dicatoꝝ eiusdē ciuitat̄ et cū magno secreto z securitate tradiderūt priori cōuentꝰ eiusdē narrātes sibi miraculū sicut accidit. Recedētibꝰ ḡ iudeis prior ille cōuocatis fratribus honorifice ad altare maiꝰ sue ecclie p̄dictū sacramētuz deduxit z habito ꝯsilio q̄d de ista hostia cōsecrata facerēt. post multa vocatꝰ est vnꝰ ifantulꝰ eiusdem hitus innocētissimꝰ q̄ dicebat̄ spinartio z traditū ē sibi corpꝰ dñicū q̄ deuote recipiēs post diē tertiuz defunctꝰ est. Prior āt p̄dictꝰ stimulatꝰ cōsciētia tñ ne tm̄ miraculum occultaret̄. tñ ēt ne tm̄ crimē iudeorū maneret ipunitū. Epō p̄dicte ciuitat̄ q̄ dicebat̄ dñs Johānes d' oxerdesillas reuelauit viro vtiqꝫ strēnuo ac zelatore fidei catholice z qz ptūc i eadem ciuitate erat supradicta regia reuelatū est p eosdē eidē. Facta ḡ diligēti iquisitione i casu p̄dicto inuēti sunt aliqui iudei q̄ fuerūt i emptiōe p̄dicti sacramēti iter q̄s fuit vnꝰ q̄ dicebat̄ don mayr q̄ fuerat medicus regis henrici pris supradicti regis Johānis: h̄ tormētis expositꝰ nō solū supradicta cū aliis cōcessit: sz z declarauit quō ipse occiderat regem hēricū ppter q̄ ipse z alii fuerūt p ciuitatē arrastrati z finalr mēbra

sim diuisi. Synagoga ꝟo vbi accidit facta fuit eccl'ia ꝛ locat⁹ corp⁹ xp̄i vbi oī ānō tota ciuitas i memoriā supradicti miraculi idie corpis xp̄i cū solēni ꝓcessiōe ꝯuenit ꝛ fit ibi s'mo ad pp'lm. Et qꝛ p̄dict⁹ ep̄s nimiū sollicitabat hāc cāz vt amplı⁹ inq̄rit̄ cogitās: qꝛ maiora mala eēnt occulta īter iudeos timētes iudei ꝺetegi corruperūt pecunia dapiferū p̄dicti ep̄i vt euz veneno īterficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die q̄dā cū tp̄s essz prandēdi ꝛ coq̄nari⁹ salsamētū faceret p dn̄o īgressus est coq̄nā ꝛ ejiciēs coq̄nariū a coq̄na. ꝛ mittēs eū scelerıter ꝓ re aliqua ip̄e subito proiecit venenū i vase vbi salsamētū parabat̄ ꝛ recessit ad mēsaz dn̄i p̄parandā. Cūq̄ coq̄nari⁹ rediret ꝛ vellet p̄ficere p̄dictū salsamētū: casu reuoluēs illud in vase. aliq̄ gutte saliētes ex vna de manib⁹ ei⁹ ceciderūt: ꝛ subito vbi ceciderūt facte sūt pustule q̄dā iflāte dolorissime ꝛ venenose. Mirat⁹ aūt venit ad ep̄z clamās q̄ null⁹ cōederet aliq̄d de hıs q̄ parata erāt in coq̄na: qꝛ credebat q̄ oīa erāt venenata. Fuit ergo statiz diligēs inq̄sitio ꝛ suspicatū ē sup dapifero illo: qꝛ taliter coq̄nariū eiecerat a coq̄na. et exposit⁹ tormēt̄ ꝯfess⁹ ē ꝛ nō negauit: q̄re curie sc'ari tradit⁹ i q̄ttuor ptes fuit diuis⁹ ꝛ m'lti iudei mortui ac alij a p̄dicta ciuitate fugerūt Hec sepe a p'rib⁹ audiuj: sed sp'al'r mihi narrauit reuerēd⁹ mag'r martin⁹ corduben̄. ordis s'cti au. q̄ asseruit q̄ sic narrauerat sibi reālr accidisse ff iohānis de canaleyas ordis p̄dicatoꝝ q̄ p'sis fuit cū iudei apportauerūt corp⁹ dn̄i cū p̄dicto p̄ore ꝛ cū supradicta oīa acciderūt

¶ De iudeorū obligatiōe ex iure canonico ꝛ ciuili ꝛ ordinatione regia q̄ octo articulis explicantur.

Vndecia cōsideratio est de iudeoꝝ obligatiōe. Nō em̄ vr̄ rōnabile q̄ gēs viuēt sine lege dei q̄lis ē iudaica vt fuit ōn̄suz supra lib. j. ꝯsideratiōe tertia: articulo. vj. pūcto septimo q̄ in pp'lo xp̄iano qui lege fruit̄ ꝑmittat̄ viuere sine alicuius legis freno. Ut ergo explicare possim conceptū meū in p̄nti cōsideratione. viij. occurrunt articuli declarādi. Prim⁹ est quare iudei ꝑmittunt̄ viuere īter xp̄ianos. Secundus q̄ sunt illa q̄ ꝑmittunt̄ iudeis de iure. Terti⁹ q̄ sūt illa que nō ꝑmittunt̄ eis de iure. Quart⁹ i q̄bus xp̄iani nō debēt cū iudeis cōuersari. Quint⁹ q̄ sunt illa ad q̄ iudei cōpellunt̄ de iure. Sext⁹ de pena iudeoꝝ blasphemātium nomē xp̄i vel attēptātiū subuertere baptizatos. Septim⁹ ad q̄ astrigunt̄ iudei ex regia ordīatiōe. Octau⁹ q̄lis ē stat⁹ iudeoꝝ i regno castelle

¶ Iudei permittuntur viuere inter christianos.

Primus articulus est scire quare iudei permittunt̄ viuere īter xp̄ianos cū sint eorum inimici ꝛ tā crudeliter se habeāt circa ipsos vt supra ostensum est consideratione septima. Potius enim videtur q̄ de

beret oēs occidi z expelli d mūdo. Dicō ḡ q iudei pmittunt viuere inter xpianos z nō occidūt ppt qn qz. Primū ē pp ipletionē leg charitatis zc. mat. v. Diligite inimicos vr̄os bn̄facite his q oderūt vos q lex nō videret ipleri si occideret. Scd̄z ē ppt fidei catholice cōfirmationē: qz capsarii z librarii nr̄i sūt z firmi ē testimōiū ab aduersario datū. Si ei pagan9 n̄ credit q virgo ecce virgo ɔcipiet z pariet filiū zc. mitti ad iudeū vt ab eo q̄rat an ita sit scptū. Tertiū ē pp diuine iustitie mai̇festatiōez vt appareat ex eoꝝ pena q rei sunt dn̄ice passiōis. Sic ipcati sūt cū dixerūt: sāguis ei9 sup nos z sup filios nr̄os qz multis tpib9 trāsactis cūcticulis culpa obliuiōe dlāta z a nllo mortaliū sciret. Sicq z ifamie opprobriū z maloꝝ euitaret piculū sic z de multis ɔtigit gētib9 quoꝝ gesta tēpoꝝ sūt vetustate dleta. Hui9 ēt rei signū pcessit i cayn i q ppt q frēz occidit posuit dn̄s i eo signū s. tremorē capitis z nō occideret: sz igno sceret ei. Vn̄ deut. xxviij. Dabit tibi dn̄s cor pauidū z dficiētes oculos z aiaz merore ɔsūptā. Sic ḡ iudei d morte xpi iesu illata phibēt mūdo testimoniū. p hoc q i captiuitatē eos detulit sempiternā sicut xps i euāgelio ptestat Joh. iij. c. Qui credit i filiū dei hz vitā eternā q aūt icredul9 ē filio nō habebit vitā sez gr̄e: sz ira dei manet sup eū. s. captiuitatis ppetue. Quartū ē ppt memoriā dn̄ice passiōis sicut scriptū est i eccliastico. xxix. gr̄az fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videm9 iudeos faciliter trahimur i memoriā passionis xpi i tuētes eos quoꝝ patres xpz occiderūt. Ne ergo tm̄ beneficiū obliuioni tradām9 pmittunt iudei viuere iter nos. Quintū est pp̄ter cōplēdā pmissionē: qz ad pdicationē helye z enoch ɔuertent in fine mūdi sicut pdixit esayas i cap. liij. si fuerit ppls israel quasi arena maris reliquie cōuertētur. videbit eīn deus quosdā de semine iudeoꝝ i se credituros atq saluādos: z iō pp̄ter eos noluit disperdere oino eoꝝ stirpez sicut dixit esayas: qn̄o si iueniat granū i botro z dicat ne dissipes illud qm̄ benedictio ē sic faciā pp̄ter suos meos vt nō disperdā totum.

¶ Sequitur de cōseruatione.

Secūdus articul9 est videre q sūt illa i qb9 iudei debēt ɔseruari ne dānū patiat a xpianis. Dico ḡ q vij. sūt illa q iudeis ex iure canōico z ciuili pmittūt. Primū pmittitur eis q teneāt rit9 suos citra cōtēpt'i xpiāe legis amissuri sine dubio pmissa nisi ab illicitis cessauerit sic pz. C. d iudeis. l. iudeos. idē pz ex̄ eo. c. iudei. z. c. ɔsuluit z di. xlv. q sincera. i fine. Scd̄z ē q in synagogis eoꝝ nemo hospitet sic pz eo. ti. l. synagoga. Tertiū est q iudei habēt licētiā fulciēdi veteres synagogas. vt pz eo. ti. l. fi. sic tm̄ permittūtur iudei antiquas synagogas reficere dū tm̄ nō ampliores vel pciosiores solito faciāt. sicut pz extra. eo. c. iudei. ij. c. cōsuluit.

Quartū est q iude⁹ nō debet iniu riā pati a xpianis nec eoꝝ synago ge vel habitatiões sine rōne ledi debent aut ɔcremari vt patet. C. ti. ð iudeis. l. null⁹. Itē iudei obe diētes nō sunt a christianis mole standi. xxiij. q. viij. dispar. Quintū q die sabbati null⁹ iude⁹ debeat cōueniri: nec xpiani ēt a iudeis de bēt ɔueniri: sꝫ nec i alijs festiuita tib⁹ suis debēt turbari: nec sepul chra eoꝝ ob tētu forte pecūie effo di. vt ptꝫ ti. eo. l. die sabati: ꝛ extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. j. ꝛ. ij. Sextū ṗmittit̃ iudeis vendere sua sicut xpianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Se ptimū est q non cōpellant̃ venire ad fidē catholicā: qꝛ si sincera itē tiōe extraneos a xpiana religione ad fidē cupiunt rectam adducere blandimentis debēt nō asperita- tibus studere ne quoꝝ mentē a plāo reddita ratio ṗuocare pote rat pellat ṗcul aduersitas: patēt h̄ dis. xlv. q sincera. ꝛ. c. de iudeis.

¶ De. xiij. que iudeis non permit tuntur vti.

Tertius articulus ē q sunt illa q iudeis nō ṗmittuntur dico q. xiij. Primū ē q nō isolescāt nec quē q̄ꝫ precipites in xpianā reuerentiā vltionis admittāt: sicut ptꝫ. C. de iudeis. l. nullus Secūdū est q nō diffiniunt̃ eoꝝ iudicia per suos se niores: sꝫ ṗ iudices publicos chri stianoꝝ possunt tn̄ arbitros elige re etiā iudeos cuius sententiā or dinarius exequit̃ sicut pꝫ eo. ti. l. iudei. Tertiū est q nō ṗmittit̃ iu deis accusatio nec testificatio ɔ̄ xpianos cū i accusatōe equalitas fidei ꝛ cōuersatiōis īter accusan- tē ꝛ accusatū sēp sit ɔsiderāda. vt is q accusat par. vł supior īuenia- tur. ij. q. vij. nō potꝫ ca. seq. Quar tū q dꝫ rescidi qdcūq̄ꝫ priuilegiū qd eximat eos ab exactō ib⁹ publi cis: vt pꝫ eo. ti. l. iussio. Quītū ē q nō ṗmittunt̃ nouas synagogas fa bricare: ꝛ q sinagogā nouā extrupe rit punit̃ pēa. l. libraꝝ: ꝛ synagoga applicat̃ ecc̄lie catholice: vt pꝫ eo. ti. l. fi. pꝫ etiā extra eo. iudei: ꝛ ca. cōsuluit ꝛ ponit lex regni q appli cat̃ ecc̄lie maiori illi⁹ loci vbi edi ficata est. Sextū ē q i dieb⁹ lamē tatiōis ꝛ dn̄ice passiōis nō debēt orna ī publico ṗdire ex̄ eo. nō- nullas. Septimū ē q i die parasce ues n̄ hēant hostia l fenestras ap tas. extra eo qꝛ sup his. Octauū ē ne xpianū mancipium possideāt vel circūcidāt nec potest quocūq̄ꝫ titulo: scꝫ emptōis seu donatiōis vel hereditatis seruū xpianū cōse qui. Et iude⁹ qui mancipiū chri stianū habuerit ꝛ eū circūciderit ca pite puniat̃: ꝛ seru⁹ libertati dōat̃ hec patēt. C. ð iudeis. l. ne xpianū ꝛ di. liiij. mācipia. ꝛ dat̃ ibi cā. s. ne xpiana rligio iudeis subiecta pol luat̃. de ɔ se. di. iiij. plerūq̄ꝫ. ¶ Sꝫ nunqd aliq mō licitū est xp̄ianis vt seruiant iudeis. Respondit ho stien. q cū prohibitū sit vt nullus mancipiū seruiat iudeis mul to mi nus liberi xpiani eis seruire debēt non eñ debent esse assidue intra domū iudei nec tā q̄ꝫ famula. aut nutrix aut obstetrix: als ipi xpiāi n̄

ab eis discedere noluerit debet ex
cōicari extra eo. iudei. z.c. ad h. z
c. si iudeos. Si autem iudei nolūt
eos dimittere phibetur fidelib⁹
cōmercium cū eis. vt in. d.c. z si iu
deos. in fi., sz extra domū pñt eis
seruitia fieri. Unde pñt hre colo=
nos xp̄iãos. extra eo. multoꝝ. No
nū est q non pmittuntur saxis vl
alio furoris genere attēptare ali=
quē q eoꝝ fugerit sectā als ɔtra
faciens cōcremād⁹ ē cū oib⁹ suis
pticipib⁹. vt pz eo. tit. l. zc. Deci=
mū est q nō pmittūtur circūcide=
re xp̄ianos z cōtrafacientes pscri
ptiōe bonoꝝ z ppetuo exilio dā=
nant. vt pz eo. ti. l. iudei. Undeci
mū ē q nō pmittunt iter xp̄ianos
hre officia publica ne occasionez
habeāt seuiēdi. di. liiij. nulla. z. xv
ij. q. iiij. ɔstituit. z sacrilegiū ɔmit
tit q eos talia officia publice agere
pmittit. Ibidē. q si iude⁹ talia of
ficia recepit dz ei denegari xp̄ia=
noꝝ cōio donec qcqd accipit rōe
officij ſm pudētiā dyocesani cō
uertat in vsus paupeꝝ z ipse offi
ciū dimittat. z intelligitur ſm tho
mā q ad dignitates de nouo acq
sitas secus de dn̄io pexistēti qz il
lud quēqz tolerat ecclesia ppter
scandalū vitādū sz ordinaria au=
toritate tollere posset sicut tollit i
seruis. Duodecimū est q nō habe
ant nutrices xp̄ianas. Unū dicit ex
eo. c. z si iudeos. Accepimus etiā
q iudei faciūt xp̄ianas filioꝝ suo=
rū nutrices. z q nō tm̄ dicere. sz ēt
nephandū est cogitare cuz in die
resurrectiōis dn̄ice illas recipere
corpus z sanguinē xp̄i cōtingit p
triduū añqz illos lactēt q lac mā
millaꝝ effundere faciūt i latrinā

¶ Alia isup cōtra fidē catholicā
detestabilia z inaudita cōmittūt
ppter que fidelibus est ferenduz
ne diuinam indignatiōez icurrūt
cū eos ppetrare patiunt indigne
que fidei nr̄e cōfusionem inducūt
z infra. Inhibemus ergo districte
ne decetero nutrices habeant vel
seruientes xp̄ianos ne filij libere
filijs famulentur ancille. sed tāqz
serui a dn̄o reprobati in cui⁹ mor
tē nequiter ɔiurarūt se saltē p effe=
ctuz operis recognoscāt seruos il
loꝝ quos xp̄i mors liberos z illos
seruos efficit. z infra. Si vero nu=
trices z seruiētes non dimiserint
xp̄ianas sub excōicatiōis pena in
hibeatis districte omnib⁹ xp̄ianis
ne cū eis aliquid commerciū au=
deāt excercere. Tredecimū est q
nō permittitur iudeo habitare cū
vxore fideli nisi efficiatur xp̄ian⁹
z filij eoꝝ debent sequi fidem z cō
ditionez mr̄is fidelis. Simil'r illi
qui procreati sunt de infidelibus
mulieribus z fidelibus viris xp̄ia
nam sequūtur religionem non iu
daicā supstitionez. patet. xxviij.
q. j. c. iudei.

¶ De his in qb⁹ xp̄iani cū iudeis
nō debēt cōuersari.

Uartus articul⁹
est videre que sint illa in
quibus xp̄iani cum iude
is nō debēt conuersari. Dico q de
iure in tribus non debent secum
conuersari. Primum est q qd non
debent cū eis comedere aut eos i

conuiuia recipere neqꝫ cũ eis cohabitare cũ apud xpianos cōib⁹ cibis nō vtantur. Indignuꝫ atqꝫ sacrilegū est eoꝝ cibos a xpianis sumi cum ea que apl'o permittēte nos sumimus ab illis videātur immūda ac si inferiores esse incipiāt xpiani q̄ iudei si nos que ab illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata cōtēnant. xxviij. q. j. nullus. ⁊ c. oēs. Dicit tamen gl. in dicto. c. nullus. ꝙ pōt aliq̄s ab eis emere alimēta ⁊ postea ꝑparare. Secundū est ꝙ infirmi xpiani nō debēt in suis infirmitatib⁹ vocare iudeos nec ab eis recipere medicinas nec se cū eis in eisdē balneis balneare. xxviij. q. j. nullus. ⁊ c. oēs. Tertiū est ꝙ nemo pōt congregationi iudeoꝝ seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinq̄re in testamēto ⁊ si fecerit etiaꝫ post mortem iudicabit̃ anathema. extra de here. si q̄s ep̄s. xxiiij. q. ij. sane. ⁊ videt̃ intelligendū secunduꝫ guilhelmū nisi legauerit ad succurrēdum necessitati. Quartū ꝙ xpian⁹ vel xpiana iudaice prauitati carnaliter nō cōiūgat̃ alias a communione ecclesie segregent̃ xxviij. q. j. caue. ⁊ c. si quis iudaice

¶ Et si q̄ras que sit pena pticipātium cum iudeis cōtra casus nūc dictos. Respondetur scd̄m Ray. ꝙ si clerici sint ⁊ admoniti satisfacere ⁊ emendare nolūt debent priuari officio ⁊ bn̄ficio. Si laici sūt vt puta principes qui nolunt exequi ꝑdicta. Siue alij qui aliqua impedimēta afferūt ⁊ admoniti nō satisfecerint debēt excōmunicari. xxviij. q. j. nullus. Si vero sūt iudei tamdiu sunt xpiani ab illoꝝ cōione ⁊ cōmercio separandi sub pena excōicatiōis donec illi emēdauerint ⁊ satisfecerint. vt pꝫ extra eodem ca. ⁊ si iudeos in fi. ⁊ extra de decimis. c. de terris. ⁊ extra de vsuris. c. cuꝫ tu. Quītū est ꝙ iudei conuersi ad fidem nullā communioneꝫ habeāt cū alijs iudeis xxviij. q. sepe. Unde dicit̃ sepe ibi maloꝝ cōsortia etiā bonos corrūpūt. quātomagis eos q̄ ad vicia proni sūt. Nulla ergo vltra cōmunio sit hebreis ad fidē xpianā trāslatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eoꝝ participatione subuertantur. Quicūqꝫ ergo ammodo ex his qui baptizati sunt infidelium cōsortiū nō vitauerint et hi xpiani donētur ⁊ illi publicis cedib⁹ deputent̃. Septum est ꝙ iudeoꝝ filij vel filie conuersi ad fideꝫ separari dn̄t a consortio parentum ne eoꝝ inuoluāt̃ erroribus ⁊ debent deputari mōasterijs vel xpianis mulieribus viris deum timentibus vt sub eoꝝ cōuersatione cultū fidei discāt ac melius instruātur ⁊ in moribꝰ q̄ in fide proficiant. vt pꝫ. xxviij. q. j. iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cōpelluntur iudei de iure.

Quintus articulus est scire in qb⁹ iudei de iure cōpelluntur. Sciēdū ergo ꝙ in quinqꝫ debēt cōpelli iudei. Primū ē ꝙ iudei a fide apo

stātātes coguntur ad eā redire etiā si vi vel necessitate fidem suscepe= rūt ne nomē dñi blasphemet et fi= des quā susceperunt. di.xlv. de iu= deis. et de cōse. distin. iiij. plerunqȝ ¶ Sed oriuntur hic tres difficul= tates. Prima est si tales quacūqȝ pena dānati fuerint vtrū a rebus eorū fideles filij excludātur. Dico ꝙ non quia scriptū est filius nō por= tabit iniquitatem patris et pater nō portabit iniquitatem filij. j. q. iiij. iudei. ¶ Secunda difficultas est qualiter est procedēdū cōtra xpia= nos qui fiūt iudei. Dico ꝙ ꝓcedē dum est cōtra eos sicut contra he reticos et eorū fautores. extra eo. ca. ꝯtra. li. vj. Et intelligitur secū= dum glo. siue sint trāseuntes siue redeūtes ad iudaismū: vocat trā= seūtes illos qui nunquā fuerūt iudei. Redeūtes vero qui prius fuerūt iu= dei et postea facti sūt xpiani. ¶ Ter tia difficultas est quia videtur eis fie= ri iniuria si coacti receperint baptis= mū ꝙ redeant. Rūdetur ꝙ si talis coactio fuit cōditionalis puta ꝑ minas vel per rerum suarū abla= tionē vel per verbera et hmōi rece perūt baptismū cōpellendi sunt vt dictū est. vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolu te coacti vt si ꝑ violentiā in aquā mersi sunt tales nō receperūt ba= ptismū vt patet extra de bap. ma= iores. et cōcordat thomas. ij. scde. q. iiij. et etiam Hostien. Secundū est ꝙ sūt cogēdi iudei ad decimas ꝑsoluēdas. Intelligendū tū ꝙ de cime sūt duplices. quedā ꝑsona= les et has nō tenentur soluere iudei cū nō recipiāt ecclesiastica sacramē ta nec audiant diuina. imo nec sūt de corpore ecclesie. ff. de censi. l. for= mā. §. si vero quis. Alie sunt ꝑdia= les et has tenentur soluere. extra eo. de terris. vbi dicitur ibidem: de terris quas iudei colūt tue prudētie re= mittimus. vt eos ad decias soluē das vel possessiōes penit' renūci andas cū omni districtione ꝯpellas: ne forte occasiōe illa ecclesie valeāt suo iure fraudari. et ibi expresse di= cit gl. hoc nō est intelligēdum de ꝑsonalib' quia nō sunt de corpore ecclesie sed de predialib'. ¶ Quid si iudei occupant aliquā totā pro chiā emēdo quā xpiani solebāt pos= sidere. nūquid pōt ecclesia hac occasio ne petere aliquid ab eis. Rūdetur quod petere pōt et soluere tenentur decias prediales. et oēs census siue presta tiōes siue oblatiōes reales quas xpiani de domib' et possessionib' soluere tenebātur. extra de vsu. quā to. Sed sec' est de decis et oblatio nib' ꝑsonalib' vt dictum est. Ter tiū est ꝙ coguntur iudei xpianos te stes recipere contra se. extra de testi. iudei. sed iude' nō pōt ferre testimoniū con tra christianū. vt ibidē et patuit su pra articulo. iij. Quartū est ꝙ co= gendi sunt talem habitum cōtinue deferre ꝙ manifeste ab aliis disti= guantur. extra eo. in nonnullis. Vn de dicitur ibidē. in nonnullis proui ciis a xpianis iudeos seu sarrace= nos habitus distiguit diuersitas sed in quibusdā: sic ꝯualuit quedā ꝯfu= sio vt nulla differētia discernatur Vñ cōtingit interdū quod per er rorem christiani iudeorum seu sar

racenoꝝ. ⁊ iudei seu sarraceni xp̄ia norū mulieribus commiscent. Ne ergo tā damnate cōmixtiōis exces sus ꝑ velamen erroris hmōi. vlte rius excusatiōis possit habere dif fugium. Statuimus vt tales vtri usqꝫ sexus in omni xp̄ianoꝝ ꝓuin cia ⁊ omniū tēporū qualitate ha bitus ab alijs personis distinguā tur. Quintū est ꝙ cogendi sunt iu dei ad vsuras restituendas. extra de vsuris. post miserabilē. scriptū est iudeos ad remittēdas xp̄ianis vsuras ꝑ principes ⁊ potestates cō pelli. precipimus seculares ⁊ do nec eis remiserit ab vniuersis xp̄i fidelib⁹ tam in mercimonijs q̄ꝫ in alijs per excōicatiōis sententiam eis iubemus cōionē oīmodam de negari. vide supra de ista materia vij. consideratiōe crudelitate. xvij ¶ Et si queras vtrum liceat dn̄is terrarū exactionē facere in iudeis Respondetur scd̄m Thomam in quadā litera ad quandā ducissez missa ꝙ q̄ꝫuis iudei ſm iura merito culpe sue seruituti sunt addicti ⁊ sic eoꝝ res dn̄i possint accipe tā q̄ꝫ sua: ita tn̄ nō vt subtrahant ne cessaria vite qꝛ tn̄ opꝫ nos ambu lare honeste etiaꝫ ad eos qui foris sunt ne nomē dei blasphemet hoc seruandū vr̄ vt exactionibus ꝑter quas facere cōsueuerūt nullaten⁹ ꝑgrauent sꝫ ad cōsuetas cogi pn̄t ¶ Sed q̄ d si iudei nihil hn̄t nisi vsuras cui restituent ea que acce pta fuerūt ab eis. Rn̄detur scd̄m thomā inp̄dicta litera ꝙ cum ea que iudei per vsurā extorserūt nō possint licite retinere cōsequēs est vt si vos illa ab eis recepistis nec licite retinere potestis: nisi forsan essent talia que a vobis vel ante cessorib⁹ vr̄is hacten⁹ extorsissent Si que vero habēt que extorserūt ab alijs debēt restitui illis quibus iudei restituere tenebant. si inueni unt. Alioquin in pios vsus scd̄m cōsilium dyocesani ⁊ alioꝝ ꝓbo rum vel in cōmunē vtilitatē terre si necesse est expēdant. nec eēt lici tuꝫ si vos de nouo excideritis illā a iudeis seruata tamē ꝯsuetudīe predecessorū vestroꝝ ac intētione vt in pios vsus expenderentur.

¶ Sed nunquid licet recipere do num vel precium laboris ⁊ hmōi a iudeis vsurarijs. Respōdet secun dum guilhelmum ꝙ si iudeus ha bet aliquid aliud q̄ꝫ vsuras potest accipi ab eo. Si vero nihil hꝫ pre ter vsuras. tunc aut recipiens cer tat de damno suo vitando ⁊ sic ac cipiēdo non peccat. sicut qui a fu re vel a latrōe damnificat⁹ est. pu ta per incendium ⁊ hmōi nō pec caret si recuperaret ab eo dām̄ū su um licꝫ ipse fur vel latro nihil ha beret nisi quod esset acquisitū de furto vel rapina. dum tamen non reciperet pro damno suo ī specie ipsas res alienas. ¶ Addit tho mas in predicta epistola ꝙ iude⁹ si vltro conferat pecuniam vel en xenium expedit recipere vt pecu nia sic recepta addatur his quib⁹ de iure debetur seu alijs vt dictū est.

¶ Sequitur de pena iudeorū blas phemantium nomē xp̄i vel attem ptantiū subuertere baptizatos.

Sextus articulus est scire qua pena sunt feriendi iudei blasphemantes nomen xpi vel attemptantes subuertere baptizatos. Ad primũ respõdetur ẜm Hosti. ꝙ omnis talis ẜcõ; leges decapitat̃ etiã xpianus. Unde pricipes seculares iudeos xpum blasphemãtes grauit̃ debent cum pena pecuniaria siue etiam grauiori extra e o. in nonnullis in fi. vbi sic habet̃. Illud autem strictissime iubemus ne in ꝯtumeliã creatoris prosilire presumant Et qm̃ illius dissimulare nõ debemus opprobriũ qui probra nostra deleuit: ꝑcipimus presumptores hmõi per principes seculares cõdigne animaduersiõis adiectiõe compelli. ne crucifixum pro nobis aliquãtulum blasphemare presumant. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ iudeus qui nititur subuertere baptizatos dꝫ publicis flagellationibus deputari. xxviij. q. j. sepe. Ita tñ ꝙ hec pena nõ trãseat in vindictã sanguinis qꝛ talis pena relinquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astringunt̃ iudei ex regia siue regali ordinatione.

Septimus articulus est de his ad q̃ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notũ legenti hystorias hyspanie ꝙ rex hẽricus secundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos fecit. tam in vrbe toletana q̃ in multis alijs villis et castris in cõfinibus regni castelle existẽtibus. Et cũ hmõi rex henricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curijs generalibus ꝙ iudei portarent signum distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. ꝙ tamen nunq̃ fuit auditũ in hyspania. Sed indistincte cum fidelibus conuersabantur. ex quo multa enormia ꝛ diuine legi difformia sequebantur. ¶ Consequenter rex iohãnes primus felicis recordationis filius ꝑdicti regis hẽrici secundi instituit: ꝙ iudei nulla haberent officia publica nec iurisditiones etiam inter seipsos in criminalibus exercerent. qua q̃dẽ iurisditione ał's maxime abutebãtur post quẽ scꝫ regẽ iohãnem regnauit rex hẽricus tertius sancte memorie filius eius in ãno. xj. etatis sue in cuiꝰ regis principio deꝰ vltionem sanguinis xpi excitauit multitudo ppłoꝝ magna ꝛ valida contra iudeos surrexit ꝛ q̃ plurimi fuerũt iterfecti per totã hyspaniam. Quiquidẽ tumultus incepit a ciuitate hyspalẽsi. In cuius eccłia metropolitana quidã dyaconus in literatura simplex ꝛ laudabilis vite cepit predicare cõtra errores iudeorũ ꝛ modos viuẽdi eoꝝ enormes. ꝛ cõtra synagogas eoꝝ nouiter cõtra sacrorũ canonũ tenorem edificatas. ex quo supradictus tumultus incepit. ꝛ consequenter in breuissimo tẽpore ꝑ totam hyspaniam ꝛ vsq; vltra pyreneos. ꝛ insulas maioricarum ꝛ sardinie velocissime euolauit. Deus

ait qui adeo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit quod hac vexatiõe currente et etiã post ipsius sedationẽ nõnulli iudeorũ ad cor suũ reuersi. Dixerunt illud deute.xxxi.c. vere qr nõ est mecum deus inuenerũt me hec mala et sic vexatione durãte intellectũ audi tui scripturas ceperũt scrutari. Et deo illuminante errorẽ suum cognouerunt sic q ad deum cõuersi nomen xpi publice et deuote predicantes multorũ corda filiorum ad patres deo dirigente conuerterũt que omnia in his regionibus manifesta sunt. ¶ Post predictũ vero regem henricũ tertiũ sancte recordatiõis precessit serenissimus rex iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cũ esset in secũdo ãno etatis sue, et sic fuit sub tutoribus vsqz ad tempus prefinitum a patre. In cuius tẽpore tam durante tutela q post cũ iam regimẽ suorũ regnorum accepit: multa fuerũt instituta contra iudaicam impietatẽ que in suis curijs et regnis pro maiori parte seruabãtur que qr digna sunt memoria pro iudeorum insolentijs cõprimendis. dignum duxi literam eius publicã in qua.xxiiij.ordinationes continenẽ presenti opere fore inserendam. cui⁹ tenor talis est. ¶ Dominus Ioãnes dei gratia rex castelle legiõis Toleti. galechie. hyspalis curdue. morchie. cuhemi. algarbie. algezire. dominusqz viscaye. et moline. Cum oĩs rex vel princeps qui regnauit et dominaẽ: pdictum hz dñium singulare qr est electus a deo ad regẽdum et ministrandũ suũ populũ. q̃to magis regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet et attẽdere debẽt ac querere meliorez viã possibilẽ inueniri vt christiani q sunt credẽtes in sancta fide catholica nõ incidãt in errorẽ pp̃ter participationẽ et cõuersationẽ cũ infidelibus qui nõ credunt nec obediunt dño nro iesu xpo. nec sunt i sua sãcta fide catholica: debẽt amouere et ppellere omnẽ occasionẽ que in eo euenire põt propter id quod dictum est. Et ego cognoscẽs oĩa supradicta et q i meis regnis et dñijs sunt multi iudei et iudee. et saraceni et saracene ĩfideles et q hitãt inter xpianos et in vnũ cõuersanẽ et inde nascebãtur aliq errores cõ fidẽ catholicã. et q possent ad hoc accidere ĩposterũ dãna his q sũt de populo meo et vt tollerẽ et segregarem predictos christianos populi mei ab omni occasione et zyzania. et vt obseruenẽ ea que precepit sancta mater ecclesia est volũtas mea dominũ ordinare super oĩa pdicta et ordino et mando ac pro bono tenco q seruetur nũc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

¶ De eo q iudei viuant segregati a xpi fidelibus.

Prima ordinatio est q de cetero omnes iudei et iudee. sarraceni et sarracene meorum regnorum et dominiorum sint et viuant segregati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vel loci vbi

fuerint conuicini ꝗ sint circūda ti vno muro in gyruȝ: ⁊ habeāt so lum vnam portam per quaȝ in ta li circulo ingrediantur ⁊ egrediā tur. Et ꝗ in p̄dicto situ ⁊ circulo eis sic assignato habitēt tales iu dei ⁊ iudee. sarraceni ⁊ sarracene ⁊ nō i alio loco vel domo extra eū ⁊ ꝗ incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata p̄di cta loca vsqȝ ad octo dies primos sequētes. Et quicūqȝ iudeus vel iudea. sarracen⁹ vel sarracena ex tra predictum circuluȝ habitaue rit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc ꝗ corp⁹ talis iu dei vel iudee. sarraceni vł sarrace ne sit ad mercedem meaȝ vt detur eis pena corporalis pro eodē ſm ꝗ merces mea fuerit.

¶ De eo ꝗ iudei vel iudee. sarra-ceni vel sarracene nō sint apothe carij vel speciarij seu medici ⁊c.

Secunda ordinatio est ꝗ nullus nec ali-quis iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena sint spe ciarij nec apothecarij nec cyrurgi ci nec medici. nec vendant paneȝ nec vinum nec farinam nec oleuȝ nec butyruȝ. nec aliquid aliud co mestibile xp̄ianis. neqȝ a christia-nis habeant stationē. nec apothe caȝ nec mensam in publico nec in occulto ad vendenduȝ aliqueȝ ci buȝ comestibilem. Et quicūqȝ iu deus vel iudea. sarracen⁹ vel sar-racena contra predicta fecerit p̄ qualibet vice cadat in pena duoꝝ miliuȝ morabetinoꝝ: ⁊ vltra hoc ꝗ eorum corpora sint ad mercedē meam: vt precipiaȝ eis dari penā corporalē ſcd̄m ꝗ bene visuȝ fuit ⁊ mee mercedi placuerit.

¶ Qd̄ volentes baptizari nō de-tineantur vel impediantur.

Tertia ordinatio est: ꝗ si aliquis iudeus vel iudea sarracen⁹ vel saracena inspiratione spiritussan ti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catho licam ꝗ non detineantur nec im-pediantur vi vel alio modo. ita tamen ꝗ non conuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusqȝ sexus licet sit pater vel mater seu quecunqȝ alia persona sui generis vel alicuius. ⁊ quicunqȝ contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur cō tra eos ad maiores penas. sic i ci uilibus sicut in criminalibus que secūdum ius inuenientur.

¶ Qd̄ iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Quarta ordina-tio est ꝗ null⁹ nec ali quis iudeus vel iu-dea saracenus nec sa racena in domibus suis nec extra eos comedāt nec bi bāt nec īter xp̄ianos nec īter xp̄ia nas. Itē ꝗ nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneāt scuti feros nec seruitores nec pueros nec puellas xp̄ianos ⁊ xp̄ianas vt eis seruitiū ⁊ p̄ceptū nec aliqđ aliđ op⁹ in domib⁹ suis. nec adiuuēt illos

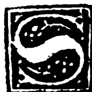
ad preparãdum comestibilia. nec vt faciãt eis aliqd opus in sabbato sicut incẽdere ignem. ire pro vino vel similia seruitia. nec habeãt nutrices xpianas que nutriant filios eoꝝ. nec habeãt agricultores nec ortholanos nec pastores nec veniãt nec vadãt ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianorũ: nec fiant compatres vel cõmatres xpianorum: nec xpiani nec christiane illorum: nec eãt ad suas nuptias vel sepulturas: nec habeant conuersationes insimul in his que dicta sũt sub pena duorum milium morabetinoꝝ pro qualibet vice: qui contra ea que dicta sunt vel aliquod illorum venerint ⁊ fecerint iudei ⁊ iudee saraceni ⁊ saracene penam istam soluent.

¶ Qd nullus eorum recipiat redditus regis.

Quinta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracenus nec saracena sint arrendatores nec procuratores nec almoxarifes. nec maior deum nec receptores meoꝝ reddituũ nec alterius dñi nec domie xpiani nec xpiane. nec vtentur predictis officiis nec aliquibus eorum pro xpianis vtriusqꝫ sex⁹ nec iter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarii nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei ⁊ saraceni. nec aliquis eoꝝ ꝑ ciuitates villas ⁊ loca. ⁊ quicũqꝫ iudeus ⁊ iudea saracenus ⁊ saracena qui cõtra hec venerit contrariũ faciẽdo vel contra aliqd eoꝝ ꝙ soluat in penam ꝓ qualibet vice duo milia morabetinorum. xpian⁹ vero vel christiana cuiuscũqꝫ stat⁹ fuerit qui habuerit iudeum vel iudeam saracenum vel saracenam: vt vtatur ṗdictis officiis: vel aliquo eorum ꝙ soluat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

¶ Qd non habeant foros ad vendendum res nec plateas.

Sexta ordinatio ẽ ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel saracenus habeant in suis locis viis ⁊ habitationibus plateas nec foros ad vẽdendum nec ad emendum aliqua comestibilia vł potabilia xpianis vtriusqꝫ sexus sub pena quingentorũ morabetinoꝝ ꝓ qualibꝫ vice cuilibet eoꝝ. possunt tñ tenere vẽdere: ⁊ teneant ⁊ vẽdãt ꝓ seipsis in circulis vbi habitauerint.

¶ Qd nõ habeãt iudices ĩter se.

Septima ordinatio est: ꝙ aliante iudeorum ⁊ saracenorum meorũ regnorũ ⁊ dominiorũ non possint habere nec habeãt iudices iudeos nec saracenos inter se: vt deliberent iudicia eorum ciuilia ⁊ criminalia que accidũt inter iudeos ⁊ iudeas saracenos ⁊ saracenas. ⁊ reuoco eis quãcunqꝫ potestatẽ ꝙ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegiũ in dicta ratione vel alio modo: et do illud pro nullo ⁊ mando ꝙ liberentur decetero talia placita vel iudicia tam

ciuilia q̃ criminalia inter iudeos & iudeas: saracenos et saracenas per pretores ciuitatum villaruz & locorum vbi habitauerint. Attamen tamen est merces mea q̃ tales p̃tores obseruēt in liberatione placitorum ciuilium mores & ordinationes: que vsq̃ nunc obseruate fuerunt inter se iudei et saraceni tantum. q̃ appareant probate & certe per eos ex longo tēpore vsq̃ nūc.

¶ Q̃d neq̃ iudei neq̃ saraceni faciāt tributa inter se nec nouam impositionem.

Octaua ordinatio est q̃ nulla aliania nec communitas iudeorum & iudearum: saracenorum & saracenarum audeat ponere nec ponat tallā nec tributuz aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunq̃ re sine mea licentia & mandato & domine mee regine matris mee & infantis auūculi mei qui sunt tutores & rectores regnorum meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis & saracenis: vel alique impositiones fuerūt vel fuerint posite in predicta ratione tam in cōmuni q̃ i personis singularibus, vel in cibis vel in mercantiis seu alio quouis modo sic p̃ iudices suos sicut per illorum quēlibet dato q̃ teneant priuilegiū vel priuilegia literam vel literas regum meorum predecessorum vel a me: vt illud possint facere q̃ decetero nō teneātur soluere nec soluāt tales impositiones nec aliquas illaruz q̃ ego ex mea regia potestate reuoco quecunq̃ priuilegia q̃ in p̃dicta ratione eis fuerunt data in quantum attinet ad hoc q̃ dictū est. Et mando predictis iudeis & saracenis vtriusq̃ sexus q̃ nō vtātur illis sub pena corporum & omnium que habēt. Et similiter mādo iudeis & saracenis vtriusq̃ sexus: & cuilibet eorum q̃ non cōtribuant nec soluāt in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licētia & mandato expresse pro eo dato.

¶ Q̃d non diuidant aliqd̃ tributum vel impositionem nouaz sine speciali licentia.

Nona ordiatio est q̃ nulla aliania nec communitas iudeorum & saracenorum audeant inter se diuidere nec diuidant tributum aliquod: vel impositionem sine mea licētia & mandato & cum aliquod tributū habuerint diuidere p̃ seruitio meo q̃ diuidāt inter se illd̃ qd̃ ego eis mādauero & nō vltra. Et si aliq̃d vltra imposuerint vel diuiserint q̃ illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutiōe vel eius cōsilio, q̃ ipso facto p̃dant oīa bona: & pro eo occidātur p̃ iustitiaz.

¶ Q̃d non audeant visitare infirmos christianos medicinam sine siruppos dando.

Decima ordinatio est q̃ nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena audeant visitare christia-

num vel christianam in suis infirmitatibus nec dēt eis medicinas nec syrupos nec balneētur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cum dictis christianis nec predicte iudee nec saracene cum dictis feminis christianis. nec mittant eis p̄sentationes folaldrarū: nec specierum nec panis cocti nec vini nec auiuꝫ mortuarū nec aliarum carnium mortuarū que sunt comestibilia. Et q̄cūqꝫ fecerit contrariū vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat ꝓ q̄libet vice tricētos morabetinos

¶ Q̄ꝺ nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est ꝙ nulla nec aliq̄ christiana vxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecunqꝫ mulier christiana intus intrauerit si fuerit vxorata ꝙ soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos: ⁊ si fuerit soluta vel amicata ꝙ ꝑdat rupē qua fuerat induta. Et si fuerit mulier publica ꝙ dentur ei centum flagella per iustitiam: ⁊ sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ Q̄ꝺ nullus eorūꝫ vocet suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est ꝙ nullus iude⁹ nec iudea: saracenus nec saracena de cetero vocetur suo nomine don. scripto nec v̄bo ⁊ si q̄s contrarium fecerit dentur ei pro qualibet vice centum flagella.

¶ Q̄ꝺ non ducant capirotes.

Decimatertia ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hinc in. x. diebus decetero ducat capirotes cuꝫ chͥs lōgis nisi ꝙ sint chie curte ad quantitatem palmi facte ad modū cornu vel ad modū embudij cōsute oēs circunq̄qꝫ vsqꝫ ad ꝓūctā. Itē ꝙ ducāt semper rupas suas tabargia cum aletis ⁊ ꝙ nō ducant mātones ⁊ ꝙ ducāt sua signa rubea ꝯsueta q̄ nūc ducāt sub pena ꝙ ꝑdāt rupas quas habuerit idutas

¶ Q̄ꝺ mulieres eorūꝫ ducāt longos mantellos.

Decimaquarta ordinatio est: ꝙ oēs iudee ⁊ saracene meorū regnorum ⁊ dominiorum a predictis. x. diebus in antea ducant mantellos magnos vsqꝫ ad pedes absqꝫ sandalibus ⁊ penis ⁊ velamina capitum sine auro: et ꝙ ducant capita cooperta cuꝫ ꝑdictis mātellis duplicatis. Et q̄cunqꝫ ꝯtrium fecerit ipso facto ꝓ q̄libet vice perdat oīa vestimēta sua vsqꝫ ad camisiā

¶ Q̄ꝺ nō habeāt vestes ꝓciosas

Decimaquinta ordinatio ē ꝙ oēs iudei ⁊ iudee saraceni ⁊ saracene meorū regnorū ⁊ dñiorum a predi

tris decē diebus inantea non por tent pān̄os aliquos ꝙ sit maioris q̄titatis precij vlne vsqꝫ ad .xxx. morabetinos.ꝛ idē infra.ꝛ q̄ ꝯͣriuꝫ fecerit ꝙ ꝓ prima vice ꝑdat oīa vestimēta vsqꝫ ad camisiā. Et ꝓ scda vice ꝑdat oīa vestimēta sua ꝛ dent ei centū flagella ꝛ vltra h̄ qꝺ ꝑdat oīa bona sua. Uerūtamen est merces mea ꝙ de vestimētis que nūc habent factis.ꝙ possint facere tabargia ꝛ mantellos si voluerint.

¶ Qꝺ nō recedant de valleticis nec de aliqua alia parte.

Decimasexta ordinatio est ꝙ nullus iude⁹ nec iudea sarracen⁹ nec sarracena recedat de valetici:nec de aliqua alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in aliqua alia parte.sub pena ꝙ ip̄o facto ꝑdat omnia bona sua ꝛ corpus stet ad mercedem meam.

¶ Qꝺ nullus dn̄s neqꝫ miles vel scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat:vt secū cōmorentur.

Decimaseptima ordinatio est: ꝙ null⁹ dn̄s nec miles nec scutifer audeat recipe in villa sua iudeū nec iudeā sarracenū nec saracenā illorū q̄ fugerint ab vno loco i alterū:vt ibi habitēt ꝛ sint cōmorantes. Et si aliq̄s vel aliqui receperīt aliquos iudeos vl̄ iudeas saracenos vl̄ saracenas hui⁹ ville vallisoletane vel alteri⁹ ciuitatis ville vel loci qꝺ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cū omnibus que portauerunt. Et si aliqui eos collegerint ꝛ receperint in suis locis ꝛ nō miserint eos vt dictuꝫ est ꝙ ꝓ prima vice cadet in penā.l.milia morabetinorum:pro secūda vice ꝙ cadat in penam.c.milia morabetinorum. Pro tertia vice ꝙ perdat locum vbi talem iudeū vel iudeā seu iudeos vel iudeas saracenū vel saracenā seu saracenos vl̄ saracenas collegerit seu d̄tinuerit sic̄ notū ē.

¶ Qꝺ non radant barbam sed dimittant crescere.

Decimaoctaua ordīatio est ꝙ decetero oēs iudei ꝛ saraceni meoꝝ regnoꝝ ꝛ dominiorūꝫ nec aliq̄s eoꝝ faciat nec mandet sibi fieri barbā nouacula vl̄ forcipib⁹.sꝫ ꝙ portēt eas lōgas sicut eis creuerūt nec circuient capillos.ꝛ ꝙ ambulent scd̄m ꝙ antiquitus solebāt ambulare. Et ꝙ q̄cūqꝫ cōtrariū fecerit ꝙ dent ei centū flagella.ꝛ vltra hoc qꝺ soluat.c. morabetinos ꝓ qualibet vice.

¶ Qꝺ non recipiant christianos ad solidatam vel mercedem.

Decimanona ordinatio est ꝙ iudei ꝛ iudee saraceni ꝛ saracene meorū regnorum ꝛ dominioꝝ nō recipiāt ad solidatā vel ad mercedeꝫ diurnaꝫ nec aliq̄ alio modo aliq̄s xp̄ianos nec christianas vt operētur in suis hereditatibus. nec vineis nec domibus nec in aliquib⁹ aliis edificiis. Et quicunqꝫ cōtra-

rium fecerit q prima vice dent̄ et centū flagella. pro secūda vero q soluat mille morabetinos. z dētur ei alia centū flagella. Et tertia vice q perdat omnia bona sua z dētur ei alia centum flagella.

¶ Quod non sint albeitares nec ferratores.

Vicesima ordinatio est nec nullus nec aliqs iudeus nec iudea. sarracen9 nec sarracena sint albeiteres nec ferratores nec carpētarij nec ibitarij nec sartores nec tonsores calderarij nec macellarij nec pelliparij xpianorum nec christianarum nec vendant eis calciamenta nec diploydes nec caligas. nec cōsuant vestimēta sua: nec suas diploydes nec aliquā aliam rem. Et quicunq cōtrarium fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

¶ Quod nō trapezete nec portēt mercantias.

Vicesima prima ordinatio est q null9 nec aliqs iudei nec iudee sarraceni: nec sarracene meoꝝ regnoꝝ. z dominiorum sint trapezete nec portet mercantias aliquas ad vēdendū christianis vtriusq sexus sicut oleum arricium z mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum z quicunq contrarium fecerit q habeat z dent̄ ei pene in hac altera lege supradicta contente.

¶ Quod oēs christiani possunt accusare delinquentes in his.

Vicesima secūda ordinatio est q oium supradictarū penarū sit accusator quecūq persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunq persona extranea. z q talis accusatio habeat i premiū tertiam partem morabetinorū penarum supradictarum pro se z alie due partes sint p camera mea: sz est merces mea q nullus nec aliq per seipsos capiāt intreugent aliquē iudeum nec iudeam sarracenuz nec sarracenā quousq cognoscentur ad iudicium z sint auditi z conuicti iuridice.

¶ Quod fugientes possunt capi z perdant omnia bona sua.

Vicesima tertia ordinatio est q iudei et iudee. sarraceni z sarracene meoꝝ regnorum z dominioruz qui recesserint extra illa z fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco q perdant ipso facto omnia bona sua que portauerit z sint pro illo vel p illis q̄ eos ceperint z ipsi sint mei captiui imppetuū.

¶ Qd̄ nulle pene nec alique illaꝝ hic expressarum possunt amouere

Vicesima quarta z vltima ordinatio est qd̄ nulle nec alique p̄dictarū penarū ciuiliū z crimīaliū possint amouere nec circa eas vel aliqnam earam dispensare nec addere nec diminuere pretores nec ma

domini nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarũ ciuitatum: villarũ: & locorum. dato etiã q̃ sint domini & habeant merum & mixtũ imperiũ in illo sub pena q̃ perdãt dominium & officia q̃ habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruentur & manuteneãtur eo modo quo supradictũ est. mando oibus iudicib9 & pretoribus & consiliis & iurats & iusticiis & maiorinis algazeliis & aliis officialib9 & iustitiis quibuscũq; meorũ regnorum & dominiorũ. q̃ publicẽt & mãdẽt p̃conizari in qualibet vna ciuitatũ et villarũ & locorũ meorũ regnorum dominiorũ vnusquisq; ĩ suis iurisdictionibus: vt obseruent & adimpleantur eo modo quo dictum est & q̃ supradicta consilia & iustitie & officiales. nec aliqs eorum: nec alique alie persone prelati vel laici cuiuscunq; status & cõditionis existant predictorũ meorũ regnorũ & dominiorũ. q̃ nõ sint ausi facere nec ire contra illud: nec cõtra partem eius ĩ aliquo tẽpore vllo modo sub pena mercedis mee & predictarũ penarũ suprapositarũ. & de his oibus p̃cepi dare literas meas & q̃ternos sigillatos sigillo meo In cõplemẽtũ supradictorũ dat̃ ĩ valleoleti vicesima die ianuarii anno natiuitatis dñi . Millesimo quadringentesimo duodecimo.

De statu iudeorũ ĩ regno castelle.

Octau9 & vltimus articulus est q̃lis status iudeorũ ꝓnunc in regno isto castelle. licet p̃prie ordiata sint et iure canonico & ciuili. ac regia ordiatiõe regni q̃ supradicta sũt. In hac cõsideratione peccatis tamẽ exigẽtibus precipue prelatorũ et principũ aliorũq; dñorũ nihil vel modicũ de oĩbus supradictis obseruãt iudei. Quia ex nimia cõseruatione eorum & frequenti munerum acceptione iã venerũt in profundũ malorũ: vt insensibiles facti ad voces predicatorũ & clamores gementiũ non solũ pauperũ. sed etiã pluriũ aliorum in oppositum facti ceci retorquẽtes iudicia sua fauores ad libitum consequũtur. ex quib9 plurima mala oriũtur ĩ populo precipue in fide & moribus cum multi xp̃iani facti sunt iudei vel melius dicam erant occulti iudei. & facti sunt publici. Alii sunt sarraceni facti. Alii vero vtunt circũcisione. Alii cerimõias alias iudaicas obseruãt impune. Et hoc & tyrannica rabies cõtinue crescit in regno: astutiis & ꝯsiliis iudeorũ qui ad hec & similia inueniẽda inter ceteros homines prompti sũt Et q̃ vereor calamo scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. dati in reprobũ sensũ multi de pp̃lo qui immaculatus hactenus fuerat ceciderũt in passiões ignominie masculi in masculos turpitudinẽ operantes in eũ vsũ qui ꝯtra naturã est. laudãtes se p̃ vicos & plateas crimẽ pessimũ cõmisisse. vt dei occulto iudicio cũ dixerit pax & securitas tũc eis repẽtinus veniat interit9 sicut & iudicia terribilia defecit in vindictã p̃dicti criminis

per diluuiū generale Gen̄.vj.ꝛ p pluuiā ignis sulphuris sup has ciuitates Gen̄.xix.ꝛ per occasionem tribus beniamin: ꝛ destructionem oīm suarū ciuitatū ꝛ locoꝝ iudicū.xix.ꝛ.xx.capl'is. Et p destructionem hyspanie igne ꝛ gladio tpe regis roderici vltimi gotthoꝝ regis quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui predecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatū regis roderici sui successoris circa filiam vel vxorē comitis Juliani fuerūt potissima causa exterminij hyspaniarū: vt colligitur ex chronica generali hyspanie: vt ex collectario hystoriarū fratris Johannis de podio. Auertat dn̄s hanc sententiā ne pereāt boni cum malis predicta mala ꝛ plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione: et fauore infideliū in malis. cōtra sacroꝝ canonū sanctiones nō attendētes picula q̄ ex predictis oriuntur. sicut notat Inno.iij. scribens epo senonen̄.ꝛ epo parisien̄. sic dicens. Et si iudeos quos ppria culpa submisit ppetue seruituti pietas xp̄iana receptet ꝛ sustineat cohabitationē illoꝝ. Ingrati tamē nobis esse non debent vt reddant xp̄ianis pro gratia contumeliā et de familiaritate contēptum q̄ tanq̄ misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illā retributionē īpēdūt: quā iuxta vulgare puerbiū mus i pera. serpens in sinu. ꝛ ignis in gremio. suis consueuerūt hospitibus exhibere. padent hec extra de iudeis.ca.ꝛ si iudeos. Uere iudei istius regni sup oēs iudeos ingratissimi sunt christianis. cum sustentētur tanq̄ domini in isto regno qḋ alibi minime fit p̄sertim in francia ꝛ anglia vt supradictū est.vij. cōsideratiōe vt impleatur illḋ Exo.xxiij.c. Nō habitēt in terra tua ne forte peccare te faciāt. In aliis tn̄ regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducūt ꝛ non solū inter xp̄ianos qḋ iuris est. sed etiā in regnis machometorum vbi xp̄i incarnatio credit propter errorē quē tēptauerūt iudei cōtra xp̄m iter eos ducūt vitā magis miserabilem q̄ inter xp̄ianos ꝛ captiuerij efficacius ac magis habent eos odio ꝛ contēptui q̄ christiani. Cū enī principiū xp̄ianorum detestabilis auaricia eos ppter lucra temporalia sustineat ꝛ xp̄iana mancipia ipsis habere permittat ꝛ immoderato vsurarū fauore christianos expoliari cōcedat. Ipsi tamen iudei apud sarracenos abiectissima ꝛ vilia operantes mancipia ꝛ serui sūt paganoꝝ. Et extremis cōditionibus inter eos cōmorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos cōtra legem machometi vel in vituperiū ei⁹ aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedūt. ¶ Unde legi q̄ quidā iudeus peritissim⁹ hyspanus dictus rabi abraā de la capa. sic cognominatus erat. q2 tam pauper erat q̄ nunq̄ habere potuit nisi illam capā veterē quā ducebat continue qui multa audiens de sepultura: ꝛ simulachro machometi pendēti ṽtute adamantiū ꝛ q̄ ei⁹ ornamētū erat innumerabilis va-

lonis disposuit ire illuc sub habitu sarracenico. et sic factũ ẽ. Et cũ esset circuncisus et linguam sciret arabicam et caldeã incognitus ptrãsiuit reputatus sarracen⁹. Et cuz veniret in mecã. et ibi si fingeret religiosum ẜm legẽ machometi et vt talis accept⁹ et quasi facti confidentes de eo ingrediebãt locum illum vbi simulachrum erat: ꝙ omnibus non licebat. et cum vidit tẽpus oportunũ adhibitis aliquibus succis aliorum et aliquib⁹ sanguinibus debilitata fuit virt⁹ adamantinũ. et cecidit simulachruz fractũq; est opus mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit ĩ iudeam. et exinde in hyspaniaz. Cum vero die quadã magne festiuitatis sarracenorum vellent simulachrũ videre et venerari. qr non erat eis licitum omni tempore intrare: iuenerunt fractum et turpiter conculcatum reqrentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter ꝙ ille qui se fingebat religiosum fecerat et cognouerũt ꝙ non sarracenus. sz iudeus erat. Querẽtes ergo euz per omnes suas puincias et nõ inueniẽtes. quadringẽtas synagogas iudeorum destruxerũt. quaꝝ vna fuit synagoga toletana Cuz tunc illa ciuitas a saracenis possideret. ¶ Nũquid horribilia cõmiserũt in regno isto, specialiter circa sacramentũ corporis domini iesu christi. et cõmittunt cuz illud possunt vel furari vel a cupidis emere christianis. Non sufficeret liber magnus capere eoruz crimina circa hoc. Sz dixi vt excecatis ꝑlatis et principib⁹ aliisq; quorũ interest intendere punitiõi eorũdẽ. quãtũcũq; hec vel alia grauissima crimina cõmittãt oblatis munerib⁹ seu mãmona sue iniquitatis expert⁹ sum de eis nullã fieri vltionẽ imo cũ accusant ab aliquibus oẽs supradicti et cõiter in eorũ isurgũt fauorẽ. In hoc ergo regno iudeoꝝ nõ grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinez edant et bona nõ laborant terram nec eaz defendũt. Sed maliciis et astutiis suis labores xpianorũ deuorãt. et eoꝝ sunt bonorũ heredes sicut de eis scriptũ est. Hier. v. c. sicut decipula plena auibus: sic domus eoꝝ plẽa dolo. Ideo magnificati sunt. et ditati incrassati et impinguati. Sic ergo pditiones et mala iudeoꝝ vt dictũ est trãseũt sine pena et peccatis exigentibus semp in regno isto aliqui ipsoꝝ nimis valẽt cũ regibus et ea q̃ ad reges ptinẽt ptractiãt: et talib⁹ se immiscent: ꝙ habent sub iugo et dñio xpiãos. Et ideo ĩ regno isto tẽporibus fere oĩbus obtinent priuilegia iuxta velle. semp etiã ĩ domo regia ẽ vn⁹ magn⁹ miles vel plures q̃ eoꝝ est aduocatus et defensor a quocũq; accusante. et sic ceci iudei cecos efficiũt xpiãos regni istius. Unde accidit pu̾biũ antiquoꝝ vidistis hic cecũ q̃ videntẽ excecauit. cum tamẽ scriptũ sit pu̾b. xix. non decẽt stultũ diuitie nec seruũ dñari principib⁹. ¶ Sz arguet hic iude⁹ si nos viuim⁹ hic in captiuitate et meli⁹ et illaboro-

sius vt tu dicis. Ex hoc sequitur quod magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cum fueritis in terra inimicorum vestrorum. nec odio vos habebo: vt imponam finem federi quod pepigi vobiscum. Respondetur quod iudeorum solatium in vita est propter peccata principum istius regni vel subiectorum suorum qui eos adiuuant in hac vita. Sed ad dictum mosaycum cum dicitur quod non imponeret finem eis cum in captiuitate essent. dico hoc fuisse duabus de causis. Vna ut in perpetua captiuitate ipsi maneant propter ingratitudinis memoriam redemptionis messie iesu christi. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobrium sempiternum et ignominiam eternam que nunquam obliuioni delebitur. Secunda causa est non possunt homines se excusare: quando peccatis et alijs malis subijciantur et ipsi ad hoc vt talia excitent permanebunt. Nam videmus naturaliter animalia procreari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi incorporetur. et aer corruptus in talium sustentatione minuatur: vt aer purus remaneat alijs animalibus sine damno. ¶ Censeo et de hoc testimonium perhibeo quod summus pontifex et reges ceterique principes christiani deberent adhibere remedium in predictis cum effectu cum imperatores et alij domini antiquitus non permiserunt eos viuere inter nos: nisi vt de morte christo iesu illata mundo testimonium perhiberet: quod in captiuitatem eos detulit sempiternam vt supra patuit. i. articulo. Et vt verum testimonium esset debuissent vti legis auctoritate. Deut. xxviij. quomodo moyses eis maledictiones donauit dicens. seruies inimico tuo quem immittet dominus tibi in fame et siti. et nuditate et omni penuria et imponet iugum ferreum super ceruicem tuam donec te conterat. sequitur. et erit vita tua quasi pendens ante te timebis nocte et die et non credes vite tue. mane dices quis mihi det vesperum: et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis et propter ea que tuis videbis oculis: quare videtur quod non est intentionis legis prophetice istius sic eos viuere absolute. Nam tanta libertas eis incentiuum prebet rebellandi. et est causa quare a regno nunquam plaga discedat: sicut scriptum est Deut. xxxij. Incrassatus est dilectus et recalcitrauit. Incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit deum factorem suum: et recessit a deo salutari suo.

¶ De iudeorum conuersione in fine seculi.

Duodecima consideratio et vltima huius tertij libri est de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponens licet iudeorum gentem suis exigentibus culpis longo tempore permiserit periclitari inuoluti cecitati et criminibus tam horrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamen seculi qui relicti fuerint non peribunt. Et vt explicem conceptum meum hec consideratio. viij.

explicabitur p̄ñctis. Primus erit quare iudeoꝝ cōitas nō cōuertit ad fidē xp̄i. Secūdus si aliq̄ eoꝝ voluerit cōuerti vtrū sint recipiē di. Tertius q̄s mod⁹ dz teneri in receptōe iudeoꝝ ad fidē. Quart⁹ an iudei sint cōpellēdi ad recipiē dū fidē xp̄i. Quīt⁹ qua pena sint feriēdi cōuersi iudei redeūtes ad iudaismū. Sext⁹ q̄ñ recipiēt anti xp̄um ꝛ decipienẗ ab eo. Septimus q̄ñ cognoscēt se deceptos ꝛ cōuertenẗ ad viam veritatis iesu xp̄i dñi nostri. Octau⁹ erit an tēpus antixp̄i quo iudei sunt ꝯuertēdi possit determinate cognosci ꝛ de signis tp̄is eius aduentus.

¶ Quare iudeorū cōmunitas nō conuertiẗ ad fidem xp̄i.

PRimus isti⁹ consideratiōis pūct⁹ ē q̄re iudei in p̄nti tp̄e nō cōuertunẗ ad fidē iesu xp̄i. R̄ndetur ꝙ ad hoc possunt. iiij. assignari cause satis efficaces: Pria est icōsideratio veritatis aduēt⁹ xp̄i. Pro cuius intellectu notādū ꝙ in libris thalmuth ꝯsideranẗ tres species materierū. quarū vna est placitorū siue causarū ciuiliū ꝛ criminaliū ꝛ de aliis dependētib⁹ itergētes eoꝝ. ꝛ hec assimilanẗ legib⁹ iperatorū inter nos. Scd̄a species est eorū q̄ vetanẗ vel licentiātur in lege sicut sunt cibi ꝛ alia ꝛ que sunt res mūde ꝛ q̄ immūde ꝛ de sacrificiis ꝛ ordinatiōib⁹ ꝛ festiuitatib⁹ ꝛ hec sunt iter eos sicut decreta iter nos. Tertia spēs materie est hystoriarum legis siue creatiōis mūdi vt vite antiquoꝝ patrū ꝛ miraculoꝝ i lege ꝛ de aduentu messie ꝛ cōditiōib⁹ ei⁹: ꝛ de resurrectiōe mortuoꝝ ꝛ de die iudicii: ꝛ de iferno ꝛ padiso: ꝛ hāc pticulā tertiā vocāt iudei algadoth i. annūciatiōes ꝛ singulare vocāt agada. i. ānūciatio. Itē vocāt ea idiasor. i. glose morales: ꝛ singulare vocāt idias. Et p̄dicte annūciatiōes ꝛ glose morales nō sunt oēs diuisim ab vna pte imo sunt dispse p diuersas partes librorū thalmuth intantū vt post septem vel octo lectiōes veniet aliqua auctoritas p̄dictarū annunciationum. Cū ḡ rabini scolarū thalmuth legūt suas lectiōes inquātū ptinēt ad primas duas spēs materiarū declarāt illa optime cū oībus illis glosis ꝛ expositiōib⁹ ꝛ innouationib⁹ q̄ possunt ad ꝓpositū suum applicare. Sꝫ cū accedūt ad locū q̄ in aliquo tāgit materiā tertiā scꝫ ānūciationū. dimittūt illud ꝛ nolūt legere dicētes ꝙ est res de qua nō exit aliq̄s fructus q̄d ipsi faciūt q2 nō ē itētio eoꝝ laborare nec ꝯsiderare nisi materias q̄ sūt de pane lucrādo ꝓ quib⁹ ppl̄s eorū vulgaris honorāt eos ꝛ dāt salariū: ꝛ hic modus obseruaẗ p omnes rabinos in oībus terris ꝛ in omnibus tēporibus ꝛ in omnib⁹ scolis eorū. Et hec causa pricipalis obstinatiōis eorū est q2 scꝫ nō considerāt nec vident ea que ptinēt ad p̄dictā tertiā spēm ꝛ vulgaris eoꝝ popul⁹ manet ignorātia excecat⁹. ¶ Scd̄a causa est in cōferētia auctoritatū sacre scriptu=

re qr dato qd aliquo modo cu occurrit aliqd i lectioib' suis de tertia materia cosiderent no est miru si vna auctoritas vl due vel tres no explicet ad plenu veritate salutis cu aliqn videant alie auctoritates vel obscure vl cotrarie s3 deberet illas scripturas ad inuicez coferre cu oibus pphetiis tagetibus illa materia z deberet videre glosas z traslatioes chaldaicas q facte fuerut p duos doctores: q inter eos p magis autenticis habent cu illi sup easdem auctoritates loquant z no est dubiu qn statim illuminarent a spusctó si tales coferetias scripturaru cu eoru circustatiis facerent vel viderent veritate sole clariore. Un augustinus in lib. octuaginta triu qstionu. q. lxix. no pot inquit oriri error qui palliat noie xpiano nisi de scripturis no intellectis: z hoc io qr antecedetia z subsequetia no cotulerut vnde ibide solet circustantia scripturax illuminare snia m. Unde hereses sunt orte p se legedo q coferendo repulse sunt qr coferetes diuersas snias adduxerunt q ex se inuice mutuo inueniri potuerunt qualiter essent intelligede; z hoc mo meruerut cognoscere veritate z venire ad via salutis. Uenerabilis petr' alfonsi z magister alfonsus z magister iohanes z hieronymus de scta fide de qbus sepe facta est metio in isto volumine q solennia opera fecerunt recognoscentes veritate fidei catholice z errore i quo fuerat inuoluti. ¶ Tertia causa q impedit conuersione aliquorum iudeoru est inordinatus amor ad vxores z filios z parentes. Unde expertus sum in hoc casu cu venerit ad me quida de sapietioribus iudeis isti' regni qui mecu coferes de secretis legis. affirmauit se veraciter credere fide xpi. z q ad hoc induct' erat diligenti studio scripturarum no solum biblie sed etiaz thalmuth z philosophoru. Cuq3 ab eo quererem quare no efficiebat xpianus. Respondit q imo summe desiderabat hoc iplere. Sed qr habebat patrez qui eu tenerrime diligebat cogitas q cu sciret p tristitia moreretur. Dixit q no vincere poterat seipsum nisi faceret cuz consensu patris. Dicebat etia q no erat ali' modus vt predictu cosensum posset habere nisi q ego tenerem modum cum rege vt ipse caperet. z poneretur in carcerez ide scriberet patri suo q esset necesse qd efficeret xpianus qr aliter no posset euadere morte. Mihi aute no placuit hic mod' palliatus medaciis in lege xpi qr qcquid ipse haberet i corde de veritate fidei. ppls acclamaret i pm no fuisse factum xpianum voluntarie sed copulsus carcerib' z timore mortis qd non est honestum in lege christianoruz qr pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisq3 patrem z matrem vxorem z filios fratres z sorores z agros vt centuplum accipiat et vitam eterna possideat. Durauit collocutio predicta inter me z predictuz iudeu fere per quatuor annos nec adhuc est fact' xpian' du

rante ĩ eo ĩpedimẽto ṗdicto amoris paterni inordiati. ¶ Nõ min⁹ etiã detinet eoꝝ aĩos ne ↄuertantur. cupiditas inordiata diuitiaꝝ p vsuras cũ hec sit pinguis q̃dam acq̃sitio diuitiarũ sine labore. Vñ dicit̃ in thalmuth ꝙ quedã dña dixit vni rabino: q͛ vidit ꝙ erat pulcher ⁊ gratiosus. Siĩs est facies tua habẽti gregẽ porcorũ vel comprestãti pecuniã suam ad vsuram ¶ Quarta cã que ĩpedit ↄuersionẽ iudeorũ est inclinatio magna ad opiniones ⁊ ↄstitutiões ⁊ cerimonias ⁊ cõsuetudines quas habuerũt ⁊ habẽt in thalmuth. In quib⁹ toto tẽpore vite sue fuerũt nutriti. Vñ p duo exẽpla hoc ostẽdit̃ de iudeis ad litterã hier. xiij. Primũ exemplũ est de nigredine ethiopis. Vñ ñ dicit̃ ĩ tex. Si mutare põt ethiops pellẽ suã: q̃ si dicat nõ põt mutare nigredinẽ suã. Secũdũ exẽplũ est de pardo q̃ nõ pt mutare varietatẽ pellis sue. Vñ dicit aut pard⁹ varietates suas q͛ vtrũq3 ṗdictoꝝ est a natura: sic est de iudeis ꝙ nõ possunt reuerti ad bonũ ꝑpter cõsuetudinẽ ad malũ q͛ cõsuetudo est quedã natura vt dicit phylosoph⁹ in libro ꝺ memoria ⁊ reminiscẽtia. ¶ Sciẽdũ tñ ꝙ hec similitudo nõ tz simpl̃r: sz tñ secũdum q̃d. Illa eñ natura q̃ est cã nigredis ethyopis ĩ nullo subiacet ĩpio rõnis: ⁊ ideo ethiops nõ põt illã immutare quãtũcunq3 conet̃ ad hoc. sed habitus ex consuetudine peccandi gñatus ⁊ p modũ nature ĩclinãs ad malũ causat̃ ex ĩclinatiõe appetit⁹ sensitiui q̃ nat⁹ est obedire rõni. Et ĩ ꝑ conatũ liberi arbitrij ad oppositum põt reuerti ad bonũ. tñ cũ difficultate ꝑpter habitũ ĩclinãtẽ ad oppositũ: ⁊ h̃ dr ĩpossibile sz q̃d ꝓut dr. v. metha. vno mõ dr ĩpossibile qđ vix põt fieri aut cũ difficultate In exẽplis aũt posit̃ de ethyope ⁊ pdo est ĩpossibile simpl̃r scđz naturã. tñ deo nõ est ĩpossibile. Hec ba sunt nicolai de lyra ĩ ṗdicto passu ⁊ ĩ ꝟitate magna virt⁹ cordis ẽ necessaria vt possit hõ declinare ab his ĩ q̃b⁹ a pueritia fuit nutrit⁹ cũ illa doctrina q̃ a teneris ãnis est ĩbibita sit diuturna: nec oẽs hoĩes sũt sufficiẽtes violentare ꝓprias volũtates vt sic̃ dimittãt nisi solũ illi q̃b⁹ de⁹ fecit tãtã grãz vt cõtẽnerẽt gaudia ⁊ bona tp̃alia cu3 nihil sint in cõparatiõe bonorum spũaliũ ⁊ amplexẽt̃ verã spẽ saluatiõis aĩarũ suarum: ⁊ boni finalis eterne beatitudis earũ sicut ꝓmittit̃ veniẽti ad xp̃m esa. lviij. Et requiẽ dabit tibi dñs de⁹ tu⁹ semp. Et ĩplebit splẽdorib⁹ aĩa3 tuã ⁊ ossa tua liberabit ⁊ eris q̃si hort⁹ irriguus: ⁊ sic̃ fõs aq̃rũ cui⁹ nõ deficient aque: sic ⁊ xp̃s ait mat. xi. Regnũ celoꝝ vi patit̃ ⁊ violẽti rapiũt illđ. ⁊ iohã. vi. Nẽo pt vẽire ad me nisi pr̃ me⁹ q̃ misit me traxerit eũ.

¶ Utrum iudei volentes cõuerti sint ad fidem recipiendi.

Ecũd⁹ pũct⁹ est vtrũ iudei sint recipiendi q̃ volũt ad fide3 xp̃i ↄuerti hoc dico q͛ m̃lti eoꝝ fuerũt ⁊ sũt

ita mali q multa dāna faciū t i ecclesiā dei. Uerūtū facta diligenti examinatiōe de mō aduēt⁹ eoꝝ nō sūt repellēdi ex q̄ volūt itrare sub alis fidei xp̄iane ꝛ lȝ nō faciāt bona itētiōe sȝ ꝑpter lucrū tp̄ale tales baptizati sunt ꝛ recipiūt sacr̄ȝ lȝ nō rē sacramēti q̄ est grā. tales ꝑpe saluationē sūt cū pietate dei pl⁹ q̄ȝ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo itrarēt. Et ꝑpter h̄ dixerūt sapiētes isr̄l q semp dȝ hō laborare i lege lȝ nō faciat bona itentiōe; qr ex h̄ poterit venire ad bonā intētioneȝ Et sic iudei tal̄r veniētes poterūt venire ad rectā itētionē fidei cuȝ dei adiutorio vl̄ ex vsu q̄ exercitabunt i ea. vl̄ qr de⁹ faciet eis aliq̄ signa vt sic eū cognoscāt i suis opib⁹ vel qr dabit eis aliq̄s tribulationes vt corrigant ꝛ redeāt ad bonū vel qr adiscēt ex h̄ ꝛ simlib⁹ libris q̄ ostidūt radices fidei iesu xp̄i xbi messie diligēter i eis studēdo vl̄ ex eo q iformabūt ꝯtinue a p̄dicatorib⁹ euāgelicis fidē xp̄i nūciātib⁹: ꝛ si tales ifelices fuerit indurati itrinsec⁹ iudaica ꝑfidia: habebūt forte eorū filij vel nepotes seu alij q̄ ex eis ꝑcedēt cognitionē huius catholice veritatis ꝛ saluabuntur.

¶ Quis sit ꝓuandi mod⁹ iudeos ad fidem christi recipiendo.

Erti⁹ punctus est scire q̄s modus dȝ teneri i receptiōne iudeorū venire volētiū ad fidē xp̄ine q̄tū possibile fuerit dei occasio maloꝝ q̄ sentimus a spū sancto; mod⁹ ordiatus est a quo qr vt cōiter deuiāt recipiētes nō est mirādum si tal̄r receptos non experiamur veros esse xp̄ianos ꝛ ideo recipiēdi sunt cuȝ multa deliberatiōe ne ad vomitū redeāt. ꝛ mod⁹ ponit in decretis de ꝯse. dis. iiij. iudei. vbi sic h̄r. Iudei quorū ꝑfidia frequēter ad vomitū redit si ad leges catholicas venire voluerint ꝑ octo mēses inter cathecuminos eccl̄ie limē itroeant: ꝛ si pura fide venire noscunt tūc demū baptismi grāȝ mereant qr si casu alio periculū infirmitatȝ intra ꝑscriptū tp̄s incurrerit ꝛ desperati fuerint baptizent. ¶ Et si queras an debeat talis iude⁹ aliquā abstinētiā facere vel ēt dies queri signa ad sacrū cōferēdū. Respondet q vtrūq̄ȝ dȝ fieri vt pȝ de cōse. di. iiij. ne. qd absit. vbi sic dicitur. Ne qd absit lōga dilatio retro possit a ias iudeorum reuocare frī nro ep̄o loci illi⁹ loquere vt penitētia ac abstinētia xl. diex idita aut die dn̄ica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit eos oīpotētis dei misericordia protegēte baptizes. Sic ergo pȝ q iudei i die dominica vel aliq̄ solēni die dn̄i baptizari. ¶ Sed numq̄d iude⁹ q̄ est seru⁹ xp̄iani si baptizet fiet liber. Rn̄detur q nō: s̄m Ray. sed remanet seruus qr seruit⁹ introducta est de iure diuino. di. xxxvj. die. vj. ꝛ per ius gētiū ꝛ iure canonico cōfirmatuȝ xij. q. ij. eccl̄iaȝ. ꝯcordat gofrid⁹ ꝛ hostien̄. Addit Ray. q vbi de bōa cōsuetudine nō solēt eē xp̄iani serui consulerem qd dominus in re-

missionē peccatoꝝ manumitteret eū vel saltē ꝙ pecunia mendicata vel seruitio ad tps ꝓstito secundū arbitrium boni viri redimeret se. xij.q.ij.Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptismum compellere.

Quartus punctus est si iudei sint cōpellēdi ad recipiēdū baptismuꝫ: hic sunt duo vidēda. Primū est de puulis iudeoꝝ. ꝛ ꝯm de adult; iudeis. Ad pmū rñdet .s. Thomas in scda scde.q.iiij. ꝙ nō lꝫ inuitis pentib⁹. Sꝫ qñ ad ānos discretionis puenerit pñt fidē suscipere ēt parētib⁹ inuitis. Cōcordat guilel. dicēs ꝙ nec lꝫ nutricib⁹ occulte baptizare puulos iudeoꝝ. Si tñ i articulo mortis puuloꝝ hec facerēt nō credo ꝙ peccarēt. Doctor vero subtilis scotus in.iiij.di.v. dicit ꝙ pueri iudeoꝝ pñt auferri pentib⁹ inuitis ꝛ baptizari ꝛ hoc p pricipes legislatores. qꝛ legislatores pñt ordinare ad salutē vniuscuiusqꝫ subditi velit nolit. Ita pōt princeps eccłie ꝓbi gra. Si respublica indigeret bellatorib⁹ ꝛ iudei filios suos talr̄ differrēt ꝙ eēnt inepti ad bellādū. tūc pnceps posset eos auferre a parētib⁹ ꝛ ipis inuitis posset eos facere nutriri ꝛ instrui ad bellādū ita vr̄ in pposito. Alij dicūt ꝙ nō dꝫ fieri qꝛ eccl'ia tenet oppositū sꝫ hoc nihil est qꝛ quotidie pñt ab eccl'ia noua institui p salute cōi. Alij dicūt ꝙ nō dꝫ fieri ppt pphetiā Esaie. qꝛ reliqe israel salue fiēt sꝫ hoc nō obstat qꝛ hoc pōt intelligi de fidelib⁹: vel qꝛ ēt pñt aliq in aliqua isula saluari. ¶ Ad scdm scꝫ d iudeis adult; vtrū sint ꝯpellēdi ad fidē suscipiēdā. hic dicit supradict⁹ doctor scot⁹ vbi.s. ꝙ oēs dberēt ꝯpelli ad fidē qꝛ melius est ꝯpelli ad bñ agēdū q̄ꝫ male agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriēdi sint iudei cōuersi ꝛ ad ppria istituta redeūtes

Quintus pūctus est qua pena sunt feriēdi iudei ꝯuersi redeuntes ad vomitū iudaismi. ꝛ lꝫ supradictuꝫ sit de pena q̄ feriri dñt a iure. nūc libet h explicar̄ duo. Prio q̄ pena sint feriēdi ex lege regni. Scdo q̄ pena sint feriēdi ex lege regni per eos istituta. Circa primū notādū. ꝙ in h regno castelle est liber qdā antiquoꝝ regū gotthoꝝ q̄ lingua nr̄a dr̄ el.furo.nizgo. vbi libro.xij. ti.ij.c.xvij. ad lr̄am pdictoꝝ pena ponit̄ vt sequit̄ sicut xp̄iani debēt cōqueri de illoꝝ malis q̄ veniūt ꝯ sanctā fidē iesu xp̄i. Ita dñt tenere tales modos ꝙ nullus hō possit hēre veniā q̄ dimittit meli⁹ ppositū ꝛ redit ad peius. Et qꝛ audacia crudelior ꝛ mirabilior dꝫ hēre crudeliorē penā ꝛ mai⁹ tormētū. iō statuim⁹ hāc legē. ꝙ oīs xp̄ian⁹ ꝛ maxie illi q̄ nati sunt de xp̄ianis siue sit vir siue mlier. q̄ iuent⁹ fuerit ꝙ circūcidat̄ vł ꝙ hēat mores iudeorū vł q̄ sit inuent⁹ de cetero ꝙ de⁹ nō mādet redir̄ ad iudaismū. recipiat mortē a xp̄ianis vł a nobis et sic punit⁹ crudelissimis penis vt itelligant q̄ꝫtum est exosum ꝛ exō

municaui malu qd fecit. & oia bona sua habeat rex talit q heredes nec ppositi taliu psonaru no psentiat i tali errore. hec ibi. ¶ Scdo declarat q pena sunt feriedi ex lege p ipsosmet iudeos istituta. Un in supradicto libro. xij. tit. ij. c. xvij. scribit. ostitutio qda siue lex. qua iudei toletani miserut regi. Sisyndo cui tenor talis est. Noster dne potetissime ac honoratissime rex Sisyndo nos oes iudei ciuitatis toletane q subscribere habem vl facere signa infra in hac lege salutes. nos recordamur qd bn & iuridice alio tpe nos opellabatis qd facerem fedus & scriptu ex precepto regis ritilai q ia transiuit qd oes deberemus obsuare & tenere fide xpianor & sic nos oes fecim Sz qr obstinatio nre duriciei & antiqtas errois patru nostror nos impedit ne credamus in dno nro iesu xpo veraciter nec teneamus fide xpianor firmiter. Ideo nunc spote & volutarie rndemus vestre altitudini sic p nobis sicut p nris vxorib & p filijs nris: p huc nrm scriptu q de cetero no faciem aliqua osuetudine iudeor iudeis. q noluerint baptizari nec habebim aliqua societate cum eis vllo mo no otrahem mrimonia cu aliqua nri gnis vsq ad sextu gradu non faciem incestu cu aliqua muliere nri generis nec nos nec nri filij nec nostraq gnatio. sed ta viri q femine de cetero mrimonia otrahem cu xpianis no faciemus circucisione nre carnis. no obseruabim pascha nec sabbata sicut solebat obseruare ceteri iudei nec alias festiuitates. no pparabimus cibos secudu eor cosuetudinem no faciemus aliqua rem qua habet alij iudei in vsu & cosuetudine nec quo ipsi viuunt sed oes credimus cu munda fide & cu magna volutate & cum magna deuotioe iesu xpi filij dei viui fm q euagelia & apli madat. Et illu confitemur & honoramus oes tenemus hac sanctam lege xpianorum veraciter taz in diebus festiuitatu q in matrimonijs & cibis & in omnibus alijs morib nec dolum aliquem nec aliqua ratione teneb im cotra ea ex nostra parte quin no impleamus & faciamus oia que promisimus. ¶ De carnibus porci pmittimus obseruare q si no poterimus comedere qr non habemus eas in osuetudine semper tn omia que cum eis cocta fuerint comedem sine tedio & sine ol nausea. Et si aliquis de nobis inuentus fuerit q faciet p ea que supradicta sunt vel contra minimu eoru vel q ausus sit aliqua facere cotra fide xpiana. vel si moram fecerimus in faciedo ea que promittimus verbo seu facto iuramus per illummet patre & filiu et spiritusanctu qui est vnus deus & trinus qd quecunq oim qui inuetus fuerit trasisse pdicta vel aliquid eor q nos eum coburemus vel lapidabim. ¶ Et si forte pietas vestra voluerit eius saluare vitu statim sit factus seruus & q detis ipsum & omia bona sua cui volueritis pro semper. vel qd faciatis de eo & de bonis suis qd volue

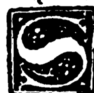
ritis non solū quia habetis potestatem regis sed quia vobis concedimus per hunc nostrum scriptū. et istud fedus et scriptū fuit factum transactis. xvj. dieb9 kalen. martij l. vj. āno quo vos regnastis: h ibi. ¶ Ecce vidim9 qua pena feriēdi sunt iudei redeūtes ad iudaicas cerimonias vel ad instituta eorū nō solū ex lege regia sed etiā ex lege p eos statuta. que nō min9 dēt obligare iudeos aliaꝝ ciuitatū et locorū toti9 regni q̄ iudeos ciuitatis toletane. cū illa imperialis ciuitas ab antiquo nominet nec maioris cōditiōis sunt alij iudei alibi cōuersi q̄ toletani. Credo q si vera fieret inqsitio p̄sertim isto tēpore q innumerabiles ignibus traderētur de his q iudaizare realiter inuenirent. qui si hic non puniant crudelius q̄ publici iudei eternis ignibus cremabunt.

Quō iudei recepturi sūt ātixp̄m.

Sextus punct9 est videri quō iudei recipient antixp̄m et decipient ab eo. Erit ei antixp̄s s3 sanctos nequissimus q nascetur i babylone. siue generabit de tribu dā. Unū sup illō gen. xlix. via dan coluber in via Beat9 ysidor9 supra pentateucū dicit: q ē hoc itelligēdū de antixp̄o et propterea illa trib9 non annumerat in numero signatorū Apo. vij. sup q dicit Beda. q dan. pretermisit qr de illa tribu nasciturus est antixp̄s cuius aduētus vt ait apostol9. erit s3 operatiōe sathane qr totū faciet instigante dyabolo q illū possidebit atq3 cooperāte. nec tū ita possidebit eū ex toto vt veniat ei sicut humanitati diuinitas in xp̄o. nec ita vexabit eū vt careat rōnis iudicio alioqn nō imputaret ei quicqd ageret sicut furibūdo. ¶ Cōmestor qdem dicit q a pricipio cōceptiōis illi9 diabol9 in vtero matris ei9 descēdet cui9 virtute deinceps aletur puer et nascet et adolescet. Sed dicūt alij et forte meli9 et veri9 q more ceterorū hominū a die ↄceptionis sue habebit angelū sui custodē vsq3 ad annū discretiōis tunc extollet super oē qd dicit eē deus et angelorū presidio penitus desertus occupabit eum diabolus qui tunc soluendus dicitur. quia totā potestatem suam antiquam sibi relaxatam per illū exercebit et pro volūtate sua inclinabit eū ad malū sicut possessor ad libitum suum trahit iumentū et in cunctis malis artib9 instruet eū. Cum ergo venerit iste impi9 antixp̄s filij israel q ab alexādro inter montes Caspios in plaga septentrionali sup occeanū vbi nūc est finis iperij magni canis iter duo castra dicta guth et maguth fuerūt iclusi vt refert magister hystoriaꝝ et s̄m iosephū facto terremotu in conspectu pricipis mōtib9 cadētib9 sup mōtes ibidē ptī mōtib9 ptī muro idissolubili et portis ferreis obserati q adhuc ibi dicūt eē icātati. nudi icedētes carnib9 crudis et arborū fructib9 viuūt et i maximo numero cōsistunt intātū vt s3 aliqs possent. xxiiij. regna iplere. q etiā

q̄dā celesti virtute z mōtiū porta rū z muroꝝ firmitatez iperatoris de catayo scȝ magni Canis vel regine Amasonum militia obserati exire neqūnt: excepto dūtaxat q̄ p mōstro ipe magn⁹ canis aliq̄s de eis q̄nq̧ portis aptis extrahit z mirabili gr̄ia i exercitu suo secum pōit. Isti p̄dicto antixp̄o adiūgētur v̄tute quoꝛuȝ regnabit z erit mōarcha potētissim⁹ Et ꝯgregatis aliis iudeis q̄ sunt p orbē dispsi veniēs hierosolimā circūcidet se dicēs iudeis se eē xp̄m ipsis in lege pmissuȝ: xp̄m v̄o nr̄m fuisse deceptorē z magū. oēs itaq̧ iudei accēdētes z ei adherētes cōfluēt ad ipuȝ: q2 ipsi nimio d̄siderio feruēt de aduētu messie p quē expectāt a captiuitate liberari decepti signis z allecti pmissis. z q2 videbūt eū oī p̄speritate z gl̄ia clarescere regesq̧ subiugare Id̄o illi lōgo excecati erroꝛe eū tāq̄ veꝝ messiā suū recipiēt z vt deū colēt: z tāq̄ rex z dn̄s ab ipsis metuet. Et ppterea ap̄l̄us. ij. ad Thes. ij. vocat eū hoīez peccati. filiū pditiōis q̄ aduersat z extollit supra oē q̄d dr̄ de⁹. Aut q̄ colit ita vt in tēplo dei ip̄e sedeat q̄d edificabit i hierusalē s̄ȝ q̄sdā: vel vt veri⁹ loquar s̄m alios ipse se dicet templū dei: ostēdēs se tāq̄ ipse de⁹ sit. hoc est q̄ dicit beat⁹ Aug. xx. de ci. dei. c. xix. q̄ illd̄ q̄ nos habem⁹ de antixp̄o in tēplo dei sedeat. greci h̄nt i tēplū dei sedeat. tāq̄ inq̄t aug. ip̄e sit tēplū dei. i. eccl̄ia. ex q̄ dicto accipit argumētū q̄ antixp̄s erit falsus xp̄ian⁹ z finget se viꝝ ecclesiastic ū adcōmodati⁹ nocēdū q̄ i tēplū dei. i. i modū eccl̄ie. ait aug. hoc idē vult frācisc⁹ de maronis. i iiij. di. xlviij. q. ij. allegās aug. vbi s̄. ipse ē t vt facili⁹ xp̄ianos z iudeos ad ritū suū attrahat diē dn̄icā in fauoꝛē xp̄ianoꝛū. z diē sabbati in fauoꝛez iudeoꝛū faciet custodiri vt patet in decretis de cōse. di. iij. puenit. Sic ergo p̄ȝ quō iudei decipient ab antixp̄o z quō recipiēt eū vt messiaȝ suum et colent.

¶ Quomodo cognoscēt se per antichristum deceptos.

Eptim⁹ pūct⁹ est scire quō iudei cognoscent se deceptos per antichristum quomodo conuertent finaliter ad fidem catholicaȝ No tādum ergo q̄ postq̄ iudei receperint antixp̄m tāq̄ messiā suū decepti ex his q̄ dicta sunt in p̄cedēti pūcto tūc mittet deus ad eoꝝ z alioꝛum multoꝛuȝ conuersionē Helyaȝ z enoch q̄d erit iter occultū aduentuȝ antixp̄i qui est p natiuitatē z manifestuȝ ei⁹ aduētū qui est per predicationeȝ z apertaȝ persecutionē. Tunc ergo predicti helyas z enoch q̄ viui adhuc i padiso terrestri reseruant venient z manifeste se ostēdēt i hier̄lm z icipiēt publice p̄dicare cōtra antixp̄m destruētes eius pcessuȝ z declarātes manifeste ei⁹ deceptiōes z astutias dyabolicas. Ipsumq̧ coꝛam oī populo arguent mendacē z fallacem ostendent: z aperiēt thezauros abscōditos iudeis de veritate saluti fidei iesu xp̄i: et sic

vt dr Malachie vltimo. Conuertet corda patrum i filios. Glosa ad instructionē posteriorū de fide saluatoris in quē et ipsi crediderūt. et corda filiorum ad patres eorum glosa q̄ pcipiēt fidē quā illi habuerūt. Vñ iudei et xpiani pari religione tūc in xpm cōsentiēt. Sic ergo iudei cognoscētes se fuisse dceptos in xpm credēt pro ipso mori parati erūt vt dicit Methodi⁹. c. xliiii. milia virorū ex omni tribu israel pro xpo interfecti. ¶ De predicatiōe aūt Helye et enoch et facta cōuersiōe eorum scribit Apoca. xi. Dabo duob⁹ testib⁹ meis scz helye et enoch et pphetabunt id est predicabūt diebus mille ducētis sexaginta. glosa id est tribus annis sicut ipse xps predicauit: amicti saccis. i. pdicantes penitentiaz et exēplū ostendētes: hi sunt due oliue id ē spiritu sancto vncti: et duo cādelabra idest lumē dantes alijs. Tūc vidēs antichristus se confusuz et q̄ detecta est ei⁹ malitia exibit i publicā psecutionē et occidet eos in hierusalē et iacebūt corpora eorum in plateis trib⁹ dieb⁹ et tribus noctib⁹ et dimidio q̄ null⁹ audebit sepelire corpora eorū metu antixpi vt q̄cūq3 viderint timeāt eis cōformari. Occisores aūt eorum leti erūt propter mortē eoruz. Sz post tres dies et dimidiū resurgēt et occisores audiēt voces angelorū dicentiuz helyas et enoch attēdite huc et ipsis vidētibus ascēdēt in celuz in nube et istud multū cōfirmabit iudeos cōuersos ad fidē christi per eos Sed et amplius cōfirmabunt p mortē antichristi qui scdm q̄ dicit glosa super apostolū trib⁹ annis et dimidio regnabit. Vñ danielis. xii. Jurauit angel⁹ p viuētē in eternū q̄ i tēpus scz vnius anni: et tēpora scz duorū annorū: et dimidiū tēporis. i. dimidiū anni scz regnabit antichrist⁹: et idē dicit glo. q̄ hoc spacio dr desolatio duratura sub antichristo Quare aūt ita modicuz regnabit declarat a xpo Mathei. xxiiii. vbi dicit q̄ nisi breuiati fuissent dies illi nō fuissz salua ōis caro: super quo dicit glosa q̄ hec tribulatio quāto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregori⁹ q̄ eū et supbus et infirm⁹ aspicit eos dies quos singulariter mal⁹ intulit misericorditer breuiabit. In fine vero pdicti tēporis collocabit papillonē et soliū suū antichristus in monte oliueti. Et tūc dñs noster iesus xps: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritu oris sui: idest virtute precepti sui. Ipso nāq3 iesu clamāte in aere morief antichristus per michaelez vt dicitur fulminatus. maxima queq3 pars suorū vt legitur a michaele interficief et hoc visio erit finalis et totalis cōuersio siue cōfirmatio cōuersionis iudeorū ad fidem christi. ¶ Et si q̄ras vtrū occiso antichristo statim christus veniet ad iudiciū. dico q̄ nō sed secundū glo. danielis. xi. concedent. xl. dies ad refrigeriuz sanctorū et penitentiam subuersorum Quantū autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finē mū

di nemo scit. Sed qd fiet de mini
stris antixpi q remanserit post ei⁹
mortē dicit᷑ q gaudebūt ducētes
vxores ⁊ dicētes lʒ prīceps noster
mortuus sit tn̄ habem⁹ pacē ⁊ pro
speritatē ⁊cū talia dixerint repen
tin⁹ sup eos veniet interit⁹: ⁊ ex
tūc ecclesia vsqꝫ ad finē mūdi cō
quiescet pacificata. quia extunc
fraudulentia et seuicia dyaboli
cessabūt. ¶ Visuʒ est ergo qn̄o iu
dei cognoscēt se deceptos ⁊ qn̄o
cōuertent᷑ finaliter ad fidem iesu
xpi. ¶ Sʒ dicet aliqs nunqd hec
finalis iudeorū cōuersio fuit a p
phetis prenūciata dico q sic. Et
primo hec prenūciauit Esaias. i. c.
x. vbi sic habet᷑ si fuerit popul⁹ tu⁹
israel sicut arena maris reliqe cō
uertentur ex eo: sup quo dicit tar
gū. Si fuerit ppl's tuus israel mul
tus sicut arena maris residuuʒ q
neqꝫ peccauit: vel q penituerit de
peccato cōuertet᷑. glosa rabi. Etiā
si fuerit israel sicut arena maris
pre multitudine ego cōflabo eos
vt argētū ⁊ redigent᷑ in modicuʒ
residuū. Residuū vero illi⁹ modi-
cū conuertetur ad bonum. Causa
vero cōuersionis in fine mūdi po
nit᷑ in pereth helcus capi. Causa
vero cōuersionis scriptū est aba-
cuch. ij. quoniā adhuc visio ad ter
minū ⁊ loquetur ad finem et non
mentiet᷑ si tardauerit rex scʒ mes-
sias expecta eū quia veniens ve
niet ⁊ nō tardabit. Et forte dices
q nos sum⁹ expectantes ⁊ ipē nō
immo sicut dictū est Esaie. xxx. p
pterea expectat dn̄s vt misereat᷑ ve
stri. ex quo igit᷑ ipse est spectans ⁊
nos sum⁹ expectātes q ꝑtardat᷑ re
gula iudicij ē retardās nos cur ex
pectam⁹ ad recipiēdū mercedē si
cut dictū ē Esa. xxx. Beati oēs q
spectāt eū. dicit rabi. Cōsummati
sunt oēs termini vel fines ⁊ nō pē
det res nisi i penitētia ⁊ in bonis
opib⁹ Rabi elyazar dicit si israel
fecerit penitētiā redimētur: si aūt
nō: nō redimētur: sed de⁹ sanct⁹ ⁊
bn̄dict⁹ cōstituet eis regē cui⁹ sta
tuta erūt durissima sicut amā ⁊ re
ducet eos ad bonū huc vsqꝫ thal-
muth trāsumptiue i pugiōe i par
te finali. c. vlti. ¶ Scd̄o introduci
tur oseas ppheta q i. c. iij. sʒ expo
sitionē magistri Nicolai de lyra
declarat duo. scʒ statū iudeoꝝ ab
ascēsiōe xpi vsqꝫ ad finē seculi ⁊ eo
rū cōuersionē finalē. De primo di
cit dies multos expectabis me h
dicit in signū q plebs iudaica spe
ctaret messiā ⁊ adhuc spectat nō
fornicaberis hoc dicit qꝛ nō serui
unt ydolis ⁊ nō eris cū viro. i. cū
xpo a q est mō sepata pꝑter suā i
credulitatē hic est ille vir de quo
dr̄ hier. xxxj. Femina circūdabit vi
rū gremio vteri sui: sequit᷑ sʒ ego
expectabo te. loqtur i psona dei q
expectat iudeorū finalē cōuersio
nē cōsequenter hec declarat p p
digiale factū dicēs qꝛ multos qsi
dicat factū predictum designat q
dies multos sedebūt. i. manebūt
filij israel sine rege. i. sine prīcipe
sic videm⁹ q non habeat de se re
gē nec principem sed alienis regi
bus ⁊ principibus seruiunt ⁊ sine
sacrificio. i. sine altari qꝛ non pos
sunt sacrificare extra hierusalē a

qua sunt expulsi ⁊ templũ destructũ ⁊ sine ephot.i.sine veste sacerdotali q: sublatis sacrificijs cessat vius vestis ⁊ sine serephin.i. imaginib⁹ in quib⁹ demones solent dare rñsa apud iudeos nõ sunt talia ecce iudeorum status ab ascẽsione dñi vsq; ad finẽ. Sequit̃ scdm̃ scz iudeorũ finalis conuersio ⁊ post hec.i.post iudeorum abiectionẽ ⁊ excecationez reuertent̃ filij israel scilz ab errore suo: ⁊ querẽt dñm deum suũ scz de note ⁊ dauid.i.dei filiũ iesum xp̃m ⁊ q̃ sic debeat intelligi ptz p translationẽ chaldaicã apud hebreos autẽticã q̃ sic hz. post hec reuertẽtur filij israel ⁊ querẽt cultum dei sui ⁊ obediẽt messie filio dauid regi suo. Sequit̃ in textu ⁊ pauebũt ad dñm scz ipm̃ reuerẽdo ⁊ ad bonũ ei⁹ scz timẽdo declinare ab eo qḋ bonũ est in oculis ipsius ⁊ subdit̃ tp̃s in nouissimo dierũ.i.circa finẽ mundi implebit̃ istud. Patet ergo quod finalis cõuersio iudeorum fuit a pphetis prenũciata ac etiã inter medium tempus.

¶ Utrũ certis iudicijs ⁊ quib⁹ antichristi cognosci põt aduentus.

Octauus et vltim⁹ punctus huius considerationis vltime tertij libri est an tp̃s antixp̃i quo iudei sunt conuertẽdi possit determinate cognosci. Respõdetur q̃ p̃sumptuosum est hmõi viatori quocũq; modo hoc velle inuestigare cũ ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire quod beatus Augu.xviij.de ci.dei.c.lij. declarans dicit de antichristi tempore qñ erit importune oĩno querit̃: si ẽt nobis hoc nosse pdesset a quo melius quã ab ipso deo magistro interrogãtib⁹ discipulis diceretur: non eñ siluerunt inde apud eũ sed a p̃sente quesierũt dicẽtes: dñe si in tempore hoc restitues regnũ israel. At ille non est inquit vestrũ nosse tempora vel momẽta q̃ pater posuit in sua potestate: nõ vtiq; illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt qñ istud acceperũt respõsuz Frustra igitur ãnos qui remanẽt huic seculo computare vel diffinire conamur: cum hoc scire nõ esse nostrũ ab ore veritatis audiamus quos tñ alij quadringentos. Alij etiam mille ab ascẽsione dñi vsq; ad eius vltimũ aduẽtum cõpleri posse dixerũt. quemadmodũ autẽ quisq; eorum astruat opinionẽ suaz longum est demonstrare ⁊ non necessariũ: cõiecturis quippe vtunt̃ humanis nõ ab eis aliquid certuz de scripture canonice auctoritate profertur. Omnium eñ de hac re calculantiũ digitos resoluit ⁊ quiescere iubet ille qui dicit nõ est vestrũ nosse tẽpora vel momẽta. hec ille. ¶ Huic sentẽtie Augu. cõcordat falsitas eorum qui tẽpus certuz determinauerũt cum tam supradicti: q̃ etiam alij de quorum numero fuit arnaldus de villa noua q̃ in tractatu quẽ fecit de fine seculi determinat q̃ antichristus erit vẽturus in quartodecimo cẽtenario a natiuitate christi. ⁊ ptz q̃ sumus iã vltra per.lxxxv. annos. Quidã etiã alius magnus p̃dicator p or-

bem discurrēs circa annū domini Mil.cccc.x. in sermōe. Ecce hic positus est in ruinā: declarauit tēpore suo iā natū eē antichristū p plures visiones z exēpla cuius oppositū ptz. Unus alius parisiē. pclusionē posuit affirmatiuā qd anno dñi .M.cccviij. z dimidio debebat apparere z publicari mūdo et anno dñi .M.ccclxxviij. z dimidio erat nascitur. patet manifeste in assignatione tpis aduentus antichristi oēs istos defecisse z deficient quicūq alij presumpserint predictū tēpus assignare. ¶ Sed dicet aliquis diligēs scire licet tps determinatū presumptuosum sit assignare. nō tamē erit illicitum signa īquirere vt his cautiores reddātur fideles. Dico q verū est nō tamen inquiri debent talia signa curiositate sciēdi: sed animo seipsum z alios edificādi ī timore dei. ¶ Sed nūquid aliqua talia inueniūtur certa ppinqui eius aduentus. Dico q in sacra scriptura iueniūtur prenūciata nouē signa precipua ppinquitatis aduētus antichristi. Primū signū est totius mūdi gñalis perturbatio: de quo Daniel pphetauit in.c.xij. veniet tempus quale nō fuit ab illo tēpore quo gētes ceperūt esse vsq ad tps illud qd exponēs xps Matt. xxiiij. dicit qd erit tribulatio magna qualis nō fuit ab initio mūdi z ibidem declarādo que erunt iste tribulatiōes: dicit q surget gens ptra gentem z regnū aduersus regnū. pestilētie z fames. z terremotus erūt p loca terroresq de celo z c. Scdm signū est scisma ecclesie crudelissimū de quo dicit apostolus .ij. ad Thessalo.ij. Qui tz nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augu .xx. de ciuitate dei.c.xix. dicit quid dixerit .s. apostolus me prorsus fateor ignorare z ibi recitat Augu. multorū suspitiones circa istud. quidā eñi dicūt ipm paulū voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandū calūniam. alij autē credūt neronē antichristum futurū z resurrecturum. Alij aūt nōdū mortuū sed occultatū donec suo tpe reueletur z restituatur in regnū. dicit tñ ibi Augustinus q mira est sic opinātiū temeritas. Sed istud dictū difficile ibidē pertractās dicit sic non absurde intelligitur qui tenet scz imperiū teneat donec de medio fiat id est tollatur de medio per antichristū ipm imperiū vel aliter inqt. donec de medio ecclie exeat ministeriū iniqtatis qd scz nunc est occultū. ¶ Ex prima aūt expositione accipitur argumētū q antichristus pugnabit cōtra romanum imperium z tunc oportet q ille imperator sit fidelissimus qui resistet ei. Ex scda sequitur q malum illius persecutionis orietur ab ecclia vt infra ipaz sit prius pugna intestina. Has duas illatiōes ponit frāciscus maronis in suis floribus de ciuitate dei. ca. quo supra: Et predicta malicia nihil aliud vr esse nisi scisma grauissimū in ecclia dei siue discessio a fide. Istud est ergo signū precipuum quod debet preuenire antichristū iuxta illd. ij. ad Thessa. ij.

Nisi venerit discessio primum & reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis &c. quod exponunt doctores de discessione a fide: quod autem sit istud signum manifestatiuum eius aduentus patet: quia postquam dixit qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit: & tunc reuelabitur ille iniquus. ¶ Tertium signum est multiplicatio vitiorum de quo xps ait. Mat. vicesimoquarto & quia abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum & apostolus dicit. ij. ad Thimo. iij. c. In nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa & erunt omnes seipsos amantes cupidi elati blasphemi: parentibus inobedientes: ingrati: scelesti: sine affectione sine pace. criatores incontinentes. Immites sine benignitate: proditores: proterui: tumidi: voluptatum amatores magis quam dei. habentes speciem quidem pietatis. virtutem eius abnegantes. ¶ Quartum signum est neglectio siue contemptus sane doctrine de quo. ij. ad Thi. iiij erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus & a veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. ¶ Quintum signum est perturbatio omnis prelature spiritualis & terrenalis iurisditionis de quo Dan. iiij. In tempore illo non erit princeps. neque propheta: neque dux in populo meo qui scilicet obseruet veritatem vite iustitie & doctrine ¶ Sextum signum est vindicatio diuinalis per flagellum & correctionem de quo Ezechie. vij. Uenit tempus prope est dies occisionis qui emit non letetur & qui vendit non lugeat: quia ira super omnem populum. ¶ Septimum signum erit cessatio verbi diuini quo mentes obscure & tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur: deuiantibus ostenditur salutis via & errantibus manifesta fit semita veritatis: hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectum diuini verbi de mentibus hominum disperibunt sicut notat beatus bernardus in suo euangelio eterno non in solo pane viuit homo: allegans illud Apoca. viij. Et cum agnus aperuisset septimum sigillum factum est silentium in celo quasi media hora. Septimum namque sigillum vt dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum. quidnam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conuersationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi apparent predicare. verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum iesum xpum Sed notanter hoc silentium merito media hora fieri dicitur: quia inter perfectionem institutionis christi & sue radiose doctrine & vite: & difformitatem auersionis & dyabolice cecitatis quam auertet antixpus multitudinem christianorum post flagitia variis modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur & vox ignorantie per facti euidentiam incipit exclamare sicut in Gen. xviij. ca. de sodomitis & gomoreanis scriptum est. Clamor sodomorum & gomorreorum multi-

plicatus est. Gomorra enim cecitas & sodoma pecus silens iterpretat. Ex hac nanqꝫ abisso ignorātie dei & malitie mundi successum sumet & prosperabit antixp̄s sicut Apocaly.xi.ca. scriptū est. bestia id est bestialis & crudelis. antixp̄s ascēdet de abysso id est prosperabitur & successum habebit ex ignorantia mundi que abyssus poterit appellari qꝛ mūdus tunc ꝑpter defectū diuini verbi ignorātia plenꝰ erit in cūctis. bōis ꝑpterea. Job. xx. capi. ait dicit abyssus: id est priuata ignorantia nō est in me lumē scilꝫ alicuius necessarie veritatis hoc ibi. ¶ Octauū signum est dubitatio in fide & pullulatio erroris & deceptionū de quo dicit prima ad Thimo. iiij. In nouissimis tēporibus discedent quidā a fide attendentes spiritibus erroris: & doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium mendaciū. ¶ Nonū signuꝫ est destructio ecclesie ad tēpus de quo ꝓphetauit. Johānes Apoca. xij. q̄ mulier id est ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus: & tempora & dimidiū temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat & cōtempletur diligēs lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibꝰ de predictis signis vulneratū: & recurrat diligentissime ad fortissimū defensorē iesum xp̄um dn̄m nostrum qui est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari ꝑsidio fides xp̄ianorꝫ inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quartus de saracenorũ bello.

Viriliter vt deus tradidit dissoluto iam experiri opꝫ in hoc libro iiij. sarracenorum vires quid scꝫ cõtra nostrum fidei fortalicium possint. Pro cuius claro intellectu. xij. considerationes occurrunt intellectui ꝑtractande: quarum prima erit de origine machometi. Secunda de vita ⁊ moribꝰ machometi. Tertia de qualitate doctrine ⁊ legis machometi. Quarta de fundamẽto legis machometi. Quinta de concordãtia ⁊ discordãtia legis machometi cum lege christi in articulis fidei ⁊ sacramentis. Sexta de morte machometi. Septima de successoribus machometi. Octaua de bello sarracenorum per rationes contra nomen christianum ⁊ contra veritatem vtriusqꝫ legis scilicet christi ⁊ moysi. Nona erit de bellis ⁊ triumphis sarracenorum ⁊ christianorum per arma corporalia vsqꝫ in presens tempus. Decima est de possessione terre sancte per sarracenos. Undecima est de his ad q̄ compelli debent sarraceni viuẽtes inter christianos de iure ⁊ de his ad que cõpelli debẽt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum ⁊ de eorum perpetua seruitute sub iugo xp̄ianorum.

¶ De origine machometi.

Rima cōsideratio hui' quarti libri est d' ori gine machometi que tri bus explicatur articulis. Primꝰ est de origine machometi quo ad genus ⁊ locum. Secundus de ori gine secte eius quo ad auctorem. Tertius de origine vtriusqȝ quo ad tempus.

¶ De origie machometi quo ad genus ⁊ locum.

Rimus articulus est de origine machome ti quo ad genus ⁊ locuȝ. Circa quod notanduȝ ꝙ macho metꝰ originē trarit ex hismaele fi lio patriarche abrahe. ex agar an cilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimꝰ quē deꝰ eiecit a domo pa terna iussitqȝ morari i d'serto pha rā Gen.xxi.cū vocatȝ. Hic fuit pa lustꝰ sagittariꝰ ītra eo.c. Habuitqȝ verillū altissimū in quo scriptū erat superbia vite sub quo ipē mi litauit cōtinue ⁊ innumerabiles hoies ab eo decepti. Hic genuit cedar de q̄ Gen.xxxv. q̄ genuit ha mel. q̄ techich. q̄ hamessa. q̄ adech q̄ adue. q̄ adne. q̄ machack. ydola trā pessimū q̄ sacrificia fecit filio suo nisar vt pȝ in libris gn̄atiōis mahurith. Iste nisar fuit scd's an gelꝰ sathan e post hismaelē habēs verillū altissimū in q̄ scriptū erat vanitas mūdi sub quo ipē ꝯtinue militauit ⁊ inumerabiles ab eo de cepti. Hic genuit muȝar. q̄ alien q̄ emosera. q̄ melich. q̄ vain. q̄ luhe. q̄ galibē. q̄ caph. q̄ mirra q̄ coidai q̄ abdemenoph. ydolatrā pessimū q̄ habuit arteȝ hismaelis ⁊ verillū nizaris ⁊ claues oīȝ ydoloꝝ me qȝ vt pȝ i lib. gn̄atiōis mahurith. Abdemeneph vero genuit abde demutalibph. qui abdalam: q̄ ma chometū ex enima: ꝯiuc q̄ fuit fi lia hatioph. q̄ ꝯcepit ⁊ peperit p̄dic tū machometū in villa quadā q̄ dicit' hrraripe. q̄ ē ꝓpe mequā i ara bia. Iste fuit tertiꝰ dyabolicꝰ an gelus ꝑ cōfusiōe generis huma ni q̄ habuit verillū altissimū in q̄ scriptū erat con cupiscētia carnis sub q̄ ipse militauit vsqȝ ad mortē Oēsqȝ sectatores sui dānatissime sue secte nec mirū si pessimꝰ fuit: qꝛ scd'm apl'ūȝ si radix sancta ⁊ ra mi ⁊ ꝑ oppositū. Si radix pessima q̄lis fuit hismael ⁊ ramꝰ. s. macho metus pessimus fuit. Et sic pȝ ori go machometi q̄ ad genꝰ ⁊ locū.

¶ De origine secte machometi q̄ ad auctorem.

Ecūdus articulꝰ est scire q̄ auctore secta machometi origineȝ ha buit Circa qd' aduertēdū ꝙ p̄dic tus abdala p̄r machometi hēbat magnā familiaritatē ⁊ societatē cū q̄dā iudeo astronomo: q̄ valde peritꝰ erat i scia astronomie. erat ēt doctꝰ nō solū i lege iudeoꝝ ſȝ ēt xp̄iāoꝝ ⁊ accidit sic illo āno q̄ enima ꝯcepit machometū fuit ma gna siccitas ꝑ oēȝ trā arabie itꝫ ꝙ tra nō poterat arari nec semia ri sic ꝙ tā oīno deficiēte pāe nihil aliud comedebāt nisi herbas ⁊ ra dices camporuȝ. Cum vero venit tēpus quo enima peperit filiū p̄

dict⁹ iude⁹ aspexit ꝛ signauit con cordātiā stellarū ꝛ planetarū sup natiuitatē pueri. ꝛ sic lexit p illaȝ ꝙ puer ille debebat esse hō fortis ꝛ potēs in regno ꝛ lege. Et cū hoc accidit abdolla nō erat ī terra illa q̄ iuerat in hierusalē ad faciēdū orationē sicut tūc erat cōsuetudo Sed cū rediȷt narrauit sibi iude⁹ ille astronomi⁹ q̄cq̄d intellexerat de facto pueri ꝛ post hec dieb⁹ paucis elapsis mortuus fuit abdolla ī eadē villa de itrarip. ꝛ eo tēpore quo natus est machomet⁹ erāt. Arabiani ꝛ affricani in magno cogitatu q̄ nesciebāt certitudinaliter ad quā credētiarū se attinerēt si ad credentiā xpianoꝝ vel iudeoꝝ seu ad sectā arrianoꝝ. Et cū esset machomet⁹ quatuor annorū dixit iude⁹ astronomus mētiēdo ꝙ venerāt duo angeli ꝛ extraxerāt cor machometi ꝛ eo diuiso p mediuȝ ꝙ extraxerāt ab eo vnū coagulū sanguinis ꝛ deinde ꝙ lauerāt eū multū bene cū aqua clarissima ꝛ pulcherrima ꝛ post hoc ꝙ pōderanerāt illud cū cordib⁹ decē hoīuȝ q̄ erant sue gētis. ꝛ deinde cū mille cordib⁹ aliȷs ꝛ ꝙ semp inuenerūt ꝙ cor machometi pōderabat plus q̄ oīa alia ꝛ ꝙ vnus angel⁹ illoꝝ dixit alteri si istud cor fuerit positū in pōdere cū oībus cordib⁹ oīum hominū qui sunt in arabia excedet in pōdere oīa alia. Et ille iude⁹ dixit mētiēdo ꝛ ꝙ hoc dixerit sibi archāgelus gabriel ī visione. Cū aūt machomet⁹ esset octo annoꝝ mortua matre. ꝛ auo eius. Abdemuthaleph cepit cū ī custodia Abutalip auuncul⁹ ei⁹ frater pr̄is sui ꝛ h̄ Abutalip tradidit eū docēdū p̄dicto iudeo astronomo q̄ instruxit eū ī sciētiȷs naturalib⁹ ꝛ in legib⁹ iudeoꝝ ꝛ xpianoꝝ. ex q̄ doctrīa tūc habita cepit ea q̄ postea īterposuit ī illa mala secta quā cōposuit ad pditionē aīarū in eo credētium ordinatā. ¶ Addit̄ et huic ꝙ cū eēt machomet⁹ .xxv. ānorum tēdēs in egyptū p quibusdā mercācȷs exercēdis morabat̄ ibidē cū iudeis ꝛ xpianis ibi existētib⁹ aliquo tpe anni specialiter cū quodā monacho de antiochia cuius nomē erat iohānes quē ī specialē amicū habebat q̄ erat hereticꝰ ꝛ ab illo malo monacho habuit multa tā de noua lege q̄ d̄ veteri ad defensionē sui contra iudeos ꝛ xpianos quomō disputaret cuȝ illis q̄ quicquid eum docebat predictus monachus totū erat cōtra deū ꝛ legem eius ad moduȝ heretici. Fuit etiā discipul⁹ Sergȷ monachi. q̄ fuit heretic⁹ arrian⁹. Hic Sergius in errorē nestoriȷ īcidēs dū a monachis fuisset expulsus ī arabiā venit ꝛ machometo adhesit Cūq3 de veteri testamēto ꝛ nouo plura edocuit vt tradūt: ex quibus satis patet vnde traxit ortuȝ secta pestifera machometi q̄ a iudeo: ꝛ monachis hereticis ꝛ dyabolo p̄ncipaliori magistro.

¶ De origine machometi ꝛ sue secte quo ad tempus.

Erti⁹ articul⁹ est de origine machometi. ꝛ sue secte q̄ ad tps. Et l3 illa

multi multa dicant: tñ cõmunius teneť q incepit circa finem tpis Eraclij. qui impauit post focã et habuit victoriã de filio cosdre circa flumen danub⁹ ⁊ interfecit bestiam illãq̃ habebat capita septẽ ⁊ septẽ diademata ⁊ decẽ cornua de qua dicit Apocalipsi. xij. bestia illa fuit rex cosdre bestialiter viuẽs. habebat ei capita septẽ. i. sex reges sibi subiectos ⁊ ipe erat septim⁹. Septẽ diademata erãt isignia regia illo⁊ regũ. cornua decẽ erãt decẽ acies ĩ suo exercitu. Uñ p⁹io machabeo⁊ũ acies ordinata ad bellãdũ vocať cornu vbi dicit bachides añt erat ĩ dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim argẽteã in qua intermicãtibus gẽmis posuit thronũ suũ ex auro. posuit etiã ibi quadrigã solis ⁊ lune ⁊ p occultos meat⁹ ⁊ fistulas aquas adduxerat vt quasi de⁹ pluuiã videreť infundere ⁊ cũ subterraneo specu equis in circuitu trahẽtib⁹ circũacta turris fabrica moueri videbať ⁊ quasi quodã mõ rugitũ tonitrui iuxta possibilitatẽ artificis mentiebať. Occisa est aũt ista bestia p eraclũ filio deuicto. q⁊ noluit salutiferis monitis xp̃ianissimi principis acquiescere: argentũ vero turris illi⁹ dedit militib⁹ suis. Aurũ vero ac gẽmas. i. vasa ⁊ reliq̃ vtẽsilia ad restaurationẽ ecclesiarũ quas tyrãnus destruxerat reseruauit. ⁊ lignũ sancte crucis qd̃ p̃dicta bestia in p̃dicta turri tenebat hierosolimã reportauit Unde ipse rapuerat vt p⁊ in hystoria exaltationis sancte crucis.

Circa finẽ vero huius p̃clarissimi p̃ncipis venit machomet⁹ ⁊ signať tp̃s Apo. xiij. Ubi dicit q̃ habet intellectum cõputet numerũ bestie id ẽ machometi qui bestialis in vita sua fuit vt diceť. numerus eñi hominis est ⁊ numer⁹ ei⁹ est. dclxvj. scilicet anni. S⁊ ad q̃d referať iste numerus patet q non referať ad numerum anno⁊ vite ipsius q⁊ non tantum vixit. sed sexaginta tribus ãnis vt p⁊ in speculo historiali propter qd̃ alij dixerunt q refertur ad durationẽ legis eius q̃ tantum debet durare. Sed hoc non videť verum quia lex illa fuit data circa finẽ temporis eraclij vt dictũ est q̃ cepit imperare anno dñi sexcentesimo decimotertio ⁊ iperauit trigita annis a fine autẽ hui⁹ tẽporis vsq⁊ ad presentẽ annũ qui est. M. cccclix. fluxit maior numerus vt patet cõsideranti. ⁊ tamẽ adhuc durat lex machometi. propter qd̃ alij dicunt q post mortẽ machometi lex eius fuit correcta p sapientes sarracenos ⁊ ab illa correctione d⁊ incipere numerus anno⁊ durationis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter dictum tu⁊ q⁊ nõ diceretur lex machometi. s⁊ sapientum: tum q⁊ illi sapientes dicunť fuisse discipuli machometi ⁊ sic eius correctio non fuit post dationẽ a machometo p tempus notabiliter magnũ ⁊ sic ab illa tam fluxerunt vltra numerum illũ vt p⁊ intuẽti. ⁊ tamẽ lex machometi non videť ita propinqua cessationi: cũ nouiter gẽs ei⁹ occupauerit

fere totã greciã propter quod salvo meliori iudicio videtur q̄ iste numerus annorũ: sit incipiẽd⁹ ab incarnatione domini: ꝛ terminandus ĩ morte machometi. De quo pphetisse loquiẗ iohãnes euãgelista qð sic declarari põt. Nam ab anno incarnationis dñi vsq̃ ad finem imperij eraclij fluxerũt anni sexcẽti.xliij. vt dictum est: ꝛ isti numeri simul iuncti faciũt septingẽtos ꝛ sex annos quib⁹ oportet subtrahere annos quibus machometus vixit cũ eraclio. Aliter ãni bis cõputarenẗ vt pꝫ intuẽti. Isti vero estimãtur pbabiliter fuisse.iiij. quia machomet⁹ primo fuit pauper postea inualuit per mercãtias ꝛ postea per rapinas ꝛ fraudes añ q̄ꝫ attemptaret se regẽ facere ꝛ legẽ dare vt diceẗ quã legem dedit circa mortẽ eraclij. Et sic de vita machometi videnẗ pbabiliter fluxisse.iiij.anni añ tempus mortis eraclij quib⁹ dẽptis de septingentis sex remanẽt precise.dc.lxvj.ab incarnatione domini vsq̃ ad mortem machometi: ꝛ secundũ hoc põt congrue hec littera pphetica exponi. Numer⁹ eñ hominis scꝫ xp̄i qui fuit pfectus sciẽtijs ꝛ virtutibus ab instãti incarnatiõis: ꝛ numerus eius: scilicet machomet est dc.lxvj: quia tãtus numerus ãnorum fuit ab anno quo dominus factus est homo vsq̃ ad terminũ vite machometi: vt predictum est.

¶ Sciendũ q̄ liber Apocaly. fuit script⁹ in greco vbi habentur hec nomina. Antumnos. Arnoime. deuitarij. vbi nos habem⁹.dc.lxvj cui⁹ significatũ propriuꝫ de antumnos est cõtrarius qð pprie cõuenit machometo qui fuit ꝛ est ꝯtrarius xp̄o. significatum propriũ de arnoime est nego. quia ipse negauit eius diuinitatẽ ꝛ ipsum esse filium dei. vt infra diceẗ. significatũ proprium deuitarij est sol gigas. Dixit eñ christum nõ fuisse solem iustitie nec gigantẽꝫ exultantẽ ad currendaꝫ viam a summo celo: sed significatum accõmodatũ istorũꝫ vocabulorum est.dc.lxvj. ¶ Ad cuius intellectũ sciendum q̄ sicut in latino alique littere accõmodate sunt ad significanduꝫ numeros sicut littera.c. ponitur p centũ.l. p quinquaginta ꝛ sic de alijs Ita similiter ĩ greco litere alique ponũtur pro numeris ꝛ ille quib⁹ scribũtur hec nomĩa antumnos ꝛc. ĩ greco significãt hoc modo.dc.lxvj. p qð in aliquib⁹ biblijs poniẗ sic numerus enim hominis ꝛ numerus ei⁹ est diclux que dictio significat apud latinos numeruꝫ predictuꝫ p litteras quibus describiẗꝛ: quia littera.d. ponitur p quingetnis.i. pro vno.c. pro centum.l. pro quinquaginta.v. pro quinq̃.x. pro decẽ ꝛ hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numer⁹ competit machometo modo p̄dicto ꝛ quia ista ponunẗ velate ꝛ obscure Ideo premittitur antedictũ verbum hic est sapiẽtia: id est res occulta. et sic patꝫ origo machometi ꝛ eius secte quo ad tempus quia incepit anno incarnationis dominice sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita ꝛ moribus machometi

Secunda conside-ratio est de vita z morib⁹ machometi q̄ trib⁹ expli catur pūctis. Prim⁹ est φ vita ma chometi fuit bestialis z libidinosa Secūdus est φ eius vita fuit am= biciosa. Tertius est qđ ei⁹ vita fu it morbo epilentico monstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit be stialis z libidinosa.

Primus punctus est φ vita machōeti fuit bestialis z libidinib⁹ ple na. Nā machometus est illa bestia de q̄ pphetauit iohā. apoc. xiij. di cēs. Et vidi aliā bestiā id est ma= chometū. vitā voluptuosa; q̄ besti alis dr pric ethicorū habētē. qr fu it luxurios⁹ z libidis ardore succē sus sup oēs hoies oriētalis regio nis. iactās se solū supra q̄dragīta hoies ex diuio munere virtutē ge neratiuā coercēdi ptātē habere vt scribit historie oriētalis ecclie li. j. ca. v. qui aliter appellat liber epi= scopi Achoñ. qui fuit auctor hu⁹ libri. Posuit ēt machomet⁹ in suo alchorano azoara. xlij. φ de⁹ secū di spensauit de fornicatiōe z adulte rio z sibi soli hoc cōcessisse. Nā si= cut certū est oibus sarracenis ma chometus diligebat quādaz que dicebat maria iacobina quā pñta uerat ei macho queus rex iacobio ruz due aūt vxores machometi scz vna dicta anosse filia hebebor no= bilissima inter oēs z ahassa filia homor mouebant zelotipia. q̄ cuz quadā die irrarēt ad eū inuenert dictā iacobinā ɔcubētē cū eo z di xerūt ei. decet ne sic facere pphe= tā q̄ erubuit z iurauit se de cetero nō facturū z sic placate sunt ad iu ramētū ei⁹. Cūq3 modicū tps per trāsisset nō se potuit abstinere ab ea z fecit de hoc legē q̄si ex ore dei reuelātis sibi. Et tūc dixit: i alcho rano in. ca. helmetearte. qđ interp tat vetatio vel anathema. O pro= pheta q̄d petis qđ de⁹ ɔcessit tibi placari vxores tuas postules tā le gem posuit vobis de⁹ vt soluatis iuramēta vra z itez cognouit illā z dixit φ de⁹ dispēsauit cū illo in iuramēto z super hoc testes sunt michael. z gabriel. z dixit illi vna de vxorib⁹. O machomethe de⁹ fe stinauit i tuo desiderio voluit phoc dicere forsitā id est i collo se tuo p plauit icestui. Et addidit nūq̄d de us pcepit tibi hmōi facere cū etiā in teipo hoc photen⁹ de ceterz for sitā q̄rit de⁹ te placare p hmōi et appropinquare tibi. Ipse pō dua bus vxorib⁹ totū legit qđ sequit i ca. vetatiōis. z ait q̄si ex psona dei penitemini corā deo qr declinauert corda vra q̄si diceret de hoc φ ca= lūniate sunt eū de icestu sequit q̄ ɔtinuo si forte de⁹ vos repudiabit z dedit ei p vobis vxores meliores sarracenas fideles. locupletes pe nitētes. adorātes. laudātes. agi= les. z virgīes. q̄ audiētes dixerūt penitemur. ¶ Simile fecit qñ ac cepit vxorē zeth nutricij sui: dixit sniaz q̄ est in ca. helizabet. φ de⁹ di xit ei tu celas in aia tua qđ deus propalat z formides hoies sed iu stum est φ deum formides. cū em

eam respuerit zeich maritauim⁹ eã tibi. o machometer dixit zeich. Nũquid duxisti eã nũcia dei. Rñdit ve tibi. de⁹ maritauit eã mihi. que postea iactauit se q de⁹ maritauerat eã. z nõ parentes eius: sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitã suã blasphemauit cõtra deum imponẽdo sibi q dispẽsauerat secum in iuramẽto z fornicatione z adulterio. cũ tñ ipsemet dicat nullum esse maius pctm̃ q̃ imponere deo mẽdaciũ. ¶ Itẽ infra i alchorano azora. lxv. dicit q paradisus suus hz irriguos ortos. z vxores z cõcubinas virginesq pulcras. z ciphos aureos z argẽteos z ꝯmestibilia optia. Itẽ in libro de doctria sua q est autentic⁹ apud eos dicit q primũ ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Cõsequẽter fruct⁹ arborũ: ꝯcludẽs q ibi cũcta essent frustra si voluptas luxurie nõ sequit. ¶ Itẽ in suo alchorano ca. de baca ꝯcedit zodomiã tã cũ masculo q̃ cũ femina pp̃ter qd solum igne celesti dberet dirimi secta sua. Patet ergo ex oĩbus supradictis q vita machometi fuit vita bestialis. q2 fuit luxuriosus icestuosus adulter z in crie pessimo maculatus.

¶ Quod vita machometi fuit superbissima. z ambitiosa.

Ecundus pũctus est q vita machometi fuit vita ãbitiosa. q2 ex inordinata ambitiõe dominãdi ascendit p gradus malicie velut alter lucifer vt fieret rex hismahelitarũ cum esset in primeua etate sua esset mercator z frequẽter pgeret cũ camelis suis apud egyptũ z palestinã cũ iudeis z xp̃ianis cõicãs. nõ solũ nouũ testm̃ z vet⁹ didicit. sz z magus pfectissim⁹ est effect⁹. z cũ curru canã igrederet puĩciã cui⁹ puĩcie dña tadiga vocabat z diuersas spẽs q̃s machometus secũ attulerat dicta dña miraret cepit ei dicta mulier familiari⁹ adherere quã machomet⁹ icãtationũ suarũ virib⁹ cepit paulatim inducere i errorẽ dicebatq se eẽ messiã quẽ iudei adhuc expectãt futurũ. suffragabant quoq̃ v̄bis ip̃ius tã incãtationũ p̄stigia q̃ calliditatis ei⁹ igenia copiosa. q̃ opiniõe nõ solũ dcã mlier est decepta sz oẽs iudei ad q̃s fama ei⁹ ptingere potuit ad eũ cũ sarracenis tãta rerũ nouitate attoniti cateruatim cõfluebãt qb⁹ cepit leges nouas fingere z eis tradere adhibẽs eisdẽ legib⁹ testimonia noui ac veteris testamẽti q̃si q̃ndã colorẽ sui venenĩ. vsus ꝯsilio illius pessimi Sergij monachi hr̃tici arriani. q̃s leges hismahelite seu sarraceni suas appellãt eũq suũ legislatorẽ eẽ fatent. Prefata q̃z mulier vidẽs hoiem iudeorũ z sarracenoꝝ pariter testimonio approbatũ põpa. z seq̃la volatum existimabat i eo diuinã latere maiestatẽ: z cũ eẽt vidua accepit eũz sibi i maritũ sic q machomet⁹ totius illi⁹ puĩcie obtinuit p̄ncipatũ. z incepit eẽ diues z potẽs ꝑm ambitionẽ sui desiderij: trãsiuitq dissimulat⁹ in hyspaniã anno vltimo regis Richardi: z venit in ciui

tate Cordubeñ. ꝛ ṗdicauit ibidez suā malā doctrinā dicēdo ꝙ iesus xp̄s fuit nat⁹ de ꝟgine ope sp̄ūsſā cti ſꝫ tñ ꝙ non erat de⁹. Qd̄ cū au diuit btūs pr̄ ysidor⁹ archiep̄s hi spaleñ. q̄ tūc veniebat de curia ro ma. statiꝫ misit hoīes suos ad ṗdi ctā ciuitatē vt eū vīculatū sibi ad ducerēt. Sꝫ diabolus appuit sibi ꝛ dixit ꝙ recederet ab illo loco et stati exiuit ꝛ fugiēs nauigio trāsi uit ī affricā in q̄ ꝛ ī arabia decepit innumeras gētes. q̄ oīs ei adhe rētes ꝑsarū regnū īfestare ceperūt. totūqꝫ iperiū oriētis īuaserūt. tñ qꝫ ṗualuit hostiū mltitudo ꝙ era clius impator resistere nō potuit Uñ coact⁹ est oīa sacra q̄ erant in hierl̄ꝫ ꝛ ṗcipue ṗciosuꝫ lignū sctē crucis apd̄ Cōstātinopoliꝫ appor tare. ¶ Jā eñ ꝑse cū arabibus ꝛ aliꝭs ṗdictis natiōib⁹ cōiūcti du ce machometo siriā occupauerāt ꝛ maximā ꝑtē palestine qd̄ fuit ī ꝑ͛ij eraclij āno. xx. Quō aūt tā subi to tātā gētiū multitudinē potuit ad se trahere iter cetera visus fuit quadā astutia vulpina. Cū eñ vi deret ꝙ a ṗdictis natiōib⁹ tanqꝫ sūmi dei ꝓpħa ꝛ nuncius coleret. cepit ardētissima ambitiōe gran dia cogitare ī corde suo. s. quō pos set eē ꝯ͛rius romanoꝝ impatori et quō posset gentes a dñio suo sub traheř. Et deīde cū suis deceptio nib⁹ putauit virib⁹ suis cōmouere oēs ppl̄os ṗdictarū gētiū in h̄ fa cto. ondēdo eis quō erāt oppressi grādi ꝛ amarissima ꝯ̄uitute in dā do reddit⁹ ꝛ tributa sine mō roma nis. Et ꝙ ꝓpterea venerāt iā ad

magnā paupꝫtatē ꝛ miseriā ꝛ ꝙ ab hoc dāno ꝛ ꝑiculo futuro poterāt exire ꝑ viꝫ ꝛ timorē ꝛ ꝑ ꝑtātē mul tarū gētiū. ꝛ vetare tributa ac ꝯ̄ui tutē tollere: affirmauit tñ eis prin cipatū teneř nō posse nisi xp̄ianoꝝ rū fide oīno ꝯuerterent. suaqꝫ do cumēta ꝯ̄uarēt. Simulāsqꝫ vt ṗdi ctū est aliq̄d diuini numīs ī se hē re. ꝛ ꝓ̄stigiꝭs multis ꝑ ipm ostēsis hoīes decipiēs ꝓpħa maxim⁹ ab oībus ī dcō ꝓplo habebař iudeos etiā multos vt dictuꝫ est ita dece pit vt ipm crederēt eē suū messiā ꝛ sic accidit ꝙ postqꝫ ṗdictꝭ sugge stiōibus cōmouit ṗdictas gētes. misit eracli⁹ impator nūcios suos ꝓ colligēdis tributꝭ ī affrica. Qd̄ cū sciuit machomet⁹ exiuit ad eos cū illis q̄s cōmouerat. dixitqꝫ eis ꝙ nolebāt dare impatori romano rū tributa. ꝛ deīde pugnauit cū il lis ꝛ iterfecit illos ꝛ tūc eleuatū ē cor ei⁹ ꝛ venit ī arabiā ꝛ ī siriā ꝛ in mesopotamiaꝫ q̄s suo dñio subiu gauit. Et deīde cōq̄sꝫiuit ceteras ꝓuīcias circū quaqꝫ pl⁹ deceptiōi bus qꝫ virib⁹ aiando eos ꝙpugna rēt ꝛ defēderēt se a romanis vt ab eoꝝ ꝯ̄uitute liberarēř qd̄ ꝛ fecerūt. ꝛ tūc sōniauit eracli⁹ ipator qd̄ pu͛i mures nascebanř ī affrica q̄ rode bāt fimbrias vestimēti sui. ꝛ post h̄ cū cognouit ꝙ machomet⁹ cū ei ad herētib⁹ occiderāt nūcios suos in affrica ꝛ ꝙ nolebāt dař ꝯsueta tri buta ꝯgregauit magnū exercituꝫ ꝛ misit cū eo theodoꝝ frēꝫ suū q̄ te nebat ipiū oriētis de manu ei⁹ vt pugnaret cū illis rebellātib⁹ ī affri ca ꝛ reduceret terrā sub suo dñio.

Cũ ergo predictus theodorus venit in affricã: pugnauit cũ illis et fuit p̃mittẽte deo vict⁹ ab illis ⁊ fugit q̃ satis afflict⁹ rediit ad p̃dictũ impatorẽ. ⁊ narratis oĩbus q̃ acciderãt petiuit iterũ maiorẽ exercitũ vt iret ꝯ illos rebellantes. ⁊ tũc imperator narrauit sibi somnium muriũ qđ viderat nec ꝑpter hoc dimisit exercitũ suũ mittere: imo maiorẽ q̃ prius cũ eodẽ theodoro destinauit. Sz lz romani essent multi qñ ꝑuenerũt i terrã illã ⁊ viderũt potestatẽ machometi ⁊ audaciã quã secũ habebat dubitauerũt multũ de eo. ⁊ pauore magno cõcussi voluerũt se retrahere ad quoddã castrũ qđ dicebat gabatin. qđ cũ sensit machomet⁹ venit post eos plures eorũ occidẽdo ⁊ vulnerãdo. Romani vero vidẽtes ꝙ sic moriebant pusillanimitate resumptis virib⁹ cõuersi sunt ad eos ⁊ habuerũt ibi p̃liũ magnũ sz finalit̃ victi fuerũt romani ⁊ occisus theodor⁹ frater ipatoris. Omnesq3 ibi perierũt paucis exceptis q̃ in mõtibus se abscõderũt ⁊ ex tũc sublatũ fuit romanoꝝ dñiũ in affrica ⁊ iugũ seruitutis africanorũ cessauit. Cũ ergo viderũt Agareni ꝙ deuicerant romanos vltra modũ facti leti redierũt ad terrã sirie ⁊ venerũt i ciuitatẽ damasci q̃ ab antiquo fuerat caput regni x̄pianoꝝ ⁊ ibi de bñ placito ⁊ volũtate omniũ p̃dictorũ eleuat⁹ fuit i regẽ machomet⁹ q2 multũ eũ diligebãt ⁊ appreciabant. q2 sic extraxerat eos de seruitute romanoꝝ ⁊ regnauit. x. annis. ¶ Hec ex gñali historia hispanie. Ex q̃b⁹ manifeste pt3 quõ vita machometi fuit ambitiosa. q2 vt efficeret rex ⁊ dominus ⁊ vt haberet tanq̃ ver⁹ ꝓpheta dei fuit totũ studiũ vite sue

¶ Quõ vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa.

Terti⁹ pũctus est ꝙ vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa. Sicut enim vilis machometus libidinib⁹ ⁊ ambitiõibus fuit plenus. sic etiã vt ei⁹ turpitudo anime ostenderet exterius mõstruosus fuit in corpore. laborans caduco morbo siue epilẽtico. ⁊ cũ die q̃dã p̃sẽte Cadica regina vxore sua caderet in terrã spumãs velut porcus illa cernẽs nõ modicũ tristabat eo ꝙ homini spurissimo iũctã mr̃imonio se videret. quã ille placare desiderãs surgẽs eã talib⁹ sermonibus demulcebat. dicebat eñ cũ gabriele archãgelo se habere colloquiũ nec vultus eius ferre posse splẽdorẽ. sz i eius aspectu mirifico virtutẽ carnis oĩno d̃ficere. ⁊ ꝑꝑ hoc ipsũ cadere oportebat. vt cũ hec dixit laborauit vt suis incãtatiõibus ⁊ magicis artibus ac diabolo cõcurrẽte q̃ dirigebat facere aliqua mira q̃ miracula videbant añ illã. Et q2 aliq̃ mõ teste scriptura diabolus i ãgelũ lucis se trãsfigurat diabolus ĩtrabat i eo ⁊ faciebat ei aliqua futura p̃dicere ⁊ per istũ modum decipiebat gentes. Credidit ergo predicta mulier eius falsis assertionibus et illusionibus credide-

rūt z alie supradicte natiões eo q̄ gabriel archangel⁹ sepe a deo ad sanctos hoīes destinatur q̄ ex ore gabrielis archangeli machomet⁹ leges illas susciperet quarū eis obseruātiam imperabat.

¶ De qualitate doctrine z legis machometi.

Tertia cōsideratio est videre q̄lis ē lex machometi Et lz ex supioribus satis clareat q̄ hō tā bestialis z imūdus nō potuit dare nisi legē sibi corresp̄odētē. Veruntn̄ vt fideles cognoscāt falsitatē ei⁹ z quō nō est lex dei sed diaboli septē passib⁹ explicat. Prim⁹ erit de mō fallaci quō dedit legē suā populo ei credēti. Scd̄s de erroib⁹ sue legis. Terti⁹ de fatuis sue legis fabulis. Quartus de malicijs sue legis Quint⁹ quō mille miraculis fuit cōfirmata. Sext⁹ quō ē lex ɔ̄dictiōis. Septim⁹ q̄ i pluribus ē p̄ hoīez reuocata z a diabolo tāq̄ a p̄ricipali auctore ɔstituta

¶ De modo quo fuit data lex machometi.

Primus passus ē videre modū q̄ secta ista machometi fuit data circa q̄d notādū ē q̄ sicut fert ē libell⁹ q̄dā i partib⁹ trāsmarinis de ei⁹ fallacijs i q̄ legit q̄ ipse volēs sibi ɔsiliare aīos pplor̄ dicebat se eē p̄phetā ad eor̄ salutē diuinit⁹ destinatum vz vt legē iudeis z xp̄ianis datā q̄ nimis rigida erat z seuera mitiorū p̄ceptor̄ p̄mulgatione tēperaret z vt ei⁹ missiōi ad instar moysi attestari q̄dā signa z p̄digia videret assignata die ad certū locū pplm̄ ɔuocauit legē diuinit⁹ missaz i signis z p̄digijs acceptur̄: tūc eo ſmocināte ad pplm̄ colūba cādida q̄ in vltio loco erat ad h̄ fallaciter edocta euolās sup humer̄ ei⁹ stetit z i ei⁹ aure iuxta morē solitū grana i aure reposita comedēs v̄ba legis ei suggerere videbat. Thaur⁹ q̄q̄ siliter ad h̄ ipm̄ ɔsuetudine q̄dā edoct⁹ vt de manu ei⁹ pabulū acciperet ad vocē ei⁹ corā pplō venit z q̄si noue legis mādata celit⁹ missa q̄ ipse cornib⁹ ei⁹ alligauerat ōtulit. Sz z vasa q̄dā lacte z melle plena. q̄ ipse i certi̾ vēis terre artificiose ac latēter imiscuerat q̄si p̄ diuinā reuelatiōez fecit effodi z pplō velut i signo future abūdātie q̄z p̄ eiusdē legis obseruātiā mererent ostēdit. Sicq̄ miraculis z magnalib⁹ diuinis ɔgratulātes z acclamātes se duxit atq̄ ad legē suā q̄si diuinā recipiēdā pertinaciter animauit.

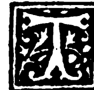
¶ De erroib⁹ legis machometi.

Secundus passus ostēdit errores legis machometi. Vn̄ oīm antiquor̄ feces q̄s diabol⁹ sparsim seminauerat simul i machometo et ei⁹ lege recollegit ac renouauit. Ipse nāq̄ cum sabelio negauit trinitatē p̄sonarū in diuinis. Scd̄o docuit xp̄z eē purā creaturā cū ario. Vn̄ z Sergi⁹ monach⁹ q̄ fuit magister machometi vt dictū est fuit heretic⁹ arrian⁹. Tertio asse-

q iudei nō occiderūt xp̄m sȝ quē-
dā ei simile: ⁊ ĩ hoc ↄuenit cū ma-
nicheo. Quarto dixit ꝙ de⁹ trāstu
lit xp̄ȝ ad se sȝ appebit circa finē
mūdi: ⁊ occidet ātixp̄ȝ ⁊ postea fa
ciet eū de⁹ mori. ⁊ q2 negat xp̄i paſ
ſionē oīa sacra eccl'ie q̄ a passiōe
xp̄i sumpserūt efficaciā ⁊ ĩ hoc cō-
uenit cū donatistis h̄ rticis. Quīto
dicit ꝙ demōes possunt saluari ꝑ
alchoranū ⁊ ꝙ ipsi audito alcho-
rano multi ex eis facti sūt sarrace-
ni ⁊ ĩ hoc aliq̄liter imitat᷑ origenē
q̄ dixit ꝙ adhuc demones salua-
bunt᷑. Sexto dicit ꝙ qñ de⁹ misit ꝑ
eo gabrielē ꝙ ipe iuit ad deū ⁊ de⁹
ꝑposuit ei man⁹ ⁊ tātā frigiditatē
sensit ex tactu man⁹ dei sup hūe-
ros ei⁹ ꝙ frigiditas ꝑuenit vsq̄
ad medullā spine dorsi ⁊ ĩ h̄ ↄue-
nit cū acronio forti q̄ ponūt deū
corporeū. Septio dicit spm̄ sāctū
eē creaturā ⁊ ĩ hoc ↄuenit cū ma-
chedonio. Octauo dic᷑ ꝙ aliq̄ āge
li facti sūt dēmōes q2 noluerūt ado
rare adā ⁊ ĩ hoc oīno neminē imi-
tat᷑ Nono pōit ꝙ vltia hoīs bti-
tudo ē ĩ ↄmedēdo ⁊ luxuriādo ⁊ ĩ
vestib⁹ ꝑciosis ⁊ ĩ ortꝭ irriguis ⁊ ĩ
h̄ ↄuenit cū cherinto h̄ rtico ⁊ cū q̄
busdā paganis. Decio pōit in. ca.
de mēsa ꝙ familia sua nihil oīno
vȝ nisi ↄpleat legē ⁊ euāgeliū ⁊ li
brū sibi reuelatū scȝ alchoranū: ⁊
sic docuit gētes iudaisare: ⁊ iō do
cuit circūcisiōē eē tenēdā ⁊ ĩ h̄ cō
uenit cū vierne h̄ rtico. Undecimo
docuit idifferenter accipe vxores
aliorꝫ ⁊ ĩ h̄ vr̄ ↄuenire cū nicholai
tis h̄ rticꝭ. Duodecimo docuit lici
tū eē h̄ re plres vxores ↄ̄ aplm̄ pri

me corꝫ. vij. ⁊ ↄ̄ cōstitutiōes ꝑfectā
legis nature erūt duo ĩ carne vna
geñ. ij. ⁊ ĩ hoc ↄuenit cū nazarets
h̄ rticꝭ licitū ponētib⁹ ĩ noua lege
articulum de pluralitate vxorū.
¶ Xiij. docuit vti lotiōib⁹ ꝑ bapti
smati b⁹ ĩ remissionē peccatorꝫ ↄ̄
aplm̄ ad ephe. iiij. vna fides vnū
baptisma: ⁊ ĩ hoc ↄuenit cū noua-
cianis ⁊ donatistis h̄ rticis baptis
ma reiterātib⁹. ¶ Xiiij. docuit lici
tū eē sodomiā tā cū masculo q̄ȝ cū
femina vt pȝ ĩ alchorano capitulo
de vacca. ⁊ ĩ hoc cōuenit cū sodo-
mitꝭ h̄ rticis sȝ sarraceni palliēt h̄
q̄busdā honestꝭ expositiōib⁹ Hec
aūt fuit tota itētio machometi vt
scȝ resecaret q̄cq̄d erat arduū ĩ cre
dēdo ⁊ q̄cq̄d erat difficile ĩ operā
do: ⁊ cōcederet cōia ad q̄ mūdani
hoīes ꝓni erāt ⁊ maxīe arabes scȝ
gulā ⁊ luxuriā ⁊ rapinā. ¶ De vir
tutib⁹ aūt puta de hūilitate vl' de
pace. vel abstinētia. vel de carita-
te dei ⁊ primi vl' d' vltio fine nihil
notabile dixit ⁊ q2 de oīb⁹ his po
tera ei⁹ facilitas ⁊ malicia dep̄hē
di tā ꝑ nouū q̄ȝ ꝑ vet⁹ testamētū
q̄ȝ ēt ꝑ dicta philosophorꝫ q̄ de vir
tutib⁹ ⁊ vltimo fine hoīs tractaue
rūt mādauit oīno ꝙ nihil crede-
rēt qd̄ eēt cōtrarium huic legi: sȝ
q̄ aliud crederet occideretur.

¶ De fatuitatibus ⁊ fabulosis le
gis machometi.

Ertius passus est de fatuitatib⁹ ⁊ fabulo-
sis dictꝭ legꝭ ⁊ doctrine
machometi. Ex q̄b⁹ satꝭ appare-
bit qd̄ nō ē lex dei. Nō eī lex dei

fabulosis ⁊ ridiculosis clarificatur q̄ pot' ɔuerterūt hoīes i risuz q̃ i deuotionē. talis ē lex machometi vt certū ē oib' eā legētib' ⁊ de mltis q̄dā pauca lʒ magis notabilia referantur. dr ei in ca. de lenemelle q' i terp̄tatur formica q' Salomō ɔgregauit magnū exercitū āgeloꝝ vcʒ hoim ⁊ aialiū. ⁊ qn̄ ibāt iuenerūt fluuiū formicaꝝ ⁊ tūc formica dixit O vos formice itroite i habitacula vestra ne iterimat vos Salomō ⁊ milites ei' ⁊ subrisit formica. Et post pauca qn̄ reassignabantur oēs aues i exercitu inuētū ē q' deerat vpupa ⁊ dixit Salomō. q̄d ē q' h̄ nō video vpupā: puniā illā ⁊ decollabo eā vl' assignabit rōnē q̄re defuit ⁊ stetit vpupa nō mltū lōge ⁊ ait. didici q' vos nescitis ⁊ veni ad vos de sabea cū certis rumorib' iueni si q̄dē mulierē regnātē iter eos ⁊ operi ppl'm suū coler' solē absq̄ deo. Itē in ca. delchamar q̄d dr i tpe lune appropinquit luna hora ⁊ fracta ē luna. q̄d exponētes doctores eoꝝ dicūt q' machomet' stabat cū socijs suis ⁊ cū viderʒ lunā appropiquātē ɔiūctiōi dixerūt ei ostēde nobis aliq̄d pdigiū. ⁊ tūc ipse iuuit lune duob' digitis scʒ idice ⁊ medio ⁊ tūc fracta ē i duas ptes ⁊ vna medietas cecidit supra mōtē elikaijs q̄ iminet ciuitati meq̄ ex vna pte: ⁊ alia meditas sup aliū q̄ mons rube' appellatur sit' ex alia pte ciuitatis: ⁊ cū sic fracta eēt luna venit ⁊ itrauit manicā camisie machometi ⁊ ipe integrauit eam Itē i capitulo seba dr q' vermis idicauit mortē salomōis vbi dicit glosa q' salomō dū staret inix' super baculū suū subito tātus dolor eū arripuit q' expirauit nec tū corruit diuino miraclo. demones aūt q̄ ei seruiebāt vidētes eū stare credebāt eū viuere ⁊ nat' ē q̄dā vermis de terra ⁊ corrosit baculū cui initebatur. ⁊ tūc fracto baculo corruit salomō ⁊ ɔcurrerūt demōes ⁊ iuenerūt eū mortuū ⁊ ex tūc ceperūt hoib' nocere p posse Itē ipe machomet' i libro narrationū reddit cām q̄re vinū sit illicitū ⁊ dixit q' de' misit āgelos duos i terrā vt bn̄ regnarēt ⁊ iuste iudicarēt ⁊ fuerūt isti āgeli Aroth ⁊ maroth. cūq' venissʒ mulier q̄ habebat cām iuitauit eos ad prādiū ⁊ dedit eis vinū bibere. q̄d eis de' mandauerat ne biberēt: ⁊ ebriati req̄sierūt eā de luxuria ⁊ ɔsēsit h̄ pacto q' vn' doceret eā ascēdere i celū ⁊ ali' descēdere. Cūq' eā docuissʒ ascēdere in celū ⁊ de' illā videret audita cā ⁊ mō fecit eā luciferū q' eēt ita pulcra iter sidera sicut erat in terra iter mulieres. Data aūt optiōe angelis q̄ peccauerāt vbi vellēt puniri hic vel in futuro elegerūt magis puniri in p̄senti q̃ i futuro et tūc de' suspēdit eos p pedes i puteo babilōis cū cathena ferrea vsq̄ ad diē iudicij. Hec ⁊ silia mlta cōtinentur in p̄dicta lege per q̄ q̄libet sapiens poterit cognoscere fictionē q' nullo mō sit lex dei. Nō enī lex diuina cōsueuit loq̄ hoib' p tales fabulas: sūt enī sequētes machometū illi de quibus pphetauit paul' a veritate quidē auditū auertēt, ad fabulas autem con

tierētur. Itē dicit in libro narrationū q celū creatū fuit de fumo z fumus de vapore maris z mare de mōte quodā qui vocat eaph q cingit totū orbē z sustinet celū. Dicit etiā q sol z luna erant eq̄lis luminis z virtutis z nō erat distinctio inter diē z noctē. quadā aūt vice volabat Gabriel z accidit vt ala sua tāgeret lunam q obtenebrata est sicut modo cernim⁹. Preterea dicit q nat⁹ est sus de stercore elephātis z mus d stercore porci z cattus de fronte leonis: qd narrat in hūc modū. Nā cū eēt noe in archa cū filijs z aīalib⁹ qn ibāt ad secreta nature inclinabat archa z maxime cū ibat elephas z cū vehementer timerēt ꝯsuluit noe dnm q ait vade z inclina culū ei⁹ ad foramē stercorarie: z fecit sic q z stercorisauit z natus est sus grādis satis de stercore elephātis. Cū aūt rostro fossorio reuolueret feces vt solet natus est mus z cepit rodere tabulas arche z tūc marie timuerunt z consulto dño noe pcussit leonē in frōte z egressus est cattus p nares ei⁹ z hec est cā vt dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterū i eodē q de⁹ in fine mūdi occidet omnez creaturā etiā angelos z archāgelos z nihil remanebit viuū nisi deus z mors q est quidā āgelus qui dr adriel. z tūc pcipiet de⁹ adrieli q occidat seipm quo facto dñs insultabit voce grādi z dicet vbi sūt satrape mūdi z pncipes z post h resuscitabit oīa. Ipse etiā machomet⁹ scripsit librū vbi posuit. xij. milia vba stupēda z cū admirātes quererēt vtrū oīa illa essent vera. Rñdit q solū tria milia veritatem habebāt oīa alia falsa erāt. Cum igit in pdicto libro aliqd falsitatis dephēdit dicūt sarraceni q hoc dic machomet⁹ q nō erāt oīa vera z istud est de illis residuū totū semper i suo robore pseuerat. ita etiā faciunt sarraceni de alchorano q z cū multa falsa in eo z mēdacia cōprehēdant tn̄ ppter quedā vera q cōtinet quasi verbū dei ab eis tollitur. Nō est sic de euāgelio xpi q si in eo vnū solū verbū falsū inueniret qd absit de euāgelio vt dicit Augustinus causa iusta esset q totum euāgeliū friuolū reputaret z vanū q z modicū fermētum corrūpit totā massam secūdum apostolum. z hinc est q literati z magni sapiētes inter sarracenos non adhibēt fidem sed fictionē doctrine aduertūt i pdicto libro. Cui⁹ sunt duo signa. Primū q renuūt disputare cū alijs sapientibus publice. Scdm q nolūt adduci alchoranū in publicū z dolēt vehemētissime cū ab alijs legit z nullomō vellēt q i linguas alias z literas trāsferret. Scimus eñ q verū aurū neqꝫ lumē timet neqꝫ ignē. Et ideo q xpiani de veritate cōfidūt q fortissima est z manet in eternū libēter cū alijs nationib⁹ de euāgelio cōferūt gaudētqꝫ cū ab alijs natiōibus credit z desiderāt q omnib⁹ publicet z in linguas alias trāsferat z nō solū scripturis sꝫ etiāz picturis z colaturis publice xpi passionē oñdūt q ab alijs nationib⁹ ludibriū z ignominia reputatur.

❡ De malicijs legis spurcissime machometi.

Quartus passus est de malicijs legis machometi. Cū de⁹ sit summe bonus ꝛ optimus scit optima adducere ſm dionysiū si mala ꝯtinet lex aliqua cōstat illā nō esse a deo talis est lex machometi vt pꝫ ꝑ totū alchoranū. Dicit͛ ei in cap. elhacaph ꝛ etiā in ca. elcem qd̄ interp̄tat͛ demones ꝙ ipꝫ alchoranū placet demonib⁹ ꝛ in eo delectant͛. Demones aūt sunt praui ꝛ dānati in volūtate qb⁹ nō placet nisi qd̄ malū est igit͛ alchoranū est malū. Preterea alchoranū est cā oīm maloꝝ vt occisionis ꝛ rapine ꝛ periurij et hmōi queqdē mala sunt. Alchoranū nō solū ꝑmittit: sed mādat occisionē: nec est excusatio ꝙ mādat ꝙ occidant͛ increduli. Dicit em̄ sine dubio ꝙ fideles nō debēt occidere fidelē: ipos aūt ifideles p̄cipit occidi nisi soluāt tributū ergo soluere tributū est integra cā ꝙ occidant͛ vel nō occidant͛. Preterea sicut vt i Alchorano in plurib⁹ locis legit͛ nullū est maius maluꝫ q̄ȝ imponere deo mēdaciū. Alchoranū aūt deo imponit mēdacia multa p̄ter illa q̄ dicta sunt supius q̄ oīa redūdāt in deum quō ergo alchoranum est sermo dei vt dicūt. Possumus aūt oñdere plura alia Nā in ca. eleniphaal qd̄ interp̄tat͛ lucra dr̄ ꝙ lucra sunt dei ꝛ nūcij: ꝛ ꝙ dꝫ deo quintā partē de his q̄ lucrant͛. Sꝫ nunqd de⁹ est ita maius ꝙ ꝑmittit rapinā vt inde isequat͛ partē suā scꝫ quintā partē. An est ita paup ꝙ nō habet vñ alat pauperes suos scꝫ viduas ꝛ pupillos ꝛ ꝑegrinos de quib⁹ ibi loquit͛ nisi ꝑmittat rapinaꝫ vt inde lucret͛. Certe iā fecit machomet⁹ deū cōsortē sibi in malū quē nō pōt hēre cōsortē i bono. ❡ Qd̄ aūt p̄cipiat rapinā ptꝫ as ana. xij. vbi loquit͛ saracenis i hūc modū viri boni deū timētes factis per q̄ vosipsi ꝓpinqui sui sitis studeatis ipsiusq̄ noīs vsqquo vos meliores ꝛ elatiores efficiamini p̄datores ꝛ expugnatores estote. Propterea licꝫ alchoranū aliquomō ꝓhibeat rapinā vel ꝑiuriū vel q̄dā alia mala. tñ ipa ꝓhibitio est quedā ꝑmissio dicit ei ne faciatis talia mala q̄ deo nō placēt: sꝫ si feceritis ipe est misericors ꝛ miserator: qꝛ idulgebit vobis de facili. De rapina aūt nihil mādat vnq̄ȝ ꝙ restituat͛ nec ipi talē ꝯsuetudinē hñt. Sꝫ sufficit sarraceno ꝙ dicat nō est de⁹ nisi deus ꝛ machomet⁹ est nūcius ei⁹. De ꝑiurio vero exp̄sse dicit in capi. elemēde ꝙ interp̄tatur mēsa nō imputabit vobis de⁹ fraudationē iuramēti: sꝫ moderationē ei⁹ quasi dicat ꝑiuriū nō obligat ad culpam: sꝫ ad penā: ꝛ postea subdit ꝓ transgressione ꝟo ei⁹ decē miseroꝝ cibatio seu eoꝝ vestitio: aut vnius captiui redēptio: qui aūt hoc nō valet tribus vicibus ieiunabit. Ex istis sequunt͛ oīa mala nō em̄ timent rapere vel fraudare nec ꝑiurare: nec seruant fidē tñ christiani tenēt ꝙ fides seruāda est hosti: ꝛ etiā infideli. Ex supradictis satis pꝫ ꝙ lex

machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias et multa falsa et criminosa.

¶ Quod lex machometi nõ est cõfirmata miraculis.

Quintus passus est q lex machometi nõ est cõfirmata miraculis ex quo q̃cunq sani intellect⁹ poterit aduerteř q nõ ẽ lex dei. qñ ei moysen misit de⁹ ad pharaonẽ oñdit magna miracula. helias elizeus et alij pphete fecerũt magna et inaudita miracula et illi pcipue oẽs qui aliq̃d nouitatis attulerũt mũdo xps aũt venit ppžie cũ pdigijs et signis maximis sicut ẽt ĩ alchora no dr. Si aũt dicãt sarraceni q plura et magna miracula fecit machometus sicut est illd de integratione lune fracte et de fonte aq̃ quem cũ digitis suis fecit emanare hec friuola sũt et cõtra alchoranũ eo. phibet eñi machomet⁹ q nihil de eo credãt nisi q scriptũ est ĩ alchorano de oĩb⁹ inqt philosoph⁹ mẽtiti sũt q ne de me verũ teneat q alchorani auctoritate fulcit qui cũ miracula nõ faceret oñdere volẽs cãz deũ cõsequẽter ĩtroducit dicẽs dñs dixit ad me: iõ te miracula facere nõ pmitto q ne tibi scz cõtingat sicut ĩ alijs pphetis ĩ miraculis timeo suo ergo testimõ io cõuincit nullũ fuisse miraculũ seu signũ. Itẽ ipe machomet⁹ ĩ alchorano freqũẽter recitat q cũ hoĩes ei dicerẽt oñde signa q̃ fecit moyses et xps et alij pphete. Rñdebat q moyses venit cũ signis et nñetceteri et marie xps q̃ venit cũ maximis pdigijs et mund⁹ nõ credit eis: sz dicebãt q erãt maleficia. iõ nõ pmittit me de⁹ facere miracula nõ eñi crederẽt: sed veni in virtute armoũ. Sed hoc cõuincit expssum esse mẽdaciũ. quõ eñi nõ crederẽt ei si faceret miracula q̃ crediderũt ei sine miraculo. Talia ei mãdauit eis ad q̃ mũd⁹ pnus est et currit sine aliquo miraculo et mãdato: scz q occiderẽt et raperent et mulieres plurimas ĩpregnarẽt et q dentẽ p dẽte et oculũ pro oculo extraherẽt. Ad hec aũt oĩa ita pni sunt mũdani hoĩes vt vix et cũ magnis vltionib⁹ et iudiciarijs penis ab istis valeãt coerceri. Qđ aũt induxit p signo q sit missus a deo ĩ virtute armoũ expssa z ptinet falsitatẽ nõ eñi semp fuit victor sicut moyses et iesus enoch et helyas q̃s angel⁹ dñi semp ptexit et victores fecit machomet⁹ aũt vincebat aliqñ et aliq̃ mõ vincebat sicut et alij tyrãni. nã dẽtes ei⁹ in bello ptriti sunt et facies collisa sicut hr ĩ. bello qđ vocat gasime tobor vbi fuit vulnerat⁹ ĩ ore et amisit vnũ dẽtez de pořib⁹ corruit quoq ĩ foueã et fuit valde turpiter vict⁹ q̃uis in pcedẽti nocte ex pte dei sui cõtrariũ pmisisset hec ĩ pugione et alia sitia parte scđa. c. viij. Ex quo etiã ptz q nõ est miraculũ illđ qđ p signo ĩducunt vcz q subito magna pars mũdi ei adhesit. Talẽ eñi legẽ pstituit: et talia mandata dedit ad q̃ oẽs pni sunt etiã sine mãdato vt superi⁹ patuit. Dixit eñi ius=

Ait mihi de⁹ terrere gētes gladio donec testificent̄ ꝙ nō est de⁹ nisi de⁹ ⁊ ꝙ ego sum nūcius eius qḋ si fuerint ꝯfessi sanguinē ⁊ pecuniā suā saluauerūt ⁊ inde sarraceni dicunt̄ saluati. Nā qcūq̧ recipiebāt mandatū machometi iþc ⁊ sui sal uabāt eū ⁊ nō occidebāt nec expo liabāt. ¶ Vn̄ ⁊ sarraceni nō sarra ceni vocant̄ sed messalam: qḋ iter pretat̄ saluati ipsi aūt vere credūt se esse saluatos ⁊ deridēt xp̄ianos q̄ nolunt dici messalami .i. saluati vt ipsi sȝ volūt dici xp̄iani. Dū aūt pluresʃ a machometo talē saluatio nē acciperēt ex p̄dicta cā. Postea fecit p̄conizari qcūq̧ dixerit nō est de⁹ nisi de⁹ intrabit paradisuȝ ēt si latrocinat⁹ fuerit ⁊ fornicat⁹. ve nit aūt qdā ad machometū dict⁹ hebidorda ⁊ q̄siuit ab eo si hoc es set v̄uȝ. Et r̄ndit ꝙ sic: ⁊ addidit ēt si cū p̄cedētib⁹ biberit vinū ⁊ ēt si occiderit ⁊ adiecit machōetus ēt si torserit nasum hebidorda ad ea aūt oīa ꝯfirmāda nō ostendebat miraculū sȝ nudabat gladiū. Idē habet̄ expressius in ca. ꝓphetarū vbi sic legit̄. Dixerūt de machome to .s. auscultasti sōnia seu blasphe mias vel certe poetizas fiāt ad nos saluantē cū miraculo vno ostende quēadmodū missi sunt ⁊ priores. R̄ndit destruxit inq̄t deus ciuita tes añ eos q̄ nō crediderūt ⁊ qui p̄cesserūt vos nō crediderunt: nec ēt vos miraculis credetis nisi per gladiū sicut in ca. prophetarū nar ratur. Ait ve querētib⁹ miracula fieri ab eo ⁊ dixerūt ei. Auscultasti somnia ⁊c. R̄ndit sicut supra vsq̧ per gladiuȝ. Audite ergo macho metici si alchoranū visitastis ipse est qui affirmat machometū mille fecisse miracula longe aūt plures sunt quos cōsumpsit gladi⁹ ꝙ qui gratis eū secuti fuerūt. Declarat ergo ex supradictis legeȝ macho meti nullo miraculo fundatā esse ⁊ sic non dicēda lex dei. ¶ Fides aūt xp̄iana q̄ p̄cipit ardua tota est fundata ī miraculis vtilib⁹ ⁊ ma nifestis que nō solū xp̄s fecit sȝ ēt apostoli post eū: ⁊ ēt doctores qui euāgeliū ⁊ apostolorū dicta expo suerunt ⁊ vsq̧ ad ista tēpora dura uerūt miracula: scȝ de effugatione demonū ⁊ curatiōe lāguorꝝ ⁊ resur rectione mortuorꝝ. Hec mirabilia faciūt xp̄iani ⁊ fecerūt q̄ dicūt xp̄ȝ crucifixū eē verū ⁊ solū deū. ¶ Et si dixerint sarraceni ꝙ ista nō cre dūt nec facta sunt ostendem⁹ eis mi racula magis. ¶ Cōstat eñ ꝙ to tus mūdus colebat idola ⁊ maxīe romani q̄ tenebāt monarchiā mū di hi receperūt fidē xp̄ianā ⁊ non solū acceptauerūt xp̄m crucifixū eē verū deū: sȝ ēt expulerūt oēs alios deos qui tāto tēpore in idolis da bant eis respōsa: nec īponebāt eis aliqua grauia cū fides xp̄iana taȝ ardua ⁊ insolita mundo imponat vt contemnere mūdū: contēnere seipsuȝ diligere inimicos orare p̄ p̄sequētib⁹ bn̄facere malefaciēti bus aliena nō appetere ꝓpria lar giri. ¶ Hec oīa mūd⁹ acceptauit ⁊ ritū p̄stinū dimisit. Aut ig̊ t̄ ꝓ sufficiētia miracl'a āt sine miracl'o mai⁹ aūt miraculū fuit si sine mira culo: ⁊ p̄ hoīes impotētes simpli

cos et pauperrimos procurari potuit et hec fecerunt christiani non alios occidendo: sed mortem ab aliis equanimiter tolerando. Constat autem modis omnibus fidem christianam stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulciri miraculo non enim indiguit: et maxime quo ad carnales homines et mundanos. Alij vero scilicet intelligentes literati et virtuosi viri ei nullatenus adheserunt.

¶ Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Sextus passus est quod lex machometi est lex contradictionis. Sunt enim in eo innumere contradictiones de quibus propter breuitatem octo subiungunt. Primo se dicit esse generalem prophetam. et tamen dicit quod alchoranus datus est ei arabice. et quod nescit aliam linguam nisi arabicam. Item secundo dicit in ca. de delbachara quod interpretatur vacca quod iudei et christiani et sabbei saluabuntur et capitulo ad mirâ. dicit postea quod nullus saluabitur nisi in lege sarracenorum. Item tertio mandauit eis quod non altricentur cum hominibus alterius secte verbis asperis: sed verbis mansuetis. non enim pertinet ad hominem dirigere: sed ad deum solum et vnusquisque habet de se solo reddere rationem et non de aliorum postea mandauit in pluribus locis quod occidantur et expolientur qui non credunt donec credant vel soluant tributum preterea ipse dicit in ca. libe quod illi qui recipiunt sine deo dominum alium tu non es patronus et procurator eorum: sed deus reseruat sibi. est igitur notabilis contradictio quod in vna parte autoritate dei totiens mandat quod occidantur increduli et ex alia parte deus mandat quod etiam pro tanto scelere nullus est procurator ad puniendum: sed soli deo reseruantur. Item quarto machometus in ca. 3a lt teneunti in fine iactat se quod ipse non est de compellentibus: sed quomodo non est de compellentibus: qui mandat quod non credentes occidantur et expolientur. Item in hoc ca. de vaca concedit sodomiam tam cum masculo quam cum femina dicit enim sarracenis quod non polluant se cum infidelibus nisi credant: et de mulieribus dicit mulieres vestras aratura vestra arate eas vt vultis: et tamen in eodem capitulo prius dicit quod illi sodomite tempore loth operati sunt abhominabile vitium: et prescis nationibus insuetum. Item vj. ipse dicit quod noe abraham ysaac et iacob et filij eorum fuerunt sarraceni: et tamen ipse dicit quod mandatum est ei quod ipse esset primus sarracenus. Preterea constat quod non fuerunt sarraceni quantum ad ritum: nisi postquam fuit data lex sarracenorum. lex autem sarracenorum est alchoranum quod quidem fuit datum post legem moysi et euangelium sicut habetur in alchorano: immo non sunt adhuc septingenti. xcv. anni quod fuit machometus cum ipse venerit anno domini sexcentos. lxvj. sicut patuit supra consideratione prima arti. iij. Constat tamen quod noe habraham ysaac et iacob fuerunt ante legem moysi et euangelium. item. vij. ipse dicit quod deus prohibuit augurium. et tamen ait augurieminí si aliter non potestis in scissura datili et qui hoc non fecerit anathema sit. item. viij. ipse dicit se missum arabibus qui nuncium non habuerunt dicit enim

q alchoranū datū est eis solū i lingua arabica. dicit ei se nescire aliā liguā n isi arabicā. Vñ cū adhesissent ei q̄dā bacheria iacobin⁹ z salon persa z abda alba de psíde filii scleā iude⁹ z q̄dā diceret q ipsi instruebāt eū: ecce cecidit in faciē suā z cōtracte sunt man⁹ ei⁹ z pedes z socij cooperuerūt eū vestib⁹ suis z ad se rediēs dicit de⁹ misit me corripere vos de sermone quē dixistis q tales me docerēt legit= q3 eis vnā lectionē alias sniam q̄ est i fine lectiōis elnael qd̄ iterp̄tat palma q̄ sic dicit. Scim⁹ q ipsi dicēt q instruit eū hō ligua aūt q̄ loq̄ret ei pfecta h̄ aūt arabica patēs est: z ex hoc dicit q̄ño pōt esse q illi istruāt me quoꝝ vn⁹ psecut⁹ est z alter hebre⁹ q̄ dixerūt ei pōt esse q ligua sua tibi loquat z exponūt tu ligua tua oīa notifica hāc iuenit rñsiōez: s3 q̄ nō poterat instrui ab hebreo z psa q̄ sunt ppi q̄ q̄ño poterat ali⁹ valde remote ligue istruere. Ipe tñ pōst dicit se eē missu3 ad vniuersitatē gētiu3. S3 q̄ño ibit ad oēs gētes i septuagīta liguis q̄ nescit recitare suum sermonē nisi i ligua arabica. Dicit tñ vñ habet i li. pphetaꝝ q dicit ei de⁹ nō misim⁹ te nisi ad vniuersitatē gētiū est igit manifesta cōtrarietas z apertū mēdaciū q sit missus solis arabib⁹ z oibus gētibus. Nō igit alchoranū est lex dei in qua tot cōtradictiōes iueniuntur. Vñ snia est machometi in ca. elnesa qd̄ iterp̄tat mulieres q si iste alcoran⁹ nō esset a deo inuenirent vtiq3 i eo ꝯtrarietates multe. Sua igitur sententia sit in destructionē sue legis q ex quo vt visu3 est multe manifeste cōtrarietates sunt in eo non est lex dei.

¶ Qd̄ lex machometi non est lex dei: q2 in multis est p hoiem reuocata z q dyabolus fuit principalis actor alchorani.

Septimus passus est q lex machometi nō est lex dei: q2 est in pluribus p hominem reuocata. Vnde nō ē tale examē legis sarracenoꝝ inter eos q̄le iter xp̄ianos sepe fit p cōcilia generalia vbi veritas fidei repetitis vicib⁹ luce clarior innotescit. Cū sarraceni qui ei⁹ noticiā habēt p autētico tenēt actū factū p machometū adhulha qui q̄ erat alpharā in ciuitate q̄ dicitur malaga q̄ refert i suo libro versuū reuocatoꝝ q cū ip̄e vidiss3 multos locutos fuisse i mō quo aliq̄ v̄sus alchorani reuocabant z q nulli⁹ i h̄ fecerat finē q ꝓcedēdo a p̄dicta ciuitate ꝯgregauit doctores regle q̄ ei auxiliū dederūt cū auctoritatib⁹ z libris āntiquoꝝ magistroꝝ z q sic ꝯposuit breuiariū certissimū d̄ eo q breuiariū reputat inter doctos magnū on⁹ legis machometi z nō minus p̄iudiciū: q2 ostēdit allegādo sup eo alios passus alchorani. q i ipomet alchorano qd̄ tenet ab oib⁹ sarracenis p lege sua data a deo sūt reuocati .cc. z. xxvij. v̄sus d̄ q̄b⁹ rōne guerre sūt reuocati cētū xxiiij. v̄sus ita q sarraceni facien do guerrā ꝯtra nō sarracenos ipi ꝯdicūt legi sue in. cxxiiij. passib⁹

verbum est magni pōderis dicere sunt reuocati. Aliud est ↄcordare vnū passum cū altero exponēdo ⁊ declarādo quō in suo casu intelligit vnus passus ⁊ ī alio aliꝰ sicut cū in multis passibꝰ videt̄ esse cōtrarietas iter doctores xp̄ianos fit studiose ⁊ auctētice p gn̄alia cōsilia ⁊ sctōs patres habita examinatione lōgo tp̄e cū cardinalibus patriarchis archiep̄is ep̄is ⁊ doctoribꝰ ac multis literatis sue curie ⁊ extra. Sȝ qđ aliqđ cōsiliū vel papa dicat ꝙ aliqs passus euāgelij sit reuocatꝰ alienū est a suo proposito ⁊ oīm xp̄ianorūȝ ꝙ in lege dei fiat sicut in legibꝰ ciuilibꝰ vel in aliqbus canonibꝰ seu decretalibus spālīter in regulis cācellarie p quas expediunt̄ bulle exeūtes a romana curia quaꝝ sequēs papa approbat q̄s vult reuocat. vel sicut foris regni castelle ⁊ ordinationibꝰ qꝛ aliq reges faciūt aliquas ordinatiōes ad quas magis attēdūt q̄ȝ ad āntiquos foros ⁊ hoc est qꝛ reuocare legē spectat ad suum factorē vel ad equalē seu maiorēȝ potestatē habentē. Quomodo ergo pōt reuocari lex q̄ putat̄ eē dei p aliquē aliū qꝛ si verū est ꝙ esset dei nō dico p hoīem sapientē sed nec p diabolū vel aliquē angeluȝ nec p oēs diabolos hoīes ⁊ angelos simul in vnū cōiūctos. Sȝ ad reuocādū tot versus libri alchorā non fit mentio ꝙ fuit facta ↄgregatio vniuersalis ex pte oīm sarracenoꝝ ⁊ ꝙ maiores eoꝝ ↄgregarēt̄ reqsiti. sȝ habēt p autētico dictū vniꝰ alfaq. q̄ dicit ⁊ nō pbat nec forte suo tp̄e fuit manifestū ꝙ periti erit cōsiliū sup eo a doctoribꝰ regule ex qbus satis clare pȝ legem machometi nō eē legē dei. qꝛ nec auctēticē examinat̄. immo p vnuȝ sarracenū ī pluribꝰ reuocata: ⁊ si vnus dyabolus. lȝ sit hoībus contrariꝰ: qꝛ eos respicit vt inimicos cū hoc sit eiꝰ propriū officiuȝ non tn̄ est cōtrariꝰ alteri dyabolo: qꝛ si sic iā esset in se diuisus beelzebub nō posset stare regnū eiꝰ cum omne regnū in seipȝ diuisuȝ nō sit stabile. Quō ergo pōt dici ꝙ sīt tot vsus alchorani reuocati cū ab oībꝰ sarracenis dicat̄ liber a deo reuelatus cū ergo vnꝰ diabolus nō sit alteri cōtrarius ⁊ minꝰ vnꝰ angelꝰ alteri multo minꝰ deꝰ sibiipsi Et cū oēs sarraceni habeāt p autentico ꝙ quedā dicta alchorani sunt aliis cōtraria. ⁊ iō multa illorū reuocata nec debeat eis dari fides videāt sapiētes sarracenoꝝ p quē doctoꝝ lex eoꝝ dȝ dici composita: cū nō a deo ppt ea q̄ dicta sunt. ¶ Relinquit̄ ergo ꝙ a dyabolo magistro machometi cuiꝰ officiū ē falsa veris imiscere. ⁊ dulci melli venenū. qꝛ si sic ē ꝙ ē ī se cōtraria cōtēto ī ea ī pte existēte vero ⁊ ī pte mēdacio dici poterit auctor eiꝰ. nō verax sȝ mēdax ⁊ ꝙ dȝ attēdi mēdacium est multum periculosum: qꝛ ⁊ talibꝰ tā magnis ⁊ tā p̄iudicialibus ⁊ dānosis mēdaciis sicut sunt multa cōtēta in alchorano cōdēnātia animas suorū credentium in spāli hoc ꝙ non obstāte quacūq; cōtraria ratione in alchorano lȝ dicta per michae

lem per gabrielē per deū per suos angelos & nūcios precipiunt fieri guerrā cōtra oēs q non tenēt par tē suā & nō specificaē hic qd con= tineāt alij versus reuocati in mul tis grauissimis & piculosissimis. Sed cū hoc sit certissimū q deus p suā naturā nō pōt esse mendax. angelus bonus similiter qr cōfir= matus i grām dei. sz pōt esse & est mēdax dyabolus & hō. ¶ Si ergo lex machometi fm dictū illius al faqui & doctorū regule est cōtraria sibijpsi & idō nō data a deo nec ab angelo bono. seqtur conclusio ex hac rōne quadrimēbri sufficiēti & hanc rationē facit dominus cesa= riēsis magister iohānes de Sego bia in tractatu cōtra sarracenos. ¶ Est ergo pncipalis actor alcho rani non homo sed diabolus qui ex inuidia ppria & ex pmissiōe di uina propter peccata populi pre= ualuit ichoare solēniter & effica= citer perfidiā antichristi qr vidēs diabolus fidē xpi crescere in par= tibus orientis & q idolatria iaz de ficiebat deuicto cosdroe rege psa rū & medorū per eracliū regē xpia nissimū & q ipse eraclius destruxe rat excelsaz turri quā ipe cosdroe edificauerat ex auro & argēto & la pidib⁹ pciosis. & q crux xpi iaz tā tum erat per eraclium exaltata & amplius exaltanda & cum nō pos set ipse diabol⁹ iaz amplius defen dere plures deos nec totaliter ne gare legē moysi & euāgeliū xpi qd diuulgatū erat p totū mundum. cogitauit p fectiōnē legis q̄si me= die inter nouā & vetus decipe mū dū & ad h exequēdū assumpsit quē dā hoīez diabolicū noīe machome tū ritu idolatrā fortuna pau perē mēte supbissimū & maleficijs fa= mosuz vt supra visum ē. Et quidē libēti⁹ assumpsisset diabol⁹ hoīez bone fame. si fuisset pmissus sicut & libenti⁹ primū attēptasset hoīez p aliud aīal i quo ipsi⁹ malitia ce laret q̄ p serpentē si fuisset pmis sus: sz nō pmisit diuina sapientia nisi vt talē assumeret & p talez ho minē mūdū inuaderet vt mūd⁹ de facili aduertere posset q̄lis esset lex data p talem legislatorem.

¶ De fūdamēto leg; machometi

Quarta considera= tio est scire in quo sarra= cent firmāt sue legis fun damētū. Et patebit q nihil reale habēt sz totū est fictitiū & fabulo= sum & tā manifeste mendaciū qd vnusquisq rōne capax aduertere poterit hāc legē nulli⁹ firmitatis existere. Unde dicit in alchorano in capi. filiorū israel laus ei⁹ sit q trāsire fecit seruum sub vna nocte ab oratorio elharā q ē dom⁹ mee quevsq ad oratoriū remotissimū q est domus sancta in hierusalez quā bndiximus. ¶ Expositio hu ius snīe est in libro q dicitur ara bice alma herig qd latine interp= tatur in altū ascēdere & ideo vul= gariter dicit scala machometi in q sunt octuaginta q nqz capitula i qb⁹ narrat fictionē quādā sui ascē sus & dscēsus. Ex qb⁹ oīb⁹ breui sū mula cōpilauit itētū suū circa sue legis fundamētū. Dixit q narrās

fictionē suā sic. Cū ego machome
tus essez mequa in domo mea ⁊ ia
cerē in lecto ꝓprio iuxta vxorē me
am post multā vigiliā in lege dei
cogitādo aliquārūdormire cepi: ⁊
statim venit ad me gabriel angel⁹
q̄ sub hac forma se mihi ōndit: q̄r
facies ei⁹ erat alba plusq̄ lac: aut
nix aliq̄: ⁊ capilli erāt rubicundio
res corallo mixto ēt rubicundo ha
bebat supcilia valde ampla ⁊ os
pulcherrimū ⁊ bñ formatū: dētes
quidē albos ⁊ valde claros ⁊ idu
tus vestibus oī re albioribus ac di
tissime ornatis cū pliūr lapidibus
preciosis: cinctus erat duabus zo-
nis auri purissimi ⁊ earum q̄libet
amplior grādi palmo: man⁹ ipsius
rubicūde queādmodū ignis ⁊ tale
ac pedes viridiores oī smaragdo
dixitq̄ mihi. Machōete surge ve
ni post me stringēs te zona: ⁊ circū
uoluēs caput tuū atq̄ corp⁹ tuel-
la tua alba: q̄r de⁹ vult tibi multa
sue potētie ac secretoꝝ suoꝝ mira
bilia ōndere i hac nocte. Cū ergo
surgerē ac venirē ad portā domus
mee respiciēs vidi q̄ gabriel tene
bat p habenas quādā bestiā quā
mihi adduxerat cui nomē erat al-
borac q̄ talis erat forme. Erat eñ
grādior azino ⁊ puior mulo: hēbat
faciē hois ⁊ crines ei⁹ erāt de per
lis: pect⁹ aūt de smaragdo: cauda
de rubino: oculi clariores sole: pe-
des: ⁊ vngulas hēbat ad modum
cameli. Hec bestia erat sellata q̄-
dā sella: sic mirabilr cū plis ⁊ pre-
ciosis lapidibus ornata q̄ nullus
est qui dicere possit. Multa alia di
cit de ornamēto huius bestie. Se-
quit. ⁊ hec bestia tota circundata
erat angelis q̄ custodiebant eam.
Tūc dixit mihi grabiel. machome
te ascēde sup bestiā istā ⁊ eq̄ta: et
cū appropīquarē bestie vt equita
rē noluit sustinere. Et angelus di
xit ei Alborac morare q̄ete ⁊ susti
ne q̄ hic equitet sup te: q̄r iuro per
nomē dei q̄ nunq̄ te hō talis eq̄ta
uit adhuc nec ēt hoc durāte secu-
lo equitabit. Tūc bestia illa dixit
q̄s ē ergo iste. Et gabriel r̄ndit ei
dicēs: hic est machomet⁹ dei nūci-
us ⁊ ꝓpheta magnus: ⁊ cū bestia
hoc audiret statī q̄eta mā sit ⁊ eq̄
taui: gabriel vero mihi scādile te-
nuit siue staffam ⁊ cōfestī alborac
ire cepit ita cito atq̄ suauit q̄ nul-
lum os hois h' dicere valeret. ego
namq̄ respiciēs passus eius vidi
q̄ ita magni erāt q̄ inter vnū pas
sum ⁊ aliū erat tantuz spaciū quā
tum possit homo longius proprijs
oculis respicere a remotis. Et ibat
directe versus templuz hierosoly
mitanuz ⁊ gabriel veniebat a dex-
tris mecū. Et audiui quādam vo
cem bis mihi dicētem. ha. ha. ma-
chomete expecta me: ⁊ ego nihil
r̄ndi. ¶ Deinde vidi quandā do-
minam pulchriorez quam vnq̄ vi
di que tribus vicibus dulciter cla
māns dixit. ha. machomete aliquā
tulū me expecta: ⁊ ego cuz appro-
pinquassez ⁊ vellet mihi loqui nō
modicuz dedignatus reliqui eam
Dixitq̄ mihi gabriel: nō cogno-
sco magnā in te sciētiā fore: ⁊ dicā
tibi q̄re scias q̄ vox illa q̄ p'mo te
vocauit erat lex iudeoꝝ ⁊ si r̄ndis
ses oēs tue gētes iudei fctī ē fuissēt

Vox vero scda. lex xpianorū fuit
cui si respōdisses oēs tue gētes fi
dei xpiane adhesissent sʒ dña illa
cunctis iduta coloribus q̄ postre=
mo te vocauit est mūdus iste q̄ de
licijs omnib⁹ plenus extat ⁊ quia
expectasti eā scias vero quia gen=
tes tue pl⁹ solaciorū plusqʒ delicia
rū habebūt q̄ʒ oēs alie gētes que
vnqʒ in p̄terito fuerit vel sint i fu=
turo sed qr dedignatus reliquisti
eā nec sibi rūdere curasti tu magis
sine peccato eris q̄ʒ fuerit oēs alij
pphete hacten⁹ vel q̄ in posterū
subsequunť quo dicto tacuit ⁊ du
xit me in tēplū. ⁊ postq̄ʒ fuimus añ
portā tēpli p̄cepit mihi vt descen=
derē ad quēdā nigrū lapidē vbi
soliti erāt pphete descēdere ⁊ de=
scendi ⁊ cū descēdissē gabriel an
gelus p habenas ligabat alborac
ad lapidē p̄notatū ⁊ accipiēs me
p manū duxit in tēplū in quo iue=
ni oēs pphetas stātes in circuitu
tēpli deint⁹ quos de⁹ illuc venire
pro me honorādo ⁊ exire de eorū
fecerat sepulchris. stabāt q̄dē oēs
me expectādo erecti super pedes
suos ⁊ cū viderunt me cuncti orō=
nes facere ceperunt. Tūc gabriel
mihi dixit. Ueni machomete ⁊ fac
orōnē p̄usq̄ʒ alij qr tu es rex pphe
tarū oīum ⁊ cunctarū gentiū dñs
qd̄ audiēs misit me añ ⁊ feci duas
orōnes satis leues. Deinde erexi
me sup pedes ⁊ statī oēs pphete
me salutauerūt gaudētes ⁊ mihi
magnū honorē ɔtulerūt ⁊ āplexā
tes me dixerūt mihi bona noua de
mario bono qd̄ deus mihi prepa=
rauerat ⁊ meo pplo vniuerso ⁊ pro
me deide oēs deū rogauerit. ¶ Alt
bi dicit in. lj. li. doctrine sue q̄ inue=
nit ibi Abraā moysē ⁊ iesū filiū
marie ⁊ dicit q̄ moyses obtulit si=
bi vnū vas plenū vio. ⁊ abraā aliud
plenū lacte. ⁊ iesus aliud plenum
aqua. Et tūc ego ait machōet⁹ au
diui vocē quādā corā oīb⁹ astātib⁹
celit⁹ dicētē mihi. Si vas vini ele
geris tu cū pplo tuo pibis. Si aūt
vas lactis submergeris. Si vero
vas aque elegeris tu cū oīb⁹ tuis
ad deū imppetuū dirigeris Et cū
machomet⁹ p̄dicaret h̄ fundamē
tū i hierusalē cūctis astātib⁹ i ɔfir
matiōe sue fictiōis addidit moy=
ses erat ruphus ⁊ crisp⁹. iesus fili
us marie erat flau⁹ capillis ⁊ me=
die stature ⁊ videbāť ab ei⁹ capite
aque psilire ⁊ tū aqua nō erat ibi
Abrahā erat p certo mihi similis
¶ Sequit i p̄dicto libro scale ma
chōeti peractis orōnib⁹ i tēplo vt
supra. ¶ Ecce gabriel p manū me
accipiēs duxit extra tēplū ⁊ ondit
mihi quādā scalā q̄ durabat a pri
mo celo vsqʒ ad terrā vbi stabant.
Erat eñ scala illa pulcrior res q̄ʒ
vnqʒ visa fuerit ⁊ ipsi⁹ pedes fixti
sunt ad lapidē illū ad quē descen
derā ego psō ⁊ prim⁹ grad⁹ erat d
rubino. ¶ Secūd⁹ de smaragdo.
Terti⁹ de pla albissima: ⁊ quilibʒ
aliorū de lapide p̄cioso iuxta natu
rā suā cū plis operato ex auro pu
rissimo tā ditissime q̄ nullū cor ho
minis cogitare h̄ posset: ⁊ erat cir
cūdata angelis q̄ custodiebāt eū
Gabriel quoqʒ me p manū accepit
⁊ eleuans a terra posuit me super
primū gradum scale ⁊ dixit mihi

¶ Ascēdē machomete ꝛ ascēdi ꝛ gabriel mecū sīr. angeli ꝓo cūcti associabāt me qui erāt ad scale cu stodiā deputati. ꝛ ꝓcedēs ꝑ scalā vidi quēdā angelū valde magnū qui sup cathedrā sedēs tenebat ī manu sua tabulā quandā que ab oriēte durabat vsqꝫ ad occidētē: q̄ vna hora tabulā respiciebat ꝛ alia mūdū ꝛ ꝓcepit mihi gabriel ꝙ salutarē eū qꝛ magnū tenebat locū corā deo. salutaui ꝛ ipse reddidit mihi salutationē capite suo ꝛ nō tñ ore. ¶ Et dixit illi gabriel quō nō salutas hoīem meliorē de mūdo ꝛ ille q̄suit a gabriele dicens. quis ergo hic est gabriel rñdit hic machomet⁹ nūcius dei nostri. Et ille es ne ipē iā missus. ¶ Et gabriel dixit vtiqꝫ sine dubio ꝛ statim me salutauit angelus dicēs valde bona noua de mario bono qđ deus mihi ꝑparauerat. Dixit etiam adhuc angelus ille ꝙ ego erā altior ꝛ honorabilior nunctijs oībus ꝛ de iure cūctoꝝ dñs ppꝉoꝝ. ¶ Et addidit. Scias machomete ꝙ ppꝉs tuus erit ille q̄ in hoc mundo manebit posterior ꝛ plus durabit quā oēs alij ppꝉi vniuersi qꝛ deus multū diligit gentē ppꝉi eo ꝙ vitant malū ꝛ faciūt quidē bonū ꝛ sic ab illo expeditus. Gabriel mihi dixit ꝙ ille erat āgel⁹ mortꝭ. ¶ Quo audito mox ꝓsus ipm iui ꝛ dixi. Es tu angelus mortis qui rñdit vtiqꝫ Postea q̄siui ab eo rogans ꝙ diceret mihi quō ipse de corporib⁹ hominū aīas extrahebat. Qui rñdit Scias machomete ꝙ ab illa hora qua Adam qui fuit primus hoīm creatus est a deo ꝛ positus sup terrā dedit mihi deus hoc officiū vt extrahā aīas de corporibus hominum vsqꝫ ad venturā iudicij diem magnā: ita ꝙ nemo viu⁹ remaneat excepto solū deo ꝛ me etiam cum eodē debet namqꝫ postea deus mihi aīam meā extrahere ac ipe postmodū sine fine solus in vita ꝑdurabili remanere. Et quesiui ab eo quomodo cognosceret q̄ aīe iture essent in paradisum ꝛ que in infernum. Et respōdit machomete nōne vides tu ꝙ nomina cunctorum hominum qui quondā fuerunt et qui modo sunt ꝛ erunt vsqꝫ in finē presentis seculi oīa in hac tabula scripta patent. Et etiā mors quaꝫ habiturus est ipsoꝝ quilibet nec nō est bonum ꝛ maluꝫ quod deus iā illis preparauit iuxta meritum singulorū. ꝛ ideo bene scio qui eorum in paradisum ꝛ q̄ in infernuꝫ sunt ituri. ¶ Narrat etiā ibi modū quō mittit angelos bonos ꝓ bonis ꝛ malos ꝓ malis ꝛ quomō extrahit aīas bonorum cuꝫ dextera ꝛ animas malorum cuꝫ sinistra. ¶ Sequitur ꝛ profectus inde vidi altum angelum ita magnum ꝙ tenebat caput suum supra celū: et pedes ei⁹ in abissuꝫ q̄ factus erat ad modū galli cui deus ostēderet oēs horas quibus fieri orationes debebāt. ¶ Nam cū tempus erat orādi veniebat quedam vox de celo dicēs tu creatura q̄ deo es obediens precipio tibi ꝙ laudes deū ꝛ mox ille angelus alta voce dicebat: benedicat deus rex sanctissimus angelorum ꝛ animarū ꝛ crea

turarū oīm quo dicto galli q̄ sunt in terra hoc audiētes ꝯfestim cātabāt oēs ꝛ deū cātādo laudabāt dicētes in cātibus suis vos oēs q̄ obediētes estis deo surgite ꝛ laudate ipsum qm̄ idē potens est sup oēs res ꝛ ipse fecit eas etiā ꝛ creauit. Et ꝓfectus inde vidi quēdaꝫ aliū angelū cuius medietas erat ignis ꝛ medietas niuis: nec tamē ignis destruebat niuē nec ecōtra q̄ etiā laudabat deū orans q̄ sicut in eo ꝯiunxerat ignē ꝛ niuē sic cōiungeret corda gētiū que sibi obediētes essent. Et ꝓcedēs inde vidi aliū angelū ita magnuꝫ q̄ eius magnitudinē dicere nō auderem salutaui eū. sed ipse in orationib⁹ existēs nō mihi r̄ndit dixitq̄ꝫ sibi gabriel. Quare nō salutas meliorē hoīeꝫ vniuersi seculi. Et ille q̄s est ille de quo dicis. Et gabriel angelo. hic est machometus quē vides. Et ille. Est ne ipse missus ad huc. Et gabriel r̄ndit vtiq̄ꝫ vere. Et ecce statim angelus ille ac alij quos prius viderā salutauerūt me ꝛ dixerūt mihi valde bona noua de mario bono qđ ꝑparauit mihi deus. Et ꝓfectus inde vidi aliū angelū mirabili modo magnū qui sedebat sup sedē ꝛ tenebat itra manus suas pilā q̄ꝫ maximā cū qua si ipse solū vnū ictū daret celum destrueret atq̄ꝫ terrā: ꝛ cū gabriel pilā respiceret eandē: statiꝫ plorare incepit ꝛ dixit ei. Cur ploras. Et ille machomete. Hic angelus thesaurarius est inferni. Quo audito iui v̄sus eū ꝛ ip̄m salutaui. Uerūtamē ipse mihi nō r̄ndit. Gabriel aūt dixit. quomodo nō respōdes meliori homini q̄ꝫ vnq̄ꝫ fuerit adhuc missus. Et r̄ndit sicut supra dictū est de alijs. Et addit q̄ illi q̄ de ꝑplo meo in inferno extiterint minus penarum habebunt q̄ꝫ alij vniuersi ꝛ rogaui eū vt mihi diceret quō infernus factus est. et statim sic mihi narrare īcepit. Scias machomete q̄ quomodo īfernus primo factus est. de⁹ fecit accendi ignē super eum septuaginta milibus annorū quousq̄ꝫ factus est totus rubēs igne illo. ¶ Postea vo super illū ignem fecit superaccendi ꝑ tantūdem tēporis aliū donec totus factus est alb⁹. ꝛ post hunc ignē fecit adhuc aliū superaccendi similiter ꝑ alia septuaginta milia annorū ita q̄ totus niger fact⁹ est ꝛ plusq̄ꝫ aliq̄ res obscur⁹ ignis aūt ipse semper in seipso ardet mirabili modo fortiter sed tū̄ flāmā aliā non emittit. ¶ Quesiui iterū ab eo similit̄. quomodo facti sunt angeli inferni ꝛ quā vitā ducunt. Et respōdit scias q̄ deus creauit eos oēs de igne ꝛ sunt in igne nutriti ꝛ si hora sola de igne exirent subito morerent̄ nec possent sine igne viuere: sicut nec piscis etiā sine aqua. Et sil̄r creauit eos deus mutos ꝛ surdos ꝛ misit ī corde eorum tm̄ duriciei ꝛ crudelitatis qđ hoc nemo recitare valeret nesciūt eū quicquid aliud facere ꝑterq̄ꝫ torq̄re crudeliter ꝛ affligere pctōres ꝛ ideo fecit eos deus mutos ꝛ surdos ne audirent voces seu lamēta peccatorum cum ipsos affligunt. ¶ Et similiter fecit eos ita

crudeles q si forte videāt peccatores aliq̄ signa hūilitatis pretēdere ipsi neq de peccatorib⁹ neq de illorū hūilitate curā habeāt aut vllā etiā pietatē. ¶ Nā pter penā ignis īferni quā sustinēt peccatores hūt penā aliā valde crudelez qr angeli q̄ sunt ibi maximis malleis ferreis torquēt z malleāt duriter peccatores ꝓpter maximaz crudelitatē q̄ in eis est ꝑut in alchorano loquit͛ de⁹ dicēs. misim⁹ quidē in infernum angelos nr̄os fortes z duros atq crudeles vt nr̄a mādata faciant z obseruent: ipsi quoq nobis obediūt in oībus q̄ mādamus. ¶ Et cū thesaurari⁹ mihi hec oīa retulisset ego z gabriel ab eo recessimus timore pauescētes nō modico. ¶ Et vltra ꝓfecti sum⁹ quousq venim⁹ ad primū celum z hoc dicitur celuz lune qḋ totum erat ferreum z habebat tātū spissitudinis in soliditate quātum possit homo ire in quinq annis z tantumdem spacij erat inter ipsum z alium secundum celum. ¶ Gabriel autez pulsauit ad portam z statim venit ad nos quidaz angelus ita magnus q ipse in lōgitudine habebat spacium itineris hominis per mille annos. z tātumdem in latitudine vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant z multos etiam angelos custodientes eos qui erāt valdē bn̄ ac ditissime ornati. Tūc gabriel venit ad vnā portarum vt intraret. qḋ cum vellet facere quidam angelus dixit ei. gabriel q̄d vis z quis est tecū. Qui respōdit. mecū est machometus prophetarū sigillum omnium z cunctorum dominus nunciorū z volumus ibi intusītrare. Hoc autē dicto mox nobis porte aperte sunt z intrauimus z cū introissemus omnes angeli q̄ erant ibi salutauerūt me z dixerūt mihi valde bona noua de quib⁹ non modicuz sum gauisus. Et respiciēs vidi q ipsi habebāt facies hominuz z corpora ad modū vaccarum habebant etiam ad modū aquilarum alas: z erant hi angeli numero septuagita milia: quoꝝ quilibet: habebat septuaginta milia capita z quodlibet caput septuaginta milia cornua. z quodlibz cornu septuagita milia nodorū: z inter vnū nodū z aliū erat spaciū itineris hois ꝑ q̄draginta annos. Uidi adhuc plus q in quolibet ꝑdictoꝝ capitū erāt septuagita milia facierū z q̄libet facies habebat septuagita milia orū z qḋlibet os septē milia liguaꝝ. z q̄libet ex linguis illis sciebat septez milia loq̄laꝝ z ēt laudabāt deuz septuaginta milib⁹ horarū ī die. Uidi ēt inter angelos illos duos homines sedētes sup duas sedes claritatis q̄ nimis pulchri erant tā statura corporum q̄ȝ facierum forma: habebāt eñ capillos suos oēs albos ad modū niuis: z barbas etiā magnas in eundem modū albas: z vestimēta ipsoꝝ erāt ita albissima q vix poterat hō respicere ipa. Nā circa ipsoꝝ capita valde maximā claritatē habebāt Et quesiui a gabriele q̄ illi eēnt. qui respondēs ait. Scias macho

mete q ille q sedet in inferiori se: devocat iohāna ibui zacharia qd interptat iohānes filius zacharie Est eū hic ex dei pphetis vnus. Ille tñ a lius q altius sedet vocat ysa ibmmarié: qd interptat iesus fili9 marie. Hic em iesus sps dei est z ipsius etiā genitus vbo fuit. Quo audito tui vsus eos z ipos et salutaui Ibidē tādē q̄sierūt a gabriele qs ego eēm: gabriel aūt nomē meū dixit eisdē ac ipsi cōfe stiz salutauerūt me z dixerūt ētmi hi valde bōa noua de mario bono qd deus mihi pparauerat. Quib9 visis pcessimus inde quousqz p uenimus ad fm celū qd totū erat ereū z habebat in spisso tm spacij quātū posset hō ire in quingētis annis z tantūdē inter ipuz z aliud celū erat. Gabriel vo pulsauit ad portā z cōfestim venit ad nos qui dā angelus q apuit nobis eā z hic angelus ita magnus erat q tene: bat caput suū vsqz ad celum septi mū z pedes suos ēt vsqz ad fundū terre. ¶ Hic narrat q vidit ange los q septuagesies millesies habe bāt maiora corpora q̄ȝ habuerunt alij āgeli qs viderat i alio prio ce lo z quō salutauit eos z q̄liter ipsi pcognito suo noie p gabrielē salu tauerūt eū sic̄ supradictū est. Nar rat ēt q vidit iter eos ioseph filiū iacob etate senē z sedētē i clarita tis sede quē cū salutaret z a gabrie le cognosceret q eēt machomet9 dixit q ipse ēt salutauit eū z dixit ei bōa noua zc. Profecti ḡ inde p uenerūt ad tertiū celū qd totiū di cit fore argēteū z q habebat i spis so spaciū itineris hois p quingē tos annos z tantūdē ēt inter ipm z quartū celuz. ¶ Narrat hic quō vocāte ad portā gabriele venit ad eos q̄dā āgelus ita magnus z for tis q si aliqs poneret sup palmaz eius totū mūdū cuz oibus q̄ i eo sunt nihil ide sentiret. Dicit ēt q vidit ibi angelos valde magnos habētes facies vaccarū z manus claritatis ordinati p acies z ita stricti z cōiūcti q hō nō posset so lum pilā mittere inter eos z quō eos salutauit vt supra. Dicit ēt q vidit iter eos enoch z helyā sedē tes sup sedes claritatis z quō ga briel notificauit eis nomē macho meti z ipsi suo nomine audito q̄li ter eū salutauerunt vt supra. Per uenietes ad quartū celū dicit q erat totum de auro purissimo z q habebat tm de spisso quantuz ho mo posset ire in quingētis annis z tm inter ipsuz z aliud quintū celū ¶ Dicit etiā q pulsante gabriele ad portā venit ad eos vnus ange lus q ita magnus erat q sup pol licē dextre sue man9 tenebat oēs aquas dulces z sup pollicem sini stre amaras. Dixit itez q vidit ibi septuaginta milia angelorz q oēs habebāt facies aqlaruz z eorū qli bet septuagīta milia alarz z q̄libet ala septuagintamilia pennaruz z q̄libet penna in lōgitudine habe: bat septuagintamilia cubitorū in ter qs dixit se vidisse aaron seden tē i sede claritatis diademate splē dido coronatū z quomodo saluta uit eū vt supra. ¶ In quinto celo qd dicit totum esse de perla z ha

bere etiã spacij i spisso sicut ē itine ris hois p quingētos annos ⁊ tã tūdē inter ipsum ⁊ celū sextū vocã te gabriele asserit q̄ venit ad eos q̄dã angel⁹ q̄ totus erat de igne⁊ habebat septē milia brachiorū et in quolibet brachio septem milia manuū ⁊ in qualibet manu septē milia digitoꝝ ⁊ q̄ quilibet illorū di gitorū laudabat deū septē milib⁹ horarū in die. Dicit ēt se ibi vidis se multitudinē angelorū quoꝝ fa cies erãt ad modū vulturū ⁊ quō salutauit eos vt supra Et iter eos narrat se vidisse moysez pulcher rimū sup sēdē claritatis sedētē ⁊ quō salutauit eū ⁊ qualiter cogni to ei⁹ nomine a gabriele eis dicit Scias machomete q̄ de⁹ te vult⁊ populum tuū magnis ieiunijs et nō paucis oratiōibus onerare: tu aūt roga ipsum vt alleuiet ea tibi q: popul⁹ tuus aliter sustinere nō posset In sexto celo qd̄ dixit totū eē de smaragdo ⁊ habere i spisso iter quingētoꝝ annorū ⁊ tãtūdez itineris iter ipm ⁊ septimū celum Narrat etiã q̄ gabriele pulsante ad portã venit ad eos quidam an gelus q̄ septuagesies milies erat maior q̄ aliqs ex alijs quos prio viderat et q̄ talis erat ei⁹ magni tudo q̄ si ipe vellet facere celū ab sorberet atq̄ terrã ⁊ null⁹ q̄ppe p sentiret. Dixit ēt se vidisse ibi ali os angelos q̄ septuagies milies maiores erãt oīb⁹ prius visis ⁊ q̄ omnes erãt de smaragdis ⁊ perlis ⁊ de rubinis auro ⁊ argento inter mixtis ⁊ equus gabrielis erat si li ser iter eos Dixit q̄ salutauit eos ⁊ ipsi noie suo a gabriele cognito etiã salutauerunt eū ⁊c. vt supra ⁊ inter eos se dixit vidisse Abrahã in sede maiestatis fulgētē plusq̄ sol. ⁊ quō salutauit eū ⁊ ipe a ga briele cognito ei⁹ noie dicit q̄ salu tauit eū ⁊ dixit ei inter cetera.

¶ Scias machomete q̄ de⁹ m̄ltū te diligit ac te inter alios nūcios suos p̄colligens amore tui valde ppl̄m tuū amat dico nãq̄ tibi q̄ paradisus tot⁹ ē plen⁹ his v̄bis sez zoghay halla bille dille halla: qd̄ interp̄tat̄ sit honor ⁊ laus deo ⁊ sibi grãs reuelam⁹ q: nō est de⁹ alius p̄ter eū nec est virt⁹ aut pote stas alia nisi ipsius dei altissimi atq̄ magni ⁊ dicit q̄ rogauit eum abrahã q̄ moneret ppl̄m suū ⁊ di ceret frequēter v̄ba illa ⁊ q̄ dice ret ēt pplo suo q̄ muri padisi sūt de auro purissimo: ⁊ menia de au ro puro ⁊ calx de musto ⁊ q̄ h̄ para disus erat p̄parat⁹ sibi ⁊ oīb⁹ cre dētib⁹ ⁊ tenētib⁹ legē eius. In se ptimo celo qd̄ totū dicit eē de ru bino clarissimo ⁊ rubicūdissimo ⁊ hr̄e in spisso iter q̄ngētoꝝ annoꝝ ⁊ tãtūdē inter ipm ⁊ octauū celū. Narrat q̄ pulsãte gabriele ad por tã vēit ad eos q̄dã angelus quez nemo q̄lis erat recitare valeret ni si solū de⁹ q̄ ipm fecit ⁊ creauit Di xit ēt q̄ cū itroisset vidit q̄sdã an gelos quoꝝ magnitudinē ⁊ formã recitare nō audet: q: deus sibi in hibuit ne alicui viuenti reuelaret dicit tñ q̄ habebãt oēs oculos ele uatos ad deū ⁊ laudabãt deū ⁊ q̄ surrexit iter eos vn⁹ q̄ erat celi al mocadē qd̄ interp̄tat̄ arabico ele

quo velut ille q̄ vocat sarracenos cū orones suas facer debēt z tā cito cū surrexit ad orones vocare incepit dicēs halla huha kibar qđ interptat magn⁹ ē de⁹. Post hoc āt dixit le hille halla illala qđ interptat nō ē de⁹ ali⁹ nisi de⁹ Dixit ēt adhuc haxsedu le hialla hilla la. qđ interptatur testificemini similiter machometū nūciū dei eē: dixit ēt postea haya lasala hahya laspha la qđ interptat venite ad orones vestras z ad pfectū vestrū z dixit q ipse fecit simul cū illis angelis duas orones puas z gabriel dixit sibi qđ de⁹ pfecerat eū sup oēs alios nūcios z sup oēs q̄s viderat i septē celis supius enarrat. ¶ Dixit ēt q īter illos āgelos vidit adā senē i sede claritatis sedētē coronatū corona claritat purissime z quō eū salutauit z adā ei⁹ cognito noīe a gabriele q̄liter ēt ipm salutauit z īter cetera dixit Scias machomete tu q̄ pr es filiorū meorū q padisus claui⁹ ē z q neq pphe ta neq hō alius itroibit q̄usq tu ibi sis z ppl's tu⁹ statuit q̄z dn̄s ita eē. ¶ In. viij. celo qđ dicit totū eē de vno topasio pulcherrimo ad vidēdū mortalib⁹ icognito qđ habebat i spisso iter q̄ngētor an nor̄. Narrat q pulsante gabriele ad portā vēit ad eos q̄dā āgel⁹ de claritate tot⁹ cui⁹ claritas septuagesies milies maior erat q̄ claritas solis z q habebat āgel⁹ ille septuaginta milia capitū z qđlibet caput septuagita milia facier̄ z q̄libet facies septuagita milia oculor̄ z q̄lib oculus septuagita milia pupillar̄ z q̄lib pupilla tremebat septuagita horar̄ i die territa dei metu. dixit ēt q vidit ibi alios āgelos q̄ erāt septuagies milies maiores oib⁹ alijs supradict z vidit ibi q̄sdā kartinas q̄ sepabāt īter āgelos z deū: nūerū āt illor̄ āgelorū dic q nemo nouit nisi sol⁹ de⁹. Ulteri⁹ dic q itrauerūt pmā sepatione kartinar̄ q̄ erāt septuagita z venerūt ad aliā sepationē aliar̄ septuagita diuersor̄ color̄ z sic de septuagita i septuagita q̄usq puenerūt ad alias septuagita sepationes q̄ erāt oēs de plis. ¶ Et dixit q inuenerūt alias septuagita sepatiōes aq̄ z totidē niuis z totidem grādinis z totidē nebular̄ z totidē tenebrar̄ z totidē ignis z totidē claritat z totidē glie dei z totidē celor̄ oim quos hō cogitare valeat z īter oēs sepatiōes erant tot āgeli q a nemie poss dici nūerus eorūdē q̄ nunq̄ laudare deū cessabūt circa eas eūdo z veniēdo z dicit q ibi reliq̄t eū gabriel solū z q assūpto vigore cordis trāsiuit oēs illas separatiōes q̄usq puenit ad illā q̄ erat glia dei. z q cū ibi appropinq̄sset audiuit vocem quādā dicētē sibi bago pceodem ya. ab ibi ya muhagmeth qđ iterptat appropinq̄te mihi amice machomete. Et dic q h̄ audito appropinquit sibi mag z q audiuit vocē aliā illud idē sibi dicētē z ppinq̄us accedēs audiuit illđ idē h̄ supaddēs. ¶ Scias machomete q tu es apđ me mag honoratus q̄ oēs alij nūcij z mag exaltat⁹ ēt q̄ oēs alie creatur q̄s feceram

iste sint āgeli hoīes aut diaboli
¶ Et dixit q̄ mox appropinquās
tm̄ profectus est q̄ inter deū ⁊ ip̄z
nō erat nisi spacium duar̄ balista
rū ⁊ q̄ tūc salutauit deū ⁊ deus eū
Et qđ deus q̄siuit ab eo quō po-
pulus suus faciebat ⁊ qđ ipse rn̄-
derat qđ erāt multū sibi obedien-
tes ⁊ qđ de⁹ sibi dixit. Machome
te p̄cipio tibi q̄ facias p̄p̄lm tuū
ieiunare sexaginta dieb⁹ āno quo
libet ⁊ orationes quinquagīta fa-
cere om̄i die quo dicto dicit q̄ re-
cessit a deo ⁊ rediēs īuenit gabrie
lē ⁊ respiciēdo mirabilē māsionē
dei dicit qđ vidit cathedrā dei in-
tra quā erāt.iiij.elemēta ⁊ vtrūq̄
seculū ⁊ paradisus ⁊ ēt infernus ⁊
celū ⁊ terra q̄ oīa creauerat de⁹ in
tra cathedrā illā. Dicit etiā q̄ ha
bebat.iiij.pedes quor̄ q̄lib3 habe
bat septuagesies milies plus lon
gitudinis q̄3 sit a celo vsq̄ ad ter-
rā ⁊ q̄ illā cathedrā portāt in hu-
meris suis.iiij.āgeli quor̄ q̄libet
h3.iiij.facies sc3 an̄ ⁊ retro ⁊ a dex
tris ⁊ a sinistris ⁊ vna facies erat
hoīs alia aq̄le alia leonis ⁊ alia
thauri: ⁊ corpa eor̄ plena oculis
⁊ q̄ in fine mūdi angel⁹ exn̄s ī figu
ra hoīs rogabat deū p̄ hoībus vt
misereaī eis ⁊ pctā dimittat. Ali⁹
existēs ī figura aq̄le rogabat deū
p̄ auib⁹: alius exn̄s in figura leo-
nis rogabat p̄ bestijs siluestrib⁹ ⁊
existēs in figura thauri p̄ bestijs
domesticis. Innumera alia fatuis
sima narrat de septē paradisis q̄s
narrat se vidisse inter q̄ dicit q̄ il-
le q̄ est in inferiori gradu supioris
paradisi h3 ad opus suū p̄ om̄s p̄-
tes circa se tm̄ spacij q̄ntum homo
posset ire in quinq̄ cētū ānis ⁊ q̄
donat ei de⁹ quingētas feminas ī
vxores ⁊.iiij.milia virginū ⁊ octo
milia aliar̄ q̄ nō sunt v̄gines ad
ei seruiēdū in oīb⁹ reb⁹ suis ⁊ q̄ q̄
libet die venit ad eos q̄dā angel⁹
q̄ dicet eis cētū alr̄ holia q̄ sunt ve
lut pāni aurei ad vestiēdū et post
multa dicit q̄ reliquerunt eū Ga
briel ⁊ aridubā thesaurari⁹ padi-
si ⁊ iterū redijt p̄ eādē viā ad deū
⁊ q̄ tūc de⁹ dederat ei librū alcho
rani quē accepit de manu dei ⁊ di
cit q̄ abstulit de⁹ visum ab oculis
eius ⁊ reddidit cordi ⁊ q̄ sic vidit
eū ⁊ q̄ ipse de⁹ posuit manū suam
super caput suū3.ita quod ipsius
manus frigiditatē in corde p̄sen-
sit ⁊ q̄ mox ei oēs sciētiā docuit ⁊
q̄ sciuit oēs res q̄ fuerūt hacten⁹
⁊ q̄ imposterū sunt future ⁊ dicit
vlterius q̄ rogauit deū vt alleuia
ret supradictas quīquagīta ora-
tiones p̄p̄lo suo nō ausus erat ali
q̄d dicere de ieiunio ne sibi repu-
taret gulositas ⁊ q̄ de⁹ amore sui
alleuiauit eas deducēdo ad quin
q̄ oratiōes quas diceret p̄p̄ls ma
chometi oī die: sic q̄ tres de die et
duas de nocte dicerēt ⁊ q̄ vn⁹ al-
mocaden vocaret ad dicēdū eas ⁊
cū vocaret q̄ mitteret digitos suos
vbi decet: sequiī q̄ petijt licentiā
a deo ⁊ recessit ⁊ cū venīret ad ce-
lū vbi erat moyses enarratis supe
riorib⁹ de alleuiatione orationū
dicit q̄ eius cōsilio iterū redijt ad
deū pro alleuiatione ieiunij sexa-
ginta dierum et primo reditu ob-
tinuit decem dies. Secūdo alios

decē. Et tertio alios decē quousq; nō remāserūt nisi. xxx. dies ꝛ sic dicit ꝙ p̄ ꝟecundia nō fuit ausus amplius redire ad deū. Et finaliter post innumera alia mēdacia q̄ ppter vitandā pluritatē omitto. dixit ꝙ gabriel reduxit ipsū ad scalā p quā ascēdit ꝛ descēderūt sil' vsq; ad lapidē ꝑnotatū ꝛ ꝙ extrauit alborac expeditus a gabriele ꝛ venit ad domū suā ꝛ inuenit vxorē suā in lecto q̄ adhuc dormiebat cui enarrauit oīa q̄ ei acciderant. Et postmodū ꝑdicauit eadē in mecq partibus suis caroixis ꝛ alijs gētibus.

¶ Hec pauca sunt collecta ex maxio pelago mēdacioꝝ ꝑdicti libri q̄ dr scala machometi. ¶ Alibi legit ꝙ cū ꝑdictā visionē narrasset machometus gētibus vniuersis in illis ptibus. Sexaginta milia hoīm cognoscētes fictionē a lege eius recesserūt ꝛ cū dicerēt ei ascēde ī celū de die nobis cernētibus ꝛ videamus angelos occurētes non recognouit falsitatē suam: sz ait laus deo meo nūqd aliud sum ego quā vnus hō ꝛ nūcius. Ecce visum est fundamētū legis machometi. Uere hec sola fictio visiōis dz sufficere ad cōfutādū qcquid machometus fecit. Nā nō pmisit eis spūssāctus mentiri: nisi ita manifeste vt hō clare aduerteret fictionez: nec inde reprobationē ppt claritatez sue falsitatis nō solū apud theologos: sz etiā apud naturales philosophos q̄ ꝟo nō vt hoīes: sz vt bestie viuūt īuoluti cecitate delitias carnis sequētes velocissimo cursu in dānationis ꝑcipitiū miserabiliter cadūt. O infelix homo innumerabiliū aīarū dānatiōis causa. O rabies ambitionis ꝛ luxuria maledicta machometum decepisti vt alios deciperet. O dei pmissio et iudiciū abscōditū ꝛ tā spurcissimo atq; bestiali hoī vt tā apertis mēdacijs hoīes firmissime adhereāt Et vsq; ad mortē. Ipse eīn se dixit aliquo mō plus q̄ angelum aliqē celi nūciū: aliqn ꝙ p angelis intercedit ꝛ quō potuit tot angelorum splēdores sustinere in celis q̄ dicebat ꝙ qn apparebat ei angelus Gabriel semp cadebat ī terrā ꝛ expumās agitabat ꝛ incuruabant manus ꝛ pedes eius. Nec eīn in ꝑdicta visiōe dicit se raptū sicut fuit paulus. sz dicit ꝙ ascēdit sil' in corpe ꝛ aīa: cuius signū est vt supra patuit: qr dicit ꝙ deus tetigit eū manu sua ꝛ sensit frigiditatē eius vsq; ad medulā spine dorsi eius ꝛ vsq; ad cor: ergo deū ꝛ angelos ponit corpaliter dimensuratos q̄ est heresis dānata vt supra patuit libro iij.

¶ De concordia ꝛ discordia legis machometi cuz lege xp̄i in articulis fidei ꝛ in preceptis.

Quinta cōsideratio est scire ī quo ꝯcordant ꝛ discordant lex xp̄i ꝛ lex machometi quo ad articulos fidei ꝛ ꝑcepta: lex eīn xp̄i q̄ excellentissima est vt fuit declaratū lib. p̄io nō inordinata est ī suis credibilibus: nec in suo pcessu sicut ē lex machometi ex q̄ satis cōuincit nō esse a deo: qr q̄ a deo sūt ordiata sunt vt dixit apls

ad ro.xiij.sicut in opib⁹ nature et sacris scripturis p3 cuilib3 intuenti: qz eni lex moysi data a deo fuit ordiatissime icepit a creatiōe mūdi. ¶ Deinde psecut⁹ est ordinez tp̄is z hystorie: vt p3 cuilib3 ituēti p totū penthateucū pphetie etiā in suis scripturis ordiate pcessest ēt ordie tp̄is ofidētes quo tpe vel sub quib⁹ regib⁹ femp ēt seruātes ordinē hystorie. vl ad min⁹ ordinē materie euāgeliū ēt xp̄i ordiatissime pcedit ordie tp̄is z hystorie z materie deinde ēt vita z doctria z miracula xp̄i. ¶ In alchorano āt null⁹ est ordo nec tp̄s qz non dicit sub quibus regib⁹ vel q̄ tēpore nec ibi seruat ordo hystorie. ¶ Nā primū capl'm a quo incipit dicit rubrica vel aptio libri i quo sine dubio cōuenieter icipit ab orone z laud dei: s3 imediate post breuē oronez psequit op⁹ z est capl'm scd'm de vacca rufa quā imolauit moyses cui⁹ hystpria est in leuitico. Tertiū capl'm est de familia nr̄a q̄ fuit pr moysi z aarō z statiz sequitur. Quartū capl'3 de mlierib⁹ z sic de alijs ita iordiate qz nō est hō i mūdo q̄ possit de ordie hystorie z capitulo⁊ reddere rōnez. nec ibi seruat ordo materie. nā nunq̄ vnam materiā psequit ordiate: s3 statiz de vna materia se trāsfert ad alterā oino extraneā recte sicut arreptici⁹ nec ēt ibi seruat ordo argumētionis vel alicui⁹ pbatiōis: s3 tota doctrina est ex suppositiōe: z pōst vnā ppositionē p se verā z ex illa cōcludit quādā aliā q̄ nihil h3 facere cū ea sicut frequētissime dicit qz de⁹ est excelsus z bon⁹ z alchorranū est lex saluatiōis z qz de⁹ est de⁹ z qz null⁹ est ali⁹ nisi de⁹ z machomet⁹ est pp̄heta veridic⁹ seru⁹ dei z qz null⁹ est de⁹ nisi de⁹. S3 q̄ sit ista pclo qz macomet⁹ est veridic⁹ seru⁹ dei: z qz de⁹ est de⁹ z sic de plurib⁹ alijs dictis iordinatissimis q̄ cā breuitatis omitto. Est igit lex machometi discordās i ordie a lege xp̄i qz vt clari⁹ videat z an sit aliqua pcordātia iter eas ad ordinatissimā seriē articulorum fidei xp̄iane descēdo vbi tria pambula pmittunt. ¶ Primū est qz articul⁹ in pposito nihil aliud est q̄ veritas de natura diuia cū gr̄a s3 hugonē de scto victore: z h̄ notificatio dat de articulo stricte z pp̄rie sumpto put trahit ad ptes symboli apostolo⁊ cuilib3 eni articlo pueniit: z est sens⁹. Articul⁹ artat nos ad credēdū de deo nō solū q̄ dicūt d deo p naturā vt credo i deū pfe3 oipotētē h̄ ei ad naturā diuiaz ptinet sed ēt q̄ p gr̄az dicūt vt q̄ cōcept⁹ est de spūscto: hoc eni ptinet ad gr̄tiā: vn̄ sens⁹ est articul⁹ est veritas de deo ptinēs naturā z gr̄az. Scd'3 pambulū est qz symbolū s'm naturalē philosophiā d̄r conuenietia. Sic igit ppter pueniētiā intellectuū i vitate vna z ppter pueniētiā aplo⊄ siue pr̄ n3 i symbolo pponēdo ac ēt ppter cōueniētiā scriptura⊄ ex qua⊄ aggregatiōe fcm est nō imerito symboluz fidei appellat a syn qz est con vel simul et bole qz est snia q̄si snia multo⊄ simul. S3 qz tria sunt symbola op3 cās istitutiōis assignare. Vn̄ cā in

stitutiõis symboli apostoloꝝ fuit
fidei instructio respectu credẽdoꝝ
ad salutẽ necessarioꝝ. Causa vero
symboli athanasii fuit erroris ex-
clusio pp multiplices errores pul-
lulãtes. Nõ aũt sine cã symboli p̄m
fuit fidei explanatio circa dubita
tiões emergẽtes. Itẽ symbolum
aplorũ submisse dr vt status aplo-
rũ z fideliũ p̄mitiue ecclie rep̄sen
tet qñ apli z fideles nõ audebãt
fidẽ xp̄i vsquaqꝫ ɔfiteri in ma
nifesto. Symbolũ vo athanasii in
p̄ia cãtat vt designet ꝙ fides est
p̄ia mẽtis illũinatio. Sz Symbo
lũ patrũ i missa cãtat vt i ɔfessiõe
fidei z deuotiõe p̄paret ad rece-
ptionẽ dñici corpis cui⁹ pticipes
p fidẽ efficimur. Tertiũ p̄ambulũ
est ꝙ si habeat respect⁹ ad ea q̄ cre
dẽda sunt radicalr articuli fidei
sunt. xiiii. quoꝝ septẽ spectant ad
diuinitatẽ z septẽ ad hũanitatẽ z
hec signata sunt Apoc. i. in septẽ
stellis z septẽ cãdelabris aureis i
quoꝝ medio filius hoĩs ambulat.
Sz si habeat respect⁹ ad eos qui
symbolũ p̄mũ ediderũt tũc fidei
articuli sunt. xii. iuxta numerũ. xii
aploꝝ q̄ scto sp̄u edocti nõ ẽ dubi
um aliq̄d potuisse latere de his q̄
spectãt ad fidei ɔplemẽtũ z vt ma
iorẽ hẽrent firmitudinẽ singli ap
posuerũt ibi suas p̄ticulas z oẽs
insimul singlas approbauerũt z hoc
fuit vt vna ecclia q̄ sup aplos fun
dari debebat hẽret vnã fidei cre-
dulitatẽ q̄ fides catholica diceret
h ẽ fides vniuersal z ab vniuersis
aplis q̄ erãt fundamẽtũ ecclie vni
uersalis z hoc añ dispsionẽ. Et iõ

q̄ paul⁹ z barrabas electi fuerũt
ad aplatuz post dispsionẽ aploꝝ
siue diuisionẽ ad p̄dicãdum sicut
pz actuũ. xiii. in symbolo nihil ap-
posuerũt: z sicut. xii. apostoli sunt
xii. fundamẽta ecclie vniuersalis.
sic. xii. articuli fidei sunt. xii. funda
mẽta muri ciuitatis hierusalẽ su
perne quasi. xii. lapides p̄ciosi q̄s
enũerat beatus iohãnes in apoca
li. xxi. dicẽs z mur⁹ ciuitatis habẽs
fundamẽta. xii. z in ipsis. xii. noĩa
xii. aploꝝ. Sequit fundamẽtuz
p̄mũ iaspis zc. z isto ordine p̄se-
quar in declaratione articuloꝝ z
in cõferentia cõcordantie legis et
discordãtie legis xp̄i z machometi.

¶ De primo articulo fidei z de cõ
cordẽtia z discordãtia sarraceno
rum cũ xp̄ianis in eodem.

Rim⁹ articul⁹
fidei xp̄ianeẽ. Credo
i deũ p̄rem oĩpotẽtez
creatorez celi z terre.
Hunc in symbolo ap
posuit petr⁹ p̄ceps apostolorum.
Et hic est p̄mũ fundamẽtuz muri
ciuitatis hierusalẽ supne figura-
tũ p p̄mũ lapidẽ p̄ciosuz q̄ dicit
iaspis Apo. xxi. Hic eñi lapis ocu
los purgat: visuz acuit z cõfortat
vt dr in lib. de p̄prietatib⁹ rerum.
Et sic iste articul⁹ ptinẽs ad diui
nitatẽ q̄ est de vnitate dei est p̄nci
piũ oĩb⁹ credẽtibus tollẽdi varios
errores gẽtiliũ plures deos ponẽ
tiũ z acuẽdi ac ɔfortãdi visuz mẽ
tis. Itẽ p iaspidẽ figurat p̄ia vir-
tus theologica q̄ ẽ fides q̄ nũq̄ i
sanctis marcessit: sz sp manet i viro

rebꝰ sꝰ opis sic iaspis viridis colo
ris ē. In illis qͥdē marcidia ē īmo
mortua q̄ fidē habēt ⁊ nō cū fide
opa. Vñ greg. i psona dñi. A me fi
de discrepat q̄ opibꝰ nō cōcordat
Hec est prīa i edificio spūali qꝛ si
ne fide ipossibile ē placere deo ad
hebreos. xi. ⁊ nihil reiect q̄ fidē p
didit vt dic̄ seneca ⁊c. Et illō pru
dētij prīa petit cāpū dubia sub sor
te duelli pugnatura fides. dꝛ āt p̄
ma virtꝰ fides: qꝛ ex ipa ceter̄ gn̄an
tur vt dic̄ gl. sup illō mat. i. Abra
hā genuit ysaac. ysaac genuit ia
cob Glosa fides. spē: ⁊ spes charit
tatē ⁊ h̄ est itelligēdū nō de habi
tibꝰ q̄ simul oēs īfunnt̄ a deo. Sꝫ
de mortibꝰ quoꝝ vnꝰ gn̄at ab alio
In p̄dicta etiā priculaꝗ beatꝰ pe
trꝰ posuit i simbolo tres articuli
continet̄ loquēdo de articulis vt
habet̄ respectꝰ ad ea q̄ credēda sūt
radicalr̄. s. articulꝰ de vnitate di
uinitatis: ⁊ articulꝰ de psona pa
tris ⁊ articulꝰ de creatiōe. Credo
i deū. Iste articulꝰ exponit̄ i sym
bolo maiori vbi dꝛ. Credo in vnū
deū vbi excludit̄ error gentiliū q̄
nō credūt i deū: sꝫ i ydolū vel ali
quā creaturā. Uel excludit̄ error
māicheoꝝ q̄ dicūt eē plures deos
seu plura pricipia: ⁊ accipit̄ arti
culꝰ iste deutero. v. Ubi dicit̄ audi
israel deus tuꝰ vnꝰ ē. Sꝫ nūqͥd exi
stēs in pctō mortali dicere pōt si
ne pctō Credo i deū. videt̄ ꝙ nō:
qꝛ dicit augu. ꝙ credere in deū est
credēdo i eū tēdere: credēdo euꝫ
amare: ⁊ credēdo ei icorpoꝛari. Et
ita vr̄ ꝙ talis mētit̄ cū dicit. Cre
do in deū. Ad hoc r̄ndet magister
alexāder de ales in fine sui tertij
ꝙ sicut existēs i odio fraterno pōt
dicere oratione dn̄icam sine pctō
qꝛ dicit eā i psona ecclesie sicut p
batur per illud. Esdre. vi. obtule
rūt. xii. vitulos p populo dei. Glo
sa nullꝰ i oratiōe sibi aliqͥd petat
vel p se: sꝫ p oībus q̄ habent vnū
cōmunē patrē deū. Similiter exi
stēs i pctō mortali pōt dicere cre
do i deū sine pctō nec mētit̄ cū nō
sit s̄mo ipsiꝰ: sꝫ eccl̄ie p̄cipue cum
symbolū i psona ecclesie dicat̄ sit
oratio quedaꝫ. Idem dicit frater
iohānes. Ascen̄. i secūdo lib. sum
me sue tit. lv. ꝙ cōfessio fidei dicit̄
in symbolo quasi ex psona totiꝰ ec
clesie: fides aūt eccl̄ie est fides for
mata que est in oībus a liis q̄ sunt
de eccl̄ia numero ⁊ merito. Et tō
cōfessio fidei tradit̄ i symbolo se
cundum ꝙ cōuenit fidei formate.
Unde existens in peccato morta
li nō mētit̄ dicens. Credo in deū
Cū non sit sermo eius: sed eccle
sie. Sed quid dicendū si qͥs intui
tiue videret deū nunquid mētire
tur dicendo. Credo in deū: cum fi
des sit secundum apostolū argu
mētū nō apparētiū ⁊ iterū fides ē
credē qꝺ nō vides p̄ꝫ augu. Dico
pro illo tunc cum qͥs videt ituiti
ue deū dicere nō p̄t veraciter. Cre
do in deū sicut p̄ꝫ de b̄catis i glo
ria paradisi scꝫ in qͥbus iā nō ma
net fides: nec spes: sꝫ charitas so
la q̄ nūꝗ excidit. Si qͥs vero i ra
ptu ituitiue videt deū trāsiuitꝗ il
la visio⁊ certitudo remāsit illiꝰ vi
siōis: si respectꝰ habeat̄ ⁊ illō tūc
visiōis illiꝰ nō pōt etiā veraciter

dicere. credo i deū sicut potuit eē
i paulo ꝛ sic legim⁹ i cronicis btī
pris nři beati frãcisci d̄ fratre egi
dio layco viro vtiqꝫ ꝑfectissimo.
Qui ex eo ꝙ i q̄dā raptu viderat
deū dicebat ꝙ cū sana ꝯsciētia nō
poterat dicere. Credo i deū: sꝫ si
post raptū nō haberet respect⁹ ad
deū visuꝫ: sꝫ ad deū q̄ nō vr̄: sꝫ spe
ctat videri tūc certissime nō mēti
tur q̄ dicit credo in deū: sꝫ fideli=
ter verū ꝓfert. ¶ Scd̄s articulus
in hac ꝑticula ē patrē oīpotētē h̄
ꝓbant plura alia cōsequētia. Si
eñ ē omīps pōt creare celū ꝛ ter=
rā ꝛ p̄t dimittere pctā: ꝛ sic d̄ aliis
deo ꝓpriis vt patuit i ꝓhemio hu
ius fortalicii fidei: sꝫ oīpotētia sit
cōmunis toti trinitati: tñ ꝑ appro
priationē attribuit pr̄i. Et s̄m Ri
chardū hec oīpotētia icludit oēꝫ
sciētiā ꝛ bonitatē summā ꝛ ex ꝯse
quēti ꝓuidētiā respectu oīꝫ. Ter
ti⁹ articul⁹ est Creatorē celi ꝛ ter
re hoc exponēs mai⁹ symbolū ad
didit visibiliū oīm ꝛ iuisibiliū. Ce
lū eñ sumit dupliciť: est eñ celuꝫ
qđ videt ꝛ est celū ꝙ nō videt vt
ꝓbat ꝑ illud psalmi. Celū celi do
mino: qđ nihil esset dicere nisi ad
min⁹ essent duo celi vtrūqꝫ ꝙ̄ crea
uit de⁹ cū vtrūqꝫ sit celum vt dicit
scriptura. In pricipio creauit de⁹
celū ꝛ terrā similiter ꝛ cōtenta ab
eis. Celū iuisibile cōtinet iuisibi
lia vt angelos. Celū vero visibile
cōtinet visibilia ꝛ corꝑalia. Idō cō
grue scđꝫ quod exponit symbolū
mai⁹ ꝑ celū itelligunt inuisibilia
oīa q̄ nobis celant ꝛ ꝑ terrā oīa vi
sibilia. sicut vr̄ psalm⁹ dicere: ter=
rā aūt dedit filiis hoīꝫ ꝛ sꝫ creatio
sit cōis toti trinitati cū opera tri=
nitatis ad extra sint indiuisa tñ ꝑ
appropriationē attribuitur patri.
Et si queras quare h̄ dicit creato
rē ꝛ in maiore symbolo dicit facto
rē. Respōdet ꝙ creare est de nihi=
lo aliqd facere. facere vero vt com
muniter dictū ē cōmune ē ad opē
rari aliqd de nihilo ꝛ ad operari ali
qd de materia. Ut ergo ostendat
operatorē nō tm̄ factorū de nihilo
vt angeloꝝ aīarū ꝛ prime materie
sꝫ etiā oīm ꝓductorum ex aliquo.
Ideo ꝓfitemur nōim creatorē: sꝫ
etiā factorē. Secta machometi cō
cordat cū lege iudeoꝝ ꝛ xp̄ianoꝝ i
vnitate dei ꝛ reꝝ creatiōe. Ait eñ
machomet⁹ i alchorano. Adora
prīa ꝛ in plurib⁹ sequētib⁹ de⁹ re
ster vnus est: nec est ali⁹ p̄ter ipm
pius ꝛ grat⁹ q̄ creauit celū ꝛ ter=
rā: terrā i ymo celūqꝫ i summo dis
posuit ꝛ ymbres ac arbores corūqꝫ
fruct⁹ ꝓducit: ꝛ sꝫ i his duob⁹ sint
nobiscū cōcordes sarraceni ex sua
secta stati tñ venenū infundēs dis
cordat a lege xp̄i negās deū crea=
torē celi ꝛ terre esse patrē: qꝛ scđm
sarracenos null⁹ fit pater sine coi
tu. Hūc errorem ipsi traxerūt a iu
deis q̄s secū machometus habuit
cōsortes vt supra patuit cū de ei⁹
origine ageret: excecati ergo cū ce
cis iudeis negāt esse patrē creato
rē celi ꝛ terre. Quod aūt xp̄iani te
nēt fideliter in vnitate essentie eē
tres ꝑsonas realiter distinctas ꝑ
relatiōes originis sarraceni cū iu
deis nō credūt quorūꝫ cecitas in
fra per alchoranum ostendetur.

¶ De scdo articulo fidei et de tota li discordia sarracenoꝝ in eodē et quō in alchorano ostēditur ꝙ iesus christus est filius dei.

Secūdus articul⁹ est. Et i iesuz xp̄z filiū ei⁹ vnicū dn̄m nostrū. Hunc apposuit i symbolo andreas apl̄s Iste articul⁹ est scd̄m fundamentū ciuitatis hierl̄m supne et est figurat⁹ p. p̄m lapidē p̄ciosum q̄ dr saphir⁹ cui⁹ pprietas ē ꝙ corp⁹ humanū vegetat et itegra mēbra cōseruat sic credere iesuz xp̄z eē filiū dei viui augmētat corp⁹ eccl̄e misticū qd̄ pri⁹ erat i vna gēte modica iudeoꝝ sz mō p hāc fidē p̄dicatā se extēdit ad multitudinē gētiliū cōuersoꝝ. Itē p hūc lapidē p̄ciosuz figurat scd̄a vt⁹ theologica q̄ est spes scōꝝ q̄ p celicā ꝯuersationē celo fereno sūt siles sicut saphir⁹ et veri solis radijs pcussi q̄ radij sunt amoris isignia. q̄ in sua ꝯuersatiōe et i sua passiōe resurrectiōe et ascēsiōe ondit i se oēm terrenitatē reprimūt et fulgorē eternitatis emittūt dicētes cū apl̄o ad philipē. iij. nr̄a ꝯuersatio i celis ē. Et ad idē alios trahūt dicētes id esa. ij. Venite ascēdam⁹ ad mōtez dn̄i et ad domū dei iacob vn̄ eccl̄. xliij tripl̄r sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās et fulgēs radijs suis excecat ocl̄os. mōtes eccl̄e. i. p̄dicatores tripliciter exurit sol iustitie dn̄i in tria facit idoneos. s. ad fidē et ad opatōez et ad p̄dicationē vtriusqꝫ et exufflat ab eis ignē ꝯcupiscētie et refulgēt i eis radij amoris q̄ excecāt oculos noctue. i. maloꝝ. Est ḡ h̄ scd̄s articulus. Credo in iesum xp̄m filiū ei⁹. i. patris vnicū dn̄m nostrū. Unde augustin⁹ libro de simbolo cū audis dei filiū cognosce deū si eīn est verus fili⁹ est illud qd̄ est pater. Si ergo pr̄ est de⁹ fili⁹ est de⁹ vnicū. i. vnigenitū. In quo ostēdit ꝙ lz a patre pcedat filius et sp̄ūssctūs tn̄ est tātū vnus fili⁹ q̄ pcedit a pr̄e p modū gn̄atiōis iesum xp̄m dn̄z scz iure creatiōis gubernationis et vlteri⁹ redēptiōis. Est aūt dn̄m increatū: et hoc nō appropriat filio cū dicat athanasi⁹ dn̄s pr̄: dn̄s fili⁹ dn̄s sp̄ūssctūs. Et est dn̄m creatū. et h̄ appropriat vt ēt incr̄dulī hō credat dn̄s creature. Math. vltio data est mihi oīs ptās in celo et in terra psalmista. Oīa subiecisti sub pedib⁹ eius. Glosa ptāti eius oīa subiecisti vt oēs eū adorēt. Nostrū dicit ppter participationē nostre nature scz humane et ppter executionē misterij redēptiōis i assumpta carne quā sibi vniuit i vnitate psone nō pater nec sp̄ūssctūs. Ad hui⁹ autem articuli expositionē mai⁹ simbolū addit plura dicēs. Et i vnū dn̄m iesum xp̄m et cetera

¶ Exprimunt aūt ibi de filio secūdum diuinitatē quinqꝫ ad excludēdū qnqꝫ errores arrianoꝝ Primus ē ꝙ nō ē eiusdē substātie cū pr̄e ꝯ id qd̄ ibi dicit: et in vnū dn̄m repete deū cū patre. Scd̄s error est ꝙ filius est minor patre contra quod dicitur dominū nostruz iesum xp̄m id est equalē patri et spiritui sancto in dn̄io et potētia Ter

tiuus est quod non est filius naturalis sed adoptiuus contra quod dicitur filium dei vnigenitum. Quartus est quod est natus ex tempore non ab eterno contra quod dicit et ex patre natum ante omnia secula. Quintus error est quod est pura creatura. dicit enim quod si filius esset a patre et filius naturalis cum nullus pater sine sui diminutione et decisione generet filium equalem sibi. et illud de deo dicere sit absurdum. restat quod deus pater nunquam habuit filium naturalem contra quod dicitur deum de deo lumen de lumine. sicut enim lumen sine sui diminutione generat aliud lumen: sic pater filium. Causa erroris eorum est quia quod est creature attribuunt creatori. Ex predictis autem erroribus inciderunt in profundum erroris vt dicerent christum esse puram creaturam et non esse deum naturaliter sed adoptiue et per gratiam. contra quod dicitur deum verum de deo vero genitum non factum consubstantialem patri. i. eiusdem substantie cum patre per quem omnia facta sunt. Augustinus si per ipsum facta sunt omnia tamen non est factus iam non est creatura. dicitur tamen filius factus secundum humanitatem ad romanos primo: et in pluribus aliis locis. Et quia machometus fuit hereticus arrianus instructus vt supra patuit per Sergium monachum arrianum hereticum. Ideo in hoc concordans cum arrianis et iudeis dicit iesum christum puram creaturam et sic discordans a christianis asserit christum non esse filium dei nec deum. Unde azoara. ca. xxi. Constanter dic deum vnum esse necessarium omnibus qui nec genuit nec est generatus nec habet quemquam similem sibi. Item azoara. xii. dicit omnes qui deum dicentes christum iesum marie filium dei existere mendaces et increduli reperti sunt. cum christus ipse dixisset filiis israel in deum dominum meum atque vestrum credite cui quisquis socium atque participem posuerit ingressum paradisi illicitum sibi repturus in ignem ibit eternum et in pluribus aliis locis similia verba profert: sed mentita est iniquitas sibi: quia veraces omnes qui confessi sunt iesum christum esse verum deum et dei filium reperti sunt. Et ne hec veritas periret plures quam centum mille voluntarie mortem passi sunt. Probatio vero sua est hominis insensati et nihil intelligentis de diuina natura nec de eius eterna emanatione: et licet concedatur christum dixisse filiis israel in deum meum atque vestrum credite: non ex hoc sequitur ipsum non esse deum et dei filium. cum ipse dixerit creditis in deum et in me credite socium autem se participem deo non damus sicut ipse putat: quia cum dicimus christum esse deum et non alium deum a patre sed vnum et eundem deum fideliter confitemur alium tamen in persona: et licet ex dictis in primo libro consideratione. iii. clare appareat ex quadruplici examine. Hec veritas catholica quod iesus christus est verus filius dei. Ad confusionem tamen sarracenorum oppositum asserentium ex eorum lege volo illud ostendere vt propriis armis vulnerentur. Et sic confusi vel credant vel obmutescant. Dicitur enim in alchorano in capitulo amiram. Dicunt angeli beate marie: maria deus protulit te et purificauit te super omnes mulieres et post dixerunt angeli maria deus euangelizat vel annunciat tibi de verbo suo et nomen eius iesus christus filius marie. ¶ Et in capitulo elneza dicitur non dicatis de deo nisi verita-

tem: q2 ipe xps fili9 marie est nūcius dei z verbū dei qd ipe posuit in ea p spm sanctū. Asserit igit' oino q ipe xps sit verbū dei. ¶ Querit' ergo qd sit istd verbū dei. An verbū dei accidētale vel poti9 psonale z reale. Si dicūt sarraceni q est verbū dei vocale tm̄ z accidētale hoc nō pōt dici. loquit' eni de deo alchoranū z ēt euāgeliū singulariter vt de vno verbo tm̄. Verbū aūt dei vocale z accidētale qd a deo ē nō est vnū: sz multa oia vba bona z scā z vera possunt dici vba dei. Itē nō esset excellēs cā mēdacio xpi q alchoranū intēdit singlariter cōmēdare q vbuz dei dicat': q2 vba dei dicit naz nō soliū xps: sz ēt alij pphete dixerūt verba dei. Si aūt accipiat' substātialr z pprie z psonalr sic vbū dei est eternū z verus de9: sicut verbū qd egredit' de ore corruptibilis hois corruptibile eē necesse est. Sic verbū qd ab eterno pgredit' de ore dei pqd creauit celū z terram z iter media vt vbo vtar alchorani necesse est eē icorruptibile z eternū. quicqd autem ex deo processit essentialr est de9. Unde cum verbū aliquo modo differat a dicēte z concipiente verbū z in dei essentia nō pōt esse diuisio vel distinctio: oportet qd ibi sit differētia psonalis z q verbum a dicēte pprijs z solis relationibus distinguat' hoc est autez verbū quo deus oia fecit dicit fiat z fit sicut in alchorano d': z in hoc cōuenit alchoranū cum euāgelio iohānis qd dicit oia p ipsuz facta sunt: q2 igit' a dicēte verbū ɔcipit' z intellectualiter gñatur z illud qd ab aliquo gñatur i similitudie nature z speciei d' z filius. ¶ Hinc est q verbū dei dicim9 filiū dei sicut si sol de se gñaret talē splēdorem qui esset sol illū solē z splēdorem diceremus filiuz solis z i hoc tm̄ est differētia q creaturis i qb9 differt esse z essentia non possunt mltiplicari supposita sine mltiplicatiōe nature vt hō generat hoiez de9 aūt i quo est idē esse z essentia cū ex se gñat verbū qd deus est vt dictū est nō generat aliū deū: q2 diuina essētia nec diuisibilis est nec multiplicabilis aliquo mō ppter summā simplicitatē z pfectionez z ratio potissima quare diuia essētia nō est mltiplicabilis: q2 est de se hoc: z quodlibz qd est de se hoc sicut sortes est incōicabile z i plurificabile. Natura vero hūana: q2 nō est de se h: sz ɔhit' p hecceitates iō plurificat'. ¶ Dicam9 ergo q deus gñat verbuz suū qd de9 est. sed nō ali9 deus. bū est alia psona: sed nō ali9 de9. Machomet9 aūt quō audiuit q xpiani dicebāt deū hre filiū nesciuit cogitare q possz eē fili9 nisi d mliere. ¶ Et iō nullūaliud argumētū iduxit nisi q de9 nō pt hre filiū: q2 nō hz vxorē z hoc p efficaci argumento frequentissime repetit. Hoc argumētuz est simile ac si diceret q de9 nō est substātia: q2 nō habet accidēs vel q de9 nō viuit: q2 nō comedit vel respirat z talis ymaginatio fantastica est z fatua z hoi' itellectu z rōne carēts nō ei xpiani dant deo filiū tāq ex mliere sz sicē calor ab igne z splēdor

a sole τ verbū a dicēte vt dici q̄ oīa nasci vere τ gñari dicunꝭ τ nō ex femīa vel mlīere: fili⁹ eñ splēdoꝛ est τ verbū eterni p̄ris coetern⁹, et ꝯsubstātialis τ coeq̄lis ei machomet⁹ ēt nō recoluit. qḋ dō quē tm̄ cōmēdat dicit deū habere mltos filios adoptiuos p̄p̄ter filiū naturalē dicēs. Ego dixi dīj estis τ filij excelsi oēs τ tñ nō ex mlīere. Jtē machomet⁹ dixit ꝙ v̄go maria potuit habere filiū sine viro nunq̄d ergo potuit cogitare ꝙ de⁹ potuerit habere filiū sine mlīere. Preterea dicit machomet⁹ de deo in ca. elminināl: ꝙ si de⁹ haberet filiū totus mūd⁹ esset ī p̄iculo. esset eñ inter eos scisma sed hec suppositio ē falsissima supponit eñ ꝙ de⁹ nō haberet filiū nisi malū τ ꝯtumacē et inobediētē τ nos q̄dē dicim⁹ ꝙ filī⁹ dei est verbū dei τ ars p̄ris per quē oīa opaꝭ verbū aūt ꝯceptū et ars opatoris ēt ī hoīe nūq̄ȝ discrepāt ab ītellectu ꝯcipiēte. nisi forte machomet⁹ blasphemādo dicat ꝙ de⁹ a semetipso discoꝛdat a suo intellectu τ sua ꝯceptio ꝯtradicit et ¶ Jtē cū iesus fili⁹ marie sit v̄bū dei vt dicit machomet⁹ τ v̄bū dei vt declaratū ēst fili⁹ dei. q̄re ergo nō dicit machomet⁹ ꝙ de⁹ nō pōt habere verba q̄ꝛ nō hȝ vxoꝛē sicut dicit ꝙ nō pōt habere filiū q̄ꝛ vxorē nō hȝ igiꝭ verū dixit machometus q̄ñ dicit ꝙ iesus xp̄s est fili⁹ marie τ ꝙ est verbū dei sed nō intellexit. si intellexisset dixisset ex quo ē fili⁹ marie est ver⁹ hō τ ex quo est verbū dei est verus de⁹. ¶ Nō eñ est de⁹ ꝯposit⁹ vel īperfect⁹ vt hō cui⁹ v̄bū τ ꝯceptio mētis τ ars et opatio est inherēs siue accidēs. τ iō nō hō: verbum aūt dei est subsistēs τ q̄cq̄d ē dei de⁹ est. Ūñ v̄buȝ dei est de⁹ Jntellect⁹ dei est de⁹ et opatio dei est de⁹. Pꝫ ergo ꝯ sarracenos q̄ño de⁹ pōt habere filiuȝ lȝ nō habeat vxoꝛē τ q̄ño ēt iesus fili⁹ marie ē ver⁹ fili⁹ dei naturaꝭ.

¶ De tertio articulo fidei τ de p̄prietatibus calcidonīj.

Ertius articulus fidei est. Qui concept⁹ est de sp̄ūsancto nat⁹ ex maria v̄gine. Hūc apposuit in simbolo iohānes euāgelista. Jste articulus est tertiū fundamētū ciuitatis hierusalē sup̄ne τ est figuratus p̄ tertiū lapidē p̄ciosuȝ qui dr̄ calcidoni⁹ Hic eñ lapis vȝ ꝯ illusiones demonū τ virtutes ꝯseruat vt dr̄ in lapidario. Sic τ fides huius articuli valet ꝯtra illusiōes demonū q̄ sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄m in lege p̄missuȝ sicut patuit latissime ī p̄io τ tertio libris xp̄iani vero hāc fidē amplexātes nunq̄ȝ inuēti sūt illusi aliū q̄ȝ iesuȝ xp̄m in messiaȝ recipiētes: τ sicut nō patiꝭ illusionē sic ēt nō patiꝭ destructionē virtutū sȝ eas firmissime cōseruat in aīalib⁹ fideliū. Predict⁹ lapis s̄m ysidoꝛū ē ex lapidib⁹ ardētib⁹ simiꝭ palēti lucerne vt dicit h̄ glosa Calefact⁹ aūt a sole vel digitoꝝ atteritu paleas τ kartaꝝ fila a se rapere dicīꝭ τ significat tertiā virtutē theologicā q̄ est caritas sanctoꝝū

hec ei ab ipsis celata q̄si palet i lucerna. sʒ cū ad alioꝝ vtilitatē exigit cogit lux ei⁹ appet q̄ nō sculpit q̄ aduersis nō secat. j. ad coꝝ. xiij. caritas oīa suffert vt vanā gl'iaʒ nec recipit nec retinet h̄ amore xp̄i incarnatōis accēsa ꝛ digiti a spūsctō igne iflāmata pctōres sibi ꝯiūgit cū nō solū amicos sʒ etiā inimicos ꝑpt deū cara vnitate cōiūgit. ¶ Itē p̄dict⁹ articul⁹ sumit ex illo Matt. j. inuēta est i vtero hñs de spūsctō. ¶ Et nota q̄ ambrosi⁹ dicit li. de spūsctō q̄ illd qd est ex aliq̄ aut est ex ei⁹ substātia vt fili⁹ ex pr̄e aut ex eius ptāte vt ex deo oīa ꝛ sic sumit h̄. q̄ de ptāte ꝛ opatiōe spūsancti ꝯcept⁹ est xp̄s. Jō xp̄s nō dr̄ fili⁹ spūsctī. In simbolo ꝟo maiori explicat iste articul⁹ sic. Qui ꝑpt nos hoīes ꝛc. vsq̄ ibi ꝛ hō fact⁹ est. ¶ Ubi nota q̄ descēdere dr̄ de filio dei non ꝓprie sed trāssumptiue ad significādū icarnationē. sicut ei q̄ descēdit de sursum i deorsuʒ tēdit sic cū de⁹ fact⁹ est hō deus q̄ est sup oīa infimā sibi naturā vniuit: nihil ḡ aliud est hic descēdere q̄ȝ in carne hūili apparere i h̄ articulo cōcordāt sarraceni cū xp̄ianis q̄ȝtū ad hoc q̄ xp̄s iesus fuit ꝯcept⁹ de spūsctō ꝛ nat⁹ de maria ꝟgine ꝛ q̄ est messias in lege ꝓmissus qd vt clari⁹ videat. ¶ Notādū q̄ fuit q̄dā iude⁹ toletan⁹ noīe samuel q̄ quandā disputationē singularē habuit ꝯ quendā sarracenū noīe albucalē apud sctāʒ ꝯmorantē. Isti eñ ꝯferētes de ꝟitate vtriusq̄ legis cōicauerūt inter se libros suos. sic q̄ iude⁹ legit sarraceno bibliā ꝛ tradidit sibi trāssumptū ẜm q̄ veracit habetur apd iudeos ꝛ sarracenus legit alchoranū iudeo ꝛ tradidit sibi trāssumptū ẜm q̄ veracit habet apud sarracenos. ¶ Deīde ipsis absentib⁹ adinuicē lr̄as disputauerūt de ꝟitate vtriusq̄ legis ꝛ īter cetera p̄dict⁹ iude⁹ ꝯ sarracenū nitit probare q̄ xp̄s iesus est ver⁹ messias sarracenoꝝ ꝛ q̄ sarraceni false ꝛ ꝯ ꝟitatē viuūt sic dicēs p alchoranū quē mihi legisti cui⁹ transsumptū in arabico ꝯcessisti quē apportaui ꝛ apd me recōditū habeo tibi duo ꝓbare intēdo. ¶ Prio q̄ xp̄s quē colūt xp̄iani ē vester ver⁹ messias ꝛ sibi credere debetꝭ ꝛ ip̄m tāq̄ȝ verū deū ꝛ hoīem adorare ꝛ recipere ꝛ cū h̄ ꝓbauero leuit ẜm īferā scʒ vos nūc flere ꝛ ꝯ ꝟitatē viuere nō tm̄ istis ꝓbatiōib⁹ ꝑ me nec ꝑ me is ītēdo adherere. Quātū ad primū scis q̄ oīa q̄ dicā habeo i alchorano ꝟo q̄ tu dixisti mihi q̄ multa erāt i alchorano ꝯ vos iō erant de medio sublata. Sʒ ista q̄ sequunt de iesu quē colūt xp̄iani recitabo fideli̇r ꝓut habēt in sachara de familia. dicit ei machomet⁹ de iesu heic. i. iesus ē messias quē ꝓpha dixit eē futuꝝ heic. i. iesus ē fili⁹ ysaac ꝛ ꝓphetaꝝ iustoꝝ ꝛ sctōꝝ in recta linea vsq̄ ad mariā ꝟginē heic i. Jesus messias habuit ptāteʒ a deo faciēdi mirabilia sanādi oēm lāguorē ꝛ ifirmitatatē eiiciēdi demones suscitādi mortuos: ꝛ credītis exp̄sse oīa miracl'a q̄ euāgeliū xp̄ianoꝝ ꝯmemorat. heic. i. iesum fecisse vt alchoranus exp̄sse testat

in zachara .p̄dicta etiā ibidē dr̄ q̄
heic.i.iesus sciuit z scit etiā oīa se
creta cordiū. Unū v̄ba machometi
sunt ista in forma.heic.i. iesus sci
uit oēs libros z oēm sapiam moy
si z p̄dicationē z sciebat qd hoīes
comedebāt in domib⁹ suis z quid
reponebāt in thesauris suis z hoc
modo cōtēpsit diuitias z abiecit
carnales ↄcupiscētias nec habuit
delectatiōes q̄ sunt occasio peccā
di z cā inobediēdi. z introducitur
in alchorano illō euāgelij vulpes
foueas hn̄t etiā eodē zachara qd̄
iesus fuit ↄceptus de sp̄ūsctō abs
qȝ virili semie z nat⁹ de maria vir
gine z de maria dicit machomet⁹
qd̄ angelus Gabriel dixit O ma
ria deus elegit te z decorauit te
gr̄a. z ornauit z p̄elegit super oēs
mlieres oīm filioꝝ mr̄es. z posuit
te quasi vnū mediū inter hoīes et
angelos dei in paradiso delitiarū
dr̄ ēt zachara .xxvij. q̄ heic.i.iesus
verbū dei ita q̄ intellectus nō vo
caꝰ hoc noīe nisi q̄ vocabiꝰ arabi
ce heic.i.iesus ego sum sufficiētia
tua z ego eleuabo ad me z purifi
cabo te ab īfidelib⁹. Et in zachara
de familia dr̄ q̄ nullus est quē nō
tetigerit sathan p̄ter heic.i.iesum
z mariā. Scis em̄ q̄ hec oīa supra
dicta cōtinenꝰ in zacharis p̄dicta
vero alchorani z oīa fideliter z ve
raciter sine diminutiōe nec addi
tione recitaui. Nunc ex istis colli
go sic. iesus est de sp̄ūsctō cōcept⁹
sine virili semine de sanctis p̄phe
tis natus de virgine cōcept⁹ z na
tus sanctus innocēs omnem hn̄s
scientiā scrutās corda hoīm hn̄s

potestatē curādi: sanādi resuscitā
di mortuos z messias p̄missus in
lege a p̄phetis ergo inq̄ztum scru
tās corda hoīm est de⁹ z cōsequē
ter adorādus z colēdus inq̄ztum
sctūs z de sanctis natus z messias
z credēdus z recipiēdus antece
dētia oīa habetis in alchorano ve
ro z ↄceditis z vere z recte ergo ex
eisdē ↄsequētiā recipere debetis
z nō solū recipere sȝ fideliter op̄a
ri: oppositū faciētes sub palliato
colore false z mēdose viuitis dixi
sub palliato colore q: vos dicitis
q̄ verū est q̄ iesus fuit messias p̄
missus sȝ machomet⁹ fuit ab ipso
deo z de bn̄placito iesu missus ad
declarādū doctrinā datam ab ip̄o
iesu quā p̄ falsos scriptores p̄phani
falsi hn̄t z machomet⁹ fuit plenus
sp̄ū dei viui z missus ad corrigen
da corrupta ad declarādū v̄itatē
vt ip̄e iesus dixit discipulis. Ego
mittā vobis de p̄re sp̄m v̄itatis z
docebit vos oēm v̄itatē z sugge
ret vobis oīa q̄cūqȝ dixero vobis.
Uolo aūt ostēdere p̄ alchoranū z p̄
ↄceptionē ip̄ius machometi z per
natiuitatē z genealogiā z p̄ eius
nutritionē q̄ talis non potuit nec
d̄buit ad h̄ eligi. Nā manifestū est
q̄ vos ↄceditiȝ q̄ machomet⁹ est d̄
gn̄e hismaelis filij Abrae z agar
ancilla. z in h̄ diciti q̄ iesus est ex
ysaac z sara q̄ erat vxor legitima
ip̄ius abrae z iō de legitīs. Ma
chometus vero de ↄcubina q: de
agar eadē zachara dicitis q̄ ma
chomet⁹ fuit ↄcep̄t⁹ de pctōribus
z natus eo q̄ parētes sui erāt ydo
latre z gētiles de genere sarrace

norū q̄ erant ꝑuersissimi peccatores vt asseritis. Cōcedittis etiā ꝙ cū eēt .iiij. annorū nutriuit eū i villa q̄ dr hiatris quidā ꝑuersus iudeus geneatic⁹ q̄ nutriuit eū ꝛ docuit eū testamētū vetus seu legē mosaicā ꝛ īstruxit eū arte seu sciētia geneatica. Postea fuit tradit⁹ hierusalē a quodaȝ patruo suo q̄ dicebat͛ sicut tu abucul⁹ cuidā falso xp̄iano q̄ erat monach⁹ scti bn̄dicti ordinis q̄ monach⁹ īstruxit ipm̄ false in naturali sciētia ꝛ ī lege xp̄ianorū ꝛ docuit ipsuȝ ꝑuertere oēs text⁹ vtriusqȝ legis ꝛ sic effect⁹ geneaticus ꝛ ī duobus testamētis ꝑuerse ac falsse nutritus ꝛ instructus secessit in egyptū q: fames valida oppresserat totā arabiā ꝛ iūctus ē cuidā regine vidue noīe Cadiga q̄ postea extitit causa regni sui apud damascū. Ecce aspicias q̄liter ꝛ a q̄bus cōceptus ꝛ quō natus ꝛ nutritus a q̄bus instructus ꝛ quā doctrinā secutus ꝛ nūq̄ȝ a deo purgat⁹ nec illustratus q: de eius electione a deo nec de plenitudine spūs dei ī eo vos nō habetis aliquā scripturā sicut tu asseris in q̄dā glosa quā tu vocasti elemab nisi ꝙ dicitis ꝙ ip̄e de se ipso dixit ꝙ oīa q̄ mādabat p̄dicabat ꝛ docebat archāgel⁹ gabriel p̄dicabat ꝛ reuelabat sibi de celo. quātus ergo sit iste scȝ machometus ꝛ q̄lis sit rogo velis aspicere ꝛ clare videbis sana cōsciētia ꝙ talis ad tāta minime eligi valuit hec iude⁹ ille. Sȝ addunt͛ ad hec rōnes alie cōuincētes. Pria quia spūssanct⁹ nō pōt eē vilissime vite ꝛ vilissime secte dator q̄lis est machometus ꝛ ei⁹ lex vt supra visuȝ fuit in secūda ꝛ tertia cōsideratio nib⁹. Scd̄a q: pacler⁹ spūssanct⁹ docuit apostolos iohannis .xiiij. ꝛ xvj. docebit vos omnem veritatē. Machometus aūt nō vidit apostolos vt cōstat q: fuit post eos vltra sex cētos ānos vt patuit supra cōsideratiōe p̄ria articulo. iij. scȝ de origine machometi quo ad tēpus. Tertia rō est q: pacler⁹ spūs sanctus nūq̄ȝ fuit nūcius missus diabolis sȝ machomet⁹ fuit nūci⁹ missus hoībus ꝛ diabolis ipso teste ī alchorano azachara .xvj. nō ḡ fuit spūs ꝟitatis missus a iesu. Et sic pȝ ꝙ iesus xp̄s bn̄dictus nō solū est verus messias xp̄ianoꝝ ꝛ iudeoꝝ sicut in p̄rio libro ostensum est: sed ēt est verus messias sarracenorū vt nūc ex alchorano deductū est cōcept⁹ de spūsancto. ꝛ de maria ꝟgine natus. Sūt tn̄ discordes a xp̄ianis in hoc ꝙ exponūt in maiori simbolo scȝ q̄ propter nos homines ꝛ ꝑpter nostrā salutē descēdit de celis ꝛ īcarnatus est ꝛc. vsqȝ ꝛ hō factus est. q: cuȝ ipsi negēt xp̄m esse filiū eternaliter generatū vt supra patuit negāt ꝯsequēter incarnationē filij dei. Dicūt eīm ꝙ non fuit aliqua necessitas ꝙ ꝑp hoīeȝ de⁹ īcarnaret͛. sȝ ꝙ ip̄e hō q̄ peccauit ageret penitētiā ꝛ satisfaceret ꝑ pctō. Opȝ ḡ istis bestijs ostēdere necessitatē īcarnatiōis. ꝛ ꝙ nec āgel⁹ nec oēs āgeli bōi ꝛ mali. nec p̄m⁹ hō nec oēs homies puri sil͛ iūcti pēitētiā agētes potuerūt satisfacere ꝑ pctō p̄mi ho

minis sicut ꝛ dicit dñs cesariēsis i suo tractatu ꝯ sarracenos Uñ captiu⁹ itellect⁹ sarracenoꝝ obūbratus caligine peccatorum non pōt itelligere iustitiā icarnatiōis filij dei Hec est ei ꝓpria excellētia legis euāgelice sup legē moysi scȝ manifestare iustitiā dei q̄ facta nō fuit tpe legis moysi. sȝ fuit facta ꝛ ipleta tpe euāgelij Et cū res post q̄ȝ facte sūt oībus rep̄sentanť manifestius q̄ȝ antequā ipleāť ꝓprie ꝓpriū est legis grē mā ifestare iustitiā dei quā venit iplere i seipo: suus ꝓpri⁹ filius iesus xp̄s Sic ei declarauit ip̄e iohāni baptiste qñ venit ad suū baptismū qꝛ cū iohānes diceret sibi. Ego a te debeo baptizari ꝛ tu venis ad me Rñdit ei dicēs: sine mō sic decet nos implere oēm iustitiā mat. iij. Sȝ q̄s pōt exprimere q̄lis ē ista iustitia Quis pōt pōere linguā in tā altū misteriū p̄sertim cū cognoscā isufficientiā mei intellectus ad explicādū: sȝ ꝯfidēs de diuina pietate q̄ illuminat accedētes ad se ꝛ ꝙ qñ cū hūilitate accedit hō ad cor altū manifestať ei deus plus exaltatus breuiter ꝛ clarius quā potero exponeť diuina iustitia q̄ p legē euāgelicā ȝ declarať nō icipiēdo in gradu altiori q̄ est redēptio sanctorū angelorum sed hominuȝ qui erāt in dura seruitute ꝓpter peccatū primi hominis ex quo voluit plus obedire diabolo q̄ȝ deo comedēdo de arbore nō cōcessa: ꝛ qꝛ non seruauit paradisum terrestrē in quo positus fuit operareť ꝛ custodiret illud sicut fit de illo q̄ dato sciēter castro p̄ q̄ fecit homagiū inimico suo cōmittit ꝓditionē suo pricipi ꝙ ipse ꝛ sui filij tradunť exilio ex̄ regnū positi extra grāȝ dñi sui sic fuit iustitia ꝙ primus hō ꝛ oēs ab eo descēdentes eēnt serui p naturā volo dicere ꝙ nascerenť in peccato p naturā sicut eoꝝ pr̄ volūtate deliberata voluit esse ipsi fuissent filij ire. sed si postq̄ȝ creuissent ꝛ fuissent intelligētes ꝙ in eoꝝ arbitrio fuisset velle sicut nati fuerāt manere ꝛ pmanere filij ire vel eē filij grē tales noui facti volēdo audire doctrinā dei ꝛ seruādo mādata eius ꝛ si obedissent diabolo sic̄ eoꝝ pr̄ fecit plus q̄ȝ deo adiplendo sua carnis desideria ꝛ nō spūs ꝙ semp p manerēt filij ire sicut nati fuerāt nō digni hre regnū dei ex quo sūt filij ꝓditoris: ꝛ vltra q̄ deliberate voluerūt plus societatē diaboli q̄ȝ dei q̄ȝto tpe vixerūt in h̄ mūdo: ꝙ siliter habeāt societatē i alio dānati cū eo ad penas isernales. In h̄ tñ fit filijs ade maior misericordia q̄ȝ filijs militꝭ ꝓditoris: q̄ lȝ nō cōmittāt ꝓditionē sicut pater fecit: ymmo displicet eis qꝛ sūt toto tpe vite sue extra regnū exilio relegati: tali pena existēti iusta qꝛ est in sola priuatiōe sui amoris: ꝛ gratie nolēdo ꝙ habitēt in suo regno filij sui ꝓditoris Hec ē pena filioꝝ ade ꝙ sicut ipse fuit exclusus a paradiso ita descēdētes ab eo solūmō qꝛ sūt filij sui ex eo eēnt idigni regno dei. Et qꝛ h̄ pena est tā grādis cum sit tam preiudicia le exiliū hominum a paradiso ꝛ si

militer qr est tã vniuersalis exten dẽdo se ad oẽs hoies q̃ fuissent i hoc mũdo geniti sicut adã suos ꝓ pꝛios filios gñauit ostẽdit magni tudinẽ peccati.ꝓꝑ qḋ taꝫ grãdis pena fuit imposita. Ne oẽs hoies ꝑirẽt necessaria fuit recõciliatio ꝑ quã hoies fuissent in grã dei q̃ ꝑ naturã nascebant̃ in ira sua:et cũ recõciliatio reqrat cõdignã sa tisfactionẽ ⁊ satisfactio cõdigna ẽ ꝙ reparet̃ dãnũ restituẽdo abla tũ:⁊ vltra hoc rõne offense ꝙ det aliq̃d de suo qḋ pri⁹ añ offensam nõ debebat.sicut i lege ꝑcepit de⁹ restituere q̃nqꝫ boues ꝓ vno ⁊.iiij. oues ꝓ vna exodi.xxv.ꝓꝑ qḋ in re gno tenẽt ꝑ ista lege septẽnaꝝ q̃ libꝫ ꝑ seipm̃ põt itelligere ex quo q̃litas satisfactiõis dꝫ esse ſm cõ ditiõeꝫ peccati grãde peccatũ grã dẽ requirit satisfactionem Cũ er go peccatũ pꝛimi hominis fuit tã magnũ compꝛehendẽs oẽs ab eo descẽdentes ꝙ ipse nõ poterat sa tisfacere ꝓ seip̃o qr ad satisfacien dũ nõ habebat q̃d daret de suo qḋ pri⁹ nõ ꝺberet deo qm̃ qr ab ipso recepat deo debebat totũ qḋ suũ erat. Vñ si ꝓ seip̃o nõ poterat sa tisfacere multomin⁹ ꝓ toto gñre hũano facto seruo diaboli rõe sui peccati:ergo vt recõciliatio fieret reqrebat̃ satisfactio debita resti tuẽdo q̃tũ fuit qḋ accepit vel q̃ tũ fecit de dãno ⁊ vltra h̃ aliquaꝫ rẽ suã nõ debitã pri⁹ deo ꝓꝑ offen saꝫ quã fecit hoc nõ potuit facere adã nec aliq̃s suoꝝ filioꝝ ex quo debebãt deo q̃cq̃d habebãt. Et q̃ libet vt saluet̃ vel nõ seu cũ maria difficultate est sufficiẽs sua ꝓpꝛia iustitia manifestãte sacra scriptu ra ꝙ si fuerint i ciuitate tres viri iusti Noe daniel:⁊ iob Isti sua iu stitia liberabũt aias suas ſꝫ nõ po terũt liberare aias filioꝝ ⁊ filia rũ suarũ Cũ ergo satisfactio req̃ rat ꝙ in illo qui hꝫ satisfacere sint duo scꝫ ꝙ sit ille q̃ dꝫ satisfacere ⁊ sit ille q̃ põt satisfacere quarũ vna sine altera nõ sufficit opꝫ intelli gere ꝙ ille q̃ habebat satisfacere ꝓ peccato ade cũ adã fuerit hõ ꝙ fuisset nõ angel⁹ q̃ nõ debebat sa tisfactionẽ ſꝫ ꝙ fuisset hõ ex quo hõ fuerat q̃ peccauerat. Itẽ req̃ rebat̃ secũdo ꝙ fuisset talis hõ q̃ posset satisfacere ⁊ cũ purus hõ sa tisfacere nõ posset ex quo deo de bebat totũ ꝙ i eo erat ⁊ satisfactio req̃rit rõne offense quã peccãs fa cit ꝙ det vltra ⁊ ampli⁹ q̃ꝫ accepit vl̃ fecit de dãno peccãdo Vñ hac eadem rõne quilibet angeloꝝ nõ poterat satisfacere cũ vnusq̃sqꝫ eo rũ deberet deo q̃cq̃d habebat ex quo ab ip̃o deo receperat q̃s esset ille q̃ nihil deberet deo vt sic possꝫ satisfacere:certũ est ꝙ in oĩb⁹ crea turis non põt inueniri vna sola q̃ deo non debeat aliquam rem cuꝫ oẽs ipse debeant deo quicq̃d ha bent ex quo ab ipso receperunt ꝓ pter qḋ deus sol⁹ est qui nihil dꝫ deo cũ deus a seipso habeat suuꝫ esse ⁊ nõ ab aliquo alio qr interro gatis oĩbus intellectum partici pantib⁹ siue sint homines siue an geli boni ⁊ mali si ipsi dederũt eẽ deo vel aliquã rem propter quaꝫ anteq̃ꝫ deus daret eis esse qḋ ha

bent de eis aliqd deberet: oēs respondereñt ipse sol⁹ fecit nos ⁊ nō ipsi nos. Et idō nos debemus ei qc qd habem⁹ ex quo ab eo recipim⁹ ⁊ ipe nobis nihil dz q̄ꝛ nihil ei dedim⁹. Hac ergo rōe clara existente: ꝙ sol⁹ de⁹ est ille q̄ nihil dz alteri nec sibiipsi cū ille q̄ debebat satisfacere ꝑ peccato pmi hoīs ⁊ oīm aliorū reqrebat qd nihil dz deo ⁊ sol⁹ de⁹ est iste ergo necessariū fuit: ⁊ sic oīb⁹ modis expediebat ꝙ satisfactor pro gñre hūano foret de⁹ ⁊ hō: homo q̄ꝛ hō fuerat q̄ peccauerat ⁊ sic hō satisfacere debebat: de⁹: q̄ꝛ ipse sol⁹ est: q̄ꝛ nihil dz deo ⁊ sic ꝑ satisfactiōe hoīs peccati: poterat dare de grā dando de suo qd nulli debet. hoc itellecto debem⁹ cōsiderare: ex q̄ homines nō poterāt esse deo recōciliati nisi ꝑ ipsummet deū q̄ꝛ non erat q̄ satisfacere posset nisi ipe solus: q̄ fuit illa iustitia q̄ deū obligaret vt ipe deberet satisfacere ꝑ peccato pmi hoīs cui⁹ demerito oēs ab eo descēdentes erāt serui diaboli opz ad cognitionē hui⁹ videre ⁊ attēdere pricipiū ⁊ cōditionē peccati qd fecit pm⁹ hō Ecce ꝙ in hoc facto cōcurrūt tres scilz de⁹ q̄ dedit pceptū pmo homini ꝙ seruaret paradisū ⁊ ꝙ nō comederet de arbore vetita Cōcurrit hō q̄ peccauit q̄ꝛ fecit cōtrariū pcepti ꝑ deū ei dati. Cōcurrit Tertio diabol⁹ qui astutia sua ⁊ deceptiōe ꝑ mediū mulieris tēptauit hominē ⁊ fecit ꝙ transgrederetur preceptū. de istis duob⁹ scz homini ⁊ diabolo sic est ꝙ in casu expli cato nulli eorū facta fuerat aliq̄ offensa ipleta voluntate cuiuslibet eorū faciendo quilibet quod volebat q̄ꝛ homo cōplacuit sue vxori plus appetēdo ꝑmanere i gratia sua ⁊ amore q̄̄ deo obedire. Diabol⁹ silr implevit volūtatē suā habita victoria ꝑ eū desiderata. Uerūtamē hoc est verū ꝙ q̄libz eorū fecerat grādē offensā deo contra cui⁹ volūtatē ambo fecerunt. Prim⁹ homo q̄ꝛ voluit pl⁹ obedire sue vxori q̄̄ deo faciēdo volūtatē diaboli ⁊ diabolus q̄ꝛ cum deceptione cōtra volūtatē dei tulit seruum ei⁹ ⁊ fecit seruū suū: ⁊ sicut deo fuerat facta offensa ꝑ vtrūq; si ābo voluissent recōciliari oportebat ꝑ ambob⁹ fieri satisfactiōes Sed cū diabolus noluisset deo recōciliari ymmo placebat sibi semꝑ inimic⁹ dei ꝑmanere q̄ꝛ nolebat recognoscere peccatū suū: qd non erat i hoīe cū desideraret liberari a dura suitute quā sētiebat stādo in potestate diaboli. Ergo cū sol⁹ hō peniteret de peccato ꝑ eū fcō vt fieret reconciliat⁹ deo pōt dici vno de duob⁹ modis vel ꝙ pmo fuisset facta debita satisfactio deo q̄ offensus erat: ⁊ ꝙ diabol⁹ ꝑ iustitiā ꝑderet dñiū. quod sup ipsum tenebat. Uel ꝙ de⁹ de potestate sua absoluta sine aliq̄ satisfactiōe remitteret ade offēsā sibi factā ⁊ ꝑ vim ex quo est potentior diabolo liberaret pmū hominē a subiectiōe sua q̄ꝛ ab eo victus fuerat iuste erat ei⁹ seruus nō reputarēt tanq̄̄ dubiū aliqui ꝙ deus posset per talē modum liberare primum

hoiem a subiectiõe diaboli ⁊ recõ
ciliare sibi sed tñ q2 cuicũq3 pꝛinci-
pi magne ptãtis plus reputat ad
laudẽ ꝙ sit iustus q̃3 ꝙ sit potens
ptãte siue iustitia tyrãnidi reputa
ta cũ deus nõ solũ iustus sed etiã
necessario est iust⁹ ⁊ tali forma iu-
stus ꝙ nõ põt dici deus nisi intel-
ligat iustus. Opoꝛtet ergo intelli
gere ꝙ in recõciliatiõe hois inter
uenire iustitia q̃ pꝛio poterat itel
ligi si deus sicut magnus dñs po-
tẽs ⁊ iustus dyabolo ⁊ homini ex
quo quilibet eoꝝ offenderat eum
dedit penã ⁊ toꝛmẽtũ scdm deme-
ritũ pcti p eos cõmissum diabolo
in penã peccati qđ ꝯmiserat tollẽ
do hoiem p vim ⁊ ꝯtra totã suã vo
luntatẽ a suo dñio ⁊ homini sicut
pꝛoditoꝛi nolẽdo eũ vnq̃3 videre i
suo palatio neq3 in regno suo s3 ꝙ
remaneret exilio religatus p sem
per. Sed cũ deus sit non solũ dñs
potens s3 iudex iustus ⁊ pater mi
sericoꝛs. Ex quo homo penitebat
de pctõ per eũ cõmisso ⁊ p seipsu3
nõ poterat satisfacere mie dei pti
nebat dare ei succursum ⁊ iuuamẽ
vt liberaretur a diaboli potestate.
Sic tñ ꝙ talis liberatio ita tẽpe-
raretur iustitia ꝙ diabolus tenẽs
hoiem in sua seruitute non posset
reclamare ꝙ ei eẽt facta iniustitia
nec facere aliquã q̃relam q̃ fuisset
iusta cũ hec fuerat veritas ꝙ ipse
met deus attẽdẽs vidẽs ⁊ permit
tẽs diabolus ⁊ homo sicut illi qui
intrant in campũ certauerãt vn⁹
cõtra alterũ ⁊ cõditio certãtiũ est
si iã vn⁹ alterũ nõ occidit ꝙ vict⁹
sit seruus victoꝛis: ⁊ cũ arma pmi
hois vt defenderet se eẽnt foꝛtio-
ra ad defendẽdũ se q̃3 arma diabo
li in cõmittẽdo siue tẽptãdo foꝛti
tudo etiã hois ⁊ xp̃us incõpara-
biliter erat maioꝛ q̃3 to diabol⁹ cũ
oibus suis artib⁹ ⁊ viribus etiã si
fuerãt mille vicib⁹ plus non pote
rat hoie3 vicere nisi ipe voluntarie
voluisset vici. Ex q̃ ergo su⁹ inimi
cus erat min⁹ foꝛt3 q̃3: ipe ⁊ ipe vo
luit ab eo vici: dictabat iustitia ꝙ
fuisset eius seruus: facto ergo ser-
uo diaboli ⁊ ꝯsequẽter oẽs ab eo
descẽdẽtes ad habendũ liberatio
nẽ de ta3 mala seruitute ex quo p
iustitiam hõ erat seruus diaboli:
opoꝛtebat ꝙ non p vim sed p iusti
tiã fuisset liberat⁹ de ptãte. Et sic
vt liberaret a diabolo reqrebat vt
interuenire iustitia nõ minus re-
q̃rebat vt esset recõciliatus i grã
dei exñte deo pri pijssimo ⁊ iudice
iusto. vñ vt cã fieret reconciliatus
deo ꝯ quẽ fuerat cõmissum pctm̃
reqrebat ꝙ fieret p hoiem q̃ tanti
valoꝛis vel pl⁹ eẽt sicut pmus hõ
⁊ oẽs ab eo descẽdẽtes q̃ daret tã
tã ⁊ maioꝛẽ laudẽ ⁊ honoꝛẽ ⁊ glo
riã q̃3 ta fuerat offensa ꝯ eũ cõmis-
sa. Tali ergo satisfactiõe reqsita
vt gen⁹ hũanũ recõciliaret deo vt
dictũ est ꝙ fuerat fctã offensa deo
p vtrũq3 sc3 diabolũ ⁊ hoiem non
op3 dicere ꝙ diabol⁹ vellet facere
hanc satisfactionẽ ex quo nolebat
hoiem liberari ab ei⁹ ptãte ⁊ recõ
ciliari deo: q2 talẽ satisfactionẽ fa
cere erat pdere dñiu3 sup oẽs ho-
mines per eũ nimiũ desideratũ: et
iõ displicẽs erat coꝛde si essent re-
cõciliati cũ ipo facto perderet do

minũ suũ q̃d super ipsos tenebat. Itẽ hãc satisfactionẽ ipe nõ poterat facer̃ cũ ad satisfaciẽdũ fuisset necessariũ rogare deũ q̃ vellet pcere offensam ei factã ad q̃d requirebat q̃ talis itercessor eẽt deo gratus: q2 si iimicus vel is q̃ displicet roget p iniuriãte plus puocat ad irã eũ q̃ rogat: z hoc est manifestũ q̃ dyabolus volũtarie erat inimicus dei pcurãs semp q̃ ei fiãt offense q̃tũ plus põt. Sic ergo pz q̃ p dyabolũ q̃ peccauerat ex quo ipe nõ reqrebat: imo sibi displicebat z abhorrebat hoĩs reconciliationẽ z nõ min⁹ suã nõ poterat fieri satisfactio hoĩs. Ex alia ẽt pte si oẽs angeli nõ poterãt facere talẽ satisfactionẽ: q2 nihil habebãt de suo q̃ darẽt deo quõ dyabolus poterat q̃ vltra hoc abhorrebat q̃ aliq̃ tpe talis satisfactio fieret. Uideam⁹ ergo de hoĩe q̃ fuit scõs in pctõ cõmisso huic nõ deficiebat sicut dyabolo volũtas vt eẽt recõciliatus: q2 sentiebat seruitutẽ eius durissimã deficiebat tñ ei ptãs sicut supra oñsum est. Ipse ergo et oẽs hoĩes ab eo descẽdẽtes angeli etiã nõ potẽtes implere reqsitã satisfactionẽ q̃d ergo restabat ex quo nõ erat alius q̃ posset satisfacere nisi solus de⁹ nisi q̃ pmus hõ z oẽs alij ex toto remanerẽt pditi si iã deus nollet satisfacere p eis ex quo ipe solus poterat z nullus alius. Itẽ ꝯueniẽs fuit deũ incarnari vt tãta humilitas in redẽptore esset quãta fuit superbia in preuaricatore. Sed supbia tãta fuit q̃ homo voluit esse de⁹ ergo tãta debuit esse humilitas vt de⁹ fieret homo. Itez hoc debuit facere de⁹ vt vitaret incõueniẽs q̃d seqbat̃: q2 si de⁹ nõ esset incarnat⁹ vt satisfaceret p hoĩs pctõ hoc est: vel q2 nõ potuit vel q2 nesciuit vel q2 noluit. Si nõ potuit impotens fuit. Si potuit sz nesciuit ignorãs fuit Si potuit z sciuit sed noluit ergo z iuidus fuit q̃ oĩa sunt magna inconueniẽtia in deo scz impotẽtia ignorãtia inuidia. Patet ergo ex prehabitis necessariã z valde fore cõueniẽtẽ incarnationẽ dei vt doceret se potius vincere p iustitiam q̃ p potẽtiã z vt oñderet̃ tãta humilitas in redẽptione quãta fuit in supbia in preuaricatiõe. Et ne aliq̃d inconueniẽs attribuat̃ deo cũ in eo minimũ inconueniens sit maximum impossibile.

¶ De q̃rto articulo fidei z de discordãtia machometi in eodem.

Quartus articulus est. Passus sub põtio pylato crucifixus mortu⁹ z sepult⁹. Hũc apposuit i symbolo Jacobus maior. Et hic articulus est quartum fundamẽtũ ciuitatis hierusalẽ superne figuratus per quartũ lapidem preciosum qui dicitur smaragdus: cuius pprietates precipue sunt quatuor. Prima q̃ iclinat ad castitatem. Nã expertũ est frangi in partes cũ ipm gestans fornicat̃ Secunda est q̃ morbũ caducũ curat. Tertia est q̃ tẽpestatẽ auertit Quarta est q̃ in causis v̾ba psuasoria dat. Sic z vera hui⁹ articuli

sides carnales voluptates repri=
mit Bm augus.in quodā sermōe de
xl.sic dicētē. Cōgruit deuotiōi no
stre vt qui dñi crucifixionē celebra
turi sumus reprimēdarū carnaliū
voluptatū crucē ēt nobis faciam⁹
Morbū cadacū tollit: qr xp̄s mor=
tē nr̄az moriēdo destruxit: vt dicit
gregori⁹ in p̄fatiōe pascali. Tēpe
states nō solū carnis: sꝫ ēt mundi
ꝛ dyaboli auertit qr nihil a deo ꝙ
nō eq̄nimiter toleret si xp̄i passio
ad memoriam reducat Grego.in
omelia.x. Bernard⁹ sup cātica in
sermōe.xxij.passio tua dñe iesu vl
timū refugiū singulare remediuꝫ
deficiēte sapiētia iustitia nō suffi
ciente succūbētib⁹ meritis illa suc
currit.cū tū defecerit virt⁹ mea nō
ꝯturbabor nō diffido scio q̄d faciā
Calicē salutaris accipiā dat ēt in
causis fidei ꝯtra tyrānos ꝯtra he
reticos ꝛ ꝯ̄ quoscunq̧ alios p̄secu
tores verba p̄suasoria veritate at=
testāte. Ego dabo vobis os ꝛ sapi
entiā cui nō poterūt resistere oēs
aduersarij vr̄i fides em̄ passionis
xp̄i dedit Stephano ꝙ oēs ei⁹ ad
uersarij quātuncūq̧ periti non po
tuerūt resistere sapiētie ꝛ sp̄ūi qui
loquebat: scꝫ in ore ei⁹ vt pꝫ i acti=
bus. Itē de smaragdo dicit ysido
rus ꝙ a nimia viriditate dr̄ amar⁹
quoē satis viride amarum dr̄ oēs
herbas ꝛ frōdes viriditate supat
aerē ēt vicinū ex repercussione vi
rescere facit nulla gemma gratior
oculis cui⁹ corp⁹ extersuꝫ sicut spe
culā ymagines reddit. Angrifes
q̄ corp⁹ pedes ꝛ caput habēt leo=
nū. currētes sup terrā vt leones ꝛ
alas hn̄t aq̄le q̄b⁹ volāt i aere: an
ferūt hoīb⁹: sꝫ adi masc⁹ pp̄ls: scilꝫ
vnū habēs oculū pugnās contra
eos eis aufert hec moralr̄ ē. Quar
ta virt⁹ q̄ dr̄ castitas vl̄ virginitas
q̄ virorū carnis ītegre seruat ꝛ in
amaritudine penitētie motus ma
los castigat hec ē gratior angelis
ꝛ oculis xp̄i: qr virgines ꝛ casti se
quunt agnū quocūq̧ ierit: Apoc.
xiiij. ꝛ i se portat ymaginē angelo
rū ꝛ xp̄i Angrifes.i.demōes mul=
tū nitunt auferre: sed mēs ꝛ īten=
tio indiuisa a deo resistit ꝛ ꝯtradi
cit ꝛ eā custodit illesaꝫ. q̄ em̄ tales
sunt indiuisi sūt sicut dr̄.i.cor.vij.
Nō em̄ habēt duos oculos vnū i
terrenis ꝛ aliū ad deū: sꝫ vnū tm̄ ꝛ
illū figūt i deū dicētes illō p̄s Si
cut oculi ancille i manib⁹ dn̄e sue
ita oculi nr̄i ad dn̄m deū nr̄m ꝛc.
Huic articulo nihil addit symbo=
lū maius. Cōcordat cū p̄dicto ar=
ticulo machomet⁹ in h̄ ꝙ cōcedit
iesuꝫ xp̄ꝫ sub pontio pylato fuisse
cōdēnatū morti. Discordat aūt a
p̄dicto articulo passiōis ꝛ mortis
xp̄i i alchorano azoara.v. ꝛ i p̄rib⁹
alijs locis vbi in sn̄ia dicit. ꝙ q̄dā
iudei voluerūt xp̄ꝫ occidere ꝛ ip̄e
callide se subtrahēs euasit nescio
quē loco sui crucifixerūt putātes
esse xp̄ꝫ. Creator aūt leuauit xp̄m
ad se ꝛ est secū vsq̧ ad diē iudicij
tūc scꝫ sicut alij hoīes moritur⁹ ꝛ re
surrectur⁹. Sꝫ tamē nullū incōue
niēs est sarracenis ꝯcedere mortē
xp̄i cū ipsi teneāt ꝙ nō est fili⁹ dei
viui sicut nec nobis xp̄ianis q̄ ip̄ꝫ
ꝯfitemur verū filiumdei ꝙ sit mor
tuus secundū humanitatem: qr di

diuinitas mortalis non est nec vnq̄ morietur.

¶ De quīto articulo ⁊ de proprietatibus sardonicis.

Quintus articulus est. Descēdit ad īferos tertia die resurrexit a mortuis. Hūc apposuit in symbolo beat⁹ thomas. Et hic articulus est quintū fundamētū ciuitatis hierusalē supne figuratus p quintū lapidē p̄ciosū qui Sardonic⁹ dicitur cuius cōpositio ex duob⁹ lapidib⁹ est scilicet ex sardio ⁊ onice ⁊ est rube⁹ ex sardio ⁊ alb⁹ ⁊ niger ad colorē vnguis ex onice. Inter ceteras hui⁹ virtutes mirabilis est vna potissima q̄ accēdit animū ad gaudiū qđ trahit ex sardio Sic ⁊ fides hui⁹ articuli accēdit animos sanctorū patrū in limbo cū illuc xp̄s descēdit liberās vinctos de lacu in quo nō erat aqua ⁊ hoc in sanguine testamēti vt patet zacharie.ix. Uere magnū gaudiū illorū fuit cū btificati fuerūt in visione deitat⁊ ⁊ btā captiuitate ducti a miserabili captiuitate īferni: accēdit ēt aīos discipłorū ⁊ sctāꝝ mulierū xp̄s resurgēs q̄ gauisi sunt discipuli viso dn̄o Iohā. xx. Omnes ēt fideles in fide hui⁹ articuli iocundant̄ cōtēplātes potestatem inferorū nō potuisse resistere saluatori descēdēti nec potestatē nature eidē resurgente gaudentq̄ sperātes resurgere: q̄ christus resurrexit. Itez predictus lapis tricolor est subt⁹ niger medio cādidus superi⁹ rubeus. Et hic solus lapis preciosus in signādo nihil cere auellit: p quod moraliter quinta virtus que est sanctorū patientia figuratur p quā ab inferiorib⁹: id est a mūdanis hoīb⁹ in despectu sunt nigri: sed in medio scilicet in corde suo cādore cōsciētie sunt lucidi ⁊ ardore martirij quo citius ad superiora p̄ueniāt sunt rubei. Hec etiā virt⁹ nihil auellit qui a suis p̄secutoribus plene ⁊ ex toto corde remittit sciēs qđ dicit dn̄s. Lu.vi. dimittite ⁊ dimittetur vobis. ⁊ Eccl.xxviij. relinque p̄ximo nocēti te. ⁊ tūc deprecāti tibi peccata soluent̄: ⁊ hec virt⁹ bn̄ q̄nta dr̄ quia moleste circa quos est virt⁹ patiētie corpus exprimit qđ quinq̄ sensibus agit̄. huic ēt articulo nihil addit symbolū maius ad eius explicationē: verūtn̄ cum dicit descēdit ad inferos intelligēdum est secūdum aīam diuinitati cōiunctā corpe in sepulchro manēte etiā diuinitati coniuncto: q̄ qđ semel assumpsit nunq̄ dimisit secus est de toto resultante ex corpore: ⁊ ex aīa: q̄ p̄pter eorū separationē xp̄s in triduo nō fuit homo secūdū doctorū cōcordiā ī tertio sententiarū: ⁊ q̄ nullus error circa hoc fuerat exortus. Jđ ī symbolo cū dicit̄ descēdit ad inferos nō fuit explicatū secundum aīam.

¶ Sed oꝛit̄ hic difficultas: q̄ nō videt̄ hic esse articulus fidei cum iohānes baptista de hoc dubitauerit. dubitare aūt de articulis fidei infidelitas est. Cū ergo cōstat ip̄m fuisse fidelē ⁊ sanctū ⁊ de hoc

dubitauerit videt q nõ sit articulus fidei. q aũt dubitauerit ptz p glosam sup illud Mat. xj. tu es q̃ vẽtur⁹ es dicit ibi glosa cũ ab herode sim occidẽd⁹ z ad iferna descẽsurus debeo te nũciare iferius sicut te nũciaui sup͛is an ↄueniat filiũ morĩ an aliũ ad hoc sacramẽtũ missurus es Ad hoc rñdet alexãder ibi supra q est dubitatio ifidelitatis qua nõ dubitauit iohãnes z est dubitatio pietatis: z sic dubitauit iohãnes q̃rens ex amore z pietate: tu es q̃ vẽturus es. lʒ nõ dubitaret sicut mater vidẽs filiũ mortuuʒ dicit es ne mortu⁹ fili mi: z hoc est qđ dicit glosa non fide: sʒ pietate dubitauit Crisostomus q nõ p se. sed p discipulis q̃siuit huic articulo nõ ↄcordat machometus q͛ cum nõ ↄcedat xp̃m mortuũ fuisse sʒ aliũ sibi similẽ vt dictũ est i articulo p̃cedẽti. Ideo negat euʒ descẽdisse ad iferos z resurrexisse tertia die.]

¶ De sexto articulo z de p̃prietatibus sardij.

Sextus articul⁹ est Ascẽdit ad celũ sedet ad dexterã dei patris oĩpotẽtis. hũc apposuit i symbolo beatus iacob⁹ minor: hic articulus fidei est sextũ fundamẽtũ ciuitatis hierusalẽ sup͛ne figurat⁹ p sextuʒ lapidẽ p̃ciosuʒ q̃ đr Sardius cui⁹ virt⁹ mirabilis est q gaudiũ accẽdit z pellit timorẽ ac etiã igeniuʒ acuit talis est fides hui⁹ articuli: q͛ xp̃i discipuli ex hac fide amore accẽsi timore excusso z igenio illuminato hãc veritatẽ vbilibet p̃dicauerũt. Et iõ p hũc sextũ lapidẽ optime figurat sexta virt⁹ scõꝝ q̃ ẽ ↄstãtia martyꝝ. Hic eñi lapis fm ysidoꝝ ẽ iter gẽmas vilissim⁹: z rubꝛũ spissumq͛ hʒ colorẽ: z iõ bene martyꝝ ↄstãtia p hũc signat: q͛ ipsi q̃ si vilissimi a mũdo reputãt. ipsiq͛ a deo tãq͛ ifirmi mũdi electi q̃ q fortia ↄfundẽda facti rubꝛi fluuio sanguie laureis ditãt bñ fulgidis. Et ne mirũ q͛ lauerũt stolas suas i sanguie agni. Apo. vij. Et bñ sexta virt⁹ h̄ ponit q͛ prim⁹ hõ sexta die format⁹ eadẽ die peccauit z eadẽ die de p̃adiso eiect⁹ est. z xp̃s sexta etate venit z sexta die martyriũ sua passione ↄsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolũ mat⁹. ¶ Sʒ occurrũt h̄ tres difficultates quaꝝ p͛ia ẽ fm quã naturã ascẽdit xp̃s i celũ. Rñdet q si liꝰ sʒ designet ↄditionẽ ascẽdẽtꝭ sic ascẽdit fm q hõ s. ue fm naturã humanã q̃ loco ↄtinet z motui subijci põt nõ aũt ascendit fm naturã diuinã q̃ est altior vniuersis z est imobilis z illocabilis. Si aũt designet cãm ascẽsiõis ascẽdit nõ fm q hõ sʒ scđꝫ q de⁹ q̃ ascẽdit ex virtute diuinitatis: sʒ nõ hũanitatis. Vñ aug. i fmone đ ascẽsiõe đ nr̃o fuit q fili⁹ dei i cruce pẽdẽdit de suo q ascẽdit. Ascẽdit aũt xp̃s ad summã partẽ celi sup͛mi: q͛ cũ sit nobilissimũ locatũ debet esse i nobilissimo loco q̃ est superior locus celi summi. z sic itelligi debet istud p̃s. Ascendit sup celum celi z illud ad ephe. iiij. Ascẽdit super oẽs celos: non tãtum aũt ascẽdit

corpus xp̄i sup oēm creaturā corporalē: sed etiā sup oēm spūalē qꝛ ꝑpter dignitatē vnionis eas oēs excellit ad e phe. i. Cōstituit illuz sup oēm principatū ⁊ ptātē ⁊ sup oē nomē qđ noīaꝛ i hoc seculo siue i futuro pōt etiā exponi ꝙ xp̄s ascēdit in celū secūdū gl. ad ephe. iiij. q̄ descēdit ip̄e est q̄ ascēdit in gloriā ad eq̄litatē patris scđm diuinitatē nō in re sꝫ in notitia: tūc eñ inotuit hoībus eū equalē esse patri. ¶ Et si q̄ras vtrū xp̄s scđꝫ ꝙ hō in loco supradicto resideat ita ꝙ nunq̄ꝫ alibi ad modicū tp̄s se trāsferat. Dico ꝙ nō est asserendū ſm Richardū cū post ei⁹ ascēsuꝫ narreꝛ aliq̄ mō apparuisse alicjb⁹ i hac vita nec apparet aliq̄ rō vrgēs ꝙ nūq̄ꝫ ad aliā partē celi se trāsferat pie etiā credi pōt ꝙ xp̄s i celo nullū habeat retro se sꝫ oēs electi respiciūt i faciē eius. ¶ Secūda difficultas ē q̄d ꝑ dexterā intelligiꝛ. Dicēdū ꝙ ꝑ dx̄terā itelligiꝛ gl̄ia vl' honor deitatis. ſm damascenū in. iij. vl' btitudo patris ſm augu. i lib. de symbolo scđm illud p̄s. delectatiōes ei⁹ i dexteris vl' iudiciaria potestas ſm augu. i q̄dā sermone de symbolo. Sessio vero ſm augu. ibidē designat vel habitatiōeꝫ siue q̄etē vel regiā vl' iudiciarā ptātē. Si igiꝛ li scđꝫ designat cōditionē nature xp̄s secūdū ꝙ de⁹ sedet ad dexterā patris: id est in equalitate patris. Scđm aūt ꝙ hō sedet ad dexterā patris id est i potiorib⁹ bonis patris p̄ ceteris creaturis: id est i maiori btitudine habēs iudiciarā potestatem. Si vero designat vnitatē suppositi sic etiā scđm ꝙ hō sedet ad dexterā patris secūdū equalitatē honoris: scꝫ inquātuꝫ in eodē honore veneranꝛ filiū dei cū natura assumpta. ¶ Ex p̄dictis pꝫ ꝙ quocūq̄ꝫ predictorū modorū sumaꝛ sedere ad dexterā significat habere beatitudinē quādā demōstratiua ptāte ꝙ nulli alij nec angelo nec homini cōuenit nisi soli xp̄o. Vñ ad hebreos primo. Ad quē aliq̄ñ dixit angelorū sede a dx̄tris meis id est secundū gloriam in potioribus bonis: pōt tamen dici ꝙ omnis sanct⁹ q̄ est in beatitudine est constitutus ad dexterā dei secundū illđ Mathei. xxv. statuet oues a dextris. ¶ Tertia difficultas ē vtrū posset dici patrem sedere ad dexteram filij. Respondeꝛ ꝙ non qꝛ li ad denotat cum personali distinctione ordinē originis. fili⁹ autē ⁊ spiritus originantur a patre ⁊ nō est ecōuerso. sed ⁊ spiritussanctus pōt proprie dici sedere ad dexteram patris vel filij: licet secundum quandā appropriationē attribuaꝛ filio cui appropriatur eq̄litas. Vñ augustin⁹ dicit ꝙ in patre est vnitas: in filio equalitas: i spūsancto vnitatis equalitatisq̄ꝫ connexio. Predicto articulo concordat machometus: qꝛ concedit ꝙ iesus christus ascēdit ad celos in corpore ⁊ anima: vt patet in alchorano azoara quarto: nō est rei veritas ꝙ mortu⁹ fuit: sꝫ deus eū assumpsit sibi. Sed discordat in hoc scilꝫ in sessione scilicet ad dexterā patris cū asserat ipsum collo

catū in primo celo ꝛ ibi sedētē in altiori sede. q̄ iohannes baptista hos etiā duos narrat se vidisse in p̄dicto celo primo cū ipse ascēdit vt visitaret deum ꝛ quō secum locutus est vt patet ī libro qui dicit̄ scala machometi distinctione.xij. de quo dictū ē supra cōsideratiōe iiij. cū d̄ fundamēto legis machometi inquirebatur.

¶ De.vij.articulo ꝛ de natura crisoliti.

Eptimus articul⁹ est. Et inde venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimum fundamētū ciuitatis hierusalez superne figuratus per septimū lapidē p̄ciosum qui dicitur crisolit⁹. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt q̄ cōfortat intellectū ꝛ per consequēs naturā humanā distictaȝ ab alijs animalibus p intellectū. vt dicit̄ primo metha. ꝛ pellit timores nocturnos qꝛ fugit fantasmata. sic ꝛ fides huius articuli cōfortat itellectū in cognitione iustitie diuine finaliter adimplēde p xp̄m: qꝛ pater omne iudiciū dedit filio. iohānis.v. Pellit etiā timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei subeūdū ne ꝑpter ei⁹ ꝯsiderationē pereāt cū fantasmatibus infernalibus qd̄ p̄uidēs xp̄s dicit Mat.xxiiij. Ideo ꝛ vos estote parati qꝛ qua hora nō putatis fili⁹ hoīs vēturus est. Et q̄ p̄dictus lapis auro similis est cū marini coloris similitudine vt dicit ysodor⁹ ꝛ sicut h̄ dicit glosa videt̄ scitillas emittere ita vt sub aq̄ ad oculuȝ solis stella aurea videatur dictus a crisis qd̄ est aurū Ideo optime p eū pōt intelligi septima virtus sanctoꝝ qua securi ꝑuenerūt ad iudiciū.s. innocētia baptismalis. mare eniȝ significat baptismū. apo.iiij. in cōspectu ei⁹ tanq̄ mare vitreū vbi facti sumus de cupro vel de plūbo aurū proba tū qꝛ de filijs ire filij grē ad ephe ij. q̄ multi sctōꝝ illesam seruātes scitillas boni exēpli alijs p exhortatiōes bonas emittūt. quib⁹ eos ad amorem dei ꝛ primi accēdunt que virt⁹ bene ponit̄ septimo loco ꝑpter dona spūssancti q̄ collata sunt in baptismo. glo. tū dicit q̄ p auri fulgorem cuȝ scintillis significat̄ p̄dicatio sanctoꝝ cū miraculis. sapientie.iij. fulgebūt iusti.s.p candorē baptismalis innocētie. ꝛ tāq̄ scintile ī arūdineto discurrent. ¶ Et si q̄ras q̄ sunt illi viui iudicādi cū dicitur inde vēturus ē iudicare viuos ꝛ mortuos. Dico q̄ illi q̄ in eius aduentu viui reperientur q̄ in momento morient̄ et postea resurgent cū eis qui primo erāt mortui. Huic articulo addit simboluȝ maius. Cuius regni nō erit finis: ſm illud luce pri°. ꝛ regni ei⁹ nō erit finis. Predicto articulo nō cōcordat machomet⁹ quo ad iudiciū viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ. negat eīn xp̄m iudicē venturū. Sȝ dicit ī alchorano azoara.v. q̄ de⁹ liberauit xp̄ȝ ab incredulis ꝛ supposuit eos q̄ secuti sunt eū. eis q̄ nō cre=

diderint verbo ei⁹ vsq ad diē publi ce resurrectiōis ⁊ q tūc de⁹ ad se ipsum reditu xp̄i facto cōtrouersiā suā atq lite discutiet. est ergo finis sue snie ibidē q iesus xp̄s circa tp̄s diei iudicij est moritur⁹ ⁊ sicut alij hoīes resurrectur⁹ ⁊ q tūc de⁹ discutiet ꝯtrouersiā suā. s. q̄s veriora d xp̄o dixerit vꝫ xp̄iani an machometus ⁊ q tūc deus faciet iudiciū ꝯ incredulos ⁊ dabit bn̄ficia fidelibus. Alibi tn̄ in alchorano tractādo supra diē mortis. ac sup diē qua viuēs missurus est tenet deū esse vēturū ante diē iudicij annis. xl.

¶ De octauo articulo ⁊ d ꝓprietatibus berilli.

Octauus articulus fidei est. Credo .i spm̄ sctm̄. Huc apposuit in simbolo beat⁹ bartholome⁹. Et hic articulus est octauū fundamētū ciuitatis hierusalē superne figurat⁹ ꝑ octauū lapidē ꝓciosuꝫ qui dr̄ berillus cuius virtutes mirabiles sūt q ꝯ lites iuictū reddit ⁊ mitē facit atq benignū: sic ⁊ fides hui⁹ articuli q̄s eñ fecit sansonē iuictū a leone nisi spūssanctus vt ptꝫ iudicū. xiiij. Irruit spūs domini in sanson. ⁊ lacerauit leonē quis nō erit vict⁹ a dyabolo mūdo ⁊ carne nisi fidē huius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo ⁊ q̄ a facie tua fugiā: quasi dicat vbicūq fuero vict⁹ ero a spūsancto ꝑ fidē diuisus. Quis fecit inuictos apl̄os agnos xp̄i ꝯ innumerabiles lupos iudeos gētiles ⁊ tyrānos nisi spiritussanctus anteq. eñ acciperēt spm̄sctm̄ clausi erant timidi ⁊ q̄si victi. Sꝫ repleti spū sancto per fidē ⁊ amorem effecti sunt oīum in po iudeo gentiliū tyranno victores vt patet ex actibus apl̄o ⁊ gestis omniū martirū. ¶ Fides etiā huius articuli facit hominē mitē ⁊ benignū q spūssanct⁹ bon⁹ ⁊ suauis est atq benignus vt ptꝫ sapientie. j. ⁊ xij. tales efficit. ⁊ efficit spūssanct⁹ credētes intantū vt nō solū mites ⁊ benigni asserant sꝫ etiam filij dei. Unde ad romanos. viij. Quicūq spū dei agunt hi filij dei sunt. Itē ꝑdictus lapis gignitur in india nomē habens a lingua gētis sue. Similis smaragdo ex viriditate sꝫ cū pallore: politur aūt ab iudeis i sex angulares formas vt hebetudo coloris repercussu angulo excitet. Aliter politus nō hꝫ fulgorē. ⁊ significat octauā virtutē q̄ est sancto vita actiua i q̄ seruat viror gratie sꝫ tn̄ cuꝫ pallore ⁊ hec exerceri nō pōt sine aliquo venialiū offuscatiōe sed ꝑ sex opera misericordie quib⁹ insudāt ex charitate spūssancti calorē recipiāt q in fructu recōpēsat lipitudo lye Geñ. xxj. et bene ponit octauo loco q isti mercedē hic nō recipiūt sꝫ expectant in octaua resurrectiōe sm̄ cōsiliuꝫ dn̄i. Luce. xiiij. Cū facies cōuiuiū voca pauperes dbiles claudos cecos ⁊ beatus eris q nō habēt vn̄ retribuere tibi. retribuet eñ tibi i resurrectiōe iusto vel retributiōe. Predictū articulū scꝫ. Credo i spm̄sctm̄.

etiã exponit simbolũ mat⁹ addẽs dñm ꝛ viuificantẽ qui ex patre filioq; ꝓcedit qui cũ pr̃e ꝛ filio simul adoratur ꝛ ↄglorificatur q̃ locut⁹ est ꝑ ꝓphetas vbi exprimunt̃ hec de spũsancto p̄rio ptãs ibi dñm. scd̃o bonitas ibi. ꝛ viuificantẽ. iohãnis vi. spũs est q̃ viuificat ex quo sequitur ꝙ q̃ caret spũsancto mortu⁹ est Ex h̃ trahit̃ auctoritas Aug. sicut aĩa est vita corporis ita de⁹ ẽ vita aĩe. Tertio distinctio ꝑsonalis ibi q̃ ex pr̃e filioq; ꝓcedit. Quarto est qualitas ibi q̃ cũ pr̃e ꝛ filio simul adoratur ꝛ ↄglorificat̃. Et ꝑ hec iiii. ꝑdicta excludit̃ hr̃sis euticis ꝛ nestorii q̃ dixerũt spm̃sanctũ esse seruum patris ꝛ filii ꝛ ꝙ ꝺ filioq; addiderant latini propter errorẽ grecoꝝ. Quinto exprimit̃ doctrĩa ibi qui locut⁹ est ꝑ ꝓphetas ↄtra errorẽ quorundã qui dixerũt ꝙ ꝓphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus ꝛ quidã alii. Cũ predicto articulo ↄcordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spm̃sanctũ suũ sup nuncios suos ꝛ sup credẽtes i eũ discordat tñ in hoc ꝙ nõ credit spm̃sanctuz esse deum nec tertiã in trinitate ꝑsonaz sed flatum dei vt dicetur in quinta consideratione.

¶ De nono articulo ꝛ ꝓprietatibus topasii.

Nonus articulus fidei est. Credo sanctam ecclesiam catholicã ꝛ est sensus. Credo in spiritũsanctũ facientẽ sanctam siue sanctificantẽ ecclesiaz catholicã idest vniuersalẽ. Hũc apposuit in simbolo beat⁹ matheus. Et hic articul⁹ est nonũ fundamentũ ciuitatis hierusalez superne figuratus per nonuz lapidem ꝑciosum qui dicitur topasius Hic lapis valet cõtra iram ꝛ contra lunaticã passionẽ que freq̃ẽter ꝑ demones iratos excitant̃ vel augmẽtantur. Expertũ est etiã de eo ꝙ si mittatur in aquã bullientẽ ita eã defluere facit ꝙ statim manu imissa extrahit̃. Sic fides ꝑdicti articuli ardorẽ furie demonuz ꝛ tyrannorũ hereticorũ ꝛ quoruncũq; ꝑsecutorum subito extinguit Ideo dixit xp̃s petro Math. xvi. Et porte iferi nõ ꝑualebũt aduersus eã Portas iferi vocat furios demonũ hereticorũ tirãnoꝝ ꝛ quoruncũq; ꝑsecutoꝝ q̃ preualere nõ possunt ↄ fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleuz ardẽs defluere i tm̃ ꝙ iohãnes euãgelista missus i doliũ ardẽtis olei nõ adustus sꝫ illesus exiuit. Item hic lapis scd̃z ysidoriũ est omni colore resplendens. ꝛ scd̃m glosaz supra ca. iiii. Exo. cuius fit omniũ colorum maxime tñ est aurei ꝛ dicit̃ topasium quasi topadiũ idest omnium colorum a pan quod est totũ secundũ glo. ¶ Hic duos maxime habet colores scilicet aureuz et hereum cum splendore solis tangit̃: omnium gemmarũ claritates superat ꝛ in aspectum suum singulꝰ prouocat aspicientes quẽ si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est ꝛ nihil clari⁹ est regibus inter diuitias qui quo clarior est eo ꝑciosior est. Etiam oĩm gem

marū amplissima est p hāc ergo significat nona virt⁹ sanctorū q̄ est vita ꝯtēplatiua hec ex caritate est aurea ꝛ ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videt quantū hō singulari⁹ trahit ꝛ qui tales sunt se honorib⁹ seculi polluunt obscurant qr turbantur erga plurima sicut Martha. cū vnū nō teneāt: qḋ necessariū est sicut maria. Lu. iiij. ꝙ aūt h̄ lapis oīm colore resplēdet hoc est ꝙ q̄ tales sunt omniuz virtutū lucē gerunt ad exemplum tabernaculi qḋ eis monstratum est in monte Exo. xxv. omnia fac secūdū exemplū qḋ tibi mōstratum est in monte. Hec est gēmaruz latissima qr maxime cor dilatāt ꝛ bñ nono loco ponit qr q̄ tales sunt angelis q̄ sunt nouē ordines pro modulo suo in dei cōtēplatiōe assimillātur: de quib⁹ dr Math. xix. Angeli eorū semper vidēt faciez patris loco predicti articuli sanctā ecclesiā simbolū maius. Et vnā sanctā catholicā ꝛ apostolicā ecclīā: vbi ponunt duo effectus gn̄ales spūssancti. Prim⁹ est vnitas itellectuū in fide. Secūdus est affectuuz vnitas i caritate que due vnitates notant cū dicitur. Et vnā sanctā catholicā. vnā in fide ꝛ caritate. catholica em̄ grece idē est ꝙ vniuersalis. apostolicā dicit. i. super apostolorū fidē fundatā. Huic articulo machometus nō ꝯcordat qr cū neget fidem catholicaz negabit ꝛ vnitatē fideliuz in fide ꝛ caritate q̄ est ecclesia catholica ꝛ apostolica cui⁹ signū est qr affirmauit suis sequacibus pncipatū tenere nō ex posse nisi a xp̄ianorū fide omnino diuerterētvt patuit supra ꝯsideratione scḋa in secundo puncto.

¶ De decimo articulo ꝛ de ꝓprietatibus crisoprassi.

Ecimus articulus est. Credo sanctoruz cōionē peccatorū remissionem. ꝛ est sensus Credo in spm̄ sanctū facientē sanctā siue sanctificātē ecclesiā in qua est ꝯmunio sanctorū ꝛ remissio peccatorū. Hunc apposuit i simbolo beatus symon chananeus. Et hic articul⁹ est decimū fundamētū ciuitatis hierusalē supne figurat⁹ p decimū lapidē ꝑciosuz q̄ dr crisoprassus cuius virt⁹ est ꝙ valet cōtra leprā ꝙ non solū peccata carnis sed etiaz anie designāt: sic ꝛ fides huius articuli vz cōtra leprā peccatoꝝ carnis et aie q̄ ꝑcipue in sacramētis baptismi ꝛ penitētie auferunt. Hic lapis scḋm ysidorū. xvj. ethimolo. est in colore q̄si sit ex succo porri coagulat⁹ habēs auri guttas intermicātes ꝓpter quas tale nomē accepit qr crisos aurū sonat i greco ꝛ multā similitudinē h̄z cū crisolito. ꝛ significat per eū decima virtus sanctorū q̄ est desideriū celestis ꝑrie ꝛ hoc per colorē. ꝓpessio vero tribulationū p aurū ꝛ quāto pl⁹ sancti patiunt propter deū plus accēdit ꝛ inflāmat eoruz desideriuz qr vt dicit gregorius ꝙ flatus carboni hec tribulatio caritati. ¶ Et bene decimo loco ponit ꝓpter obseruātiā decalogi. vel qr isti festinant

venire ad decimū ordinē āgelorū qui est ex hoībus repādus ꝛ dicit decimus ordo cecidisse non q̄ꝛ fuerunt vnq̄ꝫ decē ordines: sed q̄ꝛ tot de diuersis agminibus ceciderūt ꝙ possunt facere vnum ordinē. loco ꝑdicti articuli dicit symbolum maius. Cōfiteor vnū baptisma in remissionē peccatoꝝ. Johānis. iij Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua et spūsancto nō pōt introire ī regnū dei. ¶ Nota ꝙ baptism⁹ dari pōt ab oībus in necessitate. Ideo fit magis mētio de eo q̄ꝫ d̄ alio sacramento in symbolo fidei quod ptinet ad omnes. nec fit hic mētio de cōione sanctoꝝ q̄ꝛ intelligit ꝑ hoc ꝙ ibi dicitur vnā. Una eñ ecclesia non tm̄ fide ꝛ charitate sꝫ etiā sacramentoꝝ participatiōe q̄ est cōmunio sanctoꝝ. ¶ Uñ ad hunc articulū reducit fides de sacramentis q̄ꝛ in eis cōicant fideles ꝛ sunt instrumēta scṫificādi ꝛ ex ꝯsequēti peccata remittendi. Itē notanter d̄ꝛ vnū baptisma ꝑpter hereticos qui dicūt quotiens hō peccat baptismum debere repeti ꝯ quos apostolus ad Ephe. iiij. vna fides vnū baptisma. Huic articulo non cōcordat machomet⁹ q̄ꝛ remissionē pctōꝝ nō ponit sacramentū ecclesie sed per hoc ꝙ q̄s dicit ꝛ cōfitet nō est de⁹ nisi de⁹ ꝛ machometus est ei⁹ nūci⁹. Affirmāt etiā sarraceni solā corpis ablutionē per aquā factā sufficere ad pcti remissionē sine ꝯtritione ꝛ ꝯfessione. negant etiā vnū baptisma sed multiplicāt baptismata sua vt dicet isra

¶ De. xj. articulo ꝛ ꝓprietatib⁹ iacincti.

Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionē. Hunc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus est vndecimū fundamētū ciuitatis hierusalē superne figuratus ꝑ vndecimū lapidē ꝑciosum qui d̄ꝛ iacint⁹ cuius virtus est ꝙ dat mēbris vigorem ꝛ salutiferū facit saporē ꝛ cōtra pestiferas regiōes ꝓuocat ēt somnū ꝑpter suā frigidā ꝯplexionem ꝛ valet ꝯ toxicū. Sic ꝛ fides huius articuli dat mēbris vigorē cū ꝑpt fidē future resurrectionis fortissimi facti milites ꝑhiuixerūt regna ꝛ crudelissima tormēta quasi suauissimos sapores gustauerit quietū somnū accipiētes quē de⁹ dat dilectis suis. Ualet etiā ꝯ omne dyabolicū toxicū hr̄ticoꝝ aliaꝫ vitā ꝛ resurrectionē negātiū. Hic lapis scd̄ꝫ ysidorū ceruleū hꝫ colorē ꝛ tūc optimus est q̄ nec rar⁹ est nec densitate obtusus sꝫ vtroqꝫ tēperamento luce purpuraqꝫ refulgēs. ¶ Hic aūt nō lucet eq̄liter sereno eñ ꝑspicuus gratus est nubilo corā ocl'is euanescit atqꝫ marcescit. in os missus frigidus est in sculpturis durissimis nec tn̄ inuict⁹ ¶ Nā adamante scribitur ꝛ signatur. ꝛ ꝑ hoc significatur vndecima virtus sanctoꝝ que est eoꝝ discretio ꝛ ꝯpassio qua scd̄m deū oībus ꝛ in omnib⁹ se cōformāt vt oēs lucrifaciāt. Unde paulus ꝑdicās fidē resurrectionis dicit pria ad corinth. ix. oīa omnib⁹ factus sum vt

oms lucrifacerē. Et ad romanos xij. Gaudere cū gaudētibus flere cū flentib⁹. significat eñ circūspectionē p̄dicatoꝝ qui attēdunt qd ꝛ qbus est p̄dicādū vt maioribus maiora ꝛ puulos lacte potēt minorū. ¶ Hunc articulū explicat simbolū maius cum dr. Et expecto resurrectionē mortuoꝝ. ꝛ ſm alexandrū in fine sui tertij est cōgru⁹ ordo. Nā remissio pctōꝝ est resurrectio aie que est resurrectio pma. Ad istā vero sequitur resurrectio corpis gloriosa in bonisqua est resurrectio scđa sicut dicit̄ ad romanos. viij. Scimus qm̄ si spūs eius qui suscitauit iesum ihabitat corpora nr̄a resuscitabit ꝛ nos pp̄ter inhabitantē spm̄ ꝛc. tene tñ ꝙ dicit apostolus pria corint. xv. oēs qdem resurgem⁹ ꝛc. Huic articulo ꝯcordat machomet⁹. Unde dicit i alchorano de⁹ viuificabit mortuos ꝛ ꝯsurgēt existētes in sepulcris sine dubio. Scđa hora qua venerit q̄ autem his ꝯ̄dixerint in die iudicij punitione ignea eos puniet. Hoc est vnū ꝙ in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. ꝙ q̄ impugnauerit dicta sua i die iudicij deus iudicabit eū. similiter dicitur azoara. xxi. qui cū aliquo dctā sua disputare voluerit ꝙ dicat de⁹ nouit facta vestra q̄ in die iudicij iudicaturus est vos. Dicitur etiā azoara. xxiiij. ꝙ i die iudicij clamabūt mali dicētes q̄s huius pphete notitiā habuerat invia ꝛ iam q̄ nūq̄ fuisset noiatus nec nat⁹ ꝛ ēt ꝙ demōes acriter punient eos ꝛ ꝙ dicet machomet deo iā dn̄e ppls iste meus recta facie alchoranū recipere properauit.

¶ De. xij. articulo ꝛ ppꝛietatibus ametisti.

Duodecimus ꝛ vltimus articul⁹ est vitam eternā amē. Et est sensus Credo ꝙ de⁹ resuscitabit nos ꝛ dabit bōis vitā eternā. Hūc apposuit simbolo btūs Mathias. Et h̄ articul⁹ est. xij. fundamētū ꝛ vltimū ciuitatis hierl̄m sup̄ne figuratus p. xij. lapidez p̄ciosum q̄ dr ametistus. Cui⁹ v̄tutes mirabiles sunt ꝙ facit hoiem vigilē ꝛ repellit malā cogitationē ꝛ vt dicit aaron qd valet ꝯ̄ ebrietatē. Sic ꝛ fides hui⁹ articuli facit hoiez vigilē vt in tremēdo iudicio finali d̄ factis dictis ꝛ cogitationib⁹ suis possit reddere rōnem ꝛ sic vita perfrui eterna ¶ Predictus lapis ſm ysidorū inter purpureas gēmas principatū tꝫ purpure⁹ ē pmixto violato colore ꝛ q̄si rose nitore ꝛ leuit̄ quasdaꝫ flāmulas fūdēs nō ex toto igneuꝫ sꝫ vini colorē hn̄s ꝛ ē sculpture facilis p hūc significat̄ duodecims v̄tus sctōꝝ q̄ est hūilitas ꝛ ꝯtēpt⁹ mūdi. cū d̄siderio tñ martyrij sicut fuit i ꝯfessorib⁹ quoꝝ multi nō defuerūt martyrio sꝫ martyriū defuit eis sicut legitur de beato martino qꝛ si martir nō fuit palmā tñ martyrij nō amisit. ꝛ de beato frācisco canit eccl̄ia. O martyr d̄siderio ꝛc Uñ scti ifūdūt flāmulas ꝯsolationis ꝛ visitatiōis ifirmoꝝ viduaꝝ ꝛ pupilloꝝ ꝛ largitiōis elemosinaꝝ q̄b⁹ iflāmāt alios ad amorē xp̄i. De

primo Esa.lxi.vt ɔsolarer oes lugētes ꝛ ponerē ɔsolationē lugētibus syō.de scto Jacobi.i.religio mūda ꝛ imaculata hec ē. visitare pupilles ꝛ viduas in tribulatiōe earū ꝛ imaculatū se custodire ab h.seculo. Deut.iij. Luce.xi. Date elemosynā ꝛ oia mūda sūt vobis. Uel ſꝫ glo.flāmule significāt virtutē illam q̄ ꝑ inimicis oraꝭ:q̄ est virtus virtutū celorū varietas virtutū mltiplicitas Math.vj.Orate ꝑ ꝑsequētibus ꝛ calūniātibus vos ꝛ bene vltimo loco poniꝭ: qꝛ hūilitas est custodia oim virtutuꝫ Dicit eñ gregorius:ꝙ q̄ ceteras virtutes sine humilitate ɔgregat quasi puluerē in vētū portat. Uñ ꝛ paulus q̄ interpretaꝭ modicus scꝫ hūilis.thronū.xij.meruit possidere.s.i vita eterna.loco dicti articuli dicit simbolū mai⁹.Et vitā vēturi seculi.Ex quo deus tanꝗ iustus iudex remunerabit bonos vita eterna.ɔsequēs ē ꝙ ēt reprobos puniet pena eterna.Et io nō pōit specialē articulū de punitione maloꝝ.Hec ei ē natura oppositorū:vt vno dicto itelligatur reliquū.Huic articlo ɔcordat machomet⁹ ꝛ discordat i h:qꝛ ꝑfiteꝭ bonos ibidē corporales delicias obtinere dic̄ ei i alchorano q̄ i me crediderūt iortos eos pulcherrimos mittā vbi aq̄ decurrūt placide et vbi absq labore requiescēt. nubent ēt limpidissima nuptiōe. Et iteꝝ dic̄ ꝙ dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratiōe ꝛ clarū mel vinū ꝗ sapidissimū alibi ēt dic̄ i alchorano ꝙ ibi pānis sericis iduātur ornati mōilib⁹ aureis atꝗ armillis ꝑciosis.Dicit ēt ibi:ꝙ hēbunt sedes ꝑpetuas ꝛ ꝙ ꝑteget eos arborū vmbra nec frigore affligētur nec calore oim fructuū oiꝫ ciborū vescenꝭ gñibus q̄cq̄d appetitus cuiꝗ suggesserit corā se cōfestim inueniet.accubabūt in delitijs et āgeli pincernarū ministerio iter eos cū vasis aureis ꝛ argēteis deambulabūt in aureis lac.in argenteis vinū afferētes ꝛ dicētes comedite ꝛ bibite in oi leticia ꝛ ꝙ vobis deus ꝑmisit ecce cōpletuꝫ est iungenꝭ virginibus quas nec human⁹ nec diabolicus violauit contract⁹ iacincti corallíꝗ splēdore formaꝗ ꝓstātioribus.Hec bōa repromittit machometus suis credētibus ꝑ vita eterna.Quō añt finalis btitudo vite eterne nō cōsistit in cibo tali nec etiā alijs corporalibus ostēdeꝭ infra cōsideratiōe.viij.arti.v. ¶ Et notandum hic finaliter est cā ꝙ q̄re machometus cōcessit aliq̄s articulos fidei xp̄iane ꝛ aliquos negauit cuꝫ iudeis cautela fuit vt quō in aliq̄bus loquereꝭ cōtra xp̄ianos hebreoꝝ rōnibus iuuareꝭ similiter cū loquereꝭ cōtra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in ꝑceptis.

Non solū in articulis fidei discrepat machometus a christianis sed etiam in preceptis ꝛ cerimonijs.Licet ego in presenti libro ānotare ꝑcepta machometi

z eorū naturā vt habita eorū clara noticia euidēter pateat cuilibz intelligēti q̃z irrationaliter se obligāt saraceni obediētie talis legis.

¶ De discordia in orationibus.

Rimū p̃ceptuz machometi ē q̃ quinquies tantū in die saraceni orent. Un̄ aūt habuit hūc numeruz orādi quinariū patuit supra cōsideratiōe quarta. In illa fatua visiōe: sed tñ vt v̄itatē dicam⁹ hoc vtiq̃z machomet⁹: nō p̃cepit: q̄ cōsilio doctorū suorū mediatricez inter iudeorū z xp̄ianorū legez effici voluit suā nō p̄bitatē sue neq̃z ad iutorio dei. Judei ei s̄z legē ter i die orāt. xp̄iani v̄o septies: s̄z iste nec ter nec septies s̄z q̄nquies orādo terminū inter vtrūq̃z posuit.

¶ De precepto machometi in ablutionibus suis z anteq̃z orent.

Ecundum preceptum machometi est q̃ anteq̃z orent: vt p̄fectaz mundiciā habent culum veretrū man⁹ brachia os aures nares oculos capillos decentissime ad vltimuz pedes lauant qđ p̃cipit fieri post coitum z egestionem nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis īpossibile aquā reperire tūc p̃cipit eos mūdar̄ puluere terre mūde quasi aqua tergēdo quā ablutionē p̃cipit etiaz fieri modo verso: sed talis ablutio mēbrorū nō p̄tinet ad orōnē. ¶ Ad orationē quidē p̄tinet mūdari intrinsecus nō extrinsec⁹. Mūdicia āt de ablutiōe mēbrorū p̄tinebat cultoribus stelle veneris q̄volentes eā orare ad modū femine se aptabāt ora z oculos tingentes: q̄ v̄o pūctus stelle veneris rex effect⁹ est ideo p̃cipit hoc. Discordat āt hec ablutio a baptismate xp̄ianorum multipliciter. Primo q̄ baptisma xp̄ianorū solū semel fit. Una ē eñ fides z vnū baptisma scđm ap̄lm. Baptisma v̄o saracenorū m̄ltiplicatur. ¶ Scđo q̄ baptisma xp̄ianorum nō solū mūdat corpus: sed etiam aiaz cū sit aqua sp̄ūsancti. Baptisma v̄o saracenorū soluz se extendit ad ablutionez mēbrorū propter immūdiciaz eorū ex coitu vel egestione: vt p̄z in alchorano.

¶ De tertio precepto machometi in preconisatione alte vocis.

Ertium preceptuz machometi est: q̃ facta p̄dicta ablutione publica voce p̄conizentur vnum cōfitentes deum qui nullū vel similē habeat vel equalem eiusq̃z machometū esse p̄phetam. talē preconizationem precepit non tō: q̄ cōueniebat orationi sed q̄ aliud nouū nequiuit imponere signuz.

¶ De precepto machometi in ieiuniis.

Uartuz preceptū machometi est q̃ saraceni in quolibet anno mensem integrum z amadem ieiunēt in quo alchoranum datum celi

tus asserit machomet⁹ ieiunātes ꝗ̄t tpe nocturno comedāt diurno abstineāt ita vt ab ea diei hora q̄ nigrū ab albo distinguere ꝑ visuȝ poterūt filiū vsq̃ ad solis occasuȝ nemo comedere bibere aut vxorꝭ cōmixtione se presumat fedare. ¶ Post solis autē occasuȝ donec ad sequētis diei crepusculū sempꝛ eis cibo ꝛ potu ꝓpriisq̃ vxoribus ꝓut cuilibet liceat vti. Si aūt īfirmitate q̄s fuerit ꝑgrauat⁹ aut in via erit q̄diu aut lāguoris aut itineris durauerit tp̄s concedit eis q̄buscūq̃ voluerint ꝛ vesci simul ꝛ vti. Sic tñ vt q̄ vel egritudinis vel vie vel necessitate min⁹ impleuerit postea emēdēdū quō licuerit ꝛ dicūt saraceni q̄ istud ieiunium est ad restringēduȝ vitia carnis ꝑceptum q̄d est initiū penitētie. Sed quid ꝓdest per diem ieiunare ꝛ nocte ter vel quater comedere ꝛ bōis carnib⁹ optimisq̃ frui ꝛ mulierib⁹ vti hec non debilitāt sed poti⁹ corroborāt carnē ꝛ incēdunt ad illicitos motus ꝛ actus.

¶ De precepto machometi in obseruatione pasce.

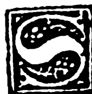
Quintuȝ preceptū machometi est q̄ obseruent pasca. ¶ Notandū vero q̄ sicut hebrei ita ꝛ isti menses secundū lunā computant Vñ ꝛ pasca eorū q̄d ipsi post ieiunium faciunt nō sempꝛ vno tpe cōtingit pascha aūt suum q̄d dicunt nihil aliud est q̄ q̄dā memoria vel celebratio noctis cuiusdā q̄ est in ip̄o mense i qua alchoranū descēdisse dicūt In ea quippe nocte vigilantes ꝑ ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saliūt bibūt ꝛ īsaniūt. discordāt aūt a xp̄ianis ꝛ iudeis: q̄ꝛ i lege moysi ꝑceptū est obseruari pascha in memoriaȝ exitus de egypto. ¶ In lege aūt xp̄i ꝑceptū est obseruare pascha i memoriā resurrectiōis xp̄i Machometus aūt pascha celebrari iniunxit in memoria arietis ostēsi abrahe i sacrificiū celebrādi loco filii sui: ꝛ cū eoꝝ rex celebrat istud pascha ꝑcinct⁹ lintheo mittit gladiū ꝑ guttur arietis ꝛ statiȝ supꝛ aliq̄d iumētū deducit ad reginā. ꝛ si regina euȝ videt anteq̄ꝫ moriat asserūt se bonā fortunā consecuturos anno illo q̄ presens fuit ꝛ ꝓpriis oculis vidit mihi narrauit. Sȝ et pro expeditiōe pasce eoꝝ faciunt aliā supstitionē q̄m milites cū rege equitātes veniūt in campū magnuȝ: ꝛ ibi facta quadā fouea currētes ꝑcutiūt cū lāceis suis itra illā foueā ꝛ sic expediūt suū pascha

¶ De precepto machometi in peregrinatione ad mecham.

Sextū preceptum machometi est q̄ oēs saraceni ꝑ singulos ānos semel vadūt ad domū dei q̄ est in mequa vidēda ꝑꝑ solam recognitionē ꝛ ibi ꝑcipiunt adorare eā q̄ i cōsutilib⁹ tegumētis īducti circuire ꝛ lapides ꝓut lex ꝑcipit ꝑ media. s. fimbria iacere retro ꝓ lapidādo diabolo hāc domū dicunt adā cū de ꝑadiso exulasset domū extruxisse ꝛ oibus filiis ei⁹ donec

abrahā aduenit locū orōnis fuis-
se abrahā añ t dei fr̄ eam robora
uit ⁊ īstaurauit ⁊ ī ea dño vota vo
uit ⁊ sacrificia obtulit filioqꝫ suo
noīe hismaeli post morteꝫ reliqͥt
eiqꝫ ⁊ oīb⁹ filijs ei⁹ p mlta ānoꝝ
curricula donec machomet⁹ nat⁹
ē orādi dom⁹ pmāsit. q̄ nato eādē
de⁹ sibi cūctisqꝫ gñatioīb⁹ suis hē
ditariā vt ipsi phibēt pmisit. sꝫ hꝫ
saraceni nō ex auctoritate hñt. sꝫ
q̄si cōmentū aliqͦd fingūt. Antequā
eīn legeꝫ p̄dicasset dom⁹ hec ydo-
lis plena erat: ⁊ volēti scire qualis
erat dom⁹ illa: ⁊ ꝙ ibi secretū iecit
⁊ cur illuc machomet⁹ ire ⁊ q̄ in le
ge inueniūt iussit facere: venerabi
lis petr⁹ alfonsi ī suo dyalogo tit.
v. declarat dicēs. ¶ Duo filij loth
s. amon ⁊ moab hāc domū honora
bāt ⁊ duo ydola ab eisdē ibi cole-
bāt alteꝝ ex albo alteꝝ ex nigro
lapide patratū nomē q̄dē illi⁹ qͦd
ē ī nigro lapide erat merculicius.
dicebat nomē ꝓo alteri⁹ chames.
Alterū ꝙ ex nigro erat lapide in
honore saturni alterū ex albo ī ho
nore mart' erat edificatū bis ī āno
cultores eoꝝ ad ipsa ascēdebant
adorāda ad marte q̄dē qñ sol in
pmū gradū ariet' ītrat: qꝛ aries
honor ē mart' ī cui⁹ discessiōe p-
ut mos erat lapides iaciebāt. Ad
saturnū ꝓo quō sol p̄mū gradū li
bre ītrat: qꝛ libra honor saturni est
ꝙ thurificabāt nudi tōsisqꝫ capi-
tib⁹ q̄ vsqꝫ ī hodiernū diē ī iudea
celebrāt: vt dixi Arabes ꝓo cum
amō ⁊ moab ydola adorabāt ma-
chomet⁹ āt post lōgū tp̄s veniēs
pristinā ꝯsuetudinē nequit auser-
re. Sꝫ q̄si q̄dāmodo more insueta
to ī cōsutilib⁹ tegumēt' coopertos
domū circuire pmisit. Sꝫ ne vide
ret p̄cipe ydolis sacrificare simu-
lacrū saturni ꝯstruxit ī pariete in
āgulo dom⁹. ⁊ ne facies appereret
dorsuꝫ erat tm̄ exteri⁹ positū alte-
rū mart'. i. ydolū. qꝛ sculptū vndi-
qꝫ erat subt⁹ terrā ⁊ lapidē supra-
positū misit hoīb⁹ ꝓo q̄ ad adorā
dū ibi ꝯueniūt lapides istos oscu
lari p̄cipit ⁊ hūiliatis tōsisqꝫ capi
tib⁹ īter crura lapides retro iacta
re q̄ hūiliātes dorsa denudāt qͦd
ē signū leg' pristine. Ecce q̄ītētio
ne p̄cepit supradicta machomet⁹.
In libris q̄ꝫ illoꝝ scriptū ē ꝙ ho-
mat q̄daꝫ ex. x. socijs machometi
more solito lapides deosculās sic
exorsus ē vobis inq̄t lapidib⁹ dico
ꝙ nec adiuuare nec nocere potest'
syō Sꝫ qꝛ machomet⁹ fecit illius
morē exeq̄r. ¶ Qͦd āt dicūt lapidi
bus iaciēdis demōes effugare nō
ꝯñs rō vr̄ eē: qꝛ qͦd nō aliq̄ pcipit
sensu corporeo effugare leuiter ne
quaqꝫ p̄t noīe ꝓo dñi fugāt demo
nes. Et si dicāt saraceni audiuisse
aliq̄s dicētes demōia se vidisse ⁊
ea audisse ⁊ collocutus fuisse: ⁊ sic
possunt sensu pcipi corpali. Dicē
dū ꝙ lꝫ āgeli corporeo sēsu nō pos
sint pcipi illis tm̄ q̄ s'ꝫ mādata dei
īcedūt visibiles fiūt. sic̄ diabolus
amicis suis visibilis apparet.

¶ De p̄cepto machometi in p̄da
tioībus captiuatioībus ⁊ occisio
nibus contrariorum.

Eptimum precep-
tū machometi est ꝙ ad-

uersarios ei⁹ ⁊ eoꝝ ꝓphetas ꝑdē
tur captiuēt interficiēt ⁊ oīb⁹ mo
dis ꝓsequant̄ atq; deleāt nisi resi-
piscāt ⁊ ad eoꝝ fidē ꝯuerti volue
rint aut ḡuitutis indictū cēsum ꝑ
soluerit. ⁊ ptȝ manifeste ꝙ hoc ꝑce
ptū nō est ex dei opib⁹ neq; ꝓphe
taꝝ q̄b⁹ nūq̄ iussit cogere aliquē
credere. Sȝ machomet⁹ hoc cupi-
ditate ꝑcepit pecanie vt inimicos
suos destrueret. ⁊ talis coactio nō
dȝ fieri: imo si q̄s aliquē ꝯuertere
velit nō ꝑ violentiā: sȝ diligēter ⁊
dulciter hoc facere dȝ sicut ip̄e ma
chometus in suo testat̄ alchorano
sub ꝑsona dn̄i ita ad ip̄m dicētis.
Si vellet dn̄s de⁹ tuus ⁊ toti⁹ scli
gētes crederēt. cur ergo vt credāt
cogis: q2 null⁹ nisi volūtate dei cre
dit ⁊ ī alio loco. vobis inq̄t gētib⁹
v̄itas dei iā venit q̄ crediderit ꝑ
semetip̄o fecerit q̄ v̄o errauerit ꝑ
semetipso: ⁊ ego nō sum supra vos
baiul⁹ sequere vero de⁹ inquit q̄d
reuelat̄ tibi ⁊ expecta donec iudi-
cet de⁹ q̄ sup oēs iudex est. ¶ Itē
in eodē dn̄s ī q̄t de⁹ tu⁹ sub vna
lege si vellet cūctos sine discordia
poneret. Itē in alio loco tāq̄ sibi
de⁹ loquat̄ nō inq̄t violētia ī lege
dȝ esse iā iustitia ⁊ v̄itas apparet
q̄ voluerit spōte sua credat itē in
alchorano vos ī creduli. nō ꝙ oro
oratis. nec quē oratꝭ oro ⁊ quē ado
ratis non adoro mihi lex vobisq;
discors: ⁊ ī alio loco ait. nō altrice
tis cū alteri⁹ legis gētib⁹ nisi mol
libus v̄bis quare ergo ꝑdicari ca-
ptiuari: ⁊ gentes vi cogere ad cre
dēdū iussit hec oīa semitas dei eē
fatet̄. ¶ Cū ergo h̄ lex sibiip̄si cō-
tradicat nulli⁹ ē firmitatis vł mo
mēti. Sȝ ideo machomet⁹ ꝑdari
captiuare: ⁊ gentes interficere ius
sit vt arabes q̄ deū ignorātes ī de
serto manebāt in ꝑdationib⁹ dele
ctarent̄: ⁊ vt magis illi crederent.

¶ De ꝑcepto machometi in licen
tia comestibilium.

Octauum ꝑceptuȝ
machometi est ꝙ sarrace
ni edāt absolute de oīb⁹
carnibus preter carnē porci ⁊ san-
guinē necnō morticiniū. Unde di-
cit in alchorano vos credētes eda
tis quicq̄d vestre fuerit volūtatis
ex bona parte sequit̄ a morticinis
vero ⁊ porco ⁊ sanguine ⁊ ab aīali
quolibet ꝑempto nō in creatoris
noīe vos abstinete de suffocatis ⁊
cōbustis ⁊ interfectis ꝑ lupos nisi
vos mādaueritis vel vt debēt fue
rint iugulate minime comedatis
q̄d fecit machomet⁹ vt in hoc a le-
ge sua non solum iudei sed ⁊ nos
x̄piani differrem⁹ quō iudeis car-
nes suille ac leporine aliorūq; aīa
lium nō ruminantiū sunt prohibi
te ⁊ similit̄ pisces absq; squamis
lex vero x̄pi christianis in esuȝ hu-
manum oīa concedit absolute.

¶ De precepto machometi circa
pluralitatem vxorum.

Nonum preceptuȝ
machometi est circa vxo-
res. Unde cōcessit sarra
cenis ꝙ eodem tempore. iiij. legiti
mas possunt habere vxores ⁊ qua
libet repudiata aliaȝ semꝑ accipe
ita tn̄ quod nūq̄ quaternariū nu-

merũ trãseant. In repudio quoq̧ precepit obseruari: vt vsq̧ tres ei quãlibet repudiare eandẽ rursus recipere liceat. sed taliter tertio re licte spꝛete nequaq̧ vsq̧quo mari tis alijs nupserit: ꝛ ab illis relicte fuerint recipere mãdat. tunc autẽ ipe volẽtes prioribus maritis an te bene recõciliẽt. ꝛ sic recipiant

De emptitijs ꝟo atq̧ captiuis quodcunq̧ voluerit habere dicit eis licitũ esse ꝛ easdẽ vẽdendi de nuoq̧ emẽdi liberã potestatez ha beãt. sic tñ vt postq̧ grauidam se mel fecerit nequaq̧ eã alteri⁹ ſui tutis. iugo ꝯstringere possint. Sʒ ꝙ liceat capere. iiij. vxores ꝛ quali bet repudiata aliã ducere ħ nul la q̇dẽ precipit rõne. neq̧ enĩ nisi cã filios ꝓcreãdi ꝑceptũ est vxorẽ recipere. ꝙ aũt emptitias ꝛ capti uas quodlibet possunt haber hoc q̇dã ꝯtñ ad sarracenos adulteriũ ꝗ multotiẽs emit aliquã stupratã a filio ꝛ ecõtra fili⁹ vel frater a pa tre corruptã vel a fratre. ꝛ sic pʒ di scutio inter ꝑcepta machometi q̄ re aũt machomet⁹ talia imũda fie ri iussit: causa fuit. ꝗ ipse valde fe minas diligebat: ꝛ ꝑ nimiũ luxu riosus erat: ꝛ sicuti ipsemet profes sus est vis luxurie hoiʒ. xl. i eo ma nebat ꝛ maxie ꝗ arabes valde lu xuriosi erãt voluntati eoꝝ satisfe cit vt crederẽt i hoc ꝑceptovoluit machometus ponere differentiaʒ inter legẽ suã ꝛ legẽ moysi. ꝗ lex mosayca mandauit viros posse li bellũ repudij dare mulierib⁹ suis quo recepto si ipa nupsisset alteri viro ꝙ primus marit⁹ iã nõ posset eã ducere in vxorẽ. Oppositũ mã dauit machomet⁹ ꝛ vt patuit. Dis cordat ẽt a lege xp̄i q̄ ꝓhibet vxo rẽ viuẽte marito alteri nubere. ꝗ qui ipsam duxerit mechaſ opposi tũ dicit machometus: vt visum est

De precepto machometi circa ꝓhibitionem aliquaꝝ mulieꝝ de ꝓpria cognatione.

Decimũ preceptuʒ machometi est ꝙ sarrace ni non recipiãt in vxores cõsobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unde dicit i al chorano oẽs he mulieres vobis interdicte sunt. ꝛ illicite vestre scʒ matres ꝛ filie sorores ꝛ neptes at q̧ matertere: nutrices atq̧ germa nas collactanee matres ꝛ filie mu lierũ vestrarũ si a vobis tacte fue rint sinautẽ licite sunt. hoc autem fecit machomet⁹ vt a lege sua dif ferret lex moysi. in qua iniũgitur nõ accedere ad certas feminas et posse nubi cũ cõsobrinis feminis: germani vel germane filijs ꝛ vt ẽt a lege sua differret lex xp̄i in qua vsq̧ ad quartũ gradũ prohibitio facta est. Sed ex quo tantam volu ptatẽ voluit ostendere in hoc ꝑce pto bonũ fuisse nõ vti alterutrum sodomia: nec iniũgere ꝑ mãdatuʒ sicut ipse facit in alchorano in ca pitulo. de vacca. Alibi tñ mandat de ꝓpria cognatione habere vxo res vt sanguis ꝓles accrescat ꝛ fot ti⁹ iter eos amicitie vĩculũ vigeat scd̄m ꝙ mos erat oibus tũc tp̄is.

De precepto machometi circa obseruationẽ die veneris.

Ndecimū preceptū machometi est q̄ sarraceni obseruēt inquietē diē veneris qđ ipse fecit propter duo. Primū est quia ipe pūcto stelle veneris rex effect⁹ fuit. vt supra patuit p̄cepto secūdo. Secūdū vero ē vt a lege sua differret lex moysi q̄ p̄cepit sabbatum obseruari ⁊ lex xp̄i q̄ precepit diē dominicaꝫ.

¶ De precepto machometi i orādo versus meridiem.

Uodecimū preceptū machometi est qđ sarraceni faciunt orationem versus meridiem vbi est mecha Unde dicit in alchorano in persona dei sibi alloquentis ⁊ suis credentibus tibi tū. Nunc huc illuc inspicienti tuisq; ad meorum propriorum noticiaꝫ que sue sunt mediatores gentium testes sum prophetam proprium testem habentes orationis locū veracem ⁊ ydoneū deo testificante: vcꝫ vt versus mequā tēpliq; sui mediū qđ abraham prio fundauit firmaboq; semper vbicūq; fuerit faciē tuā orādo vertas talē locum orādi instituit machometus: vt differret a iudeis qui orāt versus occidētem ⁊ a nobis xp̄ianis qui oram⁹ versus oriētem. quia ad oriēteꝫ crucifixus est xp̄s. ⁊ ad orientē ascēdit in celuꝫ Et intantū volunt esse discordes a xp̄ianis q̄ in nullo penit⁹ velleꝫ cōfirmari. vnde nos sedentes honorifice sup mensas manducam⁹ ipsi vero super terrā iacētes: nos cuꝫ mappis. ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignē: ipsi vero per caput eas accipiūt ⁊ caudas aduersus igneꝫ mittunt. ⁊ sic de alijs innumeris que secum cōuersantes experimento cognoscunt.

¶ De precepto machometi circa iudicialia.

Ertiūdecimuꝫ preceptuꝫ machometi est: qđ in possessionibus repetendis petitum testibus cōprobet ⁊ negator iuramento semet expurget. testes autē nullos: nisi valde ydoneos probatasq; personas ⁊ quibus sine iuramento credere possint producant. In quibusdaꝫ etiam alijs mosayce legis morem custodiunt. vt qui hois sanguineꝫ fuderit eadē pena plectatur ⁊ q̄squis in adulterio deprehēsus fuerit: cum adultera pariter lapidet. Qui autem cum qualibet alia fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit: furi talis īdicta est pena. vt prima ⁊ scd̄a vice octoginta flagella sustineat. Tertia manuꝫ. Quarta pedē amittet: ⁊ qui cuilibet hominū membrū abstulerit digno p̄cio redimat. Et sic patet qđ ī iudicijs faciēdis quo ad aliqua moysi consentiūt legi. In quibusdam vero dissentiunt qđ ⁊ machometus fecit: vt in hoc ēt aliquātulū diuersa eēt lex sua a lege moysi

¶ De precepto machometi ⁊ abstinentia a vino.

Uartudecimū preceptum machometi est qđ sarraceni abstineāt a vino: qm̄ fomes est ꝛ seminarium hominis peccati ꝛ illud bibere dicit maximuꝫ peccatū esse: vuas tamē comedere. ꝛ mustū potare etiā in apparatu licet. Et licet sarracenis vinum sit ꝓhibitū: ipsi tamen in occulto īmoderate bibunt ꝛ inebriātur. Causa autē precipua quare a vino semper abstinere iubent̄ est ne forte socij inebriati patefacerēt ruinā ppl'i. Et si tm̄ peccatū est vsus vini. cur ergo in suo paradiso promittit riuum vini. sicut supra patuit cōsideratione. iiij. ꝛ. v. articulo. xij. Alia causa fuit superius assignata consideratione. iij. in tertio passu vide ibi.

¶ De precepto machometi circa modum heredandi.

Uintūdecimuꝫ preceptum machometi est ꝙ in hereditate due filie vnico filio coequent̄ qđ fecit vt poneret differentiā legis sue a lege moysi ꝛ xp̄i. qm̄ lex moysi iniūgit ꝙ filie cū filijs nō sint hr̄des. xp̄s aūt in hr̄ditate eos equales fecit.

¶ De precepto machometi circa testimonia.

Ecimumsextū preceptū machometi est circa testimonia. Un̄ ꝓcepit ī alchorano. ꝙ duarū mulieruꝫ testimoniū ꝓualeat testimō io vnius viri. in quo differt a lege moysi in qua iniunctū est ꝙ nullo modo mulierū testimōia accipiant̄. ꝛ a lege xp̄ianorū: in qua in certis casibus earū testimōia capiuntur.

¶ De precepto machometi circa ꝓhibitionē disputationis cū quocunqꝫ extraneo a lege sua.

Ecimumseptimū preceptū machometi est qđ nullus sarracenus ꝓsumat in lege sua cum aliquo disputare vel discutere qđ fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis noctue fugienti lucē: ꝛ oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostēsa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xp̄i manifestauit: quā ꝓcepit xp̄us super tecta predicari: quia ipse palā locutus est mūdo. ꝛ in occulto nihil. sicut supra patuit. libro primo. cōsideratione. iij. articulo primo.

¶ De precepto machometi circa circuncisionem.

Ecimumoctauū preceptum sarracenoruꝫ est qđ circuncidunt pueros. Istud autem non habent ex precepto machometi cum nullibi reperiatur in alchorano. sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Discordat etiam in circuncisione a iudeis qr ipsi circunciduntur die octauo. sarraceni vero omni tempore. Iudei vero etiam faciunt reuersionem in templum ꝛ suggunt caput

veretri: sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerat sacramētum circūcisionis dictū est supra lib. i. consideratione tertia. articulo. vi. puncto. i. Hec sunt pcipua legis machometi mādata ab omni sarracenorum gente maxima celebratiōe habita. Alia vero plurima sunt que enumerare lōgum requirēt sermonē & in tantā dementiam: hic dyabolicus machomet⁹ venit vt ausus fuerit affirmare ꝙ quātiscūꝙ peccatis q̄scꝫ obligat⁹ fuerit & in die mortis sue deo & sibi crediderit. dicit ꝙ in die iudicij ipso interueniēte saluus erit vsꝙ tunc. ergo maneāt sui credētes in inferno expectātes redemptionē vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat d vilissima morte machometi.

Sexta considera- tio huius libri est de morte machometi. dignū em̄ erat: vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita & doctrina. Unde cum implerentur. x. anni regni sui ab illo scilꝫ anno quo fuit eleuatus in regem in damasco cōputando. quidā discipulus eius cuius nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tertia a morte ad vitā sicut ipse p dixerat. Dixerat enim qd postꝙ decem anni sui regni essent impleti qd debebat mori & resurgere tertia die: corpusꝙ suum ea die deferendum ad celum. Et ideo ꝙ nō credent sepulture quare predict⁹ discipulus eius distēperato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est omnis color eius. et ideo intellexit qd mors sua appropinquauerat. & dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo ꝙ per aquam saluarentur & veniam inuenirēt. quo dicto subito. dedit aiam dyabolo magistro suo. discipuli autē sui diligenter seruauerunt corpus expectādo ꝙ resurgeret die tertia vt dictū est. Sed postꝙ ipi viderūt ꝙ nō resurgebat: vt predixerat et fetorem eius tolerare nō possent relicto corpore īhumato maxima pars decessit. & post. xi. dies mortꝫ eius venit pdict⁹ discipulus ei⁹ albunor vt videret quomodo iacebat: & sm ꝙ narrat lucas tudēsis in chronica sua: inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tūc albunor collectis ossib⁹ sepeliuit in ciuitate quadam que dicit arabice meduiarazel. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehēsa seductoris falsitate omnia quecunꝙ dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quomodo indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

¶ De successoribus machometi.

Septima cōsideratio est de successorib⁹ machometi. licet em̄ turpissima ei⁹ mors & falsitas sue pphe

tie clarissime iudicauerũt falsitatẽ sue doctrĩe ꝛ imũdiciã sue doctrine verũtamẽ occulto dei iudicio ꝛ dyabolo ꝓcurãte incremẽtũ accepit. Quatuor ergo pũcta in ꝑsenti cõsideratione occurrũt ꝑtractãda. Primus punct⁹ est de astutia dyaboli post mortẽ machometi ne eius doctrina periret. Scd's ꝓo erit de successorib⁹ ei⁹ caliphis egyptio oriẽtali⁹ ꝛ mirammo molino occidẽtali. Tertius de diuersitate gẽtiũ qui sectã machometi suscipere noluerũt. Quart⁹ de diuersitate paganoꝝ qui ĩ aliquib⁹ imitãtur sarracenos ꝛ in aliꝭ differunt.

De astutia dyaboli ne periret secta machometi.

Primus pũctus huius cõsideratiõis est de astutia dyaboli post mortẽ machometi ne periret eius doctrina. vñ cũ ad exemplũ predictorum viroꝝ prudẽtiũ discedentiũ á lege machometi: qꝛ ipm mendacẽ ꝛ immũdũ in vita cognouerãt vt dictum est in precedenti consideratione oẽs fere aliꝭ vellent discedere tunc cognati machometi ꝛ sociꝭ ꝗ prius in honore ꝛ reuerẽtia apud populũ habebãtur occasionẽ legis multa lucrabantur mesti ꝛ confusi cũ multis blanditꝭs ꝛ ꝓmissiõibus ceperũt oĩbus modis simplices attrahere ꝛ ad sectã predictã eoruꝫ animos inclinare specialiter aũt dyabolus astutia sua vsus est quasi quodã instrumẽto s. quodã sarraceno pessimo qui dicebat hali. Hic erat fili⁹ habitari vn⁹ ex decẽ machometi sociꝭs qui post mortẽ ipsius regnũ adeptus est ꝗ blãde ꝑdicauit ꝛ callide ammonuit ad credendum gentes ꝛ dixit illos nõ bene intelligere machometi sermonẽ machometus ꝗ dt nõ dixit ꝙ ante sepulturaꝫ vel vidẽtibus hoibus subleuaret ĩ celũ. Dixit qppe ꝙ post sepulturam corpis angeli cũ nesciẽtibus cunctis delaturi essent in celũ. Unde qꝛ statim cũ nõ sepelierũt. Id circo fetere cepit: vt statim sepeliret hac igit causa gẽtem in errore ꝑstino parumper detinuit duo vero fratres scriptoꝝ machometi filiꝭ noĩe basan ꝛ horaꝫ ieiuniꝭs ꝛ vigiliꝭs fortiter corpa macerantes pene ad mortẽ deuenerunt pater ꝓo eoꝝ sepe filios ãmonebat ne ꝑ tam lõgam macerationẽ sua fatigarent corpora. Ipse aũt vidẽs illos stultos esse ꝛ ad mortis hostiũ pre nimio labore iã deuenisse de machometo vti erat rem patefecit. Cognita autem neqtia illi⁹ a patre ceperũt comedere et bibere vinũ. ꝛ sicut in sua lege fortiter antea ꝑstabant ita deniqꝫ legẽ ꝗuis non ex toto dimitteret ceperũt sed ꝛ quedam pars gẽtis istos in cõsuetudine insecute sunt.

De successoribus machometi in oriente ꝛ occidente.

Secundus pũctus est de successoribus machometi scd'm ꝗd narrat Acoñ. eps in libro de re-

bus et statu terre orientaliū post
mortē machometi. Sarraceni quē
dā ex discipulis machometi loco
ei9 elegerūt quē vocauerūt calephā
q̄ si successorē siue heredē eo q̄ di
gnitatis z principatus machome
ti successor existeret qui dignitatē
z potestatem adeptus cepit parti
blāditijs ptiz cōminatiōe z metu
pp̄los ad se reuocare z multitudi
nē hoīz cōgregare. Sz qdā Asca
li nomine cōtra p̄dictū calephā i
uidia cōcitat9 z indignatiōe cōmo
tus cōcupiscētia lucri z ambitiōe
secularis dignitatis tract9 modis
quibus potuit per se z suos eidez
se opposuit z multipliciter expu-
gnans nō cessauit donec ipsum a
principatu remouit. Post hūc er-
go qdaz patruelis machometi no
mine alij cū obtinuisset pr̄cipatū
vehemēter cōmoueri cepit z indi
gnari q̄ successor machometi vo-
caret: cū se digniorem ipo macho
meto reputaret z pp̄hetā eximiū
cui dn̄s familiari9 q̄ machometo
fuisset locut9 se vellet ab omnib9
existimari hic ergo z cōplices ei9
legi machometi maxime detrahe
bāt z in ipsum multa maledicta p
ferebāt. ¶ Alios rit9 z alias insti-
tutiōes z aliū orandi modū quaz
tradidisset machomet9 p̄dicātes.
¶ Illi aūt qui legem machometi
tenere voluerūt in partib9 orien-
tis. Calepham baldesensez statue
runt qui in tanto honore z reuerē
tia a suis habetur q̄ nisi mādato
auctoritate eius nullus quātūcū-
q̄ potens aut nobilis appellaret
soldan9. z oēs ei9 subditi tā reges
q̄ alij. pedes ei9 ad terrā vsq̄ pro
strati reuerenter osculantur. Suc
cessores āt halij de q̄ supra fecim9
mentionē cōtra singularē oriētis
calephā sedez suā erexerūt in ter
ra egypti inumeris diuitijs z de
litijs affluētes. ¶ Unde iter egy
ptios z oriētales populos magna
semp extunc fuit dissensio z odiū
implacabile z in lege discordia z
cōtradictio sarracenorū populis i
duas ptes diuisis. qdā pte halij
z eius successoribus adherēte. ma
iori tn̄ parte cōsentiēte machome
to z successoribus eius. postq̄ p̄o
soldanus tpalē administrationē
egypti sub dn̄o suo calepha egyp-
tio adept9 est. timēs sibi eo q̄ ca-
lephe nō īmerito multis accusan
tibus erat suspectus vt ip̄e saladi
nus ad vllum superiorē haberet
respectū sz ipsi sibi z soldan9 eēt
ac calepha accessit ad dn̄m suū ca
lephā egyptiū tanq̄ ei debitā z so
litā vellet exhibere reuerentiā. et
claua ferrea quā gestabat i mani
bus ex improuiso ipsum ad terrā
pstratum eiecit. z p proditionem
occidit. oēs aūt filios ei9 z cogna
tos z speciales amicos vel interfi
cere iussit. vel carceri ppetuo mā
cipari. extunc soldan9 baldaū. so
lus monarchiā z dignitatē tā sup
egyptios q̄ sup omnes alios ori-
entales obtinuit: saladino cōpellē
te egyptios vt ei concorditer obe
dirēt z nullū calephā alium insti
tuere p̄sumerēt. nec ritus alios q̄
halij orientales obseruarēt. Prin
ceps aūt orientalium sarracenoz
omnium qui legē machometi ob

eruat potissimus q caput imperii sui et dignitatem et regni sui solium in ciuitate marrochque: que quondam carthago dicebatur collocauit. et non solum ethyopie et affrice. sed etiam hyspanie in magna parte dominatur orientali calipha cum vniuerso populo suo subiectus esse recusauit Sed et ipsum regem et calepham reputans miramamolim id est regem gentium se et omnes successores precepit appellari lingua enim eorum mira idem est quod rex mamolim autem gentium interpretatur vnde inter orientales et occidentales sarracenos magnum est scisma. et dissensionis quam plurimum vtilem christianis. eo quod isti illis in preliis et expeditionibus contra nos renuunt prestare subsidium regno ipsorum in seipso diuisor ex magna parte dissoluto

¶ De diuersitate gentium que legem machometi suscipere noluerunt.

Tertius punctus est de diuersitate gentium que legem machometi suscipere noluerunt. Narrat supradictus doctor libro quo supra quod multitudo gentilium et idolatrarum copiosa, et maxime hi qui septentrionales inhabitant regiones circa paludes meothidas et in partibus vulgarie et cormanie vsque ad fines hungarie et qui in confinio regni dacie et aliis partibus adiacentibus commorantur machometi legem recipere noluerunt et qui ab aliis sarracenis orientalibus et occidentalibus valde remoti sunt per metum vel violentiam non potuerunt compelli vnde vsque hodie quidam eorum errorem vetustum retinentes ydola colunt venerantur adorant. Alii autem more pecudis nec legem nec scripturam nec litteras vllas habentes arbores et arbusta et pecudes et generaliter quicquid in mane casu aliquo primum eis occurrit illud pro deo reputantes per totum diem colunt et adorant. Quidam autem ex eis se verum et summum deum ignorare consistentes putantes deum tamen ignotum aliquo placare sacrificio et obsequio venerari carnes vel panem seu aliam huiusmodi oblationem in altum proiiciunt in honore illius qui deus est et habitat in excelsis clamantes et dicentes ei sit oblatio hec qui super omnes est et summe diuinitatis inter alios obtinet principatum.

¶ De diuersitate paganorum in parte sarracenos imitantium.

Quartus punctus est de diuersitate gentium qui in aliquo imitantur sarracenorum legem differunt. et in aliis. et primi dicuntur torcomani qui in terra turcorum inhabitant hi traxisse creduntur originem a septentrionalibus sarracenis supradictis. Unde nomine composito a turcis et comanis appellantur turcomani De turcis siquidem ex antiquis orientalium historiis certum habemus quod ex septentrionali regione exeuntes persarum fines ingressi non solum regionem illam sed vniuersas fere orientales prouincias armata manu occupauerunt violenter. extunc autem gens illa prius rudis et inculta nec habent certam mansionem sed passim cum vxoribus et filiis et pecoribus vagans et pascuarum commoditatem sectans regem sibi prefecit: ciuitates

et oppida possidere incipiẽs agriculture dãs operã que prius de peculio tamẽ viuebat ac iura sibi ciuilia constituens. Hi aũt qui suarum ditate permanẽtes priorẽ viuẽdi modum deserere noluerũt appellati sunt turcomani. In mltis aũt imitãtur illos sarracenos qui beduini dicũt. Isti beduini ex arabũ gente principaliter ceperũt originem: de quorũ stirpe dicunt descẽdisse machometũ. Hi aũt dogmatizantes q diem mortis a deo sibi constitutũ nec preuenire possunt nec preterire. nunq̃ ad pugnã armati pcedunt sed solummodo camisiati pepulis more feminarum capita inuoluẽtes lanceis et ensibus tantũmodo vtẽtes. et licz leuiter et de facili ɔuertant in fugam alios tãtũ sarracenos timidos et ignaros reputãt: q spicula et sagittas a lõge iaculant sunt aũt non solũ xpianoꝝ sed et ẽt sarracenoꝝ et pditores mẽdaces et cõstãtes et amici fortune et duplici via gradientes his quos cernũt pualere libẽter adherẽtes. Portãt ẽt i capitibus pilleos rubeos cũ pepulis i tentoriis de pellib9 animaliũ habitantes: ouinis ẽt pellib9 et capilinis plerũq3 vestiunt nullã aũt habentẽ certã mansionem in campestrib9 et pascuis turmatim ptibus incedẽtes vagi habitãt pascũtur vbertatẽ sectãtes diuersas regiones circũeũt lacte viuentes et aialium copiosaz multitudinẽ secuz trahẽtes. ¶ Ipsi autem penitus ociosi taz equorum q̃ pecoruz vxorib9 suis procurationẽ relinquũt

Sunt et alie gentes ex orientalib9 ptibusque legẽ machometi custodiunt excepto q more xpianoruz ad ortũ solis adorant eo q patres eorũ qui xpiani fuerũt hũc moduz orãdi eis reliquerũt ab aliis sarracenis hẽtici et prophani reputãtur: ex quib9 nõnulli ipsum solum deũ summũ reputãt eo q iter omnes creaturas visibiles pcellentẽ habet pulchritudinẽ. Sũt aũt qdam aliĩ miserabiles homines in montanis circa iuga libani in ptibus tripolitanis cõmorãtes qui licz ex parte legẽ machometi obseruent. dicunt tñ se legem alterã occultam habere quã nõ licet alicui reuelare nisi filiis eorũ cũ iã adulte sint etatis: vt secreta pueriliter nõ. reuelẽt vel mortis articulo imminente cum patres in extremis laborantes spẽ euadendi non habent. Vxores aũt eorum et filie in lege maritorum et parentũ suoruz ignorãtes legẽ illã dicũt se credere q si forte filii9 leuitate illã legẽ quam vocant occultam matri sue reuelant. vxor a marito et filius a patre absq3 vlla retractatiõe necarentur. Hi aũt pter morẽ aliorum paganoruz vinum bibũt et carnes porcinas edunt ab omnibus aliis tanq̃ hẽtici legis reprobant. Ipsi etiaz pessima et abhominabilia et sexui femineo cõtraria in occulto turpiter operantur sicut illis narrantib9 q ab illis recesserũt cognituz est timẽt ne vxores eoꝝ eos relinquerent vel contemptui haberẽt si execrabiles ritus eoꝝ et immũdicias secte peruersissime cogno-

fecerēt. Est etiā in puincia fenicis circa fines ciuitatis Enthadēsis qui hodie vulgariter appellat tortaza, quidā popul⁹ scopulis ꝛ mōtib⁹ vndiq̧ circūclusus ihabitans habēs castella .x. fortissima. ꝛ ppt viaꝝ angustias ꝛ rupes iaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis ꝛ vallib⁹ oīm fructuū ꝛ frugū fertilitate fecūdissimis ꝛ amenitate iocūdis. Hoꝝ aūt hoīuꝫ q̄ azissimi nuncupant multitudo numerū .xl. M. excedere dicit. Preficiūt autē sibi capitaneuꝫ nō successione hereditaria sed p̄rogatiua meritoꝝ quē ipsi veterem seu senem appellant nō tam prouecte etatis rōne: q̄ʒ prudentia dignitatis p̄eminētia. ¶ Prim⁹ autē ꝛ summ⁹ infauste religionis eoꝝ abbas ꝛ locus vnde principiū habuerūt in partibus est orientaliū valde remotis versus ciuitatē baldorensē ꝛ ptes persidis puincie. Hi autē vngulā nō findētes neq̧ sācꝫū a pphano discernētes oēm indifferēter obedientiam superiori suo exhibitā sibi credūt esse vite eterne meritoriā. Unde tante subiectiōis ꝛ obedientie vinculo magistro suo quē senē nomināt astringunt q̄ nil ita piculosū est aut difficile q̄ ad mādatum domini sui hilari animo ꝛ ardēti voluntate amplecti ꝛ perficere vereant. Senex aūt dñs eoꝝ pueros de populo suo in locis secretis ꝛ delectationibus facit nutriri ꝛ diuersis ideomatū gñribus diligenter imbutos ꝛ istructos ad varias puincias mittit cū cultellis vt potētes hoīes tam ex xpianis q̄ʒ ex sarracenis vel q̄ ex aliq̄ causa habet eos odio vel ad p̄ces amicoꝝ suoꝝ seu etiam ppter immēse pecunie p̄cium sibi datū mādat occidi pmittēs ppter huiusmodi mādati executionē lōge maiores delicias habituros i paradiso sine fine post mortē q̄ʒ fuerit ille in quib⁹ fuerāt nutriti. q̄d si ppter huiusmodi obediētiā eos mori cōtigerit martyres a suis iudicant ꝛ inter sanctos ab illo populo deputati i summa habent reuerētia. ¶ Parentes vero eoꝝ a magistro qui senex dicitur multis munerib⁹ ditant. ꝛ si serui erāt de cetero liberi dimittūt. Vn̄ miseri adolescētes seducti de cōuētu p̄dictoꝝ fratruꝫ ad varias partes mūdi trāsmissi cū tanto gaudio et desiderio legationē mortiferā suscipiūt ꝛ cū tāta diligentia ꝛ sollicitudine pficiunt se se variis modis trāsfigurātes ꝛ aliarū natiōnū ritus ꝛ habitū sibi assumētes aliquādo in specie mercatoꝝ quādoq̧ in specie clericoꝝ seu monachorū ꝛ ifinitis aliis modis se se occultantes q̄ vix aliquis in vniuerso mūdo adeo caut⁹ ē q̄ sibi possit ab eoꝝ insidiis precauere ꝯtra iferiores psonas aliquid machinari dedignant. Potētes aūt quib⁹ ipsi aduersant vel p̄cio magno se rediemunt vel armati incedētes cuꝫ caterua satellitum cum suspitione ꝛ metu mortis semper incedūt. Hi aūt super oēs alios sarracenos legem machometi et eius instituta diligēter ꝛ artissime seruauerunt vsq̧ ad tempora cuiusdā magistri

xpi qui naturali preditus ingenio diuersarũ scripturarum excitatus studio xpianorum legẽ ⁊ xpi euangelia cepit cum omni diligẽtia legere ⁊ pscrutari ãmirans xpi miraculoꝝ virtutẽ ⁊ doctrine sanctitatẽ ex quoꝝ cõpassione vt irrationabilẽ cepit abominari machometi doctrinã ⁊ tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatim reuocare. Unñ exhortatus est eos ⁊ mã dauit ꝙ vinũ cũ modestia biberẽt ⁊ carnes porcinas mãducarent. Tãdẽ vero post multas amonitiones et varias doctoris sue pdicatiões in hoc oẽs cõcorditer cõsenserũt qꝺ relicta machometi pfidia pcepta baptismatis gr̃a efficerentur xpiani. Ita tñ ꝙ eiusdẽ conditionis essent ⁊ libertatis vt alij xpianorum lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus militie tẽpli tributarij duo milia bisanciorũ eisdem annuatim psoluẽtes p securitate cuiusdã terre sue q̃ in ꝯfinio terre p̃dictoꝝ fratrũ sita erat qui multas eis molestias occasione ciuitatis inferre cõsueuerant. Prefatus autẽ azisimoꝝ magister vnũ de familiaribus suis virũ eloquẽtem prudẽtẽ ⁊ strenuũ de quo plurimũ cõfidebat misit ad regẽ hierosolimitanũ. Rex autẽ intellecta cã legationis pro tanti populi visitatiõe ⁊ animarũ a laqueis dyaboli liberatione deo gratias agẽs. Nũciũ senis cũ summo honore ⁊ gaudio magnifico recepit ⁊ ipm ad ppria reuertẽtẽ vt dño suo bonã regis ⁊ xpianoꝝ voluntatẽ ⁊ magnũ desideriũ denunciaret ⁊ vsqꝫ ad fines terre sue deduci p̃cepit que dum fines suos iã fere ingressurus tripolim pertrãsisset: quidã ex nr̃is vir belial ⁊ iniquus dei timorem ante oculos suos nõ apponẽs hoĩez de regio ducatu ⁊ fidei xpianoꝝ sinceritate cõfidẽtẽ improuisum nil ãn sibi metuẽtẽ i detrimẽtũ xpiani nominis ⁊ maxime ecclesie oriẽtalis occidit. Unñ pp̃s ille q̃ tãqꝫ planta nouella nondũ radicatus erat in fide cum ira magna ⁊ indignatione fidem nr̃am respuẽs et nr̃oꝝ cõsortiũ suspectũ hñs a tam sctõ ⁊ honesto pposito resiliuit et vsqꝫ ad temp⁹ pñs xpianos ⁊ dei ecclesiam psequi ⁊ infestare nõ p̃termisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille proditor animas innumeras ĩterfecit. His igitur ⁊ alijs innumeris mõstruosis hominibus miserabilis regio oriẽtalis corrupta est ⁊ alie q̃plures eius pnicioso exẽplo sunt coinquinate contagio.

¶ De bello sarracenorum p argumenta cõtra fidei fortalicium.

Octaua considera tio huius libri est de bello sarracenoꝝ p rõnes ꝯ nostrũ fidei fortaliciũ suo ceco iudicio nimiũ efficaces nõ attẽdentes ꝙ est turris fortitudis a facie inimici. ⁊ vt colligere potui ex diuersis libris. x. sunt argumẽta quibus insultant ꝯtra nos. Primum cõtra nomẽ xpianũ. Scõm cõtra xpi conceptionẽ. Tertium ꝯ xpi diuinitatẽ. Quartũ cõtra xpi morrẽ

Quintū ꝯ̄ trinitatē ꝑsonaꝝ. Sex-tū cōtra beatitudinē eternā in visiōe dei. Septimū cōtra matrimonium vnius vxoris tm̄. Octauū contra baptismū quo ad ablutionē interiorē. Nonum cōtra adorationē imaginū. Decimū contra veritatē vtriusqꝫ legis quas dicūt esse corruptas ꝑ iudeos ꝛ xp̄ianos ꝛ nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano continetur.

¶ Contendit ostendere xp̄ianos non esse xp̄ianos.

PRimum argumē-tū sarracenoꝝ est ꝯtra nomē xp̄ianū. Dicunt eīm ꝙ illi qui vocant xp̄iani nō sunt christiani nec debent vocari xp̄iani qꝛ sunt cōtrarij oībus dictis ꝛ factis que operabat ꝛ dicebat iesus xp̄s ꝙ xp̄s erat iudeus ꝛ seruauit sabbatum. Et ipse dicit in euangelio Matth. xv. nō sum missus nisi ad oues q̄ perierūt dom⁹ israel. Itē erat circūcisus sequitur ergo ꝙ nihil habēt facere cū eo in pauco vł in multo immo sunt sui ꝯtrarij totaliter. ¶ Ad hanc venīferā oppositionē dupliciter respōdet. Prio eius oppositū ex operib⁹ ostēdēdo Secundo ꝙ saraceni sic dicentes sunt cōtra legē suā. Primū sic ostē-dit qꝛ experientia teste possunt videre sarraceni qui habitant inter xp̄ianos q̄ntam gloriā ꝛ honorē ꝛ q̄nto corde xp̄iani faciunt ꝛ offerūt iesu xp̄o edificatis tam solennissimis ꝛ magnificētissimis ecclesijs in suo nomine ꝛ sue beatissime matris ꝛ suorum sanctorū ditatis in crucibus ꝛ calicibus patenis candelabris lampadibus ꝛ imaginibus ex auro ꝛ argento deaurato. pñt iterū videre ꝙ xp̄iani ieiunāt xl. ob reuerētiā .xl. dierū q̄s iesus xp̄s in deserto ieiunauit. ꝛ sicut dicit lex saracenoꝝ de mēse romadā qꝛ in eo descēdit ꝙ ipsum ieiunēt saraceni data ratiōe ꝙ qui mēsē ꝯfitetur ipsum ieiunet quis ergo potest dicere de fidelib⁹ ꝙ nō sunt xp̄iani ex quo .xl. ieiunāt ꝛ sic cōntentes vitā iesu xp̄i sequunt suum exēplū. Ieiunant similiter .iiij. tēpora anni ꝛ vigilias festiuitatū iesu xp̄i sue matris: apl̄oꝝ: ꝛ multorū aliorū sanctoꝝ quoꝝ festa solēnizant non solum cantādo in multa gloria laudes deo ꝛ illis sꝫ ꝛ ēt diebus illis cessando a corporalibus laborib⁹ lucratiuis. Possunt etiā videre q̄ntā deuotionē ꝛ honorem deferunt nomini suo cū multi ex xp̄ianis cū audiūt ipsum nominare inclinant sua capita ꝛ aliqui flectendo genua ꝛ qualiter etiam eūdē blasphemātes cū in iudicio accusantur publice puniuntur. nō facio mentionem de secretis actibus cordis in contemplationibus nec de lachrymis q̄ de eoꝝ oculis sepe emanant in magna abundātia memorādo suā doctrinā suas ꝑdicatiōes suos nobilissimos act⁹ ꝛ virtuosissimos suam vitam suā mortem suū ad inferos descēsum suā resurrectionē a mortuis multis ex eis secum resuscitatis. Itē memorando etiam post suam resurrectionem suam familiarem cum apostolis conuersationem

p dies.xl.anteq̃ ascẽderet ad celos. In qbus sup oẽs angelos sedet ad dexterã patris semp orando p suis fidelib⁹ memorãdo etiã quõ in mũdi fine veniet i maiestate sua ꝛ sui patris ꝛ angeloꝝ iudicare viuos ꝛ mortuos: ꝛ ꝙ dabit existẽtib⁹ ad dexterã suãvitã eternaꝫ: ꝛ existẽtibus ad sinistraꝫ tormenta sine fine. ¶ Quis ergo sarracen⁹ viuens inter xp̃ianos põt dicere nõ eẽ xp̃ianos: nec taliter debere vocari illos quos cũ tãta fide cũ tanta deuotione cũ tãta reuerẽtia. ꝛ cũ tãta gloria ↄstat adorare iesuꝫ xp̃m. ¶ Scd̃o declaro ꝙ sarraceni hoc dicẽtes sunt ↄtra suã legẽ nõ dico solũ illu qui habitãt inter xp̃ianos ꝛ nouerũt supra p̃dicta sed etiã existẽtes i mequa loco securo eis ẜm alchoranũ. cuꝫ ipsummet alchoranũ in multis locis vocet eos xp̃ianos latine arabice noĩauit eos nazarenos. qđ i idem redit. s. discipuli nazareni sicut xp̃iani discipuli xp̃i q̃ est magister oĩm fideliũ. ꝛ qm̃ apparuit paulo sic se vocauit nazarenũ. Dicẽs ego suꝫ iesus nazarenus quẽ tu ꝑsequeris Sic ergo sarraceni nõ possunt iponere fingere negare vel affirmare de xp̃ianis q̃cq̃d eis placuerit: qm̃ lex eorum vocat eos christianos. ipsi dicunt ꝙ nec sunt xp̃iani: nec debẽt ita nominari. Vñ bñ possunt ↄsiderare sarraceni de xp̃ianis sic dicẽtes. cui⁹ alterius legis volũt esse: qm̃ nolũt affirmare esse xp̃ianos. ꝙ tamẽ publice dicit lex eoꝝ. Et ideo ex quo suaꝫ voluntatẽ supponũt legi sue negãdo ꝙ ipsa affirmat. nõ est mirãdum si similia faciũt de sancta scriptura xp̃ianoꝝ negãdo taꝫ irrationabiliter iesuꝫ filium marie esse filiuꝫ dei. quẽ sacra scriptura in plurib⁹ locis veteris ꝛ noui testamẽti p tali nominat ꝙ sit fili⁹ dei suus filius primogenitus su⁹ ꝓprius fili⁹. verus suus filius vnigenitus sic ꝙ vnus solus est fili⁹ ꝓprius dei genitus de sua substãtia ꝓpria ꝛ natura ꝛ non multi. de quo vt nemo dubitaret dicẽdo iste est vel ille. de⁹ pater suũ esse de nube eẽ loquẽdo dixit eũ ostendẽdo hic est fili⁹ me⁹ dilectus. ꝛ si sarraceni negant sacrã scripturã quam habẽt xp̃iani negãt legẽ suam in multis passibus q̃ affirmãt ꝙ eaꝫ debẽt credere: q2 facit mẽtionẽ de scriptura moysi: ꝛ psalmista dd̃ de multis etiam ꝓphetis ꝛ euangelijs affirmat eñi alchoranuꝫ ꝙ illi sunt credẽtes in deuꝫ qui credũt ea q̃ de⁹ iussit anteq̃ machomet⁹ esset in mũdo. Ad ea autẽ que dicunt ꝙ ideo nõ sumus christiani quia nõ obseruamus sabbatũ nec circũcisionem que ꝛ q̃ manifeste sint rationes quare lex moysi non debuit obseruari post publicationeꝫ legis gratie. et excepto quod moralia precepta manserũt cessauit impletis per iesum mysterijs in ipsa contẽtis ad plenum in primo libro fuit declaratuꝫ ꝛ reduco hic ad memoriam saltẽ vnũ dictũ quod multuꝫ debẽt attendere iudei ꝛ saraceni vtentes circũcisiõe ꝙ quãdo rex impleuit suum promissum si post aliquis ducat. p di

missio illud qd ipse ordinauit bñ pôt intelligere q et facit iniurias qr ocedo tale p pmisso dat itel ligere nõ eẽ impletũ qd promisit in tpe iaz pterito p eũ assignato sic ẽ de circũcisione quã deus dedit abrahe p signo cõfederatiõis inter deũ: r eũ quousq de suo semine nasceret ille q̃ habebat esse oĩm gentiũ bñdictio messias promissus deus r hõ: qr ergo saraceni vtuntur circuncisione cõtinuo sunt ĩ ira dei sicut iudei faciẽtes deũ mendacẽ r periuruz non implẽtem qd promisit r iurauit tpe determinato. Respõdent ad hoc saraceni ex vno falsissimo fundamẽto ꝓsupposito: q cõtempta lege scripture r gratie debẽt seruare solũmõ legẽ nature quam abraham obseruauit ex quo ipsi non legez moysi nec xpi: sz datã abrahe solũ tenẽt p vera q debẽt esse sicut r ipse circũcisi: ita q postq habita est lex pfectiõis redeant ad legẽ nature in qua vixerãt ab initio mũdi quoniã hoĩes non erant capaces maioꝝ legis sicut si postq homo creuit ĩ etate r est factus homo intelligẽs dicat q ei conuenit loqui. sicut qñ erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogitare sicut puer: ludere potest sicut puer cuz hoc sit certum oĩbus hominibus cumveniũt ad etatem pfectaz debere facere illud qd pertinet ad talẽ etatẽ r dimittere ea q̃ faciebãt cũ paruuli erãt. ¶ Sz querẽdũ est a saracenis quare circũcidunt vt cũ nesciuerint respondere remaneãt ꝯfusi in circũcisione sua nõ eñi inuenit expsse dictũ in alchorano p magistruz machometi q circũciderũt se r sui credẽtes. sz isti sui credẽtes addiderũt se dicẽdo q ex q̃ fuit data lex abrahe r ipe fuit circũcisus q necessaria est eis circũcisio cũ dicant professores r obseruatores legꝭ abrahe. q machometus fuit circũcisus nõ legit in alchorano: sed in libro sue gñatiõis r vite narrat q ipso nato circũcidit eũ Gabriel qñ balneauit cor eius r apuit r post hec vba statim sequit. Et dicũt q natus est circũcisus. ¶ Ex quo ergo de sua circumcisione dicunt duas opiniões nullã earum affirmãdo apparet q de eius circũcisiõe nõ sũt certi nec talis circũcisio sicut ipsi dicũt fuit circumcisio Abrahe que fuit nõ p angelum: sed manu hoĩs facta. q Machomet natus sit circũcisus hoc dicere est ad beneplacituz potuit machomet de facto si rex fuit arabũ vel pĩceps vel subditi sui iter se vel ex parte sua nõ dei. dare suis dimissaz. qd tñ in libro suo nõ continetur sic accidisse. Sed qd mysterium circuncisiõis datũ abrahe quõ iam totaliter cessauerat r fuit annullatum potuerit iuste ordinari r ꝯtinuari clarꝫ est q nõ qm iudei sicut dictũ est qñ ea vtũtur sunt ĩ cõtinua ira dei r odio de q̃bus sic datur itelligi in eo q narrat de vita machometi nõ fuit filius iter eos patre eoꝝ nõ expectãte q angel circuncidat puerũ qñ die octaua facit eũ statim circũcidi. ergo machomet fuit filius gẽtilis vel xpiani: si gẽ

talis videat q̄ tale affirmat i qua reputatiōe teneret eū mater sua vidēdo eū dissimilē patri suo generi toto. si prio nō habuerat de ea reuelatiōe: de qua tñ nihil narratur. z quō pōt dici per angelum circūcisus statiz sicut natus fuit. si nat' fuit circūcisus hoc nihil est dicere qm̄ est ꝯtradictio in terminis. Si iā forte dicat ꝙ circūcidit eū angel' in vētre matris sicut si a sua conceptiōe fuisset sanctificatus: z in gr̄a dei cui nō cōcordant ꝟba psalmi claritatis. Uñ magister machometi quē diabolū itelligo iurādo p claritatē noctis qñ colligit seu occidit dicit sic. an nō te inuenit dñs tuus orphanū z approp̄inquabit. inuenit te deuiū z direxit. inuenit te pauperē z ditauit ecce sanctitas tā p saracenos laudati religiosi machometi quē ßm ꝙ ipsi itelligūt de' inuenit deuiū z direxit. z ad q̄d direxit statiz declarat ꝙ de paupere eū ditauit z quid dicat in libro suo cōtra diuitias cū illas z luxurias pmittat diabolus suis nō dicit. Sed hoc est certū ꝙ difficile est ꝙ diuitias habētes ingrediātur paradisum dimittēdo ergo hoc ex q̄ illud qd̄ dicitur de circūcisiōe machometi nō legitur in libro suo p eos reputato p autētico illd̄ est magis apparēs ꝙ ipse z sui pmi credentes p maiori vel mltomagna parte fuerūt xp̄iani non circūcisi sed baptizati. Uerūtamē cū in alchorano dicat de magna istātia p eū ad iudeos: vt eēnt sui credentes existenti maiori labore z principalio in infectione sua faciendi semp̄ suū pricipatū maiorez p eum tñ desideratū p cōcordia eoꝝ q̄ sibi adherebāt forte fuerit introducta circūcisio q̄ leuiter potuit itroduci cū in illis partibus esset multitudo iudeoꝝ z ē verisimile ꝙ multi eoꝝ erāt neophiti z cū in multis istoꝝ magno tēpore duret affectio ad legē moysi sicut ꝟba p eos habita z suos patres habēdo fiduciā dñi tpalis. multi illoꝝ non cōtradicūt circūcisioni. dicūt iterū z aliqui ꝙ durauit adhuc i illis partib' heresis pharisoꝝ qd̄ ad saluationē reqrebat cum euangelio obseruare legē moysi z nō minus pēsandū est. ex quo labor machometi z suoꝝ successoꝝ erat adiūgere principatui sic xp̄ianos sicut iudeos z gentiles per ipsuz z suos fuisse ordinatū ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent elataher quo vtunt quādo ingrediūtur suas mesquitas. pōt ergo alp haquini saracenoꝝ p seipsos intelligere quāte efficacie est ꝙ arguūt cōtra xp̄ianos ꝙ circūcidūt se sicut fuit xp̄s qñ ipsi seipsos reputātes z tenētes se pro magnis zelatoribus z imitatoribus ei' nō nascūtur circuncisi nec expectant ꝙ angel' circuncidat eos sicut dicunt de machometo. Forte respōdebūt ꝙ alia est ratio i machometo z alia i eis. sed ex quo i eis non verificat ꝙ in sua prophetia non est mirū si imponēt xp̄ianis debere circūcidi ex quo xp̄s fuit circūcisus sicut hoies ceci vel debiles visu loquētes i eo ꝙ nō vel pauci

vident q sequitur ea que pedib⁹ calcāt vel manib⁹ palpāt. sed de eo q dicunt nō vident qd est ante vel retro ad dexteras vel sinistras supra vel infra volo dicere q non cōsiderāt causaz quare fuit iesus xps circūcisus nō habēs locuz in suis fidelibus postq cessauit lex moysi z fuit euacuata a v̄tute que primo in eo erat qn fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortē suā: qr fuit p eaz obseruata lex moysi faciēdo pascha agni. Unde ex quo fuit mutata substātia z natura illarū rerū in quibus principaliter stabat veritas legis moysi lz inueniantur scripta z q iudei teneant eā cū multa diligētia in suis synagogis ex quo deficit eis virt⁹ nō obligat vt seruet. immo poti⁹ obligat vt nō obseruet. Quoniaz hoc est certū z notoriuz oībus hoībus mūdi q nō existente virtute rei significate p signū si ille qui signū habebat vult ea vti sicut prius q ipe factor reputatur falsus z mendax vel stultus sine sensu vt cū sit spālis diuisa militibus a non militibus quomō aliqs eoruz suis demeritis priuat a militia si ducat eādez diuisam quā primo ex quo substātia v̄itatis habuit mutationez est reputatus mēdax z datur ei pena p eo nō minus est de illis dignitatibus taz ecclesiasticis q secularibus quib⁹ possunt priuari possidētes vł si nūq habuerūt z vocātur tales. eadē ratio cōcurrit circa mulieres existētib⁹ aliis signis virginū z vxoratarū corruptarū: qr iste facerēt iniuriā suis maritis si ambularēt in habitu in quo primo ambulabāt: sic facerēt iniuriā regi milites si facta pace in se ducerēt signū qd primo erat guerre vel ecōtra signo ipo facto existēte falso qm non est cōforme rei p illud significate ppriā. Exēplum circa materiā de qua loquimur est de muliere que alio habitu vtif quādo est virgo despōsata z alio quādo iā peperit: qr si postq peperit filiū vult ducere si sicut prius anteq pareret oēs vidētes deriderent eā reputātes eam mulierem insensatam. spāliter si ipsamet occidit suū ppriuz filiuz z se vellet ostēdere ac si nūq peperisset: qr iaz non solū mulier insensata sed etiaz reputata sicut veraciter falsa z sine aliqua excusatiōe plena oī malicia. hic est proprie casus synagoge societatis descendētis ex semine abrahe qua aliis omnibus dimissis generationib⁹ de⁹ accepit in fide pro sponsa sua quādo abraham credidit z fuit ei reputatū ad iustitiā. Unde ex illo tēpore semper vixit in fide z spe qd ex illa debebat nasci messias q nō erat in aliqua alia generatione z i signū predicte fidei abrahā sicut dictum fuit accepit circuncisionez nato ergo messia ex semine iudeoꝝ z impletis per ipsum omnibus mysteriis sic est q vt maneret in statu quē primo tenebat occidit filiū ex ea natum quis poterit iudicare nisi q sit totaliter sine sensu z plena oī malitia postea potuit vti circūcisiōe pro diuisa ei data quousq ex ipsa nasceretur si

lius ei promissus hec ratio nõ minus culpat saracenos cõfitentes natiuitatem iesu xpi ex maria virgine descẽdẽte ex genere iudeoꝝ. Et si impleto mysterio circũcisiõis statim cessauit que primo erat diuisa ꝛ signũ specialis amoris illiꝰ populi. Item circuncisio tenebat locum ꝛ conditionẽ vnius supplicationis ꝯtinue ad deum vt recordaretur sue misericordie scdm qd locutus fuit abrae ꝛ alijs patribꝰ iudeoꝝ ꝙ veniret ad medendum cõtritos corde ꝛ ad predicandum captiuis indulgẽtiã ꝛ clausis daret apertionem ꝛ consolationez lachrymantibus: impleto ergo ꝛ de ea habita perfecta notitia circuncisio que iudeis erat sicut quedaz supplicatio primo redit in abominationẽ ꝛ odium quantoplus ducunt eam tanto se faciũt magis indignos diuina ꝯsolatione de quo tps pteritũ. M.ccccix. annoꝝ est eis plus ꝙ̃ satis testimoniũ existẽdi cõtinue in ira dei ꝛ vt nunꝙ̃ habeant misericordiam sicut circuncisio dabat eis spẽ quam totaliter perdiderũt quãdo mutata substãtia ꝛ notificata ṽitate mysterij circũcisione que erat signũ voluerũt vti sicut prius: bene potest hic dici illud brocardicum istius regni castelle athylodigonuera embiẽdolo tusnegra. Supradictis rationibus comphendẽtibus saracenos plusꝙ̃ iudeos quando ipsi postꝙ̃ cessauit suum mysterium eã rõne qua fuit data abrae vtuntur circũcisione qui si attente voluerunt cogitare in secretis sacre scripture possunt sane intelligere ꝙ in quãtum vtũtur circũcisione sicut moyses continue accusat iudeos ante deũ: quia non crediderunt dictis eius sic abraaz accusat saracenos false suã diuisam deducẽtes post impletionem promissionis sibi facte ꝛ alijs patribus cuiꝰ impletionis ipsimet sunt testes positi i paradiso post mortem iesu xpi accusat eos itcrũ nõ minus abraaz: qꝛ confitẽtes se venire de hismael cõtradicunt eis diuina verba ꝛ mendacia dicũt: quia non in hysmaele: sed in ysaac semine est benedictio omniũ gẽtium. ꝛ dicũt seipsos esse illos de benedictione ysaac pmissa vix sufficeret tẽpus si scriberẽ rationes ꝛ causas occurrẽtes ad intellectũ iniustitie totaliter irrationabilis quã saraceni cõmittũt in vsu circũcisionis non habendo autẽticum ꝛ expressum testimoniũ qd suo magistro: scilꝫ machometo fuerit mãdatum. Veritamẽ si tale pceptũ fingaꝫ nõ potest esse dei qꝛ deꝰ nõ põt dare falsum testimoniũ sicut est circũcisio mutata veritate ꝛ substãtia illius qd significabat totali veritate existẽte principaliter in hoc ꝙ sit cõformitas intellectus cognoscẽtis rei q̃ cognoscitur: potest aliqs dicere ꝙ intelligit ꝙ sol sic relucet nobis ꝛ illuminat de nocte sicut de die. Sed qꝛ natura rei nõ est cõformis sua cognitio nõ est vera sicr ꝛ eius dictũ ꝛ si illud qd dicit ponat in scripturis ꝛ eadẽ rõne illa scriptura erit falsa vt notat dñs Cesariẽsi. in tractatu suo contra sarracenos

¶ Contra christi cõceptionẽ per spiritumsanctum.

Secundũ argumẽtũ sarracenorũ est contra xpi cõceptionẽ quã nos xpiani affirmamus de spiritusancto qui est tertia in trinitate psona: qd ipsi nõ intelligẽtes licet asserant xpm de virgine natum z mariã virginem pmansisse non tamẽ intelligunt spm dei tertiã in trinitate personã: sed potius materialẽ flatũ qualẽ reperimus in hoie z alio animãte. Dicunt enĩ deo insufflante beatã virginẽ de illo flatu virginem concepisse qd volunt auctoritate z ratiõe probare. scz q flatus sit i deo. z q de tali flatu cõceperit virgo. vñ dicitur in ps. flauit spũs eius z fluẽt aque. spiritũ istum intelligunt materialem dei flatum. Item Geñ. j. inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vite. q sic intelligũt deus suo flatu insufflauit in corpus ade. z ita creatus est spiritus in corpore ade illo flatu diuino. de eodẽ flatu intelligũt qd legit in euãgelio. Insufflauit xpus in discipulos suos. z ait. Accipite spm sanctũ zc. Sic etiã intelligũt q gabriel dixit ad mariã. Spũssãctus superueniet in te. z illud qd de xpo dicitur. conceptus de spũsancto ex maria virgine. ¶ Ratione etiam idem volunt astruere sic. Uirgo maria xpm genuit p se nõ alio mediante. sed nec de virili semine eum concepit. nec de diuina substantia. ergo de quodã medio inter rationalem creaturã z deuz Sed quid est mediũ super hoiem z infra deum nisi flatus diuinus quo isufflata peperit virgo maria Si flatus materialis impregnat terrã z germinare eam facit. quid mirũ si flatus diuinus infecundauit mariã. ¶ Ad hec respõdet alanus in suo quadripertito. lib. iiij. ca. j. q illi qui hoc conãtur asserere indigent pena z sensu qz in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea: nec habet instrumẽta flandi vt fauces z huiusmodi. Si enĩ de⁹ corporeus esset. variabilis esset: nec in omni loco. incircũscriptibiliter esset. q autem deus incorporeus sit ratione nõ indiget: cum omnis ratio tam humana q̃ diuina. hoc irrefragabiliter affirmat. Flatus enĩ dei siue spũs dei dicit spũssanctus qui procedit a pr̃e z filio. de quo dicit spũs dñi ferebat sup aquas Geñ. j. z xpus dicit spũs vbi vult spirat Si spũssanctus aliqua voluntas est. rationalis est. z ita materialis flatus non est. Item apls dicit q spũssanctus postulat p nobis gemitibus inenarrabilibus. xpus et ait. ¶ Ite predicate euangeliũ oi creature. baptizantes eos in noie patris z filij z spũssancti. Hic spũssanctus cõnumeratur patri z filio z ita vna est in trinitate psona. de hoc spũ dicitur flauit spũs eius z fluent aque. Cum enĩ spũs scz per gratiam inspiratur peccatoribus qui dicuntur aque propter fluxuz peccatorum aque fluunt idest peccatores conuertunt fluunt pter fluxum lachrymaruz p penitentie

lamenti. q autem dicit dñs inspi
rasse spiraculum vite in corp⁹ ade
sic intelligēdum est spm̄ hominis
creando cū corpori hominis īfun-
dit. per hoc autem qd̄ xp̄s insuffla
uit in apostolos significatū est q
gratiam spūssanctus infundebat ī
eos. Superuenit autem spiritus-
sanctus in virginē gloriosā: q2 ei
infundit gratiam suā. ¶ Eadē ra
tione dicitur cōcepisse de spūssan-
cto. i. opere spūssancti non de sub-
stantia ipsius: ipsa enī virgo sola
dei auctoritate de carne sua xp̄m
cōcepit sine alterius rei pmixtio-
ne nec aliqs debet itelligi flatus
materialis: vt iam dictū est: a deo
pcedens rationalē creaturam ex
cedens: quia si aliquis materialis
flat⁹ pcederet a deo: aut esset eius
dem nature cū deo aut nō. Si eēt
eiusdem nature cū deo. ergo esset
deus. z ita de diuina natura cōce-
pit virgo. q dictu z intellectu est
horribile asserere. Si vero ille fla-
tus nō est diuine nature. queritur
ergo cuius nature sit. si in corpore
nature est z nō diuine erit angel⁹
vel anima cū spūs sit. z ita beata
virgo de āgelo vel anima pcepit.
Si autē corporalis est nihil aliud
q̄ aer eē videtur. z ita absurdissi-
mū est q sequitur vt dicam⁹ vir-
ginem ex aere cōcepisse hominē.
¶ Querit iterū a sarracenis vtrū
ex solo flatu facta sit illa pceptio
si ex solo flatu conceptus est xp̄us
quomodo ex solo flatu flat⁹ est ho
mo: vel ipse flatus fact⁹ est homo.
fuit ille flatus anima xp̄i vł vnit⁹
anime xp̄i. si fuit vnit⁹ anime xp̄i
spūs sophisticus esse videtur. cor-
pus etiā q xp̄s habuit fuit de car
ne virginis aut non. si non fuit de
carne virginis filius virginis nō
fuit. Unde ergo carnem habuit si
de virgine habuit fuit flatus ille
vnit⁹ carni: vt ex illis duob⁹ fieret
conceptio z illo flatu animaret ca
ro ad hoc vt xp̄s fieret hō. ¶ Sed
obiicit sarracenus veritatis inimi
cus si xp̄s nō fuit de substantia di
uina vel de flatu dei pceptus quo
modo ergo fuit dei fili⁹. Ad quod
respōdetur q xp̄us sm̄ humanam
naturam fuit filius virginis. z sm̄
diuinā fili⁹ dei ab eterno a patre
natus sm̄ diuinitatē. In tempo-
re vero de virgine sm̄ humanitatē
q autē christus fuerit deus z ho-
mo supra libro primo latissime p
batum est.

¶ Qd̄ christus non sit deus.

Ertium argu-
mentum sarracenorū
est contra xp̄i diuini-
tatem. Arguunt enī
contra nos si xp̄s eēt
deus ipse de se hoc in euangelio
declarasset. sed hoc est falsū: quia
nunq̄ hoc de se asseruit nec dixis-
se legitur se esse deū. quicquid sit
de argumenti sequela addit qd̄ i-
sipienter dicunt. s. qd̄ nunq̄ de se
xp̄s asseruit se esse deum. Respon
detur multiplici testimonio ipsi⁹
xp̄i oppositum esse verum. Unde
Mar. xiiij: habetur q cū sacerdos
interrogaret iesum dicens. tu es
christus filius dei benedicti. Re-
spondit iesus z dixit illi. Ego sū

est manifesta confessio: q xpus est deus: pter q summus sacerdos scidit vestimenta sua ꝛc. Item iohannis. vj. Ego sum panis vite q de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Item iohānis. viij. Ego sum lux mundi qui sequitur me nō ambulat in tenebris: sꝫ habebit lumē vite. Iteꝫ ex pluribus alijs locis. Ego sum resurrectio ꝛ vita. Ego sū via veritas ꝛ vita. Ego suꝫ ostium per me si quis introierit saluabit. ego principiū qui ꝛ loquor vobis. Ego sum alpha ꝛ o. principium ꝛ finis: que omnia nō possunt competere nisi deo vero: vt patet cuilibet intuenti. In cōfirmationē huius iudei allegantes causam corā pylato. quare deberet mori xps. dixerūt quia filiū dei se fecit. Et sic patet q insipiēter ꝛ stulte locuti sūt sarraceni in preallegato argumento

Contra christi mortem.

Quartum argumentum sarracenorū est contra christi mortem. Ipsi enim asserunt christum immortalem ꝛ impassibilē fuisse qui conceptus de dei flamine. ꝛ ideo dicūt ipsum non fuisse passum vel mortuum: nec a mortuis suscitatū. sed asserunt loco eius alium hominē posuisse cum iudei vellent ipsum cruci affigere. q ita nituntur probare si xps de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est. ita xps impassibilis. Preterea indecēs esset xpm de flatu diuino cōceptum ꝛ quodammodo dei filium crucis subire patibulum. Respondetur q xpus ſm q dei filius est: nec passus: nec mortuus: nec suscitatus est. sed ſꝫ infirmitatē humane nature quaꝫ assumpsit de virgine. quia xps si carneꝫ assumpsit aut passibilē habuit aut impassibileꝫ. Si impassibileꝫ. vnde eam assumpsit. Si passibileꝫ ꝛ pati ꝛ mori potuit: ꝛ ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilē carnem assumpsit. ꝛ sic passibilis fuit. q autē xps filꝰ dei fuerit: ꝛ ſm hoc īmortalis ꝛ filius virginis. ꝛ ſm hoc mortalis diligēter superius libro primo pbatum est. ꝛ etiā q xps passus mortuus ꝛ suscitatus fuerit. ibideꝫ latissime pbatum est in apertione. xij. th esaurorū. Et si dicat sarracenus miserum esse xpm subijsse mortē ſꝫ infirmitatē. Respōdetur q hoc non reputamus christi miseriā: sed dignationeꝫ: quia ex summa misericordia fuit ꝛ dignatiōe: q christus carnem assumpsit ꝛ morteꝫ subijt non q meruisset hoc cum peccatū nō fecerit: vt ꝛ ipsi sarraceni fatētur. sed vt a morte nos per morteꝫ redimeret. Si enim rex aliquis missertus serui sui iacentis in luto lutuꝫ intraret vt seruū liberaret nō hoc ascriberetur miserie regis: ſꝫ dignationi. Ex verbis etiā ipsius alchorani elicitur predictus error Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xpi duꝫ inter homines cōuersaret iniūxit mihi. scilicet deꝰ nec me virum difficilem: sed malorum

expertem creauit. & super me est diuina salus in die mee natiuitatis & mortis & a qua iterum viuus accedam hec ibi.

¶ Contra trinitatem personarum.

Quintum argumentum sarracenorum contra trinitatem personarum. Cum enim audiuit machomet⁹ quod christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit quod ponebat tres deos. & ideo negauit trinitatem in deo. & ideo dixit in alchorano. in capitulo elenesa non dicatis tres: quia de⁹ est de⁹ vnus licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura & rationibus. sicut supra probatum est contra iudeos. libro. iij. consideratione. iiij. articulo. xxiij. quia tamen primum vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secundum vero audire nolunt cum nolint credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro in alchorano. Ideo ad eorum confusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum in diuinis ad quod cum non poterit respondere compellatur intrare conuiuium veritatis.

¶ Queram⁹ ergo a sarracenis quid sibi voluit alchoranum, quia toties induxit deum de pluralitate loquentem. Dicitur etiam in capi. elbalkara in persona dei dixim⁹ angelis adorate adam &c. Et hoc continuauit postea vsque ad finem libri aliquo modo loquendo de deo in singulari: aliquando in plurali. & certissimum est omnibus christianis iudeis & sarracenis quod de⁹ est vn⁹ & solus & simplex & non habet nec potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter non possunt dicere quod deus loquitur de se & angelis dicitur enim ibi diximus angelis hec ergo locutio dei est non angelorum: sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicitur quod omnes angeli adorauerunt adam nisi dyabolus. ergo omnib⁹ angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus. in quib⁹ angeli nullomodo comunicant sicut in creatione mundi. in iustificatione impij. dicitur in alchorano in pluribus locis in persona dei nos non quod creauimus celum & terram & inter media pro ludo. & nos iustificamus hominem &c. & nos misimus christum filium marie & dedimus ei spiritum & euangelium & miracula & talia in quibus angeli nullomodo communicare possunt cum deo angeli enim creati sunt a deo & non creatores cum deo creante celum & terram & intermedia. nec possunt dicere sarraceni. quod vox illa pluraliter sit excellentissimi creati. per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim quod quicquid est preter deum est creatura a deo creata & nulla creatura potest esse concreatrix cum deo. Item. iiij. capitulo. ¶ Non potest etiam dici quod de⁹ pluraliter de se loquitur propter diuersas quidditates que sunt in eo

sicut potentia: iustitia. & huiusmodi quas arabes appellāt saphat. Ista enim sunt in deo nō accidētia: sed sunt ipsa diuina essentia. ¶ Unde in deo nullam cōpositionem: nec pluralitatem faciūt vt p illa de⁹ de se loquatur pluraliter cum tamē in angelo & homine illa accidentia aliquā cōpositionē faciāt & certe talis modus loquēdi. s. q deus de se cum sit vnus pluraliter loquatur inuenitur semel a moyse introductus in Geñ. nā in formatione hominis deus locut⁹ est dicēs. faciamus hoiem &c. Et dicūt iudei q est vox dei ad angelos qd est cōtra sacrā scripturam que nunq̄ dicit hoiem creatū ad imaginē angeli: sed ad imaginē dei. & hoc est q stati subiūgit moyses post ista verba dicēs. Et creauit deus hominē ad imaginē & similitudinem suā. ad imaginē dei creauit illū. Est igitur vox dei patris ad filiū: vel totius trinitatis adinuicem. nam deus qui est vn⁹ & simplex i essentia. est trin⁹ in psonis. & alchoranū illd simpliciter dixisset: nisi quia tenuit q nō posset esse distinctio personarū sine distinctione essentie. Ideo dicit i capi. elneza. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra: & nō dicatis de deo nisi veritatem: q xps iesus marie filius est nūcius dei. & verbum dei qd in ea posuit per spm̄sanctū suū. Ecce hic nominat deum verbū dei spm̄sanctū suū. Sed timēs ne p hoc diuina essentia diuideretur vel multiplicaret vel determinaretur statī subiūxit & nō dicatis tres: q de⁹ est deus vnus. Ecce quātū appropinquauit ad illud qd maxime arduū est in fide vt quasi cū iohāne diceret pater verbū & spūssanctus hi tres vnū sunt. Induxit igit in alchorano machomet⁹ deū loquentē pluraliter & nescit causam. teneamus igitur cū eis cōiter q de⁹ est vn⁹ & solus simplex & ipsi habēt in alchorano q de⁹ est deus vnus & q habet verbū suū & spm̄sanctū. et sic tenemus q ipse q est vere de⁹ vn⁹ & simplex proprie de se loquit singulariter: & q est trinus i psonis aliquādo loquit de se pluraliter. Sed q late dictū est de patre & filio dicamus aliquid i spāli de spiritusancto contra sarracenos & queramus ab eis: q alchoranum frequentissime facit mentionē de spū sancto quis est iste spūssanct⁹. Nam in ca. elbakara in psona dei dicit dimisimus & dedimus iesu filio marie q faceret pdigia & miracula manifesta & pfecimus eū per spm̄sanctum: & idem repetit p oia infra in eodē ca. Itē dicit in cap. elembra de maria insufflamus in ea de spiritusancto: & in pluribus aliis locis loquit similia de spiritusancto. ¶ Queritur ergo qs est iste spiritussanctus: & nō possunt dicere sarraceni q sit aliq̄ creatura pura vel aliquis angelus bon⁹ q loquitur de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi & oēs sunt dei. q esset igitur causa: vt d eo singulariter diceret nostro & sancto. Et pterea nō esset magna cōmēdatio

de xp̄o quem alchoranū intelligit singulariter cōmēdare q deus de disset ei angelū custodē q quilibꝫ homo hꝫ angelū custodē. nā deus facit spūs angelos ꝛ nūcios nr̄os sicut dicitur in alchorano i capitulo elmelaize. Et p̄terea angeli nō sanctificāt hominē. sꝫ deus immediate ꝛ solus. sicut solus deꝰ pōt dimittere peccata vt dicit̄ i alchorano. Si aūt predictus spūssanctꝰ sit vere deꝰ sꝫ verus deus qui de spūsancto loquit̄ dicens. dedimꝰ spūsanctū ꝛ insufflauimus de spiritu nostro. cū igitur diuina essentia sit vna ꝛ simplex ꝛ non posset diuidi nec distingui ꝛ ibi sit dans ꝛ datū. dans qui dicit dedimus. ꝛ datus spūssanctus. qui dicitur datus ꝛ insufflatus ꝛ inter dantē ꝛ datum requiratur distinctio oportet q deus dans ꝛ insufflans ꝛ spiritussanctus insufflatus ꝛ datꝰ distinguant̄ ꝛ differant hec est distinctio sola quā nos christiani ponimus in diuinis personis ꝛ quā vocamus distinctionem realē p relationes originis stante vnitate idiuisibili diuīe essentie. Patet ergo declarata trinitas personarū in diuinis cōmunitate essentialiter ex alchorano machometi quā sarraceni non intelligunt percussi cecitate.

Contra beatitudinē eternā q̄ in dei visione ꝛ non corporali refectione consistit.

Sextū argumētū sarracenoꝝ est cōtra beatitudinē eternam et nos xp̄iani intelligimus ꝛ firmiter credimus. scꝫ q cōsistit in dei beatissica visiōe ꝛ illa est sp̄ualis refectio finalis beatorum. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiēdos materiali cibo ꝛ potu q̄d sic auctoritatibꝰ nituntur probare. Deus eīm p̄misit iudeis si bene agerēt terrā lacte ꝛ melle manātē sꝫ hoc intelligi nō pōt de materiali terra p̄missiōis q illa non manat lacte ꝛ melle. ergo in alia vite eterne. Item christus p̄mittēs suis credētibꝰ eternam refectionē dicit vt bibatis ꝛ edatis super mēsā meā in regno patris mei. Itē post resurrectionē legitur xp̄m de fauo mellis comedisse vt per hoc insinuaret q post resurrectionē oēs reficiētur melle

Ad hoc dicēdū est istis bestijs q i eterna beatitudine nō erit aliqua materialis refectio sꝫ spiritualis. q tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigētia q sicut attestat̄ xp̄s hoīes in p̄adiso neqꝫ nubēt neqꝫ nubent̄: sꝫ erūt sicut angeli dei in celo cibo ꝛ potu non indigētes ꝛ apostolus ait quod esca ꝛ potꝰ nō sunt regnū celorū caro etiā et sanguis regnū dei nō possidebunt. i. alim enta carnis ꝛ sanguinis i regno dei locū nō habebūt ad litterā de terra p̄missiōis intelligi nō pōt q̄d dictū est de terra lacte et melle manante. terra enim illa sterilissima est sed per terrā manātē lacte ꝛ melle paradisus celestis intelligitur q̄ manare melle ꝛ lacte dicit̄ p̄pter eterne ꝛ interne refe

ctionis dulcedinem. Mensā autē xp̄i que est in regno patris sui vocat spiritualium bonoꝝ refectionē q̄ spiritualis refectio nihil aliud ē q̄ diuina fruitio. Unde i psal. torrēte voluptatis tue potabis eos Que aut ez maior insania poterit esse q̄ asserere hec sunt bonoꝝ p̄mia scilicet esum mellis z potū lactis nūq̄ sustinuerūt martires tot persecutiōes vt ad has deuenirēt refectiōes. voluit laurētius vri i craticula vt ad hec pueniret gaudia. suspēsus est vincētius in eculeo vt hoc frueref cibo: certe si deꝰ daturꝰ esset sua materialis fercula credo q̄ elegātiora daret eis cibaria. xp̄s aūt post resurrectionē nō ideo comedit vt per hoc isinuaret resuscitatis necessaria esse sed vt probaref ꝗ eius resurrectio vera eiusdē in numero nō solū per auditum cū dixit eis pax vobis. Luce. vltio: q2 xp̄s habebat talē modū salutādi: spiritus eñ malignꝰ non cōsueuit annūciare pacē sed discordiam nec solū per visuz. cuz dicit discipulis videte manꝰ meas z pedes meos q2 ego ipse suz. Luce vltimo. Nec solum per tactū cū dixit palpate z videte q2 spiritus carnem z ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sz etiam probauit suā resurrectionē esse veram ex gustu. q2 corpus fantasticū z sine anima comedere nō potest. Hac ergo ex causa dixit discipulis suis habetis hic aliq̄d ad manducādū. illi u tulerunt partem piscis assi z fauū mellis. Unde cibus ille nō fuit cōuersus i carnē sz resolutus in p̄iacentē materiā Sed ne hec causa comedēdi erit i resurrectiōe generali. ea ergo q̄ i sacra scriptura de vita eterna reperiuntur vt cibus z mensa per similitudinē vel exēplū posita sunt Nō sic aūt de secta machometi q2 ipse de vera beatitudine z de visione dei nullā omnino facit mētionem. q2 nec desiderauit nec apprehēdit ea sola que desiderauit pmisit in quo apertissime fuit cōtrarius non solū christo sed omnibus prophetis z omnibus philosophis z oībus ratiōe vtētibꝰ: q̄ oēs cōmuniter cōcordant q̄ vltia hominis felicitas sit i cognitiōe soluz dei iuxta illud quod dicitur Johānis. Hec ē vita eterna vt cognoscant te solum deū verū z quē misisti iesum xp̄m. z Aristoteles i quarto ethicoꝝ. z .xii. metaphisice dicit q̄ vita q̄ est scd̄m intellectuz est optima igif gulosa z luxuriosa est pessima vita que impedit intellectum hominis. Sz obmissis auctoritatibus sacraꝝ scripturaꝝ quā nō recipiūt sarraceni lz recipere deberēt cū ipse valde laudet z cōmēdet legez dei pphetaꝝ sāctoꝝ doctrinam ac euangeliū xp̄i fiat ratio ꝯtra eos qua ostendaf q̄ i illa felicitate eterna nō erūt actꝰ gule z luxurie. et arguif sic. Ad h̄ sumimꝰ cibos vt corruptio q̄ posset acci dere ex ꝯsumptiōe naturalis humidi nō sequaf vt ēt cibos sumimꝰ z augmētū. sz ista duo nō erūt ibi. Nā oēs i debita q̄ atitate resurgēt nec amplꝰ poterūt mori nec aliq̄ mō deficere. Naz sicut

dicit machomet⁹ in sua doctrina vt patuit supra ꝯsideratione. iiij. Postq̄ oīa mortua fuerint deus occidet mortē ꝛ postea resurgēt immortales ꝛ integri: ergo cibi sumptio nō est necessaria aliquomō: ꝛ eodē mō nec vsus venereoꝝ quia nec tūc est necessariū ꝙ cōseruet̄ in spē. qꝺ nō pōt cōseruari in indiuiduo. Item hoīes resurgētes īperpetuum viuent. ergo si cibo semꝑ vterent̄ in infinitū augebunt̄ eoꝝ corpora: aut erunt ibi digestiones aut alie fidelitates vt tantū resoluat̄ quantū cōuertitur quoꝝ vtrūq̄ est incōueniēs. Ad hec rn̄det machometus in libro de doctrina sua dicēs ꝙ nō erit ibi egestio fordiu₃ sed purgatio per sudorē. Et ponit exemplu₃ de puero in vtero matris qui vt dicit̄ nutritur ꝛ non egerit. Sed exemplū ꝛ ratio eius nihil soluit sicut patet inspicienti Na₃ quedā sunt de perfectiōe imꝑfecti que in re ꝑfecta essent imperfectio magna. Ite₃ ista euasio machometi nihil valet qm̄ corpa resurgētiū ita erūt īcorruptibilia ꝙ nihil poterit resolui ex eis ꝛ sic nō est simile de vno ꝛ de altero de ꝑfecto ꝛ īperfecto: Itē si ī istis actibus esset vltima hominis ꝑfectio vt videtur machometus expresse dicere. quid igitur nūc oportet abstinere ab istis ꝛ nō magis die ac nocte luxuriari ꝛ comedere vt hic ēt felices simus s₃ apꝺ oēs hoīes etia₃ apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his ꝛ etiā ipsi sarraceni habēt viros ꝯtēplatiōis ꝛ cōtinētes quos marie laudant. Itē si ī istis actib⁹ est vltia hominis felicitas qꝺ faciet anima separata ante resurrectione₃ que nec comedere nec luxuriari pōt. nec angeli etiā vnq̄ poterūt eē felices qi istis omnino carēt. Preterea si habēdo multas vxores ꝛ infinitas cōcubinas ꝛ adolescētulas est vltia viroꝝ felicitas vt patuit supra ꝯsideratiōe. iiij. Quomodo ergo mulieres poterunt vnq̄ esse felices nisi habeāt multos viros. Erit igitur aut mlier felix aut vir felix ꝛ mlieres adolescentule infelices ꝛ misere. Rationabiliter ergo cōcludit̄ qꝺ oēs ta₃ viri q̄ mulieres eoꝝ infelices erunt ꝛ miseri sequentes id qꝺ debetur porcis ꝛ asinis. s. gulam ꝛ coitum.

¶ Contra matrimonium vnius vxoris tantum.

Septimū argumētum sarracenoꝝ est ꝯtra matrimoniū vni⁹ vxoris tm̄. Cū eīm sit illicitū ī lege xp̄i plures vxores simul vno tēpore habere. Sarraceni oppositū asserentes dicūt licitū esse plures vxores simul hēre sicut supra patuit ꝯsideratione. v. ꝑcepto. ix. H nitunt̄ probare auctoritate ꝑꝛu₃ veteris testi q̄ duas vxores simul habuisse legūtur vt Jacob ꝛ dauid ꝛ alii multi ergo q̄ rōne licitū fuit eis hēre plures vxores ea dē rōne ꝛ modernis S₃ hoc nō affirmāt sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaciāt. tota eīm eoꝝ vita ī fetore luxurie ē vt supra patuit. Dicēdū ergo ꝙ vna d₃ esse vni⁹. Vñ ꝛ de⁹ vnā dedit ade vxo

rem z nõ plures. que etiam sacramento deseruit qz per hoc significatur q vna est sponsa xpi.s.ecclia vnde z lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aũt testamẽto licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandũ gen⁹ hũanum ad cultum diuinũ tũc terraz replebat fecunditas. nũc aũt celũ replet castitas. a tempore eniz iohannis baptiste: regnũ celorũ viz patitur z violẽti rapiũt illud. In veteri aũt testamento a matrimonio nõ excipiebant nisi.xj.psone. In nouo excipiuntur infinite. z vbi apostolus ait.j.Cori.vij.q̃ diu viuit mulier alligata est viro vt non possit alij nubere similiter vir mulieri vt nõ possit aliaz ducere. Unde vir si plures vxores hẽat adulter est. z sicut vna mulier non põt simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apostolus q vir nõ hz potestatez corporis sui sz mulier. sic z vir vxore sua viuente nõ põt accedere ad aliã. Cuz ergo sarraceni dicant xpm magnũ prophetã fuisse quomodo audẽt ei⁹ verbis cõtradicere que dicit mulierẽ nõ esse relinquendã nisi causa fornicationis. Ipsi autẽ multis de causis relinquunt vxores. sunt etiã inter eos qui dicunt mulierẽ relictã a marito nõ debere ad eũ regredi donec alter cũ ea conueniat: sicut patuit supra ɔsideratiõe quita p̃cepto.ix. Et sic p̃uaricatores legis z euãgelij facti sunt. In lege enim scriptũ est vt si quis vxorẽ suã q̃libet ex causa dimiserit z voluerit. ad eaz quoqz regredi ipsius est. sine dubio si tamẽ eam alter nõ sordidauerit. si alter eaz tetigerit ab illo imperpetuum phibita est: in euãgelio tamẽ nõ est licitũ homini vxorez suam sine causa fornicationis dimittere. Et qui dimissaz alterius in vxorem receperit adulter et mechus iudicetur. Item si christuz credũt tantũ fuisse pphetam. z de virgine natum z de flatu diuino conceptũ vt supradictũ est cur non celebrant eius conceptum vel eius ortum.

¶ Contra baptismũ quo ad ablutionem interiorem.

Octauum argumentũ sarracenorũ ẽ ɔ̃ baptismum quo ad ablutionẽ interiorez nos eñi solã ablutionẽ corpis dicim⁹ z fideli ɔfitemur nõ sufficere ad remissionẽ peccatorũ: sz exterior z iterior p aquã spũs sancti. Sarraceni vero affirmant lã corpuz ablutionẽ p aquã fctãz sufficere ad peccati remissionẽ q voluũt multiplici auctoritate pbare. Ait eñi Ezechi.xxxvj. Effundã super vos aquã mũdam z mundabimini ab oibus inquinamẽtis vestris. z iohannes baptista fuit baptizans i aqua tantũ. Mathe.iij. Mar.j. Jo.j. Naamã etiaz ablut⁹ septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre.iiij.Reg.v.p qd significat q aliquis p solã ablutionẽ liberat a peccatis a de. His ergo auctoritatibus dicti sarraceni

asserũt quodlibet peccatũ mortale homini remitti p solã aque ablutionem sine cõfessione z ɔtritione. Dicẽdũ ergo ꝙ non sufficit ablutio discreto z adulto sine contritione z confessione nec puero sine trinitatis inuocatiõe. Ezechiel vero aquam illã vocat mundam que sanctificatur per verbũ. iuxta illd Augustini. Accedit verbuz ad elementũ z fit sacramentũ. Johãnes aũt nõ baptizauit i peccati remissionem z sanctificationem sed in assuefactiouem vel significationẽ nec peccata baptismo eius remittebant. Ablutio autẽ aq̃ qua naamã purgatus erat a lepra significabat baptismũ xp̃i quo q̃s liberatur a culpa. Ablutio autẽ aque q̃ fit peccati remissio i baptismo iterari nõ põt vel debet qr significat passionem xp̃i z mortem que iterãda nõ est nec sacramẽto baptismi debet fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio.i. baptismus puero vel adulto iterata nõ ꝑdest. Errãt ergo pagani qui singulis ablutionibus corporũ suoꝝ credunt sibi remitti mortale peccatũ qr si tale esset videret esse peccati incentiuũ. Isti etiã multa de lege veteri obseruant z ita quodãmodo iudaizãt qr vt supra patuit porcum nõ comedũt: plures vxores simul ducũt zc. Et iã in primo libro ostẽsum fuit legẽ moysi abolitã fuisse qr veniẽte veritate cessauit vmbra z figura. xp̃s etiã eam ostẽdit consummatã z in se impletã cum pendẽs in cruce dixit cõsummatũ est vt patuit ibi supra.

Cõtra veneratione imaginum

Onũ argumentũ sarracenoꝝ est ɔtra imagines q̃ habẽtur in ecclesijs ipsi em̃ cum iudeis insultãtes cõtra nons dicunt hec nobis non licere qr facimus contra diuinum preceptũ. Exo.xx. Deu.xxvij. z Leuiti.xxvj. scz nõ facies tibi sculptile nec omnẽ similitudinẽ zc. Derident etiã xp̃ianos qr effigiãt deũ sublimi sedentẽ solio z circa eum magno dignitatis fastigio aqlaz hominem vitulũ z leonẽ. Ad hoc dicendũ est ꝙ si lex mosayca ꝓhibuit nullo mõ sculptile fieri: peccauit moyses qui fecit imagines cherubin. Exod.xxv. z.xxxvij. z posuit in templo. quotienscũq3 etiaz thurificabant ante archam z adorabant similiter faciebãt ante cherubin. Salomon fecit etiam vt dicitur. iij. Regũ. vj. duo alia cherubin maiora z oẽs cortine q̃ erãt in tabernaculo erãt intexte multitudine cherubin. Et si dicas illud ꝑcepit deus z erant imagines angeloꝝ non hoim. dico ꝙ verum est qr tũc nõ erãt hoies tales vt mererẽtur adorari z imagines eoꝝ quia erãt increduli z rebelles nec erat honestũ ꝙ sue aie essent i inferno z ꝙ eoꝝ imagines adorarent i terra. sed postq̃3 de⁹ assumpsit carnẽ humanã factus figurabilis z anime sanctoꝝ sunt in paradiso non est incõueniens ꝙ eoꝝ imagines sint in ecclesijs z venerent ab hominib⁹. ꝙ aũt dicit nõ facies sculptile zc. Legislator declarat dicẽs

nō adorabis ea neq̄ coles. nō em̄ prohibetur in illo precepto facere quancūq̄ sculpturam vel similitudinem: sed facere ad adorandum. Ideo subditur: nō adorabis ea neq̄ coles eo scʒ modo quo gentiles faciebant in veneratiōe deoꝝ suorū. i. demonū q̄ erant dij alieni q̄s phibet colendos esse dicēs. Non habebis deos alienos corā me. q̄ли aūt specie adoratiōis deus adorat̃ ⁊ quali xp̄i crux ⁊ imago virginis ac sanctoꝝ ⁊ de istitutiōe imaginū oīm errore excluso latissime dictū est supra lib. iij. cōsideratiōe iiij. argumēto. xxiiij. vide ibi. ꝙ autē de⁹ pingit̃ a xp̄ianis in throno cū. iiij. animalib⁹ nō est irrationabile qꝛ cū ezechiel ꝓpheta viderit illā similitudinē ⁊ scripsit pōt xp̄iani ad memoriam pingere.

¶ Quod lex mosayca ⁊ lex euangelica sunt corrupte per iudeos ⁊ christianos.

Decimum argumētum saracenoꝝ est cōtra veritatem vtriusq̄ legis scʒ xp̄i ⁊ moysi: quas dicūt esse corruptas per iudeos ⁊ xp̄ianos. Ad quod declarandū. Notādū est ꝙ inter cetera ex quibus pōt manifeste videri ꝙ alchoranū nō est lex dei eo ꝙ ei non attestat̃ lex vetus nec euāgelium que ambo alchoranū testatur ꝙ sint vere lex dei. Sʒ ipse machometus seipsum cōmendat ipse de se testimoniū phibet. nos autē inuenimus legē dei esse quandā cautelā cōtinuā ab eodē artifice fabricatā vt vnus aut nullus alteri cohereat ⁊ corrispōdeat. Et vnus ꝓpheta de altero ꝓphetat ⁊ mentionē faciat ⁊ omnes alij ꝓphetauerūt de xp̄o sicut patuit in libro. i. Si igit̃ lex saracenoꝝ esset lex dei ⁊ vocatio ad legē illam nō esset ꝑuersio sʒ ꝯuersio: vt ipsi dicūt quō oēs alios prophetas latuisset ꝙ nullus de eo dixisset aliquid. nos aūt non inuenimus qḋ moyses vel aliquis ꝓphetarū vel ipe xp̄s aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi qn̄ dixit de pseudo prophetis cauēdis. dixit etiam xp̄s ꝙ lex ⁊ ꝓphete vsq̄ ad iohānem ꝓphetauerūt vt mundus sciret ꝙ gn̄alis ꝓpheta nō esset vēturus vlterius. machomet⁹ aūt se dixit generalē ꝓphetam ꝙ aūt ipse nō sit ꝓpheta vtiq̄ scim⁹ Ad hoc aūt respōdēt sarraceni dicentes qḋ Moyses ⁊ alij ꝓphete prophetauerunt de machometo ⁊ ꝙ etiam xp̄s ꝓphetauit expressi⁹ omnibus qꝛ dixit etiam nomē ei⁹. Unde dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei ⁊ nomē ei⁹ machometus. Sed cum talis scriptura non inueniatur in euāgelio christi dicūt sarraceni ꝙ iudei corruperunt legeʒ moysi ⁊ prophetaruʒ ⁊ christiani corruperunt euangeliū ⁊ nō remāsit nisi quantū est in alchorano de ꝟitate legis euāgelij. Sʒ ꝙ hoc nō possit stare. Primo probo per alchoranum eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de h̄ qḋ reuelamus vobis petatis ab illis qui legerūt librū prius q̄ nos. Illi autē qui prius legerint librum q̄ sarra

ceni sunt iudei et xpiani q̄ recepe-
rūt penthateucū et euāgeliū: sicut
expōit machometus. ergo macho
metus dicit sarracenis: vt petāt a
iudeis et xpianis de dubijs: sz si vt
ipsi dicūt, ppheta veridicus esset
machometus quomō eos ad mē-
dacia testimonij mitteret: nō igit
erāt viciati libri iudeorum et xpiano
ruz tēpore machometi: nec possūt
dicere q̄ postea fuerūt viciati. naz
dicitur in caplo helgagar: quod i
terpretatur recordatio. Nos inquit
in persona dei descēdere fecimus
recordationē dei. et nos eādem cu
stodiemus. lex moysi et euangeliū
apud eos dicitur recordatio. igit
de9 semper apud suos fideles te-
stimoniū sue creature seruauit an
te machometum: et cōseruabit ēt
Post primo in capi. helmaijde: qd̄
interpretatur mēsa. Dicitur q̄ iu-
dex quidaz dixit machometo quo
modo iudei q̄rebant iustitiā et iu-
diciū ab eo si venerint ad te iudi-
ca iter eos iuste: qr de9 diligit iusti
tiaz facientes. et quomodo ab ipso
peterēt iustitiā cum sit apud eos
vetus testamentū in quo est dei iu
stitia Preterea talis corruptio scri
pturarū nō potuit esse generalis
seu manifesta: qr sic alie nationes
sciuissent: nec particularis et occul
ta: qr sic aliqui codices integri et i
corrupti remāsissent: sed in omni
lingua et in oi puincia inuenit lex
et euāgeliū eodēmō scripta. Pre-
terea quatuor euāgelia nō sūt scri
pta nec eodē tpe nec eodem loco
nec eodē idiomate nec ab eodem
scriptore. Sz matthe9 i hebreo i iu-
dea. Joānes in greco in asia. Lu
cas in greco i achyaa. Marc9 i la
tino in italia euangeliū scripsit. et
eorum trāslatio facta est in latino p
hieronymū et per alios ante tēpo
ra machometi et remāserūt exem-
plaria in oibus linguis. ergo non
potuerunt p aliquos falsarios vi
ciari qui manifeste sciret. Preter
ea nihil est i fide xpiana ita maxi-
me arduū sicut icarnatio dei. s. q̄
homo ille sit de9. Et istud fuit ma
xime difficile suadere mūdo. Et si
et romani et alij pagani ppter hoc
psecuti sunt xpianos trecētis an-
nis cōtinuis generaliter et distule
runt recipere fidē et euangeliū: qr
dicebāt q̄ hō ille erat de9: non qr
nō recepissent homies et mulieres
plures deos et deas: sed qr xps fu
it dictus deus absq3 licētia roma
norum qm̄ ipsi phibuerant q̄ nul
lus diceret de9 sine auctoritate se
natus. et etiam qr iste deus nō pa
tiebat cōsortem. Nā si istuz deum
recipent cogebāt oēs alios relinq̄
re qd̄ etiā erat ꝯ pacta puinciarum
et leges et ꝯsuetudies rōanorum, sic
supra patuit lib. j. ꝯsideratiōe. iij.
artic. j. in examine. iij. Quō igitur
xpiani i dānationē suā et detrimē
tū fidei et puocationē rōanorum pri
cipū mūdanorum h̄ maxie arduū et
min9 suasibile in suis scripturis et
euāgelijs addidissent: oēs enī cō
sentiebāt hāc legez esse sanctissi-
mā et rationabilissimā hoc solo ex
cepto q̄ rationē hoim excedit. s. q̄
ille hō sit verus de9 et ver9 hō. ma
gis igit xpiani si aliquid de euan
gelio mutassent qd̄ erat arduuz et

min⁹ suasibile a principio subtra-
xisset vt plures ad fidē accederēt
et addidissent aliqd suasibile q̄
econtrario. Preterea quō xp̄iani
cū iudeis potuerūt ɔuenire a qb⁹
odio taz antiquo discōueniūt nec
eīn iudei dicūt xp̄m esse deuz nec
bonū hoiem. Vñ ɔ̄tuz ad hoc ma
gis cōueniūt xp̄iani cū saracenis
q dicunt ad minus xp̄m fuisse san
ctissimuz hoiez. Preterea xp̄iani
ante aduētū machometi fuerunt
diuisi i diuersas sectas ⁊ p̄cipue
orientalis in iacobinos et nestori
nos: nestorini aūt maxime cōueni
unt cuz saracenis ⁊ machometus
mādauit eos singulariter honora
ri. ⁊ quomodo cōuenissent nestori
ni cum iacobinis qui tāto odio di
uidūtur ad viciādum euangeliuz
q̄ adinuicez occidunt ⁊ tñ inueni
tur apud vtrosq̄ euāgelium oīno
idē sicut ⁊ apud nos. Preterea no
mē machometi quare xp̄iani sub
traxissent de euāgelio cū ipse tñ
cōmendauerit xp̄m ⁊ matrē suaz
⁊ euāgeliū: vt dicit in alchorano
q̄ in euāgelio xp̄i est directio ⁊ p
fectio ⁊ nō subtraxerūt ide nomē
pylati q flagellauit euz ⁊ nomen
iude q ꝑdidit eū ⁊ nomē diaboli
⁊ quare xp̄iani posuissent in euan
gelio q̄ xp̄s sit vere mortu⁹ ⁊ cru
cifixus q̄ nūc videnͭ ei cōuenire
cū sit vere deus vt in euāgelio ha
betur ⁊ quō videtur consequēs q̄
duo tā diuersa posuissent de xp̄o
scȝ q̄ sit vere deus ⁊ vere mortu⁹
Preterea dato q̄ potuissent i om
nib⁹ libris ponere: sed q̄s potuit
oībus suadere: et in cordibus gen
tiuz scribere q̄ hunc occiderunt ⁊
tamē hoc suasuz est toti mūdo: vt
susciperēt illud p̄ncipes ⁊ tyran-
ni philosophi ⁊ sapiētissimi hoīes
⁊ etiā idocti ⁊ paupes ita vt etiā
caliph a de baldaco moreretͭ xp̄ia
nus: ⁊ fuit inuenta crux ad colluz
eius vt attestaretͭ facto q̄ ipse dn̄s
saracenoꝝ mortuus est vere xp̄ia
nus. Et ideo iudicauerūt eū sara
ceni q̄ sequestrat⁹ sepeliretur ab
aliis caliphis q vidit sepulchruz
testimoniū perhibuit. Et scimus
quia veꝝ est testimoniū ei⁹. Om-
nibus igitur modis constat ex au
ctoritate alchorani ⁊ rōnib⁹ vali-
dis ⁊ apertis q̄ euāgeliū est inua
riabile ⁊ nō viciatū nec corruptuȝ
Cuȝ igitͭ machometus super oēs
alios libros cōmendat euāgeliū
⁊ post illud vetus testamētum co
gūtur saraceni recipe auctoritatē
euāgelij ⁊ veteris testamēti. Pre-
terea i alchorano in ca. helmeide
qō interpretatur mēsa dicitur q̄
familia liberi nihil oīno sunt nisi
compleant legez ⁊ euangeliū. Fa
milia ꝓo liberi sunt saraceni sicut
ibidē ostenditur. Unde dicit nisi
compleant legē ⁊ euangeliū ⁊ qō
reuelatuȝ est sibi. Istud autez qō
reuelatū est accipitͭ alchoranū qō
reuelatū est soliȝ saracenis vt ipsi
dicūt. hoc idem ostēditur in mul-
tis locis in alchorano scilicȝ q̄ fa
milia liberi sunt saraceni secūduȝ
intētionez machometi dicitͭ enim
saracenus in. c. elneza qō interp̄-
tatur mulieres circa finē q̄ nō va
cillent i lege sua. Unde ibi scribi
tur. O familia liberi nolite vacil-

lare in lege vestra z non dicatis de deo nisi veritatē z c. hoc idem: scʒ ꝙ familia liberi sunt saraceni ostē dit exꝑsse in capitulo. loʒ. i fine libri. Si aūt oīno voluerint dicere ꝙ est lex vetus z euāgelium corruptuʒ ostēdāt integrū z icorruptū z maxie si vniforme ostēderint et in oib⁹ linguis sicut z nos ostēdimus eis z recipiem⁹. qḋ tñ eis impossibile est ostēdere. Patet igitur dictuʒ saracenoꝝ insipiens z falsuʒ eē. scʒ ꝙ testamentū vetus z nouū sunt corrupta. Queram⁹ iteruʒ a saracenis quare nō legūt nec habēt libros istos ꝑ maxime cū machometus in alchorano frequētissime ꝯmendet legē moysi z iob z dauid. z dicit psalterium libruʒ luminosum z sup oēs alios libros cōmēdat euangeliū in quo dicit ꝙ est salus z directio: vt dictum est: qꝛ enim xp̄s cōmēdauit moysem z alios ꝓphetas et xp̄iani eos nō habebāt acceperūt eos a iudeis z fecerūt trāsferre de diuersis linguis z habēt eos autēticos z legūt i suis scolis. Non habēt aliud qḋ respondeant saraceni nisi sicut dictū est dicere ꝙ illa sunt corrupta. Sed quomodo tātus ꝓpheta q̄lem reputāt machometuʒ tantū cōmendasset exemplaria corrupta z dixisset ꝙ in eis esset salus z directio vel quō non predixisset imposterū corrūpēda sed poti⁹ dixit cōtrarium ꝙ si saraceni erāt in dubio de alchorano ꝙ peterēt ab illis qui ante receperant libros: scʒ a xp̄ianis z iudeis sicut supra dictū est in .c. de Jona poti⁹ aūt dixisset nō credatis eis qꝛ habēt libros corruptos. Nō est alia causa quare nō legūt saraceni ꝑdictos libros nisi qꝛ sciunt sapiētes ꝙ de facili deꝑhenderetur falsitas alchorani. Si libros sanctos z veraces legerēt. Unde talchoranus sibi maliciose ꝓuidit z posuit quattuoꝛ remedia ne desereret a suis z ne falsitas eius deꝑhēderetur. Primū ē: qꝛ mādauit eos occidi q̄ contrariū alchorano aliq̄d dicerēt. Scḋm ꝙ cū alteri⁹ secte hoībus nō disputarēt. Tertiuʒ ꝙ ꝓhibuit ne eis crederēt dicit eñi in .c. vestra nō credetis nisi illi qui sequūt legē vestraʒ cū tñ dicat ꝙ in euāgelio est sal⁹ z directio. Quartū ē ꝙ ab eis totaliter separētur z dicāt mihi lex mea et vobis vestra z c. Et post vos ab eo liberi ꝙ operoꝛ. z ego ab eo liber ꝙ opamini. z hec dicit in .c. Jone Si igitur saraceni bñ acciperent cōsiliuʒ alchorani ꝓculdibio dirigerētur. haberēt eñi euangeliuʒ z legē moysi z alias scripturas sanctas maxie cuʒ ipsuʒ alchoranum cōmēdādo moysen dauid salomonem z alios ꝓphetas frequētissime dicat ꝙ nō ꝑfert vnum alteri.

¶ De bellis z triūphis saracenoꝝ z xp̄ianoꝛum ꝑ arma corporalia a tp̄e machometi vsq̄ ad ꝑsens.

Nona cōsideratio huius libri est de bellis et triumphis saracenorum z christianoꝛuʒ per arma corporalia a tempoꝛe machometi discurrendo vsq̄ ad presens tēpus.

Sicut eñ ante incarnationez po
pul⁹ electus z peculiaris dei erat
populus iudeoꝛuz z ꝓpterea eis
prouidit tāq̄ filijs de flagello coꝛ
rectionis.s.populū gētiliū a quo
sepe captiuabant z occidebātur
cum diuina precepta transgredie
bantur sicut dicit Amos.iij. tātū
modo vos elegi ex oīb⁹ cognatio
nib⁹ terre. Jdcirco visitabo sup
vos oēs iniq̄tates vestras.z apoc.
iij. Ego quos diligo arguo z casti
go.sic z post xp̄i incarnationē po=
pulus elect⁹ z peculiaris dei est
popul⁹ xp̄ianoꝝ. Reprobato ergo
populo iudeoꝝ ꝓpter xp̄i moꝛtē z
in captiuitatē ꝑpetuo ducto ꝓui
dit de⁹ electo suo populo xp̄iano
ruz de flagello correctiōis: scꝫ po
pulum saracenoꝝ per quē sepe ca
ptiuant z occidūtur cum dei pre=
cepta transgrediūtur z veritatem
sue legis relinquunt. pijssimus ta
men pater etern⁹ sic a paganis ꝑ
mittit flagellari filios suos q̄ eos
nō sinit omnino deleri vt i tā par
uo populo respectu innumerabilis
multitudinis saracenoꝝ q̄ sūt ve=
lut arena maris sicci z ifructuosi
reluceret euidēter eius potētia z
clementia infinita z sicut gētiles
nō semꝑ vincebāt iudeos: sed se
pe ab eis vincebātur mirabiliter
cuꝫ ꝑcepta altissimi custodiebāt
sic z saraceni nō semꝑ facti sunt
victores sed sepe mirabiliter victi
sunt a populo electo xp̄ianoꝝ cū
scꝫ diuinā volūtatem deuotissime
conabant iploꝛare. zelo sue sacra=
tissime fidei succēsi. z vt ex diuer=
sis scripturis z cronicis colligere
potui.clviij.bellis famosis: ꝑsens
cōsideratio explicabit: vt habeāt
in quo contēplent principes xp̄ia
ni: q2 vidētes gloriosissima facta
alioꝝ principū. rationabiliter de
bent animari ꝓpter honoꝛē sacra=
tissime fidei ad similia operanda.
presertim his tempoꝛibus in qui
bus experimentaliter videmus q̄
plurimū feruet rabies infidelium
vt deleāt de terra nomē xp̄ianuz.

¶ Vincunt saraceni fugato theo
doꝛo z auferūt tributū romanoꝝ.

Primū bellum in=
ter saracenos z christia=
nos factū. fuit in affrica
circa annū dñi sexingētesimū.lix.
tpe eraclij impatoꝛis z bonifacij
pape.iiij. Causa autem predicti
belli fuit: q2 cū machometus astu
tijs suis peruertisset gentes illi⁹
terre z plurium aliarū elatus nō
modicū in supbiam suam cogita=
uit quomodo posset cōtrariari ro
manoꝝ imperatoꝛi et gentes ex=
trahere ab ei⁹ dominio in seruitu
te: z accidit q̄ ꝑdictus imperatoꝛ
eraclius misit nūcios suos ad pre
dictos affricanos pro colligēdis
tributis vt moꝛis erat. q̄ cum ma
chomet⁹ sciuit: venit ad eos i ma=
nu forti z negato tributo eos occi
dit propter qđ eraclius impatoꝛ
congregauit magnū exercitum z
prefecit ei ducez fratrē suuz theo
doꝛum qui imperiū oꝛiētis de ma
nu ei⁹ tenebat. Veniēs ergo in af
fricaꝫ pugnauit cum machometo
z deo permittente victus est theo
doꝛ⁹ z fugit: regressusq̄ ē ad im=

peratorem eraclium sine honore.

¶ Vincunt saraceni et auferunt obedientia imperatorum romanorum in affrica.

Ecūdum bellum saracenorum contra christianos factū fuit circa idem tempus in affrica cū enī predict⁹ theodorus fugiens in primo bello ad imperatorem fratrem suū rediret et omnia vt acciderāt narrasset. Imperator cogitans predictū machometum rebellātem subiugare maiorē exercitum cū predicto fratre suo destinauit. Sed licet romani multi essent cum venirent in terrā et viderent potestatem machometi pauore cōcussi voluerūt se retrahere ad quoddam castrum qđ dicebatur gabatin. q cum machometus itellexit venit post eos plures eorum occidēdo et vulnerādo: et licet resumptis virib⁹ christiani cōtra eos facies ostenderent: finaliter tamen occisus est theodor⁹ frater imperatoris et romani victi sunt omnesq; ibi perierūt paucis exceptis qui in montibus se absconderūt. nam cētum quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic permittente prostrati sunt et extūc sublatum fuit romanū dominium in affrica et iugum seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictum est supra consideratione. ii. in secūdo pūcto cum de ambitione machometi ageret. Et si queras cur deus permisit sic christianū populū dilectū suum per saracenos flagellari. Respōdetur q sepe deus iuste flagellat populum suum propter peccatum principis sicut patet. ii. Reg. de flagello quē misit deus in populum suū propter peccatum regis dauid sic in proposito. Nā vt alique hystorie tradūt predictus imperator predictū cōflictum euticis errore fuit maculatus et cum filia sororis sue martina nomine matrimonio coniunctus. alie autem hystorie dicunt q erat auersus a fide catholica: et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandū. Nā q̄diu tenuit veram fidem omnia sibi prospere successerunt. sicut patet de victoria quam habuit cōtra cosdroe regem persarum et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem: sicut plene habetur in hystoria exaltationis sancte crucis. Nihil enim est q ita nequeat occasui subiacere q̄ vera religio: nihil quoq; lumine clariore pfulget q̄ recta fides in principe.

¶ Vincunt christiani et rex saracenorum captiuatur.

Ertium bellum saracenorum et christianorum tpe eiusdē eraclii imperatoris accidit. Causa aūt quare illud bellū accidit vt ferūt q̄dam hystorie saracenorum fuit hec: qr dū quidā miles eraclii imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus et inter alios etiam saraceni sub imperatore militātes venissent ad accipiēdū togas: p̄dict⁹ miles sine spada illis saracenis indignāter dixit vix

sufficit imperator dare togas mili tib' christianis q̄tomagis istis canibus. Illi dolore ꝛ pudore incitati recesserunt sine vale. ꝛ cum venerūt vltra mare narrauerūt omnia sarracenis. ꝛ sic eos immouerunt ꝙ oēs venerunt vno corde vt pugnarent cōtra xp̄ianos. Postq̄ ergo maria trāsiuerūt cōmissum est terribile preliū. ꝛ multi ceciderūt ex vtraq̄ parte. Verūtamen victoria cōcessa est xp̄ianis: ꝛ rex sarracenorū captus est in prelio: ꝛ multi alij sarraceni milites cū eo. ¶ Circa idē tp̄s fuit terremotus magn' in terra: ꝛ apparuit in celo signum ad modū ensis triginta dieb': qđ ostendebat dominium qđ sarraceni debebant habere.

¶ Vincunt sarraceni: ꝛ trāsfertur lignum sancte crucis a hierusalē in constantinopolim.

Quartum bellū sarracenorum ꝛ xp̄ianorum accidit post p̄dictū bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris. ꝛ sedente in cathedra Petri honorio primo. In quo bello mortui sunt mlti ex vtraq̄ parte. ꝛ sarraceni acceperūt terram syrie et damasci ꝛ egypti. Eo tēpore eraclius imperator cū esset astronomus vidit regnum vastandum a gente circuncisa quare mandauit dagoberto regi francorum: vt oīs iudeos in regno suo preciperet baptizari. quod ꝛ factū est: sed in hoc deceptus fuit: quia gens circuncisa fuit gens sarracena: non iudaica. vtraq̄ enim circūcisionē obseruat siquidem sarracenis: vt dictum est: romano imperio rebellātibus ꝛ vastata syria damasco atq̄ egypto compulsi sunt christiani crucem domini a hierusalem Constantinopolim apportare: cuius maior pars post multa tempora ad instantiam Ludouici regis francoꝝ xp̄ianissimi āno domini millesimo ducentesimo septuagesimoseptio. parisius est translata. Predictus ergo eradius imperator ꝑpter īfidelitatē destitut' a deo. xxx. imperij sui anno diē clausit extremum.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ capitur syracuse.

Quintum bellū sarracenorū ꝛ xp̄ianorū accidit circa annū dn̄i sexingētesimū sexagesimū. Imperāte constāte eraclij nepote ꝛ sedente in cathedra Petri theodorico p̄mo. Predicto eñ tp̄e audientes sarraceni xp̄ianorum discordiā capta alexādria subito cum multis nauib' ceciliā inuaserunt: ꝛ syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperūt stragem magnam per totam ceciliam fecerunt populorum vix paucis euadentibus qui per fuga mōtiū ꝛ munitissima castra fugerunt sarraceni quoq̄ factā magna cede hominū recesserūt predā magnā secū apportātes vna cum ornamētis que constans de vrbe secum tulerat. Si autē queratur cur deus permisit populū suū tam aspere

flagellari. Rationabiliter respondere potest: quod propter peccatum principis. sicut dictum est de eraclio imperatore. Unde iste imperator constans fuit pessimus. in omnibus impius et crudelis contra catholicos. Cum enim acephalitarum heresi lapsus esset qui cum eutice vnam solam naturam vnamque voluntatem in christo domino contra veritatem catholice fidei asseuerant plures catholicos eo quod sue nolebant acquiescere heresi: verberauit crudeliter exulauitque iniuste: et per diuersa loca carceribus mancipauit qui cum omnibus esset exosus: vt pote qui erat reprobatus a domino cogitauit italiam de manibus et potestatibus longobardorum eripere. et ibidem dominium suum dilatare suamque sedem imperialem constituere in eadem. Et licet quod conceperat executioni demandauerit cum proficisceret contra longobardos recedentes de neapoli versus romam. et cum p. xij. dies in vrbe resedisset inuidens et dolens romam tam pulchris tamque mirabilibus edificiis adornari contra ciues et vrbem iniquitatis sue venena diffundens in maiorem partem eorum que ad ornamentum et decorem vrbis constructa fuerant ab antiquo ornamenta. s. marmorea erea: et multa alia bona ipse deponi mandauit adeoque processit sacrilega eius et prophana ipietas vt etiam ecclesiam beate dei genitricis marie et omnium martyrum que pantheon vocabatur antiquitus discooperiri ereis tegulis fecit. et dicta ornamenta innexit in tyberim: fecitque constantinopolim apportari. iniquitas ergo huius imperatoris causa fuit flagelli populi christiani: sed tantarum iniquitatum merito penam luit. Nam cum impius imperator secreto in balneo lauaretur suique milites eius seuiciam ferre non volentes occiderunt eum. Diligenter est ergo hic attendendum qualia sunt premia impiorum quamdiu enim bonus fuit et sancte ecclesie debitam reuerentiam exhibuit sibi prospera successerunt. Sed cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit. et fine infelicissimo diem clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni et fugit imperator romanorum.

Sextum bellum inter arabes et christianos vt narrat generalis hystoria hyspanie accidit circa annum domini sexingentesimum sexagesimum octauum. Imperante constantino predicti constantis filio. Hic congregauit plusque mille naues et transiuit maria vt bellaret cum moabia rege arabum. Ille vero cognito eius aduentu misit contra ipsum quendam militem strenuum nomine andallam et commisso duro certamine victus est imperator. et relicto campo fugit ad naues et regressus est constantinopolim cum paucis: quia multi de suo exercitu perierant et captiuati sunt in hoc imperatore non minus admirandum est iudicium dei quam in precedentibus. quia illi suo peccato puniti. hic vero non: quia malus victus est ab infidelibus: sed vt in dei timore conseruaretur et malis preberet exemplum ne desperent in tri-

bulationibus qui bonos pmittit tribulari: vt de iob e thobia sacra scriptura exemplariter ostẽdit vel forte quia indiscrete se cõmisit p̄dicto certamini non tantũ de deo q̄tum de sua potẽtia ɔfidẽs. Un de predictus imperator bonus ca tholicus fuit ⁊ modestus. Primuꝫ quoqꝫ qđ fecit iusta ⁊ debita vindi catio patris sui: qm̄ omnes quos in morteꝫ patris conspirasse com= perit: crudeliter interfecit. ⁊ eccle sias que a tẽpore eraclij pauli sui imperio ab hereticis destructe fue= rant reparauit cõtra omnes cleri cos ⁊ laicos principes ⁊ prelatos achephaloꝝ ⁊ monachilatarũ he resi maculatos tanq̄ verus catho licus ⁊ zelator fidei catholice sue sine repromissiõe pcessit: ⁊ p istuꝫ ſm omẽs hystorias reparata est fi des in grecia: que tempore patris sui tota corrupta fuerat ⁊ itegra ta est etiã pax ⁊ fides iter latinos ⁊ grecos extirpatis hereticorum zi= zaniis per principem memoratum In quo est mature ac puide attẽ dendũ q̄tum facit bonitas princi pis ad soliditatem fidei: ⁊ bonuꝫ ⁊ quietem statum ecclesie ⁊ cõtra malicia ⁊ infidelitas principis q̄ tum nocet. quod ostẽdunt isti duo principes pater ⁊ fili⁹. pater enim quia malus ⁊ ifidelis fuit ⁊ vilis hereticus fideꝫ in oriẽte corrupit statũqꝫ eccl'ie annihilauit. Filius vero quia bonus iust⁹ verusqꝫ ca= tholicus erexit ecclesiam ⁊ fidem catholicam reparauit.

¶ Uincunt sarraceni ⁊ perdit to tal iternomẽ xp̄ianoꝝ in affrica.

Eptimũ bellũ inter arabes ⁊ xp̄ia= nos circa idẽ tẽpus accidit i affrica i qua lꝫ sarraceni nimiũ es= sent multiplicati xp̄iani tñ nõdũ erãt totalr̄ deleti. Uñ supradict⁹ abdalla de quo in precedẽti bello fecimus mentionẽ veniẽs in affri cã: vt eã subiugaret imperio moa bie regis sui. exiuit in occursuꝫ ei⁹ comes Gregorius q̄ tũc ibidẽ mo rabat. ⁊ bellauerũt simul ambo: sꝫ finaliter victus fuit comes perdi ditqꝫ ibi multos de suis ac relicto cãpo fugit. ⁊ extunc perdiderunt xp̄iani honorẽ suũ qui i affrica ha bitabãt ⁊ tota illa terra fuit posi= ta sub infideli potestate.

¶ Uincunt christiani ⁊ sarraceni efficiuntur tributarij.

Ctauũ preliuꝫ iter sarracẽos ⁊ chri stianos accidit circa annũ dñi sexingẽtesi mũ septuagesimũ se= ptimũ tempore predicti imperato ris. Tũc eñ sarraceni ⁊ romani vt in generali hystoria hyspanie con tinet: magnũ prelium habuerunt ⁊ cesa sũt de sarracenis tria milia pugnatorũ. quo anno mortuus est papa deodatus. Sarraceni auteꝫ eo tempore posuerũt treugas cuꝫ romanis p. xxx. annos sub hac ta= men conditione q sarraceni darẽt romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

¶ Uincũt xp̄iani ⁊ cremãt naues sarracenorum sub rege bamba.

Onuz prelium inter sarracenos & christianos accidit circa annū dñi sexingētesimum octuagesimum quartū. Imperāte iustiniano p̄dicti imperatoris filio & regnāte in hyspania virtuosissimo rege bāba tūc enim applicuerūt ad littora hyspanie.cclxx.naues sarracenoꝝ. & percurrētes terrā illā maritimam fecerūt magna dāna. & plurimos xp̄ianos occiderunt. Sz statim vt cognouit p̄dictus rex bamba misit velocissime suos exercitus & ceperūt naues. & ignibus cōcremauerūt: ac maiorē partē arabū occiderūt ense. Aliosq; captiuos duxerūt. & sic regressi sunt cum honore ad predictum regem bambam.

Uincūt xp̄iani multis militib⁹ sarracenorum occisis in syria.

Ecimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum dñi octuagesimū tricesimuz. Imperante supradicto iustiniano: & sedēte in cathedra petri sysinnio. tūc enim romani syriā peruagantes bello terribili multa milia sarracenorū occiderunt vt in chronicis imperatorum continet.

Uincut sarraceni in hyspania & occiditur consobrinus regis roderici.

Ndecimuz bellū inter sarracenos & christianos accidit in hyspania imperante leone .iij. & sedente in cathedra Petri Constātino primo. & regnāte in regno castelle rege Roderico. tūc muca rex affrice precepit Cariph cuidā capitaneo suo q̄ auxiliū & fauorē proditori comiti iuliano daret cōtra xp̄iāos q̄.xij.milia electoꝝ ad pugnā ei tradidit. & ipse secrete in nauibus mercatoꝝ hyspanie trāsduxit postq̄ ergo oēs fuerūt ī hyspania congregati sunt in quodā mōte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla cariph: & ligua nostra nominatur gybraltar: q̄ cū rex roderic⁹ sciuit misit illuc quēdaz consobrinū suū qui dicebatur migo cū magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis sarracenis: sz semper fuit victus & finaliter interfectus est a sarracenis qui discurrētes p beticā puinciā q̄ est terra hyspaleñ. ciuitatis multa dāna fecerūt & nō potētib⁹ gotthis bella sustinere terga sunt coacti ostēdere inimicis suis: nec ex fuga liberati sunt: sed fere ibi oēs perierunt.

Uincunt sarraceni & perditur hyspania sub rege roderico vltimo rege gotthorum

Uodecimum bellū inter sarracenos & christianos fuit in hyspania circa p̄dictū tp̄s. s. post supradictū bellū. Cū ei supradict⁹ muca videret strēnuitatē comitis iuliani i victoria p̄cedētis belli certificat⁹ de ei⁹ fidelitate iterū cū maiori exercitu ipm comitē vna cū cariph misit in hyspaniā qui cū applicuissent inceperūt stati destruere puinciā

beticam q̃ est guadalquenir ꝛ pro
uinciam lucene. Cuȝ ergo rex ro-
dericus predicta cognouit omnẽ
exercituȝ gotthoꝝ qui cũ ipo erat
congregauit: quorum numer⁹ vl-
tra centum milia armatoꝝ se extẽ
debat: ꝛ intrepide iuit cõtra eos.
inuenit ꝓpe flumẽ quod dicitur
guadalete: quod est ꝓpe ciuitatẽ
assidonie: que nunc dicitur xeriȝ ꝛ
xp̄iani erant ante. Sarraceni ꝓo
vltra flumẽ. Aliqui tamẽ dicũt ꝙ
istud belluȝ fuit in campo: qui di-
citur de sangonera q̃ est iter mur
ciam ꝛ lorcam. Rex vero Roderi-
cus insedebat in curru siue i lecto
eburneo indutus pãnis põderis
aurei ꝛ corona aurea coronatus. si
cut mos tunc erat regũ gottorum
cõmissum est ergo bellum: ꝛ dura
ꝟit dieb⁹ octo: scȝ a die dñica vsqȝ
ad diẽ dñicam sine intermissione
mortuiqȝ fuut de exercitu sarrace
norum vbi precedebat cariph sex
decim milia hominuȝ. Comes tñ
iulianus ꝛ qui cum eo erant bella
uerunt tam fortiter ꝙ cõfregerũt
acies xp̄ianorum: cadẽtibus ergo
plurimis ex vtraqȝ parte. ꝛ disper
sis xp̄ianis ac rege roderico q̃ ma
gni cordis erat: aliquãdo fugiẽte
aliquando furibundo impetu cõ-
tra inimicos reuerente: finaliter
xp̄iani non potentes sufferre pre-
lium terga verterũt inimicis suis
fugientes. de morte autem predi-
cti regis in eodem bello dubitaꝫ
Ueruntamen corona et indumen
ta ei⁹ ac calciamẽta aurea equusqȝ
eius qui dicebatur orella inuẽta
sunt in quodã tremedali apud su
pradictuȝ flumẽ guadalete absqȝ
corpore nec postmodũ de eo aliqd
scituȝ est nisi ꝙ in regno portuga
lie in quadã ciuitate q̃ dicit visio
inuẽt⁹ fuit lapis vnius sepulchri
in quo talis erat scriptura. Hic ia
cet rex rodericus vltimus rex got
thorum defecitqȝ in eodẽ bello to
ta nobilitas gotthoꝝ. Post hec sa
raceni nõ obstãtibus viribus got
toꝝ totã hyspaniam ferro flãma
fame attritam suo dñio mancipa-
rũt ꝛ gẽtem quã per ꝓterita secu-
la valde timuerãt ꝓstrauerũt. Si
quis diligẽter voluerit inuestigare
cur de⁹ ꝓmiserit tam graue flagel
lum in hyspania breuiter dici põt
ꝙ ꝓpter peccata principũ Rode-
rici: scȝ ꝛ sui predecessoris vicise.
Uicisa eñ fuit ꝓbrosus ꝛ flagitio
sus multaqȝ flagitia ꝑ hyspaniaȝ
seminauit ad voluptates carnis so
luto pudicitie freno se fornicatio-
nibus multis cõtulit plebẽqȝ suã
ad lasciuiam ꝛ luxuriã inclinauit
sȝ ꝛ ep̄i ꝛ ecclesie ministri a sperna
bantur ecclesiastica officia ꝛ clau
sis foribus ecclesiaꝝ despiciebãt
ecclesiastica sacramẽta ꝛ ne aduer
sus eũ parens vniuersalis xp̄iani
ꝓgenie insurgeret. Ep̄is ceterisqȝ ecclesie ministris vxores lasci-
uus rex habere precepit. Et ne ro
mano obediret põtifici sub inter-
minatione mortis prohibuit. Hec
q̃dẽ causa pereũdi hyspanie fuit
tota eñ gottoꝝ nobilitas in cõui
uijs libidinibus ꝛ vitijs immersa
altissimũ ad iracũdiaȝ ꝓuocauit.
Itaqȝ vicisa datus est in reprobũ
sensum intãtũ vt muros ciuitatũ

urbium sui regni subuerterit ne possint ei resistere ciues paucis exceptis quas nō ausus fuit destruere precepit etiam q destructis armis vomeres & falces facerent ad colendum terrā quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere: licet dicat Rodericus tudēsis i cronica sua q rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor vicise fuit vir belliger & durus: & ad omne negocium expeditus. vita tamē & morib⁹ vicise non dissimilis quia cum vxore vel filia comitis Juliani peccauit cū ipe suā i affrica faceret legatio nem. q ergo xpm reliquerant predicti principes cum populo suo & cōcubinali luxurie fetore se subdederāt. Id eo merito deus pmisit eos dari in reprobum sensum & q predictus comes iulian⁹ pditorie se iungeret sarracenis & totā hyspaniā vt predictū est delerent. Hystoria aūt predicte destructiōis lati⁹ habet in generali hystoria hyspanie

¶ Uincunt xpiani in aquitania & perimit aldramānus cū. lxxv. militib⁹ saracenorum.

Terciūdecimū bellū iter sarracenos & xpianos accidit in aquitania galliarū puincia. Cū eī sarraceni hyspaniā subiugassent accidit circa idem tēpus regnante in frācorum regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus marcellus militabat q ipse karolus ligerim fluuium trāsiēs endonē q ducem aquitanie bellando victū fugaret. Endo ergo dux p oīa se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania cōtra karolum inuitauit. Sarraceni aūt de tali inuitatiōe nō modicū gaudētes cū omnibus eorum familijs galeas habituri fluuiū garenā trāsierunt oīa q i ore gladij deuastātes ecclesias dei cremauerūt & omnia sine delectu etatis vel sex⁹ sanguine implēt quibus karolus pnceps strēnuus dei fretus auxilio qui sperātes in ipm nō deserit animose ac potenter occurri & ter ipsis sarracenis. ccclxxv. milia vna cū ipsorum regio aldramão victoriose pemit de suis vero nō nisi mille quingētos amisit. Tūc endo dux ad correadiēs karolo recōciliatus castra sarracenorum dirupit eorū q reliq as toto posse destruxit.

¶ Uincūt christiani & capitur ciuitas auinionensis de potestate saracenorum.

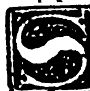
Quartumdecimum bellum iter sarracenos & xpianos accidit post predictū bellū Auiniōe: intm eī saraceni pualuerūt i occidētali plaga capta hyspania q ciuitatem ceperant Auinionem. cōtra quos predictus princeps karol⁹ marcellus veniens bellum maximum cū eis habuit & ciuitatē Auinionensem aggredit animose. Unde sicut de hiericho legitur cum strepitu & sonitu tubarum vrbem munitissimam cepit & hostes fidei nostre vsq ad interfectionē contriuit: vt latius

continetur in hystoria regū fräcie

¶ Vincūt xpiani perēptis duobus regibus saracenorū z capitur narbona z plures alie ciuitates z loca a karolo marcello.

Vintumdecimuz bellū inter sarracenos z xpianos accidit post pdictum bellum in vrbe narbona in qua presidebat achinunam rex saracenorum cōtra quē veniēs predictus priceps karolus marcell⁹ predictum regez obsidet. In cui⁹ obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū sarracenorum graui multitudine venit: cuz quibus karolus strennuissimus animoso bello congreditur z ambob⁹ regibus bello peremptis captoq3 virib⁹ ciuitate reliquias sarracenorū vltimo contriuit exterminio. Ubi eñ qui euaserant karolo īsequēte fugientes in profundū maris dimersi sunt. Demum karolus victoriosus princeps. Remeāsū agothen. Aliasq3 gothie regionis vrbes a saracenis inuasas triūphando cepit z in totū destruxit. Igitur arelatens. vrbe que a sarracenis capta erat z omnibus aliis in circuitu captis saracenos exterminauit in totum et sic saracenis qui pene totam asiam totam libiam maioremq3 partem europe inuaserāt karolus strennuissimus princeps dei fretus auxilio z romana eccl'a sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadēdi predict⁹ etiā karolus marentinū prouincie ducem qui saracenos inuitauerant ad galeam inuadendum bellādo deuicit totamq3 puinciā sue subdit ditioni.

¶ Vincūt xpiani z incipit recuperatio hyspanie cū mirabilib⁹ dei occisis plusq3. lxx. milibus saracenorū prope ouetum.

Extumdecimum bellūz inter saracenos z xpianos accidit i hyspania prope ciuitatem ouetens. Licet enim deus pmiserit tam aspere hyspaniā flagellari qz tamē diuina pietas quos pcutit tādē sanat surrexit quidā nobilis ex cantabria nomine pelagius filius ducis famille quē rex egita baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup: pdictū pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui elevatus in astutiis cuz illis paucis xpianis qui ibidem remāserāt factus est eorū rex z in secundo anno regni sui qui fuit anno ab īcarnatione domini septingentitrigīta sex imperāte leone. iii. z sedēte in cathedra Petri cōstātino. viii. multitudo quasi innumerabilis saracenorū venit cōtra eum quod cū rex pelagius sciuit in quādā speluncam circa predictam ciuitatem ouetensi. que dicit lingua nostra cueua douga cuz mille viris se reclusit cum plures capere non posset. Est autem predicta spelunca vndiq3 ex rupe scissa naturaliter cōstructa taliter quod nullo ingenio hominū potest debellari, Est enim locus ita securus. sicut sides

fecerit ipsum scienter p illo casu.
Predictus ergo rex cuz omni ani-
mositate de saluatiõe patrie z spõ
se xpi agere festinauit credẽs faci
le esse deo multos concludi in ma
nu paucorũ. cũ ergo circundaret
vndiqꝫ a saracenis i pdicta spelũ
ca z vellent ipsi saraceni violen-
ter speluncam intrare xpianosqꝫ
perimere omnes lapides omnes
sagitte: z quecũqꝫ alia iaculaban-
tur valide flamine venti retorta:
mox reuersa iaciẽtes saracenos ali
osqꝫ existentes vulnerabant sic q
breui spacio vltra .xx. milia sarace
norũ vnacum eorũ duce opa pro-
priis armis pro magna parte pe-
rierunt. Alii vero fuerunt ita exce
cati vt nescirent quid facere debe
rent. Uidens aũt pdictus rex pe-
lagius miraculuz tã manifestum
exiuit cõfidẽter a predicta spelũ-
ca cũ suis z interfecit aldamã ca-
pitaneum saracenorum et plures
alios milites eiusdem. sed nec se-
xaginta milia que remãserant fu-
gientes a bello vindictã diuinaz
euaserũt. Nã cũ secus vnũ flumen
quod ibi ppe est graderentur qd
dam supercilium montis a funda
mento corruẽs totã illaz multitu
dinem sub aquarum vndis z sub
rupibus oppressit. Post hec predi-
ctus rex pelagius fecit prelia mul
ta z cepit ciuitatez legionẽ. que
asturiis nimium est propinqua pdi
ctus rex pelagius regnauit .xix.
annis z mortu⁹ est in loco qui dici
tur cangas: z successit ei in regno
fuila filius eius qui solum regna
uit duob⁹ annis iterfectus a qua
dam vrsa cũ qua voluit solus pu-
gnare: z successit ei in regno alfon
sus primus gener regis pelagii q
fuit dictus catholicus vt infra di
cetur loco suo.

¶ Uincũt xpiani i aqtania z pe-
rimũt .cclxxxv. milia saracenorũ.

DEcimumseptimũ bellum inter saracenos
z xpianos accidit sub p-
dicto leone imperatore z sedente
i cathedra petri gregorio. iii. Tũc
innumerabilis multitudo sarace-
norum cum vxoribus z filiis a qui
taniam intrauerunt vt ibidez ha
bitarent quibus occurrit Karol⁹
marcellus z ex eis .cclxxxv. milia
interfecit nec fuerunt isti illi sara
ceni quos alias i aquitania debel
lauerat de quo dictum est supra
bello .xiii.

¶ Uincunt xpiani perempta in-
numerabili multitudine saraceno
rum. z destructis trib⁹ milib⁹ naui
bus quinqꝫ solũ exceptis liberat
constantinopolitana ciuitas.

DEcimumoctauuz bellum inter saracenos z
xpianos accidit circa idẽ
tempus supra ciuitatem Constã-
tinopolitanam. tunc enim sarace-
ni ex egypto venientes cũ magno
exercitu videlicet cum tribus mi-
libus nauium predictam ciuitatẽ
obsederunt z triennio obsessaz te
nuere: constantinopolitani quoqꝫ
ad auxiliũ a scitis vulgaribus cõ
tra saracenos congrediuntur ora
tionibus vero sanctis viris in re-

gia ciuitate.xxxij.milia ex sarracenis sine suorum lesione psternunt sarraceni quoqꝫ residui quorum erat innumerabilis multitudo p orationem sanctorum virorum fame frigore bello ⁊ pestilētia perierunt. Unde tij.anno ↄfusi ab obsidione recesserunt nauibus ptim igne cōsumptis partim dimersis itaqꝫ ex tanta nauium multitudine vix quinqꝫ naues ad propria redirēt infra ciuitatem tñ.xxx.milia hominum pestilētia pierūt quod deus fecit vt suam ptātem ⁊ clementiam hominibus ostenderet.

¶ Uincūt christiani in aquitania ⁊ perimitur :rex sama cordubeñ. cum suis.

Decimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos accidit tempore supradicti imperatoris leonis circa ciuitatem tholosanam Tunc enim sama rex cordubēsis cum magno exercitu aquitaniam intrās terrā destruebat ⁊ obsedit ciuitatē tholosanā qđ cū francigene cognouerūt venerūt i succursū ciuitatis cū endone duce eorum. Rex vero sama cōtra eos exiuit ⁊ bello letali cōmisso cecidit sama sarracenorum rex mortuiqꝫ sunt ibi plurimi sarraceni: alij vero fugiētes euaserunt.

¶ Uincūt xpiani ⁊ perimitur abdarramen dux sarracenorum i aquitania a karolo marcello

Uicesimum bellum inter sarracenos ⁊ xpianos accidit duob⁹ annis post pdictū bellū. Tunc abdarramen dux sarracenorum inuitat⁹ ab endone duce cōtra regē karolū marcellum cum multitudie graui trāsierunt flumen garronam qđ trāsit iuxta tholosam ⁊ ignibus cōbusserūt ⁊ destruxerunt magnā terrā karoli regis francorū. Cū aūt pdict⁹ rex karolus sciuit de misericordia altissimi cōfisus venit sup eos ⁊ bello asperrimo ↄmisso victi sunt sarraceni ⁊ rex karolus interfecit predictū abdarramē ducē sarracenorū pluresqꝫ sarraceni ibi ceciderūt Alij aūt dare sūt terga coacti. fuerat aūt numer⁹ sarracenorum qui ibi venerāt tricētasexagintaocto milia. captiuauit aūt mille qngētos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus qđ cum vidit pdictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniā humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat pijssim⁹ clemēter pepercit ei quo facto predict⁹ dux insecut⁹ est sarracenos fugientes qui euaserant in prelio ⁊ multos ex illis quasi sine numero interfecit.

¶ Uincūt sarraceni fugato endone duce frācorum ⁊ perempta multitudine xpianorum in francia.

Uicesimum primū bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit circa annum dñi septingentesimum tricesimū sextū. Tūc ei abdarramē rex saracenorum collecto magno exercitu pposuit debellare terrā regis

karoli francorꝫ ꝛ fecit fieri pōtes in fluminibus in quibꝰ non erant ꝛ applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partē fluminis rodani per alueos extraxit vt posset leuiꝰ ipsum pertransire ꝛ veniens sup ciuitatem orlienēsem eā obsedit cōtra quē venit endo dux: de quo supra dictum est cuꝫ magna potestate francorꝫ bellauitqꝫ cū eo ꝛ ceciderunt multi ex vtraqꝫ parte sꝫ finaliter victi fuerūt christiani ꝛ fugerunt. Saraceni vero insequentes eos vsqꝫ ad rodanū puenerūt ibi franci timore mortis cogitātes liberari flumen predictū intrauerūt ꝛ mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce ꝛ paucis cum eo vbi vsqꝫ in hodiernū diē apparent sepulchra mortuorum.

¶ Uincunt xp̄iani ꝛ fugatꝰ secūdo endo dux in francia.

Vicesimūsecundū bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos post predictū subsequēter accidit. Cū predictꝰ abdarramen cū esset nimium letꝰ pp̄ter victoriam supradictā cogitauit vlterius pcedere ꝛ destruere terram frācie: ꝛ pertransiuit flumina gorgodomā. quod cuꝫ sciuit endo comes pduxit iterum cōtra eum exercitū magnuꝫ ꝛ pugnauit cum eo scd̄o. Sed iterū deo pmittēte victꝰ fuit ꝛ fugit ꝛ mortui ibi fuerunt multi franci fideles.

¶ Uincunt xp̄iani ꝛ pimitꝰ p̄dictꝰ abdarramē i frācia cū multitudine sarracenorꝫ p karolū marcellū.

Vicesimūtertiuꝫ bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos post predictū bellū subsequēter accidit. Cū em̄ p̄dictus abdarramē elatus in corde suo pp̄ victorias habitas. q̄s sue attribuebat industrie ꝛ potestati voluit vlteriꝰ procedere per terrā francorꝫ insequēdo predictum endonē ducē vt eū interficeret. ꝛ pertrāsiuit petragoricam destruendo ꝛ cōburendo quicq̄d inueniebat. destruxit etiā ꝛ cōbussit ciuitatē que dicitur turres ꝛ ecclesiā sancte Marie ac regis palatia. Sed qꝛ deo nūqꝫ placuit supbia ꝛ ipse ponit terminos vite humane voluit q̄ ibi veniret ille maledictus abdarramen. Uñ cū supradictus dux endo fugiens a prelio veniret ad regē karolū et oīa q̄ acciderāt: enarrasset karolꝰ q̄ erat vir belliger ꝛ sapiens in armis cōgregauit magnū exercituꝫ germanorꝫ ꝛ gepidarū ꝛ francorū venitqꝫ animose ꝯtra abdarramē ꝛ pugnauit cū eo septeꝫ diebus in quibus neuter alterū vincere potuit sed bellū vltimū durauit p totam diem vsqꝫ ad noctem ꝛ finaliter mortuus est ibidem abdarramē ꝛ multi saraceni. Alij vero nocte fugiētes in galeam gotthicam se receperunt: mane aūt facto viderūt christiani tētoria saracenorum homines vero nō videbant. Euntes ergo quasi ad pugnaꝫ dispositi et neminē inuenientes expoliauerūt cāpū vbi maximas diuitias inueneruñt

¶ Uicūt xp̄iani ꝛ fugatꝰ rex abde

malech cordubens. p fracos pem pta multitudine saracenorum.

Vicesimūquartū bellū inter saracenos z christianos accidit circa annuz dñi septingētesimūquadragesimūprimū. Tunc em̄ abdemalech rex cordubens. collecto magno exercitu pposuit debellare frācoꝝ regnū: z veniēs nō transiuit mōtes pyreneos. Frāci vo cū audierūt q ab demalech veniebat ꝯtra eos circa mōtes pyreneos preparauerūt se ad pugnandū. Venientes ergo pugnauerunt cū eo z interfecti sunt multi saraceni z rex abdemalech fugit z recollegit se in celsiberiā q est in littore yberi fluminis.

¶ Vincunt christiani in regno castelle z occiditur thebā rex cordubēn. z omnes saraceni qui cum eo venerant.

Vicesimumquintū bellūz inter saracenos z xpianos accidit circa annū dñi septingētesimūquinquagesimū. Tunc eī thebā rex cordubēn. habuit bellū cū xpianis regni castelle z finaliter victus fuit z mortuus ibidez z omnes saraceni qui cuz eo venerant ibi perierunt.

¶ Vincunt christiani z claret rex alfonsus catholicus.

Vicesimūsextuz bellum inter saracenos z christianos accidit circa annum domini septingētesimumquinquagesimumtertium. Imperante supradicto leone z regnante in regno legiōis rege alfonso catholico supradicto q ideo dictus fuit catholicus q optime custodiuit precepta dei et ecclesie catholice: fuit etiam serenissimus zelator fidei et refector christianorum sancto exemplo: et iste fuit primus rex qui vocatus fuit Alfonsus z fuit filius ducis petri de cātabria z gener regis pelagii. Eo ergo tempore pdictus rex congregato magno exercitu intrauit per terram camporum que clauditur quatuor fluminibus scilicet della carrione. pisorica et doreo: et bellans cum sarracenis conquisiuit illaz deuictis saracenis ingressus est regnum portugalie. et obtinuit viriliter a saracenis portū et belambragam viseum et flamā. habuitq3 post h plurima bella cū saracenis semper victoriosus existens. lucratusq3 est vltra predicta a saracenis ledismam salmanticā numanciam que nunc dicitur zamora z omnem maritimam terrā Galecchie rediēs in castellum bellauit cum saracenis z deuicit eos obtinuitque senem septem mancas dominas saldananque amaham mirandam segobiam abulā ozomam: sepulvedam argautam vianam occani et rinerendicam carboneram aluegiam cisimeram alexancum transmitream subuertam tenicam barduliam: que nūc dicitur castella antiqua. alana ordimam vicaiam aiicōpomphanā

vesoriam que nunc dicitur victoria. nauarram rucomampancornu z tarracium quousq peruenit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit z renouauit: necessariisq muniuit. z reduxit ad terram propriam multos christianorum populos. qui timore saracenorum fugerat per montes z deserta vagantes: extraxitq plurimos xpianos captiuos de potestate saracenorum: cum quibus terrã populauit. ecclesias auro z argẽto ac lapidib⁹ preciosis decorauit. In cui⁹ obitu audite sunt voces in aere dicẽtes. ecce quomodo iustus moritur: z nemo considerat sublatus est iustus a facie iniquitatis: z anima sua z memoria ẽ i pace. regnauit. xix. annis z sepultus est in loco qui dicitur cãgas. z successit ei in regno fruela filius eius.

¶ Uincit xpiani fugato nicaph rege cordubeñ. z pimunt. liii. milia saracenorum sub rege fruela.

TIcesimũseptimũ bellum inter saracenos z christianos. accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimum quartum. regnãte in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubeñ. cũ magno exercitu iuit: vt pcurreret regnum galechie. z cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predict⁹ rex fruela. z congregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph z fugit a cãpo cum paucis de suis: z perierunt in illo bello. liii. milia saracenorum. z extũc rex fruela habuit regnũ galechie qđ ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiii. ãnis z mortu⁹ est: z successit ei in regno aurelius frater ei⁹ q regnauit sex annis: z nihil famosum fecit cõtra saracenos. successit ei i regno donus sylo z nihil singulare fecit cõtra saracenos: regnauit. vii. annis z mortuus est. successit ei in regno alfonsus secũdus q fuit fili⁹ regis fruela: de quo supra patet in hoc bello de cuius factis infra dicetur

¶ Uincit christiani z capitur galiana ac efficitur christiana p karolum magnum.

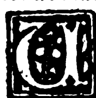

VIcesimumoctauum bellum inter saracenos et xpianos: accidit circa annum domini septingentesimũ sexagesimũ primũ. Imperante constantino sexto. Tunc infans karolus: quia in aliquibus cõtradicebat patri suo francorum regi pipino venit in hyspaniam: z declinauit ad regem galafrum qui tunc erat rex toleti. Quare autem ad ipm declinauerat hystoria narrat q propter eius filiã galianam que mire pulchritudinis erat recepto ergo honorifice pdicto karolo a rege paucis elapsis dieb⁹ quidã potẽtissimus saracenus cuius nomẽ erat brãmante cum multitudine graui venit sup dictam ciuitatem toleti z fixis tẽtoriis i valle someriam obsedit eã. aggredienti

bus ergo saracenis a pdicta ciuitate cū francigenis illis qui venerāt cū ifante pugnauerūt cū brāmāte ⁊ initātum fuit vigor frācoꝝ accēsus ꝙ vicerūt saracenos brāmātis. Illi ꝟo iterū redeūtes contra Frācos vicerūt eos qđ videntes frācī timuerūt valde. Sed comes eoꝝ dux qui dicebaꝛ don ibi morāte animauit eos dicēs. Scriptū est ꝙ cū deus vult pauci vincunt multos qđ verbū audientes animati sunt: ⁊ iterū redeūtes cōtra saracenos bellauerūt ita fortiter ꝙ vicerūt eos. Sed resumptis virib⁹ saraceni pugnauerūt cōtra francos: ⁊ durauit pugna magna parte diei sic ꝙ aliquādo vincebātur frāci aliqñ saraceni nec alteri parti finalis victoria cedebat. Inter hec oīa pdict⁹ infans karolus in palatio suo dormiebat: ⁊ cū euigilasset a somno ⁊ neminē ī palatio videret mirat⁹ est valde ⁊ cogitauit ꝙ sui tradidissent eū. Incepitq; pre ira ambulās p palaciū secū loq noiabatq; nomē suū patris ⁊ matris ac totū genus suum vnde ipse veniebat. q oīa audiēs galiana de loco alto ⁊ secreto. Unde eū contēplabaꝛ ornauit se festināter ⁊ sola ingressa est ad infantē certificata ex auditis ꝙ h erat karolus dñs francoꝝ: ⁊ lꝫ infans karolus vidit eam solā intrantē nō ei assurrexit: qꝛ nō habebat in cōsuetudine alicui mulieri iclinare nisi solū imagini virginis gloriose ⁊ suo nomine. Dixitq; galiana. karole: Si ego scirem vbi merces datur p dormitione lꝫ sim mulier ego irē illuc: ⁊ si vultis scire quare hec dico: qꝛ videtur mihi ꝙ nō est vobis cura succurrēdi gēti vestre q est in magna pssura in plio sub valle somerie bellās cōtra saracenū brāmantē ⁊ si rex pater meus sciuerit ꝙ vos nō estis ibi nō habebitis bonū premiū. Tūc dixit ei karol⁹ Galiana si ego possē habere vnū equum ⁊ arma cū quib⁹ possē ire illuc cito succurrerē eis. Et ait Galiana. karole. si dederitis mihi fidē ꝙ me deducetis ī franciā vobiscū ⁊ me facietis xpianā ⁊ ꝙ me in vxorē recipietis dabo vobis qcunq; petitis. Promisitq; karolus oīa predicta qđ audiēs galiana sciēs ꝙ nō frāgeret sibi fidē nimis gaudens ex pmisso deduxit arma ⁊ ipa manu ppria armauit infantē tradiditq; sibi equū qui dicebatur brāliete ⁊ ensē qui dicebaꝛ guiosa q in donis miserat sibi supradict⁹ saracenus brāmante ⁊ celeri cursu venit in locū pugne ⁊ igressus est bellū animose ⁊ primo impetu peremit manu ppria. xij. de melioribus militib⁹ brāmantis ⁊ multos alioꝝ Uenit autē ꝟbū ad brāmātē vbi residebat ī tētorio suo de nouo milite ingresso pugnā qui tāta dāna fecerat: ⁊ irato animo exiuit ī pugnā querēs militē illū. cūq; eū inuenisset ⁊ cognouisset ꝙ ille erat equus quē miserat galiane amplius est iratus ⁊ irruens in eum ⁊ nō minori animo karolus ī brāmantē lancee eoꝝ cōfracte sunt p pugnos euaginatis ensibus mirabiles ictus multiplicabāt ⁊ mi

fatus saracenus de fortitudie militis xpiani quesiuit ab eo qs eet z de quo genere q̄ omnia karolus fideliter sibi aperuit z.tunc cepit ipsuz timere saracenus sz resumptis viribus dixit sibi.ego faciam q nunq redeas ad terram tuā.z karolus respondit sibi.qd dicis i manibus dei est.z dixit brāmāte ego te occidā.z eleuato gladio q dicitur durādarte:percussit karolum grādi ictu.Et precidit galeaz cuz magna parte capillorum z cum magna ēt parte armorum corporis sed tamē nō tetigit carnez ei⁹.De quo ictu karolus mirat⁹ eleuato suo ense pcussit pdictū saracenuz brāmantez z amputauit eius brachiuz dextrū q in terram cecidit simul cū gladio durandarte.Uidēs aūt se letaliter eē pcussuz fugit a facie karoli:sz z karol⁹ subito descēdit de equo z cepit gladiū predictū:z ascendēs equum cum vtroqz gladio:insequēs predictū brāmātē plurimos saracenos ante se reperiēs peremit.Cūqz attingisset pdictū saracenū brāmantez fugiētez eleuato ense qui gaiosa dicebat pcussit ipsuz quodā ictu terribili sic q ipsuz duas diuisit i partes:z cecidit mortuus in terraz:quo facto descendit de equo z pcidit caput eius z accepit vaginaz gladij durādarte z omnia arma eius que omnia deduxit galiane.Uidentes autē saraceni dominuz suū mortuum terga sunt dare coacti christiani vo expoliauerūt campuz vbi multū aurum z argētum inuenerunt tentoria multa z plurimas alias diuitias.Post hāc victoriam audiuit karolus mortē patris sui z secrete recessit.Deductaqz est galiana etiam furtim in frāciaz factaqz est christiana z accepit eam in vxorē:vt plenius cōtinetur in hystoria hyspanie.

¶ Uincūt christiani perēptis pluribus regibus sarracenorū ac pluribus ciuibus captis per karoluz francorum regem.

Vicesimumnonuz bellū inter saracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesinum septuagesimum septimum. Tunc enim predictus rex karolus rex francorum pro felicitatis magnitudine dictus magnus cōgregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam z cesaraugustā quas tūc saraceni possidebāt pugnauit cōtra reges eorum z occidit eos prostrauitqz muros ciuitatuz z cepit plres alias ciuitates saracenorum ac sub ditione sua cōstituit:quas paucis elapsis dieb⁹ saraceni recuperauerunt.Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanum imperium z fuit strēnuissimus fidei zelator.

¶ Uincunt christiani z perimunt lx.milia saracenorum p regem alfonsum castum.

Tricesimum bellum inter saracenos z christianos accidit circa annum domini septingentesimuz octuagesimum

septimum regnante in regno castelle alfonso secundo filio regis fruela qui dictus fuit castus eo q semper castitatem seruauerit licz habuit vxorem que secundu3 aliquos fuit soror karoli magni supradicti. ¶Tunc quidā potēs saracenus cui⁹ nomē mechaṅ cū multitudine graui intrauit asturias ⁊ incepit destruere totam terrā cōtra quē pdict⁹ rex alfonsus cast⁹ collecto exercitu xpianorū celeriter iuit bellauitq3 cū eo i quodā loco qui dr ledos ⁊ deuicit eu3 ac occidit ⁊ perierūt in bello.lx.milia saracenoꝝ multa alia bella vicit ⁊ loca plurima obtinuit sicut īfra dicetur ⁊ abstulit timorē a cordibus christianorum contra saracenos ⁊ regnauit.xlj.annis dilectus adeo ⁊ hominibus sepult⁹ est apud ouetum in ecclesia sancte marie.

¶Vincunt saraceni ⁊ portāt saracenorū terra3 a narbōa vsq3 ad ciuitatem cordubēse3 pro mesquita saracenorum construenda.

Ricesimum primum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū domini septingētesimum nonagesimū primū. ¶Tūc ixe3 amiramamolim misit vnū potētem saracenū cuius nomē erat abdemalech cu3 exercitu magno vt destrueret terrā xpianorū. Ille ergo direxit iter suum ꝯ ciuitates gerundā ⁊ narbonā quas cū obsedisset post multa certamina obtinuit eas ⁊ multa alia loca circunquaq3 posuitq3 eas sub ditiōe sui dn̄i ixe3 ⁊ tot fuerūt spolia que habuit q quīta pars deputata ixem amiramamolim fuit.xlv.mille dn̄ planoꝝ auri: ⁊ cū his diuitijs perfecit pdictus ixem mesquita3 cordubeñ. quam suus pater inchoauerat q nūc est ecclesia maior ibidē ⁊ intātū pdictus abdemalech oppressit xpianos illi⁹ patrie q fecit memoriā illi⁹ facti ⁊ dn̄i q deducerēt in carribus in pdicta ciuitate narbone vsq3 ad ciuitatē cordubense3 tāta3 multitudinē terre q ex ea pdictus ixem fecit fieri vnā mesquitā intra fortaliciu3 pdicte ciuitatis cordubeñ. pluresq3 alias mesqtas renouauit ⁊ d nouo fecit

¶Vincunt christiani ⁊ capitur barchinona a karolo magno.

Ricesimum secundum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit circa an nū dn̄i septingētesimū nonagesimū quartū. ¶Tūc karolus magn⁹ rex francoꝝ de quo supradictū est in bellis.xxviij.⁊.xxix. ꝯgregauit magnū exercitū ⁊ venit contra ciuitatem barchinoneñ. q saraceni eam violenter ceperant cum esset sub ei⁹ dominio bellauitq3 cū eis ⁊ obtinuit ciuitatem: sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

¶Vincunt christiani ⁊ perimuntur duo duces exercitus saracenorum

rum sub rege alfonso casto.

Ricesimumtertium bellum inter saracenos z christianos accidit circa annum domini octingentesimum decimũ tempore supradicti regis Alfonsi casti. Tunc duo exercitus saracenorum intrauerunt galetiam dux vnius exercitus dicebatur abobales: dux vero alterius melchi. Sz sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter quia potestas predicti regis Alfonsi casti pugnauit cum eis victique sunt saraceni z multi eorum mortui. Alij vero fugerunt: sed christiani insequẽtes eos occiderunt vnũ ducem eorum in loco qui dicitur naron Alterum vero ducem peremerunt in flumine qui dicitur cepha.

Uincunt christiani z perimitur ores rex meride per regem alfonsum.

Ricesimũquartum bellum inter sarracenos z christianos accidit anno domini octingentesimo vndecimo. Tũc enim rex ores meride cõgregauit magnum exercitum z venit vt percurreret terram regis Alfonsi fixit'qz sua tentoria super benauentum quod cuz sciuit predictus rex Alfonsus castus venit scceleriter contra eum bellauitqz cum eo z occidit euz plurimiqz de exercitu saracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis sauxij didaci qui multos ex saracenis peremit.

Uincunt xpiani z occiditur rex badayos per regẽ alfonsum castũ

Ricesimũquintum bellũ inter saracenos z xpianos accidit anno domini octingẽtesimo duodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samoraz z obsedit eam. Rex autẽ alfonsus castus predictus preparauit se potentissime z venit contra eum bellauitqz cum eo: et occidit eum ac plurimos saracenos cum eo z qui potuerunt euadere fugerunt: sed rex alfonsus insecutus est fugientes viriliter z multos eorum interfecit sic: qz paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt.

Uincunt christiani z perimũtur vltra duodecim milia saracenorũ per regem alfonsum castum.

Ricesimumsextũ bellũ inter saracenos z xpianos accidit anno sequẽti scz octĩgẽtesimo tridecimo. Tũc intrauit vnus magn⁹ exercit⁹ saracenoruz ĩ terrã supradicti regis alfonsi casti. Et cũ saraceni gloriarẽt ĩ multitudine sua diuisi fuerũt in duas partes quarũ vna iuit cõtra locũ illũ vbi erat pdictus rex alfonsus Cũ ergo sciuit rex alfonsus cast⁹ audacter iuit contra poluezeran. Altera vo ɔtra eos cum exercitu

suo: et fecit similiter duas partes sui exercitus et cum vna misit bernardum. de quo supradiximus cōtra illos saracenos qui ibant versus poluezerā. et ipse iuit cū altera parte cōtra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cū parte sua et habuit preliū magnū cum illis saracenis in loco qui dicitur valde moro. qui est in fontaria portugalie. et deuicit eos: et plurimos ex illis interfecit. Sed rex Alfonsus inuenit se cū altera parte que ibat cōtra eū et pugnauit cū illis prope flumē de ornefo. et interfecit ibi. xii. milia saracenorum: et deinde insequēs eos tot fuerūt occisi q paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus rediit de illo bello ditissimus ex spoliis saracenorum.

¶ Vincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte christine capitur per regem alfonsum castum.

Tricesimū septimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi octingentesimo decimooctauo. Tunc saracenus quidam nomine machometus qui cum multitudine magna saracenorum venerat de merida ad regem alfonsum: vt viueret cum eo predictus rex benigne eum recepit in vasallum: et iurauit illi saracenus q pro semper esset fidelis regi alfonso propter quod predictus rex precepit qd habitaret cum multitudine sua in galetia. Sed quia predictus saracenus erat proditor sicut bellauit cōtra abderramē filiū alharreē aramolum regis cordubeñ. et vidēs q nō poterat eū occidere ex timore cōcepto venit ad predictum regem alfonsum sic transactis duob⁹ annis postq̄ fuit i galetia assumpsit eū dyabolus: et eleuatus in superbiā voluit similiter facere proditionē cōtra regē alfonsum: quobrem congregauit magnum exercitū saracenorū: et incepit percurrere et destruerē totā terrā. q cū rex alfonsus castus cognouit: congregato exercitu suo venit sup illū saracenū: et licet ipse nimiū cōfideret in multitudine militie sue qū sciuit q rex alfonsus veniebat super eū perdidit cor: et concepto grādi timore eleuauit se cū suis in quodam castro qd dr sctā xpiana. et rex Alfonsus obsedit eū ibidē: et fecit fieri multas foueas circūquaq: et perforauerūt castrū i multis locis. Cū ergo ille saracen⁹ vidit q tm angustiabant: et q nihil aliud restabat sibi nisi mors cū multitudinem saracenorum hēret resūpto corde exiuit extra castrum: et pugnauit cum rege alfonso. sed in fine fuit vict⁹ saracenus ille cū oībus suis et ipse fuit captus: et caput ei⁹ abscissum est. Sed et rex statim castrum illud cepit et mortui sunt in bello illo, vltra. l. milia saracenorum: et plures eorum deducit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus ouetū magnis cum diuitiis et honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit xli. ānis et mortuus est. Successit ei in regno Ramirus primus fili⁹ regis bermudi.

¶ Vincunt christiani: et capitur iterum ciuitas barchinone.

Tricesimūoctauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingentesimo decimonono. Tunc multitudo xpianorū venit sup ciuitatē barchinone quaz ceperāt saraceni. Postq̄ karolus magnꝰ ipsam cōquestauit. Cū ergo p̄dicta multitudo xpianorum venit: obsedit ciuitatē: et post multa certamia capta ē ciuitas a xpianis: et tota terra circunquaq̄. mortuiq̄ sunt ibi plurimi saraceni. Alhaca vero amiramamolij cū exiuit ꝯgregauit exercitū suū vt veniret ad recuperādū terrā perditā. et cū se p̄pararet ad viaz ꝑcussus est q̄dam infirmitate. de qua mortuus est. et sic cessauit tempestas illa.

¶ Vincunt xpiani occisis .lxx. milibus sarracenorum.

Tricesimum nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo secundo imperāte. Ludouico Karoli magni filio: et sedēte in cathedra petri Eugenio, Ac regnāte in regno legiōis ramiro rege filio regis barremudi. Hic autem rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius p̄cepto i morte. Cum ergo audierunt sarraceni quod iste regnabat: miserunt sibi nuncios q̄d si volebat hēre pacem et amorez cum eis. quod daret eis quolibet anno centum domicellas christianas quibꝰ matrimonio copularentur. sicut fecerat olim rex mauregacus: et q̄d q̄nquaginta illarum essent filie nobilium. Alie vero quinquagita filie ciuium et burgensium: quaz ambasiatam cū rex ramirus audiuit nō modicum displicuit sibi: quia rez tam inhonestam et excomitaz sibi nunciabant: et ꝓpterea congregauit statim magnū exercitum et iuit ad percurrēdum subito terrā sarracenorū: ꝑuenitq̄ vsq̄ ad nafaram destruendo et ꝯburēdo villas et castra. et quicquid inueniebat: q̄ cum peruenit ad notitiam saracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerunt preliū cū eo in quodam loco qui dicit alnella et xpiani fuerūt i bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahēdo se a saracenis quousq̄ peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clanno: et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicez. Cum ergo xpiani essent cōgregati in colle illo multis lachrymis oratiōes fundebāt ad deū ne eos relinqueret: sed succurreret et iuuaret ꝯtra illos inimicos suos: permanētibꝰ ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit. et in somno illo apparuit ei apostolus iacobꝰ dixitq̄ sibi. Scias rex ramire q̄ cū dominus noster iesus christꝰ diuisit omnibus fratribꝰ meis apostolis

lis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiaꝫ totā hyspaniam: vt eam custodireꝫ a manib⁹ inimicoꝝ fidei: ⁊ postꝗ̄ hec dixit sibi appropinquauit eideꝫ ⁊ accedit euꝫ per manū dixitqꝫ ei sis fortis animo ⁊ bene firmus: quia ego sum apostolus xp̄i iacob⁹ ⁊ scias ꝙ venio ad te iuuandū contra inimicos tuos ⁊ ī veritate certitudinaliter scias. ꝙ deuinces eos cuꝫ adiutorio dei. Dico ēt tibi ꝙ multi de tuis: quib⁹ preparata est eterna quies recipient ibi morte ⁊ vt in nullo istoꝝ que tibi dico dubites. videbis me tu in bello ambulantē in equo albo magnū vexillū gestantem. tu ergo statim cuꝫ omnibus tuis valde mane confitebimini de omnib⁹ peccatis vestris ⁊ recipiatis corpus ⁊ sanguineꝫ domini nostri iesu christi: que postꝗ̄ feceritis: in nullo dubitetis intrare prelium barbarorum vulnerando illos: ⁊ inuocādo nomen dei ⁊ meuꝫ: quia certitudinaliter scies ꝙ omnes deuinces: quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. Rex aūt ramirus excitatus a somno surrexit: ⁊ p̄cepit ꝙ vocarētur episcopi ⁊ abbates: ⁊ oēs alii nobiles sui palacii. qui cū ipso erant ⁊ narrauit eis omnia que viderat ⁊ audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus. perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelīuꝫ in dei nomine: ⁊ apostoli iacobi ante se. ⁊ statim cum ingrederētur p̄lium apparuit eis apostolus iacob⁹ sicut promiserat cōfortans eos ad bellum. sed ⁊ ipse terribiliter ꝑcutiebat saracenos. xp̄iani autem cuꝫ viderunt apostoluꝫ iacobum eos confortantē ⁊ magnā cedem in saracenos facientem irruerunt viribus viriliter ī hostes confidētes in adiutorio dei: ⁊ apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes ⁊ dicentes. deus adiuua ⁊ sancte iacobe. ⁊ statim saraceni fuerunt victi: ⁊ mortui sunt ex eis septem milia: ⁊ qui euadere potuerūt ꝑ fugaꝫ liberati sunt. Tūc cepit rex ramirus calagurrā ⁊ plura alia castra: ⁊ deinde rediit legionem diues ⁊ honorat⁹ ⁊ ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum saracenis inuocare dicēdo deus adiuua ⁊ sancte iacobe. ⁊ tempore istius regis incepit ordo sancti iacobi. Unde saracenis insecuta est infelicitas. ex illo etiā tunc nūꝗ̄ fuerūt ausi petere a christianis redditus neqꝫ parias domicellaꝝ. cū nimium opprimeret eos predictus rex ramirus in fortitudīe dei ⁊ apostoli iacobi. Predict⁹ rex ramirus fuit mitis ⁊ pius bonis sed terribilis ⁊ fortis malis: quia latronib⁹ extrahebat oculos: diuisatores ⁊ incantatores ignibus comburebat.

¶ Uincunt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Uadragesimuꝫ bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo uicesimoquarto. Imperante pre-

dicto ludouico: et sedente in cathedra petri valētino papa. Tūc applicuerūt ad portū galetie normani qui erant gentes crudelissime ꝛ pagane: neqꝫ vnqꝫ fuerūt visi in terra illa: Et venerunt ibi in multitudine magna nō solum hominum sed etiam nauium. q̄ cū p̄dictus rex ramirus audiuit statiꝫ congregato suo exercitu iuit illuc cōtra eos ꝛ pugnauit cum eis in loco qui dicit̄ delpharo. Sed licet normani essent gētes aspere ꝛ fortes. victi tamē fuerūt ꝛ multi ibi perierunt: et qui euadere potuerunt p mare fugerunt ꝛ perdiderunt ibi .lxx. naues: quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratiqꝫ sunt ibi christiani magnas diuitias. ꝛ reuersus est p̄dictus rex in ciuitatem legionensem cuꝫ magnis diuitijs ꝛ honore. Regnauit autem sex annis ꝛ mortuus est feliciter: ac sepultus est in ciuitate ouetesi. ꝛ successit ei i regno ordoneus eius primus filius.

¶ Vincūt christiani occisa plurima saracenorum multitudine.

Quadragesimū primum bellum inter saracenos ꝛ christianos. accidit anno dn̄i octingentesimouicesimo sexto. imperante supradicto Ludouico ꝛ sedente in cathedra petri gregorio .iiij. ac regnāte i regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cuꝫ predictus rex rediret de vasconia q̄ ei rebellauerat i p̄ncipio regni sui. ꝛ post occisionē. pluriū illoꝝ illā subiugasset. nunciatū est ei qm̄o magn⁹ exercit⁹ saracenoꝝ veniebat cōtra eū q̄ audito animose venit cōtra eos pugnauitqꝫ cū eis: ꝛ deuicit eos plurimis eoꝝ trucidatis. reliq̄ vero fugerūt: ꝛ reuersus est cū victoria ꝛ honore: ac cū plurimis diuitijs: ꝛ multitudine captiuoꝝ. Iste rex fuit mitis ꝛ pius et zelator iustitie: ꝛ populauit multas ciuitates: ex quibus rex alfonsus castus expulerat sarracenos. ꝛ extunc manserunt deserte.

¶ Vincunt xp̄iani captis duob⁹ ducibus saracenorum.

Quadragesimū secūdū bellū inter saracenos et xp̄ianos. accidit anno sequēti scꝫ octingentesimouicesimoseptimo. Tūc eīm dux quidam saracenus noīe muca ab eucatim cuꝫ multitudine magna venit in cathaloniam vbi fecit plurima damna: deinde transiuit in puinciam ꝛ franciam pcurrens et destruens quicquid inuenire poterat vbi plurimos xp̄ianos i bello occidit: ꝛ cepit duos christianorū duces: quoꝝ vnus dicebat̄ faucius. Alius vero petrem: ꝛ oneratos ferro carceribus mancipauit

¶ Vicūt christiani peremptis innumerabilibus saracenis.

Quadragesimū tertiū belluꝫ inter saracenos ꝛ christianos accidit anno dn̄i octigentsimouicesimo nono. Tūc predictus muca saracenus eleuatus

in superbiam cuz exercitu magno venit vt pecurreret terram regis ordonej predicti z cepit vnū locū qui dicebat albaida z circūdedit eam muro forti et turribus plurimis quod cū sciuit predictus rex ordone⁹ congregato exercitu suo venit velociter z obsedit pdictū castruz tunc predictus muca non erat ibi sed statiz cū audiuit q ve nerat rex ordone⁹ z obsederat castruz albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro z cum puenit ad montem qui dicitur garduslo fixit ibi tētoria sua. Rex autē ordoneus cū cognouit hec diuisit exercitum suum in duas ptes quarum vnā dimisit in obsidione castri z cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitqz cū eo z perēpti sunt ibi gladio xpianorum vltra duodeci milia de militibus sarracenoꝝ exceptis pedicibus quorum cedes fuit quasi innumerabilis: mortuus est etiā ibi quidam gener muce qui dicebat dan. Sed z ipse muca tribus vulneribus laneearum percussus cū paucis qui remāserūt fugit a bello dimisit i bello q̄cūqz habebat collegerunt ergo xpiani spolia cāpi z inuenerūt diuitias vltra modum z regressi sunt cuz rege ordoneo in castrum. Et post septē dies cepit ipsuz z interfecit omnes sarracenos quos int⁹ inuenit z captiuabat mulieres cū paruulis eaꝝ. Destruxitqz castrū vsqz ad fundamentū z reuersus est in terrā suā cū diuitijs z honore. Cū predicta q̄ acciderāt muce cognouit q̄daz eius filius cui⁹ nomen erat lup⁹ q̄ psidebat toleti: timore magno pcussus cepit quecunqz habebat z venit ad regez ordoneum factusqz est ejus vasallus qui postea p regis ordonei futtio multa bella cōtra sarracenos supauit semper victor existens.

¶ Uincūt xpiani occiso rege Corie saraceno.

Quadragesimū quartum bellum inter saracenos z xpianos accidit anno seqnēti. s. octingentesimotricesimo. Tūc eni pdict⁹ rex ordoneus produxit exercitum suum magnū z iuit ad percurrendū terram sarracenorum que dicitur geste z corea. Rex autem saracenus predicte ville que dicebatur sesti exiuit contra eū z cōmissum est durum bellum nimis: sz finaliter victus fuit rex sarracen⁹ z mortuus ibidē cum multitudine saracenorum: z rex ordoneus cepit tūc villam z inuenit intus multitudinem sarracenorū cuz mulieribus z filijs quos omēs deduxit captiuos z muniuit villam illam ac dimisit in fideli custodia.

¶ Uincunt xpiani z capitur ciuitas salamantina a rege ordoneo.

Quadragesimū quintum bellum inter saracenos et christianos accidit eodez supradicto anno: qi cuz supradictus rex ordoneus re

dixeret de p̄dicto bello victoria habita venit cum exercitu suo super vnū saracenū qui dicebatur moysetos ⁊ dicebat se regem salamantinum habuitq̄ bellum cū eo ⁊ victus est rex saracenus cum omnibus suis ⁊ cum cede plurima saracenoꝝ ⁊ tunc rex ordoneus ingressus est ciuitatē ⁊ captiuabat saracenos plurimos: cum mulieribus ⁊ paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cū magnis diuitijs ⁊ honore.

¶ Vincunt saraceni et occidunt prope toletū octo milia xp̄ianoꝝ.

Quadragesimūsextum bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini octingentesimotricesimoquinto. Tunc saraceni ciuitatis toleti audientes q̄d abdarramen amiramamolī hyspanie erat mortuus qui reliquerat .xv. filios ⁊ .xij. filias ⁊ q̄ machometus ei9 fili9 regnabat p̄ eo rebellati sunt ⁊ miserūt veloces nuncios predicto regi ordoneo q̄ daret eis adiutorium cōtra eū. rex aūt ordone9 noluit ire illuc in persona sȝ misit eis vnū filium suum cū magno exercitu asturianoꝝ ⁊ nauarrorum Cum aūt predictus machomet9 hoc sciuit p̄parauit se cū multitudine grādi et venit super toletum posuitq̄ insidias in quodā torrēte qui dicitur tolete ⁊ ipse cū paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autē qui erāt extra ciuitatem cum viderent eū veniētem cum paucis gentibus cogitauerūt q̄ nō erāt plures ⁊ notificauerūt existētibus in ciuitate. xp̄iani ergo ⁊ saraceni toletani venerunt cōtra eum ⁊ commisso p̄lio exierunt illi qui erāt in insidijs ⁊ mortui sunt d̄ christianis octo milia d̄ toletanis vero .xij. milia. Sȝ ⁊ pro memoria illius victorie canis ille machomet9 fecit amputari plurima capita illorū ⁊ trāsmisit illa cordubam ⁊ in maritimas partes ⁊ in affricam. Predict9 autē rex ordoneus regnauit .x. ānis ⁊ mortuus est ex quadā infirmitate que dicitur podagra i ouet o ⁊ ibi sepultus est. successit ei in regno filius alfonsus tertius.

¶ Vincunt saraceni ⁊ capit Roma ac magna ps thuscie a soldano babilonie deuastatur.

Quadragesimūseptimum bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit circa mortē predicti Gregorij pape .iiij. qui fuit secūdū quosdā hystoriographos anno dn̄i octingentesimotricesimo octauo. His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminorum thauri cucurrit ibiq̄ se figens globū igneum emisit iubarumq̄ plixitatē deposuit imperator quoq̄ ista diligenter examinās cū egmardo philosopho contulit sed eiusdem portēti effectū exprimere noluit. Tūc imperator subintulit q̄ regni mutationem principisq̄ mortē p̄tēdebat. Tunc egmardus ad cōfortationē

P

principijs prophete testimoniū in troduxit dicens. a signis celi nequi mueritis que gentes pauēt. ⁊ ait imperator nō aliū timere debem⁹ nisi illum qui nostri ⁊ huius creator est syderis s; eius clemētiam laudare tenemur qui nostrā inertiam talibus amonere dignat indicijs. qui ergo talia portenta cū apparent omnibus cōmuniter tāgunt. Ideo omnes pro posse ad meliora festinare debemus vt mīam in illo dominante consequi valeamus. Et licet tūc impressio illa imperatorem nō tetigerit: tetigit tū totū statū ecclesie ex aduētu sarracenorū ad partes romanas. qr tunc quidā scelerati xp̄iani miserunt ad soldanū babylonie vt veniret romam asserētes q̄ leuiter posset totam ytaliā possidere. Tāta igitur saracenorum multitudo superueniēs intrauit ytaliā vt totam superficiem terre quasi locuste viderent implere ac per portā centrelensem intrans vi armorum romam cepit ciuitatēq; leonina expoliatur omnino ⁊ ecclesia sancti petri stabulum equorū efficitur: et non solū per saracenos roma tūc capta fuit: sed ⁊ magna pars thuscie deuastatur.

¶ Uincūt christiani ⁊ expellūtur a Roma ⁊ thuscia sarraceni.

Quadragesimum octauū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit statim post predicta. Nam ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti gurgo marchio lōbardie cum lombardis et ludouicus rex francorū cū gallicis venietes post plurima bella saracenos cū multa effusiōe sanguinis a roma ⁊ tota illa terra fugauerūt qr dict⁹ gregorius papa ⁊ ludouicus imperator quasi eodē tēpore decesserunt Ideo sunt notāda que circa finē vtriusq; cōtigerūt. Unde appropinquātibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tātū q̄ fuit obscuratus aer ⁊ tenebrat⁹ sicut de nocte ita q̄ sydera apparebāt. itē luna sic recessit a sole q̄ lumē recipere videbatur sicut in nouilunio. Post hec egritudo īperatorē grauiter inuasit qui statim prouide de imperio ⁊ regni ⁊ anime sue saluti disposuit ⁊ ecclesiastica sacramēta suscepit multaq; cum deuotiōe migrauit ad xp̄m. ⁊ Gregorius papa quasi in eodē tēpore diē clausit extremū h' ex hystoria collecta fratris iohānis de padua.

¶ Uincūt xp̄iani occisa saracenorū magna multitudine. Et eccl'ia sancti Jacobi edificatur per regē alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimum nonum bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i octingentesimo tricēsimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici ⁊ sedente in cathedra petri Sergio papa. ij. Ac regnāte in regno legionis rege alfonso. iij. qui fuit dict⁹ magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonei de q̄ supra

gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosinis clarus ipse fecit ecclesiam sancti iacobi ex lapidibus muro et forti opere fabricata. qui a prius erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfonsus magnus congregauit exercitum suum ex prouincialibus et gasconibus et nauarris venit contra terram saracenorum confregit et destruxit quecunque inuenit et cepit per vim villam quandam que dicebatur tunc lescia quam ignibus concremauit et occidit omnes saracenos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cum diuitijs et honore.

¶ Vincunt xpiani pereptis pluribus saracenis per regem alfonsum

Quinquagesimum bellum inter saracenos et xpianos accidit sequenti anno scilicet octingentesimo quadragesimo. Tunc magnus exercitus saracenorum regis toleti venit ad percurrendum et destruendum terram regis alfonsi magni. Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei victique fuerunt saraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex saracenis quingenti. xl. Alij vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfonsus secutus est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusque est ouetum cum magnis diuitijs et honore. In predicto bello fuit strennuissimus miles Bernardus delcarpio de quo supra mentio facta est consobrinus regis alfonsi casti. multas enim cedes in saracenos fecit non solum zelo fidei sed desiderio liberandi patrem suum comitem didacum sanci de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carceribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suam de qua predictum est bernardum habuit sed licet propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regem et fecisset castrum illud quod dicitur delcarpio prope salamanticam et aluam de tormes: tamen nunquam potuit ipsum videre nisi mortuum dato castro regi cogitans ipsum recipere viuum vt plene continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vicerunt xpiani sub bernardo delcarpio. Et capit balbastrum cum alijs locis.

Quinquagesimum primum bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patrem suum mortuum fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo et venit in regnum francie: sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam: et tunc habuit cum saracenis tria magna prelia et semper fuit victoriosus: occidit enim plurimos eorum et habuit ex spolijs innumeras diuitias cum quibus postea

conquisiuit ex illo loco vbi predicta prelia habuit vsq barbegal et lucratus est barbastruz et segorbe et montem album.

¶ Vincunt xpiani sub rege alfonso. et liberatur coymbra ab obsidione saracenorum.

Quinquagesimū secunduz bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimoquinquagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus magn⁹ cōgregato exercitu suo iuit ad succurrendū coymbram quā tenebāt saraceni obsessam et puggauit cum eis et deuicit eos cepitq eam et posuit sub dñio suo et psecut⁹ est saracenos pcurrens plures alias ciuitates.

¶ Vincunt xpiani sub rege alfonso magno et p tuitiōe patrie edificatur castrum magnum.

Quinquagesimū tertium bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi octingētesimosexagesimo imperante ludouico fratre supradicti lotarii imperatoris. et sedente in cathedra petri Nicolao papa primo Tūc supradictus rex alfonsus magnus cōgregato exercitu magno xpianorum iuit ad pcurrendam terrā toleti et cremauit ac destruxit quecūq inuenire potuit pstrauitq multa castra et fortalitia q saraceni possidebāt et captiuauit plurimos saracenos qd videtes saraceni timore magno percussi miserūt ei nuncios suos nunciātes eidē q sibi darēt tributū si cōcederet eis pacē. Rex aūt alfonsus cōcessit eis treugas per tres annos et reuersus est in terrā suaz cū magnis diuitiis et honore. Sed cū reuerteretur cepit vnū castrum qd tenebant saraceni qd dicebat quinqualuber Istud castrū nō intrauerat i treuga et occidit ibi multos saracenos et post hoc fecit vnū castrū magnuz in maritimis asturiarum pro defensione illius terre ne nauigātes inimici illaz destruerent et nomen illius castri dicitur gordon. Et intra castruz fecit vnā ecclesiaz sub nomine sancti saluatoris quam fecit consecrari a duobus archiepiscopis et vno epo quā multis donis decorauit specialr dedit illi eccl'ie quādam crucez de puro auro ornatam pluribus lapidibus quam ipse mandauerat fieri. Fecit etiaz in ecclesia sancti iacobi quandaz capellam mire pulcritudinis et dotauit predictā ecclesiam plurimis hr̄ditatibus ac ornauit illā auro et argēto necnon ornamētis et lapidib⁹ pciosis. Fecit etiam iste gloriosus rex alfonsus sup corpa sanctorum facūdi et pmitiui ecclesiam mire magnitudinis et pulchritudinis circa littus cey quam etiam dotauit et honorauit multis necessariis.

¶ Vincūt xpiani p regē alfonsuz magnū in senectute sua.

Quinquagesimum quartū bellum inter sar-

racenos & xpianos accidit circa annū dñi octīgētesimū secundum. Cum enim predictus rex alfonsus magnus .xlvi. annis regnasset reliquit regnū & dedit illud filio suo garchie & peregrinatus est in sanctum iacobū & cū reuerteretur rogauit filium suum regem garchiā q traderet sibi gentes cum quib⁹ adhuc semel vel bis posset ire contra saracenos in senectute sua qđ rex garchias concessit eidem. Iuit ergo cum exercitu magno & cremauit & depredat⁹ est & destruxit magnam terram saracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum & multis diuitijs & honore. Post hoc venit samorā vbi de infirmitate sua gloriose finiuit & sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

Christiani p regē Garchiā vincūt capto ayolas rege saracenoꝝ.

Quinquagesimū quintum bellum īter saracenos & christianos accidit circa annum domini octingētesimūoctuagesimumtertium. Cū eñ p̄dictus rex garchias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui congregauit magnum exercitum suum & iuit ad percurrendam terram saracenorum cōfregitq3 multas villas & cremauit eas prostrauitq3 multa castra & pugnauit cum quodam saracenoꝝ rege qui dicebat ayolas & deuicto bello cepit illū regē & reuersus est in terrā suā cum multitudine captiuoꝝ ac cū magnis diuitijs & honore sed cum reuerteretur ex culpa illoꝝ qui regē saracenū obseruabant solutus a vinculis fugit. Rex predict⁹ garchias ãno tertio regni sui mortu⁹ est feliciter i ciuitate zamore & deductū est corpus eius ad ciuitatē oueti vbi honorifice sepultus est.

Lvi. bello vincūt xpiani sub rege ordoneo secūdo. Et capitur ciuitas rogel.

Quinquagesimū sextū bellū inter saracenos & christianos accidit circa idē tēpus. Mortuo eñ p̄dicto rege garchia regnauit p eo frater ei⁹ ordoneus scđs filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tp̄e pr̄is sui cōgregauit magnū exercitum & intrauit terrā saracenoꝝ & pcurrit illam. percurrit etiam puinciā beticam q est terra degnalderquenir & cōfregit multas ciuitates cremauitq3 eas & destruxit ac plurimos saracenoꝝ captiuauit. cepit etiā in illo primo ingressu vnā de nobilioribus & fortiorib⁹ ciuitatibus saracenoꝝ que tūc dicebatur roges & reuersus est in terrā suam diues & cū honore.

Isto bello vincūt xpiani sub rege ordoneo scđo & capta talauera ignibus crematur.

Quinquagesimum septimū bellū inter saracenos & xpianos accidit

anno dñi octingẽtesimooctuagesimosexto. Tunc predictus rex ordoneus scđs cõgregato exercitu suo iuit ꝛ obsedit talaueram. Saraceni vero cordubenses ꝛ alij circũuicini cũ hec audierũt venerũt ad succurrendum ad predictã villã. Sed cũ adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cũ eis ꝛ deuicit eos. perempti sunt etiam ibi multi saraceni. Alij vero per fugã euaserunt ꝛ tunc rex ordoneus cepit illam villã ꝛ depredatus est quicquid ibi inuenit ꝓstrauitq; muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam ducens: ꝛ cuꝫ honore duxitq; captiuum ducem exercitus cordubenß. Alij tñ dicũt ꝙ predictam cõquistam fecit iste ordoneus tẽpore regis garchie fratris sui.

Per regeꝫ ordoneũ scđm capit castrum alhame: ꝛ xpiani vincunt

Quinquagesimũ octauũ bellũ inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno dñi octingẽtesimononagesimo. Tũc eñ ꝑdictus rex ordoneus timẽs ꝙ perderet tpus suũ si desisteret ab oppugnatiõe inimicoꝝ fidei xpiane ꝓduxit exercitũ suũ magnũ: ꝛ iuit vt ꝑcurreret terrã meride ꝛ cõfregit ac destruxit igne ꝛ ferro quicquid inuenit. Cepitq; vnũ castruꝫ qđ dicebaṫ calabzil: ꝛ nunc dicitur alhame. sic ergo post plurima certamina ꝛ victorias reuersus est in terram suaꝫ cũ multitudine captiuorũ vtriusq; sexus. ꝛ anteq̃ egrederet de terra saracenorũ venerũt ad eũ potẽtiores meride ac terre lucene. ac etiã rex passensis q̃ dicitur bedadios petẽtes ab eo treugas ꝓpter quas concedẽdas multitudinẽ innumerã pecunie obtulerũt eidẽ ꝛ reuersus est legioneꝫ cuꝫ magnis diuitijs ꝛ honore. Et tũc fecit mirificũ illud tẽplũ ecclesie maioris in eadem ciuitate vbi prius erat suũ regale palatiũ. Jacet sepult⁹ rex in ecclia ꝑdicta retro altare mai⁹ in pariete: vbi trãsitus gentiũ efficiṫ circularis. successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinq; annis sed nihil magnifici fecit cõtra saracenos. Hic motus quadã leuitate voluit ordinẽ itrare ꝛ de facto sic fecit renuncians regnum suũ fratri suo ramiro ꝛ cum pauco tempore remaneret ĩn religiõe in monasterio sancti Fecundi prope ceyam exiuit ab ordine ꝛ venit legionem ꝛ rebellauit cũ eadem ciuitate fratri suo volens iterum regnare. quod cũ frater ei⁹ rex ramirus cognouit venit super eum cũ magno exercitu quẽ ꝯ saracenos ꝑauerat ꝛ obsedit eũ ĩ eadẽ ciuitate duob⁹ annis. finaliṫ dedit se rex alfonsus fratri suo regi ramiro q̃ eũ cepit ꝛ posuit ĩ carcerib⁹ ꝛ alios duos filios regis fruele q̃ rebellauerant ei extraxitq; oculos eoꝝ. ꝛ post duos ãnos rex alfõsus ꝑdict⁹ cec⁹ mortu⁹ est ꝛ sepult⁹ ibi legionis in monasterio sancti pauli.

Vincũt xpiani ꝑ rege ramiruꝫ secũdũ: occisis. lxxx. millibus saracenorũ ꝛ captiuato rege Cesar au

gustano proditore.

Quinquagesimu nonum bellum inter saracenos ꝛ christianos. accidit circa idē tēpus. Tunc abdarramem rex cordubeñ. ꝛ albenyhaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cum terra sua cum multitudine graui venerunt vt percurrerent terram regis predicti ramiri: ꝛ accesserūt vsq ad locum qui dicitur simanchas. qđ cum rex ramirus sciuit. exiuit contra eos cū exercitu suo: ꝛ commissum est durū bellū. Sed cū adiutorio altissimi victi sunt saraceni ꝛ albenyhayo ꝓditor fuit captus: mortuiq sunt de saracenis lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti pastoris. ceteri vero saraceni fugeruntꝛ recollegerunt se in quodaꝫ castro cū abdaramē Sed rex ramir⁹ insequēs eos obsedit eos: ꝛ captiuauit plurimos eorum abdarramē furtim euadēte. ꝛ reuersus est predictus rex collectis spoliis campi innumerabilibus. ꝛ cum rege ꝓditore vinculato ac cum multitudine captiuorū in honore in ciuitateꝫ legionensem.

¶ Bello. lx. Vincūt xp̄iani sub rege Ramiro secundo.

Sexagesimū bellū inter saracenos et christianos. accidit anno dn̄i octingētesimo nonagesimo sexto. Imperante hērico p̄mo ꝛ sedēte in cathedra petri Ioh. xix. Tūc p̄dictus rex ramir⁹ scđs cōgregauit exercitū suū ꝛ obsedit quoddā castrū qđ antiq̄tus dicebat agraui: nūc ꝟo dr̄ calatrana. Saraceni autē alioꝶ castrorum circūuicinorū cum exiuerūt: venerūt vt succurrerent p̄dicto castro de caldrana ꝛ cōmissuꝫ est duruꝫ bellum inter eos ꝛ regem ramirum. sed finaliter victi fuerūt saraceni ꝑempta multitudine saracenoꝝ: ꝛ reuersus est in terram suam cū magnis diuitiis ꝛ honore. Iste rex ramir⁹ cuꝫ infirmaretur grauiter oueti p̄cepit se deferri ad ciuitateꝫ legionensem vbi expoliauit se a regno qđ receperat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus suꝫ ex vtero matris mee: ꝛ nudus reuertar illuc dn̄s mihi adiutor non timebo: qđ faciat mihi homo. Quibus dictis animā dedit i manib⁹ creatoris ꝛ sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis qđ ipse fecerat ꝓ filia sua dn̄a eluira: ꝛ regnauit pro eo filius eius ordoneus tertius.

¶ Vincūt christiani hoc bello. lxi ꝛ capitur castruꝫ de tharaco ꝑ comitem fernandum gundisalui.

Sexagesimum primum belluꝫ inter saracenos ꝛ christianos accidit circa annū domini noningentesimum. Tunc regnante in regno legiōis supradicto ordoneo tertio. Excitauit deus quendam virum in armis strenuū sibiq dilectū comiteꝫ: scꝫ fernandum gundisalui cuius filia scꝫ domina viraca vxor

supradicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiẽdi deo incepit bella durissima cõtra saracenos. Et primo congressu deuictis saracenis obtinuit castrũ qđ dr̃ de tharaco qđ est situatũ ĩ altitudie cuiusdaʒ rupis prescise. Vñ saracenis euenit tribulatio magna.

¶ Vincunt christiani ꝛ almãsor cuʒ .xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandũ gundisalui cum .ccc. equitib⁹ ex reuelatione quadam sibi facta.

Exagesimuʒ secũdum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi noningentesimo p̄io. Tunc almansor qui erat potẽtior saracenus existentium citra mare sub abdarramẽ amiramamoliʒ hyspanie ꝛ regis cordubensis cuʒ audiuit ꝙ comes fernandus gundisalui ceperat p̄dictum castrũ de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnã potestatẽ reguʒ saracenoꝛuʒ ꝛ militũ aliarũq; gentium quorum numerus .xij. legionũ militũ. Una legio est sex milia sex cẽtuʒ sexaginta sex. Cuʒ vero predictus comes fernãdus gundi salui cognouit ꝙ almansor veniebat cõtra eum in multitudine tam graui ꝛ ꝙ mirabatur dicẽs: ꝙ non esset locus in quo nõ quereret euʒ misit statim nuncios suos per totã castellã vasallis suis dicẽs ꝙ venirent ad eũ quia nimiũ eis ĩdigebat qui visis literis parato animo vnanimiter venerunt ad euʒ cum quibus habuit consiliuʒ suũ quid esset melius ire obuiam almansor vel expectare euʒ: ꝛ inter alios miles quidam dictus gũdisalu⁹ didaci sic locutus est. O domine nõ mihi videtur tempus bellandi cũ istis saracenis. Sed si aliquã viam possemus inuenire per quã istud belluʒ impediretur habereʒ ego pro bono cõsilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere p̄ inconueniẽti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset p̄ quod possemus mitigare irã saracenoꝛuʒ ꝛ lucrari treugas eorum: qꝛ in multis alijs rebus expẽduntur diuitie: ĩ hoc ergo nõ debem⁹ excusari: quia in bello põt homo aliquotiẽs animaʒ ꝛ corpus ꝛ nihil ei prodest aurum ꝛ argentum: ꝛ quicquid aliud. Item saraceni sunt m̃lti ꝛ bene armati: nos vero sumus pauci ꝛ armis vacui. et si propter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti ꝛ tota castella perdetur: ꝛ ponetur sub potestate saracenorum. Sed si istud belluʒ non daretur haberem pro bono cõsilio: ꝛ pro meliori ꝙ nos possemus facere vt nõ p̄deremur sic ex nostro defectu nec aliq̃d nobis p̄dessʒ sine adiutorio domini nostri iesu xp̄i. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. ꝛ dicet vnusquisq; illud qđ sibi meli⁹ videtur. Istud cõsiliuʒ nõ placuit predicto comiti fernando gũdisalui: ꝛ quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono gundisaluo didaci. ꝛ enarrãdo quecũq; dixit ostẽdaʒ ꝙ non solum non sunt

dicēda sed nec audiēda. Ipse dicat primo q excusemus bellū: sed cum homo no possit excusare nec fugere mortē: debet mori honorificentius quo poterit ⁊ sic treugas lucramur contribuēdo eis aliqd cū simus dñi efficeremur serui et vnde deberemus castellū extrahere a pena ⁊ oppressione in qua est amplius ei duplicaretur. Cuz ergo omnes vnde nos descēdimus feruēti fidelitate decorati: ⁊ in eius obseruatione gloriabātur. Idō nō curauerūt de morte sua ⁊ isto modo impleuerūt qcquid voluerunt ⁊ pugnauerūt viriliter ne aliquid indecēs facerēt pp̄ter qd̄ reputari possunt nec voluerūt habere hereditatē vnde ipsi minus valerēt q̄ omnes alij viuētes in toto mūdo: ⁊ pp̄ter eoꝝ magnam fidelitatez vicerunt semꝑ inimicos suos quia propter mortis timorē nūq̄ errorem aliquez facere voluerunt nec aliquid qd̄ eis inhonestū eēt ⁊ isto modo ipsi vicerūt inimicos suos. Qd̄ ergo illi fecerūt debet i memoriam nostrā venire ⁊ concordādo nos cuz eis ac eoꝝ facta obseruādo nunq̄ errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parētū magnalia ⁊ redeamus ad factum nostrū: preparemus nos vt eamus ad bellū ⁊ propter mortis timorē nullatenus dimittamus: quia cū dei adiutorio ⁊ nostre fidelitatis vincemus inimicos nostros ⁊ extrahemus castellum a pena ⁊ confractiōe in qua est nec eorum multitudinem pauere debemus: quia plus potest vnus leo q̄ decē oues. ⁊ occident triginta lupi triginta milia agnos. Sitis certi amici q nos vincemus almansor hac vice ⁊ erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis meliorem hominez totius hyspanie.

Cum ergo predictus comes finiuit orationem suam mouit se cuz exercitu suo de loco qui dicitur muneon vbi tunc erat ⁊ venit in locū qui dicitur lara: ⁊ inde ascendēs equum suū intrauit montez vt venationi vacaret. Inuenitq aprum quēdā: ⁊ secutus est eū solus aper vero fugiēs eum recollegit se in quadā spelūca in qua solebat manere. sed non secutus ibi intrauit quādam ecclesiā paruam ibi propinquam ⁊ posuit se retro altare. Ecclesia autez illa tota erat exterius cooperta quadaz herba que dicitur edera: sic q nihil eius videbatur i qua tres monachi pauperrime viuebant: ⁊ vocabatur ecclesia illa sanctus petrus Comes autem p̄dictus insequēs aprum nō potuit in equo pre arborū spissitudine intrare post aprum descendit ergo de equo ⁊ ligauit eum ad arborē secure: ipse vero secutus est vestigia apri pedes ⁊ īgressus est ecclesiā p̄dictaz ⁊ accessit vsq ad altare vbi porcus iacebat. cuz aūt respexit locū ⁊ vidit q erat ecclesia: timuit ⁊ noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multū̄ ibi bn̄ poterat illuz occidere ⁊ ait. Dñe deus quem timēt omnes res mūdi. si ego i hoc erraui tu debes mihi veniā dare cū ego nihil scirē huius sanctitatis: qr si ego

sciuissez nõ intrassem ibi vt talia facerẽ quinimmo venissez in pegrinationem ⁊ oblatiões tribuissem. Sed parce mihi tu pater potẽtissime fili virginis marie ⁊ da mihi vigorẽ ⁊ adiuua me contra gẽtez paganã que venit ad destruẽdaz castellã: q2 si tu non seruas eã ego pro pdita illaz habeo tu ergo dñe illaz obserua ⁊ custodi eam. Cum aũt finiuit pdictus comes orationem suã venit ad eũ vnus triuz illorum monachoꝝ qui dicebat̃ pelagi⁹ ⁊ interrogauit eũ quis eẽt ⁊ quid peteret. Comes vo ei nihil celauit. dixitq3 ei q segregauerat se a gente sua ⁊ intrauerat ibidez post illũ aprum. Tũc monach⁹ dixit ei. Rogo te pp̃ter deum ⁊ propter tuã bonitatẽ q sis ista nocte meus hospes: ⁊ dabo tibi panẽ ordei vt comedas q2 de tritico non habeo: ⁊ dabo tibi de aliis q̃ potero habere. Qđ cũ comes audiuit nõ refutauit: sed cõuiuiũ acceptauit ⁊ mãsit ibidẽ illa nocte. Altera vo die de mane dixit monach⁹ ille pelagi⁹ comiti. Certissime credas q diriget de⁹ negocia tua ⁊ deuinces oẽm potestatẽ illius almãsor. pluuni magnũ habebis cũ eis sed certissime vinces eos: ⁊ tot ex eis occides q non erit numerus. Itẽ scias certissime q recupabis vnã magnam partẽ terre ⁊ effundes sanguinẽ regum ⁊ magnatuz ⁊ felicitas tua erit tã magna q p totuz mundũ exibit sonus militie tue. Veruntamẽ scias p certo q eris captus bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter scias sic fore ventura. Sed ante tertiũ diem sequentem eris positus i magno cogitatu: quia videbis totam gentez tuã vltra modũ pauore percussaz propter vnũ terribile signum quod videbũt nec erit ibi aliquis tã fortis q nõ languescat timore. Sed tu statiz cõforta eos melioribus verbis q̃bus poteris exponẽdo signũ: ⁊ ipsi statiz perdẽt timorem. ⁊ exnunc vade feliciter inuenies q3 omnes tuos tristes: plãct⁹ ⁊ luctus propter te faciẽtes ⁊ cogitãtes q sis captus vel mortuus a saracenis: ⁊ q maneant sine dño ⁊ sine aliquo tutore. Sz rogo te ꝓ pto istud donũ q postq̃ deuiceris campũ: recorderis huius paupcule societatis: ⁊ huius tã paupertini loci: ⁊ tam pauperis hospitalitatis sicut recepisti: q2 nos tres monachi sum⁹ soli faciẽtes paupertez vitã. ⁊ si de⁹ nobis non mitteret suã mercedẽ. deuorarẽt nos bestie fere hui⁹ mõtis. Comes vo respondens ei dicit. frater pelagi amice nõ timeatis p dcto seruitũ qđ mihi fecistis: quia si deus cõcedat mihi hanc litẽ vincere: ego p mitto huic loco totã meaz quintã partẽ omniũ que lucratus fuero. ⁊ vltra hoc cũ mortu⁹ fuero: hic pcipiaz sepeliri corpus meũ vt hic locus factus pp̃ter me sit melioratus ⁊ magis honoratus: faciamq3 alterã ecclesiã maiorẽ hanc q̃ modo: vbi possint manere plures monachi ⁊ maior cõuẽtus: ⁊ dabo eis in quo viuant ⁊ omnia que eis necessaria fuerint. Sic ergo facto vale: venit predictus comes in pdi-

cruz locum delera: et inuenit suos sicut dixerat pelagi⁹ monachus: sz eorū tristitia versa est in gaudiū et letitiam. Narrauitq̄ eis omnia que sibi acciderāt cū monacho pelagio. Altera autē die pcepit moueri gētes eius q̄ ita pauce erant q̄ mille saraceni erāt p vno xp̄iano. Sed licet essent pauci erāt tamen optimi milites et habebāt bonū cor adiuuandi dominū suum. Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se videbant xp̄iani et saraceni et tāta erat multitudo saracenorū q̄ montes et valles videbant coopertis eis. veniebantq̄ sonantibus tubis et anāfilis et faciētes magnū tumultum: ac cum grandi letitia cogitantes q̄ vincerēt et caperent omnes illos xp̄ianos et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum q̄ videbat q̄ totus mūdus veniebat ibidē. Comes aūt fernādus gūdisalui castēs in loco suo omnia circūspiciēs cupiebat se iā videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signuz quod sibi pdixerat monachus pelagius: quia vn⁹ de militibus eius fortissimis ascēdit vnum equum pulchrum et velocez vrgensq̄ cum calcaribus vt exiret ante eos aperta fuit terra et deglutiuit eum cum equo suo. Tūc ruerunt oēs percussi timore magno dicētes pp̄ter peccata nostra istd̄ accidit nobis: et bene apparet qd̄ deus derelinquet nos: et fuerat nobis melius cōsiliū si reuersi fueramus: quia oculariter videmus q̄ deus vult iuuare saracenos quō ergo nos poterimus ire ꝯtra eos. Sed tunc virtuosus ille comes dixit eis. Amici non faciatis sic nec velitis lucrari nomē malū p semp nec perdatis cor sine vulneribus nec ostendatis in vobis talem pusillanimitatem: qr ego volo vobis ostēdere. quid vobis ostēdit istud signū. Unde ex quo nos facimus terram submergi cuz sit tā dura et tā fortis quid aliđ erit: quod nos possit sufferre. Et vos oēs estis hoīes alte nobilitatꝭ: et video nūc corda vestra languētia timore cōtra gētes que non sunt nisi vmbra et ið vos nolite timere: qr ego hac die desiderabā me videre cum almāsor in campo: et experiri quō scitis castellam custodire dominū vestrū. Postq̄ ergo pdictus comes finiuit sermonē suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiēs in bello pcepit deuolui vexillum suū et iuit virili animo et sine timore pcutere saracenos. ibāt q̄ castellani clamātes. Castilla castilla. Cōmissuz est ergo durū bellū: et milites xp̄iani intātū fuerūt accēsi desiderio pugnandi et adiuuandi dominū suum q̄ nihil cogitabāt de morte sua: tā strennuissimi ergo fuerūt q̄ vicerūt potestatem saracenorum: et fugit almāsor cuz paucis. Hac die deus manifeste ostendit suam potestatē in hoc q̄ tres centi milites xp̄iani tantā multitudinem saracenoruz et tam potentē virū sicut erat almāsor vicerūt. Uictis ergo saracenis fugerunt a campo. Sed et comes fernādus gundisalui secutus est eos cū aliquibus de suis et occidit plu

res eorum: ꝛ expoliauerunt cāpū victoria habita. ꝛ inuenerūt in tētorijs multitudinem auri ꝛ argenti ꝛ vasa ꝛ arma ꝛ alia plura. sic ꝙ facti fuerunt ditissimi pro semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictū monasterium sancti petri. ꝛ dedit ibi multa donaria que inuenerat in tētorijs saracenoꝝ: deditqꝫ multitudinē diuitiarū monacho pelagio amico suo. Et reuersus est i ciuitatē suam cum Burgeñ. cū omnibus suis: vbi aliquibus diebus stetit ꝓpter vulnera sanāda illoꝝ qui in bello vulnerati fuerant.

¶ Hoc bello. lxiij. Vincūt xp̄iani per comitem fernādum gundisalui plurimis saracenis captis et trucidatis.

Sexagesimumtertium bellum inter saracenos ꝛ christianos. accidit circa idem tempus. Tūc saraceni dolentes de victoria quā habuerat p̄dictus comes fernādus gundisalui. ꝛ scientes ꝙ ipse cum rege ordoneo. iij. supradicto erat vinculo amoris colligatus cōgregauerūt exercitum magnū: ꝛ venerunt super sanctum stephanū de gormatio qui est in littore dorij et obsederūt castrū illud: ꝛ percurrerunt totā terrā vsqꝫ ad burgis qđ cū sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose cōtra eos cū militia regis: ꝛ sua secutusqꝫ est eos vsqꝫ ad doriū bellās ꝛ occidens plures eoꝝ deuictisqꝫ saracenis reuersus est in terram suam cū multitudine captiuoꝝ diuitijs ꝛ honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordone⁹. iij. zamore: ꝛ sepultus est in ecclesia sācti saluatoris ciuitatis legionēsis: quā construxit pater eius ꝛ regnauit post eum sanxius prim⁹ q̄ dictus fuit grossus: ex eo ꝙ pre pinguedine equitare nō poterat: nisi cum difficultate. Iste fecit pacē cum saracenis: quia curauerūt eū a pinguedīe sua regnauit octo annis: ꝛ occidit eū quodā venenato pomo: comes gundisaluus q̄ dominaƀ vltra dorium. ꝛ sic iste qui nihil gloriosum fecit contra saracenos: male finiuit. Jacet sepult⁹ apud legionē in ecclesia sācti saluatoris. iuxta p̄rē suū. Et regnauit ꝓ eo ramirus terti⁹ fili⁹ eius.

¶ Vincunt xp̄iani per comitē fernandū gundisalui: ꝛ fugatur secūdo almāsor perēpta innumerabili multitudine saracenorum.

Sexagesimum quartū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos. accidit anno dn̄i noningentesimodecimoquinto. Tūc supradictus almāzor dolens nimiū qr eū defecerat comes fernandus gūdisalui. sicut dcm̄ est supra. lxj. transiuit vltra mare in affricam ꝛ precepit predicari per omnem terram saracenorum. ꝙ venirent ad adiuuādū eū cōtra xp̄ianū hyspanie: ꝛ ad defendēdū terrā quā sui predecessores lucrati fuerant. Saraceni aūt audiuerunt hāc predicationē per totam terrā diuulga

tam venerũt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiã cruciate quã nos xpiani fideliter accipimus tũ sedes apostolica debitis circunstantijs compensatis illã cõcedit z vltra predictas gentes in numeros cõgregauit. etiaz ille almanzor totam potestatẽ andaluzie. z sic venit cũ exercitu q̃si innumerabili contra castellam vt destrueret totam terraz: z vt caperet predictũ comitẽ z occideret si posset. Que omnia cum cognouit predictus comes fernandus gundisalui: congregauit similiter oẽs Castellanos: z venit ad locuz qui dicitur predrauita. Saraceni vero erãt in vacinas. Comes autem reliquit gentem suam in eodez loco de predrauita: z ipse soluscum duobus militibus iuit velociter z secrete: vt videret monachum pelagium amicũ suũ supradictũ qui ei dixerat altera vice. q̃d vinceret certitudinaliter almanzor z signa que aecidere habebãt: z cuz accessit ad locũ dem̃ est ei quomodo iã discesserat a presenti vita. q̃d cum comes audiuit cõtristatus est valde: z ingressus est ecc̃liaz illam vt rogaret deuz: vt secum faceret misericordiaz. flexis ergo genib⁹ ante altare fecit hãc orationẽ in abũdantia lachrimarũ dicens. Domine cũ magno amore tibi seruiẽdi ego sustinui multa aduersa: z dimisi multa solatia z sum in maxia inimicicitia cuz saracenis z xpianis quia reges hyspanie timore saracenorum obliti sunt tui qui es dominus eorũ: z facti sunt vasalli, z cũ ego vidi q̃ timore mortis errabãt male cõtra me. Ego nunq̃ volui societatem: nec amorez eorũ. et sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui vidẽtes me segregatuz ab omnibus vt inimicũ me respexerũt. Et cũ saraceni cognouerunt q̃ nolebam eis obedire. congregauerũt exercitus vltra mare et citra mare. et venerunt super me. Et ego cuz tuo adiutorio deuici almanzor z omnem eius potestatem: z occidi ibi plures eorum. Tu domine dixisti per Esayam pphetam. q̃ nunq̃ deficeres tibi seruientibus. ego autez oẽs alios reliqui: vt tibi seruirem. Peto ergo domine p mercede. q̃d habeã ego tuũ adiutoriuz. z vt defendas castellã: quia tota terra affrice venit super me. z da mihi sensum z fortitudinẽ: vt ego vincam hunc saracenum almansor: z oẽm eius potestatem: z cum faceret augurationem captus est quodã dulci somno: z dormiuit ibi ante altare. Apparuitq̃ sibi ille monachus sanctus pelagius indutus vestib⁹ cãdidis sicut nix. z dixit ei dormis fernãde gundisalui. surge z vade ad gentem tuaz: quia deus concessit tibi quicquid postulasti ab eo z scias certitudinal'r q̃d vinces saracenum almanzor z omnem eius potestatẽ z perdes ibi multos de gente tua. z adhuc dixit tibi plus dominus noster. q̃ quia tu es eius vasallus z ei facis seruitium toto corde q̃ mittit tibi apostoluz iacobum: z me cũ multitudine angelorum ad adiutoriuum tui: z appare-

S. pel.

bimus omnes in bello cum armis albis: et quilibet nostrum ducet crucem in suo vexillo: et cum saraceni viderint nos: vincentur et dimittent tibi campum. Amice dixi tibi quod mihi mandatum fuit: decetero volo recedere. et sic recessit a predicto comite: vigilans ergo ipse et cogitans in illa visione orando deum humiliter audiuit quandam vocem dicentem sibi. surge et vade in viam tuam: quia iniuste contra me agis cum tantum demoraris: et non des treugas almanzor: nec facias cum eo pacem aliquam: facies autem de gente tua tres acies et intrabis tu cum paucioribus ex parte orientis et in illa acie ego ero tecum. precipies etiam quod secunda acies ingrediatur ex parte occidentis. et in illa acie erit beatus iacobus. Tertia vero acies intrabit ex parte aquilonis. et si sic omnia feceris non dubites quin deuicas almanzor: et ego sum emilianus qui tibi venio hec nunciare: et scias quod durabit bellum tribus diebus. Postquam sanctus emilianus predicta nunciauit exiuit comes a sancto petro: et venit velociter in predictum locum de piedrahita vbi dimiserat gentem suam quam inuenerat iratam contra se: dixeruntque ei. domine sine modo facis magnum malum: et si erraueritis iuste accidet vobis: quia sicut latro qui egreditur ad furandum segregamini. et licet vos queramus inuenire non possumus et sumus in hoc valde mali: quia tantum vos sufferimus. Unde petimus pro mercede quod non faciatis nos proditores: quia nunquam fuerunt patres nostri: nec parentes nostri: nec vnquam fuerunt in mundo fideliores: quam illi vnde nos venimus. Comes autem fernandus gundisalui respondit. Amici rogo quod me audiatis: quia non resipisco de hoc quod feci. et cum sciueritis non iudicabitis quod tantum errauí: quia ego iui ad heremitorium sancti petri vt viderem amicum meum fratrem pelagium et cum accessi audiui quod erat mortuus et ostenderunt mihi locum vbi iacebat sepultus. Et deinde intraui ecclesiam et fudi orationem et venit ad me predictus monachus vbi iacebam dormiendo: dixitque mihi exurge amice: quia hora est. excitatus autem nihil paruit venire. et sic existens audiui vocem magnam mihi dicentem de celo secundum intellectum meum. Comes fernande gundisalui surge vade viam tuam: quia die tertia vinces almanzor et omnem eius potestatem. reprehendit etiam me: quia tantum tardabam. et quod ille cuius amore pugnabam adiuuaret me: et quia in heremitorio illo alia vice fui bene consultus sic quod deuincerem almanzor. Ideo nunc iterum iui vt haberem consilium cum illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos omnes ne propter defectum meum erraretis: quia necessarium est vobis consilium dei et hominum: quia ex quo almanzor tam magnum exercitum congregauit multum interest nobis vt taliter faciamus: quod deum habeamus pro nostra parte. Et ideo simus omnes boni milites: quia non possumus fugam accipere ex aliqua parte. Et licet velimus ire in aragoniam

vel nauarraȝ vel ad omnes alios vicinos nostros oib⁹ sumus odio si. ⁊ si peccatis nostris exigētib⁹ victi fuerimus omnes vindicabūtur de nobis: ⁊ erim⁹ captiui ⁊ miseri filijq̄ꝫ nostri capientur a sarracenis. Qui aūt iacet captiuus priuat omni bono ⁊ vellet plus morteȝ q̄ꝫ vitā cuȝ videt sua hereditari ab inimicis suis: q̄ vobis dico omnia bene itelligitis. ⁊ si ꝓpter peccata nūc sumus victi nūq̄ꝫ nostra recuperabimus. Dico aūt vobis ex parte mea q̄ cogito facere ꝙ licet ipsi vellēt me accipere ad vitā scitote ꝙ citius occiderē me ipsum q̄ꝫ me tradā captiuitati. et ideo oportet ꝙ firmetis inter vos q̄d quicūq̄ꝫ fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis ꝙ sit proditor: ⁊ cū mortuus fuerit ꝙ sit cū iuda in inferno i ꝑpetuū. Cū autem castellani audiuerit q̄ dixit predictus comes placuit eis omnino: ⁊ oēs inierūt fedus inter se ꝙ ante se exponerēt morti q̄ꝫ se tradere captiuitati. Altera ergo die de mane ꝑcepit ꝑdict⁹ comes ꝙ omnes armarent: vt darent bellum saracenis. ⁊ ordinauit acies suas sicut ei preceptū fuerat in ecclesia sancti Petri: mādauitq̄ꝫ donogu:?io gundisalui de salas ⁊ filijs suis: ac duob⁹ consobrinis comitis ꝙ irēt in prima acie: in qua fuerūt ducēti milites. deditq̄ꝫ eis sex millia peditum de mōtan:is q̄ omnes erāt homines veloces ⁊ valentes. In secūda acie posuit pro duce donuȝ lupum de viscaya cū filijs de terminanya ⁊ de birnana ⁊ de castella veteri de castro ⁊ de asturijs fuerūt. fueruntq̄ꝫ in summa ducenti milites: ⁊ sex milia peditum. comes vero fernandus gūdisalui fuit in tertia acie ⁊ cuȝ eo Rodericus de conia ⁊ numos de cama ⁊ belas: qui quos ipa die comes fecerat milites viginti etiaȝ scutiferi sui quos etiaȝ eadem die fecerat milites. summa oium isti⁹ aciei fuit quinquaginta militū ⁊ trium millium peditum: ꝑcepitq̄ꝫ omnibus ꝑdictus comes ꝙ si prima die non possent vincere sarracenos cum audierint buccinā suā ꝙ retraherēt se a prelio: ⁊ omnes congregarentur sub vexillo suo. Postq̄ꝫ ergo oīs sic ordinauit venerunt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quēdam serpenteȝ venire sanguine cruētatū: ⁊ quasi vulneratum emittētem tam fortes sibillos. ꝙ null⁹ fuit ibi tā audax quin timeret ⁊ tā magnos ignes emittebat per os ꝙ oēs de exercitu se videbāt adinuicē. Cum aūt hec viderēt excitauerūt comitē q̄ iam dormiebat: sꝫ tū cum ipse surrexit i serpēs ille trāsierat. Attendens aūt predictus comes populum suū pauore ꝑcussum: quia ex illa visione conceperant ꝙ erant vincendi a saracenis. Precepit ꝙ omnes congregarētur ad eum. dixitq̄ꝫ eis. Amici isti saraceni sunt incantatores ⁊ nigromantici: et suis inuocationib⁹ vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem saracenus q̄ ista scit facere fecit illam visioneȝ

per aera apparere: vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligẽtes bene debetis scire: q̄ dyabolus nihil vobis facere potest: q2 bene noscitis. q̄d dominꝰ noster iesus xp̄s potestatē eis abstulit. cōmēdemus nos ergo deo qui omnia fecit: q2 ipse potētissimus est dādi z tollēdi qcquid voluerit. z nihil ꝑpter talia signa demꝰ. Eat ergo q̄sq3 in hospitiū suum: z de bono mane sitis omnes armati in campo. Adiuuabit eñ nos deꝰ pater sua pietate z de h̄ sitis certissimi q̄ vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt z in gallicantu surrexerūt omnes z audiuerunt missam suā. orauerūt: ac de peccatis suis contriti z confessi fuerunt. z rogauerunt deum: q̄ adiuuaret eos cōtra sarracenos. Post hec equitauerūt omnes bene armati omnibus armis suis z cū venit aurora parauerunt acies suas. sicut eis mādauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas: z commissu3 est ꝑlium magnum: mortuiq3 sunt multi ex vtraq3 parte. occiditq3 predictꝰ comes quēdam regem affrice saracenu3: z impletus est campus corporibus mortuorum. tam ex xp̄ianis: q̄3 ex saracenis. nec alteri partium cōcessa est victoria eodē die. Uerūtamē expulerūt xp̄iani saracenos a tentorijs suis: z māserūt ipsi illa nocte in eisdē: in quibꝰ inuenerūt oīa necessaria. steterūtq3 ꝑ totā noctē armati. Altera aūt die ordiate sūt acies i cāpo ex vtraq3

parte z venerunt sarraceni cōtra xp̄ianos magnis vocibꝰ acclamātes intantū q̄ videbatur q̄. totus mūdus descēdebat in ꝓfundum xp̄iani similiter audita missa cretes cōtra eos inceperūt ꝑliū z durauit per totam diē: nec tamē vna pars alterā partē vincere potuit Fuerūt z in hoc secūdo bello etiā multi mortui ex vtraq3 parte z plurimi vulnerati z reuersi sunt xp̄iani superueniēte nocte in tentorijs suis ceci tristes z vulnerati. Et p̄ma vigilia noctis precepit comes p̄dictus vocari oēs suos ad se dixitq3 eis. Amici rogo q̄ sitis fortes q̄ non lāgueatis ꝑpter angustias p̄teritas. Dico eñ vobis in ꝟitate: q̄ cras vsq3 hora3 nonā habebiti3 maximū succursu3. taliter q̄ vincetis bellu3 istius saraceni almansor. Si ergo vultis q̄ vincamus nos: simꝰ cras bono mane in campo oēs ante solis ortum z virili animo in eos irruētes: nō demꝰ eis spacium: quia scitote q̄ ꝑ vim dimittēt nobis campu3: z dico vobisq̄ euadere non poterunt: quin sint mortui vl̄ victi. ibimusq3 post eos z vidicabimur de malis que nobis intulerūt. Sum eñ bene securus de nobis q̄ nō erimuꝰ victi Citius eñ nos ꝑmitteremꝰ mori q̄3 talia pati. Post verba comitis vnusquisq3 iuit in mansionē suam dormieruntz quieuerunt. Surgētes aūt bono mane sicut eis preceptum fuerat armauerūt se z saraceni similiter a exierūt in campū vt bellarēt. Cōmissu3 est ergo durissimū bellū inter vtrosq3 xp̄iani

ducebāt ante se signum crucis do
mini nostri iesu christi orantes to
to corde vt deus iuuaret eos con
tra inimicos suos & tā grādis erat
sonus lancearum & ictus ensiū ac
aliorum armorū q longissime au
diebātur & licet multi xpianorum
interissent de saracenis tñ nō erat
numerus eorū vt hēant q enarrāt
viuentes. Et predictus comes vi
dit q altiores hoīes sue aciei erāt
mortui & q alii erāt deordinati &
tristes & q cito possent deuinci si
non succurreretur. irruit in sarra
cenos viriliter animans suos ad
victoriam sȝ tot fuerūt mortui de
xpistianis q nō cogitabat iā am
plius redire in castellā. Cū ergo
esset in maxima pressura incepit
mente orare deū manib⁹ pugnās
& dicens. Domine ex quo nō pos
sum hanc litē eradicare nolo libe
rare vitam meā licet possim quia
intrabo talem locū prelii vbi occi
dar qr si euaderē mortem postmo
dum morerer pre dolore vidēs ca
stellam sub potestate saracenorū
Et licet nos sumus magni pecca
tores cōtra nos nolite irasci ne ve
litis totā hāc terrā destruere eēt
etiam magnū malū si perderetur
terra tam honorabilis & taȝ bona
O domine iesu xpe & quare nō im
plestis que mihi misistis nūciari
q scilicet succurreretis i hoc bel
lo & si ego non defeci vobis quare
vos deficitis mihi & quia sic est q
vos non estis contentus de me in
aliquā culpā ego cecidi. Recipite
ergo hunc comitatum meū in ve
stra custodia alias totū destruere
tur radicit⁹. Cū ergo comes pdi
ctus talia inter se & deuȝ loquere
tur querulose licet semp pugnās
viriliter audiuit vocem quādā de
celo dicētem sibi fernāde scias q
crescit tibi magnū adiutoriū ma
gnus eñ succursus accedit ad te
Cū aūt predict⁹ comes eleuauit
oculos suos in altū vt videret qs
esset q secū loquebat. Et ecce vi
dit apostolum iacobū stantē sup
se cū multitudine militū & milita
rib⁹ splendētib⁹ armis crucis si
gno insignitis secūdū q sibi vide
batur qui omnes ibant potētissi
me percutere saracenos aciebus
suis ordinatis. Quos cū viderūt
saraceni timore magno percussi
sunt nescientes quid facerēt: mi
rabant etiaȝ multū vnde venerāt
ille gentes armate & insignite oēs
vno signo. Dixitqȝ almāzor. Quid
potuit hoc eē vl' vnde potuit eu e
nire tā magna potestas comiti fer
nando. Et cū xpiani qui iam erāt
quasi victi viderūt apostolū iaco
bum iam fortificati sunt & resum
ptis viribus irruerunt in sarrace
nos & occiderūt multitudinē ma
gnā eoꝝ. Alii vero terga sūt dare
coacti fugientib⁹ ergo saracenis
a cāpo secut⁹ est eos comes predi
ctus duobus dieb⁹ & duab⁹ nocti
bus & occidit plures eoꝝ alios āt
captiuauit. Quarta aūt die reuer
sus est cum gente sua ad locū pdi
cti belli de acinas & qsierūt chri
stianos mortuos inter saracenos
mortuos volebat eniȝ vnusquisqȝ
ducere mortuū suum in locū suū.
Sȝ nobilis comes dixit eis: nō ha

deo pro bono vt ponatis dolorem in oculis vestris q plãctibus z lachrimis non poterimus aliquem eorũ ad vitã reducere. Accipite ergo consiliuz meũ. Ego habeo hic vnum heremitorium qui est locus valde honorabilis z haberez ego pro bono q sepelirentur ibi. Ego etiam promisi q corpus meuz ibi sepeliet cum mortu⁹ fuero et pugnabo vt locum illũ diuitijs z honore cõpleam feceruntqz oẽs iuxta consiliũ comitis z sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nũc loc⁹ ille sanct⁹. Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanct⁹ monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisqz in locum suum cuz magnis diuitijs z honore.

¶ Uincũt xpiani z angelus dñi pugnat pro milite missas audiẽte cum deuotione.

Sexagesimumqui(n)tum bellum inter saracenos z xpianos accidit circa annum domini noningentesimumoctauum. Tũc mortuo supradicto rege saurio z nobili comite fernando gundisalui z regnante ramiro tertio filio predicti regis cum comes garsias fernandi fili⁹ predicti comitis fernandi gundisalui esset in castro sancti stephani de gormatio quẽ ipe vi lucrat⁹ fuerat a saracenis ibi existens habuit multa bella cum sarracenis sed vnũ signãter hic annotabo ppter vnum singulare miraculum qd ibi accidit. Dolentes enim saraceni de perdito castro quadam die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadũ qui dicitur elcastalal. Quod cũ predict⁹ comes sciuit exiuit ad eos cũ suis audita vna missa z cõmissuz est durum bellũ inter vtrosqz. miles autem quidam predicti comitis qui dicebat fernãdus cuotobinos remansit armatus genibus flexis i ecclia pdicti castri audiẽs alias missas que dicebãtur a mõachis quos ibi deduxerat comes a mõasterio sancti petri de arlãcha. habebat enim miles ille in consuetudine nõ exire ecclesiã quousqz omnes misse essent finite. Angel⁹ autẽ domini eius figura in persona armis z equo assumpta apparuit in bello qui tã fortiter bellauit ibidem q nullus ei similis fuit. Naz iste occidit militẽ illum saracenũ qui ducebat. vexillũ saracenorum propter quod factum eradicati z victi fuerunt saraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes p illo milite fernãdo cuotobinos qui tã viriliter se habuerat z non potens ipm reperire in campo miratus venit in castrum z inuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecũdia non ausus apparere quia non fuerat in bello z sic vocato ad se ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis sui eq omnia signa ictuũ que sibi in bello dederant saraceni sicut ipsi viderãt et intellexerũt oẽs q propter deuotionem quã ille miles habebat in auditiõe missarũ de⁹ miserat ãgelũ suũ i ei⁹ effigie vt suppleret vi

cem eius in campo tpe illo reddede runt omnes propter tam manifestum miraculum gratias deo et virgini gloriose.

¶ Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt xpiani percussis grauissima infirmitate saracenis.

Sexagesimum sextum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi noningētesimotricesimotertio. Tūc quidā rex saracenorū cuius nomē alidraxi cū multitudine paganorū intrauit regnū portugalie et peruenit destruendo quicquid inuenire poterat vsqꝫ ad sanctum Jacobum. Sed propter honorem apostoli iacobi cū xpiani resistere nō possent bellauit deus cōtra saracenos. pcussit enim deus oēs saracenos quadam infirmitate grauissima sic qđ oēs perierunt intantū qđ non remaneret qui noua alijs nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tertius et mortuus est in ciuitate legionensi. regnauit. xxv. annis et successit ei in regno donus beriundo filius regis sancij cōsobrinus regis predicti ranuri.

¶ Vincunt christiani per regē beriundo et iterum a saracenis vincuntur eodem bello per almanzor.

Sexagesimum septimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi nonigentesimotricesimoquinto. Tunc almanzor vidēs discordiam magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum saracenorum et christianorum qui cum eo se defederauerant et intrauit terram christianorum. Incepitqꝫ destruere prouincias legionis et castelle et nauarre christiani autem erant sic discordes qꝫ nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice qꝫ a flumine dorij qđ erat tunc signum diuisionis inter saracenos et christianos peruenit destruendo vsqꝫ ad flumen qđ dicitur estolā et ibi fixit tentoria sua. Qđ cum sciuit rex beriundo exiuit cōtra eum cum exercitu suo bellauitqꝫ cum eo viriliter et mortui sunt plurimi saraceni. Peruenit rex beriundo bellās et occidens vsqꝫ ad tentorium almanzor: Quod cū vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem saracenorum in signum corone. Erat enim consuetudinis saracenorū regum mittere in terram predictum pileum in signum magni doloris et ire respectu suorum quia nō vincebant inimicos. Qđ videntes saraceni resumptis viribus irruerūt viriliter in xpianos i tātum qꝫ secuti sunt eos vsqꝫ ad portas ciuitatis legionensis. et post paucos dies cepissent ciuitatē nisi fuisset multitudo pluuiarum hyemis propter quā necessario habuit recedere almāzor et sic reuersus est i ciuitatē cordubensem. cū diuitijs et honore.

¶ Vincunt saraceni et capitur ciuitas legionensis. per almanzor.

Exagesimũ oc tauum bellũ inter saracenos ꝛ christianos accidit ãno dñi nonigentesimotricesimo sexto. Tunc supradictus almãzor venit cũ multitudĩe graui ꝛ obsedit predictã ciuitatẽ legionensi. ꝛ tãta fuit violẽta expugnatio vrbis ꝙ cõfregit murũ in duabꝰ partibꝰ scꝫ ex parte occidentis ꝛ ex parte meridiei. Comes aũt galetie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tũc in lecto multum infirmus ꝛ cũ sciuit ꝙ murus erat ruptus ĩ duplici parte fecit se armari omnibus armis ꝛ deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis confractꝰ quia ibi erat maior ꝓfſura ꝛ periculosior locus hoc autẽ ipsẽ faciebat vt ibi occideretur anteꝗ̃ videret ꝯfractiõeꝫ ciuitatis. Ipse ergo iacẽs ĩ lecto tribus diebus defendit locũ illuꝫ ruptũ ꝛ mortui sunt pl'es ex vtraꝗ ꝑte sed finaliter occisus est ibi ꝛ statim capta fuit ciuitas. ꝛ ꝑcepit almanzor ꝙ frangerentur oẽs porte ciuitatis ꝛ ꝙ destruerentur turres que erãt ibi ex marmoribꝰ mirabiliter fabricate. Et cuꝫ ꝑdictus almanzor destructa ciuitate voluit intrare monasteriuꝫ monachorũ sancti claudij extra muros vigẽs cũ calaribꝰ equũ suum non potuit ipsum mouere ab eodẽ loco sed equus ibi crepuit mediꝰ ꝓpter quod predictus almanzor destitit a destructione ꝑdicti monasterij ꝛ dedit ibi multa donaria secundũ ꝙ in eodẽ couẽtu presente illustrissimo rege currico q̃ nũc regnat a priore eiusdẽ audiui. Asserebatqꝫ se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum ꝛ reuersus est almanzor cordubaꝫ cũ magnis diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincunt saraceni ꝛ occidũtur proditorie septẽ infantes de lara.

Exagesimum nonum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit circa predictũ tempus. Tunc quidam miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum saracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomõ morti traderet septem fratres qui dicebant septeꝫ infantes de lara cũ eorum patre gundisaluo gustios qui erãt fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterãt ĩ mũdo. Causa autẽ quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniurijs quas vxor sua ꝛ ipse se reputabãt recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis ꝟbis blãdis proditorie cum exercitu magno vsqꝫ in campũ de almenara ꝛ ꝑmisit illos ĩfantes vt depredarent campum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeuntes subito apparuit multitudo innũerabilis saracenorũ veniẽs super eos ꝛ factũ est preliũ magnum sic ꝙ interfecerũt multos ex saracenis. sꝫ de christianis mortui sunt in illo certamine illi ducenti mili

tes sic q̄ nō remanserūt nisi septē infantes predicti. Et cū viderunt q̄ ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerūt se deo ⁊ inuocauerunt apostolum Jacobū ⁊ irruerunt virili animo in saracenos interfecerūt plures ex eis sic q̄ nullus erat qui ante ausus eēt expectare eos sed tanta erat multitudo saracenorum q̄ pre lassitudine retraxerunt se ad quēdā collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. ⁊ cū ibi peruenissent inuenerūt q̄ vnus eorū deficiebat scilicet fernādus gundisalui q̄ in bello mortuus fuit: propter cuius mortem nimiū doluerunt. Existētes ergo ibi habuerunt verbū suū cum saracenis petentes treugas quousq̄ nunciarēt predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare ⁊ concesserunt eis. Miserūt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatē illius proditoris ⁊ factum est q̄ mille equites qui erāt cum predicto roderico. belasquas mouerunt se vt venirent ⁊ succurrerent infantibus. Sed cū cognouit proditor ille qui erat eorū capitaneus verbis suis fallacibꝰ impediuit aduentū eorum non tamē sic potuit impedire quin tricēti illorū transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cū eis vidētes proditionē sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt secundo in saracenos ⁊ factum est preliū asperrimum tale quale nūq̄ quis audiuit in tam paruo numero ⁊ tanta fuit cedes saracenorū q̄ anteq̄ aliquis eorū occideretur peremerūt vltra duo milia saracenorū. Sed finaliter bellādo intra multitudinem tā grauem mortui fuerūt illi tricenti milites ⁊ remāserunt soli p̄dicti sex infantes ⁊ tā fessi erant q̄ iam nō poterāt leuare brachia ensibus suis. Cum aūt viderunt eos ita fessos capitanei saracenorum scilicet viara ⁊ galue propter eorum strenuitates traxerūt eos a pressura belli ⁊ duxerūt eos ad tentoria sua ⁊ fecerunt q̄ deponerentur arma eorū: dederuntq̄ eis ad comedendū panem ⁊ bibendū vinū. Sed cū proditor ille roderi cus belasquas hoc cognouit misit nūcios suos capitaneis illis dicēs q̄ ipi malefaciebāt ꝯcedētes vitā talibus hominibus sicut illis ⁊ q̄ de hoc posset eis malū euenire. ⁊ q̄ si sic facerent q̄ ipse non rediret amplius in castellam. sꝫ iret ad almanzor ⁊ faceret q̄ caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliqđ malū eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cū armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt saraceni pulsatis atamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo ⁊ factum est prelium crudeliꝰ q̄ prius fuerat sic quod breui tempore occiderunt duo milia et. lx. ⁊ vltra saracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gūdisalui terribiliora ⁊ mirabiliora fa-

per alios faciebat. sed tanta erat multitudo saracenorum q nō potuerunt eos tolerare. z intantum fessi erāt q nullo modo poterāt iā moueri nec equi eorū. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam cōfracte enses eorum. Cum ergo saraceni viderūt q non habebant arma occiderūt equos eorum z ceperunt eos: z expoliantes eos armis suis decapitauerūt eos vnū post alterū sicut nati fuerūt in oculis predicti pditoris roderici belasquas. Et cū puenerunt ad gundisaluū qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires z quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illū qui decapitauerat fratres suos pcussitq ipsum in gutture z mortuus est cepitq subito eius ensem z occidit cū eo vltra.xx. saracenos vt narrat hystoria. Captus est finaliter z decapitatus est ibi. Ecce qd fecit proditor ille sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadaz saracena qui dict⁹ fuit mudarca gūdisalui postmodum occidit illum z.xxx.milites eius cum eo z vxorē eius ignibus cremauit sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt saraceni z comburūt ciuitas sancti iacobi ab almanzor z deducūtur campane ad mesquitam cordubensem. pro lāpadibus in signum victorie.

Eptuagesimus bellum inter saracenos z christianos accidit anno dn̄i noningentesimoquadragesimoquinto. Tūc almanzor congregauit exercitū magnū z intrauit prouinciaz que dr̄ portugalia destruxitq villas z castra loca z cum puenit ad mare pcurrit z destruxit terrā galetie z puenit vsq ad ciuitatē sancti Jacobi quā cōbussit. intrauitq sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt cōfringeret ei⁹ monumentū. Sed factus fuit quidā sonus terribilis circa euz quo territus fuit. Ueruntamē accepit cāpanas minores quas secuz deduxit. in signū victorie q̄s posuit pro lampadib⁹ i mesquita cordubeñ. vbi magno tēpore steterunt. Sed anteq̄ almāzor recederet de terra illa percussus fuit ille cū exercitu suo a deo propter peccatū presumptionis z feditatum quas fecerat in eccl'ia sancti Jacobi quadā terribili z fetida infirmitate quaz dicūt medici detiarea sic q q̄si oms sui exercit⁹ fuerūt ibi mortui z cōfusi z q̄ euaserūt postea mala morte scz subitanea finiuerunt. Et cū hoc sciuit rex beriūdo misit plures gētes ad mōtana vbi se eleuauerāt saraceni remanētes z oēs ibi occisi sunt sic q vnus ex eis nō remansit z almāzor reuersus fuit in terram suā cum paucis.

¶ Uincunt xp̄iani perēpta multitudine saracenoꝝ per comitez castelle Garsias fernandi.

Septuagesimumprimum bellum inter saracenos z christianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimoseptimo. Tūc quidam saracenus qui dicebatur abdemelique filius almanzor cōgregauit exercitum suum: vt percurreret z destrueret terram christianorum. Qui perueniēs vsqꝫ ad ciuitatem legionē. destruit quecunqꝫ reliquerat almanzor pater eius taz in muris qꝫ in turrib⁹ vsqꝫ ad pauimentum: vt non possent ampli⁹ illud edificare christiani. Sz supradict⁹ comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra eū cum multitudine militum z peditu3: qui fecit predictum saracenu3 eleuari a p̄dicta ciuitate. secutusqꝫ est eū fugientem: z īterfecit plures saracenos. sic qꝫ ille saracen⁹ cu3 magna pena z periculo reuersus est in ciuitatem cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare ꝑcurrere terram christianorum.

¶ Hoc bello vincūt christiani mortuo almanzor: ac peremptis innumerabilibus saracenis per regem beriundo.

Septuagesimūsecundum bellum inter saracenos z christianos accidit anno domini nongentesimoquadragesimooctauo. Tūc supradictus rex legionis donus beriundo. videns mala que saraceni continuo īferebāt christianis scripsit regi garsie nauarre z predicto comiti castelle garsie gundisalui z ꝓpter fidē z salutē patrie cōfederati sunt cōtra saracenos: z produxit exercitū suū magnū. Rex p̄dict⁹ beriūdo z lz infirmus esset fecit se deduci ī lecto cui cōiūct⁹ est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona: sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniūcti sunt in quodam loco prope feriam qui dicitur arabice canantaasor: quod nostra lingua dicit arcamboum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxerat exercitu3 suum magnum: et intrans ꝑ castellam destruxit q̄cq̄d inuenire poterat. Cu3 ergo peruenit ad eos habuit cum illis preliū suū magnum qꝫ durauit per totā vna3 die3 vsqꝫ ad noctē. sic qꝫ vna pars alteram deuincere non poterat. mortui tamē sunt ex parte saracenoꝝ q̄si sine numero: z dimissum est bellum propter nocte3 superuenientē: alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cu3 ergo vidit p̄dict⁹ almansor destructione3 gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei z fugit de nocte. cūqꝫ ꝑuenisset ad locu3 qui dicitur bolgaccorax pre dolore z tristitia infirmat⁹ est: nec vltra amplius comedit z bibit et sic mortu⁹ est: sepultusqꝫ est in medina celi. Rex autē predictus cū omnibus aliis christianis sequenti die parauerūt acies suas ad bellandum cogitantes saracenos stare in tētoriis suis. z cu3 hora diei spectarent: z nullum saracenū in-

venerūt accesserūt ad eorum tentoria ⁊ expoliauerūt campuȝ. Comes vero garchias fernandi secutus est saracenos qui tot ex eis interfecit ꝙ paucissimi remanserūt viui: ⁊ reuersus est cuȝ multitudine captiuorũ. Sic ergo puersus ille almansor qui sepe ĩ bellis contra christianos fuerat victoriosus miserabiliter illa die a xp̄ianis fuit victus ⁊ mortuus. Illa aũt die qua almansor fuit vict⁹ ⁊ mortu⁹ fuit visus quidã homo sub figura pastoris ĩ litore galda quenir. Clamans ac magnũ planctuȝ faciẽs. Dicebat enim primo in arabico: ⁊ deinde lingua castellana. Jncanã tarazor pdidit almansor potestatem ⁊ fastuȝ suũ ac letitiã. Corduben. autẽ quando volebant ire ad illũ hominẽ ⁊ ab eo querere quis erat ⁊ cur plorabat eleuabatur ante oculos eorum: ⁊ non videbant eum. Jterum apparuit in alio loco dicẽs in lingua nostra en canã tarazor perdio almãsor elãtabor. Creditur ꝙ ille diabol⁹ in figura hominis q̇ dolebat de destructione saracenorũ propter mala que inferebãt xp̄ianis sub duce pessimo almansor. Sequẽti anno mortuus est feliciter predictus rex berinudo: ⁊ sepultus est in ciuitate legionen. in ecclesia sancti ioãnis baptiste regnauit. xxvij. annis. Et successit in regno rex alfonsus quintus filius eius: ⁊ incepit regnare cum esset etatis quinq̃ annorũ.

¶ Hoc bello vincũt saraceni ⁊ capitur ciuitas Abulen. moriturq̃ ĩ carcerib⁹ comes Garsias fernãdi

Septuagesimũ tertiũ bellũ ĩter saracenos ⁊ christianos accidit ãno domini noningentesimo quinquagesimo nono. Et regnante in regno legionis alfonso quinto p̄dicto. Tunc propter discordiaȝ magnaȝ inter predictum comitẽ garsiam fernandi: ⁊ filium eius sancium saraceni congregauerũt exercitum magnum: ⁊ venerunt vt p̄currerent terram christianorũ ceperuntq̃ abulam que tunc populata fuerat. Deinde venerũt borromam: ⁊ sanctum Stephanum destruxerunt. Destruxerũtq̃ villam ⁊ per totaȝ illam terram crudeliter occidebãt christianos. Cũ autẽ p̄dictus comes sciuit amaraȝ destructionẽ non potuit sustinere ⁊ licet gẽtes sue essent diuise inter se: ⁊ filiuȝ eius proposuit' mori p defensiõe patrie. Uenit ergo viriliter contra saracenos bellauitq̃ cum eis animose. sed deo permittente victus fuit in bello ⁊ capt⁹ a saracenis: sȝ paucis elapsis diebus mortuus est in carceribus de vulneribus que receperat ĩ bello ⁊ successit in comitatu castelle p̄dictus filius ei⁹ sancius qui postmodũ optime defendit terram suam ⁊ lucrat⁹ est peñafial: ⁊ sepulnedaȝ maderuelum moteion ⁊ recuperauit gormacium ⁊ sanctum Stephanum ⁊ ozomaȝ que perdita fuerant cuȝ eius pater esset in carcere. Jste fuit primus qui dedit libertatem militibus castellanis ꝙ non contribuerent nec irẽt

in exercitu nisi dñs daret eis soldum suũ quia ante cõtribuebant et ibant in exercitu sine soldata.

¶ Bello.lxxiiii. vincũt xpiani per regem alfonsum quintũ et vidicatur mors comitis Garsie fernãdi.

Septuagesimum quartum bellum iter saracenos et christianos accidit anno domini noningẽtesimo septuagesimo tertio. Tunc predictus rex Alfonsus quintus et comes castelle sanctus non potẽtes sufferre iniuriam quã fecerant saraceni in occisiõe comitis Garsie fernandi congregauerũt exercitũ magnũ vna cum adiutorio nauarrorum ppter fedus qđ interat pater regis alfonsi cum eis et peruenit ad regnum toleti comburẽs et destruẽs quicquid inuenire poterat. Et pertransiẽs inde peruenit vsqz ad ciuitatẽ cordubeñ. depredãdo et destruendo gladio et igne quicquid iuenire poterat. Quod videntes saraceni vt eos dimitteret in pace dederũt ei magnũ thezaurũ et plurima dona. Similiter rex toleti et cordubeñ. et reuersi sũt in terram suã vindicata morte predicti comitis et cũ magnis diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legioneñ. q̃ destruxerat almãsor et filius eius. regnauitqz. xxvij. annis et mortuus est in portugalia. Cõgregauerat enĩ exercitum suũ magnum ex desiderio seruiẽdi xpo. et iuerat in predictam terram: vt caperet villã illam que dicitur viseo que tunc erat saracenorum. et cum die quadã inarmis respiceret hincinde murum vt videret portam debiliorẽ ad conquirendũ percussus fuit sagita i spatulis et sentiens se vulneratum ad mortem facto testamẽto et pceptis sacramẽtis feliciter migrauit ad dominum: et sepultus est in ciuitate legioneñ. apud patrẽ suũ supradictum. Regnauitqz pro eo filius eius donus beriundo tertius.

¶ Vincunt xpiani et liberãt Pampilona a manibus saracenorum.

Septuagesimũ quintum bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc enim tempore hiemis venerunt saraceni in multitudine graui: vt caperent et frangerẽt ciuitatem pamplilone. Rex aũt sancius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicitur derontes valles: et cũ sciuit doluit vehemẽter: et collecto exercitu suo disposuit se magno periculo ppter niues magnas q̃ erant in partibus illis. Et cum vidit q alitter transire nõ poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotularium pro se et pro omni gente sua: et sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno. licet cũ magna pena et propterea dictus fuit postmodũ rex sancius abarca. Cũ ergo fuit mane apparuit subito irruens sup saracenos qui obsessam tenebãt ciuitatem: et tot interfecit ex eis q vix remãsit qui posset re-

nunciare in partibus suis que acciderant ibidē. Iste rex ambulās cuz suis abarcis fecit multa bella cum saracenis: z cōquisiuit multa loca in celtiberia z in carpētania que vsqꝫ in hodiernum diē dicuntur donisanchꝫ abarca. Regnauit xxv. ānis: z successit ei in regno nauarre filius ei⁹ donus garsias tremerosus sic dictus: quia cū ingrediebatur bella: tremebat valde in principio. licet post ingressuz esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut patꝫ. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dict⁹ sancius maior. Hic duxit in vxorē dominā eluiraz filiā comitis sanchꝫ castelle ex qua habuit duos filios quorū vn⁹ fuit dictus domus garsias z alius donus fernand⁹. Quoruz pater nō remanēte prole infantis garsie filiꝫ comitis sanchꝫ castelle cepit comitatū castelle ex parte vxoris sue. Et ipso mortuo donus fernādus filius ei⁹ qui duxerit in vxorē dominā sanciam sororem regis legionis doni beriundi de quo supradictū est de ei⁹ cōsensu in ei⁹ nuptijs dictus est rex castelle. Rex autē pdictus donus beriundo regnauit in regno legionis decem annis: z mortuus est in quodā bello qd accidit sibi cū predicto rege fernando z fratre eiuz rege garsia nauarre qd bellū fuit celebratum prope Cariorē in quodaz loco qui dicit̄ nanta da in valle tamaron: sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie: z sepult⁹ est in ciuitate legionēsi. cum vxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernādus collecto exercitu suo iuit legionē z obsedit eā: z finaliter receptus est in regez legionis: quia ei pertinebat. z sic coniuncta sunt ista duo regna. z ipse dict⁹ rex castelle z legionis: z vocat⁹ fuit rex fernandus magnus.

¶ Vincūt xpiani z capiunt qnqꝫ reges saracenorum per rodericū.

Septuagesimūsextum in bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. xvj. Regnante in regno castelle z legionis supradicto rege fernando magno. Tunc excitauit deus quēdam virum sibi dilectum z armis strenuum dictum rodericum deviuar. Iste fuit fili⁹ cuiusdam nobilis militis qui dicebatur Numus laynes quē genuit ex vxore sua legitime terasia. Numēs filia comitis Numi aluaros de maya. lz aliqui alia asserant: tamen hec est rei veritas: sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cū ergo ingrederētur eo tēpore quinqꝫ reges saracenorum: vt pcurrerent castellam transierūt super ciuitatē burgēsi. ad montes doca: z percurrerūt ville forati z sanctuz dominicū de la calsada z lucromā z nayarā totamqꝫ illam terrā z extrahebat magnā prisiam captiuorum bestiarū gregum z armētorū. Dum ergo ipsi irent cuz tā grandi preda: predictus rodericus cōuocauit totam illaz terram: z dedit illis saltū in montibus doca. bel-

lauitq; cu; eis z deuicit eos. cepit q; pdictos quinq; reges viuos: et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus: z cum tota preda venit ad matrē suam z diuisit spolia nobilibus z oibus aliis qui fuerunt cū eo in bello: z facta est letitia magna ac laudauit deū propter victoriam z mercedē quā sibi fecerat. Dixitq; non habeo p bono tenere reges captiuos. s; habeo pro bono liberare eos: vt vadant libere in terrā suam. Soluit ergo illos quinq; reges saracenos z precepit q abirent. sed z ipsi regratiati sunt propter tantū beneficium venientesq; in terram suā. benedicebant ei: z miserūt ei parias cognoscētes se volūtarie suos eē vasallos. Hic rōdericus peregrinās in sanctum iacobum recepit beatum Lazarū sub specie leprosi in societate sua in mensa z lecto quē inuenit iacētem in luto i via horrētibus ergo omnibus qui cu; eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret roderic9 insufflauit ille lepros9 flatu magno per spatulas roderici sic: q flatus ille puenit vsq; ad pectus: z cui gitās nō inuenit leprosu; illū apud se: nec amplius eum videre potuit licet a lecto surgeret: z cu; diligēter quereret. Reuersus ergo ad lectum: z luminaribus incēsis cum diligēter cogitaret in his que sibi illi leproso acciderant post paululum. Ecce apparuit vir quida; albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tūc respōdit z dixit. non dormio: sed quis es tu qui cum tanta claritate z odore venis? Tunc ille respōdet. ego sum sanctus lazarus que; tu recepisti z cui multa bona fecisti sub specie graui ex dei amore. z pp̄ter honorem z bonum quod mihi fecisti: cōcedit tibi deus vnū magnū donū q cum flatus ille quē sensisti tibi euenerit. scias pro certo q omnia q̄ inceperis in bellis vel alias omnia feliciter cōsummabis. Tuus honor crescet de die in diem: z erit timor tuus sup saracenos z xp̄ianos: sed z inimici tui tibi nūq; nocere poterunt: morieris morte honorabili. nunq; eris victus: s; semper victor existēs: quia deus concedit tibi suam benedictione;. fac ergo semper bonū. z sic disparuit. Ille autē surgēs a lecto genibus flexis in terra: fudit orationē sua; ad deū gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suā intrauit in campo cum Martino gundisalui: defecit z occidit eum pp̄ter qd lucratus est ciuitatē calagurritanam pro rege fernando: quia erat questio sup eade; inter predictum fernandum rege; z regem ramirū arragoni cuius esset z facta est concordia inter eos: qd illi duo milites pugnarēt z parti victoris ciuitas concederet.

¶ Hoc bello vincūt xp̄iani z occidit alymaymon rex saracenorum.

Septuagesimūse ptimum bellum inter saracenos z xp̄ianos accidit āno dñi millesimo decimonono

Tūc rex garsias nauarre ⁊ rex saracenorū Alymaymon ɔgregauerūt exercitus magnos: ⁊ in loco q̄ dicitur recurna seta factum est prelium magnuȝ ⁊ mortuis plurimis saracenis victus est rex alymaymon: ⁊ mortuus in bello a p̄dicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericuȝ de viuar peremptis plurimis saracenis.

Eptuagesimum octauum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit anno dn̄i Millesimo. xxvij. Tunc cum supradictus rex fernādus magnus eēt in galechia venerunt saraceni cuȝ exercitu magno vt conquirerēt excrematurā. gentes vero illius terre miserūt veloces nūcios p̄dicto roderico viuar vt eis succurreret: qđ cuȝ audiuit non detinuit se: sed misit statim ꝑ parētibus ⁊ amicis suis: et venit cōtra predictos saracenos qui deducebāt predā magnā captiuorū gregū ⁊ armentorū. ⁊ inuenit eos inter achensiaȝ ⁊ sanctū stephanū de gormatio. Irruit ergo in eos viriliter animo: ⁊ commissum est belluȝ cāpale asperrimū: vbi plurimi ceciderunt saraceni. Deuicitq; saracenos: ⁊ secutus est fugiētes ꝑ septem leucas occidendo ⁊ vulnerādo eos: ⁊ reuersus est honorifice cū tota preda quā ducebāt saraceni: ⁊ tot fuerūt spolia cāpi in eo ꝙ valuit. quinta pars fuit ducētorū equoꝝ. ⁊ valor centū miliū marcarū argētei: q̄ oīa diuisit sine cupiditate bellatorib⁹ suis: ⁊ reuersus est in terram suam cum diuitijs et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani ꝑ regem fernandum magnum ⁊ capitur viseum.

Eptuagesimū nonū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos. accidit anno dn̄i. M. xxxiij. Tunc predictus rex fernādus magnus cōgregauit exercitū suū magnū: ⁊ iuit ɔtra saracenos portugalie ⁊ meridie et badayus: qz oīa hec tūc possidebāt saraceni: et cepit viribus ceam ⁊ guneā q̄ sunt in portugalia: et plura alia castra q̄ erāt circūcirca. ⁊ lȝ in illis remanerēt saraceni ꝑ vasallis suis. fortalicia tn̄ semꝑ permanserūt in regis potestate. ⁊ obsedit viseuȝ vbi mortu⁹ fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta. de quo supradictū est: ⁊ in tanta pressura tenuit eam obsessam ꝙ cepit eā: ⁊ cepit illum saracenū qui interfecerat sagitta regē alfonsum. Extraxitq; oculos eius ⁊ prescidit etiā ei⁹ manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strennuissimus miles.

¶ Vincunt xp̄iani: ⁊ capitur lamegum ⁊ plura alia loca per fernandum magnum.

Ctuagesimum bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos. accidit anno dn̄i Millesimo. xxxiiij. Tunc supradict⁹ rex fernād⁹ magn⁹. cōgregato exercitu suo iuit suꝑ lamegū

z licet civitas esset fortissima: statim tñ obsedit eã: z tot igenia ac castra lignea posuit circunquaqꝫ z taꝫ fortissime cõquestauit eã ꝙ vi armorũ cepit eam. in qua invenit multitudinẽ divitiarũ: z cepit captivos oẽs saracenos quos intus invenit: quorũ maiorẽ parteꝫ retinuit ꝓ edificatione ecclesiaruꝫ que ꝓstrate fuerant. z post hec ivit super castrũ sancti martini. qḋ iacet super rivum de malua: z cepit euꝫ ac deinde obsedit terra sam z cepit eam. Reversusqꝫ est in terram suã cum divitijs z honore.

¶ Isto bello vincũt christiani: et post septem annos capitur conubria ꝑ regẽ fernãdũ magnũ aperiẽte sancto Jacobo portas civitatis

Octuagesimũprimũ bellũ inter saracenos z xp̄ianos. accidit anno domini Millesimo.xxxv. Tũc predictus rex fernandus magnus cõgregato exercitu suo voluit habere conubriã z cõsilio ꝓdicti roderici de vivar peregrinat⁹ est in sanctum iacobũ. dixit enĩ sibi ꝙ deus iuvaret eũ ad capiendũ illã z insuper ꝙ in reditu volebat ꝙ eũ faceret militem: z qḋ credebat se recepturũ militiã cõtra conubriã. Acquievit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas ꝑ viam distribuẽs: z mãsit ibidẽ in oõne trib⁹ dieb⁹. petẽs a deo adiuvari in eo ꝙ desiderabat meritis apostoli iacobi. Venit ergo post hoc cũ exercitu suo magno z obsedit conubriã posuitqꝫ ingenia z castra lignea circunquaqꝫ: sed villa erat fortis z tã magna: ꝙ septẽ annis stetit in ei⁹ obsidione: z ꝓpter tãtam dilationẽ tẽporis z inopiam victualiũ iã volebãt xp̄iani dimittere obsidionẽ. sed mõachi cuiusdam monasterij qui usqꝫ i hodiernũ diẽ dr̄ larmano viuẽtes de labore manuũ suarũ. ex longo tp̄e fecerant magnã ꝓvisionẽ victualiũ secrete. hẽbãt enĩ multitudinẽ tritici z ordei: milij z leguminũ. sentientes ergo ꝙ rex volebãt recedere venerũt velociter ad regẽ: z dixerunt ei ꝙ nõ amoveret obsidionẽ q: ipsi darenť cibaria ex his q̄ longo tp̄e cõgregaverãt: z factuꝫ est sic. Nã dederũt sufficientiã exercitui quousqꝫ saraceni deficiebãt fame fames ergo z pugna sine intermissione deduxerũt saracenos ad hoc ꝙ venerũt: z ꝓcidentes añ regẽ fernandũ petierũt ꝓ mercede solã vitã. z ꝙ darent ei villã z oĩa bona q̄ habebãt. Pius ergo rex cõcessit eis vitã: z ipsi dederũt ei villam quãdã die dñica hora tertia. Sed interiꝫ ꝙ ꝓdictus rex erat in ꝓdicta obsidiõe. accidit ꝙ quidaꝫ ep̄s grecie dict⁹ Assian⁹ peregrinatus est i sanctũ iacobũ: z cũ eẽt ibidẽ audivit ab hoĩbus civitatꝭ ꝙ sanct⁹ iacobus apparebat sicut miles i bellis xp̄ianoꝝ succurrẽs eis qḋ verbuꝫ displicuit sibi z dixit nõ vocetis eũ militẽ: sed piscatore. Et cũ i hoc pertinaciter permãeret placuit deo ꝙ eidẽ dormienti apparuit sanct⁹ iacobus portans in manibus quasdaꝫ claves z dixit ei hylari vultu tu. tenes in

versum q me dicit militē xpianū & asseris q non sum miles. Ideo nūc veni ad te: vt hoc tibi ostēdaz nec amplius dubites de militia mea quia sum miles iesu xpi & adiutor christianorum contra saracenos: & cū hoc diceret traditus est sibi equus albissimus in quē apostolus ascēdit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus admodū militis: & dixit ei q volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriā iam septem annis eam obsidentē: & vt sis magis certus. dico tibi: q cū his clauibus quas in manibus teneo cras hora tertiarum aperiā ei portas ciuitatis conubre: & dabo eā regi fernādo: quibus dictis disparuit. Euigilans ergo a somno predictus eps assyanus bono mane ɔuocauit clericos: & omnes habitantes in ciuitate. dixitq eis que viderat & audiuerat diem: & horam signatā apertionis conubre: & sicut dixit veridice sic repertū est. Et tunc predictus rex cepit predictam ciuitatez: & fecit militē predictuz rodericum de viuar in maiori mesquita conubre cingēdo sibi ensem & dando ei pacem in ore: & fuit vocatus ruidas & reuersus est rex per sanctum iacobū in terrā suam cum honore.

¶ Vincūt xpiani & capiunt ac destruūt plura loca p regē fernādū magnū & efficit tributarius rex toleti

Ctuagesimum secundum bellum inter saracenos & christianos. accidit āno domini Millesimo. xliiij

Tunc predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo magno ad percurrendam terram saracenorum conquisiuit quedaz castra. Unde plurima mala euentebant xpianis. s. gormatio vadū regis aguileram barbyguam ribaz sanctū moraz. & multas alias turres. Unde speculabant sarraceni ppter quas xpiani erāt discooperti cū intrabāt terrā illā quas oēs destruxit. Destruxit ēt plura alia fortalitia que erāt in valle de bargeterus: & i circuitu tirazone vsq medinā celi. & exinde venit in cantabriam: & expulit inde saracenos posuitq eā sub dominio suo & oīa montana oueʒ destruxit igne & ferro. Et exinde venit toletuz & peremit plurimos saracenos: & captiuauit. destruxitq salamancam. alcalam. ozedaz: & lucratus est plurima alia loca regni toleti & multitudinē diuitiaruz que oīa dimisit cū militibus suis. Et exinde venit sup gnadal & fatariam. & obsedit eā: nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudie ingeniorum & machinarū: quare illi saraceni habuerūt mittere nūcios suos ad regē toleti: vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaimō multitudinē auri & argēti multosq pannos preciosos misit regi fernādo petēs treugas vt veniret ad eū secure. q ei cōcessum. Uenit ergo rex ille saracenus: & factus est vasallus regis fernandi. sic q quolibet anno dabit ei parias: & reuersus est rex fernandus in terrā suā cum magnis diuitiis & honore.

¶ Vincunt xpiani per regē fernā duz magnū: z efficitur tributari⁹ rex hyspalesī: ac defert corpus bti Isidori in ciuitatē legionēsī.

Octuagesimumtertium bellū inter saracenos z christianos. accidit anno dñi Millesimo.L. Tunc predict⁹ rex fernandus magnus. congregato exercitu suo venit in portugaliam z obsedit montē maiorem vbi plurima damna recipiebat conubra z tā fortiter expugnauit eam machinis suis q breui tēpore habuit eā. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar qui vadens vt obseruaret colligētes herbam tres lites saracenorū deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suū in algarbiū comburens z destruens quicquid inuenire poterat: captiuando: destruendo: z occidendo saracenos quousqz peruenit ad ciuitatē hyspalesī. Et tūc benabamech alimucanus rex hyspalesī. vidēs predā z magna dāna q per suū regnum rex fernādus faciebat misit ei nūcios suos cū magnis diuitijs: z fact⁹ est ei⁹ vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autem fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallum z dona petiuitqz ab illo rege saraceno corpora sanctorū iuste z ruphine. Si volebat ei⁹ amorē habere. Respōdit rex saracen⁹: q nesciebat vbi erāt illa corpora. Verūtamē q si ipse sciret vel quicūqz alius q sibi placebat: z non solum illud sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tūc reuersus est rex fernādus samorā cū magnis diuitijs z honore: z populauit eādem ciuitatē que a tpe almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epōs: scz legionēsī. z astoricesī. z comitēminiū ac duos diuites viros ad regē hyspalesī. p honorabilibus illis corporib⁹ sanctarum iuste z ruphine. Qui cū puenerūt ad pdictā ciuitatem hyspalesī. recepit eos ille rex saracenus cū honore: z exposita ābasiata rex habito suo consilio respōdit q de corporibus illis nihil sciebāt. Verūtamē q darent eis parias. Episcopi aūt illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus dieb⁹ z ieiunijs: quibus sic in oratione permanētibus apparuit sanctus Isidorus dicēs eis. Serui dei nō est volūtas dei: q corpora beatissimarū virginū iuste z ruphine extrahātur ab hac ciuitate: q hec ciuitas debet conqueri a xpianis. z vult q hic maneāt p cōsolatione eoꝝ. Sed deus habet p bono semper vestrā sanctitatē. z ppt honorē regis fernādi a q recepit multa bñficia q educatis corp⁹ meū i ciuitatē legionesī. z cū audiuerūt timuerūt timore magno. z steterūt p aliquā morā attoniti z muti ppt magnā claritatē z sētiētes mirabilem z nō assuetū odorē: z tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. z statim redierūt in seipsis: z interrogauerūt eum quis esset. Qui rñdit ego sum ille isidorus qui fuit archiepis

hyspalen. tūc facta gratiarū actio ne perierūt ab illo q eis ostēderet locū sepulture: z ostēdit eis dādo certa signa eis quō iacebat i sibilia veteri: z disparuit ab oculis eorū. Illi vero venerūt ad regē dicētes q volebant ei ostēdere: qd petebāt placuit regi: z venit cū militib9 suis ad locū signatū: z fodiētes p̄sente rege inuenit sepulchrū sancti confessoris. z aperientes sepulchrū exiuit odor mirabilis i modū aluuisqui z balsami qui p̄fuit in salutē nō solū xp̄ianoꝝ: sz etiā saracenoꝝ. z extracto corpe honorifice inuoluerūt ossa illa nobilib9 pannis: z rex ppter miraculū qd viderat doluit de ꝯcesso: z voluit accipere illud si potuisset. Sz cū hec cogitauit amplius corp9 illud videre nō potuit z motus est itellectus eius i aliud. sic q obliuiōi tradidit q̄ cogitauerat: z post hec mouerūt se ep̄i ac alij ābasiatores cū precioso illo corpore per viam suā plurimis miraculis chorꝰscādo. z cū peruenerūt legionē z rex fernādus sciuit iuit ad eos cū solēni ꝓcessione. z cū magno honore posuit illud sanctū corp9 i quodā monasterio quod ipse fecerat i monumēto aureo sup altare maius. z ex tūc ecclesia illa vocata est sāctus Isidor9 quā dotauit lapidibus preciosis auro z argēto ac plurimis possessionibus. Est aūt monasteriū illd qd ego vidi canonicarū regulariū: vbi sūt sepulture multoꝝ regū: quoꝝ imagines tenent cruces in manib9 sinistris z in dextris enses euaginatos.

¶ Uincunt xp̄iani per regem fernandum magnum: z subiugatur celtiberia z carpētania ac liberatur hyspania a subiectione imperatorum romanorum.

Octuagesimum quartum bellū inter saracenos z christianos accidit circa predicta tempora. Tūc enim p̄dictus rex fernandus magnus ad requisitionē regine domine sancie. vxoris sue congregauit exercitum suum magnum contra saracenos carpētanie z celtiberie q̄ sibi rebellauerāt deditq3 ei p̄dicta regina d suis thesauris magnas diuitias p stipēdijs militum. Cum ergo p̄dictus rex peruenit ad terras illas intātum cōfregit illas z tot saracenos occidit z captiuauit q per vim z cōtra eorum volūtatem reduxit terras illas ad pristinā seruitutē. z reuersus est in terrā suam cū magnis diuitijs z honore deditq3 regine i recompēsationē eoꝝ que sibi pro exercitu suo dederat oēs parias illorum saracenoꝝ. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex parte occeani maris i directū vsq3 mare cesarauguste qd est mare mediterraneū z ex flumine ybero vsq3 ad regnū morcie vocatur carpētanea. Iste rex fernandus liberauit regnū ne eēt subiectū impatori: nec recognosceret supiorem in tēporalib9 z hec fuit causa quare fuit vocat9 magnus sicut plenius cōtinet in generali

hystoria hyspanie. Huic illustri re gi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro in gressu beatitudinis eterne qui ve nit ante corpus beati ysidori et ge nib9 flexis ac coronatus regia co rona sic orauit. Dñe iesu xpe cui9 est omnis potestas et omne regnū quia tu es rex oium regnoꝝ. et rex omniū gentiū domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sz peto ꝑ mercede ꝙ anima mea fit posita in luce cui9 nō est finis qui bus dictis expoliauit se vestimen tis suis regijs auro decoratis et ab stulit coronā quā tenebat i capite et posuit eam super altare et indu tus est cilitio circa carnem. et iterū fecit orationem ad deum et absolu tus est ab episcopis de peccatis suis: et statim ibi recepit vltimam vnctionē: sparsitqꝫ cineres suꝑ se et precepit se deduci in peregrina tionē ad sanctā mariā ꝺ almasaz que est prope cabeson vbi nouem dieb9 stetit et appropinquāte mor te fecit se deduci in cabeson et or dinato testamento suo diuisoqꝫ re gno trib9 filijs scz Sancio alfon so et garsie: post penitentiā lachri mabilem triū dierū die quarto fuit dies sancti iohānis baptiste hora sexta data benedictiōe filijs suis migrauit ad dominū: sepultus est in ecclia sancti ysidori ciuitatis le gionen. iuxta patrē suū quem ipse deonā fecerat ꝺduci. Regnauit vi ginti duobus annis. et sex mēsib9 et successit ei i regno castelle San cius filius ei9 primus Alfonsus in regno legionis et garsias in ga lecia et portugalia.

Uincūt xpiani et efficitur tribu tarius rex cesaraugustan9 ꝑ regē sancium castelle et qūo proditorie ꝑ vellido dolpho occidit rex iste sancius secūdus rex castelle.

Octuagesimūquin tū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi. Millesimoseptingentesimo se ptuagesimo. Tunc predictus rex Sanci9 videns ꝙ rex fernād9 pa ter suus pro honore fidei xpiane ꝯquestauerat ꝓuīcias portugalie et lucitanie hyspalen. cordoben. to leti celtiberie et carpentanie sunt ꝙ reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit suꝑ ciuitatē cesaraugustanā et ob sedit eam ac cū ingenijs et machi nis pluribus de die et nocte eā for tissime expugnabat ꝓpter qꝺ post multa damna que receperūt sara ceni rex ciuitatis misit regi San cio multitudinē magnā auri et ar gēti ac lapidū ꝓciosoꝝ et fact9 est eius vasallus cū tota terra sua et tributarius cū oib9 ei9 sic ꝙ quo libet anno darent ei certū quid et firmata hac pace. Reuersus ē rex sanci9 in terrā suam cū diuitijs et honore. Iste rex sanci9 nō fuit cō tentus de diuisione regnorū quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habēdi oia re gna. lz penā ꝑditiōis posuisset pa ter cuicunqꝫ eoꝝ frāgenti dispositionē eius. Congregauit exercitū magnū. et iuit ꝓmo cōtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

portugalie ꝛ galecie ꝛ post plurima bella deuicit eum ꝛ captū carceribus mancipauit: Deinde bellauit contra regem alfonsum fratrem sum qui erat rex legionis et deuicto eo in cāpo atq; capto posuit eum etiaȝ in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit solut⁹ cum conditione q̄ efficeretur monachus ꝛ sic factū est. quia in monasterio sancti facūdi accepit habitum monachalem sed non ꝑmāsit qꝛ dimisso habitu recessit ꝛ venit ad regem alymaymō toleti cū quo morat⁹ est honorifice vsq; ad mortē fratris sui regis sauchij. Sicut ergo m āsit rex sauctius rex castelle legionis ꝛ portugalie. sȝ adhuc non contentus voluit capere Samorā quā dederat pater su⁹ sorori sue dn̄e vrrace. venit ergo sup eandem ciuitateȝ ꝛ post plurima bella exiuit proditor quidaȝ de ciuitate q̄ dicebat vellido dulpho qui factus priuatus regis qꝛ ꝓmisit sibi dare modū quomodo ciuitas caperet. Rogauitq; regeȝ die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circū quaq; ciuitatem ꝛ q̄ ei ostenderet locuȝ ingressus. Cuȝ ergo iuissent ꝛ cuȝ rex locū vidisset descēdit ab equo circa flumē vt solatiaretur. tradiditq; venabulū quoddaȝ deauratum quod manu gestabat ꝑdicto vellido dulpho: ipse vero secessit ad secreta nature que cū proditor ille ex aduerso cerneret inclinatū percussit regē per spatulas sic q̄ venabulum per pectora eius exiuit. subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic ꝑdit orie moreretur. Jacet sepult⁹ in monasterio deonam. ꝛ successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu⁹ etiā fuit in vinculis vt plenius ista cōtinētur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincūt xp̄iani per regē alfonsum sextum ꝛ ostendit cōfirmatio iuramēti in libertate.

Octuagesimumsextum bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini millesimooctuagesimotertio. Tūc ꝑdictus rex alfonsus sextus qui dictus fuit bueno post mortem regis sauchij fratris sui qui decesserat sine ꝓle habuit omnia regna eius pacifice ꝛ in tāta pace ꝛ iustitia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter q̄dam federa ꝛ iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cū fuit in eius potestate scilicet nunq̄ eē di contra eum nec contra filium eius et adiuuandi euȝ contra quēcunq; contrarium cum audiret q̄ erat obsessus a rege cordubens. congregauit exercitum suum magnum et venit in eius succursum Cū ergo cognouit rex cordubē. q̄ rex alfonsus in multitudine graui ventret ꝛ esset in eilas timore magno ꝑcussus fuit ꝛ tunc iteruȝ rex alfonsus firmauit federa predicta tenēs in potestate sua regē toleti in tentorio suo inuitatum ꝛ circundatum quingentis mili

bus armorū sicut ꝛ ipse tenuerat eū in ciuitate toleti ne videre: ut iuramēta seruare que fecerat. Existens in alteri⁹ potestate sed libere ꝛ post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se cōtra terram regis cordubeñ. cremātes ꝛ destruentes villas loca ꝛ castra ac quecunqꝫ inuenire poterant: ꝛ reuersus est rex alfonsus in terrā suā cum diuitijs ꝛ honore.

¶ Uincūt xpiani ꝛ efficiuntur tributarij oēs saraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Octuagesimum septimum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit āno dñi Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus hiano tertius rex castelle cōgregauit exercitū suū magnum ꝛ intrauit terram saracenorum comburens ꝛ destruēs quicquid inuenire potuit ꝛ tantum timorem incussit saracenis qꝺ omnes saraceni totius hyspanie facti fuerunt tributarij.

¶ Uincūt xpiani ꝛ imponitur nomen roderici de viuar Cid adruidas campeatore.

Octuagesimnm octauum belluꝫ inter saracenos ꝛ christianos accidit anno dñi Millesimooctuagesimoquinto. Tūc predictus rex alfonsus sext⁹ terti⁹ rex castelle misit rodericū didaci qui a quinqꝫ regibus quos deuicerat vt supradictū est fuit cognominatus lingua arabica Cid: qꝺ idē est ꝙ dñs ad regē hyspalenſ. cordubeñ. ꝛ granate. Inter quos tūc magna versabať discordia ꝛ inimicitia ꝛ multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regeꝫ granate cuꝫ potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret ꝯtra regem hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit ꝛ destruxit vsqꝫ ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cū cognouit predictus adruidas cōgregauit omnes saracenos ꝛ christianos quos tunc habere potuit ꝛ iuit virili animo cōtra eos. Sed deridentes cum milites qui erāt cum rege granate nunciauerūt ei ꝙ nō exirēt cōtra illos propter eū nec ꝓpter alios sibi similes. Quo audito cogitauit ꝙ nō esset ei honor si nō cōuinceret eos. venit ergo ꝯtra eos ꝛ bellauit cū eis in cāpo ꝛ durauit bellū ab hora tertia vsqꝫ ad sextā horā ꝛ ceciderunt multi ex ꝑte regis granate ac deuicit eos fugerūtqꝫ ꝑ viꝫ a cāpo saraceni ꝛ cepit in bello comitē garsiā ordoneū ꝛ alios milites q̄ iuuabāt saracenos tenuitqꝫ eos ī vinculis trib⁹ dieb⁹ ꝛ trib⁹ noctib⁹ ꝛ dimisit eos ꝓcepit ꝙ victoria habita spoliari cāpū ꝛ reddidit ꝑdā quā portabat regi hyspaleñ. sic vt vnusqꝫqꝫ cognosceret q̄ sua erāt ꝛ reuers⁹ est ad regē alfōsū cū magnis diuitijs ꝛ honore. ꝛ cum parijs ꝑdicti

regis hyspalen̄. Et extunc saraceni ⁊ xp̄iani vocauerunt eū adruidas campeator que omnia multū placuerunt regi alfonso.

Vincunt christiani ⁊ capiuntur septem milia saracenorū per cid campeatorem ⁊ quomodo per inuidiam expellitur a regno.

Octuagesimum nonum bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit post predictū bellū paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus. Cōgregauit exercitū suū magnū ⁊ intrauit terrā saracenorū in vuandalia vbi plurima damna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans cōgregati fuerunt ex aduerso plurimi saraceni ⁊ītrauerūt p̄ regnū castelle obsederuntq̄ gormatiā ⁊ fecerūt in terra illa multa mala ⁊ dāna. Cid autē adruidas cāpeator qui remāserat infirm⁹ in recessu regis etiā conualescebat audito dāno quod saraceni faciebant ꝯgregauit oēs gentes quas potuit ⁊ iuit cōtra terrā toleti ⁊ pcurrit illā destruens quicq̄d inuenire poterat ⁊ deduxit secum preter alias diuitias septem milia saracenorū inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellā cū honore. Istud factū seminariū inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerūt modū cū rege alfonso ꝙ cū cāpeator eēt expulsus a regno ⁊ sic factū est ⁊ cū recederet nocte quadā cū dormiret dctm̄ est ei i visione. vade audacter ⁊ noli timere semper tibi bene erit dum vixeris eritisq̄ diues ⁊ honoratus ⁊ in suo recessu cepit vnū castrum saracenorū qd̄ iacet super henares ⁊ dicitur castreyā gētes vero sue percurrerūt terrā illā vsq̄ gnadalfatariā. Et ꝯgregatis omnib⁹ spoliis quinta pars deputata ipsi cū fuit vendita saracenis precio triū milium marcharum argenti.

Vincūt christiani ⁊ capit alcoҫar per Cid campeatorem.

Nonagesimū bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit sequēti die. Cū eīn p̄dictus Cid adruidas cāpeator iret in cōfinib⁹ regni bellauit cū saracenis de alcoҫar ⁊ occidēs plurimos eorū cepit locū illuȝ quadā arte mirabili ibi fuerūt plures diuitias ⁊ istud factuȝ magnū intulit timorē saracenis oib⁹ terolū ⁊ calataiubꝫ ꝑpter qd̄ scripserūt regi valencie abucar q̄ acciderāt dicētes ꝙ si nō succurreret eis ⁊ etiā caperēt terrā eorum.

Vincūt christiani fugatis ⁊ vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem.

Nonagesimū primuȝ bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit paucis elapsis diebus post predictuȝ bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas litteras ⁊ misit duos reges cum tribus milibus armatorum ⁊ cum omnibus aliis gentibus

bus illius frōtarie veneruntqꝫ supra locum deacoçar ꝛ obsederunt ibi ipsum Cid adruidas cāpeatorē cū militia sua tenuerūtqꝫ ibi eū obsessum tribus ebdomadibus ꝛ abstulerunt ei aquam. gentes aūt quas secū habebat i numero erāt pauce quia solū erant quadringēti equites ꝛ tricenti pedites. Videns autem ꝙ aquam perdiderāt die quadam parauerūt arma sua ꝛ armauerunt se secretissime ꝛ subito apertis ianuis exeūtes irruerūt viriliter in saracenos ex insperato. Sed ꝛ illi vidētes eos venire parauerunt se vt melius potuerunt ꝛ statim factum est preliū magnum cecideruntqꝫ plurimi saraceni. Sed ꝛ inter cetera strenuissima que ibi fecit Ipse cid quendā militē saracenū feriēs ense nudo diuisit in duas partes vt equū suū daret cuidaꝫ militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo ꝛ vnū regem illoꝝ duoꝛuꝫ qui dicebatur feris percussit letaliter ꝓpter qđ dedit terga. Alius vero rex qui dicebat gnalue fuit etiaꝫ percussus in capite a martino antolmes milite strenuo propter qđ etiā dedit terga. Videntes ergo saraceni ꝙ reges fugiebāt ꝛ omnes ipi timore percussi relicto campo fugerūt ꝛ secuti sunt eos christiani occidētes ꝛ vulnerantes eos sine numero quousqꝫ peruenerūt ad portas terolij ꝛ calambij quia rex feris fugit terolium ꝛ gnalue calatambiū ꝛ inde reuersus est cum bellatoribus suis ad locum vbi fuerat bellum ꝛ expoliauerunt campuꝫ vbi multas diuitias inuenerūt ꝛ inter cetera de equis saracenoꝝ postꝙ̄ cōgregauerūt eos quia erāt sparsi inuenerūt quingētos ꝛ decē defeerunt de equis christianoꝝ quindecim ꝛ intrauerunt castrū suum de alcoçar cū magnis diuitijs leticia ꝛ honore. de equis vero quos habuit ꝓ parte sua ꝟtuosus Cid misit. xxx. cū sellis ꝛ frenis ꝛ singulis ensibus pendētibus ex arçonibus in donū regi alfonso castelle predicto vt haberet amorem eius qꝛ irat⁹ erat ab eo vt supradictū ē.

¶ Vincūt xp̄iani ꝛ fugatur rex deme: ac comes cromant capitur ꝑ Cid campeatorē.

Onagesimum secundum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini Millesimo octuagesimo octauo. Tunc ꝑdictus Cid campeator cuꝫ esset eius timor super omnes saracenos cesar augustanos valentinos ꝛ super omnes illarum partium acceptis electis militibus suis iuit ad ꝓcurrendā terraꝫ saracenoꝝ ꝛ peruenit vsqꝫ ad locuꝫ qui dicitur huerta ꝛ vsqꝫ ad montem aluanū spacio quinqꝫ dierū ꝛ exiuit sonus eius inter omnes saracenos ꝛ christianos. propter quod comes remon berēgel barchinonensi. qui in sua recommēdatione habebat illos saracenos cōiunct⁹ fuit benalphale regi denie. Qui magnis exercitibus congregatis secuti sunt ꝑdictuꝫ Cid campeatorem cogitātes ꝙ ab eorum manibus euadere non posset

ipse Cid tunc deducebat magnaȝ predam. peruenerũt ergo ad eum nupmar de tonar nec pdictus comes remon voluit acceptare vba honesta ipsius Cid sibi nũciãtis q̃ nihil ducebat de suo ⁊ q̃ dimitteret eũ in pace. Uidens ergo virtuosus Cid eorum superbiaȝ qui tollere volebant ea que ipse lucratus fuerat ab inimicis dei ⁊ legis nostre irruit in eos viriliter ⁊ ceciderunt multi ex pte aduersa. Alij vero quasi innumeri fuerũt vulnerati ⁊ deuicit eos cepitq̃ predictũ comitẽ vnum ⁊ lucratus est illa vice ensẽȝ q̃ dicebatur colada. Sed post tertium diẽ virtuosus Cid liberauit comitem predictum ⁊ remisit eum ad partes suas cuȝ duobus militibus.

¶ Uincũt xp̃iani ⁊ fugatur iterũ rex denie per Cid cãpeatorem.

Nonagesimum tertium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo octuagesimonono. Tũc predictus benalfate vna cum predicto comite remon venerunt cum multitudine graui ⁊ obsederunt castrũ de almenar regis cesaraugustani qui erat valde cõfederatus ipsi Cid cãpeatori misit ergo rex cesaraugustanus pro Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipsius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum effusaq̃ est multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos Cid qui nunquam victus fuerat et fugerunt a campo rex abenalfate ⁊ predict⁹ comes secutusq̃ est eos per tres leucas occidẽs ⁊ vulnerans plurimos eorum ⁊ reuersus est cum multitudine captiuorum et cum magnis diuitijs et honore in ciuitatem cesaraugustanam: vbi honorifice ⁊ cũ magna leticia fuit receptus.

¶ Uincunt christiani et capitur castruȝ de rudea per Cid campeatorem qui obtinuit priuilegia magna pro nobilibus et ciuibus castelle.

Nonagesimum quartuȝ bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimononagesimo. Tũc predictus rex alfonsus sextus hiano tertius rex castelle venit in succursum cuiusdã vasalli sui saraceni cõtra vnum vuandalum qui se eleuauerat cũ castro de rueda q̃d est ppe cesaraugustã. Saracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens q̃ volebat dare castrum predicto regi alfonso ⁊ exiuit colloquẽdo cum rege: inuitauitq̃ eum ad prandiũ intra castrum sed rex non acceptauit conuiuium illuminatus a deo q̃ erat conuiuium proditionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuiũ predictus infans ⁊ comes garsias q̃ cum fuerunt intra castrum occisi

sunt lapidibus quod factū nimis displicuit regi: ꝛ cogitando vituperium qđ sibi fecerat ille saracenus misit p Cid ruidas cāpeatore qui libēter venit ad mandatuꝫ eius. ꝛ recepit eum rex honorifice. Narrauitq̄ꝫ sibi dāna q̄ receperat ab illo saraceno. Tūc pepercit ei ꝛ inuitauit eū q̄ veniret secū i castellā: sed noluit acq̄escere quousq̄ꝫ cōcessit sibi sequētia. s. q̄ cū aliquis nobilis haberet exire de regno q̄ daret ei spaciū. xxx. dieruꝫ. Secūdo q̄ nihil faceret cōtera aliquē nobilē: nec ciuē: nisi prio eēt exauditus sicut debet esse de iure. Tertio q̄ nihil faceret ꝯtra foros ꝛ priuilegia ad bonoꝫ vsus villarum ꝛ locoꝝ. Quarto q̄ nō faceret impositiōes inordinatas. Quito q̄ si ꝯtra hec faceret: q̄ ꝓpter hec tota terra posset rebellare ꝛ eleuari quousq̄ꝫ fieret emēda per regeꝫ que oīa rex cōcessit sibi ꝛ iterū inuitauit eū: q̄ secū veniret: ſꝫ ipse noluit quousq̄ꝫ vindicaret ipsum de illo saraceno ꝓditore. Regratiatus est ergo rex alfonsus sibi: ꝛ reuersus est in castellam. Uirtuosus vero Cid obsedit castrum predictum: ꝛ in tanta pressura posuit euꝫ quousq̄ꝫ moriebātur fame: nec poterant iam bellare pre fame: et volebant sibi dare castrum si saluaret vitaꝫ eorum: sed ipse noluit vt vindicaret regeꝫ. cepit ergo viribus castrum: ꝛ captiuauit saracenum illum aliuofalas: ꝛ omnes qui erant cum eo: omnes occidit preter aliuofalas proditore: ꝛ aliquib⁹ suis quos misit regi alfonso. Placuit ergo regi cum vidit presentē siue dominū ipsius Cid campeatoris: ꝛ fecit magnam iusticiam de isto proditore et socijs eius: ꝛ regratiatus est ipsi Cid: q̄ vindicauerat eum.

¶ Uincūt christiani ꝛ fugatur rex denie: ꝛ capitur rex aragonuꝫ per Cid campeatorem.

Nonagesimum quintum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno dñi Millesimo nonagesimo primo. Tunc predict⁹ Cid campeator congregatis militib⁹ suis iuit ad percurrendam terram benalfate regis denie q̄ cuꝫ rex ille sciuit doluit valde: et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus q̄ veniret ad adiuuandū eū cōtra Cid campeatorē qui etiam dolens: quia cuꝫ intrauerat terrā suaꝫ similiter congregauit exercituꝫ suum: ꝛ ambo reges venerunt super eū qui erat edificādo quodam castruꝫ super modella quod dicebatur alcola. parauerunt ergo ibi acies suas: ꝛ commissuꝫ est durum bellum ꝛ ceciderunt multi: sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duob⁹ regibus: ꝛ fuit Captus rex aragonie cum multis comitibus ꝛ militibus suis. Alij vero dederunt terga. ꝛ cum hac honorabili ꝑda reuersus est cesaraugustam vbi cuꝫ magna leticia ꝛ honore: receptus

fuit a rege ꝛ filijs eius. Sed vir-
tuosus Cid cõpatiẽs regi petro
ꝛ suis militibus: quia xpiani erãt
soluit eos ꝛ permisit eos ire libere
in terraꝫ suam. Et post hec venit
Cid campeator in regnum cuꝫ di
uitijs ꝛ honore qui recept⁹ fuit a
rege alfonso honorifice deditq; si
bi multas villas ꝛ castra ac priui-
legia ꝙ quẽcunq; locuꝫ caperet a
saracenis vel alijs inimicis esset
suum iure hereditario ꝛ successo
rum suorum.

¶ Uincunt christiani ꝛ capitur to
letum ac plurima loca per regem
alfonsum sextum.

Nonagesimũ sextũ bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit an
no domini Millesimo nonagesi-
mo quinto Imperante henrico et
sedente in cathedra petri grego-
rio septimo. Tunc predictus rex
alfonsus braño terti⁹ Rex castel-
le congregauit exercitum suũ ma
gnum: ꝛ venit super toletuꝫ. Erat
enim iam solutus a iuramento qđ
fecerat alymaymon regi toleti p-
pter eius mortem ꝛ filij sui yssẽ.
Uenit ergo predictus rex ꝛ cogi-
tauit quomodo capere posset ciui
tatem illam taꝫ magnaꝫ ꝛ tam for
tem: ꝛ recordatus est verbi qđ au-
dierat cum esset sub arbore ĩ orto
regis ꝑdicte ciuitatis quãdo erat
cũ ꝑdicto rege alymaymon. Que
rebant enim inter se cõsiliarij pre
dicti regis ipo presente rege quo-
modo possit capi ciuitas illa tã for
tis: ꝛ respondit vnus illorũ ꝙ non
poterat capi nisi septem annis es-
set obsessa: sic ꝙ nulla ꝑuisio pos-
sit intrare ꝛ tũc in octauo anno pos
set capi pre fame. Istud verbũ au
diuit rex alfonsus lꝫ ipsi cogitarẽt
ꝙ dormiebat. sic ergo cuꝫ venit ex
hoc verbo abstulit eis paneꝫ ꝛ vi
num ꝛ fruct⁹ per quatuor annos.
ꝛ hoc vndiq; per totam terrã ꝛ te
nuit eam obsessam alijs quatuor
annis ex quadruplici parte ciuita
tis. ꝛ cuꝫ intra ciuitatem esset po-
pulus sine numero defecerũt eis
iam victualia: ꝛ sub quibusdã pa-
ctis data est eis ciuitas in die san
cti vrbani mẽsis maij. ꝛ capta ciui
tate illa q̃ quondã fuerat honor ꝛ
gloria gottoruꝫ exiuit inde ꝛ per-
currit omnes terras circũquaq; ꝛ
cepit tunc sanctam Eulaliam ma
quedam alhanam argancaꝫ scalo
nam ozedam butragam atensiam
ozaman berlãgam ꝛ medinaꝫ celi
ꝛ plurima alia loca: ꝛ reuersus est
toletuꝫ vbi collocauit thronũ suũ
ꝛ fecit ibi habitationeꝫ suam ꝛ fa-
ta est mesquita maior ecclesia ca-
thedralis dicta sancta maria ꝛ fe
cit ꝙ eligeret archiepiscopus qui
esset primas hyspaniaruꝫ ꝛ dota
uit ecclesiam illã pluribus villis
castris locis ꝛ possessiõibus hono
rifice sicut ꝛ nunc est: ꝛ in die con-
secrationis ecclesie obtulerũt rex
ꝛ regina de thesauris suis ꝛ posue
rũt in illa ecclesia reliquiaꝝ mul
titudinem quas habebant ꝑpter
quas venerandas ꝛ indulgẽtias
obtinendas concurrit ibi multitu
do populi ex toto archiepiscopa-
tu certis temporibus anni.

¶ Vincunt christiani cruce signati transeuntes terram sanctam et capiuntur ciuitates nicia et laudicia

Nonagesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimo septimo sedente in cathedra petri vrbano scdo predict⁹ papa ãno dñi millesimo nonagesimo sexto apud clarũ montẽ aluernie in mẽse nouembris cõsiliũ celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus xp̃i et obprobriũ nũciatur cõsilium et auxilium postulatur. Vñ occidẽtis populi innumerabilis multitudo duces: comites: et nobiles: ignobiles: diuites et pauperes episcopi: clerici: et religiosi. senes: pueri: et puelle. dolẽtes loca sancta pphanari a gẽtibus et thurcis ab appulia puincia ligua occitana hyspania: Acquitania: britania: normania: Scocia: flãdria: frãcia: germania: lothorigia: borgũdia: lombardia. alijs puincijs regnis et terris nullo vnq̃ angariante: sꝫ omnes pari fide et voto et deuotione iniurias xp̃i vlturas ire se parantes signo cruci signati pace firmissima vbiq̃ terrarum composita de terris suis egrediẽtes nullũ in tãta multitudine regem habẽtes nisi xp̃m sepulchrũ ipsius tãto tẽpore sub seruitute redactum pponunt reddere libertati: et quanto quisq̃ pronior erat prius ad mundi miliciam tanto erat pronior modo ad dei militiam exercendã. Iudeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabãt. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerũt. Alij credere se simulãtes post ad iudaismũ relababant. Et si queraf q̃s incitauit p̃dictum vrbanum papã vt crucẽ predicaret: et quis tantã multitudinẽ cõmouit. Respondetur q̃ hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidã pauperi religioso viro gallico qui dicebat petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrũ vidẽs loca sancta ab impijs irreuerenter tractari. vidẽs etiam venerabilem symonẽ ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter: et cum omni abiectione: et pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehemẽter: et cepit anxius contristari et cogitare si cõmode posset afflictis subuenire Cum aũt quadã nocte dominice resurrectiõis in eccl'ia lachrymis et orationibus dño supplicãs pernoctaret longo vigiliarum labore fatigatus supra pauimẽtũ ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare domin⁹ aũt iesus xp̃s apparuit ei ĩ somnis iniungens ei legationẽ ad dominũ papam. et ad principes occidentales p liberatiõe terre sancte: quã legationẽ ipe fideliter adimpleuit veniẽs ad predictũ papam et omnes alios principes xp̃ianos cũ literis predicti patriarche et aliorum fidelium hierosolymis cõmorantiũ. Sic ergo congregati sunt oẽs supradicti cũ petro heremita.

Erāt autē huius sancti exercitus
eminentiores. Adamar⁹ podieñ.
episcop⁹. Godefridus dux lotorin
gie. eustacius ⁊ baldoni⁹ fratres
eius. Robertus comes flandrien
sis. Rodolphus comes metensis.
Hugo magn⁹ frater regis franco
rū. Stephanus comes blesensis
Raymūdus comes tholose ⁊ san
cti egidij destimūdus dux apulie.
Robert⁹ comes normanie Anshel
mus de aboldumōte. Raymūdus
torene. fertur autē q̄ Cid ruidas
cāpeator fuerat inuitat⁹ ab istis
principibus pro isto passio facien
do ꝓpter eius magnā famā. Sed
ipe occupatus cum rege Alfonso
contra saracenos in expugnatiōe
toleti ⁊ aliorū locoꝝ vt infra di
cet se ab illo cōuiuio facto excusa
uit exposita etiā sua sancta occu
patiōe: ⁊ creduntur tunc transire
tasse plusq̄ ducēta milia xp̄iano
rū iter quos Gulfreri⁹ de turrib⁹
multos insultus hostibus īferēs
atq̄ damna vna die rugitū leonis
a serpēte circūligati audiuit qui
socijs dissuadētibus accedēs au
dacter serpentē truncauit leonē
liberando cuius rei leo memor eū
dem seq̄tur vt leporari⁹: et q̄diu
in illa terra fuit multa fecit ei cō
moda in venationibus ⁊ bellis: ⁊
quēcunq̄ vidit domino aduersari
subito ꝓsternebat nec dn̄o redeū
te in naui positū derelinquere vo
luit: sed nautis nolētibus eum re
cipere vt pote animal crudele se
cut⁹ est dn̄m suum natando ꝑ ma
ria quousq̄ defecit. Anno ergo p̄
dicto scʒ Millesimo nonagesimo
septimo. exercit⁹ dn̄i fines paga
norum attigit: ⁊ factū est primum
bellū magnū cū saracenis ad pon
tē fluminis pharphar nono kalē
das martij: vbi multo saracenorū
sanguie effuso victi sūt a xp̄ianis
Et capte sūt ciuitates nicea ⁊ lao
dicia: ⁊ lʒ eēnt tāti in exercitu tā
ta fuit rerū oīm abundantia: vt
aries vno denario. bos ꝓ tantū
nummis duodecim venderetur.

¶ Vincunt christiani ⁊ capiūt an
tiochia.

Onagesimūocta
uum bellū inter sarace
nos ⁊ xp̄ianos accidit an
no p̄dicto: scʒ Millesimo nonage
simo septimo. Cū eīn exercit⁹ dn̄i
p̄dicta obtinuisset loca: ⁊ i manu i
peratoris Cūstantinopolitani re
liquisset ꝓfect⁹ inde varijs trans
cursis regionibus ⁊ prolixi itine
ris diuturno labore plurimum fa
tigati mēse septembri ante ciuita
tē antiochie. nam tunc erat sara
cenorum subiecta dominio castra
locauerunt. Cum autē per mēses
vero nouē in obsidiōe ciuitatis
cōtinue laborarēt: ⁊ varijs tribu
lationibus essent oppressi: vʒ fame
frigore yemalibus ymbribus et
mltimodis egritudinib⁹ ac diuer
sis morbi generibus a thurcis in
ciuitate cōmorantibus sibi illatis
parum profecissent: nec vllis belli
cis instrumentis contra munitissi
mā ciuitatem p̄ualerent. Respe
xit deus afflictionē populi sui ꝑ
quēdam fidelem christianū in ci
uitate sub infideliū dominio com

morantem: qui de nocte per scalā dominum boamundum principē tarētinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi xo portas vi aperientes interfecto eius duce nomīe Acciano cū alijs fere. xj. milibus quibusdā alijs vinculis mācipatis ciuitatem nobilē multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim et mediatricē diuino munere possederunt.

¶ Vincūt christiani et fugatur corboran' cū exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberaretur et inuenitur lancea qua perforatū fuit latus christi in cruce.

Nonagesimum nonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimo octauo. Capta enim antiochia: vt predictū est: mox superuenit Corroborannus magno cum exercitu paganorum: et christianos obsidēt tātam fame afflicti sunt vt vix se aliq ab humanis carnibus abstinerēt inedia ergo perurgente et fame intolerabili compellēte de necessitate facientes virtutem pauci cōtra multos ad preliū coacti sunt exite lācea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatum q̄ pauloante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedēte exercitu christianorū innumeram infideliū multitudinē audacter ingrediēs: et brachio extento viriliter pugnans diuino ptectus adiutorio gloriose de hostibus obsidētibus triumphauit alijs gladio trucidatis: alijs terga vertētib' equorū velociū presidio fuga elapsis expoliauit: ergo campum exercitus dñi et tantū auri et argēti equorum et victualium copiā inuenerunt vt omnes cumulatu diuitijs et victualibus supramodum abundantes cū hymnis et laudibus ciuitatē ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hūc modū reperta. Apparuit em̄ sanctus andreas cuidā rustico prouinciali dicēs: veni ostendam tibi lanceam christi. et rusticus isdē capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostēso presente raymūdo comite tholosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitātibus aūt plerisq: quidā bartholomeus nomīe xpo sibi apparente certificatus ignem: rogū pedum quem fieri iussit illesus trāsiuit cum lancea: et sic exercitus domini fiduciam habens in christo et lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

¶ Vincunt christiani cruce signati et capit ciuitas sancta hierlm.

Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo nono. Tunc exercitus domini dominium ciuitatis antiochie boamūdo predicto concedentes ordinatis ecclesijs et clero ac patriarcha et stipendijs

vnde sustētari possint: Siriciqꝫ ꝓficiscentes marchiam ⁊ barrā multaqꝫ castella regionis illius expugnant tanta fame afflicti: ꝙ corpora saracenorū fetentia edere compelluntur. ⁊ inde profectus exercitus dn̄i ad iteriora syrie larga dei manu refocillatus est: ⁊ tandem montana hierosolymorū conscendens ante sanctā ciuitatē ꝑuenit tentoria figēs ⁊ castra: ſm militarem disciplinā collocans ex omni parte ipsam vrbem obsidione vallauit. Est aūt hierusalē ciuitas in montanis sita riuis fontibus ⁊ silnis carēs: excepto siloe vbi aqua sufficiēter habet. legitur ꝙ priusq̄ꝫ exercitus dn̄i hierusalez applicuisset: quedā colūba desup exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quaz reperte sunt litere: quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesario salutez. generatio canina venit gens contentiosa. ꝯtra quā per te ⁊ ꝑ alios defendas tuam legem indica idē vrbibus alijs. erectis ergo petrarijs: ⁊ alijs bellicis instrumentis: ⁊ scalis muro applicatis: multum laborātes parū in principio ꝑfecerūt. quibusdā eīn ex nostris sagittarū imbre grauiter sauciatis. Alijs vero molariuz immissione ꝑemptis machinis ēt ligneis ex magna ꝑte igne succensis ab his qui in ciuitate erāt maxime ledebant. Dum etiā in eadē obsidione ꝑ victus ⁊ etiā aque penuria laborarēt ex ꝓdicto communi omnes quotidie nudis pedib⁹ orando: septem diebus circuierūt ciuitatē. Tādē die octauo q̄ fuit idus iunij feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succēsi ⁊ crucis signo muniti prompto animo ꝓ illo parati mori: qui pro ipso eodē die mortu⁹ est. Strēnui dn̄i pugiles scalas muris immittētes ꝑ sagittas: ⁊ spicula ꝑ lapides desuper veniētes ⁊ ingentia saxa per gladios ⁊ lāceas ⁊ ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalez a christianis capitur: ⁊ in porticu Salomonis paganos egredientes tot occiderūt vt in sanguine occisorum vsqꝫ ad equorū genua equitarēt. sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capit: ⁊ libertati eoꝝ est reducta. que per annos circiter. ccc. sexaginta postq̄ꝫ secūda vice ab imperatore eraclio fuit capta ab immūdis saracenis fuerat possessa gratias referētes saluatori nostro domino iesu christo patriarcham latinum ⁊ tam clerūq̄ꝫ ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militem strenuum. ⁊ virum deo ⁊ hominibus acceptum dominuz ciuitatis vnanimiter elegerant: qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et cordis humilitate noluit rex appellari: nec coronā aureā deportare: vbi dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

¶ Uincunt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorum.

Entesimuz primum bellum inter saracenos z christianos accidit paucis elapsis dieb⁹ a captione sancte ciuitatis hierusalē. Tunc enim cum princeps de repatriando tractaret. Ecce rex saracenorum cum centum milibus equitum. z. cccc. milibus peditū ad bellādos xpianos ascalonam venit: quibus exercitus domini in quo nō erant nisi quinqȝ milia equitū. z quindecim milia peditum occurrēs deo pro eis pugnāte: z nube ab estu solis protegente saracenos solo impetu territos proiectis armis z eos in fugā cōuertit. z in hoc bello facto. vj. kal. augusti cesi sunt cētum milia paganorum. In portu vero ascalone vsqȝ ad duo milia suffocant: eorū vero qui in mari z iter spineta consumpti sunt: numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs z honore. z mansit ibidem supradictus godefridus electus in regem. Alij vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

¶ Vincunt saraceni in hispania: z occiditur infans sanctius alfonsi perditur concha z plurima alia loca. z destruuntur oia balnea regni

Entesimum secundum bellum inter saracenos: z christianos. accidit supradicto anno domini Millesimo nonagesimo nono. Tūc rex alfonsus sextus tertius rex castelle de quo dictum est supra cōsilio Aben. habet regis hyspalensi. cui⁹ filiam caydam nomine ceperat in vxorem factam christianam que vocata fuit maria: vt nihil esset ī hyspania: quod eis non subiugaret. misit in affricam pro saracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores: z placuit regi marrochiorum complacere regi alfonso. z misit ei miliciam magnam illorum quibus prefecit capitaneum vnum Alguaselum suum maiorem: qui dicebatur halia benaxa. Hunc predicti almorandes tūc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim: z reuersi sunt in optatam partē: quia cōgregati sunt cū alijs saracenis z expugnauerunt regē hyspalensi. qui dederat filiam suam in vxorem occulte xpiano: z quia erat amic⁹ regis xpiani. Venerūt ergo cōtra predictum regē z ipse occurrit eis non tam ꝑparatus ad bellum sicut poterat z debuerat: z occisus est ī bello. quo facto eleuatus in superbiā ille saracen⁹ qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui cōtra terrā regis alfonsi. z obsedit hucles. Tūc aūt rex alfonsus predictus erat infirmus: z doluit vehemēter: quia non poterat ire in persona contra eos: sed misit illuc filium suum vnigenitum quē habuerat ex illa predicta cayda vxore sua xpiana qui dicebatur infans donus sancti⁹ alfonsi. z erat adhuc puer: z cū comisit comitē donū garsiam de cabra

qui nutriret eũ ⁊ multos alios comites ⁊ nobiles cum exercitu magno: ⁊ venerũt ꝓpe villesium. Cũ ergo saraceni obsidẽtes viderũt xp̄ianos: dimiserũt obsidionẽ: ⁊ venerũt contra eos. ⁊ ordinatis aciebus cõmissuꝫ est durũ bellũ: ⁊ permittẽte deo ac peccatis forte exigẽtibus victi fuerũt xp̄iani. ⁊ ibi vbi maior erat potestas christianoruꝫ cũ predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo saracenorum. Infans aũt sentiẽs equũ suuꝫ vulneratũ: dixit nutricio suo comiti. pater vulneratus est equ⁹ meus: ⁊ dixit comes. fili sitis firmus: alˀs vos eritis vulneratus. ⁊ cecidit statiꝫ equus mortu⁹ cũ eo quod cũ vidit predictus comes timens mortẽ infantis. descẽdit subito de equo suo ⁊ cooperuit infantẽ cũ scuto. ⁊ ibi defendens infantẽ plurimos saracenos cũ ense suo occidit: sed tanta fuit eoruꝫ multitudo: ꝙ non potuit sustinere: quia absciderũt ei vnum pedẽ quodaꝫ ense. ⁊ quando vidit ꝙ nõ poterat se cõtinere dimisit se cadere super puerũ: vt moreretur priusq̄ ipse. ⁊ ibi occiderũt comitẽ illum. Ceteri vero comites habuerunt infantem ⁊ fugiebant cuꝫ eo q̄ntum poterant cogitantes euadere mortẽ Sarraceni autẽ videtes eos insecuti sunt eos: ⁊ qꝛ nõ poterãt tã cito fugere cũ puero sicut voluissẽt attinxerũt eos: ⁊ trãseuntes vltra eos occiderũt ibi infantẽ: ⁊ comites. ⁊ in memoriã illi⁹ victorie posuerunt saraceni nomen loco illi⁹ septẽ porci: sed postmodũ mutat⁹ est loc⁹ ille ⁊ vocatus est septem comites. Alii autẽ qui euaserunt venerũt toletũ ad regẽ: ⁊ fact⁹ est planctus magnus a rege pro filio suo. sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tũc fuit ꝑdita concha quã habuit cum vxore sua cayda. habuerũt etiã saraceni tũc buete ⁊ buclesenꝫ quesiuit rex alfonsus a sapiẽtib⁹: quare milites sui nõ poterãt tolerare bella sicut solebãt. Et rñsuꝫ est ei qꝺ erat: quia sepe intrabant balnea: ⁊ quia nimis vacabãt delitiis ⁊ extunc rex alfonsus fecit qꝺ destruerẽtur omnia balnea regni sui et fecit milites laborare multis exercitibus.

¶ Vincunt christiani sub pricipe godefrido de bullion. ⁊ capiuntur plurime ciuitates.

Centesimum tertium bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos. accidit anno domini Millesimo cẽtesimo Tunc victoriosus princeps Godfridus de bullion expeditis aliis principibus collecto exercitu suo attendens qꝺ ciuitatem sanctam non posset retinere nisi fines suos vellet ampliare: ⁊ hostes vicinos a se longius propulsare: licet essent paucissimi respectu circunstantiũ nationum: quia habebant ab oriẽte arabes moabitas ⁊ amonitas. a meridie vero ydumeos egyptios ⁊ philisteos ab occidente autẽ ciuitates maritimas per olomaydam siue accon ⁊ tiron ⁊ tripolim ⁊ oẽs alias vsq̄ ad anthiochiam.

a septētrione vero tyberiadā ꝛ cesareā philippi et regionē decapoleos ꝛ damascum.maluerūt tamē pro xp̄o animas suas morti exponere q̄ȝ missa manu ad aratruȝ retrospicere ꝛ negociū imperfectuȝ relinquere:non ergo cōfidētes in sua fortitudie:nec ī multitudine sed in sola dei protectione spē habētes ꝛ salutifere crucis vexilluȝ semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partiȝ trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas ꝛ castra iexpugnabilia christo subiecerūt.Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppē in littore maris sitā Et ciuitatē ramata nobileȝ populosam muro valido circundataȝ ꝛ turribus excelsis in campestrib⁹ sitam.cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi milliarib⁹ quatuor ab accon distātes et ciuitatem tyberiadem in galilea que est supra stagnuȝ genezareth sita. Quib⁹ subiugatis reuersus est gloriosus princeps ī sanctā ciuitatē cū leticia ꝛ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus:ꝛ elect⁹ est concorditer ꝛ in regē inūct⁹ Baldouuinus frater eius miles strēnuissimus q̄ postmodū diuino fret⁹ auxilio regnū suū dilatauit.nā ip̄e expugnauit azur ꝛ cesareā philippi ꝛ accō:q̄ alio noīe dr̄ tolemaydam ꝛ ciuitatē berid:ꝛ ciuitatē Sydōis ꝛ montē regalē:ꝛ plurima alia loca cepit:ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab aliis successorib⁹ multis bellis ꝛ multa effusiōe sanguinis dilatatū fuit regnū hierosolymitanū in ciuitatibus villis ꝛ castris.sicut latissime narrat acconeā.ep̄s in libro de reb⁹ ꝛ statu terre orientalium que ꝑpter breuitatem relinquo.

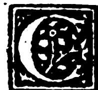
¶ Uincunt christiani ꝛ obsidetur ciuitas cordubeā .ac membratim diuidit proditor saracenus qui regem hyspaleā.interfecerat per regem alfonsum sextum.

Centesimumquartum bellum inter saracenos ꝛ christianos . accidit paucis elapsis diebus post p̄dictum bellum: Tunc enim predictus rex alfonsus.vj.iij. rex castelle ex ira magna quam habebat cōtra saracenos:tum quia interfecerant filium eius:tum propter alia damna que fecerāt in terra eius. congregatis exercitib⁹ magnis sliber ab infirmitate venit in terraȝ saracenorum directe contra illuȝ saracenum qui se fecerat vocare myramamolim:qui tunc erat in ciuitate cordubeā.ꝛ obsedit eum ibi:qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi:nō fuit ausus exire contra eum. Cum ergo sic esset obsessus:quidam sarracenus nobilis:cuius nomen erat abdallar venit de nocte cum multitudine magnā sarracenorum:et dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capientes celeriter arma sua bellauerunt cum eis ꝛ occiderunt maiorem parteȝ

eorum & captiuauerũt saracenum predictum abdallar qui & interfecerat regem hyspalesi. predictum patrem regine domine marie cayde. Ceperũt etiã plures alios cũ eo Precepit ergo rex alfonsus: quod duceretur saracenus ille ante eũ. & mandauit quod duceretur ad locũ vbi possent eũ videre saraceni de ciuitate. & quod cõsideretur corpus mẽbratim in frusta. quia interfecerat socrũ suũ: vt dictum est. Precepit etiam quod ducerẽtur alij nobiles saraceni qui fuerant cũ eo: & quod comburerẽtur viui ĩ eodẽ loco quod cum viderũt saraceni de ciuitate timore magno percussi firmauerunt pacem cũ eo quod darẽt ei tributum omniũ terrarum quas possidebãt circa mare: & miserũt multũ auri & argentũ ac multitudinẽ lapidũ preciosorum ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonsus cõtentus de his que fecerat in cursu illo: & quomodo confregerat & honorauerat illum saracenum. Aliũ qui se vocauerat myramamoliz reuersus est in terram suam cũ magnis diuitijs & honore. & extũc predictus rex alfonsus tenuit regnũ suum in pace: & dederunt ei sarraceni citra mare quolibet anno tributa siue parias suas.

Vincũt sarraceni sub nicha rege marrochiorũ: & vulneratur rex alfonsus sextus.

Entesimum quintum bellum inter saracenos & christianos. accidit anno domini Milesimo centesimo primo. Tũc nicaph rex marrochiorũ qui erat myramamolini ꝯgregato magno exercitu almoravidum trãsiuit mare cui congregati sunt & vniti omnes saraceni vuandalie venit ergo sup regem hyspalesi, & obsederũt ciuitatem atque ceperunt eam & inuenerunt ibi illum proditorẽ qui se fecerat vocari myramamolim & prescidit caput eius: & exinde venerũt supra cordubam & ceperunt eam & factũ vnũ dominium saracenorum citra & vltra mare quod prius nõ erat quo facto intrauit myramamolim cũ suo exercitu magno per terram regis alfonsi: & peruenit vsque ad badayos. Rex autem alfonsus predictus. tũc erat super cesaraugusta & tenebat eam obsessam. Cum ergo sciuit ingressum predicti myramamolim in terram suam eleuauit se ab obsidione & venit cũ exercitu suo. & cũ multitudine francorum qui venerant in adiutorium eius: & commissum est bellum: asperrimũ prope badayos. In quodã loco qui dicitur arabice cella que et lĩgua castellana sathalias dicitur: & pmittẽte deo victi sunt christiani: & multi dederunt terga nemine persequente. Rex autẽ alfonsus sustinuit bellũ cũ illis qui secum remanserant vsque ad noctẽ & tam viriliter bellabat rex quod nullus saracenus erat qui ausus eẽt ponere ante eũ. & mouet eos de loco illo retraxitque eos vsque ad tẽtoria nicaph quod bene erat fortificata fossatis. et cum cogitaret fortissime pugnans eos inde extrahere

Superuenit quidam nuncius qui dixit ei quod insidie quas posuerant saraceni venerunt ad depredandum tentoria sua quod cum audiuit dimisit bellare illos et reuersus est ad suos. et cum reuerteretur inuenit se cum illis qui depredabantur tentoria bellauitque cum eis sed fuit victus et perdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicem bellantes et illi pauci christiani qui remanserunt coniuncti sunt regi alfonso et reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Saraceni similiter recesserunt ad terras suas et nicaph transiuit in affricam. Istud bellum fuit feria sexta prima die nouembris anno quo supra.

¶ Uincunt xpiani per regem alfonsum sextum destructa saracenorum terra.

Centesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo secundo. Tunc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum et intrauit terram saracenorum et peruenit vsque ad ciuitatem hyspalensem. destruens quicquid inuenire poterat et reuersus est in terram suam cum magnis diuitiis et honore.

¶ Uincunt christiani et capitur ciuitas nobilis valentie per Cid campeatorem.

Centesimumseptimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo centesimo tertio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeatorem multitudine christianorum obsedit ciuitatem valentie et tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tam christianorumque sarracenorum: et tam angustiata fuit ciuitas pre fame quod compulsi sunt saraceni comedere canes murilegos et mures plures etiam pauperes comedebant carnes saracenorum mortuorum et tot moriebantur fame quod platee erant plene sepulchris et non erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem saraceni. Alii autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manibus christianorum sed cum comedebant statim moriebantur. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerentur fame et si aliquem ipse de exeuntibus poterat accipere mandebat eum comburi vt timerent exire. Uidentes autem maximam pressuram famis fecerunt conuenientiam suam firmatam cum predicto roderico didaci vt mitterent nuncios suos ad regem morsie ad regem cesarauguste: quod si infra .xv. dies non succurrerent eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci et transiuit cum hac conditione quod nullus illorum nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncii. Sed rodericus didaci fecit quod nauta cum quo transire debebant teneret eos quousque ipse iret ad eum. Fuit ergo sta

tim z mandauitq̄ inquireretur si plus ducebat quā .l. morobetinos z inuentū est q̄ portabāt multitudinem auri argenti z lapidum p̄ciosorum z omnia cepit z diuisit cuilibet .l. morobetios sicut pactum fuerat. Cū ergo transiuit tp̄s z non habuerunt succursuz predictoꝝ reguz tradita est ei nobilissima ciuitas valentie que solatiū z delicie saracenorum erat. Et ipse Cid intrauit eandē eleuato vexillo suo ante euz cū magna letitia z honore z precepit q̄ poneret vexillum suuz in altiori turri fortalicii ciuitatis. Et ex illa die omia fortalicia que erāt dominij ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate z p honore fidei catholice. omnes mesquite saracenoꝝ facte sunt ecclesie z posuit ibi sedem episcopalem z redditus necessarios et facte sunt nouem parrochie. maior aūt ecclīa dedicata est sctō petro.

¶ Uincūt christiani fugato z vulnerato rege hyspaleñ. ac p̄emptis quasi .l. xxx. milibus saracenoꝝ p Cid campeatorem.

Entesimūocta uum bellū inter saracenos z xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimo centesimo quarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras saracenorum peruolaret inter ceteros rex hyspaleñ. dolens vehementer congregauit exercitum suum magnum scilicet .xxx. milium hominuz armorū z velocius quo potuit venit super ciuitātem valētie z obsedit eā. Uirtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum militia sua z habuit bellum cū eo circa ortum qui dicitur de villa noua z deuicit eum plurimis saracenis interfectis. Ipse vero rex hyspaleñ. cum tribus vulneribus fugiens euasit et percussus est saracenos vsq̄ atibaz: suffocatiq̄ sunt in flumine quasi tria milia saracenorum z tanta fuit cedes coruz q̄ de .xxx. milibus qui venerant non euaserunt vltra mille e quingētos z reuersus est virtuosus Cid i locum vbi fuit bellum z expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiaruz q̄ pars que cecidit in sortem peditorum fuit quinq̄ miliū marcarum argenti z ingressi sunt ciuitatem nobilem valētie cū magnis diuitijs z honore. Numerus aūt exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erāt nobiles genere z .iiij. milium peditum. z tūc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in puris presentem z donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortez centum equos cum sellis z frenis mirabiliter adornatos z rogauit q̄ mitteret sibi vxorem suaz dominam ximenā cum duab⁹ filijs suis q̄ manebāt in sancto petro de cardenā. Rex autem illustris gaudēter recepit donū z honorifice misit sibi vxorē z filias quas postmodū tradidit i vxores comitib⁹ garriōis. Sed quia illi commiserunt quoddam graue contra eas vicit p̄pter hoc ante predictuz regem

in cāpo ante garrionē tradite fuerunt postea per eundem regem in vxores infantibus nauarre z arragonie filijs regum sicut plenius continetur ī generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt xp̄iani fugato z vulnerato omnes myramamolij ac peremptis xl. z octo milibus z quingentis saracenis per Cid Campeatorem.

Centesimumnonū bellum inter saracenos z xp̄ianos accidit anno domini Millesimocentesimoquito. Tunc cū predictus virtuosus Cid cum vxore sua z filiabus suis dn̄a elmira z dn̄a sole in pace z solacijs essent ī predicta ciuitate valentie z quidā nunciauit ipsi certitudinaliter quō ymes myramamolim rex marrochiorum dolens de pditione valentie cū quinquaginta milibus armatorū veniebat ad obsidendum predictā ciuitatē Quod cū cognouit predict⁹ Cid pcepit ꝙ omnia castra sui dominij ppararent z ponerent in eis oīa necessaria ad pugnā similiter ī ciuitate. Congregauitq̄ omnes gētes quas potuit habere taʒ de sarracenis q̄ꝫ de christianis z omnia hec facta sunt breuissimo tempore Venit ergo multitudo pdicta saracenorum z fixis tentorijs suis steterūt supra ciuitatem z tantus fuit eorū tumultus cum suis atābōribus z vocibus ꝙ domīa ximena cum filiabus suis que nunquā similia viderāt timuerunt valde. Sed virtuosus Cid dixit eis dn̄a ximena z mee filie non timeatis. Ego enim cogito deuincere hos saracenos z cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice z ditissime maritabo et illos atemborēs faciam venire ante vos buccinas vero p honore ecclesie faciam reseruari. Congregatis ergo bellatorib⁹ suis ad signū campane exierunt in campum cū insidijs z ordine virtuosissimi Cid campeatoris quos videntes saraceni ordinatis etiā suis aciebus cōmissum est durissimum bellū sic ꝙ vndiq̄ videbant exire eq̄ sine dn̄is suis. Et cū saraceni essent multi tenebāt xp̄ianos iam in magna pressura. Et tūc virtuosus Cid animans milites suos clamauit dicens. De⁹ adiuua z beate Jacobe. z cū dixisset exiuit aluarhanes q̄dā miles strenuus cum trecētis militibus z in sidijs z percusserunt saracenos ex aduerso scꝫ ex parte maris Cogitātes autē saraceni ꝙ erāt multe gētes timuerūt valde z inceperūt dare terga z secuti sunt fugientes occidēdo z vulnerādo vsq̄ ad q̄ddā castrū qd dicit torquera pcusso ymes myramamolij ab ip̄o Cid z tanta fuit cedes saracenoꝝ qd de quinquaginta milib⁹ pdictis non euaserūt vltra q̄ꝫ millequingēti z reuersus est virtuosus Cid cū milita ad locū belli vbi inuenerunt spolia multa nimis z īter cetera inuētū est vnū tentoriū illi⁹ mirama molim nobilius q̄ꝫ vnquā aliquis viderat z reuersus est in ciuitateʒ valentie brachijs vsq̄ ab cubi-

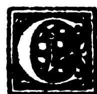
tus plenus sanguine ꝛ vulnerib⁹ occisorum ꝛ cum magnis diuitijs ꝛ honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle predicto ex quinta sua parte ducentos equos cū sellis ꝛ frenis pendentib⁹ singulis ensib⁹ ex singulis sellis eorū. misit etiā sibi in donum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

¶ Vincūt christiani ꝛ fugatur bucar. rex marrochiorum vulnerat⁹ cum alijs. xxx. regibus per Cid cāpeatorem.

Centesimumdecimum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini Millesimocētesimo sexto tūc rex bucar rex marrochiorum cū. xxx. regibus saracenorum subito apparuit spacio vnius leuce prope valentiam ꝛ factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. ꝛ ascēdit virtuosus Cid supra turrim altiorez fortalitij cum cōsiliaribus suis vt videret eorū exercitū. quē vidēs incepit ridere ostendēs magnū gaudium descedens ergo de turri facto signo campane ꝯgregati sunt omnes sui bellatores. quib⁹ dixit virtuosus Cid quomodo volebat dare bellū regi bucar ꝛ illis. xxx. regibus ꝛ hilariaio placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati secundum moduz suū. Eo tempore quo tempore saraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria saracenorū precepit vt irent lentis passibus ꝛ ipse ibat cum suo equo qui dicebat bauieca quos cum viderunt saraceni ordinauerūt subito acies suas ꝛ venerūt cōtra eos satis inordinati cū non cogitarent de aduētu ipsius Cid super eos. Cū ergo vidit eos inordinatos p̄dict⁹ Cid precepit vexillum suum celeriter ire cōtra eos ꝛ factum est prelium magnum sic ꝙ ceciderūt multi ex vtraqꝫ parte ꝛ durauit bellum de mane vsqꝫ ad horam nonā nec poterant saracenos eradicare ab illo loco p̄ multitudine ꝛ tāta erat multitudo mortuorū peditū etiaꝫ christianorū ꝙ non poterant cum equis ambulare inter eos. sed placuit deo ꝙ ab hora nona īceperūt saraceni dare terga ꝛ secuti sunt eos christiani occidendo ꝛ vulnerando ꝛ in illa sequella vidit ipse Cid regem bucar ꝛ euaginato ense secutus est eū vt eum occideret sed qꝛ ille ducebat velocem equū cū cognouit ꝙ Cid sequebat̄ eum fugit velocius ꝛ nō potuit eū attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare prope tēm iret ꝛ tūc emisit a manu ensez suū sup bucar percussitqꝫ eum sed ille percussus īrauit subito nauiz. ꝛ Cid descendit ꝛ accepit ensem suum ꝛ spatam regis bucar que ei ceciderat quaz vocauit tysonam ꝛ reuersus est ad locuz belli deuictis saracenis vbi tot spolia habuerūtꝙ solū de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tricento

rum equorum. Devictoqꝫ bucar rege marrochiorum cū alijs .xxx. regibus reversus in civitatem valētie cum magnis divitijs letitia et honore. Et tūc misit regi alfonso castelle in donū ex p̄dictis spolijs Centum equos cū sellis suis z frenis mirabiliter adornatos z .lxxx. saracenos captivos que oīa rex predictus existens invalle oliveti gaudēter recepit. Tunc etiam soldanus persie videns ꝙ sanctaꝫ civitatem hierusalem ceperāt xp̄iani z multas alias civitates z loca timēs ꝙ tota eius terra perderet si trāsiret p̄dictus virtuosus Cid in partes illas pro iuvamine xp̄ianorum. Ideo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset cōfederare. misit ei ambasiatorē suū per mare z cum p̄uenit valentiam receptus est honorifice ab ip̄o cid et presentavit sibi dona q̄ sibi mittebat soldan⁹ scꝫ multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico z auro mirabilis contexture: z multa alia que non sunt in ista terra. presentavit sibi etiam vnā libram mirre z balsami preciosi cū quo postmodū fuit corpus ipsius Cid balsamatuꝫ in eius morte: dedit etiaꝫ sibi vnū archidrichem de nobilioib⁹ qui fuerūt in mūdo qd̄ vsqꝫ in hodiernum diē manet in monasterio sancti petri de cardenam z his omnibus receptis remisit eum cum honore ad p̄dictū soldanū cū suis et donarijs inito federe inter eos.

¶ Vincūt xp̄iani fugato rege bucar. cū alijs .xxxvi. regibus viginti eorū interfectis p Cid cāpeatorē non vivum sed mortuum.

Entesimumdecimum bellum inter saracenos z christianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quō sic turpiter victus a Cid campeatore z quomō interfecerat z captivaverat eius gētes z quō expoliauerūt eū a tā magnis divitijs. Ipse in p̄p̄ria p̄sona p̄dicavit in affrica p̄uocans oēs populos sicut nos facim⁹ tēpore cruciate z cōgregatus est ad eum populus innumerabilis cuꝫ quo transivit mare vt veniret sup valentiam z se vindicaret. Cuꝫ ergo predicti rumores pervenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera p̄cepit ꝙ oēs saraceni habitātes intra civitatē egrederent foras: z ꝙ habitarēt in alcudia quo facto cū nocte illa iaceret in lecto suo p̄dictus Cid hora medie noctis cogitās quomō se haberet in aduētu tante multitudinis saracenorꝫ Ecce subito impletum est palaciū illud claritate magna z quodā mirabili odore. Et cum ipse miraret illius insolite claritatis et odoris apparuit ei vir quidā indutus vestib⁹ albis sicut nix q̄ canus z crispus videbat in manib⁹ suis claves gestās. Dixitqꝫ ei. dormis roderice vel quid agis. z ille respondit. quis estis vos qui a me hec q̄ritis. Et ait illi ego sum sanct⁹ petrus princeps apostolorum qui venio ad te cum celeriori mandato

Et illud qd tu cogitas de rege bucar. scz q habes dimittere hūc mūdum z ire ad vitam vbi non est finis z prefigitur tibi terminus. xxx dierū a psenti die. Veruntamē vult tibi deus facere hanc gratiā q tu mortuus cū gētibus tuis habeas victoriam de rege bucar propter honorē tui corporis quod erit cuz adiutorio apli Jacobi quē deus mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies penitentiā de peccatis tuis z saluꝰ eris. hec oīa cōcessit tibi dñs iesus xps pp̄ter amorem meum z pp̄ter reuerētiā quam semper habuisti ad ecclesiā meā monasterij sancti petri de cardenā. Que cuz audiuit virtuosus Cid pre gaudio dimisit se cadere de lecto in terram z cecidit ad pedes apli volēs osculari pedes eiꝰ z dixit ei apostolus. Non labores in hoc quia non poteris accedere ad me. sed sis certus q oīa que dixi tibi sunt tibi cōcessa z sic disparuit ab oculis eius: z remāsit i palatio illo quidā magnꝰ z suauissimus odor cuiꝰ qualitas effari nō potest. z predictus Cid remansit fortificatus z ita certus de predictis sicut si iam transissent omnia illa. Et die facto cōuocauit ad fortalitium suū omnes milites suos z narrauit eis visionem illam cuz lachrymis nihil eis occultans facietis ergo secundum cōsiliū meū z deuincetis regem bucar z triginta sex reges qui veniūt cū eo. Perceptis ergo sacramētis z facta penitentia peccatorum suorum cum non remanerent nisi septem dies de spacio pfinito pcepit vocari ad se vxorē suā dñam ximenā z mandauit q adducerentur ei vasa illa argentea in quibus erat balsamū z mirra q̄ sibi miserat soldanꝰ magnꝰ psie. Et cū vidit ea añ se pcepit adduci quandā cupā aureā in q̄ ipse bibebat z accepit de illo balsamo z mirra mixto cū aqua rosea ad quātitatem vnius cocliaris et bibit z sic p illos septez dies fecit nihil aliud comedēs nec bibēs. Et factū est corpus eiꝰ pulchrius z recētius q̄ añ excepto q cōtinue deficiebat sic q nō poterat se mouere in lecto. penultima ergo die añ q̄ deficeret vocauit vxorē suā z venerabilē epm ciuitatis hieronymū z alios milites parētes z amicos qbus cōfidebat. Dixitq3 eis. scitis q rex bucar erit hic vna ista x. dierū z circūdabit ciuitatē cū sua potestate magna ea ergo q̄ vos habetis facere vt vicatis sūt hec. ¶ Primo postq̄ fuero mortuus lauabitis corpus meū quod satis intrinsecus mūdum teneo laudet deus vt crastina die que est dies vltima vite mee recipiā corpus dñicum z lauato corpe abstergat bene z vngetis ipm totū caput z os pedes z oīa alia mēbra cū balsamo z mirra qd superfuit in his vasculis argēteis z nullus sit ausus pp̄ter mortē meā clamare nec ostēdere dolorē ne forte saraceni sentiāt mortē meam z cū venerit dies vt appropinquat ciuitati rex bucar pcipietis q oēs gētes ascēdāt super muros z q sonēt tubas anāfiles z faciāt maiores letitias q̄ potuerunt

fieri per homines et cum fuerit dies qua volueritis ire cum corpore meo in castellam facietis quod egrediantur omnes gentes secretissime. sic quod non intelligant saraceni qui sunt in suburbibus: et precipietis onerari gerulas: aliasque bestias cum omnibus illis diuitijs que sunt valentie. sic quod non remaneat ibi aliquid quod sit alicuius valoris: et cum factum fuerit precipietis incellare equum idem meum bameca: et armabitur bene corpus vero meum ornabitis optime: et ponetis me super equum taliter quod non possit cadere. ponetis etiam in manu mea ensem meum tyson: et eant semper ante me episcopus dominus hieronymus et gildias priuatus meus: vnus ad dexteram: et alius ad sinistram. qui dirigant equum meum. et vos petre bermudem portabitis vexillum meum. sicut consueuistis. vos vero aluarhanes ordinabitis acies. et ite ad bellandum cum rege bucar. sitis enim certi et non dubitetis quod habebitis victoriam me existente mortuo. sicut mihi deus concessit. Sequenti vero die facto testamento suo hora tertiarum recepit corpus dominicum de manu episcopi genibus flexis: et cum multis lachrymis. quo percepto reclinauit se in lecto dicens Domine iesu christe: cuius est omnis potestas et cuius sunt omnia regna. tu es super omnes gentes: et omnia sunt ad preceptum tuum. Ideo domine peto hanc misericordiam: vt anima sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuosus Cid tradidit animam in manibus creatoris. Post tres autem dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentiam: et fixa sunt tentoria. xv. millia sicut narrat analfaxar hystoriographus saracenorum: et bellabant continue contra ciuitatem quantum poterant. et illi de ciuitate defendebant ciuitatem cum magna letitia sicut eis preceperat Cid quod durauit per nouem dies: quia christiani preparabant omnia sua ad ducendum in castellam sicut preceperat eis gloriosus Cid. Bucar vero rex videns quod Cid tanto tempore non egrediebatur ad eos cogitauit quod non erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiendum viribus ciuitatem. Sed die duodecima omnibus preparatis et posito ipsius corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositione quod videbatur viuus hora media noctis apta est vnica porta ciuitatis que tendit versus castellam et ordinatis acies cum omnibus oneribus exeuntes secretissime et in magno silentio: sic quod videbatur quod non essent ibi. xx. milites irruerunt subito in saracenos qui inuenientes eos inermes nec potentes pre confusione magna ordinare seipsos: quia videbatur regi bucar et illis. xxxvj. regibus quod veniebant ex parte christianorum super eos vltra sexaginta milia militum qui erant albiores niue: et ante eos viderunt virum militem super equum album sedentem in manu sinistra gestantem vexillum album: et in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Videntes ergo Bucar et reges predicti cedem maximam saracenorum suorum quam faciebant isti milites timuerunt valde et dederunt terga fugientes vsque ad mare: christiani autem insequen-

tes eos occidendo ꝛ vulnerãdo ꝑ uenerunt vsq; ad mare ꝛ tãta ꝑsura: vt ingrederẽtur in nauibus ꝙ scd̃m hystoriam viginti illoꝛuȝ reguȝ fuerunt ibi moꝛtui: ꝛ deceȝ milia saracenoꝛum suffocati. Rex vero bucar cũ alijs qui euaserant pressurã illaȝ eleuatis velis nunq̃ amplius sũt reuersi. chꝛistiani auteȝ victoꝛia habita reuersi sunt ad tẽtoꝛia: ꝛ expoliato cãpo vbi innumeras diuitias inuenerũt: receperunt eas quas poꝛtare potuerãt. relictis ibi pluribus alijs sine numero: ꝛ sic venerunt cum coꝛpore ipsius Cid in castellam cuȝ magna leticia ꝛ honoꝛe: ꝛ sepelierũt sicut ip̃e precepit in sancto petro de cardenã. Saraceni ꝟo q̃ erant in alcudia vidẽtes ꝙ omnes chꝛistiani recesserãt a ciuitate: ꝛ nihil dimiserãt in eadem ingrediẽtes iterum populauerãt eaȝ. Fuit auteȝ predictus virtuosus Cid dñs ꝑdicte ciuitatis quinq; ãnis. Rex auteȝ alfonsus sextus supꝛadict⁹ cuȝ audiuit victoꝛiam quam Cid cãpeatoꝛ habuerat moꝛtu⁹ ꝛ quo modo ducebaꝛ in equo suo bameca ac si esset viuus venit personaliter ad sanctuȝ petrũ de cardena celeriter de toleto: et honoꝛauit eũ in sepultura sua in q̃ etiaȝ fuerũt infantes arragonie ꝛ nauarre cum suis vxoꝛibus q̃ filie fuerunt ipsi⁹ Cid. Predictus vero rex alfonsus sext⁹ hiano regnauit. xliij. annis ꝛ septeȝ mensibus ꝛ perceptis sacramentis feliciter migrauit ad dominuȝ anno dñi Millesimo cẽtesimo vicesimooctauo. Jacet sepultus in monasterio sancti facundi in cuius moꝛte ex medio lapiduȝ qui erant ante altare sancti ysidoꝛi ĩ ciuitate legionẽsi. tribus diebus manauit aq̃ q̃d fuit signũ lachꝛymaruȝ regni pꝛopter damna secuta post eius moꝛtem. Ip̃e non reliquit filium heredem Verũtamen q: ipse dederat filiaȝ suaȝ dominã orracam in vxoꝛẽ comiti Raymũdo tholosano q̃ erat de genere gotthoꝛ: ꝛ in illa predictus comes habuit vnũ filium cũ pꝛoficisceretur in hierusalẽ in passayo supꝛadicto quem baptizauit in ioꝛdane: ꝛ ideo vocauit eum alfonsuȝ ioꝛday. Ideo iste post multa damna que acciderãt in regno fuit eleuatus in regem: ꝛ post factus est imperatoꝛ.

¶ Vincunt saraceni ꝛ occiditur rex alfonsus arragonie: quia spoliauit ecclesias.

Centesimũ duodecimum bellum inter saracenos ꝛ chꝛistianos accidit post moꝛtẽ regis predicti alfonsi pauco elapso tempoꝛe. Tũc enim regi arragonũ alfonso cum esset cum exercitu suo in regno castelle facta concoꝛdia ꝛ pace inter eum ꝛ regem alfonsum paruuluȝ dimittẽs ei quicquid ĩ regno suo tenebat. Nunciatuȝ est quomodo magna multitudo saracenoꝛuȝ intrauerat regnũ suuȝ arragonie: q̃ nimis dolẽs recessit statim: vt occurreret illis ꝛ inuenit eos ĩ quodã loco regni sui qui dicit efferga ꝛ bellauit cũ illis dure: ꝛ q̃ nunq̃

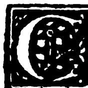
fuerat victus. ibi vict⁹ fuit a saracenis ꝛ mortu⁹. Alij dicunt ꝙ non fuit mortuus ibidē: sed duxit post hec vitā peregrini ꝑ mundū incognitus. Et dicit̃ ĩ cronicis ꝙ hoc accidit ei: qꝛ expoliauit ecclesiam sancti ysidori: ꝛ plures alias ecclesias castelle post mortē regis alfōsi sexti ꝑ biano volens ipe regnare.

¶ Vincunt christiani cruce signati ꝛ capitur ciuitas vlixbona.

Entesimumtredecimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo cētesimo quadragesimo sexto. Tūc cum ludouicus rex francorum audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a thurcis zelo fidei succensus mesopotanee compatiens ab Eugenio papa. iij. apud berselis cum cruce signatus est cum principibus peregrinationem proponens transmarinam anno sequēti Millesimo centesimo quadragesimo septimo. Sanct⁹ Bernardus chorardo regi apud frāchonburg constituto ꝛ principibus fere cunctis signum crucis affixit ꝛ socij peregrinationis vltra modū multiplicant̃ nauali exercit⁹ de anglia. flādria: et de lothoringia collecto. ij. idus aprilis de tremundo portu anglie cū ducētis nauibus ꝑfectis. iiij. kal. iulij. vlixbonam applicuit: ꝛ illā post. iiij. mensiū obsidionem capiunt hostesq; quorū numerus erat ducenta milium ꝛ quingētos deuincūt lꝫ christiani. xiij. millia vix essent. Chorardus rex cū innumera multitudīe peregrinationē egreditur mēse mayo: ꝛ vt ad expugnādū ycomū incōsulto diuertit deficiētibus victualibus fame afflictus redijt: ꝛ ꝑsequētibus eos thurcis multos perdidit. Rex vero francorum ludouic⁹ etiam aggreditur peregrinationē ꝛ euocatus ab imperatore grecorū manibus eius hierosolimis euenit. Anno millesimo. cxlviij. franci ꝑ deserta asye dolo: et astutia grecorū qui calcem farine miscuerunt crebro isultis thurcorū patiētes fame cruciati: ita vt quidam equorū ꝛ armorum carnibus vescerētur tandē multis fame pereūtibus cecilīā veniunt: et inde antiochiam palestinā nauigio petierunt hay medius comes marianēsi. in cipro: ꝛ alfonsus comes tholose ꝛ sancti Egydij apō cesaream palestinam obierunt: et adeo tūc male successit regi frācorū ꝙ a grecoꝝ manibus captus imꝑatori grecorum tursoltum obsidenti ducitur ꝑsentandus. Quē roger⁹ rex cecilie expoliata grecia vastata vsq; constantinopolim a captione liberauit.

¶ Vincūt christiani ꝛ capitur ciuitas baecie ꝑ imꝑatorē hyspanie alfonsum septimum.

Entesimum decimum quartum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimo cētesimo septuagesimo Tūc supradictus rex alfonsus septim⁹

rex quartus castelle: et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetuz posita tota hyspania sub eius dominio fact⁹ fuit impator ꝛ coronatus in ciuitate legionensi. ꝛ confirmatus per papam: vt de cetero vocaretur impator hyspaniaruz. Postq̄ ergo regnuz arragonie castelle ꝛ legionis pacifice tenuit: ꝛ omnes reges saracenorum hyspanie sibi obedirent tanq̄ vasalli remāserunt due ciuitates que nō recognoscebāt eum dn̄m scз boetia ꝛ almeria: ꝛ ꝑpter illas subiugandas cōgregauit exercitū magnū ꝛ venit primo sup boetiaz: ꝛ obsedit eā ꝛ aliqui nō seruantes eidē fidelitatez recesserunt qd̄ cum cognouerunt saraceni omniū illarū partiū congregati sunt ꝛ venerūt ibi statim vt facerent imperatorez alfonsuz cessare ab obsidione. Sз cum hec a saracenis agerent: apparuit sanctus ysidorus in visiōe ꝑdicto imperatori confortans eū ꝛ dicēs. Crastina die dabis bellū istis saracenis viriliter: ꝛ ego veniaз in adiutorium tuū. suos ergo dū sol emitteret radios sup terrā preparauit se imperator alfonsus cū sua militia ad bellādum. Venerunt ergo animose ad locū belli irrueruntq̄ in saracenos: ꝛ factū est durū bellū ac ex vtraq̄ parte plurimi ceciderunt. Rex aūt sanctus filius impatoris strennuissime se habuit ī illo bello: ꝛ vidit imperator beatum ysidorum ambulantē ī bello ex parte sua ꝛ cognouit eū ꝑpter qd̄ viribus resumptis confortantes milites suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Cū ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis: et pro eis cōfortati sunt nimis. Sed ꝛ saraceni pusillanimes effecti nō potētes sustinere bellū terga sūt dare coacti: christiani autem vidētes eos fugiētes secuti sunt: eos ꝛ mortui sunt omnes q̄ venerant in adiutorium boetie. Videntes aūt saraceni qui erant intra villam q̄ nō poterant resistere imperatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eū omnia fortalicia sibi submittentes. ꝛ propter miraculū qd̄ in illo bello fecit beat⁹ ysidor⁹ statiз impator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorez sancti ysidori sub conuētu canonicoruз regulariū datis honorifice oībus necessariis tā in crucib⁹ q̄ in calicib⁹ vestimentis ꝛ libris q̄ etiaз in possessionibus ꝛ hereditatibus: sicut necessarium eis erat.

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas almerie per imperatorez alfonsum septimum.

Centecimumdecimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo septuagesimo primo. Tunc predictus imperator capta boetia contentis et animatis militibus suis cum eodem exercitu venit sup almeriā. Est ciuitas in litore maris mediterranei ꝛ in terminis granate. fixis ergo tētoriis super eandeз ciuitatē cū aliquibus diebus in obsidione

permansisset venerũt in eius auxiliũ. Comes raymũdus barchinonẽsi. ꝛ ianuenſ. cum classe sua p mare. Qui fideliter adiuuãtes impatorẽ habita victoria cepit almeriã oẽm aũt predam ciuitatis: ꝛ termínorũ eius dedit impator alfonsus ianuẽsibus ꝛ inter spolia inuentũ est vas lapidis pciosi vnius elmoralde q̃titate vnius scutelle. Et ianuenses dixerũt impatori ꝙ daret eis illud vas: ꝛ q̃d omnia alia distribueret eis q̈busvellet: q2 ipsi cũ illo vase essent cõtenti. placuit aũt imperatori ꝛ concessit eis vas q̃d ꝛ ipsi vsq̈ in hodiernũ diẽ pro magno iocali obseruãt sicut audiui vocãtes illud vas sanctũ grıale Alia aũt spolia dedit raymundo comiti marchinoñ. Capta ergo ciuitate ꝛ relicta in securitate: vt decebat reuersus est in castellã: ꝛ cũ iret per viam infirmatus est ex laboribus belloꝝ ꝛ viarũ. ꝛ cum veniret ad locum qui dr̃ delas sesnedas vidẽs quãdam arborẽ que dicitur ensina magne q̃titatis ꝛ vírentibus foliȷs placuit ei descẽdere sub eadẽ arbore vbi perceptis sacramentis: ꝛ facto testamento feliciter migrauit ad dñm. Inter cetera laudatur imperator p̃dictus alfonsus de iustitia. Uñ legitur i sua cronica ꝙ cũ quidã agricola de regno galicie cõquereret eidẽ ꝙ infans q̈dã in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit literas suas illi ĩfanti ꝙ restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de literis eius. Iterũ rediȷt predictus agricola ad imperatorẽ cum querela. tũc predictus imperator secretissime cũ duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti ꝛ velocissime itinerauit q̈usq; puenit ad locum: facta ergo diligẽti inquisitione secrete cum pretoribus loci illius venit ad domuz infantis: ꝛ p̃cepit ꝙ vocaretur diceretur q; ei ꝙ erat ad portã imperator qui eum vocabat. Ille autẽ nõ modicũ mirat᷒ de tam subito ꝛ inexcogitato aduentũ voluit fugere sed statim captus est ꝛ interrogatus ab impatore de illa iniustitia: ꝛ quare literas suas non impleuerat obmutuit. Quare cõtinuo mãdauit ipm̃ suspẽdi in porta dom᷒ sue: ꝛ reuersus est imperator in ciuitatẽ toleti. Iste autẽ imperator reliquit duos filios quoꝝ primogenitus dicebat sancius: ali᷒ võ fernãdus. Primo dedit regnuz castelle. Scd̃o autem regnũ legiõis Sepultus est aũt in eccl̃ia maiori ciuitatis toletane. regnauit ꝛ imperauit. xl. ãnis. ꝛ successit ei in regno filius sancius quintus rex castelle qui tãte virtutis fuit: ꝛ tam iustissime gubernabat: ꝙ vocatus fuit a pplo rex sancius desiderat᷒ regnauit solũ anno vno q̃ feliciter finiuit ꝛ sepult᷒ est toleti apud imperatorem patrẽ suũ: ꝛ successit ei in regno fili᷒ ei᷒ alfonsus octau᷒ vĳ. rex castelle. Qui icepit regnare cũ eẽt paruulus. s. etatis. iiĳ. annorum: ꝛ orta est diuisio magna iter milites castelle ppt eoꝝ interesse q̈s scȝ eũ haberet in potestate sua tãq̃ tutor quousq; eẽt etatis. xv. annoꝝ. pp̃ter q̃d plurima dãna in

noten Valde

regno euenerunt vsq̄ ad prefinitū tempus receptis premijs tyrāno-rum iusto dei iudicio: vt latius cō tinetur ī generali hystoria hyspa-nie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocente-simoseptuagesimosexto.

¶ Vincūt xp̄iani trucidatis plu-rimis saracenis. ⁊ liberatur ciui-tas roderici ab obsidione sarace-noꝝ per regē fernādū legionis.

Entesimumde-cimūsextū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos. accidit anno dñi mil-lesimocētesimo octuagesimosepti mo. Tūc quidā miles qui dicebat fernādus roderici qui aliqua for-talicia predicti regis alfonsi octa ui tenebat vsq̄ ad tempus prefini tum .xv. annoꝝ cū tempus fuit im pletū. tradidit omnia fortalitia re gi et ipse statim recessit a regno ⁊ transiuit ad saracenos accepta er [illegible] multitudine saracenorū dispo suit venire super ciuitatē roderici que tūc edificabatur a rege fernā do legionis fratre regis alfonsi p̄ dicti. Erat enī loc⁹ adhuc sine mu ris. ⁊ ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo ī visiōe beatus Isidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario: ⁊ ostēdit ei aduentum fernandi roderici cū multitudine arabum. ⁊ p̄cepit ei q̄ iret velociter ⁊ nunciaret regi le gionis fernando. Venit ergo ⁊ nū ciauit p̄dicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congre-gauit exercitum suum ⁊ venit ve-locius quo potuit ad succurrēdū christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a saracenis: ⁊ cū non haberent muros: acceperunt tā viri q̄ femine currus ⁊ quadri-gas ⁊ vasa magna vinaria: archas lectos: ligna: ac oīa alia que habe re potuerūt. ⁊ posuerūt circūquaq̄ loco muri quousq̄ veniret rex fer-nādus. Venit ergo ad locū predi-ctus rex fernandus qui nunq̄ fue rat victus. ⁊ confidēs in dño ex di uina reuelatione beati Isidori ir-ruit viriliter in saracenos bella-uitq̄ cū eis. ⁊ deuicit eos ⁊ tanta fuit multitudo mortuorum sarace norum. q̄ nō erat qui eos dinume rare posset: aliqui autē euaserunt per fugā. Alij vero iugo captiuita tis sunt traditi. Et tunc murata fuit ciuitas roderici: ⁊ reuersus ē rex fernādus cū letitia ⁊ honore. Post mortē huius regis fernandi legiōis successit ei in regno eodē filius ei⁹ alfonsus qui in senectu-te sua habuit bellū magnū cum al behuc qui erat dominus vuādalie ⁊ deuicit eum. ⁊ tunc lucratus est meridam: montages: badayos: et casseres atq̄ alcantecā ⁊ popula-uit plurima alia loca propt̄ que rē gnum suum erat dilatatum.

¶ Vincunt saraceni: ⁊ vulneratur rex alfonsus octauus.

Entesimumde-cimūseptimum bellū inter saracenos ⁊ chri stianos. accidit anno dñi Millesimocētesimooctuagesi

monono. Tunc erat i affrica miramamolim saracenu s quidā nomine iustet malcendo. Hic eleuat⁹ in superbiā trāsiuit mare cū potestate magna. ꝛ venit ispolim: ꝛ ibi mouit exercitum suum ꝑ campaniaꝫ corduben. trāsiuitqꝫ portū que dicitur delmiradel. qđ cuꝫ rex alfonsus octauus cognouit cū iam transierant. xv. anni etatis sue ꝛ pacifice possideret regnū suum. sic ꝙ rege sarragonie ꝛ nauarre erant ei⁹ vasalli. Cōgregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit ꝛ venit in locuꝫ de alarthos: nec voluit expectare reges arragonuꝫ ꝛ nauarre: nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius. Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circunuicinis ꝛ cum didaco domino viscaye nec erāt ibi nobiles regni. dixerat enim ꝙ ita boni erant milites strenuature sicut nobiles qui lingua nostra dicunt fids dalgue. Et iō illi ꝓpter hoc vituperium non venerunt ad bellum. Cum ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarchos fortaliciuꝫ preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna saracenorū: quorum nō erat numerus ꝛ cuꝫ rex alfonsus esset magni cordis irruit in saracenos: ꝛ cōmissū est durū belluꝫ. Et noluit deus ꝙ xp̄iani 'exirēt ex illo bello cum honore cū non essent vnius anni: nec tradiderāt dn̄o suo auxilium sicut debuissent. victi ergo fuerunt ibi christiani: ꝛ multi eorum mortui. ꝛ rex alfonsus fuit i bello vulnerat⁹ ꝛ extractus a suis violenter: quia ipse voluit ibi mori ꝛ cognouit rex alfonsus ꝙ hec ei acciderant propter errorem quē ipse fecerat contra deuꝫ. sicut ei reuelatum fuerat per angelum: ꝛ proposuit in corde suo decetero seruire deo. intellexerat enim ꝙ potestas dei castigauit eū crudꝫ ꝙ sibi multū profuit: q꞉ seruiens deo nunqꝫ aliqđ postmodū cepit ꝙ nō gloriose finiret: vt pꝫ i chronicis hyspanie latissime.

Uincunt saraceni ꝛ perdit ciuitas sancta hierusalē. ꝛ plures alie ciuitates ꝛ loca.

Entesimumdecimumoctauuꝫ bellū īter saracenos ꝛ xp̄ianos. accidit anno dn̄i Millesimocentesimo octuagesimo septimo. tempore friderici imperatoris: ꝛ vrbani pape iij. Post eniꝫ hyerosolimitanū per christianos valde fuerat dilatatū post multa bella ꝛ gloriosas victorias de saracenis. in quibus semꝑ pauci de pluribus triumphabat sicut breui cathalogo regum terre sancte postqꝫ habita fuit a christianis potest ānotariꝫ: q꞉ godefridus de bullon primus qui ibi principatum tenuit anno vno cum paucis principeꝫ militie soldani egyptiorum cum infideliū innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouoinus qui ei successit primus latinorum in hierusalem. hic cum tricentis septuaginta militibus ꝛ tricentis perditibus principe militie caliphe egypti qui secū

ij.milia equitum.z .xxx.milia pe=
ditu; adduxerat superauit: vbi pe
ditum principem cum quinq3 milli
bus saracenis interfecit. alij autē
per fugam euaserunt. Et iterum
cum quingentis equitibus. z duo
bus milibus peditu; presidē asto=
licarum venientem cum innume=
ra multitudine deuicit cesis ex eis
iiij.milibus. alijs in fugam cōuer=
sis regnauit ānis.xviij. Et succes
sit ei alius baldouoinus de burgo
qui in primo regni sui anno cu; se
ptingentis equitibus cum gario
principe turchorum potentissimo
qui se cū innumerā multitudine;
turchorū habebat: bellauit z deui
cit eum. iiij milibus saracenis in=
terfectis. alijs vinculis mācipatis
cum reliquis vero saracenus ille
vix euasit. Aliud autem bellu; ha
buit cū rege damascenorum: cuius
exercitus erat.xv.milium equitū
ipe vero baldouoin⁹ habebat mil=
le .c.equitu;: z duo milia peditum
hūc etia; deuicit duobus milibus
saracenis mortuis plurimis cap=
tiuatis. Alij autem cum principe
suo terga dederūt. de xpianis au=
te; ceciderūt.xxiiij. Regem etiam
ascalanitarum qui cu; multitudi
ne egyptiorū venerat in bello cu;
suis paucis prostrauit. Ite; dolo
quinū damascenorū regem qui ve
nerat cū exercitu magno in bello.
Quarto cōtriuit duobus milibus
ex hostibus interēptis. de xpianis
vero ceciderūt equites.xxiiij.pedi
tes autem.lxxx. Hic baldouoinus
regnauit.xiij.ānis. z successit ei in
regno gener eius fulco comes. hic
cum paucis militibus suis cōtra
innumerā turchorū multitudinē
que de pside ebullierat triūphauit
trib⁹ milib⁹ peremptis. z multis alijs
in captiuitate detentis regnauit.
xj.ānis. successit ei i regno baldou
oinus primogenitus eius filius q̄
nono regni sui anno quosdā nobi
les turchorū satrapas cū vniuerso
exercitu suo circa partes gerocon
stanas in prelio superauit. interfe
ctis ex eis quinq3 milibus: reliqs
cū ignominia z cōfusione fugiēti=
bus. In.xv. etiā regni sui āno cu;
principe damasci noradino ;gre=
diens fugiēte noradio cū pte exer
citus sui reliquis interemptis rex
victor campu; obtinuit. regnauit.
xxiiij.ānis sine liberis. z successit
ei in regno frater eius Almaricus
Hic primo regni sui anno partib⁹
egypti cum dargan principe mili
tie egyptiorum congreditur et fa=
cta magna strage hostium cū pau
cis diuinitus victoriam obtinuit.
In secūdo autē prelio habens se
cum.cclxx. milites. pugnauit cu;
principe soldani damasci. q̄ secu;
ducebat.xij.milia turchorū. Ara=
bū autē vndecim milia. z iterfecit
ex hostib⁹ mille quigētos. de chri
stianis vero cētū ceciderūt. regna
uit ānis.xij. z successit ei in regno
baldouoinus filius ei⁹. Hic diui=
no iudicio lepra percussus regnu;
nihilominu⁹ rexit. qui anno.iij.sui
regni cum.ccclxxv.equitib⁹ circa
partes ascalone occurrēs saladio
qui cū.xxvj.milib⁹ equitu; venie=
bat supauit ipo saladino cū parte
exercitus fugiēte. alijs trucidatis

aliis vinculis mācipatis. De xpianis aūt.iiij.aut quinqȝ dūi dicunt cecidisse. In alio aūt prelio circa tyberiadē cū septingentis equitibus occurēs salamino.qui.xx.milia eq̄tū secū habere dicebat ipm superauit mille hostib⁹ interēptꝭ de xpianis xō paucissimi ceciderunt. Cū aūt predictus rex ꝑpter eius egritudinē vxorē ducere noluisset duas sorores: q̄s habebat sibillā primogenitā.z yzabelez iuniorem. duobus viris nobilibus gñe: vxores dedit sibillaz vxorem bernardo de lōga sparta marchioni montis ferrati. yzabellem vero tradidit dño eufrido de throno mortuo aūt dicto bernardo z relicto quodā paruulo filio cui nomē baldouoinus rex predictā vxorez suaz tradidit cuidā adolescēti de pictauensi comitatu guidō fidelissimo: cui etiaz eo ꝙ infirmitate nimiū grauabat totius regni administrationē cōmisit. sꝫ regis indignationē incurrens ꝓcurationē z administrationē amisit. et tūc rex conuocatis regni maiorībus nepotez suū paruulū baldouoinū regem inungi fecit: z tam ipsum q̄ȝ regē negocia prouidētie tutele comitꝭ tripolitani cōmisit. nō multo aūt tēpore post baldouiono rege leproso viā vniuerse carnis īgresso: minore etiā baldouoino defuncto p̄fatus guido ꝓcurante vxore sua sibilla ad quaz regnuz iure hereditario ptinebat: sublimat⁹ est in regem nō requisito assensu comitis tripolitani. qui totius regni tūc ꝓcurator erat. Unde valde indignatus presertim cuz ipse ad regnū aspiraret absqȝ regis cōsensu cum quo rācorem z inimicitias extruxerat cū saladino treugas fecit. z vt maiorem in regno z cōtra ipsum regem defensionē haberet z nocēdi manet cum dña tyberiadis: z totius galee matrimonīū cotraxit. Unde factū est in regno periculū z perniciosa discordia quibusdam comiti fauentib⁹ aliis regibus adherētibus: quaz diuisionem cum saladinus cognouit cogitans ꝙ imenso foramine discordie facile pateret insidiātibus ingressus ex omnibus sibi subiectis regiōibus multitudinē pugnatorūȝ.congregauit ex egypto arabia z mesopotamia tam eq̄tes q̄ȝ pedites contra christianos conuocando. Dicit autem.l.milia eq̄tū: exceptis peditibus in comitatu suo secum traxisse. z ꝓmisit ante faciem suaz decem milia electorum militum. qui per terram comitis tripolitani. qui tūc treugas cum saracenis habebat per partes.s. tyberiadis z nazareth vsqȝ ad suburbia accō trāsierūt vt more suo christianos prouocarent si forte incaute z inordinate ꝓseq̄ntibus possent eos perimere vel captiuos retinere nec effectu caruit astuta impiorū imaginatio: quia magister militie templi cuz fratribus suis plusq̄ȝ.lxx. incaute egredi ētes cum magistro hospitalis. qui de castello suo beluet reuertebatur cum decem fratribus inter clusi sūt ab eis iuxta casale roberti. lꝫ aūt nō nisi centū viginti mili

tes in comitatu suo haberet .x. milib⁹ saracenoꝝ mirabiliter resistētes multis ex eis īterfectis ipsi tādem fere oēs īterfecti sunt vel retenti. magistro aūt templi cū paucis fuga elapsis. magistro vero hospitalis trucidato primo die maij cruentā de xpianis reportarūt victoriā. Ex quo facto audaciores sarraceni effecti mēse Julio sequēti oībus viris suis in vno congregatis regni xpianoꝝ. ex parte damasci ciuitatem. s. tyberiadez obsederūt. Jam eñ comes tripolitanus cuius erat ciuitas a saracenis capt⁹ treugis recesserat eo ꝙ īponeretur. sibi ꝙ contra regē ꝛ regnuz mala plurima machinās saracenis cōfederatus fuisset. Munita igitur predicta ciuitate contra saracenos vxore sua ī presidio relicta. Dñs aūt guido rex hierosolymitanus ꝛ raymūd⁹ comes tropolitanus cū oībus fere totius regni nobilibus cū equitib⁹ ꝛ peditibus quotquot habere potuerūt diuino auxilio dei ɔstituti saladino ꝛ suos occurrētes tētoria sua circa fontē tephoritanū locauerūt de multitudine siqdē sua pluscꝫ de diuino auxilio ɔfidētes. A primo eñ introitu latinoꝝ in terraz sanctā christiani tot milites ī vno prelio cōgregare nequierūt. Erāt enim mille ducēti milites loricati pedites autem cum armis ꝛ arcubus ꝛ balistis circiter .xx. milia in fausti expeditiōi interfuisse dicūtur. die aūt sequenti cū de xpianorum exercitu versus obsessaz ciuitatē leuiter pgrederet̄ copiosa eꝗtū multitudo exercitus saladini a dextris ꝛ a sinistris xpianos proterue nimis infestās sagittis ꝛ spiculis tam equos ꝙ̄ eqtes sine intermissione vulnerans in loco arido: ꝛ in aquo so exercitum christianorum castra locare ꝛ tētoria figere coegit ꝙ prudenter attendens Saladinus sequenti die priusꝙ̄ ad aquas exercit⁹ xpianus peruenire potuisset iuxta thronū et hin ordinatis secūdum militarē disciplinam aciebus christianoꝝ tam equitib⁹ ꝙ̄ equis sitiētibus Saladin⁹ dimicaturus hostiliter occurrit. Erant autez dies feruētes valde. Mense autem iulio .iiij. nonas eiusdem in festo translatiōis sancti martini anno incarnatiōis domini supradicto: scꝫ Millesimo cētesimo octuagesimo septio tradidit dominus populuz xpianoꝝ infinitis peccatis eorum exigentibus in manibus impioꝝ a deo ꝙ christiani subito terga dantes ab inimicis fere oēs a maximo vsꝙ ad minimuz trucidati sunt: vel in captiuitate detēti intantā eñ formidinem ꝛ pusillanimitatē humiliauit eos dñs ꝙ vnus ex hostib⁹ versa vice cētū psequebat̄ ex xpianis. ꝛ qdaz arma sua turpiter proiicientes in manibus inimicorum se gratis tradebant: facta aūt magna strage cesoꝝ. Guido etiā rex hierusalem ꝛ magister militie templi cū multis alijs tam maiorib⁹ ꝙ̄ minoribus ordinis ī captiuitate detētis abierūt ab sꝗs formidine ante faciem subsequētis: vt autem certis indicijs ꝛ euidentibus

signis dei visibiliter offensum agnoscerent et diuine protectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent. lignum salutifere crucis quod die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabilibus infortunijs amisere et post paucos dies Saladinus ille inimicus christi non solum ciuitates plures ac alia loca regni sed et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit: cuius excidij tota causa fuit. quia vt dictum est tota terra erat facinoribus plena et rarus erat in monasterio et rarior in seculo quem non morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiam operam proditor comes tripolitanus. Dum supradictus vrbanus papa tertius audiuit captam esse hierusalem ab inimicis christi pre dolore post modicum obijt.

¶ Vincunt christiani cruce signati et efficitur secundum passagium ad terram sanctam sine consecutione finis capitur tamen ciuitas accon.

Centesimumdecimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. c. octuagesimonono. Tempore clementis pape tertij tunc crescente rumore lamentabili de terra sancta plerique assumpte crucis signo hierosolymam iter preposuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex anglorum et federicus octuagesimusoctauus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberum fecit et a piratis et thurcis per margaritum classis sue ducem. fit ergo ingens commotio partium diuersarum gentium per mare et per terras partes petentium transmarinas rauenatensis. et pisanensis archipresules: cum magno de ytalia agmine tyrum appulsi sunt Federicus imperator fines imperij aggreditur cum multitudine infinita de frisia vero et dacia naues. l. de flandrijs quoque triginta septem. de francia etiam campania quamplures illustres militie tituli gloriosi etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motionem populorum. Philippus et Richardus francie et anglie reges apud messanam vix appulsi non valentes progredi ibidem hyemarunt ad quos Abbas Joachim veniens vocatus ab eis de calabria sciscitatus de futuris respondit quod mare quidem transirent sed parum proficerent nedum adesse tempora quibus recuperanda foret hierusalem quod et ita contigit. Nam solum accon ciuitatem de cursu fere biennio quando ceperat obsideri fuerit capta per reges predictos vbi philippus rex francie fuit infirmus et ideo apparatu suo duci burgundie commisso redijt a partibus transmarinis. Imperator vero ad quedam loca angusti adueniens repit multitudinem thurcorum cum quibus bellans triumphauit postquam fluuium quendam transiturus mergitur: et vix extractus paulo post moritur fuit quidam vir magnanimus qui post karolum magnum in gestorum magnificentia parem non habuit cuius exercitus antiochiam venit vbi dum fessa corpora reficiunt et epulis intendunt tot obiuerunt vt de tanto exercitu pauca milia remanerent. Richar

dus anglie rex post multa naufragia rediens p haustriaz trāsire secrete deliberās a duce capt⁹ traditur imperatori a quo p annum detentus exactione maxima reddit suo regno.

¶ Uincūt xpiani ꝛ capit ciuitas damyata peremptis. lxxx. milib⁹ saracenorum.

Entesimumuicesimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dn̄i Millesimo ducētesimo decimoseptimo tp̄e honorij pape tertij. Tūc cōgregat exercit⁹ accō cū regibus hierusalē cipri hungarie ꝛ ducibus haustrie bauarie frācisq̄ ꝙ plurib⁹ ꝛ germanis redeuntib⁹ vero hūgaris aliq̄ egiptū applicāte s damyatā capiūt pestiq̄ tā ferro ꝙ fame octuaginta milia saracēoꝝ deniq̄ captis cardinali tēplarijs ꝛ hospitalarijs totoq̄ exercitu excepto rege q̄ a cardinali discordās recesserat damyataz q̄ p ānū a xpianis fuerat possessa p eoꝝ redēptiōe fuit reddita paganis: hoc tempore ab eodē papa beatus pater noster franciscus regulam confirmauit.

¶ Uincunt christiani peremptis cc. milibus sarracenorum per regem alfonsuz octauū in nauibus tholose.

Entesimumuicesimumprimū belluz inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimoducētesimo tricesimo tertio. Tūc p̄dictus rex alfonsus. viij. nepos imperatoris cum regnasset quinq̄ annis videns dāna que saraceni ꝯtinuo inferebant xpianis nec tradēs obliuioni quādo fuerat victus ab illo myramamolim affricano supradicto cōsilio habito cū magnatibus regni sui diffinitum fuit q̄ melius erat q̄ ponerent se in fortuna belli ꝙ sufferre ꝯtinuo tanta dāna saracenorū ꝛ factum est q̄ ifans fernādus regis p̄dicti filius misit ad papā pro cruciata vt succursuz haberet pater ei⁹ cōtra saracenos qui loca eius ceperant ꝛ insuper minas dederant. s. veniēdi ad ðstruēdū regnū. papa aūt vidēs q̄ erat iusta petitio cōcessit ꝛ mandauit q̄ p̄dicaretur p omnia regna xpianoꝝ p annū ante terminū p̄finiti belli affirmati tam p saracenos ꝙ p xpianos ꝛ interī q̄ crux p̄dicabat predicto habito consilio cōgregauit rex alfonsus exercitū suū ꝛ iuit vt pcurreret terrā saracenorū ꝛ cepit tūc alcalam ꝛ trurquerā ꝛ grandiz et cubas ꝛ reuersus est in terrā suaz ꝓpter tēpestatem hyemis. Et tūc in mēse februarij cū esset in maiori loco mortuus est filius ei⁹ infans fernādus de quo valde doluit q̄ vnicus ei erat licet filias haberet ꝛ sepultus est i monasterio monialiū ciuitatis burgēsi. qd̄ dicit lashuelgas. Illud enim monasteriū cū quodā solēni hospitali ꝓpe eū edificauerat predict⁹ rex alfonsus viij. ꝛ mirabiliter dotauit omnib⁹ necessarijs. Cuz ergo tēpus veris ventret quo solent reges ad bella

pcedere congregatis exercitibus suis venit ad ciuitatem toleti vbi inuenit multas gētes cruce signatas diuersarū nationū ꝛ linguarū ꝛ tunc etiam accessit ibidē rex petrus arragonie cum toto exercitu potestatis sue ac alie multe gētes regni francorum. venerunt etiam ibi omnes prelati magnates milites scutiferi ꝛ ciues regnorum suorum: gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia ꝛ portugalia ꝛ precepit rex alfonsus ꝙ cōputarent oēs gentes que venerunt extra regnū suū ꝛ inuenti sunt .x. milia equitū .c. milia peditū ꝛ locutus est virtuosus rex alfonsus cum omnibus capitaneis ꝛ principibus omnium exercituū ꝛ dedit eis omnia necessaria qui nimis cōtēti de eo pmiserūt sibi ꝙ vel vincerent vel morerent cū eo. Dato ergo solido illis quibus dandū erat datis etiā plurimis armis nō hñtibus ꝛ bestijs plurimis ad portādū necessaria inuentus est numerus bestiarum .lxx. miliū. Egressus est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a tholeto die lune .xx. mensis Junij ꝛ appropinquātes ad terrā saracenorū ceperunt statim malagon ꝛ calathrinam vetera. Et tūc appropinquauit ibidem rex sancius nauarre cum toto exercitu ꝛ inde pcedētes venerunt ad locum qui dicitur guadahira: qui est sub mōte delmuladar ꝛ inde accesserunt ad locum ꝙ dicit la loza: ex quo loco viderunt tentorium ipsius miramamolin ꝙ erat totum coloris rubei: saraceni autem ceperunt totum illum transitum. ꝛ ideo christiani transire nō poterāt ad miramamolin sine maximo periculo propter asperitatem ꝛ artitudinem vie. Cum ergo predicti reges essent in consilio quid super hoc agere deberent ecce apparuit eis angelus dñi sub forma pastoris qui dixit regi alfōso ꝙ ipse ostenderet ei viam per quam secure possent transire ꝛ insuper pascua virētia ꝛ fontes delectabilissimos ad bibēdū ꝛ sic factum est. Venerunt ergo per viā quam eis ostendit ꝛ inuenerunt in altitudine illa quā ascēderunt planiciem magnam ꝛ omnia que dixerat eis angelus domini. Illum autem amplius videre nō potuerunt ex quo cognouerunt illum fuisse angelum dñi. ꝛ cum cognouerunt saraceni ꝙ christiani transirent ad pdictum locū doluerunt valde. Fixis ergo ibi tētorijs suis i loco vñ poterāt videre saracenos ꝛ ecōtra māserunt ibi tribus diebus vt requiescerēt modicū a laboribus suis. In pdictis aūt tribus diebus semp tenuerunt saraceni suas acies ordīatas. Die aūt dñica hora medie noctis ꝙ erat .xvi. dies Julij audita est vox quedā de celo ab oībus existētibus i exercitu xpianorum dicēs. Surgite serui dei armamini ꝛ ite ad bellū ꝙ voce ab omnibus audita ꝯfortati sūt nimis perceptis ergo salutaribus sacramētis cū venit lux diei. exiuit exercitus dñi armatus ꝛ ordinatus. Saraceni similiter ordinauerūt acies suas. Erat autē exercitus eorum octuaginta milia equitū: peditū vero nō erat numerus ꝙ nō remansit aliquod re-

gnum saracenorũ de quo nõ fue-
runt ibi saraceni inter quos erant
multi reges ⁊ pricipes ⁊ vbi erat
tẽtoriũ predictũ rubeũ illi⁹ mira-
mamoliʒ fecit fieri circulũ magnũ
quasi currale cõstructũ vndiqʒ ex
hominibus armatis circũligatis
cathenis ad crura ne aliquo mo-
do fugere possent quorũ numerus
erat vltra centũ milia saracenorũ
nigrorũ qui oẽs hẽbant a tergo en
ses ⁊ lanceas ⁊ intra circulũ illuʒ
erant multi reges ⁊ alij magni do
mini quasi trigita milia ad seruã
dũ miramamoliʒ intra erãt etiam
sagittarij inumeri ⁊ multitudo car
caruʒ que plene erant sagittis. ex-
tra circulum vero predictuʒ erant
tot acies terribiles ordinate q̃ pa
uor erat ad videndũ ⁊ tanta vide-
batur multitudo q̃ null⁹ poterat
numerum existimare In medio ve
ro totius multitudinis erat predi
ctus miramamolim armatus ⁊ in
dutus desuper quadã nigra almo
sia ⁊ super illam alia inconsutilis
tenẽs enseʒ ad collum ⁊ librum al
corani ante se. Cũ ergo reges chri
stiani inceperunt mouere se cõtra
inimicos xp̃i subito apparuit eis
crux pulcherrima in celo multorũ
⁊ mirabiliuʒ colorũ quã oẽs xp̃ia-
ni viderunt vt narrat i cronica sua
rodericus archiep̃s propter quod
signum oẽs xp̃iani fuerunt nimiũ
confortati ⁊ irruerunt viriliter et
ordinatissime in saracenos ⁊ fctm̃
est prelium magnũ. Die eadem do
minica que fuit. xvi. dies Iunij. et
post plurimã cedẽ saracenorũ con
fractũ est currale ex multiplici par
te ⁊ victi sunt saracẽi miramamo-
lim vero cũ paucis euasit. Secuti
sunt aũt xp̃iani tota die ⁊ tota no-
cte saracenos fugiẽtes occidẽtes
⁊ vulnerãtes eos ⁊ reuersi sunt in
locũ belli qui dicit vulgariter las-
nanas. de tholosa inuẽti sunt mor
tui saraceni. cc. milia de xp̃ianis ve
ro solum. cc. ⁊. xxv. persone. ⁊ stete-
runt ibi reges xp̃iani cum toto ex-
ercitu suo octo dieb⁹ expoliantes
campũ ⁊ tãtã multitudinẽ auri et
argenti ibi inuenerũt q̃ vix pote-
rant sufficere ad colligendũ. vt vi
deret rex alfõsus. In illis aũt duo
bus diebus nihil aliud ꝯbustũ est
pro cibarijs pparãdis in toto exer
citu nisi solum haste lancearum ⁊
sagittarũ saracenorũ: sʒ nec tertiaʒ
partẽ cõburere potuerũt ⁊ dedit
rex alfonsus regi arragonũ tento
rium illius miramamoliʒ ⁊ p̃cepit
dono didaco dño viscaye q̃ diuide
ret campũ qui in hunc modũ diui
sit dicens. Dñe oẽs diuitias quas
nos ⁊ vos milites vři habere de-
bemus huius belli miramamoliʒ
eo modo quo sum itra currale oẽs
sunt regis arragonum ⁊ regis na
uarre. Vobis aũt dñe honorẽ bel-
li do qr vos habere debetis. Alie
vero gẽtes gaudeãt de his q̃ ha-
buerũt qd verbũ placuit omnibus
regibus ⁊ pcesserunt inde cũ leti
cia magna ⁊ ceperunt castrum de
bilkes ⁊ ferrabanos: ⁊ castrum qd
dicit lasnanas de tholosa. Et ide
venerũt baccios ⁊ neminez intus
inuenerũt. Progredientes x̃o vl-
tra irruerũt in ciuitatẽ vbetẽsam
q̃ plena erat saracenis fugiẽtibus

vltra.xl.milia z obsederunt ciuitatē z breui spacio capta est ciuitas sic q̄ nullus saracen⁹ euasit quin fuerit mortuus vel captiuus vbi etiā plurimas diuitias inuenerūt z destruxerūt ciuitatē vsq̄ ad fundamētū. Quo facto reges arragonū z nauarre ꝓpter infirmitates varias exercitus inualescētes felici expeditiōe in regna sua sunt reuersi. Rex ꝟo alfonsus cū magna letitia z honore reuersus est toletū vbi magnifice remunerauit et milites suos z extraneos. hic magnific⁹ z virtuosus rex alfonsus. viij. post plurima bella z gloriosas victorias cū iret vt se videret cū rege alfonso legionis infirmatus est in quodā loco ꝓpe areuelū qui dicitur garsiminus vbi perceptis sacramentis z facto testamēto feliciter migrauit ad dominū anno.liij. regni sui z successit ei in regno filius eius hēricus primus. vij. rex castelle. Jacet aūt sepult⁹ in supradicto monasterio monialium burgeū. qđ ipse ꝯstruxerat. Regnauit aūt rex hēric⁹ ꝑdictus.xiij. ānis q̄ ambulās ludēdo cū pueris suis ī ciuitate paleū. casu ꝑcussa quadā tegula cecidit z ꝑcussit regē in capite de quo mortuus est z sepult⁹ est in ꝑdicto monasterio burgeū. apud fratrē suū infantē fernāduz z successit ei ī regno rex fernādus filius regis alfonsi legiōis et dn̄e berigarie filie supradicti regis alfonsi nepotis imꝑatoris q̄r ꝑdict⁹ rex hēricus nō reliq̄t ꝓles z ī hoc rege fernādo mortuo patri suo regi legionis ꝯiuncta sunt regna castelle z legionis pro semper.

¶ Vincūt xp̄iani z capitur regnū maioricarum per regem Jacobuz arragonie.

Centesimūuicesimūsecundū bellū inter saracenos z xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimoducentesimotricesimo. tp̄e gregorij pape.ix. Tunc Jacobus rex arragonū ꝯgregata classe sua ꝑ mare venit sup̄ maioricam z deuictis saracenis cepit ciuitatez z totum illud regnum.

¶ Vincunt xp̄iani z capit̄ ciuitas valētie ꝑ regē Jacobū arragonie

Centesimūuicesimūtertiū bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimoducentesimotricesimo octauo. Tūc Jacobus rex arragonū congregato exercitu suo venit super valentiam et obsedit et cepit eam pluribus bellis saracenorum deuictis.

¶ Vincunt saraceni vastatis pluribus prouincijs.

Centesimumuicesimumquartum belluz inter saracenos et christianos accidit circa annū dn̄i Millesimūducētesimū quadragesimūsecundū. tēpore celestini quarti tūc tartari cū magno exercitu hungariam et poloniam vtranq̄ armeniam ruciam z alapiam vastant z vsq̄ ad fines germanie ꝑuenerūt

Cum aũt timerent responsum habuerunt ⁊ dictum est eis. Ite securi q2 spiritus dissidij ⁊ incredulitatis ⁊ discordie precedũt vos. sicq3 factũ est. Ante eĩ introitum eorũ rex pĩcipes clerus ⁊ populus discedebãt. ⁊ ideo in introitu eoꝝ parare se nolebant: ⁊ cũ tartari se defenderẽt per regnũ hungari timore ꝯfusi fugerũt ⁊ multa milia hũgarorum sunt occisa.

¶ Uincũt xp̃iani cruce signati et capit̃ ciuitas damiata per regem Francoꝝ Ludouicum.

CEntesimumuicesimumquitum bellum inter saracenos ⁊ xp̃ianos accidit ãno domini Millesimoducentesimoquadragesimonono. tempore Innocentij quarti. Tunc rex francorum Ludouicus qui postmodum fuit sanctus ⁊ canonizatus zelo fi dei succensus tribus fratrib⁹ suis cruce signatis et congregata magna classe nauigans per mare applicuit portum cipri vbi hyemauit. In sequenti autem vere veniens damiataz littora nili plena saracenis inuenit defendẽtibus sibi terram: sed bellans cum eis viriliter cum balistis fugauit ⁊ terruit eos adeo qd̃ ciuitatem munitissimam liberã dimiserũt fugiẽtes quã rex ⁊ sui mirãtes intrauerũt estate ac sequenti hyeme tenuerunt.

¶ Uincunt saraceni ⁊ captiuatur rex Francorum Ludouicus cũ fratribus suis.

CEntesimũuicesimumsextũ bellũ inter saracenos ⁊ xp̃ianos accidit anno dñi millesimoducẽtesimoquinquagesimo. Tũc p̃dictus rex ludouic⁹ cũ exercitu suo ꝯ soldanum babylonie egredit̃ sequẽs p̃dictũ nili alueũ. sꝫ saraceni p̃liari cũ eo formidantes trãsitũ p̃cluserunt sꝫ robertus frater regis suspicans q̄ eodẽ cursu victoria rñderent primus in quadã aggressiõe villã occupat almosorã vbi inito certamine saraceni plurimos pimũt xp̃ianos. Inter quos frater regis fuit p̃ditus nec inuẽtus. Cõsequẽter regis exercitus tãtũ fuit subiectus infirmitatib⁹ q̄ coci ⁊ alij armis nõ vsitati assumebãtur ad excubias ⁊ diurnas custodias loco egrotãtiũ dñorũ qd̃ saraceni p̃sentiẽtes regẽ insequũtur ⁊ in quodã loco interclusum cũ fratrib⁹ suis karolo ⁊ alfonso capiũt ⁊ alios plures īterficiũt ⁊ plures retinẽt captiuos sꝫ tractu habito cũ soldano rex cũ captiuis magna interueniẽte pecunia liberat̃ ⁊ damyata reddit̃ saracenis p̃pter quã pecuniam soldanus fuit postea a suis īterẽptus vasallis ⁊ damiata dirupta ne ad manus iterato p̃uenirẽt xp̃ianorum. Rex vero ad ciuitatem rediẽs Acconẽsẽ quinquẽnio illic mãsit in partib⁹ multaq3 loca muniuit ⁊ captiuos plurimos redemit. Quo tp̃e facta est subito crucis signatio pastoꝛil loꝝ ⁊ pueroꝝ in Frãcia vsq3 ad numerũ circiter .xx. miliũ: dicentium

angelos vidisse ꝛ ad vlciscendū regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabātur signātes more epōrum aquā benedicētes matrimonia ꝯiungentes: religiosos vō ꝛ clericos spoliātes interdum verberātes: ꝛ interdū occidētes: ꝛ nullus resistit seu compescuit malignātes. Sic ergo per legiōes ad diuersos portus maris scilicet marsiliā ꝛ brandusiam peruenientes inanes ꝛ vacui redierūt sic ꝙ in breui tempore: vt fumus euanuerunt. ferebatur autem ꝙ vetulus de monte qui arsacides dicitur a puericia duos clericos cismarinos in carcere detinuerat: nec vnꝗ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmā promissionem accepit. Ab his ergo estimabantur benedicti pueri quibusdā falsis visionum rumoribus atꝗ promissiōibus ad se cruces signādos electi.

¶ Uincūt christiani cruce signati. ꝛ fugantur saraceni ꝛ tyranni de patrimonio ecclesie.

Centesimumuicesimumseptimum bellū inter saracenos et christianos. accidit anno domini millesimoducētesimosexagesimotertio. tempore vrbani pape. iiij. Tūc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie scilicet regnū cecilie exercitum magnum saracenorum in eundem patrimonium introduxit. Sed predictus papa vrbanus quartus per crucem signatos victoriam reportauit ꝛ de patrimonio ecclesie ipos fugauit. ꝛ tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie predictū regnū cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

¶ Uincunt christiani ꝛ capitur ciuitas murcienen̄. per regē Iacobum arragonie.

Centesimū vicesimū octauum bellū inter saracenos ꝛ christianos accidit anno dn̄i Millesimo ducētesimo sexagesimo quarto Tunc iacobus rex arragonū cōgregato exercitu suo ciuitatē murcie saracenorū ꝗ regi castelle tributaria erat obsedit ꝛ expugnauit ꝛ cepit.

¶ Uincūt xp̄iani o ccisa mltitudine saracenoꝝ ꝑ infantē alfonsū filium regis fernandi secundi.

Centesimumuicesimum nonum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimo ducentesimo sexagesimoseptimo. Tunc predictus rex fernādus secundus octauus rex castelle anno regni sui. xv. precepit filio suo infanti alfonso vt intraret et percurreret terram saracenorum qui cum exercitu suo destruxit terram ciuitatis cordubeñ. ꝛ cepit plonam ꝛ venit contra terram hyspaleñ. et xerisen̄. ꝛ destruxit quicquid inuenit fixitꝗ tentoria

sua super ruinam guadalete. Rex vero saracenorum abenhuc. cũ hec sciuit: conuocauit clamoribus to tam terram ꝛ venit ad locũ deserit: posuitq̃ꝫ regale suum inter villas ꝛ xp̄ianas fecitq̃ꝫ septẽ acies in quarũ qualibet adminus erãt mille equites peditũ vo nõ erat numerus christiani vero etiam ordinauerunt acies suas: ꝛ inuenti sunt mille equites ꝛ duo milia peditũ. ducebãt autem secum quingẽtos saracenos q̃s captiuauerat hos statim decapitauerũt. cõmissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosq̃ꝫ. ꝛ cum adiutorio altissimi ꝛ sancti apostoli iacobi qui apparuit christianis in bello victi fuerunt saraceni ꝛ tot fuerũt mortui ex eis: ꝙ non fuit numerus eorum estimatus.

¶ Vincunt saraceni et capit antiochia per soldanum babylonie.

Centesimumtricesimum bellum īter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini supradicto Millesimo. cc. sexagesimo septimo. Tunc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiam obsedit quã post aliquos dies captã occisis ꝛ captiuis viris ꝛ mulieribus in solitudinem redegit.

¶ Vincũt xp̄iani ꝛ capitur vbeda per regem fernandum secundum:

Centesimumtricesimum primũ bellũ īter saracenos ꝛ christianos accidit ãno domini millesimo. cc. lxix. Tũc predictus rex fernãdus secũdus octau⁹ rex castelle cõgregato exercitu suo obsedit vbedã cepitq̃ꝫ eaꝫ viribus ꝛ reuersus est cum honore in ciuitatem toleti.

¶ Vincũt christiani ꝛ capitur carthago ac efficitur tributarius rex Tunici regno francorum.

Centesimumtricesimũ secundũ bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimo. cclxx. Tunc supradict⁹ rex francorum ludouicus nõ territus laboribus preteritis et expensis de quibus supradictum est Johãnesq̃ꝫ comes niuernensis philippus ꝛ petrus liberi eius pictanie frater eius attribatensis quoq̃ꝫ ꝛ britanie comites theobaldus rex nauarre multiq̃ꝫ milites atq̃ꝫ plebes ꝛ ecclesiarum prelati veniunt ad mare. vj. kal. Julij ab aqs mortuis incipiunt nauigare insiditq̃ꝫ eis consilium: vt regnum tonicũ quod transfretãtibus dabat christianis impedimentũ primo subijcerẽt sue potestati. Eodẽq̃ꝫ mẽse circa festuꝫ beate marie magdalene ad portũ carthaginis repulsis saracenis litt⁹ tuẽtibus applicuerunt: et ciuitatem capiunt in instanti. ac castra cõtra tonicium posuerũt quã cum per mensem obsedissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic ꝙ fili⁹ regis comes niuerneñ. Johãnes ꝛ post eũ legatus cardinalis ep̄s

albenesi. obierunt. Deinde benedictus rex ludouicus in vigilia sancti bartholomei obijt videns q exercitus christianorum q tute nō valebat hyemare in partibus trāsmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cecilie: et christianis captis libere dimissis: et q fides christiana per predicatores et minores libere predicaret remeauit.

Uincunt xpiani et capitur ciuitas cordubensis. et plura alia loca per regem fernandum scdm et remittuntur cāpane ad sanctum Jacobum.

Centesimnm tricesimum tertium bellum inter sara cenos et christianos accidit anno domini millesimo. cc. lxxj. Tunc rex predictus fernādus cupiēs seruire xpo cōgregauit exercitum suū et venit super ciuitatem cordubensem. obsedit q eam et post multa bella data ē sibi ciuitas: et tūc virtuosus rex fernādus remisit cāpanas ad ecclīā sancti iacobi q̄s duxerat almansor: sicut supradictum fuit. Post hec cepit Arionam et pegalgaiar et metixar et carthenam cepit etiam illorum quam ignibus cremabat et obsedit granatam: propter qd rex granate factus est eius vasallus tributarius: et tradidit tunc regi fernando gihentū deinde cepit carmonam et constantinam et acalamdelrio.

Uincunt saraceni et pditur trypolis ciuitas.

Centesimū tricesimumquartum bellū inter saracenos et xpianos accidit āno dñi Millesimo. cc. lxxxix. tempore Nicolai pape. iiij. q̄ primo fuerat gñalis ordinis minorū. Tunc soldanus babylonie cōgregato magno saracenorum exercitu tripolim ciuitatē obsedit et dū letanie fierēt sancti marci capta fuit ciuitas occisis captiuis q xpianis pluribus xpianitatis nomē dletū fuit i eadē

Uincunt christiani et capitur ciuitas hyspalen. per regem fernandum secundum.

Centesimūtricesimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesi. cclxxxix. Tūc pdictus rex fernādus scds octauus rex castelle considerans q ciuitas hyspalen. erat de principalibus mūdi: quia recepta culum terre: et maris desiderio magno cōcupiuit habere illam. Uocato ergo raymūdo bonifacio tunc almiranti pcepit sibi q statim cōgregaret maiorē classem per mare quam posset et veniret sup ciuitatē hyspalen. et factum est ita. Rex vo per terram cū exercitu magno venit: et sic per mare et per terram obsessa est pdicta ciuitas hyspalen. xvj. mēsibus in qbus fuerūt bella multa in aqua et in terra effusus plurimus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius cōtinetur in gñali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cum essent nimis continuo

augustiani tradiderũt regi fernã-
do nobilissimã ciuitatẽ hyspalesi.
ex pacto ꝙ extraherent oĩa bona
sua. Intrauit aũt predictã ciuita
tez virtuosus rex fernãdus secun
dus in die sancti clemẽtis ãno do
mini Millesimo.ccxc. Et post hec
lucratus est villaz q̃ dicitur xeres
dela frontera ꝛ medinã delalbohe
ra: ꝛ alcalã de los gonzales ꝛ beier
ꝛ calis ꝛ sant lucar de barra meda
ꝛ archos ꝛ libꝛixã ꝛ oĩa alia vsqꝫ
ad mare octo ãnis stetit hic ꝟtuo
sus rex fernãdus in frontaria sa-
racenoꝝ ꝙ nõ venit in castellaz ꝛ
postqꝫ lucratus fuit ciuitatẽ ꝑdi-
ctã hyspalesi. ordinabat iã trãsire
in affricã: ꝛ multi reges affricani
concordauerant se subdere sibi si
transisset. sed infirmatus est in ꝑ-
dicta ciuitate hyspalesi. ꝛ sic vidẽs
se infirmũ ꝛ declinãtẽ ad mortez
vocato ad se filio suo ifanti alfon
so primogenito quez habuerat ab
vxore sua regina beatrice dixit ei.
Ego dimitto tibi terram citra ma
re lucratã vel tributariam: ꝛ si ta
sust inueris regnũ sicut ego tibi di
mitto: eris talis sicut ego. ꝛ si plꝰ
acquisieris: eris melior me. ꝛ si de
hoc aliqd ꝑdideris non eris talis
sicut ego. Et data bñdictione pre
dicto filio suo alfonso facta cõfes-
siõe ꝛ ordinato testamento petiit
corpꝰ dominicũ. Et factum est cũ
quidaz religiosus intraret ad euz
cũ xp̄i sacratissimo corpore in ma
nibus suis videns virtuosus rex
precepit se expoliari vestibus re-
giis ꝛ idui aliis vestimẽtis pauci
valoris descenditqꝫ de lecto in ter
raz cum maxima humilitate ꝛ ge-
nibus flexis sup terraz rectẽ quã-
daz ligauit ad guttur suuz ꝛ acce
pta cruce in manibꝰ suis adorauit
eam lachrymosis gemitibus ꝛ di-
cẽdo verba magne fidei ꝛ deuotio
nis. Quo facto petiit veniã ab oĩ
bus circũstantibus: ꝛ cuz omnes
ei pepercerũt recepit corpꝰ domi-
nicum cũ magna reuerentia ꝛ dei
timore. ꝛ cũ reclinatus iterũ esset
in lecto: mãdauit sacerdotibus ꝙ
cantarẽt letaniam ꝛ te deũ lauda
mus. ꝛ sic tenẽs candelam incen-
saz in manibus feliciter migrauit
ad dñm anno domini Millesimo
cc.xciii. Regnauit. xxxv. annis ꝛ se
pultus est honorifice i ecclesia ma
iori hyspalesi. Et successit ei in re
gno: vt dictum est filius eiꝰ alfon
sus. ix. qui fuit. ix. rex castelle.

¶ Vincunt christiani ꝛ capiũtur
plura loca ꝑ regẽ alfonsuz nonũ.

Entesimũ trice
simũ sextũ bellũ inter
saracenos ꝛ xp̄ianos
accidit ãno dñi Mil
lesimo.cc.xcvi. Tunc
ꝑdictꝰ rex alfonsus. ix. cõgregato
exercitu suo venit in terrã sarace-
noꝝ ꝛ obsedit quandã villã q̃ di-
cit tereda ꝛ cepit. post hec cepit vil
lã cericẽsez bis cepit etiã inebles
ꝛ algarbiã ꝛ gibra leõ ꝛ huelmez
ꝛ sepiam ꝛ moram ꝛ alcabim ꝛ ca
strum marin ꝛ tamram ꝛ farum et
laule: ꝛ edificauit de nouo villã re
gales. Regnum etiam murtie qđ
ab eius subiectiõe fuerat eleuatũ
iterum sibi subiecit. Ipse etiaz ob

fedit allezirам per terrá ꝛ ꝑ mare multis diebus: ꝛ posuit ducem sui exercitus infanté petrú filiú suú ꝛ non fuit cósecutus finis: qꝛ soluta fuit classis maris ꝑ saracenos vltramarinos. qui quadá astutia nouerunt galeas ꝛ naues xpianoꝛꝫ esse vacuas ꝓpter infirmitates invalescétes erant fere oḿs xpiani in terra cú infante petro. subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inuenerút in galeis: ꝛ sic breui spacio soluta fuit classis xpianorum ꝓpter qꝺ infans petrus cuꝫ exercitu suo habuit dimittere ob:idioné cum per mare libere saraceni mitterét iam pulsiones in ciuitaté. Predictus rex alfonsus. ix. fuit tante magnificentie ꝙ veniéte ad eú quadá imperatrice constantinopolitana: vt eam adiuuaret ad redimendú maritu ꝫ suú imperatoré qué captiuú tenebat soldanꝰ babylonie ꝛ erat preciuꝫ. L. quantala argenti cuius precij duas partes tenebat imperatrix quarú vnaꝫ sibi dederat papa. Aliá ꝓo rex francoꝝ. Ipse solus soluit totaꝫ redéptioné eo pacto ꝙ restitueret pape ꝛ regi francoꝝ partes quas receperat ꝓpter qꝺ regnú tunc remansit in magna paupertate. Fuit etiá táte fame qꝺ mortuo imꝑatore almanie fuit electus i imperatoré in discordia tamen de qua electióe fuit certificatus ꝑ lras pape ꝛ ꝑ ambasiatores almanie: qꝛ tamé multú tardauit in dispositione in viam: vt pacificaret regnum suuꝫ: licet arriperet viam nó obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanoꝝ: ꝛ de ingressu saracenoꝝ in regno suo reuersus est. cuꝫ esset ꝓpe aut moné vt succurreret regno suo: qꝛ hic fuit rex magne sapiétie: ꝛ fecit libꝛú qui dicit̃ lacpertidas. Unde regitur regnum castelle ꝛ est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinaꝫ bene attenderent reges successores ꝛ attenderét ꝛ execurioni mandarét ordineꝫ regiminis illius libꝛi: qꝛ si hoc fieret crederem nullum regnum xpianoꝛꝫ i regimíe regno castelle eq̃parari. abúdantia tamé ꝛ delitie rerú huius regni ꝛ inordinata cupiditas tyrãnoꝝ posuit velamen ante oculos presidétium: vt non solum predictum libꝛú sed nec honoré legis proprie attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nulluꝫ regnum fere christianorum est sic in bono regimíe offuscatú sicut est regnú castelle.

¶ Uincunt saraceni ꝛ occidit̃ donus ramirus per abenyncaf regé vltra marinum.

Centesimútricesimúseptimú bellú inter saracenos ꝛ xpianos accidit circa ideꝫ tp̃s. Cuꝫ eń p̃dictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiú suscipiédú ꝛ dimisisset regnuꝫ sub dñio filij sui infantis fernãdi tũc abenyncaf rex vltramarinus trãsiuit mare cú mltitudie graui vocatꝰ ꝛ inuitatus ꝑ regé granate donus nimus aút p̃sidebat in frõtaria: ꝛ no:ificauit p̃dictuꝫ transi:

tum infanti fernãdo. ꝛ interim ip= se occurrit cũ gentibus frontarie saracenis ex parte ecne erãt autẽ pauci xp̃iani in cõparatione pote statis saracenoꝝ. sed qꝛ videbant se iaꝫ acies adinuicẽ ne forte dice retur ꝙ fugiebant: Irruerunt viri liter ĩ saracenos. ꝛ mortui sunt plu res ex vtraqꝫ parte. Cecidit etiam ibi predict⁹ preses donus numus cuius caput abscisuꝫ immisit abe= nyncaf presentatum regi granate et sic ea die concessa est victoria saracenis.

¶ Vincunt saraceni ꝛ occidit in= fans saucius archieṕs toletanus

Entesimumtri cesimumoctauuꝫ bel= lum inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus post predi= ctum bellum. Cum enim per totũ regnum castelle diuulgaretur . in= gressus predictus saracenoꝝ om= nes preparauerunt se vt irent ad frontariam. Inter quos primus q̃ accessit fuit infans saucius archi= episcopus toletanus cum aliqua li multitudine militũ xp̃ianoꝝ: et qꝛ fuit sibi nunciatũ ꝙ multitudo saracenorũ ꝑpe martos cũ preda magna transibant noluit expecta re alios milites qui veniebãt: sed ipse cum suis occurrit saracenis: ꝛ bellauit cum eis. Sed quia sara ceni incõparabiliter erãt multi vi= cti fuerũt xp̃iani: ꝛ captus est ꝓdi ctus archieṕs ꝛ denudatus lãcea occisus est. ꝛ abscisum caput eius ꝛ manus dextera in qua annulum tenebat. de morte predictoꝝ suoꝝ scꝫ doni numi ꝛ archiepi toletani valde doluit predict⁹ rex alfonsus audiuit eñi eoꝝ morteꝫ cũ esset in via imperij. ꝛ ideo veniẽs guerraꝫ magnaꝫ fecit saracenis . regnauit xxxij. annis: ꝛ abstulit sibi regnuꝫ in vita filius eius saucius ꝓpter quod maledixit eũ: verũtamen in morte reuocauit maledictionem suã ꝛ dedit lr̃as sigillis aureis si= gillatas ꝑ ciuitatibus villis ꝛ ca stris ne posset ãnotari de ꝓditiõe post eius morteꝫ. quia eleuauerit se contra eum. ¶ Legitur etiaꝫ in chronicis ꝙ hic rex alfonsus. ix. di xit quandã blasphemiã ꝯtra deũ scꝫ ꝙ si ipe fuerat cũ deo quõ mũ= dũ creauit ꝙ multi defectus q̃ ibi fuerunt facti non trãsissent. ꝓpter quod verbum cũ die quadã oraret in oratorio suo ante imaginẽ ꝟgi= nis appuit sibi angelus ex parte dei ꝛ reuelauit sibi sententiã mor= tis prefixo sibi termino ab illa die vsqꝫ ad. xxx. dies inclusiue. ꝛ factũ est sic: qm̃ in ꝑfixo termino ab an= gelo discessit ab hac vita et sepul= tus fuit apud patrẽ suũ regem fer nandum in ecclesia maiori hyspa= lesi. ꝛ successit ei in regno saucius filius eius decimus rex castelle q̃ regnauit. ix. annis: nihil fecit ꝯtra saracenos. Et successit ei ĩ regno fernãdus tertius filius eius vnde cimus rex castelle. q̃ regnauit . xv. annis. ꝛ mortuus est. Causa autẽ mortis eius fuit: quia precepit oc cidi duos scutiferos de carnayal ꝛ nõ fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes iniustitiã citauerunt re=

gem. vt compareret coram deo infra .xxx. dies ad dandum rationem huius iniustitie. et sic factum fuit: quia in prefixo termino mortuus est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo infans petrus frater eius ceperat alcadete quam obsessam tenuerat pluribus diebus et successit ei in regno filius eius alfonsus .x. rex castelle .xij. Jacet autem sepultus predictus rex fernandus tertius in ecclesia maiori cordubensi.

¶ Vincunt saraceni et perditur ciuitas accon.

Centesimum tricesimumnonum bellum inter saracenos et xpianos. accidit anno domini Millesimo .ccxci. Tunc accon nobilissima ciuitas obsessa a saracenis capitur .xiiij. kal. Junij occisis plusquam .xxx. milibus christianorum vtriusque sexus Causa autem amissionis predicte ciuitatis dicitur dominorum et nationum diuersitas facientium ibi contrariam voluntatem.

¶ Vincunt christiani et capitur insula rodi: ac destruitur ordo templariorum.

Centesimumquadragesimnm bellum iter saracenos et xpianos. accidit anno domini Millesimo .cccx. tempore clementis pape quinti. Tunc hospitalarij cum exercitu xpiano in festo assumptionis beate marie virginis Insulam rodi capiunt que caput est vicinarum insularum. et extunc redacta fuit sub dominio xpianorum. Inde apparuit in terram sanctam transitus xpianus sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templariorum: qui in sua prophana professione abnegabant xpm et expuebant super crucem in opprobrium crucifixi: et adorabant dyabolum sub specie cati. sicut plures de maioribus eorum confessi fuerunt.

¶ Vincunt xpiani et occisis plurimis saracenis capiuntur cambil et alhana per infantem petrum.

Centesimum quadragesimumprimum bellum inter saracenos et xpianos fuit circa annum domini Millesimum .cccxiiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis fernandi tertij predicti sub tutoribus positus quia paruulus. Tunc infans petrus auunculus vnus de tutoribus supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbetensem. et cum esset ibi die martis nona die maij bono mane appropinquauit sibi militia regni granate. Infans vero petrus confisus de adiutorio altissimi. exiuit ad eos: et factum est prelium magnum sed victi fuerunt saraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti saraceni et qui erant inter eos homines signati et magni domini et secutus est fugientes saracenos per quinque leucas: occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil et alhanar. cepitque eos. et reuersus est cum honore in ciui-

tatem cordubensem.

¶ Vincūt xp̄iani fugato rege granate: ⁊ pluribus cesis saracenis per dominum iohannē manuel.

Entesimūquadragesimūsecūdū bellū iter saracenos ⁊ xp̄ianos, accidit āno dn̄i Millesimo cccxliiij. Tūc dn̄s iohānes manuel sup p̄dicto regi alfonso.x.⁊.xij. regi castelle cū eēt in frōtaria granate. Audiuit quomō rex granate mittebat quēdā saracenū q̄ dicebat hosom. cū tota sua ptāte ɔtra ciuitatē cordubeū.⁊ q̄ destrueret totā.terrā vsq̄ ad portā ciuitatis Exiuit ergo hoc audito p̄dictus dn̄s iohānes manuel cū exercitu suo ⁊ cū magistris ordinū ⁊ ɔsiliis frontarie ⁊ venit ea die vsq̄ ad flumen qd̄ dicit gnadelquenir. ⁊ ibi fuit factū hoc bellū. Et iter vtrosq̄ victus est hosom ⁊ plurimi saraceni trucidati qd̄ cū rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita. dixitq̄ se voluisse in p̄dicto bello.

¶ Vincunt xp̄iani.⁊ soluitur classis saracenorum per alfonsum infre admirandum maris.

Entesimūquadragesimūtertiū bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos.accidit anno dn̄i Milesimo.ccc xvij: Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris militans sup p̄dicto regi alfonso cum sex galeis ⁊ sex nauigiis que dicuntur lenonis.⁊ cum octo nauibus bellauit cum.xxij.galeis saracenorum: deuicitq̄ eos ⁊ cepit tres galeas:⁊ submerse sunt i aqua quattuor ⁊ captiuati sunt ac mortui quasi mile ducenti saraceni.

¶ Vincunt christiani.⁊ occiditur infans picato cū multitudine saracenorum.

Entesimumquadragesimum quartum bellum inter saracenos ⁊ christianos.accidit anno domini. Millesimo.cccxxxix. Tunc infans picato filius regis belamari transiuit mare cum septē milib' equitum.⁊ triginta milibus peditum: vt destrueret terram christianorum. Sed cum magister de alcanca:⁊ gundissaluus martini de pucto hoc nouerunt: coniunctiq̄ fuerunt cū gētibus ciuitatis hyspaleū.⁊ serisen. qui occurrentes predictos saracenos cum duobus millibus equitum.⁊.ccc.peditibus irruerunt fortiter in saracenos et factum est preliū magnum in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt saraceni a predicto infante picato:⁊ quasi oībus aliis saracenis qui cum eo transierunt.

¶ Vincunt saraceni ⁊ occiditur alfonsus infre admirandus maris.

Entesimūquadragesimum quintū bellum inter sarracenos ⁊ christianos,ac-

cidit anno domini millesimo.ccc. xl. Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris bellauit cum classe saracenorũ corã allezira et p mittente deo fuerunt victi christiani et perierunt et capti fuerunt a saracenis octo gallee et sex naues: mortuusqꝫ est ibi admirand⁹ et maior pars xpianorum.

Vincunt christiani cesa innumera multitudine saracenorum, et fugatis regib⁹ bellamarini tunicis et burgie per regẽ alfonsum nonũ.

Centesimũquadragesimum sextum bellum inter saracenos et christianos, accidit anno domini supradicto. Tunc enim in mense maij incepit rex balmarim cum exercitibus suis transmare mediterraneum cuz quo veniebant rex tunicis et rex burgie: durabatqꝫ transitus eorum vsqꝫ in finem octobris. Numerus autem equitum qui trãsierunt fuit vltra octuaginta milium: peditum autẽ propter eorum nimiam multitudinem nõ erat numerus. et tunc perierunt omnes christiani qui erant in. xj. galeis: et vna naui coram carisa cum tempestate maris tenẽtes ꝑdicti saraceni obsessam predictaz villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eaz sine intermissione. Venit etiam in eorum adiutorium rex granate cum septẽ milibus equitum et peditum maxima multitudine: obsedentibus ergo predictis regibus sarracenis carisam venit vox hec ad regem alfonsum nonum. xij. regem castelle predictum: et ad regem alfonsuz portugalie qui diuina clemẽtia in vnum congregati cum. xiij. milibus equitum: et. xx. milibus peditum venerunt: vt succurrerent ꝑdicte ville obsesse: et cum peruenerunt ad vadum carise miserunt in nocte ad predictam villam obseruantes decrementa maris quingentos milites: qui exeuntes ab aquis per horam maris transeuntem intrauerũt nocte carisaz ignorantibus saracenis. Altera vero die de mane venerunt saraceni aciebus suis ordinatis ad transitũ predicti vadi: et inceperunt bellum cum christianis: quibus bellantibus exierunt christiani qui erant in predicta villa cum introeuntibus: et irruerũt in tentorijs sarracenorum occidentes et expoliantes totum regale eoruz: quia non erãt qui resisterẽt eis. Quod audiens rex almoasen cum alijs regibus et sarracenis: vt succurrerent vxoribus suis: et filijs subito redierunt ad tẽtoria. Reges vero christiani cum exercitu suo ducentes fugiunt: et dederũt post eorum terga: et sic placuit altissimo: qꝫ saraceni victi fuerunt: et fugientes tot fuerunt mortui ex eis qꝫ non est aliquis qui posset eoruz numerũ estimare: et mortua est ibi horra vxor regis bellamariz et ipse rex fugit in allezeram in quadaz equa que non bibebat nisi lac ca-

melorum et comedebat annonam mundatam: z passas mundatas q̄ sicut a q̄la currebat tanta erat ei⁹ velocitas. z expoliātes xp̄iani tētoria saracenorum z campū inuenerunt tantū de auro z argēto: q̄ non est aliq̄s qui excogitare posset. fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamaiz z eductus est ad regem alfonsum. habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis saracenorum in signum victorie p̄dictus rex castelle vexillum suū dn̄o pape benedicto. xij. misit quod vsq̄ ī hodiernū diez in capella pape cammone cō seruat. Fuit autē predictū belluz in die oīm sanctoruz. anno quo supra. z reuersi sunt predicti reges xp̄iani in regnis suis cuz magnis diuitijs z honore. Sequenti vero anno p̄dictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de beucayre q̄ nunc dicitur alcaria real. cepitq̄ eam z locomō z carcaboy z priego z rute z benamixi matreya que a magnis temporibus fuerāt sarracenorum.

Vincūt christiani. z soluit classis magna saracenorum sub rege alfonso quarto.

Centesimūquadragesimum septimū bellum inter saracenos et christianos. accidit anno dn̄i Mil'lesimo. cccxlij. Tunc bellauit classis christianorum: scilicet castelle que erant quinquaginta duaruz galearum. z xxx. nauium cū classi saracenorū que erat galearū z nauigeorū q̄ dicunt lenōs. xcvj. ducebāt etiā saraceni multitudinē caprarū: sed dn̄o cooperante vicit classis castelle z soluta est classis saracenorum submersaq̄ sunt in mari. xxxvj. galee saracenorū z ceperūt. xxij. Alij vero fugerunt: perierūtq̄ in bello nauali vltra q̄. xx. milia saracenorū. Eodem etiā anno bellauerūt galee xp̄ianorum cum xij. galeis saracenorū que ferebāt victualia aliezere victiq̄ fuerunt saraceni z soluta classis eorū.

Vincūt xp̄iani z capit aliezira per regem alfonsum quartum

Centesimūquadragesimumoctauuz bellum inter saracenos z christianos accidit anno dn̄i Millesimo. cccxliiij. Tunc supradict⁹ rex alfonsus. x. z rex. xij. castelle volens augmentari in corona regni sui attendens etiam quomodo gibralter fuerat sua z steterat super eam cum maximis laboribus z expensis: nec potuit eum recuperare propter mala z damna que sui vasalli z natales ī regno suo faciebant volens quasi emēdam accipere p̄ gibralter. Cōgregato igit̄ exercitu suo magno intrauit terram saracenorū: z obsedit aliezirā z vt leuius eam accipet fecit prope eā aliā villam et circundedit eam muro ac populauit eam z vocauit eam aliezirā nouam: quo facto elapsis. xx. mensibus sue ob

fidiõis in vigilia oliuar.xxvij.die martij cepit allezirã eo pacto qd dimitteret saracẽos exire salua eorum vita z sequẽti anno dñi Millesimo.ccclviij.fuit pria pestilẽtia i regno castelle z qr habita allezira vidit ad oculũ pdict9 rex gibralt que sua erat z cõcupiuit reducere eã ad regnũ suũ si posset.ideo collecto exercitu suo magno obsedit eã p mare z terrã ãno dñi Millesimo.ccclix.Et sequẽti ãno q fuit annus iubileus cũ pdict9 rex teneret pdictaz villam obsessam in die veneris sctã.xxvj.die martij.cũ esset in plano ppe mare fuit sibi ppinatũ venenũ z mortuus est sibidẽ z vbi pditio illa tractata fuit nunq amplius nata fuit herba neq nascet vt narrat hysto.hyspanie. Et sepult9 est in eccl'ia maiori cordubẽ.regnauit.lx.ãnis z successit ei in regno petrus fili9 ei9.xiij.rex castelle Iste fuit vir sanguinũ et amic9 saracenorum quẽ occidit rex henricus secundus in montiel et successit in regno.

¶ Uīcũt saraceni z pdit allezira.

Centesimumquadragesimũnonũ bellũ inter saracenos z xpianos accidit ãno dñi millesimo.ccclxix. Tũc rex machomat granate ꝯgregato exercitu suo venit sup allezirã z obsedit eã z vndiq ãgustiãs sine intermissiõe cepit eã die lune que fuit.vj.augusti occisis pluribus xpianis.Et deinde ãno dñi Millesimo.ccclxxv.destruxit eãdẽ villã vsq ad fundamẽta pdict9 rex machomat granate.

¶ Uincunt xpiani z soluit classis saracenorum.

Centesimũ quiquagesimũ bellũ iter saracenos z xpiãos accidit anno dñi q supra.Tũc eni i mẽse septẽbri sequẽti qdã capitane9.q dicebat mucer leo bellauit viriliter cũ classe saracenorum q exibat de allezira z ducerẽt ibi vxores suas z pẽpt; ibi plurimis saracenis victoria hita soluta fuit classis saracẽorum.

¶ Uincunt saraceni z pditur vitrea z machena.

Centesimumquinquagesimũpmũ bellũ inter saracenos z xpianos accidit ãno quo supra. Tunc rex granate collecto exercitu suo cepit vitreã z marchenã z deduxit secũ plurimos captiuos.subsequẽter ãno dñi millesimo.ccclxix. die lune.x.maij fuit eclipsis solis z sequẽti die mart; mortu9 fuit pdict9 rex hẽric9 scd's.ix.rex castelle i sctõ dñico de lacalcada z lz fuerit sepult9 pmo in ciuitate burgeñ.finaliter tñ deduct9 ẽ toletũ z ibi ẽ sepult9 in eccl'ia maiori i sua capella.Predict9 rex nihil famosuz fecit cõtra saracenos. Regnauit.xiiij. ãnis z successit ei i regno iohãnes fili9 ei9 prim9 q fuit.xv.rex castelle h etiã nihil famosum fecit ꝯtra saracenos fuit vict9 a portugalie exercitu i bello qd dicit de alubera ta ãno dñi.millesimo.ccclxxxvij intrauit regnũ castelle dux d albẽ

castre cū ducissa vxore sua filia regis petri p̄tēdēs hēre regnū. Intrauit ēt cū eo rex portugalie z subsecuta ē pax anno dñi Millesimo ccclxxxviij. qr tradita fuit i vxorē dña katherina filia p̄dicta ducis i fanti hērico filio regis iohānis. p̄dict⁹ rex iohānes currēs quēdā equū i alcala d̄ heuenares cecidit equ⁹ sup eū z occidit eū anno dñi millesimo. cccxc. r̄gnauit. xi. ānis z successit ei i regno p̄dict⁹ rex hēricus scd̄s filⁱ⁹ ei⁹ cū esset etatis ix. annoꝝ hic fuit. xvj. rex castelle.

¶ Uincūt xp̄iani pemptis duob⁹ millibus saracenorum sub rege hērico tertio.

Centesimūquiquagesimū secūdū bellū iter saracenos z xp̄ianos accidit āno dñi millesimo. ccccvj. tūc cū eēt firmata treuga p̄dicti regis hērici tertij cū yncaf rege granate fcā fuit p saracenos q̄ veniētes ad villā q̄ d̄r q̄sada ignib⁹ eā cremauerūt. Eo tp̄e erāt i vbeda petr⁹ mārīq̄ z didac⁹ fauci de benādes z alfonsus de aualos z i baeca erat senescal⁹ z alij multi milites xp̄iani q̄ simul ꝯgregati egressi sunt ꝯ saracenos z acceperūt āteriorītatē eoꝝ q̄ recedebāt cū preda bellaueruntq̄ cū eis in cāpo qui d̄r de los coletares. z lʒ nūer⁹ saracenorū eēt. vj. milia eq̄tū z. x. milia peditū xp̄ianoꝝ vero vsq̄ ad nūerū mille e ducētoꝝ eq̄tū z peditū ꝯcessit de⁹ tm̄ victoria xp̄iāis trucidatꝭ ex saracenis q̄si duob⁹ milib⁹. de xp̄ianis ꝟo mortui sunt q̄si. c. iter q̄s mortu⁹ fuit senescall⁹ z dñs alfonsus d̄ aualos capitane⁹ comitꝭ stabilꝭ castelle z dñs martin⁹ lupi d̄ aualos. Regnauit p̄dict⁹ rex hēric⁹ terti⁹. xvj. ānis z mortu⁹ ē ac sepult⁹ i ciuitate toleti. Hic fuit d̄notissim⁹ btō patri nr̄o francisco intātū vt arma regia cordis mioꝝ circūdaret z fuit d̄ iustitia laudat⁹ successitq̄ ei i regno fili⁹ ei⁹ iohānes. ij. qui fuit. xx. rex castelle.

¶ Uincūt. xp̄iani z capiꝭ cepta p regē Johannem portugalie.

Centesimūquiquagesimūtertiū bellū inter saracenos z xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo. ccccix. Tunc rex iohānes portugalie cū haberet quinq̄ filios scʒ duarte q̄ post eū regnauit petrū henricum iohānē z fernādū quos desiderabat facere milites infantē petrū z hēricū q̄ erāt iā in etate ad militiaʒ dispositi. Et cū magnā festiuitatē ordinaret i vlixbona ciuitate ad suū desiderium implēdū cōsilio cuiusdā numeratoris p̄dicti regis i aliud ē mutatū qr affirmanit q cū illa pecūia q̄ i illis festiuitatib⁹ exponeretꝭ pauca addita alibi possent īfātes effici milites cū magno dei s̄uitio z honore grādi regie dignitatꝭ z filioꝝ suoꝝ qd̄ exposuit de captiōe cepte vꝭ alicui⁹ alteri⁹ ville maritime i affrica. placuit regi ꝯsiliū z approbatū ē acceleri expeditiōe negocij d̄cimi vs⁹ ē p̄dict⁹ rex duplici cautelatōe: qr p̄mo misit ābasiatores suos p duas galeas in cecilia sub colore ꝯct⁹ ma

xrimonii q̄ eũtes ⁊ redeũtes explo
rauerũt diligẽter ciuitatẽ cepte in
trãtes in eã cũ securitate ac si vel
lẽt solicitari ⁊ modicũ a laborib⁹
maris recreari. Qui redeũtes ad
ꝑdictũ regez nũciauerũt oĩa quõ
erãt disposita ĩ predicta ciuitate.
Scđa auisatio fuit: q² habita ꝑdi
cta cognitiõe ne ea q̄ fieri dẽbant
cognoscerẽt ꝙ eẽt ꝯ eos misit ꝯti
nuo ambasiatores suos ꝓpter ali
quas cãs ad deuastãdũ ducẽ bri
tãnie ⁊ erat secretũ ꝙ ꝑdict⁹ dux
acceptaret deuastatiõe; ꝗllã certifi
cat⁹ ꝙ nõ erat regis itẽtio ire ꝯ eũ
sz ĩ alias ꝑtes vbi eẽt magnũ ser
uitiũ dei. Acceptauit ergo ꝑdict⁹
dux ⁊ redeũtib⁹ ambasiatorib⁹ ex
posita acceptatiõe statiz diuulga
tũ est quomõ rex volebat ire ꝯtra
ducẽ britanie ⁊ parata est magna
classis ĩ qua fuerũt cũ rege ⁊ filijs
fere.lx.milia pugnatoꝝ ĩ quoꝝ re
cessu vlixbona ciuitate fcã ẽ ma
gna pestilẽtia ⁊ mortua est regia
philippa ⁊ ꝑato honore sepulture
fact⁹ est eclipsis solis magn⁹ ꝓpt
q̄ signa mlti timuerũt: sz tubis ac
clamãtib⁹ statiz oẽs classez itraue
rũt aiati ꝑ regẽ ⁊ venerũt ad finẽ
scti vicẽtij ⁊ miserũt anchoras su
as ĩ berrafaroz q̄ loc⁹ est regni al
garbij portugalie ⁊ ibi exeũte rege
cũz filijs suis duarte petro ⁊ hẽri
co: q² alij remãserãt ĩ regno cũ es
sent puuli cũ alia filia sua q̄ nũc ẽ
ducissa burgũdie ⁊ audiuit missã
ĩ ecclia scte marie ꝑdicti loci q̄ au
dita expositũ est de publico quõ
via sua erat ꝯ saracenos incepta
erãt enĩ prio admirãtes eũ viã op
positã ducerẽt duci britãnie. In
gressi ꝗ sunt classẽ iterũ eleuatis
velis ꝓspero vẽto venerũt añ ce
ptã paucis dieb⁹ lz distaret fere ꝑ
l.leucas ⁊ sic accedẽtes circuierũt
mõtẽ alminie q̄ vndiqꝫ circundat
mari sic ꝙ nõ pz aliqˀs ĩgress⁹ nisi
ꝑ mare vł ꝑ ipsãmet ciuitatẽ ⁊ mi
serũt anchoras ĩ portu q̄ dr barba
fote q̄ est ex vna ꝑte ciuitatis ad
ꝑtez occidẽtis vbi ĩceperũt hẽre
cõsiliũ quõ possent terrã accipere
⁊ qualr possẽt situar regale ad ex
pugnandũ ciuitatẽ. Qđ vidẽtes
saraceni exierũt a ꝑdicta ciuitate
ĩ mltitudĩe graui qđ mirũ erat ad
vidẽdũ ⁊ tũc fact⁹ est vẽt⁹ magn⁹
sic ꝙ sine ꝑiculo classis nõ poterat
ibi ꝑmanere q̄re necesse fuit eis
eleuare anchoras in ellezirã ĩ re
gno castelle ⁊ capiẽtes terrã ĩue
nerũt ibidẽ ꝑlimos delectabiles
fruct⁹: ⁊ recreati sunt ⁊ ibidẽ habi
to ꝯsilio multi dicebãt qđ redirẽt
in portugaliaz vel ad aliũ locum
quẽ leui⁹ possent capere: q² non
erat possibile ceptã caꝑe secundũ
multitudinẽ saracenorũ quã vide
rãt añ ciuitatẽ: ⁊ q² oẽs saraceni
maritimi recurrerẽt ad ciuitatez
⁊ q² etiã fortalitium ciuitatis erat
magnũ. Rex vero cũ eẽt animos⁹
noluit retrocedere ab incepto spe
rans in dño ciuitatẽ obtinere. Cũ
ergo hec agerẽt felix aura flauit
⁊ ingrediẽtes classez velis eleua
tis. Altera die ĩ aurora die memo
rabili scz vigilia assumptiõis ꝟgi
nis głiose q̄ in mẽse augusti cadit
venerunt iterũ mittere anchoras
añ ceptã ex parte gibraltaris q̄ est

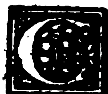
ex parte orientis et ordinauerunt quod missis anchoris statim extraherentur batelles quos in nauibus deducebant et quod in eis primo in quolibet eorum irent certi homines armorum et quod galee cum eis ostenderent quod volebant ire ad capiendum terram ex parte castri quod est ad partem cera sanarum vt omnes saraceni irent in illam partem. et quod postquam saraceni essent nimium multiplicati ad illam partem alinne quod est factum et ceperunt terram inuitis saracenis saltantes a batellis et galeis sicut melius poterant sic quod aliqui erant in mari vsque ad pectora et alij plus vel minus taliter quod bellantes cum saracenis et saraceni defendendo terram sic bellum est inceptum cum his saracenis qui ibi erant in parte illa et cum alijs qui continuo succurrebant de ciuitate et sic bellando cum eis retraxerunt eos quousque fecerunt eos intrare per portam ciuitatis et intantum angustiauerunt eos sine intermissione quod non habuerunt saraceni potestatem claudendi portas ciuitatis et sic intrauerunt xpiani mistim cum eis in ciuitatem ad bellandum in vicis et carerijs et durauit die illa bellum intra ciuitatem vsque ad horam vespertinam quousque se retraxerunt saraceni ad fortalicium ciuitatis et alij ad villam que est ex altera parte ciuitatis que dicitur fex. Sed intantum xpiani angustiauerunt castrum et predictam villam quod eadem die captum est castrum et villa illa taliter quod eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in potestate xpianorum et dimissa a saracenis. Mortui autem sunt ibi plurimi saraceni et alij facti sunt captiui alij sio per rupes fugerunt. Perdiren tes autem xpiani domos ciuitatis inuenerunt multitudinem diuitiarum et multas saracenas coquentes panes et preparantes ollas pro saracenis cum bandis. De xpianis autem solus vnus mortuus inuentus est qui dicebatur bascus fernandi de cayde ex ictu cuiusdam saxi missi de castro cum iret ad succurrendum infantem henricum qui cum saracenis ante omnes bellabat in porta cuiusdam domus. Eadem die qua predicta ciuitas capta fuit rex predictus cum filijs suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousque tota ciuitas fuit capta.

¶ Vincunt christiani et capitur antequera per infantem fernandum

Centesimumquinquagesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum.cccc.x. Regnante in predicto regno castelle rege iohanne secundo qui incepit regnare anno domini Millesimo.cccc.v. et fuit positus sub tutoribus scilicet matre sua illustre regina domina katerina: et infante fernando. Suscepta ergo gubernatione regni per infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram saracenorum et obsedit antequeram quam mirabili machina murum excedente viriliter cepit occisa sarracenorum multitudine. Predictus infans fernandus post hoc cepit regnum Aragonie et factus est rex aragonum.

¶ Vincunt xpiani et fugantur saraceni per regem Johannem secundum occisis pluribus saracenis.

Centesimūquinqua- gesimūquintū bellū iter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimo.ccccxxx. Tūc p̄dictus rex Johānes scd̄us ꝯgregato magno exercitu itrauit terram saracenoꝝ ⁊ posuit regale suū ꝓpe ciuitatē granate vbi .xix. dieb' stetit. Egredientibus ergo saracenis die quadā a predicta ciuitate multitudine magna ꝯstipati ex inspato cōiūcte sunt acies vtrorūqꝫ ⁊ factū est preliū magnuꝫ plurimisqꝫ saracenis trucidatꝫ aliisqꝫ in fugā versis victi sunt saraceni. Quidam autem saraceni specialiter sagittarii multitudine nō pauci aliis fugiētib' sub q̄busdā ficulneis remāserūt cogitātes se ibidē posse defendi ⁊ nō parua damna posse inferre xp̄ianis quasi ex latibulo pugnātes. Ad quos milites xp̄iani equis dimissis pedes itrauerunt quoꝝ gladiis perierūt. Illa die vt fertur capta fuisset granata si debitus ordo pugne obseruatus fuisset. Tēpore predicti regis iohānis secūdi plurima castra saracenoꝝ p christianos capta fuerūt cū multa effusione sanguinis saracenoꝝ. Regnauit autē. xlviii. annis ⁊ mortu' est in villa valisoletana anno dn̄i Millesimo.ccccliii ac sepultus in monasterium cartusiēsiū de miraflores ciuitatis burgeñ. Hic tenuit quēdam prenatuꝫ a pueritia sua qui dicebat aluar' de luna quem intātum honorauit q ipm̄ fecit magistrū sancti Jacobi cum quo multas tribulationes passus est ⁊ multo tempore a militibus regni ⁊ finaliter ꝓpter nonnulla q̄ sue maiestati circa eū iducētia videbāt fecit eū publice p iustitiā i supradicta villa decapitari Cuius caput nonē dieb' stetit affixū clauo in palo alto: corpus vero in medio platee tribus dieb' inhumatū remāsit. Et cū eēt vir tante potentie ab oībus tū suis in fine relictus fuit quia tamen in tanta pressura ad dominū accessit corde contrito ⁊ humiliato ⁊ pedib' nudis licet idignis. se per generalem cōfessionem totius vite sue inclinauit. Credo ipsum s̄m signa q̄ vidi mīam dei ꝯsecutum fuisse .qr scriptum est in quacūqꝫ hora ingemuerit peccator omniuꝫ iniquitatum eius non recordabor. Et successit p̄dicto regi iohāni in regno filius eius henricus quartus qui nūc regnat.xviii. rex castelle ⁊ vtinam feliciter ad dei gloriā regnet ⁊ vtilitatē rei publice. Hic primo regni sui anno cū exercitu suo magno intrauit terrā saracenoꝝ ⁊ obtinuit viriliter villā que dicit ximena ⁊ destruxit stiponā habuit etiā bullam cruciate cōtra saracenos ⁊ continuauit guerram.iiii. annis In quibus nō modicum saraceni sunt fame afflicti in signū etiā volūtatꝫ expugnatiōis regni granate cepit diuisam malogranatoruꝫ pro ornamento armorum regaliū Quid erit. de' nouit. cui' est causam ⁊ finem bellorum agnoscere. multa eīn impedimenta efferūtur specialiter diuisio militū in regno cōtra ipsum. propter que iam hoc

anno.lx.plus timetur guerra i regno.q̃ꝫ contra infideles qđ deus sua pietate auertere dignetur.

¶ Uincunt saraceni ꝛ pdūtur ciuitates pera ꝛ cōstātinopolis. ꝛ de tribus mirabilib⁹ q̄ precesserūt.

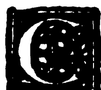

Entesimūquinquagesimū sextū bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimo.cccclitj.tpe Nicolai pape quinti. Tūc eñ impator turchoꝝ cōgregato magno exercitu per terrā ꝛ magna classe.propo suit nomē delere xp̄ianuꝫ viribus suis. In primo ergo ipe obsedit ciuitatem que pera dicit quam post plurima certamia cepit.xxviij.die maij ꝛ intrās eādē ciuitatē crudelissime occidit oēs xp̄ianos a sex annis ꝛ supra ꝛ sequēti die.s.xxix. intrauit portū ꝯstantinopolitane vrbis vigore belli ꝛ pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatē cōstātinopolitanā p mare ꝛ per terram potentissime ꝛ eam angustiās sine intermissiōe finalit eam deuicit ꝛ cepit ꝛ igressus ciuitatē indicibilem cedē fecit in xp̄ianos Alij vero pedibus ꝛ manib⁹ ligatos in captiuitatem duxit monachos etiā ꝛ monachas ꝯsecratas vituposе ex monasterijs extractas ac si meretrices ꝛ pstibulo institute essent trahebat ꝫ eas peragēs tāta ꝛ talia qualia de pecudibus qs sine rubore vix dicere auderet Adolescētulos ꝟo a decēnio ꝛ infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra hoc intrauerūt thurci in illo eximio ꝛ claro tēplo sancte sophie ꝛ sacratissimas imagines sctōꝝ ꝛ sanctarū pedib⁹ cōculcauerūt ꝛ oīe genus vituperij sup eas fecerūt ꝛ in sacra altaria ascēdētes saltiebant vociferādo iubilātes ꝛ machomettū hymnis ꝛ laudib⁹ extollentes. Ascēderūt etiā illi nepharij thurci ad sublime tegumē eiusdē alte ꝛ famose ecclesie sancte sophie et crucē ei⁹ cacumini infixā deiecerūt ꝛ diruperūt. Sacra ꝟo corpa sanctoꝝ laniabāt ꝛ deuastabāt.plurima ēt vituperia fecerūt in sacris crucib⁹ ꝛ calicib⁹ ꝛ intm̄ eoꝝ vesana rabies exarsit qđ a prima hora diei vsq ad meridiē totā vrbē nudatā ꝛ desertā reliq̄runt sic vt nō latinū nō grecū nō armeniū nō iudeū nec aliū quēuis hoīem de habitatorib⁹ ciuitatis intra eā dimiserūt. Hec ex epistolis ysidoꝝ cardinalis rutenen̄.q̄ presens fuit in excidio ciuitatꝫ ꝛ francisci rostarij ducis venetoꝝ trāsmissis ad Nicolaū papā quintū.vt de remedio in futurū puideret ꝫ hunc turchoꝝ impatorē q̄ se vocat inimicuꝫ crucis xp̄i ꝛ intātū odio habuit xp̄ianos q cū aliquē videret existimās se in visu deturpatū ꝛ sordidatū p ꝓprios oculos abluit ꝛ abstergit vt dicit p̄dictus cardinalis. Et est diligēter aduertēduꝫ ad tria singularia que desolationē predicte ciuitatis p̄cesserūt quorum duo p̄dixit quidā antiqu⁹ philosophus grecus qui leo dicebat. Unde in ecclīa sancti demetrij predicte ciuitatis vt mihi quidā grecus qui

ꝓpriis oculis sepe vidit: narrauit
Erat quedā colūna marmorea to
ta operata ad modū scacorū sic or
dinata ꝙ incipiēdo a pricipio in
vno scaco ponebaꝛ nomē impato
ris ⁊ in sequēti nomē patriarche
qui ꝑsidebant ⁊ predixit philoso
phus ꝑdictus ꝙ cū facta fuisset i
pletio oīm scacorū illius colūne
tūc perdereꝛ ciuitas constantino
politana ⁊ sic de facto accidit. qꝛ ꝑ
sidētibus Cōstantino impatore
⁊ gregorio patriarcha in quorum
tpe capta fuit ciuitas predicta fa
cta fuit īpletio vltimorū scacorū
colūne secūdū qđ predixit predi
ctus philosophus leo fuit ꝙ tēpo
re Cōstātini debebat ꝑdi ciuitas
cuius verba in predicta columna
erāt hec. Cōstantinus me fecit ⁊
Cōstantinus me dissoluet. et sic
impletū est. Istud enim fuit mira
bile preuideri tali excidioni a phi
losopho qđ esse non potuit nisi a
spū dei. Primus enī qui impauit
⁊ nobilitauit ꝑdictā ciuitatē fuit
vocatus Cōstantinus. q dedit pa
trimoniū ecclesie. mater sua fuit
vocata helena. ⁊ prim⁹ patriarcha
fuit vocatus gregori⁹. Ultim⁹ aūt
qui ibi impauit ⁊ perdidit ciuita
tē mortu⁹ in bello dicebaꝛ etiam
cōstantinus ⁊ mater sua helena ⁊
patriarcha etiā gregorius vocaba
tur. Tertiū vero mirabile quod ꝑ
cessit captionē ciuitatis fuit visū
per turchos. christianis nihil vi
dētibus. Nā cū quadā nocte vigi
lantes turchi in obsidionem respi
cerēt versus ciuitatem viderant
subito multitudinem luminū ad
modū candelarū vndiqꝫ sup tur
res ⁊ muros ciuitatis qđ respiciē
tes ⁊ admirātes. timuerūt valde.
Arguētes ex hoc miraculo ciuita
tē eē sub diuina protectione ⁊ cū
retulissent q viderāt impatori tur
chorū ipe simulauit ꝑ tūc. Altera
vero nocte apparētes ꝑdicte can
dele sup turres ⁊ muros vise sunt
eleuari in celū. Et tūc turcus ille
magnus interꝑtās visionē illā: di
xisse ferꝛ. Cādele q̄ appuerūt de
scendētes significauerūt ꝙ deus
in tpibus ꝑteritis protegebat hāc
ciuitatē. sed cādele eleuate in ce
lū designāt ꝙ deus recessit ab ei⁹
custodia. Nūc ergo ait: est tps de
bellādi eam ⁊ sic ardenti rabie irru
erūt in ciuitatem nobilissimam
⁊ ceperunt eā vt dictū est. Et vo
co illam ciuitatem nobilissimam:
quia secundum ysidorū in libro
ethimologiarum. xv. Cōstantino
polis est i tracia quā edificauit ex
nomine suo constantinus solā ro
me meritis ⁊ potētia adequatā.
Hanc cōditā primo a pausania re
ge spartanorū ⁊ vocatam bisan
ciū vel ꝙ tātū patet inter adria
ticum mare ⁊ propontidem vel ꝙ
sit receptaculū terre ⁊ maris. Un
de ⁊ eā constantinus aptissimam
condere iudicās vt receptaculū.
sibi mare terraqꝫ fieret. Uñ ⁊ nūc
romani impij sedes ⁊ toti⁹ caput
est orientis sicut roma occidētis.
hec ille. Sic ergo hec nobilissima
ciuitas immo q̄si totū grecie im
perium occulto dei iudicio tradi
tū est in manus impiorū sicut etiā
methodi⁹ martyr prophetauit in

ter cetera dicēs: grecia ī captiuitate ꝛ occisiōe erit sicut plenꝰ dicet̄ īfra ꝯsideratiōe .xij. in pͥo passu.

¶ Vincūt xp̄iani cruce signati. fugato thurco ꝛ cesis. lxxx. milibus thurcoꝝ Johāne de capistrano nomē iesu deuotissime inuocāte.

Entesimum quinquagesimūseptimū bellū īter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo. cccclvij. sedēte in cathedra petri Calixto papa tertio q̄ ī memoriā huiꝰ belli īstituit festū duplex trāsfiguratiōis dn̄i nr̄i iesu xp̄i cū gratijs ꝛ indulgētijs solēnitatis corporis xp̄i: ex cuiꝰ bulla plumbea quā oculis ꝓprijs vidi ordinē istiꝰ belli ꝛ victorie diuine ad ꝓpositū annotaui vbi sic p̄dictꝰ papa īter cetera ait. Qm̄ pater ille misericordiarū ac pijssimꝰ xp̄ianoꝝ ꝓtector ꝛ vite nostre defensor oīpotēs deꝰ: postq̄ in die celebri beatoꝝ apostoloꝝ petri ꝛ pauli dū sacra missarū solēnia ī eoꝝ basilica ageremus literas nostras super gn̄ali oratiōe p vniuersos xp̄i colas faciendā lectas ꝛ fauēte dn̄o vbiq̄ obseruatas fecimꝰ publicari pijs orōibꝰ ꝛ opibꝰ suis afflicti ꝑpli aliquātulū mitigatꝰ feritatē ipsiꝰ vipere ꝛ īmanissimi turchi cultoris execrabilis machometi ꝑria estate decursa cū suo pene īnūerabili in q̄ plurimū ꝯfidebat exercitu īfideliū ꝛ turchoꝝ cōtriuit castri balgradi ī regno vngarie ad ripā danubij situati qd̄ vndiq̄ obsessū ꝛ coāgustatū dirūpe satagebat obsidiōe soluta p cruce signatos ꝛ vngaros ad modū ꝑplares q̄uis pauciores nūero ꝛ iermes ex nr̄a ordinatiōe ꝛ īstitutiōe dilecto filio legato nr̄o de latere illuc destinato inūcta ac nūcijs ꝛ literis sepiꝰ repetita ex sincera fide quā gestamꝰ in ip̄o saluatore nr̄o cuiꝰ ē res adunare dispsas ꝛ despatas ꝓtegere ac supboꝝ p̄cipue īfideliū ꝛ xp̄iane fidei inimicoꝝ potētiā cōterere ꝛ ēt debellare sub strenuo vaynoda iohāne celebris memorie fidei nr̄e catholice acerrimo defensore ꝛ p ea atq̄ fidelibꝰ ꝓpugnatore xp̄ianeq̄ cohortꝫ duce dignissimo cui neq̄ fides neq̄ spes victorie defuere militātibꝰ presente pariter iohāne quodam de capistrano ordinis fratrū minoꝝ ꝓfessore viro q̄dē optio ꝛ meritoꝝ apd̄ deū ꝛ homīes eximio ꝛ nomē iesu xp̄i in quo salꝰ nostra cōsistit fiducialiter ꝛ assidue cū oī ꝑplo circūcepto voce vnanimi inuocāte vexillo q̄ꝫ sacratissime crucꝫ cū magnis clamoribꝰ ꝛ vocibꝰ eleuato ad celū. Vn̄ ineffabile vti a cūctis dr̄ aduenit auxiliū Mira res die memorabili beate marie magdalene celesti p̄sidio cōmunitꝰ ꝑplꝰ fideliū īpetu ī hostes viriliter facto eūdē ferū turchū cuꝫ suis sacrilegis cōplicibꝰ in turpē ꝛ dānosam fugaꝫ cōuertit: deditq̄ ip̄e miserator dominꝰ ꝛ fidelis in manu paucoꝝ tā ferocis inimici ꝛ īnumerabilis exercitus cum maxima strage victoriā vltra q̄ mens estimare posset humana: dominꝰ enim potēs sup exercitus ꝛ tyrannos qui me

diã ꝛ oriẽtales populos ad numerũ locustarũ in manu tradidit gedeonis. Onie etiã sacerdoti contra eliodorũ ciuitatẽ sanctã hierusalẽ pphanare molientẽ presidiũ prebuit ꝛ iuuamen pro nobis cõtra insolẽtissimos hostes miraculose pugnauit. O bone iesu dux ꝛ saluator noster fortitudo vera et tutissimũ certũ ꝙ psidiũ ad te cõfugiẽtiũ xpianorũ ꝗ ipsos pprio sanguine redemisti: gladiũ tuũ super inimicorũ capita fugientium intromittẽs nõ pauciores sese mutua cede necarũt quã a nostris in prelio interempti fuissent. Naꝫ vt a fidedignis accepim⁹ i ea pugna xl. milia. occisi totidẽꝗ supstites in turpẽ fugã ꝓsi sese mutuo trucidãtes defecerũt Castra incensa machine ꝛ instrumẽta bellica oĩa direpta sunt: vt cõfusus abiẽs ipe tyrannus ꝛ pre timore iaꝫ multis mẽsibus nõ apparens inter latebras seu munita oppida se recepisse dicat ꝛ diuinã psentiẽs vltionẽ in suã perditionem futuraꝫ intra Constantinopolitanã perãꝗ ciuitates se reclusit. Illasꝗ muris ꝛ antemuralib⁹ munire frustra decertat min⁹ attẽdẽs ꝙ nisi dñs custodierit ciuitatẽ frustra vigilat ꝗ custodit eã: h ex pdicta bulla.

Vincũt xpiani in affrica per regeꝫ alfonsum portugalie.

Centesimum quinquagesimũoctauuꝫ bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi millesimo. ccccl viij. Tũc rex alfõsus portugalie armata magna classe trãsiuit in affricaꝫ ꝛ obsessa ꝗdaꝫ villa forti maritima ꝗ dr alcacartagner ac fortissimo bello ãgustiata cepit eã ꝛ xpianis populauit ac muniuit armis ꝛ victualib⁹ necessariis. Dolẽtes ãt saraceni affricãbis iã duorum annorum interuallis cũ innumerabili multitudine bellatorũ venerunt vt eaꝫ obtinerẽt sed plurimis eorũ peremptis vacui semp redierũt. Et qꝛ iter pdictã villaꝫ ꝛ mare erat aliquale spaciũ vbi veniẽtes saraceni sepo nebãt ne per mare posset succursus dari eidẽ. Rex predictus in regno portugalie fecit ꝗdrari lapides in tãta multitudine quãta necessaria erat pro duplici muro cõstruẽdo a pdicta villa vsꝗ ad mare: lapidib⁹ ergo predictis ac sufficiẽti calce per nauigia in pdictuꝫ locũ deductis tãta fuit multitudo lapicidarũ ꝙ paucis dieb⁹ facti sunt muri cũ turribus necessariis sic ꝙ cũ saraceni cognouerũt op⁹ quasi finituꝫ erat ꝛ factus est loc⁹ quasi iexpugnabilis a saracenis in magnũ subsidiuꝫ ꝛ vtilitatem xpianorũ transeuntiuꝫ per illud secretũ mare mediterraneum distat aũt pdicta villa a cepta sex leucis ꝛ a portugalia vt fert fere centũ leucis ꝛ a tarifa ꝗ est ẽt locus xpianorũ istius regni castelle ex altera pte maris stricti tribus leucis ꝛ sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti.

Decima cõsideratio est de possessione terre sancte p saracenos que duobus explicatur punctis.

Decima cōsidera-tio hui⁹ libri q̄rti est de possessiōe terre sācte p saracenos vbi duo pūcta occurrūt declarāda. Prim⁹ ē scire cām q̄re saraceni tenēt terrā sāctā. Scd̄s ꝓo pūct⁹ erit. Si xp̄iani vellēt facere guerrā saracenis ad terrā sāctā capiēdā q̄s loc⁹ eēt eis ꝯuenientior i orbe ad incipiēdū talē guerrā Extollūt ei se saraceni dicētes se tenere ỽitatē legis qr possidēt terrā sanctā. Insultant ēt iudei ꝯ̄ xp̄ianos dicētes ꝙ lex xp̄ianorū nulla ē nec iesus nazaren⁹ ē messias i lege ꝓmissus qr nō possidēt terrā sanctā hierusalē. Jō ad hec declarādū tres rōnes assignant p fratrē vincentiū sctm̄ in sermone. Ecce ascēdim⁹ hierosolimā. Pria est ad excusatiōez xp̄ianoꝝ. Scd̄a ꝓpter cōfusiōez saracenorū. Tertia est ꝓpter cōuersionē iudeoꝝ. ¶ Circa primū notādū est ꝙ nullus xp̄ian⁹ est ita sanct⁹ quin peccet excepto xp̄o ⁊ virgine maria. Vñ ecclīastes septimo nō est hō iust⁹ in terra q̄ faciat bonū ⁊ non peccet: ⁊ de⁹ nō vult ꝙ xp̄iani peccēt in illa terra in qua fili⁹ dei passus est p peccatis hoim qr hoc reputaret ad maximā iniuriam: de agarenis vero nō ita iniuriat̄ qr canes sunt. multū em̄ displiceret regi ⁊ idignaret̄ si filij sui vel milites mingerēt in camera sua: si aūt canis minget nō curat. Jdē in ꝓposito de terra sancta: multū displiceret xp̄o si nos filij p baptismū facerem⁹ in ea corruptiōes ⁊ pctā sed de agarenis tāq̄ de canib⁹ nō curat. ⁊ cōcordat auctoritas xp̄i dicētis hierusalē calcabit̄ a gētib⁹ donec impleant̄ tēpora nationū. Luce. xxi. tunc enim cum oīs plenitudo gentiū itrauerit oīs israel salu⁹ erit: vt habet̄ ad romanos. xi. Et sic ptz prima ratio scz ꝙ ꝓpter excusationē xp̄ianoꝝ ne peccem⁹ in camera sanctificata regꝭ regū iesu xp̄i nō possidemus terrā sanctā. Unde sic patuit supra bello cētesimo. Hierusalē capta fuit per cruce signatos christianos et quādiu vixerūt in sanctitate ⁊ sine offensa xp̄i possederūt terram sanctā. Sꝫ cū multiplicata fuerūt in eis mala ⁊ offense xp̄i cōtinuo expulsi fuerūt a terra illa ⁊ introducti fuerūt cāes saraceni ad seruādū illaꝫ sicut patuit supra cōsideratiōe nona hui⁹ libri bello. cxvii. Scd̄a ratio est propter confusionē saracenorū: ipsi enim sunt filij xp̄ianorū qr vix sunt octingēti anni ꝙ sunt turchi. Vñ beat⁹ augustin⁹ fuit episcop⁹ yponeñ. Sꝫ machomet⁹ a sergio decept⁹ decepit eos ⁊ iō agareni sunt xp̄iani renegati ⁊ ꝓpterea retinent adhuc aliq̄d de fide xp̄iana ⁊ credunt et aliq̄d nō. Credunt nāq̄ vt xp̄iani ꝙ vnus est deus creator oīm sꝫ non credunt ꝙ ille deus sit tres ꝑsone in confusione ipsorū ipsi met ostendunt locum in quo xp̄s fuit baptizat⁹ vbi tota trinitas apparuit. Scd̄o credunt ꝙ fuit homo purus ⁊ ver⁹ ⁊ sanctus de spiritu sancto in maria ỽgine cōcept⁹ sed nō credūt ꝙ sit deus ⁊ in confusiō

nem̄ sue credētie ostēdunt locū vbi suscitauit lazarū ꝓprio imꝑio qđ nō potuisset si nō fuisset de⁹. Tertio credūt ꝙ est in celo sed nō credūt ꝙ est in sacro altaris: ⁊ in ꝯfusionē eoꝝ ostēdūt xp̄ianis locū cenaculi in quo xp̄us illud sacrm̄ instituit. Itē non credūt xp̄i passionem: tñ in eoꝝ cōfusionē ostendūt vbi xp̄s fuit crucifix⁹ ⁊ sepulchꝛuꝫ vbi coꝛpus fuit sepultuꝫ. Itē agareni baptizant sed nō cum foꝛma verboꝝ ⁊ ipsi ostēdunt locū vbi xp̄s constituit sacramētū baptismi cuꝫ foꝛma illa. In noīe patris ⁊ filij et sp̄ūssancti in eoꝝ cōfusionē. Ideo dicit dauid. fac mecū signuꝫ in bonū vt videant qui oderunt ⁊ ꝯfundant. Unde sicut custodes poꝛtarū in domib⁹ regū xp̄ianoꝝ cū haberi possunt sunt hoīes diffoꝛmes vt ethiopes sic ꝙ null⁹ intrare pōt nec fili⁹ neqꝫ milites nisi ꝑ manus illoꝝ sic xp̄us in palatio suo terre sancte ꝑmittit ꝙ custodes poꝛtaꝝ illius patrie sunt hoīes diffoꝛmes scꝫ bestiales machometici. ne scilꝫ filij sui milites xp̄iani ad īterioꝛa secretoꝝ terre sancte admittātur nisi per manus illoꝝ: nec ex hoc sequit honoꝛabilioꝛes eē ianitoꝛes diffoꝛmes filijs ⁊ militib⁹ caris immo hoc cedit in cōfusionē ianitoꝛum ⁊ honoꝛē filioꝛum ⁊ militum. Nūquid etiā in domibus magnorum in castris in nauib⁹ maris immo etiam in domibus rusticoꝝ custodes ⁊ vigiles sunt canes ne q̄s ingrediatur nisi homo pacis ⁊ ad honoꝛē talis loci: ⁊ ptꝫ ꝙ sic etiaꝫ custodes ⁊ vigiles terre sc̄tē sunt canes saraceni ne si q̄s ingrediat ad interioꝛa secreta vbi xp̄s in humana natura ambulauit nisi fuerit hō pacis. ⁊ ad honoꝛē illius loci quales sunt peregrini xp̄iani visitantes terrā sanctā ⁊ ptꝫ ꝙ istud cedit in cōfusionē saracenoꝝ ꝙ assimilant canibus custodiētib⁹ domos. Item in cōfusionē cuiuscunqꝫ virtuosi est sustinere aliqđ falsum ꝓpter auaritiā. Cū ergo saraceni se reputēt virtuosos ⁊ credāt falsum eē ꝙ iesus nazarenus fuit moꝛtuus ⁊ sepultus ⁊c. ⁊ tñ hoc sustinent ostēdentes p̄dicta loca vt dictū est cū magna diligētia ꝓpt auaritiā q: ꝓpter interesse qđ recipiūt a peregrinis xp̄ianis: ergo possessio terre sancte ꝑ saracenos saracenos est in eoꝝ cōfusionē. nō enī permitterēt pꝛincipes xp̄iani pꝛo toto auro mūdi si inter eos esset sepulchꝛū machometi ꝙ visitaret ⁊ honoꝛaret a sarracenis sicut faciūt xp̄iani in terra sancta cum hoc nō solū cederet in confusionē xp̄ianoꝛum sed etiā in cōtumeliā creatoꝛis sciētes falsum esse ꝙ honoꝛ debeat exhiberi bestiali ⁊ spurcissimo machometo: q: honoꝛ secūdum philosophum est pꝛemiū virtutis: que in machometo locū nō habuit propter abyssum criminū in eo contentoꝛum sicut patuit supꝛa cōsideratiōe pꝛima hui⁹ quarti libꝛi ⁊ quasi per totum est ergo in confessionem saracenoꝛum possessio terre sancte: ⁊ honoꝛem chꝛistianoꝛum. Tertia ratio est ꝓpter conuersionem iudeoꝛum. Iudei nāqꝫ secundum quod ex lege moy

si sunt assueti ꝛ nutriti terreni sūt ꝛ sperāt ꝙ messias ducet illos ad illā terrā ꝛ dicūt itra se ecce habebimus hierosolymā ꝑpter hoc iesus xp̄s verus messias voluit q̄ꝺ nec xp̄iani nec iudei habeāt illam terrā: q2 nō venit vt daret illā terrā: sꝫ celestē de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuētium: sed illa est terra morientiuꝫ. Ideo apostolus ad hebreos vltio nō habemus hic ciuitatē manētē sed futurā inquirimꝰ. Cessent ergo saraceni ab excellentia sua: sileāt iudei ꝛ conuertanꝭ a miseria sua. Cōsolenꝭ xp̄iani in filiatione ꝛ militia sua: q2 xp̄s dedit eis ptātem filios dei fieri his q̄ credūt in noīe eius. Johā. primo. Sed que harū gētiū habet vel tenet veram legē. ¶ Licet supra libro ꝓmo sit latissime declaratū pōt tñ hic exēplariter declarari ꝑ parabolā illiꝰ diuitis qui habet vnū lapidem ꝓciosum magni valoris ꝛ tres filios ꝛc. dominus iste diues est xp̄s deꝰ ꝛ homo: ꝛ tres filij tres sunt populi iudeoruꝫ agarenorū ꝛ christianorum: dicit primogenitus scꝫ populus iudeorum. Ego habeo lapidē idest legē veram: q2 eam dedit miraculis cōfirmatā. Dicit populus xp̄ianus non: immo ego habeo legem veram: quia mea lex cōfirmata est miraculis q̄ non possunt nisi per deum fieri. Demones poterāt facere miracula moysi. Pp̄ls agarenus dicit: immo ego habeo legē verā. Nunc ponderemus lapideꝫ primo ponderetur in sanctitate lex moysi ꝛ eā ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittūtur in lege moysi: vidi cuncta q̄ fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas Ecclesiastes primo. modicū pōderat idō nihil valet. Videamꝰ sectaꝫ machometi quantū pōderat qui ꝓmittit riuus lactis mellis olei vini mulieris ꝛc. Hec est vita porcoꝝ nihil ponderat. Vere magnus dolor esse dꝫ prelatis eccl'ie ꝛ doctoribus fidei xp̄iane si attente cōsiderent sectam maledictam saracenorum videre tātam multitudinem animarū rationabiliuꝫ sicut sunt saracenoꝝ que redempte sunt sanguine iesu xp̄i esse innolutas in errore dānationis: q2 non intelligūt scripturā diuinā: ꝛ quod peius est nec volūt intelligere neqꝫ audire: sed inclinanꝭ ad ea ꝛ sequenꝭ que debētur porcis ꝛ azinis. lex xp̄ianorum que promittit gloriam celestē que est infiniti ponderis ꝛ valoris: q2 plus pōderat vna dies glorie q̄ꝫ oīa bona huius mūdi. Ecce ꝓmissio quicūqꝫ fecerit voluntatē patris mei qui in celis est intrabit in regnū celorum. Mat. vij. Ponamus ergo in celū cor nostruꝫ ꝛ spē omnia terrena despiciēdo: q2 secūdum apostolū. ij. Corint. iiij. quod in presenti est momentaneuꝫ est: ꝛ leue tribulatiōis nostre supra modum in sublimitate eternū glorie pondus operatur in nobis non cōtemplantibus nobis ea que vidētur: sed que non videnꝭ: que enī videntur temporalia sunt q̄ aūt nō videntur eterna sunt.

¶ Que sit terra aptior pugnandi contra terram sanctam.

Ecundo pūctū huiꝰ cōsiderationis scʒ q̄s locꝰ esset cōuenientior in orbe ad capiēdū terram sanctā. Rūdet q̄ si xp̄iani vellēt incipere guerrā ad terrā sanctā capiēdā: ⁊ alia loca que amiserūt nullꝰ locus nulla terra conuenientior est q̄ȝ hispania q̄ sic declarat. Certū est q̄ in vniuerso quinq̄ʒ loca possunt cōsiderari sicut notat magister Raymundus lulij in quodā tractatu suo p̄ que posset incipi talis guerra sicut sepe attētatū fuit. Primus locꝰ est in terra iperatoris cōstantinopolitani ⁊ i terra turchorum. Deinde p̄ terrā armenie quousq̄ʒ p̄ueniret in siriā. ⁊ hec via non est multū laudabilis: q̄r est valde grauis ⁊ difficilis ⁊ nimis lōga ⁊ sic req̄rit magnū exercitū ⁊ multas expēsas. Secūdꝰ locus est insula quedā q̄ raycet appellat situata p̄pe alexandriā. Posset eñ illa insula cū galeis ⁊ militibꝰ capi ⁊ detineri: sed hic locꝰ etiā nō est laudabilis quo ad p̄sens: tū q̄r via ē nimis longa: nimis ēt reqrit expēsas ⁊ bellatores cōtra illā. Tertiꝰ locꝰ est regnū cipri ⁊ terra hermenie: sʒ ista via ēt nō est laudabilis tū q̄r ille terre nō sunt oībꝰ sane sicut experti sūt q̄ trāsierūt. tū etiā q̄r illa via est nimis lōga ⁊ cōiter reqrit nimis de nauigantibꝰ ⁊ pugnātibꝰ ⁊ expēsis. tū tertio q̄r p̄ ciprū ⁊ hermeniā nō possent sufficere victualia neq̄ʒ equi. Quartꝰ locus est tunitiū: sʒ nec iste locꝰ laudabilis est eo q̄ multe gētes i eo cōmorant ⁊ cōsequēter nimis reqrit de exercitu ⁊ de eq̄s ⁊ de h̄ satꝭ p̄babile experimētū datū fuit qñ sanctꝰ ludouicꝰ rex francoꝝ transfretauit sicut supra patuit cōsideratiōe. ix. huiꝰ. iiij. libri bello. cxxij. Quintꝰ locꝰ est hyspania in p̄te eius q̄ dr̄ andalusia vbi est almaria malica granata algersia tarisa ⁊ hic est locꝰ amenissimꝰ ⁊ ꝯgruētior oībꝰ p̄dictis eo: q̄r facilior ad acq̄rendū p̄pter quattuor rōnes Prima rō est q̄r predictꝰ locus est circūdatꝰ p̄ mare mediterraneum ex vna p̄te: ⁊ ex alia p̄ regnū aragonie ⁊ castelle ⁊ istud ipediret q̄ nō possent iuuare eos alij saracei. Secūda rō est q̄r multū iuuat ad guerrā faciēdā fertilitas terre et multitudo equoꝝ de p̄pinquo in quibus abūdat inter ceteras mūdi p̄tes hispania. Tertia rō est q̄r est terra sana: ⁊ idō timore īfirmitatū nō solueret exercitꝰ sicut alibi factū esse dr̄. Et ptʒ ēt q̄ est p̄pinquissima respectu alioꝝ locorum Quarta est rex bellator cū paruo exercitu posset guerrā incipere h̄ suppositis supradictis: ⁊ q̄r hʒ terga secura ⁊ sic accipiendo modo vnū castrū: ⁊ deinde vnā villā ⁊ sic successiue deducēdo saracēos semper añ se ⁊ multiplicādo continue exercitū ⁊ hito regno granate rex bellator cū suo exercitu ampliato ad maiorē barbariā scʒ in affricaʒ poterit leuiter trāsire scʒ i regnuʒ cepte qd̄ nō distat nisi p̄ septē miliaria ⁊ in aliq̄ loco nisi p̄ tres leucas solū p̄sertiʒ isto t̄pe talis locꝰ

esset cōuenientissimus cū cepta et villa alia que dicit alcater tagner sint in potestate regis portugalie. Et sic ex illa pte inciperent debellare saracenos tergis securis dedu cēdo eos sic se modo lucrādo vnā villā mō aliam ec. quousqȝ peruenirent toniciā semper multiplicando exercitū qꝫ optie ꝛ securissime fieri pōt vt dictū est propter ꝓpinquitatē hyspanie ꝛ eius fertilitatem: ꝛ qꝛ retro se nihil timerēt et sic paulatine bellator rex posset facere guerrā sanā saracenis ꝛ acquirere terrā sanctā hierusalēȝ: ꝛ totū regnū egypti: pȝ ergo clarissime qꝫ nulla terra in mūdo est cōuenientior christianis ad incipiendum guerrā pro terra sancta capienda qȝ hyspania. beat⁹ ergo rex bellator qui ꝓpter zelū fidei catholice hec cogitauerit ꝛ in ope posuerit sperās oīa pdicta acqrere per iesum xp̄m in cui⁹ manu sunt oīuȝ potestates ꝛ iura regnorum.

¶ Quomodo christiani habere se debeāt de iure ꝛ ordinatiōe regni erga saracenos viuētes inter nos

Undecima cōsideratio hui⁹ quarti libri est de his ad q̄ ꝯpelli debēt saraceni viuētes iter nos de iure ꝛ ex ordinatiōe regni. Circa priuȝ notandū qꝫ vt tradit in titulo de iudeis ꝛ saracenis in clemētinis pricipes xp̄iani sub obtestatione diuini iudicij a duob⁹ debēt cōpescere saracenos sibi subiectos: scȝ ab inuocatiōe publica nomis machometi ꝛ a peregrinatione quaȝ facere solēt ad sepulchrū cuiusdā saraceni. Unde sacrū conciliū ibi dē sic ait cedit quidē in offensam diuini noīs ꝛ opprobriū fidei christiane qꝫ in quibusdā mundi partibus principib⁹ xp̄ianis subiectis. In quib⁹ interdū seorsuȝ interdū vero ꝑmixtim cū xp̄ianis habitāt saraceni sacerdotes eorū zabzaba nuncupati vulgariter in templis seu mesquitis suis ad que ijdē saraceni cōueniūt vt adorent ibidē perfidē machometum diebus singulis certis horis i loco aliq̄ eminenti eiusdē machōeti nomē christianis ꝛ saracenis audiētibus alta voce inuocāt ꝛ extollūt ac i verba quedā in illius honoꝛe publice ꝓfitentur. ad locū insup vbi olim quidā sepultus extitit saracenus quē vt sanctum alij saraceni venerantur ꝛ colunt magna saracenorum eorūdeȝ partiū ꝛ aliaꝝ ꝯfluit publice multitudo ex quib⁹ nostre fidei nō modicū detrahit ꝛ graue in cordibus fidelium scandalum generatur. Cum autem hec diuine maiestati displicētia nō sint aliquatenus tolerāda sacro approbāte concilio ipsa in terris christianoꝝ fieri deinceps districtius inhibemus vniuersis ꝛ singulis principib⁹ catholicis sub quoꝝ dominio saraceni morant ꝛ fuerūt predicta sub obtestatiōe diuini iudicij obnixi⁹ iniūgētes: quaten⁹ ipsi tanqȝ veri catholici ꝛ xp̄iane fidei seduli zelatores opprobriū qd taȝ ipsis qȝ ceteris christicolis per pmissa ingeritur debita consideratione pensantes ipsuȝ: vt prouide

eterne beatitudinis pmium asse-
quant de terris suis omnino aufe
rent a suis subditis auferri pcur-
rent inhibendo expresse ne p fata
inuocatio seu pfessio nominis ip
si⁹ sacrilegi machometi publice:
aut pegrinatio plibata ab aliquo
in eorum existente dnio audiant
attemptare decetero vel quomodo
libet sustineri. Ubi vero q sec⁹ pre-
sumpserint t aliter ob diuinã reue
rētiã castigent ab ipsis q alij eorū
exēplo pterriti a psumptõe sibi ar
ceant h ibi sctissime ordiatū: sz ne
gligēter custoditū specialiter pri
mū cū altis vocib⁹ de die z de no
cte tales pclamatiões faciãt sa-
raceni: z nõ solū nõ castigant a pri
cipib⁹ verūetiã z dfendunt z rat⁹
est q ppter fidei honorē reclamet
cõtra eos qnimmo tãta est ignorã
tia p dicte inhibitiõis in princip
b⁹ z clero ac populo q nõ cogitãt
p dictas inuocatiões siue pclama
tiões eē i offensa diuine maiesta-
tis q nõ sine culpa est ante deū cū
talis ignorãtia nõ excuset. qz igno
rãtia sci nõ iuris excusat. De alijs
aūt ad que cõpellendi sunt sara-
ceni tã de iure q ex ordinatiõe re
gni sufficiant q dicta sunt libr. iij.
consideratione. xj.

¶ Ista duodecia cõsideratio tra
cta d fine legis saracenorū z de eo-
rū ppetua suitute sub iugo xpia-
norum sub quatuor passibus.

Duodecima et vlti
ma cõsideratio hui⁹ libri
quarti est de fine legis sa
racenorum z de eorū perpetua ser
uitute sub iugo xpianorū. tã finem
oportet dare huic. iiij. li. d bello sa
racenorū i hac vltima cõsideratio
ne ad quã explicãdã. iiij. passus
cõuenit ptrãsire. Primus est de ca
stigatione finali fienda p sarace-
nos. Scds est de cessatione sue le
gis. Tertius est de tpe quo dz ces
sare. Quart⁹ vero erit de ppetua
seruitute saracenorū sub iugo chri
stianorum.

¶ De castigatione finali fiēda p
saracenos in populo xpianorum.

Primus passus est
q per saracenos fiet di-
uina castigatio terribilis
in oibus regnis mūdi ppter pctã
populi scõm q pdixerūt: z primo
methodius martyr quem beatus
hieronym⁹ in opusculis suis lau-
dat loquens de fine seculi cui⁹ p
phetia sequitur. In nouissimo au
tē sexto millenario secli, exiēt filij
hysmaelis d heremo z erit aduēt⁹
eorū castigatio sine mēsura z sine
mia z tradet de⁹ i manib⁹ eorū oia
regna gētium ppter peccata que
operata sunt cõtra precepta dei.
Ideo tradet nos de⁹ in man⁹ bar-
barorū qz obliti sumus precepta
domini facient eñ christiani mul
ta illicita: qz maculabunt seipsos
adeo q turpissimu z est ad dicēdū
ppterea tradet illos de⁹ in mani-
bus saracenorū p sida erit in capti
uitate z occisiõe capadocia z i ca
ptiuitate z occisiõe cilicia. In tri
bulatione erit terra syrie z i solitu
dine z ei⁹ habitatores captiui du
cent. Sicilia silr z hitatores eius

in gladio peribūt. Grecia i captiuitate erit ꝛ occisiōe affrica erit similr egipti orietales ꝛ Asia sub graui tributo i auro ꝛ argēto erit Hispania gladio ꝑibit ꝛ captiui ducēt habitatores ei⁹. Gallia germania agatonia variis ꝑliis erūt deuorate multi ex eis ducēt captiui romani in occisiōe erūt ꝛ cōuersi i fugā. Insule maris erūt i desolatiōe ꝛ obtinebūt filii hysmaelis introitū ab aqlone ꝛ oriēte ꝛ meridie ꝛ occidēte ꝛ replebit hierosolyma cūctis gētib⁹ q̄ captiui ducēt ꝛ replebit terra ꝓmissiōis oībus gentib⁹ ꝛ erit iugū eorū graue super oēs gētes ꝛ erūt oīa sub iugo eorū ꝛ tributo ꝛ omnia ornamēta diuitiā eorꝫ erūt ꝛ q̄ fuerūt in ecclesiis sanctorꝫ siue aurū aut argētū siue lapides ꝑciosi ꝛ oīa ornamēta eorꝫ erūt ꝛ distribuēt misteria dei ꝛ erūt sacerdotes sicut ppls: qr ecclie incēdio cremabunt ꝛ erit tribulatio magna ꝛ multa corpora ꝓiciēt i plateis eo q̇d nō sit q̄ sepeliat ea ꝛ erit saracenorūꝫ iter a mari vsqꝫ ad mare ꝛ erūt regiōes in viā ꝛ vocabit via eorū vie angustie ꝛ gradient simul iuuenes ꝛ senes diuites ꝛ paupes ꝛ cū gemitu ꝛ afflictiōe dicēt bti sunt illi q̄ nos de hac luce ꝑcesserūt: h̄ btūs paulus ꝑdixit nisi venerit discessio ꝑmū ꝛ reuelat⁹ fuerit ꝛ cetera. Quid em̄ aliud ē discessio nisi disciplina q̄ corripient vniuersi habitatores terre a filiis hysmaelis ꝓpterea onagrū appellauit de⁹ hysmaelē patrē eorꝫ ꝓpter hoc in desolatione tradet oēm terrā ꝛ erūt multe vrbes deserte nō ei sunt homines isti sicut alie gētes: sꝫ sunt filii hysmaelis de heremo vēturi ꝛ sunt hoīb⁹ odbiles. Audi igit imitatores eorū q̄ de heremo exituri sunt mulieres vteris ꝑtus habētes: ꝑtusqꝫ cū mulierib⁹ simul iter fiēt i ecclēiis sanctorꝫ cū mulieribus cōcubēt ꝛ sacratis vestimētis ecclie induēt seipsos ꝛ vxores eorū. Iumēta sua ligaturi sūt ad sepulchra sanctorū tāqꝫ ad ꝑsepia ꝛ erit maxima tribulatio sup xp̄ianos q̄ habitāt sup terrā: ꝛ tūc apparebūt fideles q̄ fuerit i christo credituri: nō em̄ propterea mittet de⁹ has tribulationes supra christianos vt iusti deleant q̄ in christo sunt credituri. sꝫ vt manifestētur q̄ in ipso erūt fidelissime credituri sicut ipsa veritas dicit beati eritis cū ꝑsecuti vos fuerint ꝛ dixerint oē malū aduersus vos mētiētes ꝓpter me gaudete ꝛ exultate ꝛc. sicut em̄ ꝑsecuti sūt ꝓphetas q̄ fuerūt ante vos ꝛc. sed q̄ ꝑseuerauerit vsqꝫ in finē. hic saluꝰ erit. hec ille. Eandē sniam tradit magister in hystoriis scholasticis sup idē Gen. xvi. Hic erit homo fer⁹ vbi nos habem⁹ ferus hebre⁹ habet phara q̇d sonat onager de hysmaele dictū allegās ꝑdictū methodiū dicentē onagri ꝛ capre a deserto oēm bestiarūꝫ supergradientur rabiem ꝛ mansuetorū numer⁹ cōteret ab eis. dixit em̄ de filiis hysmael. futurū est autem vt exeāt adhuc semel ꝛ obtinebūt orbē terre per octo ebdomadas annorum: ꝛ vocabit iter eorū via an-

gustie qr patrē eorū ysmael vocauit dñs onagrū. in sacris locis fornicabūt sacerdotes z ibidē cū mulierib⁹ dormiēt ad sepulcra sctōrū religabūt iumēta z h̄ p nequitia xpianorū qr tūc erūt d' qb⁹ dr i nouissimis dieb⁹. erūt hoīes se se amātes z c. z tūc iplebit qd dictū est p ezechielē fili hoīs voca bestias agri z exhorta re illas dicēs. cōgregamini z venite eo qd sacrificiū magnū imolo vobis māducate carnes fortiū z bibite sāguinē excelsorū h̄ ille. ¶ Secūdo p̄dictā castigationē xpianorū p saracenos p̄dixit abbas ioachī i speculo visionū li. viij. c. xlj. dicēs qd aues nigre habētes nomē duab⁹ literis ɔfectū vz alphabeti latinorū p̄ma atqꝫ octaua future sūt i discrimie atqꝫ destructōe crucesignatorū qd exponens doctor pegrin⁹ dixit qd p̄ma litera ē a octaua vo lrā ē. h. Aues igit nigre sūt mauri sic dicti ppt habitū nigrū cappe nigre quē habēt a nicolao apostata eorū doctore nomē āt ipsorū ex duab⁹ lrīs ɔficit. s. a z h. qm̄ agareni ab agar mr̄e z hysmaelite a filio ipsi⁹ nūcupati sunt. ¶ Tertio p̄dictā castigationē xpianorū p̄dixit sctissima femīa hyldegardis q̄ ppħetauit āno dñi Millesimo. lxxix. i lib. reuelationū dei pte tertia ca. xiiij. dicēs vētura sūt mala guerre z bellorū victorie sup populū xpianorū pp̄ter tyrānidē pncipū z cupiditatē p̄latorū ei⁹. Sed et cadet qꝫ ppl's xpian⁹ i manu hircorū capiarū z bestiarū p q̄s bestias itelligit bestiales z fetidos saracenos ¶ Quarto predictā castigationē xpianorū p̄dixit cirill⁹ i epl'a de occurrētib⁹ malis i orbe symbolo. xxix. dicēs i sexta dic magna scli vētur⁹ ē hyrc⁹ violator castitatꝫ a plaga meridiōali z itrabit limites occidētales z viuā ouē comedet z dētib⁹ suis carnes agnorū crudas dilacerabit arietes pedib⁹ ɔculcabit z agnū ouis filiū cornib⁹ vētilabit ¶ Qd expōit venerabilis abbas ioachī sup trenorū vltio sic dicēs hirc⁹ machomet⁹ ē agn⁹ ouis fili⁹ xps fili⁹ vgis cornib⁹. i. ptātib⁹ suis xpianū ppl'z vētilabit. i. multiplici flagello guerrarū vexabit. ouē viuā comedet. i. sanctā matrē ecclīā catholicā virib⁹ frāget z episcopat⁹ z dioceses q̄s p'res peit⁹ cassabit z dētib⁹ suis carnes crudas agnorū dilacerabit qr puuli ēt adulti vtriusqꝫ sex⁹ relicta fide xpi. sectā machometi assumēt z vbi nomē xpi z nomē vgis venerabāt blasphemabūt z nomē machometi i magna veneratiōe habebit a plaga meridionali venire dicunt qr in eadē pte mauri florēt z imperāt. Limites aūt occidētales ptes. i. extremitates xpiane credunt. hec autē ioachi. Quid aūt sit de veritate p̄dictarum pphetiarū deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

¶ De cessatione legis saracenorū

Secūd⁹ passus ē qd lex saracenorū nō est ppetuo duratura. sz dbet cessare qd sic ostēdit. Certū ē qd nullū violētū ē ppetuū vt ptz. ā ph'i. nemo ēt diu ɔtinuit violēta ipia scdm̄ senecā tragedia. vj. Cū ergo

imperium & dominiũ sarracenorum sit in orbe violẽtũ ptz qꝛ p arma & violẽtiã itrauit vt latissime declaratũ est supra ꝯsideratiõe secũda hui⁹. iiij. libri in scdo puncto ergo impiũ & dñiuz saracenorum nõ est ppetuũ nec diu duraturũ & ꝯsequẽter nec lex eorum qd ẽ itẽtũ. ¶ Itez et hoc qd obtinet trepida manu nõ est diu duraturũ sz tale ẽ ipiuz saracenorum ptz qꝛ ẽ raptũ p arma violẽtorum vt dictũ est. & dicit Seneca tragedia pria. rapta sceptra trepida obtinent manu. ergo impiũ saracenorum nõ ẽ diu duraturũ & cõsequẽter nec eorum lex. ¶ Itẽ tertio sic illd impiũ cui⁹ ius solũ ẽ in armis nõ ẽ diu duraturũ sz iperij saracenorum ius solũ ẽ in armis pz qꝛ machomet⁹ nõ ostẽdit aliqd miraculũ q̃ ius sui imperij & veritas ostẽderet legis. sz nudabat ensez & eleuabat i manu. ac si diceret nullũ alid ius vri impij & dñij & legis habetis i orbe nisi i armis. Sic dicebat lic⁹ raptũ tenẽs ipiũ herculis & timẽs eũ pdere tragedia prima senece. ius ẽ i armis: g̃ ꝯcludit q impiũ saracenorum nõ est diu duraturũ & sic lex eorum cessare dz. Unñ & doctor subtilis scot⁹ in. iiij. sentẽ. q. ij. ꝓlogi via septia obijciẽs de pmanẽtia secte machometi dicit q ꝓphetia ẽ apud eos: & q secta eorum ẽ finiẽda. Unñ & añ captionẽ ciuitatis damiate liber qdã inuẽt⁹ fuit arabice script⁹ cuius autor ꝓdixit quẽdã regẽ xpianũ in etham ciuitatẽ debere destruere & ossa machometi dispergere: qd erit signũ destructionis sue legis.

¶ Quo tpe lex machometi & ei⁹ dñium deb et cessare.

Tertius passus est de tpe quo lex machometi & ei⁹ dñium dz cessare. Circa qd dici posset saluo meliori iudicio q tũc cessabit qñ ppls xpianus fuerit debite castigat⁹. Unñ scdm augustinũ & fuit iã dictũ in pricipio none ꝯsideratiõis hui⁹ libri. iiij. añ incarnationẽ dñi pplus dei elect⁹ erat ppls iudeorum post icarnationẽ xpo ẽ ppls xpianorum & sic ille erat ppls di elect⁹ & tñ ddit ei flagellũ ifideliũ gẽtiliũ. ita nũc religioni xpiane sibi dilectissime dedit flagellũ ifide. iũ saracenorum nũc ãt ẽz pliniũ l. iiij. li. sue philosophie flagellũ seu xga nõ cõburet qdiu pctõr & seru⁹ inutilis nõ corrigit. ¶ Hic refert ipe q socrates sciscitat⁹ q̃re manipulũ xgarũ nõ cõbureret post magnã & lõgã verberationẽ pdini discipuli sui filij magni ꝓpositi: rñdisse dicit q nec cõbureret q̃usq correctũ & emẽdatũ ꝓsensisset. ¶ Refert etiã plato magn⁹ philosoph⁹ d doctrina antiquorum lib. ij. c. xlij. q dũ vna dierũ montẽ pigamũ ascẽderet subito tremuit & mugit⁹ horribiles emisit: arbores sciscitabãt q̃re tremuit & mugit⁹ ederit mõs r ñdit qm pastorez vigilãtẽ & custodiẽtẽ gregẽ suũ ego video. & arbores dixerunt & tu cum sis mons alt⁹ valde & magn⁹ vnũ times pastorẽ. Qui rñdit timeo & mugeo qꝛ ignẽ portat in pera q̃ medio flatu ignis incenso me destruet vosq oẽs ad radices

cōburet: qđ futurū ꝯsiderās, malū in orbe venturum cū lacrimis. tractatū q̄ de lamentationū mira breuitate de malis i seculo futuris descripsit p quē dicūt greci aristotelē alexandrū in multis instruxisse ꝛ deū pastorē ignem in pera fuisse alexādrū in grecia toti⁹ mūdi monarchā primū. mōs magnus tot⁹ mund⁹ iste arbores ciuitates. villa ꝛ castra ꝛ reges vellētes existētes in ipsis hec plato. ¶ De⁹ ergo semp flagellū ponit sicut pius pater suis filijs dilectis qb⁹ sufficiēter castigatis flagellū igne cōburit scđm ꝙ notat btūs aug. i lib. de verbis dñi i tracta. xix. Ubi sic ait nō letcris ipse vel tyrāne qm̄ virga vel flagellū efficeris nouit em̄ prudēs doctor nec ignorat pi⁹ pater post castigationē ꝓmouere discipulū ꝛ post debitā emēdationē paternali hēditate ꝓficere filium flagellū quoqȝ siue virgā incēdio flāmarū ꝯburere. hec augusti. Pȝ ergo ex p̄habitis ꝙ fctā condigna castigatiōe ppl'i xp̄iani destructur iperiū saracenoꝝ: ꝛ sic cessabit eorum superstitiosa secta siue lex.

¶ Quartus iste passus est de ppetua saracenorum seruitute sub iugo christianorum.

Quartus passus ꝛ vltim⁹ est de perpetua captiuitate seu seruitute saracenoꝝ sub iugo xp̄ianorum Hāc aūt futurē ꝓdixit methodi⁹ martyr loq̄ns de fine scl'i. Un̄ post ꝙ̄ ꝓnūciauit castigationē xp̄ianoruȝ p saracenos. Subsequēter dixit ꝛ post tribulationē dieꝝ q̄ fctā erit a filijs hysmaelis ꝺsolata erit oīs terra ab eis ꝛ erūt oēs amicti ornamētꝫ ex auro ꝛ purpura ꝛ splēdidis vos vestimētꝫ tāq̄ꝫ spōsi dicētes. Ecce vicim⁹ terrā i fortitudine nr̄a ꝛ oēs q̄ hītant i ea. Tūc recordabit dñs de⁹ ꝑm suā miam quā ꝓmisit diligētib⁹ se ꝛ eis q̄ in xp̄o sunt credituri ꝛ liberabit eos de manu saracenorū. Surget aūt xp̄ianoꝝ gēs ꝛ ꝓliabit cū eis ꝛ occidet eos gladio ꝛ captiuas ducet mlieres eoꝝ ꝛ iterficiet infantes eoꝝ ꝛ descēdēt filij hysmaelis in gladiū ꝛ tribulationē ꝛ afflictiōeꝫ ꝛ reddet illis dñs mala q̄ ipsi alijs fecerāt ꝛ irruet sup eos malicia septies tm̄ quātū i alijs gesseꝛt ꝛ occidet illos dñs i man⁹ xp̄ianoꝝ et erit regnū xp̄ianorū exaltatū sup oīa regna ꝛ iponēt xp̄iani iugū super eos ĝue ꝛ erūt ꝓul q̄ remāebūt ꝛ tūc pacificabit terra q̄ ab eis fuerat destructa: ꝛ q̄ captiui fuerāt ab eis reuertent i terrā suā ꝛ mltiplicābūt hoīes sup terrā ꝛ erit indignatio magna regis romanoꝝ sup eos q̄ xp̄ꝫ negauerīt ꝛ erit pax ꝛ trāquillitas magna sup terrā q̄lis nō fuit antea nec erit sīlis post illā ꝓ eo qđ i fine scl'orū erit letitia ꝛ pax sup oēꝫ terrā ꝛ reqescēt a laborib⁹ Hec erit pax de q̄ dicit ap'ls. j. ad tessa. v. Cū fuerit tranq̄llitas magna ꝛ securitas tūc veniet repētin⁹ interit⁹ a q̄ liberari mereamur feliciter p iesuȝ xp̄m dñm nr̄m q̄ est turris fortitudinis a facie inimici cui sit honor ꝛ glīa sine fine. Amē

¶ Finis. x ij

¶ Incipit liber quintus et vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Dissolutis hereticorum iudeorum et saracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto et vltimo huius voluminis de demonum virib9 quid scilicet possint contra nostrum fidei fortalicium. et vt meum possez explicare conceptuz duodecim consideratiónes circa bellum demonum occurrũt pertractãde. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorum nobilitate ac natura. Secũda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminẽtia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postq̃ ceciderunt de celo vsq; ad xp̃i aduentum. Septĩa de perditione dominij eorum per iustitiã in christi aduentu. Octaua de pprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecĩa de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis.

Prima consideratio est an sint demones ꝛ de quiditate demonuꝫ et de eoꝝ nobilitate ac natura: quatuor ergo pūcta i hac cōsideratione sunt videnda. Primo an sint demones. Scd̄o qd̄ est diabolꝰ. Tertio qualis est eiꝰ nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones in mūdo ꝛ si sunt que sunt eorum nomina.

Primus pūctus est an sint demones ꝛ q̄ nomina eoꝝ. Quo ad pͥmuꝫ nō discrepāt iudei ꝛ saracēi a christianis qꝛ apud iudeos scriptū est eē diabolos ꝛ de pricipibꝰ eoꝝ husa ꝛ azael eē appellatos. dicebāt etiā iudei i euāgelio insultātes ꝯ xp̄m demoniū hꝫ ꝛ isanit Johā. x. Et iterū in beelzebuth pricipe demonioꝝ eijcit demonia. Mat. xij. qd̄ nō affirmarēt nisi diabolos crederēt esse. Nō em̄ pn̄t negare qui scriptū sit i pmo Regū. xvj. ꝙ spūs malus agitabat saul. Saraceni ēt ꝯcedūt demones esse ꝛ illos pͥncipes demonū. q̄s vocāt iudei husa ꝛ azael. Ipsi vocāt i lingua arabica aroth. ꝛ maroth. nos ꝟo xp̄iani de hoc certā fidē habemꝰ cū euangelica doctrina hoc exp̄sse in pluribꝰ locis exp̄mat. Et iō de hoc nulli dubiū esse dꝫ sed cū certitudine affirmare demones esse in mūdo. Demones ꝟo nō noiamꝰ nos xp̄iani nisi eo mō quo in sacra scriptura nos reperimꝰ ꝑm modū suarum tēptationū. Vn̄ cū tēptat de superbia vocat diabolꝰ. i. deorsum fluēs apo. xx. qn̄ de iuidia dr̄ sathā. i. aduersariꝰ Mat. xvj. qn̄ de ira dr̄ exterminator. j. cor. x. qꝛ ira ponit aiam extra termios suos. qn̄ de accidia dr̄ demoniū. i. sufficiēs iniquitas Mat. viij. qꝛ sufficit ad pimēdū hoiem. qn̄ de auaritia dr̄ leuiathā. i. additamētū. iob. iij. qn̄ ꝺ luxuria dr̄ asmodeus. i. facture iudiciū Thobie. iij. qꝛ ꝓpt luxuriā taꝫ dn̄s mūdū iudicauit diluuio gen̄. vj. qn̄ ꝺ gula dr̄ Behemoth. i. aial iob. xl. qꝛ gula reddit hoieꝫ bestialē. Itē vocat belial qd̄ iterp̄tatur absq; iugo vl̄ absq; dn̄o. Iud. xix. qꝛ ꝓposse pugnat ꝯ euꝫ cui dꝫ esse subiectꝰ. Itē vocat beelzebuth lu. xj. qd̄ iterp̄tat vir muscaꝝ ꝓ imūdicia ꝛ sordibꝰ ydolatrie ꝛ sāguis eis imolati ad quē m̄ltitudo muscaꝝ ꝯueniebat. pꝫ ꝙ dmōes eē ꝛ q̄ noia eoꝝ ꝑꝫ xp̄ianos iudos ꝛ saracenos

¶ De demonum quidditate.

Secūdus punctus est scire qd̄ est diabolus. Pro cuiꝰ declaratiōe notādū ꝙ fuit opinio platonicoꝝ pͥcipue apulei ꝑm ꝙ refert btūs augustinꝰ octauo de ciuitate dei. c. xvj. allegās varronē q̄ fuit platonicꝰ ꝙ demōes sunt gn̄e aialia aio passiua. mēte rōalia. corpe aerea. tpe eterna. Si aūt obijciat ꝙ demōes nō pn̄t dici aialia cū sint substātie icorpee. Dicēdū ē ꝙ nō loqͥt h augustinꝰ ꝑꝫ mētē ꝓpͥā vt dcm̄ ē. sꝫ ꝑm opinionē platonicoꝝ. Et iō irrōnabilr loquāt sic diffiniētes demones cū h attribuāt augu. Vn̄

idē augustinus ſm mentē ꝓprias ꝛ rectā fidē diffiniēs demōes lib. eodē.c.xxij.dicit ſic demōes ſpūs nocēdi cupidiſſimi.a iuſticia penitus alieni.ſupbia tumidi.inuidia liuidi fallacia callidi.¶Quidā alius dicit ꝙ demōes ſūt ſubſtātie rōnales icorporee: igrate deo:dānationis hoīm cupidiſſimi.

¶De nobilitate demonum.

Tertius pūctus eſt qlis eſt nobilitas demonū.Pro cuius noticia ſciēdū ꝙ loqui poſſumus de demonibus dupl'r vl quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatē nature.Si loquamur de bonitate morali boni hoies meliores ꝛ nobiliores ſunt demonibus.Vn̄ augu.de ciui.c.xv. loquēs de demonibus ſm opinionē platonicoꝝ ꝙ vniunt̃ corporibus naturalibus ꝛ phiſicis ſic aie nr̄e:ꝛ ꝙ illa corpa demonū ſunt incorruptibilia dicit nō iō demōes meliores ſunt hoibus qꝛ hn̄t corpa meliora.ſ.incorruptibilia.Alioqn mltas beſtias hoibus p̄ferremus.Quis em̄ inqt hoim vidēdo equabit aqlis ꝛ vulturibus.Aut qs odorando canibus.qs velocitate leporibus ceruis ꝛ oibus auibus.qs multū valēdo leonibus ꝛ elephātibus.qs diu viuēdo ſpentibus q̄ et depoſita tunica.ſenectutē deponere:ꝛ in iuuētutē redire phibent̃.Sed ſicut his oibus meliores ratiocinādo ſumus Ita etiā demonibus honeſte viuendo meliores eē debemus.Hec aug. ptꝫ ergo ꝙ i moribus nobiliores ſūt boni hoies demonibus.Si ṗo loquamur de nobilitate nature.nobiliores ſunt demōes hoibus qͥbuſcūqꝫ ſctis ſicut deducit̃ ex dictis auguſtini.ix.de ciui.dei.c.ix.vbi dicit ꝙ aial ex aia ꝛ corpe ꝯſtat.q̄rū duarū aia qͥtūcūqꝫ vitioſa eſt melior corpore.qͥtūcunqꝫ bn̄ diſpoſito ſicut dicit̃ ꝙ aurū lꝫ ſordidū.argēto qͥuis puriſſimo carius eſtimat̃.Ex q̄ dicto elicit fr̄aciſcus de maronis in floribus ſuis duas ꝯcluſiones.Prīa eſt ꝙ demōes ſunt meliores hoibus qͥtūcūqꝫ ſctis qꝛ ſicut aia vitioſa excellit corpus qd̄cūqꝫ ꝑpt̃ excellētiorē naturā.ita ſubſtātia ſpūalis oēm ſubſtātiā corpalē. Scd̄a concluſio ꝙ meliores ſunt āgeli qbuſcūqꝫ aiabus ſeꝑatis.qͥtūcūqꝫ beatꝭ qꝛ maior eſt excellētia nature ſcōꝝ quā āgeli ſupāt ipos cū maior ſit excellētia ꝺ gn̄e ſubſtātie.qͥꝫ excellētia grē.q̄ eſt q̄dā forma accidentalis.Et iſto modo ponunt̃ etiam meliores anima chriſti.Hec ille.

¶De natura demonum.

Quartus punctus eſt qlis eſt natura demonū.Ad qd̄ breuiter rn̄detur dupl'r.Prīo ꝙ eoꝝ natura non eſt mala ſꝫ bona.Vidit em̄ deus cūcta q̄ fecerat ꝛ erāt valde bona gene.i.ꝙ aūt diabolus ſit malus non hꝫ ex natura ſed ex vicio.Scd̄o dr̄ ꝙ eoꝝ natura eſt mortalis ꝛ diſſolubilis ſed ex dei grā eoꝝ natura eſt immortalis ꝛ indiſſolubilis ſicut bonoꝝ angeloꝝ.Vn̄ plato i libro thimei loquens in perſona dei ad angelos dicit.dij deoꝝ quoꝝ opifex ꝛ magiſter ego ſum:vos veſtra

na corruptibiles estis: mea at voluntate incorruptibiles pmanetis. Istud dictu allegat aug.xiiij.de ciui.dei.c.xvi.dicens. Snia fuit platonis deos z agelos ee mortales fz sua nam z dissolubiles qi sut facti a deo: tn diuina volutate idissolubiles. z qr diuinu osiliu z voluntas sut validiora q sit eoz natura. Ido dicit plato q no dissoluet. Et hec vr fuisse intetio porphirij qui fuit ploic in ca.de differetia vbi dr Sum ei ronales nos z dij.i.angeli. sed mortale additu nobis separat nos ab illis. q si dicat mortales erat ageli sicut z nos ex natura sz diuina volutate imortales facti sunt z sic differunt a nobis.

¶ De scientia demonum.

SEcda cosideratio est videre qlis est scietia demonu. Hic sut tria pucta declarada. Prim est de scia demonu. Scds est cuius scientia artes magice exercent z si pnt sine pcto exerceri. Terti e de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

¶ De scientia demonu ante casuz z post casum.

PRim pūctus est de scia demonum. Circa qd notaduz est q dupr possum loq de scia demonu. Uno mo d illa scia qua habuerut an casuz suu de celo z sic dicit magr sententiaz in scdo distinctioe.iij. q triplice cognitioez nale habebat scz q facti erat. a q facti erat z cu q facti erat. s. cuz celo epireo. materia pria z tpe. notitia et habuerut boni z mali z qd appetedu z respuedu illis eet: dicit et btus augustin loques de noticia agelo an casuz xi. de ciui.dei.c.vij.z.viij. q cuz sit alia noticia. ageloz matutina z alia vespertina qru pria e rez i vbo z scda rez in gne pprio qn fuit dictu factu e vespe z mane dies vn Gen. prio. Ibi accipit mane p noticia matutina: z vespe p vespertina. Et fz hoc ponunt dies sex fz q angeli illa sex gna creaturaz q ibi nuerant cognouerut noticia matutina z vespertina in prio instati q oia fuerut simi creata: fz illud ecclesiastici.xviij. q viuit i eternu creauit oia simt. Si vo loqmur d noticia demonu post casuz dic magr in scdo snian disti.vij. q demoes lz sint obstinati i malo triplici tn sententie acumie viget scz subtilitate nature: tpm expietia: z reuelatioe spuuz supnoz. Prio intelligut nalia pntia. Scdo mo naturalia futura sicut tpa pluuiosa vel sicca z eclipses solis z lune z hmoi. Tertio mo itelligut volutaria sz de cognitioe futuroz otigetiu. dic dns boauetura in scdo sniaru q lz demoes no psit p se scire futura otigetia certitudiali tn frequent vba pdicut qr euetu futuroz aliq mo psentiut.iiij.modis fz augustinu sup geu ad litera qr aut psentiut talia igenij aut sensus acrimoia: vt qn videt aut cosiderat diligenter ad qd iclinet affectio mea vel q sint iducetia vel retrahetia aut prescitunt talia tpm expientia scz q ex talib viderut accidere simi-

lia. Aut tertio talia pſciunt demo
nes cautela doloſa vt qñ pponũt
aliqd facere ⁊ prio pdicũt qſi ſit
aliqd futurũ. Aut qrto talia pdi-
cũt demões aliena doctrina vt qñ
ſcz diuino iudicio pmittũt aliqd
a bõis angelis addiſcere Unũ pz
q demones futura ptingẽtia ⁊ ſi
poſſint pbabiliter opinari neque
unt tñ certitudialiter ſcire. De co
gnitiõe ho tpaliũ ⁊ mutabiliũ di
cit beat⁹ auguſtin⁹. viij. de ciui. dei
capi. xxj. q angeli boni certi⁹ iſta
tpalia ⁊ mutabilia nouerãt qꝛ eo
rũ pricipales cãs in hbo dei ſapiẽ
tia cõtẽplant ſz quorũdã ſignoꝝ
nobis occultoꝝ maioꝝ experien-
tia multo plura q̃ hoies futura p
ſpiciũt. Demiqꝫ aũt iſti ſepe nũq̃
illi oĩno fallunt q ibidẽ declarãs
dicit. Aliud eñ eſt tpalib⁹ tpalia
mutabilibus mutabilia ſcire eiſqꝫ
tpalẽ ⁊ mutabilẽ motũ ſue volun
tatis ⁊ facultatis inſerere q demo
nib⁹ certa rõne pmiſſũ eſt. Aliud
aũt in eternis atqꝫ icõmutabilib⁹
dei legib⁹ q̃ in ei⁹ ſapiẽtia viuũt
mutatiões rerũ puidere dei q̃ vo
lũtatẽ q̃ tã certiſſima q̃ potẽtiſſi
ma eſt ſpũs eius participatiõe co
gnoſcere q ſanctis angelis recta
diſcretiõe donatũ ẽ. ❡ Ex qb⁹ ſe-
quunt duo documẽta. ❡ Primũ
eſt q ſancti i dei legib⁹ eternis cõ
tẽplant futura qꝛ hic hoc dicit ex
preſſe. Scdm: documẽtũ eſt q ſan
cti in diuina volũtate cognoſcũt
iſta futura cõtingentia qꝛ dicit q
dei volũtatẽ q̃ certiſſima eſt ⁊ oĩ-
potẽs iſta nouerũt. ❡ Sed rema
nẽt due difficultates. ❡ Pria ẽ ſi
demones habuerũt notitiã pphe
tiarũ aduentus xpi dicẽdũ q ſic:
cognouerũt ẽt q xps in lege ⁊ p-
phetis pmiſſus deberet eẽ verus
deus ⁊ ver⁹ hõ ⁊ q debebat p hu
mano genere de virgine naſci ⁊ pa
ti in gñre: nũq̃ tñ in ſpecie cogno
uerũt q in hoc hoie xpo iſta com-
plerent. Sciebat enim diabol⁹ p
ſcripturas ⁊ pphetas q xps ventu
rus erat verus de⁹ ⁊ ver⁹ hõ. Etiã
ſciebat tps natiuitatis xpi eẽ iple
tũ per ebdomadas danielis: tñ ne
ſciebat certitudialiter q ieſus na
zarenus eſſet ipe xps. Ueruntñ p
pter eminẽtiã ſãctitatis habebat
quandã coniecturam q ipſe eſſet
verus xps ⁊ hoc voluit experiri p
tẽptationem ⁊ per illam illum in-
ducere ad peccatũ ſi inueniret pu
rus hõ ſed neutrum obtinuit licz
tẽptauit eum de cõcupiſcẽtia ſu-
perbia ⁊ auaritia. Unũ licet ille de
mon qui xpm in deſerto tẽptauit
fuerit inter demones acutioꝛis in
genij. nũq̃ tñ ſcire potuit per cer
titudinẽ vtrũ ieſus eſſet q̃ erat p
miſſus in lege ad ſalutẽ mũdi ⁊ de
iectionẽ dyaboli niſi per quãdaz
cõiecturaz ⁊ ideo pcurauit xpi ca
ptionẽ per iudeos intelligẽs per
aliq̃ ſigna q ipe eẽt verus xps ⁊
per cõſequẽs q per eius mortem
expoliaret infernus hoc ppendit
per eius patiẽtiã ⁊ per ſcriptura
rũ impletionem ⁊ forte per ſancto
rũ patrũ in limbo exiſtentiũ exul
tationẽ. Jdeo mortẽ eius impedi
re voluit per vxoꝛẽ pylati cui⁹ pre
ces efficaces credebat in ꝯſpectu
viri ſui vt notat Nicola⁹ de lyra ſu

per math. ¶ Scda difficultas est si demões cognoscãt cogitatiões nostras. Respõdet q soli deo cognite sunt secundũ cõmunem opinionẽ doctorũ et hoc videtur per illud quod dicit primo Regũ de' aũt intuetur cor: et pmi paralipomenõ vi. tu solus nosti corda filiorũ hoim. dicit tamen hic Nicola' de lira sup illõ ad hebreos. iiij. viu' ẽ sermo dei etc. Et discretor cogitationũ et intentionum cordiũ q licet aliqui doctores dicãt ipsaz cogitationẽ nostram esse cognoscibilẽ pure substantie spũali tamẽ de intẽtiõe cogitationis ipsi ꝯcedũt q est cognoscibilis soli deo verbi gratia si cogitẽ de muliere dicũt q hoc põt cognoscere angelus bon' siue malus. Etiã ex naturalibus sed si cogitẽ de muliere intentiõe decipiẽdi ipsaz vel ad bonũ informandũ cognoscit solus deus. Et propter hoc subdit apostol' et intẽtionem cordis quia cognitio xpi non solũ se extendit ad ipsas cogitationes sed etiaz ad cogitationũ intentiones quod vt patet demonibus nõ cõuenit. Ad istud ẽt propositũ loquitur augustinus de diffinitiõib' sic dicẽs. Internas animi cogitationes dyabolũ non videre. Certi sum' sed motu eas concipi ab illo et affectionũ iudicijs colligi experimẽto didicimus secreta autẽ cordis solus ille nouit ad quẽ dicimus tu sol' nosti corda filiorum hominum.

¶ Qd artes magice demonum scientia exercentur.

Secund' punctus est cui' sciẽtia artes magice exercent et si possunt sine pctõ exerceri. ¶ Ad pmũ rñdet q artes magice exercent sciẽtia demonum sicut tradit in scdo sniarũ distinctiõe septima. Unde ibidẽ dr q eorũ scientia et virtute artes magice exercent quam sciẽtiaz et virtutez huiusmodi operando a deo demones acceperũt vel ad fallẽdũ fallaces vel ad monẽdũ fideles vel ad exercitandam et probãdã iustoꝝ patientiã. ¶ Ad secũdũ dicit q artes magice: vel diuinatiões nõ possunt exerceri vel a demonib' cõsilium vel auxiliũ requiri absq peccato nisi forte in hoc casu vbi de' diabolũ subijceret hoi iusto sicut de aliqb' viris sanctis narrat. Uoluntario aũt cõmertio non põt sine peccato Naz aut est ibi peccatũ infidelitatis vt pote si hõ demoni credendo attribuit ei aliquid diuinuz: aut est ibi peccatũ ydolatrie vt pote in oblatiõib' et sacrificijs. Aut est ibi peccatũ inobediẽtie saltẽ qr facit cõtra prohibitionem dei et ecclesie. ratio huius prohibitiõis est qr talis peccat in deũ dum recurrit ad dyabolũ quasi nõ sit oipotẽs de' christianorũ et omnino sufficiens et benignus. Itez peccat in seipsum dũ se cõmittit discrimini corporis et aie. Itẽ peccat in ecclesiã dũ hz cõmertiũ cũ illo q est oino prescisus et ecclie aduersarius et idõ i caracterib' magnũ peccatũ ẽ qr est ad ministeriũ demonũ inuocãdũ

qꝛ huiuſmodi ex ſe nõ hñt virtutẽ ſed ſolũ ex pactione diaboli. Sic eñ pãdit diabolus illis q̃ ſiunt ei familiares ꝙ talia ſigna recogno=ſcant ꝛ ad ea ſe pñtes offerant. Oſtẽdũt eñ demones ſe ꝑ illa co gi vt aliq̃d ꝟtutis oſtendãt ſe hñr ĩhmõi artibus in q̃bus ſũt mĩra nephãda ꝑ q̃ abducit hõ a fide ꝛ cultura dei. Et idõ hec facit diabo lus nõ qꝛ in illis delectet̃ ſ; poti⁹ in infidelitate faciẽtiũ. Sũt autẽ he magice artes: nigromãtia: pi=romãtia aeromãtia ydromantia geomãtia ꝛ ciromãtia q̃ ſunt diui natiões in mortuis: quo ad p̃mã in igne quo ad ſcdaꝫ: in aere: quo ad tertiã in aq̃: quo ad quartã in terra: quo ad quintã ꝛ in manib⁹ quo ad ſextã. tales magici maleſi ci vulgo nũcupant̃ ob facinoꝝ ma gnitudinẽ nigromãtici dicunt̃ q̃=bus precãtatiõibus videntur re=ſuſcitaturi mortui ꝛ ad interroga ta reſpõdere. Alij dicũt cãtatores qui artẽ verbis peragũt. Alij di=cunt̃ arioli qui circa aras ydoloꝝ nepharias p̃ces emittũt ꝛ funeſta ſacrificia offerũt hiſq; ebuletatib⁹ demonũ reſponſa accipiũt. Alij di cunt̃ aruſpices quaſi horarum in ſpectores dies eñ ꝛ horas in agẽ dis negocijs opibuſq; cuſtodiũt ꝛ quid ꝑ ſingula tẽpora obſeruare debeat hõ intendunt exta etiã pe cudũ inſpiciunt ꝛ ex eis futura p̃=dicũt. Alij dicũtur augures q̃ vo lat⁹ auiũ ꝛ voces intẽdũt Aliaq; ſingula rerũ vel obſeruatiões im prouiſas hoib⁹. Alij dicunt̃ aſtro=logi eo ꝙ in aſtris augurant̃ Alij dicunt̃ genetlici ꝓpter natalium cõſiderationes qꝛ ꝑ curſum ſyde=rũ naſcẽtiũ mores actus euẽtuſq; predicere conant̃ q̃ vulgo mathe=matici dicunt̃. ydromãtici ab aq̃s dicti ſunt. Eſt eñ ydromancia in aquarũ inſpectiõe vmbras demo nũ euocare ibi q̃ ab eis aliena au=dire ꝓnunciãt. Etiã demones in terdũ ꝑ aliquas figuras vl' ſigna q̃ in rebus inaĩatis apparẽt: q̃ ſi fiãt in aere vocat̃ aeromantia: ſi in igne piromãtia: ſi in viſceribus aĩaliũ immolatoꝝ in aris demo=nũ vocat̃ aruſpitia. ſi ꝑ ſternutatio nes hominũ vel membroꝝ ſaltus vel motus quoꝝcũq; animaliũ dicit̃ auguriũ. Si vero fiat ex ali=quib⁹ ſignis in ſpatula alicui⁹ ani malis apparẽtis vocatur ſpatulã tia q̃ ſub nomine ficte religiõis ꝑ quaſdã quas vocant ſanctoꝝ ſor tes diuinatiõis ſcientiaꝫ profiten tur. Aut quarũcũq; ſcripturarum inſpectiõe futura ꝓmittuntur. Si vero tales figure vel ſigna fiãt in terra dicit̃ geomãtia a geos ꝙ eſt terra. Si ꝟo in palmis manuũ di cit̃ ciromãtia a ciros ꝙ eſt manus talibus portẽtis per demonũ fal lacias illudit curioſitas humana quomõ id imprudẽter ſcire appe=tit qđ nulla ratiõe inueſtigare ei conuenit. Hec ſi vitanda ſunt a xp̄ia no ꝛ hoim penitus execratiõe re=pudiãda qꝛ in iſtis omnibus vel expreſſe demõ imploratur aut ꝓ pter petitionẽ hoĩs: ſe occulte de mon ingerit hanc maledictam ar tẽ primus Soroaſtes inuenit qui ſolus natus eſt ridẽdo: hũc nin⁹

vel assirior bello interfecit. Et si queras qd tales magi facere possunt. Rñdet q ipsi pmissione dei elemēta cōcutiunt mētes turbāt hoiz min⁹ in deo ɔfidētiū sensus illudunt ac sine vllo veneno hausto violētia tñ carminis ledunt et interdū perimunt. ¶ Magi ergo scdm priuatos ɔtractus quos habēt cum demonib⁹ agūt artē eorū que ars magica nō est supra ordinem naturalium causarū imo fit virtute actiuor naturaliū: tñ est supra cōprehensionē hoim et facultatē propter tria. ¶ Primo qr demones magis cognoscūt actiuor naturaliū virtutē q̃ hoies. Secūdo qr celerius possunt ea cōgregare. ¶ Tertio qr actiua naturalia q̃ assumunt vt instrumēta se possunt extēdere ad maiores effectus ex virtute aut demonū arte q̃ ex ɋtute seu arte hoim. Jnde hoibus videntur miracula et stupēda q̃ p aliqs artifices fiūt et sic pz q magi veritatē spnētes et mēdacia credētes seducti a demōib⁹ eis coaptāt cū quib⁹ sine fine pibunt: hec et plura alia de magicis artib⁹ ex libro de ciuitate dei trāsūptiue in decretis xxvi. q̄stione. v. ca. nec mirum.

¶ Ars notoria est illicita et a demonibus inuenta.

Tertius punctus est de arte notoria si est a deo vel a demonib⁹ et si psit demones infundere sciam aliquā. ¶ Ad primū rñdet scdm fratrē Johannē astenxeū. in summa sua q ars notoria est illicita et inefficax. Unde arguit a demonib⁹ inuēta. Jllicita eñ est qr vtit qbusdā ad sciētiā habēdā q̃ nō habēt scdm se virtutē causandi sciam sicut in inspectiōe quarūdā figurarū et platione quorumdā verborū ignotor et aliis hmōi. Et ideo huiusmodi ars nō vtit his vt causis sed vt signis. Nō aūt vt signis diuinitus ispiratis sicut sunt sacrāmētalia signa. Unde restat q sunt signa vana et supstitiosa et p ɔñs cōtinentia quedā pacta significationū cum demonib⁹ p̄habita et federata. Ars igit notoria quasi a dyabolo inuēta est a xpiano penitus repudiāda et fugienda sicut et alie artes nugatorie et noxie supstitionis vt augu. dicit scdo de doctria xpiana. Est etiā hmōi ars iefficax ad sciētiā acqrēdā: cū eñ per huiusmodi artē nō attēdat acqsitio scientie scdm modū hmōi cōnaturalē scz in aduenīēdo vel adiscendo cōseqūes est q iste effectus expectatur a deo vel a demonibus. ¶ Certum est autē aliquos a deo sapientiā et scientiā per infusionez habuisse sicut de salomone legit iii. reg. iii. et ii. paralip. primo. xps eñ dixit discipulis suis luce. xxvii Ego dabo vobis os et sapiētiam et scientiā cui nō poterūt resistere et cōtradicere omnes aduersarii vestri: sed hoc donū datur quibuscūq cum certa obseruatiōe sed secūdum arbitriū spūssancti scdm illō prima corinth. xii. Alii datur p spiritum sermo sapientie et c. et postea subditur hec omnia operat vnus atq idez spūs diuidens singulis

prout vult. Ad demones autē nō ptinet illuminare intellectū. Acq̄sitio aūt sapiētie & sciētie fit per intellectus illuminationē & nullus vnq̄ scientiā per demones acq̄siuit: & sic patet solutio ad secūdū. ¶ Possunt tñ demones hominibus colloquēdo aliquarū sciētiarū exprimere documēta: sꝫ hoc nō querit̄ p artē notoriā. Et si dicas ꝙ danielis primo pueris abstinentib⁹ dedit de⁹ sciētiā in omī libro & sapiētiā. Sꝫ obseruātia artis notorie est scdm q̄dā ieiunia & scdm quasdā abstinētias ergo p artem illā potest haberi talis sapiētia & sciētia. Rñdetur ꝙ illi nō abstinebāt secūdū vanā obseruātiā artis notorie sꝫ scdm auctoritatē legis diuine nolentes cibis gētiliū inq̄nari. Jdō merito obedientie a deo scientiā ꝯsecuti sunt secundum illud psalmi sup senes intellexi: q꞉ mandata tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.

Tertia cōsideratio est de bello demonū in celo. Cū em̄ angeli fuerūt creati i celo empireo vt dixit beda. & allegat magister in secundo sentētiarum distin. ij. omnes angeli fuerunt boni creati & sine vitio. Unde innocētes sunt creati non tamen virtutibus prediti que stātibus apposite fuerunt vt patet ibidem non tñ fuerunt apposite cadētibus. boni em̄ fuerunt ad deum conuersi qđ est deo adherere. mali autē fuerūt auersi a deo qđ est odio habere vł inuidere. Jnuidie em̄ mater est superbia qua voluerūt se parificare deo. vt patet eodē lib. distin. v. Et cum esset inter oms angelos lucifer excellsior. nec iter stātes aliq̄s fuit eo dignior eminētiam sue nature & profunditatē sue sciētie perpendēs in suum creatorē superbiuit tātum ꝙ voluit deo se equare vt patet libro eodē distin. vj. dixit em̄ i corde suo illud Esa. xiiij. Ascēdam in celū: vbi dicit magister distin. ij. libro. ij. ꝙ celum vocat equalitatem diuinam deo em̄ se parificare volebat: q꞉ breuissima mora la fuit vt dicit magr̄ snīa x. mora ergo vt creati fuerunt angeli quidā deo adheserunt per charitatē. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauitatem & sic inter vtrosq̄ factum est preliū magnū in celo Michael & angeli ei⁹ &c. & nō preualuerunt dracho & angeli ei⁹ neq̄ locus inuētus est amplius eoꝝ in celo apocalypsis. xij. Hoc autem prelium in celo nō est intelligendum materiale: sed spirituale quod factum fuit q̄ñ boni & mali diuersos effectus & consensus habuerūt quādo dixit lucifer Ascendam in celum & ero similis altissimo vbi magister dicit non p imitationem: sed per equalitatē potentie vbi supra. Ecce affectus & consensus superbie. Et econuerso boni angeli humilem habuerūt affectum. Unde Michael dicitur preliasse cum drachone: quia Michael interpretatur quis vt deus. Ecce humilitas & reuerentia. vn̄ psalmo. lxxxij. Domine q̄s similis

erit tibi: quasi dicat nō lucifer sup bus nec quicq̄ alius: sic ergo mi chael cum angelis suis facto plio magno haberūt victoriā de supbo lucifero: ⁊ ei adherētib⁹ q̄ pcipita ti sunt de celo. Et vt dicit Franci scus de maronis in tractatu ange lorū duplex fuit ibi pugna. quarū pria sumpsit initiū a lucifero: sicut eīm nūc ipellit hoīes ad peccādū sic ⁊ tūc impulit sanctos angelos ad ꝯsentiēdū sibi sed viriliter resti terunt. ¶ Secūda pugna sumpsit initiū ab archāgelo michaele vi dēs aūt ꝙ alter deliq̄rat ⁊ ꝙ mor te dign⁹ erat ⁊ ꝙ ī celo cū sanctis angelis habitare non debebat ex pulit eū viriliter ⁊ in istū aerē ca liginosuꝫ ſm petrū apostolū dicē cit. ij. petri. ij. licet lucifer restiterit quātuꝫ potuit: sed non pualuit vt dictū est. Et si queraī quāta fuit mora inter creationē angelorꝫ ⁊ casum eoꝝ de celo. Doctores com muniter dicunt ꝙ fuit morula par ua scilꝫ a principio aurore vsq̄ ad creationē lucis vbi dicit: de⁹ diui sit lucē a tenebris. Sed tamen ge raldus odonis ī suo secūdo sentē tiarū distictiōe quarta questione quarta dicit ꝙ fuit mora septē die rū ad min⁹ inter instans creatiōis ⁊ auersiōis bonoꝝ ⁊ inter instans creatiōis ⁊ auersiōis malorū ꝙ si ne piudicio sentētie melioris pro bat duplici rōne pro cui⁹ pbatio ne supponaī ad presens ꝙ angeli fuerūt creati prima die hoc dicit magister. Tūc arguiī sic mali an geli post lapsum non fuerūt valde boni. id est optimi q: post la psum nunq̄ fuerunt boni: sed septima die a pimo instāti creationis sue fuerūt valde boni: ergo ad minus inter primū instās creationis ⁊ la psum malorū fuerūt septem dies. minor pbaī p textū q: vidit deus cuncta que fecerat ⁊ erāt valde bo na ⁊ factū est vespere ⁊ mane sext⁹ dies: septimo vero diei benedixit de⁹ Gen. ij. Ex quo sic pōt secun do argui. Angeli mali post lapsuꝫ nunq̄ receperūt bñdictionē dei: ſꝫ die septimo receperūt bñdictio nē dei ergo añ diē septimū nō fue runt lapsi pbaī in ꝯtrariū per tex tum Gen. ij. c. Et bñdixit de⁹ diei septimo glo. id est omnib⁹ creatu ris ergo oēs creature receperunt bñdictionem dei die septimo. Et si dicaī ꝙ natura spiritualis opa tur in instātia fortiori q̄ sol qui ra diuꝫ in instanti producit. Cum er go prima opatio angeli fuerit cō uersio vel auersio ergo in instanti fuerūt ꝯuersi vel auersi. Rñdet p dictus doctor ꝙ prima opatio nō fuit cōuersio vel auersio: sed fuit admiratio: q: in illis septem die bus steterūt in admiratiōib⁹ stu porosis operū sex dierū ⁊ istud vi detur pbabile nisi aliquis sanct⁹ expresse diceret oppositꝫ. Sꝫ die vij. cū deus benediceret illi diei be nedixit cūctis operibus ⁊ benedi ctione accepta quasi licētia ⁊ mā dato accepto ꝙ oīa facerent debi tum suū angeli diuisi sunt in tres partes. omnes eīm firmauerūt se in amore: quidā in amore bonita tis q̄dā in amore diuine iustitie: q̄ dam in amore ppie potestatis ⁊

excellētie: ꝛ hec tertia pars vitia corruit: de qua dicit Johannes in apoca. xij. ꝙ draco de celo cadens secū traxit tertiā partē stellaꝝ. ꝑsꝰs vero nihil faciebat nisi qꝺ stabat i admiratiōe stupenda. Uidebāt eñ subito celū extēdi: ꝛ de nihilo ꝑduci ꝛ sic de aliȷs opibꝰ de quibꝰ oēs hoīes possūt mirari oībus diebꝰ vite sue. ¶ Et si vlteriꝰ queraꝫ qꝺ fuit illꝺ peccatū tante grauitatis qꝺ illud nō potuit sustinere celū. Rūdetur ꝙ quādoqꝫ fuerūt peccata q̄ pmꝰ cōmisit angelus i celo. ꝑmuꝫ fuit peccatū luxurie nō carnalis sꝫ spiritualis ꝭꝫ scotū i secūdo sentētiarū distinctione. vj. q̄stio. ij. hec autē spiritualis luxuria nihil aliud est q̄ꝫ amor inordiatus suīȷpsiꝰ: ꝛ sic lucifer se suumqꝫ priuatū bonū excecatus inordinate dilexit intm̄ ꝙ ꝓcessit vsqꝫ ad contēptū dei. Uñ beatꝰ augustinꝰ. xij. de ciui. dei. c. j. ponēs differētiam īter bonos angelos ꝛ malos dixit ꝙ in mūdi principio boni angeli a malis fuerūt diuisi: qꝛ illi in cōmuni bono qꝺ est deꝰ ꝑstiterūt Aliȷ potiꝰ sua ptāte delectati velut summū bonū sibiȷpsis esse a cōmuni bono ad ꝓpria defluxerunt Ex quo dicto accipiunꝫ duo documēta theologica. pmū est ꝙ principiū oīs boni moralis ē amor boni cōīs: qꝛ boni angeli in hoc ꝑmo meruerūt. Scd̄m est ꝙ principiuꝫ oīs mali moralis est inordiata dilectio boni ꝓpriȷ q̄ idemonibꝰ fuit pria radix peccati. Secūdū fuit peccatū supbie ꝛ ꝑsumptiōis videns eñ se lucifer nobilissimū in donis naturalibꝰ nō dedit honorē deo: sed inaniter gloriatꝰ est in seipso. Uñ apostolis gloriātibꝰ de ptāte eis data sup demones xp̄us dicit Luce. x. videbā sathanā ꝑpter eiꝰ inanē gl'iaꝫ quasi fulgur ꝺ celo cadentē de qua supbia dicitꝫ. Eccle. x. Initiū oīs peccati superbia est. Tertio peccauit pctō auaritie et ambitiōis· qꝛ vidēs se pulcherrimuꝫ sup oēm creaturā quē deꝰ cōdiderat· oībꝰ cōcupiuit ꝑesse seipꝫ reputās ad hoc dignū ad qꝺ attigisset si stetisset ꝭm Anselmuꝫ. sic eñ i ꝑmanēdo. xij. excellētias habuisset. qꝛ fuisset optima creatura fuissꝫ deo acceptissimꝰ fuisset felicissimꝰ fuisset deo sitimus fuisset pulcherrimꝰ fuissꝫ deo familiarissimꝰ fuisset dulcissimꝰ fuisset potētissimꝰ fuisset oīꝫ pōtifex fuissꝫ oīꝫ pncepꝰ fuissꝫ oīꝫ doctor ꝛ fuissꝫ oium pr̄. Sꝫ qꝛ sine meritis ꝓpria auctoritate ꝯcupiuit ꝑesse deliqt nolēs deo subesse Esa. xiiij. sup astra celi exaltabo soliū meū. Quarto peccauit pctō inuidie ꝛ emulatiōis Uñ inuidia ē tristitia de appatēti ꝓsperitate alteriꝰ: sꝫ lucifer cōtristatꝰ est: qꝛ deꝰ oībus ꝑerat ꝛ nulli suberat ergo iuidit: de q̄ inuidia dr̄ sapi. ij. Inuidia dyaboli mors intrauit i orbē terraꝝ. Quito peccauit pctō ire ꝛ idignatiōis: qꝛ vidēs se delectū a padiso delitiaꝝ. Ascendit eiꝰ malicia vsqꝫ ad odiū dei. et tūc cadens de celo bellauit cōtra hoīeꝫ: vt diceꝫ infra cōsideratiōe vj. Et factꝰ est homicida. Unde ioha. viij. Ille erat homicida ab initio ꝛ iveritate nō stetit. Nō ē ergo

mirãdũ si sic miserabiliter lucifer cũ sibi adherẽtibus vict⁹ cecidit de celo cũ tã grauissime peccauerit cõtra creatorẽ suuʒ. Et si q̃ras quot demones ceciderũt. Rñdet ꝙ secundũ ꝙ notat in summa veritatis theologice lib.ij. In quolibet ordine angeloꝝ sunt tot legiones quot sunt vnitates in legiõe ꝛ sic i quolibet ordine sunt sex mille sexcente sexaginta sex legiones angeloꝝ. Et cũ tertia pars angelorũ ceciderit sicut notat a magistro dist.vj.lib.secũdi ca.j.q2 cecididit dracho ꝛ traxit secũ tertiã partẽ stellarũ celi. Apoca.xij.sequit qḋ erit summa legionũ oĩm angeloꝝ lix.milia ꝛ nouẽcent.c.iiij.legiões ꝛ diminuẽdo pl⁹ summa oĩm erit trecenta nonaginta nouẽ computat ꝛ nouẽ centa viginti milia ꝛ q̃tuor angeli. Sequitur etiam ꝙ demones q̃ ceciderũt de celo scḋʒ cõputationẽ nouẽ ordinũ angeloꝝ sunt decẽ ꝛ nouẽ milia nouẽ cẽtenonagitaocto legiões demonũ q̃rum summa scḋm verã cõputationẽ est cẽtũ trigintatria cõputa ꝛ tricẽtasex milia ac sex cẽta sexagitaocto demonia sicut ptʒ dis.xliij. secũdi cap.notãdũ. ¶ Opinio tñ cõmunis doctorũ est ꝙ tot ceciderũt quot possunt vnũ angelorũ ordinẽ constituere ꝛ cõmuniter numerus angeloꝝ cadẽtiũ ẽ sex mille sexcẽte sexaginta sex legiones: q2 totidẽ sunt legiões in quolibet ordine quot sunt vnitates i legione vt dictũ ẽ. Erit ergo vera summa demonũ cadẽtiũ scḋm hãc cõputationẽ.xliij.cõputa ꝛ.iiij.cẽta triginta quinq3 milia ꝛ q̃ngẽta q̃nquagita sexagita sex demõia. Ex q̃bus manifeste pʒ excessus numeri bonoꝝ angeloꝝ scḋʒ vtrãq3 viã expellentiũ p̃dictos demones de celo ꝛ iubilantiũ ante deum in secula seculoꝝ: pʒ etiam ex p̃dictis numerus saluandorũ. Ad hoc eñi venit fili⁹ dei q2 vt ait paulus ad ephe.j. pposuit in eo dispẽsatiõeʒ plenitudinis tpis instaurari oĩa q̃ in xp̃o i terris ꝛ i celis sunt scilicet supplẽdũ numeꝝ angeloꝝ cadentium in celo ꝛ renouãdo oẽs peccatores in terra. Nunc aũt de saluãdoꝝ numero fuit duplex opinio doctoꝝ. Augustin⁹ vult ꝙ tot saluabunt quot ceciderũt: ꝛ sic dic sicut supra dictũ est Gregorius vero dicit ꝙ tot saluabunt q̃t remanserũt: ꝛ allegat illud. Constituit terminos populoꝝ iuxta numerũ filioꝝ dei: tenẽdo ergo ꝙ due partes angelorũ remãserunt scilʒ sex chori cũ i qualibet legiõe sint sex milia sexcẽte sexagita sex legiões patet: diminuẽdo ꝙ eorũ summa est ducẽta sexaginta sex cõputa ꝛ sexcẽta tridecim milia ꝛ trecẽti trigita sex angeli totidẽ ergo anime erũt saluãde. Quibusdã vero placet ꝙ in paradiso erũt duo parietes sic ꝙ numerus supplebit per ṽgines: ꝛ i altero piete tot erunt aĩe saluandorũ quot angeli sunt in altero pariete: quid d sit de numero saluandoꝝ deus determinate nouit q̃ solus numerat multitudinẽ stellaꝝ: ꝛ eis oĩbus nomina vocat: ꝛ hoc videt mihi securi⁹ dicendũ cum ecclesia hoc videatur

tenere vt ptz in collecta. Deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.

¶ De hitatõe demonū post casuz

Quarta consideratio est de habitatione demonum. Circa quod notandum quod locus demonū post suum lapsum a celo vsqz ad diem extremi iudicij nō est locus subterraneus quem vocamus infernū sed aer caliginosus i quo multitudo demonum inhabitat et hunc locū sequestratum prouidit diuina clementia ne nimis acriter nos tētarēt. Nō tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Unū quod habitent in aere caliginoso hoc diuine sentētie est. quod vero ad nos veniāt hoc diuine pmissiōis est. et cū duplex interstitium sit probabile videt quod ipsi sint in medio vbi est turbulētia et varietas impressionū et hic est quod frequenter commouent vētos pluuias et tēpestates: vtrū vero aliq detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatū hoc autez bene credo quod aliq tendunt illuc ad torquēdas animas secundū quod habēt deputata īter se maledictiōis officia verba sunt dñi bonauenture in secundo sententiarū. Magister etiā loquēs de loco habitationis demonū. lib. ij. distinctione. vj. dicit quod lucifer et illi q peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istū aerem caliginosum qui est eis vt carcer vsqz ad diem iudicij et hoc propter nostraz probationē et subsequēter dicit quod demones alternatis vicibus tendunt in infernū: qui illuc aīas detinent atqz cruciant Huic etiā sentētie concordat beatus augustinus. viij. de ciuitate dei ca. xxij. vbi dicit quod demones i hoc aere habitant: qz de celi sublimitate dei ccti merito ingressibilibus transgressionibus in hoc sibi congruo velut carcere dānati sunt. Ex quo dicto accipit documentum quod demones vsqz ad diē iudicij sicut dicit magister in inferno nō sunt inclusi: sz in hoc aere caliginoso cōmuniter detēti. Sz est dubitatio vtrū vbicūqz sint demones puniātur igne materiali. q daz voluerūt dicere quod sic lz dicant quod minus intense qz post vltimā damnationē et hoc pbant p quandam glosam sup illud Jacobi. iij. inflammata a iehenna q dicit sic. Jehenna est dyabolus pter quem facta est: sicut enī iehēna semp ardet sic dyabolus vbicūqz sit siue i aere siue sub terra secū fert semp tormenta flāmarū sed hoc non videtur intelligibile quod ignē cremātem vbicūqz sint secū circunferant. Et ideo dicunt alij quod demonibus differtur pena ignis vsqz ad diē iudicij. tū vt eorū exercitium non obmittatur. tum etiaz vt diuina clemētia ostēdat que sustinet vasa ire apta i interitū in multa patiētia qua retribuet omnibus secundū fructū adinuentionum suaruz. Et hec positio videt probabilior et illa glo. si inspiciantur sequentia nō intelligitur de flamma ignis materialis sed de flāma vitiorum scilz super-

bis irez inuidie: quibus cōtinue tor quētur hec de mēte dñi bonauen ture in scdo sententiarum.

¶ De ptāte demonū z sup quā gē tem maiorē principatū obtinent.

Quinta considera tio est de ptāte demonū cum enī habitū sit q̄ de mones habitāt vt cōiter i aere ca liginoso videndū est de eo⁊ ptāte quanta scʒ est. Ad qd̄ rn̄det beat⁹ Job in capi.xlj. Dicēs de dyabo lo q̄ non est potestas super terraʒ que cōparetur ei. z dicit̄ super ter ram ad differētiā ptātis q̄ in celo est q̄ est dei z sanctorū angelo⁊ si tamen loquamur q̄ntum ad cōdi tionē nature non est potestas nec in terra nec i celo equalis sue po tētie. Uñ de lucifero scribitur eze chie.xxxj. omne lignū padisi nō ē assimilatū ei z pulchritudini eius qm̄ speciosum eū feci. Sed oritur difficultas q̄ si nō est ptās super terrā que cōparet̄ ei vt expositū est. sequit̄ ergo q̄ sua potestas est infinita q̄ infinitum finito est cō parabile infinito vero nō. Respō det̄ q̄ hic accipit̄ cōparatio p eq̄ tione. cōparet̄. i. equet̄. nec loq̄tur d̄ cōparatiōe sed de eq̄litate. Uñ gregori⁹. xxxiiij. moraliū. ptās ei⁹ sup terrā cunctis eminentio⁊ p hi betur q̄ z si actionis sue merito inter homines cecidit naturā tñ sue magnitudinis nō amisit. cui⁹ adhuc virib⁹ hūana omnia supat licet sanctis hominibus meritorū suo⁊ deiectiōe subiaceat. Unū z eis de sanctis cōtra hūc decertātib⁹ z retributiōis sue meritū crescit q̄ ille ab eis vincit̄ q̄ per nature po tentiam quasi iure se hominib⁹ su peresse gloriatur: hec grego. Sic ergo lʒ loquēdo de fortitudine na turali nō sit potestas sub deo sup terrā que comparet̄ dyabolo. si tā mē loquamur de potestate q̄ dat̄ a gratia: iusti homies potētiores sunt demone. Et sic intelligit̄ di ctū augustini q̄ nihil est forti⁹ ani mo habente charitatē: z illud can ticorū.viij. fortis est vt mors dile ctio. Notandū est scd̄m magistruʒ in secundo distin.vij. q̄ demones multa possunt per nature subtili tatem que tamen nō possunt per dei vel bono⁊ angeloruʒ prohibi tionem quedā etiam non possunt facere licet a superiorib⁹ angelis permittant̄ q̄ a deo id facere non permittuntur: pmissa tamē fuit eis ptās detrudēdi sanctos patres i limbo ante aduētū xp̄i quia licet deleret̄ i eis culpa originalis pec cati z actualis q̄ntū ad maculā z q̄ntū ad diuinā offensaʒ z q̄ntū ad maculā z q̄ntū ad reatū gehenne. non tamē q̄ntum ad reatū visiōis diuine vt notat alex. i tertio sentē tiarū. Et si queras vtrū demones aliquid timeant videtur q̄ nō q̄ de dyabolo dicit̄ iob.xlj. q̄ factus est vt nulluʒ timeat glosa nec deū nec q̄ passur⁹ est. Respondetur q̄ glosa illa itelligit̄ de timore filia li vel̄ initiali q̄ nō est in demonib⁹: nō de timore naturali q̄ naturalīr timēt tormēta q̄ isto modo dicit̄ iacobi scdo: dmōes credūt z cōtre miscūt: z math.viij. z luce.viij. Et

mebant puniri ab eo. lz ergo magna sit demonũ ptãs nõ tñ sic qui sit alia supior quã timẽt. Unñ augustinus sup ps. diabol⁹ vult plurimũ nocere ⁊ nõ põt q2 ptãs sua est sub ptãte. Nam si tantũ posset nocere dyabolus q̃tũ vult aliq̃s iustoꝶ nõ remaneret. Querunt in dei exo. viij. quare magi pharaonis nõ potuerũt facere cynifes ⁊ rñdent ꝙ causa ẽ: q2 demones nõ habent ptãtem sup aliqđ corpus minus grano ordei qđ apparet irratiõabiliter dictũ q2 qui hz ptãtẽ supra mai⁹ habet potestatẽ supra minus lz nõ econuerso. Sed causa potissima quare nõ potuerũt facere illud signum est q2 nihil possunt nisi quantũ voluntas diuina pmittit ⁊ ei⁹ bonitas infinita. Ad illud etiã ꝓpositũ loquẽs ambrosius sup lucã dicit sine pmissione dei diabolũ nõ posse nocere cognoscas. nec potentiã diaboli magis timeas q̃ dei offensam. Et chrisostomus sup mattheũ dicit. In primis grauis ⁊ insustinibilis est impet⁹ diaboli quẽ si quis forti aio sustinuerit in scđo inueniet eũ infortiorez. quãto eñ plus pcussus fuerit magis refrigescit ⁊ deficit ⁊ sicut se ingerũt demones peccatorib⁹ vt faciãt eos ruere in pctm̃ sic refugiunt qñ vident peccatorez a deo exauditum ⁊ liberatuz ⁊ dicit magister in scđo distin. vj. ꝙ diabolus qui de aliquo vicio aliquẽ tẽptauit hominẽ cum superatus ab eo fuerit deinceps illum hominẽ de illo vicio de quo superat⁹ est tẽptare nõ licebit. Sic ergo pz quã titas ⁊ defectus potẽtie demonũ. Dicet forte desiderãs scire q̃ gẽs est in mundo supra quã dyabol⁹ maiorẽ potestatẽ habet. Respondet ꝙ hec est gens iudeoꝛuz. Unde sciẽdũ sicut notat Nycola⁹ de lyra supra mattheuz ꝙ ptãs dyaboli fuit electa q̃dãmodo a populo iudaico per legislationem q̃ excludebat cultũ demonum ⁊ inducebat ad colendum vnũ deum verũ ⁊ sic electus trãsijt ad possidẽdũ gentiles sine lege ⁊ prophetarũ oraculo viuẽtes. Et ideo eos tenebat ĩ idolatria subiectos: sz adueniẽte xpi pdicatione ⁊ apostoloꝝ: iudei pro maiori pte fuerunt icreduli: gẽtiles aũt deuote fidẽ xpi ad pdicationẽ xpi ⁊ apostolorũ acceperunt ⁊ sic dyabolus eiectus ab eis p fidez xpi reuersus ẽ ad possidendũ populũ iudaicum errore excecatũ: ⁊ sic facta sunt nouissima hui⁹ ppli peiora prioib⁹ Math. xij. q2 stat⁹ populi iudaici peior est mõ q̃ fuit a principio añ legẽ datã ⁊ sic maiorem ptãtẽ super eũ demones habent q̃ sup alterum. q2 regressus dyabolus ad populum iudaicuz assumit septẽ spiritus neqores se ⁊ ingressi habitãt ibi Mar. xij. per quos septẽ spiritus vniuersitas vitioꝝ intelligit. Sed remanent due difficultates. Prima est si dmones possunt facere miracula. Respondet ꝙ solus deus põt facere miracula. Unde cũ aliqua virtus finita ꝓpriuz effectuz operat ad quem determinat nõ est miraculum licet posset esse mirum alicui q̃ illã virtutem

nõ cõprehendit sicut miruz videt ignaris q magnes trahit ferrum vel q aliqs paruus piscis sit retinens nauẽ. Cũ ergo dyabolus sit creatura z notũ est q ois creature potẽtia est limitata ad aliquẽ determinatũ effectũ vel ad aliquos. quicqd ergo virtute dyaboli vel cuiuscũqz creature fit nõ põt dici miraculũ ppie. Et si sit mirũ creature virtutẽ illi⁹ nõ cõprehẽdẽti. Quod autẽ fit virtute diuina cuz sit infinita vere miraculũ est cum de se incõprehẽsibilis est. Unde z Aug.ij. de ciuitate dei.c.xviij. loquens de grauitate persecutiõis antixpi scilz per que illam operabitur dicit. tũc soluet sathanas: qz per illũ antixpus in omni sua virtute mirabiliter quidẽ: sed mẽdaciter operabit. Sequitur eñ deus dyabolo ista pmittet facere iusto suo iudicio: cõuis facit ille iniquo malignoqz cõsilio demones ergo non faciunt miracula: sz qdaz mira. Et si dicant miracula sunt falsa: qm mortales sens⁹ p fantasmata decipit vt qd nõ facit facere videat z talib⁹ signis z falsis miraculis seducent q seduci merebuntur p eo qd dilectionẽ veritatis non receperũt vt salui fierẽt. Et id dicit apostolus.ij.thessa.ij. mittit eis deus operationẽ erroris vt credãt mẽdacio. Demones tñ propter virtuti dimissi possunt facere ea que causari possũt ex motu locali: z cõseqnter possẽt ignẽ de celo aereo inferius emittere z vẽtũ turbinis cõmouere sicut ptz Job.j. Et isto modo antixpus faciet ignẽ de celo descẽdere pmittẽte deo demonis ptãte: vt ptz Apoca.xiij. Sciendum etiã q secundũ q dicit hieronim⁹ q licz virtute magica possint aliqua miracula fieri vt illa q pertinẽt ad curiositatẽ tantum z vanitatem sicut symon magus faciebat statuas ambulare loqui et ridere z similia vt habet i itinerario clemẽtis. Sed illa q sunt salubria vt curatio languidorum illuminatio cecorũ z huiusmodi non possunt magicis artib⁹ siue a demonib⁹ fieri. Et ideo talia cũ fiũt debẽt attribui virtuti diuine qualia xps faciebat. ¶ Et si dicas q i vita sancti bartholomei legim⁹ q quidam demõ curabat infirmitates. Rñdetur q hoc faciebat non sanãdo: sed a lesione quã faciebat cessando. Secũda difficultas est si demões sunt differẽtes potestate volo dicere si iter demões sunt principat⁹ quibus alij alijs potẽtiores dicant. Respondeturqz sic quia de dyabolo dicit Job.xli. q ipe est rex super filios superbie: et magister sentẽtiarum secundo distinctione sexta, capit.iiij. dicit qd durãte mundo angeli angelis homines hominib⁹ demones demonibus presunt. z secundũ gradus scientie habẽt gradus presidẽtie. Item super illo Matth.xxv. Ite maledicti in ignẽ eternuz qui paratus est dyabolo z angelis ei⁹ dicit ei⁹ ratione subiectionis secunduz glo. Sed obijceret aliqs si pricipatus z platio est inter demões aut erit in eis per naturam aut p violentiam aut de iure. Non per

naturā quia tūc in iudicijs dīe īter eos prelatio nō cessaret qđ est contra sacrā scripturā qꝛ tūc euacuabit xp̄s oēm principatū ꝛ potestatem. Nec ꝑ violētiā qꝛ tūc semꝑ essent discordes cū tamē semꝑ concordent ꝯtra hoiem impugnādū. Nec etiā de iure quia semꝑ ꝓcipeꝛent ꝯtra deū in quo nō est obediendū. Itē seruitus est introducta ꝓpter pctm̄ vt dicūt theologi ergo si est seruit⁹ inter demōes tunc lucifer cū sit sūmus peccator deberet oib⁹ subijci. cui⁹ ꝯtrariū dicit iob scꝫ ꝙ ip̄e est rex suꝑ filios suꝑbie. Rn̄detꝛ ꝙ sicut multi latrones ꝓncipi latronū voluntarie se submittūt vt in vnū cōueniāt scꝫ in rapina sic oēs demōes lucifero se volūtarie subijciūt vt in vnū ꝯueniant ꝯ̄ hoiēꝫ impugnādo. Vn̄ ꝛ eadē prelatio est inter demones assumpta volūtarie sicut iter angelos de iure diuino rōne preeminētie naturalis vt diuine institutiōis ꝛ sicut cuilibet regno ꝛ ꝓuincie ꝓfigitur vn⁹ angel⁹ bon⁹ tanꝙ pꝛinceps vt colligitꝛ ex illo daniel. x. princeps regni ꝑsarū restitit mihi. xxj. dieb⁹ ꝛ nunc reuertar vt prelier aduers⁹ persarum principes. ꝛ paulo post. Cum em̄ egrederetꝛ apparuit pꝛinceps grecorum ꝛc. Sic etiam cuilibet regno ꝛ prouincie ꝓfigitꝛ a demonibus vn⁹ demō tanꝙ ꝓnceps. Ex quo etiam sequitꝛ ꝙ sicut cuilibet ciuitati ꝛ cuilibet castro ꝓfigitur a deo vnus angelus bonus de negocijs cōib⁹ curam habēs ꝗtū sibi possibile est sic etiā cuilibet ciuitati ꝛ castro ꝓfigitur a demonibus vn⁹ demō ad negocia cōmunia ꝑturbanda ꝗtuꝫ sibi possibile est. Sequitꝛ etiaꝫ tertio ꝙ sicut cuilibꝫ archiep̄o ꝛ ep̄o ꝛ sacerdoti parrochiali pꝛefigitur a deo vnus angelus bonus curam hn̄s de negocijs ad salutē aīarū pertinentibus. Sic cuilibet ꝓdictoꝝ ꝓfigitꝛ a demonib⁹ vn⁹ demon curaꝫ hn̄s de perturbatiōe salutis aīarum ꝛ quāto sanctior est ꝑsona tāto potētior est diabolus ei assignatus. Et nisi de⁹ gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelū omnia cōmunia officia demones impedirent. Infertꝛ etiā ex ꝓdictis ꝙ non solū vnus demō est pꝛinceps alioꝝ demonū sed etiā maloꝝ hominuꝫ. Unde in euangelio diabol⁹ semꝑ vocatꝛ pꝛinceps hui⁹ mūdi qꝛ dn̄atꝛ hoibus mūdialiter viuentibus in quātū se ei subijciūt per peccatū.

De bello demonū post casū ꝺ celo

Sexta cōsideratio est de bello demonū post ꝗ̄ ceciderūt de celo vsꝙ ad aduētuꝫ xp̄i. Uidēs em̄ diabolus se expulsum a celo in magna tamen pr̄āte relictū cogitauit quō possit displicere deo ꝛ ī oībus sibi cōtrariari. ꝛ quia vidit primū hominē in terrestri ꝑadiso collocatū innocētia decoratū ac oīm bestiarum pisciū ꝛ volatiliū dn̄m necnō possessurū in celo sedes quas ipse cū sibi adherentib⁹ ꝑ suꝑbiā amiserat. doluit vehemēter ꝛ inuidēs ei⁹ felicitati ꝓposuit ip̄m debellare ꝛ totalꝛ inficere cognoscēs qđ ex putrida radice nō possunt nisi

poma ?miculosa gñari. Bellauit
ergo cũ hoie primo p mediũ mulie-
ris ⁊ miser hõ lȝ esset fortior demo
ne p innocẽtiã: ptectis tñ armis in
nocẽtie sue vt mulieri cõplaceret
relicto deo ⁊ tradito padisi castro
sibi cõmisso inimico dei scȝ diabo-
lo negata obediẽtia regi supno .s.
deo libere se tradidit proditor fa-
ctus in manib⁹ diaboli. ⁊ sic habi-
ta victoria de hoie primo indignat⁹
de⁹ pter pditionẽ ⁊ q sic armis
innocẽtie ptectis captiuũ diabo-
li se fecerat cuȝ posteritate sua eie
cit ipm de terrestri padiso. geñ. iij.
⁊ misit ipm in exiliũ locũ bestiarũ
⁊ lachrymaꝝ vallẽ. Expulso ergo
hoie primo de paradiso gaudẽs nõ
modicũ diabol⁹ cogitauit quõ am
pli⁹ posset displicere deo ⁊ videns
duos filios adã .s. abel ⁊ caym quorũ
prim⁹ erat a deo dilectus. Bella-
uit ꝯ eos p artẽ diuisiõis ⁊ inuidie
⁊ deuicit Cayn q fratrẽ suũ Abel
occidit geñ. iiij. Bellauit etiã ꝯ fi-
lios Seth p carnis ꝯcupiscẽtiã ⁊
deuicit eos cũ scȝ acceperũt filios
hoim scȝ descẽdẽtiũ de cayn ex q-
bus pcreati sunt gigantes a sclo
viri famosi Geñ. vj. ⁊ cum viderat
multiplicatũ genus humanũ. Bel
lauit ꝯ eũ per luxuriã ⁊ tã viriliter
pugnauit q deuicit eũ sic q i toto
gñe humano solũ octo psone mun
di ab illo vicio reperte sunt immu
nes. De aliis aũt scriptũ est q oĩs
quippe caro corrupat viã suam p
pter qd indignatus est deus mun
dũ castigauit diluuio gñali intm̃
q solũ dicte. viij. psone i archa noe
liberate sunt vt pȝ Geñ. vij. ⁊ viij.

Per quas iterũ ppagatũ est gen⁹
humanũ. Bellauit ꝯ filios noe et
deuicit cham cũ ꝯ paternuȝ hono
rẽ verẽda pris discooperuit geñ.
ix. ppt qd meruit maledici. Bel-
lauit ꝯtra caldeos p ydolatriaȝ ⁊
deuicit eos cũ ignez adorauerunt
geñ. xj. Bellauit ꝯtra genus filio-
rũ noe ⁊ deuicit eos p superbiam
volẽtes turriȝ edificare q vsq ad
celũ ptingeret ppter qd indigna-
tus de⁹ vnũ labiũ qd ante erat: di
uisit ⁊ cõfudit vt pȝ geñ. xj. Bella
uit ꝯtra sodomas ⁊ gomorreanos
⁊ deuicit eos p pctm̃ ꝯtra naturã
ppter qd indignatus de⁹ igne ce-
lesti destruxit illas qnqȝ ciuitates
cũ habitatorib⁹ coꝝ ⁊ cũcta terre
virẽtia exceptis solũ loth vxore ⁊
filiab⁹ suis vt pȝ geñ. xx. Bellauit
ꝯ filios abrae scȝ ysaac ⁊ ysmael. ⁊
deuicit ysmael cũ fuerit vir super-
bus onager palustus sagittarius
⁊ ydolatra pessimus vt pȝ geñ. xx
ij. Bellauit ꝯ filios ysaac .s. iacob
⁊ esau ⁊ deuicit esau per gulã ven
didit eñ primogenita ppter lenti
culã geñ. xxvj. De his i psona dei
dicit ppheta. Jacob dilexi. Esau
aũt odio habui. Bellauit etiã ꝯ fi
lios iacob q cũ eẽnt duodecim de
uicit. xj. eorum p crimẽ pessimum
⁊ inuidiam ⁊ facti sunt vẽditores
fratris sui innocẽtis Joseph geñ.
xxvij. ppter quod indignatus est
deus tradidit eos in captiuitatez
quadringẽtis ãnis ⁊ vltra in egy
ptum. Bellauit etiam contra egy
ptios per crudelitatem intantuȝ
vt affligerẽt filios israel in luto ⁊
latere ppter quod permisit deus

indurari cor pharaonis vt ad nihil pietatis moueref: z indignat⁹ deus ꝯ egyptios occidit priogenita eoꝝ z submersit eos in mari rubro filijs isrl' liberatis Exod. xiiij. Bellauit iterū cōtra filios israel per ydolatriā z deuicit eos cū scꝫ fecerunt vitulū z adorauerūt propter qđ z alia crimina quibus vulnerauit eos indignatus de⁹ peremit eos in deserto geñ. xxxiij. Sic ꝙ de sex centū milib⁹ qui exierunt de egypto solū duo scꝫ caleph z iosue intrauerūt terraꝫ ꝓmissionis. Bellauit etiā ꝯtra filios israel in deserto z deuicit aliquos eoꝝ per murmuratiōnē scꝫ dathā z abirō z chore ꝓpter qđ indignatus de⁹ aperuit terrā z descēderunt viuētes in infernū sicut ptꝫ nume. xvi. Bellauit iterū cōtra filios israel per homicidiū z deuicit eos cum scꝫ occiderunt prophetas amicos dei z impleuerūt hierl'm sanguine eoꝝ vsqꝫ ad eos ꝓpter qđ z indignatus deus tradidit eos ī captiuitatē babylonie. lxx. annis. Bellauit cōtra saul primū regē israel z deuicit eū per inobedientiā propter qđ īdignatus deus tradidit eos in captiuitatē z scidit regnuꝫ israel ab eo. primi Regū. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. primi Regū vltio. Bellauit cōtra regē dauid per superbiā luxuriā z homicidiū z deuicit eū cuꝫ scꝫ numerauit populū. ij. Regū vltimo. Accepit bersabee vxorē vrie z interfecit vriam secundi regum. ix. propter qđ indignatus deus licet penituerit percusso populo nō edificauit sibi templuꝫ siue domū quā cogitauerat. Bellauit cōtra salomonem per luxuriam z ydolatriā z deuicit eū quia adamauit mulieres alienigenas z fecit multa templa ydolorum vt patet. iij. Regum xi. Bellauit cōtra roboam per superbiam z deuicit eum ꝓpter qđ indignat⁹ dñs recessit israel a domo eius vsqꝫ in presentē diē vt ptꝫ iij. Regum. xij. Bellauit cōtra hieroboam ꝑ ydolatriā z deuicit euꝫ quia peccare fecit isrl' vitulos aureos adorando vide. iij. Regū. xij. Bellauit ꝯtra sennacherib per superbiam z deuicit eum cum blasphemauit cōtra deū israel. ꝓpter quod indignatus de⁹ percussit ꝑ angelum suum in castris assiriorū centum z octuaginta quinqꝫ milia z ipsum occiderūt proprij cuꝫ ydola in templo suo adoraret: ptꝫ esa. xxxviij. Bellauit contra nabuchodonosor per superbiā z deuicit eū cum fuit glorificatus in edificio babylonis. propter quod indignatus est deus et proiecit eum a regno et septem annis cum feris habitabat sicut bestia Danielis. iiij. Bellauit contra olofernem principem militie nabuchodonosor per superbiam gulam z luxuriam z deuicit eum propter quod indignatus est deus tradidit eum in manus sancte mulieris Judith que ꝑscidit caput ei⁹ Judith. vj. Bellauit cōtra Aman per superbiam z deuicit eū cū presumpsit ꝑimere israel ꝓpter quod indignatus est deus permisit quod suspēderetur patibulo z ꝙ deleref genus eius

hester.v. Bellauit cõtra regez anthiochũ per superbiam et deuicit eũ cum dixit se facturum hierusalẽ congeriem sepulchri iudeorũ propter qd indignatus est deus et percussit eũ plaga isanabili viscerũ suorum primi machabeorũ.ix. Bellauit cõtra vniuersuz populũ gentiliũ per ydolatriaz et deuicit eũ sicut patet sapientie.xiiij. cum per vniuersuz orbez romani imperantes ydola adorarẽt. Vñ et tũc rome tẽplum pentheon erat constructũ sic dictũ: quia simulachrũ erat omniũ deorum. Cõtra alios innũerabiles bellauit et varijs vulnerib⁹ peccatorũ infixis de eis viriliter triũphauit et eorũ animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quã captiuitatẽ et miseriaz deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilib⁹ clamauerũt ad deũ vt mitteret liberatorẽ. dicẽtes veni ad liberandũ nos domine deus virtutum. et ps. lxxix. ostende faciem tuam id est filium tuũ humanatũ et salui erimus. et iterũ Esaie.lxiiij. vtinã dirumperes celos et descẽderes a facie tua montes defluerent: et cũ gemit⁹ humani generis audiret altissimus misertus est super eũ et misit in tẽpore plenitudinis filiũ suũ redemptorem et liberatorez et tunc diabolus finaliter bellauit cõtra filios israel per maliciã et inuidiã et deuicit eos cuz scilicet occiderũt redẽptorẽ messiã suũ propter qd idignat⁹ de⁹ tradidit eos in ppetuã captiuitatẽ sicut supra declaratũ fuit libro primo et tertio

¶ De perditiõe dominij demonũ in aduentu christi.

Septima cõsideratio ẽ q demones in aduẽtu xpi p iustitiã perdiderũt dominiũ suũ quod sup genus humanum habebant. fecerat eñ grandẽ offensam diabol⁹ deo tã deceptorie et fraudulẽter dei voluntatem eius seruum tulit et fecit seruũ suũ: quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro hoie satisfecisset noluit tamen. immo ei placuit semper permanere inimicus dei peccatũ suũ nõ recognoscẽs q non erat in homine. imo dolebat de peccato vt deo recõciliaret. ¶ Et idõ ne diabolus possit cõqueri de iniustitia si forte de⁹ de sua potestate absoluta et violẽter sine aliq̃ satisfactione liberasset hoiez p iustitiã. Debuit pdere dñiuz qd supra hoiem tenebat qui hõ ex eo q ab eo vict⁹ in padiso terrestri fuerat iuste seruus su⁹ erat. q añt deus in tali hois liberatiõe debuit vti iustitia et nõ absoluta potẽtia ptz p tãto qr de⁹ ẽ necessario iust⁹ et talit iustus q nõ pt dici de⁹ si nõ itelligatur iust⁹. ¶ Et iterũ qr laudabilior ẽ pricepe q̃ vtit iustitia q̃ potẽtia solũ. Nõo añt pm⁹ hõ nec oẽs hoiesnec oẽs ãgeli bõi nec ẽt oẽs demõesẽ nõ potuerũt satisfacere p hoie sz solũ de⁹ et hõ vt declaratũ ẽ sup li.iiij. cõsideratiõe.v. in tertio articlo fidei nõ ei tot⁹ mũd⁹ soluere valebat debitũ primi hois

vt apo.v. Nemo poterat i celo nec in terra neq3 subt⁹ terrā aprire librū neq3 videre illū idest iplere redēptionē hūani gnēris q̄ ab eterno scripta fuit in libro diuine dispositiōis vt p xp̄m solū impleret librū ergo ipse sol⁹ aperuit q2 sol⁹ penā crucis nobis mortis debitorib⁹ tulit. Vn̄ dixit ps.lxviij.q̄ nō rapuit sc3 xp̄s tūc exsoluebat. Mirabant aūt hoīes potestatem magnā dyaboli z ei⁹ dn̄iu3 sup homines z dicebāt illud Esaie.xlix.nū q̄d tollet a forti p̄da idest hūanū gen⁹ a dyaboli potestate aut q2 capti fuerit a robusto saluū esse poterit. Et Respōdet de⁹ ibidē hec dicit dn̄s equidem z captiuitas a forti tolletur z quod ablatum fuerit a robusto saluabit sc3 per xp̄m Vn̄ sequitur ibide3 quasi musto: sanguine suo inebriabūtur z sciet oīs caro q2 ego domin⁹ saluāste redemptor tuus fortis Jacob. Et cōfirmatur per dictum saluatoris Johannis.xij. Nunc iudiciū scilicet discretiōis est mundi nūc princeps huius mūdi eijciet foras sc3 a dn̄io z potestate tyrannica super homines. Vn̄ ipse dyabolus dicebatur princeps mundi q2 dominatur in hominibus mūdo deditis: z sicut dicit paul⁹ ad colosēn scd̄o expoliās scil3 xp̄s principatus et potestates traduxit cōfidenter id est dyabolū exterminauit lōge a potestate quā habebat. Et si queras de mō quē xp̄s tenuit vt vinceret dyabolū z eius dominium auferret. Respondet q2 fuit modus quo piscis capit hamo sub esca absc̄ōso q2 volēs capere escā non vidēs hamū capit ab hamo. Sic christus volēs p̄liari cū dyabolo in sua passiōe abscōdit suā fortitudinē suā pulchritudinē suā sanitatē suā dignitatē in cruce. Cu3 eni per virtutē fortitudinis deberet cū dyabolo p̄liari totā eā abscondit tenēdo man⁹ fixas z clauatas in cornibus crucis Vn̄ abacuc.tertio capi.loquēs de cruce christi dixit: cornua sc3 crucis i manib⁹ ei⁹ ibi abscōdita est fortitudo eius: z p3 fortitudo sua ibi abscōdita: q2 p eā vicit fortissimā mortem z fortissimū dyabolū Nam sequitur in illo eodē aū faciē eius ibit mors egredie dyabolus aū pedes ei⁹ sc3 victus z nudus a suo dominio z potentia quam primo tenebat. Abscōderāt eni3 demones laqos mortis pedib⁹ nostris i ligno sciētie boni z mali. Et iō xp̄s abscondit eis laqueū Vnde capti sūt in ligno crucis Et iō dixit psalmista veiat illi sc3 dyabolo laque⁹ quē ignorat z c. Abscōdit etiā in cruce suā pulchritudinē in turpidinē cū eēt p̄ciosus forma p̄ filiis hoīnū ps.xliiij. ibi nō erat ei species nec decor abscōditus vult⁹ eius z despectus. Vn̄ nec reputauim⁹ eū Esaie.liij. Abscōdit tertio sua3 sanitatē in infirmitate quia vt dicitur Esaie capi.eode3 nos reputauim⁹ eu3 quasi leprosu3 percussu3 a deo z humiliatum viru3 dolorū z sciētē3 infirmitate3 Abscondit. iiij. suā dignitatem in contemptū z vilitatē: quia cum latronibus z homicidis cū iniquis z sceleratis

deputatus est: Esa. capit. eodem cū tamē esset summe dignitatis et excellentie qr verus deus et verus homo sicut fuit declaratū supra.j. libro Sic ergo i xp̄i passiōe egressus est dyabolus victus añ pedes eius pdita potestate et dominio liberato hoīe ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur.j. Regū.xvij.q̄ dauid occidit leonē et predā eius tulit ab ore hu9 leonis. Petebat propheta liberari dicēs salua me ex ore leonis ps̄.xxj. Et i signū victorie habite legauit xp̄s humani generis inimicū scilꝫ dyabolū et sic ante faciē iuit mors .i. dyabol9 victus et ligatus sicut i triūphis victi solent ire añ victorē ligati. Uñ apo.xx. Apprehendit draconem serpentē antiquū q̄ est dyabolus et sathanas et ligauit eū per ānos mille.i. vsq̄ ad tēpus antichristi et ponit ibi tēpus determinatū pro indeterminato. Et qr tūc resumet violentā potestatē et exiet per affluētam malignitatē vt mittat populos in errorē. Ideo tunc dicit solui Signuꝫ autē manifestum perditiōis dñij demonū fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mūdo ad predicationeꝫ xp̄i et apostolorū per quam ydolatriā fere vniuersuꝫ orbē captiuuꝫ tenebat cū ydolis vt de9 coleret.

¶ De pprietatibus et malicia demonum.

Octaua considera tio ē de pprietatib9 et malicia demonū Circa primū vt notat Joh.iiij. Christ9 assignauit tres ppríetates pcipuas dyaboli. ¶ Prima q̄ est homicida ab initio: qr hō in specie humana ponit p animā Jō ille magis proprie est homicida qui aiam interficit p peccatū mortale q̄ȝ iste q̄ interficit corp9 per qd̄ hō conuenit cū brutis hoc aūt fecit dyabol9 a principio mūdi qr per suggestionē ei9 primū peccatū homini cōtigit et in hoc officio continue pseuerauit. ¶ Secūda proprietas dyaboli ibidē est q̄ in veritate nō stetit.i. in debita obediētia ad deuꝫ: res em̄ dicuntur vere in quantū cōformant veritati prime a qua veritate deuiauit dyabolus per peccatū superbie. ¶ Tertia ē q̄ mēdaciū ex proprijs loquit.i. ex habitu malo. i quo est obstinat9 idest subdit causa qr mendax est pater eius.i. ipsi9 mēdacij qui em̄ mēdacia ab alijs inuenta solū refert mēdacia dicit sed q̄ ea facit mēdax dicitur et propter hoc dyabolus dicit pater mendacij quia primuꝫ mendaciū adinuenit dicēs mulieri Geñ. iij. nequaq̄ moriemini. Sꝫ est difficultas cū sint mēdaces si possint demones cōpelli ad dicendum veritatē. Dicitur q̄ sic. Compelluntur em̄ fallaces spiritus ad dicendū veritateꝫ et salubria nobis sicut exēplificat beatus augustin9. viij. de ciui dei.c.xxvj. de dolore demonuꝫ qui loquebātur per hermē ante xp̄i aduentū de suis futuris penis apud memorias sanctoꝝ martyrū q̄s iminere cernebant. ¶ In multis em̄ ait augusti. talibus locis torquētur et confitentur: et de

possessis hoim corporibus eiciū-tur. ¶ Sūt z alie viginti due de-monū ꝓprietates quarū viginti numerant in secūdo libro: summe veritatis theologice scꝫ ꝙ sūt spi-ritus impuri hūani generis inimi ci mente rōnales neqtia subtiles nocendi cupidi ꝑ sup biā tumidi semꝑ in fraude nouiter immutāt sensus inqnāt effectus vigilātes turbāt dormiētes ꝑ somnia inqe-tāt: morbos inferūt tēpestates cō citant in angelos lucis setrāsfor māt semꝑ īfernū suū secū portāt. ¶ In ydolis diuinū cultum sibi vsurpāt semꝑ bonis dominari ap petūt: magice artes ꝑ eos fiūt bo nis ad exercitiū danꝫ semper fini hois insidianꝫ hec ibi. ¶ Vicesi-maprima demonū proprietas est ꝙ semꝑ ambulant in circulo. Vñ ps. de demonib⁹ ait. In circuitu impij ambulāt. Itē cū dñs quere ret a sathan Job. j. Unde venis. Respondit circuiui terram zperā bulaui eā qd q̄druplicitei itelli-gi pōt. ¶ Primo sic. Circuiui ter-rā. i. data est mihi vniuersalis tem ptādi diligentia qꝫ pauci sunt in qb⁹ nō habeāt locū vestigia mea ¶ Scdo sic exponeret dyabolus si posset inclinari ad suū peccatuꝫ cognoscēdū. Circuiui terrā idest in hoc me ostēdo remotū a virtu te z obstinatū in malo qꝫ semꝑ fuꝫ in circūferētia z nunq̄ possuꝫ ve nire in lineā per quam veniaꝫ ad mediuꝫ qd est virt⁹. ¶ Tertio sic circuiui terrā propter anxietateꝫ laborū. Unde gl. sathan laborans terrā circuit qꝫ jquietus in dei cul mine stare cōtēpsit. ¶ Quarto sic circuiui terrā ꝓpter hoc ꝙ dyabo lus serpēs ē tortuosus. Vñ Esa. xxvij. Uisitabit dñs sup leuiathā serpētē tortuosuꝫ z sicut mot⁹ cir cularis q̄tū ē de se nūq̄ cessat sic z dyabol⁹ nūq̄ deficit z qꝫ semꝑ in circulo est idō nūq̄ rectus sed ma-gis tortuosus ē. ¶ Recte ergo dr de demonib⁹ recte in circuitu im-pij ambulāt. Et si q̄ras qualiter circuit dyabol⁹. Respōdet glo. super illo verbo. j. Petri. v. Circuit que rēs quē deuoret dicens. Circuit tāq̄ hostis obsidēs muros claū-sos explorat an sit ꝑs aliq̄ muroꝝ min⁹ stabilis cui⁹ aditu ad inte-riora penetreꝫ. Offert oculis for mas illicitas z faciles voluptates vt visu destruat castitatē aures ꝑ canora tēptat z mollit xp̄ianū in-iurijs lacescētib⁹ ad cedē istigat. honores terrenos ꝓmittit vt ad-mat celestes z cū latēter non pōt falleꝫ aptos addit terrores i pace subdol⁹ i ꝑsecutiōe violētus: ꝯtra quē tm̄ anim⁹ dꝫ esse ꝑatus ad re sistēdū quātū ille ꝑat⁹ est ad repu gnādū: hec ibi. ¶ Vicesima scda demonū ꝓprietas est ꝙ sunt cru-deles imo seuissimi zē crudelitas demonis in tribus. ¶ Primo in ꝑsi dēdo vñ Esa. xix. Tradā egyptū i manu demonioꝝ crudeliū. Scdo demō ē crudelis i puniēdo: ꝓuer biorꝝ. xvij. Semꝑ iurgia q̄rit mal⁹ angel⁹ aūt crudelis mitteꝫ ꝯ euꝫ. Tertio est crudelis i nō miserēdo hieremie. vj. Crudelis ē z nō mise rebiꝫ. z. j. pet. v. Aduersari⁹ vester tanq̄ leo rugiens circuit querēs

quem deuorat. Est enī figuralr bestia illa de qua dr Gen.xxxvij. Fera pessima deuorauit filiū meū ioseph. multe alie sunt proprietates demonum q̄s nō sufficerē calamo explicare id̄o hec sufficiāt p̄ p̄senti.

¶ Uidēdū est ergo de sc̄do scʒ de malicia demonū q̄ quadrupl̄r explicari pōt. P̄rio demones aliquo mō suadēt bonū sʒ nō ppt̄ bonum sʒ ppt̄ malū finē vt cū in instabilibus hoib⁹ i bonū suadēt igressuʒ religiōis sciētes q̄ nō pmanebūt sed apostatabūt. Nō aūt talia suadēt stabilib⁹ hoib⁹ in bonū. ¶ Secūdo demonū malicia oñdit cum decipiūt hoiēs suadēdo malū sub specie boni vt iurare ⁊ iuramētū falsum facere p reb⁹ alteri⁹ cōseruādis. ¶ Tertio d̄monū malicia oñdit cū decipiūt hoiem dissuadēdo bonū tāq̄ nociuū vt cū dissuadet pbo ⁊ stabili viro igressum religiōis ne de hoc peniteat ⁊ ingrediēs cōfundat. In cui⁹ p̄sona bernardus sic loquens ait. Noli inq̄t p̄cipitāter agere diu cōsidera diligēter intuere magnū est qd̄ proponis ⁊ opus agēs magna deliberatiōe: experire q̄ possis amicos cōsule ne post fc̄tā penitere ɔtingat. ¶ Cōtra cui⁹ consiliū bernardus subiūgit hec est sapiētia mūdi aīalis ⁊ dyabolica inimica salutis suffocatrix: vite mater tepiditatis eiusq̄ solet deo vomitū p̄curare. Cū enī verbū dei esse nō dubites q̄d opus est deliberatiōe vocat te magni ɔsilij angelus q̄d ergo adhuc ɔsiliū p̄stolaris: q̄s enī sapientior ⁊ fidelior illo. ab ore putei gehēne exsp̄ior ⁊ ɔsiliū petā amicos consulat q̄ non legit inimici hoīs domestici eius michee.vij. Supradicto mō dyabol⁹ malicia sua aliq̄ñ dissuadet aliquib⁹ oratione vl' elemosynā ne p hoc incurrāt vanā gloriā. Quarto demonuʒ malicia oñdit cū decipiūt ⁊ hoiēʒ dissuadēdo malū vt ducāt ad penas. aliq̄ñ intēperātiā in victu ⁊ in somno vt īducāt īdiscretā abstinētiā qd̄ est pei⁹ ⁊ sic ei⁹ malicia mille nocēdi modos hʒ.xvj.q.ij.c.vj. Ris semper Rugit aduersus hoies q̄ q̄d ezru git⁹ nihil aliō est q̄ʒ ei⁹ volūtas ⁊ ardētissima cupiditas nocēdi. vñ glo. supra hoc v̄bo tāq̄ leo rugiēs dicit. Sicut rugit⁹ leonis īpedit aures ne aliū sonum recipiant: sic dyabolus fideliū mētes terrendo vel illicita ingerēdo a via v̄itatis ne vocē xp̄i audiant auertit. Et si queras nūquid semp crescit malicia diaboli. Ad qd̄ r̄ndit doctor seraphicus bonauētura in.ij.sniarū q̄ in dyabolo crescit malicia volūtatis q̄tū ad vim administratiuā qua cōuertitur ad hominē sed nō q̄tum ad cōtemptiuā qua est simplex ⁊ auersus a deo q̄ q̄tum ad hāc nō est in statu demerēdi. Sed nunquid malicia demonū aliqua via īpediri pōt dicit q̄ sic. ¶ Quadrupliciter enī impediri pōt. Primo p terminum peccati posituʒ a deo. Sc̄do per resistentiā bonoruʒ spirituum habet enī angelos vnū bonum ad custodiam: ⁊ vnum malum ad exercitiū. Tertio per liberum arbitriū hominis nō cōsentiētis quia dyabolus neminē vincit

nisi volentē ab eo vinci. Unā Ambrosius de vita beata ꝛ po nit. xvj. q. j. c. nō est voluntariū militē elegit sibi xp̄s voluntariū sibi seruuʒ dyabolus actionat. neminem iugo seruitutis astrictū possidet nisi se ei prius peccatoꝝ ere vendiderit. Quarto ꝓpter peccati abominationem: qꝛ demones nobilioris nature detestant pctā vilia. Hec sufficiāt pro presenti de proprietatibus ꝛ malicia demonum.

¶ De bello demonū post aduētū xp̄i vsqꝫ ad diem iudicij.

Nona cōsideratio est de bello demonū post xp̄i aduentū vsqꝫ ad dieʒ iudicij. Unā licꝫ demones perdiderāt potestatē quā primo super humanū genus habebāt ꝛ eoꝝ princeps victus ꝛ ligatus vsqꝫ ad ꝑfinitū tp̄s sit in inferno vt supra declaratum est ꝯsideratiōe quarta: ꝑmittunt tñ demones habere consilia sua cū suo principe lucifero ꝛ tēptare hoīes pro eoꝝ exercitio et vt istud bellū possimus intelligere imaginemur ecclesiā fidelium tm̄ vnā ciuitateʒ dei q̄ dicat fidei fortaliciū vl ciuitas iustificatiōis siue bone ꝯscientie q̄ duodecim ꝑfectionibus decorat. ¶ Primo est in situ cōgruēti: quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scꝫ vitijs ꝛ peccatis. ¶ Secundo est pulchra ꝛ excellens: qꝛ maior pulchritudo hoīs est in bona conscīētia. ¶ Tertio est in securitate qꝛ non timet aduersa. ¶ Quarto est sana qꝛ in bona ꝯscīa nō potest habitare īfirmitas pcti. ¶ Quinto est situata in loco delectabili qꝛ nūqꝫ est vera delectatio vbi nō est quies ꝯscientie. ¶ Sexto est ī bona dispositione qm̄ in circulo edificata est per operum perfectionē. ¶ Septimo habet ꝯcordiā ciuiū qꝛ semꝑ homo in statu iustificationis diligit ꝓximū suū sicut seipm. ¶ Octauo habent priuilegiorum abundātiā qꝛ nō est sub lege pcti. ¶ Nono quia habent victualium abūdātiam qꝛ nihil ibi deficit vbi grā abūdat. ¶ Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subijciatur. ¶ Undecimo est libera a captiuitate per christū ꝛ etiā qꝛ bona ꝯscientia nō est sub seruitute dyaboli. ¶ Duodecimo habet amorem ꝛ charitateʒ quod pulchrificat totaʒ ciuitatem. Ista est illa ciuitas hierusalem descendens de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra ꝛ excellens vbi ip̄e habitat per gratiam de qua Apocali. xxj. ¶ Huic ciuitati pulcherrime vt fortissima esset xp̄s posuit murum antemurale ꝛ fossatū. murus est charitas q̄ omnia sustinet hunc custodire debēt prelati ecclesie episcopi ꝛ clerici q̄ stare debent ad portam ciuitatis: vt si venerit aliqs de pugna dyaboli vulneratus per peccatuʒ dent sibi medicinam penitētie: ꝛ si venirēt paupe res indigentes tribuāt eis de bonis ecclīe qꝛ bona clericoꝝ pauperum sunt. ¶ Scd̄o posuit antemurale qꝫ est iustitia ꝛ equitas q̄ sunt in defensionem muri et hoc antemurale defendere et custodire de-

bent principes xp̄iani qui positi sunt ꝑ iustitia ministrāda in mundo. Un̄ sapiētie.j.dr. Diligite iustitiā qui iudicatis terrā. Ibi ēt debēt ponere ad portas antemurale vt si forte inimici venerint ⁊ voluerint impugnare murū cū fuerit inter murū ⁊ antemurale eos capient ⁊ faciāt iustitiā expedientē. ¶ Tertio posuit xp̄s predicte ciuitati fossatum ꝓfundum qđ est humilitas ¶ Istud custodire debent religiosi q̄ debēt esse fundati in vera humilitate ⁊ eā oībus venientib⁹ p̄dicare. Quid dicā de hac ciuitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa ⁊ habitās in cōfidētia. sophonie. Secūdo gloriosa quātum ad pulchritudinē ⁊ habitās in cōfidentia quātū ad sua magna fortalicia. merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei p̄s teste. Talis fuit hec ciuitas i primitiua ecclesia qn̄ ipsis fidelib⁹ erat cor vnū ⁊ aīa vna vt legit̄ in actib⁹. ¶ Uidens ergo dyabol⁹ felicitatē ⁊ gloriā predicte ciuitatis doluit vehementer cognoscēsq̄ i ea multe aīe liberate a manibus eius ad sedes celestes vn̄ ipse ceciderat angelorum manib⁹ cū gaudio ferebātur nō curās debellare iudeos sarracenos nec h̄ticos ⁊ alios obstiatos iuxta dictū gregorij: q̄ illos tēptare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit q̄ p̄dictā ciuitatē debellare posset: ⁊ p̄io inter cetera excitauit ɔ̄tra eā persecutionē gētiliū q̄ durauit toto tēpore apostolorū ⁊ ducētis annis vltra. In qua ꝑsecutione ⁊ bello vltra ducēta milia hoim̄ vtriusq̄ sexus ꝑ veritate fidei ⁊ zelo ciuitatis iustificatiōis siue bone ɔ̄sciētie martyrio coronati sunt sicut libro.j. ɔ̄sideratiōne.iij. articulo.j.i. examie.iij. latissime declaratū fuit in quo bello nihil lucrat⁹ est dyabol⁹: s̄ʒ potius miserabilr̄ vict⁹ ab illo bello cessauit cū ꝑ talē ꝑsecutionē pl⁹ multiplicarent̄ fideles ⁊ fortior efficiebat̄ ciuitas iustificationis vere fidei ⁊ bone ɔ̄sciētie. Suscitauit ēt bella h̄eticorū quorꝫ hereses ꝑ diuersa cōsilia examinate dānate sunt ⁊ plurimi eorꝫ igne cremati sic q̄ eorū in publico nō est vox neq̄ son⁹ lʒ in occulto nimiū seuiat ista pestis sicut supra li.ij. declaratū est: q̄re cū sit maliciosissimus vt i p̄cedēti ɔ̄sideratiōe dem̄ fuit nō valēs descere. Cogitauit cōtra p̄dictā ciuitatē aliā edificare q̄ dicet̄ ciuitas babylonie.i. ɔ̄fusionis ⁊ dyabolica cui⁹ fundamētū posuit ɔ̄tēptū dei sup qđ edificauit.xij. abusiōes q̄ sunt princeps iniust⁹ curialis adulator miles sine fide ɔ̄siliari⁹ sine veritate commissari⁹ sine pietate p̄lat⁹ sine charitate. aduocat⁹ de rapacitate. cleric⁹ ignorās: religios⁹ sup̄b⁹ mercator falsus. Iuuenis sine verecūdia populus sine amicicia: mur⁹ p̄dicte ciuitatis dyabolice ē animositas ⁊ diuisio. Antemurale dicit̄ iniustitia ⁊ oppressio. Fossatū vero dicit̄ sup̄bia ⁊ ambitio ⁊ sic in oībus ista ciuitas cōtrariat̄ prime ciuitati. ¶ De his duab⁹ ciuitatib⁹ dicit augu. de ciuitate dei. duo amores fecerūt sibi duas ciuitates: q̄r

una incipit a contemptu sui usque ad amorem dei. et hec est ciuitas iustificationis alia vero incipit a contemptu dei usque ad amorem sui: et hec est ciuitas dyaboli et destructionis. Cum ergo ex diuina permissione vidit dyabolus se potentem ad expugnandum magna parte predictam ciuitatem ordinauit exercitum suum in triplici acie. ¶ In prima posuit capitaneum sathan. ¶ In secunda beelzebub. ¶ In tertia vero mammonam. ¶ Primus capitaneus bellauit et continuo bellat contra religiosos qui custodiunt fossatum et predictus dyabolus portat pro armis suis superbiam simulationem et ambitionem committit quod inter utrosque durum bellum et vulnerati sunt ac trucidati spiritualiter plurimi religiosi qui fecerunt habitum humilitatis in corpore et leonem superbie in corde. exterius apparent hominibus humiles capite in terram inclinato: sed corde sunt altiores celo. Nam vidi temporibus meis duos religiosos duorum ordinum informatorum qui a mundo segregati facti viri mundum contemnentes exterius videbantur se victos a demone quod sua claustra relinquentes mundanis fauoribus adherentes est facti sunt non vocati: sed ut eorum nasus fugerent ordinum suorum quod fuit in magnam confusionem predictarum religionum et cum multarum murmurationum. Ipsi vero facti in uerecundi ac si nihil eorum statui idecens fecissent ut surdi in omnibus pertransibant. Bellat etiam dyabolus cum aliis religiosis per ambitionem et interantum vulnerat eos ambitione miserabili quod cum non efficiuntur prelati in ordine inter dei seruos viuere non possunt: immo exeuntes ad alios se transferunt vbi possunt suas ambitiones implere non attendentes quod cum populi christum voluerunt facere regem fugit in montem. Johan. vi. Charitas etiam non est ambitiosa. i. Cor. xiii. super quo dicit aug. Ocium sanctum querit charitas veritatis negocium suum suscepit necessitas charitatis quam sarcinam si nullus imponit vacandum est veritati. si autem imponit suscipienda est propter charitatis necessitatem. Alios autem religiosos inuenit dyabolus desiderantes visiones et reuelationes et qui raro tale desiderium absque radice superbie et presumptionis seu vane curiositatis inueniuntur iustitia dei permittente veniunt in illusiones et deceptiones dyaboli per quem modum seminat dyabolus in maiori parte temptationes spirituales huius temporis et indicat in corde illorum qui sunt ministri antichristi: et sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Ea propter fugiendum est tale desiderium sicut venenum cum non procedant visiones et reuelationes vere propter tale desiderium: sed solum procedunt ex pura bonitate dei et in anima existente in magna humilitate timore et reuerentia et feruenti amore dei. Alios autem religiosos vulnerat et precipitat dyabolus cum in operibus quos faciunt sustinent aliquam consolationem quam fundant in presumptione siue existimatione superba sui ipsius aut inducentem ipsos in ambitionem sui proprii honoris et glorie. Aut in vita ista aut in paradiso cum talis consolatio principaliter includat saturitatem et refectionem sue proprie affectionis. Ex quo sequitur multitudo maxima pessimorum vitiorum errorum: et ideo talis consolatio fugienda est omnibus

no ꝛ solū illa est sustinenda q̄ seq̄tur ppriam cognitionē tui ꝛ pfectā sensibilitatē tue nihilitatis ꝛ tue imꝑfectiōis cū magna subiectiōe tue magnitudini ꝛ altitudini dei p altā reuerētiā ꝛ cū magno desiderio honoris dei: q꞉ i talib⁹ vł similib⁹ oꝫ fundari talis cōsolatio. Cauere etiā summe debent deuoti religiosi ab oī sentimēto ꝛ visiōe quātūcūq; alta ꝛ quātūcūq; appareat certa si ducat eoꝝ cor in opinionē aut affectionē cōtra aliquē articulū fidei: aut cōtra bonos mores ꝛ bonas honestates cū sine dubio ex parte dyaboli sint. ¶ Hec est doctrina illi⁹ illuminati ꝛ scti viri fratris Petri sctōyo i qb⁹ suis notabilib⁹ de remedijs cōtra tēptatiōes spūales q̄ fuit vn⁹ de pricipalib⁹ reformatorib⁹ ordinis nostri i hoc regno castelle. O q̄ debilitatū est fossatū ciuitatis dei ꝛ q̄ pauci veri religiosi hūiles inueniūtur i orbe ꝑserti cū multi cadāt ex simulata sanctitate q̄ ꝫ hieronymū duplex est iniq̄tas. tales eñ sepulchra dealbata plena spurcitia mortuoꝝ nūcupari dēbēt Sꝫ lꝫ innumeri cadāt ꝛ peant de fossato victi a dyabolo aliq̄ tamē semper manēt q̄ viriliter resistūt quos de⁹ cognoscit ꝛ reseruat pro defensione sue ciuitatis dilecte. ¶ Sꝫ accidit scda acies bellatoꝝ dyaboli beelzebub ꝛ dat scdꝫ ꝑliū antemurale quoꝝ arma sunt opꝑssio distractio iniustitia indignatio ꝛ cōmittit hoc bellū forte sic q̄ multi pricipū ꝛ militū inuēti sunt vulnerati in capitib⁹ noīa vulneꝝ ab armis dyaboli nuncupant opꝑessio populoꝝ destructio impotentū. Iniustitia ꝛ indignatio de talib⁹ pricipib⁹ ꝛ militib⁹ dicitur Ezechie.xxij.ca. principes eius in medio eius quasi lupi rapiētes ꝑdā: ad effundendū sanguinē ꝛ ad pdēdas aīas ꝛ sic antemurale iustitie ꝛ eq̄tatis rūpit: q꞉ vigiles scꝫ curiales ꝛ ꝯsiliarij dormiūt: nō vigilāt p bono ciuitat꞉. sꝫ p bono pprio ꝯsulēdo ꝑncipib⁹ iiustitias opꝑssiones adulādo eis ꝛ laudādo eoꝝ maluꝫ regimen. De talib⁹ principib⁹ dicit dn̄s p prophetaꝫ osee.viij. Ipsi regnauerūt ꝛ nō ex me pricipes extiterūt ꝛ nō cognoui eos. ¶ Uere isto tpe magnā victoriā ꝛ grandeꝫ ꝑdā de principibus ꝛ militib⁹ reportat dyabol⁹. Cū vix inueniat q̄ nō studeat tyrānice ꝑsidere potius q̄ recte in suo regimine facere. Nec q̄runt tā principes cōsiliarios virtuosos ꝛ honestos sꝫ hoīes vulpinos astutissimos ꝛ fraudulētos q̄b⁹ possint suas militias ꝛ tyrānides colorare per adinuētiones dyabolicas exq̄sitas cū q̄bus captiuati a dyabolo peribunt sine fine. Iam vicarius xp̄i nihil fere pōt in eccl̄ijs prouidere nisi qđ principibus placet: ꝛ sic sepe prouident de dignitatib⁹ ꝛ beneficijs ecclesie viri insipiētes viri scelerati. ꝑuuli lactātes: ꝛ qui nōduꝫ a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totū videt diruptum: ꝛ expugnatum p demones lꝫ aliquos deus suo occulto iudicio semper reseruet. In

quib⁹ seruet veritas iustificatio-nis q̃ ita paucissimi sunt q̃ i tāta multitudine malorꝝ nō apparent semp tñ ad numerū septē reseruā tur. Iuxta illud. iii. Reg. xix. reser uaui mihi i israel septē milia viro rū q̃ nō curuauerūt genua añ ba-al p quos itelligunt viri fideles septē donis spūssancti pulchrifor miter illustrati q̃ non curuāt ge-nua dyabolo bellatori p cōsensū ¶ Accedat ergo tertia acies de-monū bellatorꝝ volētes murū ca-pere violenter: sꝫ nō possunt qꝛ vt dictū est murus est charitas q̄ for tissima est. charitas eñ nūq̃ exci dit Cor. xiii. qd vidēs capitane⁹ hui⁹ aciei q̃ mā mona dicit triū-phare de custodib⁹ muri armauit milites suos fortissimis armis aua ricie ꝛ symonie ꝛ cū murus nimiū angustiaret venerūt p̄la ti nō pau ci ad parlamētū cū mãmona ꝛ res catati sunt. ¶ Dic mihi q̃s est in eccłia q̃ nō sit rescatat⁹ p mãmo-nas vis tu aliqd in eccłia opꝫ qd p̄sio roget p te mãmona. vis epis copari habeas p te aduocatū mã monā: qꝛ a maiori vsq̃ ad minorē oēs auaricie studēt ꝛ a propheta vsq̃ ad sacerdotē cūcti faciūt do lū. Hiere. vi. Iā nihil valēt electio nes canonice in eccłiis cathedra-libus: sꝫ fauor ꝛ pecunia: nihil sciē tia ꝛ scā vita sed astuta mãmone malicia: ꝛ sic rupt⁹ est mur⁹ ciuita tis iustificationis p magna pte ꝛ multi vigilātes occisi sunt qꝛ nō vigilāt illi tales ppter curā aīa rū sꝫ bursarū. Idō dicit bernardus quē dabis de numero p̄latorꝝ qui nō magis studeat bursis euacuā-dis q̃ vitiis extirpādis. plus stu-dent in salmone. q̃ in salomone Merito ergo de his conqrit dñs Ezechi. xxii. Sacerdotes ei⁹ cōtē psernt legē meā polluerūt sanctu aria mea inter scm̄ ꝛ pp hanū nō habuerūt distātiā ꝛ inter pollutū ꝛ mundū nō itellexerūt ꝛ a sabba tis meis auerterunt oculos suos ꝛ coinquinabar in medio illorum ¶ Rupto ergo muro ꝛ pēptis ta-lib⁹ custodib⁹ iniq̃s ex vulnerib⁹ auaricie ꝛ symonie ingrediunt de mones ciuitatē sctificatiōis ꝛ oc-cidūt filios: scꝫ cogitatiōes eorꝫ capiūt mulieres affectōes ꝛ viros scꝫ cōsensus quos captiuos in dā nationē ppetuā abyssi infernalis deducūt p magna pte ꝛ ciuitatē ignib⁹ exponūt: vt non remaneat lapis sup lapidē: qꝛ quasi nihil iu stitie nihil humilitatis nihil cha ritatis remanet i illa ciuitate. Sic ergo incēderūt electā ciuitatē san ctitatis ꝛ desertas fecerunt vias ipsi⁹: eccle. xlix. hāc desolationē p̄ uidēs saluator noster dolēs de ta lium animarū dānatione suo san guine redēptarum fleuit super il lam scꝫ ciuitatē iustificatiōis q̃si ei diceret o ciuitas mea dilecta o spūalis habitatio mea q̃s te sic de struxit q̃s te in abissum mersit: o ciuitas meli⁹ tibi fuisset nūq̃ fuis se vbi sūt muri charitatis vbi est an temurale iustitie vbi ē fossatū hu militatis vbi sunt tui p̄lati charita tiui: vbi pncipes iusti: vbi sunt hu miles religiosi oīa submersa sunt ꝛ q̃s poterit ↄtinere lachrymas si

cum deuotiõe voluerit cõtemplari quot aie principũ: quot aie plato℞: quot aie pereũt religiosoꝛuꝫ quot aie subditoꝛũ sub vtroqꝫ brachio ex eoꝛũ malo exemplo ꝛ regimine de illis. Sꝫ lꝫ quasi. vn̄. numeri in hoc demonũ bello cadãt religiosi ꝑncipes ꝛ milites plati ac ecclesiastici subditi etiã sub vtroqꝫ brachio semꝑ tñ manent aliq̄ in q̄bus saluat̄ veritas fidei ꝛ iustifitio bone cõsciẽtie. ꝛ si nõ nisi duo viri fideles remanerẽt in mũdo i eis saluaret̄ ecclesia q̄ ē vnitas fideliũ. charitatis vinculo adunata. nõ est aũt dubitãdũ q̄n aliq̄ tales sint in mũdo. q2 ẜm chrisostomum iusti sunt in mũdo sicut medulla. i arboꝛe qua deficiẽte deficit seu perit arboꝛ ergo si nõ essent aliq̄ iusti periret mũd⁹ fluctuat ergo nauicula petri sꝫ nõ mergit̄ belloꝛuꝫ turbinib⁹ q̄buscũqꝫ q2 poꝛte inferi. i. demoniũ furie nõ preualebũt aduersus eã cuꝫ sit turris foꝛtitudinis a facie inimici. Et attẽte intuendũ est q̄ istud bellum diaboli nunq̄ cessat imo cõtinuo crescit ꝛ aggrauat̄. Unde dicit ysidoꝛ⁹ li. j. de summo bono q̄ q̄nto ꝓpinquius finē mũdi diabol⁹ videt tãto crudelius ꝑsecutiones exercet q̄ se continuo dãnandũ conspicit socios sibi multiplicat cũq̄bus gehēne ignibus abdicat̄. ❡ Besum ptis ergo viribus ꝛ captis armis christiane militie de quib⁹ supra libro. j. cõsideratione. j. dictũ fuit vigillandũ est ꝛ viriliter pugnandum cũ demonib⁹ q2 vt dicit apostolus ephe. vj. nõ est nobis colluctatio aduersus carnē ꝛ sanguinē i. aduersus hoies qui sunt caro et sanguinis ꝛ ꝑ cõsequēs visibiles sꝫ aduersus principes ꝛ ptãtes. i. demões q̄ sunt hostes inuisibiles ꝛ dicit pncipes ꝛ ptãtes q2 angeloꝛũ oꝛdies nõ solũ sunt ꝑ gratiã sed etiã per naturã: ꝛ sic de singulis oꝛdinib⁹ ceciderũt aliq̄ in q̄b⁹ naturalia ꝑmanserunt integra vt dicit dyonisi⁹ ꝛ iferioꝛes obediũt supioꝛibus vt possint nocere hominib⁹. ꝛ per principes ꝛ potestates itelligũtur alij oꝛdines demonũ. ❡ Sequit̄ aduersus mũdi rectoꝛes: hic noie mundi nõ intelligitur vniuersitas creaturarũ que non regit̄ a demonibus sed a deo ꝛ angelis sibi ministrantib⁹ sed itelligit̄ vniuersitas maloꝛum hominũ sic dicitur. Joh. j. mũdus eũ nõ cognouit q̄ per demones regũtur in quãtũ ꝑ eos ad peccata mouentur ꝓpter qd̄ subditur ad declarationē huiusmodi itellect⁹ tenebrarũ harum dicunt̄ enim mali homines tenebre q2 sunt inuoluti tenebris ignoꝛãtie ꝛ culpe cõtra spiritualia neq̄tie. i. cõtra spirit⁹ neq̄ siue malignos quod dicit̄ ad ostendendũ q̄ per rectoꝛes mũdi hic demones itelligunt̄ in celestibus idest i hoc aere caliginoso qd̄ frequenter in scriptura celũ nominat̄ in quo demones habitãt vsqꝫ ad iudiciuꝫ: vt supra dictum fuit propter qd̄ etiam aues celi nominant̄. Matthei. xiij. vbi dicit̄ qd̄ aues celi comederũt semen qd̄ cecidit secus viam. Sic exponit predictuꝫ verbũ Nicolaus de lira su

per epistolam ad Ephe. ppterea accipite armaturā dei scilicet virtutum vt predictuʒ est vt possitis resistere insultibus demonū in die mala.i.in presenti vita vbi iminet tēptationuʒ pugna vsqʒ ad diem iudicij que etiā erit dies mala malis ꝛ amara valde. Vn̄ ꝛ iohānes papa scribens ysaac Syracusano episcopo.xvj.q.ij.capitu. visis de astutia diaboli ꝛ bello cōtra ecclesiā catholicam ac de munitiōe nostra dicit sic. ¶ Nec ignoram᷒ astutiam eius.conat̄ nāqʒ a principio ruine sue vnitatē ecclie rescidere charitatē vulnerare sanctoꝝ operū dulcedinē inuidie felle inficere ꝛ oībus modis humanū genus peruertere ac perturbare. Dolet eñ satis ꝛ erubescit charitatē quam in celo nequiuit habere: homines cōstantes ex lutea materia i terra tenere. Unde oportet quantū fragilitati nostre cōceditur ꝛ omnes adit᷒ nocēdi ei᷒ versutie muniamus ne mors ingrediat̄ per portas nostras. Hec ibi.

¶ De diuersitate demonū ꝛ si possunt habere spiritus familiares.

Decima considera tio: est de diuersitate demonum ꝛ si possunt habere spūs familiares: ¶ Pro declaratiōe primi notādū est ꝙ sicut boni angeli sunt distincti in nouē ordinibus ꝛ cuʒ eis aīe sancte sic ēt demōes qͥ a nouē ordinib᷒ ceciderūt sūt distīcti ī nouē ordinib᷒ ꝛ cū eis aīe dānate. Et illi demones q̄ erāt altioris hierarchie facti sūt peiores inferiores in meridionali pte quoꝝ p̄sidētē vocauit dauid demonē meridianuʒ. Est aūt vox communis multoꝝ ꝙ sunt.x.differentie demonum quidam dicunt̄ fata. Alij dicunt̄ vulgariter duen de causa. Alij dicunt̄ incubi ꝛ succubi. Alij faciūt prelia. Alij comedunt ꝛ bibūt cū hominibus apparent in somnis. Alij vt dicūt fiunt ex spermate ꝛ odore virtꝫ mulieris cū cōiungunt̄ vel ex radijs planetarū. Alij sunt masculi ꝛ femine Alij sunt mūdi ꝛ alij imūdi Alij illudūt viros ꝛ feminas q̄ surgunt ne siue bruxe vulgariter nūcupant̄ Multi asserūt se talia vidisse ꝛ q̄si tenent quasi certa sʒ q̄d veritatis cōtineat cōsequēter declarabit̄.

¶ De fato.

Prima differentia demonum est de fatis voluerunt q̄dam simplices dicere ꝙ fata sunt q̄dam femine quas dāt spiritus super creaturā nouiter natā. Unde ꝛ seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdā sortibus siue deis que sic disponūt vitam humanam ꝙ null᷒ potest pertransire ordinem ab eis dispositū sic dicens. dura peragunt pensa sorres nec sua retro fila reuoluūt ad gen᷒ hominum fertur rapiduʒ obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce.i. sorres ille q̄ disponunt vitā humanā nulli iusso cessare lʒ nulli scriptuʒ pferre dicet. ꝙ aūt fata sint tales femie vl̄ dee disponētes vitā hūa

stiam error est. Unde dicit augusti nus sup Joha. sermone tertio qui edificant ad credenda fata scilz talia fiunt corda corũ fatua. Et secundum veritatẽ si alicui nomen fati tribuaẽ nulli nisi voluntati dei tribuendũ est ſm august. v. de ciuitate dei ca. viij. q2 ille summus deus optie z verissime creditur cuncta scire anteq̃ꝫ fiant z nihil inordinatũ relinquere. Quia ergo diuina voluntate cũcta disponunẽ cum sit prima regula in cõtingẽtibus. ideo fatum nõ mulieres nõ dee nõ vis positionis syderũ: sed diuina voluntas fatum appelabiẽ. Unde fatuꝫ isto modo dicit a for faris: z sic fatum dicitur quicquid deus fatur. Si plura vis videre de fato z fortuna ac diuina puidẽtia vide i dyalogo fortune libro. j. capi. ix. vbi latissime de hac materia locut9 sum Sed q̃d dicenduꝫ est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respõdetur q si talia accidãt nõ femine sed demões sunt qui volũt imitari z deridere illud qd de9 dixit per ãgelũ abrahe de natiuitate ysaac z illud qd dixit angel9 matri sampson z illud qd dixit angelus zacharie patri Johannis baptiste: z qd dixit angelus marie virgini de christo anteq̃ꝫ conciperet.

Secunda differentia demonũ.

Secunda differentia demonum est illoruꝫ q̃ dicunẽ duen de casa. Experiuntur sepe hoies de nocte i domib9 suis vigilantes in lectis suis q ambulat aliquis p domum mutãdo frãgẽdo res aliquas ict9 magnos dãdo specialr in vasis vinarijs amouẽdo etiã capitib9 hoiꝫ birreta sua z tollẽdo omnes rupas quas in lectis sup se habẽt. I quorũ aliquib9 ego expertus sum. Cũ eñi iuuenis essem z iacerẽ in quadã domo quadrata. cui9 soluꝫ vnica erat porta ab int9 bñ clausa cuꝫ alijs trib9 socijs in eodẽ lecto. ecce subito in tẽpeste noctis silẽtio audiuim9 extra portã quasi sonuꝫ quẽ apothecarij faciũt i mortario lis ereis in fracturã specierũ. euigilantes ergo z mirantes q̃d hoc esse posset tali hora cessauit modicum sonus ille z post paululũ sensibiliter audiuim9 intra domũ sub mẽsa quadã que ibi erat sub. qua mẽsa erat cophin9 q̃dã quasi plenus nouis nucib9 z tãt9 ibidẽ sentiebaẽ a nobis sonit9 nucum cõfractarũ ac si ibidẽ plurimi porci grosolantes nucesq̃ꝫ cõfrãgentes ambularẽt de quo nõ modicũ stupefacti eramus cũ ianua optime ab intus esset clausa: z nullus ali9 esset ingressus. Post paululuꝫ vero cessante sonitu illo in angulo pdicte quadre nobis opposito. subito apparuit quidã paruus splendor. et nunq̃ꝫ amplius vidim9 nec aliq̃d sensimus. Quidã autem ex socijs qui maioris etatis erat z vir satis perit9 dixit nobis q nõ timerem9 q2 erat quidam spiritus malus nobilẽ hierarchie q̃ alia mala nõ operabaẽ nisi ludos illos sꝫ die facto nuces sicut dimisim9 iuenim9. Faciunt etiã luctã cũ hoibus z plura

alia aliquib⁹ panorosa ⁊ ſm veri-tatem tales nõ ſunt homines nec mulieres ſed ſunt quidã demões qui volũt deridere homines volẽtes imitari angelũ qui luctat⁹ eſt cum iacob ⁊ angelũ qui locut⁹ eſt cum moyſe ⁊ angelũ quẽ vidit ioſue in campo hierico ⁊ licꝫ multa damna de nocte in domib⁹ videãtur egiſſe nihil tamẽ damni de die reperiꝭ nec res aliqua mutata de loco ſuo ſed quelibet i ſuo ordine ſicut prio erat. Eſt ergo illuſio q̃-dam taliũ demonũ deriſorum que ad nihil aliud extendi põt niſi ad talem hominum deriſionem.

¶ Tertia demonum differẽtia eſt

Ertia differentia eſt quorũdã dmonũ q̃ incubi ⁊ ſuccubi nũcupanꝭ q̃ hoĩes generare dicunꝭ. tales enĩ demones i ſpecie hoĩum virorũ aliquo mõ. Aliquãdo incũbũt feminis ⁊ aliqñ in ſpecie femiarũ ſuccũbũt viris. Quomõ autẽ talis gñatio efficiaꝭ declarat doctor ſeraphicus bonauentura ſuper ſm ſentẽtiarũ in ſcripto ſuo. dicẽs q̃ in actu gñationis ſunt duo ſcꝫ ſeminis deciſi ꝯſtitutio ſm neruos ⁊ virtutes caloꝝ talis ſpeciei cõpetẽtes ⁊ ſic eſt ſoli⁹ illi⁹ cui dedit deus viꝫ gñatiuã vel ꝓpagatiuã ⁊ hoc nullo mõ cõpetit demonib⁹ aſſumẽtib⁹ corp⁹. ¶ Itẽ eſt ibi ſeminis ꝑfecti tranſfuſio ⁊ trãſfuſi ſuſceptio ⁊ hoc põt competere demonib⁹. ¶ Primo enĩ demões ſuccũbũt viris in ſpecie mulieris ⁊ ex eis ſemen pollutionis ſuſcipiũt ⁊ quadã ſagacitate nature ipſuꝫ ſemẽ in ſua virtute cuſtodiũt ⁊ poſt modũ deo ꝑmittẽte fiunt incubi ⁊ in vaſa mulieris trãſfundũt ex q̃ tranſfuſione hoĩes generari poſſunt nõ tñ ſic generati ſunt filij demonũ ſed hoĩs. Hec ille. Iſto modo ferꝭ generatũ fuiſſe merlinum ¶ Unde legiꝭ in hyſtorijs britãnorũꝫ ꝙ rex bortegeris q̃ britãniã regebat toti⁹ inſule in ſe odia conſiderãs. Inito cõſilio cũ ſapiẽtib⁹ quid agere deberet ad tutamẽ ſui iuſſit ꝯuenire artifices qui caſtrũ fortiſſimũ fabricarẽt. ſed cũ opus terra abſorberet ſuaſuꝫ eſt ei a magis ⁊ cõiectorib⁹ vt hoĩeꝫ ſine pře natũ quereret ⁊ ei⁹ ſanguine lapides ⁊ cemẽta aſpergi ꝑciperet et ſic ſuum edificiũ ſtare poſſet. Queritur ergo merlinus qui illis temporib⁹ nat⁹ erat cuius ortus traditur fuiſſe mõ ſubſcripto. Quidam enĩꝫ dicũt eũ fuiſſe filiũ cuiuſdam monialis filie cuiuſdaꝫ regis que clemẽtia vocabaꝭ. Ricardus vero dicit eã nõ fuiſſe monialẽ ſed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit i eccřia beati petri de vrbe baemadiꝫ. Huic aũt demõ apparebat in ſpẽ pulcherrimi iuuẽis quã ſepi⁹ alloquẽs deoſculabaꝭ tandẽ eam cognoſcẽs grauidam dereliquit. Cunq̃ hui⁹ facti noticia ad predictum regẽ borteherium perueniſſet ſtupefact⁹ rex a magis perquirit vtrũ hoc poſſibile videretur: q̃ reſpõderũt ꝙ ſic quia philoſophorum hyſtorie hec affirmant. ¶ Refert enim apuleius inter lunam ⁊

terrã esse demões incubos quod nec beatus augustinus discordat vt in.xv.li.de ciui.dei pz. Hic merlinus a nũcijs regis requisitus cum inuẽtus fuisset corã rege cum matre adducit. Qui regez interrogauit cur ipse cũ mr̃e sua vocati fuissent. Cui rex cãm vocationis aperuit dixit quoqz q̃ vnũ castruz seu turriz edificari mãdauerat sz fundamẽta i loco firmari nõ poterãt quia q̃cquid in die edificabat in nocte totuz absorbebat. Cũqz magi z cõiectores de causa requisiti fuissent. Rñderũt nullo mõ posse in loco fundamẽta firmari nisi inueniat hõ sine p̃re cuius sanguie lapides z cemẽta aspergantur tu aũt diceris esse talis z p̃pter hoc te p̃quiri fecimus. Ad hec verba merlinus rñdit dicẽs magos z cõiectores fuisse mẽtitos causamqz aperuit p̃pter quã nõ poterãt firmari fundamenta: asseruit quoqz stagnũ sub fundamẽto eẽ q̃ totuz q̃d struit absorbet. Queritur ergo fodiẽdo z sic inuenit. Tũc mãdat merlin⁹ euacuari stagnũ p̃ riuos z incepit tũc aperire mysteriũ futurorum sicut plenius cõtinet in collectatiõe hystoriarum fratris iohãnis de podio. Nõ ergo s̃m ea q̃ supradicta sunt mirandũ est si sic hoĩes generãtur p̃ demones incubos et succubos lz istud raro iueniat. frequẽter tñ experiũtur alique femine etiã deo dedite z nimiũ deuote tales demones ad se venientes q̃ eas vigilãtes a lectis extrahunt vel orãtes amplexãtur z quadam dulcedine somni soporate euigilãtes inuenerũt se pollutas ac si cũ viris miscerẽtur nec remediũ se habere posse dicũt nisi solũ cũ ligno vere crucis xp̃i i cui⁹ p̃sentia accedere nõ possunt tales demones sicut istis tẽporib⁹ experte sunt que hoc bello tribulant. De viro etiaz quodã deuoto audiui q̃ semel cũ esset in orõne sentiebat i aere quãdã dulcedinẽ cãtus venire ad se qua appropinquãte soporabat et euigilãs inueniebat se pollutum. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum esset enarrare. tales eñi demones volunt deridere hoĩes z volũt imitari angelos qui loquebãtur cum daniele z cũ zacharia. z cum sancto iohãne qui quasi semper erãt cum eis in cubiculo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones vidẽtur facere prelia.

Quarta differentia est aliquorum demonũ q̃ vigilãtib⁹ p̃uias apparent quasi exercitus magni cũ magnis tumultib⁹ i̇cedere videnẽ z vulgo dicit huesta antiqua. Aliqñ etiaz vidẽt facere p̃lia magna tales eñi volũt imitari p̃lia regis sennacherib z cõstãtini z alia multa de q̃b⁹ supra libro.iiij.cõsideratiõe.ix.dictũ est. In q̃b⁹ ipsi lucrati sunt nõ paruam multitudinẽ animarum.

¶ Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differentia est aliquorum demonum q̃ inter hoĩes se apparent

comedētes ꝛ bibētes q̄ſi aſſocian tes ſe eis. Tales volunt deridere hoīes ꝛ volūt imitari angelos qui cū abraā comederūt ꝛ ꝑ viā fuerīt ꝛ raphaelē angelū qui ſocius fuit thobie iunioris qui cū eo comedere ꝛ bibere videbaꝛ ꝛ xp̄m q̄ ſociatus eſt per viā lucā ꝛ cleophā ꝛ ad mēſam cū eis fuit. Un̄ legiꝛ in vita beati germani q̄ cū ꝑdict⁹ ſanctus quadā nocte hoſpitatus fuiſſet in vna domo ꝛ poſt cenam mēſa iterū pareꝛ admiratus queſiuit ab hoſpitib⁹ cui denuo mēſa pareꝛ qui cū dicerēt ꝙ bonis illis viris ꝛ mulierib⁹ q̄ nocte incedūt ꝑpararēt. nocte illa ſtatuit ſanctus german⁹ vigilare. ꝛ ecce vidit multitudinē demonū ad mēſam ī formis viroꝝ ꝛ mulierum venientem qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia excitauit ꝛ q̄ſiuit ſi perſonas illas cognoſcerēt. qui cum oēs vicinos ꝛ vicinas dicerēt eſſe miſit ad domos ſinguloꝝ ꝛ ecce in ſuis lectulis ſunt inuenti adiurati ergo ꝑ ſanctū germanū demones ſe eſſe demones dixerūt q̄ ſic homines illudebant.

¶ Quō in ſomnis terrent hoīes.

Sexta differentia demonum eſt coꝝ qui in ſomnis hoībus apparēt eos īquietātes diuerſis modis ſō nioꝝ. terrent etiā dormiētes in tā tū vt euigilans hō ſentiat ſe totū horribilitatū ꝛ alteratū ex preſentia ſpūs maligni. Unde Job. iiij. In horrore viſiōis nocturne quomodo ſolet ſopor occupare hoīes pauor tenuit me ꝛ tremor ꝛ oīa oſſa mea ꝑterrita ſunt. ꝛ cū ſpirit⁹ me p̄nte trāſirēt inhorruerūt pili carnis mee. nec mirū ꝙ magnum pauorē ꝛ tremorē ſequiꝛ piloꝝ erectio ꝛ ſi hoc ſequaꝛ ad p̄ſentiā ſpiritus boni cuiuſmodi erat iſte qui iob appulit ꝛ terruit multo fortius ſpūs malus terrorem ꝛ pauorē inducet. Quomodo eni ſit ſpūs malus ſignū eſt ꝙ cū hoīes ſic euigilant ꝛ nomē ieſus cū deuotione ſemel nominānt facto ſignaculo crucis ſecuraꝛ ſtatim anim⁹ a tali alteratiōe demone fugato. tales eni demones volūt deridere hoīes et appetūt imitari qui apparuerunt in ſomnis ꝑphetis. ꝛ ioſeph ſponſo ꝟginis ac alijs plurib⁹ ſanctis.

¶ Falſū eſt demōes fieri ex odore vel ex planetarū radijs.

Septima differentia demonum eſt ſm aliquos inſipientes qui dicere voluerūt ꝙ ſunt aliqui demones ſiue ſpūs qui fiūt odore aeris cū hō accedit ad mulierē ꝛ ꝙ aliq̄ etiā fiunt ex radijs planetarū cū mutuo reꝑcutiūtur. Et dicūt ꝙ illi qui meliores ſunt veniūt in ſomnijs hoībus ꝛ faciūt ꝙ ſomniēt. ꝙ dormiūt cū mulieribus ꝛ recipiūt illud ſemen ex quo nouiter efficiꝛ vnus ſpiritus. que omnia ſunt falſa ꝛ erronea cum a principio facti ſunt oēs angeli ſiue boni ſiue mali nec facta fuit creatio alicui⁹ maligni ſpiritus poſtq̄ ceciderunt a celo ſicut nec poſtea creat⁹ eſt aliquis bonus angelus.

¶ Quomodo apparēt in spē masculi vel femine.

Octaua differētia demonū est eorū q̄ in specie virorum ⁊ feminarum apparent qui secundū veritatem nec sunt masculi nec femine. Uerumtamen aliquibus eorum placet plus societas virorum ⁊ alijs mulierum. Et causa huius diuersitatis ⁊ secundum dispositiones diuersas quas inueniunt in viris vel feminis ad suas deceptiones credēdū sicut legim⁹ de eua ⁊ phitonissa ⁊ plurib⁹ alijs mulieribus cū quibus diabolus lucratus est multū. Et ideo tales demones adheserūt mulieribus. ⁊ nō adheserūt helye. nec samueli. nec nathā. nec heliseo. nec alijs plurib⁹ sctis propter quos ipsi pdiderunt multitudinē animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susāne. nec sācte lucie. margarethe katherine. nec alijs plurib⁹ virginibus ⁊ feminis sanctis. propter quas multū demones perdiderūt. Unde isto modo plus diabol⁹ qescebat cū egea q̄ cū vxore sua maximilla ⁊ plus cum datiano q̄ cum vxore sua alexandra et plus cū marētio q̄ cū vxore sua ⁊ sic de pluribus alijs.

¶ Quō dicunt mūdi ⁊ immundi.

Nona differentia demonū est eoꝝ q̄ mūdi ⁊ immundi dicunt. Unde ⁊ luce. xj. saluator dixit. Cum immūdus spūs exierit ab hoīe ⁊c. Dicit autē spūs imūdus ꝓpter tria. ¶ Primo ꝓpter immundiciā proprie iniq̄tatis. ezechielis. xxviij. repleta sunt interiora tua iniq̄tate ⁊ peccasti. i. pctō supbie ⁊ eieci te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tanq̄ leprosum. ¶ Secūdo ꝓpter immundiciā suggestionis q꞉ feda ⁊ imunda suggerit. est enī diabolus ad modū leprosi. q̄ statim inficit cor hūanum cū se ei applicat p consensum. Ideo orat ecclesia in collecta. Da q̄sum⁹ dn̄e pplo tuo diabolica vitare ꝯtagia ¶ Tertio dicit immūdus ꝓpter imundiciā habitationis q꞉ nō habitat nisi in imundo loco. i. in existēte in peccato mortali. Ad siītudinē vppupe q̄ nidificat in stercore. Unde demones dicūt dn̄o Math. viij. si eiicis nos hinc mitte nos ī gregē porcorum. ¶ Aduertēdum tn̄ q꞉ proprie diabol⁹ habitat ī ypocritis. Luc. xj. ⁊ ingressi habitant ibi sedet in auaris diuitibus ps. sedet in insidijs cum diuitibus. dormit in voluptuosis Job. xl. sub vmbra dormit. regnat aūt in superbis iob. xlj. ipe rex sup filios superbie. Aliqui eorum dicuntur mundi q꞉ sic intelligendū est q꞉ illi demones qui fuerūt de altiori ordine volunt plus decipere limpidiores ⁊ puriores creaturas sicut pꝫ de lucifero qui tēptauit primum hominem ⁊ christum in deserto ⁊ sic de pluribus alijs sanctis. Unde alexander papa. iij. q. prima. c. nulli dicit diabolus non cessat circuire querens quem deuoret: ⁊ querere quos ex fidelibus perdat. et maxime il-

los quos ardētiores i seruitio sal
uatoris eiq familiariores inuene-
rit z intm̄ desiderat ipugnare ser
uos dei mūdos z sanctos ꝙ nō so
lū vnꝰ mittit cōtra vnū sꝫ sepe plu
rimi. Vn̄ in cronicis minorū legit
ꝙ cū semel demones tpe beati frā
cisci cōgregarent cū pncipe suo
vt deliberarēt quō possent ordinē
sancti frācisci nouiter icipiētē de
struere septē milia demonū fuerūt
electi cōtra quinq fratres quos
beatꝰ frāciscus ad vnū heremito-
riū destinauerat vt illos a mundi
cia vite cōtemptu mūdi z vera hu
militate auerterent q ergo tales
demones plus sequunt hoies mū
dos z sanctos. Jō denominatiōe
extrinseca demōes mūdi appella
re possunt lꝫ i se immūdissimi sint
peccatis vt dictū est. Demones ve
ro inferioris ordinis licꝫ non pos-
sunt decipere psonas altioris vite
placet tamē eis cuꝫ immundi effi
ciunt z turpes in peccatis presert-
tim delectātur demones cuꝫ auer
tūt aliquē a vera fide iesu xpi do-
mini nostri q de aliis virtutibꝰ pa
rū curāt sine fide. Jdeo dicit pri-
ma petri. v. cui resistite fortes i fi-
de Sobrii ergo estote z vigilate.

¶ Quomō illudūt feminas q̄ bru
xe vel xurgumine nuncupantur.

Decima differētia
demonū ē eoꝝ q̄ decipiūt
mulieres aliquas vetu-
las maledictas q̄ xurgumine siue
bruxe nūcupant. ¶ Sciēdū ergo
est ꝙ sunt qdā male gētes viri et
mulieres apostate in fide z hereti
ce creature z false q̄ seipsos dant
volūtarie dyabolo z dyabolꝰ reci
pit eos z dat eis ꝙ p suas artes
falsas eis appareat ꝙ ābulāt du-
cētas leucas: z ꝙ redeūt spaciuꝫ.
iiii. vel quinq horaruꝫ: z destruūt
creaturas suggētes sanguinē eo
rū z ꝙ faciunt alia maleficia q̄ vo
lūt scdꝫ diaboli volūtatē qd est eis
z illis qui eis credūt magna dece
ptio z illusio diaboli. Veritas aūt
huiꝰ facti est ꝙ quādo iste male p
sone volūt vti his pessimis fictiōi
bus cōsecrant se cuꝫ verbis et vn-
ctionibꝰ diabolo: z statim dyabo-
lus recipit eos i ope suo z accipit
figurā earuꝫ z fantasiā cuiuslibet
earū ducitq illas per illa loca p
q̄ desiderabāt: corpora vero earuꝫ
remanēt sine aliqua sensibilitate
z coopit illa diabolꝰ vmbra sua ita
ꝙ nullꝰ illa videre possit: z cū dya
bolus videt in fātasiis earū qm
pleuerūt que volebāt non amouē
do ab earū fātasiis: diabolicas fā
tasias q̄ viderūt reducit illas ima
ginatiōes cōiungens cū suis pro
priis motibꝰ z corporibus z tollit
vmbrā suam de super corporibus
earū z statiꝫ videre possunt existē
tia tamē illorū nunq ab illo loco
absens fuit sed solū actio cuꝫ ydo
lo z fantasia fuerūt illis rebꝰ que
diabolus eis presentauit z q̄ fecit
pro q̄libet eoruꝫ: z ꝙ hoc facit dia
bolus nō est mirū q illa operatur
vt derideat miseras aias volens
imitari ea q̄ deus verissime p an-
gelos bonos fecit. sicut quādo de
duxit abacuc prophetā per capil
lū de iudea in babylonē realiter

cū sua p̄sentiali existētia τ actiōe.
Sʒ q diabolus habeat potestatē
mutādi existentiā alicuius creatu
re nec facere q trāseat vnū corp⁹
p aliud sine dāno vni⁹ vel amboꝝ
vel q trāseat mai⁹ corpus p spa-
ciū īproportionatū loco vt videlʒ
q ingrediant̄ tales psone p par-
ua foramīa domoꝝ vl̄ q sit simul
vnū corp⁹ in diuersis locis vel di-
uersa in vno τ similia hec demōes
facere nō possūt cū hec repugnēt
naturali philosophie τ solū p mi-
racula aliq̄ talia a deo sunt possi-
bilia fieri vt dictū fuit supra cōsi-
deratiōe quinta hui⁹ libri cuʒ de
potestate demonū ageret̄. ¶ Illō
tñ qd̄ dyabolus pōt facere q vnū
pro altero videat̄ τ q illud qd̄ na
tura pōt facere in vno mense ipse
pōt facere in pūcto. ¶ Et cā est q̄
scit applicare actiua passiuis si-
cut patet in his que fecerūt magi
pharaonis: q tñ diabolus faciat
q vnus homo conuertat̄ in serpē
tē vel auem vel plantam hoc est si
bi impossibile: τ iō in hoc multi p
uersi christiani alchimiste fūt dece
pti habētes pacta cū demonibus
cogitantes q per eoꝝ artem fer-
rū conuertent in aurum: q autem
vna res sit τ videat̄ altera hoc be
ne potest diabolus facere deo per
mittēte. Sic enim sepe facit dya-
bolus vt plurimos decipiat. Sic
em̄ legit̄ in hystoria sancti clemen
tis τ sancti cypriani τ sancti ger-
mani τ alioꝝ multoꝝ q̄ accipie
bat figuras aliquoꝝ viroꝝ et
mulierū ad decipiendum populū
τ ad diffamādū creaturas dei. Et
ideo nō est credendū q homines
vel mulieres cōuertant̄ ī anseres
vel aliis similibus. Ea ergo q̄ sce-
lerate mulieres credūt τ pfitent̄
scʒ cū diana dea paganoꝝ noctur
nis horis τ cū herodiade τ nimia
mulierū multitudine eq̄tare sup
quasdā bestias τ multa terrarum
spatia intēpeste noctis silētio p-
trāsire: eiusq̄ iussiōibus obedire
velut dn̄o τ cunctis noctibus ad
eius seruitiū euocari τ q ab illis
possunt aliq̄ creature in meli⁹ vel
in deterius cōmutari. Aut in spe
ciē vel similitudinē aliā transfor
mari oīa sunt falsa τ erronea τ nō
a diuino spiritu sed a maligno vt
dictū est talia fantasmata mētib⁹
earuʒ irrogantur: quia cum alicu-
ius animā per talem credulitateʒ
subiugauerit sibi trāsfigurans se
in angelū lucis τ transformans se
in diuersarū personarum species
atq̄ similitudines mentē quaʒ ca
ptiuā tenet multipliciter deludit
τ nullus debet venire in tātā stul
ticiā vt credat hec oīa que in som
niis τ spiritu tantū fiunt etiam in
corpore accidere cū etiaʒ Paulus
nō audeat asserere q fuerat rapt⁹
in corpore. Quicūq̄ ergo talia cre
diderit scʒ postq̄ sup talibus au
dierit veritatē vel asseruerit scili
cet ptinaciter proculdubio infide
lis est τ pagano deterior. xxvi.q.
v. episcopi τ. quia nimium abun-
dāt tales peruerse mulieres ī del
phinatu τ in gaschonia vbi se asse
rūt concurrere de nocte in quadā
planicie deserta vbi est aper q̄daʒ
in rupe q̄ vulgariter dicit̄ elboch

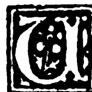
debilterne ꝛ ꝙ ibi cōueniant cum candelis accensis ꝛ adorant illuz apruz osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earuz ab inquisitorib⁹ fidei ꝛ cōuicte ignibus cōburunt. Signa autem combustarum sunt depicta qualiter scilicet adorant cū candelis ꝑdictū aprū in domo inquisitoris tholosani in magna multitudine camisearū sicut ego proprijs oculis aspexi.

De spiritibus familiaribus.

Circa secūdum pricipale huius decime consideratiōis scilicet vtrū possint haberi spiritus familiares Respōdet ad hoc beat⁹ augustin⁹. viij. de ciui. dei. c. xiiij. ꝙ apuleius platonicus scripsit ꝙ socrates habuit deū vnū ex illo genere numinū qui dicunt demones cuꝫ quo habebat amicitiam ꝛ cōsiliū a quo ꝓhibetur inquit aug. solitus amoueri vt desisteret ab agendo quomō illud qđ agere volebat nō prospere fuit euenturū. Ex quo satis clare videt accipi argumentū ꝙ ille philosoph⁹ habuit familiarē spm̄: sꝫ est difficultas si ille spiritus erat bon⁹ vel malus: videretur alicui ꝙ eēt angelus bonus q̄ ceteri futura ꝑnunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratū consideratiōe secūda huius quinti libri. nec obstat q̄ dicit augu. ꝙ dicebatur demon q̄ apud grecos ideꝫ significat ꝙ plura cognoscēs: dixit tamen doctor illuminatus frāciscus de maronis in floribus suis sup isto passu ꝙ magis credit ꝙ fuit mal⁹ angelus q̄ socrates pagan⁹ ꝛ infidelis erat. Sic ergo ptꝫ ꝙ demones tāq̄ familiares spirit⁹ possīt haberi in dānationem tamen illorū q̄ suā familiaritatē habere contēdūt Cauēdū est etiā ab icauta inuocatiōe demonū. Vñ greg⁹. in libro dyalogoꝝ narrat ꝙ stephan⁹ ꝑsbyter de itinere rediēs mācipio suo negligēter ꝑcepit dicēs veni dyabole discaltia me: ad hāc vocē ceperūt caligaꝝ corrigie cū summa velocitate solui qđ vt ꝑsbyter sensit expauit. ꝛ magnis clamoribus dicit recede miser nō ei tibi sꝫ mācipio. suꝫ locut⁹: sicqꝫ ex magna pte solute suaꝝ caligaꝝ corrigie remāserūt ꝛ sic ptꝫ ꝙ lꝫ aliq̄ nolīt habere demōes familiares ex mala tū cōsuetudine loquēdi de dyabolo ipsi efficiunt familiares ei vt subito faciāt q̄ incaute mandant.

De qualitate corpoꝝ i q̄bus demones apparent.

Undecima cōsideratio est q̄lia sunt corpa i quib⁹ demōes apparēt ꝛ si possunt hūana corpa vel aīas subītrare. Iuxta ergo tria q̄ querunt trib⁹ pūctiꝫ ꝑsens ꝯsideratio explicabit. Prim⁹ erit de q̄litate ꝛ figuris corpoꝝ in q̄b⁹ demōes apparēt. Scd̄a erit de subintratiōe demonū i corpib⁹ obsessoꝝ. Terti⁹ erit si possīt demōes eēntie aīā me illabi qđ est aīam subintrare.

De q̄litate ꝛ figuris corpoꝝ in quibus demones apparent.

PRimus pu̅ctus est d̄ qualitate ⁊ figuris corpoꝝ in qb⁹ demo̅es apparēt. Circa q̄d notat seraphic⁹ doctor Bonauētura dicēs in suo scd̄o loquens de angelis bonis ⁊ malis q̄ in angelis duplex est vis scʒ co̅tēplatiua qua ↄuertunt ad deū ⁊ fruunt eo. ⁊ administratiua scd̄m quam descendunt ad nos: ⁊ condescendunt nobis :⁊ vt congruētius nobis co̅descendāt indigēt solatio corporis assumpti q̄d assumu̅t angeli sicut organū vel instrumentū ad operādū ⁊ sicut signū ad seipsos manifestādū ⁊ sicut operimentū vel habitaculū ad ↄuersanduʒ vel ad nos letificādū ⁊ ↄfortāduʒ ⁊ si corpus assumptū co̅iungit angelis sicut instrm̄ motori. Hoc em̄ magis reqrit exigētia ex p̄te n̄ra q̄ꝫ ex parte sua. Et est sciendū q̄d corpus effigiatū humana effigie. magis co̅petit opatio̅i sp̄us ro̅nalis. Ideo angelus bonus assumit corp⁹ no̅ qualecu̅ꝫ. sʒ humana effigie isignitū. Et istud corpus sic assumptū d̄r eē corpus elemētare No̅ q̄r sit ex q̄tuor elemētis plena mixtione co̅mixtū sicut est corpus co̅plexionatū nec q̄r sit ex puro et simplici elemēto formatū: sʒ q̄r p̄ncipalr̄ format ex aere cu̅ mixtione aliqua alterius elemēti sicut videmus i nube q̄ no̅ est corpus plene mixtū habet t̄n in se naturas pluriu̅ elemētoꝝ p̄ hu̅c aūt modū est corpus ab angelo sumptū q̄r principaliter ab aere eē formatū intelligit co̅currēte ad hoc natura alicui⁹ vaporis aquei vel terree que quidē facit tā ad ꝺ̄sitatem co̅densatio̅is q̄ꝫ ad multiformitatē coloris. hāc aūt no̅ oportet angelū de longinquo cogitare cu̅ aer p̄ magna sui p̄te sit co̅mixtus vaporib⁹ Scd̄ʒ ꝺ̄sitatē aūt tenēdū est q̄ angeli tā boni q̄ꝫ mali assumunt corpora no̅ de natura celesti sʒ elemētari non simpl̄r nec plene mixta sʒ medio mo̅ vtpote ex aere vaporabili āgel⁹ t̄n mal⁹ accipit ex p̄te inferiori bonus ꝟo ex supiori. ¶ De figuris ꝟo corpoꝝ in q̄b⁹ demo̅es appa̅nt vt plurimū su̅t turpissime Et id̄o si scd̄m eius difformitatē in peccādo p̄mitteret de⁹ q̄ correspo̅deret figura corpis assu̅pti no̅ eēt aliq̄s ho̅ viuēs q̄ eius visionē horribilē posset tolerare. Vn̄ ⁊ virgo gl̄iosa p̄ singulari dono petijt a filio q̄ i morte sua no̅ appareret ei dyabol⁹ credēdū est q̄ xp̄s ei⁹ dulcissim⁹ fili⁹ reuelauit sibi turpitudinē ei⁹ ⁊ hic ē q̄ pictores oēs deformitates serpētinas ⁊ brutales q̄s vidēt ⁊ q̄s excogitare p̄nt depingu̅t in figuris demonu̅. Vn̄ legit de quodā pictore q̄ quotiēscu̅q̄ꝫ depīgebat imaginē ꝟginis cu̅ om̄i studio ip̄am pulcherrime effigiebat sʒ cu̅ pingebat dyabolū cu̅ oi̅ diligētia difformi⁹ quo poterat describebat p̄pter q̄d indignatus dyabolus ↄ cum p̄curauit quo̅ pictor ille haberet verbū cu̅ vxore cuiusdā militis illi⁹ ciuitatꝭ vbi erat finaliter tantū ardorē posuit iter eos q̄ ↄcordauerūt se mutuo ⁊ nocte q̄dā acceptis p̄mis localib⁹

auri ꝛ argēti recesserūt. dyabolus aūt cū vidit ꝙ erāt extra ciuitatē ascēdit cāpanile ecclīe ꝛ pulsauit cāpanā sicut cōsueuit pulsari pro igne vel ꝑ accipiēdis armis: exeūtes aūt hoīes ꝑ totā ciuitatē q̄rebāt quid hoc esset. Rn̄dit dyabolus qui pulsabat ꝙ pictor ille portabat extra ciuitatē vxorem talis militis: exeuntes ergo ꝓpter illaꝫ vocē ceperunt pictorē illū cum militis vxore ꝛ posuerūt eos in carcere: maritus ꝟo qui presens erat in captiōe eius sperās ꝙ altera die ambo ꝑ iusticiā perimerenť dolēs de pulchritudine capilloꝝ vxoris prescidit capillos ei⁹ quos secum duxit ad domū suā. Cum ergo valde angustiati ꝛ timore cōcussi ambo nocte illa manerent in carcere recordat⁹ est pictor de ꝟgine beata quā ipse summe pulcherrimam depingebat ꝛ cū magna deuotiōe recōmisit se sibi quatenus dignareť eos liberare a ꝑiculo illo. Et ecce regia angeloꝝ dei mater pulcherrima appuit eis ī carcere soluitqꝫ eos a vinculis ꝛ aperuit portas carceris precepitqꝫ pictori q̄ꝺ iret in domū ac si nihil sibi accidisset p̄cepit etiā mulieri illi q̄ꝺ iret in domū suā ꝛ secrete iuxta maritū suuꝫ qui in lecto erat accūberet ꝛ disparuit virgo beata. Illi vero impleuerūt oīa sicut eis p̄ceperat. Cūqꝫ euigilaret miles īuenit apꝺ se vxorē suā ꝛ mirat⁹ quesiuit q̄s esset: que rn̄dit quasi admirās et q̄s debeo esse nisi vxor vr̄a. Et ille nunquid ego te cepi cū pictore et dimisi in carcere heri ꝛ deduxi capillos tuos quos manu propria a capite tuo p̄scidi. Rn̄dit illa somniasti illꝺ dn̄e. Ille ergo surgēs a lecto quesiuit capillos ꝛ nō inuenit ostēdēs ꝛ illa caput suū nihil deficiebat de capillis eius. Uenit ergo vir eius ad alios ciues q̄ secū fuerāt in captione ꝛ q̄siuit ab eis si recordabanť de tali facto q̄ꝺ acciderat die p̄terita. Dixerunt ꝙ sic. Narrauit quōꝺ vxor sua erat in domo cū omnib⁹ suis capillis ꝛ dicebat ꝙ erat somniū. venerūt etiā in domo pictoris ꝛ inuenerunt eū ac si nihil male fecisset occupatuꝫ in picturis suis ꝛ finaliter meritis virginis gloriose oēs in vnū ꝯcordauerunt q̄ꝺ illud fuerat somniū Ecce ergo q̄ꝫta demonis malicia propter picturā sue difformitatis

¶ Et notandū ꝙ licet dyabolus vt cōiter sicut depingitur in talibus deformibus figuris se presentet sicut cū decepit euam sub figura serpentis sepe tn̄ deo permittēte vt leuius decipiat transfigurat se in angelum lucis secūdum apostolum sicut etiā legitur apparuisse in figura crucifixi. Sed diceres in quo tūc pōt cognosci ꝙ sit angelus malus. Respondetur ꝙ in: iiij

¶ Primum est: quia licet in talib⁹ figuris se representet semper tn̄ si diligēter inspiciatur ducit aliquā difformitatem vt caudā vel quid simile. Scđm est ꝙ si apparens in principio letificat ꝛ post recessum tristem hoīem dimittit non sic angelus bonus: q̄ī p̄ricipio turbat sicut patet de gabriele cum apparuit danieli. Danie. viij. Et cū ap-

paruit virgini. Luce.j. quia turbata est in sermone eius: sed post recessum dimittit hoiem cum magno gaudio z letitia. Tertiũ est q̃ indurat hoiem i malo q̃ suggerit sicut declarauit beat⁹ pater noster frãciscus fratri rufino in hoc periculo laborãti: vt pz in cronicis minorum. Angel⁹ autẽ bon⁹ nõ indurat in malũ: sed auertit a malo z mollificat ac inclinat ad bonũ. Quartum est q̃ si aliq̃d et turpe rñdeat per illũ cui apparet in eius contẽptum z derisionẽ statim euanescit sicut pz in dicta cronica minorum q: cũ beatus franciscus vellet liberare predictũ fratrẽ rufinum inter cetera dixit sibi vt ĩtelligas q̃ ille tibi appuit in figura crucifixi non est xp̃s sed dyabolus dices ei cũ tibi apparuerit z dixerit ego sum xp̃us aperi os tuũ z ponam tibi feces: qd̃ cũ faceret frater rufinus indignatus dyabol⁹ cũ magno tumultu recessit cõfringens lapides z rupes. Unde z vsq: in hodiernũ diem apparet horribilis illa fractura rupium in monte aluerne.

¶ De subintratiõe demonũ i corporibus obsessorum.

Secundus punctus est d̃ subintratione demonũ in corporibus obsessorũ z de expulsione eorũ. Circa hoc notandũ est q̃ nõ est ponẽdum in dubiũ q̃ sit obsessio corporum p demones cũ euangelia hoc manifeste exprimãt in plurib⁹ locis. Sed diceres quomodo demones possunt ĩtrare corpora z ea obsidere. Respondet q̃ demões per naturã subtilitatis sue z spiritualitatis possũt quecũq: corpora penetrare z i eis sine obstaculo z impedimẽto sustinere. Itẽ p ratione sue potestatis possunt ea corpa in quib⁹ sunt cõmouere z cõturbare z ideo demões subtilitate z potestate nature possũt corpora humana penetrare: z ita intrare. possũt etiã vexare nisi phibeantur a virtute superiori z cum permittũtur a deo introire z vexare dicitur corpora obsidere. Et si q̃ras q̃re hoc permittit de⁹. Respõdet q̃ ppter tria vel ad sue glie ostensionẽ vel ad peccantis correctionem vel ad nostrã instructionẽ. Sz ex qua istarũ causarũ determinate hoc deus pmittat latet humanã industriã ppter hoc: q: occulta sunt dei iudicia. verba sunt dñi Bonauenture in secũdo sententiarum distinctiõe. ix. Et si velis scire sup quos habet dyabol⁹ maiorẽ potestatem ad obsidendũ eos post christi passionẽ. Respondetur q̃ super excõmunicatos precisos ab ecc̃lia habet dyabol⁹ ptãtẽ vexãdi corporaliter. Unde. j. Cor. v. Iudico illum qui hmõi est tradere sathane in interitum carnis. In non precisis autẽ potestatẽ nõ habet dyabolus nisi quantũ a deo permittitur vt dictũ est vel ad peccati pũitionẽ vel ad aliorũ terrorẽ z correctionem vel ad glorie dei ostensionem vel ad bonorũ corona z exercitationẽ. Et si dicas nũquid ante passionem christi habebat pote=

ratem etiã vexandi homines. Re spondet q̃ habebat potestatẽ vexandi corporaliter oẽs preterq̃ illos solos qui priuilegio solo tuebant a dño. Job .i. Nonne tu vallasti eũ nõ tamen vtebat dyabolus semp̃ potestate puniẽdi vt haberet maiorẽ potestatẽ seducẽdi p̃ culpam sicut ⁊ nũc excõmunicatis ⁊ infidelibus sic eñ dyabol⁹ obmittit aliquando mala facere: vt peius fiat quia nõ vexando excõmunicatos vt in primitiua ecclesia tales sententias min⁹ vitãt hoies ⁊ minus timẽt. Et hic est q̃ sunt multi precisi excõicati q̃ nõ essent si eos vexaret. ¶ Et notandũ q̃ cũ aliquẽ vexat dyabolus põt pro volũtate sua p̃ linguã hois diuersa formare verba. Et ideo arreptici aliqñ loquunt idioma ignotũ sicut pur⁹ layc⁹ latinũ q̃ est manifestũ signũ demoniaci. Unde ⁊ demon quidã rusticũ obsidens requisit⁹ a quodam magistro coniurãte quare nõ recte loquebat latinum. Respondit nõ possum domare labia illius rustici. Et si queris causaz quare demões aliqñ ̃sm varietatẽ lune magis affligũt hoies q̃ȝ alio tẽpore. Respondet q̃ est duplex causa sicut notat Nicola⁹ de lyra super Matheum .c. xvij. declarans quare discipuli nõ potuerũt curare lunaticuz. ¶ Prima causa est vt per hoc creatura dei: sciꝫ ipsa luna infamet vt Hyeronim⁹ ⁊ Chrisostomus dicũt. ¶ Secunda est: q̃r propter molliciẽ cerebri in nouilunio quando abũdãt humida sup̃ que luna habet dominiũ: cerebrum est aptius vt demon in ip̃o aliq̃d operetur hinc demones secũdũ certa augmẽta lune perturbãt hoĩs fantasiam quãdo cõsiderant cerebrũ ad hoc esse dispositũ. ¶ Nũc videndum est de eorũ expulsione. Circa qd̃ notandũ est q̃ demones nõ nisi virtute diuina possunt a corporibus expelli imediate vel mediãtibus angelis qui frequenter i talibus sunt executores diuine volũtatis: nec aliqua res sensibilis aut vlli tus corpalis põt in eis aliquid agere directe vel indirecte cũ sint oĩno spirituales substãtie per qd̃ possunt ad aliq̃d cõpelli nec p̃ cõsequẽs ab obsessis corpib⁹ expelli. Uerũtñ ex euangelio christi duas doctrinas habem⁹ ad demões expellẽdos. ¶ Prima est vniuersalis scꝫ p̃ nomẽ iesu. Matt. vltimo In nomine meo demonia eijcient Alia est particularis q̃r est quodda gen⁹ demoniorũ qd̃ nõ eijcitur nisi in oratione ⁊ ieiunio vt patet Mat. xvij. Uñ sicut in diuersis rebus corpalib⁹ administrandis diuersi angeli a deo preparant ⁊ diuersorũ ordinũ. sic etiã in diuersis tẽptationib⁹ demões habent specialem affectũ: q̃r aliqui potẽtissimẽ tẽptant de diuitijs cõgregandis aliq̃ de honorib⁹ appetendis Uñ ⁊ aliqui dicunt spirit⁹ supbie ⁊ aliq̃ spirit⁹ luxurie. ¶ Iste autẽ demõ de quo loquit xp̃s habebat virtutẽ tẽptandi potissime de vitio carnis qd̃ vitiũ potissime refrenatur p̃ orationẽ ⁊ ieiuniuz: ⁊ per consequẽs demon in talibus temptãs p̃ talia superatur. ¶ Radix

tamen expulsionis demonum vera credulitas ē vt declarat̄ a christo capitulo eodem. Cū enī quererēt discipuli q̄re nō potuissent expellere illū demonez. Christus respōdit ꝓpter incredulitatem vestrā. ¶ Et si q̄ras an aliquo modo virtute herbarū vel armonie possint expelli demones. Respōdetur ꝙ ita parua posset esse illa vexatio ꝙ penit⁹ expelleret̄ qḋ facerēt nō agendo in demonē cū sit spiritus separatus: sȝ agēdo in ipsum vexatū a demonio. Uexat enī dyabolus scḋm dispositionem maiorem vel minorem melancolicaȝ vel colericam ꝛc. Herbe autē ꝛ armonie multū possunt immutare dispositionem corporis cum quedā inclinent ad letitiā quedā ad tristitiā ꝙ etiā patet de armonijs vt ptȝ .oc tauo pollitice vbi aristoteles vult ꝙ diuerse armonie habent ꝓuocare diuersas passiones in homine. ¶ Hoc etiam refert boetius ī musica sua ꝛ auctor de ortu scientiaꝝ vbi loquēs de vtilitate musice dicit ꝙ valet ad curādū vel alleuiādū diuersas īfirmitates: ꝛ ita ptȝ ꝙ herbe et armonie causare possunt in hoīe dispositionē cōtrariā illi vexationi qua dyabol⁹ vexare conatur hominem. ¶ Ex quo seq̄tur ꝙ ceteris paribus sit vexatio debilior nō videt̄ tamen quomō herbe vł armonia possunt in homine dispositionē aliquā causare ꝓpter quā homo nullo mō vexari posset a demone si permitteret̄: qꝛ dyabolus mouendo solū localiter vapores ꝛ ipsos spirit⁹ inordinato motu possent hominē multum vexare herbe aūt vel armonie nullam dispositionē causare possunt in homine sua naturali virtute ꝑ quā prohiberetur demon ꝑdictaȝ commotionem facere. Contingit tamen quādoq; ꝙ dyabolus nō ꝑmittitur hominē vexare nisi vexatione ita parua ꝙ ꝑ aliquam fortem dispositionē ad contrariū totaliter tolleret̄: ꝛ tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrariū disponere ꝙ illa vexatio totaliter amoueret̄ verbigratia dyabol⁹ quādoq; posset hominē vexare vexatiōe tristitie: ita debiliter ꝙ ꝑ aliquas herbas vł armonias q̄ haberent causare dilatationē ꝛ diffusionem spirituū qui sunt motus cōtrarij tristitie totaliter amoueret̄ illa tristitia. ¶ Qḋ aūt dicit̄ primo Regū. xvj. ꝙ saul q̄ vexabatur a demone alleuiabat̄ quādo dauid cytharā ꝑcutiebat coram eo ꝛ ꝙ recedebat spiritus malus. ¶ Dicendū est ꝙ bene verū est ꝙ per tactum cythare virtute naturali illius armonie alleuiabat̄ aliquantulū afflictio saulis inquantū illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitū ei⁹ per auditum per quaȝ dulcorationem reddebat̄ minimus act⁹ ad illam vexationem. Sed ꝙ spiritus mal⁹ recederet a saule quādo dauid cytharizabat corā eo hoc erat ꝓpter vī cruc ꝙ satȝ exp̄sse dr̄ ī glo. vbi dr̄. sic erat dd̄ canticis musice erudit⁹. diuersorū sonoꝝ rationabilī moderatoq; cōcept⁹ vnitatē eēntie significat q̄ varijs modis q̄

tidie resonat dauid i cythara sua malignū spiritū cōpescuit non qȝ tāta esset vis in cythara: sȝ i signo crucis q̄ i ligno ⁊ cordarū extēsio ne gerebat̄ que iam tūc demones effugabat hec de mēte Richardi in questionib⁹ de quolibet sine p̄iudicio snīe melioris. Ex p̄dictis excludit̄ vnus error in quo istis tpibus incidūt aliq̄ exorciste quo modo cōiurāt obsessos a demoni bus ⁊ illi demoniaci rñdent ⁊ dicūt ꝙ sunt hoīes mortui vel viui q̄ ambulāt ibi ⁊ hec est alia species deceptionis dyaboli: qȝ bene scit dyabol⁹ oēs q̄ male viuunt: ⁊ vt ponat eos in desperatiōe ⁊ audiē tes in errore. ❡ Dicūt ego suȝ talis homo vl̄ talis mulier qđ tñ est falsum: qȝ vna substātia existētis vel assistēs non pōt esse in altera nec min⁹ in duob⁹ locis ⁊ vt dyabolus celet ⁊ coloret suā deceptio nē dicit ego suȝ talis hō ⁊ ambu lo i hac pena ꝓpter talia peccata q̄ feci ⁊ fingit modū loquēdi ei⁹ ⁊ modū ambulandi: ⁊ ideo faciatis ꝙ dicant̄ ꝓ me tot misse ⁊ similia vt exeā ab hac pena ⁊ totū est falsum ⁊ deceptio magna: qȝ si exorcista sapiēs ⁊ virtuosus ꝯiurauerit eū recte ipse dicet si est spirt⁹ etiā si sibi displiceat qȝ nūq̄ȝ legim⁹ ꝙ xp̄s vel sancti tales spiritus inue nerint in hoībus quos sanauerūt Sȝ demones cābiūt ⁊ alterutrāt nomia qđ citi⁹ possunt facere q̄ȝ figuras: cōstat aūt ꝙ ipsi laborant vt alterutrēt figuras ad ïhonorationem ⁊ diffamationē seruorū et creaturarum dei vt supra dictū est

ergo multo fortius ⁊ leui⁹ alterutrabūt noīa ⁊ decipiuntur simplices in hoc ꝙ p̄cipiūt eis ꝙ faciāt dicere missas ⁊ facere alia bona cū multoties dyabol⁹ suadeat bonū ꝓpter malū finē sicut supra patuit octaua ꝯsideratiōe cū de malicia demonū ageret̄. sic hic p̄cipiūt bonū propter malū finē sciȝ vt tales si viuūt desperēt ⁊ vt alij audiētes i errore ēīuo[illegible] ❡ Nū quid in vitis patrū sepe legimus ꝙ diaboli mouebāt antiq̄s senes ꝙ facerēt sancta opa. O insipiētes exorciste nunq̄d legistis in euāgelio. Luc. xj. ꝙ erat iesus eijciēs demoniū fortassis inuenistis i euāgelijs ꝙ erat iesus eijciens hoīes de corporibus obsessorū nunq̄d dñs doctrinā xp̄s eijciendi demones i fine euangelij marci dicit. Signa aūt eos q̄ crediderint hec sequentur. In noīe meo demonia eijciēt nō dicit homines eijciēt ab hominibus. Respōdeat insipiens exorcista si verū est ꝙ petrus est in corpore iohānis q̄s dedit ei talē potestatē ad expellenduȝ eum inde qȝ christus non dedit potestatem nisi ad expellēdū dmones. Errāt ergo nimis exorciste cū sua ignorātia credentes dyaboli mēdacia ⁊ faciētes ꝙ alij simplices credāt ⁊ iđ digni sunt magna pena apud deū ⁊ hoīes. ❡ Sȝ remanet vna magna difficultas si verū ē ꝙ homines mortui nō possunt ambulare i hominibus viuis sicut demones: quomodo ergo dicunt illi q̄ transpassant̄ vel rapiunt̄ de hoc mundo ad alterū ꝙ viderunt ali

quos hoies vel mulieres qui adhuc viuebāt in p̄senti vita sustinere graues penas in alio mūdo. Sicut ergo isti sunt h̄ & illic vt viuāt hic & ibi puniant̄ ita nō erit mirū q̄ homines viui vel mortui licet sint in suis existentijs alibi q̄ ambulant sicut demones in hoibus.

¶ Pro solutiōe huiusmodi notādum q̄ nulla persona pōt videri i duobus locis naturaliter q̄ absentia presentie priuat visionē in omni loco ab actione sua. Reqrit em̄ notitia intuitiua. iiij. scilicet presentiā existentiam causationē & motionem potētie: sicut notat Franciscus de maronis in plogo sui primi presentia x.q.xvij. Tenēdum ergo est tanq̄ verū q̄ nec angelus bon⁹ nec mal⁹: nec hō sctūs nec mulier sctā: nec hō peruersus nec mulier psa pōt eē simul in diuersis locis: q̄ cū gabriel erat cū daniele vel cum zacharia vel cum virgine maria pro tūc non erat in alio loco sic etiam demones q̄ cū azmode⁹ de quo thobie.iij. erat in domo sare nō erat in alio loco ita etiam nec viuētes possunt hic viuere & esse simul in alio mundo q̄ impossibile est q̄ sint p assistētiaꝫ hic & ibi. qd ergo est dicendum ad ea que dicunt̄. Respondetur q̄ est vna cōsideratio talis cū homo viuus trāsit ante speculū vel ponit se ante eum tūc speculum ostēdit imaginem suam non diminutā in sua assistentia & cū inde amouet̄ nō apparet imago i speculo sic homo q̄ viuit & est in peccato imago eius potest apparere in sepulchro infernali q̄si in speculo ante quod est: & cū iustus etiam viuit imago sua vel nomen videtur in li. vite in conuiuio eternali. qd autē hoc posset esse p3 q̄ xp̄s dixit de talibus luce.x. Gaudete q̄ nomina vestra scripta sunt in celis & sic etiā nomina malorū scripta sunt in inferno & tn̄ maioris efficacie sunt nomina q̄ imagines i speculo nō est ergo verū q̄ homines male viuentes sint in inferno s3 bene eorū nomina vel figure.

¶ Quod demones nō possunt essentiam anime intrare.

Ertius punct⁹ huius consideratiōis est an demones possint illabi essentie anime q̄ est animā penetrare vl̄ an possunt malas cogitationes immittere. Ad primū dicitur q̄ ista est ppꝛietas soli⁹ dei. solus enim qui creauit animam potest essentie eius illabi ipsam substātialiter intrare & penetrare Ideo ecclesia cātat i hymno vsq̄ sol illabitur. et in colleeta amorē pectoribus nostris purificādum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie aīe vt intret substantialiter in ipsam per essentiam penetrado. Sic ergo demones nō possunt intrare cor hominis. i. animaꝫ hominis p essentiam sed tantum potētiā scilicet per suggestionem quā extra operat̄ sicut dicit̄ Osee.vij. Oēs adulterātes quasi clibanus succēsus coquēte. q̄ autē magister in

quirit.viij.dist. secundi sententia rum an demones substantialiter intrant corpora obsessorum vel ideo dicantur intrare vel exire: quia ibi malicie sue opus exercent dei permissione vel nõ exercẽt ⁊ determinat quod nõ substãtialiter itrãt corpa hoiz sz ppter malicie sue officiũ itrare dicunt de quibus pellere dicunt tñ non nocere sinunt: sed hoc non facit ad ppositũ: quia ipse ⁊ beda ibi loquunt de corde ut ptz quod ibi cor accipitur p spũ rõnali. Unde ⁊ adducũt illud hester. v. cur tẽptauit sathanas cor tuũ de quo cõstat quod erat obsessus a demone. Sz est difficultas: quia aliq libri habẽt anama cur īplenit sathanas cor tuũ. Si ergo dyabolus īplet cor vestrũ quod possit sic illabi. Respõdit sanct⁹ Tho. in summa cõtra gẽtiles lib. iiij. ca. xviij. quod cũ dyabol⁹ sit creatura nõ implet aliquid pticipatiõe sui nec põt mentẽ inhabitare p suã substantiã sz dicit aliquos implere p effectũ sue malicie. Unde ⁊ paul⁹ dicit ad quẽdã actuũ. xiij. O plene oi dolo ⁊ oi fallacia non est sic de spũsancto qui cũ sit de⁹ p suã substãtiã mentẽ inhabitat ⁊ implet. ¶ Tenẽdũ est ergo quod demones itrare possunt corpora sz nõ corda i. nõ psnt illabi aĩabus. Necobstat quod dyabol⁹ ratiocinetur ⁊ formet verba p os obsessi cũ hoc non veniat ex defectu anime: sz ex debilitate corporis quod sic accidere solet qñ spũs imũdus sedet in illis partibus seu mẽbris in quibus cõtinet fortificatio anime imponit in eisdem magnã ponderositatẽ cuiusdã oneris quod sustinere nõ possunt: ⁊ sic quasi cõstrigens sensus qui sunt ianue intellectus quadã obscuritate nigra accipit ptãtem in illis quod sepe cõtingit ex corruptiõe vini vel febris vel magni frigoris vl ex aliis debilitatib⁹ que cognoscim⁹ euenire ab extrinseco ⁊ ne dyabol⁹ hoc pharet i Job quando habuit a deo potestatem sup carnem suam fuit ei inhibitio posita a deo p hec verba. ecce i manu tua est: verũtamẽ animam illi⁹ serua Job. ij. quasi diceret sibi de⁹ solũ modo obserua quod nõ amoueas ei itellectum debilitãdo memoriã anime ipsius opprimendo eius intellectũ ⁊ sapientiam cordis ei⁹ suffocãdo eius principalẽ habitationem oneris in cõpetenti: lz ergo dyabolus immisceat se carni. nõ tamẽ potest anime misceri sic quod ipsam penetret cũ hoc sit soli⁹ deitatis ut dictũ est. Hec enim sola potestatem habet penetrãdi naturam anime taliter: quod nõ solũ eam apprehẽdit ⁊ vndique eam circuit sed ipsam sic penetrat quod intimior est anime quam anima sibi ipsi. ¶ Circa secundum vero an scilz demones possint immittere malas cogitatiões ⁊ videtur quod sic quia dyabol⁹ misit in cor iude ut traderet dominũ Johã. xiij. In contrarium est Beda qui super illud euãgelii Mat. xv. De corde exeũt male cogitatiões furta homicidia ⁊c. dicit quod dyabol⁹ nõ est imissor malarũ cogitationũ sz incẽsor. ¶ Dicẽdũ ergo quod dyabol⁹ pt dici imissor cogitationũ vno modo p hoc

scʒ q imagines rerum sensibiliuʒ delectantiuʒ imprimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt misceat seipsuʒ sensibili z immutet ipʒ. q̄nq̄ꝫ sicut pmittitur immiscere imaginibus reruʒ delectabiliuʒ z sic immittit cogitationes de reb9 delectabilib9 sicut aliquis ponēs ante me speculū immittit mihi visuʒ rei q̄ resultat in speculo. Scit em̄ dyabolus q delectabile app̄hēsuʒ mouet: z iō immittit app̄hēsionem rei delectabilis: vt app̄hēsio rei delectabilis moueat hominē ad cōcupiscendum rē delectabilē z sic potest dicere immittere cogitationē sed non pōt immittere cogitationē malā que sit peccatū que est mala voluntas.

¶ Et ideo bñ dicit beda q dyabolus non est immissor malarū cogitationū id est malarū voluntatuʒ quia nō eas immittit pprie nisi p actionē vel causam voluntariā z sic app̄hēsio delectabilis generat malā voluntateʒ non tanq̄ꝫ causa necessaria sʒ tāq̄ꝫ occasio. immittit ergo dyabol9 cogitationē mali p modū cōsulētis sicut angel9 bonus immittit cogitationē boni z talis immissio pprie dicitur suggestio.

¶ Quo fine debet terminari bellum demonum.

D Uodecima ac vltima cōsideratio oportet iam finem ponere huic libro que tribus passibus mensurabitur. Prim9 erit de causa quare demones sunt in mundo. Secūdus de cessatione sui belli z principatus. Tertius de eorum perpetua reclusione z punitione in inferno.

¶ Quare demones sunt in mūdo

P Rimus passus est scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondetur q cā quare demones sunt in mūdo est propter exercitium bonorū z propter decorem vniuersi. cōsistit enim decor vniuersi in quadaʒ difformitate rerum: vt patet in sole luna et stellis. patet ēt in deformitate elementorum volatilium. pisciū. serpentū. brutorum z facierum hominū. patet etiam in diuersitate tēporum z lucis ac tenebrarū. ¶ Similis questio fieri pōt quare mali hoies sunt in mūdo cū tantum noceant bonis. Et patet causa quia ois malus sm Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur vel vt per eum bonus exerceatur. In quo decus relucet vniuersi. Unde ad ppositū augustin9. in. xi. de ciuitate dei capi. decimooctauo. dicit q deus nō crearet vllū angelorum vel hominū quem maluʒ esse futurū presciuisset nisi pariter nosset quibus eos bonorū vsibus cōmodaret atq̄ꝫ ita ordinē seculorum quasi pulcherimū carmen ex quibusdā quasi antitetis honestaret. Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur q sunt quedam locutionis ornamēta que fiunt per cōtraria sicut loquitur apostolus secūdo Chorinthio. vi. p gloriā et ignobilitatē per infamiam z bo-

nã famam. ¶ Unde sicut in talib⁹ varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitiõe mali ⁊ bõitas angelorum ex malicia demonum.

¶ De cessatiõe principat⁹ ⁊ belli demonũ contra genus humanum.

SEcundus passus est de cessatione belli demonũ contra genus humanũ. Cum enim fuerit cõpletus numerus electorum ⁊ vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit oĩs presidentia ⁊ principatus demonũ sic ꝙ non remanebit nisi principatus eternus iesu xp̄i domini nostri. Unde dicit̃ prime Corin.xv. Cum euacuauerit omnem principatum ⁊ potestatem ⁊ virtutem oportet autem illum regnare donec ponat oẽs inimicos sub pedibus eius. Sup quo dicit glo. Dum durat mũd⁹ angeli angelis p̄sunt demones demonibus: hoĩes hominibus ad vtilitatẽ viuẽtiũ vel deceptionem: sed oĩbus collectis iam oĩs prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc aũt prelationem dicit̃ christus euacuare: qꝛ suos oẽs exaltabit in regno qui hic fuerunt hũiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatũ dicit maiores: potestatẽ minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciũt vel fortes homines. sed tunc cessabit oĩs creature prelatio in angelis ⁊ hoĩb⁹: cessabit timor regnabit charitas: nõ erit inter presidẽtes ⁊ subditos vlla dissensio. Oportet autẽ illũ: id est christum regnare. tũc scilicet aperte interim autẽ regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones ⁊ dãnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedib⁹ eius: id est sub plena subiectiõe vt ipsum hominem deum ⁊ regem omnium agnoscãt. Et ẽ sensus interim oportꝫ regnum eius manifestari donec eũ regnare fateãtur omnes inimici eius. tũc eũ impõ eum regnare ipsa regni eius manifestatiõe cõfusi fatebuntur. nec est intelligendũ ꝙ tunc christus desinet regnare. qꝛ li donec non facit exclusionẽ futuri regni sicut Mathei.i. dicitur de ioseph ⁊ maria ꝙ nõ cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. Et si queras quomõ ergo angeli manebũt euacuato principatu: dic ꝙ manebũt ordines angelorũ distincti quãtũ ad eminentiam glorie secundũ hierarchias ⁊ ordines: ⁊ sic etiã demones manebũt distincti quantũ ad magnitudinem pene secundũ hierarchias ⁊ ordines vñ ceciderũt

¶ De reclusione perpetua demonum in inferno.

TErtius passus ⁊ vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Unde cessante bello demonum. in facie iudicis magni

domini nostri iesu xpi audiet demones vna cum dānatis illaz terribilem sniam. Mat.xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternuz q̄ parat⁹ est dyabolo⁊ angelis ei⁹ Et sequit: ibunt hi in supplicium eternum. ¶ Sup quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spōdet liberationē post multos annos malis hominib⁹ ⁊ ipsis demonibus. ¶ Dixerat eñ Origenes q̄ post hāc sniaz ite maledicti i ignē eternū post multos dies: id ē post mille annos visitādi ⁊ liberādi sunt: sed hoc ecclesia nō recipit: dictuz est eñ ibūt impii i suppliciū eternum: qd̄ autem eternum est omni fine caret: Et sicut gaudium eternū ita ⁊ suppliciū. hec ex literali glo. sup illd̄ esa. xxiiij. Et cōgregabūt i cōgregationē vni⁹ fascis i lacū ⁊ claudent ibi in carcerē. nūq̄ ergo liberabunt: sz in momēto in ictu oculi dabit executioni snia xpi. ¶ Sic ergo subito data sententia demones cum condēnatis detrudent perpetuo ignibus infernalib⁹. Unde apo. xviij. Hoc impetu mittet babylon ⁊ vltra iā nō inueniet. Et iterum Apo. xx. dyabolus q̄ seducebat eos missus est in stagnū ignis ⁊ sulphuris vbi ⁊ bestia ⁊ pseudo pphete cruciabūtur die ac nocte in secula seculo⁊. ¶ Et sicut demones cū dānatis ibunt in ignē eternū sic angeli boni cum electis ibunt cum christo rege seculo⁊ in vitā eternā quaz nobis cō cedat iudex ille sūmus verus de⁹ ⁊ homo iesus xpus saluato⁊ noster alpha ⁊ o principiū ⁊ finis: q̄ dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo presentē librū principiare ⁊ finire. Tibi ergo iesu dulcissime q̄ dedisti notitiā fidei illis quos tradituros ante mūdi initiū nosti. Tibi cui⁹ magnitudo incōprehensibilis: cuius gloria inestimabilis cui⁹ iussio fortis. cui⁹ dispositio iusta: cui⁹ iudicia vera: cuius clemētia sup oīa opera tua extēta. Tibi quē nemo nisi corde attingit purgat⁹: quē null⁹ nisi operib⁹ inuenit probatus cui nullus adest nisi mēte ⁊ corpore cast⁹. Tibi q̄ es ceco⁊ oculus infirmātiū verissima salus pes claudo⁊: lingua muto⁊: fortitudo omnium seculo⁊. Tibi q̄ es vite via salutis vita: ⁊ omniū te postulantiū inuictissima dextera. Tibi q̄ es diuitie pauperū consolatio tribulantium erector humiliū ⁊ destructor extollentiū. Tibi a quo incrementū accepit iustus: sanctificat perfectus ⁊ coronat in bono opere consummatus. Tibi q̄ odis iniquos dānas iniustos: deiicis elatos. ⁊ cōfundis supbos. Tibi q̄ das penitētibus veniā. pctō mortuis vitā nec abnegas te rogātibus misericordiam consuetaz. Tibi q̄ peccatores non despicis: sz delicta condēnas non odis peccātes: sed peccata detestaris non hominē: sz scelera insectando consumis: ⁊ non creaturā sed culpā extirpas. Tibi cuius iustitiam iniqtas nostra cōmendat scelera nostra te iustuz affirmant: qr vnde iustus es inde iniustos odis. Unde sanct⁹ es: inde peccātes punis. Unde ver⁹ es

inde mēdaces condēnas. & vnde mitis es inde superbos detestaris. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potētiali virtute regis ineffabili cōsilio vel potestate disponis. Tibi qui contritorum non despicis preces nec deprecantium te puro corde spernis clamores. Tibi qui frigidas mētes igne tui amoris incendis & nutrium boni operis plerunqꝫ nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum & augmentuꝫ ac perficitur inchoatuꝫ. Tibi bone iesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor & gloria bñdictio & gratiarū actio sine fine. Amen.

ligentia castigatū: & fideliter emēdatum. Per venerabilem magistrum nostrum guillelmum totani: in sacra pagina professorem: ordinis predicatorum: conuentus Lugdū. Ad laudem gloriam et honorem cunctipotentis dei intemerate christiferecꝫ virginis marie: simul etiam ad defensionem & propagationem prememorate fidei orthodoxe feliciter explicit. Impressum lugd. Per Johannē moylin al's de chambray. Anno salutis nostre. 1525. Impēsis spectabilis viri magñi stephani gueynart. Die. xi. mensis Octobris.

¶ Fortalicium fidei quosqꝫ religiois christiane aduersarios aptissime confutans. Jamduduꝫ in plerisqꝫ passibus multipliciter viciatum. Nunc vero magna cuꝫ di-

¶ Registrum.

✠ ✠✠ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA Omnes sunt quaterni pter AA & ✠✠ qui sūt duerni.

